De Belgische Illustratie. Jaargang 3

bron
De Belgische Illustratie. Jaargang 3. De Belgische Illustratie, Antwerpen 1870-1871

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bel014187001_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

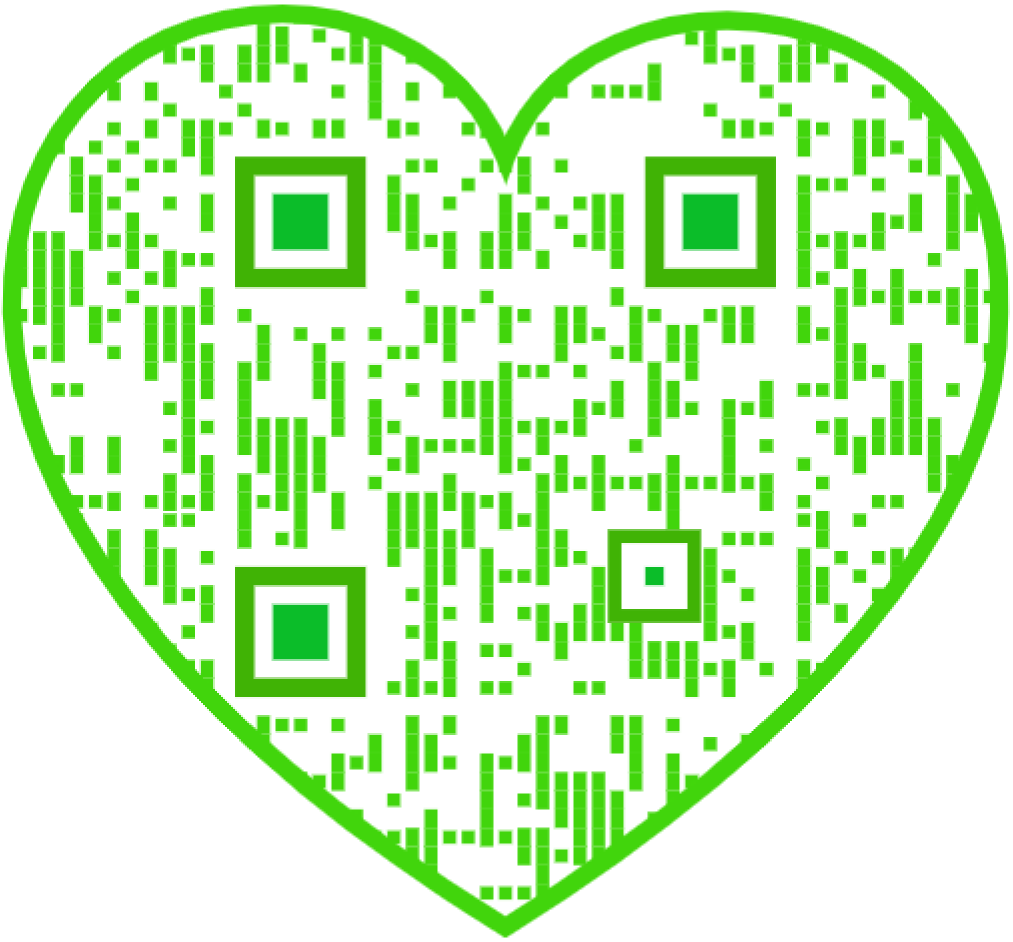

[Nummer 1]

BLOEMEN GâREN.

Aan den Lezer.

Onze *Illustratie* treedt thans, dank zij de begunstiging van het belgisch publiek, haren derden jaargang in.

Op den afgelegden weg terugziende hebben wij alle reden om ons te verheugen, want de belangstelling in onzen arbeid neemt met elken jaarkring toe en gaat alle verwachting te boven. Het is bemoedigend te werken voor een kring van lezers die al ruimer en ruimer wordt; de onverdeelde sympathie doet de zorgen, die er aan verbonden zijn, vergeten.

Door zooveel gunst gesteund, zetten wij blijmoedig onze taak voort, altijd strevende naar verbetering en vooruitgang in geestelijken en stoffelijken zin, op het gebied van kunst en letteren, van het goede en schoone. Het is steeds ons streven geweest nuttig, leerzaam en onderhoudend te zijn en wat wij bieden op te luisteren door hetgeen oog en hart streelt, zonder zinnelijkheid of hartstocht te prikkelen; naar kracht en vermogen willen wij trachten aan dat streven meer en meer ontwikkeling te geven.

De oorlog zwaait thans zijne vernielende fakkel rond en stort twee natiën, wier wraak- en smartkreten tot ons doordringen, in naamlooze ellende. De gebeurtenissen en tooneelen, die uit deze vreeselijke worsteling voortspruiten, wekken ieders aandacht, daarom hebben wij eene afzonderlijke uitgave, alleen aan den oorlog gewijd, voor onze lezers in het leven geroepen. Onze *Illustratie* mochten wij niet geheel dienstbaar maken aan de bloedige tooneelen van het slagveld, want onze arbeid is een arbeid des vredes, die alleen kunst en letteren, het schoone en goede kan doen gedijen.

Wij blijven bloemen gâren op het ruime veld, waar wij ons sinds drie jaren bevinden.

Bloemen uit het godsdienstig leven, dat zich merkbaar ontwikkelt, in weerwil der uitspattingen van ongeloof en zedeloosheid, die uit de maatschappelijke toestanden van onzen tijd als uit een moeras opwellen.

Bloemen uit de geschiedenis, die zoo rijk is aan boeiende tafereelen, zoo vruchtbaar voor ontwikkeling en kennis, zoo opwekkend voor godsdienstzin en burgerdeugd.

Bloemen uit het huiselijk leven, die voorname bron van christelijke en maatschappelijke deugden.

Bloemen der wetenschap, in toepassing tot het practische leven.

Bloemen der kunst vooral. De graveerkunst, die in de laatste jaren tot eene hooge ontwikkeling is gekomen, stelt ons in staat de *Illustratie* met keurige oorspronkelijke platen op te luisteren. Wij geven dan ook de verzekering dat in dit opzicht de derde jaargang alles zal overtreffen wat op dit gebied wordt geleverd.

En hiermede gaan wij, onder afsmeeking van Gods zegen, den derden jaargang in. Moge onze talrijke lezers bloemen van sympathie blijven strooien op onzen arbeid.

In het kamp.
Herinneringen van een oud soldaat. Medegedeeld door den ouden Valentijn.

Het was op een Zondag-morgen in de maand September. De straatweg tusschen Utrecht en Amersfoort wemelde van menschen van allerlei stand en leeftijd. Honderden rij- en voertuigen volgden elkander in eene onafgebroken reeks, als had er eene begrafenis plaats; doch het ging er vrij wat minder statig en ernstig toe.

Men zag zoogenaamde glazenwagens volgepakt met drie geslachten, van den eerstgeborene af tot den zuigeling toe. De menschen zaten op de banken en de kinderen op de menschen, en die er geheel niet meer in konden had men naast en tusschen de beenen van den koetsier geplaatst, wien nauwelijks genoegzame ruimte overbleef om zijn zweep te hanteeren.

Men zag er open rijtuigen van allerlei soort, met studenten, die de zitbanken als canapé's schenen te beschouwen en aan de voorbijgangers hunne laarzen vertoonden, als wilden zij doen zien hoe men door het leven kan wandelen zonder de voetzolen te gebruiken.

Men zag er boerenkarren, insgelijks voor die gelegenheid tot open rijtuigen ingericht, door het leggen van eenige rijen planken, die aan beide kanten buiten den wagen ook nog zitplaatsen aanboden, terwijl achter aan die voertuigen eene soort van schommel was aangebracht die nog minstens twee zitplaatsen aanbood tusschen de achterwielen. Deze karren werden getrokken door paarden die in staat waren om den vilder een zucht af te persen. De voerman gebruikte geen zweep maar een dikken stok, waarmede hij onophoudelijk de meest kwetsbare plaatsen opzocht, om het armzalig span op de been en in den draf te houden. Arme dieren! Zij waren alleen in het leven gehouden om dien dag door eene laatste krachtsinspanning nog eenig geld te verdienen, waaraan hun bloed en zweet kleefde. En op den wagen, die zich niet kon bewegen zonder dat de ledematen der trekdieren kraakten, zaten knechts en meiden, die er niet aan schenen te denken dat een dier ook gevoel kon hebben; zij wuifden met witte zakdoeken, kraaiden naar hartelust en lieten nu en dan de flesch rondgaan, om de afgematte kelen eene verkwikking te schenken.

Men zag er ook lieden die niet voor hun pleizier den tocht meêmaakten. Zij waren wellicht onder al die duizenden de eenigen die medelijden hadden met de sleepers-paarden omdat zij in hen lotgenooten vonden. Zij hadden, bij gebrek aan trekdieren, zichzelven in het gareel gespannen en stuwden, hortend en stootend, zware kruiwagens voort, beladen met onrijp ooft, met open vaatjes vol augurken, die in de zon geblakerd en nu en dan, door een stofwolk, met eene dikke laag bedekt werden.

Tusschen die voertuigen bewoog zich eene joelende menigte, uit duizenden en duizenden menschen bestaande, in afzonderlijke groepen, soms bij gansche rijen hand aan hand, en men hoorde langs den weg zonder tusschenpoozen het referein van de Hollandsche Marseillaise:

> 'Strijdt broeders, voor het laatste,
> Wij gaan naar het kamp van Zeist, faldera!'

Men ging inderdaad naar het kamp van Zeist, en wel, zooals wij gezien hebben, met niet weinig faldera's. De koning werd verwacht en er zou, volgens de dagbladen, eene groote wapenschouwing plaats hebben.

Er ligt altijd veel aantrekkelijks in zulke militaire plechtigheden. Het schetteren der trompetten, het roffelen der trommen, het schitteren der wapenrustingen, het weêrgalmen der commando's over de vlakte, het manoeuvreeren der cavaleristen, met uitgetogen blanken sabel - dit alles is o! zoo schoon in vredestijd; men schijnt er echter niet aan te denken dat die schitterende wapens gemaakt zijn, dat de

manschappen gedresseerd worden om eens - soms als men er het minst aan denkt - dood en vernieling onder vreedzame bewoners te verspreiden. Ik voor mij heb altijd meer behagen geschept in het beproeven van nieuwe brandspuiten, die uitgevonden, in het manoeuvreeren der spuitgasten, die gedresseerd worden om menschen te redden en de vernielende vlammen te blusschen, dan in het pralen met wapentuig, dat uitgevonden is om menschen te vernielen en steden in brand te steken.

Zij die voor het eerst een kamp zien, denken onwillekeurig aan de dagen hunner jeugd, aan de doozen met Neurenberger speelgoed, aan de stokkerige soldaatjes en de witte tentjes terug. Met zulk een doos en nog een met kermis-kramen op de tafel te groepeeren, kunnen de knapen zich in het kampleven verlustigen zonder dat zij over vermoeidheid en stof te klagen hebben en ook zonder dingen te hooren en te zien, die niet te pas komen. Er bezwijken ook geen afgejaagde paarden bij en de soldaten gaan na de wapenschouwing weder rustig naast hunne tenten liggen, zonder te vloeken of te rinkelrooien, wat in een werkelijk kamp, helaas! het geval niet is.

De menigte menschen, waarvan ik heb gesproken, die van beide zijden van den grooten weg naar het kamp stroomde, was voor een gedeelte van zonopgang af op de been geweest, om zich ter deeg het hart te kunnen ophalen. Reeds vroeg in den morgen wemelde eene bonte menigte langs de cantine's, die, als men ze niet op den keper beschouwde, een feestelijk aanzien hadden. Zij prijkten weelderig met de nationale kleuren, maar alleen - zooals ook sommige menschen en zeer veel dagbladen doen - om de oogen te verblinden, om niet in het oog te doen vallen wat er eigenlijk achter steekt. Het was er compleet kermis; al de draaiorgels uit de provincie waren bijeengebracht; men zag er dames met harpen en guitaren die eene wanhopige poging waagden om het ‘Du, du liegst mir im Herzen’ in concurrentie te laten treden met het liedje van het kamp van Zeist, dat op alle orgels te gelijk gedraaid werd. Aan dien wedstrijd namen nog violisten en klarinettisten deel, door de meest hartverscheurende tonen aan hunne instrumenten te ontlokken. Men zag er ook Israëlieten, die heel uit den Jodenhoek te Amsterdam gekomen waren om een mazzel te maken. Zij zongen op lamentabelen toon:

> ‘Weet ik ben niet blind geboren,
> Maar God de Heer, die heeft mij bezocht.’

Deze ongelukkigen waren allen vergezeld van eene vrouw met een zuigeling op den arm en van zes of zeven loopende kinderen, die met den ouden man meêzongen dat zij niet blind geboren waren, iets wat men trouwens zeer goed kon zien. Menigeen zal er zich wel over verwonderd hebben dat die stokoude Joden met zooveel kleine kinderen gezegend waren, waarvan er minstens vier even oud schenen te zijn. 't Is wel mogelijk dat daar eenig bedrog achter stak, maar laat ons toch den staf niet breken over ongelukkigen die door ondervinding geleerd hebben dat de menschlievendheid soms met geweld wakker moet worden geschud.

Zoo zocht ieder het zijne in het kamp: de een genot, de ander geldelijk voordeel. Er waren er echter ook met mij gekomen om de godsdienstoefening bij te wonen, die, zooals elken Zondag, in het open veld zou plaats hebben.

In het midden der vlakte stond een onaanzienlijk houten huisje, dat in de verte op een reusachtig schilderhuis geleek. Gedurende de werkdagen was dat gebouw voor ieder een raadsel, want het was geheel zwart

geverfd en rondom dicht; men kon nauwelijks zien of men er voor of achter stond. Des Zondags-morgens werden echter de wanden aan de voorzijde weggenomen en dan zag men het vreemdsoortige huisje in eene kleine kapel herschapen, met een altaar en de noodige ruimte - maar ook meer niets - voor priester en koorknapen.

Gedurende de godsdienstoefening heerscht in het kamp eene volkomen rust. Al de katholieke militairen, de hoofdofficieren voorop, scharen zich voor de kapel om het H. Misoffer bij te wonen en honderden burgers voegen zich bij hen. Die plechtigheid biedt een treffend schouwspel aan; de gansche heide is dan in eene kerk herschapen, met den blauwen hemel tot gewelf en de zon als godslamp.

De waardige pastoor van Soesterberg, wiens onvermoeide ijver aan die dorre heide, zoo wel in stoffelijk als geestelijk opzicht, bloei en leven heeft geschonken, en wiens naam daar in eere zal blijven zoo lang er eene hut staat en eene levende ziel woont, droeg het H. Misoffer op. Ik schaarde mij onder hen die in het kamp gekomen waren om nog iets anders bij te wonen dan wapenpraal en luidruchtigheid. Naast mij knielde een zeer bejaard man, blijkbaar een oud-krijger, want zijne borst was versierd met de militaire Willems-orde. Men kon duidelijk aan hem zien dat zijne liefde voor den militairen stand nog niet uitgebluscht was, want zijn oog rustte met welgevallen op de verschillende wapens, die bij de godsdienstoefening vertegenwoordigd waren, doch het bleek ook dat zijn hart blaakte van liefde voor den godsdienst, want hij lag zoo vol ingetogenheid onafgebroken op de heide geknield dat menigeen er door gesticht werd.

Het was intusschen vooral gedurende de predikatie dat hij mijne aandacht meer tot zich trok. De priester schetste met treffenden, edelen eenvoud den krijgsman zooals hij behoorde te zijn: vol geestdrift en offervaardigheid voor Vaderland en Koning, doch met een hart dat niet minder onwrikbaar getrouw is aan de geboden Gods en der Kerk als aan de krijgswetten. Hij wees op de gevaren die het soldatenleven aanbiedt; zij waren zoo veelvuldig, zeide hij en zoo groot, en men kon ze alleen ontkomen door voortdurend gebruik te maken van het wapen des gebeds.

Toen de priester die gevaren opsomde en de gevolgen daarvan aantoonde bedekte de oude man het gelaat met beide handen en ik zag tranen langs zijne vingers rollen.

De H. Dienst was geëindigd, de soldaten begonnen zich in rijen te scharen en de burgers begaven zich dwars over de heide naar de cantinen. De oude man die nog altijd naast mij stond en zijne oogen over de verschillende corpsen liet gaan boezemde mij groote belangstelling in. Ik bood hem een snuifje aan - waarom zou ik het ontkennen - als een lokaas om tot een gesprek te komen.

‘Ik dank u, mijnheer, daar doe ik niet aan,’ antwoordde hij.

‘Gij zijt waarschijnlijk in het kamp gekomen om de wapenschouwing bij te wonen,’ hernam ik.

‘Half en half, mijnheer,’ antwoordde hij, ‘want ik ben ook nog een oud-soldaat en gevoel mij hier zeer op mijn gemak, doch ik heb voornamelijk de reis van Amsterdam gemaakt om mijn zoon te bezoeken, die bij de cavalerie staat. Ik ben een man van den dag, mijne jaren zijn hoog geklommen, daarom heb ik mij door de verre reis niet laten afschrikken, want niemand weet wat hem boven het hoofd hangt, mijnheer.’

‘Gij ziet er inderdaad te krachtig uit om zoo te spreken en wat uw zoon betreft hij loopt ook geen gevaar, want voor een oorlog valt op het oogenblik niet te vreezen.’

‘Ik vrees ook den oorlog niet, mijnheer, die dan ook het grootste gevaar niet is waaraan men in den dienst blootstaat. Een soldaat die den vijand niet onder de oogen durft zien is geen schot kruit waard, doch in het garnizoensleven sluipen vijanden rond die vrij wat gevaarlijker zijn en die alleen uit den weg gaan voor de twaalfponders waarvan de pastoor zoo even sprak. Ik ben gekomen om mijn zoon ook nog eens voor die vijanden te waarschuwen, want ik ken ze en weet hoe gevaarlijk zij zijn.’

‘Daar doet gij wel aan,’ hernam ik, ‘wil ik u den weg naar de cavalerie wijzen?’

‘'t Is wel wat al te vriendelijk, mijnheer,’ antwoordde de oude man, ‘doch ik wil gaarne van uw aanbod gebruik maken, want ik ben hier vreemd.’

Wij namen onzen weg langs de cantinen, midden door de volksmenigte, de orgels, de jeugdige guitaristen en de oude bedelende Joden waarvan ik heb gesproken, naar het uiterste gedeelte van het kamp, alwaar de cavalerie gelegerd was. Nog altijd stroomde het volk van alle kanten toe, zoodat de cantinen stampvol waren en menigeen eene rustplaats moest zoeken op de ledige vaten die buiten stonden. Overal hoorde men muziek, overal hoorde men met krijschende stemmen het referein van het kamplied opdreunen:

‘Strijdt, broeders voor het laatste,
Wij gaan naar het kamp van Zeist.’

De anders zoo eenzame en kalme heide, waar men gewoonlijk niets hoort dan het geblaat der schapen, die daar de weinig saprijke plantjes komen af knagen en het getingel van de klokjes der belhamels, scheen in eene amsterdamsche kermis herschapen te zijn.

Nog alvorens wij het terrein hadden bereikt dat voor de stallingen der cavalerie gereserveerd was, kwam ons met snelle schreden een jong cavalerist te gemoet, die door den ouden man terstond als zijn zoon herkend werd.

‘Ik heb u reeds in de Mis gezien, Vader,’ sprak de soldaat terwijl zijne oogen van vreugde schitterden en hij den ouden man herhaaldelijk de hand drukte en toen onder den arm nam.

Ik wilde mij verwijderen, want mijne taak was afgeloopen, doch de oude man zeide: ‘Wij hebben geene geheimen, mijnheer; de geheele wereld mag wel weten wat ik met mijn zoon te verhandelen heb en ik zou ook wel wenschen dat de geheele wereld het hoorde. Vergun een oud-soldaat de eer dat hij u uit erkentelijkheid iets in het kamp aanbiedt. Doch ik heb mijn zoon eerst nog iets te zeggen dat mij zwaar op het hart ligt. Hebt gij den tijd, Jacob?’

‘Een uur, Vader.’

‘Welnu, laat ons dan een oogenblik ginds in het boschje gaan, want het is hier zoo woelig.’

Toen stapten wij alle drie naar de aangeduide plaats, middelerwijl vader en zoon elkander wederkeerig allerlei vragen deden, die alleen voor hen belangrijk waren.

Zoodra wij ons aan het oog der menschen onttrokken hadden, ging de oude man vlak voor zijn zoon staan, legde beide handen op zijne schouders en sprak op een ernstigen toon: ‘Zie mij eens goed in de oogen, mijn jongen.... zoo! Zijt gij getrouw gebleven aan de beloften die gij hebt afgelegd toen gij het ouderlijk huis verliet?’

‘Ja, Vader,’ sprak de jongeling met eene rondborstigheid die mij geen oogenblik aan de waarheid deed twijfelen.

‘Zijt gij onbesmet gebleven van de ondeugden waaraan zich, helaas! velen uit den militairen stand maar al te zeer overgeven?’

‘Ja, Vader.’

‘Denk dat God u hoort, Jacob, uwen vader kunt gij bedriegen, maar God ziet u in het hart.’

‘Ik verzeker u, vader, dat ik mij niets te verwijten heb.’

‘Ik geloof u, mijn jongen,’ sprak de oude man ontroerd, ‘want met zulke oogen kan geen zoon als leugenaar voor zijn vader staan.’

En hij omhelsde en kuste hem.

‘Blijf dan zoo voortgaan,’ vervolgde hij na eenige oogenblikken. ‘Ik weet van uw kapitein dat gij een flink soldaat zijt, maar wees ook een braaf christen en strijd dapper tegen de gevaren die u omringen. Een krijgsman die het kruis des Heeren in het hart draagt staat bij mij hoog aangeschreven, want er behoort meer moed en volharding toe om in uwen stand deugdzaam te blijven dan om door persoonlijken moed een ridderorde te verdienen. Laat nimmer na om - al is het ook slechts een oogenblik - des morgens en des avonds uw hart tot God te verheffen, en hebt gij gedurende den kamptijd geestelijk voedsel noodig, ga dan naar den pastoor die van daag zoo treffend heeft gepreêkt; hij zal u niet afwijzen, daar blijf ik borg voor. Belooft gij mij dit?’

De soldaat stak hem de hand toe, ‘ik beloof het u, vader,’ zeide hij.

‘Ik heb de gewijde medaille meêgebracht,’ hernam de oude man, ‘die uwe moeder droeg, toen zij u op haar sterfbed zegende. Het is het kostbaarste wat ik bezit, doch ik sta het gaarne aan u af; moge uw hart u nimmer iets te verwijten hebben wanneer dat dierbaar onderpand er op hangt.’

De jongeling nam de medaille in de handen en kuste haar.

Het was een treffend tooneel dat ik bijwoonde in de onmiddellijke nabijheid van de plaats waar duizenden en duizenden zich aan luidruchtigheid overgaven.

Nadat de oude man zijn hart lucht had gegeven gingen wij eenige ververschingen gebruiken, tot zoolang de jonge cavalerist zich voor de wapenschouwing gereed moest maken. Toen namen zij hartelijk afscheid van elkander, en de vader staarde zijn zoon nog lang, zeer lang na.

‘Daar gaat hij, mijnheer,’ zeide hij, en er stonden weder tranen in zijne oogen; ‘ik ben overtuigd dat de jongen nog braaf, nog deugdzaam is, maar zal hij het blijven, zal hij volharden?’

‘Ik geloof dat een vader er prijs op moet stellen wanneer hij zulk een zoon bezit,’ antwoordde ik; ‘het komt mij voor dat uwe bezorgdheid wel wat groot is.’

De oude man schudde het hoofd. ‘Gij weet niet aan welke gevaren een jongeling bloot staat, te midden van kameraden, die met godsdienst en deugd den spot drijven, mijnheer,’ hernam hij. ‘Er is zoo weinig noodig om hem tot een slaaf van de dronkenschap en den wellust te maken. Het moet u ook niet verwonderen dat mijne bezorgdheid groot is, want die ondeugden hebben eens het geluk mijner familie voor altijd verwoest. Ik zou u daarvan een treffend verhaal kunnen mededeelen, doch de wapenschouwing, die ik gaarne wil zien, zal spoedig beginnen en ik moet na den middag nog naar Utrecht wandelen en dat gaat op mijn leeftijd langzaam.’

‘Ik wil er wel voor zorgen dat gij heden avond te Utrecht komt zonder uwe voeten te gebruiken,’ antwoordde ik. ‘Zoo gij wilt kunt gij dus na de revue nog wel wat uitrusten.’

De oude man wilde van mijn aanbod niets hooren. Hij was gewoon, zeide hij, ridder te voet te zijn en mocht geen misbruik maken van mijne goedheid. Toen ik er echter op aandrong stemde hij toe. ‘Wanneer gij er belang in stelt, mijnheer,’ zeide

hij, wil ik u de gebeurtenis mededeelen die het geluk mijner jeugd verwoest heeft en de oorzaak is van mijne groote bezorgdheid voor mijn eenig kind.'

VÓÓR DEN SLAG.

Ik stemde toe en wij begaven ons naar de wapenschouwing. De koning was niet gekomen, de dagbladen hadden - zeker niet voor de eerste maal - eene onwaarheid medegedeeld, doch er was desniettemin voor de duizenden en duizenden toeschouwers gelegenheid genoeg om zich het hart op te halen. Het helklinkende hoornmuziek, de roffelende trommen en het geschetter der trompetten weêrklonk wijd en zijd over de vlakte. De volksmenigte bewoog zich als eene golvende zee bij de verschillende wendingen der corpsen en vooral bij die der cavalerie. De oude man scheen bij de wapenschouwing te herleven want in het hart van een soldaat sterft nooit de voorliefde voor dergelijke militaire plechtigheden.

Toen alles afgeloopen was en het volk uiteenstoof om zich nogmaals te gaan vermaken of den weg naar huis in te slaan, zochten wij een eenzaam plekje, en daar gezeten op een der aarden wallen, die het bebouwde land van de heide scheiden, deelde mij de oude soldaat de volgende gebeurtenis mede.

(Slot volgt.)

Vóór den slag.

Halt! Geduld, kameraden! De stonde breekt aan,
Dra voldoet het signaal uw begeeren,
Dra weêrschalt de trompet en de trommelen slaan,
Aanstonds bliksemt het vuur der geweren.
Als een wolk stuiven 's vijands geleedren uit een,
En gij dondert op hen, en gij stormt om hen heen,
Nu geduld nog, soldaten!... Meteen!

Moedig op! als 't kanonvuur den krijgsdans verlicht,
Als de kogels luid fluiten en zingen;
Doch ook buiten 't gevecht doet de dappre zijn plicht
En toont moed door zijn moed te bedwingen.
Hij staat pal op zijn post en hij luistert en wacht.
Is alom eene stilte, zoo stil als de nacht,
Dan op eens ruischt 't commando met kracht.

Nog geduld! - ‘Nog langer? 't Is hard, generaal,
Zóó naar 't bloed van den vijand te smachten!’ -
De geweren geveld! Blaas, trompetter, 't signaal!
Al te lang liet de vijand zich wachten.
Het kanon brult. Als leeuwen nu voorwaarts gegaan!
Ziet! daar nadert uw prooi, kameraden! Welaan:
Hoera! Valt aan!

T.T.

Uit den ouden tijd.

Mijne heeren, zoo gij aardappelen eet kunt gij mij niet verstaan’ zoo begon een hooggeleerd professor eens zijne les. Met dezelfde woorden zouden wij ook heden onze lezers moeten begroeten nu wij hun een kijkje gaan geven in het verborgenste deel van het huishouden der oude volken, in hunne wijze van zich te voeden. Zooveel

komt daarin voor dat wij, die ons met aardappelen voeden, geneigd zouden zijn om zelfs aan de geschiedenis geen geloof te slaan, zoo wij het durfden bestaan om haar, de waarheidlievende, van onwaarheid te beschuldigen. Aan de hand der geschiedenis zullen wij een blik werpen op de voeding der oude volken en daarin zullen wij veel leeren wat ons nog onbekend was gebleven; want heeft de spijs onbetwistbaar een overwegenden invloed op het lichaam, niet minder is hare uitwerking op den geest, op het moreele van den mensch. Zoo lang een volk in de volle kracht zijner opkomst is zien wij het eenvoudig in zijne voeding, en eerst dan wanneer wij het met meer dan natuurlijken aandrang zich zien toeleggen op de verfijning zijner voedingsmiddelen, wanneer wij het met overdreven zucht bezield zien voor alles wat den smaak kan streelen, dan weten wij dat het niet alleen meer beschaafd is, maar dat het reeds lang het toppunt van zijn bloei heeft overschreden, dat het begint plaats te maken voor een volk dat eenvoudiger en sterker beide is.

De spijskaart der oudste volken is ons echter weinig bekend, en hieruit mogen wij afleiden dat zij wel van weinig beteekenis moet geweest zijn. Van de wijze waarop zich de oude Egyptenaren voedden weten wij niets; daarentegen kunnen wij met eenige zekerheid die van den heldentijd uit de grieksche geschiedenis nagaan uit hetgeen de aartsvader der grieksche dichtkunst, Homerus, daarover geboekt of liever gezongen heeft.

De hoofdspijs der homerische helden bestond uit gebraden rund-, zwijnen-, schapen-, geiten- en hertenvleesch. Het zwijn werd bij hen eenvoudig geschroeid, de overige dieren van de huid ontdaan, daarna in stukken gesneden, aan het braadspit gestoken, boven het vuur gedraaid, met meel bestrooid en opgegeten. De kookkunst was dus bij hen nog in haar eenvoudigsten staat, in de wording, maar het is ook ruim drie duizend jaren vóór onzen tijd. Wie zou zich dan ook een Achilles of een Hector kunnen voorstellen die een schildpaddensoep naar binnen lepelt, of eenig ander onzer hedendaagsche gerechten met zijn heldenmond verorbert. Neen, zoo groote helden hebben ook groote maar vooral ook gezonde magen, en de eetlust der edelen uit het heldentijdvak was geevenredigd aan hun bewogen leven, dat onafgebroken voortliep over jacht- en oorlogsveld. Dikwijls hoort men dan ook de helden van Homerus verklaren: 'zoo zaten wij tot aan zonsondergang neêr, ons met veel vleesch en zoeten wijn spijzend.'

Hier moet men in het oog houden dat bij den maaltijd voor iederen gast en dischgenoot zijne eigen portie werd toegediend, welk gebruik men later ook bij de Spartanen aan hunne gemeenschappelijke maaltijden weêrvindt, ja zelfs bij de plechtige offermaaltijden, ofschoon Plutarchus zich daarmeê niet kon vereenigen, omdat de voor iederen gast juist afgemeten portie te groot of te klein was, maar met zijne maag in alle geval niet scheen te harmonieeren.

Die helden aten dus gebraad en veel gebraad, maar versmaadden daarom toch den bloedworst niet, dien zij maakten uit geitenmagen met bloed en vet gevuld en op een sterk vuur braadden. Een hoofdregel der grieksche koks was alles in zijn eigen vet te braden, want de boter was te schaarsch en diende slechts voor medicijn, uiterlijk als pleister, innerlijk als heilmiddel tegen den hoest en anderszins. Bij Homerus vindt men zelfs geen spoor daarvan dat olijfolie in de keuken zijner helden werd aangewend. Het brood, dat zij bij hun gebraden vleesch gebruikten, was vervaardigd uit tarwe- of garstenmeel, dat door de vrouwen met handmolens werd gemalen; soms vergenoegden zij zich echter ook wel met een brei van grof garstenmeel, waarop dan een koud gerecht, uit pramnischen wijn, honig en geitenkaas bestaande, volgde. Zoo was de maaltijd van de helden uit het schoonste tijdvak der grieksche geschiedenis.

Het volk moest zich evenals nu met heel wat minder dan de heeren vergenoegen; zijn hoofdspijs was visch, groenten en ooft, melk en kaas.

Was in den echten heldentijd de visch de spijs van den geringen man, in latere tijden werd hij het lievelingsgerecht der grooten en had de verfijnde smaak juist in den vischspijs zijn hoogste genot gevonden. Onberekenbaar was toen de zee- en riviervisch die in de grieksche keuken verbruikt werd. Voor het beste gold de aal van Beotië die op den rooster in bladeren van loogkruid gebraden, of gekookt en in azijn, peper en zout ingelegd werd. Ook schildpadden en oesters waren zeer gezocht, terwijl de Atheners als bijzondere en eigen liefhebberij vooral verzot waren op sardellen of sprot. De rust te Athene werd menigmaal ernstig bedreigd omdat de visschers of te weinig sardellen konden vangen of ze te duur in prijs hielden, zoodat het souvereine volk zijn lievelingsspijze moest derven. Maar de atheensche sardel was dan ook bijzonder fijn; men zegde er van dat zij het vuur maar behoefde te zien om gebraden te zijn. Ongehoorde massa's gezouten tonijnvisch werden uit Byzantium - het tegenwoordige Constantinopel - aangevoerd, waarvan het atheensche spreekwoord: *goedkooper als zoute visch* is voortgekomen. Om de vischverkoopers te dwingen hunne waar niet te hoog in prijs te houden had het souvereine volk een huismiddeltje probaat bevonden; het bestond hierin dat geen visscher zijn levenden visch op de markt met water mocht begieten of in het water houden, zoodat hij zich tot zijn eigen voordeel maar zoo spoedig mogelijk er van moest ontdoen. Zoodra het begin der markt door het luiden eener kleine klok was aangekondigd, stroomde oud en jong naar het marktveld en hier was voor de snoepers volop bezigheid, want bij de Grieken zoowel als bij de Joden moesten de mannen de inkoopen doen.

Onder de vleeschsoorten, welke aan het atheensche volk vooral geliefd waren, komt op de eerste plaats het varkensvleesch; het souvereine volk toonde dikwijls beter te weten wat een gerookte ham waard was, dan wel hoeveel prijs het op zijne waarlijk groote mannen moest stellen; dan kwam het vleesch der ezels, waarvan een borststuk een ware lekkernij heette. Van toen af was ook de kunst om worst te maken tot haar hoogsten bloei gestegen; de Grieken konden die lekkernij bereiden zelfs uit - hondenvleesch.

Maar ook het wild, vooral echter gevogelte, was den Griek welkom; eerst de lijsters, dan gebraden patrijzen, duiven, eenden, ganzen, meerlen enz. enz.; onder het viervoetig wild was een gebraden haas het meeste welkom aan de grieksche gastronomen.

Een echt nationaal grieksch gerecht was de brei dien zij kookten uit gepelde gerst, uit boonen-, erwten- en linzenmeel, dit alles behoorlijk gekruid met knoflook dat op reusachtige schaal verbruikt werd. Hun brood werd gebakken uit tarwe- of garstenmeel, maar dit laatste was alleen voor de boeren en de slaven; hunne koeken waren bereid uit meel, kaas, sesam, olie en honig; zij behoorden te gelijk met geitenkaas, fruit enz. tot het dessert.

In de grieksche keuken was in haren bloeitijd nog het raadselachtige silphium een hoofdvereischte; volgens de geleerden was het eene won-

derplant uit africaansch Cyrene afkomstig. De stengel dezer plant mocht bij geen, naar behooren aangerecht, vischmaal ontbreken, en uit haar sap werd een wonderlijk artsenijmiddel bereid. Hierom was zij uitermate duur, eindelijk zoo duur dat het wingewest Cyrene aan keizer Nero geen rijker geschenk had aan te bieden dan een enkelen stengel van de silphium, die allengs zeldzamer was geworden en eindelijk geheel verloren ging, zoodat die plant tegenwoordig onbekend is.

De keuken was over het algemeen bij de Grieken aan de zorg der vrouw overgelaten, slechts bij bijzondere feestmalen werd een kok ontboden uit die gepatenteerde meesters in de kunst, wier verblijfplaats te Athene naast de wijk der zadelmakers was. De beste en dus ook de meest gezochte koks waren de siciliaansche; deze hadden het zelfs zoover in hunne kunst gebracht dat zij daarover boeken konden schrijven, zoodat Plato reeds kon spreken van een siciliaansch kookboek van Mithaecus.

Over het algemeen zat in den besten tijd der Grieken de grootste eenvoudigheid bij hunne maaltijden voor; daardoor hadden zij oneindig veel voor op de heerscharen der persische kouingen, die grootendeels uit meer verwijfde volkstammen waren saâmgeraapt. Eerst later, toen de weelde de kracht dier mannen ging breken, maakte deze eenvoud plaats voor eene schandelijke zucht naar zingenot, ofschoon enkele volkstammen, zooals de Thessaliërs en Beötiers, de Korinthers, de Argiven en Eleërs, reeds ten tijde der persische oorlogen om hunne verwijfde kieskeurigheid, zoowel als om hunne bovenmatige vraatzucht, bekend en van de andere stammen veracht werden.

Alvorens echter van de kookkunst der Grieken te scheiden moeten wij nog spreken over den maaltijd van een volk dat boven alle grieksche stammen beroemd is en wiens overdreven soberheid spreekwoordelijk is geworden. De *zwarte soep* der Spartanen is aan een ieder, bij name ten minste, bekend. Zij bestond uit zwijnenvleesch in bloed gekookt, werd toebereid met azijn en zout en maakte het hoofdgerecht uit van iederen maaltijd, die zooals men weet bij dit volk altijd gemeenschappelijk genomen werd. De Spartanen, die deze soep aten, muntten uit door hunne onverschrokkenheid en heldenmoed, maar hoe kon dat ook anders, bemerkt een schrijver wiens naam ons ontgaan is, ‘want voor iemand, die dagelijks verplicht is zulke soep te eten, moet de dood zijne verschrikkingen verloren hebben.’

(Slot volgt.)

Hoe Jozef Haydn een toonkunstenaar werd.

Wie Haydn's muziek gehoord heeft, al was het dan nog zoo weinig, al ware het maar een enkel zijner liederen of quartetten, bijvoorbeeld het Oostenrijksche volkslied: ‘God behoede Frans den Keizer,’ die is verlangend meer van den kunstenaar te weten. Velen ongetwijfeld hebben reeds lang de gelegenheid gezocht en gevonden om aan dien aandrang te voldoen, - het is dan ook niet voor hen dat wij hier over Haydn spreken, - maar anderen konden daartoe niet geraken en voor hen is het dat wij gaan aantoonen hoe een arm kind, met name Jozef Haydn, het oudste van twintig broertjes en zusjes, er toe kwam om zich te verheffen tot een toonkunstenaar van den eersten rang.

Misschien kwam den lezer wel ooit eene gravure van weinig kunstwaarde onder de oogen, waarop een ouderlijk paar stond afgebeeld, zingende in een dorpsherberg voor de vergaderde landelijke bewoners. Naast den vader, die de harp bespeelde, stond een kleine knaap van een opmerkenswaardig voorkomen. Men kon het den kleine aanzien dat hij meer beloofde dan men gewoonlijk van een kind zijner jaren zou verwachten, wiens opvoeding wegens de armoede onverzorgd bleef. Die gravure stelt Haydn in zijne kindsheid voor.

Ook de kleine had een muziek-instrument dat hij bespeelde; maar zijne viool scheen wel van eigenmaaksel te zijn zoo eenvoudig had de teekenaar haar voorgesteld. Het was dan ook niets meer, zijn instrument had van de viool slechts den ruwen vorm, want vader was te arm om zijn kind eene echte viool te bezorgen. Jozef had er zelve eene gemaakt uit de grondstoffen die hem voor de hand lagen: een plankje, eenige koorden en een stokje voor strijkstok. Zoo ging hij met zijne ouders de dorpen af en begeleidde met vader den zang zijner moeder. Het spreekt van zelve dat zijn spel door geen valsche tonen de accoorden der harp kon storen, want geen enkelen toon kon de knaap uit zijne koorden trekken. Nogtans hij volgde in zijne bewegingen getrouw den loop van het lied en reeds was de kunstenaar te kennen in dat kinderspel, waarin een schoone aanleg met ongetemde kracht naar buiten drong. Zoo kan men zich de eerste jaren van Haydn voorstellen, in zijn binnenste gloeide de liefde voor de muziek en die gloed spreidde zich vaak op zijn uiterlijk uit.

Bij zoodanig spel werd het kind eens opgemerkt door een neef zijns vaders, den schoolmeester Frank uit Haimburg. Die goede man raadde uit de geheele houding van den knaap welk een schat van kunst er lag weggelegd in dat kleine wezen; hij wilde dien schat te voorschijn brengen en vroeg van de ouders verlof om den kleinen Jozef met zich naar Haimburg te nemen om daar voor zijne opvoeding zorg te dragen. Zooals zich begrijpen laat nam de vader den voorslag gretig aan, want ook hij had voor zijn kind eene schoone toekomst gedroomd waartegen zich slechts zijne armoede verzette. Die eene, maar voor den arme onoverkomelijke, hinderpaal werd door Frank uit den weg geruimd en blijde stond hij nu zijn Jozef af.

Jozef ging met zijn bloedverwant naar Haimburg, en begon met te leeren lezen en schrijven, waarvan hij de oefeningen afwisselen mocht met het aanleeren van allerhande instrumenten, het trommelslagen niet uitgezonderd, waarin hij het in korten tijd zeer ver gebracht had, volgens de eigen getuigenis van Haydn, die als man verklaarde ‘dat hij aan Frank tot zijn laatsten snik de grootste dankbaarheid verschuldigd was omdat deze hem zeer veel had doen leeren, al had hij daarbij meer slagen dan eten ontvangen.’

De geschiedenis der verdere opvoeding van onzen kunstenaar, zooals hij haar in lateren leeftijd zelf beschreef, is eene aantrekkelijke bladzijde, maar voor ons bestek is zij te uitgebreid, wij moeten ons dus met een uittreksel te vreden stellen. Het onderricht bij Frank duurde ongeveer drie jaren toen de weener hof kapelmeester Reuter, die jeugdige zangers en koorknapen voor den St. Stephanusdom zocht, op den kleinen Jozef opmerkzaam werd gemaakt. Zijn talent werd op de proef gesteld en men vond het oneindig grooter dan men verwacht had; alles leerde de knaap met de minste moeite aan, zelfs de moeilijkste trillers zong hij na een enkele aanwijzing en oefening. De gelukkige kapelmeester gaf den knaap eene handvol kersen, als eerste belooning die hem beloofd was en waarnaar hij boven alles verlangde, en voerde hem met zich naar Weenen.

Hier werd Haydn als leerling verbonden aan de kapel van de St. Stephanuskerk en verbleef daar tot zijn 16^{e} jaar. Behalve het onderricht in de gewone vereischte

leervakken, werd hij door de bekwaamste leermeesters onderwezen in den zang en het bespelen van alle soorten van muziekinstrumenten en zoo werd de grond nog meer gelegd voor zijn kunstenaarsleven. Het theoretische evenwel der kunst werd hem niet geleerd en dit trachtte Haydn zich door vlijt en volharding eigen te maken. Niet zelden bracht hij op één dag 14 tot 16 uren door in zijne studiën en oefeningen, want de muziek gold bij hem boven alles, dit was zijne liefste bezigheid, tegelijk eene studie en eene uitspanning van vermoeiende pogingen. Met ijzeren moed werkte hij zich door de moeilijkste beginselen der compositie heen, totdat hij met hare wetten en vereischten zoowel als met hare schoonheden geheel en al vereenzelvigd was.

Weldra begon hij op eigen hand muziekstukken saâm te stellen. ‘In den aandrang mijner gloeiende fantazie’ zoo verhaalt hij, ‘waagde ik mij reeds spoedig aan grootere compositiën. Ik dacht dat het reeds goed ging wanneer ik een stuk papier behoorlijk had volgeschreven, maar Reuter bestrafte mij omdat ik *zestienstemmige* muziek componeerde eer ik nog het samenstellen van tweestemmige verstond. Een gevoel van schaamte en hoogmoed dreef mij dus voort om ook de droogste grondbeginselen der harmonieleer door te blokken.’

Bij den overgang zijner stem op zestienjarigen leeftijd begon voor den jeugdigen kunstenaar eene nieuwe levensperiode. Hij werd uit den choordienst ontslagen en was dus verplicht voor zich zelven te zorgen. Van zijne arme ouders had hij geen ondersteuning te wachten, slechts eigen vlijt kon hem met Gods hulp verder brengen. Hierop alleen vertrouwde hij ook; zijn eerste werk was eene bedevaart te doen naar Maria-Zel waar hij zich aan de Moedermaagd aanbeval en haar ter eere een proefstuk leverde van zijn talent en kunst, waaraan voor hem tevens een klein gewin verbonden was.

De behoeftige omstandigheden waarin hij verkeerde dwongen Haydn om door het geven van muzieklessen in zijn onderhoud te voorzien, terwijl hij van de uren die hem overbleven gebruik maakte om eigen studiën voort te zetten.

Haydn was 18 jaren oud toen hij zijn eerste quartet componeerde, het droeg den algemeenen bijval weg, hoezeer strenger theoretici er ook veel op aan te merken hadden. De baron van Furnberg nam hem nu met edele gastvrijheid in zijn woning op en bezorgde hem spoedig eene betrekking als organist. Toen componeerde hij zijne eerste opera: ‘de kreupele duivel’ welke echter om haar satyrische strekking reeds na de derde opvoering verboden werd. Voor prins Esterhazy, in wiens dienst hij was overgegaan, vervaardigde hij zijne vele schoone symphoniën, terwijl zijne ‘zeven Kruiswoorden des Verlossers’ - opgesteld naar opdracht van een kanunnik uit Cadix - spoedig hierop volgden. Van af dit oogenblik klom zijne reputatie met iederen dag. In het geheel componeerde Haydn 118 symphoniën, 83 quartetten, 24 trio's, 19 opera's, 5 oratoriën, 163 stukken voor de baryton, 24 concerten voor verschillende instrumenten, 15 missen, 10 kleinere kerkelijke muziekstukken, 44 klaviersonaten met of zonder accompagnement, 42 duitsche en italiaansche liederen, 39 kanons, 13 drie- en vierstemmige zangstukken enz. enz. In het laatste tijdperk zijns levens gaf hij nog zijne beroemde: ‘Schepping’ - waarbij hij het bekende woord uitsprak dat den godvruchtigen kunstenaar in al zijne grootheid kenschetst: ‘Het komt niet van mij maar van boven.’ - en zijn ‘Jaargetijden,’ welke laatste oratorie hij in 11 maanden tijds vervaardigde.

Geboren te Rohrau aan de grens van Hongarije op den 31 Maart 1732, stierf Haydn te Weenen op denzelfden dag van het jaar 1809 in den ouderdom van 77 jaren.

Allerlei.

De Zalm.

Deze soort van visch, in Nederland zeer geroemd, heeft over het algemeen eene lengte van 2 à 4 voeten; er worden er gevonden, die 50 en zelfs nog meer ponden zwaar zijn. Hij heeft een langwerpigen vorm. Sommige zalmsoorten leven in zoet en anderen in zout water. Daar zij echter den zandgrond opzoeken om hare kuit te schieten en deze in zout water onmiddellijk zou vernield worden, moeten zij zich, om voort te teelen, naar zoet water begeven, waarin dan ook de eerste levensperiode der jonge zalmpjes begint. In den rijtijd heeft de oude zalm een prachtig aanzien: de snuit en onderkaak zijn dan licht karmozijn-rood terwijl zich over het gansche lichaam schitterend roode vlekken vertoonen. De gewone kleur is anders op den rug donker blauw grenzende aan het bruin violetkleurige met min of meer groenachtige weêrschijnvlekken; de rug is overigens nog geteekend met eene menigte zwarte vlekken, terwijl beneden de zijlijn de kleur wit is. In den noordelijken Oceaan vertoont de zalm zich tot in America en Canada, in Europa tot aan de kusten van Spanje en Frankrijk en aan al de kusten van Engeland. De fijnheid van deze vischsoort is de reden, waarom zij bij groote maaltijden schier onmisbaar geacht wordt.

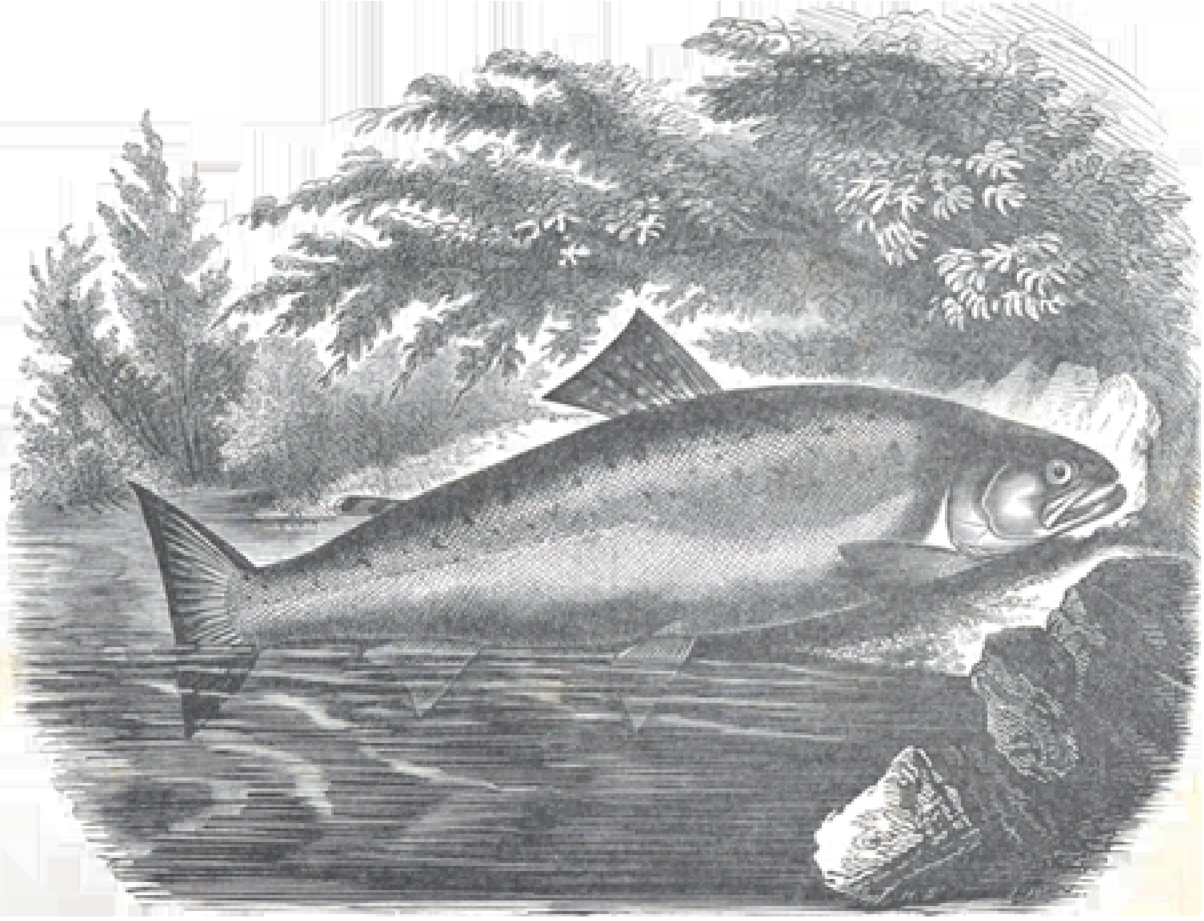

Vooruitgang der dagbladpers.

Door het Noordduitsche postwezen werden in 1869 937513 dagbladen geëxpediëerd.

Door de post te Leipzig werden dagelijks 1065, des Vrijdags 4541 paketten met dag- en weekbladen verzonden.

Hondsdolheid.

Als middel tegen den beet van dolle honden wordt, naar men verzekert, met succes het volgende gebruikt.

Men wassche en reinige onverwijld de wonde zorgvuldig met warmen of lauwen azijn en giete er vervolgens eenige druppels mineraal zoutzuur in. Dit zuur lost het in de wonde aanwezige gift op, waardoor men voor de slechte gevolgen daarvan behoed blijft.

Oorlogschepen.

In 1861 telde de vloot der Vereenigde Staten 86 schepen met 2409 stukken. Sedert dien tijd werden gebouwd 179 oorlogschepen met 1110 stukken. Van deze zijn 124 geheel en 40 gedeeltelijk door de particuliere nijverheid gebouwd; 497 schepen werden aangekocht. Daarvan zijn weder verkocht 363 schepen met een verlies van bijna 11 millioen dollars; 97 gingen verloren; 37 zijn nog in dienst.

Rebus N°. 1.

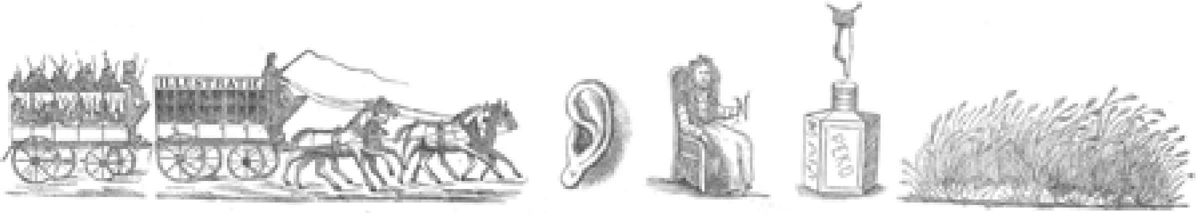

Zooals wij in het prospectus van dezen jaargang beloofd hebben geven wij in dit nommer een figuurlijk raadsel of rebus ter oplossing. De namen van hen die eene juiste oplossing gegeven hebben zullen wij bekend maken, eveneens als den naam van dengenen onder de oplossers aan wien door het lot de prijs wordt toegekend.

Als prijs voor deze rebus is bestemd:

La sainte Bible, uit de Vulgata in het fransch overgebracht door de EE. HH. Bourassé en Janvier, met goedkeuring van den aartsbisschop van Tours; twee deelen groot folio, prachtig geïllustreerd met 230 groote compositiën van Gustave Doré. Prijs frs 220.

Het zal aan hen, die een raadsel opgelost hebben en door het lot bevoorrecht worden, vrijstaan, het daarvoor bepaalde boekwerk, wanneer dit voor hen onbruikbaar mocht zijn, voor den *vollen prijs* in te ruilen.

[Nummer 2]

ZANG.

Het schoonste lied.

Als zilver rein weêrklinkt een stem,
Als goud straalt door die tonen
Een andre hemel-melodie. -
Waar of die zangsters wonen?

Waar de onschuld met de liefde zich
In één accoord doet hooren,
Zou 't daar niet zijn? - Geen ander lied
Kan zoo het hart bekoren.

't Is 't lentelied der bloemen niet,
't Zijn niet der vooglen tonen,
't Is hooger dan de leeuwrik stijgt
Dat liefde en onschuld wonen.

Daar ruischt het lied zoo droevig zoet,
Zoo blij en vroolijk tevens,
Vervult het arme, menschlijk hart
Met hoop en moed des levens.

T.T.

Uit den ouden tijd.
(Slot.)

Naar men zegt was de levenswijze der Romeinen in hun vroegsten en besten tijd eenvoudig, zooals bij de Grieken in hun schoonste dagen. Gelijk bij dezen de gerstenbrei nam in Latium de speltbrei de plaats in van het brood. Maar deze eenvoud had geen duur, zooals blijkt uit de reeds vroegtijdig uitgevaardigde wetten tegen de weelde, waaraan men zich evenwel weinig stoorde; getuigen hiervan de officieele smulpartijen en ware eetkampstrijden hunner priestercollegiën. De maaltijden van het door koning Numa ingestelde priestercollegie der Saliërs zijn tot een spreekwoord geworden, maar befaamder waren nog de zwelgpartijen der Opperpriesters en Wichelaars, vooral die welke gegeven moesten worden door iederen nieuweling, welke somtijds de geheele bezitting van een romeinsch ridder verslonden. Wel is waar werd volgens aloude wet daarbij een gebraden hond opgediend, maar nevens dit ééne officieele bewijs van matigheid rangschikte zich eene menigte van niet minder duidelijke proeven der verregaandste weelde; eindelijk werd in het jaar 196 vóór Christus geboorte een splinternieuw priestercollegie ingesteld van de drie eetheeren, wier bediening was te zorgen voor de plechtige priestermalen, en, ofschoon hun werkkring zoo weinig omvatte, weldra moesten zeven nieuwe leden hunne diensten voegen bij die der drie vorigen, zoodat het collegie ten laatste tien titularissen telde.

Zooals te begrijpen was werkte het voorbeeld der priesters krachtdadig op het volk, en aldus werd daaruit langzamerhand een toestand geboren dien wij in onze kartoffel-eenvoudigheid onmogelijk geheel en al kunnen doorschouwen. Wij willen

enkele zaken ter staving van ons gezegde aanvoeren, waardoor wij beter dan door lange redeneeringen op de hoogte van de toenmalige tafelweelde zullen komen.

Zoolang het volk arm was en zich dagelijks tegen machtige en naijverige buren te verdedigen had bleef het, zooals wij reeds aanmerkten, de oude matigheid getrouw bewaren. Toen stelde het nog prijs op die republikeinsche deugd, zooals het heette, maar met de overwinningen en vooral met den veroverden buit ging deze deugd van de overwinnaars op de overwonnenen over, die haar nu, hoewel slechts gedwongen, in beoefening brachten.

Reeds in den tweeden Punischen oorlog (van 218 tot 201 v. Chr.) kwam een zekere Fulvius Hircinus op de gedachte om de zoogenaamde *Leporaria,* eene soort van wildbanen, op te richten; dien naam gaf hij aan zijne inrichtingen om de drie verschillende soorten van hazen, die hij daarin onderhield: den gemeenen, den spaanschen en den bonten of alpenhaas; verder had hij daarin herten, reebokken, wilde schapen en zwijnen. Deze laatsten zouden spoedig een even groote rol bij de Romeinen spelen als in Thessalië, waar zij reeds vroeger gezocht waren, en een zekere Servilius Rullus maakte zijn naam daardoor alleen onsterfelijk, dat hij een geheel wild zwijn, aan één stuk en op een enkelen schotel, deed opdisschen. Nu was het everzwijn het hoofdgerecht geworden, zoodat Juvenalis het terecht kon noemen: een dier dat alleen ter wille der gastmalen opgroeit; het werd op allerhande wijzen gekruid en toebereid en eindelijk was het geene zeldzaamheid meer dat, zooals bij een gastmaal van Antonins, acht geheele wilde zwijnen achtereenvolgens ter tafel gebracht werden. Men vond in die dagen voorproevers die aan den smaak alleen de plaats van herkomst van zulk een zwijn konden onderscheiden en die verzekerden dat er geen beter zwijnenvleesch was dan dat der umbrische en lucaansche wouden.

Onder het gevogelte was den Romeinen vooral de lijster welkom, waarvan zij jaarlijks ontzettende massa's verbruikten. De omtrek van Rome was als het ware bevolkt met personen wier ambacht het was lijsters te vangen en te mesten; als het geschiktste voeder om aan deze vogels de meest mogelijke malschheid bij te zetten werd een mengsel gebruikt bestaande uit gemalen gierst en vijgen, waarbij zij beziën van Epheu, myrthe en pistaziën of pimpernoten voegden. Men verhaalt ongeloofelijke dingen van deze lijster-liefhebberij; zoo zegt een schrijver dat men met hun mest alleen uitgestrekte bouwlanden mestte en dat geheele kudden van ossen en zwijnen gevoed werden met den afval van het voeder dat aan deze vogels werd voorgezet. De gans was gezocht om hare lever, waarvan de romeinsche kok even goed zijn paté de foie gras wist te maken als de beste der hedendaagsche keukenvorsten; de duiven, maar vooral zekere soorten, waren zoozeer geliefd dat Varro verhaalt een koppel duiven te hebben gezien, waarvoor niet minder dan 2000 sestertiën, *f* 250, betaald werd.

Maar dit alles was te gering en te gemeen; men zinde op nieuwe gerechten, op nieuwe lusten en deze werden gevonden, maar al weder door een lid der kaste aan welke de ontdekkingen op dit gebied vooral schenen voorbehouden te zijn. De Wichelaar Hortensius deed bij zijne aanneming in de broederschap voor het eerst eene gebraden pauw opdisschen, wel niet voor de lekkernij maar om het nieuwe dat er in gevonden zou worden. Het idée viel in den smaak en van dat uur was geen maaltijd naar behooren aangerecht waarbij de pauw hare plaats niet bekleedde. Het pauwenmesten was een nieuw en winstgevend beroep geworden, want men vindt aangeteekend dat het aan Aufidius Lurco, die daarin schijnt te hebben uitgemunt, jaarlijks 7000 gulden opbracht. Maar ook hiermede niet te vreden begon men de pauwen met menigte te dooden, alleen om van de tongen een nog meer uitgezocht

gerecht te maken, zooals men later schotels opdiende uit de hersenen van struisvogels of de tongen van flamingo's, een toenmaals slechts weinig bekenden vogel, saâmgesteld. Hoe ver deze zucht tot verkwisting ging kan men opmaken uit de omstandigheid dat een dichter de uitgave van 100,000 sestertiën, ongeveer *f* 12, 600, voor één schotel *geleerde* zangvogels niet te hoog voor zich rekende. Het schijnt dat zijn zoon hem in niets toegaf want deze vond zijne liefhebberij er in om paarlen in azijn te weeken en zoo in te zwelgen.

Meer dan door de vleeschspijzen schijnt de zwelgerij der Romeinen geholpen te zijn door de verschillende soorten van visch. In den goeden tijd der republiek was het eene schande visch te eten en werd hij voor een weekeling uitgescholden die zich daaraan bezondigde, maar toen Rome rijk en machtig was geworden werd de schande van vroeger eene eer. De klacht van Cato is bekend dat te zijner tijde een visch van goeden smaak gelijke waarde had als een os, en toch was in dien tijd de wet op de tafelweelde nog zoozeer van kracht dat het weinig scheelde of zekere Gallonius werd van zijn ambt ontzet om *zwelgerij*.

De uitvinder der vischvijvers was Licinius; hij ontving daarom den bijnaam van Murena - lamprei of grondaal -, een eeretitel welken zijne afstammelingen behielden. De vijvers werden weldra onderscheiden in die welke slechts voor riviervisch, en anderen die alleen voor zeevisch bestemd waren. De laatsten werden langs kanalen met de zee in verbinding gesteld, om alzoo het noodige zoute water te kunnen aanvoeren; zij waren bevolkt met zalmen, goudvisschen, kreeften, maar bijzonder met oesters, ‘dat sieraad eener rijke tafel.’ De eerste oesterbanken worden toegeschreven aan den proconsul Sergius Aurata (goudvisch) die al weder zijn eerenaam aan eene vischsoort te danken had. Lucullus deed een berg doorsteken om zijne vijvers van zeewater te voorzien en de Romeinen waren laag genoeg om hem Xerxes togatus (den Romeinschen Xerxes) te noemen als hadde hij den koning der Persen geëvenaard. Na zijn dood bevatten zijne vijvers zooveel visch dat Cato van Utica, die met de verdeeling zijner nalatenschap belast was, voor meer dan 450,000 gulden er van verkocht. Als een ander voorbeeld van de buitensporigheid der Romeinen in dit opzicht verhaalt men dat Cesar, toen hij eens een maaltijd aan het volk van Rome wilde geven, zich tot een zekeren Irrius wendde om van hem eene partij meeralen te koopen, en dat deze persoon, die ze niet wilde verkoopen, volgens Varro een geschenk van 2000, volgens Plinius van 6000 zulke visschen aan den dictator zond.

De redenaar Hortensius voedde zijne visschen met meer zorg dan zijne slaven; hij wilde er nooit een van eten en weende als er een doode visch in zijne vijvers gevonden werd. Crassus nam in zulke gevallen het rouwgewaad aan, terwijl Bedius Pollio meer dan eens levende slaven aan zijne karpers tot voedsel voorwierp.

Ook met andere visschen werd een handel gedreven, waarvan wij ons onmogelijk een denkbeeld kunnen vormen, Zoo kostte eene kleine hoeveelheid sardellen *f* 175; een enkele steur van de kleinste soort, zooals hij in de Zwarte Zee gevonden wordt, betaalde men met 1000 drachmen, (men bracht hem dan ook als het hoofdgerecht slechts onder trompetgeschal in de spijszaal.) Een karper had de waarde van 1500 franken; het gebeurde meermalen dat men die visschen langs waterleidingen levend in de spijszaal voerde alleen om de gasten te onthalen op het gezicht van de prachtige exemplaren welke men in de vijvers bezat.

Dezelfde Fulvius Hircinus, waarvan wij reeds eenmaal spraken als van den uitvinder der wildbanen, heeft den roem van zijn naam nog meer verbreid door zijne methode om slakken te voeden. Daar het onmogelijk was om deze dieren in gewone tuinen

op te sluiten, richtte men slakkenparken in, die aan alle zijden met water omgeven waren. Op deze kunstmatige

eilanden waren aarden potten en schotels zoodanig geplaatst dat de slakken er onder konden kruipen; men mestte deze dieren met ongegisten druivenwijn en meel, waarmede men ze soms tot eene zwaarte van vijf ponden bracht. Daar de italiaansche slakken hiervoor echter minder geschikt waren voerde men deze dieren aan uit vreemde landen en werelddeelen.

Maar beter dan uit deze opsomming en beschrijving van de verschillende gerechten, kan men de schandelijke weelde der Romeinen leeren waardeeren uit het feit, dat zij uit alle landen die aan hun gebied onderworpen waren de beste opbrengselen naar Rome deden overvoeren. Op de Middellandsche Zee was eene handelsvloot uitgerust slechts met het doel om voor de zwelgpartijen der Romeinen de noodige voorraden aan te brengen. Want tot een enkelen maaltijd werden vereischt: pauwen van Samos, hoenders uit Phrygië, kraanvogels van Melos, geiten uit Beötië, tonijnvisch uit Chalcedonië, meeralen uit Tartessus, snoeken uit Pessinus, oesters van Tarente, mosselen van Chios, zeevisch van Rhodus en uit Cilicië, noten van Thasus, dadels uit Egypte en eikels uit Spanje.

De kunst van den romeinschen kok was niet zoozeer aan deze verschillende gerechten hun eigen smaak te laten behouden en dien te verhoogen, veel meer bestond zijn roem in de kunst om den smaak van ieder gerecht weg te nemen en te veranderen, zoodat iedere schotel voor den gast een nieuw raadsel werd. Om een voorbeeld aan te halen wijzen wij op een schrijver die zegt dat varkensvleesch bij den Romein op *vijftigerlei* wijze werd klaar gemaakt. Deze verandering kon slechts verkregen worden door allerhande kruiden welke er aan werden toegevoegd vaak ten koste der gezondheid.

Hoe schandelijk de zwelgpartijen der ouden waren blijkt uit de omstandigheid dat naast iedere spijszaal kleine vertrekken gevonden werden waarheen de gasten zich van tijd tot tijd begaven om hunne overladen maag te ontlasten door middel van een braakmiddel of van eene flamingoveder, waarmede men inwendig de keel prikkelde. Daarna begon de arbeid op nieuw, soms vier- en meermalen op eene avondpartij. ‘Men braakt om te eten, en men eet om te braken’ zegde eens Seneca op deze beestachtige, menschonteerende gewoonte wijzende.

De voedingsmiddelen der oude germaansche volkstammen zijn ons ook, voor een gedeelte althans, bekend uit de schriften van Tacitus, waaruit blijkt dat zij in alle opzichten hoogst eenvoudig maar krachtig en overvloedig waren, zooals in den heldentijd der Grieken maar met dit verschil dat zij nog van beter gehalte waren. De Germanen hadden in hunne uitgestrekte wouden wild in overvloed, want daarin leefden de sterke wilde stier, het wilde zwijn, de beer en andere diersoorten, wier vleesch voor hen een krachtig voedsel was, te krachtiger omdat zij het slechts konden nuttigen na eerst door de jacht hun honger te hebben opgewekt.

Maar bovenal beminde de Germaan het zwijnenvleesch. Gansche kudden dezer dieren werden in de eiken- en beukenbosschen met de vruchten dier boomen gemest, en het germaansche spek was zoo vermaard dat men het onder de regeering van Diocletianus te Rome als eene lekkernij beschouwde; de westfaalsche hammen werden later zelfs naar Griekenland en Klein-Azië uitgevoerd.

De oude Duitschers bakten allereerst hun brood uit havermeel, later verbouwden zij ook rogge en bereidden daaruit hun bekend zwart brood dat thans nog in Duitschland algemeen geroemd wordt. Dit brood was bij de Romeinen niet gezocht, want Plinius noemt de rogge der Duitschers: een wansmakelijk gewas uit de

Alpenstreken; later nogtans deed men het germaansche koren recht wedervaren en werd het door de keizers verheven tot de derde plaats onder de voortbrengselen der aarde welke op de markten moesten gebracht worden.

De bewoners van Germanië waren dus wel geen lekkerbekken, maar vervielen daarentegen in een ander euvel, namelijk in de vraatzucht. Het moet ongeloofelijk veel zijn geweest wat een Germaan op een maaltijd kon verslinden, ten minste zoo het van den kant der Romeinen geen kwaadsprekerij is geweest wat zij verhalen van de gastmalen in de bosschen van Germanië.

Uit het voorafgaande kan de lezer eenige leering trekken en wel deze: vooreerst dat de matigheid de moeder is der sterkte, zoowel lichamelijk als geestelijk, de onmatigheid de oorzaak van verzwakking en verwijfdheid; ten andere dat het heidendom een machtige beschermer en voortplanter is van de onmatigheid in spijs en drank, die onder zijn invloed wordt opgevoerd tot eene ijzingwekkende hoogte, en dat verder het Christendom alleen in staat is om haar paal en perk te stellen en zoodoende een volk voor zijn volslagen ondergang te bewaren.

De droom.

‘Was 't liedje dat ik zong, niet aardig?
   Danste ik niet goed er bij?
Weg schooister!’ scholden mij de menschen.
   Waarom zoo boos op mij?

De hond kreeg brood en vleesch tot eten
   Daar aan die rijke poort,
Ik vroeg een bete, zong en danste er,
   Men lachte en joeg mij voort.

Wanneer ik niets te huis kan brengen
   Dan gromt mijn vader zeer,
Dan slaat hij mij zoo hard. En moeder?....
   Ach! 'k heb geen moeder meer.’

Het meisje kan van smart niet schreien,
   En uitgeput en moê
Zinkt ze op den killen grond ter neder
   En sluit haar oogjes toe.

Een zoete droom bevangt haar zinnen:
   Zij ziet een englenrij,
Zij hoort haar lied door hen gezongen
   In hemel-melody.

Verheugd heft zij den blik ten hemel,
   Zij ziet haar moeder weêr...
Op de aarde scheen een arme minder
   Daar ginds een engel meer.

T.T.

Het bosch van Boulogne.

Het leven in de stad zou voor velen onverdragelijk zijn zoo niet ten minste van tijd tot tijd de gelegenheid werd verschaft om het buitenleven - zij het dan ook maar voor

korten tijd en in geringe mate - te genieten. De stad met hare eentonige huizenrijen, enge straten en opgehoopte bevolking is de plaats niet waar de mensch zich meester van de schepping gevoelt; neen, in de stad is hij niet vrij, daar kan hij zich niet bewegen, daar is het alsof zijn geest gevangen en zijne vlucht verkort ware. Zoodra hem de gelegenheid daartoe openstaat spoedt zich de stedeling dan ook naar buiten, want hij heeft behoefte aan lucht en ruimte.

Is dit nu reeds het geval in betrekkelijk kleine plaatsen, dan zal men gemakkelijk begrijpen hoe veel meer deze bewering waarheid wordt met betrekking tot de groote wereldsteden, waar honderdduizenden op eene kleine ruimte saâmgedrongen dit gebrek aan beweging in de vrije natuur des te sterker gevoelen. Een Engelschman noemde eens de parken van Londen de luchtpijpen zijner geboortestad en hij had gelijk, want evenmin als het dierlijk organisme bestaanbaar is zonder ademhaling door de luchtpijpen, evenzeer is een gezond leven in eene stad als Londen of Parijs niet denkbaar, zoo hare bewoners niet hier en daar zich in de ruimte kunnen ontspannen, zoo zij niet van tijd tot tijd de zuivere versche buitenlucht kunnen genieten.

In vele steden - onder anderen te Londen - heeft men gepoogd door het aanleggen van parken en wandelplaatsen binnen de stad in deze noodwendigheid te voorzien; in anderen - zooals Parijs, - waar men ook de tuinen binnen de stad niet versmaadt, heeft men buiten de vesten parken aangelegd met het doel om derwaarts de menigte te lokken en zoodoende voor de algemeene gezondheid zorg te dragen.

Ten Westen en ten Oosten van Frankrijks hoofdstad strekken zich twee zulke parken uit, wier vroegere bestemming was om de fransche vorsten tot een uitgestrekt jachtveld te zijn. Het eerste, westelijk, werd naar het dorpje Boulogne-sur-Seine ‘het bosch van Boulogne’ genoemd en is thans de wereldbekende wandelplaats der parijsche bevolking. Maar niet altijd heeft het bosch zulke schoone punten gekend als dat van den ‘Waterval in het bosch,’ zooals het door onze gravure, van Pannemakers graveerstift, op bladzijde 12 wordt voorgesteld.

Door tallooze wegen doorsneden en van een ringmuur omgeven lag het jachtperk der vroegere fransche koningen eenzaam en verlaten; wel begon de revolutie van '89 het tot wandelplaats voor het parijsche volk te gebruiken, maar nog altijd was het ver af van wat het later is geworden. Napoleon I deed het bosch van Boulogne op nieuw inrichten, maar liet het arm aan houtsoorten en schoone gezichtspunten. Toch was er een gewichtige stap vooruit gedaan, daar het bosch met den dag meer de verzamelplaats, het uitspanningsoord der parijsche bevolking werd. Zoo duurde het tot in 1853 toen de stad Parijs het van het kroondomein ten geschenke kreeg onder voorwaarde dat zij er verfraaiingen op groote schaal zou aanbrengen. Aan die voorwaarde werd zoo wèl voldaan dat thans het *Bois de Boulogne* niet alleen de verzamelplaats maar ook de trots der Parijzenaars heet en heeten mag.

Dadelijk werd een begin gemaakt; de zandige, waterarme streek, die slechts met eikenboomen, eenige densoorten en velerlei struikgewassen bezet was, werd herschapen in een engelsch park. Groote waterbekken en een aanzienlijk irrigatiekanaal werden uitgegraven, waarvan men de aarde bezigde tot het opwerpen van heuvels en hoogten, van welke men de prachtigste vergezichten kon genieten. Kunstmatige eilanden en weidegronden, tot hertenkampen ingericht, verhoogen met het water der Seine dat in die zandige vlakte werd gevoerd, de pracht der reusachtige lanen waarin de houtsoorten in rijke verscheidenheid vertegenwoordigd zijn. Voeg

EEN WATERVAL IN HET BOSCH VAN BOULOGNE.

DE DROOM.

hierbij een uitgestrekt veld voor troepenmanoeuvres, een renbaan voor de wedstrijden, een dierentuin en eene ontelbare menigte van restauratiën en andere gebouwen ten dienste van het publiek, en gij zult u een klein, een gering denkbeeld kunnen vormen van iets wat bijna niet te overzien is, van het groote uitspanningsoord der parijsche bevolking.

In het kamp.
Herinneringen van een oud soldaat. Medegedeeld door den ouden Valentijn.
(Slot.)

'Wat ik u ga mededeelen, mijnheer,' zoo begon de oude man, heeft vele jaren geleden plaats gehad, doch het staat mij nog levendig voor den geest, omdat het een onuitwischbaren indruk op mij heeft achtergelaten. Ik heb in mijne jeugd slechts zorgen gekend; die lente des levens bracht voor mij weinig rozen voort. Mijn vader, een gering ambtenaar, stierf toen ik twaalf jaren oud was; een jongere broeder lag nog in de wieg en vermeerderde slechts de zorgen mijner moeder, die nu met hare handen het brood moest verdienen. Dat was eene zware taak, want het werk moest gezocht worden, en alleen zij die in dergelijke omstandigheden verkeerd hebben, weten welke inspanning het kost brood, droog brood te krijgen, zelfs in ruil tegen harden arbeid. Het heugt mij ook nog zeer goed dat menige dag voorbij ging, die geen vuur aan onzen haard zag; geen vuur aan den haard dat wil zeggen geen enkelen duit in huis, geen eten op de tafel. Menigmaal heb ik dan ook mijne brave moeder schier radeloos de handen ten hemel zien heffen. Eens dat dit weêr gebeurde, nadat wij in twee dagen geen noemenswaardig voedsel hadden genoten, vroeg ik haar of wij nu van honger moesten sterven. Zij sloot mij luid snikkende in hare armen en zeide: 'Neen, kind, o neen, want God heeft gezegd dat hij een vader van weduwen en weezen is, Hij zal ons niet verlaten, doch het valt mij zoo hard dat ik u op dit oogenblik geen eten kan geven en dat de kleine Willem, daar in de wieg, geen voedsel genoeg krijgt.'

'Neem mij niet kwalijk, dat ik u zoo lang met die bijzonderheden uit mijne kindsheid bezig houd,' zoo onderbrak de oude krijger zichzelven, 'ik heb alles wat ik ben, naast God, aan mijne brave moeder te danken en men spreekt zoo graag over iemand die men meer dan alle andere menschen heeft lief gehad.'

Ik betuigde dat ik met belangstelling naar hem luisterde en toen zette hij zijn verhaal voort.

Het bleek dat mijne moeder niet te vergeefs hare hoop op den Vader van weduwen en weezen gevestigd had: er kwam werk, er kwam brood. Ik herinner mij ook nog zeer goed hoe zij met mij voor het crucifix nederknielde, dat mijn vader in zijne stervende handen had gehouden, om God te danken, toen haar de verzekering werd gegeven dat zij bij medelijdende menschen drie dagen der week naaiwerk aan huis zou kunnen verrichten. Dat was een vreugdedag in ons huis, zooals wij na den dood van vader nog niet gekend hadden. Mijne moeder nam mijn broertje uit de wieg; 'nu zult gij ook wel weder betere dagen krijgen, mijn arme kleine Willem,' riep zij hem toe en het kind glimlachte als had het besef van hetgeen er plaats greep. Mogelijk

heeft de lieve God mijne moeder door den glimlach van een engel met een betere toekomst willen verblijden.

‘Ik wil slechts ter loops spreken over onze huiselijke zorgen van dien tijd. Wanneer mijne moeder van huis was moest ik op het kind passen en het dagelijks tweemaal, in een doek gewikkeld, bij haar brengen. Men noemde mij in de buurt het kleine vadertje; ik zat bij de wieg, vertelde mijn broertje allerlei dingen waarvan hij niets begreep, schilde de aardappelen en des avonds werd het eten door mij gekookt. Het was nog altijd een leven vol ontberingen, doch juist daarom wellicht en omdat wij elkander voortdurend noodig hadden, bestond in ons klein gezin eene wederzijdsche gehechtheid, die het bittere zoet maakte, 't Is niet te ontkennen, mijnheer, dat gemeenschappelijk gedragen leed of tegenspoed de harten tot elkander doet neigen, zoo als voorspoed ons vaak gevoelloos maakt.’

‘Dat is zeer waar, oude vriend,’ zeide ik, ‘voorspoed brengt licht hoogmoed voort, die in tegenspoed geen wortel kan schieten, omdat men zich alsdan krachteloos en hulpbehoevend gevoelt.’

Van lieverlede verbeterde onze toestand. Mijne moeder kreeg volop naaiwerk aan huis en ik werd leerling bij een kruidenier. Weldra waren mijne verdiensten niet onbeduidend meer; er begon eenige onbekrompenheid bij ons te ontstaan. De kleine Willem was ons beider lieveling; nooit kwam ik te huis zonder eene versnapering voor hem mede te brengen en wij besloten al het mogelijke aan hem te besteden. Hij moest een knap man in de maatschappij worden, dat hadden wij ons zoo vast voorgenomen alsof het geheel van ons zelven afhing. Wij getroostten ons allerlei kleine opofferingen om hem behoorlijk school te doen gaan. Ik gevoelde dat mij veel ontbrak om goed door de wereld te kunnen komen; dat moest, dat zou met mijn broeder anders gaan en het is waar dat een vader soms minder zorgen heeft over de toekomst van zijn eigen kind, dan ik over die van den knaap, dien ik verzorgd en opgepast had toen men mij het kleine vadertje noemde. Ik moet dan ook zeggen dat Willem mij als zijn vader liefhad en gehoorzaamde; hij was de vreugde in ons huis, de lust van ons leven.

Kan ik er mij onder Gods zegen op beroemen een braven zoon te bezitten, eene liefde als Willem onze goede moeder toedroeg heb ik nooit elders aangetroffen.

Zoo kwam het jaar '13 dat ons land zijne onafhankelijkheid teruggaf. Opgewekt door de vaderlandslievende geestdrift, die alom heerschte, had ik dienst genomen in de rij van hen die den geboortegrond verdedigden tegen vreemde dwingelandij. Het kostte mijne moeder een groot offer, doch zij bracht het gewillig, al moest zij niet slechts haren zoon maar ook een groot deel onzer inkomsten derven. Ik heb te Waterloo gestreden en daar het geluk gehad mijn kapitein het leven te redden, waarvoor mij later een ridderorde is geschonken.

Welk eene vreugde heerschte in ons huis toen ik ongedeerd terugkwam uit den strijd. Nu zouden wij weder geheel voor elkander kunnen leven, want ik had besloten niet in het huwelijk te treden alvorens mijn broeder tot eene bestemming gekomen en mijne moeder verzorgd zou zijn. Willem was nu vijftien jaren oud geworden, hij had zijn tijd nuttig besteed. Nog altijd stond het bij mij vast dat hij een hooger standpunt in de maatschappij moest bereiken; 't is wel mogelijk dat de ijdelheid daarbij eene rol speelde, doch ik kan u verzekeren dat mijne liefde voor den flinken jongen de hoofdrol vervulde. Ik besteedde al mijne spaarpenningen om zijne opvoeding te voltooien, liet hem vreemde talen leeren en had eindelijk het geluk hem op een goed kantoor achter den lessenaar te zien. Na een paar jaren was hij de rechterhand van zijn patroon en met de achting die men voor hem had klom ook zijn

salaris. Nooit heb ik een jongeling gekend die zooveel begaafdheden en zooveel deugden in zich vereenigde. Bij zijne werkzaamheden bezat hij een ernst die met zijn leeftijd in strijd scheen, in huis was hij daarentegen een kind, een volslagen kind. Wanneer hij te huis kwam was zijn eerste vraag: "waar is moeder?" Zijne moeder was alles voor hem, hij kon buiten haar niet. Wanneer zij vaak tot laat in den nacht zat te werken, las hij haar iets uit een boek voor; hij bewees haar de diensten die men van een klein kind zou verwachten en kende geen genoegen wanneer zij er geen deel aan nam.

Ik deel u deze bijzonderheden alleen mede, mijnheer, om des te beter te doen uitkomen wat thans zal volgen.

Er bestaat eene wet die door Napoleon in het leven geroepen maar niet met hem verdwenen is; wij gehoorzamen aan die wet omdat wij als trouwe onderdanen daartoe verplicht zijn, doch zij heeft meer tranen en harteleed veroorzaakt, dan alle andere wetten te zamen. Willem moest soldaat worden. Geld bezaten wij niet, aan een plaatsvervanger viel dus niet te denken. De arme jongen was zeer treurig gestemd, minder nog dewijl hij weinig neiging had voor den militairen stand dan omdat hij zijne moeder moest verlaten, van wie hij nooit een enkelen dag gescheiden was geweest. Hij wist dit echter te verbergen, om de brave vrouw het leed te verzachten, spiegelde haar allerlei schoone vooruitzichten voor over den korten duur van zijne afwezigheid, over de briefwisseling die zij zouden houden en zoo al meer.

Toen wij den avond vóór zijn vertrek vertrouwelijk bij elkander zaten spoorde mijne moeder hem nogmaals aan om toch steeds God voor oogen te houden, geen gehoor te geven aan de stem der verleiding en de gelegenheden, die in den militairen stand zoo veelvuldig zijn, te vluchten. Hij glimlachte om hare bezorgdheid, viel haar om den hals en zeide: "hoe zou ik ooit uwe lessen en uw voorbeeld kunnen vergeten, moeder."

Het was de laatste gelukkige dag dien wij in ons huis doorbrachten, gelukkig zelfs in weerwil van de tranen die gestort werden; er zouden voortaan bloedige tranen vloeien, die het hart verscheuren.

Ik zal u niet lang bezig houden over hetgeen verder voorviel, mijnheer. In den eersten tijd kwamen er brieven waarin zijn voortreffelijk hart zich als een spiegelbeeld weêrkaatste; dat duurde ongeveer een half jaar, toen werden zij allengs minder en er begon een lichtzinnige toon in te heerschen. Ik huiverde wanneer ik de eerste brieven bij de laatste vergeleek, doch wist mijne moeder gerust te stellen. Daarna kwamen zoogenaamde brandbrieven, die al meer en meer onbescheiden werden. Ik had geen rust meer en ging Willem een bezoek brengen. Hij was opgetogen van vreugde toen hij mij zag, zijne eerste vraag was: waar is moeder? Doch er glinsterde in zijne oogen nog een ander vuur dan dat der kinderlijke liefde, ik zag dit zeer goed en ontstelde. Er zijn ondeugden en neigingen die men diep in het hart verborgen tracht te houden, althans tegenover brave menschen, doch het hart is er niet geheel meester van, zij ontsnappen zonder dat men het wil en het oog weerkaatst dan onwillekeurig de uitdrukking er van.

Arme Willem, hij was niet schuldeloos meer.

'Hij luisterde geduldig naar de vragen die ik hem deed, naar de vermaningen die ik hem gaf, ik zag dat hij hevig ontroerde, dat er tranen in zijne oogen blonken toen ik hem vertelde hoe onze goede moeder gebukt ging onder het leed 't welk hij haar berokkende.'

'Heb ik dan zooveel misdreven met een weinig onderstand te vragen, ten einde in mijn vrijen tijd op fatsoenlijke plaatsen te komen?' vroeg hij.

‘Hoor eens, Willem,’ zeide ik, ‘gij weet zeer goed dat wij niets zouden ontzien, dat wij nacht en dag zouden werken om u gelukkig te maken, doch ik vrees dat gij op een verkeerd pad zijt, ik vrees dat gij

uw geld niet fatsoenlijk aan den man brengt. Moeder was niet ten onrechte bezorgd toen zij u den laatsten avond vóór uw vertrek waarschuwde voor de stem der verleiding, voor de gelegenheden, die in den militairen stand zoo veelvuldig zijn.'

Hij bedekte zijn gelaat en ik hoorde hem snikken.

'O, kon ik maar bij u zijn,' sprak hij, 'wij leefden zoo gelukkig; ik ben wellicht niet zoo slecht als gij wel denkt, maar gij weet niet hoe licht men door den grooten hoop wordt meêgesleurd.'

'Dat weet ik zeer goed, Willem,' antwoordde ik, 'doch in biddend opzien tot God en met een ernstigen, vasten wil kan men de verleiding zeer goed weêrstand bieden, dat heb ik bij ondervinding. Even als de moed van den soldaat niet in de kazerne maar op het slagveld beproefd moet worden, zoo moet ook de christen te midden der gevaren toonen dat hij kracht en volharding bezit.'

Wij spraken nog lang en voor dat ik naar huis terugkeerde schreef Willem een brief aan moeder, waarin hij haar vergiffenis vroeg. Ik heb nooit een brief gelezen waarin de liefde van een kind tot zijne moeder op meer treffende wijze werd blootgelegd. De goede vrouw was weder gelukkig; zij had haren zoon teruggevonden.

Na eenigen tijd kwamen er echter brieven, die maar al te veel van lichtzinnigheid getuigden om het ergste niet te doen vreezen, en toen nauwelijks drie maanden verloopen waren schreef Willem ons dat hij voor vijf jaren geteekend had. Hij bekende dat dit in een opgewonden oogenblik had plaats gehad. Het was onbezonnen, zoo schreef hij, dit wilde hij wel weten, maar nu de kogel eenmaal door de kerk was moest hij zich in zijn lot schikken. Men kon in elken stand zijn fortuin maken en met zijne bekwaamheden zou hij er zich wel doorheen weten te slaan.

Moeder was ontroostbaar, zoowel om het feit zelf als om den lichtzinnigen toon die in zijn schrijven heerschte. Zij kon nu nog slechts bidden voor den verloren zoon, die het moederlijk erfdeel, zijne godsdienstige opvoeding, zoo roekeloos verkwistte, en dat deed zij ook onophoudelijk.

Willem had niet te veel gezegd toen hij op zijne bekwaamheden rekende: het duurde niet lang of hij werd op een militair bureau geplaatst en kreeg den rang van fourier, doch hoe hooger hij in rang steeg des te dieper zonk hij in onze oogen en zeker ook in de oogen van God.

Zoo gingen twee jaren voorbij. Willem kwam nu en dan met verlof; hij was opgetogen als hij zijne moeder weder zag, en bracht haar allerlei snuisterijen mede, doch de veelvuldige kleine blijken van kinderlijke liefde, die hem vroeger zoo groot maakten, zag men niet meer. Langer dan een paar dagen kon hij het ook in de ouderlijke woning niet uithouden; het was hem te stil bij ons, zeide hij, dat was hij niet meer gewoon. Natuurlijk, er werden bij ons geene lichtzinnige, laat mij liever zeggen, zondige gesprekken gevoerd, er hadden geene luidruchtige tooneelen plaats, het schiedammer vocht speelde geen hoofdrol in onze vroolijkheid.

Eens ontvingen wij een brief van mijn broeder waarin hij met veel blijdschap meldde dat hij een transport in onze nabijheid doen moest en verlof gevraagd en ook verkregen had om een paar dagen bij ons door te brengen.

Wij verheugden ons, want nog altijd beminden wij hem zeer, in weerwil van zijne groote gebreken. Als ons toen eens voorspeld was dat hij de laatste maal, en, goede God! hoe dan nog, in de ouderlijke woning zou komen!

Wij wachtten hem te vergeefs op den bepaalden dag; ook den volgenden hoorden of zagen wij niets van hem. Eindelijk kwam hij den derden dag, doch in welken

toestand. Hij was smoordronken, en zong of liever schreeuwde luid: schep vreugde in 't leven! Hij wilde jenever, die hem natuurlijk geweigerd werd. Toen begon hij te vloeken en te razen. Hij moest geld hebben en een rijtuig om naar zijn garnizoen terug te keeren, want anders was hij zijne streepen kwijt, dewijl zijn verloftijd om was. Alle pogingen om hem tot bedaren te brengen hadden eene uitwerking als olie in het vuur. Toen eindelijk mijne moeder in al de diepte van hare smart zeide dat zij hem verfoeide en hij de straf, die hij dubbel verdiend had, maar moest dragen, liep hij met gebalde vuist op haar toe. De dierlijke lusten hadden alle gevoel in hem gesmoord, zij zouden hem tot een moordenaar gemaakt hebben van de vrouw, die hij, nog zoo kort geleden, boven alle menschen lief had.

Mijne moeder liet een hartverscheurenden kreet hooren en zonk machteloos op den grond neder. Die kreet bracht Willem voor een oogenblik tot bezinning, in zijne oogen was radeloosheid en wanhoop te lezen; hij sloeg zich met de gebalde vuist, waarmede hij zijne moeder gedreigd had, voor het voorhoofd, stiet een vreeselijken vloek uit en verliet ijlings het huis.

Nimmer zal ik dat ontzettend tooneel vergeten. Mijne arme, goede moeder was door een beroerte getroffen, die haar aan den rand van het graf bracht. Zij behield het leven, doch was voor altijd aan de rechterzijde verlamd. De hand die zoo rusteloos werkzaam geweest was om haren kinderen brood te verschaffen was door haren jongsten zoon voor altijd onbruikbaar gemaakt. Had men dit Willem voorspeld, toen hij onschuldig en braaf de ouderlijke woning verliet, hij zou het onmogelijk geacht hebben; hij had er toen geen besef van hoe gevaarlijk slechte voorbeelden zijn, hoe glad het pad der zonde is.

Eerst later vernam ik de aanleiding tot dit vreeselijk tooneel. Willem had het garnizoen verlaten kennelijk met blijdschap dat hij eens naar huis ging. Toen hij zijne taak volbracht had en zich naar ons wilde begeven ontmoette hij een krijgsmakker, een der vrienden die hem gemaakt hadden tot hetgeen hij was geworden. Er moest een enkele borrel gedronken worden, doch ook slechts een oogenblik want hij verlangde naar huis. Het eene oogenblik volgde op het andere en die oogenblikken verlengden zich tot twee dagen van losbandigheid, die de krijgswetten, eene liefhebbende moeder, - alles, alles deden vergeten.

Wat Willem voorzien had gebeurde: zijne streepen werden hem ontnomen, hij had zijn rang verspeeld. Toen zijn straftijd voorbij was zonk hij al dieper in het kwaad, waaraan hij zich had overgegeven. Wij ontvingen geene tijding meer van hem; ook mijne brieven bleven onbeantwoord, waarschijnlijk uit schaamte. Zes maanden na de vreeselijke gebeurtenis werd ons bericht dat Willem in het hospitaal gevaarlijk ziek lag en ons verlangde te zien. Het was grievend voor mijne moeder dat zij niet in staat was aan dat verlangen te voldoen en nooit had zij zoo zeer haar ongeluk gevoeld als op dat oogenblik. Zij drong er op aan dat ik aanstonds zou vertrekken; ‘zeg dat ik hem alles, alles vergeef,’ sprak zij weenend, en het was alsof ik de gevoellooze hand van aandoening zag trillen.

Ik vond mijn ongelukkigen broeder in hopelozen toestand; hij had door losbandigheid van allerlei aard zijn leven verwoest, doch de priester, die hem gedurende zijne ziekte bezocht en ook de heilige Sacramenten toegediend had, verzekerde mij dat hij alle kenteekenen van diep berouw aan den dag gelegd en menigmaal met hem gesproken had over het verdriet en lijden dat hij zijne moeder veroorzaakt had.

Toen ik aan zijn bed kwam sloeg hij zijn vermagerden arm om mijn hals en weende bitter. ‘Moeder, arme moeder!’ dat was alles wat hij kon uitbrengen. Ik bracht hem

hare troostvolle woorden over; hij sloeg zijne oogen dankend ten hemel; die woorden schenen zijn gemoed zeer te verlichten.

'Wanneer de benauwdheden hem niet overmeesterden sprak hij over het huiselijk geluk dat hij verwoest, over onze moeder die hij zoo diep ongelukkig gemaakt had. 'Ik ben ongelukkig geworden door mijne zwakheid,' zeide hij; 'slechte voorbeelden en valsche schaamte zijn de oorzaken geweest van mijn val, vooral het laatste. Het hinderde mij dat men mij een sukkel, een papkind noemde; het bloed steeg mij naar het hoofd wanneer ik uitgelachen werd om hetgeen men kinderachtigheid noemde, ik wilde toonen dat ik geen kind, dat ik een man was en de eerste stap was gedaan, een stap die luide werd toegejuicht. Zoo werd ik allengs gemeenzaam met het kwaad dat ik toen nog in het diepste mijner ziel verachtte, maar waaraan ik door valsche schaamte meer en meer gekluisterd werd; ik verachtte met geweld de raadgevingen mijner moeder en werd langzamerhand in een maalstroom van allerlei uitspattingen gesleurd. Wroeging en wanhoop deden mij naar de jeneverflesch grijpen, naar bedwelming zoeken en in zulke toestanden verviel ik van de eene zonde in de andere. Het is goed dat ik ga sterven, want het leven is mij een last, eene pijniging geworden. Zeg aan onze moeder dat ik haar, inweerwil van alles wat er gebeurd is, meer dan alle andere menschen heb lief gehad en laat zij voor haar ongelukkigen, afgedwaalden zoon bidden, opdat God hem genadig zij.'

'Willem stierf in mijne armen. Ik bracht zijne laatste groete aan mijne moeder over, die in zijn christelijk sterfbed haren troost zocht en ook vond. De brave vrouw heeft nog vijf jaren in den ongelukkigen toestand doorgebracht en stierf toen zacht en kalm, zooals zij geleefd had.

'Ziedaar mijnheer,' zoo eindigde de oude man, 'de geschiedenis van een jongeling die schuldeloos de ouderlijke woning verliet en zoo naamloos ellendig is geworden door de slechte voorbeelden van het militaire leven. Laat het u dus niet verwonderen dat ik mij niet gerust gevoel zoolang mijn eenig kind onder de wapenen staat.'

Ik bedankte hem voor zijne mededeeling en voegde er den wensch bij dat hij in zijn zoon vergoeding mocht vinden voor het leed dat zijn broeder hem had berokkend.

Toen verlieten wij het kamp. Hier en daar kraste nog een viool en hoorde men ook nog het liedje van het kamp van Zeist uitkraaien, doch het waren slechts flauwe nagalmen van de luidruchtigheid die daar geheerscht had. Nadat de grijsaard nog een uurtje bij mij vertoefd en eenig voedsel gebruikt had bezorgde ik hem eene plaats in een rijtuig naar Utrecht. Hij was vol dankbetuigingen en scheen zich zeer gelukkig te gevoelen dat hij zijn hart eens had kunnen uitstorten.

De oude man is wellicht reeds lang dood, ik heb hem nooit wedergezien. Wanneer hij thans nog leefde zou hij zich zeker met mij bedroeven over den oorlog, die zooveel duizenden jongelingen van den ouderlijken haard gerukt, gedood en verminkt heeft. Moge toch weldra het uur slaan dat eene wet ophoude te bestaan, die in vredestijd de ziel, in den oorlog het lichaam in gevaar brengt. Wil men werkelijk den vrede dan moet men beginnen met de afschaffing eener wet die ons de staande legers bezorgd en twee natiën in een verwoestenden krijg geworpen heeft.

Allerlei.

De aanval, naar Horace Vernet.

Nevenstaande gravure is een der talrijke teekeningen van den beroemden Horace Vernet, geboren te Parijs den 30 Juni 1789. Hij ontving zijne eerste opleiding van zijn vader Karel Vernet en kwam later onder de leiding van een lid der academie met name Vincent, bij wien hij leerde teekenen naar het leven. Hij was onbemiddeld en gebruikte in 1811 zijn talent, om in zijn onderhoud te voorzien, tot het leveren van eene reeks bespottelijke kleederdrachten in een toenmaals bestaand modejournaal. Door andere merkwaardige teekeningen, meestal kleine, wijl hij in de groote minder gelukkig was, werd hij bekend bij den hertog van Orleans, wiens portret hij schilderde en voor wien hij meer andere stukken vervaardigde. Voor den hertog van Berri vervaardigde hij de bekende stukken 'de regementshond' en 'het trompetterspaard.' Hij vervaardigde ook politieke teekeningen, waaraan hij eene strekking gaf, die hem bij de bevolking den naam van volksschilder en oppositieman bezorgde. In 1826 werd hij benoemd tot lid van het Instituut, welke benoeming de groote verandering bij hem te weeg bracht dat hij zich minder met origineele ideeën bezig hield en meer toelegde op de ontwikkeling van de groote ideeën van de voornaamste meesters in de kunst. In 1828 werd hij benoemd tot directeur der fransche academie te Rome, waar hij nieuwe proeven leverde van zijn buitengewoon en veelzijdig talent Er bestaan nog eene menigte stukken, die hij in dien tijd vervaardigde. In 1834 keerde hij weder naar Parijs terug; waar hij bij het hof in ongenade viel omdat hij weigerde in eene teekening van de bestorming van Valenciennes Lodewijk XIV als medestrijdende af te beelden. Hij begaf zich daarom naar St. Petersburg; waar hij aan het hof zeer in aanzien kwam. In 1836 keerde hij naar Parijs terug en kwam weder aan het hof. In 1837 reisde hij naar Africa om zijne studiën voor eenige ontwerpen te maken. De aanval op Constantine dankt aan deze studiën zijn onstaan. In 1839 ondernam hij eene studiereis naar Egypte en Syrië, keerde in 1842 naar St. Petersburg en verder naar Parijs terug. In 1845 begaf hij zich naar Marocco, en keerde na den afloop zijner aldaar volbrachte studiën weder naar Parijs terug, waar hij den 17^{n} Januari 1863 stierf, eenen onsterfelijken naam in een tal van meesterstukken achterlatende.

Veel beter.

Een zeker heer, die tegen 25% met zijne schuldenaren had geaccordeerd, verscheen eenige dagen daarna weder op de beurs ‘Waar hebt ge zoo lang gezeten?’ vroeg hem een kennis. ‘Ik ben ziek geweest,’ luidde het antwoord. ‘Zoo,’ hervatte de eerste, ‘ge ziet er toch waarlijk wel weer 75% beter uit.’

Om groenten

op onschadelijke wijze eene groene kleur te geven behoeft men ze slechts te overgieten met kokend zoutwater; men laat ze eenigen tijd staan, giet ze af en doet de groenten in een aarden pot waarin men ze met kokenden azijn overgiet. Men zorgt dat de pot gedekt op eene lauw warme plaats van den haard blijve staan, terwijl men elken derden dag er den azijn afgiet, dien opkookt en weder op de groenten doet. Als men

dit nu zoolang gedaan heeft totdat de groenten eene fraaie groene kleur hebben voegt men er den kruidenazijn bij en sluit den pot.

Opbrengst van goud.

Americaansche nieuwsbladen deelen mede dat de opbrengst van het goud in Californië in acht jaren van 6,400,000 ponden sterling per jaar verminderd is op 4,600,000 ponden sterling en het goudgraven voor 't vervolg een arbeid is, die niets meer afwerpt dan elk andere. De kapitalisten, die schier alle goudmijnen onder hun beheer hebben gekregen, hebben zich genoodzaakt gezien, de werkzaamheden te doen staken, wijl zij het loon niet konden betalen.

Gegronde klacht.

Een nieuwsblad te New-York hief onlangs het volgend klaaglied aan, dat ook in andere steden zeer zeker niet ongegrond zou zijn: ‘De jacht op den hippopotamus aan de oevers van den Nijl, op den alligator in de baai van Louisiania, op de leeuwen in Numidië, op den gorilla in Africa, op den tijger in Bengalen, op den beer in Zweden en op den wolf in de steppen van Rusland, zulke jacht, zij is kinderspel vergeleken bij eene jacht naar eene trouwe, vlijtige en bescheiden dienstmaagd.

Loon naar werken.

Een bejaard heer werd aan een maaltijd door eenige snoevers bespot om zijn kalen schedel. Een onder hen waagde het zelfs hem te vragen of hij ook soms den propheet Elizeüs voorstelde. ‘Om u te dienen, mijnheer,’ klonk het antwoord, ‘ik stel Elizeüs voor op het oogenblik, waarop hij door kwâjongens werd bespot.’

Eene aderlating bij de Arabieren.

Deze geschiedt op de volgende eigenaardige wijze. De geneesheer bindt zijn patient eene touw om den hals en trekt die stevig aan, ten einde de aderen op het voorhoofd goed te doen zwellen; vervolgens maakt hij met een scheermes eenige insnijdingen en wrijft ten einde het sterke bloedvloeien te bevorderen, de wonden met een ronden houten cilinder. Daarna worden de wonden gewasschen en het bloeden door middel van kleiaarde gestuit, terwijl het zieke gedeelte met een zakdoek wordt omwoeld.

's Menschen ouderdom.

Volgens de berekeningen van professor Wappaüs is de gemiddelde leeftijd van den mensch in Oostenrijk 28,19; in Sardinië 30,80; in Pruisen 31,10; in Saxen 31,16; in

Beieren 32,61; in Nederland 34,72; in Engeland 36,92; in België 38,35; in Frankrijk 40,36; in Denemarken 40,49; in Zweden 40,66 en in Noorwegen 43,64 jaar, een blijk tevens, dat de koudste luchtstreken over het algemeen de gezondste zijn.

Om bier te klaren

heeft men een eenvoudig en gemakkelijk middel in afgeroomde melk. Men giet drie vierde of eene geheele kan van die melk op 100 kannen bier en schudt dit goed dooreen. Na verloop van 24 uren neemt het bezinken en daarna het klaren een aanvang.

[Nummer 3]

DE OUDE MOLEN.

De oude molen.

De schilderij 'de oude molen' is van het penseel van den landschapschilder Grandsire, die aan de diepe geheimen der natuur de voorkeur geeft boven de strikte vereischten der school. Daarom nogtans stelt hij zich niet tevreden met het eerste landschap het beste; neen hij zoekt, hij wikt en weegt, zuivert zijn idee en breidt het uit. Helt hij al eenigszins over naar landschappen opgevroolijkt door de bekoorlijke licht-schakeeringen, zoo haat hij ook de prachtige schaduwbeelden niet, die stemmen tot het ingetogen en geheimzinnige. Boomen, molen en voorzeker niet minder het heldere vergezicht, het levert een bekoorlijk geheel, dat genie verraadt. Zijn hoofdidee in deze schildering is een molen, maar een zoodanige als aan velen onzer lezers misschien niet bekend is. Wij zullen met een paar woorden trachten hen hierin op de hoogte te brengen.

Onder dezen naam in het algemeen verstaat men een werktuig, dat door inwendig raderwerk eene beweging uitvoert, waartoe eene beweegkracht van buiten wordt gevorderd. Verschillend zijn de krachten, die hiertoe worden aangewend en meestal duidt de onderscheidingsnaam der verschillende molens die kracht aan; zoo worden zij wind- stoom- water- handmolens, enz. geheeten, naar gelang zij worden in beweging gesteld. De soort door onze gravure op bladz. 17 voorgesteld is die welke aan den stroom van het water tegen een van kleppen voorzien rad hare werking dankt. Deze uitvinding dagteekent van den tijd van keizer Augustus en wordt in oudheid van bestaan alleen overtroffen door die der hand- en rosmolens, die van nog vroegeren tijd dagteekent. De watermolens zijn tweesoortig. De eene *schipmolens* geheeten, zijn eene uitvinding van Belisarius in het jaar 536 en onderscheiden zich hierdoor dat zij op schuiten gelegen zijn op die wijze, dat het groote rad, waardoor het inwendige raderwerk wordt in beweging gesteld, in het water hangt om op de aangegeven wijze den stroom zijn werk te doen verrichten. De anderen worden *paalmolens* genoemd en op in den grond geheide palen aan een waterkant gebouwd. Tot in de twaalfde eeuw waren het enkel deze soorten van molens, waarvan men zich bediende, toen werden echter de windmolens uitgevonden, die wel veel kostbaarder maar tevens ook doelmatiger zijn, zoo om hunne grootere hechtheid als omdat zij veel meer ruimte bieden en daardoor den gang van het werk minder belemmeren. Deze uitvinding heeft echter die der watermolens niet in vergetelheid gebracht. Men vindt ze nog op zeer vele plaatsen en onder anderen in de provincie Gelderland in de Veluwe, waar de van de heuvels afvloeiende beken eene menigte papiermolens in beweging brengen. Wanneer men zich als vreemdeling des avonds op die plaatsen bevindt kan men zich maar moeilijk het geluid verklaren door die watermolens veroorzaakt. Het stroomen van het water tegen de kleppen van het groote rad maakt een eigenaardig klapperend gedruisch, dat zich zeer zonderling in de eentonige stilte van den avond of nacht op betrekkelijk verren afstand reeds doet hooren.

Gij dwarskop!
Uit den tijd der inkwartiering in de Noord-Brabantsche grensdorpen, door dr. J. Renier Snieders. (Turnhout.)

Hoofdpersonen:

Hoofdpersonen:

1. Meester Anselmus.
2. De oude Hanna, meid van meester Anselmus.
3. De kapitein eener compagnie platlandsche friesche schutterij
4. Kobus de oppasser van den kapitein.
5. De sergeant van het hoofdkwartier.
6. Milord.
7. De huiskat met haar gebroken poot
8. Schutters.

Het tooneel valt voor in het gehucht van een noordbrabantsch grensdorp, een jaar of twee na de belgische revolutie.

Meester Anselmus is reeds sedert verscheiden jaren bij den Heer; de oude Hanna is ook al denzelfden weg opgegaan.

Indien de kapitein nog in leven is, moet hij een stokoud man wezen, en dan leest hij misschien nog wel mijn verhaal; of indien hij half blind of lam in zijn armstoel zit gedoken, leest een zijner kindskinderen hem mijn *Dwarskop* voor.

Zal hij met genoegen naar deze lezing luisteren? Ik ben van gevoelen dat hij de moeilijkheden, welke hij op de grenzen ontmoette, maar liefst blauw blauw zou willen laten.

Zou Kobus, zijn oppasser nog leven? Zou hij bij zijn gewezen kapitein, die naast zijne deur woonde, des avonds soms nog gaan buurten, en een praatje met hem houden over de dienstjaren der schutters?

De sergeant van het hoofdkwartier, die hier als een der hoofdpersonages optreedt, is denkelijk ook al niet meer van deze wereld; dat Milord dood is, weet ik stellig en ook dat er van de huiskat met haar gebroken poot niets meer over is, zelfs haar naam niet.

Van de compagnie platlandsche friesche schutters is er wellicht nog een enkele overgebleven.

Wie was nu meester Anselmus? Een oud schoolmeester, die na vele dienstjaren in de vorming der jeugd te hebben geteld, door ouderdom en ziekte uitgeput eene welverdiende rust genoot. Het was een bejaard man met gebogen rug en sneeuwwit haar.

Hij bewoonde in het gehucht, dat een half kwartier van het dorp lag, een nederig, maar zindelijk huisje. Voor de woning had hij een bloemtuin aangelegd en langs den openbaren weg eene haag geplant van spaansch groen, waarop hij met zijne groote tuinschaar kruisen, sterren en vogels had geknipt.

Was hij rijk? Neen; zijn inkomen was nauwlijks toereikend om er van te leven. Maar toch deelde hij aan den arme mede, al moest hij dan somtijds zelf al eens gebrek lijden; ja, het was een liefdadig man een man naar Gods hart.

Dan was hij ook zacht, vroolijk van aard? Ja, dat was hij ook. Sedert eenige weken was meester Anselmus ernstig ziek; op dit oogenblik echter scheen hij geheel buiten gevaar te wezen.

'Hanna,' zegde hij tot zijne oude meid..... Doch laat mij hem even onderbreken om een paar woorden over de meid te zeggen.

Hanna was eene goede ziel, groot en sterk gebouwd en niet bang ook. Neen, bang was zij niet; maar wie was er bang in dien onrustigen tijd, toen men in de noordbrabantsche grensdorpen overal inkwartiering had? De soldaten sloegen in dien

tijd de boeren af als hooi, en de boeren, wanneer zij de kans klaar hadden, handelden even als de dragonders, de huzaren, de jagers, de linie-soldaten en de schutters.

Nu mag meester Anselmus voortgaan.

‘Hanna,’ sprak hij; ‘ik gevoel mij vandaag wel iets beter; zou men mijne reispas nog weêr eens hebben verlengd? Ofschoon ik bijna tot den naad ben versleten kon het toch wel gebeuren dat ik nog al een jaar twee of drie had te leven.’

De oude meid weende van blijdschap.

‘De dokter heeft mij zeer goed behandeld,’ vervolgde de oude man; ‘doch ook de groote Geneesheer van daarboven heeft wel een handje uitgestoken; denkt gij niet, Hanna? Daarom wil ik hem als mijn oppersten Weldoener bedanken. Doch veel bidden kan ik nog niet, daartoe gevoel ik mij nog al te zwak; maar een goed werk doen, Hanna, is altijd mogelijk.’

‘Dat is altijd mogelijk en kan nooit kwaad,’ meende de meid.

‘Er is daar een arm huishouden in de buurt, is de vader er van nu aan de beterhand?’

‘Ja, maar nog ver van de genezing.’

‘Draag daar een en ander heên, Hanna.’

‘Een en ander?’

‘Ja, van alles zoo al iets, wat men voor een zieke noodig heeft’

‘Bij voorbeeld?’

‘Eene mand aardappelen.....’

‘Ik heb er zelf vandaag de buurt om afgeloopen.’

‘Doe er ook een pond boter bij.....’

‘Boter, die ik zelf moet koopen?’

‘En ook een paar flesschen wijn.....’

‘Er zijn nog juist twee flesschen voorhanden; waarom geeft gij ook alles weg?’

‘Twee flesschen? nu, dan deel ik mijn voorraad met den arme; ik ben toch geen liefhebber van wijn.’

‘De dokter heeft mij bevolen u dagelijks eenige glazen wijn te geven.’

‘Stop mijn armen buurman ook nog een paar rijksdaalders in de hand.... doe dat, ik zal er te beter om slapen, wanneer ik denken mag, dat ik uit dankbaarheid tot den Geneesheer daarboven, den arme indachtig ben geweest... Ja, geef den man een paar rijksdaalders; daar in de lade zult gij geld vinden.’

‘Er liggen hier maar twee rijksdaalders.’

‘Laat er dan een voor ons eigen huishouden liggen.’

‘Een enkele rijksdaalder! Gij hebt toch wel meer geld?’

‘Al wat ik bezit ligt daar in de lade.’

‘Uw buurman, wien gij een aalmoes geeft, is misschien rijker dan wij.’

‘Och, wij hebben toch nooit gebrek geleden; de goede God zorgt immers voor alles.’

‘Praatjes!.... en indien gij eens inkwartiering krijgt?’

‘Daar zijn wij vrij van; heeft de burgemeester u dat niet verzekerd?’

‘Ja, voor zoo lang uwe ziekte zou duren.’

‘In Gods naam dan, ga toch naar mijn armen buurman’

‘Kom, kom, geen gekheid; indien gij het laatste weggeeft, moeten wij zelven gebrek lijden.’

‘Ik heb het zoo weinig noodig.’

‘Praatjes!.... dat weet ik beter.’

De meid ging uit de kamer.
'Dat is toch eene ongelukkige meid!' zuchtte meester Anselmus.
'Dat is toch een braaf mensch!' dacht Hanna toen zij alleen was.
Waarom preutelde zij dan tegen, indien zij zulke goede meening had van den ouden schoolmeester?
Dat lag in den aard van Hanna; zelden deelde zij in den beginne in het gevoelen van den meester, maar eindigde toch altijd met hem volkomen gelijk te geven.
Wij spraken daareven van inkwartiering.
Ja, in dien tijd had men langs de grenzen overal soldaten; geen dorp, geen gehucht, hoe klein ook, was vrij van inkwartiering.
Nu, in het gehucht waar meester Anselmus woonde, lag eene compagnie jagers; na een verblijf van eenige weken trokken zij weg, om plaats te maken voor friesche schutters.
In den namiddag hoorde men in de verte de trom; de schutters waren in aantocht en kwamen weldra aan.
Wat waren die friesche schutters toch sterk gebouwde mannen! Ik zie hen nog met hunne lange kapotjassen en platte, bordpapieren schakos met zwart wasdoek overtrokken, en bekroond met een bloedrooden pompoen; ik zie hen nog met hun kort geschoren haar, hunne zware knevels en smalle bakkebaarden, die in den vorm van den neus eener schaats, van het oor naar den mond liepen.
Ja, dat waren reusachtige soldaten, en indien zij zoo gaarne in dienst waren geweest als zij lang, zwaar en sterk waren, had ik den vijand, die met hen handgemeen moest worden, van harte beklaagd.
Doch de meesten, ja, allen, hadden wel machtig veel over voor vader Willem, maar van den eerste tot den laatste, hadden zij een hekel aan den militairen dienst; en was dat wonder?
Neen, allen waren boerenjongens, wier hoofd altijd naar huis stond gedraaid, en die altijd maar zuchtend uitriepen: 'Hoe mag het toch wel gaan in Friesland? Wat zou er wel omgaan in 't dorp? En hoe maakt het onze ruin toch wel? Hoe mag het met onze roodbonte zijn afgeloopen? Dat was toch eene koe!' enz.
Nu, de compagnie was in het gehucht aangekomen; de tamboers zaten op hunne trommen te rusten; de schutters hadden hunne geweren in rotten geplaatst en wachtten op de uitdeeling der inkwartierings-billetten, waarmede men ook terstond een aanvang nam.
De kapitein der compagnie was een lang, sterk gebouwd man met zwarte knevels en brandende oogen; zijn naam was..... doch neen, misschien is hij nog in leven, en ik wil met niemand hoegenaamd moeilijkheden hebben; zijn naam begon met een A en eindigde, even als bijna alle friesche eigennamen, met dezelfde letter.
Terwijl hij op en neêr wandelend een blik wierp op de armoedige dorpswoningen bromde hij:
'Hondennest!... Hier hondenleven hebben!... En vandaag hondenweêr ook!'
Het regende dien dag; de wegen waren slijkerig en hier en daar met waterplassen bedekt.
De kapitein had een lastig karakter; slecht gezind was hij bijna altijd. In zijne kwade luimen sprak hij kort af, en gebruikte geen twee woorden, waar hij dacht dat een enkel genoeg was; hij sprak bijna, zooals men hedendaags de telegrafische depêchen opstelt.

Na een tijd lang, bij het op- en neêr-wandelen, om honderden onbeduidende zaken geknord te hebben, ging hij eindelijk naar zijn kwartier; het was eene herberg, welke daar op vijftig schreden afstands voor hem lag.

In den hoek der gelagkamer stond eene schuiftafel, waarop twee boeren een vreeslijk gedruisch maakten met de ijzeren schijven, bij middel van lange stokken, voort te stooten.

Op eene tafel stonden nog van den vorigen avond eenige bestoven bierglazen; de vloer was met slijk en de muren met salpeter bedekt, die er in den vorm van dunne glinsterende slangen over heên kronkelde.

Bij het vuur zat eene slordige huismoeder kousen te stoppen, terwijl zij een treurig liedje zong om haar huilend kind in slaap te wiegen.

Achter de gelagkamer was een tweede vertrek, bestemd voor den officier van eene of andere compagnie voetvolk die in dit gehucht werd ingekwartierd.

Even als een jachthond in een aardappelveld, trok de kapitein rondziende den neus op, en scheen zich, bij middel van zijn reukorgaan, te overtuigen dat hij daar niet op zijn grond was.

Zonder een woord te hebben gesproken verliet hij de herberg.

De ambtenaar der gemeente, die bij het uitdeelen der inkwartieringsbiljetten tegenwoordig was gebleven, stond nog op de straat.

‘Daar niet blijven,....’ zegde de kapitein, den assessor tegen den arm stootend; ‘gemeene boel,.... ander logement geven.’

‘Is dat geen allerbest logement?’ vroeg de assessor; ‘de kapitein der jagers, die dezen morgen zijn vertrokken, beweerde daar gehuisvest te zijn geweest als een prins.’

‘Kan niet donderen!’

‘Dat is daar braaf volk in de herberg en een stevige boer ook,’ meende de assessor.

‘Kan niet donderen!... ander logement!’ De assessor wilde heêngaan.

‘Rekel!’ zegde de kapitein en hield hem bij den arm vast; ‘daar ginds geen inkwartiering?’ hij wees naar de woning van meester Anselmus.

‘Daar heeft men ditmaal geen inkwartiering. Meester Anselmus is sedert een heelen tijd doodelijk ziek.....’

‘Dondert niet.... daar logeeren.’

‘Kapitein, dat kan niet.’

‘Moet wel.’

‘Toch niet.’

‘Muiter! Noordbrabanters, allen muiters!.... Aan een boom ophangen!....’ riep de kapitein, en gaf den assessor een flap om de ooren dat de man er van ronddraaide.

Na eenige minuten te hebben geraasd en gedreigd, kreeg de kapitein toch eindelijk zijn zin.

‘Wat is dat nu?’ sprak de oude Hanna, die voor het venster stond en langs de straat keek; ‘daar komt een officier recht naar het hek.’

‘Wat mag die te vragen hebben?’ zei meester Anselmus, zijn hoofd van het kussen oplichtend.

‘Inkwartiering!’ riep de kapitein luid, eer hij nog aan het hek was.

‘Wat is dat nu?’ zei Hanna verbleekend; ‘heeft de burgemeester mij niet verzekerd dat wij een tijd lang van inkwartiering zouden bevrijd blijven?’

‘Dat is beloofd,’ antwoordde de meester.

Daar klonk de bel, zoo hard zij maar kon klinken.

‘Wacht,’ zegde de meid; ‘laat mij dat eens spoedig gaan recht zetten.... dat is een abuis.’

De ongeduldige kapitein trok op nieuw, doch nog harder dan daar even aan de bel.

‘Wat is dat voor een bullebak,’ keef de meid; ‘die heeft nog al noten op zijn zang en dat voor een plattelandsschutter.’

De bel klonk op nieuw.

‘Trek het huis maar omver,’ riep Hanna; ‘o, die boer van een schutter! Ik jaag hem van het hek!’ zij nam den handveger, haar gewoon wapen, onder den arm en ging de kamer uit.

‘Hanna, wees niet driftig,’ vermaande de meester.

‘Ik heb wel eens den grootmajoor van een liniebataljon op zijne plaats gezet,’ lachte de meid; ‘en zou ik nu bang zijn van een schutter.’

Toen zij buiten kwam, trok de kapitein zoo hard aan de bel, dat hij den hertenpoot in de hand hield.

‘De meester is ziek en niet te spreken,’ zegde de meid, met vlammenden blik.

‘Dondert niet!.... kapitein der friesche schutterij.... billet.... inkwartiering.... open!’

‘Dat is een abuis... de burgemeester....’

‘Geen abuis.... open!’

‘Gij zoudt hier al schoon gelogeerd zijn bij een doodzieken man! Wie zou voor u zorgen? Toch ik niet.... waarom gaat gij niet daar ginds in de herberg.’

‘Ophangen! fusilleeren!’ dreigde de kapitein.

Het gelach van twee schutters, die voorbij gingen verdubbelde zijne woede.

‘Hier zoo!’ riep hij; ‘manschappen.... dat wijf in den bak donderen!’

‘Wat zoudt gij?’ riep Hanna; zij zwaaide met haren handveger; ‘denkt gij dat ik bang ben? En nu gij zoo begint, komt gij in het geheel niet binnen.... wij zijn niet verplicht inkwartiering aan te nemen.’

‘Open doen of niet?’ raasde de kapitein en hij schoot een woesten blik door het hek naar de meid.

‘Hier blijven kunt gij niet,’ gaf Hanna ten antwoord.

‘Wil en zal blijven,’ schreeuwde de kapitein, ‘al woonde de duivel in huis;’ en hij vloekte zoo afschuwelijk, dat ik, die een oprecht christenmensch meen te wezen, zijne woorden voor geen duizend gulden herhaalde.

Bij al dat gedruisch was meester Anselmus in zijn bed recht gesprongen, en riep dat men mijnheer toch zou binnen laten.

Doch Hanna, geheel uit haar lood door de woorden, die ik niet durf herhalen, had reeds het hek ontsloten en den officier binnen gelaten.

Nooit was Hanna, die er fier op was, eens een grootmajoor te hebben recht gezet, bang geweest voor soldaten; nu was zij recht bang, niet zoo zeer voor den kapitein als voor zijn erbarmelijk vloeken. Zij verborg den handveger onder haren voorschoot en zeide stil, dat zij dan eerst haren heer zou gaan spreken.

‘Hoeft niet!...’ grinnikte de kapitein, terwijl hij recht naar binnen ging, en in de keuken zijn schako, degen en veldflesch op de tafel nederwierp.

‘Wat is er toch gaande?’ vroeg de meester.

‘Indien dat geen duivel is, dan ken ik geen duivels,’ meende de meid.

‘Hanna, wees niet driftig.’

‘Praatjes! wat gaan wij met dat woeste dier aanvangen?’

‘Och, de man is misschien toch zoo boos niet; neem zijn billet maar aan.’

‘Nu, dat ziet er hier geleerd uit! De burgemeester verdient een brandmerk.’

‘Stil, Hanna, waarom zijt gij toch zoo driftig?’

‘Wie zou niet driftig worden? Waarom moeten die schutters een vreedzaam huis, en nog wel een huis waar een ziek mensch is, het onderst boven zetten? Waarom zorgt de koning daar niet voor?’

‘Och, de koning heeft zooveel aan zijn hoofd,’ meende de school-

AANVAL DER PRUISISCHE INFANTERIE.

meester; 'hij verliest daar in eens de helft van zijn land; en wat wij kunnen verliezen, is toch onbeduidend... neen, wijt het den koning niet.'

'Nu, in Gods naam; indien het u goed is, mij ook.... maar wat is dat toch voor een helsch leven?'

Toen Hanna uit de ziekenkamer kwam, vloog de huiskat, op drie pooten en met een akelig gesis, de trap op, (de kapitein had met een stuk hout naar het arme dier geworpen) en de hond blafte en jankte zoo ontzettend, alsof men hem vilde.

De kapitein met zijn blooten degen in de hand zat achter milord, en riep dat hij dien muiter van een dashond ging vermoorden.

Wat had de hond eigenlijk misdaan? Hij had geblaft toen de kapitein den voet in de keuken zette; milord was in zijn recht.

De kapitein, wiens degen den hond niet kon treffen, schopte naar hem, om hem letterlijk dood te schoppen, en wierp hem daarop met zooveel geweld de tinnen bierkan naar het lijf dat het verschrikte dier door de glasruiten naar buiten sprong.

Bij het gejank van milord, wien de punten der verbrijzelde ruit door de huid waren gedrongen, sprong de meid voor den kapitein.

De schrik, die haar daareven aan het hek overmeesterde, had haar op eens verlaten; zij greep haren handveger en plaatste zich in dreigende houding voor den kapitein.

'Zoudt gij mijn hond slaan?' riep zij met opgeheven handveger.

De kapitein keek haar stijf aan en zegde schokschouderend:

'Zijt maar een meisje; anders....'

'Raak mij eens aan....'

'Ha, ha!' grinnikte de kapitein, zooals een paard grinnikt, en begon daarop zoo afschuwelijk te vloeken, dat er de steenen van dreigden open te scheuren.

'Foei! wat een erbarmelijk vloeken!' riep Hanna terwijl zij de oogen toekneep en de vingers in de ooren stak.

Zonder een woord te spreken, ging nu de kapitein het huis op en neêr, ontsloot de eene deur na de andere en keek alles nauwkeurig af.

Eindelijk trok hij eene laatste deur open, wierp een blik in de kamer, die niet dan bij groote gelegenheden gebruikt werd, om een vriend te ontvangen, en ging binnen.

'Hier achter is nog een kamertje,' merkte de meid aan; 'waar vroeger nog een officier logeerde.'

'Hier goed.... hier blijven....' bromde de kapitein en ging zitten.

Hanna slaakte een diepen zucht, omdat de schoonste kamer, die zij zoo gaarne zindelijk hield, door dien woestaard ging bewoond worden.

'Laarzen uittrekken!' gebood de kapitein en stak een zijner voeten uit.

Hanna durfde niet weigeren; een anderen kapitein zou zij uitgelachen en hem gezegd hebben:

'Hebt gij geen oppasser?'

Maar nu was zij bang of hare weigering somtijds met een vloek ware beantwoord geworden; daarom trok zij, zonder eenige aanmerking te maken, de laarzen uit, welke door het nat zoo vast aan de voeten staken alsof zij er aan gelijmd waren.

Hanna steunde, hijgde en hoestte van het uittrekken, doch de kapitein zegde niet: 'dank u.'

Toen zij wilde heêngaan, gebood hij: 'vuur ontsteken..... van daag koud;.... hondenweêr in dit hondendorp...'

Toen het vuur in den haard brandde, zegde hij nog niet: 'dank u' maar bromde bijna onverstaanbaar:

'Vijf ure dineeren..... razenden honger.'

(Wordt vervolgd.)

De goddelooze koning.
(Een sprookje van H.C. Andersen.)

Er was eens een goddelooze koning; in al zijn doen en laten beoogde hij niets anders dan alle landen der wereld te veroveren en alle menschen vrees in te boezemen. Hij trok overal te vuur en te zwaard rond; zijne soldaten vertrapten het zaad op de akkers en staken de huizen der boeren in brand, dat de roode vlammen de bladeren der boomen verteerden en het ooft gebraden aan de verzengde zwarte boomen hing. Met den naakten zuigeling op den arm vluchtte menige arme moeder achter de nog rookende muren van haar afgebrand huis, maar hier zochten haar de soldaten ook, en vonden zij de arme, dan was dit een nieuw voedsel voor hunne duivelsche vreugde; booze geesten hadden niet schrikkelijker kunnen huishouden, dan deze soldaten; - de koning nu dacht: 'zoo is het juist goed, zoo moet het gaan.' Zijne macht nam met den dag toe, zijn naam was door allen gevreesd en het geluk vergezelde hem bij al zijne ondernemingen. Uit de veroverde steden voerde hij groote schatten naar huis; in zijne residentieplaats werd een rijkdom opgehoopt, die nergens zijn gelijke vond. En hij liet prachtige kasteelen, schouwburgen en zalen bouwen en een ieder, die deze heerlijke gebouwen en groote schatten zag, riep vol vrees en eerbied uit: 'wat een groot koning!' Maar zij dachten niet aan de ellende, die hij over andere landen en steden deed neêrkomen; zij hoorden niet al de zuchten en al het gejammer, die uit de in de asch gelegde steden opstegen.

De koning beschouwde zijn goud en zijne prachtige gebouwen, en dacht daarbij, gelijk de menigte, over zich zelf: 'wat een groot koning! - Maar ik moet meer hebben, veel meer! Geene macht mag het bij de mijne halen, laat staan, dat zij grooter zou zijn dan de mijne!' En hij beoorloogde al zijne naburen en behaalde op allen de zegepraal. Met gouden ketenen liet hij de overwonnen koningen aan zijn zegewagen boeien, en zoo reed hij door de straten zijner residentie; ging hij aan tafel, dan moesten die koningen knielen voor zijne voeten en voor die zijner hovelingen en zich verzadigen met de brokken die hun van de tafel werden toegeworpen.

Eindelijk liet de koning zijn eigen standbeeld op de openbare pleinen en in de koninklijke kasteelen oprichten; ja, hij wilde ze zelfs in de kerken voor het altaar des Heeren plaatsen; hiertegen verzetten zich echter de priesters en zegden: 'koning, gij zijt groot, maar God is grooter; wij mogen uw bevel niet volbrengen.'

'Welnu dan!' riep de koning, 'ik zal ook God den oorlog aandoen!'

En in dwazen overmoed en driestheid liet hij een schip bouwen, waarmede hij door de lucht kon zeilen; het was sierlijk en prachtig om te zien, als de staart eener pauw, en het was juist zoo met duizenden van oogen bezaaid - maar elk oog was de mond van een kanon. De koning zat in het midden van het schip, hij behoefde maar op eene daar aangebrachte veêr te drukken en duizenden kogels vlogen aan alle kanten rond, terwijl de vuurmonden telkens weder van zelf geladen werden. Honderden arenden werden voor dat schip gespannen en met pijlsnelle vaart ging het nu naar boven naar de zon. Wat lag de aarde daar diep onder hem! Met hare bergen en bosschen scheen zij slechts een bouwveld te zijn, waarin de ploeg hare

voren had getrokken, langs welke de met groene graszoden bedekte boorden te voorschijn kwamen; spoedig geleek zij slechts meer op eene vlakke landkaart met onduidelijke strepen, en eindelijk lag zij geheel in nevel en wolken gehuld. Steeds hooger vlogen de arenden opwaarts in de lucht, toen zond God een zijner tallooze engelen; de goddelooze koning zond hem duizenden kogels te gemoet, doch zij sprongen af op de glanzende vleugelen van den engel en vielen als gewone hagelkorrels naar beneden; één bloeddropje, slechts een enkel, vloeide uit eene der witte vleugelvederen en dat dropje viel op het schip, waarin de koning gezeten was, het brandde zich daarin en zijn gewicht geleek wel duizend ponden lood en stortte het schip in bedwelmende vaart naar beneden ter aarde; de sterke vleugelen der arenden braken, de wind loeide om 's konings hoofd en de wolken rondom hem - gevormd door den vlammenrook der afgebrande steden - vormden zich tot dreigende gevaarten, tot ellenlange zeekrabben, die hare klauwen en scharen naar hem uitstrekten, hoopten zich op tot monsterachtige rotsen met afvallende verbrijzelende brokken, namen de gedaante aan van vuurspuwende draken. - - Half dood lag de koning in het schip uitgestrekt dat eindelijk met een vreeselijken stoot in de dikke boomtakken van een bosch bleef hangen.

'Ik *wil* God overwinnen!' zegde de koning, 'ik heb het gezworen; mijn wil moet geschieden!' - En zeven jaren lang liet hij bouwen en arbeiden aan kunstige schepen om door de lucht te zeilen, liet bliksemstralen vervaardigen uit het hardste staal, want hij wilde de hemelburcht bespringen. Uit al zijne landen verzamelde hij heirlegers, die man voor man gerangschikt, eene vlakte van verscheidene uren bedekten. Deze legers gingen aan boord der kunstige schepen; de koning was in de nabijheid van het zijne; - toen zond God een muggenzwerm, een enkelen kleinen muggenzwerm. Deze warrelde rond den koning en stak hem in het gelaat en op de handen. Brandend van woede trok hij zijn zwaard en sloeg rond zich heên; doch hij schermde slechts in de lucht, de muggen trof hij niet. Toen beval hij kostbare tapijten te brengen en hem daarin te wikkelen, opdat geen enkele mug hem meer zou kunnen steken; en zijne dienaren deden zooals hun bevolen werd. Maar toch eene enkele mug was binnen het tapijt doorgedrongen, van daar kroop zij in 's konings oor en stak hem; het brandde als vuur, het gift drong naar binnen tot in de hersenen. Als waanzinnig rukte hij het tapijt van zijn lichaam en slingerde het ver weg, hij verscheurde zijne kleederen en sprong dwaas en wild rond ten aanschouwe zijner woeste soldaten, die nu den dwazen koning bespotten, die aan God den oorlog wilde aandoen en door een enkele kleine mug overwonnen werd.

Van het oorlogsveld.

Vaderlandsliefde en edelmoedigheid.

Ook de oorlog heeft zijne licht- en schaduwzijde en terwijl de gruwelen van verwoesting en menschenslachting overtuigend het bewijs leveren, dat de aarde op lange na geen paradijs is, wordt tevens het hart getroffen door de heerlijkste voorbeelden van vaderlandsliefde en edelmoedigheid.

Eene arme vrouw komt te Parijs aan het bureel van hulpbetoon voor de slachtoffers van den oorlog. Zij draagt het kleed van lijden en armoede. Onder haren arm draagt zij een pakje; zoodra men haar de plaats heeft aangetoond waar men de hulpmiddelen voor de gewonde soldaten in ontvangst neemt, geeft zij het pakje zwijgend over en wil heêngaan.

'Goede vrouw, wat brengt gij ons daar?'

'Bijna niets, mijn goede mijnheer.'

En terwijl zij dit zegt ontrolt zij haar geschenk, het zijn een paar beddelakens.

'Maar,' merkt een beambte getroffen aan, 'gij zijt misschien niet rijk, en.....'

'In waarheid neen,' herneemt de vrouw, 'ik ben niet rijk. Maar ik heb twee paar beddelakens; ik geef er een paar af voor onze arme soldaten. Het is ongelukkig alles wat ik kan doen.

En de goede oude vrouw sluipt stil en bijna beschaamd weg toen zij de levendige ontroering opmerkt die deze hare goede daad inboezemt.

Eene andere vrouw brengt insgelijks haar offer aan het bureel van hulpbetoon. Zij ontplooit langzaam een gevouwen papier waaruit men een kruis van het legioen van eer ziet te voorschijn komen.

'Mijne heeren,' zegt zij, 'ik heb geen geld, maar mijn vader is op het slagveld met een eereteeken begiftigd geworden, en ik breng dit zijn eerekruis opdat men het verkoope ten voordeele van het leger.'

Men kan zich ter nauwernood de ontroering voorstellen die deze woorden te weeg brachten. Men beproefde haar te overtuigen dat hare bedoeling bewonderenswaardig was, maar dat zij dit vaderlijk aandenken moest bewaren. Zij bleef er evenwel op aandringen.

Een vreemdeling nadert, doet het kruis schatten, hetwelk 7 fr. 50 waarde heeft, en na deze kleine som gestort te hebben, zegt hij:

'Het zij mij vergund, mejufvrouw, u dit geschenk aan te bieden dat gij met zooveel liefde aan het vaderland gewijd hebt.'

Schreiend van dankbaarheid verwijderde zich de edele vrouw, doch eensklaps keert zij terug, werpt het kruis op 't bureel en loopt, alsof zij eene schanddaad bedreven had, weg.

Het comité van hulpbetoon weigerde niet langer den penning der arme te ontvangen, overtuigd dat de geneesmiddelen, die men voor 't met zooveel edelmoedigheid gegeven geschenk zou koopen, gewis de ongeneeslijkste wonden zou heelen.

De vaderlandsliefde offert goed en bloed. Om de plichten, die zij voorschrijft te vervullen, offert de moeder haar kind, de man zijne echtgenoote, de vriend den trouwen kameraad dien hij in lief en leed meer dan zich zelf had leeren beminnen.

In de portefeuille van een bij Weissenburg gesneuveld pruisisch soldaat vond men een brief zijner moeder. Eenige dagen vóór het gevecht had de brave jongeling door bemiddeling van een priester zijn zilveren horologie aan de arme vrouw gezonden, om in haar onderhoud te voorzien, wier eenige steun en broodwinner hij vóór den oorlog geweest was. De moeder dankt haar kind voor de gezonden weldaad, 'doch mijn zoon,' voegt zij er bij, 'wees niet om mijn lot bekommerd, ik dank God en ben gelukkig, omdat ik een zoon heb, die tot de wacht van den Rijn behoort.'

Gij kunt vol betrouwen, mijn vaderland, zijn,
Want sterk en getrouw staat de wacht aan den Rijn!

Gedurende het bombardement van Straatsburg staat een kapitein der artillerie als post op de wacht in de nabijheid der hoofdkerk.

Plotseling ziet hij een bom op een huis vallen, die het van boven tot beneden doordringt en het in de asch legt. Dit huis is de woning waarin hij zijn vrouw en zijn kind heeft achtergelaten. Een oogenblik staat hij in beraad of hij zijn dierbare panden zal ter hulp snellen. Doch neen, zijn plicht gebiedt hem op zijn post en nog drie uren omtrent het lot der zijnen in onzekerheid te blijven. ‘Spaar hen, o God! ik moet mijn plicht doen!’ roept hij beslissend uit en ofschoon zijn hart in de verwoeste woning bij de zijnen is, wendt hij den blik in eene andere richting, slechts naar die punten, die hij in last heeft te observeeren. De hemel beloonde de zelfverloochenende plichtsbetrachting van den krijgsman, want eenige oogenblikken voor dat de bom in 't huis viel, waren vrouw en kind er uit vertrokken, om elders een veiliger schuilplaats te zoeken.

In 't gevecht bij Woerth dreigden eenige pruisische batterijen het fransche leger met de vreeselijkste verwoesting.

Mac-Mahon nadert den kolonel der kurassiers, dien hij sinds jaren en jaren meer dan een broeder beminde.

‘Doe een charge met uw regement op die batterijen, kolonel!’ - ‘Dat is de dood voor ons allen, maarschalk’ - ‘Er is geen ander redmiddel, val aan, mijn vriend, en omhels mij.’

De kolonel wendt zich tot de soldaten en commandeert voorwaarts. Het regement stort zich zonder aarzelen in 't vijandelijk vuur.

Mac-Mahon kon zijne tranen niet bedwingen toen hij die dapperen zich zag opofferen. 't Was van hen, dat hij later toen men naar de kurassiers vroeg, zeide:

‘Kurassiers?! er zijn geen kurassiers meer!’

Bij een opeengestapelden hoop lijken vindt men daags na het bloedbad van Sédan het lijk van een fransch officier der zouaven, wiens hoofd letterlijk van den romp is afgeslagen. In de vast gesloten vingers der saâmgetrokken rechterhand is een stuk papier, een brief. ‘Dierbre vrouw en kinderen’, zoo staat er in te lezen, ‘mijn laatste snik was voor u en mijn vaderland. Bemint Frankrijk gelijk ik u bemind heb!’

Aanval der Pruisische infanterie.

Het geschut der pruisische rijdende artillerie begint gewoonlijk den aanval der pruisische legers.

De infanterie mengt zich eerst in 't heete van 't gevecht onder de strijders.

Troepen tirailleurs maken de voorhoede er van uit; keurbenden van koelbloedigheid en onversaagdheid schieten zij niet zoo snel als de fransche tirailleurs maar zijn zeker van hun schot.

Achter hen rukken de bataljons in den stormpas voorwaarts, dien zij nog van den ouden Frits hebben geleerd; het eerste gelid vuurt zoolang als het geene zware verliezen heeft ondergaan; wordt de rij te zeer gedund, dan trekken zij ter rechter en linkerzijde af, om zich als achterste gelid weder volkomen te herstellen. Het tweede gelid treedt nu van zelf in de plaats van het eerste en stormt voorwaarts. Op dezelfde

wijze nemen de overige gelederen deel aan 't gevecht en treedt de pruisische infanterie voortdurend met versche en vernieuwde kracht op.

Met de grootste nauwgezetheid let de pruisische infanterist ook in 't hevigste van den aanval op de militaire orde en wijkt noch voor-, noch achterwaarts een voet uit het gelid.

'Zij behouden dien ordegeest,' zegt een fransch berichtgever, 'tot zelfs in den dood en meer dan eene ontbranding der mitrailleusen vormde een bataljon gesneuvelden, zoo regelmatig in 't gelid, alsof zij eene revue moesten ondergaan.'

Het ijzeren kruis.

Het was in het jaar 1807. De slag bij Friedland was gestreden. Het diep verslagen Duitschland lag vernederd onder de ruwe hand van den zegevierenden veroveraar. De koning van Pruisen, Frederik Willem III, onderhandelde te vergeefs met Napoleon over den vrede. Maagdenburg en Dantzig stonden op het spel; slechts een twijfelachtig middel bleef overig om ten minste Maagdenburg voor Duitschland te behouden. Koningin Louise moest - op raad van keizer Alexander - den zoon der revolutie te gemoet gaan, en door hare roerende bede het beproeven, hem tot meer toegevendheid te bewegen.

Voorzeker schier bovenmenschelijk was het offer, hetwelk van de pruisische koningin gevorderd werd. Immers met den onedelen strijd tegen haar had Napoleon nog vóór 1806 den krijgstocht tegen Pruisen begonnen. In zijne bulletins had hij haar als eene oorlogs-furie afgeschilderd, die even als eene Helena over de Trojanen de grootste onheilen over Pruisen had doen nederdalen.

Louise van Pruisen was eene brave en dappere vrouw. Zij beminde haar land, haar volk, haren echtgenoot, hare kinderen meer dan zich zelve, daarom vergat zij den haar aangedanen smaad en verklaarde zich tot het offer bereid.

Omtrent den avond van den 4^{n} Juli kwam de koningin in het dorp Puktupöhnen, in de nabijheid van Tilsitt, waar haar gemaal gedurende de vredesonderhandelingen verbleef. Den volgenden dag had de ontmoeting tusschen Napoleon en de koningin te Tilsitt plaats.

De trotsche en minachtende bejegening des keizers beantwoordde de koningin met zulk eene waardigheid dat de tot dusverre onoverwonnen despoot er zelf door verrast en verlegen werd, en zij, gelijk hij later zelf bekende, de meesteres van het onderhoud bleef. Op elk zijner dikwijls hoogst onbeleefde vragen was zij met een gepast antwoord gereed; toen hij minachtend haren gemaal de onbeschaamde opmerking maakte: 'Maar, hoe durfdet gij het te wagen den oorlog met mij te beginnen?' gaf zij aanstonds de volgende beroemde woorden, door Talleyrand medegedeeld, tot antwoord: 'Sire, aan den roem van Frederik den Groote zij het veroorloofd, ons omtrent onze krachten te vergissen, indien wij ons ten minste vergist hebben.'

Nooit vergat de trotsche overwinnaar de vernedering hem door deze vaderlandslievende woorden der pruisische koningin aangedaan en de vrede van Tilsitt, dien hij Pruisen liet onderteekenen, toonde, hoe diep zijn

hoogmoed er door gekrenkt was geworden. Maagdenburg en Dantzig waren verloren.

Doch het offer der koningin en de haar aangedane smaad waren niet verloren maar ontvlamden alle duitsche gemoederen in een toenemenden haat tegen den overmoedigen dwingeland, en toen koningin Louise later den 19 Juli 1810 stierf, bleef zij toch voortleven in de harten van haar geheele volk. 'Uit hoogere sfeeren,' zegt Fouqué, 'bezielt zij nog immer de krijgers van haren koninklijken gemaal met eene tweevoudige geestdrift voor overwinning en dood.' Zij werd de ridderlijke vrouw van den vrijheidsoorlog, wier voorbede in de ure des gevaars door het duitsche volk met zooveel geestdrift werd ingeroepen. 'Bid, Louise, voor uw land en echtgenoot!'

Frederik Willem eerde hare nagedachtenis door op den verjaardag zijner overledene gemalin, namelijk den 10 Maart 1813, de orde van het ijzeren kruis in te stellen, waaraan hij vervolgens een jaar later op zijn eigen geboortedag, den 3 Augustus 1814, de Louise-orde toevoegde; een zwart geëmailleerd gouden eerekruis voor 'vrouwen en meisjes, wier opoffering' - even als eenmaal die der koningin te Memel en Koningsberg - 'in het verplegen der zieken voor allen als een voorbeeld schitterde.'

Op den eersten verjaardag van de stichting der orde, den 10 Maart 1814, werd de tegenwoordige koning van Pruisen door zijn vader met het ijzeren kruis IIe klasse gedecoreerd. In den slag van Bar sur Aube, den 27 Februari had namelijk de jonge prins met zulk eene koelbloedigheid onder het hevigste geweervuur een bevel zijns vaders volvoerd, dat hem deze hooge onderscheiding ten deel mocht vallen.

Aan dit eereteeken hecht koning Willem nog immer bijzondere waarde, en bovenaan en voor alle andere ordeteekenen siert het steeds zijne borst.

Het was dan ook een zijner eerste handelingen, - nadat hij op den 19 Juli jl., den sterfdag zijner moeder, den rijksdag geopend en, zooals ieder jaar op haar graf gebeden had, - de stichting van het ijzeren kruis voor den aanstaanden oorlog te vernieuwen.

'In het vooruitzicht van den ernstigen toestand des vaderlands,' zoo drukt hij zich in zijn besluit van den 19 Juli uit, 'en tot dankbare herinnering aan de heldendaden onzer voorvaderen in de roemvolle jaren van den bevrijdingsoorlog, wil ik deze door mijn overleden vader opgerichte orde van het ijzeren kruis in zijne gansche beteekenis weêr doen herleven.'

Het wordt, even als in de jaren 1813-15, zonder onderscheid van rang of stand verleend voor verdiensten op het slagveld of buiten het oorlogstooneel verworven door daden van zelfopoffering die met de eer en de zelfstandigheid van Duitschland in betrekking staan. Het ordeteeken even als het lint zijn onveranderd gebleven, behalve dat op de bovenzijde een W. met de kroon en daaronder 1870 in plaats van F.W. en 1813 staan. Het zwarte lint met witten rand toont aan, dat het kruis verworven is op het slagveld zelf, terwijl het aan een wit lint met zwarten rand gedragen wordt, wanneer het aan verdiensten, buiten het gevecht verkregen, wordt toegekend.

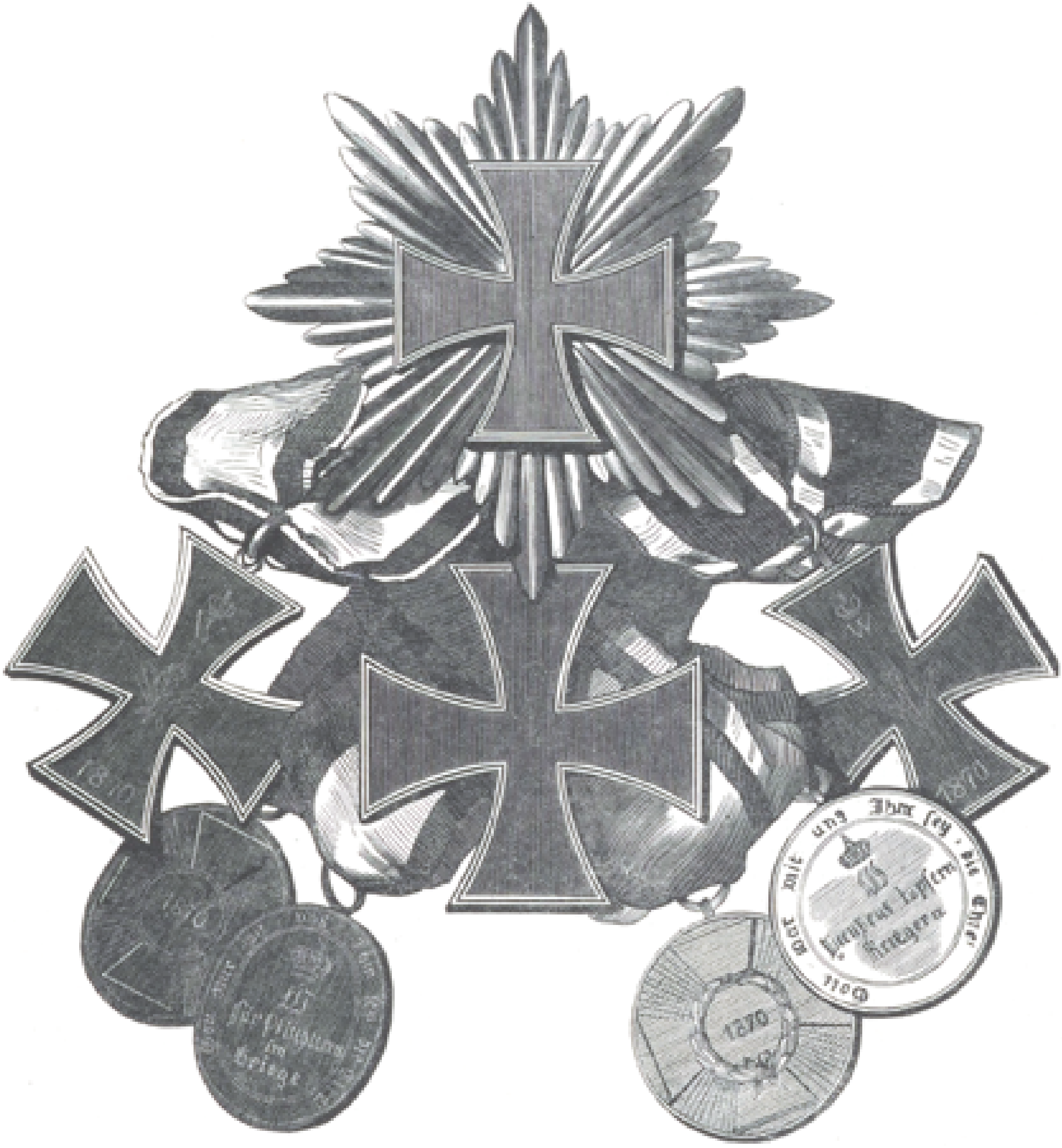

HET IJZEREN KRUIS.

De orde bevat twee klassen en een grootkruis, welk laatste uitsluitend voor een gewonnen beslissenden slag, voor de inneming van eene belangrijke vesting, of voor de langdurige en dappere verdediging eener vesting wordt verleend.

Het is opmerkenswaardig, dat, behalve Koning Willem, eene reeks van grijze ridders van het ijzeren kruis van 1813-15 voor de tweede maal in den strijd voor Duitschlands eer en verdediging zijn opgetreden.

Vogel von Falkenstein, die het als 17jarige officier bij Montmirail heeft verdiend, en Generaal von Steinmetz, die het even zoo jong voor zijne uitstekende daden in de veldslagen van Laon en Parijs verwierf, behoorden ook thans onder de strijders der pruisische legercorpsen.

De koning van Pruisen had voorzeker geen treffender symbool voor den kampstrijd, dien Duitschland was ingegaan, kunnen kiezen; want terwijl het op den ijzeren tijd van beproeving en volharding der duitsche wapenen zinspeelt, herinnert het tevens aan die edele koningin wier hart zoo warm voor Duitschland's roem klopte.

[Nummer 4]

Het geheim.

Het is met de schoonheden en bevalligheid van schilderstukken en platen dikwijls op dezelfde wijze gesteld als met het schoone en bekoorlijke der muziek.

Teeken en schilderkunst hebben even als de toonkunst vaak eene eigenaardige beeldentaal, die zich moeielijk in woorden laat uitdrukken, ja die veelal zelfs door bespreking hare oorspronkelijke waarde verliest.

HET GEHEIM.

Het betooverende snarenspel van een beroemd virtuoos bijv. zal een kunstminnend toehoorder geheel in verrukking brengen; aan zich zelf overgelaten gevoelt en begrijpt hij volkomen de melodieuse accoorden en heeft als door eene openbaring der kunst de meest verschillende gewaarwordingen en zoetste genietingen.

Veronderstel dat een lastige buurman hem ter zijde treedt en bemerkt, dat hetgeen hij zoo even gehoord heeft, bijv. het kunstige spel op de G-snaar is, of pizzicato, stoccato enz. heet, dan wordt door zulke bemerkingen als het ware op eens het vuur der verrukking uitgedoofd en verdwenen is de poësie en het kunstgevoel.

Iets dergelijks heeft menigwerf plaats, wanneer men wil trachten uit te leggen, wat de beteekenis is eener plaat of gravure en waarin hare bevalligheid en haar schoon is gelegen.

Het lieve tafereeltje der bovenstaande gravure is heerlijk mooi. Waarom? De geheele schikking zoowel als de afzonderlijke deelen, de met eene bevallige onachtzaamheid verspreide meubels, het opengeslagen album, het op den achtergrond hangend portret, de uitdrukking en houding der ge-

zellige vriendinnen, alles te zamen en afzonderlijk genomen draagt er het zijne toe bij.

't Is een geheim, dat de eene vriendin de andere in 't oor fluistert. De aandachtige en toch eenigszins onverschillige houding van deze verhoogt het raadselachtige der voorstelling.

Zou het een geheim wezen gelijk er meer zijn en waarmede iedereen bekend is? Waarom mag dat andere meisje het geheimzinnige nieuws niet weten?

En toch! zij stelt er zooveel belang in. Wat aan de scherpte van haar gehoor te kort schiet, schijnt haar geheel lichaam, haar oog en geest te trachten aan te vullen.

Zij vermoedt iets, zij gist, zij raadt. Haar beeld is wel het belangrijkste der groep, daar zij vooral den aandachtigen beschouwer der gravure eveneens wekt tot denken en raden. In 't wekken toch van gedachten en gewaarwordingen is het groote geheim der kunst gelegen.

Gij dwarskop!
Uit den tijd der inkwartiering in de Noord-Brabantsche grensdorpen, door Dr. J. Renier Snieders. (Turnhout.)
(Vervolg.)

Hanna ging zuchtend naar de ziekenkamer en kwam bij meester Anselmus haren nood klagen.

‘Wat ik nu ga aanvangen, weet ik waarlijk niet,’ meende zij; ‘ik heb niet meer om op te scheppen, dan hier op mijne bloote hand ligt..... dat komt er van wanneer men maar alles weggeeft.’

‘Gij hebt toch wel iets; bijvoorbeeld....’

‘Ja, bijvoorbeeld, wat zou ik hebben?’

‘Och, wat ken ik van de keuken?’

‘En die jood van een slachter, die wekelijks hier komt met zijn kruiwagen, is met geen oogen te zien.... visch heb ik ook niet; de wijnkelder is ledig.’

‘Gij hebt toch boter, eieren..... en kippen?’

‘Ja, nog een mageren, kreupelen haan,’ grinnikte de meid, ‘en wilt gij dat gebraad, binnen een uur tijds, aan dien goddeloozen vloeker voorzetten?’

‘Gij zijt altijd zoo rap geweest in de keuken?’

‘Praatjes! zulk een kruis hebben wij nog nooit in huis gehad.’

‘Och, laat ons niet morren en denken dat toch alles eindelijk te recht komt; de dichter had het wel goed voor toen hij zeide:

> *Gheluckig is de mensch, die oock het bitter lijden*
> *Kan dragen met gedult, en sonder tegenstrijden.*’

‘Met al die rijmpjes heb ik toch niets om op te scheppen,’ zuchtte Hanna.

Toch was de tafel om vijf ure gedekt en stond de melksoep met beschuiten gereed.

Vijf minuten later belde de kapitein en toen de meid binnen kwam, merkte zij tot haar groot genoegen dat de kom geheel ledig was.

Het tweede gerecht bestond uit aardappelen met harde eieren.

Hanna was pas uit de kamer of er werd wederom gebeld.

Aardappelen en eieren waren verdwenen.

Hanna besloot daaruit dat de kapitein toch juist geen last was voor de keukenmeiden; maar had hij ook niet gezegd dat hij een zoo razenden honger had?

Voor het derde en laatste gerecht diende Hanna nog boter, brood en een gebraden bokking op, en toen zij eenige minuten later op het bellen van den kapitein wederom binnen kwam waren al de schotels ledig.

'Nog wat anders?' vroeg de kapitein.

Hanna trok de schouders op en wilde hem verklaren hoe het kwam, dat de keuken zoo slecht voorzien was, dat... dat..... doch de kapitein gaf haar den tijd niet om voort te gaan; hij sprong op en riep:

'Duivelsche meid!... Hier in Noord-Brabant allen muiters!... ophangen, fusilleeren....'

Hij greep haar achter in den hals vast en duwde haar met het gezicht op den houtbak, die naast het vuur stond.

Wat zag de om hulp roepende meid daar liggen? Al haar opgediend eten; melksoep, aardappelen, harde eieren, brood, boter en bokking, lag daar tusschen het gekloofde hout en den veenturf.

Bij het geschreeuw der meid, begon meester Anselmus, die niet uit zijn bed kon, om hulp te roepen en de dashond, die het niet durfde wagen in huis te komen, zat op den vensterdorpel te blaffen tegen den kapiein die hem, een uur geleden, met de bierkan bijna dood wierp, en nu de [arme Hanna met het hoofd in den houtbak duwde.

Dat roepen van den meester, dat angstgeschrei der meid, dat vloeken van den kapitein, dat geblaf van milord vormden een onbeschrijfelijk rumoer in het anders zoo vreedzame huis van den ouden man.

Een half uur later was echter alles wederom stil.

De kapitein zat voor het vuur om zijne voeten te warmen, en viel zoo langzamerhand in slaap.

Hanna, die er op zwetste nooit bang te zijn geweest, Hanna, die eens een groot-majoor had recht gezet en altijd bij voorkomende gelegenheden zoo rap was met den handveger, ging op hare kousen door het huis om hem niet wakker te maken.

In den avond kwam de oppasser van den kapitein. Het was een reusachtig schutter met halve cirkelvormige bakkebaarden en groote, zilveren ringen in de ooren.

Toen hij zonder aankloppen binnen kwam, ontstond er een vreeselijk leven om zijn lang wegblijven. De kapitein raasde, de oppasser raasde tegen, en hoe harder de eerste uitviel, hoe heviger de laatste den aanval beantwoordde.

Had die soldaat dan geen eerbied voor zijn overste? Had die kapitein dan zoo weinig gezag over zijne schutters? In elk ander corps toch ware de oppasser om zijne onbeleefdheid streng gestraft geworden.

In elk ander corps ja, doch in de plattelandsschutterij ging het, voornamelijk in den beginne, zoo streng niet toe; officieren en soldaten, bijna allen kennissen van het dorp, gingen zeer gemeenzaam, wel wat al te gemeenzaam, met elkander om.

Hanna stond dat wederzijdsch razen tusschen den overste en een gemeen soldaat af te luisteren en vroeg bij zich zelve of die woordenwisseling niet tot geweldadigheid zoude overslaan. Neen, langzamerhand kwamen beiden tot bedaren; de oppasser echter hield het laatste woord.

'En waarom,' zoo grinnikte hij, 'zou ik ook zwijgen? Kende ik den kapitein niet al te goed, om veel omslag te maken? Dat ik maar een boerenzoon ben, dat weet ik; maar dat de kapitein, de slootmaker van het dorp is, dat weet ik ook, en dat hij bij mijn vader tienmaal en meer geld heeft geleend, maar niet altijd teruggegeven, dat weet ik ook nog. Waarom zou ik mij dan door hem laten overbluffen. Ik ben wel zijn

oppasser, maar toch geen hond, wien men toesnauwt: 'Ga daar liggen!' Nu, de kapitein zweeg eindelijk met te zeggen: 'Dwarskop!'

'Ik zie op een dwarskop,' antwoordde de schutter.

'Wat?' riep de overste.

'Loop naar den drommel!' zeide de oppasser.

Er volgde een dof geknor van den kapitein, en toen de schutter ook eens had geknord, bleef alles stil.

'Ik heb hier een flesch rhum voor u meêgebracht,' zei de oppasser.

'Rhum!' vroeg de kapitein bijna op een zachten toon.

'Ik heb er een uur ver alle winkels om afgeloopen; in Siberië zou men minder moeite hebben om rhum te vinden, dan in de noord-brabantsche grensdorpen.'

'Kobus, een glaasje meêdrinken?'.... zei de kapitein bijna vriendelijk.

'Ja, wel,' zei Kobus; hij stopte zijne pijp op en ging bij den overste aan het vuur zitten drinken tot dat de flesch ledig was.

Hanna maakte dien avond de opmerking dat de kapitein voor zijn oppasser had moeten onderdoen en dat hij misschien ook voor haar hadde gezwegen, indien zij evenals de schutter maar had aangehouden met hem in 't haar te vliegen. Ja, dat wilde zij beproeven, zoodra de gelegenheid zich daartoe aanbood.

Had zij niet eens een groot-majoor recht gezet? en daarom kon zij het zoo moeilijk verkroppen, dat zij voor een schutter moest zwichten. Ja, zij zou hem in 't haar vliegen, niet voor hem zwijgen, niet achteruitgaan, tegenrazen zooals de oppasser en even als deze hem voor haar doen buigen.

Nu, deze gelegenheid deed zich al spoedig op.

De kapitein was zeer laat gaan slapen om de zeer afdoende reden dat de rhumflesch niet vroeger ledig was; na tot aan den morgen wakker te hebben gelegen, viel hij eindelijk in slaap. Doch wat maakte hem daar wederom eensklaps wakker?

Het was een gedruisch, dat hem even als een dof gepraat van twee of meer personen in de ooren suisde.

Hij keerde zich van de rechter- op de linkerzijde, duwde zijn hoofd in de kussens en trok eindelijk zijn slaapmuts diep over de ooren, om van dat eentonig, vervelend gedruisch ontslagen te zijn. Doch te vergeefs; dwars door zijn slaapmuts bleef hij altijd iets hooren dat niet slecht geleek aan het hard gebrom eener kachel, die beurtelings van toon veranderde.

De kapitein wierp de dekens over het hoofd en bleef, met gevaar van te verstikken, zóó liggen, in de hoop niets meer te hooren.

Doch het gedommel, dan dof, dan weêr eenigszins hooger van toon, bleef aanhouden; de kapitein was nu zoo wakker geworden alsof hij met zijne schutters op het slagveld ware geweest; neen, aan slapen viel niet meer te denken.

'Dat zou de duivel!' morde hij, terwijl hij de dekens van zijn hoofd wierp en uit zijn bed sprong. Hij kleedde zich en deed de kamerdeur open. In de deur staande, hoorde hij nog altijd hetzelfde gedommel; nu geleek het aan eene op een afstand gehoorde fijne stem, opgevolgd door eene andere stem van een veel zwaarderen toon.

De kapitein ging door den donkeren gang en kwam voor eene deur, die met eene spleet openstond.

Wat zag hij daar in de kamer, die door een klein, koperen lampje verlicht werd? In een bed, waarvan de gordijnen waren weggeschoven,

lag een oud man, het was meester Anselmus; voor het bed knielde de oude Hanna.

Zij had een paternoster in de hand, en bad met den ouden schoolmeester den rozenkrans; het was het morgenoffer, dat de huisgenooten volgens dagelijksche, loffelijke gewoonte den Heer opdroegen.

‘Wat weergâ is hier te doen?’ vroeg de kapitein.

‘Kapitein, goeden morgen,’ zegde meester Anselmus; ‘veel eer kennis met u te maken,’ en de zieke man stak zijne hand naar hem uit.

De kapitein deed alsof hij den groet van den man niet hoorde en de hem toegestoken vriendenhand niet had gezien.

‘Kan geen oog slapen, met dat vervelend gebabbel,’ sprak hij.

‘Wij doen volgens gewoonte, ons morgengebed,’ zeide Hanna.

‘Dat gebabbel maar laten;’ hernam de kapitein.

‘Dat gebabbel?’ vroeg de meid vreemd opziende; ‘wij bidden.’

‘Bidden?’ spotte de kapitein.

‘En moet de mensch niet bidden?’ wierp de meid op.

‘'s Morgens vroeg maar geen geraas maken.... liever slapen,....’ sprak hij bars.

‘En wie zal ons beletten te bidden en dat nog wel in ons eigen huis?’

‘Wat!’ riep de kapitein; zijn *wat* klonk als een klein pistoolschot.

‘Dat laten wij voor niemand,’ zei de meid met de hand op de heupen. Zij dacht dat het oogenblik daar was, om hem, even als de oppasser deed, in 't haar te vliegen en te beproeven hem tot zwijgen te brengen.

‘Wat!’ riep de kapitein andermaal en nog harder dan het daareven afgetrokken pistoolschot.

‘Indien gij zelf ook al eens een onze vader wilde bidden,’ vervolgde Hanna; ‘dan zoudt gij de steenen uit den grond niet vloeken, zooals gij nu doet.’

‘Wie vloekt? Ik?’

‘Gij, en dat is schande en zonde ook, voor een christenmensch..... Een kapitein in dienst van een deftig vorst zooals onze koning, moest zich schamen.... Een officier moet zich eerbiedigen en geen slecht Een officier moet zich eerbiedigen en geen slecht voorbeeld geven.... waarom bidt gij niet liever!’

‘Bidden? gekheid!’ morde de kapitein.

‘Kapitein pas op, in den hemel hoort men u,’ zegde de meid met opgestoken vinger.

‘In den hemel?... wijvenpraat,...’ hernam hij grinnikend.

‘Pas op,’ zegde de meid, ‘er is nog eene hel!’

‘Vertelsels,’ spotte hij.

‘Foei, kapitein,’ zegde de grijsaard huiverend om de goddelooze spotternij.

‘Nu,... mij niet schelen,...’ vervolgde de spotter; ‘moogt wel bidden,... maar niemand wakker maken,...hoor... of... 't nest dooreendonderen!’

‘En ik herhaal dat wij baas zijn in ons eigen huis,’ voegde de meid hem toe; ‘ga op een ander met al uw noten op uwen zang... of denkt gij dat het u schoon staat zooveel wind te maken en dat voor een plattelands-schutter? Of zijt gij bij u op het dorp dan zulke groote heeren, dat gij moogt vloeken, dat gij geen bokking, geen aardappelen, geen eieren lust en ook niet behoeft te bidden?’

‘Duivelsch wijf!’ grijnsde de kapitein.

‘Ik zie op een duivel,’ grijnsde zij tegen, evenals de oppasser gezegd had: ‘ik zie op een dwarskop!’

‘U wel vinden!...’ dreigde de kapitein.

‘Ja, vind maar, denkt gij dat ik bang ben? Ik heb wel eens een groot-majoor met gouden epauletten recht gezet.’

De kapitein liet haar praten en ging met drift de deur uit.

Eer hij de deur dicht stiet, liet hij een stroom afschuwelijke vloeken los.

‘Foei! wat een ondeugd,’ gilde de meid terwijl zij de vingers in de ooren stak.

‘Genade, Heer, genade!’ bad meester Anselmus. Beiden maakten een kruis, zooals de brave, eenvoudige christenen doen, wanneer Gods bliksem door de lucht schiet.

‘Hanna, laat dien woestaard met vrede’, zegde de oude man; ‘gij mocht soms de oorzaak wezen, dat hij weêr in vloeken uitvalt.’

‘Ja, 't is waar,’ zegde de meid.

‘De Heer mocht somtijds het huis straffen, waar zijn naam zoo wordt gelasterd.’

‘Ja, 't is waar,’ herhaalde Hanna; ‘doch even als zijn oppasser, had ik eens willen beproeven, hem tot zwijgen te brengen met hem halstarrig in het haar te vliegen, maar....’

‘De oppasser, ja, dat is iets anders; maar van u verdraagt hij geen opmerkingen, daarom moet gij voortaan vermijden hem te tergen, en door uw toedoen hem iets te doen zeggen, dat niet mag gezegd of gedacht worden.’

‘Ja, 't is waar,’ zegde de meid.

Dien dag scheen de kapitein niet zoo boos, dan bij zijne aankomst. Wel had hij gemord tegen den oppasser, om honderden kleinigheden; doch deze antwoordde zelden en wanneer het al te bont werd, zegde hij kort af:

‘Loop naar den drommel!’

Hanna was dien morgen slechts voor een enkel ding bezorgd, namelijk wat zij des middags den brutalen overste zou te eten geven, en met schrik dacht zij aan den houtbak in de eetkamer.

Gedurig drentelde zij rondom den oppasser die in de keuken den degen, de zilveren plaat van den schako en de stormbanden stond te poetsen. Met hem twee of driemaal een glaasje brandewijn in te schenken, durfde zij hem eindelijk vragen of hij nooit de tafel had gediend.

‘Tafel dienen? wat is dat?’ vroeg de schutter; ‘bij ons 't huis zet men op tafel wat men te eten heeft, en die honger heeft kan maar beginnen.’

‘Voor officieren gaat dat heel anders toe,’ meende Hanna; ‘hun rang en waardigheid verdienen die onderscheiding.’

En toen de schutter vroeg of zij zelve dat niet doen kon, antwoordde de meid dat zij bang was voor den kapitein, omdat hij zoo ongenadig vloekte en haar gisteren zoo had mishandeld.

‘Bang?’ lachte Kobus; ‘voor een enkel glaasje brandewijn breng ik het eten in eens of in zesmaal, zoo als gij verkiest, binnen.’

Het woord was pas gezegd of Hanna schonk hem een groot glas brandewijn in.

‘Dank u,’ zei Kobus; ‘dat is nog een bomketel, een echt vaderlandsch glas, daar kan ik met mijn twee oogen in eens in kijken..... De kapitein is een bullebak en gij zijt eene brave meid; zeg maar wanneer het eten zal gereed zijn en wil hij het weer in den houtbak smijten, dan is het voor zijne rekening, doch die gekheid wordt hij wel moê.....’

Des middags echter kwam de kapitein niet te huis; hij had gedineerd met andere officieren in een naburig dorp en kwam eerst laat in den avond in zijn logement terug.

Nu, dat was ook gelukkig voor het huishouden van den zieken grijsaard, die zelf aan alles gebrek had.

De oude pastoor der parochie, die een half uur gaans van het gehucht woonde, had bij het aanhoudend regenachtig weder zijn zieken vriend, meester Anselmus, sedert een paar weken niet meer bezocht en was geheel en al onbewust van hetgeen er bij hem omging.

'Waarom heeft mij de brave man zijn nood niet geklaagd?' zegde de pastoor, toen een buurman hem den toestand van den ouden schoolmeester uitlegde.

Een uur later hield een man met een kruiwagen aan het hek van meester Anselmus stil; op den kruiwagen stond eene mand met allerlei mondbehoefte; op den bodem lagen versch vleesch, braadworst, wijn, enz.

'Wat op den bodem heeft gelegen,' zegde Hanna, 'zal ik maar ter zijde zetten voor den zieke.'

'Neen,' antwoordde deze; breng dat alles op de tafel van den kapitein, met een weinig van het overschot zal ik mij best behelpen.

'Dat zal dan volstrekt niet gebeuren,' zegde Hanna heêngaande.

''t Is toch een ongelukkige meid,' zuchtte Anselmus.

'Dat is toch een oprecht braaf man!' zegde de meid, toen zij alleen was.

Hanna deed het met weêrzin; maar toch deed zij het, omdat haar heer het zoo en niet anders wilde.

Dien middag diende Hanna zelf de tafel, dewijl zij wel stellig verzekerd was, dat er geen enkel gerecht in den houtbak zou geworpen worden.

Maar hoe verwonderd keek zij op, toen zij het overschot van het stuk rundsgebraad wilde afhalen en bemerkte dat de schotel, waarop zij het had opgediend, ledig was.

Welke maag had die woeste kapitein om zulk een stuk vleesch op een middag op te eten? Of had hij het overschot ook in den houtbak geworpen? Neen, in den houtbak lag niets, dan eenige stukken gekloofd hout.

Doch ook van den braadworst, welken zij naderhand opdiende, bleef geen vezeltje over.

Hanna weende toen zij bij den oppasser kwam en vertelde, hoe zij er op had gerekend, haren zieken heer dien dag eenig versterkend voedsel voor te zetten en nu zien moest, hoe die gulzigaard daar binnen alles alleen had opgegeten.

'Neen, dat kon in zijne maag niet,' verzekerde de oppasser; 'het overschot heeft de schelm in zijn lederen koffer weg geborgen; ik ken den rekel van ouds..... hij is niet aan zijn proefstuk; in zijn vorig logement speelde hij denzelfden trek.'

'Waar is mijn handveger?' zegde de meid en zij liep driftig de kamer in.

Zij wierp een oog op den koffer, die in den hoek naast den houtbak stond en bemerkte dat het leder bemorst was met saus.

'Waar is het overschot van mijn rundgebraad?' vroeg zij, hem onverschrokken beziende.

'Wat?' vroeg de kapitein bars.

'En mijn braadworst? Of komt u dat alleen toe? Moet hier in huis niemand dan gij alleen eten? Mijn ziekelijke heer sterft van zwakheid.... den koffer open! wat!... hier!'

'De hand van mijn koffer,' riep de kapitein; hij haalde eene pistool uit zijn binnenzak en trok met een groven vloek den haan over.

Hanna liep gillend de kamer uit, niet zoo zeer voor het overgehaalde pistool, dan wel voor het grove vloekwoord, waarvan zij huiverde.

De oppasser verzekerde dat de kapitein haar had willen bang maken en dat zijne pistolen nooit geladen waren.

(Wordt vervolgd)

DE KONING DER NEDERLANDEN.

DE GUNSTELINGEN.

De Koning der Nederlanden.

Alexander Paulus Frederik Lodewijk Willem, koning der Nederlanden, groothertog van Luxemburg, werd geboren den 19 Februari 1817 en is de opvolger en de oudste zoon van koning Willem II en de zuster des russischen keizers, Alexander, de grootvorstin Anna Paulowna.

Den 17 Maart 1849 trad hij aan 't bewind in het moeielijke oogenblik, op 't welk ten gevolge van wijziging der grondwet, tevens eene geheele verandering in den oeconomischen en politieken toestand des lands noodzakelijk was geworden.

Door persoonlijke toewijding en vooral door vermindering der civiele lijsten slaagde de koning er in, om de opgewekte gemoederen tot bedaren te brengen en zoo zijn land voor de stormen te bewaren, die schier in alle staten van Europa woedden.

Er werd eene groote hervorming van 't inwendig staatsleven tot stand gebracht, nieuwe zorgen werden aan de materieele welvaart besteed, aan het parlementaire leven werd groote ontwikkeling gegeven en zoodoende maakte koning Willem reeds den aanvang zijner regeering tot een der gedenkwaardigste perioden die in de nederlandsche geschiedenis gevonden worden.

Van af den 18 Juni 1839 is koning Willem III gehuwd met Sophia (geboren den 17 Juni 1818), dochter van koning Wilhelm van Wurtemberg, welke hem uit dezen echt twee zonen heeft geschonken: den kroonprins Willem (Nicolaas Alexander Frederik Karel Hendrik) prins van Oranje, geboren den 4 September 1840 en prins Alexander, geboren den 25 Augustus 1851.

Een open en ridderlijk karakter, een edelmoedig en menschlievend hart zijn de groote en schoone hoedanigheden, die den nederlandschen vorst kenmerken.

Bij verschillende gelegenheden toonde hij een waar vaderhart voor zijn volk en vooral voor armen en noodlijdenden te bezitten en in den vreeselijken watersnood waardoor in 't jaar 1860 de Bommelerwaard geteisterd werd, voerde hem zijn zucht om de hulpbehoevenden bij te staan zoover, dat hij meermalen gevaar liep als 't offer zijner menschlievendheid tusschen de ijsschotsen en golven om te komen

De gunstelingen

Het bevallige tafereel der nevenstaande gravure is eene teekening van Frederik Tayler en voorzeker ieder die eenig denkbeeld heeft van een wandelridje door een ruwe streek, waar de grond bekoorlijke oneffenheden aanbiedt en het paard tot aan de knieën in 't rondhout, in groeven en door 't heestergewas gaat, zal bekennen dat de beroemde teekenaar de waarde en voorrechten der viervoetige gunstelingen op uitstekende wijze heeft doen uitkomen.

Het menschelijk hart heeft immer zijn gunstelingen, 't heeft steeds iets, waaraan het zich vastklampt. Tayler begreep, dat hij de jeugdige zwerfster niet eenzaam mocht malen, en in de plaats van het schoothondje, den galanten cavalier, de kat, de papegaai en andere gunstelingen van jonge en oude dames, wat kon hij haar beter gezelschap geven dan de twee flinke doggen?

Men kan het de dieren aanzien, dat zij grootsch zijn op het voorrecht van door Tayler als de trouwe gezellen der jeugdige dame gekozen te zijn. Zij schijnen het te beseffen, dat een hond, als zij, er beter aan toe is, dan zoo menig ander vertroeteld

kind van hun ras en zij zouden gewis hun lot zelfs niet willen ruilen met dat van den hond van den geleerden Alcibiades. Zij leven vrij, zij leven blij, even als hunne meesteres en zij zien er te gezond en goed uit, om niet te doen besluiten, dat de zuivere lucht van het woud en de vermoeiende marschen, in welke zij met het dravende paard hunner gebiedster minstens gelijken stap houden, geenszins hunnen appetijt vermindert.

De dieren houden onafgebroken de oogen op hunne meesteres gericht. De blik, dien zij haar toewerpen, is als die van den matroos, die in onbekende wateren dobberend naar de sterren des hemels staart, welke zijne geleidsters, zijn vertrouwen en toevlucht zijn.

Ook de jonge dame verliest hare trouwe gezellen niet uit het oog en haar oogslag schijnt hare gunstelingen het woord van den dichter toe te voegen:

> 'Gestreeld of geslagen; steeds zacht blijft de hand
> Van haar, die u lief heeft.....'

Niet minder dan de twee honden gevoelt het fiere ros zich de gunsteling zijner gebiedster, doch is 't ook trotsch op den last, dien het draagt; voorzichtig mijdt het op den hobbeligen weg de voren en groeven, opdat zijne meesteres geen letsel bekome.

De losse houding der rijdster, haar vriendelijk voorkomen en sierlijk rij-costuum verhoogen niet weinig het bevallige der gravure.

Tayler is als schilder bekend om zijne bekoorlijke en natuurlijke voorstelling van honden, paarden en jachtpartijen en de door hem op de tentoonstelling van Manchester geleverde stukken hebben hem eene eervolle plaats onder de voornaamste schilders van dit genre verworven.

Dit nieuwste voortbrengsel van de hand van Tayler: 'de gunstelingen' mag voorzeker als een nieuw meesterstuk beschouwd worden en behoeft in gedachte en talent van uitdrukking voor geen zijner vorige proeven onder te doen.

De pastoor van San Martino.
Een historisch verhaal van een Oostenrijksch officier.

I.

Wij lagen in Santa Fe, een stadje slechts vijf of zes mijlen van San Martino verwijderd. Ons leven was daar, zooals dat van een cavalerieofficier altijd is, eentonig en vervelend. 's Morgens exercitie en rijschool, 's middags diner bij den commandant of in eene herberg, 's avonds eene partij wisth bij een glas punch. De eene dag geleek op den andere, en dit te meer omdat wij officieren in het nietige stadje voor ons elken bijna alsof de plaats was uitgestorven, men zag er slechts uniformen. Een enkel burgerman, iemand van ongeveer veertig jaren, had nogtans onzen omgang gezocht. Hij was Franschman, deed gewoonlijk niets dan morren en wist ieder en alles over den hekel te halen; daarbij was zijn naam Lamier.

Onder den president Santa Anna was hij ritmeester geweest, maar om eene onbekende reden had hij tot nog toe immer geweigerd bij de oostenrijksche troepen dienst te nemen. Sinds vier jaren reeds bewoonde hij het doodsche Santa Fé, waar hij immer in een afgedragen blauwen officiersrok verscheen en open tafel hield voor alle officieren van ons regement. Zijne maaltijden waren sober maar den wijn ontzag

hij niet. Wel had menig onzer lust gevoeld om meer van den man te weten maar niemand durfde hem ondervragen.

Wij vonden bij hem eene kleine bibliotheek die grootendeels slechts militaire werken en eenige romans inhield; zij was geheel te onzer beschikking. Het scheen dat de man eene bijzondere voorliefde moest hebben voor het pistool, waarvan wij bijna evenveel verschillende soorten bij hem vonden als er boeken in zijne bibliotheek waren. Deze wapencollectie naast de boekenkast opgesteld maakte de eenige weelde van het huis uit.

Onze waard was bijzonder sterk op het pistool; het was voor hem geen kunst om met groote snelheid drie-, vier- en meermalen een kogel hetzelfde punt te doen treffen. Dikwijls sparken wij van duels, maar dan mengde Lamier zich nimmer in het gesprek. Vroegen wij hem of hij nimmer geduelleerd had dan klonk het antwoord droog en kort: ‘meermalen,’ en men kon het hem aanzien dat onze vraag niet welkom was. Voor ons was het nu uitgemaakt dat ergens een ongelukkig slachtoffer zijner vreeselijke behendigheid in het schieten gavallen was. Wanneer wij bij andere gelegenheden over politiek redeneerden dan sprak hij kort weg: ‘voor mij is dat alles hetzelfde, het zijn slechts opiniën; mij dunkt dat de beste politiek ligt opgesloten in het gebod: ‘geeft Gode wat Godes is en den keizer wat den keizer toekomt.’ En ook hiermede was dan ons gesprek ten einde.

Eens op een avond was ik met Lamier alleen; ik droomde zwijgend van mijne verwanten en bekenden, en Lamier,.... aan wie dacht hij wel? Ik weet het niet. Reeds lang hadden wij zoo zwijgend naast elkander gezeten toen op eens een zware stap van een binnenkomende ons uit onze mijmeringen wekte. Het was de adjudant van ons regement, die morrend zijne muts op de tafel wierp en zelf op de sofa van Lamier neêrviel mat den uitroep:

‘Dat de duivel de verraders hale. - Wij moeten verraden en reeds overgeleverd zijn, anders is het onbegrijpelijk hoe dat vee van liberalen de stad San Martino heeft ingenomen, terwijl er een half regement inlandsche soldaten des keizers lagen.’

Lamier sprong op als een getergde leeuw:

‘Wat zegt gij daar,’ riep hij, ‘is San Martino ingenomen?’

‘Niets zekerder’ was het antwoord. ‘Zoo ik mij niet vergis zullen wij een volgend ontbijt te San Martino moeten zoeken en velen van ons zullen het niet meer vinden.’

‘Gaat gij dan opbreken om San Martino weêr te nemen?’ vroeg Lamier.

‘Ik mag niet uit de school klappen,’ zegde de adjudant, terwijl hij met de hand over zijn langen knevel streek, ‘maar ik geloof....’

‘Mijne heeren wie uwer leent mij een paard of wil er mij een verkoopen? ik wil dien tocht mede maken’ riep Lamier sidderend van toorn. Zóó had ik hem nog nooit gezien.

‘Vriend,’ sprak ik, ‘er staan bij mij vier paarden in den stal; als wij oprukken is er een ten uwen dienste.’

‘O Julio, o Julio’, riep hij mij omarmend en de kamer rond dansend. Ik zag den adjudant aan, die evenzeer verwonderd was als ik; wij waren het eens: daar moest iets achter schuilen.

Denzelfden avond nog vernamen wij van een spion dat de vijand eene sterke stelling te San Martino betrokken had, welke stelling door ruiterij alleen onmogelijk kon veroverd worden. Twee uren later trokken drie compagniën jagers en eene batterij veldgeschut Santa Fé binnen. De officieren liepen heên en weêr; men onderzocht zijne wapens, zadelde de paarden en bleef verder zwijgend. Tegen middernacht weêrklonk het verwachte signaal en een half uur later waren wij op weg naar San Martino. Naast mij reed Lamier blakende van geestdrift, maar vroolijk en blijde als ging hij naar een feest.

De nacht was schoon en prachtig, zooals men dien kan bewonderen in Mexico; nog nimmer had ik schooner schouwspel gezien. Wij trokken door een houtrijk land; de heldere schijn der maan verlichtte onzen weg; alles rondom ons was stil en eenzaam; zelfs het hoefgetrappel onzer paarden was door den zandigen grond nauwlijks hoorbaar. Eindelijk bereikten wij eene vlakte, hier en daar zag men slechts weinige struiken meer en eene onafzienbare prairie strekte zich voor onze oogen uit. Wij keerden linksom en trokken over de vlakte zonder ergens een ernstigen hinderpaal te ontmoeten. Juist toen wij bezig waren aan het einde der vlakte een waterloop over te trekken, werden wij met een waren kogelregen van de tegenovergestelde zijde begroet; er volgden nog eenige schoten op verderen afstand uit het hout en alles was weêr stil.

Deze afwisseling van rust en gevaar is altijd veel schrikkelijker dan het heetste gewoel van het gevecht zelve. Iedere opening in het woud gaf ons reden om te vreezen dat daaruit een verborgen vijand, dien wij niet konden achterhalen, ons tot mikpunt van zijn schot zou kiezen. Ik had de gelegenheid om de onverschrokkenheid van Lamier te bewonderen.

Na een langen marsch maakten wij halt; wij staken vuur aan om onze soep te kooken, maar nauwelijks waren wij hiermede gereed of daar klonk weêr het commando: ‘Geeft acht! - Opstijgen - voorwaarts - marsch.’ In een oogwenk waren de ketels omgeworpen, hier en daar een stuk vleesch gegrepen en met dit halfgekookte voedsel in de hand of aan den zadel gebonden reden wij verder.

Rond den avond hadden wij San Martino bereikt. Er werd wederom halt gemaakt en de overste riep de officieren tot zich, om ons zijne bevelen kenbaar te maken. ‘Wij hebben die hoogten dáár te bestormen’ zoo sprak hij, ‘dus in gesloten kolonne voorwaarts; matigt de onstuimigheid der soldaten en laat hen de ammunitie sparen.’

De infanterie drong weldra vooruit naar de verschansing; een vreeselijke ontploffing van het geschut deed velen neêrtuimelen. Wij, de cavalerie, trokken over bouwland voort en kwamen weldra onder het bereik van twee versterkte huizen, waaruit een hevig geweervuur ons bestookte. Een jeugdig makker viel doodelijk getroffen aan mijne zijde neêr; het was voor de eerste maal dat hij in het vuur kwam. Plotseling zagen wij onzen kommandant met gevierden teugel op ons aanrennen: ‘de vijandelijke ruiterij doet een uitval’ riep hij, en terstond klonk het commando: ‘Geeft acht! - Sabel uit. - Galop. - Marsch’ en met opgeheven zwaard vlogen wij de vijandelijke ruiterij te gemoet, naast mij reed Lamier met een breeden pallas in de hand.

Terwijl wij nu met den vijand handgemeen waren schoten de inwoners van San Martino van de wallen op ons. Velen waren op de daken geklommen en hielden zwijgend het oog naar den heuvel gericht om welks bezit de strijd gevoerd werd. De vijand scheen besloten liever alles te wagen dan de positie op te geven.

Een nieuw escadron kwam van den heuvel gerend. Het was een vreeselijk gewoel. Het kermen der gewonden, het reutelen der stervenden, het gebrul der rampzaligen die hulpeloos onder de hoeven onzer paarden vertrapt werden - dit alles maakte een schouwspel dat men niet kan beschrijven, zonder zijne pen in het bloed gedoopt te hebben. Lamier vocht als een leeuw. Een Indiaan, recht in den zadel staande, had mijn slag gepareerd en stond op het punt mij met zijne lans te doorsteken. Lamier zag het gevaar en over den hals van zijn paard gebogen gaf hij het dier de sporen, wendde den lansstoot af en spleet den Indiaan het hoofd. Ik was gered: spoedig daarop werden wij van elkander gescheiden en het duurde niet lang meer of wij moesten wijken.

Het vuur des vijands werd hoe langer hoe sterker. Eenigen onzer ruiters waren derwijze door vijandelijke cavalerie van ons afgesneden dat wij ze niet meer konden ontzetten. Met tranen in de oogen en vol schrik zagen wij hoe vijf of zes ulanen, waaronder Lamier, van een vijandelijk escadron achtervolgd werden, en in woeste vaart over de vlakte naar het Westen werden voortgedreven. De onzen hadden ongeveer drie honderd schreden voor. Zullen zij het ontkomen? Waarheên zal men hen drijven? Dat waren vragen die wij niet konden beantwoorden.

(Wordt vervolgd.)

Van het oorlogsveld.

Schetsen van het slagveld te Sédan.

Met bloedroode letters zal de 1e September 1870 in de geschiedrollen blijven aangeteekend. Het slagveld van Sédan leverde dien dag een schouwspel, waarover zich de eeuw der Vandalen zou geschaamd hebben.

Drie dagen achtereen had reeds overal in den omtrek de engel der vernietiging rondgewaard; nacht en dag was de verwoesting en menschenslachting voortgezet en steeds verdubbelden het gebulder der kanonnen en het verschrikkelijk knetteren der mitrailleusen in hevigheid.

Welk een schouwspel! Van alle kanten eene zee van vuur. Vier à vijf weleer bloeiende dorpen en gehuchten staan tegelijk in lichte laaie vlam. Nog staan eenige huizen in Bazeilles ongedeerd. Pruisische colonnen stormen door het dorp om zich naar het belegerde Sédan te begeven. Uit een paar woningen worden schoten op hen gelost.

'Laat ons die krotten in brand steken!' luidt de kreet der Pruisen. En een oogenblik later stijgen van alle kanten de vlammen ten hemel.

Uit de half in de asch gelegde huizen wordt op nieuw gevuurd; de Pruisen dringen in de brandende woningen en met tijgerwoede voltooien baionetten en zwaarden tusschen de verwoestende vlammen de wanhopige worsteling en menschenslachting.

De weg van Carignan naar Sédan biedt het hartverscheurendst tooneel. De bommen, de kanonstukken, de hoeven der paarden hebben alles vernield, wat nog kort geleden den rijkdom van zoo menig bemiddeld landbouwer uitmaakte.

Op den grond liggen verscheurde ransels uit welke cardoesen rollen, rijst, brieven, uniformen in flarden gescheurd, gebogen en gebroken wapens, epauletten, kepi's met slijk en bloed besmeurd.

Overal de dood in zijne vreeselijkste en afschuwelijkste gestalte. Hier een officier, wien de borst met een kogel is doorboord en die de stramme hand wanhopig om 't

hoofd heeft geklemd; op zijne door de stuiptrekkingen des doods misvormde lippen schijnt nog het woord te zweven, ‘hoe smartelijk is het hier te moeten sterven.’ Het hoofd van een anderen is afgeschoten en op den kraag van zijn uniform hangen afzichtelijke stukken vleesch.

Ginds weder een Turco, wiens schedel verbrijzeld is; op zijnen arm ligt alles wat er van zijn gelaat is over gebleven. Verder ligt een moeder en haar kind, wellicht hoopten zij de verwoesting van hun dorp op het slagveld te ontvluchten; de onschuldige glimlach op het gelaat van het lijkje schijnt te vragen of het menschen zijn, die al deze gruwelen verrichtten.....

Niet verre van Carignan is een heuvelachtige zijweg door bosschen omringd. 't Is daar dat een fransch regement door de Pruisen werd teruggeslagen en schier geheel werd verpletterd. De gansche binnenkant, welke van den weg naar een bergkloof voert, schijnt met de vingernagels doorvroet te zijn. De grond is afgebrokkeld door de lichamen, die vielen en de handen, welke zich er aan poogden vast te klampen.

In de gracht naast het heuvelpad liggen vriend en vijand naast elkander uitgestrekt. De hoofden van een Franschman en een Pruis hebben elkander in de laatste stuiptrekkingen aangeraakt en als de ontknooping van hun worstelstrijd bieden zij elkander den doodskus.....

Victorieschoten te Berlijn.

Onbeschrijfelijk groot was de geestdrift en vreugde van de Oostzee tot de oostenrijksche grenzen, van de Eems tot de Niemen, in Zuid- en Noord-Duitschland na de behaalde zegepralen.

Eene treffende episode kenmerkte de feestviering te Berlijn na de overwinning bij Sédan.

De pruisische hoofdstad was in vollen jubel. Vroolijk schitterde in de stralen der zon de goudkleurige, van de daken der huizen wapperende vlag. Juichend klonken de vreugdekreten des volks tusschen de salvoschoten van het feestgeschut. Bloemenkransen en immortellen sierden de standbeelden der groote mannen!....

Terwijl de koningin op het balkon verschijnt, om de hulde des volks te ontvangen, dringt met waggelende schrede een tachtigjarig moedertje onder de woelende menigte. Zij is in 't zwart gekleed, bleek en uitgeteerd is haar wezen, toch glinstert in haren verwarden blik een geheimzinnig vuur.

Zij juicht en brengt met schrille stem even als de vroolijke menigte haar: ‘Hurrah! für könig Wilhelm!’ uit. Maar op eens zwaait zij met bevende hand boven de hoofden der feestvierders een verborgen revolver.

Een pistoolschot trilt door de lucht en verschrikt de omstaanders; politie-beambten grijpen de geheimzinnige vrouw en vragen wat haar bewoog de orde door een afzonderlijk pistoolschot te storen.

‘Zou ik geen vreugdeschoten lossen?’ is 't antwoord der oude. ‘Mijn oudste zoon was kurassier en sneuvelde voor vier jaren bij Königgrätz. Mijn drie andere jongens togen voor zes weken naar 't slagveld, zij stonden in ééne compagnie. ‘Daar is mijn Karel, mijn Willem, mijn Johan!’ ging zij met de woeste gebaren en de verwarring eener krankzinnige voort, ‘ziet, hoe zij de kanonnen te gemoet gaan. Hoort! daar valt het victorie-schot. Waarom bloedt hun hoofd zoo zeer? Ach! doe die lijken weg, die hen bedekken! 't Is feest van daag, kinderen! ziet gij niet hoe uwe moeder lacht!’

De arme vrouw werd op den vreugdedag naar een krankzinnigen-gesticht gevoerd, en uit nadere informatie bleek het, dat hare drie zonen in den slag bij Résonville

waren gesneuveld en dat de oude moeder door de tijding van het verlies harer kinderen waanzinnig was geworden.

VICTORIESCHOTEN TE BERLIJN.

Rebus N°. 2.

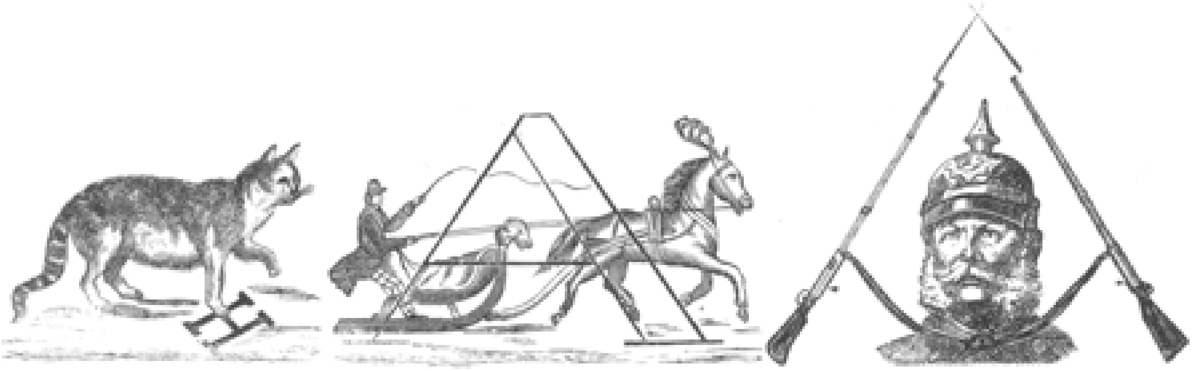

Als prijs voor dezen rebus is bestemd een fransch werk: De meesterstukken der italiaansche schilderkunst door Paul Mantz., bevattende twintig platen in kleurendruk vervaardigd door Kellerhoven; 30 houtsneêplaten en 40 platen Culsde-Lampe benevens geillustreerde letters; een prachtig deel in folio. Prijs fr. 100.

[Nummer 5]

De gebroken vaas.

DE GEBROKEN VAAS.

Hebt gij u nooit, lezer, in een toestand gezien zooals het onvoorzichtige meisje op de schilderij van Eugène Feyen? - Niet? - Dan moogt gij u geluk wenschen, want gij zijt een der weinigen uit de honderden millioenen die den aardbodem bevolken, aan wie nooit iets gebeurde wat wij een ongeluk heeten. Maar uw antwoord was niet na rijpe overweging gegeven. Neen, ook gij hebt, zooals wij allen, zondige kinderen Eva's, wel ooit, ja zelfs meerdere malen, eene onhandigheid begaan.

Dikwijls genoeg hebben wij allen in een hoek gestaan, pruilende over de gevolgen onzer lichtzinnigheid, of over den kwaden afloop dien een guitenstreek voor ons had. Dan ging het ons zooals het meisje der gravure:

wij verborgen onze schaamte, of liever gezegd, wij dachten die te verbergen, door ons gezicht af te wenden. Wij waren beschaamd omdat een drukkend schuldgevoel ons had overmeesterd, en toch, terwijl wij daar stonden zonder te durven opzien, zonnen wij reeds dadelijk op een uitvlucht.

Niet wij, zoo poogden wij ons te overtuigen, waren schuldig maar het *ding* viel van zelf. Wij raakten het maar even, of liever nog, wij raakten het in het geheel niet, en hoe konden wij het dan gedaan hebben? Dat was immers onmogelijk. En zoo

poogden wij dien rechter in ons binnenste van onze onschuld te overtuigen om daarin de noodige zekerheid en gerustheid te putten om op onze beurt onzen rechter buiten ons des te zekerder te doen blijken van onze onschuld.

O, hoe diep is die karaktertrek van moeder Eva ook in ons binnenste gegrift! Niet Eva had gezondigd maar de slang had haar *doen* zondigen. In gewonen toestand zijn wij steeds overtuigd dat moeder Eva's spitsvondigheid op geen gronden rustte en dus van nul en geener waarde was en wij denken er niet aan om ook maar eene seconde te twijfelen aan de rechtvaardigheid der uitspraak van den Alwetenden Rechter. Maar anders gaat het, wij zagen het reeds, wanneer wij ons in den voor velen ongewonen toestand van schuld bevinden. Dan doen wij anders en waarom? Omdat het met de hoovaardige inborst van het menschenkind strijdt bestraft, en wel met reden bestraft te worden.

Dit gebrek van allen, zoo wel van grooten en gevorderden in jaren als van kinderen, heeft de schilder doorschouwd; nauwkeurig heeft hij de natuur bestudeerd en haar betrapt op heeterdaad. Daaraan hebben wij bijgaand tafereeltje te danken; onze houtgravure geeft zoo getrouw mogelijk weder wat de schilder op het doek gebracht en op de tentoonstelling van schilderstukken te Parijs, in de maand Mei laatstleden, ter beoordeeling en bewondering uitgesteld heeft.

Het meisje dat met haren stoffer een prachtige bloemvaas van den schoorsteenmantel heeft doen vallen verwacht niet zonder reden eene verdiende bestraffing. Zij staat daar met het aangezicht afgewend van de deur waardoor hare moeder moet binnen komen; zij is verstoord op zichzelve, op haar stoffer, op haar gebroken bloemvaas, die eigenlijk niet had moeten vallen, en wilde zij vallen niet had behoeven te breken. Reeds schijnt zij op eene kleine wraakoefening bedacht geweest want niet zonder oorzaak heeft Feyen den hals der vaas bij haar voeten tegen den muur geschilderd.

Moeder komt, zooals zij dan ook verwacht werd; reeds heeft de slag

van het vallende voorwerp en het daarop volgend rinkelen der scherven hare ongerustheid gaande gemaakt. De schrik houdt de oude vrouw stokstijf aan de deur geboeid; zóó had zij het nooit verwacht!

De kleine Fanny, de lieveling der dochter, die reeds gemeend had dat hij zijne meesteres zou moeten bijspringen en daarom de oude vrouw vooruitvliegt, blijft niet minder verwonderd staan kijken. 't Is of ook hij niet begrijpen kan hoe men zoo onbezonnen kan te werk gaan.

Het is te verwachten dat een wel verdiende kastijding het schuldige meisje zal treffen. Doch laat ons de beschaamde het verdriet niet aandoen naar de boetepreek van moeder te luisteren, alsof wij daarin genoegen hadden, want

‘Wat gij niet wilt dat u geschiedt
Doe dat ook aan een ander niet.’

De pastoor van San Martino.
Een historisch verhaal van een Oostenrijksch officier.
(Vervolg.)

II.

De avond was reeds gevallen toen wij aan den oever eener rivier halt maakten. Onze kolonel deed ons defileeren; er was menige leemte in onze gelederen, want menig dapper kameraad lag dood op een uur afstand.

Tot nog toe was de oorlog met zijne verschrikkingen mij vreemd gebleven; nu eerst had ik hem leeren kennen. De trotsche voorspiegelingen van den krijgsroem, welke zich voor de oogen mijner verbeelding getooverd hadden, verdwenen bij den gloed van brandende dorpen en bij het weegeklaag en handenwringen der vluchtende bewoners, die ik half waanzinnig van angst en van have en goed beroofd, hier en daar had zien ronddwalen.

Bij de revue mompelde men veel op rekening van Lamier; de meesten dachten dat hij tot den vijand was overgeloopen. Maar ik liet niet toe dat men zijne eer verdacht hield, want ik had de overtuiging dat zijn aandrang om den tocht mede te maken uit eene andere oorzaak voortkwam. Ik had hem aan mijne zijde zien vechten zooals geen verrader vechten kan. Het lot onzer ulanen lag ons ook loodzwaar op het hart maar in een oorlog als dezen konden wij niets van hen vernemen. Een parlementair tot den vijand gezonden zou zeker als eenig antwoord een strop om den hals hebben gekregen.

Eindelijk ontvingen wij versterking en met deze onze bagage. Op den strijd volgde een vreedzame arbeid want wij moesten ons thans bezig houden met het bereiden onzer spijzen, waarvan wij dien dag waren verstoken gebleven. Daarna stierf langzaam het gewoel geheel uit, het gevecht na een vermoeienden tocht had onze krachten geroofd; wij strekten ons op de bloote aarde uit en sliepen spoedig in.

Op een halve mijl van San Martino stond eenzaam en verlaten een nieuw gebouwd landelijk huisje. Van alle kanten was het in het lommer der bosschen verborgen. Daar woonde de pastoor van San Martino, gewoonlijk vader Johannes geheeten.

Het was een jong priester van fransche afkomst die hier in de wildernis leefde. Waarom had hij dit eenzaam oord voor zich gekozen boven het leven in de stad? Om op deze vraag te antwoorden is het genoeg dat wij vader Johannes leeren kennen als den erfgenaam van een groote fortuin, die een tijd lang den krijgsdienst gevolgd maar aan alles had afgezien ten gunste van zijn broeder, om zich onverdeeld aan den Indiaan te wijden. Hij was de afgod van de inlandsche bevolking, die zijne zorgen voor hun welzijn beloonde door de innigste gehechtheid en eene onvoorwaardelijke gehoorzaamheid.

Op geringen afstand der woning van den pater was het woud uitgeroeid en strekte zich de plantage van Don Pedro Ortega, den rijksten planter van Mexico, in al haar schoonheid en rijkdom uit. Ortega was een man van aanzien in de streek, naar wiens woord en raad allen zich regelden. Op zijne plantage stonden hem honderden Indianen ten dienste, over welke hij oppermachtig beschikte. Maar hij was een wreedaard tegenover zijne slaven en bijna geen dag ging er voorbij dat er niet eenigen op zijn bevel met riemen geslagen werden.

Deze man, die voor niets een hart scheen te hebben dan voor het goud, had eene dochter, welke met ware kinderliefde haren ontaarden vader beminde. Zij was in alles het tegenbeeld haars vaders, zachtmoedig en medelijdend vooral jegens de slachtoffers zijner wreedheid, als wilde zij door hare deugden bij God de straffen verbidden welke haar vader zouden treffen.

Recht voor de woning des planters, die schilderachtig op een heuvel gelegen was, lag een vierhoekig plein dat rondom door de hutten der Indianen omgeven was. Dit plein was op het oogenblik waarvan wij spreken met Indianen bezet, en tusschen hen zag men Don Pedro met veel vertoon op een leuningstoel gezeten, om zijn dagelijksch recht te doen. Zijn bleek geel gelaat was door een hoed met gouden kwasten beschaduwd, terwijl hij met al den ernst van een Turk zijne pijp rookte.

Naast hem stond zijne dochter. Glinsterende tranen in hare oogen en eene diepe neêrslachtigheid op het zachte gelaat getuigden van onmeetlijke smart. Zij hield de handen gevouwen en smeekte haren vader een ongelukkige zijne straf kwijt te schelden. Een onverbiddelijk ‘zwijg en ga naar uwe kamer,’ was al het antwoord dat zij ontving.

Terstond daarop werd een jong Indiaan met eenige riemen aan een paal gebonden. Het gelaat van den ongelukkige verried geen angst of smart; hij was jeugdig en sterk en scheen onbevreesd voor de slagen die hem wachtten; met een onbeschrijfelijk gevoel van liefde liet hij zijn blik rusten op eene jeugdige vrouw, die niet verre van hem in een hoek zat neêrgekropen. ‘Spreek nu, hond,’ schreeuwde Don Pedro, ‘waarom hebt gij u beklaagd en waarvoor hebt gij u verzet?’

De slavenwachter kwam bij en sprak: ‘de oogst, senor, is nauwelijks begonnen en nu reeds klagen de Indianen dat men ze van de 24 uren 20 wil doen werken, en hij die daar gebonden staat durfde daarover in aller naam zelfs klachten inbrengen.’

‘Wat? klachten?’ bulderde Ortega, terwijl hij van zijn zetel opsprong.

De Indiaan stond beweegloos. ‘Heer,’ sprak hij, ‘Fadala sterk zijn.... Fadala werken langen tijd.... niet slapen.... Maar Fadala vrouw hebben en kind, niet die waken kunnen.... zij een weinig slapen,.... heer, Fadala altijd werken.’

‘Heeft deze vrouw geweigerd te werken,’ vroeg Don Pedro op de vrouw wijzende die in den hoek lag neêrgekropen.

‘Sinds eenigen tijd is zij zeer lui,’ sprak de slavenmeester.

‘Zoo,’ bromde Don Pedro, ‘als gij dan eerst den man hebt afgestraft, laat dan ook de vrouw het verdiende loon erlangen.’

‘Genade, heer, genade,’ smeekte de Indiaan terwijl de tranen hem bij dit wreede vonnis over de wangen biggelden. ‘Mijne vrouw niets gedaan heeft.... O, mijne vrouw niet slaan.’

‘Vooruit er meê’ schreeuwde de planter, en terwijl de arme slavin aan een anderen paal werd gebonden, viel de zweep van den slavenmeester fluitend neêr op den rug en de schouders van Fadala.

‘Madre de Dios[(1)]! Laat af!’ klonk eene vreeselijk gebiedende stem; op hetzelfde oogenblik werd de uitvoering van het onmenschelijke vonnis gestaakt en stonden planter en slavenmeester met ontbloote hoofden voor hun rechter, pater Johannes.

De planter wist zeer goed dat een enkel woord van den pater voldoende was om hem door de Indianen te doen vermoorden, daarom was hij thans zoo klein en smeekend in de tegenwoordigheid van den priester, wiens hulp door Rosa, Pedro's dochter, was ingeroepen.

‘Waarom wordt Fadala gegeeseld?’ vroeg pater Johannes.

De wreedaard schaamde zich het te bekennen.

‘Ja, het is weêr uw dorst naar goud, Don Pedro, die u deze wreedheid deed plegen. Maar wacht u! Gods wraak zal u treffen, eenmaal, maar onvermijdelijk. - Maak de ongelukkigen los.’

Aan zijn bevel werd terstond gehoorzaamd.

‘Wee uwer, Don Pedro, wanneer ik weêr getuige mocht zijn van zulke gruweldaad. - Gij waart onherroepelijk verloren.’

De priester wilde zich verwijderen; Don Pedro naderde hem en bad om zijne vriendschap.

‘Mijne vriendschap?’ hernam de pater met waardigheid, ‘dat is eene ongewone bede van u, senor. Mijne vriendschap behoort mij niet toe. Gehoorzaam aan het gebod en de wet van God, Wiens dienaar ik ben, en mijne vriendschap, waarop gij thans prijs stelt, behoort u toe. Doet gij dit niet, dan zal zij u niet gegeven zijn.’

De priester was verdwenen; reeds was hij weder op weg naar zijne woning eer de wreedaard van zijne verbazing en schaamte bekomen was. Voor hij zijn woonhuis had bereikt werd de pater opgehouden door den Indiaan die, van de geeselsmarten verlost, hem nu kwam bedanken voor zijne tusschenkomst.

‘Fadala niets hebben als zijn leven,... dat voor vader Johannes geven;.... Fadala gaarne geven. Mijne vrouw gered hebben.... Fadala nooit vergeten.... Fadala en zijne vrouw bidden voor Senorita Rosa en voor den blanken priester.’

Dan vertrok de Indiaan weder en pater Johannes ging huiswaarts met zijn gewonen engelen-lach op het gelaat.

III.

Lamier met zijne ulanen vloden met al de snelheid hunner paarden over de vlakte; eenige kogels van verborgen tirailleurs hadden reeds vier zijner gezellen dood van hunne paarden doen neêrtuimelen; slechts een wachtmeester en een ulaan waren bij hem gebleven. De duisternis begon reeds te vallen toen zij een heuvel bereikten waarachter eene beek zacht murmelend hare wateren deed vloeien. In een oogenblik was het plan van den moedigen Franschman gevormd. Hij riep zijne makkers toe van hunne paarden te stijgen, steeg zelf af en joeg zijn paard met een geweldigen

(1) Moeder van God! Een uitroep, dien men veel in den mond der Spanjaarden aantreft, gelijk meer anderen als bijv. *Santa Virgen Purissima: Allerzuiverste heilige Maagd.*

slag verder de vlakte op. Zijne gezellen volgden hem na, en de paarden bleven zonder ruiter in woeste vaart voorthollen.

Langs de beek kropen de vluchtelingen voort tot zij eindelijk op geringen afstand hunne vervolgers met gevierden teugel zagen voorbijvliegen;

voor het oogenblik waren zij gered. Lamier ging voor en met de meeste omzichtigheid bereikte hij het woud, waarin hij goed bekend was. Na eene menigte dwaalwegen gevolgd te hebben stond hij stil en beval zijne makkers ter plaatse te blijven tot hij zou zijn teruggekomen.

Aarzelend trad de Franschman voort; het was alsof hij, die voor geen levensgevaar in den oorlog beducht was, thans voor het eerst in zijn leven vreesde. Een weinig verder stond de woning van pater Johannes. Lamier stond stil en dacht: 'daar, ja daar woont hij;.... mijn goede broeder.... en ik kom als vluchteling in den nacht bij hem.... ik durf redding verwachten van hem dien ik zoozeer bedroefde.... Hoe zal ik voor hem durven verschijnen.... Heb ik mijn eigen erfdeel niet verkwist en ook het zijne toen hij het mij afstond uit broederlijke liefde..... Toch was hij voor mij nog een goede broeder.... Eerst dan ontzegde hij mij zijne woning en hulp toen ik ook hier een schuldig leven leidde tot ergernis van zijne kinderen, de Indianen.... Toch zal ik tot hem gaan en hem mijne vergiffenis afsmeeken, en hij zal mij redden en ook die twee arme Oostenrijkers.'

De flauwe schemering van een licht drong uit de woning naar buiten; Lamier trad schoorvoetend de woning zijns broeders binnen. In de keuken brandde een eenvoudige lamp, maar er was geen menschelijk wezen te vinden. Hij opende de deur der woonkamer zijns broeders en bleef midden in het vertrek stilstaan. Ook hier zag hij niemand dan eene oude, zestigjarige vrouw, de meid zijns broeders die in een hoek in een armstoel lag te slapen. Tot haar richtte Lamier een luid: 'Buenas tardes madrita.' (Goeden avond, moedertje.)

De meid schrok wakker, zag verwilderd rond, wreef zich dan de oogen en riep uit: 'Heilige moeder Gods! zijt gij het, Don Fernando?'

'Stil senora; waar is mijn broeder?'

'O! hij is voor een uur bij een stervenden slaaf geroepen op de plantage van Don Pedro.'.

'Luister eens, moedertje; ik ben voortvluchtig. De republikeinsche soldaten zoeken ons overal, mij en twee keizerlijken; het geldt hier ons leven, kunnen wij eenige dagen hier verborgen blijven?'

'O, santa Virgen purissima! Wij hebben slechts twee kamers en een zolder en daar zouden u de soldaten zeker vinden.'

'Maar wat zal mijn broeder wel zeggen,' vroeg Lamier geheel ter nedergeslagen; 'ik bid u bereid hem op mijne komst voor.'

'Mijn Hemel, daar komt hij reeds; hier, verberg u spoedig in de keuken.'

Een oogenblik later kwam de priester binnen; hij groette zijne huishoudster die hem de pijp en een dagblad bracht en toen vol gejaagdheid en onrust heên en weer drentelde. Eindelijk had zij weder moed gevat en begon:

'Eerwaarde pater!'

'Wat is er, moedertje?'

'Er is een bekende hier gekomen. - Gij moet niet verschrikken, - hij wordt door de liberalen achtervolgd. Ik heb hem zoo lang in de keuken verborgen.'

Pater Johan was opgesprongen. 'Wie is het? Waar is hij?' vroeg hij verschrikt terwijl hij pijp en courant uit de hand liet vallen.

Daar kwam Lamier uit zijn schuilhoek te voorschijn.

'Mijn God! het is mijn broeder!' riep de pater.

‘Vergeving!’ smeekte deze, ‘vergeving! - ik ben een ander mensch geworden; - ik word vervolgd en heb bij u mijn toevlucht gezocht. - Bij u, mijn broeder, wiens weldaden ik zoo schandelijk....’

‘Houd op! Alles is vergeten en vergeven,’ riep de pater.

‘Mijn broeder’ klonk het weêr terwijl zij elkander aan de borst vielen en met liefde omhelsden. De huishoudster weende met hen tranen van vreugde. Plotseling liet de pater zijn broeder los, aanschouwde hem met medelijden en vroeg: ‘waar kan ik u verbergen? Hoe zal ik u kunnen redden? Heeft niemand u gezien?’

‘Neen, maar twee strijdmakkers wachten op honderd schreden van hier; ook zij, mijn broeder, moeten gered worden.’

‘Ga ze dan halen’, sprak de priester.

Lamier ging en weldra kondigde de zware stap der cavaleristen hunne aankomst aan. De meid spoedde zich naar de keuken en in korten tijd waren allen aan een soberen maar welkomen maaltijd aangezeten. Intusschen draafde een jonge Indiaan door het duistere woud naar de plantage met een briefje voor de Senorita.

(Wordt vervolgd.)

De Napelsche jongen.

De napelsche jongen leeft in de open lucht, want in de liefelijke luchtstreek van zuidelijk Italië is een huis voor velen een voorwerp van overtollige weelde.

Zijne groote donkere oogen zijn veelal gericht op de water-meloenen, die langs de openbare wegen verspreid wassen, en met een flinke snede dier rooskleurige, zwart gestippelde watervrucht doet hij zijn maaltijd met gezonden eetlust in een of ander naburig kerk-portaal.

Hij heeft over 't algemeen weinig zin om te werken, maar indien hij door een paard vast te houden of door een visschersschuitje schoon te maken, de geringste koperen munt kan verdienen, dan blijft hij niet in gebreke zich aanstonds voor zijn verdienden penning *macaroni* te koopen en is gelukkig als een koning.

Hij woont ongemeen gaarne eene processie bij, is altijd bij de excercitiën der soldaten, en heeft hij eene processie of eene parade bijgewoond dan praat hij dagen lang over 't geen hij gehoord en gezien heeft.

Elke echte napelsche jongen kan zwemmen als een visch en in het water vreest hij geen levensgevaar en doorklieft de zonnige, blauwe golven vlug als een dolphijn. Wanneer zij maar in 't water kunnen plassen, dan leven de jeugdige schalken en in gansche troepen ziet men hen dikwerf in de ondiepe grachten der openbare wegen hand aan hand zingend en springend.

Een dier napelsche bengels stelt ons nevenstaande gravure voor, die naar eene overheerlijke photographie is vervaardigd van de Photographische Vereeniging te Berlijn.

Kabylen.

Algiers is niet zoozeer eene fransche kolonie dan wel een veroverd land, dat om zijn weelderigen grond en heldhaftige bewoners door Frankrijk als een waardig wingewest mag beschouwd worden.

De vlakten van Numidië zijn buitengewoon vruchtbaar terwijl de omgeving en de hellingen van het Atlasgebergte met dichte wouden van eiken, pijnboomen en olijven bezet zijn. Het klimaat is alleraangenaamst; hevige koude of vorst zijn er te nauwernood bekend en slechts gedurende een vijf- of zestal dagen waait er in Augustus of September de heete wind der Sahara. Eerst tegen het einde van November vallen de bladeren van de boomen, in Februari begint weder alles te ontkiemen en de maand Mei ziet reeds alle vruchten tot volkomen rijpheid gebracht.

Ongeveer de helft der bevolking maken de Kabylen uit, wier benaming in de landtaal: edelen en vrijen beteekent. Zij zijn een dapper volk en toen zij nog door den fieren Abd-el-Kader werden aangevoerd ontwikkelden zij een moed, die zelfs Frankrijks beroemdste maarschalken een niet te versmaden weêrstand leverde. Eindelijk echter moesten zij het onderspit delven en hun gevreesde aanvoerder zwoer bij den Koran eeuwige trouw en onderdanigheid aan den franschen keizerlijken adelaar.

In hun uiterlijk vertoonen de Kabylen of Berbers, gelijk de schilderachtige groep onzer gravure doet zien, eenige trekken, die geesteskracht en intelligentie doen vooronderstellen. Nogtans biedt hunne levenswijze weinig sporen eener verstandelijke ontwikkeling of beschaving. Hunne taal is zoo arm, dat zij zelfs een der meest noodzakelijke rededeelen, het voegwoord mist, terwijl zij alle woorden van godsdienstige of wetenschappelijke beteekenis aan het arabisch moet ontleenen. Hunne woningen op het land zijn meestal leemen hutten uit boomstammen vervaardigd. Omtrent hun godsdienst is weinig bekend, daar zij alles, wat hierop betrekking heeft, zorgvuldig geheim houden en den omgang met vreemdelingen vermijden. Hun aantal in Algerië wordt op ongeveer anderhalf millioen geschat. Onder hen zijn eenigen met blauwe oogen en een schoon uiterlijk, die, ofschoon een geheimzinnige sluier den oorsprong van dit zonderlinge menschenras omhult, door velen als afstammelingen der Vandalen worden beschouwd.

In de stad Algiers zelf houden zich de Kabylen veelal met den handel in verschillende levenswaren bezig en bij gansche troepen zwerven ze rond om oranje-appelen te verkoopen. Hebben ook de Franschen sinds hunne inbezitneming der stad niet nagelaten er de cafés, parijsche galanteriewinkels en andere voorrechten der moderne beschaving in te voeren, de kabylsche koopman behoudt steeds de eigenaardigheden zijner oostersche levenswijze en de beenen kruiselings onder zich gestrekt blijft hij 't liefst bij de slaperige, africaansche levensroutine van de kooplieden der ‘Arabische Nachten.’

Gij dwarskop!
Uit den tijd der inkwartiering in de Noord-Brabantsche grensdorpen, door Dr. J. Renier Snieders.
(Vervolg.)

‘Dat houd ik hier niet langer vol,’ zeide de meid toen zij aan meester Anselmus het voorgevallene verhaald had.

‘Och, klaag niet zoo bitter,’ onderbrak haar deze:

‘Gheluckig is de mensch, die oock het bitter lijden
Kan dragen met gedult, en zonder tegenstrijden.’

‘Praatjes!’ vervolgde Hanna; ‘maar indien dit zoo moet voortgaan, blijf ik geen dag langer hier.’

‘Zoudt gij mij in mijn ouden dag verlaten?’ vroeg Anselmus bezorgd.

DE NAPELSCHE JONGEN.

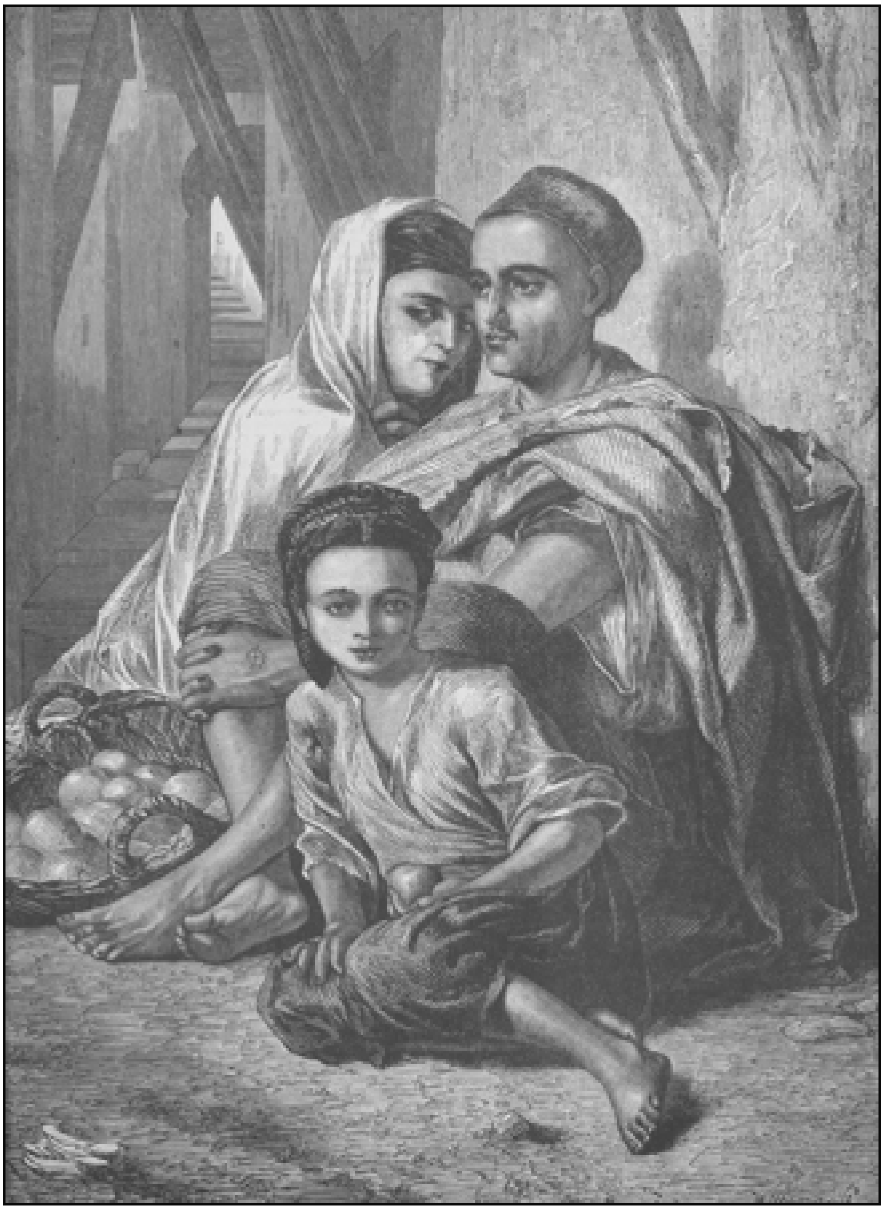

KABYLSCHE KOOPLIEDEN IN ORANJE APPELEN.

‘Ja,’ sprak de meid op een zoo vastberaden toon, dat de meester aan hare woorden werkelijk geloof sloeg.

‘Wacht, laat mij eens even opstaan,’ zeide hij; ‘daaraan moet een einde komen.’

‘Wilt gij opstaan en u nog zieker maken?’ merkte de meid verschrikt aan.

‘Ik gevoel mij heden veel beter en ook veel sterker.’

In weêrwil van al de aanmerkingen der meid, kleedde meester Anselmus zich aan, en op Hanna's arm leunend, ging hij naar de kamer van den overste.

‘Kapitein, ik wilde u een woord spreken,’ begon de grijsaard.

‘Weinig tijd... moet heengaan,...’ zei de kapitein een vorschenden blik op hem werpend.

‘Ik zal terstond gedaan hebben, veel heb ik niet te zeggen.’

‘Vijf minuten tijd... moet heengaan....’

‘Kapitein, ik kwam u verzoeken voortaan niet meer te vloeken.’

‘Wat?’

‘Buiten mijn huis ben ik gedwongen u in uw gedrag vrij te laten; doch hier ben ik meester.’

‘Wie hier gevloekt?...’

‘Gij, kapitein, en ik ben wel vast besloten dit niet langer in mijn huis te dulden.’

Soldaat moet vloeken;... anders de boel heel verkeerd loopen....

‘Welke krijgswetten leeren u dat? Of heeft men van hoogerhand u bevolen te vloeken?’

‘Vloeken niets te beteekenen... gewoonte....’

‘Dat het eene gewoonte is, wil ik gaarne gelooven; doch de gewoonte neemt het kwaad niet weg. Uit bloote gewoonte vervloekt gij uwen Schepper.... dat is eene gruwelijke boosheid, die u noch genoegen, noch voordeel kan opleveren. Van die slechte gewoonte moest gij afzien, kapitein; want het is door de gewoonte dat gij u dagelijks al verder en verder van God verwijdert.’

Nooit geweten;... lachte de kapitein.

‘Het is de gewoonte van dagelijksch kwaad, die de liefde tot God en ook de hoop weldra geheel in uw hart zal uitdooven.’

‘Zeer aardig... nooit geweten....’

‘Het verlies van liefde en hoop is het grootste ongeluk, dat den christen hier op de wereld kan treffen.’

Zeer vermakelijk.... aan de andere officieren vertellen....

‘Maar dat is nog niet alles, kapitein, weet gij wel dat gij, als gij vloekt, ergernis geeft aan uwe soldaten? Wat moeten uwe schutters denken als zij hunnen overste, die hun liever goede voorbeelden moest geven, hooren vloeken? Zou het iemand verwonderen, indien die ongeleerde menschen zonder opvoeding u na vloekten? De gevolgen van uwe handelwijze zijn onberekenbaar, kapitein, en nooit in uw leven kunt gij die herstellen. Hoe durft gij de verantwoordelijkheid daarvan op u te nemen? Ja, wee hem die ergernis geeft!’

‘Zeer prettig... wou wel dat andere officieren eens hoorden.’

‘Een groot heilige gebiedt den koning te eeren; een ander legt den Christen op voor den vorst te bidden; eert gij den koning? en.....’

‘Leve de koning!’ zei de kapitein de policiemuts afnemend.

‘Ja, leve de koning,’ zei de meester, ‘maar gij eert uwen vorst en durft den naam van den Koning der koningen vervloeken?’

‘Niet hetzelfde... heel wat anders....’

‘Toch niet.... Daarbij moet ik u zeggen, en neem het mij niet kwalijk, dat vloeken altijd een bewijs is van.... neen, welopgevoede menschen vloeken niet.....’

‘Maar wel een kerel van lage afkomst, een gemeene schoft zooals de kapitein, is dat zóó gemeend?’

‘Juist zoo niet.’

‘Luister, heb geene complimenten van u af te wachten... en vooral van geen noordbrabantschen muiter....’

‘Ho, ho, kapitein!’

‘En om kort te gaan, niemand moeie zich met anderen.... indien ik trek heb om te vloeken, doe ik het;’ en hij liet een paar vloeken los zoo als de eenvoudige schoolmeester er in zijn leven geen had gehoord.

Meester Anselmus was opgestaan en had zich recht voor den kapitein geplaatst, en hem scherp beziende, sprak hij:

‘Kapitein, het zij dan zoo, maar nu moet ik u zeggen, dat mijn huishouden voortaan alle betrekking met u gaat afbreken.....’

‘Wat?’

‘Voortaan zult gij geheel afgescheiden van mij en mijne dienstmeid leven.... ik maak gebruik van het bestaande reglement en stel bij gevolg ter uwer beschikking eene kamer, een bed en verdere benoodigdheden waarop gij aanspraak kunt maken!.... de eer van u te groeten.’

‘Muiter,... u wel vinden!...’

‘Dat wist ik vooruit.’

‘Hier in Noordbrabant allen muiters;... brigands.... Nest uit elkander donderen!...’

‘Ik ben op alles voorbereid,’ zei de meester en ging heên.

Zoo kwaad had de kapitein er in zijn leven niet uitgezien als dien dag.

Hoe gelukkig dat de dashond slim genoeg was zich voor hem uit de voeten te maken! Hoe gelukkig dat de kat met haar gebroken poot op den zolder bleef!

De kapitein ontmoette niets, waarop hij zijne gramschap kon uitwerken, als zijn oppasser.

Kobus kon dien dag den kapitein niets naar zijn zin doen; de knopen van zijn jas blonken niet, het gevest van zijn degen had hij te veel gepoetst.

‘Wilt gij al den glans van mijn schako en stormbanden wegschuren?’ vroeg de kapitein.

‘Alles moet zuiver wezen en blinken,’ zeî de oppasser, ‘en dat doet het ook.’

‘Hier, kerel, daar hebt gij mijne laarzen verbrand,’ riep de kapitein.

‘Dat hebt gij zelf gedaan,’ antwoordde Kobus bedaard.

‘Ik! in den bak donderen!’

‘Niets doen en braaf zijn.’

‘Wat?’

‘Gij hebt zelf uwe laarzen verbrand, toen gij bij uwe aankomst hier voor het vuur zat te slapen.’

‘Policiemuts niet afgeborsteld....’

‘Wel waar.’

‘'t Stof ligt er op....’

‘Aan uwen neus hangt stof.’

‘In den bak donderen!...’

‘Nou, laat eens kijken.’

‘Laten kijken?... voor den krijgsraad brengen... fusilleeren....’

‘Loop naar den drommel!’ zei Kobus en ging de kamer uit.

II.

Den volgenden nacht had er rondom het huis van meester Anselmus een groot rumoer plaats.

Verontrust had hij de meid gebeld en gevraagd wat er toch gaande was.

Ja, de meid had ook al een tijd lang wakker gelegen en geluisterd naar een gedruisch buiten op den weg, het open- en toegaan van het hek, en ook had zij meenen te hooren dat de huisdeur geopend en er volk in- en uitging.

Op dit oogenblik was alles wederom stil geworden; het zou maar eene patrouille of zoo iets geweest zijn, die bij den overste eene boodschap kwam afleggen.

Tegen twee ure hoorde de meester en ook de meid hetzelfde geraas en getrappel in en rond het huis, en tegen den morgen, eer het nog licht was, kwam hetzelfde gedruisch weder.

Anselmus had geen oog geslapen en klaagde des morgens over hevige hoofdpijn; de oude Hanna, die beweerde nooit bang te zijn, omdat zij eens een grootmajoor had recht gezet, had tafel, stoelen en bidbank tegen de deur harer slaapkamer geschoven en heel den nacht van angst liggen zweeten, terwijl haar al de dievenvertelsels van het beruchte naburige Steensel voor den geest kwamen.

Wat mocht er dien nacht toch wel in en rondom het huis gebeurd zijn?

Terwijl de meid, bij de eerste schemering buiten en binnen een onderzoek deed, bevond zij echter, dat er noch geboord, noch gebroken, noch gestolen was.

De oppasser kwam heel het geheim verklaren; wat de meester en de meid hadden gehoord, was de patrouille geweest, die aan den overste in persoon dien nacht driemaal rapport had gebracht.

‘En waartoe is al dat leven noodig?’ vroeg de meid.

‘Weet gij niet dat men de muiters verwacht, die den een of anderen dag over de grenzen zullen komen, om het dorp af te branden?’ antwoordde de oppasser.

‘Heeft de kapitein u dat gezegd?’

‘Ik weet het niet van den kapitein, maar sla er toch geen geloof aan,’ antwoordde de oppasser.

‘Ik ben bang,’ zeide Hanna.

‘Slaap maar gerust,’ meende Kobus.

‘Maar is dat een orde van 't hoofdkwartier, dat de patrouille in het logement van den overste des nachts rapport moet brengen?’ vroeg Hanna nog verder.

‘Ik geloof dat niet, maar denk wel dat de kapitein zoo iets heeft verzonnen om meester Anselmus te plagen,’ dacht de oppasser.

Niet zoodra had den volgenden avond de kapitein zich te slapen gelegd, of de meid ging naar buiten en sloot het hek; ook deed zij de grendels op de huisdeur.

Om middernacht werd er hevig aan de bel getrokken en eer de meid half gekleed zich boven in het gevelvenster van haar slaapkamertje vertoonde belde men op nieuw, en men bleef bellen, juist zooals men de klok luidt in den kerktoren.

Hanna zag bij het maanlicht dat er soldaten aan het hek stonden.

‘Waarom sluit gij het hek dicht?’ riep de sergeant der patrouille, die het gevelraampje hoorde opengaan en de meid het hoofd naar buiten zag steken.

‘Wie zijt gij?’ vroeg Hanna.

‘Schutters! Waarom sluit gij uw hek?’

‘Waarom moet dat openstaan? Zijn wij niet meester om ons huis al of niet toe te sluiten?’

‘O, wij hebben niet noodig het hek te openen om binnen te komen,’ zeide de sergeant; ‘schutters, laat ons de haag maar uitrukken.’

Op zijn bevel trokken, sneden of hakten zij een deel der haag uit en wierpen de struiken op den openbaren weg; zoo kwam de patrouille langs de gemaakte opening in den kleinen bloemtuin, die tusschen het hek en het huis lag.

'O, Wat janhagel zijt gij toch!' riep de meid.

'Schiet haar uit het venster,' beval de sergeant. Hanna zag dat een schutter op haar mikte, zij had haar hoofd nog bijna niet binnen, toen het schot afging.

Daarna hoorde zij, dat er iemand van binnen de grendels der voordeur wegschoof en de patrouille binnen liet.

De soldaten kwamen dien nacht nog twee of driemaal weder; zij stieten met hunne geweerkolven op de vensterluiken van de kamer waar de meester sliep, en wierpen met steenen de ruiten in van het gevelkamertje der oude Hanna.

Des morgens stond de oppasser wederom in de keuken te poetsen.

'Is het waar,' vroeg de meid, 'dat men des nachts door heel het dorp en het gehucht patrouilleert, omdat men den vijand verwacht.'

'Zijt gij niet wijzer?' lachte Kobus.

'Maar is het dan toegelaten de schoone spaansch groene haag, waarvan de meester zooveel werk maakte, geheel te vernielen?' weende de meid.

'Dat is maar dwarskopperij,' verzekerde Kobus.

'En dat men mij bijna doodschiet,' zeide Hanna.

'Men heeft u bang willen maken,' meende de oppasser; 'de schutters willen niemand kwaad doen.'

'Waarom schoten zij dan op eene weêrlooze vrouw?' vroeg de meid.

'Omdat de kapitein hun dit opstookt,' verzekerde Kobus.

'Ja, al wat er 's nachts gebeurt is dwarsdrijverij van den overste' dacht meester Anselmus, die wel zou geweend hebben om zijne spaansch groene haag.

'Ja, houd mij al voor, geduldig te wezen,' sprak Hanna; 'hoe is het versje ook weêr?'

'Gheluckig is de mensch, die ook het bitter lijden
Kan dragen met gedult en sonder tegenstrijden.'

Voortaan moest de deur des nachts open blijven, omdat de patrouille, die drie- en viermaal wederkeerde ongehinderd uit en in zoude kunnen loopen.

De schutters maakten zulk een vreeselijk geraas en lieten hunne geweren zoo hard op den vloer vallen dat er het huis van daverde en er niemand aan denken mocht een oog dicht te doen.

'Slaapt de kapitein des nachts niet?' vroeg Hanna.

'Neen, des nachts licht hij in zijn bed te rooken en grog te drinken,' antwoordde de oppasser; 'en slechts tegen den morgen als er geene patrouilles meer komen, gaat hij slapen.'

'Hoe kan hij daarin genoegen vinden?' merkte de meid aan.

'Dat doet hij, om u en den meester te plagen,' zeide de oppasser.

'Kamer vegen en schrobben,....' zei de kapitein op een anderen dag; 'hier alles vuil,.... hondenstal.....'

'En wat kan dat vegen en schuren helpen?' vroeg Hanna; 'wanneer uwe manschappen met hunne beslijkte schoenen hier alles weêr komen vuil maken?'

'Kan niet donderen! - Alles zuiver maken,' beval hij vloekend.

Met tegenzin ging de meid, toen de kapitein weg was, aan het werk. Met de hofspade stak zij het hard geworden slijk uit den gang en van den kamervloer, en schrobde daarna alles zuiver op. Lang wreef en boende zij over de stoelen, het wasdoek der tafel en maakte den houtbak zuiver. Ook de glazen waschte zij af, en maakte alles zoo zindelijk, dat de divisie-generaal, zeide zij tot den oppasser, er kon huisvesten.

In den namiddag kwam de kapitein te huis; hij was vergezeld door den sergeant-majoor en den fourier der compagnie.

De twee onderofficieren hadden groote registers en veel papieren onder den arm.

'Is het nu geen zonde,' zei Hanna tot den oppasser, 'zonder de voeten af te vegen, zoo in eene kamer te loopen, die versch geschrobd en zelfs nog niet droog is.'

'Wacht maar even,' glimlachte Kobus; 'aanstonds zal de heele compagnie aankomen, want het is vandaag uitbetaling.'

Ja, een kwartier later kwamen al de schutters, in het gehucht ingekwartierd, van alle zijden opdagen.

Wat was het een leven rondom het huis van meester Anselmus! Het tuintje, waarin de oude schoolmeester de schoonste bloemen kweekte, werd letterlijk plat geloopen; en al zijne planten, met zooveel zorg en moeite bijeen gebracht, werden in een uur tijds geheel vernield. De uitbetaling had plaats in de kamer van den kapitein, in de kamer, zoo jammerde de meid, die zij een paar uren te voren had geveegd en geschrobd! Was dat geen dwarsdrijverij van den kapitein om de menschen razend te maken?

'De kapitein is een groote dwarskop' meende de oppasser, die in alles partij trok voor de meid; 'gij moet wel dood eenvoudige en doorbrave menschen wezen, om al die plagerijen zoo maar te verdragen.'

(Wordt vervolgd.)

Van het oorlogsveld.

Treffend zijn de voorbeelden van vrouwendeugd en heldinnenmoed, die de fransch-pruisische oorlog aanbiedt.

Wij spreken hier niet van de schier waanzinnige ondernemingen eeniger vrouwen, die het stroohoedje met een helm en schako verwisselden om sabels van vier voet lang in plaats van het keukenmes, lansen, speren, baionetten in plaats van de breinaald te hanteeren.

Wij roemen niet de onnatuurlijke verlangens en oproepingen eener berlijnsche soubrette, Mina Haüsel, die de leden harer sekse opriep, om verschillende amazonen-corpsen te vormen, ten einde tegen de 'galante Fransösen' te gaan vechten of depêchen over te brengen, dwars door het vijandelijk legerkamp heên.

Zijn achterladers en mitrailleusen reeds een gruwel in de hand van den man, nog afschuwelijker worden zij in de hand der vrouw, zoo deze in regelrechten strijd met hare verhevene roeping slechts dood en verwoesting om zich poogt te verspreiden.

Welk een verheven schouwspel bood te Weissenburg, Forbach, Gravelotte, te midden der vliegende kogels de aanblik van zoovele wagens vol vrouwen en meisjes, bestemd om op het slagveld de gewonden te verbinden, hun ververschingen te geven en de lijders van het slagveld te dragen.

O! 't is edel, zóó den dood te verachten en zich voor de ongelukkigen op te offeren!
Gelijk engelen van hemelschen troost en zelfopoffering liepen diep in den donkeren nacht na de Vreeselijke bloedtooneelen de zusters van liefde, hier geneesmiddelen, daar hulp, alom weldaden spreidend. De vrouwelijke stem troost den stervenden jongeling, hare liefdevolle verpleging herinnert hem aan datgene, wat hem het dierbaarste is op aarde - aan zijne moeder, den stervenden man aan zijne echtgenoote.
Welk een heroïsme! Zij dolen op het slagveld te midden van het kanongedonder en trompetgeschal. - En wanneer met militairen krijgsroem overladen onder zegeliederen de overwinnaars worden ingehaald, dan verbergen zich die heldinnen in hunne eenzame bidcel. De dankbare handdruk eens stervenden, de heilgroet der genezenen is haar belooning genoeg op aarde!

Een treffend tooneel der heldhaftige, christelijke zelfopoffering bood de slag bij Reichshofen. Eene jeugdige kloosterzuster heeft reeds den ganschen dag zonder bijna eenig voedsel te gebruiken de dappere strijders van Mac-Mahon gevolgd. Wat het zwaard verwond heeft, verbindt en heelt zij weder. Heldhaftig maar immer kalm snelt zij ter hulp, waar het kanonschot voor haar een nieuw drama van doodstrijd aankondigt.
De fransche troepen retireeren. Ook zij vlucht maar niet uit vrees voor den dood. Eensklaps houdt zij stil. Er valt een soldaat en zij heeft een kreet gehoord. Op 't zelfde oogenblik is zij bij den gekwetste, dien zij verpleegt en troost.
Haar heilig werk is volbracht, zij maakt op het voorhoofd van den stervende het teeken des kruises.
Eensklaps slaat een kogel haar de beide beenen af en stervend valt zij op den gewonde.
Haar naam? Wie kan dien zeggen?
Zij heeft reeds lang van naam en grootheid voor de wereld afstand gedaan. Zij is eene zuster van liefde.

Nog een ander voorbeeld van vrouwelijken heldenmoed, ofschoon van een geheel anderen aard,
Eene arme oude vrouw woonde met hare twee kleindochters, 18 à 20 jaren oud, in een gehucht nabij Wisselonne.
Er treden 's avonds twee badensche dragonders binnen die eten en drinken vergen. De weerlooze vrouwen zijn gedwongen hun te gehoorzamen.
Nadat de soldaten goed gegeten en gedronken hadden, beginnen zij zich tegenover een der meisjes onbetamelijk te gedragen.
De andere het gevaar ziende, waarin hare zuster verkeert, snelt naar den zolder, haalt een oud geweer, laadt het, plaatst zich achter de deur en op 't oogenblik dat een der soldaten met geweld nog eene flesch wil nemen, schiet zij en heeft het geluk den woestaard doodelijk te treffen.
De andere dragonder een onvoorzienen aanval van mannen vermoedend loopt verschrikt uit het huis, springt ijlings op zijn paard en rent in galop weg.
Het dappere meisje neemt den nacht te baat om met hare zuster en grootmoeder aan de vervolging en de wraak van den vijand te ontsnappen en komt ongedeerd te Bazel aan, waar zij door hare bloedverwanten werd opgenomen.
Hare onverschrokkenheid had eene geliefde zuster gered.

Allerlei.

De begrafenis van Christus, naar Michel Angelo da Caravaggio.

De italiaansche schilder Michel Angelo Amerighi, aan wiens talent nevensgaande teekening haar ontstaan dankt, werd geboren te Caravaggio in het jaar 1569. Te Milaan en Venetië deed hij zijne studiën in de schilderkunst, waartoe hij de grootste meesters in de kunst tot handleiding nam. Hij begaf zich daarna naar Rome en leverde daar proeven eener vurige verbeelding en krachtige schepping van beelden vol natuur en leven. Zijne stukken geven de uitdrukking van het sombere gevoel, dat in zijn eigen leven de hoofdrol speelde. Roovergeschiedenissen, moorden en nachtelijk verraad waren zijne meest geliefde onderwerpen. Schoon ook menige gewijde voorstelling uit het Oude en Nieuwe Testament aan zijn penseel ontvloeide. In deze kan hij nogtans zijne voorliefde voor woeste en onstuimige trekken niet geheel en al verloochenen. Om een gepleegden moord moest hij Rome verlaten en nam de wijk naar Napels, waar hij eenigen tijd vertoefde. Eindelijk begaf hij zich naar Malta. Daar vervaardigde hij een prachtig schilderstuk, voorstellende de onthoofding van den H. Joannes, 't welk zoo goed beviel, dat de grootmeester der Johanniterorde hem tot ridder sloeg. Om eene vechtpartij geraakte hij daar in de gevangenis, uit welke hij met levensgevaar ontvluchtte. Hij ondernam andermaal de reis naar Rome, doch volvoerde deze niet verder dan tot Porto-Ercole, Hier werd hij op zijn tocht in het jaar 1609 overvallen en bezweek aan de wonden, die men hem toebracht. Zijn schilderstuk, ‘de begrafenis van Christus’ berust in de galerij van het Vaticaan te Rome. Geeft het gelijk al zijne andere meesterstukken over het algemeen zijn eigen woesten en wilden inborst ook al weder, toch blijft het onmiskenbaar een meesterstuk. Nooit gelukte het, volgens het oordeel van beroemde kunstkenners, een schilder eene Moeder van Smarten voor te stellen met de uitdrukking van het fel ingrijpende leed zoo ontegensprekelijk op het gelaat als dit in deze Mater Dolorosa gelukte aan de meesterhand van Michel Angelo da Caravaggio. Hij heeft er de natuur ter zijde gestreefd en eene schildering geleverd die gerust onder de oogen van elken kunstkenner komen mag..

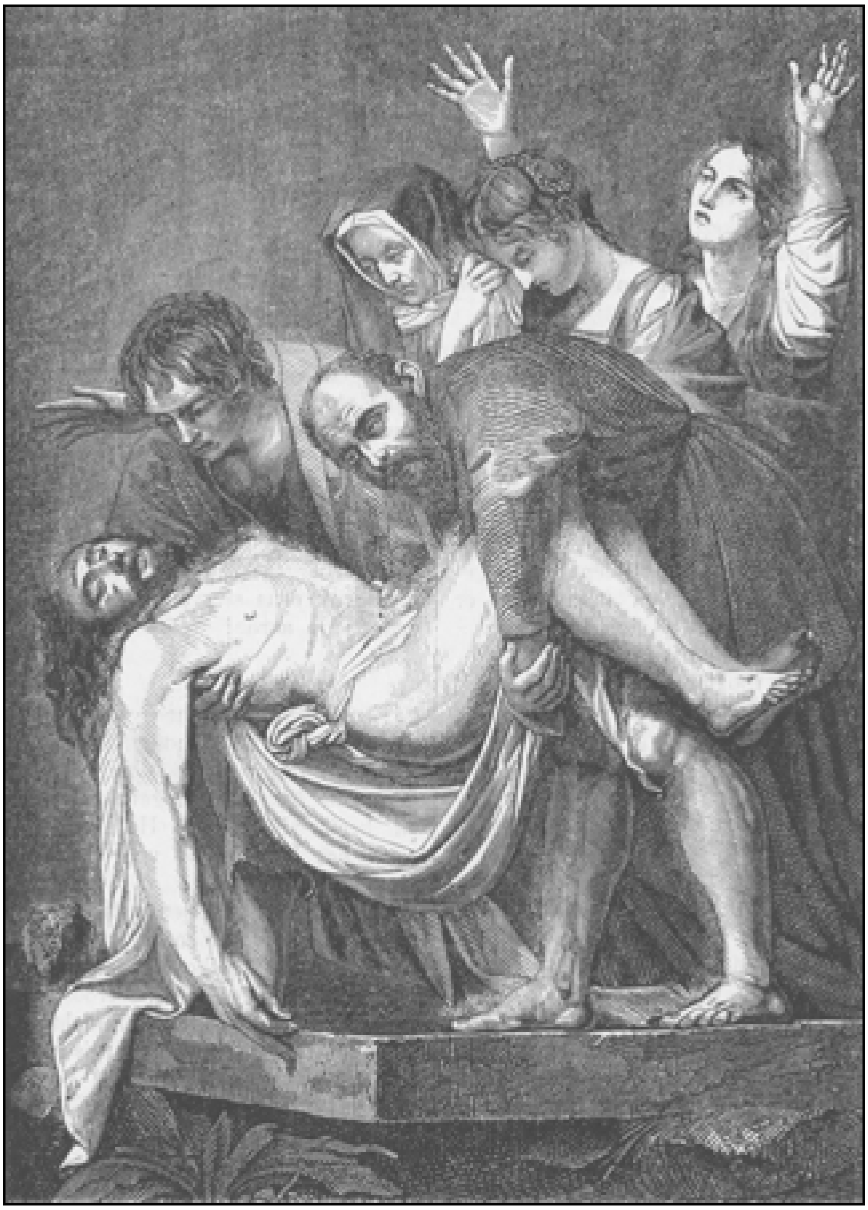

Een zeker rechtsgeleerde

te B..... sprak dezer dagen met een vriend over de oorlogvoerende mogendheden; zijn vriend betreurde den dood van zoovele aan weêrszijde gevallen soldaten. ‘Kom, kom,’ zeide de rechtsgeleerde: ‘alwie van het zwaard leeft, moet ook door het zwaard sterven.’ ‘Als dat altijd opgaat,’ antwoordde zijne tegenpartij, wensch ik u voorloopig proficiat, want dan moet ook alwie van de rechtbank leeft door de rechtbank zijn dood vinden.

Verschillende talen der wereld.

Volgens de bevinding van een duitsch geleerde bedraagt het getal der verschillende talen die in Europa worden gesproken 387, in Azië 987, in Africa 276, en in America 1084. Te zamen 2,734.

Betaald.

Een zeker heer accordeerde met zijne schuldeischers voor 25%. Het bleek echter spoedig daarna, dat hij frauduleus was te werk gegaan en beducht voor een vonnis ontsnapte hij naar Engeland, waar hij in het maatschappelijke leven een hoogen toon aansloeg. Op zekeren avond woonde hij een partijtje bij, waarop een heer zijne kunst op de piano toonde; op eens verheft zich de uitlander met de air eens kunstenaars van zijne plaats en maakt den pianist in het publiek de opmerking dat hij een valsch accoord aansloeg. ‘Mijnheer,’ dus luidde het antwoord, ‘ik twijfelde er aan, maar moet mij voor u gevangen geven; u kent valsche accoorden en staat diensvolgens bij mij nog voor 75% in debet.’

Middel om phosphor onschadelijk te maken,

als men daarvan een brandend gedeelte in eene wond bekomen heeft. Er zijn menigvuldige voorbeelden van, dat bij dergelijke voorvallen bij gebrek aan dadelijke verzorging, het gedeelte waarin zich de wond bevond, moest geamputeerd worden. Om dit te voorkomen make men dadelijk eene sterke oplossing van koolzure soda en houde daarin het aangedane deel. Hierdoor verbindt zich de phosphor met de soda en vormt phosphorzure soda die geheel onschadelijk is.

Chineesche eeredienst.

In 1833 bevonden zich in China, volgens een bestaande statistiek van dien tijd, 1560 tempels toegewijd aan Confucius. Men offerde er jaarlijks 5800 schapen, 5800 geiten, 27,000 konijnen en 27,000 varkens; terwijl er bovendien 27,000 stukken zijde werden verbrand.

Middel om oesters te mesten.

Hiertoe legt men ze drie of vier dagen in zout water, dat tweemaal in de 24 uren wordt vernieuwd en waarin men een handvol gruttemeel werpt. Na verloop der drie of vier dagen heeft men de blankste en vetste oesters.

Fouché

Bij den terugkeer van Napoleon van het eiland Elba naar Parijs, werd hem door het volk *vivat* toegeroepen. Iemand uit het gevolg van Napoleon bemerkte echter dat er niet met doeken gewuifd werd, gelijk bij den intocht van Lodewijk XVIII en maakte daarvan aan Fouché de opmerking. ‘Natuurlijk,’ antwoordde deze, ‘die lieden die

vive l'Empereur roepen hebben geen zakdoeken, en die zakdoeken hebben roepen niet *vive l'Empereur'*

Juist antwoord.

Een kleine jongen ging bij een bakker een brood koopen. Toen hij bemerkte dat het wat klein was vroeg hij zonder omwegen, of het zijn gewicht wel had. ‘Bekommer je daar maar niet over,’ zei de bakker, ‘als het te licht is hebt je zooveel te minder te dragen.’ - ‘Zoo,’ zei de knaap en wierp de helft van het geld op de toonbank.- ‘Hé luister eens,’ riep hem de bakker na, ‘dat is niet genoeg.’ - ‘Bekommer je daar maar niet over,’ riep de jongen, ‘als er te weinig is, hebt je zooveel te minder te tellen.’

Het vervoer van brieven in Japan

geschiedt door boden, die op hunne schouders aan een langen stok een bus dragen, waarin zich de brieven bevinden. Zij loopen achter elkaâr, vergezeld van een bediende van het postkantoor, die bij aankomst op de wisselplaats de brieven ter hand stelt aan een ander facteur, die gereed staat om te vertrekken. Op die wijze benutten zij zich de volle 24 uren van dag en nacht. Eene vlag met het wapen van den keizer of van den een of anderen prins is bevestigd aan de bus en dient tot waarschuwingsteeken aan de voorbijgangers om plaats te maken en den beambten den weg vrij te laten. Op sommige plaatsen hebben ze zelfs bellen aan, die hen reeds in de verte aanmelden.

[Nummer 6]

DE CHAOUCH'S, NAAR GUSTAAF BOULANGER.

De Chaouch's.

De *Chaouches du Hakem* van den franschen schilder Gustaaf Boulanger geeft ons eene voorstelling der arabische dienaren van het gerecht, welke vóór de verovering van Algiers door de Franschen een zoo groote rol speelden. Onder de despotieke, vaak tyrannieke regeering der *Dey's* mocht een gedwee werktuig als de Chaouch was niet ontbreken, want zonder dat ware de meester nooit in staat geweest om zijne tallooze doodvonnissen te doen uitvoeren. Hoe slaafsch hunne gehoorzaamheid was aan het hoofd van den staat, in wiens dienst zij stonden, kan men leeren uit de volgende tragische uitvoering van een doodvonnis in het jaar 1827, waarvan wij de bijzonderheden ontleenen aan eene arabische vertelling.

Onder de regeering van den laatsten dey van Algiers was Yahia agha der Arabieren, d.i. opperbevelhebber van het leger met algeheele macht over leven en dood, in alle landen en steden buiten de muren der hoofdstad. Yahia was een goed en rechtvaardig man welke van zijne macht slechts gebruik maakte wanneer er schuldigen te straffen waren. Zoo was hij de vader der Arabieren welke hem beminden met al de liefde van een kind, maar juist deze liefde stortte den grooten man in het ongeluk. Hij werd van samenzwering verdacht en beschuldigd, hoewel het tegendeel bewezen was, en viel in ongenade.

Sterk door het getuigenis van zijn geweten, poogde hij geenszins zich te verdedigen en vroeg slechts tot loon van vroegere diensten de gunst van het afgelegen Blidah te mogen gaan bewonen. Dit werd hem toegestaan, want Hussein had niet alle genegenheid voor zijn trouwen dienaar verloren en aarzelde nog om hem op eene valsche beschuldiging te doen verworgen. Yahia vertrok en zijne vijanden zagen hem met blijdschap henengaan, want nu was hij machteloos aan hun haat overgeleverd.

Weldra gingen de belagers van den grooten man tot den dey en spraken hem aldus aan: ‘O effendy, Yahia heeft als gunst gevraagd om te Blidah te mogen wonen; hij woont er en is eerst nu te vreezen. Het is toch bekend dat alle stammen, wele in de nabijheid dezer stad hunne tenten hebben opgeslagen, van af de Hadjouthes tot de Mouzaya's hem genegen zijn. Wat zal hij nu doen? Hij zal zich willen wreken en daartoe een leger uit al die stammen rondom zich vergaderen waarmede hij Algiers zal belegeren. Hij moet dus sterven.’

Hassein geloofde hen en ontbood zijn chaouch, Hadj-Aly, die eens in dienst van Yahia geweest was. ‘Ga,’ zoo sprak hij, ‘en neem eene afdeeling chaouch's met u, neem ook den mezuard (beul) mede en spoed u naar Blidah, maar zorg dat gij in den nacht aankomt. Doe het huis dan omsingelen en wanneer gij u wel overtuigd zult hebben dat niemand kan ontvluchten zult gij met den mezuard binnengaan en met eigen hand den agha verworgen. Dit is mijn bevel.’

Terstond vertrok Hadj-Aly, de mezuard en de andere chaouch's; maar het geheim was niet zoo goed bewaard dat de talrijke vrienden van Yahia het niet doorgrondden. Men zegt dat Hadj-Aly opzettelijk eenige woorden sprak welke het droevige vonnis deden kennen zonder dat hij zelf zijn geheim verraden had.

Een man steeg te paard en reed zoo snel dat hij Hadj-Aly voor was. De agha was nu onderricht van het dreigend gevaar; zijne vrienden smeekten hem met tranen dat hij zoude vluchten nu het nog tijd was. ‘Binnen een uur,’ zoo zegden zij, ‘kon hij bij de Beni-Salah of de Beni-Menad (twee onafhankelijke stammen) in veiligheid zijn.’

Maar Yahia antwoordde slechts met eene steeds vernieuwde weigering; hij wilde de bevelen van zijn vorst afwachten en hem getrouw blijven tot den dood.

Intusschen was de nacht gevallen en hadden Aly, de chaouch's en de mezuard de stad bereikt. In stilte omsingelden zij het huis waarin de vrienden en dienaren nog steeds bezig waren om den agha door hunne treffendste smeekingen te overreden om te vertrekken. Zij hadden, zonder hun meester te raadplegen, alle toegangen versperd en bereidden zich nu voor den agha te verdedigen zelfs tegen zijn wil. Maar de agha verbood hun iedere daad van geweld tegen zijne beulen; ‘weet gij ergens ter wereld,’ zoo sprak bij, ‘eene plaats waar ik niet zal moeten sterven, zoo noemt mij die en ik zal er mij henen begeven. Maar nu ik toch eens moet sterven wil ik ten minste niet als een oproerling omkomen. Eens zal men mijne daad bewonderen en van Yahia spreken als van een held.’

Kalm en beraden beval hij nu de deur zijner woning te openen; de beulen komen binnen en Aly treedt nader tot den agha: ‘effendy, ziehier een bevel mijns meesters.’

‘Zeer goed,’ was het antwoord. ‘Laat mij slechts één uur om mijn laatsten wil te schrijven, afscheid te nemen van mijne vrienden en mijn gebed te verrichten.’

‘Heer,’ antwoordde de chaouch, ‘het is buiten mijn macht; het bevel is gestreng en moet zonder uitstel volvoerd worden.’

De chaouch weende; Yahia bleef kalm als betrof het een ander en sprak weêr bedaard: ‘Zeer goed.’ Even kalm beval hij zijne dienaren om op de binnenplaats van zijne woning en aan den voet van een prachtigen oranjeboom eene mat uit te spreiden. Nauwelijks was zijn bevel volvoerd of de agha nam plaats op de mat en zegde ‘ik ben bereid.’

Toen naderde de chaouch bevend en schreiend, wierp zijn vroegeren meester, welke hij beminde en vereerde boven allen, een strop om den hals en verworgde hem met eigen hand; ‘want Hadj-Aly, de chaouch, moest gehoorzamen aan den meester welke hij diende.’

De pastoor van San Martino.
Een historisch verhaal van een Oostenrijksch officier.
(Vervolg.)

IV.

Lamier had veel te vertellen, en de pater, verheugd zijn broeder weêrgevonden te hebben, luisterde met de meeste aandacht. Eensklaps werd de deur zacht geopend en stak een Indiaan het hoofd naar binnen, terwijl hij sprak:

‘Vader, een briefje van de senorita.’

De beschermelingen van den pater waren door deze plotselinge verschijning ten zeerste ontsteld; hij stelde hen gerust en nam het briefje uit Fadala's hand aan. Het behelsde slechts weinige woorden, maar voldeed volkomen aan den wensch des paters. ‘Fadala zal uwe beschermelingen in veiligheid brengen’ was geheel de inhoud van het schrijven van de dochter des planters.

Uit medelijden jegens den armen Indiaan, wiens wonden na de wreede marteling nog niet geheeld waren, vroeg hem de pater hoe hij zoo grooten afstand had kunnen afleggen.

‘O, Fadala niet krank zijn.... voor den pater loopen.... hard loopen.... loopen tot den dood,’ was het antwoord van den Indiaan.

Middelerwijl zat de dochter des planters in den hollen weg, welke van de pastorie van pater Johannes naar de plantage geleidt, eenzaam neêr. Zij was beangst over het lot harer beschermelingen. Zouden zij kunnen komen; zouden zij de waakzaamheid hunner vijanden kunnen verschalken, waren de vragen welke zij zich stelde. Eindelijk stond zij op; haar fijn gehoor had haar de nadering van menschen verkondigd; blijde deed zij eenige stappen vooruit, toen een Indiaan voor haar voeten neêrviel en met zwakke stem zegde:

'Senorita, ik drie arme menschen brengen.... nu de senorita zorgen moet.... Fadala niet meer kan.

De wondkoorts had den armen man uitgeput; met moeite kroop hij voort naar zijne hut, de zorg voor zijne gezellen aan zijne meesteres overlatende.

Lamier kwam met eerbied nader: 'senorita,' zoo sprak hij, 'zoo gij ons beschermt kan geen vijand ons schaden.'

'Volg mij, caballero' was haar antwoord en zelve geleidde zij den broeder van haren vriend en geestelijken vader door den tuin der plantage.

Bij het tuinhuis hield zij stand; zij had eene schaduw gezien en vroeg: 'wie is daar?'

'Zijt gij het, senorita?' vroeg eene indiaansche vrouw, welke tegelijk naderbij kwam. 'Senorita, het kamertje is gereed; de senor kan daar wonen, en voor de soldaten zal de jager zorg dragen.'

Zoo geschiedde het ook; een Creool, welke op de plantage den post van jager en houtvester vervulde, nam beide ulanen mede en Lamier werd door de senorita en de indiaansche vrouw naar een klein kamertje in het tuinhuis gebracht. Een wederkeerig *buena noche* (goede nacht) volgde en de senorita met haar gezellin verdween in stilte in het inwendige der planterswoning.

Bij den helderen schijn der maan had men op dit oogenblik kunnen zien hoe boven den tuinmuur een hoofd zich verhief en had men een schaterlach kunnen vernemen, gevolgd van deze woorden: 'Zoo, zoo, heeft de senorita zulke nachtelijke samenkomsten. Daarom wordt die hond van een Indiaan en zijn wijf tegen mij in bescherming genomen. Wacht maar jonkvrouw, gij zult in de toekomst wel vergeten om de Indianen tegen mij te verdedigen, mijn wraak is langzaam maar zeker.'

Een week was voorbijgegaan. Lamier zat nog steeds in zijn schuilhoek. Rosa had de zorg voor haar beschermeling aan niemand willen overlaten; op gezette tijden bracht zij hem zelve zijn voedsel en waakte met de meeste nauwkeurigheid dat niets ontbrak wat hem aangenaam kon zijn.

Op een avond dat zij wederom bij den vluchteling was om hem van alles te voorzien werd onverwachts de deur open geworpen en vloog een indiaansche vrouw vol schrik de kamer binnen.

'Senorita,' riep zij, 'gij moet terstond bij uwen heer vader komen; eene afdeeling republikeinen is de plantage binnengerukt; de tuin wemelt van roodrokken. Gauw! gauw!' en terwijl zij dit zegde drong zij de verschrikte jonkvrouw naar buiten.

Eenzaam zat Lamier daar. Wat kon hij doen? Vluchten nu de avond eerst aan het vallen was? Dan had hij gewis zich zelven en zijne weldoenster verraden, en haar leven zoowel als het zijne overgeleverd. Duidelijk hoorde hij het gewoel der soldaten welke in de nabijheid van zijn schuilhoek zich ophielden. Hij besloot te vluchten, maar niet voor de nacht geheel zou ingevallen zijn, want liever hadde hij duizendmaal zijn leven opgeofferd dan zijne redster aan eenig gevaar bloot te stellen.

Niet lang daarna hoorde hij duidelijk wapengekletter en zware voetstappen in de onmiddellijke nabijheid zijner schuilplaats; de deur werd geopend en de

slavenmeester, een lantaarn dragend, kwam binnen; hij werd door eene menigte soldaten gevolgd. Aan tegenstand viel niet te denken, want eer Lamier eene enkele poging daartoe kon doen, werd hij gegrepen, geboeid en voortgesleurd door de woeste volgelingen van den verrader.

Intusschen ging het in de woning des planters vroolijk toe. Aan eene rijk voorziene tafel zat een tiental officieren, die van de gastvrijheid des planters een ruim gebruik maakten. Rosa, wier moeder reeds voor jaren gestorven was, moest de eer des huizes ophouden. Hoe beklemd haar hart ook was door een droevig voorgevoel, en hoezeer haar het gedacht pijnigde dat zij door hare onvoorzichtigheid misschien haren dierbaren vader in gevaar had gebracht, kweet zij zich nogtans zoo wel van haar plicht als gastvrouw, wist zij zoowel een schijn van opgeruimdheid te behouden dat geen der gasten aan de mogelijkheid had kunnen denken dat achter die vroolijkheid een nijpende zorg verscholen lag.

Op eens weêrklonken zware stappen in den gang; een ordonnans, door twee soldaten gevolgd welke Lamier stevig geboeid voortsleurden, trad binnen en meldde den kolonel dat hij van den slavenmeester vernomen had dat de officier der keizerlijken, welken zij bij den aanval op San Martino vergeefs achtervolgd hadden in de plantage verborgen was. Hij had hem dus uit zijn schuilhoek te voorschijn gebracht en wachtte thans de bevelen des kolonels af.

Bij dit gezicht ontsnapte Rosa een scherpe gil en zij liet eene wijnflesch welke zij in de hand hield ten gronde vallen zoodat het vocht haar sneeuwwit gewaad besmeurde. De overste was opgesprongen, zijn gelaat gloeide van gramschap.

‘Dus vind ik overal verraad, zelfs bij u, Don Pedro,’ bulderde hij, ‘ook gij ondersteunt de vreemde indringers. Ik zal een vreeselijk voorbeeld stellen.’

Daar stortte een bleeke, half zinnelooze Indiaan de kamer binnen. ‘Kolonel’, riep hij, ‘ik schuldig.... ik alleen.... ik geslagen worden.... ik hangen.... ik den man verborgen heb.... niemand schuldig zijn als Fadala alleen.’

De planter door deze zelfopoffering van den Indiaan eenigszins van zijn schrik hersteld, haastte zich dit te bevestigen: ‘zoo moet het ook gegaan zijn, mijn vriend de kolonel,’ sprak hij; ‘want ik weet van niets; laat den gevangene en den Indiaan hangen dan is de geheele zaak uit.’

‘Kolonel,’ sprak de ordonnans, ‘de slavenmeester heeft mij gezegd, dat de senorita zelf den gevangene hier gebracht en verzorgd heeft.’

Met strengen blik keerde de overste zich naar de jonkvrouw; ook haar vader, maar deze met oogen waarin de grootste ontsteltenis te lezen stond, staarde haar aan.

‘Vader, liefste vader, vergeef mij mijne onvoorzichtigheid; maar de man was ongelukkig.... hij is de broeder van pater Johannes..... Ik heb hem verborgen buiten uw weten. Vader vergeef het mij.’

De kolonel sprak kortaf: ‘het schijnt hier een geheel complot.... De dochter des huizes.... een broeder des paters... dus ook deze... de Indianen... goed zoo!... Kapitein, morgen om tien uur zullen de officieren in krijgsraad vergaderen.... De jonkvrouw, Don Pedro, de gevangene en de Indiaan zullen ieder afzonderlijk worden opgesloten en bewaakt.... Een luitenant en twintig man zullen morgen bij het eerste daglicht te paard stijgen en den pater halen.’

Zoo werd de maaltijd onderbroken. Het bevel van den overste werd ten uitvoer gebracht; maar een gevangene was spoorloos verdwenen. Hoezeer men ook in alle hoeken met fakkellicht zocht nergens was Fadala, de Indiaan, te vinden.

Den volgenden morgen meldde een luitenant dat pater Johannes nergens gezien was en dat meer dan honderd Indianen in den nacht de plantage hadden verlaten, naar zij zegden om maïs te San Martino te gaan halen, wat niemand hun bevolen

had. Ingewonnen inlichtingen meldden bovendien dat geen Indiaan te San Martino gezien was.

De kolonel was woedend. Hij deed 's morgens om zes uur Lamier, Rosa en Don Pedro voor zich brengen.

‘Gij hebt vroeger onder Santa Anna gediend?’ vroeg hij aan Lamier.

‘Ja, Senor.’

‘Hoe hebt gij dan uwe eer geschonden en u aan de zijde van den zoogenaamden keizer kunnen scharen?’

‘Of ik mijne eer geschonden heb, kolonel, dat is de vraag’ antwoordde Lamier. ‘Ik ben geboren Franschman, maar ik heb Mexico lief; slechts een man als keizer Maximiliaan kan het land gelukkig maken door het te redden uit de klauwen der republikeinen welke het aan de gruwelen van den burgeroorlog hebben prijs gegeven. Dus niet ik ben een verrader, maar hij die tegen zijn land den oorlog voert.’

‘Zoo, zoo,’ lachte de kolonel. ‘Men kan zien dat gij de broeder zijt van een priester. Houd op met uwe predikatie. Voert dien gevangene weg; om tien uur de krijgsraad, om elf uur de kogel.’

Met een luiden angstschreeuw wierp Rosa zich voor de voeten van den kolonel, maar Lamier richtte haar haastig op en sprak met veel waardigheid: ‘niet zoo, mijne weldoenster, moogt gij bedelen bij hem welke uw vaderland verwoest. Hij kuste haar de hand en werd weggevoerd naar zijne kamer.

‘Genade voor hem’ smeekte Rosa; ‘genade kolonel, bij alles wat u dierbaar is. Neem de schatten van de plantage, neem mijne edelgesteenten, neem alles, maar spaar zijn leven.’

De kolonel wendde zich met van gramschap fonkelende oogen tot de jonkvrouw en sprak: ‘senorita, gij vraagt zijn leven? Maar daartoe hebt gij het recht niet. Weet gij dan niet dat ook gij gaat geoordeeld worden, want waart gij niet zijne helpster en beschermster? Wat uwe schatten betreft’, zoo voer hij honend voort, ‘deze vervallen aan de republiek; uwe schuld is bewezen, de wet kent geen erbarmen.’

‘Ellendeling,’ riep Don Pedro, ‘wilt gij mijne eenige dochter vermoorden? Gij zult haar niet genaken dan over mijn lijk!’ en terwijl hij dus sprak drukte hij zijne dochter aan zijn hart.

‘Bah!’ was het antwoord; ‘zoodra de krijgsraad vergaderd is hebt gij uwe dochter verloren; zij zal een voorbeeld zijn voor onze vrouwen en dochters, waaruit zij zullen leeren met den vijand niet te heulen.’

Op bevel van den overste werden de gevangenen weggevoerd en bracht men alles in gereedheid om de executie terstond na de veroordeeling te doen plaats hebben. De treurmare van de ramp welke Don Pedro en zijne dochter zou treffen had zich reeds in den morgen te San Martino verbreid. Zij bracht eene geweldige opschudding te weeg en in menigte stroomde het volk naar de hacienda (plantage) van den ongelukkige.

Rosa bereidde zich intusschen voor tot den dood door een stil gebed en eene onbeperkte overgeving aan den wil van God. Slechts ééne zaak kon haar smarten, het was [...] aan het onheil dat zij tegen haar wil haren dierbaren vader had berokkend. Dan weende zij bittere tranen welke slechts door die andere gedachte konden worden gedroogd, de zekerheid namelijk dat hare meening zuiver en dat slechts hare zucht om wel te doen de oorzaak van beider ongeluk was.

Don Pedro weeklaagde over de hardvochtigheid en wreedheid der menschen, hij welke zoo dikwijls koud en onbeweeglijk was gebleven bij de smartkreten der ongelukkige slachtoffers zijner eigen wreedheid.

Lamier zat roerloos neêr in zijne gevangenis. Een grievend leed doorwoelde hem den boezem; want het was om zijnent wil dat zijne edele weldoenster gestraft ging worden met eene gruwelijke straf welke hij duizendmaal had willen onderstaan, zoo hij haar de ramp had kunnen besparen welke haar bedreigde.

Ongeveer zes mijlen van de hacienda van Don Pedro Ortega verwijderd, dus in het hart van het woud, brandden in den nacht de wachtvuren onder de hooge palmboomen. In den omtrek heerschte nogtans eene doodelijke stilte hoewel hier een geheel leger scheen te verblijven. Het was het kamp der Indianen. Op een mat van bamboesriet was Fadala de Indiaan gezeten; hij hield eene bijl in de hand. Tegenover hem aan den ingang eener hut zat een oude Indiaan, welke in gedachten verzonken scheen dewijl hij het grijze hoofd op de hand liet rusten; voor zijne voeten lag een dubbel jachtgeweer en een kruidhoren. De oude Indiaan verbrak na lang zwijgen de stilte en sprak tot Fadala in zijne landtaal:

‘Wat meent mijn zoon met zijne bede?’

‘Het oor mijns vaders is open om mij te hooren,’ antwoordde deze; ‘zal hij naar de stem onzer vrienden niet luisteren? Onze stam is talrijk als de zwermen der wilde duiven in het late jaargetij; veel dapperen tellen wij onder de roode krijgers; als zij geroepen worden dan verschijnen zij talrijk als de sterren des hemels.’

Werkelijk zag men nu eene menigte Indianen, bijna honderd in getal, welke in de legerplaats aankwamen. Zij waren uit de hacienda van Don Ortega en aan hunne spits ging pater Johannes. De oude Indiaan liet een lang en doordringend gefluit hooren en uit holen en hutten, van alle kanten zag men Indianen gewapend komen aansnellen, in eenige minuten waren er meer dan zeshonderd rondom den ouden man geschaard. Deze ging nu naar pater Johannes.

‘Zijt gij het, mijn vader, welke de krijgers der vlakte behoeft?’

‘Ik ben het,’ antwoordde de geestelijke.

‘God heeft aan den blanke veel moed gegeven,’ hernam de Indiaan op plechtigen toon, terwijl hij zich tot zijne stamgenooten keerde; ‘de geweren welke op zijn bevel gaan afgeschoten worden zullen aan menigen vijand het leven kosten.’

‘Bij het krieken van den dag verwacht ik u met uw volk bij den kruisweg tusschen San Martino en Lorio,’ sprak de pater. ‘Gun nu aan onze strijders de noodige rust om zich tot den strijd voor te bereiden. Spaar de hacienda en hare bewoners en dood niemand zonder noodzakelijkheid, want de schuldigen te straffen behoort niet aan ons maar is het werk van den rechtvaardigen God.’

Pater Johannes verwijderde zich en gaf aan Fadala een teeken om hem te volgen, alle anderen legden zich te rusten. Reeds was de priester eenigen tijd stilzwijgend voortgegaan altijd op den voet door den Indiaan gevolgd. Toen Fadala zag dat pater Johannes bad, begon ook hij in stilte te bidden; de arme wilde beminde den geestelijke als zijn vader.

‘Pater Johannes in lang niet gegeten hebben’ begon hij op smeekenden toon terwijl hij den priester eene banaan aanbood.

‘Dank u,’ antwoordde deze terwijl zijne stem eene zoete ontroering te kennen gaf; ‘het leven van onschuldigen staat op het spel en ik heb nog kracht genoeg om de oostenrijksche voorposten te bereiken. En gij, mijn zoon?’

‘O, Fadala sterker zijn,’ haastte zich de Indiaan met zekeren trots te antwoorden; ‘wanneer pater Johannes niet meer kan verder, dan Fadala hem dragen tot bij de blanke soldaten.’

(Slot volgt.)

In het vuur, naar Schreyer.

AANVAL EENER FRANSCHE BATTERIJ.

1.

‘'t Voorwaarts!’ klinkt van 's veldheers lippen.
En als 't loeien van de orkaan
Stijgt een krijgsschreeuw uit de scharen,
Die noch bloed, noch leven sparen,
Jub'lend sneven voor hun vaan.

2.

Onder 't knett'ren der mitraille,
Die slechts dood en onheil zaait,
Onder 't dond'ren der kanonnen
Vliegen pijlsnel de kolonnen
Waar de krijgsoogst dooden maait.

3.

Voorwaarts, dapp'ren, immer voorwaarts!
Zulk een moed is helden waard.
't Veld van eer door u betreden
Wordt u nimmer afgestreden!
Schoone lauw'ren, die gij gaart!

4.

't Strijdros deelt zijns meesters krijgslust,
   't Deelt zijn dapp'ren krijgsmansmoed,
't Hinnikt van een wild genoegen,
't Snuift bij 't trapp lend veldbeploegen
   Dat een stofwolk rijzen doet.

5.

't Licht uit 's vijands dichte drommen;
   't Flikkert dreigend keer op keer.
En eer 't buld'ren zich doet hooren
Stort, als 't afgemaaide koren,
   Paard en ruiter zielloos neêr.

6.

Halt! ontlast u van de dooden
   Snel als 's vijands moordend schroot!
En weêr voorwaarts, dapp're helden;
Ga uw moed den vijand melden:
   'Zie, wij staan tot in den dood.'

7.

Voorwaarts, ziet, der dooden schimmen
   Smeeken weêrwraak voor hun bloed;
Als een dichte hagelregen
Vliege uw schroot den vijand tegen;
   Jaagt den dood hem te gemoet.

8.

Zóó gewint men krijgstropheeën
   Op het bloedig veld van eer!
Maar... met rood gekreten oogen
Smeekt de menschheid diep bewogen:
   God, zend dra den vrede neêr!!

A.P.

Gij dwarskop!
Uit den tijd der inkwartiering in de Noord-Brabantsche grensdorpen, door Dr. J. Renier Snieders. (Turnhout.)
(Vervolg.)

Daar hoorde de meid een schreeuw in de kamer van meester Anselmus; ja, de oude man, welke eerst bijna geweend had, om zijn plat geloopen bloemtuin, gaf nu een schreeuw omdat er twee groote schutters tegen zijn zonnewijzer stonden te leunen en de paal, bij de drukking van dat groot gewicht, losraakte en omviel. Daar lag de vergulde zonnewijzer, die hem zooveel moeite en tijd had gekost, op den grond. Doch, dit was niet alles; een der soldaten was met den paal gevallen en had in zijnen val den cirkelvormigen zonnewijzer letterlijk plat gedrukt en voor altijd onbruikbaar gemaakt.

'Is dat niet om zinneloos te worden?' bromde de meid.

'En is het mogelijk,' klaagde de meester achterna, 'hier in huis, met zulk een helsch rumoer en aanhoudende plagerijen, zijne gezondheid terug te krijgen?'

'Waarom zegt meester nu zijn schoon versje nog niet eens op?' vroeg Hanna spottend.

> *'Gheluckig is de mensch, die ook het bitter lijden*
> *Kan dragen met gedult en sonder tegenstrijden.'*

'Zwijg maar,' zegde meester Anselmus; 'mijn geduld heb ik lang verloren.... Zoo toch kan het niet langer blijven duren.'

'De oppasser, welke een braaf mensch is,' zegde de meid, 'heeft daar even laten hooren dat de meester wel goed was al die hatelijke plagerijen van den overste zoo maar geduldig te verdragen; zou er dan geen recht meer zijn in de wereld?'

'Indien ik maar gezond en sterk ware zoo als voorheen,' zuchtte Anselmus.

Intusschen bleef de patrouille aanhouden met elken nacht drie-, somtijds viermaal in de kamer van den kapitein rapport over te brengen, en om de vijf dagen had er uitbetaling plaats.

Dewijl het huis altijd nat beslijkt was door al dat gaan en komen, moest er aanhoudend geveegd en gekuischt worden, of de kapitein viel zoo erbarmelijk aan 't vloeken, dat er de grond van dreigde te scheuren.

Op de vier-en-twintig uren had meester Anselmus geen kwartier rust meer; eten en drinken kon hij niet en slapen nog minder; neen, dat kon zoo niet langer meer duren.

'Waarom klaagt meester den kapitein niet aan?' vroeg de oppasser aan de meid.

'Gisteren reeds heb ik een uur ver geloopen, om den kolonel te spreken,' zegde Hanna.

'En wat heeft de kolonel gezegd?'

'Dat hij zich met al die wederzijdsche klachten niet kon bemoeien; dat iedereen maar wat toegevend moest zijn, en het dan gemakkelijk ging, om in vrede en eendracht te leven,' antwoordde Hanna.

'Zoo iets is gauw gezegd,' meende de oppasser; 'maar de generaal zou er wel anders over denken.'

'Is de generaal een braaf man?' vroeg de meid.

‘Generaal Meijer die de divisie kommandeert is zeker een braaf man met een echt vaderlandsch hart,’ antwoordde de schutter; ‘en anders zal de koning aan al die gekheid wel een einde maken.’

Meester Anselmus was juist in de keuken gekomen en had gehoord wat de oppasser, welke daar den degen van den overste stond te poetsen, had gezegd.

‘Ja, zegde de meester; gij hebt gelijk!’

Il y a encore des juges à Berlin.

Toen eenige oogenblikken later, de meid binnenkwam, sprak meester Anselmus:

‘Hanna, vraag eens of de boer hierover morgen de huifkar wil inspannen.’

‘En dan?’

‘Wij rijden morgen te zamen naar het hoofdkwartier; ik ga generaal Meijer spreken; mijn geduld is ten einde.’

‘Het mijne ook; hoe is dat versje weêr?’

Gheluckig is de mensch, die oock het bitter lijden
Kan dragen met gedult en sonder tegenstrijden.’

‘Laat dat versje maar ter zijde; indien ik van den divisie-generaal geen goed antwoord krijg, dan rijden wij met de kar recht naar het hoofdkwartier van den prins van Oranje, waar de koning morgen avond moet aankomen.’

‘Goed overlegd; ja, ik wil gaarne meêgaan.’

‘Wij vertrekken morgen vroeg vóór het nog licht is; niemand mag weten waar wij heên gaan.’

‘En vooral de kapitein niet,’ meende Hanna; ‘de dwarskop zou nog in staat zijn, den een of anderen schildwacht last te geven, ons aan te houden en naar de hoofdwacht te geleiden.’

‘Daarom moet gij nog vandaag naar het raadhuis gaan en twee veiligheidskaarten vragen, eene voor u en eene voor mij,’ gebood meester Anselmus; ‘ook de voerman moet er eene hebben; zorg maar dat van dien kant alles in orde is.... men reist heden zoo gemakkelijk niet op de voorposten.’

Vóór den avond had Hanna hare boodschappen afgelegd; de huifkar zou vroeg in den morgen gereed staan en de veiligheidskaarten waren afgeleverd.

III.

Vóór dat de dag aanbrak, reed de huifkar uit het gehucht.

De voorzorg van veiligheidskaarten te vragen, was niet overbodig geweest, want geen balworp ver was men gereden, of men hield reeds de kar tegen.

En of Hanna van onder de huif al riep, dat zij van het gehucht kwamen en dezen avond terugkeerden, toch moest men stil houden en het bewijs leveren wie men was.

Overal op den weg, aan elken draai, aan elk binnenpad, en waar zich de weg in tweeën splitste, stond een schildwacht, welke voor de kar kwam staan en naar de pas vroeg.

Meester Anselmus en Hanna hielden hunne veiligheidskaarten maar in de hand, om altijd spoedig gereed te zijn, wanneer de ongeduldige schildwacht aan de kar kwam; en de boer welke de kar reed, vermoeid van het onophoudelijk wegsteken en uithalen zijner pas, had die met eene speld tegen de huif gestoken, en riep met zijne zweep er heên wijzend:

‘Daar hangt ze!’

Indien Anselmus en de oude Hanna twee romanhelden waren, zou de kar langzaam voortrijden en niet in het hoofdkwartier aankomen, dan na honderden hinderpalen en moeilijkheden van allerlei aard ontmoet te hebben; maar beiden zijn geschiedkundige personaadjes en daarom rijden zij, na de voorposten te zijn doorgesukkeld, ongehinderd voort zooals gewone stervelingen. In den morgen kwam de kar in de stad aan, waar de oude generaal Meijer zijn hoofdkwartier had gevestigd.

Meester Anselmus en Hanna stapten aan eene herberg af, en lieten zich door den knecht wijzen waar de generaal logeerde.

‘Ginds in dat groot huis, waar die twee schildwachten op en neder wandelen, daar is het,’ zegde de knecht, de hand naar het bedoelde huis uitstekend.

Toen de grijsaard dertig schreden van het huis verwijderd was, wilde hij nog eens vragen, om niet verkeerd te loopen; zijn gezicht was zoo zwak en Hanna zag niet beter, dan hij.

Er stond een straatjongen tegen den paal eener stoep, en die zou wel weten of men zich niet bedroog.

‘Zeg eens, brave jongen,’ vroeg de schoolmeester, ‘logeert daar generaal Meijer?’

‘Ja,’ zegde de jongen.

‘Is dat ook soms de generaal, welke daar in de deur staat?’

‘Dat zou al een mooie generaal wezen,’ antwoordde de straatjongen; ‘dat is een sergeant.’

‘Dank u,’ zegde de meester.

‘Dat is de oude sergeant met zijn grijzen bakkebaard,’ hernam de straatjongen, ‘welke de gewoonte heeft dikwijls in den dag over de stoep te wandelen, of in de deur staande af te kijken, wat er zoo al in de straat omgaat.’

De grijze sergeant had de twee oude lieden reeds van ver in het oog, en toen hij merkte dat zij recht op het huis afkwamen, kwam hij even vooruit en vroeg goedhartig waar zij heen moesten.

‘Sergeant........’ sprak de meester.

Deze glimlachte heimelijk.

‘Sergeant, ik wou wel gaarne zijne excellentie, generaal Meijer, spreken,’ vervolgde Anselmus.

‘Die is niet te huis.’

‘Niet te huis!’ was de tweevoudige uitroep der te leur gestelde reizigers; ‘wij komen van de grenzen en moesten den generaal volstrekt zien en spreken.’

‘Voor zaken van groote aangelegenheid?’

‘Van zeer groote aangelegenheid.’

‘De generaal is afwezend.’

‘Dan ga ik terstond de kar weêr laten inspannen en verder oprijden.’

‘Waarheen?’

‘Naar het hoofdkwartier van prins Willem; moet de koning daar heden niet aankomen?’

‘Dat zegt men.’

‘Nu, dan ga ik den koning zelf spreken; onverrichter zake ga ik toch niet naar huis.’

‘Kom eens even binnen, misschien zou ik u toch wel kunnen voorthelpen.’

Hij bracht de twee oude lieden in een vertrek, waar eene menigte papieren, landkaarten en registers van allerlei grootte op de tafel lagen.

‘Gaat daar zitten en zegt mij eens waarom gij generaal Meijer zoekt te spreken.’

Hij sprak zoo vriendelijk en zoo innemend.

'Laat mij het woord doen,' fluisterde Hanna, terwijl zij meester Anselmus tegen den elleboog stiet.

'Ga uw gang maar,' zegde deze.

'Sergeant,' zoo begon Hanna; 'er is bij ons op het gehucht een compagnie plattelandsschutters ingekwartierd; ofschoon de meester doodelijk ziek was en in weerwil van het gemeentebestuur, heeft zich de kapitein bij ons ingedrongen.'

'Zonder inkwartierings-biljet?'

'Met een afgedwongen biljet; wat zoudt gij doen, sergeant, indien gij assessor waart, en de kapitein, om een logement naar zijn zin te hebben, u heel eenvoudig om de ooren sloeg?'

De grijze sergeant glimlachte even.

'Nu, zoo kwam de kapitein bij ons in huis.'

'De sergeant moet ook weten' voegde meester Anselmus er bij; 'dat wij den kapitein toch hebben ontvangen, en......'

'Laat mij spreken,' onderbrak Hanna; 'sergeant, mag een kapitein vloeken?'

'Vloeken is onfatsoenlijk,' meende de sergeant.

'Vloeken dat de grond scheurt, dat het huis davert, dat de menschen verschrikt heênvluchten,' hernam Hanna; 'en dat deed de kapitein terwijl hij de bel aan stukken trok, eer hij binnen kwam.'

'Is uw kapitein misschien wat opvliegend?' vroeg de sergeant.

'Indien de duivels ooit plattelandsschutters werden, zou ik denken dat wij er een in huis hadden.'

'Is dat niet overdreven?' glimlachte de sergeant.

'Luister eens, sergeant, wat er gebeurde in den namiddag toen hij aankwam. Vooreerst wierp hij de huiskat een poot stuk, en zou hij den hond vermoord hebben, indien het arme dier niet dwars door de ruiten was gevlucht.'

'Had de kat hem gekrabd, had de hond hem gebeten?'

'Och, kom, wat zou eene huiskat en een dashond een kapitein der schutters kwaad doen.'

'Neen, dat is niet te denken.'

'Zijn diner wierp hij in den houtbak....'

'Misschien had hij geen honger?'

'Ja wel, sergeant, hij klaagde een razenden honger te hebben; nu, ofschoon de keuken niet voorzien was, om iemand te ontvangen, had ik hem toch iets gereed gemaakt, waarmede meester Anselmus zich honderdmalen in zijn leven heeft beholpen, het bestond in melksoep, aardappelen, eieren, een gebraden bokking, boter en brood.....'

'Uw diner was niet al te prachtig voor een kapitein,' lachte de sergeant.

'Neen, sergeant, dat is waar, maar bedenk eens, dat wij vooreerst geen inkwartiering hadden verwacht en ook dat de meester dienzelfden morgen bijna heel mijn voorraad uit de keuken had weggegeven aan een armen, ziekelijken buurman.'

'Dat was braaf gehandeld.'

'Maar mocht de kapitein mij met het hoofd in den houtbak duwen en daarbij zoo erbarmelijk vloeken?'

'Volstrekt niet en dat zeg ik aan generaal Meijer.'

'Den volgenden morgen vroeg, zeer vroeg, kwam hij in de slaapkamer van meester Anselmus gevallen en bleef daar staan vloeken, dat ik nog niet begrijp hoe het huis niet inviel.....'

'En welke reden had hij om daar te vloeken?'

‘Omdat de meester en ik daar volgens gewoonte ons morgengebed deden en dat hij beweerde daarvan wakker te zijn geworden.’

‘Dat zeg ik ook aan generaal Meijer; die kapitein is nog al lastig.’

‘Een paar dagen later was er in huis volstrekt niet meer te eten, en de geldlade geheel ledig; gelukkig zond de pastoor der parochie ons een mand met mondbehoeften voor meester Anselmus, die zwak en ziekelijk was; en zoudt gij gelooven, sergeant, dat de kapitein, op wiens tafel ik alles opdiende, niet een enkel stuk voor den zieke overliet maar het overschot in zijn koffer wegsloot.’

‘O, die gulzigaard! dat moet generaal Meijer ook weten.’

‘Hoe ongenadig en hoe lang hij weêr vloekte, toen ik zijn koffer wilde ontsluiten, om een stukje vleesch voor mijn zieken heer er uit te halen, kan ik niet meer zeggen.....’

‘Die bullebak! de generaal moest dat weten.’

‘En daarbij haalde hij een pistool voor den dag, en mikte op mij; mag een officier zoo een onderdaan van koning Willem behandelen? Wat zegt gij daarvan, sergeant?’

‘Ga eens voort,’ zegde de sergeant, die aandachtig toeluisterde.

‘Nu is het uwe beurt,’ zegde Hanna, meester Anselmus tegen den arm stootend; ‘vertel gij zelf aan den sergeant, hoe het afliep, toen gij hem gingt verzoeken in het huis van een christen zoo duivelachtig niet te vloeken?’

Toen nam de meester het woord op, en verhaalde wijd en breed, wat er tusschen hem en den kapitein was voorgevallen, en hoe in gevolge het marschreglement alle huishoudelijke betrekkingen tusschen hen ophielden.

‘Gij waart volkomen in uw recht,’ antwoordde de sergeant, met gefronsde wenkbrauwen.

‘Nu is het weêr mijne beurt, laat mij nu aan den sergeant eens vertellen wat er verder gebeurd is,’ sprak Hanna.

(Wordt vervolgd.)

Van het oorlogsveld.

Te midden der gruweltooneelen des oorlogs ontbreken ook de voorbeelden van godsdienst en trouw niet.

Velen welke in de dagen der weelde hun geloof en godsdienst vergaten, stelden er hunne eenige vreugd en troost in op hun lijdenssponde tot God terug te keeren en stervende het kruisbeeld des aalmoezeniers aan hunne lippen te drukken.

‘Indien iemand twijfelde aan het gewicht der diensten, welke de priester aan de gekwetsten bewijst,’ zegt een aalmoezenier van het fransche leger te Sédan, zou ik hem vragen de gewonden zelf als rechters te nemen; op meer dan 500, wien ik mijne bediening aanbood, heb ik er slechts zes gevonden welke ze geweigerd hebben. En ik spreek niet alleen van hen, aan wie het naderen van den dood alle andere hoop ontnam; ook een groot aantal van hen, welke slechts lichtere wonden bekomen hadden, namen ijverig de gelegenheid te baat om zich met God te verzoenen, en de glimlach van 't ongeloof verdween van hunne lippen, wanneer ik ze in aanraking bracht met het beeld des Verlossers.

‘Iederen avond, bij de terugkomst in een dorp waarvan ik de huizen had bezocht, Vereenigde ik in de kapel der broeders, de gewonden mijner ambulans, ik sprak hun over God, godsdienst en vaderland. Daarna deden wij te zamen het avondgebed en

ik gaf hun den zegen met het H. Sacrament. Reeds den eersten avond vroegen mij velen om te mogen biechten en een hunner zeide weenend: “Ach! mijnheer, uwe woorden van zoo even zijn tot het diepste mijns harten gedrongen.” - Neen vriend, antwoordde ik, 't zijn mijne woorden niet, 't is God, die tot uw hart binnen dringt; Hij verwachtte u hier, die wonde was er noodig om u den weg des hemels te doen vinden.’

Zoo brengt de oorlog velen vergiffenis bij de rechtbank der barmhartigheid en leert hen beseffen, dat hij, welke weet te bidden, ook weet te sterven en dat bidden overwinnen is.

Toch zijn soms ook zij, welke al weldoende rondgaan om den troost en de genademiddelen van den godsdienst uit te deelen, aan de grootste gevaren en vervolgingen bloot gesteld.

Zoo werd te Bazeille een priester door de Pruisen gefusilleerd, alleen dewijl iemand de onrechtvaardige beschuldiging had opgeworpen, dat men uit de kerk op de soldaten zou geschoten hebben.

De eerbiedwaardige pastoor van Balen werd eveneens in de nabijheid van Sédan gevangen genomen. Men sleept den ouden herder naar den krijgsraad; het waait en regent geweldig, met ontbloot hoofd staat de onschuldige grijsaard voor zijne rechters.

‘Gij hebt op de duitsche troepen geschoten!’ voegt men hem barsch toe. ‘Nooit, mijne heeren,’ antwoordt hij ‘tenzij met de pijlen der christelijke liefde, om uwe gewonden en stervenden, even als mijne landgenooten, bij te staan.’

‘Gij hebt ten minste aan de verdediging van het dorp deelgenomen?’

‘Ach!’ herneemt de geestelijke met waardigheid, ‘indien daartoe voldoende is onze dappere zee-soldaten en onze gewonden te hebben gehuisvest, ja dan heb ik aan de verdediging deelgenomen. Waarom zou ik er over moeten blozen?’

Des anderen daags sprak de pruisische krijgsraad het doodvonnis uit over den pastoor, welke echter door de voorspraak van een der generaals genade erlangde.

‘Ik dank u’ voegde de pastoor den generaal toe, ‘dat gij door mij het leven te sparen, mij weder de gelegenheid geeft mijn leven voor de zielen ten offer te brengen. Want gelijk eene bruid haren echtgenoot bemint, zoo ook bemint de goede herder de zielen.’

Een uitstekend voorbeeld van edele en getrouwe huwelijksliefde gaf intusschen eene fransche dame, mevrouw Renouard.

Onder het getal der dooden te Gravelotte behoorde kapitein Renouard, schoonzoon van generaal Thouvenin.

De echtgenoote des kapiteins was haren man gevolgd schier tot onder den kogelregen van den vijand. Zij was te Metz, tijdens het gevecht te Gravelotte. Het 97^{e} regement kwam uit het verschrikkelijk gevecht terug. Mevrouw Renouard zocht haren man, doch vond hem niet.

Moedig snelt zij voort, houdt iederen trein met gekwetsten tegen, ondervraagt de overlevenden en komt op het slagveld, waar het 97^{e} regement gestreden heeft en gevallen is. ‘Daar,’ zegde men, ‘daar zijn ze allen gevallen.’

Nu zoekt zij haren echtgenoot, wentelt de dooden om, ondervraagt de gekwetsten, plast door het bloed, bukt over alles wat daar in den eeuwigen slaap ligt of nog kermt.

Dat opzoeken duurt zes uren; 't is nacht; de sterren flikkeren aan den hemel.

Eensklaps, in een hoek van het slagveld verheft zich eene bloedige gestalte, 't is een gekwetst soldaat, die den ganschen dag naast den ka-

pitein gevochten had. Hij zegde haar dat de kapitein door de ambulans was weggehaald; een houwitser had hem den schouder verbrijzeld.

De heldhaftige vrouw keert terug naar Metz, neemt den gekwetsten soldaat meê in haar rijtuig, dat op een afstand haar wachtte, vindt haren man, zet zich neêr aan zijn bed, en drie dagen daarna sterft hij in hare armen.

Het gepantserde stoomschip Rochambeau.

Volgens het budget van 1868 bestond de fransche marine uit 62 gepantserde stoomschepen met 612 stukken geschut; 247 niet gepantserde schepen met 1562 stukken, 71 raderstoombooten met 226 kanonnen en 124 zeilschepen met 223 kanonnen.

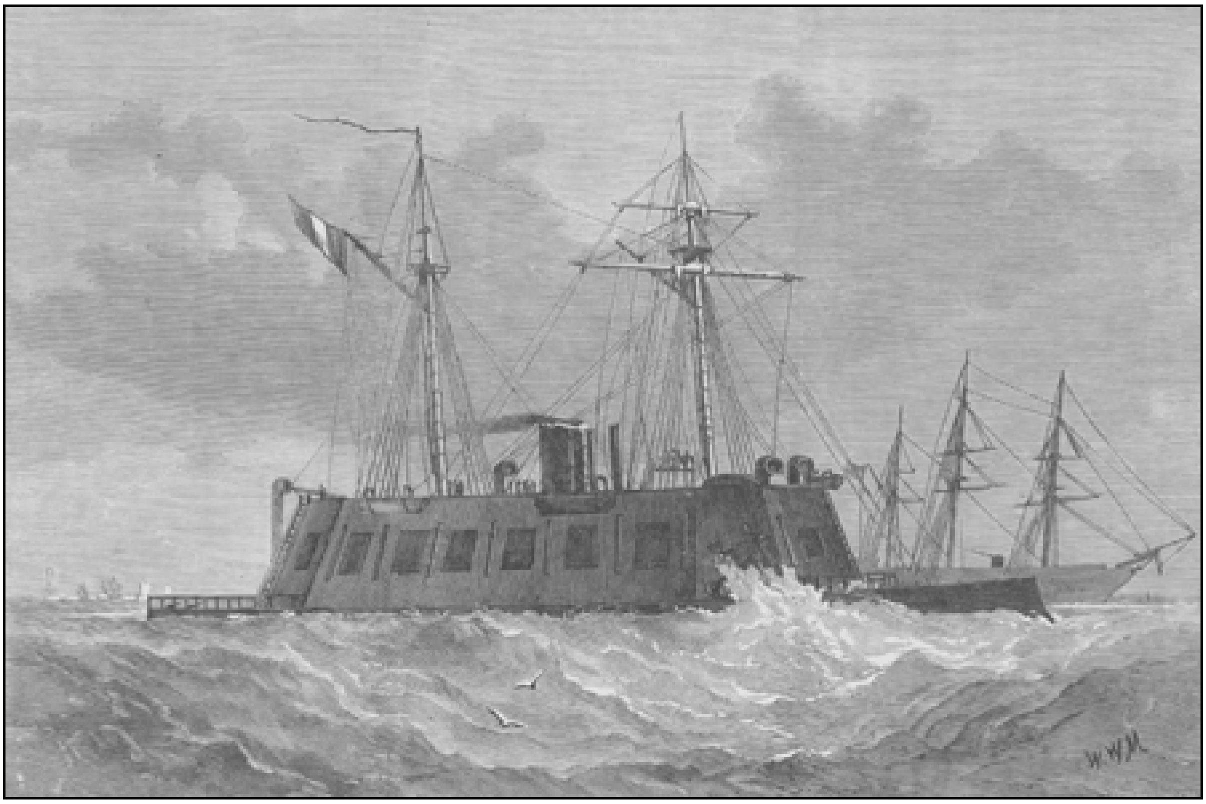

HET GEPANTSERDE STOOMSCHIP ROCHAMBEAU.

De oorlogsvloot werd intusschen belangrijk uitgebreid en vooral werd eene bijzondere zorg aan de gepantserde schepen besteed, zoodat deze tot een hoogen graad van volmaaktheid schijnen gebracht te zijn.

Men heeft met het oog op de nieuwe verwoestende werktuigen der artillerie, de noodzakelijkheid ingezien eenige stoomschepen te doen bouwen van buitengewone kracht, die op de noodzakelijkste plaatsen gepantserd zijn en tevens aan alle eischen der scheepvaart-kunst voldoen.

Zoodanig een stoomschip is de Rochambeau, het voornaamste oorlogsvaartuig, dat in de americaansche arsenalen vervaardigd en door de fransche regeering is aangekocht. Het wordt door eene machine van duizend paardenkrachten in beweging gesteld, draagt 14 kanonnen, 4 van 27 centimeters en 10 van 24 centimeters en is

zoodanig gepantserd, dat geen der tot nog toe bekende projectielen er eenige schade aan kan toebrengen.

[Nummer 7]

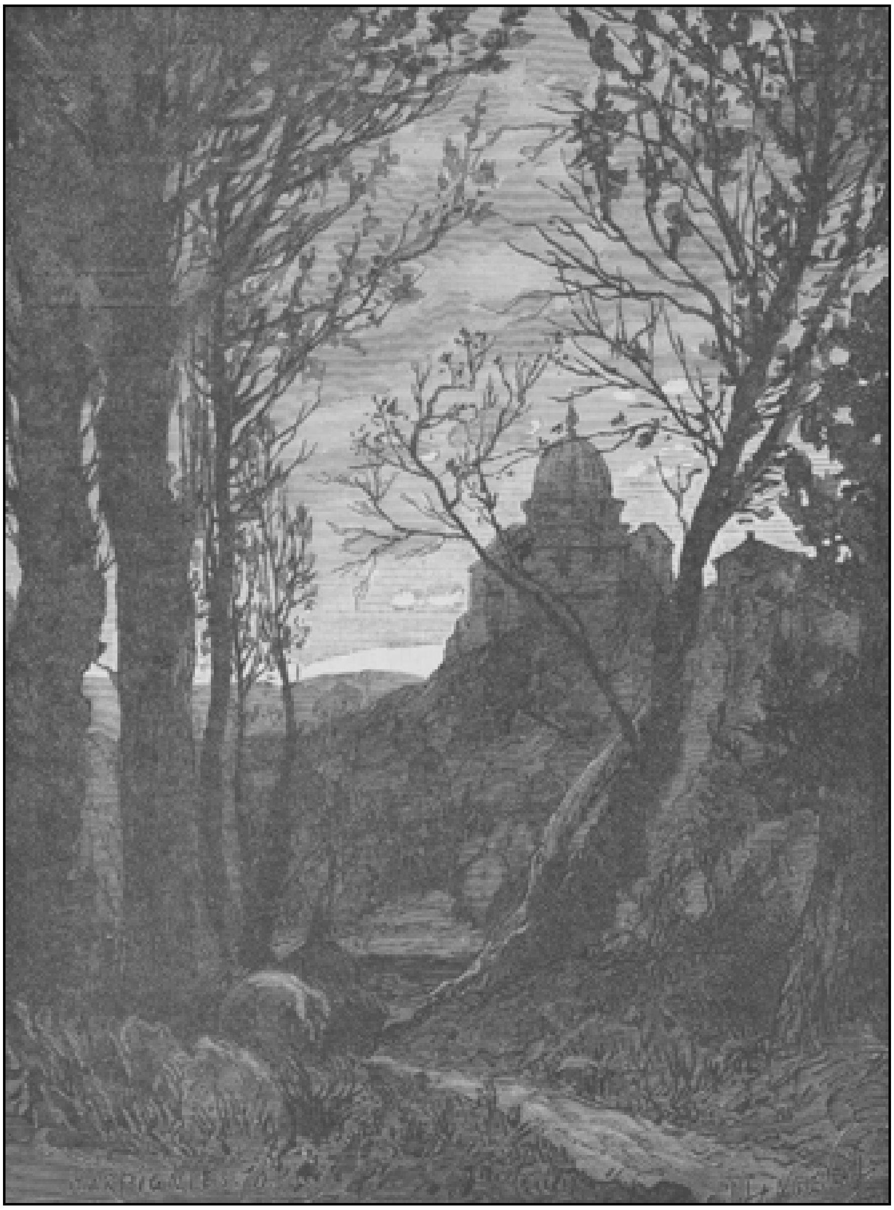

CASTEL GANDOLFO, NAAR HARPIGNIES.

Castel-Gandolfo.

Alles wat met dengene, welken wij vereeren om zijne verheven hoedanigheden, in betrekking staat, kan reeds daardoor onze opmerkzaamheid boeien. Zoo gaat het ook met de schilderij van Harpignies, getiteld: Castel Gandolfo en zijne omstreken; want niet alleen het schoone der landstreek, maar ook en vooral de omstandigheid dat zij in nauwe verbinding staat met den Paus, wiens heldenmoed en onbezweken standvastigheid in den strijd voor het recht en de waarheid wij huldigen, doet ons met genoegen verwijlen bij het voortbrengsel des schilders, waarvan bijgaande gravure ons eene schoone afbeelding geeft.

De naam van Castel-Gandolfo behoort vooreerst aan een vlek gelegen in de omstreken van Rome en aan den oever van het schoone meer van Albano; in vroegere eeuwen behoorde het aan het geslacht Gandolfo, maar in 1596 werd het door aankoop een eigendom der Pausen. Verder staat onder dien naam bekend het prachtige lustslot terzelfder plaatse gelegen van waar men een verrukkend uitzicht heeft over de Middellandsche Zee, den Tiberstroom, het meer van Albano, de Romeinsche Campagna en de stad Rome. Paus Urbanus VIII bouwde het paleis onder de leiding van den architect Carlo Maderno en bestemde het tot zomerverblijf der Pausen. Alexander VII deed het vergrooten en Clemens XIII gaf bevel om het te hernieuwen en liet aan het gebouw en het omgelegen park den vorm geven dien het nu nog heeft.

Gij dwarskop!
Uit den tijd der inkwartiering in de Noord-Brabantsche grensdorpen, door Dr. J. Renier Snieders. (Turnhout.)
(Slot.)

'Neen laat mij dat zeggen,' vervolgde de meester. De grijsaard en ook de meid waren zoo blijde iemand te hebbe naangetroffen, welke naar het verhaal van al hunne moeilijkheden met den kapitein wilde luisteren; zij waren zoo vol van het hun aangedane ongelijk, dat de een den ander den tijd niet gaf om te spreken, maar zij te gelijk het woord voerden de eene al harder dan de andere.

'Met twee zingen kan wel,' merkte de sergeant lachend aan, 'maar twee te gelijker tijd spreken, dat gaat niet.'

Doch Anselmus had de aanmerking niet gehoord; ook de meid sloeg er geen acht op; beiden gingen maar in hunne klachten voort.

'Met of zonder reden, valt hij aan 't vloeken,' zegde de meid.

'En altijd is het muiter hier en muiter ginds!' hernam Anselmus.

'En waarom moet hij zoo vloeken? foei!'

'En ben ik een muiter? ik eerbiedig den koning en bemin mijn vaderland.'

'En dan, wat deed hij om ons verder te plagen.'

'O ja, met die patrouilles?'

'Denk eens, sergeant, dat de patrouille des nachts drie- of viermaal zich in de kamer van den overste moet vertoonen.....'

'Om rapport te brengen.'

'De deur en het hek moeten heel den nacht openstaan.....'

‘Waarom zegt gij ook niet dat zijne soldaten de spaansch groene haag, een echt meesterstuk van......’

‘Ja, die hebben zij uitgetrokken en op den weg geworpen.’

‘En dat zij op u hebben geschoten.....’

‘Ook al.’

‘En dat om de vijf dagen de uitbetaling bij den kapitein in de kamer plaats heeft....’

‘Is dat geen plagerij, heel de compagnie in uw huis brengen?’

‘En van den zonnewijzer, weet de sergeant dat al?’

‘O, ja, en dat de schutters heel den bloemtuin hebben plat geloopen en letterlijk vernield?’

‘En dan ook nog....’

‘Dat ik heel den dag moet vegen, schuren, kuischen.... en wat kan dat helpen indien....?’

‘Ja, indien de soldaten weêr aanstonds terugkeeren.....’

‘En met hunne beslijkte schoenen, alles weêr vuil maken wat ik een half uur te voren heb schoongemaakt?’

‘Dat is onverdragelijk.... den kelder heeft hij letterlijk ledig geplundered.’

‘De bel tweemaal in stukken getrokken.’

‘De hond durft niet meer in huis komen; hij dwaalt dag en nacht rondom het huis.’

‘De kat zit met een gebroken poot op den zolder.’

‘Twee dagen geleden, stond de schoorsteen in brand, zoo hard stookt hij, en toch is het heden nog niet zoo koud.’

‘Aan bidden valt bij ons niet meer te denken.....’

‘Sedert een heele week heeft geen onzer meer geslapen en ....’

‘Eetlust hebben wij niet meer.... en daarbij, ik ben beschaamd dat ik het moet zeggen.....’

‘Zeg maar alles aan den sergeant.’

‘Indien ons anderen niet voorthielpen, leden wij gebrek.’

‘Mag dat bestaan?’

‘Is het geen schande dat een onderdaan van den koning door een zijner moedwillige soldaten zoo wordt mishandeld?’

‘In een vijandelijk land kan het niet erger toegaan, en indien de generaal....’

‘Ja, de generaal of de koning moesten eens weten, dat....’

‘En dan zijn er nog honderden andere plagerijen van dien aard, waarmede wij generaal Meijer eens wilden bekend maken.’

De sergeant had met aandacht naar dien stroom van beschuldigingen geluisterd zonder den ouden man of de meid een enkelen keer te onderbreken.

‘Genoeg, meer dan genoeg,’ sprak hij toen er eindelijk, na dat luidruchtig duet, eene kleine rust volgde; ‘zeg mij eens hoe heet die kapitein?’

Zijn naam werd opgegeven en ook die van zijn oppasser, die een door en door braaf man was.

‘En uw naam en die van uw dorp, mijnheer?’ vroeg de sergeant.

Hij teekende dat alles in zijn zakboekje aan en verzekerde den meester, dat hij alles trouw aan generaal Meijer zou overbrengen en dat men er op kon rekenen.....

‘Dat mij recht zal wedervaren, sergeant?’ vroeg de meester.

‘Zonder twijfel; in het leger mogen dergelijke baldadigheden niet worden geduld.’

‘Dan kunnen wij vertrekken?’ zegde de meid.

‘Zeker, moeder, zoodra de generaal aankomt, zal hij van alles onderricht worden,’ betuigde de sergeant.

‘Dan is het niet noodig dat wij verder doorreizen,’ vroeg de grijsaard; ‘en onze zaak in persoon aan den koning gaan blootleggen?’

‘Met zulke zaken,’ oordeelde de sergeant, ‘kan de koning zich niet bemoeien en ook generaal Meijer zal den kapitein wel recht zetten.’

‘Dank u duizendmaal, sergeant, en indien gij op ons dorp komt, hoop ik dat gij ons huis niet zult voorbijgaan.’

‘Dat beloof ik.’

‘Nu duizendmaal dank,’ herhaalde de meester.

Daar kreeg hij een stoot tegen den arm van de oude Hanna en te gelijker tijd deed zij hem een teeken, of de sergeant niet eene belooning moest hebben.

‘O, ja, dat zou ik vergeten,’ ging Anselmus voort; hij haalde twee vijfjes uit zijn vestzak en wilde die den sergeant in de hand steken.

‘O, neen, ik mag niets aannemen,’ sprak de sergeant, ‘indien de generaal dit te weten kwam.....’

‘Och, doe mij dat genoegen,’ hield de oude man aan; ‘en drink een glaasje bier op mijne gezondheid.’

‘Neen, volstrekt niet; behoud uw geld.’

‘De dienst welken gij mij bewijst, is meer dan honderd gulden waard; doch het is niet in mijne macht u meer dan twee vijfjes aan te bieden.’

‘Neen, neen, behoud de vijfjes; den een of anderen dag kom ik wel eens op de voorposten.....’

‘Nu, dan gaat gij de deur van meester Anselmus niet voorbij.’

‘Dan kom ik bij u een kopje thee drinken.’

‘Dat blijft afgesproken.... en nu nog eenmaal, sergeant, duizendmaal dank voor al uwe moeite.’

‘Neen, dat doe ik gaarne voor u.’

‘Gij zijt een braaf man.’

De sergeant gaf de hand aan meester Anselmus en ook aan de oude Hanna, en geleidde hen tot aan de deur, hun nogmaals verzekerende, dat generaal Meijer nog dienzelfden dag met alles zou bekend gemaakt worden.

IV.

De sergeant, die de veldpost reed op een der transportpaarden van het bataljon, was dien dag vroeger dan naar gewoonte uit het hoofdkwartier in het dorp terug.

Hij had eene boodschap voor den kapitein, welke bij meester Anselmus in kwartier was en hield even aan het hek stil.

De overste stond aan de deur, nam het pakje aan, dat de bode voor hem uit de stad had medegebracht, en vroeg of er geen nieuws was.

Neen, de sergeant wist volstrekt geen nieuws, dan alleen dat hij den schoolmeester met zijne meid in de stad had gezien en daarmeê reed de veldpost verder op naar het dorp.

‘Wat had die meester, zoo dacht de kapitein, in de stad te maken? zou hij ook daarheen zijn gereden om zijn beklag te doen over den last der inkwartiering? Ja, dat kon wel; ook bij den kolonel had hij, eenige dagen geleden, de meid aangezonden, om dien dwarskop van een kapitein aan te klagen..... Doch dat betaalt mij die noordbrabantsche muiter’

‘Kobus!’

‘Kapitein!’

‘Ga eens even naar de wacht; ik heb eene boodschap voor den kommandeerenden sergeant.’

‘Ik ben gereed, kapitein.’

‘Geef dit briefje aan den sergeant.’

Kobus las in het heêngaan: ‘In den namiddag zal er uit de stad eene huifkar aankomen, die den weg volgt in de richting der grenzen. Op die huifkar zitten een oud man en eene oude vrouw. In weêrwil hunner veiligheidskaarten zal de schildwacht de reizigers aanhouden en opleiden naar de hoofdwacht.’

‘Dat is zeker meester Anselmus van wien gij spreekt?’ zegde de oppasser.

‘Raakt u niet,’ snauwde de overste.

‘Neen, dat raakt mij niet; maar die boodschap kunt gij iemand anders laten doen.’

‘Wat! weêrspannig?... met den kogel gestraft worden.’

‘Laat den kogel eens kijken.’

‘Terstond, of!...’

‘Neen, kapitein, ik wil mij geen medeplichtige maken aan hatelijke plagerijen, daarvoor ben ik geen schutter.’

‘Kerel, neem u in acht!’

‘Maak maar dat gij zelf uwe vingers niet verbrandt!’

‘Gij ook al een muiter.... u wel vinden!’

‘Kinderpraat, daar hebt gij uw briefje terug, breng het zelf naar de wacht; ik ben te deftig man, om mij tot zulke laagheden te leenen,’ zegde Kobus, zich met de vuist op de borst slaande.

‘Indien het uitkomt, wat gij daar zegt....’

‘Indien het uitkomt wat gij daar doet, spreek ik geen borg voor u... welk recht hebt gij, een braaf man, wiens veiligheidskaart in orde is, te doen aanhouden en hem last aan te doen? Indien de generaal dat wist....’

‘Rekel!.... de deur uit!.... een ander oppasser nemen .....’

‘Indien gij denkt, dat gij mij daarmeê beet hebt, zijt gij mis.’

‘Dwarskop!’ riep de overste.

‘Ik zie op een dwarskop,’ riep de schutter.

‘Indien ik u zoo goed van ouds niet kende en wij geen buurlui waren, schoot ik u dood hier in mijne kamer,’ dreigde de kapitein.

‘Loop naar den drommel!’ zegde Kobus; hij wierp het briefje op de tafel en liet den kapitein alleen staan.

Op dit oogenblik kwam de fourier langs het hek gegaan en deze zou voor den overste gaarne eens naar de wacht opwandelen; want de kapitein had gelijk, groot gelijk, meende de onderofficier, met de noordbrabantsche muiters niet al te zacht te behandelen.

Toen hij wilde heêngaan kwam er een ruiter in vollen draf op hem aan; het was een officier met zwarten jas, rooden halskraag en gouden epauletten; op zijnen hoed had hij een bos zwarte vederen.

‘Een stafofficier,’ zegde de kapitein, die nog met den fourier aan het hek stond.

‘Een adjudant,’ zegde deze.

‘Wat komt die hier maken?’ mompelde de kapitein.

De adjudant hield aan het hek stil en vroeg of hier in dit huis ook een schoolmeester woonde met name Anselmus.

Op het bevestigend antwoord van den kapitein, steeg de adjudant af.

‘Er is hier een kapitein der plattelandsschutterij in kwartier, zoo ik meen?’ vroeg hij

De kapitein wees met den vinger op zich zelven, en vroeg of de adjudant niet even binnen kwam.

Ja, hij wilde een oogenblik binnen gaan, hij had met den kapitein een woord te spreken. Beiden gingen binnen; de adjudant sloot de kamerdeur achter zich dicht.

De oppasser liep in twee, drie sprongen den trap op en ging met het oor op de planken boven de kamer liggen; hij wilde wel eens afluisteren, wat die adjudant te zeggen had.

Kobus kon niet alles onderscheiden wat er beneden werd gezegd, maar toch hoorde hij, dat de adjudant het woord had, en de kapitein weinig of niets antwoordde.

Vervolgens hoorde hij eenige afgebroken woorden, zooals: 'gij moest u schamen.... geen handelwijze voor een deftig officier.... generaal Meijer uiterst ontevreden..... dat gij u morgen om tien ure in het hoofdkwartier zult aanbieden.'

En toen hoorde Kobus nog, dat de adjudant kort af zegde: 'met heel uw compagnie terstond vertrekken naar...' ook hoorde hij nog, dat de kapitein aanmerkingen maakte over het plotseling vertrek, waarop hij den adjudant op een zeer hoogen toon hoorde zeggen: 'terstond! op het oogenblik! Geene aanmerkingen; generaal Meijer houdt daar niet van.'

Vijf minuten later trommelden de tamboers de schutters uit het gehucht bijeen, en werd het bevel gegeven zich oogenblikkelijk tot het vertrek gereed te maken.

Het bevel van den generaal werd met zooveel spoed uitgevoerd, dat de compagnie juist afmarcheerde, toen de huifkar van meester Anselmus aan het hek van zijn huis stil hield,

'Wat zegt gij daarvan?' zegde de oude man terwijl hij het hoofd onder de huif uitstak en de aftrekkende soldaten verwonderd nakeek. 'Wat zegt gij daarvan? Zou dat gemeend zijn?'

'Als dat gemeend is, zeg ik dat de oude sergeant zijne boodschap trouw moet gedaan hebben en dat Meijer een knap generaal is,' antwoordde de meid.

'Ja, dat is hij ook,' hernam de meester.

'Dag Kobus,' riep Hanna tot den oppasser, welke juist voorbij kwam.

'Er is een adjudant van het hoofdkwartier hier geweest,' ging hij voort; het heeft ontzettend gewaaid in de kamer van den kapitein; ik geloof dat hij geen liedjes zal dichten van al wat de adjudant hem heeft gezegd.'

'Waar trekt de compagnie heên?' vroegen de reizigers onder de huif.

'Naar een dorp verder op; de kapitein is morgen om tien ure in 't hoofdkwartier ontboden, daar zal men hem zijne rekening opmaken; ik hoop, dat de meester en ook de oude Hanna nu voortaan gerust en gezond zullen blijven.'

Daarmeê vertrok Kobus op gezwinden pas om de compagnie in te halen.

'Kom nog eens aan om te praten, als gij een oogenblik tijd hebt,' voegde Anselmus hem toe.

'Gij hebt nog een glaasje brandewijn te goed,' riep hem de meid achterna.

'Wat zegt gij daarvan?' lachte de meester toen hij onder de huif uitkwam en van de kar stapte.

'Ik herhaal dat de oude sergeant een braaf man is en dat Meijer een knap generaal mag heeten,' zegde de meid.

'Dat is hij zeker.'

V.

Nog laat in den avond werd de compagnie door eene andere vervangen.

In elk huis kwam hetzelfde getal manschappen terug; doch Anselmus kreeg ditmaal geen inkwartiering.

Sommige boeren meenden dat dit voorrecht hem was toegestaan door de gemeentelijke overheid, omdat hij ziek was; de officieren beweerden, dat hij vrij bleef om hem eenigszins te gemoet te komen voor al de ongehoorde plagerijen, welke hij sedert een tijd lang had moeten onderstaan. Anselmus en Hanna echter wisten wel van waar de wind kwam en herhaalden dikwijls, dat de sergeant van 't hoofdkwartier aan dit alles niet vreemd was.

Wat er van zij, iedereen had vrede met de genomen schikkingen; want iedereen had den ouden, liefdadigen meester lief.

Gedurende den winter volgde om de drie weken de eene compagnie de andere op, maar toch nooit vertoonde er zich een officier met een inkwartieringsbiljet aan het hek.

Zoo kwam eindelijk de lente en met deze eene compagnie linietroepen.

Het waren flankeurs met hunne witte winksen op de schouders, en groene pompoenen op de schako's; flinke soldaten, ja, dat waren de flankeurs.

En zou nu de woning van den ouden meester nog altijd van inkwartiering bevrijd blijven? Ja; de officieren logeerden in de herberg, waar de kapitein der plattelandsschutterij, welke toch niet anders was dan een slootmaker, het te gemeen vond; zij deden daar niemand last; de grootste heeren, merkte men in het gehucht aan, zijn altijd het best tevreden.

De schoone spaanschgroene haag, op bevel van den dwarskop uitgerukt, was wederom hersteld en de zonnewijzer stond op zijn plaats; de flankeurs uit de buurt hadden een hand bijgestoken om alles weêr in orde te brengen.

Op een namiddag was Anselmus, geholpen door een paar soldaten, die bij een buurman lagen, druk bezig met het omspitten en het beplanten van zijn bloemtuin, door de eerste compagnie plattelandsschutterij zoo plat geloopen als een kegelbaan.

In den namiddag kwam de veldpost voorbij het hek gereden.

‘Is er geen nieuws?’ vroeg de meester, na den sergeant gegroet te hebben.

‘Ja, ik heb eene mondelingsche boodschap voor u,’ antwoordde de sergeant, zijn paard stil houdend.

‘Eene boodschap voor mij?’

‘Ja, ik moet u groeten van den sergeant van 't hoofdkwartier.’

‘En hoe maakt het de brave man?’ vroeg Anselmus verblijd.

‘Dezen namiddag moet hij daar op het gehucht voorbij en zal u dus een bezoek brengen.’

Daarmede reed de veldpost verder.

Dat de sergeant van 't hoofdkwartier hem een bezoek kwam geven, ging Anselmus aan de meid zeggen; tevens dat zij terstond moest zorgen dat er thee was.

In een, twee, drie was alles gereed; de kopjes stonden op de tafel en het water zong vroolijk in den theeketel.

‘Wat zijn dat nu voor groote heeren, welke daar komen aanrijden?’ vroeg Anselmus terwijl hij door het venster langs den weg keek.

De heeren hielden aan het hek stil en stegen af; een dragonder, welke hen volgde, hield hunne paarden vast.

‘Eindelijk daar is mijn sergeant!’ riep meester Anselmus terwijl hij naar het hek ging.

‘Generaal Meijer!’ fluisterden de twee flankeurs, welke in den bloemtuin werkten.

‘Wat zegt gij?’ vroeg de meester terwijl hij eensklaps stil stond, en toen een paar treden achteruit ging.

Ja, zoo als de flankeurs het gezegd hadden, het was generaal Meijer, welke de ontsteltenis van den ouden man opmerkende, hem toeriep, terwijl hij de hand naar hem uitstak:

‘Meester, de sergeant van het hoofdkwartier komt u het beloofde bezoek brengen en een tasje thee bij u drinken.’

De grijsaard was geheel uit het lood; hij wilde spreken doch kon niet

EENE PALMLAAN TE RIO-DE-JANEIRO.

HET KASTEEL VAN BOXTEL.

en de oude Hanna, even bleek en ontsteld, verborg haar aangezicht; beiden dachten aan de twee vijfjes en aan het al te familiair onderhoud, dat zij eens met zoo een voornaam personage gehad hadden.

Doch de oude rechtschapen krijgsman met zijne ronde manieren, zette hen met een paar woorden in een oogenblik op hun gemak, en vroeg of de thee gereed was.

Onder het theedrinken viel het oog van den generaal op den houtbak, die tegen de schouw stond, en de oude Hanna moest tot groot vermaak der heeren officieren, woord voor woord vertellen, welke merkwaardige gebeurtenissen daar hadden plaats gehad.

Ook de kat met haar gebroken poot moest binnenkomen, en milord, de oude dashond, werd in de kamer geroepen.

De kat, als wilde zij een bewijs der waarheid leveren, was nog mank en de hond jankte van schrik; het arme beest, bij het zien van de militaire uniform dacht zeker nog aan den kapitein der schutterij, die hem zoo ongenadig had behandeld.

Mijn verhaal is ten einde. Ik ben overtuigd, alle bijzonderheden, daarin voorkomende, gewetensvol te hebben beschreven, en weet zeker dat geen mijner lezers volgens gewoonte mij zal vragen, wat er nu nog verder gebeurde, en hoe het met dezen of genen afliep.

Een palmlaan te Rio-De-Janeiro.

De hoofdstad van Brazilië is in het bezit van eene dreef zoo schoon als men er maar weinig vindt. De natuur heeft daar den kunstenaar geholpen om een perspectief te scheppen dat prachtig is en ongekunsteld te gelijk. Deze laan behoort bij het park dier stad. Zij bestaat uit eene rij loodrechte palmboomen aan weêrszijden van den wandelweg. Ziehier wat een schrijver, die haar bezocht en bewonderd heeft er van zegt: ‘Geen galerij door het genie van een kunstenaar uit steen opgetrokken, kan vergeleken worden met deze natuurlijke galerij, waar de kunstenaar slechts de plant behoefde te plaatsen en te rangschikken. De hoogte en de regelmatigheid van de grijze stammen dier reusachtige palmboomen; de kringen op geregelde afstanden om den stam door de natuur zelve aangebracht en die u op het denkbeeld zouden brengen dat gij de voegen van den steen zaagt in eene kolonnade die het schoonste groen tot kapiteel heeft, terwijl het gewelf boven u tegelijk door de sierlijke kruinen der boomen gevormd is; dit alles spant samen om een geheel te vormen zoo schoon en sierlijk als er maar weinigen zijn.

Het Sacrament van Mirakel te Hoogstraten.

Er is eene overlevering, welke echter op geen gekende bewijsgronden steunt, die zegt dat in de kapel van het kasteel te Boxtel, een dorp in de Meierij van ‘s-Hertogenbosch, het wonderwerk geschiedde met het H. Bloed, dat gekend is onder den naam van het Sacrament van Mirakel van Hoogstraten. Het is ons plan niet om deze overlevering te bevestigen wat aangaat de plaats waar het mirakel gebeurde; alleenlijk willen wij een enkel woord zeggen over het wonder zelf.

Een priester, met name Eligius van Acker, beneficiant der collegiale kerk te Esch bij Boxtel, droeg in het jaar 1380, onder het pontificaat van Urbanus VI, aan het

altaar van den H. Geest de heilige offerande op. Hij had het ongeluk na de consecratie tegen den kelk te stooten, - anderen zeggen dat hij een oogenblik aan de wezenlijke tegenwoordigheid van Christus in het Sacrament twijfelde - zoodat deze omviel en het H. Bloed over het altaar stroomde. Daar hij witten wijn geconsacreerd had vermeerderde het niet weinig zijne ontsteltenis toen hij zag dat het corporale, waarop de kelk gestaan had, en eveneens de altaardwaal rood gekleurd was. Terstond begreep hij wat het beteekende: door een wonderwerk wilde de Almachtige hem overtuigen van de waarheid dat Christus' Bloed waarlijk onder de gedaante van wijn tegenwoordig was.

Verschrikt en bevreesd dat men zijne daad - hetzij deze dan uit onvoorzichtigheid of uit twijfel was voortgesproten - zou bemerken, wist de priester de altaardoeken, welke met het H. Bloed geverfd waren te verbergen. Hij wilde beproeven om er het H. Bloed uit te wasschen en deed daartoe alles wat in zijne macht was: hij wiesch de doeken met zeepwater, wrong ze uit, legde ze te bleeken, in één woord, hij deed alles wat hij kon, maar te vergeefs. De kleur van het Bloed liet zich niet wegnemen en is nog zichtbaar heden ten dage.

Langen tijd behield de priester de bewijsstukken van het wonder, het corporale en de altaardwaal, verborgen, maar openbaarde alles op zijn sterfbed aan een priester opdat deze zoude bekend maken wat gebeurd was en de eerbiedwaardige relieken zou bewaren tot getuigen van het wonderwerk.

De deugdelijkheid en echtheid van dit mirakel werd bevestigd door apostolische brieven, welke de Kardinaal Pileus in naam van Urbanus VI richtte aan Willem van Meerheim, heer van Boxtel, waarbij de toestemming werd gegeven om die heilige voorwerpen, jaarlijks één dag, aan de vereering der geloovigen voor te stellen.

De relieken bleven in de kerk van Boxtel bewaard tot den tijd der hervorming en beeldstormerij in Nederland, toen zij naar het klein Begijnhof te ‘s-Hertogenbosch en later naar de abdij van Sint Michiel te Antwerpen werden overgebracht. Bij vergunning van den graaf van Bassigny, heer van Boxtel, en der geestelijke overheid werd met het kapittel, den schout en schepenen van Hoogstraten eene onderhandeling aangeknoopt, waarvan de uitslag was dat aan de kerk van Hoogstraten het H. Bloed zou worden afgestaan.

Zoo werd dan in het jaar 1652 op den 2^{en} Pinksterdag het Sacrament in zegepraal van Antwerpen naar Hoogstraten overgebracht; de acte, daarop betrekking hebbende, werd vernieuwd door vrouwe Maria-Magdalena van Hoorn, kanonikesse van Sint Waudru te Bergen in Henegouwen, die daartoe van haren broeder, prins Eugenius Maximiliaan, de noodige volmacht had verkregen.

In het jaar 1852 werd met veel plechtigheid het tweede eeuwfeest van deze overbrenging te Hoogstraten gevierd.

De geschiedenis van het kasteel van Boxtel, de hoofdplaats van eene aloude baronnie, welke negen heerlijkheden bevatte, begint reeds op ouden datum. Men sprak al in het jaar 1173 van zijne heeren, wier naam genoemd wordt in oude oirkonden van de kerk van Postele. Zekere Willem, heer van Boxtel, ontving volgens den schrijver der *Tropheés du Duché de Brabant,* derde boek, bladz. 113 het huis van Stapelen (het eigenlijke kasteel van Boxtel) en de daarmeê verbonden heerlijkheid van Eelde uit de hand van Jan I hertog van Brabant. In het jaar 1420 werd Liempde door hertog Jan IV aan de heeren van Boxtel geschonken en bleef sinds dien tijd daarmeê verbonden.

Uit de familien van Boxtel en Cuyk ging de baronnie over in het geslacht van Meerheim door het huwelijk van Dirk van Meerheim met Elisabeth van Boxtel. Hun

huwelijk bleef evenwel kinderloos en na den dood van haren gemaal huwde de baronnes in derde huwelijk met Hendrik van Ranst, heer van Kessel, zoodat de baronnie aan dit geslacht kwam. Evenwel was zij reeds in het laatste der 15e eeuw weêr in andere handen, door het huwelijk van baronnesse Adriana van Ranst met Jan van Hoorn of Horne in 1491, en zoo werd de baronnie van Boxtel gevoegd bij de tallooze bezittingen van het beroemde huis van Hoorn, waaraan het bleef behooren tot het midden der 18e eeuw.

Op dien tijd ging de heerlijkheid over aan het geslacht van Salm-Kyrbourg door het huwelijk van baronnesse Maria Theresia Josepha met prins Philippus Josephus. Overladen met schulden en hypotheken werd zij in 1819 bij gerechtelijk vonnis verkocht aan baron de Grancy de Haanwijk, die haar in 1834 wederom overdroeg aan den heer Bogaerts te Tilburg. In het jaar 1857 werd het kasteel en de heerlijkheid van Boxtel gekocht door den tegenwoordigen eigenaar, den heer Mahie van Boxtel en Liempde, die de gebouwen heeft doen verfraaien en vernieuwen.

De pastoor van San Martino.
Een historisch verhaal van een Oostenrijksch officier.
(Slot.)

V.

Middelerwijl dit alles in de hacienda van Don Pedro en in het stille woud gebeurde waren wij weder naar Santa Fé teruggekeerd en hadden ons eentonig leven van voren af aan aangevangen. Wij wachtten eene kolonne welke in de Sierra kampeerde en geroepen was om ons in een tweeden storm op San Martino de behulpzame hand te bieden.

De officieren waren op den avond der gevangenneming van Lamier bij den kolonel genoodigd geweest en zoo kwamen wij eerst laat in den nacht in onze kwartieren terug.

Vermoeid en afgemat had ik mij op mijne legerstede uitgestrekt na eerst mijn geladen revolver voor mijn bed op een stoel te hebben neêrgelegd. Maar hoezeer ik rust noodig had kon ik toch niet slapen; eindelijk was ik mismoedig opgestaan en had plaats genomen aan een raam dat op den tuin en de straat uitzag. Niet lang had ik daar gezeten in bewondering van den prachtigen sterrenhemel of ik bespeurde bij 't heldere maanlicht dat twee gestalten zich haastig naar de woning van den kolonel begaven.

Wat mag dat zijn? was natuurlijk mijne eerste vraag. Ik riep mijn oppasser en beval hem te gaan vernemen wat er gaande was. Zoo had ik misschien een half uur lang in gepeinzen verdiept gezeten toen ik op eens een trompetter de woning des kolonels zag verlaten en hem naar de vier hemelstreken heên het signaal ‘te zadelen’ hoorde blazen. Kort daarna weêrklonk een tweede teeken ‘tot bespoediging.’ Ik was reeds opgevlogen en bezig mijne wapenen aan te gorden; tegelijkertijd hoorde ik van alle kanten een rumoer en een brieschen van paarden alsof wel eene afdeeling vijandelijke ruiterij ons had overvallen. Ik spoedde mij wederom

naar het raam en zag nu hoe onze ulanen bezig waren om hunne paarden te zadelen en zich zelven tot het vertrek gereed te maken; mijn paard stond reeds voor mijne deur. Ik daalde met den grootsten spoed de trappen af en pas was ik buiten of het signaal van 'op te stijgen' werd gehoord. Ik vloog op mijn paard en was in een oogwenk op mijn post in het gelid.

De kolonel plaatste zich voor het front en deed de officieren ontbieden om zijne bevelen te vernemen. Wij verdrongen ons rondom hem en waren niet weinig verbaasd nevens onzen kolonel twee vreemde ruiters te zien. De eene, welke het gewaad van een geestelijke droeg, zat op een paard van den kolonel in eene houdingwelke aan een oud cavalerie-officier deed denken, de andere was een Indiaan en had het paard van een adjudant bestegen.

'Mijne Heeren,' zoo begon de kolonel, 'in minder dan acht uren is San Martino in onze handen. Deze waardige priester meldt ons dat Lamier gevangen genomen is en morgen zal doodgeschoten worden. - Ongeveer acht honderd Indianen bezetten de bergen en zullen den vijand, terwijl wij hem in het front bestoken, in den rug aanvallen. - Wij zullen de stad stormenderhand innemen en onzen vriend van den dood verlossen of hem wreken.'

Ons luid aangeheven 'leve de kolonel! leve de edele priester!' werd door het kommando 'geeft acht' onderbroken, en reeds stonden wij weder in het gelid. De overste besprak nog eenige zaken met den pater, welke daarna door den Indiaan gevolgd in galop langs de woudbaan verdween; ons stelde het kommando: 'kolonne!.... draaf.... marsch!' in snelle beweging op den weg welken wij reeds eenmaal afgelegd hadden.

Toen wij op het slagveld van San Martino, dat nog de duidelijkste sporen onzer nederlaag droeg, waren aangekomen maakten wij halt en schoot de kolonel, volgens zijne afspraak met den pater, zijn revolver af. Een woest gehuil paarde zich aan onze kreten toen wij den vijand aangrepen; deze van voren en in den rug bestookt kon onmogelijk langen tijd wederstand bieden en vluchtte weldra naar den kant der hacienda van Don Pedro, waarheen een gedeelte onzer ruiterij hem eenigen tijd achtervolgde.

Wij bleven ongeveer een uur in de stad en trokken toen op tegen de plantage, waar zich thans de geheele macht der republikeinen verzameld had. De woning van Don Pedro was zoo goed mogelijk versterkt en overal hoorde men uit de ramen schieten. Misschien had de vijand hier nog langen tijd weêrstand kunnen bieden waren niet de overige Indianen der hacienda eveneens opgestaan.

Bij de eerste tijding van onzen aanval tegen de stad en van onzen tocht naar de plantage waren Lamier, Rosa en Don Pedro in éène kamer gebracht en onder vierdubbele bewaking gesteld. De vijand dacht onzen aanval ook thans af te slaan en daarna tijd genoeg te zullen vinden om zijn wreed plan jegens de ongelukkigen uit te voeren.

Niet zoodra had onze kolonel bespeurd dat de overwinning ditmaal aan onze zijde moest zijn of hij gaf mij bevel om de gevangenen te zoeken en hen dood of levend voor hem te brengen. Geen bevel kon mij meer welkom wezen. Aan de spits mijner afdeeling vloog ik voorwaarts naar het woonhuis; wij wierpen alles omver wat ons weêrstand bood. Een soldaat legde op mij aan maar eer hij kon schieten lag hij neêrgesabeld. Toen zag ik een venster openschuiven en Lamier daarachter verschijnen; ik hoorde hem roepen: 'Vriend Julio, hier ben ik.' 'Stijgt af' was mijn kort bevel en

met den sabel in de vuist stormden wij nu vooruit. Nog eenige republikeinen werden neêrgehakt, waarna wij de deur openbraken en ons weldra mochten verheugen in de verlossing van een vriend en wapenmakker.

Lamier vloog mij om den hals en kuste mij herhaaldelijk in zijne ontroering. Naast hem zag ik Rosa in al de vreugde welk eene onverwachte verlossing uit een levensgevaar kan geven. Don Pedro lag voor een kruisbeeld op de knieën en dankte God met tranen voor zijne redding.

Onze koene aanval was gelukt, San Martino was weêr in onze macht; en nu drongen alle officieren naar binnen om daar vroolijk met ons de overwinning te vieren.

Nog voor ons vertrek uit de hacienda, waar wij op verlangen van Don Pedro meerdere dagen van zijne gulle gastvrijheid gebruik maakten, waren wij getuigen van een indiaansch feest door Fadala, welke de plaats van den verraderlijken slavenmeester had verkregen, uitgedacht om de verlossing der senorita uit de gevaren des doods te vieren. De Indiaan kwam ons aan het hoofd van eene deputatie verzoeken bij het feest tegenwoordig te zijn en met hen deel te willen nemen aan den avonddans. Ik zal hier het feest niet beschrijven maar daarvan slechts zeggen dat het een waar Indianen-feest was, waarbij velerlei muziek en vooral de groote trom niet ontbrak. Het was een ware vreugde- en vrededag tevens. Don Pedro was geheel en al veranderd; zoo hardvochtig en wreed als hij vroeger was voor zijne slaven zoo goed en minzaam was hij thans. Met het vriendelijkste gezicht bewoog hij zich in hun midden om steeds zorg te dragen dat zijne kinderen die hem gered hadden aan niets zouden gebrek hebben. Fadala en zijne vrouw waren van dat oogenblik af zijne vrienden geworden.

Treffend was ons afscheid van den goeden priester, van Lamier welke voortaan op de hacienda verbleef, van Rosa, Ortega en de Indianen; met de zegewenschen van hen allen beladen keerden wij naar Santa-Fé terug.

Van het oorlogsveld.

De steengroeven van Jeaumont.

Een der vreeselijkste episoden in de bloedige tooneelen van den tegenwoordigen oorlog had bij Jeaumont plaats. Er bevinden zich aldaar achter heuvels en bosschen diepe en reusachtige steengroeven welke jaarlijks meer dan 700 kubieke meters arduinsteen opleveren.

Een fransch voerman uit Metz was toevallig ooggetuige van het ijzingwekkend schouwspel, waarbij de pruisische bataljons in deze afgronden stortten.

Op den dag dat de veldslag van den 16 Augustus begon, bevond hij zich met zijnen wagen nabij die steengroeven, welke hij zeer goed kende, dewijl hij er dikwijls had gewerkt. De geweer- en kanonkogels begonnen rondom hem te vallen; hij liet zijnen wagen staan en liep naar Jeaumont, waar hij in eene rotsholte kroop, welke hem voor de kogels beschermde. De onmetelijke afgrond der groeven, met boomen en steenbrokken bezet, strekte zich rondom uit.

De veldslag duurde met afwisselende kans voort. Uit zijne schuilplaats hoorde de voerman het gedonder van het kanon, dat nu nader kwam en dan zich meer verwijderde, 't Was een hevig onweder, waarvan de schrikwekkende weêrklank in de verte hem de vreeselijke botsingen der twee legers boven zijn hoofd aankondigde.

Er kwam een oogenblik, waarop dit donderende gerucht naderde. De ontploffingen werden sneller en sneller.

Eensklaps hoorde hij een geraas en geschreeuw zoo verschrikkelijk dat het gedruisch van den veldslag er als 't ware door verminderd werd, en onmiddellijk verdween er een gansche stroom van menschen in den afgrond. Andere mannen volgden en vielen in de diepte; voetgangers, ruiters, huzaren, dragonders, een gansch regement lanciers, allen stortten in den afgrond, en het ijzingwekkend geschreeuw weêrklonk nog immer.

De voerman in zijn hol sloot de oogen, bleek van angst toen hij het leger in den afgrond zag verdwijnen.

Zoolang er een man op den rand der diepte stond, duurden de val en de wanhoopskreten. Beneden was het eene afzichtelijke opeenhooping van lijken, waarin nu en dan nog eene verwarde beweging kwam en waaruit nog eene lange klacht opsteeg.

Bij het vallen van den avond kwam de voerman uit zijn hol en liep weg, zonder in den afgrond te zien, waarin het stil geworden was.

Men weet wat er gebeurd was.

In het hevigste van den strijd en na zeven of acht vruchtelooze aanvallen om de liniën te bemachtigen, welke door de fransche regementen waren bezet, deed het pruisische leger, onder de bevelen van den prins Frederik-Karel, nog een laatsten aanval. Op het oogenblik dat drie sterke kolonnen zich bewogen, wierp maarschalk Canrobert hun zijne divisiën te gemoet.

't Was als de schok van twee locomotieven. Gedurende een kwartier schenen de twee legercorpsen aan elkander vastgehecht en worstelden op denzelfden grond; eindelijk week een van beiden.

De kolonnen, welke vooruit rukten, weken terug, de aanvallen der ruiterij brachten de gelederen in wanorde en de pruisische bataljons kwamen in hunne vlucht aan den gapenden kuil der steengroeven.

Hunne massa's door de fransche artillerie verplet, wilden stand houden; doch de hevige aanvallen en de schok der van alle kanten uit de bosschen opdagende regementen drongen hen altoos vooruit, en 't was toen dat die onmetelijke kreet opsteeg, waarvan de weêrklank een oogenblik het gedruisch van de worsteling der beide legers verdoofde.

De keizerlijke prins.

Den 16 Maart 1856 werd de keizerlijke prins geboren en ontving de namen: Napoleon Eugenius Lodewijk Jan Jozef.

In welk een glans van grootheid zag de jonge prins 't eerste levenslicht! De vrede van Parijs eindigde den oorlog in de Krim en dwong zelfs den keizer aller Russen Napoleon als ‘broeder’ en Frankrijk als de eerste mogendheid van Europa te huldigen. Het eene vorstelijke bezoek na het andere vereerde de fransche hoofdstad en al de europeesche staten dongen naar de vriendschap van den derden Napoleon.

In de weelde der grootheid groeide de jonge prins op en wie weet welke droomen de roem van China, Italië, Mexico, Solferino, en zelfs van Nicolsburg door de vleierijen zijner omgeving in den jeugdigen knaap reeds tot rijpheid deed komen.

Nog zoo kort geleden was hij getuige der toejuichingen van de volksgunst, welke zijn vader na de oorlogsverklaring ten deel vielen. Hij zou mede ten strijde trekken ten einde om zijn hoofd den lauwerkrans van de zegepralen der groote natie te kunnen drukken.

De jeugdige prins woonde het eerste gevecht van Saarbrucken bij en betoonde aldaar, naar men zegt, eene bijzondere koelbloedigheid.

Een der eerste kogels, die voor zijn voet viel, nam hij bedaard op

en zond dien als een geschenk aan den zoon van baron Lambert, een zijner speelmakkers. En toen hij te Metz teruggekeerd was, maakte hij eene schets van hetgeen hij had gezien en schreef er onder: 'aan mijn vriend Tristan Lambert, den eersten dag, waarop ik 't vijandelijk vuur heb gezien.'

Napoleon was tevreden over zijn kind. 'Louis heeft den vuurdoop ontvangen,' telegrafeerde hij aan keizerin Eugenie.

Op den vuurdoop van den zoon des franschen keizers volgden de nederlagen bij Woerth, Forbach, Résonville, Sédan. Doch vóór nog deze laatste slag was geleverd, werd de keizerlijke prins in den nacht in allerijl naar België vervoerd.

Toen hij zich op belgisch grondgebied bevond, heeft men hem zoolang mogelijk onbekend gelaten met de capitulatie van Sédan en de gevangenneming zijns vaders. Zijn gevolg deinsde er voor terug den zwakken, reeds diepgeschokten knaap het slechte nieuws mede te deelen. Ten laatste was het gebeurde niet langer geheim te houden.

Men nam toen den graaf de Baillet, gouverneur van Namen, in den arm, die den prins in den vroegen ochtend van den 4 September een bezoek bracht en hem met veel omzichtigheid den stand van zaken mededeelde.

DE KEIZERLIJKE PRINS VAN FRANKRIJK.

De prins was bleek en ontsteld; gedurende eenige oogenblikken stond hij zwijgend en met gebogen hoofd; toen hief hij het hoofd op en zegde: ‘dat alles is nog niets, indien Frankrijk maar één blijft.’

Hij verzocht vervolgens alleen te worden gelaten; men voldeed aan zijn verzoek; ongedwongen gaf hij daarop aan zijne smart lucht en geruimen tijd hoorde men hem snikken en weenen. Eerst rond den noen verliet hij zijne kamer; bleek en ontsteld kon hij slechts met moeite zijne aandoening bedwingen.

's Achternoens nam hij afscheid. ‘Geheel in 't zwart gekleed, den hoed in de hand en allen diep groetend, vertrok hij,’ zegt een ooggetuige. ‘Hij was doodsbleek, een droevig, goedig lachje speelde hem op de lippen. Zijn ziekelijk uiterlijk vertoonde schier geen spoor van de eigenaardige wezenstrekken der Bonaparten.’

Terwijl de machtige keizer, door zijn volk van den troon vervallen verklaard, in pruisische krijgsgevangenschap te Wilhelmshöhe vertoefde, vluchtten moeder en zoon naar 't zelfde toevluchtsoord te Hastings in Engeland, waar ook eens de keizer als balling verbleef, en leert de jeugdige prins datgene, waaraan noch vader noch

zoon bij den vuurdoop van den 2 Augustus wellicht gedacht hebben, dat namelijk snel de grootheid der wereld voorbijgaat.

[Nummer 8]

De gele koorts.

Volgens de dagbladen heerscht deze vreeselijke ziekte wederom te Barcelona in Spanje, waar zij in het jaar 1821 zulke ontzettende tooneelen van lijden en verwoesting aanrichtte, dat de pen van geen schrijver ter wereld krachtig genoeg is om die tooneelen van jammer en ellende naar waarheid te schetsen. Of de teekenaar gelukkiger geweest is toen hij door bijgaande gravure een denkbeeld daarvan wilde geven? Wij weten het niet maar het is buiten twijfel dat zijn werk een ontzettend tafereel vormt, zoo ontzettend zelfs dat alles er voor zou terugschrikken zoo de offervaardigheid der christelijke liefde geen machtiger hefboom was dan de schrik. Wij zullen het niet wagen eenige uitlegging der gravure zelve te geven, deze toch spreekt reeds duidelijk genoeg, en wij bepalen ons daarom bij deze enkele opmerking dat de vreeselijke epidemie, welke in 1821 te Barcelona heerschte, in die stad van ruim 700,000 inwoners in een kort tijdsverloop niet minder dan 20,000 slachtoffers ten grave sleepte.

De gele koorts wordt aldus genoemd naar de gele kleur waarmede zij hare slachtoffers teekent; men kan haar gemakkelijk van die andere ziekte, de geelzucht, welke hetzelfde kenteeken heeft, onderscheiden. Deze laatste is slechts een uitwerksel van de gal welke zich uitstort en is veel minder gevaarlijk. De gele koorts kenmerkt zich door ondragelijke hoofdpijn, een onverklaarbaar gevoel van angst, schrikkelijke smarten in het onderlijf, het uitbreken op verschillende plaatsen des lichaams van eene peststof, enz. enz. Zij is een der gevaarlijkste ziekten, welke hare slachtoffers spoedig en meestal zonder genade ten grave voert; haar beloop heeft veel gelijkenis met dat van den typhus maar is meestal sneller en scherper.

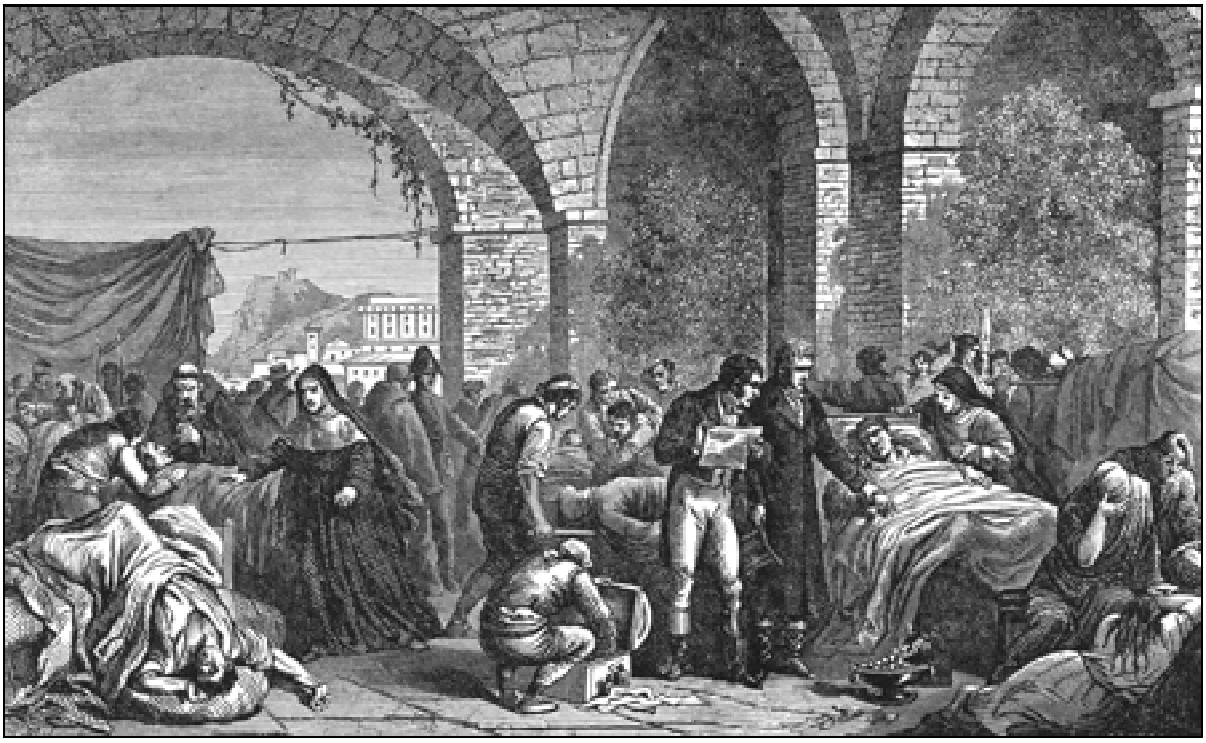

EEN HOSPITAAL TE BARCELONA IN 1821.

Vooral heerscht deze ziekte in Westelijk Indië en op de kustlanden van Midden-America; van daar wordt zij somtijds door besmetting overgebracht naar de kusten van Noord-America en Spanje; zelfs hebben eenige havens van Italië aan hare aanvallen blootgestaan. Het schijnt dat eene heete, vochtige, door bedorven stoffen besmette lucht, gepaard aan een moerassigen bodem, die maar weinig boven de oppervlakte der zee verheven is, meestal de oorzaak is van de verwoestingen dezer vreeselijke ziekte, dewijl men haar in koude en drooge landen, bijzonder in dezulke welke ver van de zee verwijderd zijn, nimmer aantreft.

Eene eigenaardigheid van deze ziekte is dat zij juist de sterkste menschen aantast, en hen die eerst sinds korten tijd uit een koud klimaat naar eene warmere luchtstreek verhuisd zijn. Overgroote inspanningen, zoowel moreele als lichamelijke buitensporigheden, onreinheid, en opeenhooping van menschen gedurende langen tijd in eene beperkte ruimte, waar voor geene luchtverversching is gezorgd, bevorderen zeer haar voortgang en verbreiding nadat zij eenmaal is uitgebroken. Wanneer vele lijders vereenigd zijn, bijv. op een schip, dan wasemen zij eene pestlucht uit welke dagelijks meerderen aantast.

Reeds bij de tweede ontdekkingsreis van Columbus naar de nieuwe wereld brak de gele koorts onder de spaansche soldaten en matrozen op San-Domingo uit, en sinds heeft zij meermalen epidemisch geheerscht, waarbij zij immer de vreeselijkste verwoestingen aanrichtte. De geneeskunde vermag slechts weinig tegen haar wanneer zij eenmaal een lijder heeft aangetast; daarentegen kan men veel doen om haar te beletten dat zij zich verder uitbreidt door steeds zooveel mogelijk de zindelijkheid in acht te nemen, en door de lijders niet meer dan tot hunne verpleging noodig is met andere menschen in aanraking te laten komen.

Iets over de Reuzenbeelden in de oude Vlaamsche ommegangen. Door Frans de Potter.

Van de beelden, die in de oude Vlaamsche processiën vertoond werden, waren de Reuzen meest populair. Zij verpersoonlijkten groote weldoeners of dwingelanden der menschheid. Men vindt de Reuzen bij de wieg van alle volken terug. Het geheimzinnige en de uitwendige grootheid, die de menigte in alle tijden treffen konden, tegelijk met de bijgeloovige traditie, dat al wat buitengewoon of onverklaarbaar voorkwam, door de Reuzen was tot stand gebracht, waren oorzaken van de groote volksgunst voor dit slag van voorstellingen. Deze denkbeelden moesten gemakkelijk ingang vinden in den geest der noordsche volken, die hunne geschiedenis deden opklimmen tot wreede en gedrochtelijke godheden, die wel door het Christendom van hun bloedig altaar geworpen, doch in langen tijd niet vergeten waren. Hunne machtige verbeelding gaf gedaante en leven aan hetgeen hun geheimzinnig of wonderbaar toescheen, en de barbaarschheid der middeleeuwsche burchtheeren was zeker niet van dien aard om eene afleiding aan de gedachten te geven. Integendeel, zij werden versterkt door het Christendom, dat ook Reuzen, zooals St. Christoffel, ter bewondering aanbood. Toen kwamen nog de dichters, die op hunne beurt Reuzen voorstelden, en in hunne liederen helden bezongen gelijk Karel den Groote, Roeland, koning Arthur, Godevaart van Bouillon, en anderen, wier overwinningen op draken en serpenten eene algemeene bewondering verwekten. Moet het verwonderen, dat men later de vormen dezer verschillende toonbeelden in de werken van schilder- en beeldhouwkunde en in de voorstellingen der openbare feesten herhaald hebbe, om te dieper door vrees of verwondering te treffen?

Van de belgische Reuzen worden die van Antwerpen en Wetteren tot de oudsten gerekend. Het beeld van den Antwerpschen Reus *Druon Antigoon*, volgens de overlevering de stichter van een kapel aan de Schelde, dagteekent van 1534, en werd vervaardigd naar de teekening van Pieter Coucke, schilder, graveur en bouwmeester van Karel V. De Reus had toen eenen rooden baard, en droeg eene rozenkroon in plaats van een helm op het hoofd. 't Beeld is 24 voet lang. - Ten jare 1689, in de processie van 't eeuwfeest der herstelling van den katholieken godsdienst in België, verscheen Antigoon met acht kleinere Reuzen, op eene eigenaardige wijze naar de toen in zwang zijnde kleederdracht van Vlaanderen, Holland, Duitschland, Frankrijk, Engeland, Indië en America uitgedoscht. Dit beduidde, dat Antwerpen met al de natiën der wereld in vrede was. - De Reuzin werd in 1765 door den beeldhouwer Jan Herrcyns vervaardigd, en stelde aanvankelijk de Maagd van Antwerpen voor. Onder deze benaming werd zij den 19 Augustus van dat jaar voor 't eerst vertoond, in gezelschap van 24 andere reusachtige zinnebeelden te paard. Het jaar nadien werd de Reuzin herschapen in de godin Pallas, of Minerva, met helm, schild en lans. Men had toen eene *reuzen-compagnie* gevormd, het heidensche godendom verbeeldende.

De Reus van Wetteren is, volgens de sage, de laatst overgebleven van een geslacht, dat er in de warande woonde, en eene andere reuzenfamilie, welke in 't kasteel van Laarne haar verblijf hield, om haren overmoed ging bevechten. De Reuzen van Laarne versloegen hunne aanranders, ter uitzondering van éénen, die naar Wetteren terugkeerde om er 't ongeluk aan te kondigen, en daarna bezweek. Volgens eene andere traditie, zouden de Wettersche Reuzen gewonnen hebben en zou de eenig

overgeblevene Reus van Laarne naar hun slot gebracht en er in de boeien gehouden zijn.

De oudste vermelding van het Wettersch reuzenbeeld klimt op tot 1622, op welk tijdstip het gedeeltelijk vernieuwd werd. Het beeld der Reuzin werd het jaar daarna hersteld. *Jantje* haar zoon, deed over eenige jaren eenen ongelukkigen val, brak, en werd niet weder hersteld. Ons dunkt, dat het gemeentebestuur van Wetteren ongelijk heeft de vermaarde reuzenfamilie geschonden te laten...

De Wettersche reuzen verschenen in de kerkelijke ommegangen tot omtrent het einde der XVIIe eeuw, sedert welk tijdstip zij op de kermisdagen, met trommelslag en fijferspel, dat het oude reuzenliedje opdreunt rondgeleid worden.

De gemeente Hamme moet in vroegere eeuwen ook haren reus gehad hebben, aangezien zij er nog een been bewaart, 4 voet 6 duim lang en 13 duim dik, hetwelk de overlevering beweert toebehoord te hebben aan een reus, die te Hamme woonde op de plaats, welke nog heden de reuzenstraat wordt geheeten. Na vele, vele jaren de schrik der omstreken geweest te zijn, vernam de reus op zekeren dag dat er te Tielrode ook een buitengewoon groot mensch woonde wiens overgroote lichaamskracht gehouden werd zonder weêrga te zijn. Door nieuwsgierigheid aangedreven, ging hij naar Tielrode, bezocht den reus, en geraakte met hem, na vele wederzijdsche wonderdaden, in twist, over 't punt om te weten wie van beiden de grootste was. Om deze vraag op te lossen bedachten zij een zonderling middel; zij begaven zich naar de toen in aanbouw zijnde kerk van Tielrode, deden de werklieden ophouden en begonnen zelven te metsen. De reus van Tielrode moest het voor zijnen gezel opgeven, die twee lagen steenen hooger legde. Tot teeken van zegepraal voltrok hij alleen de bidplaats, later parochiekerk geworden. Eerst langen tijd na zijn dood, zoo luidt de legende, werden zijne beenderen ontdekt, en ter eeuwige gedachtenisse bewaard.

Tot zooverre het volksverhaal. Deskundigen evenwel verzekeren, dat het gewaande reuzenbeen, niets anders is dan het overblijfsel van een der talrijke in den zondvloed omgekomen olifanten, en van welke er in 't land van Waal waartoe Hamme behoort, talrijke overblijfselen gevonden zijn.

(Wordt vervolgd.)

Een edele daad.

Eens op een schoonen zomerdag was er een groot volksfeest in het wandelpark te Weenen. Jong en oud, arm en rijk, alles begaf er zich heên om aan de feestelijkheden deel te nemen. Dáár, waar zich vroolijke personen bevinden, is ook gemeenlijk iets te verhopen voor hem, welke leeft door de barmhartigheid van dat deel zijner medemenschen, dat gelukkiger is dan hij. Zoo waren er dan ook eene menigte bedelaars, orgeldraaiers en zangeressen, die er eenige centiemen wenschten te verdienen. Men zag onder die menigte ook een invalide, welke met zijn karig pensioen in zijn onderhoud niet kon voorzien. Daarom nam hij dan ook bij gelegenheid zijne viool ter hand, waarop zijn vader, welke een rondreizend muzikant was geweest, hem had leeren spelen. Onder een boom in het wandelpark toonde hij dan zijne kunst en had zijn trouwen poedel zoo afgericht, dat hij voor hem zat met zijn ouden hoed in den muil, waarin de voorbijgangers wierpen, wat zij den oude wilden gunnen. Ook nu had hij er zich heên begeven en de hond zat met den hoed voor hem, doch de wandelaars gingen voorbij en de hoed bleef ledig. Hadden de lieden hem maar aangezien, zij zouden medelijden met hem gevoeld hebben. Dun, wit haar bedekte

te nauwernood zijnen schedel; uit een ouden, kalen soldatenfrak bestond zijne kleedij. Hij had vele veldtochten bijgewoond en bijna telken reize een aandenken uit den slag medegebracht, want drie vingers aan de rechterhand hielden den strijkstok, de andere twee had hij bij Aspern verloren schier op hetzelfde oogenblik waarop een kogel hem één been wegnam. En nogtans keken de vroolijke luidjes hem van daag niet aan; hij had nog wel voor de laatste aalmoezen nieuwe snaren op zijne viool gekocht en speelde uit alle macht zijne oude marschen en walsen. Bedroefd en treurig staarde de oude man naar die joelende volksmenigte met al hare pracht en rijkdom en opgeruimde wezenstrekken. Haar gelach stiet hem een zwaard door het hart - dien avond zou hij op zijn zolderkamertje zich hongerig op zijn strooleger kunnen verzadigen aan zijne ellende. Zijn poedel was er inderdaad nog beter aan toe; die zou op den terugkeer hier of daar wel iets vinden liggen, waaraan hij zijn honger zou kunnen stillen.

Het was reeds laat na den noen; met de zon ging ook zijne laatste hoop onder; want de wandelaars keerden reeds naar huis terug. Toen teekende zich een grievend leed op dat tegen wind en weder geharde, van litteekenen voorziene gelaat. Hij wist niet dat niet ver van hem zich een deftig gekleed heer bevond, die reeds lang naar hem had staan luisteren en hem met de uitdrukking van een diep gevoeld medelijden beschouwde. Toen alles vruchtloos bleef en de vermoeide hand niet meer in staat was den strijkstok te regeeren en ook zijn been hem schier niet meer kon dragen, zette hij zich op een steen neder en leunde met het hoofd in de handen, terwijl de stomme aarde heimelijk met eenige brandende tranen werd bevochtigd. - Maar de heer, die daar naast dien ouden lindenboom stond, had gezien hoe de verminkte hand de tranen had weggeveegd om ze te verbergen voor het oog der wereld. Die tranen waren hem brandend op het gemoed gevallen, hij kwam nader, wierp den oude een goudstuk toe en zegde: ‘Leen mij een uurtje uwe viool!’ Dankbaar zag de oude den heer aan, die even onhandig met het duitsch omsprong als hij met de viool. Maar hij begreep toch zijn verlangen en reikte hem zijn instrument. Dit was zoo heel slecht niet, want het euvel zat meer in den speler. Hij stemde ze zoo zuiver als goud, plaatste zich naast den invalide en zegde: ‘Compagnon, gij geld neem, ik speel!’ Toen begon hij te spelen dat de oude nieuwsgierig naar zijne viool keek en peinsde dat het dezelfde niet meer was, zoo zuiver klonken de tonen. Nu was het als lokte hij engelenstemmen uit de snaren, dan weder rees er een doffe lijdenskreet uit op, die de tranen uit de oogen perste.

Nu bleven de wandelaars wel luisteren; zij staarden den deftigen heer aan en bewonderden zijn kunstig spel. Een ieder zag het: de heer, welken niemand kende, speelde voor den arme. De menigte groeide aan. Het

regende goud en zilver, maar ook koper naar gelang de gever rijk of minder gegoed was, De hond begon te brommen, de hoed werd hem te zwaar. Men riep den invalide toe, dat hij hem moest ledig maken, dan zou hij nog wel eens gevuld worden. Hij voldeed aan den eisch en ook de belofte werd vervuld. Op eens weêrklinkt het bekende volkslied: ‘God beware Frans den keizer enz.’ Aller hoeden werden opgeheven en het lied weêrklonk uit duizend monden. Het gelaat van den kunstenaar was vol bezieling en leven. Men zong, jubelde, juichte en te midden van deze algemeene opgetogenheid zweeg op eens de viool; de oude stond alleen, aan zijne voeten lag de viool, de vreemdeling was verdwenen eer de invalide den tijd had gevonden hem te bedanken. Één persoon uit de menigte, één enkele, had hem herkend. Hij trad voor en riep luide: ‘Leve de beroemde violist Alexander Boucher. Ik zal’ zoo vervolgde hij ‘zijne taak ten einde spelen.’ Daarop ging hij met zijn eigen hoed rond en bezorgde, op het voorbeeld van den menschlievenden kunstenaar, den oude nog menig geldstuk, dat hem langen tijd voor gebrek behoedde.

De Engelenburgt te Rome.

Na de Sint Pieterskerk en het Vatikaan is het fort St. Angelo het meest uitstekende gebouw van het nieuwe Rome.

De eerste bouw van dit beroemde fort werd begonnen door Hadrianus, die den sterken cirkelvormigen toren voor zich als een mauseleum deed oprichten en voorzeker nooit werd in Rome een schooner begraafplaats gebouwd. Deze is gelegen aan den rechter oever van den Tiber en bevindt zich tusschen deze rivier en het Capitool, aan het oostelijk uiteinde der Citta Leonina, welke ten Westen door de Sint Pieterskerk begrensd wordt. Men weet dat na den gewelddadigen inval der Italiaansche troepen in den Kerkelijken Staat en na de inneming van Rome alleen de Citta Leonina aan Z. Heiligheid werd gelaten; weldra echter wist men een voorwendsel, even gedrochtelijk als dat waarop men in de provinciën des Pauses was gevallen, te vinden om ook haar aan den grijzen Priesterkoning te ontrukken.

Vóór de invallen der noordsche volken werd deze toren echter nooit als een fort gebezigd. De omgevende fortificatiën welke uit hooge en sterke wallen, grachten en bastions bestaan, werden door Bonifacius IX het eerst aangelegd en door de hem opvolgende Pausen voltooid, terwijl de voornaamste verbeteringen vooral op last van Paus Urbanus VIII werden bewerkstelligd.

Van lieverlede begon het fort de bestemming van het voormalige Capitool te vervangen en Paus Gregorius IX had zulk een hoogen dunk van deszelfs sterkte, dat hij bij zijnen terugkeer uit Avignon zijne residentie in het Vatikaan vestigde, teneinde bij eenig naderend gevaar beter door het fort St Angelo beschermd te kunnen wezen.

Ofschoon het fort thans den eeretitel van citadel van Rome draagt en door zijn sterk en ontzagwekkend uiterlijk niet schijnt ingenomen te kunnen worden, is het echter in de oogen van meerdere deskundigen geheel ongeschikt voor eene langdurige en krachtdadige verdediging. 't Was dan ook sinds langen tijd voor een groot gedeelte als eene staatsgevangenis en tuchthuis ingericht en is bij de vreemdelingen thans 't meest bekend als de plaats, van waar door het kanongebulder de groote kerkelijke plechtigheden der Paaschweek aan de eeuwige stad worden verkondigd.

De brug die naar het fort leidt, is een der prachtigste en beroemdste bruggen van Rome; zij droeg vroeger den naam van Pons Aëtius en wordt thans Ponte St. Angelo

genoemd. Gebouwd reeds ten tijde van Hadrianus is zij een der oudste en schoonste monumenten der eeuwige stad. Na gelijk alle andere werken der oude romeinsche keizers door verloop van tijd in verval te zijn geraakt, werd zij onder het pontificaat van Innocentius XI geheel vernieuwd, welke er de beelden tevens op deed plaatsen, welke haar nog heden ten sieraad verstrekken.

Rijkdom en armoede.
Uit het dagboek van een Pastoor. Medegedeeld door H.A. Banning.

Het was ongeveer in het midden der maand Februari. Na eene strenge koude van eenige weken, die, hoe grimmig zij ook waren, ons toch nog frissche lucht en lieve, helderen zonneschijn hadden geschonken, was de lucht eensklaps grauw en nevelachtig geworden. De sneeuw, die nog vóór weinige dagen, blank als de onschuld, in millioenen diamanten vonken op de daken der woningen glinsterde, en op de straat onder den voet des wandelaars kraakte en piepte, had in enkele uren hare schoonheid verloren, als ware een booze geest over haar gevaren. De straat was een modderpoel geworden; het water, dat zijn gewonen weg niet kon volgen, maakte nieuwe goten, kronkelde, als verheugde het zich over de onverwachte vrijheid, in allerlei wendingen heen en weer, en de vochtige dampen, welke uit de half ontdooide aarde opstegen, in vereeniging met eenen dichten stofregen, vervolgden ons tot in onze woningen, ja tot in het hoekje van den haard. In één woord, het waren van die gure dagen, welke zich onmogelijk beschrijven, maar des te beter gevoelen laten; dagen die voor hen, welke gaarne de vrije lucht genieten, ware geduldsbeproevingen veroorzaken. Het was op zulk eenen dag en omstreeks negen ure in den avond, dat doktoor K., een onzer meest geachte geneesheeren, bij mij binnen trad.

'Pastoor!' zegde hij, na de gewone plichtplegingen, 'gij zult mij niet kwalijk nemen, dat ik u nog zoo laat in den avond een proefje van het onaangename weder moet geven, maar, om van uw spreekwoord gebruik te maken, plicht gaat voor alles; ik heb een patient, die uwe hulp onmiddellijk behoeft.'

'En wie is dat?' vroeg ik met belangstelling, daar, zoo ver mij bekend was, geen mijner parochianen ziek lag.

'Gij kent immers dien ouden duitschen generaal, welke vóór eenigen tijd het buitengoed van mevrouw S. is komen bewonen?'

'Met dien blauwen poolschen frak?'

'Denzelfden.'

'Maar die is, zoo ver ik weet, niet katholiek.'

'Ik wist het ook vroeger niet, maar een zijner bedienden, een brave jongen hier uit de stad, zegde het mij vóór eenige dagen, en daar zijn toestand met elk uur verergert, meende ik, dat ik niet tot morgen mocht wachten om uwe hulp in te roepen.'

'Dus heeft hij eigenlijk niet naar een' priester gevraagd?'

'Neen, Pastoor! maar ik meende, dat....'

'O, natuurlijk, natuurlijk, mijn vriend! heb slechts eenige oogenblikken geduld, en ik ben tot uwen dienst; schuif intusschen wat dichter bij den haard.'

Tien minuten later plasten wij met ons beiden door de morsige straten, den weg op naar den buitensingel.

'En aan welke kwaal lijdt uw patient?' vroeg ik den doktoor, die zoo vriendelijk was mij zijn' arm te leenen.

'Aan de kwaal waar al diegenen aan lijden, welke hun jeugd verwaarloosd, hun geheele leven gezwelgd, of met andere woorden, welke, zooals men het noemt,

genoten hebben. Buitendien schijnt onze baron, welke zich den titel van Hoogheid laat geven, ook nog tot in den laatsten tijd, een buitengewoon onmatig gebruik van sterken drank te hebben gemaakt, daar ik, nog vóór weinige dagen, eene flesch brandewijn bij zijne medicijnen vondt; waarschijnlijk kreeg hij dezen voor hem zoo verpestenden drank door middel van zijnen kamerdienaar en vertrouweling. Dan schijnt ook nog zijn geweten in geenen besten toestand te zijn, wat natuurlijk zijne ziekte zeer verergert; want niets is in den zieke meer voordeelig dan een kalm gemoed.'

'Dus zal mijn bezoek hem zeer te stade kunnen komen.'

'Dat zal het zeker, maar of het hem wel veel genoegen zal doen, dit betwijfel ik zeer, want het is alles vloeken en verwenschen, wat men uit zijnen mond hoort.'

Zoo sprekende waren wij tot voor de woning van den zieke genaderd.

Ofschoon er veel sneeuw lag, had men toch, tot op eenigen afstand van het huis, den grond met eene dikke laag zand bedekt. De honden, die vroeger door hun luidruchtig geblaf de bezoekers aankondigden, waren verwijderd. De bel ging nauw hoorbaar over, daar de klepel met wol omwoeld was; de sponning van het deurkozijn was met flanel bedekt; op den marmeren vloer der vestibule lagen dubbele tapijten en loopers, en de bedienden zweefden op vilten pantoffels, nauwelijks hoorbaar, over den grond. In één woord, men had, om de rust des zieken niet te storen, aan alles de meeste zorg besteed.

'Mevrouw de baronnes wenscht de heeren te spreken, alvorens zij zich naar de ziekekamer begeven,' zegde de knecht, die ons de deur opende.

'Wees dan zoo goed ons aan te dienen,' was het antwoord van den doktoor.

Eenige oogenblikken later werd eene kamer voor ons geopend.

De baronnes zat met hare beide dochters in een prachtig door onderscheiden waskaarsen verlicht salon. De moeder was eene vrouw van middelbaren leeftijd; zij had een trotsch uiterlijk en een kouden, terugstootenden blik; de dochters waren meisjes van 16 - 18 jaren; een van haar doorbladerde met een officier in uniform een geïllustreerd werk; de andere zat voor haar borduurraam.

'Mijnheer de pastoor!' zoo begon de dame, 'de doktoor vindt het noodig, uwe hulp bij den zieke in te roepen; ik ben echter te zeer bezorgd voor den toestand van Zijne Hoogheid, om u niet in bedenking te geven, of uw bezoek hem niet zeer nadeelig zal kunnen zijn. Wij wijden onophoudelijk al onze zorgen aan den zieke, en Zijne Hoogheid is, niettegenstaande dit alles, sedert eenige dagen, in zulk eene slechte luim, dat hij, zooals ik van zijnen kamerdienaar verneem, zeer dikwijls de hevigste toevallen krijgt; ik vrees daarom, dat de voorgenomene ontmoeting, een nadeeligen indruk op Zijne Hoogheid zal maken.' Zich nu naar den doktoor wendende, vervolgde zij; 'zou het dus niet beter zijn, doktoor! nog eenige dagen te wachten, alvorens tot dien laatsten maatregel over te gaan?'

Goede God! dacht ik, een laatste maatregel! men acht het dus niet

REVUE VAN DEN GENERAAL TROCHU OVER DE NATIONALE GARDE TE PARIJS.

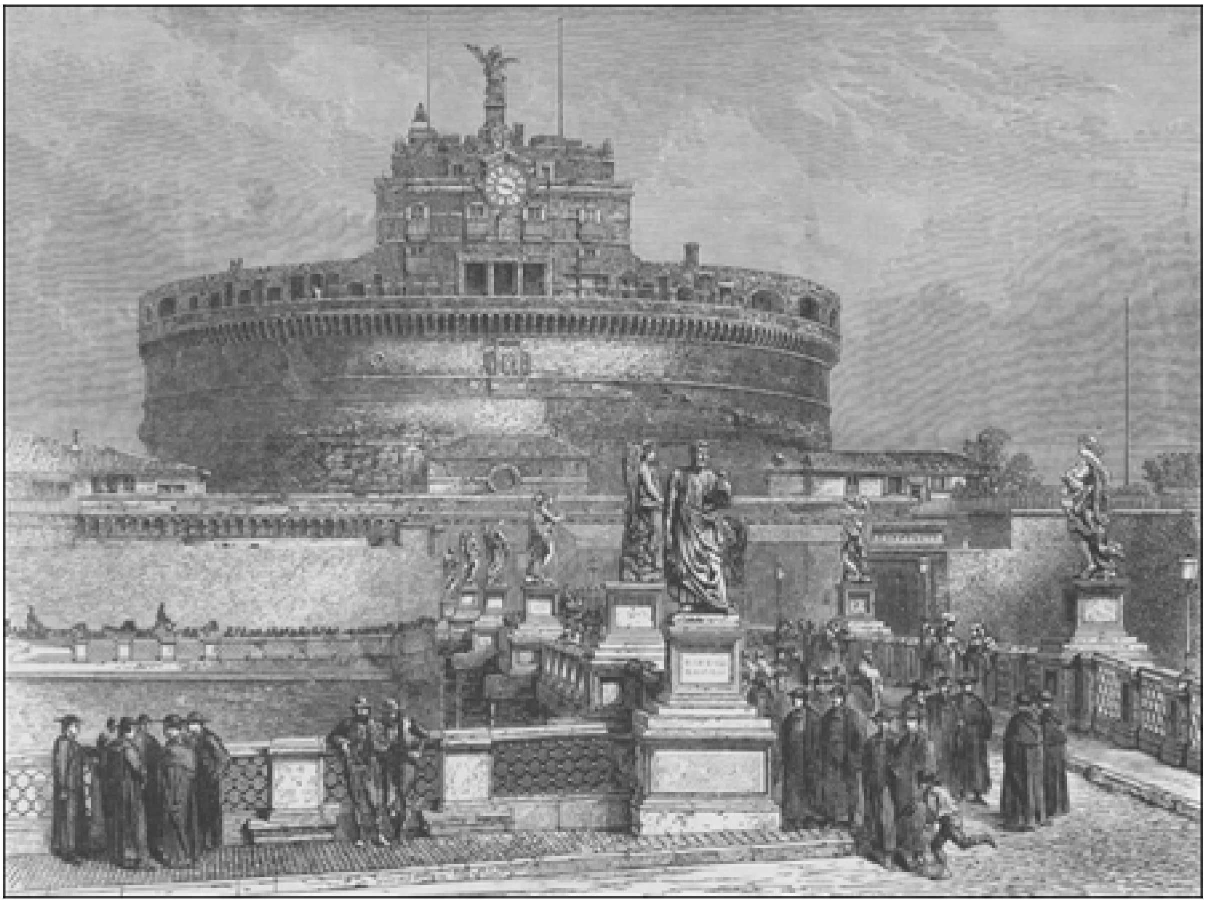

DE ENGELENBURGT.

dan in tijd van nood dienstig om zich tot den hemel te wenden. Welk eene onverschilligheid voor de grootste belangen! - De doktoor, evenzeer verstoord door de gevoelloosheid der dame, antwoordde vrij scherp:

‘Mevrouw! ik begrijp niet, waarom men het toedienen van de troosten genademiddelen van den godsdienst een laatsten maatregel moet noemen; ik geloof eerder dat de zorg voor de ziel, bij iederen weldenkende, als het eenige noodzakelijke moet worden beschouwd; mijnheer de pastoor zou beter dan ik in staat zijn, u daarop eenig antwoord te geven. Intusschen ben ik als geneesheer verplicht u thans onbewimpeld te zeggen, dat de toestand van mijnheer den baron van dien aard is, dat elk uur het laatste van zijn leven kan zijn, en daar dus voor het lichaam niets meer te doen overblijft, is het natuurlijk plicht voor de ziel te zorgen.’

Eene verklaring als deze, die in de meeste gevallen eene namelooze droefheid verwekt, baarde hier slechts verwondering; mevrouw de baronnes vond het alleen noodig hare dochter te verzoeken, haar de flacon met eau de cologne toe te reiken.

Na eenige oogenblikken, hernam zij met een diepen zucht, ‘ik wil niet hopen, doktoor, dat uwe vrees bewaarheid wordt. Behoudens allen eerbied voor uwe kennis, geloof ik, dat gij nog te korten tijd met het gestel van den zieke bekend zijt, om over zijn oogenblikkelijk gevaar genoegzaam te kunnen oordeelen. Ik heb Zijne Hoogheid meermalen in zulk eene crisis, als waarin hij thans verkeert, gezien; de aanvallen zijn wel hevig, zooals ik van den kamerdienaar verneem, - want mijne zenuwen laten niet toe, dat ik den zieke persoonlijk mijne hulp toebreng; - maar men kan nog al veel op zijn sterk gestel vertrouwen.’

De doktoor haalde de schouders op.

‘Gij twijfelt, mijnheer?’

‘Ik heb u alles gezegd, mevrouw! de zieke kan, menschelijker wijze gesproken, geen twee dagen meer leven, want elke vernieuwde aanval kan hem dooden. Het smart mij, u deze harde waarheid zoo onbewimpeld te moeten zeggen.’

De dame vond het noodzakelijk nogmaals eenig geestrijk vocht op te snuiven, hoewel hare koude, onveranderlijke trekken weinig gemoedsaandoening verrieden.

‘En moet gij dan niet toestemmen, mijnheer!’ begon de dame op nieuw, zich tot mij wendende, ‘dat de verschijning van een' priester uiterst nadeelig zal zijn, daar men hem als het ware den dood komt aankondigen.’

‘Mag ik u de opmerking maken, mevrouw!’ zegde ik: ‘dat de hulp van een priester nooit nadeelig op een zieke kan werken. Wij komen niet verontrusten maar troosten, daar wij niet den dood maar het leven brengen. Nog nooit heb ik eenen zieke de geneesmiddelen der ziel toegediend, of hij gevoelde zich beter na mijn vertrek, dan vóór mijne komst; gerustheid des gemoeds verlicht het lijden.’

De jonge officier mat mij van het hoofd tot de voeten, en streek glimlachende zijn knevel naar boven.

Nog eer de baronnes op nieuw kon beginnen, trad de vertrouwde kamerdienaar des barons binnen, en zeide hafluid:

‘Zijne Hoogheid wordt ongeduldig, hij verlangt naar den doktoor.’

‘Om 's hemels wil,’ riep de baronnes angstig, ‘spoed u, doktoor! zeg vooral niet, dat gij mij hebt gesproken; Zijne Hoogheid verwachtte u reeds, en hij wil op zijne oogwenken bediend worden.’

Zoo verspreidde de ziekte van een enkel mensch schrik en ontzetting in zijne geheele familie. Men vreesde minder voor zijnen dood, dan voor de uitbarsting zijner

woede, voor zijn karakter, dat zedelijke folterwerktuig, waarmede hij nog stervend alles, wat hem omringde afmartelde; en terwijl men alles aanwendde om zijn lichamelijken toestand te verbeteren, scheen men er niet aan te denken, dat zijne misdadige ziel gereed stond de eindelooze eeuwigheid in te gaan.

Dit waren de overdenkingen, welke mij bezig hielden, onderwijl wij de dames verlieten, en den kamerdienaar op den voet volgden.

Alles wat ik ooit van de weelde, welke bij den baron heerschte, had vernomen, werd thans bewaarheid. Aan het einde van eenen breeden gang, welke van beide zijden met beelden getooid was, leidde een ijzeren, met het schoonste lofwerk versierde wenteltrap, naar de bovenverdieping. Bij elke kromming waren op eene smaakvolle wijze zeldzame gewassen, in kostbare antieke vazen geplaatst. Overal was rijkdom en pracht met sierlijkheid en goeden smaak vereenigd. Op de galerij, welke naar de bovenvertrekken voerde, hingen schilderstukken van beroemde meesters en wapenen van voorname krijgslieden en aan de beide uiteinden stonden twee pedestallen met marmeren groepen.

Arme menschheid hoeveel verkwisting om uwe zwakheid te verbergen! Hoe vele middelen waren hier aangewend, om dezen baron te doen gelooven, dat hij meer was dan een gewoon mensch! Zijn ziekbed was van alle kanten door eene dubbele damasten gordijn omsloten; de kunstig geschakeerde plooien liepen bijeen in eenen ring welke door eenen rijk vergulden adelaar, die boven het ledikant zweefde, in den bek werd vastgehouden. De dranken zelfs, door den doktoor tot leniging zijner smarten voorgeschreven, waren in kristallen flesschen overgegoten, de meubelen met de fijnste houtsoorten ingelegd, en voor de porseleinen lamp, welke op de marmeren tafel brandde, was een lichtscherm van de schoonste teekening geplaatst.

En op dit leger, dat voor een engel bereid scheen te zijn, lag een mensch in al zijne ellende. Daar hij geheel in de zachte dons verzonken, en met zijden dekens bedekt was, kon ik slechts even zijn hoofd zien, doch zijn gelaat was zoo afschuwelijk geel, zijn vel zoo dor, zijn oog zoo rood en gloeiend, dat mij onwillekeurig eene huivering door de leden ging.

Zoodra hij ons hoorde, richtte hij zich overeind, stak zijne vleeschlooze hand vooruit en riep hoestende bij lange tusschenpoozingen:

‘Gij hebt de baronnes gezien! gij hebt met haar gesproken, doktoor! gij zijt beneden geweest.... minstens tien minuten.’

De dokter knikte toestemmend.

‘En wie had u doen roepen, doktoor! ik, of de baronnes?’

‘Mevrouw heeft met belangstelling naar uwe Hoogheid gevraagd, ik heb gezegd dat ik alles zou aanwenden, wat mij ten dienste stond. Hoe bevindt zich uwe Hoogheid thans?’

‘Slecht, als altijd. Alles schijnt tegen mij opgestaan te zijn om mij het leven te verbitteren. Mijn bed is hard als ijzer; de medicijnen verergeren slechts mijne pijnen, en de doktoor zit met de dames aan de theetafel, in plaats van zijn plicht te doen. Het zijn allen ellendelingen!....’

‘Johan!’

De kamerdienaar schikte op zijn bevel de kussens, waarin hij als begraven lag, terecht. Daar hij met deze beweging zich nog meer vooroverboog, werd hij mij gewaar. Hij vestigde zijne doordringende oogen op mij en zegde tot den doktoor; ‘Wie is deze?’

‘Het is iemand, die hulp brengt als zelfs de medicijnen de smarten verergeren; die u zal spreken over een Wezen, dat u uit de grootste ellende kan verlossen,’ zegde de doktoor.

‘Geene raadsels doktoor; wie is die vent?’ riep hij met een vloek.

‘Het is de pastoor, uwe Hoogheid.’

‘De pastoor!...... De pastoor!...... Hel en verd......’ een lange doordringende kreet volgde op deze afgebroken woorden. Een nieuw, verschrikkelijk toeval, wierp hem achterover. Men hoorde zijne dorre beenderen rammelen en zijne gelaatstrekken waren dermate vertrokken, dat men hem, zonder ironie of overdrijving, kon vergelijken bij een aap, dien men worgde. De aanval en zijn jammerlijk gekerm duurden onderscheiden minuten; toen kwam hij weder langzaam tot bewustzijn, en wierp zijne blikken verwilderd in het rond.

De doktoor diende hem een opwekkend middel toe, voelde zijnen pols en zeide zacht: ‘Uwe Hoogheid moet nu zoo bedaard mogelijk blijven liggen; dit is volstrekt noodzakelijk.’

Wij bleven alle drie eenige oogenblikken stil zitten.

Toen riep de zieke weder: ‘Johan!’

De kamerdienaar naderde het ziekbed.

‘Is die priester nog hier?’ vroeg hij.

Johan antwoordde niet en zag den doktoor vragend aan.

‘Verstaat gij mij niet?’ bulderde de baron met eene heesche stem. En zich weder met moeite oprichtende zag hij mij naast den doktoor zitten.

‘Wat wilt gij, mijnheer?’ vroeg hij.

‘Ik heb uw lijden vernomen, en ben gekomen om u mijnen troost en hulp aan te bieden.’

‘Loop naar den dui... met uwen troost! Denkt gij dat ik aan uwe gekheden geloof? Ik ben geen boer! Gij kunt vertrekken mijnheer!’

‘De gedachte dat men deel neemt in uw lijden moest, dunkt mij, uwe Hoogheid tot troost verstrekken.’

‘Genoeg, genoeg! Ik ken die praatjes; gij komt mij zeker over dood en biechten spreken.... is het niet zoo?’

‘Het zou mij gelukkig maken, wanneer ik met u kon spreken over God, die uw lijden kent, en die u de troost- en heilmiddelen, welke Hij in zijnen godsdienst heeft weggelegd, liefdevol aanbiedt.’

‘Dat zijn schoone woorden, mijnheer! maar zij zullen u weinig baten. Ik geloof noch aan uwen God, noch aan uwen godsdienst; nog eens, gij kunt vertrekken, mijnheer!’

‘Veroorloof mij slechts eene vraag, mijnheer de baron, zoo ik uwe Hoogheid volkomen genezing kwam aanbieden en al de pijnen, welke u folteren, deed verdwijnen, zoudt gij mij dan nog afwijzen?’

‘Eene onnoodige vraag; ik zou u met eer en rijkdom overladen.’

‘De gezondheid des lichaams is voorzeker een groote schat; maar toch bezit de mensch een kleinood van oneindig grooter waarde; gij gelooft toch aan de onsterfelijkheid der ziel?’

‘Welnu?’

‘Welnu, zoo ik uwe Hoogheid de gezondheid en het leven der ziel kwam aanbieden en wel in naam van Hem, dien niemand kan verloochenen, zoo hij slechts aan de onfeilbare roepstem van zijn geweten gehoor geeft....’

De baron werd ongeduldig. 'Ik heb u gezegd, dat ik niet aan uwen God geloof,' zeide hij wrevelig.

'Uwe hoogheid bedriegt zich zelven. Er is geen enkel mensch, die het bestaan van God in twijfel trekt; men dringt zich slechts een denkbeeld op, dat door de stem van het geweten ten duidelijkste weêrsproken wordt.'

'En wat wilt gij verder?'

'Uwe Hoogheid van dien liefdevollen God en Vader spreken, en van Zijnen Zoon Jezus Christus, welke eens aan het kruis stierf, om uwe onsterfelijke ziel van den eeuwigen dood te redden.'

'Praatjes voor de kinderkamer, mijnheer! ik heb geene behoefte aan uwe fabelen.'

'O, denk er eens wel over na, mijnheer de baron! of gij geene be-

hoefte hebt aan God, aan den godsdienst; of er niet een onverklaarbaar gevoel in u is, dat u somwijlen maar al te duidelijk zegt, dat er een leven na dit leven, eene belooning voor het goed, eene bestraffing voor het kwaad zal zijn.'

De Baron zweeg, ik vervolgde:

'O, ik weet het, het leven is voor velen een maalstroom van genietingen; men denkt slechts zelden aan zijne eeuwige belangen, en wanneer de stem van het geweten zich al eens verheft, zoo wordt zij terstond onderdrukt, omdat hare inspraken in strijd zijn met de zinnelijke lusten des levens. Wij behoeven slechts één enkelen blik op onze afgelegde levensbaan te werpen, om te zien hoe dwaas wij gehandeld hebben, met onze onschuld aan de wufte en zondige vermaken dezer wereld ten offer te brengen. Kunnen de dolzinnigste vermaken, de schitterendste feestmalen opwegen tegen een enkel uur van stille overdenking over de onschuldige vermaken onzer jeugd. Hebt gij er nooit over gedacht, dat er wellicht eens een tijd was, dat gij aan den schoot eener lieve moeder stondt, hoe zij uwe jeugdige gedachten ten goede zocht te leiden; hoe zij u over God en de deugd sprak, zonder dat gij toen kondet denken dat hare liefdevolle zorgen zoo weinig belooning zouden vinden? Herinnert gij u het oogenblik nog, waarop gij voor de eerste maal aan de tafel des heeren zat, een geluk smakende, dat gij later te vergeefs in de ijdele genietingen dezer aarde hebt gezocht? Hebt gij niet zulke herinneringen, mijnheer de baron? - En kunt gij dan nog zeggen, dat de mensch geene behoeften heeft aan den godsdienst?'

De zieke bewoog zich, onderwijl ik tot hem sprak, onrustig heên en weder, richtte zich eindelijk op, vestigde zijne glinsterende oogen op mij en stotterde:

'Hoe komt gij aan mijne geheimen, Mijnheer?'

'Het zijn niet *uwe* geheimen, mijnheer de baron! het zijn de geheimen van elk menschelijk hart. De mensch moge met den mond zeggen, er is geen God, er ligt in zijn hart een onwillekeurige eerbied voor deugd en onschuld, en daarin is het bewijs te vinden, dat hij waarlijk behoefte heeft om aan het bestaan van God te gelooven.'

De zieke scheen voor een enkel oogenblik getroffen te zijn, wellicht omdat ik van eene liefdevolle moeder had gesproken; allengs namen echter zijne trekken weder hare vorige ongunstige uitdrukking aan; hij wierp de kostbare dekens, welke over hem gespreid lagen, van zich af, stak zijne vermagerde vuist naar boven, als wilde hij den hemel bedreigen, en riep met eene holle stem: 'Gelukkig!.... Er is geen geluk. Het leven is niets dan eene aaneenschakeling van ellende en verveling, en zoo er een God is, heeft Hij ons slechts geschapen om ons te kwellen. Wat baten mij de rijkdommen, daar ik hier nog ellendiger lig dan een bedelaar. Zoo God ons werkelijk bemint, waarom maakt Hij ons dan niet gelukkig?'

'Dat God U werkelijk bemint, blijkt duidelijk genoeg, daar Hij uwe Hoogheid, niettegenstaande gij Hem miskent, en nadat gij wellicht in vele jaren niet ernstig aan het heil uwer ziel gedacht hebt, nog op uw ziekbed het volle gebruik van uw verstand gegeven heeft, wellicht opdat de laatste uren van uw leven tot uw heil mogen strekken.'

'Wat bedoelt gij met de laatste woorden, mijnheer! meent gij mij bang te kunnen maken?'

'Ik wil u niet beangstigen; maar het valt niet te ontkennen dat de gevaarlijke toestand, waarin uwe Hoogheid verkeert, dringend vordert aan het heil uwer ziel te denken, daar het over eenige dagen, wellicht morgen te laat zou kunnen zijn.'

De zieke bewoog zich bij deze laatste woorden onrustig heên en weêr, zijne gelaatstrekken vertrokken zich krampachtig, zijne lippen verbleekten.

‘Het is afschuwelijk!’ bulderde hij. ‘Het is afschuwelijk! De geheele wereld is samengespannen om mij te kwellen. Johan! werp dien priester de deur uit! Spoedig, spoedig, of ik zal hem worgen! Wat durft hij mij van sterven spreken..... ik wil niet sterven! bij den dui...neen, ik wil niet sterven!...... Johan! geef mij den brandewijn! spoedig, den brandewijn!’

De kamerdienaar zag den doktoor vragend aan.

‘Om 's hemels wil, Uwe Hoogheid!’ zeide de laatste, de hand van den zieke grijpende, ‘drink niet; het zou u kunnen dooden.’

De baron, geheel en al in woede ontstoken, sloeg den doktoor in het aangezicht. ‘Uit mijne oogen!’ schreeuwde hij, ‘uit mijne oogen.... gij zijt even ellendig als die priester!... Johan! brandewijn!’ riep hij op nieuw.

En Johan, gewoon zijn meester in alles te gehoorzamen, reikte den baron een groot glas toe.

De zenuwen van den zieke waren in de hoogstmogelijke spanning; hij omvatte met beide handen krampachtig den hem aangeboden drank, slurpte gretig het vergif naar binnen, en wierp het ledige glas op het bed neder.

Het was vreeselijk om zijn gelaat te zien. Zijne oogen rolden woest in de holle kassen, en uit zijne keel steeg een geluid als het reutelen eens zieltogenden.

‘Ha! wat spreken zij van sterven!’ begon hij weder. ‘Ik wil niet sterven..... Johan! nog een glas!’

De doktoor stond op eenigen afstand. ‘Het zal hem niet meer schaden,’ zeide hij binnensmonds.

‘Johan!.... ellendige!’ bulderde de baron op nieuw.

Toen vielen zijne armen op de dekens neder, zijne gelaatstrekken verstijfden en hij zonk achter over.

De doktoor naderde het bed, beschouwde het gelaat van den baron, voelde zijn pols en zeide, zich naar mij wendende:

‘Hij is dood; hier is de hand Gods zichtbaar.’

Hoe arm was die man bij zooveel rijkdom.

(Slot volgt.)

Van het oorlogsveld.

Revue van den Generaal Trochu over de Nationale Garde te Parijs.

De revue der nationale garde te Parijs, door den generaal Trochu weinige dagen vóór de sluiting van de poorten der stad gehouden, bood een indrukwekkend schouwspel, daar voor den eersten keer in twintig jaren Parijs krachtig en gewapend te voorschijn trad.

De revue geleek eerder op eene demonstratie dan op eene militaire wapenschouwing. De troepen waren geplaatst van af de Place de la Bastille over de boulevards tot aan de Place de la Concorde, terwijl verschillende bataljons bovendien in de aangrenzende straten waren geschaard. De verscheidenheid en ongenoegzaamheid, welke zich in de tenue en wapenrusting der 2 à 300,000 nieuw gevormde krijgslieden vertoonde, getuigden met welk een vaderlandslievenden spoed het gouvernement hen had gewapend. Eenigen hadden het oude geweer, anderen droegen karabijnen, sommigen de *tabatière* en slechts weinigen bezaten een chassepot.

Velen droegen volstrekt geen uniform behalve den kepi en ook menigeen miste dit onderscheidende hoofddeksel van den franschen soldaat.

De soldaten hieven hunne mutsen en kepi's op de bajonetten in de hoogte en begroetten met de meest geestdriftige kreten van: ‘leve Trochu! leve de republiek!’ van alle zijden den kommandant der nationale garde, als hij gevolgd door een kleinen generalen staf, met ontbloot hoofd door de gelederen reed.

Toeschouwers waren er weinig, daar schier allen, welke de wapens dragen konden, werkende leden van het oorlogstooneel waren. Slechts hier en daar wierpen vrouwen en kinderen den generaal bloemruikers toe met driekleurige linten omwonden.

Hoezeer verschillend was de inspectie dezer uniformlooze, ongedisciplineerde en voor een groot gedeelte ongeoefende en schier ongewapende troepen, van de oude revues in het Champ de Mars, waar Napoleon III van een schitterenden staf omgeven, zijne wapenschouwing hield in het bijzijn der onafzienbare parijsche toeschouwers over de moedige zouaven en de cent-gardes, waarvan zoo weinigen zijn overgebleven. En toch, 't is bijna ongelooflijk, zulk eene revue had nog zoo kort geleden plaats!..

Gruweldaden.

Alsof het nog niet genoeg is dat door den vreeselijken oorlog schatten, nijverheid, oogst, landerijen zijn verwoest en de bloem der mannen van twee groote volken bij tienduizenden is weggemaaid, zijn er nog gruwelen van wreedheid gepleegd, welke alle voorstelling te boven gaan.

Bij de Franschen zijn het vooral de algiersche troepen, de Turco's en Zouaven, welke door de Duitschers van de ijzingwekkendste gruwelen worden beschuldigd.

De correspondent van een engelsch blad verhaalt, dat hij met eigen oogen zag, hoe een zouaaf een militairen geneesheer doodschoot welke zijne wonden had verbonden, terwijl hij door een turco een stervenden pruisischen soldaat de oogen zag uitsteken en hem de tong uit den mond snijden.

In de met bloed doorweekte wijngaarden van Froschweiler vooral vond men, na de aldaar plaats gehad hebbende schrikkelijke slachting, geheele hoopen van lijken, waaraan door de wreedaards handen, ooren, neus en andere lichaamsdeelen waren afgekapt.

In de door de pruisische troepen ingesloten stad Metz verdwenen gedurende eenige dagen plotseling sommige kleine kinderen. Te vergeefs zochten de diep bedroefde en door de oorlogsrampen der stad reeds zoozeer getroffen ouders naar hunne dierbare panden.

Op een avond ontmoet een kapitein eene jonge vrouw met een 4jarig kind op den arm; een vreeselijk vermoeden stijgt in hem op; zou wellicht ook zijn kind verdwenen zijn, dat hij voor hij ter wacht trok, nog met al de liefde van 't vaderlijk hart aan zijn boezem had gedrukt.

Instinctmatig volgt hij van verre door steegjes en gangen de schreden der vrouw, welke in hem zulk een geheimzinnig en vreeselijk vermoeden heeft gewekt. Hij klimt haar na op de donkere trap eener afgelegen en half vermolmde woning in eene der achterbuurten; hij hoort een gil; 't is een noodkreet van zijn kind, dat de hulp der moeder inroept.

Wanhopig en als van razernij ontvlamd, bonst hij de deur open. IJselijk schouwspel! Eene oude en jonge vrouw met een bebloed slachtmes in de hand staan gereed zijn kind te vermoorden.

Een schrikkelijke worsteling vangt aan. De gespierde arm des vaders doet de twee furiën bloedend ter neder zijgen, hij ontsnapt met zijn half levenloos wicht, roept de hulp eener patrouille in en het bloedige geheim wordt openbaar, dat de ontaarde schepsels de kinderroofsters zijn, welke bij de duurte der levensmiddelen het vleesch van gestolen kinderen ter markt brengen.

Hoe diep zinkt de mensch wanneer het gevoel der zedelijkheid is verstikt!

De stad Nancy.

Nancy, de hoofdstad van 't fransche departement Meurthe, gelijk het vroeger die van Lotharingen was, is eene der fraaiste steden van Frankrijk, op twintig uren van Parijs gelegen.

De stad bestaat uit twee gedeelten: de oude stad, welke noordelijk ligt en door haren onregelmatigen en meer somberen bouwtrant een groot contrast vormt met de nette en breede straten, prachtige gebouwen, met fonteinen en standbeelden versierde pleinen, de heerlijke poorten en liefelijke wandelwegen van het zuidelijk of nieuw aangelegde gedeelte der stad.

NANCY. OPTOCHT VAN BURGERS EN PRUISISCHE SOLDATEN.

Ofschoon geen vijand, in de meest kritieke dagen des oorlogs Nancy genaderd is, heeft de met 50,000 inwoners bevolkte stad zich zonder slag of stoot den 12^{n} Augustus bij gemis aan geweren aan een peloton pruisische cavalerie overgegeven.

Het Frankrijk van 1870 toonde ook hier zeer verschillend te zijn van dat van 1792. Vier pruisische ulanen namen 't eerste bezit van de stad, zij vonden eene contributie van 50,000 francs, eene kleinigheid voor eene plaats, welke zoo vele schoone gebouwen bezit; de burgemeester stond hunne eischen toe en voegde er het gedenkwaardige en beslissende woord bij: ‘wat zou de moed van burgers vermogen, waar de dapperheid der soldaten niets vermag.’

[Nummer 9]

GENERAAL UHRICH.

Generaal Uhrich.

De grijze krijgsman, wiens hardnekkige verdediging van Straatsburg een der belangrijkste incidenten van den oorlog uitmaakt, stond reeds lang in het fransche leger als een dapper en onverschrokken officier bekend.

Jean Jacques Louis Uhrich, in 1802 te Pfalzburg geboren, verliet op achttienjarigen leeftijd de militaire school van Saint Cyr en werd als luitenant bij het derde regement infanterie geplaatst. Tot kapitein in 1834 en tot kolonel van zijn oud regement in 1848 bevorderd, werd hij in 1859 brigade-generaal en ontving in den oorlog van de Krim den rang van divisie-generaal.

In den italiaanschen oorlog werd hij bij het vijfde armée-corps geattacheerd en verwierf in 1862 het Groot kruis van 't Legioen van eer, waarvan hij in 1857 tot kommandeur was benoemd.

Drie jaren geleden trok de oude krijgsman zich uit den militairen dienst in 't burgerlijk leven terug, doch bij het uitbreken van den oorlog met Duitschland verzocht en bekwam hij het opperbevel in de stad Straatsburg.

Zijne onverschrokkenheid en vastberadenheid bij gelegenheid van den panischen schrik, welke de fransche troepen op hunne vlucht bij Woerth overmeesterde, en zijne hardnekkige verdediging van Straatsburg hebben zijne energie en dapperheid zelfs door zijne vijanden doen bewonderen. Een zwitsersch correspondent, welke hem in de vreeselijkste oogenblikken van het bombardement bezocht, getuigt dat Uhrich te midden der bommen zoo koelbloedig en bedaard bleef alsof er niets gaande was. En toch was volgens de eigen woorden des generaals het vuur der belegeraars veel vreeselijker dan hij het ooit bij het bombardement van Sebastopol had bijgewoond.

De oudste zoon van generaal Uhrich diende als officier van den staf van Mac-Mahon en stierf ten gevolge der bekomen wonden in den slag bij Woerth. Zijne vrouw is van Freiburg; de zelfopoffering, waarmede zij gedurende een dag en nacht rusteloos naar het lijk van haren verslagen zoon zocht, getuigt dat ook zij een moed bezit haren echtgenoot waardig.

De Vijverberg te 's-Gravenhage.

Een der schoonste wandelingen binnen het aan fraaie gezichtspunten zoo rijke 's-Gravenhage, - de nederlandsche Koningstad van heden, ‘het schoonste en grootste dorp der geheele wereld’ van vroeger - is de Vijverberg met zijn bekoorlijk waterstuk en zijn rijkdom van gebouwen en boomen. Het is daarenboven de plaats waar de hoogste belangen des lands besproken worden, want men vindt de meeste raadzalen van 's lands collegies saamgebracht in de ommiddellijke nabijbeid van dit door zich zelf reeds bekoorlijk gedeelte dier residentie. Aangezien het onwillekeurig elken bezoeker het behoorlijkste genot verschaft zal eene getrouwe afbeelding eveneens niet onwelkom zijn en ziedaar de reden welke er ons toe deed besluiten om in eene houtgravure den Vijverberg te ‘s-Gravenhage aan onze lezers voor te stellen.

De plaats waar de Vijverberg met het Binnenhof zijn gelegen mag als de bakermat van de residentie beschouwd worden, want daar is het dat Graaf Willem II, Roomsch-koning, een jachthuis in het groote grafelijke bosch heeft gebouwd. Floris

V had van zijn vader diens voorliefde voor zijn jachthuis geërfd en hield daar dikwijls verblijf. Zoodoende was de eerste grondslag voor ‘s-Gravenhage gelegd. Reeds eene eeuw later was het jachtverblijf der hollandsche graven tot een aanzienlijk dorp aangegroeid, waar vele schoone straten werden gevonden als de Vijverberg, - aldus genaamd naar den Vijver die, waarschijnlijk op last van Floris V, daar gegraven werd, - het Tournooiveld enz. die allen met schoone huizen bezet waren.

Het oude grafelijk slot, thans meer bekend onder den naam van het Binnenhof, heeft in den loop van zijn bestaan weinig of geen veranderingen, althans wat het uiterlijke betreft, ondergaan. Nog steeds is het een der eerwaardigste gedenkstukken uit den grafelijken tijd dat eenige aanspraak mag maken op zijn vroegere faam als meesterstuk van bouwkunst uit de dertiende eeuw. De oude namen zijner zalen en poorten zijn meestal veranderd, zoozelfs dat de vroegere benamingen tegenwoordig geheel onbekend zijn. Door drie poorten - welke den naam dragen van de Stadhouderspoort, de Mauritspoort en de hofpoort - komt men van het Buitenhof op het binnenplein van het gebouw. Tegenover de Stadhouderspoort vindt men reeds dadelijk de beroemde oud-gothische ridderzaal door den Roomsch-Koning Willem II gebouwd en welke men in vroegeren tijd - wel met eenige overdrijving - vergeleek met Salomon 's tempel. Zij is op eene lengte van 37,5, eene breedte van 18,8 en eene hoogte van 20,5 meter met zooveel kunst gebouwd dat geen pilaar noodig was om het dak te stutten dat uit eene vreemde soort van eikenhout, welke men vroeger voor cederhout hield, vervaardigd is. Grootsche maar ook treurige herinneringen zijn aan deze zaal verbonden, want in 1290 stelde Floris V daar zijn orde van St. Jacob in, in 1581 werd er de spaansche heerschappij in den persoon van Filips II afgezworen en in 1619 was het ook uit deze zaal dat de beroemde raadspensionaris, de grijze Oldenbarneveld, het schavot beklom. Van 1815 tot 1840 werden in deze zaal de trekkingen gehouden der staatsloterijen.

Aan de linkerzijde der stadhouderspoort is de hofkapel die waarschijnlijk ook haar eerste ontstaan aan den Roomsch-Koning Willem II te danken heeft en later meer bekend was onder den naam van Maria ten Hove of ten Haage. Na de hervorming diende deze kapel tot bijzondere hofkerk der Staten van Holland; zij brandde af in 1643 maar werd spoedig herbouwd, was fransche Kerk van 1684 tot 1807 en werd toen aan de Katholieken afgestaan.

Naast de hofkapel is de Treveskamer, aldus geheeten ter gedachtenis aan het bestand (in 't Fransch *trêve*) van 12 jaren in 1609 tusschen de Staten en Spanje gesloten, welk bestand in deze kamer geteekend werd. Langen tijd heeft zij gediend tot vergaderzaal der Eerste Kamer.

In het Binnenhof vindt men nog de vergaderzalen der Tweede Kamer in de voormalige danszaal, thans de troonzaal, van den Hoogen Raad der Nederlanden en van den Raad van State, het rijksarchief, staatssecretarie, enz.

Patrijzen.

De graveerstift stelt ons in deze plaat een trek uit het harde lot, den patrijs beschoren, aanschouwelijk voor. Het is blijkbaar, dat het geschetste troepje patrijzen, ontsteld, verbijsterd, een tooneel ontvlucht, waar wellicht vele leden der talrijke familie als slachtoffers van 's menschen listen en lagen zijn gevallen. Dit vijftal is wel ongedeerd het moordtooneel ontkomen, maar doodelijke angst jaagt het op de vlucht, terwijl een tweetal nood- en smartkreten slaakt.

Hooggeschat als wildbraad en met hardnekkigheid door jagers en honden gejaagd en opgespoord, is de patrijs voortdurend door gevaren omringd. Zijne levensdagen zijn geteld in verhouding tot den leeftijd, welken de natuur hem heeft geschonken, terwijl een geweldige, wreede dood een einde aan dat leven maakt. Hier beloert hem de roofvogel, en slaat zijne scherpe klauwen in zijn teeder lichaam dat van verdedigingsmiddelen is beroofd; dáár in de veilige roest, door zijne jongen omgeven, nadert de mensch in het holle van den nacht en spreidt over hem en zijn kroost het vreeselijk net, de tiras genaamd, uit en allen, zonder uitzondering, zijn den wreedsten dood overgegeven. Terecht noemen de Franschen dat net, *drap de mort* (doodlaken). Elders worgt hem de gespannen strik of, waarvan in deze plaat sprake is, verminkt, verplettert hem een brandend schot hagel.

Hij is nogtans een beter lot waardig, wegens zijne schoone hoedanigheden; onschadelijk en vredelievend onderscheidt hij zich bovendien door onkrenkbare huwelijkstrouw, toewijding en eene eindelooze liefde tot zijne veeltijds talrijke jongen. Overheerlijk schetst La Fontaine de list, welke hij met heldhaftige zelfopoffering aanwendt om het gevaar dat zijne jongen bedreigt, af te leiden. Die schets is te schoon, om ze hier niet in te voegen.

Quand la perdrix
Voit ses petits.
En danger et n'ayant qu'une plume nouvelle,
Qui ne peut fuir encore par les airs le trépas;
Elle fait la blessée, et va trainant de l'aile,
Attirant le chasseur et le chien sur ses pas,
Détourne le danger, sauve ainsi sa familie;
Et puis quand le chasseur croit, que son chien la pille,
Elle lui dit adieu, prend sa volée, et rit
De l'homme qui, confus, des yeux en vain la suit.[1)]

Het groepje patrijzen is dan blijkbaar getuige geweest van de ramp, welke de familie heeft getroffen. Waar zijn zij, de dierbaren, waaraan zij zoo innig verbonden waren? Helaas! een donderend schot uit het roer gelost, vuur en lood brakend, heeft hen neêrgeveld; welk een vreeselijk ontwaken uit eene zoete ongestoorde rust! Het rampzalig overschot slaat verbijsterd op de vlucht; de angst is te groot, de noodzakelijkheid tot

1) Als de patrijs zijne jongen, welke den dood op hunne jeugdige wieken in de lucht nog niet kunnen ontvluchten, in gevaar ziet houdt hij zich getroffen en loopt met hangende vlerken voort, jager en hond op zijne schreden lokkende, weert zoo het gevaar af en redt zijne familie; en vervolgens als de jager denkt, dat zijn hond hem heeft betrapt, zegt hij hem goeden dag, neemt zijne vlucht en lacht met den man, welke, verlegen, hem te vergeefs nastaart.

redding te dringend, om nu reeds den omvang van die ramp te overzien. Te vergeefs slaakt de oude patrijs, uit den geopenden bek, angsten noodkreten; slechts een der jongen, dat hem op den voet volgt, beantwoordt die klaagtonen. De overigen schijnen verbijsterd, overstelpt door de verschrikkingen van het moordtooneel. Bovendien zijn zij ontsteld door het schot, dat donderend weêrgalmt en het luchtruim scheurt; verblind door de vuurkolom van het schot, flikkerend als een bliksemstraal, uiteengeworpen door het moordend lood, dat knarsend en huilend de lucht doorboort. Men ziet het, als 't ware doof voor de angstige roepstem, vliedt elk, ordeloos, naar de mate van zijne krachten in de gekozen richting, om de eerste veilige schuilplaats te bereiken. Dáár, in veiligheid onder het loof, verblijft hij uren, door smart verteerd en als aan den grond genageld, maar eindelijk doet eene andere aandoening hare rechten gelden. De zucht tot het familieleven welt op en zijne schrille stem verheffend, roept hij de verspreide leden te zamen. Thans overziet de vereenigde familie den vreeselijken omvang van den gepleegden moord: het huwelijk is verbroken; zóó velen dierbaren zijn onder het moorddadige lood gevallen en een ander vlijmend wee bestormt het reeds zoozeer geschokte gemoed.

Het is geene verbeeldingskracht, welke deze woorden in den mond legt; want hij, welke met aandacht het zedelijk karakter, vooral der dieren welke *en familie* leven, gadeslaat, staat verwonderd over de verschillende aandoeningen en bewijzen van vreugde en rouw, van liefde en haat, van trouw, toewijding en zelfopoffering, welke hun geheel leven kenmerken.

's *Bosch, November* 1870.
HUBERT SASSEN.

Rijkdom en armoede.
Uit het dagboek van een Pastoor. Medegedeeld door H.A. Banning.

Slot.

Het was nog nauwelijks een uur geleden, dat ik het huis van den rijken baron betrad, en welk een tooneel had ik in dat korte tijdsverloop bijgewoond! hoe veel ondervinding had ik opgedaan! Er gaan soms maanden, jaren van ons leven voorbij, welke in den stroom der tijden slechts eene flauwe herinnering bij ons achterlaten, doch er kunnen zich ook oogenblikken van zulk eene groote beteekenis voordoen, dat de indruk daarvan ons jaren lang levendig bijblijft. Zoo was het ook hier. Ik had reeds veel ondervonden, sedert mijne priesterlijke loopbaan was begonnen; ik had bij het sterfbed geleerd, hoe vergankelijk het ondermaansche is, hoe nietig de rijkdommen zijn, waaraan wij, zwakke menschen-kinderen, maar al te veel waarde hechten; nooit had ik echter de wereldsgezindheid in eene afschuwelijker gedaante gezien dan heden. Mijn vriend, de doktoor, scheen, even als ik, in diepe gedachte verzonken, want wij waren reeds een goed eind voortgegaan, eer er tusschen ons een enkel woord was gewisseld. Eindelijk brak mijn geleider de stilte af.

‘Pastoor!’ zegde hij, ‘wat is God toch verschrikkelijk in Zijne oordeelen. Die rijke dwaas meende de Voorzienigheid ongestraft te kunnen beleedigen, doch Zij heeft zich verschrikkelijk gewroken.’

‘Ik bid u, mijn vriend! roep het afgrijsselijk tooneel, dat wij zoo even bijwoonden, niet nog meer in mijne verbeelding terug; ik heb een koortsig gevoel door al mijne leden; ik vrees voor den nacht.’

‘Het is met mij even zoo gelegen. Mijne betrekking als geneesheer brengt mij natuurlijk dikwijls bij droevige, vaak hartverscheurende tooneelen, maar nooit ben ik meer geschokt geweest dan dezen avond; het is mij alsof de afschuwelijke gedaante van den baron mij op de hielen zit.’

‘Mij valt daar iets te binnen, dat wellicht de beste afleiding zal kunnen geven, en de onaangename indruk, welken het godslasterlijke gedrag van den baron op ons heeft gemaakt, is toch niet beter weg te nemen dan door den troost van den godsdienst zelven, door een voorbeeld van geduld en godsvrucht in lijden, en ik geloof u dien tegenhanger te kunnen bezorgen. Kent gij het ongelukkige gezin van den schoenmaker Heemhuizen?’

‘O ja, het is een der huisgezinnen, welke ik als lid der conferentie te bezoeken heb. Zoo ooit iemand verdiensten trekt uit zijn lijden, dan is het de brave Heemhuizen; nu hij zal wel spoedig zijn loon gaan ontvangen, want toen ik hem voor een paar dagen bezocht, waren er vele teekenen van zijn naderend einde.’

‘Ik ben nog dezen morgen bij hem geweest en geloof met u dat hij spoedig uit zijn lijden zal zijn. Mij dunkt wij moesten den braven man eens gaan bezoeken ik ben verzekerd dat wij bij zijn ziekbed de verandering van gemoedsgesteldheid, welke wij zoo zeer noodig hebben, wel zullen vinden.’

‘Dat is een schoone inval, pastoor! wij willen dan ook maar dadelijk den weg naar zijne woning inslaan.’

‘Ik heb tot mijn genoegen bevonden, doktoor! dat de conferentie in de grootste behoefte van dat huisgezin heeft voorzien; nu, het is er waarlijk goed aan besteed.’

‘De conferentie heeft gedaan wat zij kon en mocht, en ik heb nooit dankbaarder menschen aangetroffen dan zij zijn; maar het is onmogelijk het geheele huisgezin te onderhouden, en daarom blijft er voortdurend nog zoo veel gebrek heerschen, dat men altijd met een gevoel van weemoed de woning verlaat.’

‘Hoe lang zijn zij reeds ten laste der conferentie?’

‘Sedert de laatste bloedspuwing van Heemhuizen. Ik wist reeds lang te voren, dat er de grootste behoefte heerschte, want het was voor den man met zijn zwak gestel onmogelijk om zijn talrijk gezin den kost te geven, en, onder ons gezegd, ik heb hem meermalen van brandstoffen en andere noodzakelijke behoeften doen voorzien, natuurlijk zonder dat hij wist van wien het kwam, want de man had te veel eergevoel om eene aalmoes aan te nemen, zoo lang hij nog iets kon werken. Toen echter zijne krachten hem eindelijk geheel en al verlieten, en hij onmogelijk langer tegen zijn ongeluk kon worstelen, moest hij wel. Het zal nu ruim een jaar geleden zijn, dat de nood hem dwong onze hulp in te roepen. Het was op een kouden winterdag, dat zijne vrouw schreiende tot mij kwam, en mij in den naam van God smeekte om eenig eten voor hare kinderen, die den geheelen dag geen voedsel hadden genoten. Ik ging met haar naar de armoedige woning en vond aan alles gebrek. De man zat bleek en afgemat in den hoek van den haard, ofschoon er geen enkele vonk vuur in huis was. Hij huiverde toen hij mij zag en wees, zonder een woord te spreken, op de twee kinderen, welke hij tusschen zijne beenen had geplaatst, om hen te verwarmen.’

‘Hoe gaat het, Heemhuizen?’ vroeg ik, hem de hand biedende.

‘Niet goed, mijnheer! mijne krachten nemen dagelijks af.... mijne vrouw en kinderen.... ik kan hen niet meer onderhouden.’

De arme man veegde met zijne ruwe hand een traan uit het oog.

‘Gij moet goeden moed houden, mijn vriend! God verlaat nimmer de zijnen al schijnt de nood ook soms nog zoo dringend.’

‘Ik weet het, mijnheer! en waren mijne krachten nog maar toereikend om in het allernoodigste te voorzien, ik zou geen mensch mijn leed klagen; want o! niemand weet wat het zeggen wil, zijn hand te moeten uitsteken om eene aalmoes te vragen, wanneer men nog in de kracht van zijn leven is; maar wat moet ik doen? Kan ik nog langer zien, dat mijne vrouw en kinderen honger moeten lijden? Zie, mijnheer! dat is het wat mij aan het hart knaagt, wat mijn lijden vergroot?’

‘Gij hebt wel gedaan met den bijstand der conferentie te komen inroepen; eene eervolle armoede is beter dan schandelijk verkregen rijkdommen; ik zal uwe belangen in de vergadering voordragen, en wij zullen alles voor u doen wat mogelijk is. Voor dit oogenblik wil ik echter aan mijne vrouw de zorg opdragen om in de eerste behoeften van uw huishouden te voorzien, en wees dan maar wel te vreden; het is noodzakelijk tot herstelling van uwe gezondheid.’

De vrouw stond in een hoek van het vertrek en drukte weenend het kleinste kind, een zuigeling, aan hare borst; de man greep mijne beide handen en zegde met een ernst die mij trof: ‘Ik wist wel dat God mij niet zou verlaten, mijnheer!.... Zoo ik weder gezond mag worden, zal ik uwe weldaden trachten te vergoeden, zoo niet.... daarboven zult gij grooter vergelding ontvangen.’

‘Van dien dag af hebben wij het huisgezin geregeld bezocht, en alles gedaan wat in ons vermogen is, maar, zoo als ik u reeds zegde, wij kunnen onmogelijk het huisgezin geheel onderhouden. - Doch laten wij deze dwarsstraat inslaan, dat is een weinig nader.’

De bedoelde dwarsstraat bracht ons in eene der achterbuurten, en weldra stonden wij voor de woning van den armen schoenmaker.

Ik heb getracht den rijkdom en weelde, waarin de baron leefde te schetsen, lieve lezer! thans verzoek ik u, mij ook in het verblijf van ellende te volgen, en worden uwe oogen ook niet gestreeld door de pracht en den rijkdom, welke bij den eerste heerschten, uw hart zal, zoo het nog onbedorven is, hier een genoegen smaken, dat dáár niet te vinden was.

Het huis zag er van buiten uit als bijna alle huizen van de meest behoeftigen. Men vond eene onder- en bovendeur, welke niet sloten en bij elken rukwind rammelden, een klein venster, waaraan meer papier dan glas te vinden was, en in sommige reten en scheuren oude lappen en doeken, om den tocht buiten te keeren. De deur openende, bevond men zich in een klein portaal, indien men deze kleine ruimte zulk een naam kan geven, en van daar kwam men in het eenige vertrek. Toen wij binnen traden was het daar bijna volslagen donker, men kon alleen in den hoek van den haard een paar gedaanten opmerken, flauw verlicht door de weifelende vlam van een paar dunne stukjes brandend hout. Zoodra wij binnen waren en de vrouw vernam wie haar nog zoo laat kwamen bezoeken, ontstak zij een klein lampje en plaatste het op de tafel. Ik was dikwerf in het kleine huisje geweest. Vroeger, vóór dat de arme Heemhuizen ziek werd, was het een lust om te zien, hoe netjes daar alles was. Men vond er zes goede stoelen, eene lâtafel met koperen knoppen, waarover altijd een helder servet gespreid lag; vermoedelijk om het blauwe servies, wat er op prijkte, beter te doen uitkomen. Aan de witte muur hingen vier bontgekleurde schilderijen, voorstellende de droevige geschiedenis van Genoveva van Brabant; bezijden de bedstede hing eene oude friesche klok, welke elk half uur geregeld haar ‘koekoek’ liet

GEZICHT OP DEN VIJVERBERG TE ‘S-GRAVENHAGE.

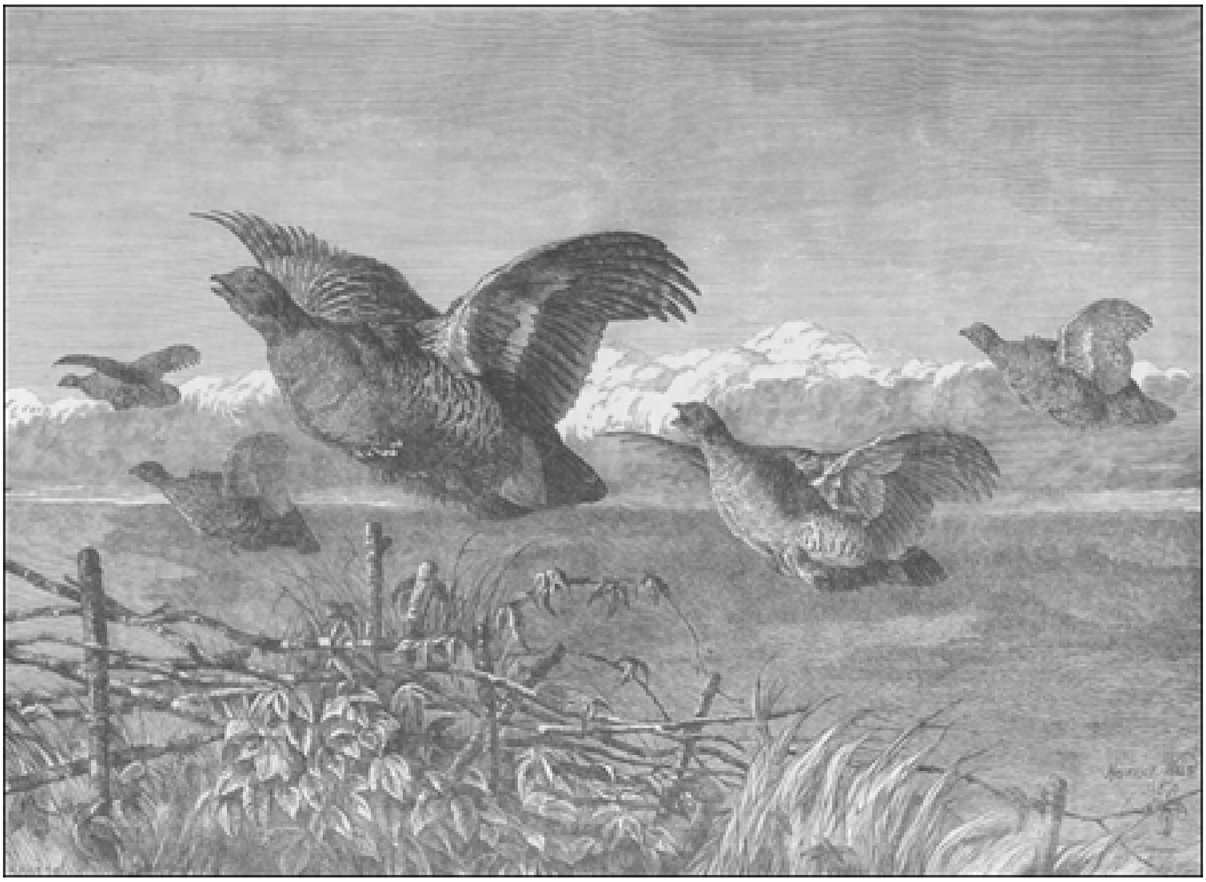

PATRIJZEN.

hooren; en wanneer de slachtmaand voorbij was, zag men gewoonlijk aan den zolder in de nabijheid van den schoorsteen, een paar dwarshouten, waaraan eenige lever- en bloedworsten hingen; iets dat tegenwoordig bij den ambachtsman wel onder de artikelen van weelde kan worden gerangschikt.

Van dat alles was nu echter niets meer te vinden. De lâtafel met servies, de klok, de schilderijen, ja zelfs bijna al de stoelen waren verdwenen; de muren, anders zoo helder wit, waren nu zwart berookt, en zoodra men de deur opende, kon men den zieke op zijn bed zien liggen, want de moeder had de gordijnen gebruikt, om er rokjes voor de kinderen van te maken.

Toen de half bevrozen pit van het lampje langzaam ontdooid was, en allengs een flauw schijnsel in het kamertje wierp, kon men een en ander beter onderscheiden. De beide kinderen, welke wij reeds bij den haard hadden opgemerkt, zaten in een hoekje neêrgehurkt, en staken hunne bevende handjes naar het kleine vlammetje uit, dat in de asch flikkerde. Zoo dicht mogelijk bij den schoorsteen stond een oude kist, waarin op een soort van bedje nog twee kleine kinderen lagen. De arme schepseltjes sliepen zoo rustig, alsof zij in warm dons gedoken lagen. De vrouw had waarschijnlijk gebeden, want toen zij de lamp opnam om ons naar het bed te geleiden, hing de rozenkrans aan haren linkerarm. ‘Wel, moeder Heemhuizen, hoe gaat het met den zieke?’ vroeg ik.

De arme vrouw zag mij met betraande oogen aan en bracht mij, zonder antwoord te geven, bij het bed.

De zieke was sedert dien morgen zeer veranderd. Zijne oogen waren weggevallen, en zijn gelaat droeg reeds de kleur, welke gewoonlijk de naderende ontbinding voorspelt.

‘Heeft hij den geheelen avond zoo alleen gelegen?’ vroeg de doktoor, mij een veelbeteekenenden blik toewerpende.

‘O neen, mijnheer! ik ben vóór ongeveer een kwartier nog met het licht bij hem geweest, doch de olie is zoo duur, en daarom laat ik des avonds de lamp maar uit. Toen ik het laatst bij mijn man was, meende ik dat hij sliep, en heb hem daarom maar rustig laten liggen. Vindt mijnheer niet dat hij veranderd is?’ voegde zij er fluisterend bij.

‘Ja moeder! ik heb veel aan hem verloren,’ antwoordde de doktoor even zacht en zich nu naar den zieke wendende riep hij: ‘hoe gaat het Heemhuizen?’

De man sloeg zijne groote oogen op, richtte nu eens een' blik op den doktoor, dan op mij, en stamelde eindelijk: ‘Slecht, mijnheer! heel slecht!’

‘Hebt gij ook behoefte aan een of ander?’ vroeg ik hem.

Hij deed moeite om zich op te richten, en toen zijne vrouw hem hierin ondersteunde, en met haar hoofd dicht bij het zijne kwam, bracht hij met veel inspanning zijn arm om haren hals, en zegde met afgebroken woorden:

‘Ik heb niets meer noodig, mijnheer pastoor!.... maar mijne arme vrouw en kinderen!....’ Hij drukte het hoofd der vrouw aan zijne borst. Zij snikte luid.

De doktoor poogde de vrouw zacht terug te trekken, en maakte de aanmerking dat zulk eene inspanning niet goed voor hem was.

‘O mijnheer!’ riep hij, ‘laat mij nog eenmaal dien troost genieten; het zal de laatste maal zijn. Die goede vrouw, ik had haar zoo gaarne gelukkig gemaakt en zij moet gebrek lijden! Wij droomden vroeger van goede dagen en in plaats daarvan moet zij gebrek lijden; doch het is Gods wil, en wat Hij doet is welgedaan.’

De vrouw weende luid. ‘Kom Betje!’ zegde hij, ‘ween niet, omdat ik ga sterven; gij weet, dat de pastoor gezegd heeft, dat God een vader is voor weduwen en weezen.... Wij hebben vele gelukkige dagen gehad, toen ik nog gezond was, en toen ik niet meer werken kon, hebben brave menschen ons in onzen nood bijgestaan. Gij ziet het wel, God verlaat nimmer de zijnen. Mijnheer de doktoor heeft mij beloofd, dat hij ook na mijn dood voor u en onze kinderen zal zorgen, niet waar mijnheer?’

‘Ik beloof u alles te zullen doen, wat in mijn vermogen is, mijn vriend!’ zegde de doktoor diep geroerd.

‘En dan zullen mijne lieve kinderen in de school bij de liefdezusters blijven, niet waar? daar zullen zij leeren, hoe zij moeten doen om brave menschen te worden; dan werkt gij voor hun dagelijksch brood, en God zal het overige doen. Gij zijt eene brave huisvrouw voor mij geweest, Betje! ik heb er God van daag nog voor bedankt. Kom, wees nu getroost, offer uw lijden op aan de H. Moeder Gods, die nog veel grooter smarten heeft geleden, ofschoon zij zelfs de Moeder van onzen Zaligmaker was, en denk dat wij elkander eenmaal in den hemel wederzien.’

Hier werd de man door zijne aandoeningen overstelpt; zijne stem weigerde hem haren dienst. Wij moesten de vrouw als met geweld van het lichaam des stervenden rukken.

De zieke richtte een droeven blik op haar; nog één traan, wellicht de laatste, rolde over zijne bleeke wangen. Toen vouwde hij de handen, sloeg zijne oogen ten hemel, en bad: ‘O God! wees haar helper en trooster, wanneer ik er niet meer zijn zal.’

De doktoor hield zich met de vrouw bezig, die half bewusteloos op een ouden stoel zat, en als wezenloos voor zich uit staarde, terwijl de kinderen bij haar stonden te schreien.

Ik bleef bij den zieke, en sprak hem over onzen H. Godsdienst, die onuitputbare bron van troost, over de verdiensten van het lijden door den verzoeningsdood van Jezus Christus en over den hemel, waar hij weldra belooning zou vinden voor zijne deugd. O, hier vielen mijne woorden op veel vruchtbaarder grond dan vóór weinige oogenblikken bij den rijken baron. De zieke verzocht mij nog eenmaal met hem een acte van geloof, hoop, liefde en berouw te verwekken. Gij hadt het moeten hooren, lieve lezer! hoe hij met zijn' stervenden mond de belijdenis van zijn geloof aflegde, hoe groot zijne hoop was, hoe vurig hij zijne liefde uitboezemde. En toen hij voor God en alle heiligen beleed een groot zondaar te zijn, toen bracht hij met alle inspanning nog eens zijne hand aan de borst, en sloeg, vol van een heilig berouw, driemaal op het hart, dat weldra niet meer zou kloppen.

Is dat niet een rijkdom welke tegen alle aardsche schatten kan opwegen? - Zooveel geloof en liefde, bij zooveel lijden en ongeluk; - het offer van zulk een hart moet waarlijk Gode welbehagelijk zijn.

De laatste inspanning had den zieke zeer afgemat; zijn einde naderde met rassche schreden. ‘Waar is mijn vrouw?’ vroeg hij eensklaps. Zij was intusschen eenigszins bedaard; de kinderen zaten weder bij den haard, waarop het vuur nu bijna geheel uitgedoofd was, bij tusschenpoozen half luid snikkende.

Op verzoek van den stervende brachten wij haar bij het bed; hij richtte zich nog eenmaal op; een plechtige ernst zetelde op zijn gelaat.

‘In den naam van God,’ riep hij met eene holle stem, ‘vraag ik vergiffenis aan alle menschen, welke ik ooit eenig kwaad heb aangedaan, voor de ergernis, welke ik willens of onwillens heb gegeven. In den naam van God schenk ik vergiffenis aan allen, welke mij ooit eenig leed hebben aangedaan.’ Toen vroeg hij om zijne kinderen, kuste hun allen met zijn stervenden mond het laatst vaarwel toe, en sprak tot zijne

vrouw: 'ik stel deze dierbare panden in uwe handen; bewaar hunne harten voor het bederf der wereld; breng hen in onzen heiligen godsdienst groot, en denk altijd en in alles, dat gij eens strenge rekenschap van hen zult moeten afleggen. Bid voor mij, opdat God mijne ziel in de eeuwigheid genadig zij.... vaarwel! -' Hij stamelde nog eenige onverstaanbare woorden en zonk achterover.

Wij plaatsten de gewijde kaars, welke ik bij de toediening der H. Sacramenten had achtergelaten, in zijne handen; hij klemde haar vast tusschen zijne vingers, als ware zij de fakkel, welke hem op het donkere pad des doods moest verlichten.

Het is een plechtig oogenblik, het oogenblik des doods, wanneer de onsterfelijke ziel zich losrukt van het stof, om hare eeuwige bestemming te gemoet te gaan; zelfs de lichtzinnigste mensch gevoelt zich dan tot ernstige gedachten gestemd, en voor hem, welke zijn eeuwig heil ter harte neemt, is zulk een oogenblik een spoorslag, om steeds op dat laatste uur voorbereid te zijn.

Wij knielden allen voor het bed van den zieltogende neder; de doktoor bad luide de litanie van de stervenden, en nog eenige oogenblikken zagen wij hoe zich zijne lippen bewogen, tot hij eindelijk zacht den laatsten adem uitblies.

Zoo sterft de vrome, welke zijn rijkdom niet zoekt in de goederen dezer wereld, maar in de onvergankelijke schatten des hemels.

Hoe nietig zijn toch de goederen, hoe ijdel de genietingen dezer aarde?

Nog nauwelijks een uur geleden zag ik, hoe de rijke man zich half waanzinnig aan de wereld en hare genietingen vastklemde; hoe zijne ziel tegen den engel des doods worstelde, omdat de wraakengel Gods aan zijne zijde stond; hoe hij alles wat hem omgaf vervloekte, en de gaven hem geschonken als zoovele wapenen tegen zijn God gebruikte. En de arme man, die niets dan lijden en tegenspoeden had ondervonden, waar anderen genoegens maaien, hij zegende de hand, welke hem kastijdde, zegende alles wat hem omgaf, en zijne ziel, sierlijk getooid als eene jonge bruid, schudde zacht haar stoffelijk hulsel af, en ijlde vreugdedronken naar de bruiloftzalen van haren eeuwigen bruidegom.

Ik heb nog slechts weinige woorden hierbij te voegen.

Toen de brave Heemhuizen zijn ellendig aardsch leven, zoo wij mogen vertrouwen, met de eeuwige heerlijkheid verwisseld had en wij de goede vrouw zoo veel in ons vermogen was, getroost hadden, verlieten wij de woning waar zooveel deugd heerschte. Wij hadden beloofd, alles wat in ons vermogen was te zullen aanwenden om het lot der arme weduwe te verzachten; ik droeg den volgenden morgen het H. Misoffer voor den overledene aan God op.

Ik had op nieuw ondervonden hoe waar het is dat de armoede naar de ziel zich onafscheidelijk aan hare prooi vastklemt, dat een vloek op haar rust, en dat de rijke naar de ziel een geluk bezit, dat de grooten der aarde voor al hun goud niet kunnen koopen.

'IJdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid!' Zoo sprak reeds voor eeuwen de wijze Salomon, en ofschoon de ondervinding ons van de waarheid dezer spreuk dagelijks overtuigt, wij dwaze en lichtzinnige menschen beseffen niet genoeg, dat deze wereld geene plaats van genoegens, maar een beproevingsoord, is, waar wij gelouterd moeten worden voor een beter leven.

De goede God heeft sommigen onzer met overvloed gezegend, een voorrecht, dat alleen dan benijdenswaardig kan zijn, wanneer er een goed gebruik van wordt gemaakt, doch dat door velen tot hun tijdelijk en eeuwig onheil misbruikt wordt, daar zij er een geluk in zoeken, wat er onmogelijk in te vinden is, want:

Noemt men rijkdom 't hoogste goed
   Van dit aardsche leven,
Wat zal dan in tegenspoed
   Ons vertroosting geven?

Is een weinig aardsch genot
   't Al waar wij naar haken,
Hoe toch vinden wij dan God,
   Als eens rampen naken?

Neen, het hoogst genot op aard,
   't Waar gelukkig leven,
Wat ons steeds genoegen baart,
   Kan geen goud ons geven.

't Is de weltevredenheid,
   Met de deugd vereenigd
Die ons pad met rozen spreidt,
   Ramp en lijden lenigt.

't Is de godsdienst, 't hemelsch licht,
   't Is 't ootmoedig streven
Naar des christens heil'gen plicht,
Dat des menschen hart verlicht
En hem reeds een hemel sticht,
   In dit aardsche leven.

Van het oorlogsveld.

IJzingwekkend zijn de gruwelen door de Duitschers den 1 September, te Bazeilles gepleegd.

Het eertijds zoo schoone dorp met zijne twee duizend inwoners is niets meer dan een hoop verkalkte steenen en lijken door de vlammen zwart geblaakt.

De Beiëren en Pruisen, om de bewoners te straffen dat zij zich verdedigd hadden, staken het dorp in brand. De meeste nationale garden waren dood; de bevolking zat in de kelders: vrouwen, kinderen, grijsaards allen werden verbrand!

Op de 2000 bewoners bleven er nauwlijks 300 over, om te getuigen dat zij door den vijand gansche familiën in de vlammen zagen terugdrijven en de vrouwen fusilleeren, welke wilden vluchten,

‘Ik heb met eigen oogen de rookende puinen gezien van dat ongelukkig dorp,’ zegt een correspondent van de *Times*. ‘Geen huis staat recht. Een reuk van gebrand vleesch stijgt u in de keel. Ik heb verbrande lijken zien liggen, op den dorpel hunner woning.

De oorlog heeft zijne gestrengheden, maar hij heeft ook zijne regels, gegrond op de wetten der eer en der menschelijkheid. Die wetten, Beiëren of Pruisen, die te Bazeilles waart, hebt gij geschonden. Gij hebt uwe overwinning geschandvlekt. Ik doe een beroep op de wereld, op de geschiedenis welke u oordeelen zal.

Ik vraag u of gij recht hebt, kinderen en vrouwen van een dorp te dooden en te verbranden wier bewoners hunne haardsteden en hun vaderland verdedigden?

‘Neen, gij hadt het recht niet Bazeilles in brand te steken; gij hebt gedood om te dooden; gij hebt u gedragen als wilden en niet als soldaten.’

Iemand, welke het slagveld van Sédan bezocht, getuigt in eene ambulans een kind van veertien jaren gezien te hebben, dat schrikkelijk verminkt was. De scherven van een houwitser hadden het de twee beenen en een hand afgeslagen. Zijne moeder zat weenend aan zijn bed. Hartverscheurend was de smart der beide ongelukkigen. Bij gelegenheid der vlucht des keizers had het kind de wonden bekomen.

Het was 1 September. Alle hoop voor het fransche leger was verloren. De keizer stijgt op de Turenne-plaats van zijn paard en geeft de teugels in de hand van een kind dat daar staat. Op dit oogenblik valt er een hagelslag van granaten. Een bom barst aan de voeten van het beeld. Het kind en verscheidene personen der omgeving worden gekwetst, de keizer blijft ongeschonden.

Op verschillende plaatsen, vooral van Lotharingen, was de haat der inwoners tegen de doortrekkende pruisische troepen zoo groot, dat men in de waterputten zand en vuilnis wierp, ten einde aan de paarden en manschappen der vijanden het drinken te beletten. Eene vreeselijke wraak volgde telkenmale op deze wanbedrijven en o.a. werd daarom te Kaiserslautern een geheel huisgezin met vrouw en kinderen vermoord en eene prachtige hoeve met 40 stuks vee in de asch gelegd.

Meermalen sneden de boeren de telegraafdraden door; viel zulk een boer in de handen van een hulaan, dan sloeg hij hem gewoonlijk tot straf een strik om den arm, sleepte hem een eind weegs voort aan zijn paard gebonden en vervolgens werd de boer zonder vorm van proces opgehangen.

Gerstäcker, de correspondent van een duitsch blad verhaalt, dat te Courcelles aan een gewond, stervend pruisisch officier door eene oude fransche vrouw van 70 jaren de oogen werden uitgestoken.

Eenige oogenblikken later drongen pruisische huzaren binnen, ontdekten de gruweldaad, sleepten de vrouw naar buiten en trapten haar letterlijk dood.

Gerstäcker, welke het verhaal eerst niet gelooven wilde, liet het lijk der oude opgraven en werd aldus van de droevige waarheid overtuigd.

Hoe er te Sédan dapper gevochten is, blijkt o.a. uit het volgende feit: een luitenant-kolonel, op het punt zijnde van met zijn regement omsingeld te worden, roept uit: ‘ik geef mij niet over, volgt mij.’

Allen snellen naar een klein bosch, waar verscheidene ladingen schroot op hen gelost worden; toen de luitenant-kolonel in het bosch kwam, zag hij niemand meer bij zich dan zijn ordonnans; al de anderen waren gevallen!

Het huisje op den weg van Sédan waar de samenkomst tusschen Napoleon III en den graaf von Bismarck plaats had, wekt veler belangstelling en heeft den bewoners een zonderling middel om geld te verdienen verschaft.

De huurder namelijk van de bovenkamer, waar de keizer en de minister hun gesprek dat zij op de benedenplaats van 't huisje begonnen waren, voortzetteden, wil tot geenen prijs de stoelen, waarop de twee voorname personages gezeten waren, verkoopen, doch vergunt zijne bezoekers de eer om op den stoel van Napoleon of op dien van von Bismarck te gaan zitten, mits.... zij hem eene behoorlijk som per

hoofd als eeregeld betalen. Natuurlijk zijn er vele liefhebbers voor deze curiositeit en de speculatie doet den bewoner van 't huisje goede zaken maken.

Het sterrekundig uurwerk der kerk van Straatsburg.

Het voornaamste kunstwerk in 't inwendige der kathedraal van Straatsburg is het beroemde sterrekundig uurwerk, een kunststuk van Schwilgue, welke de vroegere klok, in 1570 vervaardigd, in den thans bestaanden vorm herschiep.

De eerste ontwerper van het plan der klok leefde reeds ten tijde van bisschop Berthold en volgens de legende, werden hem de oogen uitgestoken door zijne stadgenooten, opdat hij voor geene andere stad een dergelijk kunstwerk zou vervaardigen. Eene tweede klok, de vernieuwing der eerste, werd door Dasypodius, mathematicus te Straatsburg, in vereeniging met de gebroeders Habrecht, werktuigkundigen van Schafhausen, tot stand gebracht. De decoraties der klokkenkast waren het werk van den schilder Tobias Stimmer, eveneens uit Schafhausen geboortig. Deze klok onderging eenige stoornis in 1789 en in 1838 werd aan Schwilgue de taak der restauratie opgedragen. Het mechanisch gedeelte van zijn werk is volstrekt nieuw en overtreft verre dat zijner voorgangers. De oude decoraties en het plan der eerste klok zijn zooveel mogelijk behouden gebleven.

Het geheel bestaat uit een gebouw met drie verdiepingen met een toren ter linkerzijde waarin zich de gewichten bevinden. In 't front der onderste verdieping is een hemelglobe, geregeld voor de geographische breedte van Straatsburg, en achter dezelve is een voortdurende kalender, met een wijzerplaat in 't midden, waarop de zons- en maansverduisteringen worden aangegeven. Aan de kanten zijn vakken, waarop de zondagsletter, de ware en middelbare tijd enz. worden aangeduid. Daarboven is de klokkenwijzer, welke met twee figuren, waarvan de een elk kwartier uurs aanduidt, terwijl de andere het einde van 't uur zelf aanwijst door een zandlooper om te keeren. Op de tweede verdieping is een planetarium volgens 't systeem van Copernicus en een wijzerplaat, waarop de verschillende phasen of toestanden der maan in zwart en goud zijn geschilderd. Vervolgens ziet men er nog de groep der vier tijdvakken van 't menschelijk leven, waarvan er een weder de kwartieren aangeeft, terwijl de dood in 't midden het uur aanwijst. Boven dit alles in de derde verdieping houdt de Zaligmaker den standaard der Verlossing en zegent de twaalf apostelen, welke dagelijks om twaalf ure hem voorbijgaan, waarna de dood het uur slaat, een der figuren beneden den zandlooper omkeert en de haan op den toren driemaal kraait als eene herinnering aan de verloochening van den apostel Petrus.

Het rondtrekken der verschillende figuren is het voorwerp van de algemeene nieuwsgierigheid der touristen, gelijk de ingewikkelde en kunstige samenstelling die van alle wetenschappelijke reizigers wekt. Het kan als een bijzonder gelukkig feit beschouwd worden, dat, ofschoon de kathedraal door het bombardement merkelijke schade heeft geleden, nogtans dit kostbaar uurwerk is gespaard gebleven.

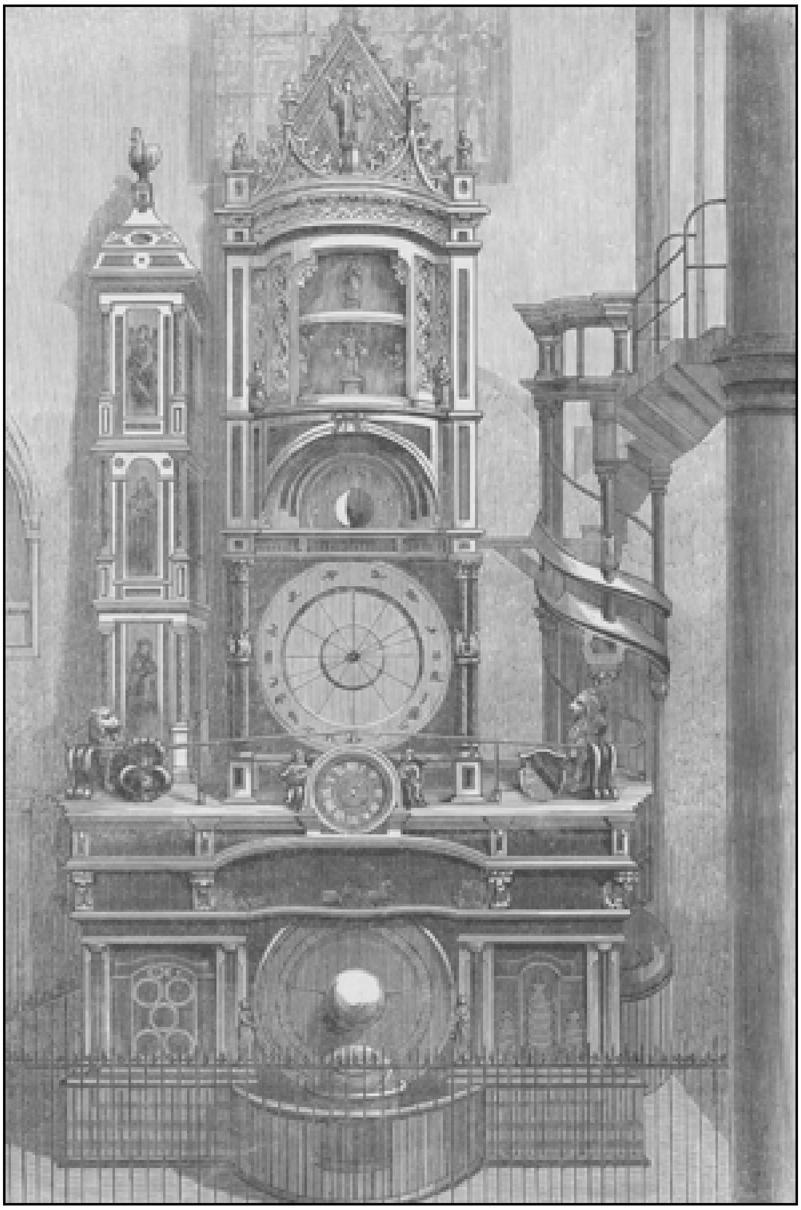
HET STERREKUNDIG UURWERK DER KERK VAN STRAATSBURG.

Rebus N°. 3.

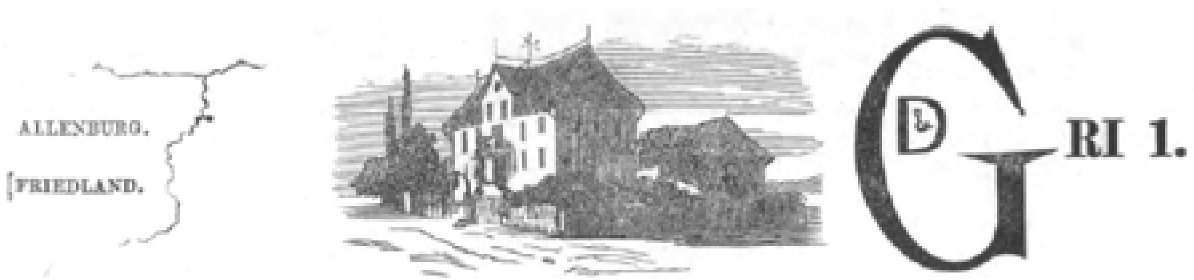

Als prijs voor dezen rebus is bestemd: De Kersnacht, een mysteriespel door H.J.A.N. Schaepman.

[Nummer 10]

Sint Maarten.

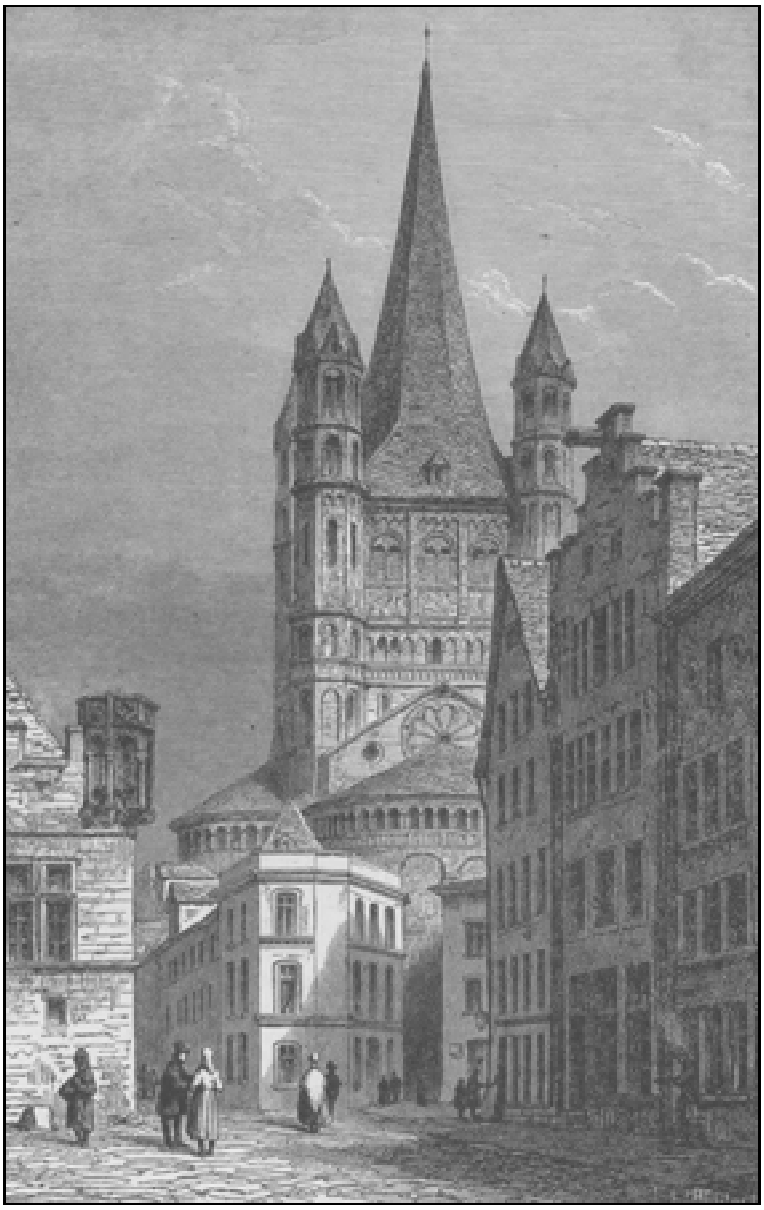

DE ST. MAARTENSKERK TE KEULEN.

Het was steeds een populaire heilige, de heilige bisschop van Tours; maar hoe kon het ook anders? Kan een heilige, welke de zelfopoffering zoo ver drijft dat hij zich van alles, ook van het noodzakelijke, ontbloot om armen en lijdenden te hulp te komen, anders dan populair zijn? Waarlijk neen, en zoo zal het niemand verwonderen dat de geloovige middeleeuwen, welke schier in elke handeling, in elk gebruik doelden op de herdenking van de eene of de andere daad van Gods Lieve Heiligen, ook van den St. Maartensdag gebruik maakten om die edele daad te vieren. Zij herdachten die op hare wijze en langzamerhand lieten zij bij die viering wel eenige misbruiken insluipen, dat is niet te ontkennen, maar even zeker is het ook dat de St. Maartensvuren, welke men in de middeleeuwen op elken heuvel, bij ieder dorp vooral

in onze gewesten zag branden, in den avond van den 11en November slechts ontstoken werden ter gedachtenis aan den ridderlijken heilige en aan zijne edelmoedige daad. Om dit alles wel te begrijpen moeten wij eerst eenige bijzonderheden vertellen uit het leven van den heiligen Martinus, bisschop van Tours, waaruit ons de gewoonte van de St. Maartensvuren duidelijk zal worden in hare opkomst zoowel als in hare verbastering.

St. Maarten was de zoon van een militair tribuun uit Pannonië, het tegenwoordige Hongarije. Zijne ouders waren nog aan het heidendom en zijne goddeloosheden overgegeven toen hij reeds geteld werd onder de catechumenen of leerlingen van het H. Geloof; hij was twintig jaren oud en reeds sedert vijf jaren soldaat, want zijn vader had hem zelf doen inlijven toen er een gebod des keizers was gegeven dat alle kinderen van soldaten in den krijgsdienst moesten treden. Hoe dapper hij ook was, toch had de jongeling een afkeer van den dienst, waar zijne deugd zoo vele en zoo groote gevaren liep. Zijne onverschrokkenheid in den strijd, zoowel als zijn tegenzin in den militairen stand, blonken gelijktijdig uit in eene omstandigheid, welke wij, hoewel zij minder rechtstreeks tot ons verhaal behoort, toch niet willen voorbijgaan. Eens werd er onder de soldaten veel geld uitgedeeld, van den behaalden buit afkomstig. Nu was het de gewoonte dat ieder welke in den buit deelde zich daardoor eenigszins verbond om bij het leger te blijven. Martinus, welke reeds lang eene gelegenheid zocht om zich van den dienst los te maken, weigerde zijn aandeel te ontvangen en vroeg tevens zijn ontslag. Men bespotte hem en noemde hem een lafaard welke daags vóór den slag beangst was voor zijn leven. Werkelijk moest den volgenden dag een veldslag plaats hebben tegen de Daciërs, een volksstam welke met de Romeinen in oorlog was. Toen hem dit gezegd was veranderde de jongeling zijn voorstel; hij bood aan om ten strijde te gaan aan de spits van het leger en wel zonder wapenen of eenige wapenrusting, alleenlijk beschut door den naam van Jezus, welken hij zoude aanroepen. Men hield hem aan zijn woord, dat bij zeker zou hebben gestand gedaan ware het niet dat de Daciërs, bevreesd voor den slag, dienzelfden nacht hunne onderwerping hadden aangeboden.

Dat hij zich zelven niet spaarde, had Martinus reeds genoeg bewezen door het volgende voorval hetwelk meer met ons onderwerp in betrekking staat. Eens dat het leger in het hart van den winter op marsch was, heerschte er eene koude zoo fel dat velen daaraan bezweken. Bij de poort eener stad lag een arme, geheel naakt, en riep het medelijden der soldaten in. Allen gingen den man voorbij maar Martinus, welke niets meer had om uit te deelen, dan zijne wapens en zijne kleederen, stond stil. Hij scheen zich een oogenblik te bedenken hoe hij dien arme zou kleeden, maar niet lang, want weldra was zijn besluit genomen. Hij trekt zijn zwaard, ontdoet zich van zijn krijgsmantel welken hij in twee deelen snijdt, geeft het eene aan den arme en bedekt zich zelven zoo goed hij kon met het andere. Van den kant zijner strijdmakkers oogstte hij hiervoor bespotting in, maar van den kant van God was zijn loon een heerlijke vergelding. De Zaligmaker vertoonde zich aan hem gekleed met de helft van den mantel en omstuwd door een engelen-stoet tot welken Hij deze woorden sprak: ‘hiermede heeft mij Martinus gekleed, welke nog slechts geloofsleerling is.’

Ter gedachtenis aan deze daad van edele zelfopoffering moet in de middeleeuwen het gebruik gegolden hebben dat op St. Maartensdag de kinderen en jongelieden aan de deuren der ingezetenen eene collecte hielden van allerhande gaven, voornamelijk echter van middelen ter verwarming. Daarbij werd dan een liedje gezongen op den trant van

bijgaand dat men nog jaarlijks op vele plaatsen vooral in ons land hooren kan:

Van daag is 't Sinte Marten
   Morgen Sinte Kruk;
We komen uit goede harten
   We hadden zoo graag een stuk:
Een houtje of een turfke
In Sinte Maartens-kurfke;
   Wij zullen van hier niet gaan
   Voor wij hebben wat opgedaan.

Sinte Maarten is oud,
   Doet ons lange leven:
's Winters is het koud,
   Soldaten staan te beven.
Is dat hier geen arm leven?
Want hierboven staat geschreven
   Hout, hout, turf en hout
   's Winters is het altijd koud.

Later ontaardde dit schoone gebruik in de St. Maartensvuren, welke men op heuvels of hoogten in de nabijheid van dorpen en steden ontstak en waarbij de jeugd dansend hand aan hand omsprong. De vele misbruiken waartoe dit aanleiding gaf waren oorzaak dat aan deze vreugdebedrijven paal en perk gesteld werd.

De vele kerken, welke aan den grooten heilige in ons vaderland en elders zijn toegewijd, pleiten niet minder voor de mate der godsdienstige vereering waarvan hij het voorwerp was. Een der oudsten uit die velen, de St. Maartenskerk te Keulen wordt ons in bijgaande gravure voorgesteld.

De pauselijke ridderorden.

De pauselijke orden, weleer maar zeer weinig bekend, zijn het in de laatste tijden meer geworden door de inniger betrekkingen, welke tusschen de pauselijke regeering en 't christen volk zijn ontstaan. Niets heeft daartoe meer bijgebracht dan de strijd, welken de Kerk sinds een aantal jaren heeft moeten voeren, waarin ons vaderland den geliefden Pius, naar diens eigen verklaring, op trouwe wijze heeft ondersteund. De Katholieken dezer gewesten verheugden door hun toenemenden godsdienstzin het zoo dikwerf geteisterde hart des Pausen; met hunne liefdegaven stonden zij hem bij in zijne armoede; met hunne zonen schraagden zij zijn troon.

Er is thans moeielijk in ons land een stad of dorp te noemen, waar men niet een of meer Katholieken vindt, wier borst met een pauselijk eerteeken is versierd. Overal vindt men de bewijzen van 's Pausen dankbaarheid voor de hulp hem verleend, van zijne erkenning van België's vurigen ijver voor de Kerk en haar eerbiedwaardig Opperhoofd.

De ridderorden, door den Paus verleend, zijn vijf in getal, namelijk: de Christusorde, de Piusorde, de orde van den H. Gregorius den Groote van het H. Graf, van den H. Sylvester. Voorts heeft men nog eene religieus-militaire orde, die van St. Jan van Jerusalem, maar deze staat slechts onder de bescherming van den H. Stoel.

Eindelijk zijn nog algemeen bekend de medaille van Castel-Fidardo en het kruis van Mentana, speciale belooningen voor de heldhaftige strijders in de laatste gevechten tegen de italiaansche revolutie.

Van de genoemde orden willen wij hier tot onderricht onzer lezers een en ander mededeelen.

De Christus-orde, de gewichtigste der romeinsche ridderorden, staat door haren oorsprong in betrekking met de beroemde Tempelorde. De gedecoreerden vormen slechts ééne klasse en dragen hun schuinsch kruis (St. Andries-kruis) aan een rooden band. Het is het oude kruis der Tempeliers, rood en wit geëmailleerd, eene koninklijke kroon dragende, waaraan de militairen eene wapen-tropee toevoegen. Ook dragen de Christus-ridders op de linkerborst een zilveren ster met het kruis versierd.

Ten bewijze van het bijzonder gewicht, dat door de pauselijke regeering aan deze orde gehecht wordt, kan dienen dat de Christus-orde aan den dapperen generaal Lamoricière geschonken werd na zijne heldhaftige zelfopoffering in den oorlog van 1860.

De Pius-orde werd door Paus Pius IX op den 17 Juni 1847 gesticht om tot bewijs te strekken van zijne welwillendheid en tot belooning voor diensten, welke in het bijzonder aan het Opperhoofd der Katholieke Kerk bewezen worden.

Deze orde heeft drie klassen. Het lint is donkerblauw met roode streepen aan de zoomen. De decoratie is een azuren ster met zes stralen, door gouden vlammen omgeven en heeft in het midden een wit medaljon met den naam des stichters, Pius IX, en aan de keerzijde het devies: *Virtuti et merito*. De gedecoreerden van de eerste klasse dragen ook een kruis benevens eene zilveren ster met het insigne der orde. In België zijn een groot aantal Pius-ridders, men meent wel vijftig.

De orde van den H. Gregorius den Groote is in het bijzonder de orde van verdiensten der romeinsche regeering. Zij werd ingesteld door Gregorius XVI op den 1 September 1831, om ‘eene belooning te bieden aan hen, welke, onverbrekelijk gehecht aan het christelijk geloof, vol ijver voor de souvereine Opperpriesters, zich in deze tijden van oppositie en onverschilligheid door hun ijver om de zaak van den godsdienst en van het apostolisch gezag te verdedigen, zouden onderscheiden.’ Deze orde geeft het Hof van Rome meestal aan aanzienlijke personen, waarmede zij politieke betrekkingen onderhoudt.

De leden zijn in drie klassen verdeeld zooals die van de Pius-orde. De decoratie is een achthoekig in goud gesneden kruis, rood geëmailleerd, hetwelk in het midden de beeltenis van Gregorius den Groote draagt. Het lint is rood met gele zijstreepen. De militairen bekronen het kruis met een tropee; gedecoreerde burgers voegen er een lauwertak aan toe. De grootkruizen dragen ook eene zilveren ster met het insigne der orde versierd.

De orde van het H. Graf van Jerusalem, door de Pausen bewaard en als een herinnering vereerd, is oorspronkelijk uit denzelfden tijd als de orde van St. Jan en bij dezelfde gelegenheid ingesteld, namelijk bij de kruistochten, waaraan onze voorouders een zoo roemvol aandeel namen. Deze oude orde dient thans om bewijzen van gehechtheid aan en ijver voor den godsdienst te beloonen, en vooral, zooals haar naam aanduidt, voor daden, welke in het bijzonder betrekking hebben op Palestina. Daarom kunnen aanzienlijke personen, die een pelgrimstocht doen naar het H. Land, haar ontvangen uit de handen van den latijnschen patriarch van Jerusalem, aan wien de H. Vader in 1848 de uitoefening van het grootmeesterschap in het Oosten opdroeg.

De insignies zijn de oude wapens van het koningrijk Jerusalem, het gouden krukkenkruis, versierd met vier kruisen van denzelfden vorm en bekroond met eene

koninklijke kroon. Het wordt gedragen aan een zwart moiré band, soms van roode zijstreepen voorzien. De ridders dragen ook eene zilveren ster, versierd met een kruis, gelijk we zoo even beschreven hebben.

In het vorige jaar is de orde georganiseerd als de overige romeinsche orden; zij is namelijk verdeeld in drie klassen: grootmeesters, kommandeurs en ridders.

De orde van den H. Sylvester, waarmede de Pausen de Katholieken vereeren, welke zich door hun ijver voor de Kerk en vooral in de letteren en wetenschappen onderscheiden hebben, heeft de orde van den Gouden Spoor, waarvan eene oude overlevering de stichting aan den H. Paus Sylvester toeschrijft, vervangen.

Gregorius XVI, welke haar herstelde, verdeelde haar in twee klassen: kommandeurs en ridders. De vorm van het kruis, door Benedictus XIV voorgeschreven, is bewaard gebleven. Hij draagt aan den voet de oude gouden spoor, die eertijds zijn naam aan de orde gaf. Het geëmailleerd gouden kruis is voorzien van acht punten, van gouden stralen omgeven. In het midden van het medaljon bevindt zich de beeltenis van den H. Paus Sylvester. De kommandeurs dragen het aan een zwart band met drie roode zijstreepen; de ridders dragen het in het knoopsgat.

De orde van St. Jan van Jerusalem, meer bekend onder den naam van Maltha, welke zooveel diensten heeft bewezen aan de Christenheid, waarvan zij eertijds het machtige bolwerk tegen de ongeloovigen was, bestaat nog heden onder de bescherming van den Paus. Daar de orde rechtens als onafhankelijk en souverein wordt beschouwd, worden hare afgevaardigden van Maltha nog door verschillende mogendheden, door Oostenrijk o.a., erkend.

De Malthezer ridders zijn naar hunne nationaliteit in verschillende klassen of talen verdeeld. Zij, welke volgens den ouden regel geloften afleggen, kunnen genot hebben van de inkomsten, welke de orde in verschillende landen bezit; andere ridders, zoogenaamde devotie-ridders, doen geen geloften maar hebben het recht het kleed en de insignies der orde te dragen. Deze gunst kan verleend worden aan elken Katholiek, welke zich verdienstelijk heeft gemaakt en vier kwartieren van adeldom kan aanwijzen.

De Malthezer-orde wordt bestuurd door een raad, waarin de luitenant van het grootmeesterschap, thans de prins van Colloredo-Mansfeld, het voorzitterschap bekleedt. Een grootmeester wordt niet meer benoemd. Het insigne der orde is altijd het welbekende, wit geëmailleerde, gouden kruis, waarvan de versiersels verschillen naar de heraldieke zinnebeelden der verschillende landen. Een koninklijke kroon boven het gouden kruis wijst de souvereiniteit der orde aan; het wordt gedragen aan een zwart lint. Het gewaad is rood met goud geborduurd.

In verschillende streken neemt men ook devotie-dames aan onder de honoraire leden der orde.

In Pruisen vormden de ridders van St. Jan van Jerusalem, die het Protestantisme omhelsden, eene afgescheiden tak, welke tegenover het katholieke moederhuis bleef voortbestaan. In 1810 maakte de koning zich

van de goederen en de organisatie der orde meester, plaatste haar onder het grootmeesterschap van een prins van koninklijken bloede en nam haar onder de koninklijke orden op onder den naam van Orde van St. Jan van Pruisen. Het insigne is kenbaar aan de zwarte adelaars, welke het omgeven.

Deze ridders hebben onlangs een hospitaal te Jerusalem gevestigd op een terrein, dat door den Sultan aan hun tegenwoordigen grootmeester, Prins Frederik Karel, was afgestaan. Even als hunne katholieke ordebroeders ontwikkelen de ridders van St. Jan van Pruisen in den tegenwoordigen oorlog tusschen Frankrijk en Pruisen eene buitengewone werkzaamheid tot hulp der gewonden. Beiden genieten hierbij groote voorrechten, zooals dat om biljetten te verleenen voor vrij vervoer op de spoorwegen aan personen welke zich met de lichamelijke of geestelijke verzorging van gekwetste soldaten bezig houden. Katholieke of Protestantsche ridders geleiden de voornaamste transporten gewonden, de depôts en de hospitalen.

De Malthezer-orde heeft dus meer een internationaal dan een romeinsch karakter. De H. Stoel, zonder zich bezig te houden met de benoeming harer leden, verzekert haar echter eene welwillende bescherming.

De nederlandsche Malthezer ridders dragen in iederen hoek van het kruis een leeuw, het voornaamste gedeelte van het nederlandsche wapen.

Om zijne bijzondere dankbaarheid te betuigen aan de dappere verdedigers van de zaak der H. Kerk, heeft de H. Stoel in twee gedenkwaardige omstandigheden, een eereteeken ingesteld, zooals andere mogendheden zulks insgelijks in dergelijke gevallen doen.

Het eerste is de medalje *Pro Petri Sede* of van Castel-Fidardo. Deze draagt een omgekeerd kruis ter gedachtenis aan den Prins der Apostelen; een slang, het zinnebeeld der eeuwigheid, slingert er zich om heen. Aan de eene zijde leest men de woorden: *Pro Petri Sede. Pio IX Pont. Max. Anno XV*, en aan de keerzijde: *Victoria quae vincit mundum fides nostra*. Het lint is omzoomd met wit, geel en rood. Bij een pauselijk besluit op den 12 November 1860 ingesteld, is zij verleend aan allen, welke tegen den piëmonteeschen inval gestreden hebben.

Het kruis *Fidei et Virtuti* of van Mentana heeft den vorm van een grieksch kruis. Het bevat aan de eene zijde in het middenpunt een schild met de tiaar en de sleutels, versierd met de woorden: *Fidei et Virtuti,* aan de keerzijde een latijnsch kruis onder twee palmtakken met het opschrift: *Hinc victoria*. Op de takken bevindt zich de naam van Pius IX. Het lint is wit met blauw omzoomd.

In 1867 ingesteld, wordt dit kruis aan alle pauselijke soldaten verleend, welke aan den slag van Mentana deelgenomen of zich later voor de zaak des Pausen verdienstelijk hebben gemaakt.

De romeinsche regeering bezit nog enkele andere orden, doch deze zijn van minder belang en worden hoofdzakelijk aan inboorlingen verleend, zoo als aan de leden van romeinsche genootschappen voor kunst of wetenschap enz.

Spaansche bloemenverkoopsters.

Bloemen verkoopen is in ons land ook al een vrij prosaïsche bezigheid.

Men verkoopt de bloemen op onze markten, gelijk men aardappelen en oude kleêren verkoopt. De bouquetières en bloemverkoopsters staan stokstijf bij hunne rozen en oleanders, gelijk de staken waaraan de bloemen zijn opgegroeid. En de

koopers, wier flegma weinig aan de bloemen-sympathie der vlinders herinnert, zijn dikwerf slechts gewone menschenkinderen, welke liever gebakken aardappelen dan resida ruiken of zeker liever een halven of heelen franc dan een roos of lelie zien.

In een land, gelijk Spanje, waar 't gemoed der bewoners eenigszins meer verwijderd is van den Noordpool dan bij ons, biedt het bloemenverkoopen een veel schilderachtiger tooneel. Vraagt ge naar 't bewijs dezer bewering, bezie dan de nevenstaande gravure.

‘t Is geen markt, geen ordinaire winkel, waar men dingt en afpekelt; 't is geen besloten plek van den eenen kant door een vleesch-hal en van de andere zijde door een visch-markt of de stalletjes van oude boeken en scheurpapier begrensd. Vrijer en prettiger nog dan een kermiskraam staat de tent, waarin de spaansche bloemenverkoopster de keur harer bloemen heeft uitgestald. Mogen zij ook arm zijn, de bloemenverkoopster met haar gezin, toch ziet men het haar aan, dat zij een gemakkelijk en zorgeloos leven leidt, want ook de ontberingen zijn daar minder, waar de natuur kwistig hare gaven uitdeelt en niet alles, wat de mensch noodig heeft, door geld moet verkregen worden.

De kinderen, welke in de schaduw van het tentdoek den tijd met slapen en spelen doorbrengen, zijn gelukkiger dan prinsen en prinsessen, al zijn ze ook niet vorstelijk gekleed. De ouders hebben gewis meer zorgen des levens, doch de bezigheden in hun bloementuin bieden hun tijd en gelegenheid om deze te gedenken en te vergeten. Hun bloemenhandel geeft hun genoeg, om van dag tot dag voort te leven en tevreden met hun stand en huiselijk geluk dragen zij de zorgen des levens gemakkelijker dan menigeen die schatten gouds bezit.

In de landen waar de natuur nog milder hare schatten ronddeelt dan in Zuidelijk Europa, in Ceylon bijv., vindt men volstrekt geen handel in bloemen. De bedeljongen, wien gij de kleinste munt als aalmoes geeft, biedt u uit dankbaarheid handen en mandjes vol van de edelste bloemen. Daar is de mildheid en vrijgevigheid aan de zijde des bedelaars, want de bloemen zijn er een even gemakkelijk te bekomen eigendom als zonneschijn en frissche lucht.

Auspiciis et telis.
Legende door J.J. van der Horst Pr.

I.

O Hageveld!

Gij voedsteres der jeugd,
.....Wij danken u de beste levensjaren,
Hier aan den zoeten band der vreugd,
Zoo zalig, maar helaas! te spoedig weggevaren!
Gij leerdet ons de deugd beminnen,
En met een vasten tred het voetpad in te slaan,
Dat ons den hemel doet gewinnen,
Zoo op 't gewezen spoor de trouwe voet blijft gaan.
Gij schonkt ons wetenschap en kennis
Voor ons toekomstig lot bestemd,
Maar wetenschap, aan alle schennis
Der ware en eeuwge wijsheid vremd.
Wij danken u die teedre banden,
Die ons verbinden aan elkaâr,
Om met vereenden zin en handen,

Ten nut te zijn voor staat en heilig kerkaltaar.
En vriendschap, mag ik u vergeten,
Voor 't eerst hier aan mijn hart gekend?
O broeders, vrienden, ja! hoe ook van een gereten,
Wat deugd hier samenbond, geen wereld die het schendt!

Zoo zong de dichter in 1829, en zoo zingen wij allen nog, die met hem onze eerste studiejaren in Velsens boschrijk oord mochten doorbrengen. Wat lag Hageveld daar schoon, met zijn hoog en wijd geboomte, met zijn breede wandellanen en grillige kronkelpaden, met zijn heldere waterkommen en sierlijke vijvers, met zijn speelplein en beugelbaan! Verwijderd van het gedruisch der groote wegen en verscholen voor het oog des reizigers, leunde het in stille en rustige eenzaamheid tegen het duin, omstrengeld van honderd bekoorlijke wegen, wier stilte alleen door het gekweel der vogelen en ons gejubel werd verlevendigd. Wij wandelden langs den Kruidberg, of klommen op Breêro's bouwvallen; wij dwaalden door het duin en gingen naar zee; wij dronken melk in de Brezaap, en dartelden langs Velsens duinweg, of klauterden tegen Lijpduin op. De zon vond ons vaak, als zij langzaam uit de oosterkimmen opdook, reeds op den hoogen heuveltop verzameld, om den Schepper der ontwakende natuur onze eerste hulde en kinderlijken dank te brengen. Een prachtige natuur ontvouwde zich dan voor onze vragende blikken. Aan de linkerzijde klom de zon statig boven de hooge abeelen, die den duinkant bezetten, en goot een gouden gloed over de verhevenste toppen der voor ons liggende heuvelen; ter rechterzijde in de verte spiegelde ons een schitterende zilveren streep tegen, die als een lijst scheen om het duin getrokken - 't was de zee; terwijl wij voor ons uit de verbrokkelde schansen van Brederode, en in de verte de grijze en reusachtige Sint Bavo van Haarlem konden bemerken. En wanneer dan de dauw, als een schat van edelgesteenten uit het mos en van de duinroos ons begon toe te glinsteren, en de heivink en meerle lustig den dag begroetten, dan werden wij als overstroomd van een verhoogd gevoel, - en krachtig klonk het lied dat ons uit de ruime borst opbruischte. Ook in den zomer avond, na een langen dag van les en studie, dwaalden wij nog gaarne over de bemoste heuvelen en in de zandige diepten van het duin. Daar heerschte dan eene plechtige en indrukwekkende stilte, want de natuur zweeg en neigde ter ruste, terwijl het daar beneden reeds schemer werd, en alleen de toppen der heuvelen en boomen nog met gouden stippen glommen. En dan spraken wij bij het huiswaarts keeren geen enkel woord, maar luisterden en vertraagden den gang bij het slaan van den nachtegaal.

O Hageveld, wat heb ik u bemind en lief gehad! En hoe zal ik al den zegen, al het geluk vermelden, die gij op ons neêr deedt stroomen? Daar hebben wij kennis en wetenschap opgedaan, en met elkander gewedijverd, hevig gekampt vaak, om den prijs der overwinning. Daar hebben wij ook als jongelingen gedweept en gedicht; en hoe gebrekkig onze proeven in den beginne ook waren, onze ziel werd allengs geopend, ontvankelijk en ontgloeid voor kunst en poëzie. Ja, daar hebben wij de poëzie des levens leeren kennen en genieten; maar eene poëzie, die vrij was van de besmetting der zondige wereld; die naar de bereiking streefde van het hoogste ideaal, en met iederen dag den Godmensch

SPAANSCHE BLOEMENVERKOOPSTERS.

HET LAATST VAARWEL.

meer nabij zocht te komen. Gebed en overweging wisselden de studieuren af en de zuiverheid en onschuld des harten verhoogden het genot der speeltijden. Hageveld was geen school, maar het was eene moeder; de oversten waren ons meer dan leeraren, wij waren wederkeerig hun meer dan leerlingen. Als kind wierpen wij ons juichend in hare armen; als bijna man verlieten wij haar weenend. Ja weenend, want slechts nokkend konden wij de woorden herhalen, door een als onze tolk bij het afscheid haar toegezongen:

Vaarwel o Hageveld! Gij voedsteres der jeugd,
Wij danken u altijd de beste levensjaren
Hier aan den zoeten band der vreugd,
Hier in uw eenzaamheid zoo zalig weggevaren.

En gij, o grijs bemoste duinen,
En gij, o boomen, welker kruinen
Bij 't liefelijk gespeel ons dekten met uw loof,
Vaartwel, vaartwel ook gij! Gij zult ons niet meer hooren
In uwe hoog verwulfde koren,
Als 't vlugge speeltuig door uw dicht getakte stoof.
Maar neen! vergeten?.... nooit! die blijde gulden dagen,
Die ons uw vreedzaam lommer bood,
Vergeefs een wereld af te vragen,
Waaruit het waar geluk ontvlood.

Voor 't laatst vaarwel, o Hageveld!
Want 'k voel mijn borst te zeer bekneld,
Daar 't hart u niet genoeg kan danken....
Het speeltuig weigert meerder klanken
Terwijl het aan mijn hand ontschiet;
Maar vallend trilt het nog: vaarwel! 'k vergeet u niet!

Helaas! zijn grootsch bestaan heeft uit. 't Is reeds meer dan twintig jaren dat het werd verlaten, toen een nieuw Seminarie te Voorhout was gesticht. Bijl en moker hebben alles gesloopt; daar is niets meer van overig, dan een armelijk hek, waarop de naam van Hageveld nog in verweerde letters te lezen staat. Maar daarom is het niet gestorven, het goede; daarom is het niet vergaan! Zijn geest en zijn naam zijn naar Voorhout overgegaan en leven daar nog immer voort. En ook in Velsen's lustwaranden wordt zijn gedachtenis nog heilig bewaard en van ouder op kind overgeleverd. De dichter had het reeds voorspeld:

Des avonds, als van 't veld de landman huiswaarts keert,
En 't oog u dan ontdekt in 't somber loof verscholen,
Zal met verrukten geest hij in ons midden dolen,
En staan op 't denkbeeld stil, dat hem de ziel verteert;
Dan waant hij 't tingelend klokje nog te hooren,
Als 't ons verzamelend ten vromen avondplicht,
Hem ook in aandacht bracht, gelijk aan 't veld te voren
Het kleppende *Ave* riep van ieder kerkgesticht.
En dan schiet het gemoed hem vol,
En neen, hij kan ze niet verwinnen,
Die tranen, waar het oog van zwol,
Maar treedt al weenende zijn kleine woning binnen.
Hij moet het zijn gezin verhalen,
Wat zaalge dagen hij beschreit,

Het al die blijde feesten malen
Der veldelijke eenvoudigheid.
En dan ook wordt de dag nog eens door hem herdacht,
Waarop het laatst vaarwel werd door uw kroost gebracht.
En zoo, zoo zult gij eeuwig leven,
In 't hart en op de tong van menig dankbre ziel,
Ja zelfs het graf te boven streven,
Schoon met uw trotsch geboomt uw gevel nederviel.
Ja dan nog toont de gids u van de grijze muren
Van 't oude Bredero den vromen vreemdling aan,
Die vragend op deez streek bleef turen,
En op uw eenzaam graf rolt nog een vriendentraan.

Aan de oostzijde van Hageveld lag eene vreemde boerderij, het eigendom van den bisschop van Curium. 't Was kennelijk vroeger eene buitenplaats geweest, die zonder veel uiterlijke verandering tot eene boerderij was ingericht. Een hoog ijzeren hek tusschen twee half ronde muren gaf toegang tot de met boomen beplante laan, die naar de groote heerenhuizing heênleidde. De dubbele hoofddeur van het huis bleef altijd gesloten behalve voor de studenten van Hageveld. Tot zoover kon men nog niets ontdekken, wat eenigszins met de boerderij in betrekking stond. En als men de deur, die altijd eerst ontgrendeld moest worden, binnentrad, stond men in een breede, wit marmeren vestibuul, en zag ter rechter- en linkerzijde eene groote zaal, waarvan er een van den zolder tot den vloer behangen was met oude portretten en wapens. Maar stapte men den gang ten einde toe door, om de groote danszaal, die de gansche breedte van het gebouw innam, binnen te treden, dan stond men eensklaps midden in een netten zuidhollandschen koestal, waarin de danszaal was hervormd.

Daar lag altijd iets geheimzinnigs over dat mengelmoes van buitenplaats en boerderij, van oude riddertijden en tegenwoordige veeteelt. Boven den ingang was een groot wapen gebeiteld, drie zilveren pijlen op een keelen-veld, gedekt door een helmet met grafelijke kroon. Ter linkerzijde lag de groote, half afgesleten grafzerk van heer Heynrick den ‘fondatoer van die cloestere,’ dat aan de overzijde van den weg moet gelegen hebben. Daarenboven droeg deze plaats een naam, die even moeielijk te vertalen als te verklaren was. *Auspiciis et telis* stond op het hek geschreven, en deze zelfde latijnsche woorden las men nog eens op twee kleine houten palen, die aan den grooten straatweg een zoogenaamd toepad naar de boerderij door het kreupelhout aanwezen. Van waar die naam? wat moet hij beteekenen?

Waarde lezer! ik zal u de legende van *Auspiciis et telis* verhalen, en gij zult de vreemde wapenspreuk, die tot op den huidigen dag nog aan de plaats haar naam geeft, verstaan en begrijpen.

II.

Aan den zoom van het groote woud, dat langs het duin van Alkmaar naar Haarlem zich uitstrekte, stond in 1217 het klein en fraai kasteel van heer Reynoud van Valdegem. Ofschoon een dapper en vermogend ridder, verkeerde hij weinig in de wereld en kwam nauwelijks in aanmerking bij zijn machtige naburen, de heeren van Egmond en Brederode. Hij telde ook reeds hooge jaren en bezat geen zoon, die op slagveld of tournooi zijn wapen kon vertoonen, en zijn naam en dapperheid doen voortleven. Slechts eene enkele dochter, de schoone Ida, was hem geschonken en droeg na den dood der edelvrouwe de zorg over de kleine huishouding. Zij was de oogappel haars vaders en verdiende dat ook ten volle; want zij omgaf den grijsaard

met onbegrensde liefde en vindingrijke bezorgdheid; zij was van engelachtige deugd en van innige en teedere godsvrucht; zij deed het adellijk slot zegenen door alles wat arm of hulpbehoevend was in den omtrek, en wist met kinderlijke eenvoudigheid en maagdelijke schroomvalligheid licht en gloed, vreugd en geluk over de stille vaderlijke woning te verspreiden.

Heer Reynoud zat aan de eikenhouten tafel, in de groote zaal met zijne dochter en den zeeuwschen ridder Simon van Popkensburg. De maaltijd was afgeloopen, het wildbraad had plaats gemaakt voor gebak en fruit, en de dienaars hadden op een wenk huns meesters de zilveren kanne met ouden rijnschen wijn naast den gastheer geplaatst en waren vertrokken. 't Was een prachtig vertrek, door den heer van Valdegem schertsend zijn wapenzaal genoemd. En inderdaad, in het midden van den wand, tegenover den hoogen breeden schoorsteen was een tropee van wapenen aangehangen: speeren en strijdkolven, zwaarden en bijlen omkransden een adellijk wapen met drie pijlen, en steunden twee oude vergulde standaards, met de turksche halve maan gekroond, waarlangs flarden van verscheurde vaandels onbewegelijk nederhingen. De muren waren behangen met kostbare tapijten, waarop verschrikkelijke tafereelen uit de kruistochten waren geschilderd, terwijl blinkende harnassen, stormhoeden en beukelaars hier en daar de met eikenhout betimmerde tusschenruimten aanvulden.

'Ik herhaal het nog eens,' sprak heer Reynoud tot zijn gast: 'wilt ge mijn Ida bezitten, ga haar dan verdienen in Palestina.' Ida bloosde maar blikte toch dankbaar tot haren vader op, want zij beminde den vromen zeeuwschen ridder, die hare hand had gevraagd.

'Maar vader,' zeide zij: 'heer Simon zal immers aan uw verlangen voldoen? en ik zal hem nog meer liefhebben, als hij het H. Kruis helpt veroveren, en Jeruzalem helpt herwinnen, die weder in het bezit zijn der ongeloovigen.'

'Edel kind!' riep de oude man in vervoering uit en kuste haar op het voorhoofd: 'het bloed der Valdegems bruischt u door de aderen. Uwe zalige moeder was de eerste, die mij aanspoorde, ja het als een duren plicht mij voorhield, naar het heilig land te reizen en de plaatsen te veroveren, door het lijden en den dood des Heeren geheiligd. En ook gij zult uwen bruidegom niet ontvangen, voordat hij een gedeelte van het H. Kruis u als bruidsgeschenk uit Jeruzalem komt brengen.'

'Ik wil eerlijk bekennen, heer van Valdegem,' sprak ridder Simon, 'dat ik er vroeger nooit aan gedacht heb, om dien verren tocht te ondernemen. Ik heb de kruistochten voor zeer onvruchtbaar gehouden.'

'Onvruchtbaar?' vroeg Reynoud.

'Ja, want wat hebben zij tot heden uitgewerkt? Ziedaar reeds vijf kruistochten, die schatten gelds en duizenden en tienduizenden van menschenlevens gekost hebben: en nog heeft men - ik zeg niet een blijvend rijk kunnen stichten - maar niet eenige plaatsen kunnen behouden, die men op de ongeloovigen vermeesterd had. Saladin is immers weêr meester van bijna alle steden, en de christenheid, zoowel vorsten en ridders als pelgrims en soldaten vergaan van gebrek en ellende.'

'Helaas! wat ge daar zegt is maar al te waar,' zuchtte de grijsaard droevig en liet het hoofd op de borst nederzinken. 'Doch daarom was onze strijd niet nutteloos. God zelf heeft de groote beweging der christenheid naar het Oosten in het leven geroepen; God zelf heeft eene ridderschap verwekt, die het kruis, dat oude teeken van schande en verwerping, tot het teeken van verheerlijking en overwinning voor de beschaafde wereld heeft omhoog gestoken; God zelf heeft de heilige plaatsen in onze handen gesteld, want veelal wonderdadig waren de overwinningen, die wij op een

overmachtigen vijand behaalden. Dat zij weder verloren zijn gegaan, is de schuld der Christenen zelven. Dezen zijn niet

de dappere, vrome, verstorven en kuische pelgrims gebleven, die zij bij hun intrede van het heilig land waren. De weelde van het Oosten heeft hen verleid en zwak gemaakt.'

'Goed, heer Reynoud! maar welk voordeel hebben zij nu der Kerk aangebracht?'

'Onnoemelijk veel, mijn dappere vriend! Vooreerst zij deden den vorsten hun onderlinge geschillen bijleggen en vergeten, en vereenigden alle christen-volken tot een eenig groot gezin. Op de roepstem des Pausen, onzer allen heer en vader, sloegen allen de broederhand in een; episcopaat en ridderschap trokken op met duizendtallen van pelgrims één van geloof, één van hart, één van doel. En welk een doel? Paal en perk stellen aan de vervolging van Jezus' Kerk en zijne heiligen; den smaad en den hoon wreeken, die den God der Christenen werden aangedaan op de plaatsen zelven, door zijn bloed geheiligd; ons eigendom, het heilig kruishout en de tempels van Jerusalem en Bethlehem gaan hernemen; met één woord, den strijd voor Jezus onder de banier des kruises, waarmede Hij ons is voorgegaan, aanvaarden: is dat niet groot, niet verheven, niet edel, niet heilig? Daarenboven de kruistochten hebben een ridderschap in het leven geroepen, die zich niet alleen op krijgsdeugd maar vooral ook op christelijke deugd toelegde, en groot was door haar liefde voor God en haar ijver voor de Kerk en den evenmensch.'

'Het waren toch allen geen heiligen, die ter kruisvaart trokken,' onderbrak de zeeuwsche ridder.

'Wanneer er onder de twaalf apostelen een verrader was, mochten er dan onder zooveel honderdduizenden ook geen enkelen zijn, wier doel of wier levenswandel misschien minder zuiver was? Ik spreek uit ondervinding, want vijf jaren heb ik het kruis gevoerd en heb den grooten tocht met Keizer Frederik Barbarossa mede gemaakt: maar uiterst klein was hun getal, terwijl de hoogste en heldhaftigste deugd vaak door de edele pelgrims werd beoefend, en ik van menigen heiligen dood ben getuige geweest; ja, ik durf het zeggen: het was een leger van heiligen, dat optrok ter heilige bedevaart!'

'Maar, heer van Valdegem,' begon Simon van Popkensburg lachend: 'gij noemt daar zelf een naam, die alles behalve onder de heiligen geteld wordt. Keizer Frederik Barbarossa is toch een vervolger van de Kerk en den Paus geweest.'

'Ja, dat is hij geweest; maar ziedaar een ander voordeel van de kruistochten. Zij waren een groot middel om voor bedreven zonden te boeten, en te herstellen wat men tegen God en zijne Kerk of ook den medechristen misdaan had. Frederik Barbarossa, hij moge veel, zelfs schromelijk veel tegen de Kerk misdreven hebben: als kruisvaarder was hij een groot, een edel, een godvruchtig keizer. Ja,' - riep de grijsaard in geestvervoering uit, terwijl het bloed met snelle golven hem door de aderen stroomde en een hoogeren gloed aan zijn aangezicht gaf - 'ik heb den kruistocht onder hem gemaakt, ik heb met hem geleden en gestreden, ik ben getuige geweest van zijn pelgrims-leven en van zijn dood: en ik vereer zijn nagedachtenis als die van een heiligen boeteling!'

'Vader! ik bid u, verhaal ons wat van dien tocht en van uwen grooten keizer,' vleide de maagd, wel wetende dat de oude man gaarne daarvan vertelde.

'Ja, heer Reynoud! ik voeg mijne bede bij die van jonkvrouw Ida; vertel ons iets van keizer Frederiks tocht. Ik wist niet dat hij zijne ergernissen zoo volkomen hersteld heeft.'

‘Gij kent mijn zwak,’ zeide de grijsaard lachend tot zijne dochter, ‘en maakt daar gebruik van. Maar 't is ook waar: mijn tocht naar 't heilig land is de glorie van mijn leven.’

Hij vulde de glazen, en begon:

‘In 1188 was eene nieuwe kruisvaart in Europa gepredikt, en bijna alle vorsten trokken ten heiligen krijg. De koning van Jerusalem, Guy de Lusignan, sloeg in 1189 het beleg om Ptolomaïs, dat na den slag van Tiberias aan Saladin was overgegaan. Deze onderneming kwam Saladin zóó dolzinnig voor, dat hij zich volstrekt niet haastte de stad ter hulp te komen. Lusignan toch telde nog geen negen duizend strijders onder zijne vanen. Maar hij wist, dat Europa in aantocht was. De vloot van Pisa landde het eerst, waarna twaalf duizend Denen en Friesen hunne standaards tusschen den heuvel van Thuron en de stad Ptolomaïs plantten. Een derde vloot kwam weldra ankeren, en bracht een engelsch leger onder aanvoering van den aartsbisschop van Cantorburi over, terwijl de Vlamingen werden aangevoerd door Jacob van Avennes, wien de palm van het martelaarschap in het heilig land wachtte. Nog daagden duizenden strijders op uit al de steden van Italië, uit Champagne en andere Fransche provinciën; de landgraaf van Thuringen en Coenraad, markies van Tyr, voerden hem Duitschers aan, zoodat het christen-leger rondom Ptolomaïs weldra meer dan honderdduizend strijders telde. Den 4^{en} October ontplooiden zij die heirmacht en stelden zich in slagorde. De ridders en baronnen van het Westen hadden zich, alsof zij ten hoogtijd gingen, met den kostbaarsten wapentooi gesierd, en trokken op aan het hoofd hunner soldaten, in een blinkend harnas gestoken, met den gekuifden ijzeren helm gedekt, gewapend met lans en zwaard, en een veelkleurigen sluier om hals of lenden. Ook de priesterschap was in ruimen getale op het slagveld tegenwoordig, aangemoedigd door de aartsbisschoppen van Besançon, Ravenna, Pisa, Cantorburi, Nazareth en Mont-Real, alsmede de bisschoppen van Beauvais, Salysburi, Cambrai, Ptolomaïs, en Bethlehem. En het moedig christenheir, daar in slagorde tegenover het leger der Muzelmannen geschaard, en zelfs hunkerende naar den strijd, verzekerd als het was van de overwinning, bezat zulk een vertrouwen op zijn kracht, dat een Frank zelfs in verwatenheid dorst uit te roepen: ‘zoo God onzijdig blijft, is toch de zegepraal aan ons!’

‘En inderdaad, hoe machtig en talrijk Saladins leger ook mocht zijn, de Christenen bezaten moed en kracht genoeg, om eene schitterende overwinning te bevechten. Maar het ontbrak hun aan een ervaren hoofd, dat de tucht wist te handhaven en gebruik te maken van het voordeel, 't welk zij vele malen behaalden. Zoo kwam het, dat zij twee lange jaren voor Ptolomaïs bleven liggen, zonder de stad te bemachtigen, of een beslissenden slag te leveren. En God riep de drie machtigste vorsten van dien tijd op, om met nieuwe strijdkrachten naar het tooneel des oorlogs heên te trekken en het opperbevel op zich te nemen. De koning van Frankrijk, Philippus Augustus, kwam op St. Jansdag van 1190 den ouden standaard, ook wel het wondervaandel (oriflamme) der Fransche koningen genaamd, in het klooster van Sint Dénis halen. Plat ter aarde liggende voor de heilige beenderen van Sint Dionysius, Rusticus en Eleutherius, beval hij zich en zijne duizenden pelgrims aan God, aan O.L. Vrouwe en aan de Heiligen des hemels; vervolgens verhief hij zich en ontving, badende in tranen, de broodtasch en pelgrimsstaf uit handen van zijn oom, den aartsbisschop van Reims. Dan nam hij de twee standaards van het altaar, beval zijn leger in de gebeden der monniken, ontving den zegen met den heiligen nagel, de doornenkroon en den arm van den heiligen Simeon, die daar bewaard worden, en vertrok den 4^{en}

Juli met koning Richard van Engeland naar Messina. Keizer Frederik Barbarossa was intusschen reeds met zijne machtige scharen naar het H. Land opgegaan.'

(Wordt vervolgd.)

Van het oorlogsveld.

't Laatst vaarwel.

Hoevelen leefden nog korten tijd geleden stil en gelukkig voor gade en kroost, wat bleef er over van zooveel huiselijke weelde en vreedzaam genot? Wilt gij de verschrikkingen van den orkaan begrijpen, telt dan de nedergeslagen planten, de afgebroken takken, de gekneusde bladeren en bloemen, de ontwortelde boomen.

De bijgaande gravure herinnert ons een treffend voorbeeld. Met werken en zorgen bracht een braaf kantoorschrijver uit Kehl het zoover, dat hij zich eene onafhankelijke positie en zijn geluk voor de toekomst verzekerd achtte. De volkslievende oorlog breekt uit. De man drukt vrouw en moeder aan den boezem. 'Lieb Vaterland, kannst ruhig sein!' zoo zou hij bij 't afscheid zoo gaarne neuriën, onrust echter en een droeve beklemdheid spreekt luide in zijn hart. 'Marie' zegt hij stamelend, 'indien dit eens ons laatst vaarwel zou zijn!' - 'Ons laatst vaarwel!' antwoordt zij bemoedigend, ''t is om te lachen, neen dat zal anders wezen!'

Het bombardement van Kehl vangt aan. Een der eerste houwitsers legt de woning der achtergebleven vrouw in de asch. Haar moeder wordt onder de puinen begraven. Schier vertwijfelend van droefheid, verlaat de vrouw het stadje, en neemt het besluit, om nu zij alles verloren heeft, haar eenige toevlucht op te zoeken welke zij nog op de wereld bezit.

Twee dagen tart zij vermoeienis en uitputting, trotseert de kogels, welke in dichte hagelbuien op de belegeraars van Straatsburg neêrstorten, want onder deze, zij weet het, bevindt zich haar echtgenoot. Zij vindt hem;... begraven onder een berg van lijken ligt de badensche soldaat der landweer. Geen traan ontrolt haar oog, ''k heb 't u wel gezegd,' gilt zij, 'ons laatst vaarwel moest anders zijn. 't is om te lachen!' Zij legt zijne verstijfde hand in de hare en barst in een schaterend gelach uit..... De arme vrouw is krankzinnig. Men voert haar naar het krankzinnigengesticht te Mannheim; zij doet er een goed werk, zij maakt er.... decoraties en eerelintjes voor de helden en bewerkers des oorlogs.

Ontmoeting van twee Engelschen te Holsheim.

Om aan de belangstelling van het publiek te voldoen zonden verschillende dagbladen en tijdschriften hunne correspondenten en artisten naar het oorlogstooneel, doch menigeen dezer weetgierigen moest zijn bezoek met de eene of andere minder aangename ontmoeting, sommigen met gevangenschap, eenigen zelfs met den dood bekoopen.

De achterstaande gravure biedt een schets der kleine episode, die de teekenaar der beroemde engelsche illustratie: *The Graphic*, in de nabijheid van Holsheim onderging, door hem zelven geteekend.

De kunstenaar had eenige dagen te Molsheim doorgebracht en meende goed en wel met een zijner vrienden, een engelsch doktoor, een uitstapje naar Holsheim te

kunnen ondernemen. Als vreedzame burgers eener onzijdige mogendheid begaven zij zich naar het in de nabijheid dier plaats gevestigde pruisische hoofdkwartier.

Weldra ontmoetten zij een schildwacht, die hen aanhield. Aan een

officier, welke hen vervolgens naderde, maakten zij zich bekend en stelden hem het verzoek voor, om of naar Straatsburg te mogen vertrekken tot het vervaardigen van teekeningen, ofwel, indien dit niet toegestaan kon worden, de vergunning te erlangen van als artisten op eene of andere wijze het duitsche leger te mogen volgen.

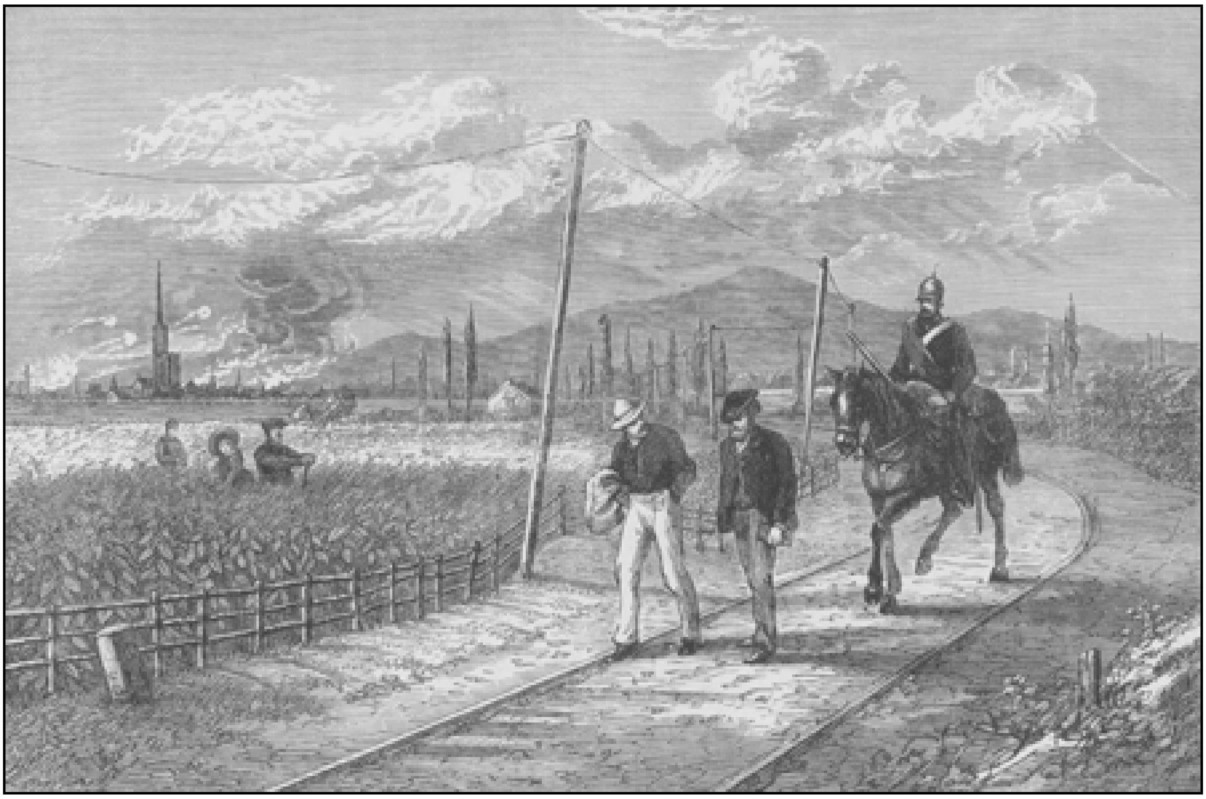

TWEE ENGELSCHEN TE MOLSHEIM.

De officier ging zonder verder te spreken naar den generaal, welke in zijn tent zijn middagmaal zat te gebruiken en liet de engelsche gasten onthutst en verlegen staan wachten.

Teruggekeerd zegde hij op norschen toon: ‘je moet terstond voort. Geen oogenblik langer hier gestaan!’ Vervolgens wenkte hij een cavalerist, welke zijn paard besteeg en zijn geweer laadde en beval hem die twee man achterna naar Molsheim te rijden. ‘Ik nam mijn hoed af,’ schrijft de artist en groette den officier heel eerbiedig, doch deze vergat op mijne beleefdheidsbetuiging de minste acht te slaan.’

De teekenaar strompelde bedremmeld en ter neêrgeslagen over het weinig gastvrije onthaal, gelijk hij zelf getuigt, met zijn portefeuille in de hand over den weg voort. De doktoor voelde zich integendeel zoo pleizierig als ooit in zijn leven. Hij zette zijnen hoed op één oor, nam zijn rok op den arm, stak de handen in de broekzakken, vroeg den dragonder of hij niet een borreltje zou lusten, en eindelijk van meening zijnde dat de promenade te langzaam naar den zin van den dragonder ging, zette hij het op een drafje. Natuurlijk zat in een ommezien de dragonder met zijn paard hem weêr op de hielen.

Zoo ging de komische reis der twee engelschen voort, welke intusschen blijde waren, toen zij weder Molsheim bereikt en hunnen garde d'honneur een aangenamen terugrit hadden toegewenscht.

[Nummer 11]

De inneming van Nancy.

VIER HULANEN OP HET STANISLAUS-PLEIN TE NANCY.

Van de groote fransche steden welke zich het eerst aan het pruisische leger hebben overgegeven heeft de stad Nancy eene droevige vermaardheid gekregen omdat zij werd in bezit genomen door vier hulanen. Deze gebeurtenis, welke door bijgaande gravure wordt aanschouwelijk gemaakt, heeft zich volgenderwijze toegedragen. Op den 12 Augustus ten drie ure 's achternoens verscheen een afdeeling pruisische cavaleristen ongeveer honderd en vijftig man sterk voor de stad en eischte haar op. De burgers, door den maire aangezocht zich stil te houden, omdat de stad aan alle zijden voor den vijand open lag en geene bezetting had, boden geen weêrstand. Een gedeelte der pruisische soldaten begaf zich naar het station van den spoorweg, terwijl de meesten buiten de stad bleven; slechts vier hulanen, een officier en drie soldaten, kwamen in de stad welke zij spoorslags in alle richtingen doorkruisten om de plaats te verkennen en contributie te eischen. De stedelijke regeering zwichtend voor de eischen der Pruisen, welke later in getale dreigden terug te komen, trad met hen in onderhandeling en gaf de stad over. Onze gravure geeft eene afbeelding van het Stanislaus-plein, het schoonste gedeelte der stad, op het oogenblik dat de hulanen het standbeeld van koning Stanislaus voorbij renden. Het Stanislausof Koningsplein ontleent zijn naam aan Stanislaus I, koning van Polen,

die als een der beste vorsten, welke ooit een troon bezetten, gehouden werd. Door Karel XII van Zweden, nadat die vorst koning Augustus II van den poolschen troon gestooten had, op den troon van zijn rampzalig vaderland verheven, poogde Stanislaus het zich door zijne deugden te doen vergeven dat hij door een vreemden vorst op den troon geplaatst werd. Evenwel moest hem hiertoe de tijd ontbreken daar hij reeds na eene korte regeering werd verdreven, na de nederlaag namelijk van den zweedschen koning bij Pultawa in 1709. Later deed hij afstand van den troon van Polen en ontving als schadevergoeding de hertogdommen Lotharingen en Bar, welke bij tot zijnen dood bestuurde.

Het veemgericht.

Bezoekt men in Duitschland de oude burchten, welke nog aan de dagen van het leenstelsel herinneren, dan hoort men niet zelden de bewering uiten dat in die burchten een zetel was van het veemgericht, welke instelling men dan tevens kenschetst als de gruwzaamste welke ooit door menschelijke wetten of menschelijke boosheid werd in het leven geroepen, en wat het ergste van dit alles is, men beweert nog bovendien dat men zijn zeggen met *ontegensprekelijke* bewijzen kan staven.

Terstond daarna wordt men in de duistere gewelven en kerkerholen gebracht, want een slotbewaarder is een man welke zeker is van zijne zaak en ook wil dat men daarvan overtuigd zij. Hij heeft niet te veel gezegd, want hier werden zij gevangen gezet, daar in verhoor genomen, in eene derde zaal gefolterd, om eindelijk in eene vierde den *kus der jonkvrouw* te ontvangen. Wat de man met deze laatste uitdrukking bedoelt zal verder blijken.

Die gruwzame bijzonderheden zouden in staat zijn om den argeloozen toehoorder de haren te berge te doen rijzen. Gelukkig evenwel dat van dit verhaal veel, zeer veel, zoo niet alles, met de waarheid strijdig is. Het mag waar zijn, en dit willen wij gaarne toegeven, dat het veemgericht aanleiding heeft gegeven tot vreeselijke misbruiken, dat het ten laatste geheel en al ontaard was, maar dat zijne instelling uitsluitend een *geheim* gericht in het leven riep, dat het zich slechts bezig hield met veroordeelen, en zooveel ongehoorde gruwzaamheden als er meer van verteld worden, is niet te gelooven.

Het veemgericht was eene zuiver duitsche instelling, die haar naam ontleende aan het woord *vehme,* dat wij door *geding, procedure* zouden vertolken. Het werd met geene bijzondere bedoeling in het leven geroepen, want oorspronkelijk was het slechts het gewone gerecht, zooals uit de geschiedenis wordt bewezen. Er is eene sage welke het veemgericht als instelling toeschrijft aan Karel den Groote, welke het op raad van Paus Leo III zou hebben in het leven geroepen, met het doel om de oproerige Saksers in bedwang te houden en hunnen gedurig vernieuwden afval van den christelijken godsdienst te bestraffen. Ofschoon in lateren tijd de duitsche keizers meermalen hebben gezwicht voor deze stoute bewering, en zij uit een gevoel van vereering jegens den grooten keizer eene aan hem toegeschreven instelling in hare rechten niet wilden besnoeien, is het nogtans zeker dat het slechts eene sage, een sprookje is en niets meer. Den waren oorsprong der veemgerichten kunnen wij op het voetspoor van den duitschen professor Wächter aldus beschrijven.

Bij de oude Germanen ging alle rechtsbedeeling uitsluitend van het volk uit, dat zelf de vierschaar spande, zelf oordeelde en het vonnis uitsprak. Bij deze vierschaar was het een eerste stelregel dat ieder vrij man slechts door zijne gelijken kon geoordeeld worden, zoodat ieder Germaan kon worden opgeroepen om recht te spreken over zijn gelijke. Deze rechtsbedeeling, die vóór Keizer Karel reeds bestond, werd in zooverre door hem gewijzigd en beperkt, dat hij door zijne zendgraven (missionarii) in iedere gouw en met medewerking van den gouw- of keizerlijken graaf een bepaald aantal vrije mannen, uit de achtbaarsten gekozen, tot schepenen benoemde, welke onder het voorzitterschap van den keizerlijken graaf met de gewone rechtsbedeeling belast waren. De vergaderingen dezer vrije mannen werden in het openbaar gehouden en wel onder den blooten hemel; de schepenen evenwel mochten aanvankelijk niemand voor hunne vierschaar dagen, tenzij er tegen hem eene aanklacht van een vrij man, niet tot het gerecht behoorende, werd ingediend.

Dusdanig was nu de eerste instelling en de wijziging van het veemgericht, hetwelk toen over geheel het duitsche rijk geldig was. De eerste oorsprong dagteekent dus van vroegeren tijd, de reorganisatie zou men aan Keizer Karel kunnen toeschrijven. De omstandigheid dat men later het veemgericht slechts in Westphalen terugvindt zal uit het volgende worden toegelicht.

Onder de zwakke opvolgers, welke voor de taak, hun door den grooten stichter van het duitsche rijk nagelaten, niet berekend waren, gingen de vrijdommen en privilegiën des volks langzamerhand den weg op, waarop de keizerlijke staatsinrichting reeds was voorgegaan; d.i. zij werden verkleind, beperkt, verminderd en eindelijk verbeurd verklaard ten bate der keizerlijke graven, welke zich van lieverlede meer onafhankelijk gemaakt hadden. De vrije mannen vervielen langzamerhand tot den staat van *laten* of onderhoorigen der graven; zij bleven eerst nog wel de rechters hunner gelijken, maar niet meer in het keizerlijk gerecht. Enkele gewesten van Duitschland wisten zich te bewaren voor de overheersching hunner graven; tot deze behoorde Westphalen waarover wij thans meer in het bijzonder gaan spreken.

In dit gewest bleef de oude rechtsbedeeling nog steeds in zwang; ter onderscheiding evenwel van die der andere gewesten verkreeg de voorzittende keizerlijke graaf den titel van *vrijgraaf*, de schepenen dien van *vrijschepenen,* terwijl het district, waartoe zich hunne rechtsmacht bepaalde, den naam van *vrijgraafschap* ontving.

Een tweede verandering, welke in den loop der tijden werd ingevoerd, bestond hierin dat de keizerlijke graven hunne waardigheid als erfelijk leengoed van den keizer ontvingen en dat van dien tijd af de voorzitter der vrijgerichten, hetzij het de vrijgraaf zelf was, hetzij een ander zijne plaats moest bekleeden, door den keizer op eene voorstelling van het gerecht moest benoemd worden. Zonder de rechtsmacht van den keizer ontvangen te hebben mocht niemand rechtspreken.

Deze vierschaar vonniste nu de vrije mannen, niet alleen in crimineele aanklachten maar ook in burgerlijke zaken. Langzamerhand traden de vrijschepenen op als aanklagers; in den beginne slechts wanneer het overtredingen tegen de algemeene wetten, bijv. de tien Geboden Gods of het H. Evangelie, gold, maar later ook buiten deze algemeene wetten en zelfs tegen personen welke aan hunne rechtsmacht niet onderworpen waren, dewijl zij buiten hun rechtsgebied woonden, hoewel dit laatste slechts ingeval de natuurlijke rechter niet *kon* of *wilde* vonnissen. Deze machtsuitbreiding der veemgerichten, welke dikwijls door de keizers zelven gebillijkt werd, was geheel overeenkomstig den geest dier tijden. Van oudsher toch lag het in de roeping van dit gerecht om *overal* waar de natuurlijke rechter te kort schoot, recht

te spreken; daarenboven was het een gebruik in de middeleeuwen om zich zelven recht te verschaffen wanneer het door den rechter geweigerd werd, en daartoe mocht men ieder welke maar wilde helpen, dus ook het veemgericht, tot bondgenoot inroepen. Dit vond vooral plaats gedurende de menigvuldige tusschenregeeringen, of beter gezegd in de talrijke regeeringlooze tijdvakken, waarvan de grooten en machtigen vaak gebruik maakten om door de verdrukking van den zwakke hunne eigen macht uit te breiden. Het laat zich begrijpen dat in zulk geval de verdrukte niet zelden zijn toevlucht tot het veemgericht nam, te meer daar de bevoegde rechters meestal te zwak, of zelf als partij in de zaak betrokken waren.

Aan het veemgericht waren verder allen onderworpen, slechts de geestelijkheid, om hare waardigheid, en eenige klassen van personen waren daarvan uitgesloten, volgens deze wet: ‘Men zal geen priester of geestelijke, welke geschoren en gewijd is, voor het veemgericht dagen; ook geene vrouwen of minderjarige kinderen, geen joden of heidenen, welke het geloof niet omhelsd hebben, omdat zij het gerecht niet waard zijn.’ Het gebeurde niet zelden dat de rijksgrooten, ja zelfs geheele dorpen en steden, gedaagd werden, wanneer de natuurlijke rechter in zijn plicht te kort schoot. Zulke rechtsvervolging was dikwijls een krachtige aanmaning om het gepleegde onrecht te herstellen, zooals o.a. het geval was met hertog Willem van Saksen, die in 1454 voor een vrijgericht gedaagd werd. Daar het slechts eene geldquaestie betrof haastte hij zich om recht te doen wedervaren en zoo kon hij, door een besluit van keizer Frederik III, de uitspraak van het veemgericht voorkomen. Een brief van keizer Sigismond zegt uitdrukkelijk, bij gelegenheid dat de beiersche hertogen Hendrik en Lodewijk gedaagd werden: ‘Gij weet wel dat geen keurvorst, heer of iemand anders aan dit geheim gerecht mag onttrokken worden.’

Welke pogingen veeltijds gedaan werden om door bijzondere privilegiën of andere middelen aan de rechtsmacht van het veemgericht te ontkomen behoeven wij hier niet te vermelden. Het is duidelijk dat in een tijd als de middeleeuwen alles werd aangewend om het gerecht te ontduiken, even zoo goed als dit in onze dagen beproefd wordt. Liever willen wij nagaan op wat wijze het veemgericht er in geslaagd is zooveel macht uit te oefenen en dat in een tijd waarin alle wetten machteloos moesten schijnen.

Men weet dat er een tijd voor Duitschland geweest is waarin het recht van den sterkste als eenige wet gold; een menigte van roofridders onderdrukten de bevolkingen, welke zij uitplunderden. Wanneer nu zulk een misdadiger door den rechter voor zijne vierschaar werd geroepen was er niets meer gewoon dan dat hij niet verscheen, of wel zich voor den rechter vertoonde met eene macht veel sterker dan die waarover deze beschikken kon. Een andermaal ging de beklaagde nog veel eenvoudiger te werk; hij deed dan namelijk den bode doodslaan welke hem in naam van den rechter moest dagvaarden, zoodat hij kon zeggen nooit eene dagvaarding ontvangen te hebben, en daarom natuurlijk niet voor het gerecht te zijn verschenen. Door dit alles was het gewone gerecht geheel en al machteloos; anders ging het evenwel met het veemgericht.

Het was maar al te duidelijk dat de gewone en openbare wijze van rechtspreken krachteloos was door den onwil van de grooten, welke zich meest allen aan misdaden schuldig kenden. Daarom nam men zijne toevlucht tot de geheime procedure van het veemgericht hetwelk vele voordeelen aanbood. Zoodra een beschuldigde na de openbare dagvaarding niet voor de vierschaar van het veemgericht verscheen, werd de zaak in het geheim voortgezet; niet dat men op geheime plaatsen of vermomd te

zamen kwam, neen, het veemgericht hield steeds op klaar lichten dag zijne zittingen en op de gewone plaats, onder een linde, eik of anderen boom. Slechts in

zoover was de zitting geheim dat alleen de ingewijde schepenen daaraan mochten deelnemen; de doodstraf was bedreigd tegen ieder oningewijde welke, op het bevel daartoe, zich niet verwijderde. In deze zitting sprak dan het veemgericht krachtens zijne volmacht, van den keizer als vrijgericht bekomen, den ban tegen den beschuldigde uit, met andere woorden, het verklaarde hem vogelvrij, en tevens werden de schepenen aangewezen welke met de uitvoering van het vonnis belast waren. Toen was het nog geen onteerend ambt een doodvonnis te moeten volvoeren, omdat het nog onmiddellijk met het gerecht zelf verbonden was. Ten einde steeds bij machte te zijn om hunne vonnissen uit te voeren, versterkten de schepenen zich door de achtbaarste mannen in hunne rijen op te nemen. Ter aanneming in hun gilde stelden zij slechts twee voorwaarden: de gekozene moest van een goed gedrag en van adellijke geboorte zijn. Daar zij aldus het beste gedeelte van Duitschlands edelen in hunne rijen telden was het den schepenen mogelijk hun vonnis uit te doen voeren, vooral daar de veroordeelde zelf niet onderricht was van het lot hetwelk hem treffen zou. Tot de voltrekking waren slechts weinig voorbereidselen noodig; ieder schepen droeg een strop steeds bij zich en de eerste boom kon den dienst van galg doen. Deze omstandigheid dat men met het vonnis en zijne uitvoerders onbekend bleef en nogtans de zekerheid had dat men het op den duur niet kon ontgaan, zette steeds een zoo groote kracht aan het veemgericht bij, dat het meermalen bleek dat deze vierschaar meer kon uitwerken dan de keizer zelf.

(Wordt vervolgd.)

De klacht der gevangene.

Sla uw oogen,
Vol meêdoogen,
Rijke aan smarten, op mijn nood!

't Zwaard in 't harte,
't Hart vol smarte,
Kent gij lijden, kruis en dood.

Hieft eens de oogen
Op ten hoogen
Om uws Zoons en eigen nood.

Wie kan 't voelen
't Pijnlijk woelen,
Dat mij snijdt door merg en been?..
Hoe 'k door smart mijn hart voel prangen,
Hoe 'k moet siddren en verlangen,
Weet slechts gij, en gij alleen!

Ach! hoe anders was mij 't leven,
Toen ik tot u bad en sprak,
’s Harten onschuld u mocht geven,
Bloemen op uw outer stak!

Toen ik leliebloesems gaarde
Voor de kransen u ter eer,
U zoo recht in de oogen staarde,

U zoo liefhad, rein en teer!

En nu!... Nog zoo jong!... In boeien,
Angst en wroeging in 't gemoed!
- Wat mijn tranen thans doet vloeien
Was zoo zoet toch, scheen zoo goed.

Rust en zielevreê verdwenen.
- Is geen redding voor mij meer?..
Laat mij boetetranen weenen,
Geef mijn hart den hemel weêr!

Wie mocht eens niet balsem mengen
Tranen op de voeten plengen
Van uw Zoon? Zij droogt zijn leên
Met heur lokken, en vergeven
Is 't haar wat zij had misdreven....
- Rein door liefde ging zij heen!

Nog zoo jong!.... En nu reeds sterven?..
Alles, alles moeten derven!
Nergens redding dan de dood;...

Rijke aan smarten,
Troost des harten!
Help mij, red mij in den nood!

T.T.

Reintje op jacht.

Een fabeldichter stelde eens aan zijne lezers een vos ten voorbeeld, en liet het slimste aller dieren een woordje zeggen hetwelk van geslacht tot geslacht blijft voortleven, nog altijd in de oorspronkelijke kernachtige beteekenis. De vos, welke aan een wijngaard druiven zag hangen en zich er gaarne eens aan zou hebben te goed gedaan, maar tot zijn spijt moest bekennen dat hij er niet bij kon, vervolgde zijn weg met deze woorden: ‘de druiven zijn zuur.’

Deze woorden zou menigeen Reintje ook op bijgaande gravure wel willen doen zeggen, maar het is duidelijk dat de teekenaar, behalve dit, ook nog wat anders wil te kennen geven.

Het is bekend dat de vos een jager en een echte broodjager is - daarom is hij dan ook zoo slecht gezien bij de groene zonen van Sint Hubert, - want hij pakt alles meê wat niet te zwaar of buiten zijn bereik is. Op alles is hij belust; van het jonge reebokje, wanneer hij wil smullen, tot aan de muis, wanneer de honger hem plaagt, of misschien wel als hij een klein tusschen-uurtje wil gebruiken; van den korhaan uit de hooge boomen tot aan het nestje van den winterkoning; van de visschen - de grootsten het liefste - tot aan den kikvorsch.

De teekenaar stelt ons hier den vos voor op het oogenblik dat hij het jachtgebied van den vogelaar heeft betreden - want Reintje is de grootste strooper en een echt communist op het jachtgebied - en belust is op het lekkere beetje dat daar aan een paardenhaar hangt in den strik waarin de lijster gevangen werd. Welk eene levendige houding heeft hij aangenomen! Het is of voor hem daar een voorraad voor eene geheele week te vinden was, zoozeer heeft hij al zijne zinnen gezet op den kleinen

buit. De vos is er ten volle van overtuigd dat lijsters fijne vogels en door de liefhebbers bijzonder gezocht zijn; zie maar eens hoe hij den hals verlangend uitstrekt, hoe die oogen gloeien van snoeplust, hoe de geheele kop, het geheele lijf, tot den staart incluis, in beweging zijn en dat alles om eene enkele lijster te kunnen meester worden. Ja de vos is er van overtuigd en hij weet zoo goed als de vogelaar zelf dat lijsters fijne vogels zijn, of misschien is hij er ook wel op uit om zijn vijand, den vogelaar, eene fijne treek te spelen, iets wat ook heel goed met zijn oud fabelachtig karakter overeenkomt.

Wij gelooven evenwel met onze lezers dat hij ook hier weldra gramstorig en vogelaar, lijster, strik, maar vooral den grooten afstand verwenschend zal heêngaan en zich troosten met de meening welke hij voor een paar duizend jaar al uitsprak dat *de druiven zuur zijn,* want de beukenboom, waarlangs hij zijn buit moet bereiken, is te glad om er tegen op te klauteren.

Auspiciis et telis.
Legende door J.J. van der Horst Pr.
(Vervolg.)

III.

‘Maar ik laat u dorst lijden, ridder Simon!’ onderbrak de oude man zich zelven: ‘als ik van de kruistochten aan het verhalen ben, vergeet ik kan en beker.’

‘Wees niet bekommerd, heer van Valdegem,’ was het antwoord: ‘als gij de kan aan jonkvrouw Ida aanbeveelt, dan kunt gij gerust zijn, dat de schoone schenkster aan de gastvrijheid niet zal te kort schieten.’

Ida bloosde, maar nam toch de wijnkan onder hare hoede, terwijl heer Reynoud vervolgde:

‘Alvorens zijn legermacht bijeen te trekken, had keizer Frederik afgezanten met de noodige volmacht naar den koning van Hongarije, den griekschen keizer, den sultan van Iconië en naar Saladin gezonden. De koning van Hongarije, Bela III, verleende volgaarne doortocht, en ook levensmiddelen tegen een bedongen prijs. Jan Ducas, de afgezant van Keizer Isaac, kwam zelf in Neuremburg, om eene zeer gunstige overeenkomst tusschen de kruisvaarders en de Grieken te sluiten. De vorst van Servië deed geen minder schoone beloften, en de sultan van Iconië antwoordde, dat hij uit toegenegenheid voor Duitschlands grooten keizer het leger in alles zou ondersteunen, en er naar verlangde om Frederik persoonlijk te ontmoeten. Het antwoord van Saladin luidde zooals het te verwachten was. De keizer had het beneden zich geacht hem den oorlog aan te doen zonder voorafgaande verklaring, daarom had hij hem gevraagd voldoening voor de ter dood gebrachte christenen, de teruggave van het H. Kruis, en ook van al de plaatsen, die hun door de Turken met geweld ontnomen waren. Saladin weigerde, en bijgevolg was de oorlog verklaard.

Wij Hollanders waren opgeroepen door onzen dapperen graaf Floris III, zaliger gedachtenis, en kwamen in 't begin van April 1189 te Haar-

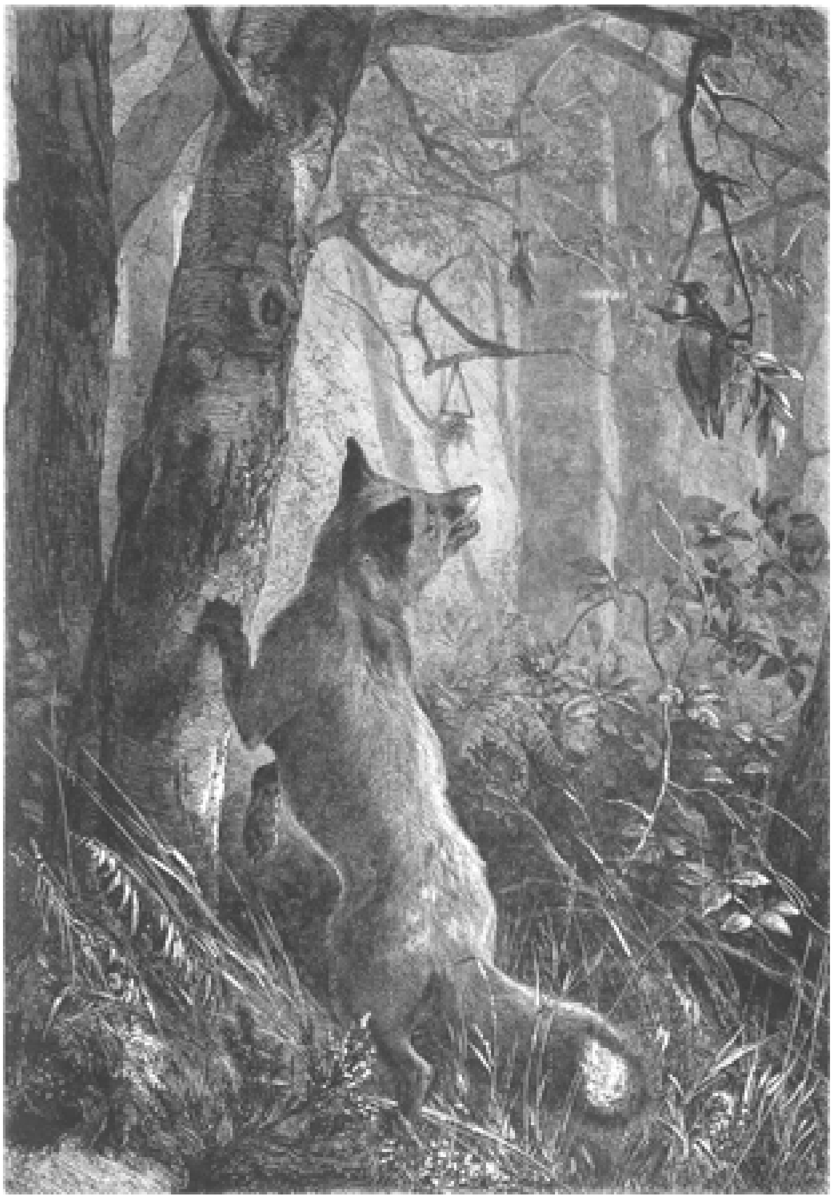

REINTJE OP JACHT.

DE GEVANGENE.

lem op 's Gravenhof bijeen. Ik vond daar vele vrome ridders, baronnen en edelen uit Zeeland en het Sticht met de onzen verzameld in de groote wapenzaal. Graaf Floris trad binnen in het kleed der kruisvaarders gestoken, en sprak ons aan in mannelijke taal, om ons op te wekken aan de roepstem des H. Vaders gehoor te geven en ons aan te sluiten bij het groote leger van Duitschland, 't Was schier overbodig wat hij sprak, want een daverend geroep ging van de edele schare op: ‘wij zijn gereed; wij trekken op, naar het heilig land! wij aanvaarden het Kruis!’

Toen trokken wij, voorafgegaan door trommelslagers en pijpers, in deftige processie van 's Gravenhof naar Sint Gangolfs kerke, waar bisschop Boudewijn van Utrecht en heer Frank, de abt van Egmont, in plechtgewaad ons wachtten. Wij knielden neder voor het hoofd-altaar, en Dudo van Egmont, als hoofd der hollandsche edelen, legde zijn zwaard op het Evangelie van Sint Jan, en zwoer plechtig in aller naam den eed, die ons voor drie jaren ten heiligen kruistocht verbond. Dan verhief zich de bisschop van zijn zetel en gaf ons het roode kruis, dat voortaan kleeding en wapens zou sieren en ons het doel van den strijd steeds voor oogen moest houden. Dat was eene treffende plechtigheid! De kerk was met rood damasten tapijten en gouden borduursels behangen; het hoog-altaar schitterde van zilver en juweelen, van achter gedekt door een bosch van heesters en bloemen uit 's Gravenhof daar aangevoerd. Eene schitterende rij van edelvrouwen omringde het koor, terwijl bont versierde edelknapen en sterke, geharnaste schildknapen den buitenkring vormden. En toen ik op mijne beurt voor den bisschop de knie boog, het visier omhoog geslagen en het slagzwaard over den schouder geheven, toen had ik een gevoel van onuitsprekelijk geluk, als op den dag dat ik voor het eerst mijn Heer en God ontving; maar als hij het roode kruis mij op de borst bevestigde en de handen zegenend over mij uitstrekte, dan doortintelde mij ook een gevoel van edelen moed en fierheid, en ik had martelaar willen zijn voor het geloof in Hem, wiens bloedig Kruis ik voortaan dragen zou. De standaard van Holland werd gezegend en aan heer Simon van Brederode toevertrouwd. O, mijne kinderen! ik zie het nog; Simon stond in het midden van het groote koor en hief den standaard omhoog, en wij stormden op hem aan, drongen om het zegeteeken heên, hieven de zwaarden omhoog, en riepen als uit éénen mond: ‘God wil het! voorwaarts ten heiligen krijg! voor God “en Zijne heilige Kerk!” En de bisschop zong met krachtige stem den zegen en het “Ite in Pace!” waarna de choralen den 23^{en} psalm aanhieven, en wij weder in processie, maar nu met den gewijden standaard voorop en de geestelijkheid in ons midden, naar het hof van graaf Floris terugkeerden.’

De oude man was zijne aandoening niet meester gebleven, en moest een oogenblik het verhaal onderbreken. Ida maakte van deze gelegenheid gebruik om de bekers te vullen en in stilte hare tranen af te droogen.

‘In het begin van Mei 1189,’ hernam heer van Valdegem, ‘kwamen de kruisvaarders te Regensburg. Ofschoon de keizer niemand in het leger opnam, die niet ten minste gedurende twee jaren zich zelven kon onderhouden, telden wij toch, behalve de burgers, de geestelijken, de dienaren en wapenknechten, twintig duizend ridders. Te Weenen vonden wij nog andere troepen, die reeds waren vooruitgesneld, en hielden daar eene algemeene wapenschouwing. Vijftien honderd mannen werden afgekeurd en naar huis gezonden; waarna de keizer een strengen tuchtregel voorschreef, waarvan hij nooit de minste afwijking gedoogde. Het leger werd in vier afdeelingen gesplitst: de eerste bestond uit Hongaren en Bohemers; de tweede en derde werden aangevoerd

door 's keizers zoon, den hertog van Zwaben, en den graaf van Holland; de keizer zelf voerde de vierde aan.

Wij hadden een moeielijke en lange reis; want schonken eenige vorsten ons den beloofden doortocht en bijstand, de Grieken waren trouweloos genoeg om niet alleen hun woord te verbreken, maar zelfs een verbond met Saladin aan te gaan, waardoor zij zich verplicht hadden om den kruisvaarders den doortocht te beletten, hen te bestoken en zooveel mogelijk afbreuk te doen; ja de byzantijnsche keizer Isaac had zelfs de lage snoodheid gehad om te beloven, ons graan en onzen wijn te vergiftigen, als hem daarvoor een gedeelte van Jerusalems grondgebied ten loon werd toegezegd. Keizer Frederik gedroeg zich groot en edel tegenover de trouweloozen, en ontweek zorgvuldig alle vijandelijkheid; alleen als hij daartoe gedwongen werd, baande hij zich met het zwaard in de hand een doortocht, en hield niet op door gezanten den vrede te vragen. Intusschen drong hij altijd verder door en liet de wintertenten opslaan tusschen Philadelphia en Constantinopel.

Daar ontving hij gezanten van koningin Sybilla van Jerusalem en van vorst Petrus, prins van Walachije, die hem veertig duizend man hulptroepen aanbood, wanneer hij Isaac onttroonde en de kroon van het byzantijnsche keizerrijk zich op het hoofd zette. De keizer echter sloeg dat alles van de hand: ‘God beware mij’ - zoo sprak hij - ‘dat ik op dezen heiligen tocht mijn eigen verheffing zou zoeken, en niet de vérheerlijking van mijn gekruisten Koning!’ Intusschen maakte hij aanstalten, om, als het zijn moest, tegen de hoofdstad zelve op te rukken, en zond nog eens naar keizer Isaac om hem tot nakoming zijner plechtige belofte te vermanen. Toen nu eindelijk de trouwelooze vorst begreep, dat het onzen keizer ernst was en dat Constantinopel werd bedreigd, toen sloot hij een nieuw verdrag, en bezwoer het plechtig in de Sint Sophia-kerk.

Zes dagen waren noodig om het christenleger op Azië's kusten over te brengen. Keizer Frederik bleef op de kust van Europa tot de laatste man der honderd vijftig duizend kruisvaarders was overgevaren; vervolgens den voet op Azië zettende, nam hij een handvol aarde, kuste die en stak er eenige korrels van in den mond, uitroepende: ‘heilig land, besproeid met het bloed des Heeren, wees duizendmaal gegroet! Vrome krijgers, hebt moed en vertrouwen: het heilig land is ons!’ En honderd vijftig duizend mannen volgden 's keizers voorbeeld, bukten ter aarde en aten van den geheiligden grond, terwijl hun uitroep als een ratelende donder over veld en heuvelen naar het Oosten heênklonk: ‘God wil het: voorwaarts naar Jerusalem!’

Intusschen waren de Turken met den sultan van Iconië nog trouweloozer dan de Grieken. Levensmiddelen waren niet voorhanden, en onophoudelijk werden wij door vijandelijke benden bestookt. Toen de keizer daarover aan de gezanten des sultans klaagde, beweerden deze dat het onafhankelijke stammen waren, en dat hun meester zelf weldra met zijn leger levensmiddelen en ongestoorden doortocht zou komen aanbrengen, en vroegen verlof, om, vergezeld van een duitsch ridder naar Iconië te gaan en op spoed aan te dringen. Frederik vertrouwde de spionnen en gaf hun een ridder meê, maar zag noch gezanten noch ridder wederkeeren. Het gerucht ging dat zij door de onafhankelijke stammen waren gevangen genomen. Den 14^en^ Mei echter kwam het snood verraad uit, want het leger van den sultan, vereenigd met de ongeregelde troepen der onafhankelijken, meer dan driemaal honderd duizend man sterk, stond onverwacht tegenover het afgematte leger der christenen. Een oogenblik waren wij ontmoedigd, maar ook slechts één oogenblik; want de bisschop van Wurtzburg sprak ons moed en vertrouwen in, door op het voorbeeld der heilige martelaren te wijzen; terwijl de keizer met die kracht van ziel, welke hem nooit

verliet, ons voorhield, dat de dappere alleen mocht hopen den dood te ontkomen, en dat hij die het gevaar zou willen ontvluchten een zekeren ondergang zou vinden in dit vijandelijk en verraderlijk land. Allen hieven daarop den krijgszang aan, vergaten alle leed en kommer, en traden de tenten in om zich tot den slag te bereiden. De nacht werd besteed om zich met God te verzoenen; bij het krieken van den dag droegen de bisschoppen de H. Offerande op en reikten de H. Communie uit; en met den Heere Jezus in het harte stelden wij ons in slagorde op.

Een afgezant van Melec, den aanvoerder van het vijandelijk leger, kwam den keizer boodschappen: 'Zoo gij driehonderd centenaars goud betaalt, bied ik u vrede, doortocht en levensmiddelen aan'. Maar de keizer antwoordde met fieren moed: 'zeg aan hem die u gezonden heeft, dat het noch in ons rijk, noch bij de kruisvaarders gebruikelijk is zich een weg met geld te openen. Wij zijn gewoon dat te doen met het zwaard in de hand en met de hulp van onzen gekruisten God en Koning.' De turksche gezant werd woedend van toorn en sprak: 'als gij mij voor den nacht niet ziet wederkeeren, reken er dan op dat wij u op het derde uur zullen aanvallen en verpletteren.' De gezant kwam niet terug; en Frederik besloot den aanval niet af te wachten, maar zelf tegen Iconië op te trekken. Hij deed de gelofte, als hij overwon eene kerk ter eere van Sint Georgius te stichten, en vaardigde tegen den avond de dagorde uit. 'Morgen' - zoo werd ons aangekondigd - morgen zullen wij, met Gods hulp kampeeren in de tuinen van den sultan, en daar verkwikking en levensmiddelen in overvloed vinden. Maar niemand wage het, vóór de zegepraal volkomen is, te plunderen, de gewonden uit te schudden, of tegen de krijgstucht te zondigen.

Het eerste morgenrood vond ons onder de wapenen, tegenover driemaal honderdduizend Turken, die in een halven cirkel ons omringden. Intusschen bleken hunne oorlogskreten verschrikkelijker te zijn dan hun wapens, want al spoedig deinsden zij achterwaarts en legerden zich voor de stad, terwijl wij, volgens 's keizers woord, des avonds de tuinen des sultans binnenrukten. Den volgenden ochtend, 't was den 18^{en} Mei, op den roemvolsten dag mijns levens, verschenen nogmaals turksche gezanten in de legerplaats en boden weder den vrede aan. De keizer evenwel vertrouwde hen niet en gaf tot antwoord, dat eerst de duitsche ridder, dien zij wederrechtelijk gevangen hielden, moest worden teruggebracht, en dat zij dan deftige mannen konden afvaardigen om in naam des sultans over vrede te onderhandelen. De gezanten vertrokken en brachten weldra onzen edelman terug, die nu verklaarde, dat de sultan zelf den vrede vroeg. Doch daar tegelijkertijd een gedeelte van het turksche leger de kruisvaarders aanviel, brak Frederik dadelijk de onderhandeling af, verdeelde zijn leger in tweeën, zond het eerste gedeelte, onder bevel van den hertog van Zwaben en den graaf van Holland tegen de stad op, en voerde zelf het tweede gedeelte tegen het vreeselijk turksche leger aan.

Hij was reeds een grijsaard van zeventig jaren, maar nog jong in moed en dapperheid. Met eene luide en ik zou bijna zeggen wondervolle stem, die door allen werd vernomen, riep hij ons toe: 'Waarom toeft gij? Waarom zijt gij ontsteld? God dank! de vijanden wagen den strijd. Gij hebt uw vaderland verlaten, om met uw bloed den hemel te verdienen: zietdaar nu het oogenblik! Volgt mij, dapperen! Aan Christus de victorie! aan Christus het heilig land!' En hij zelf wierp zich het eerst op de vijandelijke drommen. Wij liepen niet, maar vlogen, maar stormden op de Turken aan, die ons den weg naar de stad versperden; ja als een loeiende en alles vernielende orkaan gingen wij over hen heên

en vielen de stad aan. 's Keizers zoon, de brave Frederik, en de vrome graaf van Holland waren altijd voorop en waar de meeste gevaren dreigden; ik voerde de boogschutters aan en had in last al wat op de muren stond weg te schieten, ten einde het beklimmen der muren mogelijk te maken. Duizenden van pijlen wierpen wij in 's vijands vesten, en reeds met den middag stonden wij op de hooge transen van Iconië, en plantte de heer van Brederode den hollandschen standaard naast het kruisvaandel der Christenen. Een donderend geratel steeg uit de keizerlijke scharen omhoog, toen zij de stad in onze macht zagen, en bijna op hetzelfde oogenblik was ook haar zegepraal volkomen. Keizer Frederik was meester van Iconië, de Turken waren op de vlucht, en de sultan smeekte om genade. Schreiende van vreugde en geluk viel de groote grijsaard zijn zoon om den hals en kuste hem; ook ons omarmde hij en prees onzen moed. Hij schonk mij drie zilveren pijlen, die ik van dien tijd als mijn wapen heb gevoerd, en waaronder ik ter eeuwige gedachtenis schreef: *armis et telis.*

Nu waren wij de grootste moeielijkheden te boven en naderden met rassche schreden het doel der reis. De weg van Syrië was open en vrij; de roem van Frederik en zijn leger groeide elken dag aan en vervulde de ongeloovigen met vrees, zoodat velen ons hunne hulde en hulp kwamen aanbieden, en de overigen zich ver verwijderd hielden.

‘Maar, helaas! de 10e Juni 1190 was ons noodlottig! Het leger begaf zich op weg van Seleucië; de hertog van Zwaben geleidde de voorhoede over den Calicadnus, de overigen volgden, en de keizer bevond zich bij de achterhoede. Daar de brug over den stroom zeer smal was, vorderde men slechts langzaam, terwijl nog andere hindernissen den geregelden overtocht vertraagden. Intusschen wenschte de keizer zijn zoon eenige noodige bevelen voor den verderen tocht te geven, en besloot daarom den stroom met zijn paard te doorwaden. De edelen ontraadden het hem zich in een onbekend water te wagen, doch te vergeefs; even als altoos, zonder vrees, en plicht boven gevaar stellende, wierp hij zich met zijn paard in den stroom. Maar bezat de grijsaard nog ten volle den moed der jeugd, de kracht daarvan had hij verloren. De golven sleepten hem mede en waren hem te sterk om de overzijde te kunnen bereiken; en toen men hem ter hulp schoot en naar den oever bracht, was het te laat, want het leven was hem reeds ontvloden. Zoo stierf de groote keizer Frederik Barbarossa, in zeventigjarigen ouderdom, op het oogenblik, dat hij zijne vroegere misgrepen tegen de Kerk en den Paus had uitgeboet, en in de school van tegenspoed, godsvrucht, versterving en eene alles opofferende liefde voor den Heere Jezus had geleerd.’

De oude man zweeg en bedekte zijn gelaat met beide handen om de tranen te verbergen, die de herinnering hem deed storten. Eindelijk onderbrak Simon van Popkensburg de stilte en vroeg:

‘Toen is zeker het leger huiswaarts gekeerd?’

‘Wat zal ik u zeggen, waarde vriend? De ziel van het leger was gestorven en wij waren der wanhoop nabij. Zijn zoon, de dappere Frederik van Zwaben, werd tot aanvoerder gekozen; maar toen wij van de noodlottige plaats optrokken, met het lijk in het midden des legers, toen vormden wij geen zegevierende krijgsschare meer, maar eene lange en treurende lijkstatie. Te Antiochië hebben wij hem begraven, en rukten toen spoedig naar Ptolomaïs op, om den Franken in de belegering dier stad hulp te bieden. Hertog Frederik streed daar met ons als een woedende leeuw, stichtte

in 1190 een nieuwe orde en stierf godvruchtig en heilig den 20^{en} Januari van het volgende jaar. Na de inneming der stad deed ik een pelgrimstocht naar Jerusalem en keerde naar mijn vaderland terug.....'

De heer van Valdegem fluisterde iets in het oor van zijne dochter, hetwelk haar de zaal deed verlaten. Toen verhief hij zich van zijn zetel, vatte den zeeuwschen edelman bij de hand en vroeg:

'Welnu, heer Simon van Popkensburg! begrijpt gij thans dat de kruistochten nooit vruchteloos zijn geweest? begrijpt gij thans waarom ik den man van mijn eenig kind als krijgsmakker wensch de hand te drukken?'

'Volkomen, heer Reynoud!' was het antwoord des jongelings. 'Nog deze week ga ik naar mijn heere den graaf, die uw strijdgenoot is geweest in Palestina, en uit de hand van graaf Willem zal ik het kruis aanvaarden.'

'Kom, kom, mijn zoon!' riep de grijsaard met drift en trok Simon met zich de zaal uit.

Hij geleidde hem naar de slotkapel, waar binnen Ida reeds alles had gereed gemaakt voor de kleine en eenvoudige plechtigheid, die haar vader, in navolging van wat hij te Haarlem bijwoonde, had verordend. Op het altaar lag het blinkend harnas met den roodgekuifden helm, het oude zwaard, door Reynoud zelven in Palestina gevoerd, en het roode pelgrimskruis. De slotkapelaan, heer Heynrick, stond met het koorkleed aangedaan hen te wachten en deed den jeugdigen kruisvaarder naast den ouden pelgrim nederknielen. Toen sprak hij den zegen uit, wijdde wat op het altaar lag en reikte het Simon over. Deze verwijderde zich, maar kwam spoedig terug, geheel in het gewijde harnas gestoken. Dan nam de heer van Valdegem een geelen zijden kolder, waarop het roode borstkruis door Ida's hand gestikt, en trok dien den kruisvaarder over het harnas aan.

'Nu ontbreekt u nog slechts de sluier uwer verloofde,' zeide hij.

Maar de godvruchtige Ida had ook daar voor gezorgd en met eigen hand de zilveren pijlen op den rooden sluier geborduurd. Blozend bood zij hem dien aan, en sprak:

'Heer Simon bewaar het wapen mijns vaders ongeschonden en omkrans het met behaalde lauweren!'

De jongeling kuste het kleinood en slingerde het zich om den hals. Dan nam hij het zwaard uit Reynouds hand aan, knielde voor het altaar, legde zijn wapen op het Sint Jans Evangelie en sprak op plechtigen toon:

'Ik zweer trouw aan God en aan de heilige Kerk!'

'Ik zweer trouw aan mijn heere den graaf en aan het heilig Kruis!'

'Ik zweer trouw aan haar, die ik bemin, en die mij trouw zal zijn tot in den dood!'

'Ik beveel mij aan de bescherming van O.L. Vrouw, van Sint Willibrord en van mijnheer Sint Michiel, en ook in de gebeden van u allen: Amen!'

Allen herhaalden eenparig: 'Amen!' en de priester gaf den zegen.

Heer Simon van Popkensburg vertrok en toog ter kruisvaart heên.

(Wordt vervolgd.)

Lectuur voor de huiskamer.

Menigvuldig zijn de werken welke jaarlijks het licht zien, werken van allerlei aard, op 't gebied van kunsten en wetenschappen, stichtende zoowel als romantische, te veel om te noemen, en alle lezers, van welk gehalte ook, kunnen dan ook ruimschoots

hun verlangen naar goede lectuur bevredigen, - Volkomen waar, doch met éėne uitzondering, en wie geldt deze?

Wel, waarde Ouders, doorzoekt eens den boeken voorraad van uw zoontje of dochtertje, en gij zult begrijpen, dat wij de jeugdige lezers en lezeressen bedoelen. Zij hebben hun Conscience, hun Snieders niet En toch hij heeft geleefd, de waardige man, welken men met recht ‘den Schrijver van kinderverhalen’ mag noemen, de bekende auteur der ‘Paascheieren’, C. von Schmid, die door zijne geschriften bij onze kinderwereld zoo wel bekend is, getuigen 't ‘'t glimwormpje’, ‘Hendrik von Eischenfels’ en zoo vele andere vertellingen.

Daarom meenen wij onze lezers geen ondienst te doen met hunne aandacht te vestigen op eene volledige, op nieuw naar de duitsche editie bewerkte uitgave van von Schmid's werken, die hoewel bepaaldelijk voor kinderen geschreven, toch ook door menigvuldig volwassene met genoegen werden gelezen om den gemoedelijken eenvoud, welke er overal in doorstraalt. Hare vroomheidszin, gepaard aan de gave om door eene verrassende ontknooping zijne jeugdige lezers te boeien, ziedaar de hoofdtrekken zijner verhalen.

Te meer zal men die eigenschappen waardeeren, wanneer men in aanmerking neemt dat von Schmid leefde in een tijd, toen onverschilligheid voor den godsdienst, ja ongeloof algemeen in Duitschland heerschten. Zie de korte levensbeschrijving, welke wij van dien verdienstelijken man hebben gegeven in de laatste aflevering van den vorigen jaargang.

Deze nieuw bewerkte uitgave voorziet niet alleen in eene groote leemte, maar vervult bovendien eene allergewichtigste taak, daar zij moet dienen om het onkruid der slechte lectuur te weeren uit de harten van kinderen vooral, waarin het eens gezaaid, zoo welig ontkiemt en later helaas! meer nog dan bij anderen, zulke slechte vruchten draagt. Het is eene onmiskenbare waarheid, dat de gemoederen der kinderen buigzaam zijn als was en spoedig de indrukken aannemen, die hun worden ingeprent; daarom kan men nimmer te voorzichtige zijn in de keuze van de lectuur welke men hun aanbiedt; en deze zorg begreep nu de schrijver dier keur van verhalen, zoodat hij allen, die met de opvoeding van kinderen belast zijn, hierin zooveel in hem was heeft willen verlichten.

Veel meer te zeggen over deze keurige geschriften zou niet alleen overbodig zijn maar eenigermate inbreuk maken op het recht hetwelk zij zelven bezitten en hierin bestaat dat het deugdelijke, wordt het gekend, zich zelve aanbeveelt. Dit weinige zij dan voldoende om ouders, en allen, die gesteld zijn over kinderen en hun heil willen ter harte nemen, aan te sporen om de leemte die voor die kleine lezers in de lectuur bestaat aan te vullen door eene bron, die voor de hand ligt en zich niet laat overtreffen, door de alom geroemde werken van C. von Schmid.

Uit de verhalen van den Kanunnik Von Schmid.

HENDRIK VAN EICHENFELS.

ROSA VAN TANNENBERG.

HET BLOEMENMANDJE.

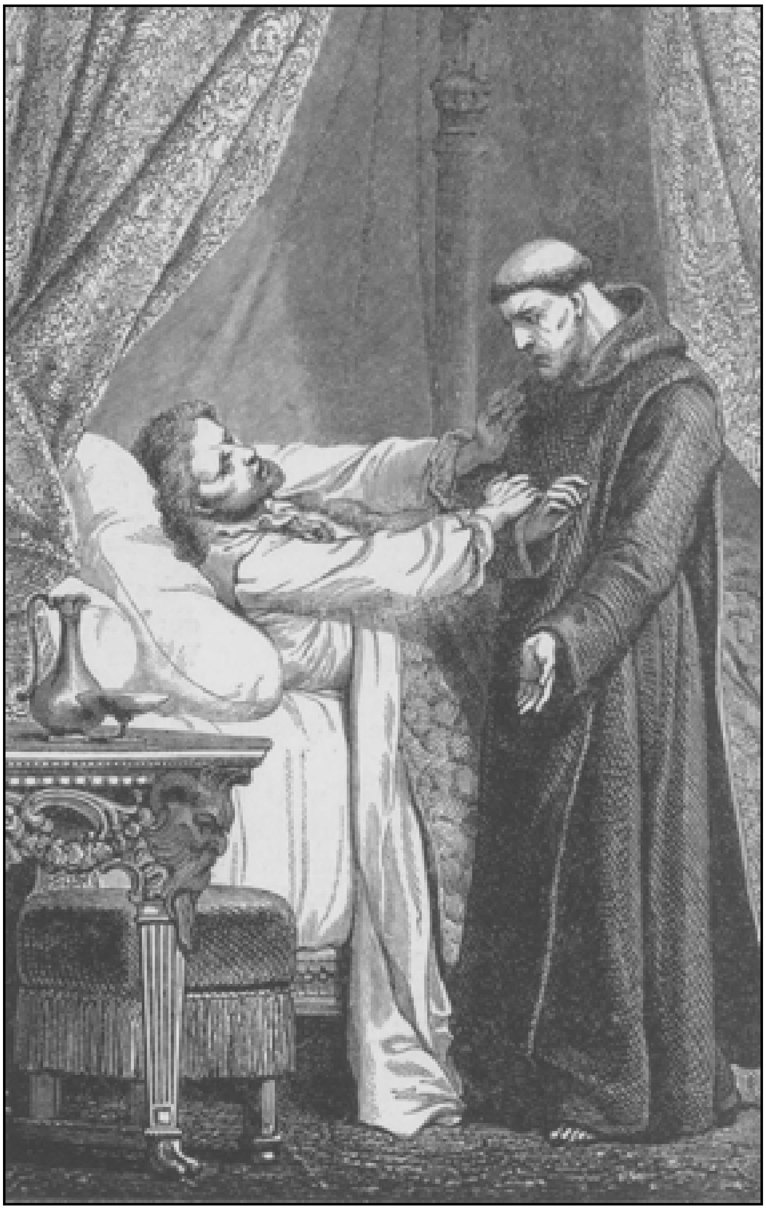

FERNANDO.

[Nummer 12]

De klacht der wees.

Verlaten zwerf ik door het leven,
Geen stervling trekt zich mijner aan!
'k Zie mij door allen troost begeven,
Niets lacht mij toe in mijn bestaan!
Waar bleeft gij, schoone kinderjaren?
Toen, in 't genot der reinste vreugd,
Slechts droomende van zoet geneugt,
Geen droef verschiet mij kwam vervaren?
Vaarwel, neen 'k zie u nimmer weêr,
O voorspoed, mij zoo wreed onttogen!
En slechts met rood gekreten oogen
Staar 'k in een poel van rampen neêr.

Wie helpt mijn fellen nood bekampen?
Wie deelt er in mijn zielenleed?
Wie weent met mij om tal van rampen?
Waarom ik gansche nachten kreet.
Wie droogt mijn oog, zoo dof van 't weenen?
Maar neen, ik heb geen tranen meer,
Die troost zelf rest mijn hart niet weêr:
Ik kan slechts klagen nog en stenen;
Ja stenend klagen, maar aan wien?
Aan de aarde? die, mijn dierbre panden
Verbergend in heur ingewanden,
Mij smartend leed voor troost zal biên!

Maar foei! moet ik zoo hooploos treuren?
Rest mij niet nog een Vaderhart,
Dat om zijn kindren op te beuren,
Meewarig deel neemt in hun smart?
Vergeving, God, voor de arme weze!
'k Misken uw liefde niet, o neen!
't Is waar, ik klaag, ik zucht en steen!
Maar in mijn hart uwe Almacht leze,
Of 'k wanhoop aan uw hulpe, Heer!
Hoor 'k Jezus zelf aan 't kruis niet klagen:
Verlatenheid valt zwaar te dragen? -
O God, zend troost, zend balsem neêr!

A.P.

DE WEES.

Het veemgericht.
(Vervolg.)

Over de wijze, tijd en plaats der zittingen is veel door romanschrijvers en dichters gezegd, maar met weinig waarheid. Wat men daarvan weet komt hoofdzakelijk hierop neêr.

De zetel van het veemgericht was Westphalen, waar men meer dan honderd vrijstoelen had. Buiten Westphalen werden geene zittingen gehouden dan alleen in het geval dat drie vrijschepenen vereenigd ergens iemand op heeter daad betrapten. Een der vereischten voor de oprichting van een vrijstoel was dat men zich bevond op den *rooden grond,* waarmede Westphalen bedoeld werd. Werd deze naam aan den grond van dit gewest gegeven om zijne roode kleur, of wilde men daardoor beduiden dat hij de zetel was van dat vreeselijk gericht dat slechts doodvonnissen uitsprak? Het is niet bekend.

De zittingen werden nimmer in bosschen, holen, kelders of kerkers, zelfs niet binnenshuis gehouden, maar slechts in de open lucht en bij helderen zonneschijn in de schaduw van een boom, eene linde, een eik, een peerenboom enz. Meestal werd de zitting 's morgens ten zeven uur geopend en den geheelen dag voortgezet. Men moest steeds de komst van den beklaagde of den aanklager - in geval zij niet gekomen waren - afwachten tot drie uur nadat de zon haar hoogste punt bereikt had, dus tot drie uur na den middag.

De voorzittende vrijgraaf, welke een Westphaal van geboorte moest wezen, was voor een tafel gezeten waarop een ontbloot zwaard en een strop waren neêrgelegd. Het getal der vrijschepenen, benoodigd om eene zitting te kunnen houden, was ten minste zeven, maar het was ieder vrijgraaf en ieder vrijschepen geoorloofd om deel te nemen aan de zitting en mede te vonnissen. Zoo namen aan de veroordeeling van hertog Hendrik van Beieren niet minder dan 20 vrijgraven en 800 vrijschepenen deel.

Bij deze zittingen was het niet te doen om door eene reeks van vragen en onderzoekingen tot de ontdekking der waarheid te komen. Daarin ging men veel eenvoudiger te werk. Zoodra door een vrijschepen eene aanklacht was ingediend, moest men allereerst onderzoeken of de misdaad werkelijk tot de rechtsmacht van het veemgericht behoorde en of inderdaad geen recht van den natuurlijken rechter was te verkrijgen. Waren deze punten onderzocht en uitgemaakt dan werd de beklaagde gedaagd om binnen de driemaal vijftien dagen voor het gerecht te verschijnen, waarbij hem dan tevens zoowel de naam des aanklagers als de aanklacht zelf beteekend werd. Verscheen hij binnen den bepaalden termijn niet dan werd hem in den regel nog eene termijn gesteld van gelijken duur.

De dagvaarding moest schriftelijk door den gerechtsdienaar of twee vrijschepenen worden overgebracht; was de woonplaats van den beklaagde onbekend dan vaardigde men eene vierdubbele oproeping uit, welke op vier verschillende plaatsen van het gewest, waar men meende dat de beschuldigde zich ophield, werd aangeslagen.

Had hij die de dagvaarding moest overbrengen mishandelingen te vreezen dan mocht hij zijn last ook bij nacht uitvoeren en kon hij volstaan met de oproeping aan de poort van den burgt of de stad aan te plakken, maar dan moest hij, ten bewijze dat zijn last door hem was uitgevoerd, drie spanen van den slagboom of het valhek voor de poort medebrengen, den poortwachter toeroepen dat hij het bevel hem

opgedragen volbracht had en ten bewijze daarvan een oirkonde had meêgenomen; hij moest hem belasten aan den betrokken persoon kennis te geven dat hij zijn gerechtsdag had te onthouden voor den vrijstoel in het hoogste keizerlijk gerecht. Moest hij den poorter van eene stad dagvaarden dan kon hij volstaan met de oproeping op diens huisdeur te plakken, of op eene kerkdeur of andere plaats waar men haar gemakkelijk en zeker moest vinden.

Wanneer de gedaagde op het bepaalde tijdstip verscheen dan werd er eene rechtszitting gehouden, welke verschillend was naar gelang de beschuldigde al of niet tot de vrijschepenen behoorde. In het laatste geval werd hem zijne misdaad voorgehouden; bekende hij die gepleegd te hebben dan werd hij tot den strop veroordeeld en het vonnis voltrokken; ontkende hij, dan handelde men als volgt. Men beproefde geenszins om hem door folteringen tot de bekentenis te dwingen, want de foltering was bij het veemgericht nimmer geoorloofd; ook poogde men niet hem zijne schuld te bewijzen, want niet de beschuldiger moest zijne aanklacht met bewijzen staven, maar den beklaagde stond het te bewijzen dat hij onschuldig was en wel door een eed. Zijn woord evenwel was alleen niet voldoende, het was een vereischte dat twee vrijschepenen (eedhelpers) dat door een eed bevestigden.

Reeds dit was eene bezwaarlijke zaak want niet gemakkelijk kon de beschuldigde onder mannen, welke hem meestal niet bekend waren, er twee vinden welke zijn woord met een eed hunnerzijds wilden staven; maar hiermede was de beklaagde nog niet altijd vrij, daar de klager hem met zes eedhelpers kon overbieden, waartegen de beklaagde er dertien zijnerzijds moest stellen, Was hem dit gelukt dan kon nog de aanklager twintig eedhelpers aanvoeren en in dit geval was de gedaagde verloren, want hij kon slechts den dood ontgaan ingeval de aanklager niet op de laatste rechtszitting verscheen, waar het vonnis moest uitgesproken worden, of wanneer de aangeklaagde zelf het beter oordeelde niet meer te voorschijn te komen. Was dit laatste het geval dan moest men den vastgestelden termijn afwachten, waarna de aanklager verplicht was te bewijzen dat de dagvaarding behoorlijk had plaats gehad. Dan riep de voorzitter den naam des gedaagden viermaal uit en vroeg of er niemand verschenen was die hem wilde verantwoorden ten zijnen rechte en hoogste eer. Kwam er geen antwoord dan vorderde de aanklager, ingeval hij niet zelf een *Keizers-Karels-dag,* een termijn van driemaal veertien nachten, uitstel vroeg, het *volgericht,* dat is het eindvonnis. Was deze eisch gesteld dan ging het geding in een geheime zitting over, en hierin moest de aanklager zijn beschuldiging bewijzen, dat is: hij moest geknield en met twee vingers der rechterhand op het bloote zwaard zweren dat de beklaagde schuldig was aan de misdaad, en hierbij nog zes oprechte vrijschepenen aanvoeren, die onder eede verklaarden dat naar hunne overtuiging de eed des aanklagers zuiver en oprecht was. Na dit alles werd dan de aanklacht voor bewezen gehouden.

Werd een vrijschepen zelf aangeklaagd dan werd hij op staanden voet voor het geheim gerecht gedaagd, maar zijne indaging moest driemaal gedaan worden, eerst door twee, dan door vier en eindelijk door zes vrijschepenen met een vrijgraaf. Tusschen iedere dagvaarding moest een tijdsbestek van zes weken en drie dagen verloopen. Die op de twee eerste indagingen niet verscheen moest zware geldboeten betalen. Een vrijschepen welke den indager moeilijkheden veroorzaakte werd terstond als een oningewijde behandeld en slechts eenmaal gedagvaard. Bij elke dagvaarding, voor ingewijden zoowel als voor hen welke geen schepenen waren, werd herinnerd aan de zware gevolgen welke uit de nietverschijning voortvloeiden.

De ingewijde kon zich altijd door een eed zuiveren zonder dat zijn aanklager hem door het aanvoeren van eedhelpers kon overbieden. ‘Mocht zich dan iemand,’ zoo luidt het in een rechtboek, ‘verstouten om zulken schepen aan te vallen, of gevangen te houden, of aan zijne onschuld niet te willen gelooven, zoodat hij hem aantast in zijn eed en eer; zoo weten alle vrijgraven en vrijschepenen wel dat deze den koningsvrede verbroken heeft, en hem, welke dit gedaan heeft, zal men op staanden voet veroordeelen, zonder dagvaarding, wijl hij zich hiervan nimmer zal kunnen vrijpleiten, omdat het gedaan en geschied is tegen de rechtzitting zelve.’

Was het oogenblik gekomen om tot de oordeelvelling over te gaan dan riep de voorzitter een vrijschepen tot zich, wiens taak het werd om zich met zijn medeschepenen over het uit te spreken vonnis te beraden. Slechts tweevoudig mocht de uitspraak zijn: of wel vrijgesproken of wel veroordeeld tot den dood door den strop, welke uitspraken, zoo de gedaagde tegenwoordig was, op staanden voet werden uitgevoerd. Was de veroordeelde evenwel afwezig dan werd hij *verveemd* door het volgende vonnis van den vrijgraaf: ‘Den beklaagden man ontzeg ik den vrede, het recht en de vrijheden door Keizer Karel gegeven en Paus Leo bevestigd, en welke verder alle vorsten, heeren, ridders en knechten, vrijen en vrijschepenen bezworen en beloofd hebben in het land van Saksen; ik werp hem neder van den hoogsten graad naar den laagsten, en stel hem buiten alle vrijheden, vrede en recht, welke uit de koninklijke rechtsmacht en de wetten voortspruiten; ik geef hem over aan de ongenade en vijandschap en verklaar hem onwaardig, verbannen, vervallen van zijn stand, eerloos, vogelvrij en ontzet van alle recht; ik verveem hem en lever hem over volgens de wetten van het heilig gerecht en wijd zijn hals aan den strop, zijn lichaam aan de dieren en de vogelen der lucht om het te verteren; ik beveel zijne ziel aan de macht van God in den hemel, zoo Hij ze tot zich nemen wil; zijn leven en goed zijn verbeurd, zijne vrouw zal eene weduwe, zijn kinderen weezen zijn.’

Na dit vonnis te hebben uitgesproken moest de rechter den strop, uit wilgenteenen gevlochten, buiten de gerechtsplaats werpen en daarbij moesten alle aanwezige vrijschepenen op den grond spuwen, even alsof men den verveemde terstond had gehangen. Daarna moest de vrijgraaf aanstonds alle andere vrijgraven en vrijschepenen opvorderen om naar eed en trouw, aan het heilig gerecht bezworen, den verveemden man te hangen aan den eersten boom den beste, zoodra zij hem konden machtig worden.

Dit vonnis werd voor den verveemde zelven verborgen gehouden en hierin lag, wij toonden het reeds eenmaal aan, de grootste macht van het veemgericht opgesloten. Aan den aanklager werd het beteekend, even als aan ieder vrijschepen, opdat hij des gevorderd zijn hulp kon leenen bij de voltrekking van het vonnis, want ieder vrijschepen was op straffe des doods door den strop gehouden om daartoe mede te werken, zelfs al gold het zijn eigen broeder, zoodra uit het vertoonen van een gezegeld schrijven des vrijgraven bleek dat de man werkelijk veroordeeld was. Overal waar men den verveemde kon machtig worden moesten de schepenen hem rechten, d.i. hem grijpen en aan den naasten boom hangen en ten teeken dat de gehangene door het veemgericht veroordeeld was naast hem een mes in den boom steken. Om de volvoering van de uitspraak te verzekeren en om jammerlijke misbruiken te verhoeden mochten de vrijschepenen niemand der veroordeelden rechten, tenzij zij met drieën te zamen waren.

Een ander gedeelte van de geheimen der veemgerichten bestond in de verborgen kenteekenen. De noodzakelijkheid hiertoe moet genoegzaam blijken uit de vrees dat oningewijden zich bij het gerecht zouden indringen; door die teekenen kon men hen

terstond herkennen en buitensluiten. Waarin deze teekenen bestonden is niet geheel uitgemaakt; in het veemboek van Osnabruck zegt men daarvan slechts dat bij de opneming van een nieuweling tot vrijschepen, ‘de vrijgraaf hem, welken hij tot vrij-

schepen heeft aangenomen, het wachtwoord en de geheime kenteekenen zal openbaren en hem zal bevelen die te gebruiken volgens besluit en wet van den grooten en heiligen Keizer Karel, aldus s.s.g.g.' (Deze letters moeten beteekend hebben: strop, steen, gras, groen.)

In een ander veemboek heet het: dan leert de vrijgraaf den nieuweling den heimlijken schepengroet, waarbij de aankomende vrijschepen zijne rechterhand op zijn linkerschouder legt en spreekt:

Ik groet u, lieve man!
Wat vangt gij hier toch ân?

Daarna legt de aangesprokene zijne rechterhand op den linkerschouder van den aangekomene, welke dit eveneens bij hem doet, en zegt:

Alle zegen moge zijn
Waar de vrije scheepnen zijn.'

De schepenen moesten zweren deze geheime teekenen te verbergen 'voor vrouw en kind, zand en wind;' het verraad hierin werd meêdoogenloos met den wilgenstrop gestraft. 'Den verrader,' zoo luidt de wet, 'zullen vrijgraaf en vrijschepenen grijpen, zelfs zonder aanklacht; zij zullen hem de handen voor het lijf boeien en een doek voor de oogen binden; dan zullen zij hem voorover op den grond werpen, hem de tong achter uit de keel halen, een drievoudigen wilgenstrik om den hals slaan en zeven voet hooger hangen dan een veroordeelden, verveemden, misdadigen dief.'

Een der vreeselijkste wapenen, waarover het veemgericht te beschikken had, bestond in het *kort recht* dat met een schuldige gemaakt werd die op heeter daad werd betrapt. Op staanden voet werd zoo een, wanneer drie schepenen hem betrapten, aan den naasten boom gehangen zonder eenigen vorm van proces.

(Slot volgt in n° 14.*)*

De vliegende eekhoorn.

Het lieve diertje, waarvan wij reeds eenmaal, als van het gewone en bij ons meer bekende eekhoorntje, eene studie hebben gegeven (zie Eerste Jaargang bl. 355), is aan bijna alle werelddeelen eigen. Zoo vindt men in Africa, Azië, America vele verschillende afwijkingen en onderdeelen, welke allen tot het groote ras des eekhoorns gerekend worden. Onder deze is de barbarijsche of noord-africaansche eekhoorn van eene grijs-bruine kleur, met twee witte en eene bruine streep over den rug; de abyssinische heeft op den rug eene lichtgroene en onder den buik een witte huid terwijl zijn staart met witte en zwarte kringen omzet is. Op Africa's Westkust vindt men den *ivoorknager,* eene andere soort van eekhoorn, welke de tanden van doode olifanten afknaagt en den *Kendo,* het kleinst bekende soort.

De indiaansche of de groote eekhoorn (de *sciurus maximus*, zooals de physiologen hem noemen) munt uit door zijne grootte, welke het dubbele bereikt van die der bekende eekhoorns, en door zijne afwisselende en levendige kleuren. Bij dit dier hebben het bovengedeelte van den kop, de zijden en de buitenkant der pooten een donkere purperkleur; de schouders, rug en staart zijn zwart, terwijl zijn buik en de

binnenzijden zijner pooten licht geel zijn. America bezit eene bonte verscheidenheid dezer diertjes, van af de grijzen in Carolina tot de rooden in Bolivië.

Maar naast al deze soorten komt nog eene andere klas van eekhoorntjes, de zoogenaamde *vliegende,* welke men in Zuid-Azië, in Europa en in America vindt. Zij worden vliegende eekhoorns genoemd, niet omdat zij werkelijk vleugels hebben en vliegen, maar omdat zij gewapend zijn met een soort van valscherm, dat aan beide zijden aan de voor- en achterpooten verbonden is en zich uitspreidt wanneer het dier zijne pooten uitstrekt. Met behulp van dit valscherm, dat aan den binnen- en buitenkant met haar bezet is, kan het gemakkelijk van eene aanmerkelijke hoogte neêrspringen omdat de uitgestrekte huid genoeg tegenstand vindt in de lucht om het dier te doen zweven. Zoo ziet men de vliegende eekhoorns van den eenen boom in een anderen springen welke op tamelijk grooten afstand geplaatst is. De vliegende eekhoorns onderscheidt men in de rooden van Borneo in de Oost-Indië, en de aschgrauwen met witten buik, welke men in Oostelijk Europa en Noordelijk Azië aantreft.

De vliegende eekhoorn komt slechts des nachts te voorschijn om zijn voedsel te zoeken. Een drietal van deze nachtgasten stelt onze gravure voor zooals een liefhebber hen in het aquarium te Berlijn bespied heeft; zijne bevinding geven wij hier verkort weder.

Iemand welke maar zelden een eekhoorn gezien heeft en met zijne weinige kennis reeds een oordeel meent te moeten vellen over dit diertje kan maar weinig tot zijn voordeel zeggen. Zooals het daar ligt in zijn met hooi of wol opgevuld kooitje, waarin men het van den pelshandelaar ontvangt, zou men denken dat het een lui, slaperig dier was, hetwelk zich tegen niets verzetten durft. Zelfs de eerste avonden, als het zich in eene grootere ruimte meer vrijelijk kan bewegen, zal het nog niet aan de verwachting voldoen; wel zal het tegen negen uur uit zijn slaap opstaan en zijn voedsel gaan zoeken, maar het is in iedere beweging van het diertje duidelijk te lezen dat het nog bang en aan zijn hok niet gewoon is. Gaat men evenwel met zijne waarnemingen voort dan zal men spoedig zijne moeite beloond zien. Het lieve diertje, hetwelk geboren schijnt om te springen en te klauteren, begint zich dan eerst in zijn ware natuur te vertoonen.

Is zijn tijd om zich te voeden aangebroken dan ziet men hem het kopje uit het hok steken en met zijn groote oogen den omtrek doorzoeken. Het licht schijnt hij niet goed te kunnen verdragen, zoodat men moet zorgen, wil men hem gadeslaan, dat geen te sterk licht zijne oogen kan treffen. Weldra komt het geheel te voorschijn en plaatst het zich op den smallen rand van zijn hokje, zooals ook de gewone eekhoorn meestal doet; maar zijn voorlijf is wat meer gebogen en zijn staart, - in tegenstelling van den gewonen eekhoorn die hem, als hij zit, rechtop zet langs zijn rug en er zich achter schijnt te verbergen, - ligt naast hem. Heeft het diertje zich overtuigd dat geen gevaar hem bedreigt, dan stelt het zich eindelijk in beweging en komt als een schaduw neêrgegleden zonder eenig geruisch te veroorzaken en zonder dat men eenige beweging zijner ledematen kan bespeuren. Heeft het beneden zijn voedsel gevonden en zijn dorst gelescht, dan springt het met bliksemsnelheid op een tak, bij welke beweging men het valscherm zich ziet ontplooien, en zit in één oogenblik op het hoogste takje. Dan begint het poetsen en wasschen, waarbij het van zijne tanden en nagels gebruik schijnt te maken om zijne haren te kammen ten einde zoo alle vuil weg te nemen.

Een poosje zit het nog onbewegelijk, alsof het wilde overleggen welke bewegingen het tot zijn verzet zal gaan maken. Dan volgt een sprong met wijd uitgespreide valhuid dwars door de ruimte, van het eene ijzeren netwerk naar het andere; daar hangt het

een oogenblik aan, springt wederom achteruit, loopt over een takje met eene verbazende snelheid en zit weêr op zijn eerste plaats, eer men er aan gedacht heeft, om terstond weêr aan het tegenovergestelde gedeelte der afgesloten ruimte te zijn. Dan eerst begint een spelen, springen en huppelen, zoo snel als men zich maar met mogelijkheid voorstellen kan. Boven langs het dak, onder over den vloer, naar boven, naar beneden, rechts, links, naar alle kanten ziet men het loopen, vliegen, hangen, zitten, springen, glijden, in één woord iedere beweging maken welke men zich kan verbeelden en dat alles met eene snelheid dat het onmogelijk schijnen moet iedere beweging te volgen. Geen ander zoogdier wint het den vliegenden eekhoorn af; tot hem staat een van de gewone soort in verhouding als een pas beginnend leerling in de gymnastie bij een uitmuntend leermeester.

De scheik.

Nevenstaande gravure, welke aan een meesterstuk van den schilder Karel Haag is ontleend, biedt eene uitmuntende type van een oud aanzienlijk arabier of zoogenaamden scheik. Aldus immers worden de opperhoofden der Bedouïnen genoemd, welke den adel en trots der Arabieren uitmaken.

Het arabische volk namelijk bestaat uit eene groote menigte stammen, waarvan eenigen geene vaste woonplaats hebben maar een zwervend of nomaden-leven leiden en Bedouïnen genaamd worden. Met verachting zien zij op de op vaste woonplaatsen levende volken neêr en beschouwen hunne eigen levenswijze alleen als den mensch waardig.

De Bedouïnen zijn een buitengewoon strijdlustig volk hetwelk door lichamelijke schoonheid meer dan andere arabische stammen is bevoorrecht en ook om zijn aanleg en scherpte van geest door velen zeer wordt geprezen. Zij zijn meest met lans en sabel, soms ook met geweer en pistool gewapend, zij laten geen karavanen of dorpsbewoners op hunne zwerftochten met vreê, vechten en rooven is hun element, en zij zijn er zelfs trotsch op roovers en dieven genoemd te worden.

De echte Bedouïn heeft een arendsneus, terugtrekkenden mond en kin, een vasten blik, donkere fonkelende oogen. Hij is vlug en krachtig; zijne gestalte is gewoonlijk niet groot. Zijne handen zijn uiterst fijn gevormd, hij is zeer ruig van haar en baard; de uitdrukking van zijn gelaat teekent gestrengheid en ernst.

Ofschoon het niet ontkend kan worden, dat in lang vervlogen tijden ook de Arabieren aan de wetenschap groote diensten hebben bewezen, is het tevens een feit, dat de roem hunner beschaving reeds sinds vele eeuwen heeft opgehouden.

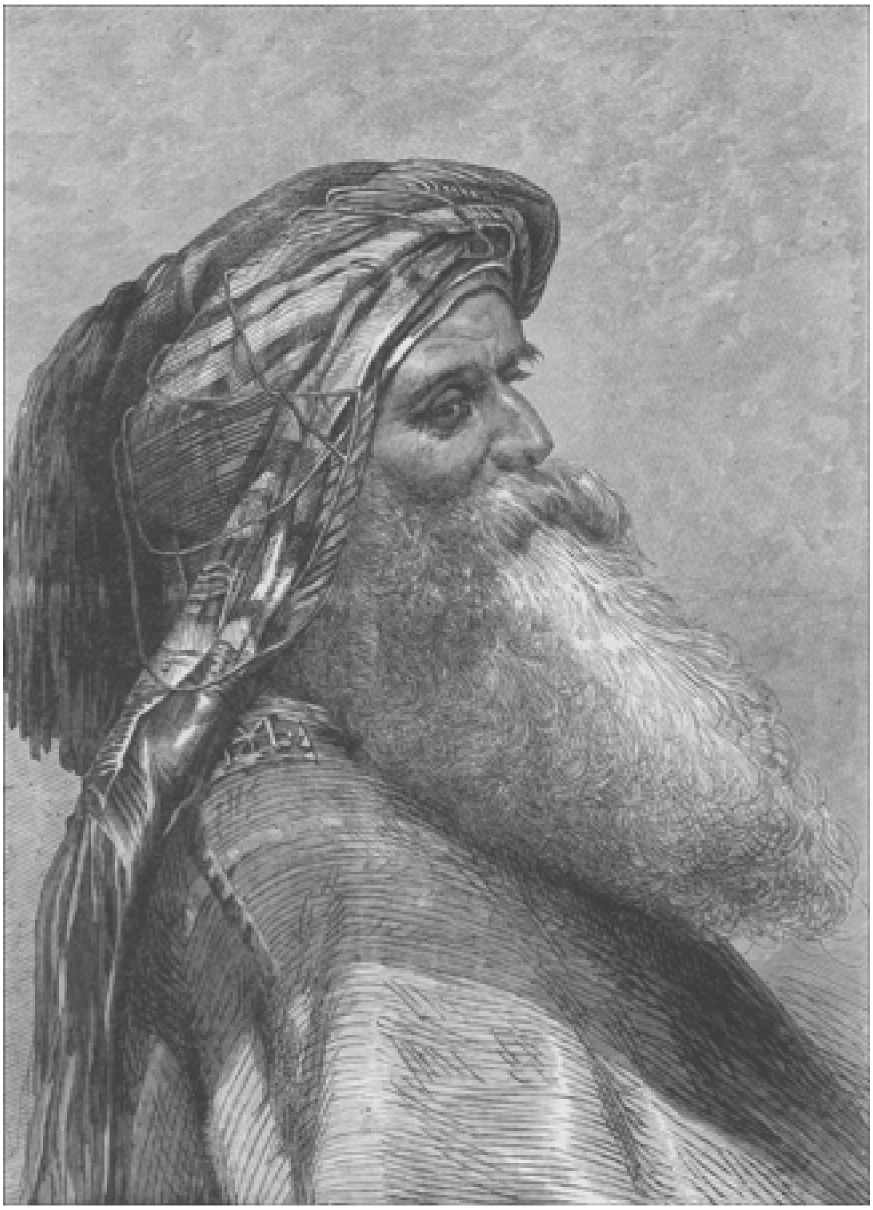

DE SCHEIK.

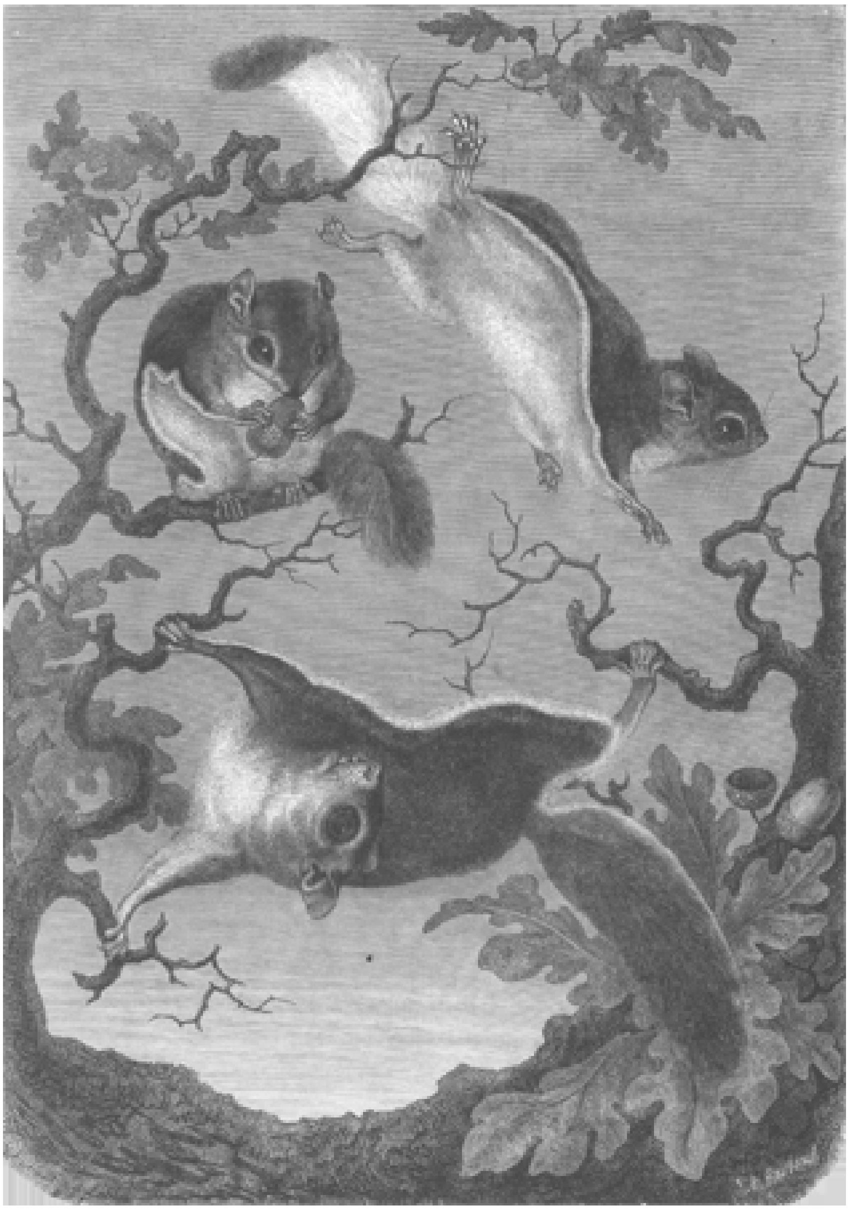

DE VLIEGENDE EEKHOORN BIJ NACHT.

Auspiciis et telis.
Legende door J.J. van der Horst Pr.
(Vervolg.)

IV.

Eenige maanden later had Aelbrecht, heer van Scoten, den frieschen edelman Widdo als gast ontvangen. Was Aelbrecht gekend als een woesteling van grove zeden, de Fries scheen het van hem te winnen. Groot en forsch van gestalte geleek hij wel een reus tegenover de kleine, kromme gestalte van den heer van Scoten, en moest onberekenbare kracht bezitten; maar grof en woest waren zijne gelaatstrekken, en de gluiperigheid zijner oogen verraadde dat ook list en bedrog hem niet vreemd waren.

Der wijnkan werd geen rust gegund, en de zilveren drinkkroes ging onophoudelijk omhoog, waardoor de reeds opgezette aangezichten der ridders met een vlammend rood gekleurd werden, en het aangevangen gesprek allengs in een woest getier overging. Widdo stampte ongeduldig op den marmeren vloer, sloeg met de gebalde vuist op de tafel en sprak een vloek.

‘Ik zeg u immers dat ik alles, alles verspeeld, heb!’

‘Nu ja,’ zeide Aelbrecht: ‘maar uw kasteel en uw grondgebied?’

‘Weg, weg, alles weg!’

‘Ik spreek van uw kasteel en van uw grondgebied.’

‘De duivel zelf is zoo ongeloovig niet als gij!’ bulderde de woesteling, terwijl hij een kroes wijn door het keelgat wierp. ‘Ik heb jaren lang geld opgenomen bij joodsche woekeraars in Keulen, waarvoor ik mijne landerijen heb verpand. Ik heb alles verzwendeld en verspeeld, en wat mij nog overbleef heb ik verdobbeld bij Govaert van Weverloo.’

‘Maar Weverloo is rijk,’ bracht Aelbrecht in, ‘en heeft uw armzalig en vervallen kasteel niet noodig.’

‘'t Is een schrok, een gierigaard, een geldduivel!’ schreeuwde Widdo: ‘en ik moest hem den nek gebroken hebben, toen hij valsch speelde.’

‘Als hij het van u in valsch spelen heeft gewonnen, dan noem ik hem een knappe kerel!’ sarde de kromme heer van Scoten.

‘De duivel hale mij!’ bulderde de Fries, schuimbekkende van woede: ‘maar ik had kans om mijn verloren erfdeel terug te winnen; zij speelden valsch, en nu is alles, alles weg!’

‘Maar hoe kon dat?’

‘Hoe dat kon?’ schreeuwde hij weder. ‘Telkens als de steenen over de tafel hobbelden, verloor ik, en telkens riep ik: “Gelijk of dubbel!” Maar eensklaps weigerde van Weverloo, zag mij met een paar valsche oogen aan en sprak op sarrenden toon: “dat kan niet gaan, want 't is geen eerlijk spel. Na zooveel ongelukkige worpen, moet eindelijk gij nu winner worden. Ik doe nog één worp, en daarmeê uit. Zet zoo veel gij wilt: ik ben uw man, al waagde ik er mijn voorvaderlijk riddergoed aan. Toon dan uw moed: wat durft gij te stellen?” Ik zoog met lange teugen het vergift, dat de valschaard mij schonk, sloeg donderend op de tafel en brulde: “mijn kasteel en alles wat het waard is! durft gij?” - “Aangenomen!” was zijn antwoord. Hij wierp het

eerst, en laag genoeg dat ik het hem af zou winnen. Toen greep ik de steenen en kneep ze bijna te pletter; mijne oogen schoten stralen vuurs; aan ieder haar hing een zweetdroppel; ik dreigde te stikken, en haalde snuivend adem door open mond en neusgaten; want alles wat ik bezat hing aan den worp, dien ik doen zou. Ik smeet met zulke drift, dat twee dobbelsteenen van de tafel sprongen; de derde, die liggen bleef, toonde de zes. Ik had dus voor het eerst gelukkig geworpen, maar de worp moest over. Toen rammelde ik, als in vertwijfeling, de dobbelsteenen in de zilveren kroes en wierp ze uit: zij vlogen knetterend tegen den rand der tafel; maar één bleef er kantelend draaien. Ik zag zes en twee: viel de zes, dan had ik gewonnen spel. Maar daar werd aan de tafel gestooten, en de steen viel vlak met twee zwarte stippen naar boven gekeerd. Ik had verloren..... Wanhopend mij zelven vervloekende, wilde ik mij op den valschaard werpen; maar ze hielden mij vast en bezwoeren het dat ik zelf den ongelukkigen stoot aan de tafel gegeven had.'

‘'t Is fraai, heer Widdo!' spotte Aelbrecht: ‘een friesch edelman, zonder goed, zonder geld, zonder hof!.... Wat zult gij nu gaan doen?'

‘Om dat te weten, ben ik hier gekomen; spreek, geef raad,' was 't antwoord.

‘Trek naar 't heilig land, en word kruisvaarder.'

‘Men wil mij niet: ik ben overal afgewezen. Graaf Gerard van Gelre wilde mij niet eens ten antwoord staan; bisschop Otto van Utrecht dorst mij te zeggen, dat ik onwaardig was om onder de kruisridders opgeschreven te worden. Ik had nog hoop op uwen graaf, want deze had mijn verzoek goedwillig aangehoord; maar hij heeft zeker naar mij vernomen, en mij zelfs den toegang tot hem ontzegd.'

‘Gaat rooven en plunderen, tot dat gij u weder in goeden staat bevindt,' luidde de goddelooze tweede raad.

‘Dollemanspraat!' riep de Fries wanhopig uit: ‘dan moet ik immers een sterken burgt bezitten en dien maken tot mijn roovershol! dan moet ik geld en levensmiddelen hebben, om een bende te kunnen onderhouden.'

‘Bij mijn zwaard! gij hebt gelijk,' zeide de looze heer van Scoten, en vulde de ledige kroezen. ‘Maar waarom niet een rijke vrouw getrouwd en u meester gemaakt van haar erfgoed?'

‘Waar zal ik gaan? en wie zal mij trouwen? Neen, neen, reddeloos verloren! De dood is mijn eenige uitkomst,' huilde Widdo, meer en meer van den wijn bevangen.

‘Hoor eens,' sprak nu Aelbrecht: ‘sterven kunt gij altijd nog, en de duivel zal nog lang genoeg uwe ziel bezitten. Maar ik weet iets, en wil u als vriend een helpende hand bieden. Hier dicht bij ligt het kasteel van den ouden heer van Valdegem, die een eenige dochter heeft. Zij is schoon, maar misschien wel wat al te godvruchtig. Als eenige erfgenaam zou zij u juist passen. Gij huichelt maar wat en hangt den vrome uit, tot dat de oude ridder gestorven is, of ten minste tot dat gij de dochter getrouwd hebt. Zij zal haren vader niet verlaten, en daarom biedt gij aan om het kasteel van Valdegem te betrekken, en heerscht dan als heer en meester over alles. Wat zegt ge, Widdo?'

Met wijd opengespalkte oogen, voorover gebogen, met de breede armen op de tafel uitgestrekt en den drinkkroes krampachtig tusschen de grove vingers genepen, zat de dronkaard en speler langzaam het vergift op te slurpen, dat de andere snoodaard hem voordiende.

‘Gij hebt goed spreken,' stotterde hij: ‘maar als zij zoo rijk en schoon is en daarenboven nog godvruchtig, dan is zij voorzeker reeds verloofd.'

‘Ik heb gehoord,’ hernam de heer van Scoten, ‘dat zij verloofd is aan een zeeuwschen ridder; maar die is naar Palestina vertrokken en komt vooreerst nog niet terug. Maak haar het hof; gij kunt toch wel huichelen, zou ik meenen?’

‘De duivel hale mij, als ik niet den heilige kan spelen. Maar hoe kom ik tot haar? Ik ken van Valdegem niet, en hoe zal ik mij bij hem indringen?’

‘Kort en goed, heer Widdo!’ sprak Aelbrecht langzaam en met klem: ‘gij moet het weten en kiezen wat gij wilt: blijven wat gij zijt en in den dood het einde uwer schande zoeken; of eene rijke edelvrouw kiezen, en groot en machtig worden. Als gij het laatste kiest, rijd ik morgen met u naar het kasteel van Valdegem, en stel u voor als mijn innigen vriend. Zie gij dan, dat ge 't hart der dochter steelt, en ik sta u borg voor den vader.’

‘Top!’ schreeuwde de dronkaard en schaterde het uit van lachen. ‘Ik houd u aan uw woord: en ik ben gered.’

Zij dronken en spraken nog lang met elkander, hoe het aan te leggen om te zekerder in hun snood plan te slagen.

De heer van Valdegem zag den volgenden morgen vreemd op, toen Aelbrecht van Scoten met een vreemden ridder het slotplein opreed. Immers hij hield volstrekt geen omgang met den heer van Scoten, wiens woeste zeden hij verafschuwde; maar als edelman de gastvrijheid niet willende schenden, ontving hij de onverwachte gasten in de kleine zaal. Zoodra de ridders binnentraden, verontschuldigde zich Ida met veel hofelijkheid en verliet de kamer, zoodat Widdo haar gelaat te nauwernood had kunnen aanschouwen. De oude man was vriendelijk, maar afgemeten, stil en zelfs wantrouwend, want hij begreep volstrekt de reden van dit bezoek niet. Dit maakte dat Aelbrecht eindelijk met ronde woorden moest verklaren, dat hij zijn vriend, een vroom en dapper friesch edelman, kwam voorstellen, die, gehoord hebbende van de deugd en schoonheid zijner dochter, verlangde met haar kennis te maken. Kort en afgebeten was het antwoord van den heer van Valdegem, dat Ida reeds verloofd, en dus hunne reis te vergeefs was. En toen Aelbrecht nog volhield met zijn aanzoek, en sprak over het mogelijke of liever de waarschijnlijkheid, dat haar verloofde in Palestina wel blijven zou, toen stond Reynoud eensklaps van zijn zetel op, herhaalde nog eens dat zij verloofd was en nooit het woord harer trouw zou breken, en verzocht den ridders het gesprek te staken en den burgt te verlaten.

Met woedende spijt in het hart reden zij het slotplein af. Maar onder weg beet de heer van Scoten Widdo in het oor:

‘De oude blijft niet eeuwig leven, wacht slechts een weinig, en zij staat alleen op de wereld. Dan wordt zij gemakkelijk uw prooi!....’

V.

Heer Reynoud van Valdegem was in den winter sukkelend geworden, doch in het voorjaar van 1219 weder een weinig hersteld. Op den arm zijner Ida steunende, kon hij weder van tijd tot tijd den hof inwandelen, hopende dat de zachtere lucht zijne krachten allengs zou versterken. Vurige en aanhoudende gebeden zond de vrome jonkvrouw voor haren vader ten hemel, en verdubbelde nog de zorg en liefde, waarmede zij hem omgaf. Aanvankelijk mocht zij zich dan ook in eenige beterschap verheugen, want gedurende de zomerdagen was de toestand zijner gezondheid vrij bevredigend. Maar als het weder koeler werd en menige gure dag den herfst aankondigde, voelde zij den arm haars vaders zwaarder op haren tengeren arm leunen, was zij genoodzaakt haren gang te vertragen, en hoorde zij zijne borst met korter

ademhalingen de zoere lucht inslurpen. Ook de grijsaard ontveinsde het zich niet, dat hij zwakker werd en weldra de aarde zou moeten verlaten. Als geloovig christen bereidde hij zich tot den gewichtigen stond, waarvan eene eeuwigheid afhangt, beschikte alle zaken, droeg zijn lijden met geduld en onder-

werping, en bad aanhoudend. Wel bekommerde het hem, dat hij Ida als weeze achterliet, en gaarne had hij haar voor zijn dood onder de bescherming van den vromen heer van Popkensburg gezien: maar dan wekte hij zijn vertrouwen weder op, en stelde haar in zijn godvruchtig gebed onder de hoede van O.L. Vrouwe en van hare zalige patrones, verzekerd als hij was, dat deze machtige voorspreeksters bij God hare deugd en onschuld zouden beschermen.

Den 4^{en} November ontbood hij heer Heynrick, den hofkapelaan, en den ouden rentmeester Roelof aan zijn bed.

'Mijne vrienden!' zoo sprak hij met zwakke en bewogen stem: 'mijne levensuren zijn geteld, en spoedig zal ik opgaan, om, zoo God mij genadig is, de zaligheid des hemels te genieten. Maar ik heb nog een dubbelen plicht te vervullen: u mijnen dank te betuigen, en u mijne Ida aan te bevelen. Heer Heynrick, u dank ik voor uwe wijze en heilige lessen, voor uw godvruchtig voorbeeld, voor de christelijke opvoeding van mijn kind, en voor al den zegen, dien gij door offer en gebed over mijn huis hebt uitgestort. De Heer der Kerk loone er u voor, door u tot de hoogste deugd en heiligheid te doen opklimmen, en u eens in zijn uitverkoren priesterschaar daar boven in den hemel op te nemen. En u, brave Roelof, die ons zooveel jaren met groote trouwe hebt gediend, en mijn goed beheerdet alsof het uw eigen ware, ook u dank ik uit ganscher ziele, en bid dat het loon van den goeden en trouwen knecht ook u eenmaal zal geschonken worden.'

De zieke zweeg eene wijle en trachtte zich wat op te heffen; en toen heer Heynrick hem daarin ondersteund had, reikte hij beide mannen de verdorde handen toe, terwijl hij voortging, maar telkens onderbroken door zijne tranen.

'Vergeef mij mijne tranen; zij ziet ze niet, om wie ik ze stort..... Maar, lieve vrienden! ik heb een eenig kind, mijn liefde en mijn schat..... Haar moet ik verlaten: dat offer breng ik God.... Maar zij zal alleen staan als eene hulpelooze weeze, zoo niemand haar geleidt en beschermt. Ach! weest gij haar ten vader en voogd, en verlaat haar niet als ik zal zijn ten grave gedaald. Aan welke handen zou ik ze beter vertrouwen dan aan de uwen? Verstoot de bede niet van een stervenden vader voor zijn eenig geliefd kind!.... Zij is onschuldig, deugdzaam, godvruchtig, ik zou bijna zeggen, heilig: bewaar haar zoo, heer Heynrick; wees haar beschermer en verdediger, brave Roelof!.... en van uit den hemel zal ik over u waken en Gods liefde over u doen afdalen. Ik heb haar verloofd aan Simon van Popkensburg: als hij vroom en braaf van 't heilig land wederkeert zult gij haar en al wat ik bezit in zijne handen stellen, en dan zult gij mijn uitersten wil volbracht hebben.'

Vermoeid liet de zieke zich achterover vallen, de handen der beide mannen nog altijd vastgeklemd houdende, als wachtte hij eerst hun antwoord af. En toen beiden hem plechtig beloofd en verzekerd hadden, dat zij den plicht aanvaardden, dien hij hun op de schouderen legde, kustte hij hunne handen en blikte hen dankend toe. Dan bleef hij een korte poos stil liggen en scheen te bidden; eindelijk sprak hij weder:

'Roep nu Ida; ik zal sterk zijn.....'

Badende in tranen wierp de edele jonkvrouw zich op de knieën voor het bed haars vaders, vatte zijne koude hand en overdekte die met kussen.

'Lieve Ida!' zoo begon de zieke, maar met vaster stem, dan vroeger: 'morgen ga ik naar den hemel, en wil daarom heden van u afscheid nemen. Blijf, mijn kind, wat gij door Gods genade geworden zijt, braaf, godvruchtig en vol ijver in den dienst des

Heeren. Ik verlaat u daarom niet, want van uit den hemel zal ik met uwe zalige moeder een waakzaam oog over u houden en u door gebeden en voorspraak tot behoeder en beschermer zijn. Heer Heynrick en Roelof hebben mij beloofd over u te zullen waken, totdat uw bruidegom uit het heilig land wederkeert: en nu sterf ik gerust en gelukkig..... Vaarwel, mijn eenig, mijn lief kind! mijn Ida, mijn leven en mijn vreugd!' zoo vervolgde hij plechtig en legde zijne hand op haar hoofd: 'de God van alle goedheid en genade zegene u al de dagen uws levens en vergelde u de liefde, die gij mij bewezen hebt! De heilige Maagd Maria neme u onder hare moederlijke bescherming, en de heilige Ida zij uwe machtige voorspreekster!.... Omhels mij, mijn kind, en nog eens: vaarwel tot in den hemel!....'

Luid snikkende viel de maagd hem om den hals en kon niet eindigen met hem te kussen; zoodat de slotkapelaan haar eindelijk moest opmerkzaam maken, dat zij den dierbaren zieke te veel vermoeide. Overvloedig weenende verwijderde zij zich en ging in de kapel aan Jezus het offer brengen, dat van haar gevraagd werd, en tevens kracht vragen, om het onderworpen op te dragen.

't Was Dinsdag den 5^{en} November 1219, en de torenklok had juist het elfde uur geslagen, als heer Heynrick den zieke, die nog eens eene lange biecht gesproken had, verliet, om alles voor de berechting gereed te maken; want heer Reynoud van Valdegem wilde als een ware boeteling sterven. Een half uur daarna keerde hij terug, het koorkleed en de stool aangetrokken, voorafgegaan door Roelof die het kruis droeg, en gevolgd door al de dienaren van het kasteel.

'Vrede zij dit huis en allen die het bewonen!' was zijn wensch toen hij den dorpel van de ziekenkamer overschreed. En hij besproeide den kranke en alle aanwezigen met gewijd water, de gebruikelijke woorden uit Davids psalm herhalende.

Zes dienaren namen hun meester zeer voorzichtig uit het bed en plaatsten hem op een draagbaar. De rentmeester met het kruis ging weder voorop, dan volgde de priester, overluid de psalm '*Miserere'* biddende, daarna de zieke, en eindelijk de weenende Ida met de dienstboden. Zoo trok men langzaam naar de kapel. Daar lag voor het altaar een bed op den grond gespreid, waarop men den kranke nederlegde. Toen begon de H. Mis; en de heer van Valdegem hield den blik steeds op het altaar gevestigd, waar het groot geheim plaats greep, dat een God zich onder den schijn van brood en wijn opoffert voor de zonden der menschen. Hij bad vurig en veel. Maar als de priester zich tot hem keerde en de heilige Teerspijze toonde, die hem voor de reis naar de eeuwigheid zou versterken, dan wenkte de zieke zijne dienaren, opdat zij hem zouden oplichten en ondersteunen, want knielend en met uitgestrekte armen verlangde hij zijn God te ontvangen. Dat was een treffend gezicht en ontlokte tranen van aandoening zoowel aan heer Heynrick als aan de overige omstaanders. Zoo knielde ook eenmaal Moyzes neder, en bad met uitgerekte armen om overwinning, en werd, als zijne handen vermoeid nederzakten, door zijn vrienden ondersteund. Geheel in zich zelven gekeerd, in God als 't ware verslonden, aanbad, dankte en loofde de zieke, weder op het bed uitgestrekt, zijn Heer en God, en bad overvloedig. Na de H. Mis ontving hij het heilig Oliesel, en sprak overluid zijn volmaakt berouw over alles, wat hij ooit misdreven had. Toen spreidde heer Heynrick een grof haren kleed over den grond uit, bestrooide het met gewijde asch in den vorm van een kruis, en besproeide het met gezegend water, waarna de zieke daarop werd nedergelegd. De priester teekende hem op de borst met het teeken des kruizes, zegende hem met gewijd water, en zeide: 'gedenk, o mensch, dat gij stof zijt 'en tot stof zult wederkeeren.' Vervolgens bood hij den kranke het kruisbeeld aan, die het aan de

lippen drukte en de wonden der nagelen kuste, en gaf hem de brandende kaars in de hand, biddende:

'Vertrek, Christenziel! vertrek van deze wereld, in den naam van God den almachtigen Vader, die u geschapen heeft; in den naam van Jezus Christus, den Zoon van den levendigen God, die voor u geleden heeft; in den naam van den H. Geest, die in u is uitgestort; in den naam der Engelen en der Aartsengelen; in den naam der Tronen en Heerschappijen; in den naam der Prinsen en Machten; in den naam der Cherubs en Seraphs; in den naam der Aartsvaders en Profeten; in den naam der heilige Apostelen en Evangelisten; in den naam der heilige Martelaars en Belijders; in den naam der heilige Monniken en Kluizenaars; in den naam der heilige Maagden en van alle Heiligen Gods. Heden nog zij uwe plaats in vrede, en uwe woonstede in het heilige Sion! Door denzelfden Christus Onzen Heer.'

'Amen!' klonk het somber antwoord van den rentmeester.

Alles werd stil: de zieke scheen den doodstrijd nabij. Maar eensklaps richtte hij zich op, als ware eene gezonde kracht hem plotseling ingevaren, liet gewijde kaars en kruisbeeld vallen, en strekte de handen naar het altaar uit. 't Was of een heldere krans om zijn schedel speelde, en of een goddelijk vuur hem uit de oogen schoot, als hij onbewegelijk naar het altaar staarde, terwijl een vlammend rood de doodskleur zijns gelaats allengs verving.

'Mijn God!' riep hij uit: 'wat zie ik? Lieve Heere Jezus! zal het waarheid zijn?'

Allen vestigden insgelijks den blik naar het altaar, maar zagen niets.

'Waarde heer! het zal de schemering des doods zijn, die uwe oogen benevelt,' sprak heer Heynrick.

'Neen, neen!' riep de stervende. 'God openbaart mij wat er op dit oogenblik gebeurt. Ik zie,' sprak hij langzaam met heldere en krachtige stem, zijne dochter Ida bij de hand grijpende en naar het Oosten heênwijzende: 'ik zie het Christenleger eene stad bestormen en innemen..... De overwinning is aan ons!.... Daar staat het kruisvaandel op de muren geplant, en Simon van Popkensburg houdt een standaard omhoog! Ja, ik zie hem met den pijlen-sluier om den hals en mijn oud kruis nog op de borst..... O, mijn God! nu sterf ik blijde..... Ida, lieve Ida, wees gezegend!.... Mijn Heere Jezus in uwe handen beveel ik mijnen geest!....' En heer Reynoud van Valdegem zonk weder op de asch neder, en gaf den laatsten ademtocht.

Dienzelfden avond vertrok nog een renbode van het huis Scoten naar Friesland, om Widdo te boodschappen dat heer Reynoud overleden was.

(Wordt vervolgd.)

Van het oorlogsveld.

In eene der duitsche ambulances lag een fransch krijgsgevangene, nog jong met een beminnelijk voorkomen, een toonbeeld van geduld. Zijne rechterhand was gekwetst, en eene amputatie was onvermijdelijk. De patient weigerde alle verdoovende middelen en onderging de smartelijke kunstbewerking met stille gelatenheid. Toen deze was afgeloopen, nam hij de afgezette hand op, bezag haar met een blik vol weemoed en riep op hartverscheurenden toon uit: 'Dat was de hand, waarmeê ik het brood voor mijne moeder verdiende!' - Daarop wendde hij zijn hoofd om, en.... was niet meer!

Alsof de tallooze gruwelen des oorlogs nog niet genoeg waren zijn er ook wreedheden door vrouwen gepleegd, welke het hart van afschrik doen ijzen.

In een huis te Nancy o.a. bevonden zich vijf pruisische gewonden. Wegens andere bezigheden moest de ziekenoppasser hen op een avond eenigen tijd alleen laten; toen hij echter des nachts terugkwam, vond hij de kamer met kooldamp gevuld en de gewonden bij de deur op den grond liggen; zij waren vreeselijk mishandeld. Twee pruisische infanteristen, welke een wonde aan den voet hadden, waren verworgd; van een hulaan, welke een schot in den hals had, was de schedel opengespleten; aan twee andere gewonden waren ontelbare messteken toegebracht; alle vijf waren een vreeselijken dood gestorven.

Toen men de kamer nader doorzocht, vond men in een hoek een jong meisje licht gewond in zwijm liggen. Nadat zij bijgekomen was en men haar met den dood dreigde als zij niet bekende wat er gebeurd was, deelde zij mede, dat acht vrouwen en meisjes, namelijk de eígenares van het huis met hare beide dochters en vijf andere burgervrouwen, uit haat tegen de Pruisen, het misdrijf gepleegd hadden; zij hadden namelijk de gewonde vijandelijke soldaten eerst door kooldamp bedwelmd, vervolgens hadden zij hen mishandeld en eindelijk na vele martelingen het leven benomen.

De fransche vrouwen en meisjes, allen uit Nancy geboortig, werden aanstonds voor den pruisischen krijgsraad gevoerd en ter dood veroordeeld.

Op 't oogenblik dat de oorlog uitbarstte, woonde een rijk koopman te Straatsburg, wien de handel eene buitengewone fortuin bezorgde en welke in ongestoord geluk met zijne vrouw en drie kinderen leefde.

Bij den aanvang der belegering haastte hij zich zijne familie uit de stad te verwijderen, doch bleef zelf te Straatsburg achter, uit vrees dat, indien de stad werd ingenomen, zijne magazijnen zouden worden geplunderd.

In 't eerst ging alles goed; de wijk waarin hij woonde bleef gespaard, doch den negenden dag viel een bom voor zijne woning, zoodat hij het raadzaam achtte de vlucht naar den kelder te nemen.

‘Den tienden dag,’ aldus verhaalt hij, ‘op het oogenblik, dat ik mijn middagmaal nam, deed zich een onbeschrijflijk gekraak boven mij hooren; ik liep naar de trap om te zien wat schade de bom, welke in mijne woning gevallen was, zou hebben veroorzaakt; ik sprong verschrikt achteruit; de ingang van den kelder werd door 't instorten van eenen muur versperd; het huis was ingevallen en levend was ik begraven.

‘Wat mij door het hoofd ging gedurende het eerste uur mijner gevangenschap is niet te beschrijven.

‘Langzamerhand kwam ik tot bezinning, en herinnerde mij dat ik in den loop van den dag eene petroleumlamp naar beneden had gebracht. Al tastende ging ik de lamp zoeken; gelukkig vond ik ze. Haar aansteken was het werk van een oogenblik. Thans kon ik mij rekenschap geven van mijn toestand.

‘Alles rondom mij was een puinhoop; de trap bestond niet meer; ik kon mij geene begoocheling meer maken; het huis was ingestort en de kelder mijn graf. De puinen wegruimen langs den kant van de trap, was de eenige hoop welke mij overbleef.

‘lk begon dat werk met de wanhoop in het hart. Iedere steen welken ik wegnam deed anderen vallen. Brokken muur vielen gedurig in en ik werd op ieder oogenblik bedreigd onder de puinen begraven te worden. Tot overmaat van ongeluk ging mijne lamp uit bij gebrek aan olie en ik zat in de diepste duisternis.

‘Ik dacht aan mijne vrouw en kinderen en begon te weenen. Ik had den moed niet het werk der wegruiming voort te zetten, dewijl ik aan het einde hiervan niets zag dan.... den dood.... een verschrikkelijken dood.... den verschrikkelijksten misschien welke er bestond!

‘Ik hervatte echter met nieuwen moed het werk; hoop had ik niet, maar de zucht naar zelfbehoud deed mij, met een soort van razernij, werken. Ik had, naar ik dacht, wel reeds twee dagen gewerkt, toen eensklaps het gewelf instortte; een steen trof me en ik viel bewusteloos neêr.

‘Hoe lang ik daar gelegen heb, weet ik niet. Toen ik de oogen opende zag ik eene ruimte boven mij..... De hemel was met sterren bezet..... Het was nacht. Ik leed geweldig en durfde geene beweging maken, uit vreeze eener nieuwe instorting.

‘Ik wachtte in verschrikkelijken angst den dag af, hoopte eenige steenen op, klampte mij vast aan een balk van het gewelf en tilde mij aldus buiten den kelder, welke mijn graf had dreigen te worden. Eens buiten, viel ik weêr in bezwijming. Tot mijne zinnen teruggekeerd, zette ik mij op de puinen van mijn huis neêr en weende meer dan twee uren.

‘Vier dagen had ik in den kelder doorgebracht. Ik ben er ingegaan, zonder een enkel grijs haar op het hoofd en nu ben ik spierwit; in vier dagen ben ik twintig jaren ouder geworden.’

Wat de magazijnen van den ongelukkige betreft, deze waren verbrand. Tien jaren had hij gewerkt, om aan zijne familie een goed onderhoud te verschaffen en aan vrouw en kinderen een onbezorgd leven voor te bereiden; thans moet alles op nieuw begonnen worden en heeft het gezin niets dan kommer en ellende in zijn verder leven als de vruchten van den oorlog te wachten.

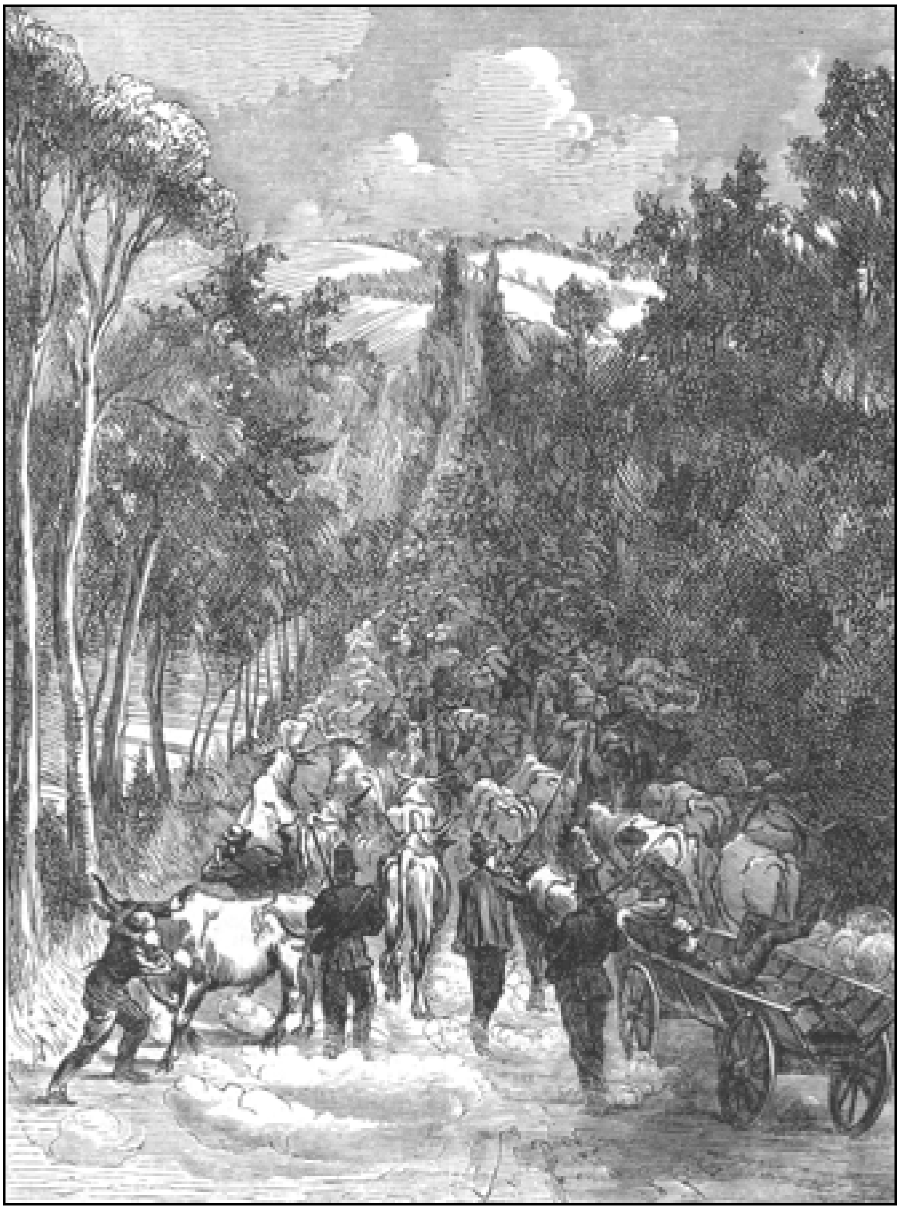

KUDDEN NAAR HET LEGER GEDREVEN.

Voedsel voor het leger.

Is er veel noodig in den oorlog, om dooden te maken, er wordt ook veel vereischt, om 't leven onder de levenden te houden en eenige honderdduizenden monden behoorlijk van proviand en levensmiddelen te voorzien. Een uitstekende dienst werd onder dit opzicht aan het pruisische leger bewezen door de uitvinding van den zoogenaamden wonderworst, een mengsel van boonenmeel en vleesch, 't welk te zamen geperst, hard en tegen alle bederf gevrijwaard wordt, om vervolgens, in koud of warm water geweekt, een smakelijk en krachtig voedsel aan te bieden. Doch de soldaat kan er niets tegen hebben, om na zijne vermoeiende marschen en drukke militaire diensten nog een andere versnapering te gebruiken. Daarvoor wordt natuurlijk gezorgd, al worden hierin soms, vooral in 't vijandelijk land, niet immer de strenge regelen van het eigendomsrecht in het oog gehouden. Het doortrekkende leger neemt eenvoudig, met of zonder schadevergoeding, bezit van den veestal des vreedzamen landmans, men vraagt niet of er een zieke moeder, een zwakke grijsaard is, welke

wellicht de melk der koe of een krachtig voedsel noodig heeft, men bekommert zich niet of het verlies dezer eenige schatten des landmans het boerengezin in een afgrond van gebrek en ontbering stort, neen, gewoonlijk wordt de bezitter daarenboven goedschiks of met geweld genoodzaakt zijne kudden voor het leger een eindwegs te vergezellen, waarbij een enkel woord van ontevredenheid of wederstand dikwerf voldoende is, om hem een nog wreeder lot, dan zijne dieren zal te beurt vallen, te doen ondergaan.

[Nummer 13]

De hoofdkerk van Kantelberg.

Niet zonder huivering leest men in de engelsche geschiedenis het volgende staaltje van de goddeloosheid van Hendrik VIII. Op zekeren dag plaatste hij zich op een rechterstoel en daagde den, in 1170 overleden, heiligen aartsbisschop Thomas Becket, om zich te verdedigen tegen de beschuldiging van gekwetste majesteit. Daar de heilige niet verscheen, werden al de punten der beschuldiging aangenomen, verklaarde Hendrik den in geheel de Christenheid vereerden aartsbisschop schuldig aan hoogverraad en sprak het vonnis uit dat diens overblijfsels zouden worden vernield en de reliquie-kas, waarin zij besloten waren, benevens al de schatten en kostbaarheden der kathedraal van Kantelberg, eertijds de aartsbisschoppelijke kerk van den heilige, zouden worden verbeurd verklaard ten voordeele van de koninklijke schatkist. Deze schandelijke daad, een gekroonden dwingeland, zooals Hendrik VIII, ten volle waardig, wekte den afschuw op van alle weldenkenden, terwijl de voorstanders der nieuwe leer zelf hunne verachting jegens hem door bijtenden spot aan den dag legden.

Eene eeuw later moest deze schoone kathedraal eene nieuwe ontheiliging ondergaan, toen zij namelijk in 1643 tot kazerne bestemd werd. Het parlement bekrachtigde dit vandalisme, en de uitvoering daarvan werd opgedragen aan Richard Culmer, *verkondiger des goddelijken woords!!!*

De geschiedenis dezer kerk, waarvan nevenstaande gravure eene schoone teekening geeft, is te merkwaardig dan dat wij haar niet in eenige korte trekken zouden weêrgeven.

Toen de H. Augustinus, de Apostel van Engeland, door den H. Gregorius den Groote derwaarts ter bekeering der Anglo-Saksers gezonden, zag dat God zijn werk zegende, reisde hij naar Frankrijk om de bisschoppelijke wijding te ontvangen. In Engeland teruggekeerd, ‘wierp hij te Kantelberg de grondslagen zijner bisschoppelijke kerk, en wijdde haar, toen zij voltooid was, aan den H. Verlosser. Dit geschiedde in het laatste jaar der VIe eeuw, zoodat de kerk van Kantelberg als een der oudsten in de geheele Christenheid kan beschouwd worden.

DE KATHEDRAAL VAN KANTELBERG.

De Paus schonk een aantal voorrechten aan de nieuw gebouwde kerk; hij zond den bisschop het pallium, gaf hem de macht om bisschopszetels te vestigen te York, Londen en op andere plaatsen waar hij het geschikt oordeelde, en verhief de kathedraal van Kantelberg tot metropolitaankerk over alle andere kerken van Engeland.

De H. Augustinus stierf in 604 en werd begraven in het door hem bij de kerk gebouwde klooster; in 1091 werden zijne overblijfselen in de kerk zelve overgebracht. Onder zijne opvolgers waren vele prelaten, welke niet alleen in Engeland maar in de geheele Christenheid beroemd waren om hunne deugden en schitterende geleerdheid. Verscheidenen speelden eene gewichtige rol in de gebeurtenissen van Groot-Brittannië en bewezen hun vaderland bij menige gelegenheid belangrijke diensten.

In het begin der 10e eeuw werd de kerk van den H. Augustinus door de Denen verwoest, en gedurende meer dan dertig jaren groeiden doornen en distelen op hare puinhoopen. Het gelukte den heiligen aartsbisschop Odo over duizend moeielijkheden te zegevieren, en hij begon zijne kerk te restaureeren; het werk was door zijn opvolger, den H. Dunstan, genoegzaam ten einde gebracht toen de kerk 24 jaren na diens

dood, namelijk in 1012, weder aan de verwoesting werd prijs gegeven. De Denen wierpen het anker in de haven van Sandwich, vielen Kantelberg aan en verwoestten stad en kathedraal. De aartsbisschop Elphegus trachtte den storm te bezweren; hij ging de barbaren te gemoet en smeekte hen het bloed der onschuldigen te sparen, maar zijne pogingen waren vruchteloos; hij zelf verloor het leven en werd gesteenigd.

Gelukkig herrees dezen keer de kerk spoediger uit hare asch. Koning Kanut, in 1017 ten troon gestegen, had weldra de orde in zijne staten hersteld en verzekerde den aartsbisschop Living onmiddellijk van zijne ondersteuning ter herbouwing der kathedraal en hij hield woord.

Eene nieuwe beproeving wachtte de kerk in 1067, weinig tijds na de verovering van Engeland door Willem van Normandië; zij brandde tot den grond toe af. Maar onmiddellijk daarop ging men weder aan het werk en zoo verrees de prachtige kathedraal welke men op den huidigen dag nog bewondert om hare schoone bouworde.

Een der schoonste eeretitels der kathedraal van Kantelberg is dat zij de plaats was waar een roemrijk strijder, een martelaar Gods, de rechten en wetten der Kerk met zijn bloed bezegelde. Hier viel Thomas, aartsbisschop van Kantelberg, onder de slagen der bezoldigde moordenaars van koning Hendrik II.

Deze aartsbisschop, gesproten uit het huwelijk van een christen kruisridder en eene mahomedaansche prinses, welke door den ridder tot het ware geloof bekeerd en hem naar Engeland gevolgd was, werd omstreeks 1114 geboren en besteeg den aartsbisschoppelijken zetel in 1162. Langen tijd stond hij in hooge gunst bij koning Hendrik II, doch hieraan kwam een einde, toen deze vorst, door booze hovelingen verleid, in de rechten der Kerk begon te treden. Hij geloofde zich gerechtigd vacante zetels weg te schenken, en liet er anderen langen tijd ledig staan, om zich met de inkomsten daarvan te verrijken. De aartsbisschop diende krachtige vertoogen bij den koning in, maar hij geraakte geheel in ongenade en was genoodzaakt Engeland te ontvluchten en naar Frankrijk de wijk te nemen. In 1170 kwam er eene verzoening tot stand, en de aartsbisschop keerde naar Kantelberg weder, doch het scheen bij den koning geen ernst geweest te zijn, want de worsteling begon weldra op nieuw. In een vlaag van opgewondenheid liet Hendrik zich de noodlottige woorden ontvallen: ‘Is er dan niemand onder mijne hovelingen, die ik met weldaden heb overladen, en die mij van dezen priester kan verlossen?’ Onmiddellijk togen vier booswichten naar de aartsbisschoppelijke stad, overlaadden den prelaat met bedreigingen en verwenschingen en overvielen hem, toen hij op den 29 December in de kathedraal trad om de vespers bij te wonen. De priesters wilden hem verdedigen, doch hij gedoogde geen tegenstand in het huis des Heeren. Aan den voet des altaars staande, ontving hij vier knodsslagen op het hoofd en stortte aanstonds dood ter aarde, terwijl hij de woorden sprak: ‘Ik beveel mijne ziel met de zaak der Kerk aan God, de H. Maagd, de patronen dezer kerk en aan den H. Martelaar Dyonisius.’

Een kreet van afgrijzen ging uit de Christenheid op bij het vernemen van dezen afschuwelijken moord. De Paus veroordeelde den koning tot strenge boete, waaraan deze zich onderwierp. Men sloot de kerk en gedurende een jaar werd er geen dienst in gedaan. De klokken zwegen, de kruisbeelden werden gesluierd; de heilige beelden weggenomen, de grond met doornen bestrooid. In 1171 werd de rouw opgeheven en de zuivering der kerk volbracht, en reeds op den 21 Februari 1173 nam Paus Alexander III den moedigen martelaar, onder den naam van den Thomas van Kantelberg, in den rang der heiligen.

St. Franciscus, Predikende voor de vogels.

In het leven van den grooten stichter der Franciscanen-orden wordt gewag gemaakt van vele wonderen door dien heilige gewrocht. Onder de vele verhalen hiervan is er een dat wij in navolging van den engelschen schilder Marks aanschouwelijk willen voorstellen voor de oogen onzer lezers. De schilderij van Marks vertolkt op het doek het volgende verhaal van broeder Masseus, den onafscheidelijken gezel van den Seraphijnschen Heilige.

Na eerst de instelling van de derde orde ter zaligmaking voor allen besproken te hebben, zegt de broeder dat de H. Franciscus eene menigte vogelen zag op de boomen langs den weg, en vervolgt aldus zijn verhaal: De H. Franciscus was zeer verwonderd en sprak tot zijne gezellen: Wacht mij hier aan den weg terwijl ik tot mijne kleine broeders, de vogelen, ga prediken; en hij ging naar het veld en begon voor de vogelen te prediken welke op den grond zaten. Onmiddellijk kwamen degenen die op de takken zaten rondom hem, en zij hoorden allen, terwijl de H. Franciscus tot hen sprak en zij vlogen niet weg voor dat hij hun zijn zegen had gegeven. Broeder Masseus verhaalde later aan broeder Jacobus van Massa, hoe de H. Franciscus te midden van hen rondging en hen zelfs met zijn habijt aanraakte en hoe geen hunner zich bewoog.

In de catacomben van Parijs.
Uit het dagboek van den tourist Dubois.

Het was niet gemakkelijk verlof te krijgen tot een bezoek in de catacomben te Parijs, vermoedelijk omdat de (thans gevallen keizerlijke) regeering de bezoekers alleen door eene ijdele nieuwsgierigheid gedreven gelooft. In de provinciën van Frankrijk heerscht evenwel de meening dat aan het bezoek dier dooden-galerijen alleen daarom hinderpalen in den weg worden gelegd, wijl een der gangen naar de Tuileriën voert, en keizer Napoleon bevreesd was dat langs den weg der catacomben een sluipmoordenaar tot hem zou willen komen. Wat daarvan ook zij, het was mij en eenigen mijner vrienden gelukt een toegangskaart tot een bezoek in de catacomben te bekomen.

Als een voorbeeld hoe nietigheden de grootste gevolgen kunnen hebben, stip ik aan, dat ik aan den koetsier welke mij naar den ingang had gevoerd, alvorens binnen te treden het bevel gaf, om een half uur te wachten, en zoo ik na dien tijd niet terug gekomen was, zich te verwijderen.

Hierna betaalde ik den man ook voor zijn wachten en volgde toen mijne vrienden in de onderaardsche gangen.

Mijne afspraak met den koetsier had den volgenden grond. Ik had de toegangskaart gedurende verscheiden dagen te vergeefs van de politie gewacht en stond nu op het punt naar Marseille te vertrekken, waar ik gewichtige zaken te verrichten had. De trein naar Marseille vertrok des middags ten 12 ure, en twee uren te voren had de politie mij de kaart doen bezorgen. Ik wilde deze gelegenheid om de catacomben te bezoeken niet verzuimen, doch hechtte er eveneens aan ten 12 ure naar Marseille te vertrekken en kwam dus op de gedachte om te beproeven of het niet mogelijk ware mijn bezoek in een half uur tijds af te leggen, in welk geval het mij gelukken zou vroegtijdig genoeg den trein te bereiken. Mochten de catacomben evenwel zóóveel aantrekkelijks hebben dat ik er langer dan een half uur zou verwijlen, dan kon ik vertrekken met den avondtrein.

De catacomben maakten een geweldigen maar zeer eentonigen indruk op mij. Het is bekend dat het oorspronkelijk carrières (steengroeven) waren welke de steenen voor den bouw van Parijs leverden, zoodat men met recht zeggen kan dat de fransche hoofdstad uit hare ingewanden gebouwd is. In het begin dezer eeuw gaf Napoleon het bevel dat voortaan de lijken buiten de stad zouden begraven worden. Ten gevolge daarvan werden alle kerkhoven, welke binnen de stad gelegen waren, geruimd en bebouwd, terwijl de gebeenten van de sinds eeuwen aldaar begraven Parijzenaars naar de catacomben gebracht en, fantastisch genoeg, als muren opeengestapeld werden, zoodat men, door de gangen gaande, aan beide zijden een muur van doodshoofden heeft, welke den wandelaar als zooveel spoken schijnen aan te grijnzen.

Tien minuten waren voldoende om mijne nieuwsgierigheid te bevredigen, doch onze gids, wien mijne onverschilligheid onverklaarbaar toescheen, was onuitputtelijk in het verhalen van de wonderen, welke ons nog wachtten, en daar zich in ons gezelschap ook twee dames bevonden, waren zijne bemoeiingen niet vruchteloos. Wij droegen ieder eene lamp in de hand en vormden zeker eene zonderlinge groep.

Daar zich de wonderen niet wilden vertoonen, ook niet toen wij nog verscheiden gangen doorloopen hadden, zegde ik, zeer ongeduldig geworden: ‘lk wil u thans de wandeling overlaten en keer terug. Ik zal den terugweg gemakkelijk vinden en waarschijnlijk den trein van 12 ure bereiken.’

De gids lachte om mijn denkbeeld van den ingang alleen te zullen vinden. Op mijn horologie ziende, bemerkte ik dat ik nog slechts 10 minuten tijd had. Wilde ik dus het rijtuig bereiken, dan moest ik spoed maken.

De catacomben bestaan, voor zoover ik ze gezien heb, uit een breeden gang, waarop bij kleine afstanden smalle gangen uitloopen. Onderscheidenen daarvan waren wij voorbijgegaan, enkelen hadden wij bezocht. Ik was de laatste in het gezelschap en onwillekeurig een weinig achtergebleven omdat ik geen lust had al de gangen door te loopen. Op eens ontdekte ik een buitengewoon grooten schedel, uit wiens oogholten twee lichtstralen schoten en in wiens mond twee rijen glanzende tanden zichtbaar waren. Ik ontstelde, doch door de nieuwsgierigheid gedreven, boog ik het hoofd om den schedel meer van naderbij te zien, toen plotseling een rat er uit te voorschijn en tegen mijn wang sprong. Als door een kogel getroffen, stortte ik ter aarde.

Er zijn menschen, welke van sommige dieren en sommige voorwerpen een even onverklaarbaren als onuitroeibaren afkeer hebben. Ik behoor tot hen. Mij boezemen de ratten den grootsten afschuw in. Het gezicht alleen er van doet mij huiveren. Men kan dit bespottelijk noemen, het is er echter niet minder waar om. De plaats, waar ik mij bevond, de omstandigheden, waarin ik verkeerde, brachten overigens het hare bij, en ik lag gedurende eenige minuten geheel bewusteloos op den grond.

Toen ik uit mijne bezwijming ontwaakte, omgaf mij eene dikke duisternis. Langen tijd werd de diepe stilte door niets afgebroken, tot ik eindelijk het rollen van een wagen hoorde welke zich boven mijn graf bewoog. Ik geraakte daardoor tot volle kennis en overzag mijn vreeselijken toestand in zijne geheele uitgestrektheid. Mijne vrienden waren verdwenen. Had-

den zij de catacomben verlaten, of zochten zij mij? Zij moeten toch ontdekt hebben, zoo dacht ik, dat ik in zwijm gevallen ben? En waarom verwijderden zij zich van de plaats, waar zij mij het laatst zagen? Ik moest na veel peinzen aannemen, dat zij na lang roepen, waarop geen antwoord gevolgd was, tot de overtuiging gekomen waren, dat ik de onderaardsche gangen verlaten had. Toen zij den ingang bereikten, was het half uur natuurlijk verstreken en de koetsier verdwenen, wat hen in de meening versterken moest, dat ik naar Marseille afgereisd was.

Deze vreeselijke gedachten konden mij echter nog niet tot vertwijfeling brengen. Eer ik den hongerdood gestorven zou zijn, moest het mijnen vrienden bekend worden dat ik Parijs niet verlaten had, hetgeen bij hen de vrees moest doen ontstaan, dat ik in de catacomben achtergebleven was. Evenwel was het een vreeselijk vooruitzicht eenige dagen zonder spijs of drank te midden van doodsbeenderen te moeten doorbrengen met de slechts flauwe hoop dat ik door mijne vrienden van den hongerdood zou gered worden. Dat ik niet werkeloos blijven mocht, begreep ik onmiddellijk, maar wat moest ik doen? Op dezelfde plaats blijven was volstrekt niet noodzakelijk; daar mijne vrienden niet wisten waar ik mij bevond. Kwamen zij mij zoeken, dan zouden zij zeker geen enkelen hoek der catacomben onbezocht laten.

Ik stond derhalve op, stak de hand uit en raakte den muur van schedels aan, maar trok onwillekeurig de hand terug. Weldra echter overwon ik mijnen afschuw en kreeg den moed om de doodsbeenderen rustig te betasten. Mijne lamp was door den val verbrijzeld.

Toen ik eindelijk besloten had verder te gaan, wist ik niet welke richting ik nemen zou. Gelukkig viel het mij in dat ik door eene beweging naar de rechterzijde in den dwarsgang gekomen was, aan wiens linkerkant de groote schedel hing. Wilde ik dien dus verlaten om weder in den hoofdgang te komen, dan moest de schedel aan mijne rechterhand komen. Dien buitengewoon grooten schedel vond ik spoedig; dus trad ik eenige schreden vooruit, tot ik den hoek van den muur bereikte. Ik gevoelde plotseling eene geheele verandering in mij; tegen mijne rechterwang vloeide een warme luchtstroom. Ik vroeg mij af wat daarvan de oorzaak kon zijn en meende die in het volgende te vinden. Het moest een van buiten komende luchtstroom zijn. Wel was er geen beweging in de atmospheer waar te nemen, doch de stroom kon door eene nauwe opening nabij den ingang binnendringen, hetgeen genoemd verschijnsel eenigszins verklaarde. Wanneer ik dien stroom te gemoet ging, moest ik dus, als mijne verklaring juist was, den ingang bereiken. Deze waarneming leidde tot eene andere. Ik wendde mij tot den schedelwand, die langs den hoofdgang liep en raakte dien met de hand aan. Even als op mijne wang was ook op dien wand de invloed van den luchtstroom merkbaar. De rechterzijde des schedels was zachter en drooger dan de linker, en hetzelfde was het geval met twintig anderen. Dwaling was niet mogelijk, en mijn hart klopte van vreugde. Wanneer ik slechts de aangegeven richting volgde, moest ik noodzakelijk vroeger of later den ingang vinden.

Maar nu rees weêr eene andere bedenking, Ik wist dat wij van het links liggende gedeelte in den hoofdgang gekomen waren, en de stroom kwam van den rechterkant, aldus van de tegenovergestelde zijde. Zulks was in zooverre verklaarbaar, dat de catacomben meer dan één ingang hadden. Ik besloot derhalve den luchtstroom recht te gemoet te gaan. Hoevele mijlen ik wandelde, weet ik niet. Mij schenen het honderden uren te zijn. Dan langzamer, dan sneller gaande, wandelde ik voort zonder te rusten. Eindelijk toch zou ik eene deur ontmoeten. Wanneer ik aan een kruisgang

kwam, moest ik eenige schreden op goed geluk doen en bekroop mij de grootste angst, tot mijne vingers de schedels weder aanraakten. Hoe vele uren ik op deze wandeling doorbracht, vernam ik eerst toen ik het doodenrijk verlaten had. Hadde ik mij nedergezet om op hulp te wachten, ik zou waarschijnlijk waanzinnig geworden zijn.

Van tijd tot tijd hoorde ik het rollen der wagens boven mijn hoofd, nu zwak en onduidelijk, dan zeer goed hoorbaar, naarmate de steenlaag dikker of dunner was. Dit verlevendigde steeds mijn moed, omdat ik wist - hoe weinig mij deze wetenschap ook baatte - dat menschen zich in mijne nabijheid bevonden. Slechts eenmaal bereikte een ander geluid mijn oor; het was toen eene krachtvolle stem een fransch lied zong, waarvan ik zelfs de woorden kon verstaan. Dit deed mij gelooven dat ergens in mijne nabijheid eene opening aanwezig moest zijn, doch hoe ik zocht, het mocht mij niet gelukken, die te vinden. Treurig was het mij deze plaats te verlaten en de akeligste stilte weder te gemoet te gaan. Tallooze malen schreeuwde ik uit al de kracht mijner longen en luisterde daarna aandachtig, doch alleen de echo, honderdmaal in de gangen herhaald, gaf mij antwoord.

Den luchtstroom weder te gemoet gaande, wiens toenemende sterkte mij gedurig merkbaarder werd, ging ik verder en verder langs den schedelwand, tot deze op eens eindigde en mijne hand hout aanraakte. Het was een houten deur. Achter die deur scheen alles donker te zijn, maar het scheen mij buiten twijfel dat ik mij aan een ingang bevond, en na eenig zoeken ontdekte ik door een smalle spleet het licht, hetwelk langs een buitendeur naar binnen drong. Het geluk dat ik op dien oogenblik smaakte, zal ik nimmer vergeten.

De houten deur liet zich tot mijne vreugd gemakkelijk openen, en op mijn geschreeuw werd ook de ijzeren ontsloten, en bevond ik mij voor eenige gewapende gendarmen en een tal van arbeiders, welke mij verbaasd aanstaarden. Het was natuurlijk niet de poort, waardoor ik binnengetreden was. Zes en veertig uren, dus twee nachten en een dag had ik in de onderaardsche gangen doorgebracht zonder een oogenblik te rusten. Mijne vrienden vond ik in grooten angst over mij, zij hadden eerst kort te voren vernomen, dat ik niet naar Marseille afgereisd was. Natuurlijk werd ik voor eenigen tijd aan het ziekbed vastgekluisterd, doch ik herstelde geheel en mocht er toen roem op dragen meer schedels aangeraakt te hebben dan iemand ter wereld.

Reizigers en roovers.

De nevenstaande gravure, naar eene schilderij van Cretius vervaardigd, stelt eene engelsche familie voor, welke op reis is om de bekoorlijkheden van het schoone Griekenland te genieten, maar het niet zeldzame ongeluk heeft van met de al te gastvrije, rondzwervende roovers in aanraking te komen. De heer te paard ter rechterzijde, is het hoofd van 't huisgezin, en men kan 't hem aanzien, dat hij met welgevallen op de nabijstaande herberg het opschrift leest: ‘albergo inglese’ d.i. engelsch logement. Aan weêrskanten van hem rijden zijne dochters, van welke de eene zeer lusteloos en vermoeid van de reis schijnt te zijn, terwijl de andere zich prettig gevoelt, opgebeurd door de aardigheden en grappen die haar door haren broeder worden verteld. Contrasteerende met de fijne gelaatstrekken der voorname reizigers is het ronde, bolle gezicht van den dikken huisknecht, die 't wel niet hoog met het reizen in vreemde landen op heeft, maar er toch niet mager bij is geworden. 't Is jammer dat de reizigers het boeven-gezicht en de weinig goeds voorspellende

gebaren van hunnen gids niet kunnen zien, oogenschijnlijk geeft hij aan zijne makkers, welke heel onschuldig als schaapherders, in de herberg hun glaasje zitten te drinken, door teekenen te kennen, dat hij een goeden buit voor hen heeft opgedaan. De twee roovers welke aan den hoek der tafel zijn gezeten, zien er nog al fatsoenlijk uit, doch die in het midden zit heeft een echt bandietengezicht. Waarschijnlijk zullen de touristen een gedeelte van den dag in dit logement vreedzaam en genoeglijk doorbrengen, bijna zonder eenig kwaad te vermoeden. Doch wanneer de avond begint te vallen en zij zich gereed maken om een uitstapje te doen of hunne reis voort te zetten, dan daagt eensklaps van alle kanten een groote gewapende bende uit de nabijzijnde koornvelden te voorschijn, de dames worden heel galant een eindweegs naar de plaats teruggeleid waar zij van daan zijn gekomen en de heeren houdt men in verzekerde bewaring. Er blijft dan niets over als zoo spoedig mogelijk het losgeld aan de rooverbende te voldoen, indien men ten minste aan eene herhaling van het bloedige voorval te Marathon niet de voorkeur wenscht te geven.

Auspiciis et telis.
Legende door J.J. van der Horst Pr.
(Vervolg.)

VI.

Vijf maanden rouw hadden de eerste droefheid allengs in eene zachte berusting doen overgaan; en moest Ida het huiselijk verkeer met haren lieven vader derven, zij onderhield zich toch meermalen op den dag met hem, wanneer zij voor hem bad en hare goede werken voor de zalige rust zijner ziel den hemel opdroeg. Den tijd, dien zij vroeger den dierbaren kranke met zooveel liefde opofferde, besteedde zij voortaan om de armen en de zieken in den omtrek te bezoeken, te helpen en te verzorgen; en zij deed dat met zooveel eenvoudige en nederige liefde, dat zij het vertrouwen van allen, aan wie zij weldeed, won en hunne harten voor deugd en godsdienst opende. En als eene erkentelijke ziel zich dankend voor haar uitstortte, dan wees zij alle verdiensten van haar weldoen af, en verzekerde dat zij niets anders deed, dan hetgeen de heer van Valdegem haar voor zijnen dood had bevolen, en dat dus een gebed voor hare ouders de eenige belooning moest zijn, die zij vragen mocht.

Heer Heynrick had het bestuur van het kasteel op zich genomen en omgaf Ida met teedere zorg en vaderlijke hartelijkheid; terwijl de rentmeester Roelof met schroomvallige nauwkeurigheid de bezittingen zijns overleden meesters bleef beheeren.

Op een Schoonen April-dag van 1220 was Ida het bosch naar den duinkant ingegaan, vergezeld van eene dienstmaagd, die den korf met levensmiddelen en kleedingstukken droeg, en hield eindelijk stil aan de hut van Jorissen, een armen houthakker, wiens vrouw langen tijd ernstig ziek was geweest De kinderen huppelden haar te gemoet en kusten hare hand, tevens met begeerige blikken naar den korf ziende, die hun menige versnapering reeds had uitgeleverd. Vrouw Jorissen was merkelijk in beterschap toegenomen en zat voor het eerst aan het smalle

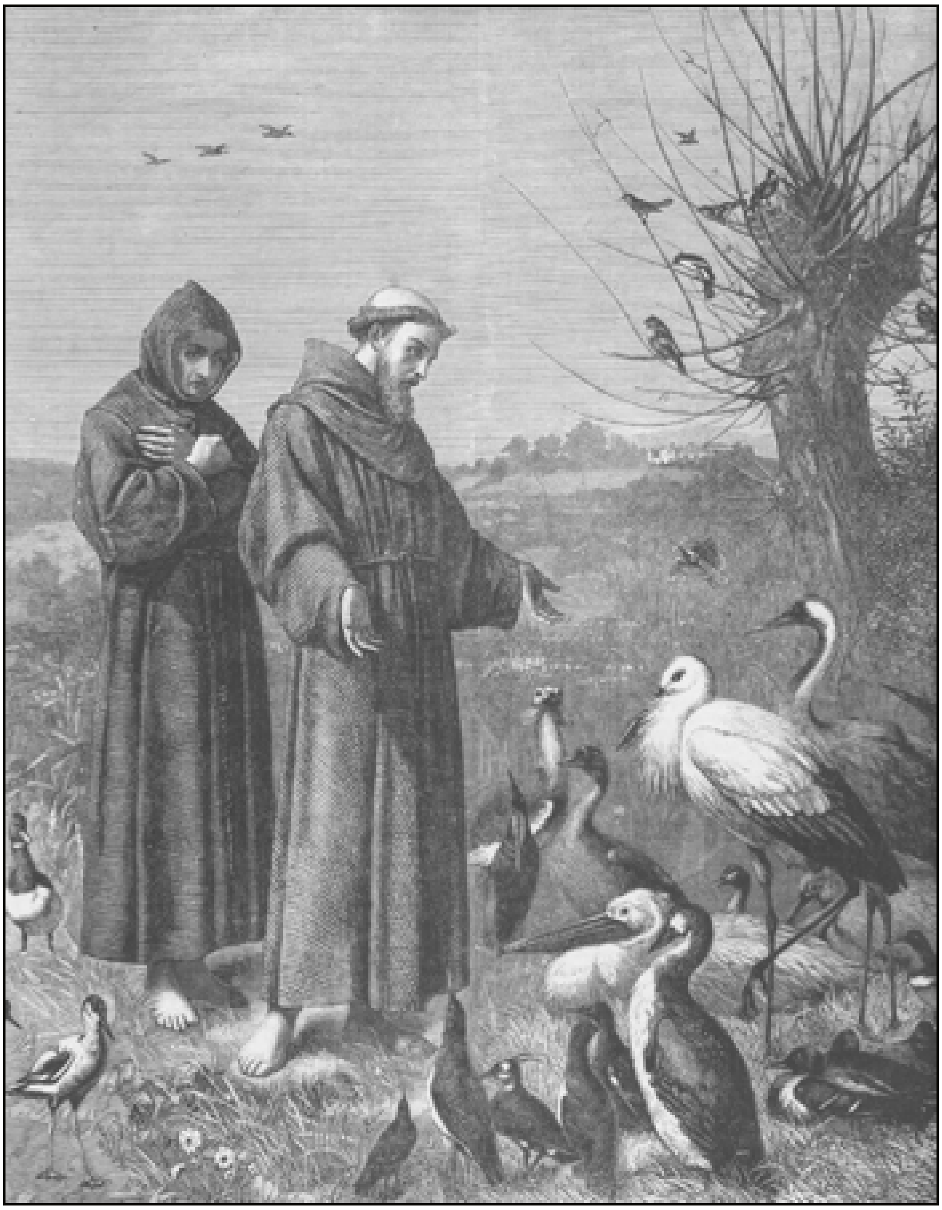

DE H. FRANCISCUS PREDIKENDE VOOR DE VOGELEN.

REIZIGERS EN ROOVERS AAN DE HERBERG.

kruisvenster, om zich in de nieuwe lentezon te koesteren. De jonkvrouw vatte haar blijde bij de hand, schoof een bankje aan, en zat vertrouwelijk bij haar neêr, terwijl de dienstmaagd den korf uitpakte en de kinderen jubelend met volle handen naar buiten zond.

‘Dat zal u deugd doen en spoedig sterker maken, moeder Jorissen,’ sprak Ida.

‘Ja, lieve jonkvrouw!’ was het antwoord; ‘en God zal er u voor loonen.’

‘Gij moet, als ge weêr ter kerke gaat, maar eens spoedig bij mij komen, dan zullen wij eens spreken over wat nieuwe kleederen voor de kinderen.’

De tranen welden der zwakke vrouw in de oogen bij zooveel goedheid van het adellijk meisje. Na eene korte wijle zeide zij op innigen toon:

‘Ik ben toch blijde, dat gij gekomen zijt, want ik heb van nacht voor het eerst eens goed geslapen.’

‘Dat is een gunstig teeken,’ verzekerde de maagd.

‘Ja, maar dat bedoel ik niet,’ hernam vrouw Jorissen. ‘Ik heb zoo'n vreemden droom gehad, dat ik er geheel van in de war ben.’

‘Was het dan zoo akelig?’ vroeg Ida.

‘Dat kan ik juist niet zeggen, mejonkvrouw! Maar ik weet het niet, 't is net of hij iets beduiden zal, en dat ik hem u vertellen moet.’

‘Dan hebt ge zeker over mij gedroomd,’ zeide de maagd lachend.

‘Ook niet,’ hernam de zieke moeder. ‘Maar ik weet het zelf niet. Ik heb hem dezen morgen ook aan heer Heynrick verteld, toen de eerwaarde mij bezoeken kwam.’

‘En wat zeide onze brave kapelaan?’

‘Hij streek eenige malen langs zijn baard, bleef een poos zwijgend voor zich zien, en zeide eindelijk, dat wij maar veel moeten bidden en op God vertrouwen, en dat O.L. Vrouw ons wel zal beschermen.’

‘Gij maakt mij waarlijk nieuwsgierig,’ sprak Ida en schoof haar zitbankje wat naderbij. ‘Mag ik uw droom ook eens hooren?’

‘'t Is of een geheime stem mij influistert, dat ik hem juist u vertellen moet,’ verklaarde de zieke en begon in groote eenvoudigheid:

‘Gij kent immers Toco, dat lieve witte duifje, dat ik opgevoed heb, en dat mij overal navliegt, en uit mijne hand komt eten en drinken? Nu droomde ik, dat ik op het grasveld voor de hut op de zodenbank zat, en dat het lieve diertje op den grond liep en speelde, al kirrende en wuivende met zijn breeden staart. Maar op eens, hoe zij daar kwam weet ik niet, was er nog eene andere duif bij, zoo fraai als ik nog nooit gezien heb. 't Was een monnikskapje, dat met mijn Toco speelde en dartelde; en zij waren zoo verheugd en blijde met elkander, en fladderden zoo vreugdevol over het groene gras, dat ik er mijn oogen niet van kon afwenden. Maar op eens was dat monnikskapje veranderd in een grooten roofvogel met een langen snavel en vlerken zoo rood als bloed; en hij viel op mijn arm duifje aan, plukte en schudde het vreeselijk, als om het te vermoorden. Ik vloog op en gilde van angst, en ik werd woedend toen ik den ruwen heer van Scoten - hoe hij daar zoo eensklaps bij kwam begrijp ik niet - er om zag lachen. 't Is zonde dat ik het durf te herhalen: doch mij dunkt, ik had hem wel kunnen vermoorden! Hoe ik er aan kwam, 't is mij alles even onduidelijk; maar ik had een boog in de hand, en richtte - ofschoon ik nooit geschoten heb - den pijl zoo juist, dat ik het bloeddorstig dier doorboorde, en mijn lieve Toco volstrekt niet deerde. Het dier vloog naar mij toe en liefkoosde mij, terwijl ik het weenend aan mijn hart drukte. Schreiend werd ik wakker.....’

‘En de heer van Scoten, op wien gij zoo fel gebeten waart, waar bleef die?’ vroeg de maagd.

‘Dat weet ik niet, jonkvrouw! die was er niet meer’, antwoordde vrouw Jorissen.

‘Dat is wel een wonderlijke droom; maar, ziel! ik begrijp niet dat gij daarom eenige ongerustheid moet hebben. Uw Toco zie ik daar buiten rondfladderen; waarvoor zoudt gij dan angst hebben? Roofvogels zijn er immers altijd geweest, en hebben uw duifje toch altijd ongemoeid gelaten?’

‘Daarover maak ik mij ook niet beangst,’ zeide de goede vrouw, ‘als u maar geen gevaar dreigt of een ongeluk overkome!’

Hartelijk begon Ida te lachen en drukte haar de hand, zeggende:

‘Maar, goede moeder! ik ben toch uw Toco niet?’

‘Dat weet ik wel, jonkvrouw!’ antwoordde de zieke, die haar tranen niet kon wederhouden: ‘maar 't is toch vreemd, dat ik, wakker wordende, het eerst aan u dacht. Gij zijt zoo engelachtig goed voor ons allen; en als u een ongeluk overkwam zou ik het besterven.....’

‘Kom, kom, wij zullen maar bidden en op God vertrouwen, zooals heer Heynrick gezegd heeft,’ hernam de maagd.

‘En dan die booze heer van Scoten!’

‘De heer van Scoten is niet zoo slecht als men wel verhaalt,’ verschoonde Ida. ‘En daarenboven die komt nooit bij ons, en ik ken hem nauwelijks.’

‘Ik zal de kinderen voor u een Vader-ons laten bidden,’ sprak de vrouw, toen haar edele bezoekster opstond om te vertrekken, ‘en O.L. Vrouw zal u beschermen!’

‘Dat zal zij,’ zeide de jonkvrouw, ‘en u een spoedig herstel geven. Denk er aan dat gij dan spoedig bij mij komt.’

En zij verliet de hut en keerde door het bosch huiswaarts, toch altijd, ondanks zich zelve, aan den droom van vrouw Jorissen denkende, en zich telkens de vraag herhalende, hoe de heer van Scoten daar zoo in voorkwam.

Des avonds aan den disch sprak zij er heer Heynrick over en vroeg zijne meening. Doch de eerwaarde kapelaan herhaalde wat hij in de houthakkershut had gedaan; hij streek zich langs den baard en bleef eene wijle in diep gepeins verzonken, maar sprak toch eindelijk:

‘Wij moeten waken en bidden, Ida! vooral nu God ons misschien door die arme en eenvoudige vrouw een wenk heeft gegeven. Maar wees zonder vreeze, en vergeet dien droom: wij zullen op God vertrouwen en op de voorbede van onze lieve Vrouwe, zijne heilige moeder. En bovendien uwe zalige ouders zijn immers daarboven ook wakende over hun kind voor den troon van den almachtigen God.’......

VII.

Een week later in het vallen van den avond kwam de oude kamerdienaar zijne meesteres twee pelgrims aandienen, die tijding uit Palestina brachten. Ida haastte zich naar de kleine zale, waar de vreemdelingen wachtten, en viel met heilige drift op de knieën om den zegen te vragen en het eerwaardig pelgrimskleed te kussen. Doch de nederige man hief haar van den grond en sprak:

‘Verschoon ons, edele vrouwe! maar wij behooren niet tot de priesterschap; wij zijn slechts leeken en hebben het leger der kruisvaarders naar het heilig land gevolgd, om het ten dienste te zijn.’

Ida heette hun welkom, deed zetels geven bij den grooten schoorsteen, waarin een breed houtvuur knappend lag te branden, en gebood wijn en vleesch den gasten voor te zetten.

'Verschoon ons nogmaals,' sprak dezelfde pelgrim weder: 'maar wij zijn door eene gelofte gebonden, en mogen van uw aanbod geen gebruik maken; een weinig melk met wat brood is alles wat wij aannemen.'

De maagd zag met eerbied op naar de mannen, die zooveel verstorvenheid aan zooveel geloofsijver paarden, en wenschtte zich zelve geluk, dat zij hun een gastvrij verblijf mocht verleenen. Brood en melk waren spoedig voorgediend, en heer Heynrick kwam binnen om de godvruchtige vreemdelingen te groeten, en nieuws uit Palestina te vernemen.

Daar moest zeker iets buitengewoons in het binnenste van heer Heynrick omgaan, toen hij tegenover de pelgrims was gezeten, want zwijgend, met gefronsd voorhoofd en starre blikken zat hij hen aan te staren en was onrustig; doodsbleek was zijne gelaatskleur en zijne lippen beefden zichtbaar. Hij zag toch niets dan twee pelgrims voor zich, die een sober maal nuttigden. Een grove bruine pij hing tot op de voeten hun om het lijf, en was door een lang koord om het middel vastgebonden, terwijl een wit kruis hun op de linker-borst prijkte; de lange pelgrimsstaf met de waterkruik stond in den hoek der zale gezet, alsook de breedgerande hoed waarop sint jacobsschelpen waren vastgehecht. Die de oudste scheen was een groote, forsch gespierde man met breede schouders en een grof aangezicht, meerendeels echter bedekt door een schoonen zwaren baard. Zijne stem was wel wat ruw en hard, maar de woorden die hij sprak waren zoet en vol godsvrucht. Misschien viel het heer Heynrick op, dat zijn oog iets gluipends had en alles verslond wat onder zijn bereik kwam: maar als men zulke gevaarlijke reizen heeft gemaakt tusschen Grieken en Turken, die niets kennen dan verraad, dan moet men immers wel de voorzichtigheid der slang voegen bij de eenvoudigheid der duif? De andere pelgrim had ook een grof en sterk gebruind gelaat met rossigen baard, maar was kleiner en bedeesder; hij sprak dan ook weinig.

'En gij brengt mij tijding uit Palestina?' vroeg Ida, toen haar gasten genoeg verzadigd waren.

'Ja, edele vrouwe! Heer Simon van Popkensburg heeft ons den last opgedragen u zijne groeten en eerbiedenissen over te brengen.'

'Gij zijt geen Hollander,' viel hier eensklaps de slotkapelaan in: 'dat veraadt uwe spraak.'

'Eerwaarde vader! ik ben in mijne jeugd in Friesland opgevoed. Maar ofschoon ik bijna twintig jaren dat land verlaten heb, de spraak blijft mij nog altijd eigen.'

'En heer Simon vaart altijd wel?' vroeg de maagd weder.

'Hij is volmaakt gezond en tevreden; maar vooral, hij is een uitstekend held, de roem van het leger der kruisvaarders. Hij heeft mij gezegd, dat hij uwe hand wilde verdienen met het bloed der ongeloovigen.'

Ida bloosde, maar heer Heynrick antwoordde terstond op vasten toon:

'Dat heeft hij u nooit gezegd, broeder! die taal zou een kruisvaarder onwaardig zijn.'

'Verschoon mij, eerwaarde vader! dat ik mij misschien niet goed heb uitgedrukt: de taal der edele ridderschap is mij ook vreemd. Maar hij wil toch niet naar Holland wederkeeren voor hij eene schitterende overwinning op de Saraceenen heeft helpen bevechten.'

‘En gij zegt dat hij een uitstekend held is?’ vroeg de maagd nog eens. ‘En hij is niet gewond?’

‘Edele vrouw, het is of O.L. Vrouw hem altijd en overal beschermt, want niets kan hem deeren; in het heetste van het gevecht en op het gevaarlijkste van den strijd is de heer van Popkensburg altijd te vinden, alles verslaande, alles vernielende wat hem in den weg komt, en zijn

soldaten altijd het eerst naar de overwinning heênleidende. Maar ik zie het; mijne woorden bedroeven u, want gij stort tranen; ik zal dus eindigen.'

'Neen, neen! godvruchtige vader,' riep Ida uit: 'verhaal mij verder: hebben de Kruisvaarders ook niet veel te lijden en vaak aan alles gebrek?'

'God, mijne dochter, zorgt op wondervolle wijze voor het christenleger.'

'En hebben ze reeds veel overwinningen behaald, en zijn zij reeds in Jerusalem?' vroeg zij weder.

'Wij zijn er getuigen van geweest dat zij vier steden hebben veroverd, en nu komen wij rechtstreeks van Jerusalem, waaruit de ongeloovigen zijn verdreven en de christenen uitrusten van den strijd.'

'En welke steden zijn weder in onze macht?' vroeg de priester.

De eenvoudige pelgrim wist zich die namen niet te herinneren en riep het geheugen van zijn tochtgenoot te hulp; maar ook deze kon die vreemde namen niet onthouden. Heer Heynrick vroeg nog naar eenige bijzonderheden van Jerusalem, en kon moeilijk zijne onrust bedwingen, als hij op al zijne vragen een onvoldoend antwoord van de arme pelgrims ontving. Hij scheen dien avond buitengewoon ongeduldig te zijn, want hij stond weldra op en verliet wrevelig het vertrek, 't Was of de oudste pelgrim toen meer op zijn gemak kwam, want hij begon aanstonds aan Ida te verhalen:

Toen de heer van Popkensburg vernomen had, dat wij naar Holland gingen wederkeeren, liet hij mij ontbieden, en droeg mij op naar de edele vrouw van Valdegem te gaan. '"Zeg aan mijne Ida"' - zoo drukte hij mij op het harte - '"dat zij onophoudelijk in mijne gedachten leeft, en dat ik op hare gebeden reken in de gevaren, die mij omringen. Weldra hoop ik weder te keeren en de lauweren mijner overwinningen aan hare voeten neder te leggen. Verzeker haar van mijne trouw en liefde, die standvastig zijn tot in den dood."'.....

De jonkvrouw hoorde dat gaarne zeggen, en stortte stille tranen van aandoening en dankbaarheid.

'Wij zijn nog met een boodschap belast naar het kasteel van Egmond. Ik meen dat wij dan nog meer noordwaarts moeten trekken tot nabij Alkmaar?'

'Ja, eerwaarde vader!' antwoordde Ida: 'maar gij blijft dezen nacht bij ons uitrusten, om morgen uw verderen tocht te hernemen.'

Hier kwam heer Heynrick het vertrek weder binnen, vergezeld van den braven rentmeester Roelof, die de pelgrims nog niet gezien had, en zeer zeker nieuwsgierig moest zijn naar tijding uit het heilig Land.

'Roelof!' sprak de jonkvrouw na de eerste kennismaking: 'gij zult de goedheid wel hebben onzen gasten een gemakkelijk nachtverblijf te doen gereed maken?'

'Ik heb reeds voor twee kamers gezorgd,' sprak de rentmeester, maar op een toon zoo onvriendelijk en hard, dat Ida onwillekeurig naar hem opzag. Zulk eene oneerbiedigheid toch was zij niet gewoon.

'Verschoon mij, edele vrouwe!' begon de pelgrim weder: 'wij zijn altijd gewoon te zamen te zijn: veroorloof ons op eene zelfde kamer den nacht door te brengen.'

'Dat kan niet, vriend!' verzekerde Roelof, 'wij zijn gewoon iederen gast een eigen slaapvertrek te geven.'

'Ik bid u, heer!' smeekte de godvruchtige broeder: 'vergun ons hierop eene uitzondering te maken. Wij hebben nog gezamelijk eenige gebeden te lezen en het lijden des Heeren te overdenken. Als wij maar een stroozak van u mogen.'.....

‘Wat stroozak?’ snauwde de rentmeester. ‘Gij kunt wel ieder voor u zelven alleen bidden en overwegen; en niemand zal u beletten op den harden vloer te gaan liggen.’

't Was vreemd, maar de onrust van heer Heynrick scheen die van Roelof te hebben opgewekt. De rentmeester bleef doof voor het verzoek der pelgrims, en werd bijgestaan door den geestelijke, die zelfs meende dat het aan de waardigheid van het huis Valdegem niet paste zulk eene bekrompene gastvrijheid te verleenen. Eindelijk moest de goede Ida den vromen kruisvaarders te hulp komen, en gaf te kennen dat het haar verlangen was eene groote kamer voor beiden gereed te maken. Nu zweeg de rentmeester en verliet de zaal om het bevel zijner meesteres te volvoeren. Het gesprek wilde niet meer vlotten; en hoe nieuwsgierig de edelvrouw ook was naar alles wat den kruistocht in Palestina betrof, zij durfde bijna geen vraag meer uit te brengen, niet wetende aan wien zij de schuld moest geven van de ongewone stroefheid, die haar huisgenooten deden blijken. Heer Heynrick zat zwijgend voor zich te kijken, terwijl de pelgrims met nieuwsgierige blikken de zaal doorschouwden. 't Was dus een gewenschte uitkomst, dat de rentmeester eindelijk weder binnentrad met de boodschap, dat de slaapkamer voor de gasten gereed was.

Toen de twee eerwaarde broeders van Ida hadden oorlof genomen, vroegen zij aan Roelof, die hen zou geleiden, te mogen weten waar de kapel was, om in den vroegen morgen, wanneer zij gingen bidden, niet noodig te hebben iemand van het gezin te wekken. Nog wenschten zij den weg te kennen naar de slotpoort; immers zij waren gewoon hunne overweging al wandelende in den hof bij het opgaan der zon te doen. De rentmeester toonde zich bereid hun beide wegen aan te wijzen, en zeide, dat zij slechts den portier, die in het torenkamertje van de poort woonde, hadden te wekken, om oogenblikkelijk te worden uitgelaten.

In den breeden gang van het kasteel zagen de vreedzame pelgrims tot hunne verbazing twee gewapende speerknechten op en neder wandelen en hen overal volgen; en toen zij daarover hunne verwondering te kennen gaven, onderrichtte hen de rentmeester lachend, dat het eene oude wet was in het huis Valdegem, om, wanneer er gasten op het kasteel verbleven, deze twee oudgedienden als eerewacht den vreemdelingen toe te voegen. De oudste der pelgrims dankte zeer voor die eer, welke echter aan arme bedevaartgangers niet paste, en verzocht de soldaten van dien dienst te ontslaan. Roelof voldeed ook aan dit verzoek en beval den speermannen in te rukken.

‘De kamer, die ik u heb bereid,’ sprak de rentmeester op vriendelijken toon, alsof hij zijne vroegere onbeleefdheid wilde herstellen, ligt stil en eenzaam, zoodat gij dus ongestoord uwe godvruchtige oefeningen kunt houden. In het midden van den gang ligt de kapel, en gij hebt slechts dien hoek om te slaan en de trap af te klimmen om aan de hoofddeur te geraken’. Hij wenschte hun een rustigen nacht, en de pelgrims baden hem Gods zegen toe......

Nauwelijks was de deur gesloten en de rentmeester met harden stap den gang verder ingegaan, of de grootste der pelgrims wierp zich op een bank en legde zijn valschen baard af, zeggende:

‘De duivel hale mij! maar wij spelen gevaarlijk spel. De kerels hebben achterdocht.’

‘Ja, heer!’ antwoordde de ander: ‘die paap vooral schijnt ons niet te vertrouwen.’

‘Bah! ik stik onder die monnikspij!’ riep de eerste weder uit, het koord lostrekkende en het grove kleed uitwerpende.

En nu stond daar een groote, grove krijgsman, met een ijzeren maliën-kolder aan, en met een dagge en twee dolken gewapend; ook de andere was weldra in een soldaat,

met een paar kruismessen in den gordel, veranderd, 't Was de friesche ridder Widdo met zijn wapenknecht en trouwen handlanger Cnillis.

'Wie had er ook op gerekend, dat zoo'n vervloekte paap mij vragen zou doen over het heilig Land, waarvan ik niets weet?' bromde de slechtaard.

'Zijt gij dan nu bevreesd, heer Widdo?' vroeg de knecht en haalde een lederen zak met brandewijn voor den dag.

'Voor den Satan, neen!' brulde Widdo; 'maar geef op van dien drank.'

'Het zijn slechts oude en afgeleefde schelmen hier in huis,' verzekerde de ander, 'en ik worg ze met éene hand!'

'Stil, bedaar, of alles is verloren..... Drink niet te veel, dronkaard, of ik sla u de hersens in;'

'Geen nood, heer!' verzekerde Cnillis, 'want die dronk geeft mij moed en kracht.'

'Nauwkeurig dus opgepast!' sprak de Fries. Van nacht tegen half twee zullen onze twintig mannen, die nu bij heer Aelbrecht van Scoten verscholen zijn, voor de slotpoort staan, en met een lang gefluit van hunne aankomst kennis geven. Dan dalen wij terstond in stilte de trap af en overvallen den portier; gij wringt hem de keel toe en zorgt dat hij niet schreeuwen kan, al zoudt ge hem ook moeten worgen; terwijl ik hem de sleutels ontneem en het volk de poort inlaat. Fakkels zullen zij bij zich hebben; wij stormen naar boven, en op ons alarm zullen de oude schelmen spoedig uit hunne cellen opdagen. Ieder pakt er een en maakt hem weerloos, terwijl dringen wij het slaapvertrek der jonkvrouw in en lichten haar op. Buiten zullen de paarden gezadeld staan, en wij vluchten terstond met onze prooi. Eenmaal in mijne macht, zal de trotsche Ida wel moeten eindigen met mij tot haren gemaal en heer van Valdegem aan te nemen.'....

'Heer!' zeide de wapenknecht: 'de torenklok slaat negen uur: laat ons een paar uur slapen gaan, want daar wacht ons nog een lange nacht.' Hij zette nog eens den brandewijn voor den mond en nam een lange teug, waarop hij zich gekleed op het bed wierp.

De ridder zette het kruisvenster open en legde zich insgelijks ter ruste.

(Wordt vervolgd.)

Van het oorlogsveld.

De verschillende tafereelen, welke de rampen van den tegenwoordigen oorlog schilderen, worden op welsprekende wijze door de taal der cijfers toegelicht. Men heeft namelijk berekend, dat het aantal gesneuvelden in de oorlogen der laatste tien jaren grooter is dan de som der inwoners van tien der volkrijkste steden van Europa. Het totaal der oorlogskosten in dienzelfden tijd is niet minder dan 47,830,000,000 fr. Met deze 47 milliarden, 830 millioen francs kon men, volgens de berekening van twee zwitsersche bladen, 1520 prachtige inrichtingen maken en ze vullen met voortbrengselen van kunst en nijverheid, zooals het kristallen paleis van Sydenham, de kosten berekend voor ieder op 31,500,000 francs. Men zou er een spoorweg meê kunnen vervaardigen om de geheele aarde heên, berekend op vijf millioen per mijl. Men zou er het meest volledige telegraafnet te land en te water over de geheele aarde meê kunnen organiseeren en in de kosten van onderhoud voorzien. Wanneer die som onder de inwoners van verschillende landen van Europa werd verdeeld, zou zij voldoende wezen, om ieder man, vrouw en kind van levensmiddelen, kleedingstukken en huisraad te voorzien in dezer voege: in Frankrijk 1175 francs per persoon;

Groot-Brittanje 1575 francs, in Oostenrijk 1425 francs in België 9625 francs en in Zwitserland 15,500 francs per persoon. Men zou met die som 19,130 hospitalen kunnen

oprichten, tegen 2,500,000 francs voor elk en voor 382,000 scholen, aan elk 125,000 francs ku nnen besteden.

Onder de verschillende bezoeken, welke aan den gevangen keizer Napoleon op Wilhelmshöhe zijn gebracht, is dat van den beroemden dr. Cohn een engelsch journalist en correspondent van de *Times* door zijne belangrijke mededeelingen merkwaardig. Hij vond den keizer in een klein kabinet, met geen andere meubelen dan een bureau, op welke dagbladen en papieren, eene tafel en leunstoelen met verkleurde zijden zittingen. Het was er zeer warm; een flink vuur brandde in den haard, terwijl de regen tegen de glazen kletterde. Bij het eerste rondzien bemerkte hij een portret der keizerin, een van den jongen prins en eene photografie van een crucifix. Ook lag er een H. Schriftuur op tafel.

Met een vriendelijken lach heette de keizer den bezoeker welkom, dankte hem voor zijn bezoek en verzocht hem plaats te nemen. Eerst werden eenige vragen gedaan over de litterarische werkzaamheden van den correspondent en daarop, alsof deze vraag den keizer reeds op de lippen lag voor het bezoek, vroeg hij: ‘vertel mij eens wat gij van Straatsburg weet.’

Cohn moest hem veel verhalen van de veroverde stad en van de vreeselijke uitwerking der pruisische artillerie. Het verhaal scheen den Keizer zeer te treffen, en meermalen hoorde hij hem uitroepen: ‘ongelukkige stad!’

Toen de correspondent bemerkte, dat elk oprecht Duitscher, als de vrede eenmaal gesloten was, moest wenschen, dat het verleden weldra vergeten werd en een oprechte verzoening met het fransche volk tot stand kwam, vroeg Napoleon hem daarop, of hij na de annexatie van twee provinciën die verzoening voor mogelijk hield. De engelschman antwoordde, dat de oorlog die wending had genomen en de publieke opinie in Duitschland zoo eenstemmig op het punt van de annexatie was dat de pruisische Regeering, ook indien zij anders wilde, nauw anders kon handelen.

De keizer veranderde daarop van gesprek en begon over de buitenlandsche dagbladen, welke zijn regeering zoo heftig hadden aangevallen. Zonder eenige bitterheid, zonder zich te beklagen sprak hij als een man, welke iets niet begrijpt, als een wijsgeer welke naar de oorzaak van een vreemd verschijnsel zoekt. Hij gaf zijne verbazing te kennen, dat men steeds zooveel beweging gemaakt had van het geringste dat te Parijs voorviel, en dat men de regeering en hem voor alles verantwoordelijk had gesteld.

‘Ik had dikwerf,’ zegt Dr Cohn, hetzelfde gedacht, ‘ik herinner mij zelfs eens in een duitsch dagblad gelezen te hebben, dat een Traupmann alleen onder een Napoleon III mogelijk was.’

‘Komen niet,’ sprak de keizer ‘in elke hoofdstad abnormale dingen voor, en wie zou b.v. te Londen onzinnig genoeg zijn om daarvoor de regeering verantwoordelijk te stellen?’

Napoleon lachte toen Cohn hem vertelde, dat Thiers keizer Alexander had gezegd dat er in Frankrijk geen bonapartistische partij bestond. ‘De heer Thiers heeft gelijk,’ zegde hij, ‘er heeft nooit eene bonapartistische partij in Frankrijk bestaan; het geheele volk is bonapartistisch. Al de andere partijen bestaan uit generaals zonder leger.’

De keizer was zeer dankbaar voor de wijze waarop men hem te Wilhelmshöhe behandelt; ‘ik gevoel diep,’ sprak hij, ‘wat ik aan den koning en de koningin te danken

heb, en aan allen, welke in mijne omgeving zijn, zij wedijveren om mij zoo min mogelijk te doen gevoelen dat ik een gevangene ben.'

'Ik vond,' zoo eindigt dr. Cohn zijn verslag 'ik vond den keizer zooals ik mij hem had voorgesteld in weerwil van al hetgeen kwaadaardige phantasie over hem gesproken en geschreven heeft in de laatste tijden. Hij is een man in de volle beteekenis van het woord - hij is kalm in het ongeluk, zooals hij dit was op het toppunt zijner macht.

'Gedurende den geheelen tijd dat ik met hem sprak, hoorde ik geen enkele klacht, geen bitter woord van de lippen van dien man, wien een enkele veldtocht zijn roem en zijn kroon had ontnomen.'

Torpedo's.

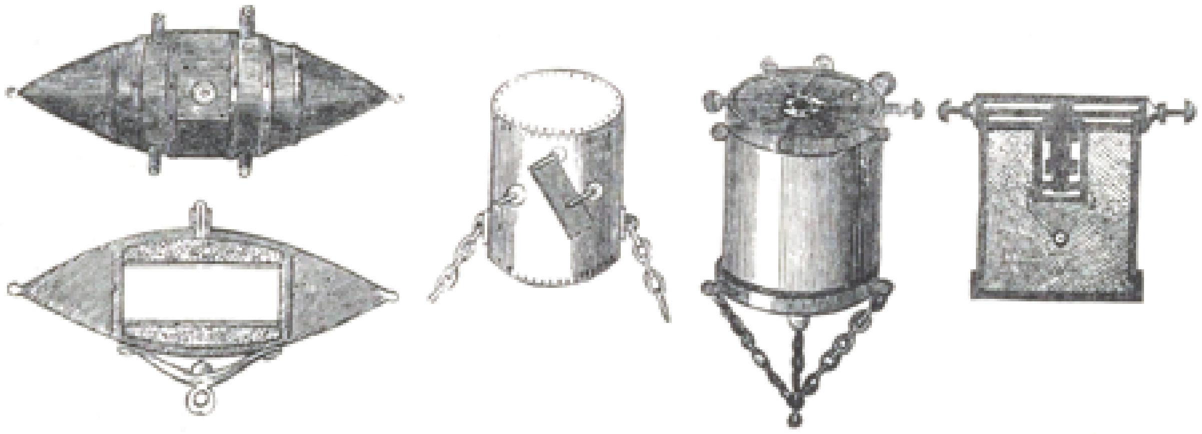

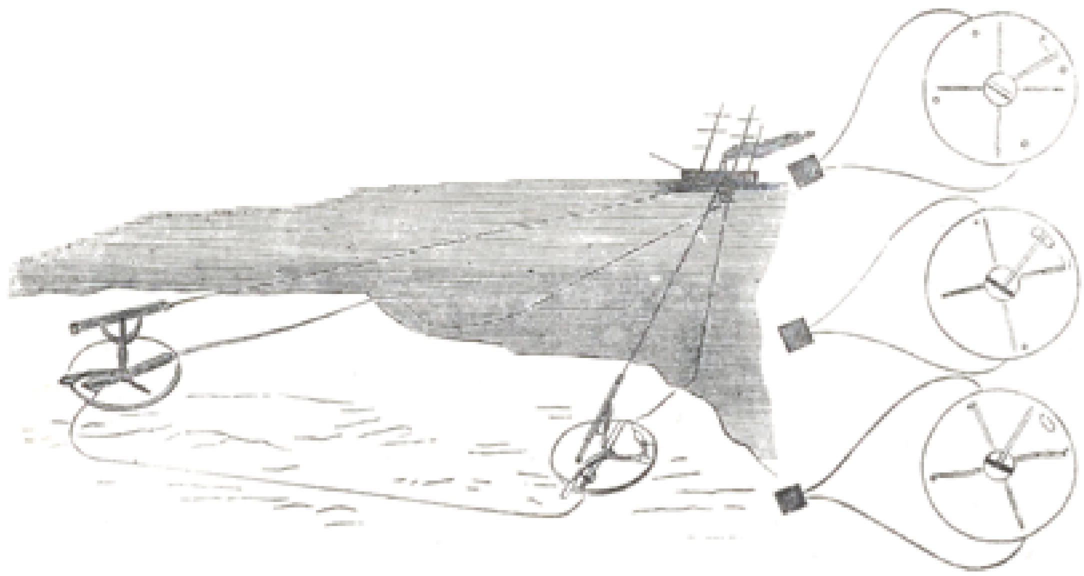

Gedurende de laatste drie eeuwen deed de menschelijke scherpzinnigheid al het mogelijke, om den oorlog zoo bloedig en verdelgend mogelijk te maken en 't is vooral in den laatsten tijd dat de vreeselijkste werktuigen van vernieling zijn uitgevonden. Onder deze zijn vooral die onderzeesche, helsche werktuigen of drijvende mijnen vermeldenswaardig, welke men torpedo's noemt, en welke bijzonder gedurende den oorlog in de Krim en den krijg tusschen Noord- en Zuid-America in gebruik zijn gekomen. Zij zijn eene uitvinding van den bekenden Americaan Fulton, den eersten

vervaardiger van stoombooten, werden vervolgens door den Zweed Ericson, den oostenrijkschen overste v. Ebner en vooral door verscheiden britsche en fransche ingenieurs en officieren aanmerkelijk verbeterd, nadat men namelijk in den noord-americaanschen oorlog door middel van de torpedo's vele gepantserde schepen in de lucht deed springen. De inrichting dezer helsche machinen is te ingewikkeld om hier duidelijk en volledig beschreven te kunnen worden, terwijl bovendien de vorm en wijze van ontploffing van vele nieuwere nog het geheim zijn der regeeringen van enkele staten.

De torpedo's worden verdeeld in twee soorten, namelijk in dezulken, welke aan de monden der rivieren of ingangen van havens gelegd worden, om deze tegen overrompeling te verzekeren, en in die, welke men door middel van kleine gepantserde stoombootjes in de nabijheid der vijandelijke schepen zoekt te brengen, om deze in brand te steken. Tot de eerste soort behooren die, welke aan onderzeesch paalwerk vastgehecht, in het eigenlijke vaarwater aangebracht zijn, of aan draden en touwen op eene zekere diepte drijvend worden gehouden, om door het aanvaren te ontploffen, want de botsing van het schip dat daartegen vaart, verbrijzelt in het inwendige van den torpedo eene met zwavelzuur gevulde glazen buis, het zwavelzuur valt daardoor op een mengsel van chloorkalk, hetwelk aanstonds ontvlamt, en eene lading poeder van omstreeks vijftig pond in eene ijzeren kast doet ontploffen.

In de twee eerste bovenstaande figuren ter rechterzijde zien wij een torpedo van Raines, namelijk een houten vat met inwendige luchtkamers, en vastgehechte houtkegels aan de beide bodems, welke zijne drijfkracht vergrooten en er toe bijdragen, dat het den stroom minder tegenstand biedt. Op verscheidene plaatsen van het vat zijn gaten geboord door welke zeer gevoelige door den minsten stoot ontvlambare poederloopen tot in het binnenste deel van het vat reiken, hetwelk naar believen met poeder, bronolie, dynamiet enz. kan gevuld worden en door den stoot aanstonds ontploft. De volgende twee figuren toonen americaansche torpedo's aan, welke gedeeltelijk door ankers, gedeeltelijk door dwarsvleugels drijvend gehouden worden of welke men op bepaalde plaatsen heeft laten zinken, om ze door middel van galvanische batterijen van een te doen springen, wanneer een vijandelijk schip op een zekeren afstand genaderd is. De torpedo van Ebner is een cylinder van plaatijzer, heeft van boven een dubbelen bodem met een getand rad, vervolgens een buis met dubbelen bodem, waarmeê een galvanische ketting is verbonden, die een platina-draad gloeiend maakt en door middel hiervan de lading der torpedo's, die gewoonlijk uit 60 à 80 pond poeder bestaat, doet ontbranden en aldus de vreeselijkste verwoesting veroorzaakt.

[Nummer 14]

GENERAAL VON MOLTKE.

De aanvoerder van het Pruisische leger.

De aanvoerder van het pruisische leger, aan wiens krijgskundig talent voor 't grootst gedeelte de zegepraal der duitsche wapenen toe te schrijven is, Helmuth Karel Bernard, baron von Moltke, werd van adellijke doch onbemiddelde ouders te Gnewitz in Mecklenburg den 26 October van het jaar 1800 geboren.

Hij trad het eerst in dienst van Denemarken maar ging in 1822 bij 't pruisische leger over, waar hij als 2^{e} luitenant bij het 8^{e} regement infanterie werd geplaatst.

Weldra onderscheidde hij zich door zijn helderen geest en groote bekwaamheden en werd dien ten gevolge in 1832 gesteld bij den generalen staf bij welken hij in 't volgend jaar den rang van 1^{en} luitenant en in 1835 dien van kapitein verkreeg. - In dit laatste jaar ging hij met verlof op reis naar het Oosten en stond den Sultan Mahmoud met zijne raadgevingen bij om de discipline en vorming van het turksche leger volgens de nieuwe strategische theoriën te regelen. Om deze reden kreeg hij van het pruisisch gouvernement vergunning om den veldtocht naar Syrië van 1839 mede te maken, en bij zijn terugkeer in 't vaderland werd hij tot adjudant benoemd van prins Hendrik, welke echter in het volgende jaar stierf.

In 1856, in welk jaar hij den rang van generaal-majoor verkreeg, werd hij aangesteld als adjudant van prins Frederik Wilhelm en twee jaren later benoemde men hem tot chef van den generalen staf.

Met groote geschiedkundige bekwaamheden, eene buitengewone ervarenheid in verschillende talen en litteratuur, een stalen geheugen en een vlug en scherp oordeel paart von Moltke eene zeldzame bescheidenheid, een bijzondere zucht tot stilzwijgen en eene ongemeene liefde tot de studie. Ofschoon hij zich in zeven talen volmaakt en gemakkelijk kan uitdrukken spreekt hij zoo weinig dat zijne vrienden van hem gewoon zijn te zeggen: ‘Von Moltke weet in zeven talen te zwijgen.’

In zijn kabinet te Berlijn regelde hij de operatiën van het pruisische leger in den veldtocht tegen Oostenrijk van 1866 en bestuurde door middel van den telegraaf den aanval op Hannover en Saxen, vormde het krijgsplan dat de Oostenrijkers tot de nederlaag van Sadowa bracht en ging vervolgens zelf naar het leger om de zegepraal met den tocht naar Weenen te voltooien waarin hij slechts door den vrede van Praag werd tegengehouden.

De snelheid, waarmede in weinige dagen tijds de duitsche legers aan de fransche grenzen strijdvaardig stonden, de aanhoudende overwinningen op Frankrijks beroemdste generaals en maarschalken behaald, hebben op nieuw getuigenis van von Moltke's krijgskundig talent gegeven, hetwelk door von Bismarck o.a. zoodanig werd erkend, dat hij na de overwinning bij Sédan niet aarzelde te zeggen: ‘aan von Moltke komt de eer van alles toe.’

Het portret hetwelk wij onzen lezers in nevenstaande gravure aanbieden is vervaardigd naar een photographie van Carl Günther te Berlijn.

Het veemgericht.
(Slot.)

Uit alles wat wij tot dus verre gezegd hebben over het veemgericht, mag men veilig besluiten dat deze instelling, hoe ook strokende met den geest dier tijden, uit haren aard tot geweldige misbruiken moest aanleiding geven. Evenmin als men dan ook kan loochenen dat er een tijd geweest is waarin het veemgericht een weldaad was voor de duitsche volken, valt het te ontkennen, dat er later tallooze en alleszins gegronde klachten werden ingebracht.

Eene instelling welke recht en wet wist te handhaven toen de tijdsomstandigheden iederen rechter en wetgever onmachtig maakten; welke de partij van den zwakke dorst voorstaan in een tijdperk waarin alleen het recht van den sterkste gold; welke in één woord eerbied en ontzag voor de landswetten eischte van iederen Germaan, van den keizer zoowel als van den geringsten dorpeling, mag terecht als eene weldadige instelling geroemd worden. Jammer dat het veemgericht tot misbruiken, en tot de beklagenswaardigste misbruiken aanleiding gaf. De macht en de voorrechten der vrijschepenen waren te groot, te uitgebreid; zoolang slechts de zucht om recht te doen den vrijschepen bezielde, werkten de voorrechten, welke hij genoot, ten goede, maar zij waren een vreeselijke bedreiging tegen het recht en de vrijheid, ook tegen het leven van iedereen, Zoodra slechte bedoelingen of booze hartstochten in het spel waren, want dan beschikte een vrijschepen over voorrechten welke niet zelden noodlottig waren voor onschuldigen.

Er kwam een tijd dat de eerste en grondregel van het veemgericht werd voorbij gezien, toen namelijk de keuze van de vrijschepenen niet meer beperkt was door den regel dat niemand mocht worden aangenomen dan hij welke ter goeden naam en faam stond, toen de rechters niet langer werden aangeworven uit de edelste en beste mannen. Een snoodaard welke onder de vrijschepenen was aangenomen kon dikwijls ongestraft de grootste gruwelen bedrijven, omdat hem de macht en het prestige van het veemgericht ten dienste stonden. Hij had zich slechts de medewerking van twee vrijschepenen, slecht als hij zelf, te verzekeren, om iedereen als schuldig aan eene misdaad, waarop zij hem op heeter daad hadden betrapt, aan den eersten boom te kunnen hangen. Dat zulke wreedheden inderdaad meermalen hebben plaats gehad moet niemand verwonderen. Een enkel voorbeeld willen wij hier bijbrengen. Een burger van een duitsche rijkstad beklaagde zich bij keizer Albrecht dat eenige vrijschepenen zijn broeder tegen alle recht en wet hadden ter dood gebracht, als betrapt op eene misdaad welke hij op heeter daad bedreef. De vijf vrijschepenen, welke dezen moord hadden bedreven, wisten tot hunne verontschuldiging niets beters in te brengen, dan dat de verslagene een booswicht moest zijn, dewijl hij eene schuld van 8 francs niet alleen niet wilde betalen, maar zelfs geweigerd had die schuld als deugdelijk te erkennen. Daarop hadden zij hem ter dood gebracht volgens de wetten van het veemgericht, welke aan de vrijschepenen het recht gaven om ieder, welken zij op heeter daad betrapten, zonder verder proces op te hangen.

Een andere aanleiding tot vele en schromelijke misbruiken lag in het voorrecht der vrijschepenen om iemand op zijne bekentenis ter dood te brengen. Hoe gemakkelijk men nu het slachtoffer van een onbedacht woord kon worden blijkt uit het volgende voorval hetwelk aan eene oude thuringische kroniek ontleend is. Simon van Waldenstein reed eens tot keizer Robrecht naar Hirschfeld met achttien grauwe hengsten; hij en zijn gevolg waren allen in het wit gekleed, want hij stond in aanzien bij keizer Robrecht, zoo zeer dat hij met de vorsten aan 's keizers tafel spijsde. Daar hij nu zooveel macht had en zooveel bij den keizer vermocht, waren hem eenige vorsten vijandig; om hun te believen en om heer Simon te beleedigen snoefde een ridder: ‘wat denkt de heer van Waldenstein zoo hoovaardig; hij is niet zoo machtig

of ik heb hem eens vier paarden ontnomen zonder dat er ooit een haan naar kraaide.' Vergramd antwoordde de ridder, welke zonder dat men het vermoedde tot de vrijschepenen behoorde, 'ellendeling, hadt gij gezwegen dan ware mij uwe misdaad onbekend gebleven; maar nu, al heeft er vroeger geen haan naar gekraaid, zullen de groote raven krassen om uw lijk, waar het aan den boom zal bengelen.' Terwijl hij zoo sprak sleurde hij den ongelukkige van den disch des keizers weg en deed hem hangen aan den naasten boom.

Niet zelden maakten booswichten van de rechtspleging der schepenen gebruik om hunne misdaden te verbergen en ze als het gevolg van een vonnis te doen beschouwen door het veemgericht uitgesproken, zoodat men meer dan eens naast het lijk van een verslagene een mes in den boom zag gestoken, zonder dat het veemgericht hierin ook maar zijdelings betrokken was geweest. Een voorbeeld hiervan levert de misdaad van hertog Ulrich van Wurtemberg die den ridder Hans von Hutten in het woud aan een boom ophing, omdat hij hem schuldig hield aan eene ongeoorloofde verstandhouding met de hertogin, en, als ware het geschied volgens een vonnis van het veemgericht, een mes in den boom stak.

Eindelijk waren de misdaden waartoe het veemgericht aanleiding gaf zoo zeer vermenigvuldigd en werden er zoo luide en dringende klachten over het misbruiken eener anders goede instelling aangeheven dat de keizerlijke regeering er toe moest besluiten het veemgericht op te heffen. Een eerste stap daartoe werd gedaan op den rijksdag van het jaar 1495, waar een besluit werd uitgevaardigd dat ieder zou schuldig zijn aan verstoring van den openbaren vrede welke deel uitmaakte van een geheim gerecht, waardoor een derde onrechtmatig aan lijf of goed verkort werd. Dit was evenwel nog niet voldoende en in het jaar 1512 drong de rijksdag van Trier op de algeheele opheffing aan; de keizer wilde echter daartoe nog niet overgaan, maar van dien tijd waren toch de dagen van het veemgericht geteld, want steeds drongen de vorsten op de afschaffing aan. Eindelijk verdween het veemgericht geheel en al toen een nieuwe strafwet voor geheel het duitsche rijk werd ingevoerd onder de regeering van Karel V.

Tot zoover hebben wij dan naar ons best weten getrouw de geschiedenis van het veemgericht geschetst. Wij hebben zijn aard en handelwijze aangegeven, en getoond dat vaak zijn werkkring een zegen was voor Duitschland, maar ook dat het niet zelden door menschelijke hartstochten bezoedeld werd. Het is buiten twijfel dat menigeen zich zal opwerpen tegen ons gevoelen, dat het veemgericht niet zoo afschuwelijk was als het door romanschrijvers en dichters in tal van verdichtingen wordt afgeschilderd. Door het woord van die schrijvers misleid zal nog menigeen huiveren als hij denkt aan de ijselijke kerkerholen en vooral als hem die uitgezochte wreedheid, welke men den *kus der jonkvrouw* noemt, in de gedachte

komt. Wat deze was hebben wij onzen lezers nog te zeggen: volgens de verhalen der dichters - niet volgens de onpartijdige geschiedenis welke nooit aan het bestaan dier uitgezochte wreedheid bij het veemgericht geloofd heeft - is de *kus der jonkvrouw* de volvoering van het doodvonnis, en wel op deze wijze. De veroordeelde werd op een valluik geplaatst, hetwelk op een gegeven teeken onder zijne voeten wegviel en hem in de met honderden messen gewapende armen van het beeld eener maagd deed neêrstorten, waarna de armen van dat beeld den ongelukkige in eene afschuwelijke omhelzing gekneld hielden en zoo door een menigte wonden deden sterven. Dat dit vertelsel zooals ook die andere van afzichtelijke kerkerholen, waarin de vrijstoelen hunne slachtoffers gevangen hielden, folterden en vonnisden, slechts in het brein van romanschrijvers en dichters ontstaan is behoeven wij, na alles wat reeds gezegd werd, niet meer te herhalen.

Tuinen van St. Paul te Parijs.

Het verschil van tijden en zeden kenmerkt zich geheel in datgene waarin de mensch zijn genoegen vindt. Zooals de mensch is zoo zijn zijne gedachten, zijne wenschen; beweegt hij zich in een meer eenvoudigen kring dan zullen zijne begeerten immer met een zeker merk van die eenvoudigheid geteekend zijn en is hij geneigd tot het practische, tot het nuttige, dan zal ook alles wat hij doet daarvan den stempel dragen. Wordt hij daarentegen meer aangetrokken door het schoone dan door het nuttige, beweegt hij zich in een kring waar men slechts het weelderige zoekt en het degelijke versmaadt, dan kan men dat ook in zijne uitgedrukte verlangens lezen, want iedere daad, ieder voortbrengsel draagt er het merkteeken van.

Een duidelijk bewijs hiervan geeft ons bijgaande gravure getiteld het park van St. Paul te Parijs. Reeds bij den eersten oogslag ziet men een duidelijk geteekend onderscheid met onze hedendaagsche parken, en men raadt het terstond dat de tuinen van St. Paul uit een tijd dagteekenen, waarin meer waarde aan het nuttige dan aan het weelderige gehecht werd. Het paleis van St. Paul was eens de residentie van de fransche koningen Karel V en Karel VI; het werd gebouwd door den eersten vorst, welke tegen zijne gewoonte aan het palies en den tuin groote schatten gelds ten koste legde, zoo zeer zelfs dat hij gevaar liep daardoor zijn bijnaam van den *Wijzen Koning* te verliezen. Dat beiden, paleis en tuin, voor hun tijd waarlijk weelderig waren en van grooten rijkdom en pracht getuigden zullen wij niet ontkennen, hoewel het toch even zeker is dat de koningen van onzen tijd daarin van een ander denkbeeld zouden uitgaan. Om slechts van het park te spreken, het was een juweel in zijn tijd en zou in onze dagen niet veel meer dan een gewoon sieraad mogen heeten. Een fransch schrijver, welke voor twee, eeuwen leefde, betuigde reeds toen zijne verwondering daarover dat hij zulken eenvoud te schetsen had als eene weelde van vroegeren tijd. ‘Want het is bijna ongelooflijk,’ zoo zegt hij, ‘dat in hetzelfde rijk iets van zoo weinig waarde den rijkdom en de pracht der paleizen onzer koningen kan uitgemaakt hebben, terwijl het nu zelfs niet meer in de tuinen van onze burgers gevonden wordt.’

Het grootste sieraad dezer tuinen bestond in wijngaarden, in eenige paviljoenen van verschillenden vorm, in een doolhof of labyrinth, in eene verzameling van gewone vruchtboomen, als appelen, peren en kersen, in eenige bloemperken enz. Dit alles wil tegenwoordig een burger niet meer in zijn lusthof dulden en nogtans de verstandigste van Frankrijks vorsten, de *wijze* bij uitnemendheid, beschouwde het

als een rijkdom een koning alleszins waardig. Bemerken wij hierbij dat de tijd waarin een Karel V over Frankrijk regeerde (de eerste helft der 15^e^ eeuw) wel verre was van de verfijnde weelde en praalzucht die de eeuw van Lodewijk XIV en latere tijden kenschetsten.

Arme landverhuizers.

Gelukkig degenen, die wanneer zij eene overzeesche reis hebben te maken, de kosten kunnen betalen van een goed en geriefelijk verblijf in een bevoorrechte kajuit! De arme landverhuizers welke op een engelsch schip de zee oversteken hebben het zoo goed niet maar moeten menige harde beproeving doorstaan, voor zij hun land van *belofte* bereiken. De nevenstaande gravure geeft er ons in vluchtige trekken een treffend staaltje van.

De arme menschen liggen in kleine bedompte hokken als 't ware te samen gepakt en behalve dat zij meestal in hooge mate de gewone ontberingen der hulpbehoevenden moeten ondervinden, derven zij een der noodzakeljkste vereischten van het menschelijk leven, namelijk de versche lucht en zijn genoodzaakt een groot gedeelte der reis in eene verpeste atmospheer door te brengen. De zieke vrouw, welke zich in den hoek bevindt op onze gravure, heeft ter nauwernood plaats om zich te bewegen; de hangmat, waarin de man ligt te slapen, is zoo klein, dat hij gedwongen is zijn beenen er buiten uit te steken; een derde, welke zoo arm is dat hij geen schoenen aan de voeten heeft, is door de engte zijner slaapplaats genoodzaakt altijd in eene en dezelfde houding te blijven.

Bij zooveel ontberingen en moeielijkheden ontbreken echter de kinderlijke vroolijkheid en onbezorgdheid niet, welke ook de schijnbaar ondragelijkste lasten des levens verlicht en verzoet. Het kind, hetwelk met een kleine snuisterij bij zijne zeezieke moeder staat te spelen, het kleine meisje hetwelk vol innerlijk zelfgenoegen eenig bindgaren zit te ontrafelen en zoozeer de goedkeuring en aandacht der twee nabijstaande vrouwen trekt, zijn naar het leven geteekende beelden welke aantoonen, dat ook te midden van ontbering en nood stille tevredenheid en vergenoegdheid wonen. En inderdaad wanneer de zee kalm en de nacht stil is dan is 't verrassend te zien, hoe de arme reizigers uit hunne donkere hangmatten zich op het verdek van 't schip vereenigen, om in een vroolijk en lustig lied de ellenden der vorige dagen en nachten te vergeten.

Hoe velen gaan echter nog veel ellendiger dagen te gemoet in het land waarvan men hun zooveel goeds heeft beloofd.

Auspiciis et telis.
Legende door J.J. van der Horst Pr.
(Vervolg.)

VIII.

't Zal omstreeks tien uur geweest zijn, dat in eene flauw verlichte kamer aan het andere einde van den gang heer Heynrick stil en als in gedachten verloren nederzat, in gezelschap van de twee oude speerknechten, die de eerewacht hadden uitgemaakt. Zeer langzaam en voorzichtig werd de deur geopend, en de rentmeester trad, zonder schoenen aan de voeten, binnen. Zijn ernstig en bedenkelijk gelaat viel den geestelijke aanstonds op, die daarom vroeg:

‘'t Is dus waar wat ik vermoedde, heer Roelof?’

‘Helaas, eerwaarde vader!’ sprak de rentmeester fluisterend: ‘gij hebt het geraden: 't zijn schurken, die zich in het pelgrimspak gestoken hebben, om hier toegang en verblijf te krijgen, en God weet wat uit te voeren....’

‘O goede God sta ons bij!’ bad de priester. ‘Maar komaan! laat ons moed houden! vertel eerst wat gij weet, en dan zullen wij raad schaffen.’

‘Goed gesproken, heer Heynrick! de Heer van barmhartigheid zal ons niet verlaten; en gelukkig heb ik mijne maatregelen zoo genomen, dat wij met Gods hulp het dreigend gevaar zullen ontkomen.’ En de brave man begon te vertellen:

‘Toen ik de slechtaards naar hunne kamer had geleid, ben ik in stilte naar boven geklommen, om te bespieden wat zij zouden uitvoeren. Zooals ge weet, had ik eene kleine opening in de zoldering doen boren: daar boven heb ik al dezen tijd met het oog gelegen, zoodat mij niets ontgaan is; ik kon alles zien en hooren. Uw vermoeden, heer Heynrick, is helaas waarheid: de gewaande pelgrim is niemand anders dan de snoode Fries Widdo, die hier vroeger met den heer van Scoten is geweest om de hand van onze meesteres. Hij en zijn knecht zijn van top tot teen gewapend; van nacht zal eene bende soldaten, die nu te Scoten verborgen ligt, voor het kasteel verschijnen; dan zullen de pelgrims den poortwachter overvallen en hunne makkers inlaten; wij moeten weerloos gemaakt worden, en Ida zal met geweld worden opgelicht en weggevoerd.’

‘Groote God!’ riep de priester uit en vouwde de handen, terwijl hij biddend naar omhoog blikte: ‘wat zullen wij beginnen? Wie zal ons helpen en de booze aanslagen dezer onverlaten verijdelen? Maar wat vraag ik? God heeft ons door den droom van vrouw Jorissen voor dit gevaar gewaarschuwd, en tevens ons de verzekering gegeven, dat Hij en zijne lieve Moeder ons niet zullen verlaten......’

‘Goed gesproken, eerwaarde vriend!’ hernam de rentmeester: ‘God zal ons helpen, en de snoodaards zijn in onze handen. Ik heb mijne maatregelen genomen; alles is gereed; het komt er nu maar op aan, met moed en beleid ten spoedigste handen aan het werk te slaan.’

‘Laat hooren, brave man! Wat is uw krijgsplan, en wat moeten wij doen?’

‘Ik heb van avond een bode gezonden naar den houthakker Jorissen; en deze is reeds met zes sterke, ferme kerels binnen gekomen. Zij wachten beneden in het kookhuis. De Fries en zijn knecht hebben de brandewijnsflesch behoorlijk aangesproken, en liggen in een halven roes op hun bed. Wij moeten ze nu dadelijk in den eersten slaap overvallen, ontwapenen, stevig binden en in een der torenkelders opsluiten. De bende, die van nacht voor het kasteel zal verschijnen, kan niet binnendringen, want ik heb bevolen de dreg voor de poort te laten nedervallen, en de slotbrug op te halen. Met het aanbreken van den dag zullen die huurlingen wel opbreken, en dan zullen wij zien wat er verder te doen is.’

DE TUINEN VAN ST. PAUL TE PARIJS.

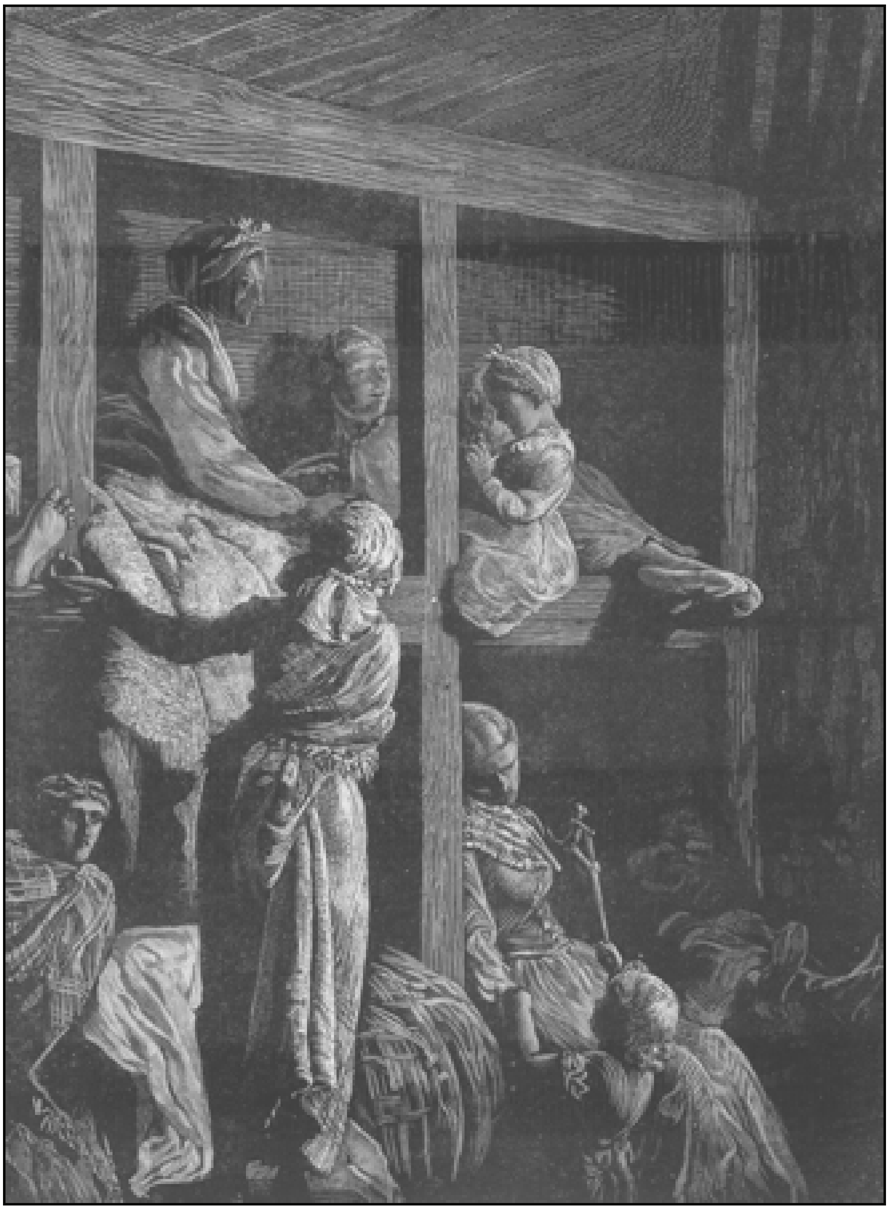

ARME LANDVERHUIZERS.

‘Gevaarlijk spel, en veel gewaagd,’ meende de kapelaan.

‘Volstrekt niet,’ verzekerde Roelof: ‘Jorissen en zijn zes houthakkers vallen de slapende schurken op het lijf en maken hen weêrloos, terwijl Ik met deze twee dienaren hun de koorden om beenen en armen bind. Laat ze spartelen zooveel ze willen, wij zijn met tienen. En gij, eerwaarde heer! gaat naar de kapel en bidt een Vader-ons voor het welslagen.

‘Maar de jonkvrouw dan?’ vroeg heer Heynrick.

‘Zij weet van niets, en mag ook van niets weten. Ik heb haar kamermaagd gewaarschuwd, en deze zal, zoo het gedruisch van onze overrompeling tot hare slaapplaats mocht doordringen, tot haar gaan, om haar gerust te stellen en te zeggen wat er gaande is.’

‘Ik bewonder uw krijgsbeleid en wijze voorzorg,’ sprak de priester, en drukte den trouwen dienaar hartelijk de hand. ‘God loone uwe trouw!...’

‘Amen!’ antwoordde de rentmeester. ‘En nu handen aan het werk. Ga en roep Jorissen met zijn mannen. Maar zacht en stil: want daarvan hangt alles af.’

Korte oogenblikken daarna stond de kleine troep als in slagorde voor de slaapkamer der twee pelgrims: Jorissen en de houthakkers vlak voor de deur: daar achter de twee speerknechten met koorden aan den arm en een strijdhamer in de hand; nog twee dienaren met ontstoken lampen, en heer Roelof, die de hand aan het slot van de deur hield. Niemand sprak een woord; allen hielden den adem in en hoorden hun eigen hart bonsen, terwijl zij het lijf voorover bogen, om aanstonds bij het openen der deur hun prooi op het lijf te springen. De rentmeester gaf een teeken, draaide het slot om en stiet de deur open; met een brullenden kreet stormden de houthakkers de kamer in en wierpen zich op de beide snoodaards. Jorissen zat met de knieën op de borst van Widdo en had hem met beide vuisten in de keel gegrepen; een tweede zat hem op de beenen en hield zijn linkerhand gevat; terwijl een derde zijn rechterarm te pletter kneep en hem aan de rosse haren vasthield, Ook de knecht lag weerloos onder de ijzeren vuisten van vier houthakkers. Beiden brulden van woede als getergde stieren, spuwden en braakten verwenschingen uit, en trachtten zich los te wringen of hun wapens te vatten; maar alles te vergeefs: zij werden gebonden aan handen en voeten, zoodat zij zich volstrekt niet roeren konden, vervolgens door de houthakkers op de schouders genomen en naar den torenkelder weggedragen. Binnen slechts weinige minuten was alles afgeloopen en zaten allen beneden weder in het kookhuis uit te rusten onder het gebruiken van een stuk ham en het drinken van een fermen teug ouden wijn.

De rentmeester gaf zijn verlangen te kennen, dat de houthakkers dien nacht op het kasteel zouden blijven, omdat men toch nooit kon weten wat de bende, die tegen half twee werd verwacht, zou durven te ondernemen. Allen wilden blijven, alleen Jorissen meende te moeten weigeren, en wilde op staanden voet vertrekken.

‘Maar Jorissen,’ vroeg heer Heynrick, ‘zult gij de eenige zijn, die ons verlaat? Ik meende toch dat de plicht van dankbaarheid u vooral gebood te blijven?’

‘God beware mij, eerwaarde heer!’ riep de houthakker uit, terwijl hij opstond en de hand op zijn hart legde. ‘Liever sterf ik op dit oogenblik, dan ondankbaar te zijn aan den engel van deugd en liefde, die hier woont en ons allen ten zegen is. God is mijn getuige, dat ik haar verdedigen wil tot den laatsten druppel bloeds! Maar daarom juist moet ik terstond vertrekken.’

‘Dat begrijp ik niet, Jorissen!’ sprak de rentmeester.

‘Heer Roelof!’ was het antwoord, ‘gij hebt op dit oogenblik volk genoeg in het kasteel; en ik sta u borg voor de trouw en den moed van de mannen, die ik hier gebracht heb. Maar wie zegt u wat de schelmen in den zin hebben, die van nacht hier zullen aankomen? Wie zegt u, wat de heer van Scoten, dien wij allen als een woesten deugniet kennen, zal durven te ondernemen, om zijn vriend Widdo te verlossen? Het is dienstig dat ik naar huis ga, en middelen beraam, om als ze het u te benauwd maken, ook van buiten hulp te kunnen aanbrengen. Laat mij gaan; en als de ellendelingen morgen durven stand te houden voor het kasteel, dan zal ik ze met een troep versche mannen op het lijf vallen en verpletteren.’

Tegen die verstandige taal was niets in te brengen. De dregge werd knarsend opgehaald, de brug viel voor een oogenblik neder, en de trouwe houthakker Jorissen verdween in het duistere bosch.

Men bleef in het kookhuis bijeen en sprak met gedoofde stemmen, totdat de torenwachter omstreeks half twee kwam boodschappen, dat de snoode bende van Widdo voor het kasteel stond en door schel gefluit van hare aankomst had kennis gegeven. Nu stegen allen omhoog en verdeelden zich in de bovenvertrekken, zooals de rentmeester had verordend, maar zonder licht of eenig gedruisch, alleen om te bespieden wat de vijand voor had of zou durven te ondernemen.

Het moest den soldaten daar buiten wel vervelen, dat heer Widdo niet verscheen of eenig teeken van zich gaf: want onophoudelijk werd het gefluit herhaald, en allengs hoorde men woeste klanken en gedruisch van wapenen; maar wat Roelof verwacht had gebeurde niet - zij bleven voor het kasteel. En geen wonder: zij waren gehuurd door den Fries tegen een hoogen prijs, en zouden na den aanslag hun loon ontvangen. Bij het krieken van den dag ontwaardde de rentmeester dan ook dat er twintig woestelingen, van top tot teen gewapend, voor de ophaalbrug stonden, de vreeselijkste bedreigingen uitbrakende, als men hun heer en gebieder niet aanstonds uit den burcht deed komen.

‘God zij ons genadig!’ riep de trouwe dienaar uit: ‘maar eene belegering kan ons klein kasteel niet verduren; en als zij er den brand in steken zijn wij verloren.’

En hij zette een enkelen man hier en daar op wacht, maar deed de overigen in de kleine zaal vergaderen, waar ook de jonkvrouw en heer Heynrick kwamen, om te beraadslagen wat er moest gedaan worden.

‘Dit is zeker,’ zeide de rentmeester, ‘als zij onze woning met geweld willen bestormen, dan moge God en O.L. Vrouwe ons te hulp komen.....’

‘O, daar vertrouw ik ook zeker op!’ riep Ida uit, en zij toonde een moed en vastberadenheid, die allen met nieuwe hoop en vertrouwen vervulden.

Dan werd besloten, dat men zich zooveel mogelijk rustig en bedaard zou houden binnen de muren van het kasteel, en volstrekt niets ondernemen tegen den vijand; alleen in den uitersten nood zou men van de weinige schietwapenen gebruik maken, die in de wapenzaal voorhanden waren. Men verdeelde de zwaarden en strijdkolven, gaf aan de oude dienaren pieken en handbogen, terwijl de houthakkers bij voorkeur de bijl voor hun wapen kozen, als daarmede het best vertrouwd. De brave Roelof behield het oude slagzwaard van zijn overleden meester voor zich, en besliste dat de jonkvrouw met hare dienstmaagden in de kapel als de veiligste plaats zou vertoeven en bidden. Heer Heynrick zou afen aankomen, om allen op de hoogte van het gevaar te houden.

En toen allen gereed waren en hun plicht kenden, knielden zij neder, en ontvingen den priesterlijken zegen, waarna zij zich vol drift naar den aangewezen post begaven. De rentmeester alleen was niet gerust.

IX.

Daar was allengs een groot rumoer ontstaan onder de huurlingen van Widdo; een, die het hoofd der bende scheen, had veel te verduren en moest harde woorden vernemen.

'De duivel slepe je ter helle!' snauwde hem een groote grove kerel toe, die een ijzeren stormhoed op het hoofd, een kruismes in den gordel en een strijdbijl in de hand droeg. 'Wij staan hier al van half twee, en nu is het bijna zeven uur: wij klappertanden van de koû, en vergaan van honger en dorst. Moet dat nog langer duren? Waarom dat uilennest niet uitgehaald en den buit gedeeld?'

'Gij spreekt als een botterik!' was het antwoord. 'Kan ik het helpen dat wij niets anders dan ons zijdgeweer bij ons hebben? Wie had kunnen denken, dat die oude wijven de list zouden ontdekken en ons buiten sluiten?'

'Alles goed en wel, Govert!' sprak de ander: 'maar daar moet iets gedaan worden, anders gaan wij heên.'

'En heer Widdo dan, moeten wij dien aan zijn lot overlaten?' vroeg Govert weder.

'Wat raakt ons die zwendelaar?' riep een andere kerel met een woest uitzicht. 'Wij zullen nu ons loon toch niet ontvangen. Kort en goed: wilt gij dat kleine hol bespringen, opdat wij ten minste nog wat kunnen rooven? anders verlaten wij u op staanden voet.'

'Zwijg ellendeling!' donderde het uit den mond van den hoofdman: 'zwijg of ik sla je de hersens in. Gij en Dierick zijt altijd oproermakers. Hoe komen wij er in? De brug is opgehaald, en de gracht diep en breed, de ijzeren dregge is voor de slotpoort neêrgelaten; wij hebben geen haken, geen werpspiesen, geen pijl en boog, niets van het tuig dat noodig is om er in te kunnen breken.'

'Wij hebben toch fakkels en kunnen den boel in brand steken.'

'En dan verbrandt heer Widdo ook.'

'Laat hij verbranden, de slechtaard! maar dan kunnen wij toch middelerwijl plunderen.'

'Zotteklap!' hernam Govert: 'wij kunnen immers niet bij de vensters komen om er het vuur in te werpen? En al stond het gebouw in brand, hoe wilt ge er in komen, daar de brug is opgehaald. Ik weet beter raad: twee mannen ijlen terstond naar den heer van Scoten, boodschappen hem hoe de zaken hier staan, en eischen dat hij terstond met manschappen en belegeringstuig ons te hulp kome, om zijn vriend uit dit moordhol te verlossen. Tot zoo lang zult gij geduld hebben.'

Morrende onderwierp men zich aan de gedwongen rust en zwoer een duren eed, dat men den verloren tijd met woeker zou inhalen, Zoodra de hulp van Scoten kwam opdagen. Uit verveling werd menig stuk hout of steen tegen de kruisvensters van het slot geworpen, menige uitdaging en bedreiging naar de bewoners heêngeschreeuwd; maar 't was of daar binnen geen levende ziel huisvestte, want men zag of hoorde niets; rustig en stil stond daar altijd het kleine kasteel, alsof het minachtend en spottend op al dat ijdel pogen nederzag. Toen het allengs negen uur was geworden en de gevraagde hulp nog niet kwam opdagen, riep de woeste Dierick uit:

'Die kromme deugniet van Scoten ligt liever in zijn bed, dan dat hij het zwaard trekt. Ik ga beginnen: wie volgt mij?'

'Wat zult gij beginnen, driftkop?' vroeg Govert.

'Ik zwem naar de overzijde van de brug, en haak de kettings los,

dan kunnen wij langs de brug tot aan de poort; en als gij dan geen lafaards zijt, kunnen wij wel een of ander venster bereiken, om er in te klimmen, of als het niet anders kan, er een brandenden fakkel in te werpen. Als het nest brandt zullen de nachtuilen wel voor den dag komen.'

'Waaghals, men treft je immers eer ge de brug bereikt hebt.'

'Ze hebben geen schietgeweer, en geen enkelen soldaat daar binnen, anders hadden ze ons reeds lang bestookt, want wij staan genoeg onder hun bereik.'

'Snorkerij en oproermaken is uw stiel!' riep Govert met minachting uit en trok de schouders op.

'Bij Sint Joris!' schreeuwde de ander: 'dat is gelogen!' en te gelijkertijd sprong hij in de gracht en zwom met kracht en spoed naar de overzijde van de brug. Aan den eersten pijler genaderd, hief hij zich op, greep de steenen vast en klom als een kat omhoog. Reeds had hij met sterke vuist de ijzeren leuning gevat en zette de knie op den vloer der brug; en een woest gejuich ging uit de bende ter zijner verheerlijking op. Maar op datzelfde oogenblik kwam een blinkende stormhoed slechts even boven den torentrans uitkijken, er snorde iets door de lucht, en brullend viel de waaghals in het water terug, terwijl een dikke pijl hem diep in het vleesch tusschen de schouders stak.

'Meesterlijk geschoten!' riep de hoofdman spijtig uit: 'maar red den kerel of hij verdrinkt.' Twee mannen gingen te water en brachten den verwonde op het droog, waar zij den pijl uittrokken en in den haast een verband trachtten te leggen. Maar nu regende het vloeken en verwenschingen tegen het kasteel, dat tot zijn vorige rust en stilte was teruggekeerd.

Eindelijk klonk er een vreugdekreet langs het bosch omhoog: heer Aelbrecht van Scoten kwam zelf, te paard gezeten en in het blinkend harnas gestoken, met een veertigtal speermannen en boogschutters, en gevolgd van stormladders, haken en rammen, de zoo lang verbeide hulp bieden. Aanstonds bracht Govert hem op de hoogte der zaak en stelde het opperbevel in zijne handen.

De bende huurlingen wordt langs de gracht geschaard met de stormladders en haken; de speermannen staan voor de brug, en de boogschutters vormen de achterhoede. Als allen in slagorde gereed staan, doet Aelbrecht de trompet steken en rijdt tot midden op de brug, met een scherpe stem den bewoners van Valdegem vermanende, de poort te ontsluiten en vrijen uittocht te verleenen aan heer Widdo en zijn schildknecht, onder bedreiging van anders het kasteel te zullen vernielen en allen over de kling te jagen. Maar het kasteel bleef stom en gaf zelfs geen enkel teeken van leven. Tot driemalen toe herhaalde hij zijn eisch en vreeselijke bedreiging, doch ontving geen antwoord. Woedend van spijt, en zich vernederd en gehoond gevoelende voor zijn soldaten, rent hij de brug af en gebiedt den boogschutters den aanval te openen, met het werpen van pijlen door de kruisvensters en over de kanteelen. De ladders worden aan elkander gebonden en van haken voorzien, om aldus de wip der brug te kunnen bereiken en over te klimmen; terwijl worden ook pekkransen in gereedheid gebracht en de stormrammen in hun beugels gehangen. De klaroenen schateren en een wild krijgsgeschreeuw vergezelt den eersten en geduchten aanval.

Maar op datzelfde oogenblik gaat er een ander krijgsgeschreeuw: op: 'Leve Ida van Valdegem!' dondert het achter de strijders; en eer nog iemand heeft kunnen omkijken, om te vernemen van wie die krijgsleus uitging, zijn er een dertig boeren

en laten, met dorschvlegels gewapend, uit het schaarhout van het bosch te voorschijn gesprongen, en zwaaien hun lenig wapen verpletterend op de hoofden der boogschutters neêr.

‘Vooruit, mannen! Leve Ida van Valdegem!’ roept Jorissen als hun aanvoerder nog eens, en slaat vreeselijk met den bloedigen vlegel in het rond, zoodat weldra geen enkele boogschutter meer overblijft. Met verbrijzelden schedel of geledebraakt liggen zij daar te kermen en te brullen in het zand.

Maar nu stoot de onstuimige schaar op de speerknechten, die inmiddels van den eersten schrik zijn bekomen. De heer van Scoten rent als een bezetene rond, vloekende en tierende:

‘Vooruit lafaards! zult gij u door vuige boeren laten doodslaan? Valt aan! velt de lans! de overwinning aan ons!’

En dicht op een gepakt, terwijl de huurlingen met hun kort zijdgeweer ter wederzijde zich aansluiten, dringen de soldaten met hun lange en scherpe pieken vooruit. Wel slaan de boeren nog altijd met hun bloedig wapen: maar de vlegel is te kort om de pieken van zich af te houden, en menig trouwe dorscher voelt het warm bloed langs den arm vloeien als hij het verpletterend hout tracht neêr te smakken Langzamerhand moeten zij wijken, en 't is zeker dat zij eindelijk het onderspit zullen delven, want de overmacht is te groot. Wanhopend, gewond en met een bloedend hart ziet Jorissen dat alles aan; huilend steekt hij den dorschvlegel omhoog en roept:

‘Groote God! kunt gij dit onrecht dulden? Heere Jezus, ik bezweer u bij uwe heilige passie, kom ons te hulp!’

‘Wie roept daar om hulp?’ hoort hij eensklaps achter zich vragen. Hij wendt zich om en ziet vier ridders te paard, die daar juist van Haarlem zijn aangereden.

Wat is hier te doen? wat beteekent deze strijd? vroeg nogmaals een ridder, die het roode pelgrimskruis op het blinkend harnas droeg.

‘Heer!’ antwoordde de houthakker: ‘ellendige schurken vallen het kasteel van Valdegem aan, om onze edele jonkvrouw te rooven, en de heer van Scoten.....’

‘God zij gedankt, mijne heeren! wij komen juist ter rechter ure,’ sprak de ridder tot zijne adellijke gezellen. En hij vatte den strijdknots, die bezijden den zadel hing, gaf het paard de sporen en riep donderend uit:

‘Aan Christus de victorie! Armis et telis! vooruit naar Ida van Valdegem!’

‘Bij 't heilig kruis!’ riep Jorissen den zijnen toe: ‘dat is de heer van Popkensburg. Nogeens vooruit mannen! de zegen is ons!’

Maar de ridders waren reeds aan weêrszijde tusschen de huurbende gesprongen, en sloegen met de ijzeren strijdknots vreeselijk in het rond, gevolgd door de boeren, die op nieuw duchtig den dorschvlegel zwaaiden. 't Was een verward gedruisch en gemengel van het kletteren der wapens en het bonsen der slagen, van het geschreeuw en gevloek der strijdenden, van het gegil en gebrul der gewonden, van het gehuil en gejammer der verslagenen. Doch het duurde slechts een kort oogenblik, want alles omver werpende wat hij ontmoette, was Simon van Popkensburg spoedig tot voor de brug genaderd, waar Aelbrecht van Scoten op het paard zat te tieren en te schelden op zijn manschappen, die het onderspit moesten delven.

‘Verrader! slechtaard!’ riep Simon uit.

‘Wie durft mij hoonen?’ brulde Scoten en hief het zwaard.

Maar op hetzelfde oogenblik ontving hij een slag met de strijdknots op de schouders, zoodat hij duizelde, van het paard viel en op den grond bleef liggen. Toen was de strijd geëindigd, want de speermannen en die nog van de huurlingen overbleven zagen hunnen aanvoerder vallen, begrepen dat alles nu verloren was, en

vluchtten in allerijl naar het bosch. Jorissen zou hen gaarne met zijn manschappen hebben achtervolgd, maar de stem van den heer van Popkensburg hield hem terug.

‘Bind den rekel, die daar op den grond ligt,’ sprak hij tot den houthakker, terwijl hij den strijdknots weder aan den zadel vasthaakte, ‘en breng hem in het kasteel. Hij is den naam van edelman onwaardig.’

En toen hij nu met de andere ridders de slotbrug opreed, was de dregge reeds omhoog gehaald, de poort ontsloten en viel de wip kletterend neêr.

Jorissen en zijn dorschers bleven eerbiedig voor de brug staan, verwond en vermoeid leunende op hun bebloeden vlegel. Doch Simon keerde zich om en zeide lachend:

‘Mannen! wat is dat? Ik kan toch geen zegevierenden intocht doen zonder mijn dappere soldaten. Volgt mij, en laten wij onze hulde aan de burchtvrouw brengen. Leve Ida van Valdegem!’

En juichend herhaalden de boeren dien kreet en stapten fier en blijde het verloste kasteel binnen.

In den voorhof stond Ida haar redders te wachten, maar had slechts tranen om haar dankbaar gevoel te uiten; schreiend viel zij aan de borst van heer Simon. Ook de rentmeester Roelof en heer Heynrick, de houthakkers en de dienaren omringden de dappere schaar en juichten haren heldenmoed toe. En als de eerste drukte van het wederzien voorbij was en de dorschers in het kookhuis waren verbonden en verfrischt, dan ging de priester met de houthakkers en dienaren naar buiten om voor de gewonden te zorgen. De dooden werden op een kar geladen en naar Scoten vervoerd; de gewonden met teederheid verzorgd en in het kasteel gedragen; waarna men feest hield op Valdegem.

Beneden in den hof waren de houthakkers met de boeren en laten aan een rijken disch gezeten, en deden zich te goed aan vleesch en wijn; en in de groote zaal zaten Simon van Popkensburg aan de zijde van Ida, en zijn trouwe medestrijders, de ridders van Brederode, van Egmond en van Adrichem, met heer Heynrick en den trouwen rentmeester, en konden niet genoeg verhalen van wat er gebeurd was in het land van Palestina, zoowel als in de kennemersche dreven van Valdegem.

(Slot volgt.)

De poort van St. Jan van Lateranen.

De Porta San Giovanni Laterano, welke in de achterstaande gravure wordt voorgesteld, is een der nieuwste poorten van Rome en werd door Paus Gregorius XIII in de zestiende eeuw gebouwd.

't Was op deze poort, welke tot een der zwakste punten van Rome behoort, dat den 20 September de aanval door den italiaanschen generaal Angioletti werd gericht.

Kort en krachtig was de verdediging der heldhaftige pauselijke troepen; de edele Pius wilde niet, dat het bloed zijner dappere zouaven in den strijd tegen de overmacht te vergeefs zoude vloeien; nadat door een bombardement van vijf uren aan de wereld het bewijs gegeven was hoe men op gewelddadige wijze het recht en het erfgoed des opvolgers van den H. Petrus in zijn eigen hoofdstad had aangerand, werd de parlementaire vlag op het fort geheschen en eene capitulatie met den italiaanschen opperbevelhebber Cadorna stelde het bezit van de hoofdstad der christenheid in de handen der overweldigers.

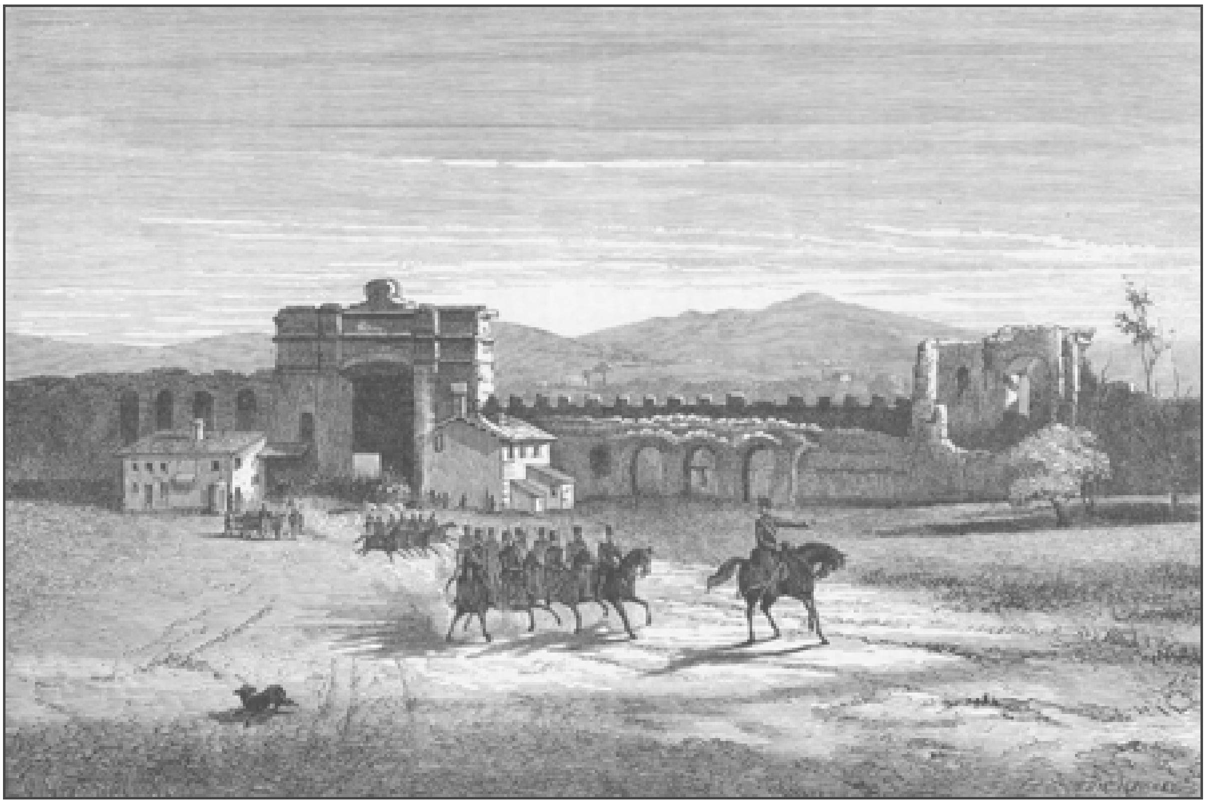

DE POORT VAN ST. JAN VAN LATERANEN TE ROME.

Rebus No. 4

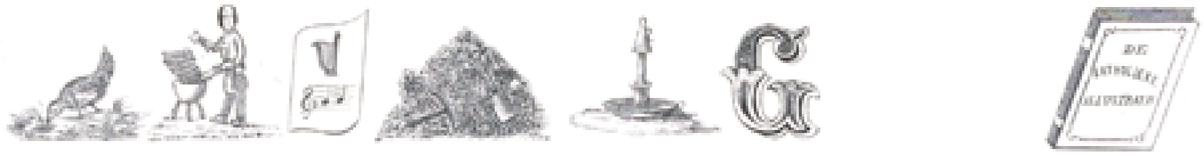

Aan dezen rebus is als prijs verbonden: Fransch-Nederlandsch en Nederlandsch-Fransch Woordenboek, door Dr. J.F.J. Heremans hoogleeraar aan de Hoogeschool te Gent. 2 Deelen 30 francs.

[Nummer 15]

De Porta Pia te Rome.

DE PORTA PIA.

De Porta Pia in nevenstaande gravure voorgesteld, liet Paus Pius IV in 't jaar 1564 naar een plan, door Michel-Angelo vervaardigd, bouwen. In de laatste jaren werd zij op last van Pius IX voltooid en verfraaid en bevindt zich dicht bij de oude Porta Nomentana aan den weg van denzelfden naam, die naar het oude Nomentum, thans Mentana voert.

De gebeurtenissen van den 20 September hebben haar eene betreurenswaardige beroemdheid gegeven. Zij heeft in 't klein gedurende eenige uren eene voorstelling gezien der tooneelen van bloed en verwoesting op de heuvelen en dalen van Champagne, den Elzas en Lotharingen; gebroken wapens, hier een stervend, daar het reeds verstijfde lijk van een zouaaf, met bloed bespatte puinen, dichte rookkolommen te midden van 't instorten der bresgeschoten muren, wonderen van dapperheid, zelfopoffering en koelbloedigheid van 't edelmoedig pauselijk bezettings-leger, dat voor de overmacht moetende wijken, nog geruimen tijd den indringenden vijand met den moed der vertwijfeling tegenhield, door krachtig het geschut der aanvallers te beantwoorden en den binnenrukkenden overweldiger hardnekkig elke schrede voorwaarts te betwisten. Zij was getuige van het plechtig

protest, hetwelk de Paus deed hooren tegen het driest geweld en de schreeuwende onrecht vaardigheid tegen den Stedehouder van Christus, de Kerk, de geheele Christenheid gepleegd; zij was getuige hoe dit protest door het stroomende bloed van heldhaftige en groothartige jongelingen werd bezegeld, zij zag edelmoedigheid en laagheid, zij hoorde het ‘hosiannah en ‘kruis hem!’

't Was den 20 September dat de lang verwachte overweldiging der Tiberstad plaatsvond. Victor Emmanuel achtte den tijd gekomen, om onder het huichelachtig voorwendsel van den Paus te beschermen, de zoogenaamde italiaansche eenheid door een laatste gewelddaad te voltooien. De H. Vader werd door den Judaskus niet misleid en een parlementair van 't italiaansche leger voorspelde den ophanden zijnden aanval op de belegerde Tiberstad.

Juist als de klok op het Capitool sloeg, alvorens nog de morgenstraal op den koepel der Sint Pieters-Kerk schitterde, verkondigde het bulderen der kanonnen, den aanvang van 't snoode bedrijf. De poorten der stad waren met aardewerken versperd, de schietgaten met kanonnen bezet, de verdedigers der belegerde stad vol moed en verlangend om al hun bloed voor de Kerk en den beminden Paus te storten. Doch de H. Vader wilde niet, dat er meer bloed zou vloeien dan noodig was om aan de wereld de gewelddaad van den zich noemenden ‘beschermer des Pausen’ te toonen en zijne edele volharding in het beroemde ‘non possumus’ te bewijzen.

Omstreeks half acht ure was er een bres van ruim tien meters breed in den stadsmuur dicht bij de Porta Pia geschoten. Deze bres was echter zoodanig, dat de dappere verdedigers der genoemde poort het binnenrukken der italiaansche troepen nog tegenhielden en heldhaftig aan de overmacht elke schrede voorwaarts bleven betwisten. In de ongelijke worsteling moetende wijken, hielden de pauselijken slechts door eene batterij ondersteund, de italiaansche troepen gedurende twee uren nog staande. Eindelijk nadat er tegen elf uur nog twee bressen in de stadsmuren geschoten waren, werd op 's Pausen bevel de witte vlag op de Sint Pieterskerk geheschen en een escadron pauselijke dragonders komt in galop aangereden, gevolgd door een hoofdofficier, welke de witte banier des vredes hoog in de lucht verheft. - Toen zweeg het vuren en 't voorwaarts dringen der overwinnaars in de bressen hield op. Eenige schreden achter den parlementair volgt eene lange rij equipages van ambassadeurs en ministers bij het pauselijk hof, om protest tegen 't geweld, bij Cadorna den aanvoerder van 't italiaansche leger, in te dienen. Rome was in de handen der italiaansche rooverbende; de klok, welke slechts de opening der vastenavondvreugde en den dood des Pausen aankondigt, mengde hare tonen aan de fanfares der krijgsmuziek en 't gejuich van

vreemde indringers, welke met de groen, wit en roode vlag door de straten woelden; huizen en deuren werden geopend en met de italiaansche cocarde op den hoed bewoog zich des avonds eene losbandige menigte door de geïllumineerde en met bloem- en olijfkransen getooide stad.... Rome was Rome niet meer, de schanddaad was volbracht!

De brand van Moskou.

Jn den loop der wereldgeschiedenis komen meermalen gebeurtenissen voor welke door haar ontzaglijk gewicht een niet te beschrijven invloed op het lot van landen en volkeren uitoefenden en zoo zichtbaar de hand Gods aan den dag brachten, dat zij als met een ijzeren stift in het geheugen der volken en individuën gegrift werden. Voornamelijk hebben wij hier het oog op de verwoesting van wereldsteden, van koninginnen zou men mogen zeggen, welke tot in verwijderde oorden hare macht op zedelijk of materieel gebied uitstrekten. Zoo zullen de belegering van Parijs, de inneming van Rome, twee steden, welke Europa, ja de wereld beheerschten, de twee gebeurtenissen zijn uit de 19e eeuw, welke tot in het verste nageslacht door den vader aan den zoon als gebeurtenissen verhaald worden, welke in het lot en den toestand der volken een ontzettende verandering aanbrachten. Zulke gebeurtenissen gaan nimmer uit het geheugen; zij worden spreekwoordelijk, dringen door tot in de laagste klassen der bevolkingen en blijven het voorwerp van eindelooze beschouwingen. Wie weet niet iets te verhalen van de verwoesting van Jerusalem, ofschoon die voor 18 eeuwen plaats had? Wie kan niet medespreken van de vernieling van Saragossa of den brand van Moskou, feiten uit de nieuwe geschiedenis, maar welke toch reeds 60 jaren oud zijn? Men wordt niet moede aan die geduchte feiten te herinneren of er over te spreken, men wil er altijd meer van weten en de nieuwsgierigheid is nooit verzadigd.

Dit gedacht bewoog ons om hier een blik te werpen op den brand van Moskou, welke het teeken gaf voor eene reeks van jammeren voor het overweldigende fransche keizerrijk, terwijl hij tevens het begin was der vrijheid van meer dan de helft van Europa hetwelk tot daa toe onder den ijzeren schepter van Napoleon I gezucht had.

Met onbeschrijflijke opgewondenheid werd het leger van Napoleon vervuld, toen het op den 14 September 1812 aan den horizon de stad Moskou zag verschijnen. Na tallooze vermoeienissen en ontberingen geleden te hebben, zou het hier eenige rust en verademing vinden en zich tot nieuwe tochten kunnen voorbereiden. Naderbij gekomen, zag het Moskou met duizend kleuren getooid, een landschap bezaaid met kasteelen, kerken, torens, paleizen en houten hutten. Die grootsche stad verwezenlijkte alles wat de fabels van de oostersche steden hadden kunnen verhalen.

Een rij van kloosters met torens versterkt omringde de stad, in wier midden zich eene sterke vesting verhief van een uur in omvang en van wallen en torens voorzien, een soort van kapitool, hetwelk tegelijk een tempel Gods, het keizerlijk paleis en een gevangenis voor misdadigers bevatte en op zijne majestueuse koepels het teeken droeg, hetwelk de geheele geschiedenis van Rusland wedergeeft - het kruis boven de omgekeerde halve Maan. Deze vesting was het Kremlin, het nationale heiligdom der Russen, het oude verblijf der Tsaren.

Ook Napoleon werd bij het beschouwen van Moskou door innige ontroering aangegrepen; hij had Caïro, Memphis, den Jordaan, Milaan, Weenen, Berlijn en

Madrid als overwinnaar gezien! Tot het toppunt zijner macht geklommen, geraakte hij, zoo als Thiers zegt, in een soort van bedwelming, vergat alle bedenkingen, welke het gezond verstand, het eenige geweten van den veroveraar, hem sedert twee maanden voorwierp en geloofde weder dat zijne onderneming grootsch en bewonderenswaardig en dat zijn plan om van Parijs naar Moskou op te rukken, hoewel de winter niet ver af was, reeds door de gevolgen gerechtvaardigd en met den besten uitslag bekroond was.

Hij meende nu dat de overheid der stad zich, om genade smeekend, aan zijne voeten werpen zou; en wachtte den geheelen namiddag op de overgaaf van de sleutels der stad, maar te vergeefs. Niemand verscheen om hem dezelve aan te bieden. De voorhoede drong de stad in en vond haar verlaten. De groote veroveraar stond verstomd. De stilte des grafs werd slechts gestoord door dieven, welke als hyena's naar buit zochten. Napoleon waagde het niet tegen den nacht de zwijgende, geheimzinnige stad, welke door zijne onverzoeulijke vijanden ontruimd was en menige hinderlaag in haren schoot verbergen kon, binnen te treden.

Nadat het leger den nacht buiten de stad had doorgebracht, deed Napoleon op den volgenden dag, den 15 September 1812, zijne intrede aan het hoofd zijner onoverwinnelijke legioenen. Deze hadden voor de eerste maal alleen zich zelven tot getuige bij een zegepralenden intocht. Het maakte een ontmoedigenden indruk op hen. Op het Kremlin aangekomen, klom Napoleon onmiddellijk op het dak van den hoogen toren, om zijne verovering te overzien. Langzaam kroop de Moskowa met vele kronkelingen door de keizerstad. Zwarte vogels, raven en kraaien, fladderden krijschend bij duizenden boven de daken der paleizen en kerken en gaven de stad een zonderling aanzien, dat scherp afstak bij hare levendige kleurenpracht. Een somber stilzwijgen, alleen door den stap der soldaten en het gedreun der artilleriewagens afgebroken, heerschte in de stad, welke vóór twee dagen nog een der levendigsten der wereld was en 300,000 zielen telde. Niettemin beschouwde Napoleon het als een groot geluk haar in zijn macht te hebben.

De huizen waren gevuld met levensmiddelen van allerlei aard, de paleizen boden al de genietingen aan welke de uitgezochtste weelde had kunnen uitdenken; officiers en soldaten geloofden dus een tijd lang in overvloed en genot te zullen kunnen baden. Maar op eens stegen uit de uitgestrekte regeeringsmagazijnen, welke met spiritus en brandewijn opgevuld lagen, ontzettende rookwolken op. Men bluschte den brand, welken men aan de onvoorzichtigheid der soldaten toeschreef. Doch schier op hetzelfde oogenblik stond de groote Bazar in vuur en vlammen, in welk gebouw zich de kostbaarste artikelen der kooplieden uit Moskou bevonden. Het gebouw met zijne onmetelijke schatten lag weldra in de asch. Nog hadden de Franschen geen achterdocht.

Op dezen dag volgde de eerste en eenige nacht, welke de overwinnaars in Moskou doorbrachten. Reeds in den avond had zich eene sterke wind verheven, welke des nachts in kracht toenam. Plotseling snorden vuurpijlen door de lucht, schier onmiddellijk daarop stegen vlammen op tien, twaalf plaatsen uit de huizen op, grepen met snelheid om zich heen, en in de houten huizen overal een gemakkelijk te verslinden voedsel vindende, slingerden zij zich als vurige slangen door de verschillende wijken. In vele huizen ontploften granaten, welke in ovens gelegd waren, en wondden of doodden de ingekwartierde soldaten. Men zag mannen met boevengezichten door de straten loopen en met fakkels en lange ijzeren stangen, waaraan brandende lonten waren vastgemaakt, overal brand stichten. Men greep hen

en ontrukte hun door bedreiging met den dood de verschrikkelijke bekentenis dat graaf Rostopschin bevolen had Moskou te verbranden.

Rostopschin, de russische gouverneur van Moskou, was een man van een vurig, hartstochtelijk karakter, vol onverzoenlijken haat tegen de Franschen en bezield met eene aan dweepzucht grenzende vaderlandsliefde. Toen het russische leger de stad ontruimde om haar niet aan eene bestorming door de Franschen bloot te stellen - want de russische generaal Kutusow wilde Moskou sparen, door het zonder gevecht aan de Franschen over te geven - nam Rostopschin het vreeselijke besluit den gehaten vijand slechts een puinhoop over te leveren, waarin niets gevonden zou worden hetwelk tot voeding en onderhoud des legers strekken zou. Maar hij begreep dat hij de uitvoering van het plan onmogelijk maakte, als hij het aan anderen meêdeelde. Nooit zou keizer Alexander er in hebben toegestemd; geen generaal zou er de verantwoordelijkheid van op zich genomen en de inwoners zouden er zich waarschijnlijk tegen verzet hebben. Daarom verborg Rostopschin den wreeden aanslag in het diepste zijner ziel. Maar onder voorwendsel van eene tegen het fransche leger gerichte helsche machine in een zijner tuinen op te stellen, hoopte hij er eene menigte brandstoffen op, waarvan niemand het eigenlijke doel begreep. Toen het oogenblik van de ontruiming der stad gekomen was, beval hij al de inwoners Moskou te verlaten en mede te nemen wat men vervoeren kon, onder bedreiging van de zwaarste straffen tegen hen, welke verzuimen zouden zijn bevel te volbrengen. Alles vluchtte wat vluchten kon. Slechts in den laatsten stond deed hij alle brandspuiten wegvoeren en maakte eenige vertrouwelingen met zijn geheim plan bekend, terwijl hij hun de noodige bevelen en aanwijzingen gaf om het tot den algemeenen ondergang der Franschen ten uitvoer te brengen. Hij deed hun de kerkers openen, liet de gevangenen, waaronder de ergste misdadigers waren, voor zich komen, en beloofde hun de vrijheid indien zij zijne bevelen stipt volbrachten. Aan hun hoofd plaatste hij een aantal politieagenten, welke voor de hun opgelegde taak naar zijn oordeel volkomen berekend waren. Waarlijk, zulk een ongehoord plan kon alleen door misdadigers worden uitgevoerd.

De openbaring van het vreeselijk geheim vervulde het geheele fransche leger met angst en ontzetting. Heer en meester van Moskou te zijn en dan voor zijne muren zonder proviand te moeten bivouakkeeren was geen zeer opbeurende gedachte. Alle brandstichters, welke men meester was geworden en nog vangen kon, werden doodgeschoten, neêrgesabeld of opgehangen. De soldaten wilden den brand blusschen, maar er waren geen brandspuiten te vinden. De wind werd heviger, de vuurzee met ieder oogenblik uitgestrekter. Het leger, wilde het niet verstikken en verbranden, moest de stad verlaten.

Terwijl de soldaten poogden het vuur zijne prooi te ontrukken, sliep Napoleon in het Kremlin. Men had het aanvankelijk niet gewaagd hem

te wekken, hij ontwaakte van zelf bij den hellen glans des vuurs. Zijn eerste gevoel was dat des toorns; hij wilde het losgelaten element gebieden. Maar spoedig boog hij het hoofd voor de volstrekte onmogelijkheid. Hij had een machtig rijk in het hart getroffen en was verwonderd daarin een ander gevoel te vinden dan dat van onderwerping en schrik. Nu voelde hij zich zelven overwonnen en overtroffen in stoutmoedigheid. Deze verovering, waarvoor hij alles op het spel had gezet: zijn troon, zijn roem, zijn genie, zij verscheen hem thans als een droombeeld, hetwelk door hem vervolgd, in denzelfden oogenblik, waarin hij het wilde grijpen, in roode vlammen opging. Dan greep hem eene plotselinge opgewondenheid aan: zijne ziel scheen door de vlammen, welke hem omringden, verteerd te worden; hij stond op, deed eenige schreden in de kamer, zette zich weder neêr, ijlde vervolgens door verschillende vertrekken, begon in koortsachtige onrust en met heftige gebaren eenigen arbeid, wierp dien weg, en snelde wederom naar het venster om het toenemen van den brand te aanschouwen. Afgebroken, woedende kreten ontsnapten aan zijne geprangde borst: welk een schouwspel! Wat zijn dat voor menschen! Het zijn Scythen!

Tusschen den keizer en de vuurzee lag een groote open plaats benevens de Moskowa met hare beide kaden, toch waren de vensterbogen, waartegen Napoleon leunde, door het vuur verhit, en de soldaten waren niet meer bij machte de vonken, welke op de metalen daken van het paleis nedervielen, te keeren.

Op eens verspreidde zich het gerucht dat het Kremlin ondermijnd was; men had het hier en daar hooren zeggen; ook zou het gebleken zijn uit gevonden papieren. Overigens stonden meer dan honderd munitiewagens op de binnenplaats van het Kremlin, en het tuighuis bevatte eenige honderdduizenden ponden kruit. Napoleon verkeerde in het gevaar met zijne geheele garde en het oude keizerlijke paleis in de kucht te vliegen.

De keizer antwoordde slechts met een ongeloovigen glimlach op de hem gegeven berichten. Nog immer doorliep hij de vertrekken, bleef ieder oogenblik aan de vensters staan en zag het verschrikkelijke, zegevierende element met woede zijne prachtige en kostbare prooi verteeren, alle bruggen bemachtigen, alle toegangen tot het Kremlin versperren en hem, den keizer, langzaam insluiten. Van minuut tot minuut besprong het vuur een der tusschen de puinhoopen en het Kremlin staande gebouwen, en enger en enger werd de gordel, welken het om de eeuwenoude veste wierp.

‘Wij ademden,’ zegt een ooggetuige, ‘slechts rook en asch. De wind, de bondgenoot der Russen, nam voortdurend in kracht toe, en de nacht leverde zijne schaduwen voor deze afschuwelijke verlichting. Nu drongen de koning van Napels, prins Eugenius en de vorst van Neuenburg tot den keizer door, smeekten en bezwoeren hem op hunne knieën, bestormden hem en wilden hem met geweld van deze plaats der verwoesting wegvoeren. Te vergeefs. Eenmaal meester van het paleis der Tsaren, hield Napoleon hardnekkig aan de verovering vast en wilde zelfs voor het naderend vuur niet wijken, toen men op eens hoorde schreeuwen: Brand in het Kremlin! Deze ontzaglijke tijding vloog van mond tot mond en bereikte de omgeving des keizers. Toen verliet Napoleon het vertrek om den toestand in oogenschouw te nemen. Reeds tweemaal was in het gebouw brand ontstaan, en telkens gebluscht. Maar de toren van het arsenaal brandde nog. Zoo even was daar een russisch politieagent gegrepen. Voor Napoleon gevoerd en door hem ondervraagd, bekende de brandstichter dat alles tot den ondergang gedoemd was, zelfs het Kremlin. De keizer gaf door eene

zwijgende beweging zijne verachting en zijn spijt te kennen, de politieagent werd naar het binnenplein gevoerd en daar door de woedende soldaten doorstoken.

Het besluit des keizers werd door deze open baring aan het wankelen gebracht en hij zond eenige officieren naar de aangrenzende wijken, om zich omtrent den toestand te vergewissen. Spoedig kwamen zij terug met het bericht dat de hitte in de straten zoodanig was dat men er niet in doordringen kon; en nu verliet Napoleon, het hart vol anstige zorg en akelige voorgevoelens, het Kremlin en het brandende Moskou, dat door het leger reeds geheel ontruimd was.

Het vuur woedde tot den 18 September; vier vijfde van de stad was toen in een puinhoop veranderd, waarboven zich slechts eenige waggelende muren en schoorsteenen als spoken verhieven. Het Kremlin bleef gespaard als getuige van eene der grootste wendingen in de wereldgeschiedenis. Want de brand van Moskou was het keerpunt des geluks, des roems en der overwinningen van den veroveraar, onder wiens voeten, zooals de dichter zegt, de aarde gesidderd had. Van uit het brandende Moskou schoten lichtstralen over het verdrukte Europa, wiens geest zij opbeurden en verlichtten en wiens hoop zij verlevendigden op de verlossing uit de veeljarige slavernij.

Het gebouw der Universiteit van Londen.

Naast de beroemde universiteiten van Oxford en Cambridge bezit Engeland nog die van Darham en Londen, welke laatste vooral sedert eenige jaren door de bekwame mannen, welke er aan 't hoofd staan en 't practisch resultaat, hetwelk zij oplevert, meer en meer in bèlangrijkheid toeneemt.

Terwijl vele vroegere universiteiten slechts eene vormlooze groepeering van gebouwen of zoogenaamde collegiën waren, begint men bij de stichting van nieuwe universiteiten het doelmatige er van in te zien om de eenheid, welke in 't academisch onderwijs behoort te zijn, ook door eenheid in 't universiteitsgebouw zooveel mogelijk te bevorderen. Dit is 't, wat ook in de Londensche academie is in acht genomen, welke bovendien door grootte, doelmatigheid en sierlijkheid van inrichting een pronkstuk is der engelsche wereldstad.

Het front aan de zijde der Barlington-tuinen wordt in onze gravure voorgesteld; 't is 256 voet lang en bevat een middengebouw met twee uitgestrekte vleugels. In 't middengedeelte is een galerij door vijf kolommen ondersteund, waar onder zich de groote ingang bevindt. Op de balustrade verheffen zich prachtige standbeelden van Cicero, Aristoteles, Plato, Archimedes en Justinianus en boven 't portiek ziet men die van Newton, Bentham, Milton en Harvey.

De beide vleugelen, welke lager zijn dan het centraalgebouw, bevatten eveneens standbeelden als die van Leibnitz, Cuvier, Linnaeus, Galileï, Göthe, Laplace, A. Smith, Locke, Baco, Hume en Davy. Beeldhouwwerk is van alle kanten met smaak aangebracht ter versiering, terwijl de waarde der bouworde verhoogd wordt door 't natuurlijk voorkomen van 't gebezigd materiaal, in tegenstelling van den wansmaak, welke bij de modernen dikwijls heerscht, om alles met pleisterwerk te voorzien en dus met onnatuurlijken tooi den sierlijken eenvoud te bedekken. Gangen, zalen, versierselen, kortom de geheele bouwtrant der Londensche academie is een meesterstuk van eenvoud en van op de zuivere natuur gebaseerde kunst, en doet het geniale talent van den ontwerper, den engelschen architect, James Pennethorne, eer aan.

De kleine verzorgster.

Hulpbehoevend teeder lam,
Hoe ontbeert ge thans uw moeder!
Zij zoo levenloos en stram
En gij beiden zonder voeder.

Beiden vond ik u als dood,
Hebt ge reeds zoo veel geleden
Van de moederzorg ontbloot?....
Kom, wees nu maar weêr tevreden.

Wat heb ik u beiden lief!
Ziet ik zal uw moeder wezen;
Klaagt me vrij, wat pijn of grief
Voor de toekomst u doet vreezen.

Zijt ge in 't nestje bij den haard,
Op mijn schoot en in mijne armen,
Nu niet goed voor koû bewaard? -
'k Zal u spijzen en verwarmen.

En mijn Castor, trouwe hond,
Gij zult immers mede zorgen? -
Gij waart bij me toen 'k hen vond;
Wat was 'k droevig dezen morgen!

Ja, ik lees het in uw oog,
Castor, vriendlijk blij te moede
Slaat ge uw blik tot mij omhoog,
Zegt ge: 'k neem hen in mijn hoede.

Ook gij, Philax, trouw en fier
Toont ge wakker reeds uw tanden,
Als soms een boosaardig dier
Ooit mijn lamm'ren aan mocht randen.

Dank mijn vrienden, trouw en goed,
'k Zal u straks als wachters loonen,
Maar behoudt gestaag dien moed,
Blijft dien plicht vol ijver toonen.

Rust, mijn lamm'ren rust dan nu,
Haast zult gij geheel herleven;
Castor, Philax zijn bij u,
Slaapt, dit zal u krachten geven.

Ziet, ook ik houd trouw de wacht,
Blijf u zorgvol koestren, spijzen,
Tot ge eens groot vol levenskracht,
Mij in 't veld zult dank bewijzen.

HET GEBOUW DER UNIVERSITEIT TE LONDEN.

DE KLEINE VERZORGSTER.

Auspiciis et telis.
Legende door J.J. van der Horst Pr.
(Slot.)

X.

Denzelfden avond, toen de vreemde ridders naar hun kasteelen waren vertrokken, en ook de houthakkers en dorschers met rijke geschenken naar hunne woningen waren teruggekeerd, zat ons viertal rustig in de kleine zale bijeen, en moest mijnheer Simon van Popkensburg zijn kruistocht verhalen. Hij begon:

'Wij kwamen met vele Franken en Italianen te Ptolomaïs aan, juist na het vertrek van den koning van Hongarije, en werden weldra gevolgd door de kruisvaarders uit Friesland, Keulen en de Rijnstreken, die zich eenigen tijd aan de kusten van Portugal hadden opgehouden, en de wonderdadige overwinningen verhaalden, die zij door de zichtbare hulp des hemels aldaar hadden bevochten. Deze verhalen, zoowel als de aankomst van zooveel strijdkrachten, wakkerden den moed der kruisvaarders, die in Palestina onder het bevel van Leopold, hertog van Oostenrijk, waren gebleven, aan; en al spoedig hoorde men van niets anders dan van den strijd met de Muzelmannen weder te beginnen. Met algemeene stemmen werd besloten Damiate te gaan belegeren en aldus den toegang tot Egypte te openen.

'Na 's Heeren Hemelvaartsdag gevierd te hebben in Mei 1218, gingen de koning van Jerusalem, de patriarch, de bisschoppen van Nicosië, Bethlehem en Acre, de hertog van Oostenrijk, de drie ridderorders en het grootste gedeelte des legers te Ptolomaïs scheep. Het zoogenaamde pelgrims-fort, door de Tempeliers en Teutonische ridders in het vorige jaar gebouwd, was als verzamelplaats aangewezen. De koning, de hertog en de grootmeesters kwamen daar ook aan; maar de overige schepen liepen met volle zeilen en een sterken noordenwind hen voorbij en wierpen binnen drie dagen het anker voor de haven van Damiate. Toen de koning den zesden dag aankwam, waren wij reeds, zonder eenigen tegenstand te ontmoeten, geland, en hadden het kamp opgeslagen tusschen de zee en de oevers van den Nijl.

'Nu toog alles aan het werk om de belegering voor te bereiden: katapulten en blijden, stormrammen en schiettorens werden in elkander gezet, stormladders, haken en werpspiesen op hoopen gestapeld, handen voetbogen, zwaarden en bijlen, knodsen en strijdhamers gehandteerd en beproefd, terwijl ook de schepen werden ingericht en met torens voorzien, om de beide forten, die den Nijl bedekten, te kunnen aanvallen.

'Intusschen heeft de belegering zeventien lange maanden geduurd. In den beginne hebben wij menig gevecht met de Muzelmannen geleverd en menig voordeel op hen behaald; maar - aan wien de schuld moet worden geweten zal ik niet beslissen - de belegering werd niet met kracht doorgezet, men wist geen partij te trekken van de behaalde voordeelen, en gaf zich te veel aan eene noodlottige werkeloosheid over. Dit had ten gevolge, dat in het volgende jaar vele kruisvaarders ons verlieten en naar Europa wederkeerden, alsmede dat de vijand zich hoe langer hoe meer versterkte.

'Paus Honorius, hiervan onderricht, deed andermaal een beroep op het geloof en den riddergeest der europeesche vorsten; en zoo zagen wij gelukkig in het voorjaar van 1219 nieuwe strijders opdagen uit Duitschland, Pisa, Genua en Venetië, terwijl

ook de jeugdige koning van Engeland, Hendrik III, de dappersten zijner ridders zond om de gelofte te vervullen, die hij en zijn vader gedaan hadden.

‘Omstreeks dien tijd had er eene gebeurtenis plaats, die zeer natuurlijk is, maar toch van grooten invloed was zoowel op ons als op den vijand. Een bijna geheele maansverduistering werd door de Muzelmannen als een ongelukkig voorteeken aangezien, terwijl er ook niet weinigen onder de onzen waren, die er uit voorspelden dat de halve maan der Turken weldra had uitgeschenen; zoodat de onzen met nieuwen moed, de vijanden met moedeloosheid werden vervuld. Daarbij kwam, dat de dood van Malek-Adhel, broeder des sultans, groote verdeeldheid in het leger der Muzelmannen had teweeg gebracht. De koning begreep van dit alles te moeten partij trekken, en gebood op een ochtend gansch onverwacht een aanval op het vijandelijk kamp, dat voor de stad lag. Wat er geschied is, weet ik niet: de Mahomedanen spreken van verraad, de Christenen van een wonder; maar toen wij aan het vijandelijk kamp kwamen was het geheel verlaten, en bood ons een rijken buit en eene heerlijke legerplaats onder de muren van de stad aan. Voegt daarbij, dat ons de tijding gewerd dat de keizer van Duitschland zelf met een geducht leger in aantocht was, en dat ons door gevangenen was verzekerd, hoe de stad allengs in den uitersten nood verkeerde en geen voorraad van levensmiddelen meer bezat: en gij zult begrijpen dat onze moed was verlevendigd, en wij den raad van den kardinaal-legaat Pelagius toejuichten, om eindelijk tot de inneming der stad over te gaan.

‘Ik heb u reeds gezegd, dat de haven van Damiate door twee sterke torens werd verdedigd; daarenboven waren drie dikke ijzeren kettings van den eenen toren tot den anderen gespannen en sloten den ingang van den Nijl dus geheel voor de schepen af. En toch bood die haven den zekersten toegang tot de stad, daar de muren hoog en sterk waren. De Hollanders en Friesen, bekend als echte waterrotten, stelden voor, om drie koggeschepen van zware en scherpe ijzeren zagen aan den voorsteven te voorzien, en dan met volle zijlen tegen de kettings aan te varen, niet twijfelende of dezen zouden wel in stukken springen. Dit voorstel beviel den koning, en de schepen werden gereed gemaakt.

‘Intusschen had ook de vijand de aanstaande komst van den duitschen keizer vernomen en begreep voorzeker uit onze bedrijvigheid, dat hij weldra een vreeselijken strijd zou te leveren hebben tegen den machtigsten monarch van het Westen. Daarvoor terugdeinzende, zond de sultan van Caïro gezanten om den vrede te vragen, en deed de schoonste voorstellen zoowel als de voordeeligste beloften. Hij bood aan, het koningrijk en de stad Jerusalem aan de Franken terug te geven, en slechts Karak en Montreal tegen een jaarlijksche schatting voor zich te houden; tweemaal honderd-duizend denarissen zou hij uitbetalen om de gesloopte vestingwerken te herbouwen, en daarenboven alle gevangen Christenen in vrijheid laten.

‘Gij zult begrijpen, dat die voorstellen ons schoon in de ooren klonken, en dat velen, die de streken en ontrouw der ongeloovigen niet kenden, meenden ze te moeten aannemen. Maar de koning zoowel als de Tempeliers, de Johannieten en de Teutonische ridders, de legaat, de patriarch van Jerusalem, de bisschoppen en de gansche geestelijkheid oordeelden, dat het slechts een list was der Muzelmannen, om het leger der Christenen uit een te doen gaan en te verdeelen, om aldus zonder slag of stoot Damiate te redden en het reeds veroverde land te blijven bezetten. De gemoederen waren verdeeld; en wat de sultan misschien had bedoeld, gebeurde: - er ontstond tweespalt onder de kruisvaarders.

‘God had ons echter een wijzen raadsman geschonken in den pauselijken legaat Pelagius. Hij ging den koning van Jerusalem in zijn tent vinden en wees hem op de

verdeeldheid, die door het voorstel des sultans onder de pelgrims was geboren, en op het gevaar dat daaruit noodzakelijk moest voortkomen.

‘Voorkom die ramp en bezweer het onweder eer het losbarst,’ was zijn raad.

‘Wat wilt gij dan?’ vroeg de koning.

‘Beveel op staanden voet alles in gereedheid te brengen tot het bespringen van de stad, die toch reeds uitgehongerd is en slechts een zwakken tegenstand zal kunnen bieden, en val nog dezen nacht den vijand op het lijf.’

‘Gij hebt gelijk,’ antwoordde de vorst: ‘alles geschiede gelijk gij gezegd hebt.’

‘'t Was den 4^{en} November. Wapendragers doorliepen oogenblikkelijk het kamp der kruisvaarders en beklommen de schepen, uitroepende:

‘In den naam des Heeren en der H. Maagd! wij gaan Damiate aanvallen; met de hulp van God zullen wij het innemen.’ En al de krijgslieden antwoordden: - ‘De wil des Heeren zij gezegend en volbracht!’ Ook de legaat doorliep de rijen der soldaten en voorspelde hun de zekere overwinning.

‘Al het belegeringstuig, de houten roltorens, rammen, muurbrekers en ladders stonden gereed; ieder soldaat had zijne wapens gescherpt en zijn plicht vernomen, terwijl ook op de drie koggen groote bedrijvigheid heerschte. Ik had de eer met mijn Haarlemsche boogschutters op het grootste schip geplaatst te worden, dat vooraan zou varen om de kettings te breken, en moest mij haasten om alles nog vóór den avond gereed te hebben. Immers ons werd de gewichtigste maar tevens de gevaarlijkste post toevertrouwd, en ik mocht dus niets verzuimen wat tot het welgelukken der onderneming kon bijdragen.

‘Kort na middernacht werd het teeken tot den aanval gegeven. 't Was onstuimig en stormachtig weder. In de diepste stilte trokken de strijders naar de hooge muren, en plantten hun torens, voorzien van wipbruggen, die zij op de vesten konden neêrlaten. De stormladders werden aangehaakt, en met de schilden boven hun hoofd, die een ondoordringbaar ijzeren dak vormden, klommen zij tegen de muren op. Middelerwijl waren onze ankers gelicht, en met volle zeilen, door den stormwind gezwollen, voeren wij, of liever renden wij op de ijzeren kettings aan. Ik stond met mijn Haarlemmers voor op de kogge, gehurkt onder de beukelaars en met de pijl op den boog. Geen sterveling, die een woord sprak; en daar heerschte een plechtige stilte op het oorlogschip, alsof men in aandachtig gebed op de knieën lag, in plaats van ten bloedigen strijd te vliegen. Eensklaps voelden wij een harden schok, die de meesten achterover wierp; maar de juichkreet, die van de kogge achter ons opging, was ons het teeken, dat de ketting verbroken en ons schip den Nijl ingevaren was. Een dichte regen van pijlen viel op ons neêr, maar gaf aan de tweede kogge gelegenheid, om ongemerkt den toren, die aan den hoek der stad gebouwd was, te naderen, en de wipbrug van haar houten toren te laten vallen. Toen volgde er een korte strijd; en terwijl wij met onze pijlen den vijand van de wallen terug dreven, sloegen de schepelingen der andere koggen, door den toren op de wallen gekomen, hen verder op de vlucht. In den vroegen morgen trokken wij, luide het *Kyrie eleïson* zingende, van de haven langs de wallen binnen de stad naar de zijde, waar het leger den aanval deed. En toen de kruisvaarders ons het *Kyrie eleïson* hoorden zingen, antwoordden zij daar buiten met het *Gloria in Excelsis Deo,* terwijl zij

zegevierend langs twee verbrijzelde en verbrande poorten de stad introkken. Nu hief de legaat het *Te Deum* aan, en als een ratelende donder klom het danklied van het overwinnend leger naar omhoog.

'Daar was geen vijand meer te achtervolgen; geen levende ziel was in de stad gebleven, die haar inwoners, tijdens het beleg, van zeventigduizend door pest en hongersnood tot drie-duizend had zien versmelten.

'Zoo hebben wij dus, door de hulp des Heeren, op den 5^{en} November omstreeks elf uur Damiate ingenomen door onzen moed en beleid, zonder overgave, zonder grooten tegenstand, zonder plundering of slachting.'

'En zoo heeft de heer van Valdegem zaliger in zijn stervensuur de overwinning mogen zien, die gij behaald hebt,' sprak heer Heynrick; 'want een kort oogenblik te voren blikte hij als in vervoering naar het altaar en dankte God luide voor de zegepraal der Christenen.'

Ida was getroffen, vooral ook door de herinnering aan haars vaders dood, en weende in stilte; 't waren tranen zoowel van vreugde en dankbaarheid als van droefheid en rouwe.

'De weinige Muselmannen,' hernam de heer van Popkensburg, 'die ons levend in handen gevallen waren, behielden hun vrijheid, maar moesten de stad reinigen en zuiveren en de dooden begraven. Eenige dagen daarna trokken wij in processie de stad binnen; de legaat, bijgestaan door den patriarch van Jerusalem en de gansche geestelijkheid van Ptolomaïs, zong de Hoogmis, die in de groote moskee, nu veranderd in eene O.L. Vrouwekerk, werd opgedragen, en richtte daar een bisschoppelijken zetel op. Vervolgens werd de stad als een heerlijke bezitting den koning van Jerusalem toegewezen, en reikte men de verschillende belooningen aan de dapperen uit. Mijne Haarlemsche boogschutters, die zooveel tot de inneming der stad hadden bijgedragen, ontvingen twee metalen klokjes van zilverachtigen toon, die in de moskee hadden gehangen, en later van den Keizer ook het recht om een zwaard en een kruis in hun wapen te voeren.'

'Maar gij verhaalt mij niets van uw eigen heldendaden,' zeide de jonkvrouw. 'En gij hebt in die gevaren nooit aan mij gedacht?'

'Lieve Ida!' was het antwoord: 'als ik u gezegd heb, dat ik de eer had de aanvoerder der Haarlemmers te zijn, die het gewichtigste maar ook gevaarlijkste deel aan de overwinning hebben genomen; en als ik daarbij gevoegd heb, dat zij eene heerlijke belooning naar hunne goede stad hebben medegebracht, mag of behoef ik dan nog iets van mij zelven te herhalen?'

'Neen! neen! heer van Popkensburg!' verzekerde de rentmeester; 'en als wij er nog aan konden twijfelen, dan heeft deze ochtend wel allen twijfel weggenomen, en uwe dapperheid aan onze geëerbiedigde jonkvrouw doen kennen.'

'Daarvan komt de eer aan God toe,' hernam de edelman; 'want Hij heeft u door dien droom voor het gevaar gewaarschuwd, en u daardoor in staat gesteld u met zooveel beleid te verdedigen, terwijl Hij mij ook ter rechter ure deed aankomen om u te ontzetten.'

'Gij hebt gelijk, heer!' bevestigde de priester: 'God is oneindig in zijne goedheid en liefde, en Hij verlaat nooit de zijnen, die op Hem vertrouwen.'

'Maar nu moet ook de wapenspreuk van het huis van Valdegem veranderd worden,' meende heer Simon. 'Uit de vogelen zocht men oudtijds de toekomst te kennen: en

nu heeft God zelf u door het droomen over een vogeltje gewaarschuwd voor het gevaar, dat u dreigde. Laat onze wapenspreuk, Ida! dus niet meer zijn: *armis et telis,* maar voortaan luiden: *auspiciis et telis*.'

Den volgenden dag werden heer Aelbrecht van Scoten, de friesche edelman Widdo en zijn wapenknecht naar Haarlem overgebracht en aan den graaf van Holland uitgeleverd, opdat deze over hen zou recht doen.

Eene maand later was Simon van Popkensburg met Ida gehuwd, en gehuldigd als de nieuwe heer van Valdegem.

XI.

Waarde lezer of lezeres! als gij nu van Velzen langs Driehuizen naar Zandpoort wandelt, of op den straatweg de zandlaan naast Roozenbeeck inslaat, dan komt gij voorbij 'Auspiciis et telis,' en kunt het groote wapen nog boven den ingang van het huis gebeiteld zien, terwijl de grafsteen van heer Heynrick nog ter westerzijde van het huis ligt.

Dicht bij Schoten staat op een stuk land een oude blauwe steen, waar men zegt dat de verslagenen van den heer van Scoten zijn begraven.

Het stamhuis van heer Simon van Popkensburg heb ik meermalen bezocht, een klein vriendelijk kasteel met vier ronde torens. Het stond te Sint Laurens op Walcheren, en is, meen ik, eerst voor een paar jaar jammerlijk gesloopt.

En zijt ge op een avond in het vriendelijke en schoone Haarlem, dan zult gij van negen uur tot half tien twee klokjes hooren luiden, wier zilverklank over de gansche stad heenruischt. En als ge weten wilt wat dat beduidt, vraag het slechts aan den kleinsten jongen, dien gij tegen komt, en hij zal u antwoorden met een gelaat, waarop zijne verwondering over uwe onkunde te lezen staat: 'dat zijn de Damiaten!'

Van het oorlogsveld.

Een correspondent uit het duitsche hoofdkwartier te Vaux nabij Metz getuigde het volgende treffende voorval.

Wij hadden, zoo zegt hij, juist het middagmaal gebruikt toen men kwam berichten dat een oud fransch krijgsman den kommandant, den luitenant-kolonel von Henning, verlangde te spreken.

Er trad een lang eerbiedwaardig grijsaard binnen, een weinig gebogen onder den last der jaren, eenvoudig gekleed, met het kruis van 't legioen van eer op de borst; zijn edel, hoog voorhoofd, fonkelende oogen en sneeuwwit haar maakten zulk een diepen indruk dat al de aanwezigen bij zijn verschijnen, onwillekeurig opstonden en eene buiging maakten.

'Mijnheer de kommandant en mijne heeren officieren,' zegde hij, 'vergun mij een oogenblik een verzoek tot u te richten. lk ben een oud soldaat, gelijk ge ziet. Sinds jaren leef ik eenzaam in een vreedzaam dorp, echter dicht genoeg bij Metz om elken morgen en elken avond de reveille en de retraite van uit Metz te kunnen hooren. Mijn arm land is in uwe macht, ik ben te zeer soldaat, om de krijgsbevelen niet te eerbiedigen. Aan al de inwoners van Vaux is last gegeven hunne wapenen in te leveren. Mijne wapenen bestaan uit een oud jachtgeweer en een hartsvanger. Om dien hartsvanger kom ik u thans lastig vallen. Gij weet, mijne Heeren, hoe een oud soldaat prijs stelt op sommige overblijfselen van vervlogen roem en doorgestane

gevaren. Mijn vader ontving dien hartsvanger uit de hand van Napoleon I op het bloedige slagveld van Austerlitz. In menigen veldtocht droeg ik het wapen aan mijne zijde, thans mis ik mijn ouden kameraad aan den spijker der wapenkast, waaraan ik hem placht te hangen. Geef aan een oud soldaat die gedachtenis weder, welke voor u van geen nut is en hem herinnert aan menig gesneuvelden wapenbroeder, aan menigen harden worstelstrijd, aan menig eenzaam nachtwaken. Indien ik te veel gevraagd heb, vergeef mij dan mijne vrijheid, doch zoo 't mogelijk is, dat ge mijn verzoek toestaat, ontvang dan de oprechte en innigste dankbetuiging van een oud soldaat, welke, gelijk gij allen, voor zijn vaderland gestreden en gebloed heeft.'

De kommandant gaf aanstonds bevel om den hartsvanger te halen. De oude militair rookte eene sigaar en dronk met de pruisische officieren een glas wijn. En toen zijn wapen hem door den kolonel werd ter hand gesteld, blonk een traan van vreugde in 't oog van den grijsaard. 'God zegene u mijne heeren,' sprak de oude man diep geroerd bij 't afscheid. 'Hij vergelde u de weldaad bewezen aan kapitein Lamoricière, gewezen officier in het fransche leger.'

't Was op den 27^{n} Augustus. Stroomen bloeds had de woedende oorlog reeds doen vloeien en duizenden harten betreurden het gemis van een dierbaar pand, op het slagveld gevallen onder het vijandelijke vuur, en tien duizenden leefden in angstige spanning in hoop en vrees of de doodenlijsten hun de namen zouden melden hunner dierbaren, of zij in een lazareth gewond ter neder lagen ofwel elk oogenblik nog hun leven bedreigd werd. Vóór de stad Sédan waren de vijandelijke legers slaags en bloedig was het gevecht hetgeen werd geleverd. Onder de strijders bevindt zich in het fransche leger een jongeling in den bloei des levens. Bij het weêrgalmen der krijgskreeten had hij zich losgerukt uit de armen eener oude moeder, welke dreigde van droefheid te bezwijken. Zijn vader een afgeleefd man drukte hem weemoedig de hand en zegde het onbewimpeld: 'Jongen, het is ten laatst vaarwel.' En hij toog ten strijde, den rouw in het hart om het lot zijner bejaarde ouders, in wier bekrompen geldelijke aangelegenheden zijn handenarbeid zoo ijverig en liefdevol was te gemoet gekomen. Ach die brave ouders, zij hadden betere jaren beleefd en de tegenspoed, in hunne oude dagen verergerd door het leed om zijn vertrek, folterde dat jeugdige hart, hetwelk overigens van krijgsmoed blaakte, getuige de dag van den 27n waarop reeds vele onverpoosde strijduren zijne vaderlandslievende dapperheid hadden ten dienste gestaan. Daar flikkert het uit 's vijands drommen en bijna gelijktijdig stort de held; zijn mond stamelt den kreet van 'vader' en 'moeder,' en hij wentelt zich in het stof. Met meer anderen draagt men hem ter zijde. Daar ligt hij stervend ter neêr. Wild staart hij in 't rond en zijn dwalende blik stuit op een dier engelen van liefdadigheid, welke als een contrast op het slagveld genezing en leven brengen waar het vijandelijke geschut dood en verminking zaait. Zij nadert hem, de liefdezuster, knielt bij hem neêr, onderzoekt zijne wonden, legt verband, staart hem weêmoedig aan en een gil ontsnapt gelijktijdig aan beider borst. 'Eleonore' gilt de stervende en met dien kreet ontsnapt hem de jongste snik; 'François' krijt de verpleegster, en stort, door een ander schot getroffen, stervend op het lijk haars broeders.

Een engelsch correspondent, welke het slagveld van Sédan daags na 't gevecht bezocht, deelt o.a. de volgende schets mede van hetgeen hij met eigen oogen aanschouwde.

'Nooit heeft een menschelijk oog' zegt hij, 'iets afschuwelijkers gezien

dan de oorlogstafereelen rondom Sédan. Verbeeld u geheele hoopen van stukken gekleurd laken, door bloed en verbrijzelde hersens aan elkander gekleefd, met menschelijke beenderen vervuld; rompen zonder hoofd, beenen zonder lichaam, ingewanden overal verspreid, lijken in alle richtingen liggend, ingeslagen hersenpannen, hoofden zonder aangezicht, menschenvleesch, beenderen, kleêren alles dooreen gemengd, alsof zij in een vijzel gestampt waren, en dat over een uitgestrektheid van verscheidene mijlen, dikwijls zonder tusschenruimte, naast elkander verspreid, en men kan zich ondanks al de inspanning der verbeeldingskracht nog slechts een flauw denkbeeld maken van het vreeselijk schouwspel, dat de werkelijkheid aanbiedt.

‘Meer dan eens is 't mij gebeurd, dat ik twee paarden naast elkander zag uitgestrekt, nog geheel opgetuigd en door het springen van dezelfde granaat gedood. Vaak heb ik vier, vijf, zes mannen, met evenveel paarden gezien, door de stukken van hetzelfde projectiel omgekomen. Naast hen lagen minstens acht fransche soldaten uitgestrekt door de ontploffing van een granaat, welke in hunne compagnie was gevallen. Allen lagen in de rondte met de voeten in een kring uitgestrekt, het hoofd op de borst, getroffen door een splinter van een granaat. Een zonderling en onverklaarbaar verschijnsel was de zwarte gelaatskleur van al die dooden. Ontbinding liet zich nog niet bespeuren, want de dood had pas den vorigen dag plaats gehad.

Een andere omstandigheid welke mij trof, was de uitdrukking van angst welke op meer dan een gelaat stond geteekend. De dood door de bajonet veroorzaakt, is akelig; zij welke door het staal sterven, met strakke oogen, open mond, waaruit de tong steekt, vertoonen in hunne trekken de uitdrukking der hoogste smart. Een geweerkogel daarentegen schijnt, daar hij plotseling het leven afsnijdt, geen groote pijn te veroorzaken. De trekken behouden een kalme uitdrukking, vertoonen soms zelfs een glimlach. Intusschen was de meest algemeene uitdrukking op het slagveld onder de niet verminkte dooden die van ontzetting en een onbeschrijfelijken doodstrijd.’

BRES BIJ DE PORTA PIA. (Zie bl. 113.)

Bij de verschillende proeven van onverschrokkenheid waardoor zich de duitsche cavalerie heeft onderscheiden, verdient de stoutmoedige wijze genoemd te worden, waarop een badensch dragonder zich van een telegraaf-toestel meester maakte. Hij had namelijk last gekregen, om met nog twee dragonders van zijn regement, uit Schirmeck, westelijk van Straatsburg gelegen, een paar uur in het vijandelijk land ter verkenning te rijden; de drie dragonders drongen echter wel tien uur ver door en kwamen eindelijk in het fransche stadje Raon l'Etappe. De bewoners der plaats, welke aan geen duitsche troepen dachten en ze veel minder nog gezien hadden, snelden hunne huizen uit onder het roepen van: ‘de Pruisen komen,’ zoodat spoedig de gansche stad op de been was. De drie waaghalzen galoppeerden, hun sigaar rookende, naar het stadhuis en vroegen naar den maire, welke dan ook spoedig verscheen. De aanvoerder van het troepje liet zich naar het telegraaf-kantoor brengen, gaat er binnen, snijdt de draden af, schroeft den toestel los en pakt hem in tegenwoordigheid van den maire en den eveneens verbluften gemeenteraad, welke inmiddels toegesneld was, op de paarden. Dit was spoedig gedaan, en voort galoppeerden de drie koene

ruiters de stad uit. - Nauwelijks hadden zij de stad verlaten of de kommandant van de gendarmerie aldaar beroofde zich zelf van 't leven, dewijl hij, naar zijn zeggen, de schande niet kon verdragen, dat in eene stad van 8000 zielen, 3 soldaten zich van den telegraaf hadden meester gemaakt. De aanvoerder der dragonders kwam met zijne twee kameraden na twee dagen weêr in 't duitsche leger en ontving als belooning voor zijn onverschrokken daad het telegraaftoestel ten geschenke, hetwelk hij op zoo stoutmoedige wijze had weten buit te maken.

Onder de monumenten, die door 't vernielende oorlogsvuur verwoest zijn, behoort het paleis van St. Cloud. Een fransche granaat stak 't gebouw in brand, en weinig meer dan de muren zijn overig om te toonen wat het eenmaal was. De aard van het terrein bracht mede dat het, bij het beleg van Parijs, hetzij dan van de zijde der belegeraars, hetzij van die der belegerden, dat lot moest treffen. Hoe menige diplomatieke ontmoeting, hoe menige hofintrigue is door die puinhoopen aanschouwd! Staatslieden reden naar St. Cloud om hun keizerlijken meester te raadplegen; vreemde vorsten kwamen derwaarts om het park en de tuinen te zien, of tot kleiner, uitgezochter kring dan die der Tuileriën te worden toegelaten. In één woord, het was hel paleis dat het nauwst verbonden was aan de persoonlijke geschiedenis van het tweede keizerrijk, en even als dat keizerrijk, ligt het in puin.

Door fransche bommen zelf werd die roem van het tweede keizerrijk vernield. De vlammen stegen hoog boven het dak uit; verwijderde voorposten der Pruisen Oost- en Zuidwaarts, zagen den rook en vroegen verbaasd welk gebouw het kon zijn dat zoo fel brandde. De dichter bijgelegen voorposten deden hun best om het fraaie meubilair er uit te brengen en te redden. Er was geen oogenblik te verliezen, want de vlammen likten de vloeren en paneelen met vreeselijke begeerlijkheid. Schilderijen trokken in een oogenblik samen, spiegels sprongen door de gloeiende hitte. De staatsievertrekken, het boudoir der keizerin, al de pracht en grootheid van 't paleis, verdween in rook.

St. Cloud werd een vormlooze puinhoop. De bevallige stad, welke er achter ligt, vertoont geen spoor van beschadiging. Maar de voorgrond der schilderij voor de schildwachten, welke achter de boomen in het park rondkruipen, is het in de asch gelegde paleis.

Tot de geredde voorwerpen behooren o.a. de beroemde marmeren buste van Napoleon I uit den tijd van het consulaat, een verzameling van prachtige vazen, het gouden crucifix uit de kapel en een groot gedeelte van de keizerlijke bibliotheek. Vele van deze voorwerpen heeft de kroonprins, in zijn kwartier laten brengen om zeker te zijn, dat zij niet beschadigd zullen worden.

Een der eerste schilderijen, welke vuur vatte bij den brand, was die welke voorstelt de ontvangst van koningin Victoria door den keizer en de keizerin. De brand deelde zich al spoedig mede aan de Salon de Mars, dien Lodewijk XIV met verschillende allegorische voorstellingen van Mignard liet versieren, en bereikte daarop de Galerie d'Apollon, zonder twijfel de merkwaardigste zaal van het paleis, welke het tooneel geweest is van een aantal merkwaardige gebeurtenissen uit de nieuwere geschiedenis van frankrijk. Hier werd de coup d'état beraamd van den 18^n en 19^n Brumaire (9 en 10 November 1799), de opheffing van den Raad der vijfhonderd door generaal Bonaparte; nier werd den 18^n Mei 1804 aan het volk de verheffing van Bonaparte tot keizer bekend gemaakt; hier ontving den 7^n November 1852 de president der Republiek het senatusconsult, waarbij hem de kroon van het tweede keizerrijk werd opgedragen.

[Nummer 16]

De groote vreugde.

't Is nacht. - Gelijk met goud omtogen
't Fluweel, tot halfrond uitgebogen,
   De koninklijke wieg omspant, -
Zoo prijkt, van starrengoud doorweven,
't Azuren luchtkleed om de dreven
   Van Bethlehem - in Juda's land.

Bij 't flikkren van dien starrenluister
Rijst grauwend in 't gebroken duister
   Een tent, gespreid in 't open veld;
Rondom op zachte mostapeten
Zijn herdersknapen neêrgezeten,
   Wier oog het wollig vee verzelt.

Wat verder, 't hoofd op d'arm gelegen,
In zoeten sluimer neergezegen,
   Rust eene uit Isrel's dochtrental:
't Is Dina, om haar minlijk wezen,
Maar meer nog om haar deugd geprezen,
   Gevierd alom in Bethlem's dal.

Een schaapje wit gevlokt en teeder
Ligt spelend aan heur zijde neder,
   En streelt zoo zacht de hand der maagd,
Die 't in de malsche klaverweide
Of aan den koelen vliet geleidde,
   Of koesterend in de armen draagt.

Maar zie - wat doet haar wakker schrikken?...
Wat vreugde straalt er uit die blikken?...
   ‘O!’ - juicht ze - ‘de afgebeden dag
Ontgloort!... Maar ach, 't is heengevaren
't Gezicht!... Wie zal het mij verklaren?
   Hoort, Broeders, wat ik slapend zag:

Daar schoot een lichtstraal van den hoogen;
En 't ruischte, of 't palmbosch werd bewogen
   Door d'avondwind: - een Englenschaar
Streek neder ginds op Bethlem's dreven,
Een hunner hield een kind geheven...
   Och! of het de Messias waar!’

Dus sprekend breekt zij uit in snikken,
En vragend wenden zich heur blikken
   In 't ronde, doch het antwoord draalt.
Ach, van geslachte tot geslachte
Had Israël den Lang-verwachte
   Verhoopt en in die hoop gefaald!

En smeekend bad zij: ‘Hoor ons klagen
Barmhartig God! laat d’ ochtend dagen,
   Verdrijf den eeuwenlangen nacht!
Schenk ons 't verlangen onzer vaderen,

Naar 't woord der heilge orakelbladeren,
De bloem uit Jesse's stam verwacht!

O, regent, regent Hem, gij wolken,
Den Redder Isrel's, door Gods tolken
Voorspeld met nimmer falend woord!
Dauwt, heemlen, dauwt Hem van den hoogen,
Hebt met ons klagen mededoogen,
Breng, aarde, breng uw Heiland voort!'

Zoo klonk der schuldelooze bede
En 't diep gezucht der herdren mede,
En zie - daar schiet op d'eigen stond
Uit de onbewolkte hemelbogen
Verblindend hun een licht in de oogen,
En golft de gansche vlakte rond.

En even snel, op gouden veder
Daalt voor hun oog een Engel neder,
Hij neigt het hoofd: 'Weest welgemoed
Ik kom u groote vreugd verkonden,
Thans is de Heiland u gezonden!'
Dus klinkt zijn stemme hemelzoet.

'In David's stede zult gij vinden
Een kind, dat zwachtelen omwinden,
Het ligt daar in een kribbe neêr.'
Hij sprak - en op die blijde woorden
Daar ruischen eensklaps harp-accoorden,
En Englen zingen lief en teêr:

'Zij glorie in de hemelkringen
Aan God, en vrede aan stervelingen
Op aard, die zijn van goeden wil!'
En zang en licht omgolfden even
Nog Bethlem's heuvelen en dreven,
En duister is het weer en stil.

En of hun geest met de Englenscharen
Ten hemel mede is opgevaren,
Zoo staan de herders, als geboeid
Aan de aard'. - Heeft hen een droom bedrogen?...
Zij vragen het elkaar met de oogen,
Waarin de straal der vreugde gloeit.

Maar ras ontwaken ze uit dien sluimer,
Hun geest herleeft, zij âmen ruimer,
   En wakkren nu elkander aan:
‘Komt, Broeders! komt naar David's stede!
De krib gezocht! de Vorst van vrede
   Ligt daar in doeken! Laat ons gaan!’

Zij spoeden heen; en 't is of hooren
Zij 't zingen nog der Englenchoren,
   En 't woord dat ‘groote vreugde’ meldt...
Daar ijlt hen Dina juichend tegen:
Want, toen de hemeltonen zwegen,
   Was zij hen reeds vooruitgesneld.

‘Voort, Broeders!’ - roept ze - ‘ik heb 't gevonden,
Op stroo, in zwachteltjes gewonden,
   Ginds in dien stal! Voort, Broeders, voort!’ -
- Och Dina, waar? spreek op, waar ligt Hij? -
Geen antwoord; maar heur vinger richt zij...
   En allen vliegen naar dat oord.

Daar is de stal... o zielsverrukken!
Zij voelen niet wat grond zij drukken,
   Maar 't blijde hart slaan in de borst.
Ze aanschouwen... en zich zelv’ onttogen
Aanbidden zij, ter aard gebogen,
   Het Kind, hun God en Vredevorst.

En 't Kindje lacht hen vriendlijk tegen,
En zij genieten reeds den zegen
   Beloofd aan 't verre voorgeslacht.
Wat is Hij schoon! Hoe lieflijk blozen
Die koontjes, als de versche rozen
   In de eerste lentemorgen-pracht.

Zie - over 't kribje heengebogen
Houdt eene maagd de zielvolle oogen
   Aanbiddend op het Kind gericht...
Wel is zij waardig uitgelezen
De Moeder van dien Telg te wezen,
   In wien het heil der wereld ligt.

En dáár die grijze?... is hij de hoeder
Van 't godlijk Kindjen en zijn Moeder?...
   O nooit gekende zaligheid,
De staf te zijn dier kroon der vrouwen,
En dag aan dag dat Kind te aanschouwen,
   Dat hemelglanzen om zich spreidt!

Dan ach! een arme stal de woning
Van David's Zoon, - voor Juda's koning
   Een beestenkribbe als wieg! - Een God,
Wien duizend’ Engelen omzweven,
Ligt hier van reedloos vee omgeven, -
   Wien 't Al te klein is, in een grot!

En toch Hij is het! Englenmonden
Misleiden nooit; wat zij verkonden
Is godspraak! De Beloofde is Hij!
Neen, neen, zij twijflen niet, ze aanbidden:
Wees welkom Kindjen in ons midden,
Hoe nederig uw komst ook zij!

Och zie! - Het plukt uit stroo twee aren,
En weet ze kruislings zaâm te paren,
En plengt op 't kruisje traan op traan;
De herders zien de traantjes leeken,
En voelen zich den boezem breken,
Schoon zij dat schreien niet verstaan.

De Moeder neigt, en kust haar Wichtje
De parelen van 't aangezichtje,
Zij weet het wat Hem weenen doet.
En Dina voelt het medelijden
Voor 't schreiend Kind haar ziel doorsnijden
En voert Hem teeder te gemoet:

‘Ach, zeker doet uw tengre leden,
Die schaamle windsels nauw omkleden,
Het harde strooien bedje pijn!
Och, ware ik rijk... Gij hadt een woning
Een donzig bedje, als van een koning,
Dan zou 't U, Kind-lief, beter zijn.

Ach 'k ben ook arm!... maar laat mij denken..
Hoe arm, ik kan toch ietwat schenken...
Mijn lamke mij zoo lief en teer;
't Is lelieblank, en o! zoo wollig,
Geen dons van duiven is zoo mollig -
Dit leg ik in het kribje neêr.’

Zij wil - maar zie, daar springt meteenen
Het schaapje blatend om haar henen,
En legt zich spelend aan heur voet.
't Was immer trouw, gelijk het zweven
Van 't schaduwbeeld, haar bijgebleven
En, waar ze ook heentoog, nagespoed.

Met kust zij 't diertje, en vlijt het teeder
Vol eerbied in de kribbe neder
Als offer tevens en geschenk.
O heerlijk loon! 't Kind legt zijn handje
Verheugd op Dina's liefdepandje,
En dankt haar lieflijk met een wenk.

Wat kan heur harte nog begeeren?...
Nu zullen allen huiswaarts keeren,
Vermelden wat hun is geschied;
‘Maar eerst nog moet een danklied rijzen
O, Broeders, voor die gunstbewijzen!’
Zij sprak - en statig klonk het lied:

Messias, wonende in ons midden,
Dien we in dees armen stal aanbidden,
Ontvang den dank dien wij U biên.

Wij mochten U, den Lang-verwachte
De hoop van 't verre voorgeslachte,
   Wij herderen het eerst U zien!

De vredestijd is aangebroken,
De bloem uit Jesse's stam ontloken
   Het zwaard wordt in een zeis verkeerd.
Uw staf zal zacht de kudde leiden;
Het schaapje zal in malsche weiden
   Bij 't roofdier grazen ongedeerd.

Uw adem zal den raad der boozen
Vernietigen. De wereloozen
   Herstelt en steunt Gij in hun recht.
De droeven troost Gij zacht en teeder;
't Geknotte halmpje heft Gij weder:
   Zooals de Ziener 't heeft voorzegd.

Voorzegd, ja in het grijs verleden!
Maar ons werd Gods belofte heden
   Vervuld in dezen heilgen nacht.
U, Heer, dat Ge ons door Englenmonden
Die ‘groote vreugde’ deedt verkonden,
   Zij eeuwig, eeuwig dank gebracht!

B. VAN MEURS.

Kerstavond.

Wanneer in den zomer de natuur in vollen bloei praalt en de lange dag met zijne gloeiende zonnestralen voorbij is, biedt de avond eene gewenschte rust en verkwikking aan.

Men opent vensteren en deuren, Men ziet de starren dun gezaaid, Men voelt hoe 't westewindje waait, Dat met een schat van versche geuren Van vlierboom en violen suikerzoet, Van wijnruit, thym en hagerozen, Die als een rood scharlaken blozen, U in uw huis zoo liefelijk begroet.

Wij beamen volkomen wat de oude dichter van den zomeravond getuigt, doch durven desniettemin zeggen dat gedurende het gansche jaar geen avond zoo schoon, zoo treffend, zoo opwekkend voor geest en hart is als die welke het feest van de Geboorte des Heeren voorafgaat. 't Is waar de natuur slaapt alsdan; de bloemen zijn verdwenen, de boomen zijn van hun tooi ontdaan, het water is als versteend en de groene velden zijn onder een lijkkleed bedolven, doch in de woningen van hen die de komst van Christus als den Verlosser van het menschelijk geslacht vieren, geuren alsdan de bloemen van godsvrucht en schuldelooze blijdschap en overal waar men de vensters en deuren niet heeft geopend voor de moderne lichtzinnigheid en het ongeloof, schittert de ster van Jacob met een glans en een luister waarbij de gloed der avondster niet kan worden vergeleken.

Zij die geen geloof bezitten of in den zwijmelroes der aardsche genietingen voortleven, kunnen dit niet beseffen. Men moet gedurende den Advent gehoor gegeven hebben aan de stem roepende in de woestijn, men moet gedeeld hebben in de verzuchtingen der Kerk: Dauwt, hemelen, den Rechtvaardige; en gij, o aarde, open uwen boezem en breng den Verlosser voort,' om in de volle vreugde des harten met de engelen te kunnen zingen: Eer zij God in den hoogste, en op aarde, vrede den menschen van goeden wille.

Met zulke gevoelens waren onze voorouders bezield wanneer zij den Kerstavond in den huiselijken kring vierden, vol heilige feestvreugde; zulke gevoelens bezitten nog allen die in ootmoed des harten de komst des Heeren verbeiden en in den vooravond van den heiligen nacht reeds in den geest bij de kribbe van het goddelijk kind gezeten zijn en met het engelenchoor zingen: Eere zij God in den hoogste, en op aarde, vrede den menschen van goeden wille.

Door alle eeuwen heên is de Kerstavond een feestavond geweest in den schoot des huisgezins; ouders en kinderen vereenigden zich om, door heilige vreugde bezield, liederen te zingen ter eere van het goddelijk Kind dat in een kouden nacht geboren werd in een armen stal. Zijn zulke liederen geene geurige bloemen te midden van den winterslaap der natuur? Zijn het geen bloeiende rozen van hart en geest die daar geofferd worden?

De koude adem van den ongeloovigen en zinnelijken tijdgeest heeft er veel toe bijgedragen om aan den Kerstavond de godsdienstige tint te ontnemen; de wereld viert op dien avond ook feest door bals en concerten, door bijeenkomsten, waar wel de bloemen aan de natuur kunstmatig ontwoekerd bloeien, maar waar de bloemen van godsvrucht onbekend zijn, waar men den plechtigen ernst van den Kerstavond ontheiligt door lichtzinnige vermaken. Velen wier hart niet ongevoelig is voor ware godsvrucht, doch die zich in den maalstroon van het maatschappelijk leven laten medeslepen, wonen de profane vermaken van den Kerstavond bij of begeven zich

in de kringen waarin zij gewoon zijn te verkeeren, en al heerscht daar ook soms al geene straf bare luidruchtigheid, de Kerstavond gaat voor hen verloren en voorzeker met de voorbereiding ook een groot deel der verdiensten van het kerkelijk feest,

't Is waarlijk te betreuren dat niet overal de Kerstavond in de huisgezinnen wordt gevierd, zooals men dat eertijds gewoon was, in heilige vreugde. Onze duitsche naburen hebben ons daarin altijd een schoon voorbeeld gegeven. Zij plaatsten in hunne huiskamers eene heilige kribbe en plantten een zoogenaamden Kerstboom, een denneboompje, vol lichten en met geschenken voor de kinderen beladen. Men zong de oude Kerstliederen, zoo tintelend van geloof, zoo hoogst eenvoudig en toch onnavolgbaar poëtisch. Men knielde bij de heilige kribbe waarin het kindje Jezus lag, omringd door zijne maagdelijke moeder, zijn voedstervader, den os, den ezel enz. Men verplaatste zich in den geest in den stal van Bethlehem en zong herdersliederen. Welk een heerlijk voorbeeld was dat voor de kinderen, bij wie zulke indrukken soms het gansche leven door bewaard blijven. En wat zou de grooten kunnen weêrhouden om ook aan zulk eene feestvreugde deel te nemen? Waarom zouden wij in den vooravond van den nacht waarin het goddelijk Kind geboren werd niet eens weder als kinderen kunnen worden! Bij andere gelegenheden schaamt zich niemand om in de vreugde der kinderen te deelen, om vaak de ongerijmdste liedjes met de kinderen te zingen en hunne kinderlijke ‘vreugdebedrijven’ bij te wonen, wat kan ons dan weêrhouden om op Kerstavond met de kleinen de schoone liedereu te zingen, die door zoo vele eeuwen heen bewaard zijn gebleven, om bij de kribbe van Hem neêr te knielen die gezegd heeft: zoo gij niet wordt als deze kleinen zult gij het hemelrijk niet beërven?

Het godvruchtig gebruik om op Kerstavond een heilige kribbe te stellen is zeer oud. Het is zes eeuwen geleden dat de H. Franciscus van Assisi het eerst op dit denkbeeld kwam. Deze serafijnsche heilige, wiens teedere liefde voor het Kindje Jezus bekend is, verzocht aan den toenmaligen Paus de vergunning om in zijne kerk eene kribbe met het Kindje Jezus te mogen plaatsen. Hij ontving daartoe verlof. Op Kerstnacht schaarden zich zijne kloosterbroeders rondom die kribbe en zongen daar liederen. De geloovigen die deze plechtigheid bij woonden waren tot tranen toe bewogen. De heilige Franciscus herhaalde dit telken jare en van dien tijd af is het gebruik niet alleen in eere gehouden maar langzamerhand onder het volk zoo algemeen geworden dat men in Duitschland nog op dit oogenklik fabrieken heeft, waarin men zich voornamelijk bezig houdt met het vervaardigen van stallen van Bethlehem in alle afmetingen.

Ook de Kerstboom, ofschoon niet geheel van geestelijken aard, heeft eene schoone beteekenis. Die boom prijkt met tal van lichten en is met allerlei geschenken voor kinderen versierd. Na het Kindje Jezus in de kribbe vereerd te hebben begeven de huisgenooten zich naar den Kerstboom, en daar ontvangt ieder zijn geschenk. Geen wonder dus dat de kinderen in Duitschland naar de komst van het Kindje Jezus verlangen, en het moet verstandige ouders weinig moeite kosten om door eene gepaste voorbereiding te zorgen dat de kinderen van dien boom ook vruchten voor de eeuwigheid plukken, om hen naar gelang hunner ontwikkeling te wijzen op de goedheid van God, die zijn eenigen Zoon schonk om het menschdom gelukkig te maken.

Er zit inderdaad eene veelzijdige beteekenis in den Kerstboom. Hij is en blijft altijd groen en geeft daardoor een denkbeeld van de onvergankelijke heilige Kerstvreugde. De lichten, die er aan prijken, herinneren ons dat Christus het ware licht is, in deze wereld gekomen om alle menschen te verlichten, zooals de oude

Simeon bij de opdracht in den tempel zeide. Men vindt ook vruchten aan den boom, vergulde noten en appelen; zij doen denken eenerzijds aan de verlokkende vrucht van den boom der kennis, ten andere aan de vruchten van het verlossingswerk aan den boom des kruises. De overige geschenken van den Kerstboom kunnen als zoo vele zinnebeelden beschouwd worden van de hemelsche gaven, die ons door de eeuwige liefde des Vaders, in de menschwording van zijn eenigen Zoon deelachtig zijn geworden.

Ziedaar de beteekenis van den boom, die in Duitschland in de katholieke gezinnen reeds vóór vele eeuwen op Kerstavond werd geplant.

Dit gebruik bestaat nog, zoowel in de steden als op het land, doch het is op vele plaatsen door den geest des tijds ontaard tot eene vertooning, die met den eigenlijken Kerstavond niets gemeens beeft. Zij die in het geloof verflauwd of geheel door het moderne ongeloof of de wereldgezindheid van onzen tijd zijn medegesleept, hebben echter geen afstand kunnen doen van het gemoedelijke, het poëtische dat aan de christelijke viering van den Kerstavond verbonden is. De heilige kribbe wordt natuurlijk niet in hunne huiskamers opgesteld, de Kerstboom wel; doch hij heeft geene beteekenis meer, hij dient slechts tot het dragen van geschenken voor kleinen en grooten. En welke geschenken! Men behoeft slechts in de dagen die het Kerstfeest voorafgaan, de aankondigingen der verschillende dagbladen in te zien om zich daarvan te overtuigen. Niet slechts lichtzinnige maar zelfs zeer zedelooze en ongodsdienstige boeken worden als feestgeschenken aangeboden en ook werkelijk als zoodanig gebezigd.

Het is een feit dat zelfs door velen van hen die alle geloof in Christus als den eeniggeboren Zoon van God verloren hebben, Kerstboom worden opgericht. Zij maken een wereldsch feest van den Kerstavond, deelen de geschenken aan kleinen en grooten uit en geven zich, wanneer de kinderen verwijderd zijn, soms aan de grootste luidruchtigheid over.

Is dat geen openbare hoon den heiligen avond en het christelijk feest aangedaan?

De speculatie-geest is ook reeds in vele landen van den kerstboom misbruik gaan maken. In openbare gebouwen en winkels worden schitterend verlichte boomen opgericht; men houdt daarbij tombola's.

Zoo weet het ongeloof de kerkelijke feesten gemoderniseerd het maatschappelijk leven binnen te voeren en er zijn, helaas! maar al te veel Christenen die daaraan deelnemen, zonder te denken dat zij hen in de hand werken wier toeleg het is de geheiligde gebruiken van zoovele eeuwen in schandelijke parodiën te doen ontaarden.

In ons land heeft onder de oprechte Katholieken de Kerstboom nooit wortel willen schieten; het stellen eener heilige kribbe in de huiskamers is even onbekend, doch het ware te wenschen dat het vieren van den Kerstavond nog zoo in eere werd gehouden als onder onze voorvaders, zelfs tijdens de dagen van verdrukking. Mocht ons Kerstlied eenigermate kunnen bijdragen om dat schoone gebruik te doen herleven, wij zouden ons zeer gelukkig achten.

Kerstlied 1870
Muziek van Ant. J. van Schaik.
Woorden van B. van Meurs, Pr.

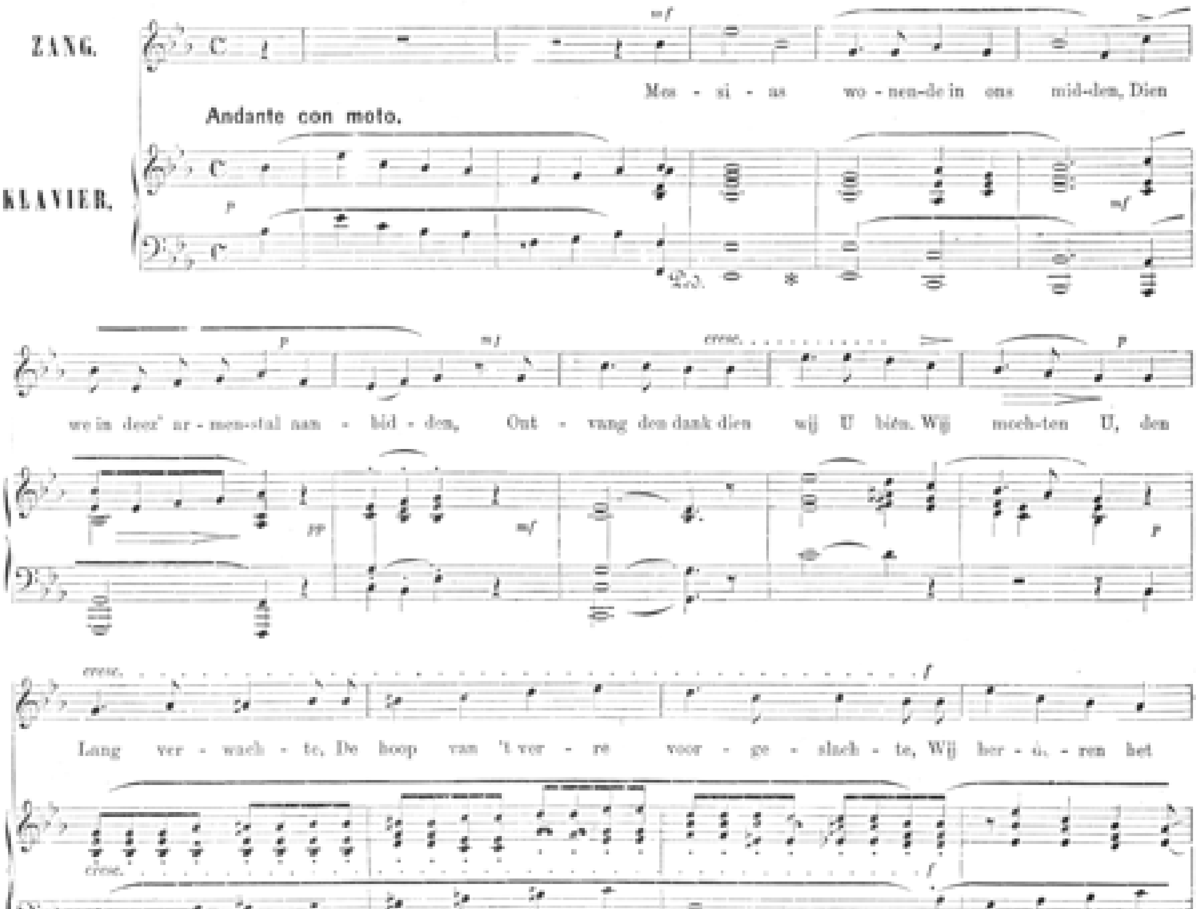

Andante con moto.
Andante con moto.

Mes - si - as wo - nen-de in ons mid-den
Dien
ZANG.
KLAVIER,
we in deez’ ar - men-stal aan - bid - den,

Ont - vang den dank dien wij U biên

Wij moch-ten U, den
Lang ver - wach - te,

De hoop van 't ver - re voor - ge - slach - te,

Wij her - de - ren het

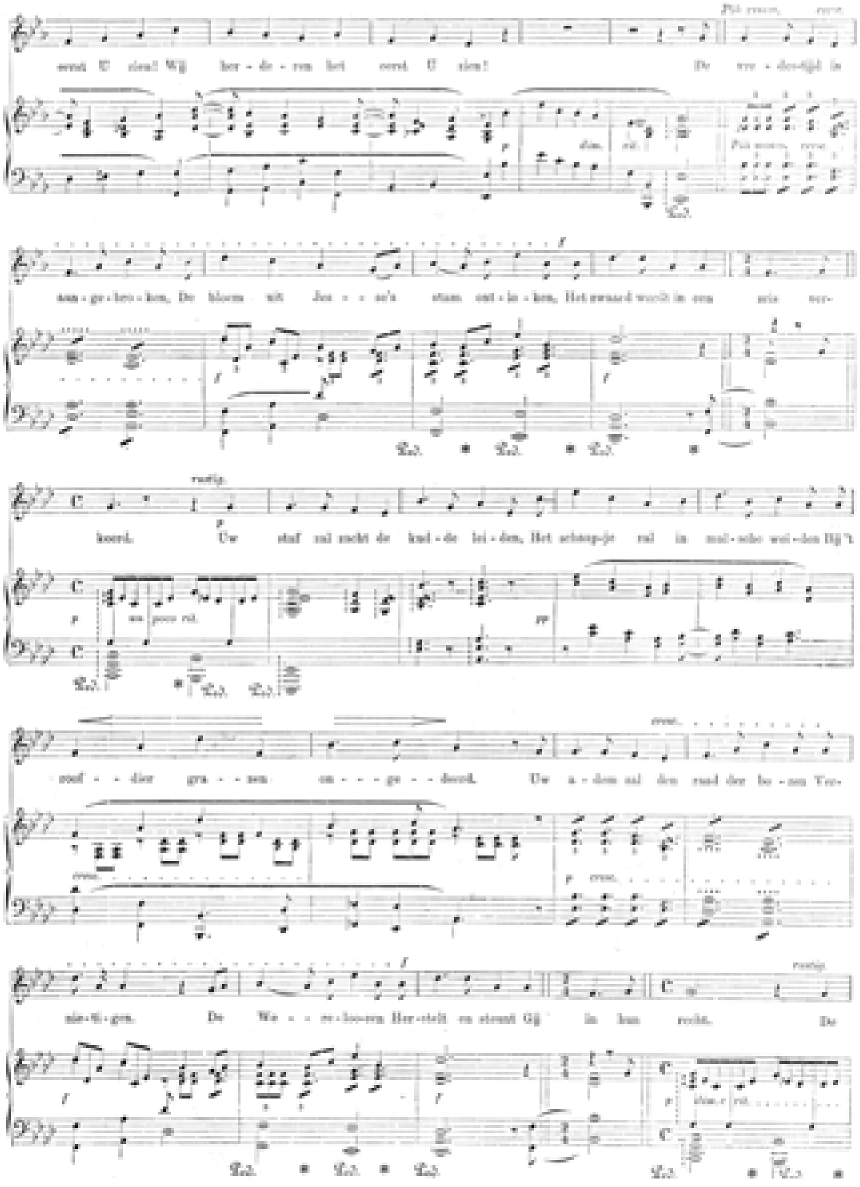

eerst U zien!

Wij her - de - ren het eerst U zien!

De vre - des-tijd is
aan - ge - bro - ken,

De bloom uit Jes - - se's stam ont - lo - ken,

Het zwaard wordt in een zeis ver-
rustig.
Keerd.

Uw staf zal zacht de kud - de lei - den,
Het schaap-je zal in mal - sche wei - den

Bij 't
roof - - dier gra - - zen on - - - ge - - deerd.

Uw a - dem zal den raad der bo - zen

Ver-
nie- ti - gen. De We - - re - loo-zen

Her-stelt en steunt Gij in hun recht.

De

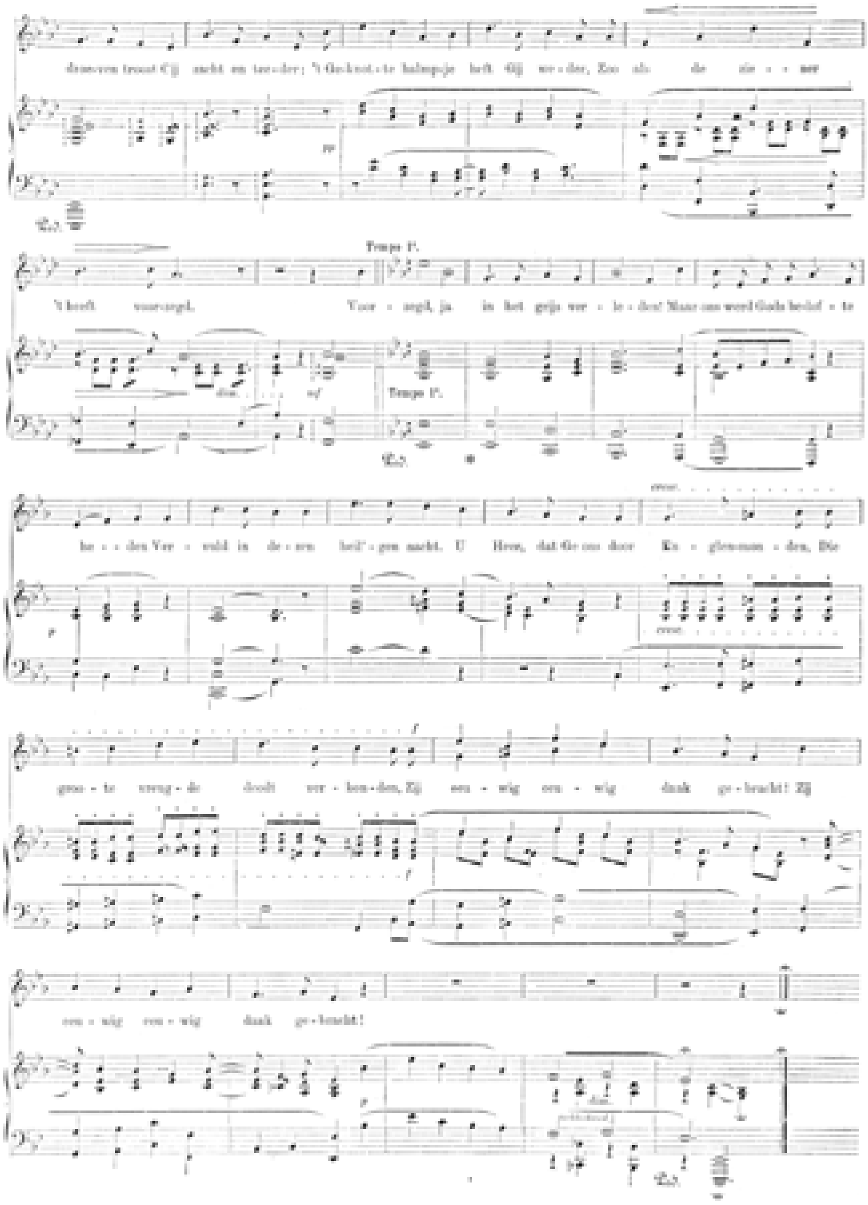

droe-ven troost Cij zacht en tee-der;

't Ge-knot - te halmp-je heft Gij we - der,

Zoo als de zie - - ner

Tempo 1°.

't heeft voor-zegd.

Voor - zegd, ja in het grijs ver - le - den!

Maar ons werd Gods be-lof - te

he - - den

Ver - vuld in de - zen heil' - gen nacht.

U Heer, dat Ge ons door En - glen-mon - den,

Die
groo - te vreug - de deedt ver - kon-den

Zij eeu - wig eeu - wig dank ge - bracht!

Zij
eeu - wig een - wig dank ge - bracht!

De oude organist.
Een Kerst-verhaal van Dr. J.J. Aghina.

Zoo mocht hij dan, sinds vijftig jaar, bij feesttij en bij lijden,
Het God-gewijde maatgezang met orgelspel geleiden.
Of 't *Veni sancte spiritus* - bij 't christ'lijk hoogtij vieren -,
Een jeugdig bruidspaar tegenklonk, als groene wimpels zwieren
Langs auterkrans en koepeldak, en dartelende kleenen
Het loovergoud en 't suikergoed, om bruid en bruîgom henen,
Voor 't altaar strooien, - of de kerk, in rouwgewaad getogen,
Weêrgalmt van 't klagend *Requiem,* dat opstijgt tot den Hoogen
Om rust voor d'arme zondaarsziel, wijl 't stof wordt weêrgegeven
Aan de aard' - of 't blij *Te Deum* klonk, met geestdrift aangeheven,
Bij feestgetij in Staat of Kerk, of dat, uit bange harten,
Een treurig *Miserere* klonk, om leniging van smarten,
Hij, Veldman, de oude Veldman, had, nu sedert vijftig jaren,
Het heilig kerkgezang geleid en steeds zijn stem doen paren
Aan 't lied, dat steeg uit 't feestgedruisch en, klonk een droeve bede,
Dan bad hij aan zijn kerk-klavier in vromen ootmoed mede.

't Was daarom heden feest in 't dorp; een feest nog daarenboven
Den Christen eind'loos dier en waard, een dag dien de Eng'len loven,
Als boven al wat schoon is schoon, vóór eeuwen uitverkoren,
Om 't god'lijk Licht op aard te zien, dat, uit een maagd geboren,
Van Oost tot West, van Noord tot Zuid, met gouden middagstralen,
Één glans, één zonnegloed verspreidt; - langs bergen en langs dalen,
Één juichtoon wekt: ‘Hallelujah!’ Één lied: ‘lof, prijs en eere
Aan God in 't hooge Hemelrijk!’ één beê: ‘de Heer der Heeren
Geef 't smachtend menschdom zijnen vreê!’ Het was de dag der dagen,
Die Godes Zoon geboren zag, om 's menschen leed te dragen.
't Was Kerstmis, 't witte kleed van sneeuw was over de aard getogen,
Als 't beeld der vlek'loos reine Maagd en moeder; Eng'len vlogen
Door 't hemelruim met jubelzang en 's Hemels harpenaren
Geleidden 't heerlijk hoogtij-lied der zingende Eng'lenscharen:
‘Hallelujah, hallelujah, zijt welkom dag der dagen,
Loofprijst den Heer en vrede op aard' den mensch, zijn welbehagen!’

't Was Kerstmis en op dezen dag juist vijftig jaar geleden,
Dat hij, als jeugdig organist, voor 't eerst was opgetreden.
Ook toenmaals was het feest in 't dorp, de kerk met eerebogen
En bloemen smaakvol opgesierd, en lustig waarden de oogen
Door 't groen, dat, kwistig aangebracht, in lange slingers zwierde
Langs beukgewelf en priesterkoor; een krans van wimpels sierde
Het orgel, dat, nieuw opgebouwd, voor 't eerst zijn stem zou paren
Aan 't feest-koraal, aan 't hoogtij-lied der vrome dorpenaren.
In plechtig zwijgen neêrgeknield, in stil gebed verslonden,
Zit reeds de vrome schaar bijeen en wacht; hoort, daar verkonden
De klokken 's priesters komst; hij naakt, daar is hij, hoort, daar galmen
Op eens door 't heilig kerkgebouw de blijdste jubelpsalmen,
En vullen beuk en koorgewelf met reine melodiën,
Uit duizend keelen van metaal; in Hemel-harmonieën
Weêrklinkt één lied, een diep gebed in orgeltaal ons tegen:
‘Kom, Schepper, kom, o, Heil'ge Geest, vervul ons met uw zegen!’

Weêr wordt het stil, het orgel zwijgt, de wondervolle accoorden

Versterven; daar weêrklinken reeds des grijzen priesters woorden
Van 't spreek-gestoelt door 't kerkgebouw: ‘Wij vieren,’ klinkt het ‘heden’
Een heug'lijk-feest, Gods komst op aard'! Te lang reeds is 't verleden,
Dat in deez' kerk een lied weêrklonk met ruischende orgeltonen;
Thans is een meesterwerk voltooid en vorm en klanken loonen
Uw christenzin, die 't bouwen deed; aan welbevoegde handen
Is 't toevertrouwd, het lied der Kerk hij hare offeranden
Te leiden; zoo weerklinke dan, voor 't eerst weêr sedert jaren,
Der Eng'len zang van Bethlehem met orgelspel en snaren!’
En, op dat afgesproken woord, door jeugdig vuur gedreven,
Had Veldman, in een breed koraal, een lofzang aangeheven,
Als nimmer hier zóó was gehoord; in aller oogen blonken
De tolken van 't getroffen hart, van aller tongen klonken
De woorden: ‘Eere zij aan God, den Schepper, toegedragen,
En vrede, vrede hier op aard, den mensch, zijn welbehagen!’

Dat was nu vijftig jaar. Wat had hij sinds geleden,
Wat vreeselijken strijd des levens doorgestreden.
Van 't achttal kinders, dat de goede God hem gaf,
Droeg hij er zeven weêr in korten tijd naar 't graf,
Één zoon bleef hem gespaard; één zoon, zijn lust en leven,
Zijn appel van zijn oog; voor hem zijn rust'loos streven
Naar welvaart, voor dien zoon, hem boven alles waard,
Werd alles uitgespaard aan hem werd niets gespaard.
Wat hij ooit had geleerd, moest hij zijn kind weêr leeren;
Nauw kon de teed're knaap nog 't zwaar klavier hanteeren,
Of, op zijns vaders knie, door 's vaders hand geleid,
Werd 't eerste lied gespeeld, het jeugdig hart gewijd
Aan kunst- en godsdienstzin, en, als na eind'loos pogen,
En eindeloos geduld de vingers rapper vlogen,
En stouter sloegen aan, of, als een melodie,
Hoe kunst'loos opgevat, als eigen fantasie
Uit 's jongskens brein ontsproot, ontwelden warme tranen
Aan 't man'lijk kunst'naars oog des vaders; zoete wanen
Van grootheid en geluk vervulden heel zijn ziel
Als 't teêr geliefde kind in vaders armen viel.

Dra werd het kind een knaap, schier meester in 't hanteeren
Van veêl en orgel; niets kon Veldman hem meer leeren;
De leerling was niet meer, het kind de school ontgroeid.
Het scheen een arendstelg, in 't kraaiennest gebroeid,
Die breed zijn wiek ontvouwt en, boven rots en wouden,
Den aether tegensnelt, tot schrik der bevende ouden.
Die, kort gewiekt, zijn vlucht van uit het ned'rig dal,
Met angst en vrees bespiên en sidd'ren voor zijn val.
Vaak had hij uren lang, met spelen en met staren,
Aan 't orgel doorgebracht en tonen, noô te paren
Harmonisch sâamgebracht accoorden vòl en schoon,
Als 't lied des nachtegaals, die, meester van den toon,
Maar zonder kunstgareel, slechts d'eigen zang kan zingen,
Uit rein gevoelen kweelt, om diep in 't hart te dringen
Van 't onbedorven oor, die, om te zingen leeft,
Maar die van toon of maat zich zelv' geen rek'ning geeft;
Hij was een dweeper, die, in zoete droomerijen
Zijn eigen ziel verteert en smelt in melodijen;
Hij scheen een jeugdig ros, dat, prachtig opgegroeid,
In ongetemde vaart door veld en weide stoeit
En toom noch kluister kent bij 't dartelende rennen,
Maar die een hand behoeft, om 't forsch genik te mennen.

Dat voelde Veldman zelf, en schoon 't hem moeilijk viel,
Te scheiden van zijn zoon, het leven zijner ziel,
En schoon zijn scham'le kas maar noô dien last kon dragen,
Toch gaf hij gaarn' ten best', wat hij in vroeger dagen
Had vlijtig saâmgegaard; een kunstvriend uit de stad,
Die van 't talent des knaaps reeds lang vernomen had,
Beloofde voor den zoon zijns vriends te zullen zorgen,
Als voor zijn eigen kind; dies op een zek'ren morgen
Had moeder Veldman Willem 's bundel saâmgesnoerd,
En vader zijnen zoon ter stede heêngevoerd.

Toen scheen het leven gansch uit de oude stulp geweken,
De dagen kropen voort voor 't oud'renpaar en leken
Wel maanden; 't oud klavier, de liev'ling van den zoon,
Werd zelden aangeroerd en was ontstemd van toon;
De veêl hing aan den wand met lang ontstemde snaren,
De merel in de kooi, gewoon zijn lied te paren
Aan 't dagelijksch concert, vloog schuchter heên en weêr
En zweeg; ook Veldman zweeg en treurde; slechts wanneer,
Doch eenmaal slechts in 't jaar, de dierb're huiswaarts keerde,
In den vacantie-tijd en toonde wat hij leerde
In 't afgeloopen jaar, scheen eensklaps geest en leven
In 't huis teruggekeerd en 't leven weêr gegeven
Aan 't kwijnend oud'renpaar; dan kwam weêr vreugde troonen
Op Veldmans aangezicht, dan klonken blijde tonen
Van vedel en klavier in de anders stille kluis,
Dan werd er feest gevierd, want Willem was weêr t'huis.

Zoo ging het vier jaar lang, en 't waren sob're jaren,
Voor 't eenzaam oud'renpaar, vier jaar van zuinig sparen,
Van onverpoosde zorg voor 't dierbaar, eenig kind.
Thans zijn ze doorgesloofd, Goddank, in 't einde vindt
Het werk zijn loon; hun kind, voor wien zij alles brachten
Ten offer, werd een man van hooggeroemde krachten
Als kunstenaar, zijn naam is reeds in aller mond,
Hij heeft den lauwerkrans behaald van 't kunstverbond,
En bovendien een som, om nog een tweetal jaren
De wereld in te gaan en kennis saâm te garen,
Van wat hem nog ontbreekt; o God, wat blijden dag
Voor d'ouden organist, hij mag hem zien, hij mag
Hem drukken aan zijn hart, hij mag hem duizend malen
Met kussen overlaân; - van zielevreugde stralen
Zijne oogen, 't hart klopt luid, wat gaat het Veldman aan,
Of jaren van gebrek en zorg zijn voorgegaan,
Wat, of de zorg te vroeg zijn slapen reeds deed grijzen,
Zijn zoon is kunstenaar, beroemd, met eerbewijzen
Schier overlaân, zijn zoon, zijn ik, zijn eigen bloed....
O, God, wat zaligheid voor 't vaderlijk gemoed!

't Is avond, en het huis is weêr tot rust gekomen,
Na 't druk gewoel des dags. Het afscheid is genomen
Van maag en vrienden; 't uur van scheiden zal dra slaan,
Want nog dienzelfden nacht zal Willem reizen gaan.
Nog éénmaal, vóór 't vertrek, zal Willem op de beden
Zijns vaders, aan diens hand, het bedehuis betreden,
En aan zijn zij geknield, vereend, den goeden God,
Die 's menschen hart doorziet, en leidt des menschen lot,
Aanbidden, dan nog eens voor 't laatst misschien, zijn handen

Aan 't orgel slaan, als dank, als kunst'naars offeranden
Voor al 't genoten goed, den hemel aangeboôn,
Als 't best verstaanbaar woord van vader en van zoon.

Daar dreunt het eerste accoord uit 't orgel: breed en schoon
En vlck'loos rein en vol, vervult een klare toon
Geheel het kerkgebouw met hemel-harmonieën,
En lost zich statig op in vrome melodieën.
Nu spint zich door 't geluid een draad, eerst duister, dan
Meer klaar en uilgewerkt, gelijk een thema van
Een vedel; licht en los, in duizenden figuren
Bearbeid, danst het voort en kust en streelt de muren
En pijlers van 't gewelf en dartelt door de kerk.
Nu galmt het in 't majeur met kracht, of 't heele werk
Des orgels medezong, dan in een teeder klager
Van 't minor, week en zacht, als op de wiek gedragen
Eens zephiers, zingt het zoet, als lieflijk harpgeluid,
Of dondert als een storm, 't bezielde speeltuig uit.
Daar klinkt een ruwe kreet, een kreet van zielelijden,
Door 't toonstuk, 't luga schokt het thema schijnt gescheiden
Van 't grondwerk; wild en woest, gelijk de ontboeide golven
Van de opgezweepte zee, die, onder schuim bedolven
De rotsen dreunen doen en beuken 't hard graniet,
Zwoegt, hijgt en jaagt de bas en smoort het vrome lied,
En overschreeuwt zich zelv’, in 't immer wilder jagen
En tobben, noodgekrijt, verzuchting, weenen, klagen
En kreten rauw en wreed, in tergende overmoed
Geslaakt, verscheuren 't oor en kwetsen 't vroom gemoed....

Op eens zwijgt alles stil.... het angstig, pijnlijk zwijgen,
Dat in den tempel heerscht, doet Veldmans boezem hijgen
En bevend wachten op wat komen zal. Nog dreunt
Hem 't dissonant accoord in 't oor; - half zwijmend, leunt
Hij 't gloeiend, bonzend hoofd aan 't altaar. - Hoort, daar stroomen
Weêr tonen lief en zoet uit 't orgel, als de droomen
Der kindsheid, vroom en goed, en toen, met donderstem,
Klinkt, in een breed koraal het lied van Bethlehem:
‘Lof, prijs en eer in eeuwigheid den Schepper toegedragen
En vrede, vrede hier op aard, den mensch, zijn welbehagen!’

En, toen de zoon van 't orgel kwam, en zijnen vader tegen-
Ging. vondt hij d'anders sterken man voor 't altaar neêrgezegen
In zwijm; - maar in 't verrukt gemoed klonk luid een vrome beè:
‘O, God mijn wenschen zijn vervuld, uw dienaar ga in vree!’

Och! of die vrome beê, in vreugdezwijm gebeden,
Verhoord was, of 't geluk van 't overzalig heden,
Van ongekend genot voor 't minnend ouderhart,
Niet door een toekomst was gevolgd van leed en smart!
Als kunst'naar toog hij uit, gevierd van vriend en magen,
Met lauwers overlaân, op aller hand gedragen,
Als afgod schier vereerd; - belaân met roem en eer
Verliet hij 't ouderhuis.... als bed'laar kwam hij weêr!
De wereld naar wier roem het jeugdig harte jaagde,
De wereld, die de deugd des kunstenaars belaagde,
Met al haar klatergoud, met al haar zingenot,
Die met haar beulen dweept en met haar slaven spot,
Die wereld werd zijn val. Dra aan een vrouw verbonden
Van zedeloos gedrag en toen, als slaaf der zonden
Van dronkenschap en spel verdierlijkt en veracht,

Verlaten door de vrouw, die hem. ten val gebracht,
En hem ter kwader uur een dochter had geschonken,
Als telg der schande, - ziek en peilloos diep gezonken
Naar lichaam en naar geest, met schande in steè van eer
Belaân, als bedelaar, zag hem zijn vader weêr.
Zóó, met een valsche veèl het kiesch gehoor vervelend,
Zóó. bed'lend met zijn kind, dezelfde lied'ren spelend,
Die hij, zijn vader, hem, als kind, eens had geleerd,
Zóó is hij in het huis zijns vaders weêr gekeerd.
Zóó stervend van gebrek, en, toen, na weinig dagen
Van lijden en ellend, zijn lijk werd heèngedragen
Ten grave, stierf ook zij, die eens hem 't leven gaf.
De moeder was te zwak voor zóóveel leed. Een graf
Bewaart hun beider stof, en Veldman, diep gebogen
Door 't al te zware leed, staart met verwilderde oogen,
Waaruit haast waanzin spreekt, omhoog, maar 't vroom gemoed,
Schoon krimpend van verdriet, bidt zuchtend: ‘God is goed!’

't Was Kerstmis, ‘t eerste christenfeest, en, als vóór vijftig jaren,
Zal Veldman, de oude Veldman thans, zijn orgeltoon doen paren
Aan d'eng'lenzang. 't Is heden feest, met wimpels en gierlanden
Is 't dorp versierd, of 't hoogtij was. De grijze tempelwanden
Zijn bont gesmukt met vlaggedoek en wimpels. Van de woning
Des grijsaards tot aan 't kerkportaal had men, alsof een koning
Zijn intocht deed, den weg versierd met bloemen en met kransen,
Terwijl de dierb're driekleur waait van toren en van transen.

In 't kerkgebouw, ten feest getooid, is heel het dorp vergaderd,
En wacht gespannen op de komst des feest'lings. Hoort, daar nadert
De stoet. Een hupsche kind'renrei, in feestgewaad getogen,
Bestrooit des grijsaards tempelgang met bloemen, aller oogen
Zijn op 't portiek gericht. Daar komt hij, hoort, daar galmen
Op eens in krachtig mannenkoor de blijde jubelpsalmen
Der Kerk door 't sierlijk bedehuis, en dreunt het door de bogen
Des tempels: ‘Eer en roem aan God, den vader in den hoogen,
En vrede op aard den mensch!’ En hij, de feest'ling, slaat zijn blikken
Naar 't altaar heên en buigt het hoofd en zwijgt, maar 't pijnlijk snikken
Des grijsaards en zijn bleek gelaat, doen hen die hem geleiden
Naar de eereplaats, het hart doorzien, dat al te zwaar moest lijden.

En weder, als vóór vijftig jaar, versterft de galm der koren
In 't heiligdom, - en weder klinkt, als vijftig jaar te voren,
Van 't spreekgestoelt' des priesters stem: ‘Wij vieren,’ klinkt het, heden
Een heug'lijk feest een jubelfeest. 't Is vijftig jaar geleden,
Dat hij, die heden hoogtij viert. voor 't eerst met orgeltonen,
In 't God gewijde kerkgebouw tot voor den troon der troonen
Zijn lofzang zond. Thans, afgeleefd, door ramp op ramp geslagen,
Kroon' welverdiende rust zijn werk, en zeeg'ne God de dagen,
Hem hier op aard nog toegelegd. Van af deez' blijden morgen,
Ben ik, gesteund door uwe hulp, in staat gesteld te zorgen
Voor rijk'lijk levensonderhoud des braven. Jonge krachten
Zijn thans aan 't orgel toebedeeld en blijde stemmen wachten
Op 't teeken voor hun jubellied; welaan dan, stemt de snaren,
Laat blij uw dav'rend koorgezang aan de orgeltonen paren:
Hallelujah, aan Gode de eer tot boven 't stergewemel,
En vrede en rust den dienaar Gods, op aarde en in den Hemel!’

Meer had hij niet gehoord, het had hem voor zijne oogen
Geschemerd; 't schoon gezang, dat door de aloude bogen

Des tempels, hem ter eer weêrgalmde, hoort hij niet;
Dat, na den kerkdienst, elk om 't zeerst zijn wensch hem biedt
En hem geschenken brengt, schijnt hem ter noò te treffen;
Hij scheen half wezenloos te zijn en geen beseffen
Te hebben van wat om hem voorviel, zijn verstand
Schijnt bijster. - Afgezet, bedankt, een vreemde hand
Zal voortaan 't orgel slaan, zijn orgel; bij zijn leven
Voor dood verklaard, en dan, 't genadebrood gegeven!
Gelijk een kreupel paard, dat, in zijn fiere jeugd,
Een koning droeg ten strijd en, nu het niet meer deugt
Voor diensten, wordt op stal gezet, en heel zijn leven,
Voor vroeger dienstbetoon, een handvol voêr gegeven!......
Hij voelt zich eensklaps zwak, de grijsaard, afgemat,
En 't lichaam eischt de rust die 't noô gebeden had.

'Grootvader' sprak Anna, het meisje, tot den grijze,
Die in den ouden leunstoel sliep, 'de wijzers wijzen
Op zes uur, 't is thans tijd te gaan, men zal ons wachten
Aan 't schitt'rend feest dat ze, u ter eer, deez' avond brachten
Tot stand, kom, laat ons gaan,' - en aan de hand der kleene,
Hem nagelaten wees, stapt de oude Veldman henen
Naar 't jubelfeest; maar ziet, zijn pad voert hem den tempel
Voorbij, hij staakt zijn gang, zijn voet betreedt den drempel
Van 't heiligdom, 't Is stil, 't is in de bogen donker,
De godslamp zaait alleen een wijfelend geflonker,
Of 't sterren zijn, door 't loof, dat nog de eerwaarde wanden
Van 't Godshuis siert. Hij bidt, hij heft zich op, zijn handen
Betasten 't orgel, hoort, daar klinkt een teeder klagen,
Gelijk een vroom gebed, den hemel opgedragen
In lijden, 't orgel uit. - In zoete harmonieën,
Maar peilloos diep gevoeld, als geesten-simfonieën
Rondwarend door 't gewelf, en dansend op het gloren
Van 't weif'lend schemerlicht, als klagende eng'lenkoren
In ver verschiet gehoord, schijnt Veldman 't eigen leven,
In tonen uitgedrukt, op 't orgel weêr te geven.

Daar spint zich door 't geluid een thema; hoort, accoorden
En zangen van weleer; 't zijn liederen zonder woorden,
Maar beter nog verstaan. - Daar rijzen voor den zanger
De beelden van 't verleên. - zijn voorhoofd gloeit, en banger
Wordt hem 't benauwd gemoed, zijn boezem hijgt en milder
Stroomt het geluid uit 't orgel, wilder altoos wilder,
In toomelooze vaart, maalt met ontvleeschte handen,
De vader 't beeld des zoons, zijn jeugd, zijn roem,.... zijn schande,
Zijn dood. Hoort, angstgeschrei, hoort rauwe wanhoopskreten
En droevig weegeklag. uit een vaneengereten
En brekend hart ontvloòn; een ak'lig snijdend gillen
Doen koorgewelf en beuk van 't grijze Godshuis trillen.

En Anna, die, in 't windhok, angstig stond te beven
Van koude en angst, verlaat haar plaats en hoort, nog even
Klinkt door 't gewelf een lied, een lied als engelkoren
Zóó schoon, een lied, als vijftig jaar te voren,
Zóó krachtig en zóó vol, een lied van vroeger dagen:
'Aan Gode in eeuwigheid de glorie toegedragen!'......

Toen zeeg zijn hoofd ter neêr... en de arme weeze, meenend
Dat Veldman bad, knielt aan zijn zijde neêr. en weenend,
Vouwt zij heur handjes saâm, om aan den Heer te vragen,

Dat Hij zijn' vrede schenken mocht, den mensch, zijn welbehagen!

Dien vrede, nooit op aard gekend, dien vrede steeds gebeden,
Had God hem boven toebedeeld, zijn lijden was geleden.

December 1870.

[Nummer 17]

DE FLUITSPELER NAAR OBERLäNDER.

De fluitspeler naar Oberländer.

Geheel in tegenstelling met den vioolspeler (zie bl. 321 2^en jaargang) heeft de fluitspeler von Oberländer het karakter van een vroolijken frans, welke, met zich zelven vergenoegd en te vreden, van den eenen dag op den anderen leeft, zonder meer zorg dan volstrekt noodig is om te weten hoe hij zijn ledigen tijd zal slijten en hoe hij het aan moet leggen om ten spoedigste eenige dubbeltjes en kwartjes te verdienen, ten einde zijn uren eens recht vroolijk door te brengen. Zoo bezorgd de vioolspeler is, zoo onbezorgd is deze; voor hem is iedere dag zooals alle andere, en hij kent zelfs de gedachte niet welke hem de mogelijkheid van eene verandering ten kwade zou kunnen voorspiegelen. De man acht zich te vreden, misschien wel omdat geen andere met hem daarin overeenstemt; wij althans zouden hem niet goedgeefs bovengenoemd predicaat in zijne geheele uitgestrektheid durven toeschrijven. De zorg toch voor den dag van morgen, welke zorg evenwel niet overdreven mag worden, kan zooveel bijdragen om de tevredenheid van den mensch te verzekeren en daardoor zijn aardsch geluk te versterken.

Over den oceaan.

Bij zijne ontdekkingsreizen naar de nieuwe wereld werd Columbus door niets zoo zeer getroffen als door de bovenmatige vruchtbaarheid der landen, waarvan hij de eerste bezoeker van over den Oceaan was. Zoozeer was hij daardoor aangegrepen dat hij geen oogenblik aarzelde om te verklaren dat hij het Aardsch Paradijs had terug gevonden.

Reeds bij zijn eersten tocht had hij aan de Antilleneilanden, waar de natuur door hare wonderen den arbeid des menschen overbodig maakte, den naam gegeven van ‘Tuinen der koningin,’ ter gedachtenis voorzeker aan zijne verheven beschermster, Isabella de Katholieke, welker voorliefde voor de schoone bloemen hem niet onbekend was. Toen hij evenwel den majestueuzen Orenocostroom opvoer was het hem, naar zijn eigen bekentenis, als had hij het Paradijs voor zich, en later, bij zijn voortdringen tot aan Yucatan, vond hij de cultuur geheel in overeenstemming met de pracht der natuur. Nog in onze dagen kan men zien dat de vroegere bevolking van Mexico, welker monumenten men dagelijks in grooter getal verzamelt, met betrekking tot kunst en beschaving de leermeesters geweest zijn der latere volkeren, welker hooge trap van beschaving en kunstzin van de indringende Spanjaarden een ruimen cijns van bewondering afeischte.

Om slechts te spreken van hunne tuinen, welke zich meestal over de bergvlakte van Anahuac uitstrekten, het is bekend dat zij verrijkt waren met eene menigte wonderstukken van bouwkunst. Een hunner vorsten Netzahuatlcoyotzin, welke in het midden van de vijftiende eeuw te Tetzcuco regeerde en algemeen bekend is onder den naam van den americaanschen Salomo, had in zijn rijk tuinen van eene niet geëvenaarde schoonheid en welke tot voorbeeld dienden der tuinen welke koning Montezuma later in zijne hoofdstad deed aanloggen. Dit lustoord, waarvan bijgaande gravure ons een denkbeeld kan geven, wordt door een afstammeling der koningen van Tetzcuco aldus beschreven. ‘De groote tuinen van het mexicaansche Athene

lagen op de Zuid- en Oostzijde van het uitgestrekte paleis waar Netzahuatlcoyotzin hof hield en waar hij de wijzen van geheel zijn rijk vergaderd had. Zij waren met waterleidingen doorsneden, met fonteinen, vischvijvers en volières of vogelvluchten voorzien, en telden niet minder dan twee duizend cederboomen, welke eene bekoorlijke schaduw moesten te weeg brengen. Deze tuinen waren echter slechts voor den koning bestemd, welke zich daar aan de genoegens der jacht overgaf.'

In de kerk van Versailles.

Terwijl de geeselroede des oorlogs de bewoners van Versailles folterde en de inneming der stad, schoon toen nog in het bezit der Franschen, dagelijks te wachten stond, leverde de prachtige hofkerk het treffende bewijs der waarheid van het spreekwoord: nood leert bidden. Personen van allen rang en stand, grijsaards en knapen, kinderen aan de hand der moeders zoowel als volwassen meisjes, over wier lippen anders misschien maar zelden eenig gebed vloeide, zij stormden allen kerkwaarts, om gelijk weleer de Ninivieten den hemel door gebeden tot verzoening te stemmen. Onder de menigte, welke voor het altaar neêrgeknield, de erbarming van den God der legerscharen inriep, bevond zich in die dagen ook eene weduwe, welke haar hart kwam uitstorten voor het behoud van een zoon, welke zich onder het bezettingsleger der stad bevond. Zij was braaf, maar haar eenig kind, door den stroom des ongeloofs meêgesleurd, leefde in vergetelheid van God en Zijne geboden. Zij doorzag het gevaar, waaraan hij voor tijd en eeuwigheid bloot stond en eer een voor de wereld roemrijke dood op het slagveld, doch die geen aanwinst maar het verlies eener gelukkige eeuwigheid voor hem deed duchten, hem aan haar beminnend, moederhart kwam ontrukken, had zij zich naar het huis Gods gespoed en met al de liefde van een gefolterd moederhart bad zij, gelijk weleer Monica, onder een stroom van tranen voor het behoud van hem, welke haar zoo nauw aan het harte lag. Langen tijd reeds had zij gebeden en zoo vurig was zij in haar gebed verdiept, dat zij op niemand harer omgeving de minste acht had geslagen. Eindelijk bezield door eene onuitsprekelijke vertroosting en verlicht van hart, staat zij op en een kreet van vreugde besterft op hare lippen. Onder de aanwezigen ziet zij haar zoon; in een hartelijk gebed verdiept ligt hij neêrgeknield en draagt voor den troon van Gods erbarming de eerstelingen op zijner boetvaardigheid. Ontroerd knielt zij andermaal neêr en wat nu van hare lippen ruischt is een innig dankgebed, omdat zij hem, welke verloren was, heeft weêrgevonden.

Een oproer te Rotterdam.

Sedert de Unie van Utrecht in 1579 zagen zich de meeste nederlandsche steden voortdurend meer en meer in hunne rechten verkort. Het aristocratisch karakter der republiek liet zich moeielijk overeenbrengen met de groote vrijheid, welke de steden onder het grafelijk bewind hadden bezeten. Het bestuur der steden werd beschouwd als een zeer winstgevende betrekking, welke aan bloedverwanten of vrienden der hooge regeeringspersonen behoorde te worden weggeschonken, als eene belooning voor bewezen diensten of als een waarborg voor de ondersteuning, welke de hooge overheid in gegeven omstandigheden behoefde. Vandaar dat de burgemeesters en schepenen groote vrijheid van handelen hadden en op de rechten der burgers konden letten zooveel en zoo weinig zij wilden, omdat zij machtigen steun vonden in de kringen der hooge regeering en er op de klachten der burgers gewoonlijk niet veel

acht geslagen werd. Men moet de geschiedenis van sommige steden lezen om te kunnen gelooven hoe despotisch men op vele plaatsen te werk ging,

Aan dit euvel was zeer nauw een ander verbonden. De stedelijke overheid beschikte over bijna alle openbare betrekkingen; de ambtenaren waren niet zooals in onze dagen van den geheelen Gemeenteraad of minstens van het Dagelijks Bestuur, maar meestal van den burgemeester of een der schepenen afhankelijk, van wien zij hunne betrekking voor eene zekere som gelds hadden gekocht. Natuurlijk zorgden de ambtenaren dat zij dit geld zoo spoedig mogelijk terug kregen; hiertoe bezaten zij slechts één middel namelijk de burgers meer te doen betalen, bij belastingen, heffingen enz., dan zij verplicht waren. Omkooperij speelde in die dagen eene groote rol; de stedelijke overheid zwichtte voor het goud der ambtenaren, de ambtenaren voor dat der burgers, en zoo waren de laatsten eigenlijk de eenige offers. Verre van ons van deze beschuldiging op alle personen te werpen, welke met het bestuur der steden zijn belast geweest; slechts willen wij zeggen dat het kwaad zich zeer dikwerf vertoonde en in zekeren zin aan den regeeringsvorm verbonden was.

Het stelsel van omkooperij was in de laatste helft der 17^{e} eeuw in de toenmaals reeds aanzienlijke stad Rotterdam tot alle rangen der overheid doorgedrongen, en vooral tijdens het bestuur van den burgemeester of den baljuw van Zuijlen van Nijevelt. Hij werd tot die waardigheid verheven in 1677 en bezat na drie jaren reeds een aanzienlijk vermogen, ofschoon hij geheel onbemiddeld in de stad was gekomen. Zijne benoeming had hij te danken aan den prins van Oranje Willem III, van wien hij een der ijverigste aanhangers, ja van wiens partij hij in de Maasstreek het hoofd was. Hij schijnt van af den eersten dag weinig gezien te zijn geweest; althans er zijn nog schimpschriften uit dien tijd aanwezig, waarin hem op bitteren toon verweten wordt, 'dat hij te Rotterdam is aangeland, in zoo droevige equipage, dat men bewogen is geworden hem een mantel en een rok te leenen.' Drie jaren later echter bezat hij reeds een huis in eigendom, kocht een ander van fr. 7000, dat naast het zijne stond, besteedde later fr. 80,000 om de twee panden tot één te vergrooten en eischte, toen in 1690 zijn huis met inboedel werd vernield, eene schadevergoeding van meer dan fr. 300,000.

Het proces, dat tegen hem is gevoerd, heeft geopenbaard op welke wijze hij zich in het bezit van een voor dien tijd zoo groot vermogen heeft weten te stellen. Een paar staaltjes mogen hier voldoende zijn.

Wanneer iemand een misdaad bedreef had hij gevangenisstraf en

geldboete te wachten. De misdaad werd bijna altijd ontdekt, wijl de baljuw in betrekking stond met het gepeupel zoowel als met de aanzienlijkste lieden der stad. Was de baljuw, zooals hij dat noemde, wild op 't spoor, dan deed hij den misdadiger tot zich komen, herinnerde hem aan de straf, welke op zijn misdaad was gesteld en welke het verlies zijner eer na zich sleepte, en wist van hem het verzoek uit te lokken om het stilzwijgen des baljuws met eene zekere som te koopen. De baljuw was dan niet gemakkelijk in zijne eischen en bracht den schuldige zoozeer in het nauw, dat deze de verlangde som toestond. Volgens het proces heeft de baljuw 8 zaken van dien aard ten einde gebracht en daarvoor eene som van ongeveer *f* 13,500 ontvangen.

Indien iemand hem de eene of andere betrekking verzocht, was hij zeker die te verkrijgen, al moest zij nog ingesteld worden, mits hij eene som gelds wilde storten. Zelfs liet v. Nijevelt zich zijne voorspraak bij hoogere ambtenaren betalen; het is gebleken dat hij zich aanzienlijke sommen op die wijze verworven heeft. Alles was bij hem voor geld te koop; zoowel eer en aanzien, als betrekkingen en bevrijding van straf voor gepleegde vergrijpen.

De stedelijke ambtenaren handelden eveneens als hun waardige burgemeester. Zij maakten van de betrekking, welke zij bekleedden, gebruik om zich ten koste der burgers te verrijken, zeker als zij waren van de hulp des baljuws zoo zij met de bevolking in moeielijkheden mochten geraken.

Daardoor ontstond allengs eene ontevredenheid, welke spoedig tot alle klassen der bevolking doordrong. De baljuw was niet alleen gehaat om zijne afpersingen maar ook om zijn niet zeer zedelijk leven, doch tegenover hem durfde niemand aan verzet denken. Hij werd door allen gevreesd, want men kende zijne groote macht en zijn ontzaglijken invloed bij de hooge regeering. Doch tegenover de ambtenaren was men minder bescheiden; men verzette zich waar men kon tegen hunne onrechtmatige eischen en, waar dit niet hielp, nam men des nachts of ook des daags op afgelegene plaatsen meermalen geduchte wraak. Evenwel bleven de ambtenaren gewoonlijk de sterksten; zij behoefden slechts een klacht bij den baljuw in te dienen om hunne vijanden onschadelijk te maken, ja hen aan hunne voeten te brengen.

Intusschen heeft de geschiedenis meermalen aangetoond, dat het recht van den sterkste niet duurzaam is, en soms slechts eene geringe aanleiding noodig is om den sterke voor den zwakke te doen buigen. De ontevredenheid des volks kan zich lang bepalen bij een onvriendelijken oogopslag, een onbeleefd antwoord, een verachtelijk stilzwijgen, maar gaat zij over in verbittering, dan worden vaak gewelddadige middelen aangegrepen, en gaat het lijdelijk verzet in een feitelijk over. Deze overgang had in 1690 te Rotterdam plaats door den dood van Costerman.

Cornelis Costerman was een wijnhandelaar en behoorde tot eene der gegoede familiën van Rotterdam. Hij was ongeveer 28 jaren oud, toen de treurige gebeurtenis voorviel, welke hem in de geschiedenis bekend heeft doen worden. Twee jaren geleden was hij gehuwd met eene dochter van goeden huize, Adriana Korff geheeten, welke hem ruim een jaar later een zoon schonk. Volgens tijdgenooten was hij goedaardig van inborst, zedelijk van wandel en gezien bij zijne medeburgers. Daarentegen wordt hem verweten dat hij gemakkelijk te verleiden was en de pachters van den impost op de wijnen gaarne trachtte te verschalken.

Op Maandag 28 Augusti 1690 - het was toen kermis - moest hij als adelborst bij de schutterij nachtwacht houden op het stadhuis; er waren nieuwe adelborsten hij de

compagnie gekomen en deze zouden hunne makkers onthalen. Costerman met twee adelborsten en een tamboer namen de taak op zich een vaatje wijn te doen aanrukken.

Van het vaatje wijn was de impost niet betaald, doch in het donkere van den nacht hoopte men, zonder door de ambtenaren gehinderd te worden, het op het stadhuis te kunnen brengen. Doch op eens werden onze vrienden door de drie gebroeders van der Steen, allen ambtenaren, met twee deurwaarders en twee telders, aangehouden en gesommeerd het vaatje af te geven. Er ontstond een gevecht, waarbij de degens werden gebruikt, hetgeen ten gevolge had dat een der telders doodelijk gewond nederstortte en naar een naburig huis werd gebracht, waar hij spoedig overleed. Costerman trok met zijne vrienden naar de hoofdwacht, waar veel over het gebeurde gesproken en van den wijn gedronken werd.

Toen Costerman laat in den nacht huiswaarts keerde, vond hij den baljuw van Zuijlen van Nijevelt met zijn onderschout en eenige dienaren, welke hem na een kort gesprek, naar het Stadhuis, maar nu als gevangene, terugbrachten.

Reeds den volgenden dag verscheen Costerman voor de schepenen. De degen werd hem vertoond en door hem als de zijne erkend, evenwel loochende hij den moord gepleegd te hebben. Wèl bekende hij den degen getrokken te hebben, omdat hij niet wist met welk volk hij te doen had gehad.

Tot op den 9 September bleef hij ontkennen, maar op den ll September nogmaals voor zijne rechters gedaagd, nam hij, daar hij met de pijnbank bedreigd werd, zijne ontkenning terug, en verklaarde den moord bedreven te hebben. Van dien dag af tot aan zijn dood heeft hij in deze bekentenis volhard, doch onder de zonderlinge verklaring, dat hij het wel gedaan moest hebben, daar alle eerlijke lieden het zegden.

Het is ons doel niet hier het proces in zijn geheelen loop te volgen, daar wij van den dood van Costerman slechts melding maken als van de naaste aanleiding tot het oproer. Genoeg zij het daarom te melden dat Costerman schuldig werd verklaard aan den moord op den telder, en daarom ter dood veroordeeld, welk vonnis op 16 September 1690 volvoerd werd.

Over den dood van Costerman is zeer veel geschreven, de ongelukkige heeft zijne beschuldigers en verdedigers gehad, doch door het onderzoek van mr. Mees van Rotterdam in de archieven gedaan, van welk onderzoek de resultaten zijn in het licht gegeven, schijnt zijne schuld zoo goed als bewezen te zijn.

Het volk, hetwelk het proces met angstige gejaagdheid volgde, geloofde echter bepaaldelijk aan Costermans onschuld, altans het beweerde dit op hoogen toon. Het was genoeg dat Costerman te doen had gehad met een ambtenaar om hem in de oogen des volks onschuldig te doen zijn. Nog tijdens zijn leven kwamen allerlei schimpschriften tegen de overheid in het licht, welke in meer of minder bedekte termen de onschuld des wijnhandelaars volhielden, de snoodheid der ambtenaren poogden aan den dag te brengen, ja hen zelfs niet onduidelijk met een geduchte wraakneming dreigden. Bij de voorlezing en de uitvoering van het vonnis stond de menigte dicht opeengepakt op de strafplaats en beklaagde zeer luide het lot des onschuldigen, terwijl zij eveneens oproerige redenen hield. Het geloof aan Costermans onschuld werd nog versterkt, toen men met huivering zag, dat de hand des beuls beefde, en hij den ongelukkige op de smartelijkste wijze met het zwaard ter dood bracht. Zoo stierf dan volgens het volk de onschuldige, welke alleen zijn ongeluk te danken had aan de bloedzuigers, de afzetters, welke, als Nero voor Rome, een pest waren voor de stad en een hartzeer voor de vromen!

Maar het bleef niet lang bij de schimpschriften en oproerige redenen. Reeds den volgenden dag school het volk samen voor het huis van Pieter van der Steen op de

Kaasmarkt en overlaadde dien ambtenaar met verwenschingen en bedreigingen. De substituut-schout Jan van Koperen werd des avonds ten 7 uur gewaarschuwd, hij zocht overal hulp maar vond die niet. Daarop ging hij alleen naar het huis, maar zag zich genoodzaakt ijlings het hazenpad te kiezen, daar het volk hem steenen naar het hoofd wierp. Toen van Koperen zich verwijderd had, liet het volk zich niet meer weêrhouden, sloeg de ruiten in, liep de deur open en drong naar binnen, waar alles - het was een porseleinwinkel - binnen weinige oogenblikken stuk geslagen was. Nadat de vernieling geëindigd was, daalde men in den wijnkelder, en hier werd zoo veel gedronken, dat velen spoedig beschonken tegen den grond lagen, hetwelk op dat oogenblik het gelukkige gevolg had, dat het oproer zich tot die plaats bepaalde.

Het gepeupel werd op zijdelingsche wijze zeer krachtig geholpen door de schutterij; deze was verscheiden malen opgeroepen maar niet verschenen, en eerst des nachts ten 1 ure gelukte het den burgemeester eenige vrijwillige schutters te verzamelen, waarmede hij het volk verdrijven kon. Hieruit blijkt genoegzaam tot welken hoogen graad de verbittering der gemoederen gestegen was. De stedelijke regeering wilde echter het gevaar niet inzien en ontbood niet alleen geen gewapende macht van buiten maar zond de honderd ruiters, welke door gecommitteerde raden uit den Haag in allerijl gezonden waren, terug. Het kostte nog veel moeite om den baljuw te bewegen de daarop afgezonden 160 man voetknechten binnen te laten, daar hij meende dat ‘met het vertrek der ruiters alle confusie geweken was.’ Dus zag zich nu de bevolking van Rotterdam overgelaten aan eene onwillige schutterij en 160 voetknechten. Deze zwakke macht hield evenwel de oproerlingen eenigermate in toom, misschien echter bleef men wel rustig omdat zich in dien tijd geen geschikte aanleiding opdeed om op nieuw te beginnen. Hoe dit zij, de bevolking bleef rustig tot Donderdag 5 October, toen op eens hare woede zich keerde tegen den baljuw zelven. Deze kwam op dien dag uit den Haag terug, waar hij waarschijnlijk verslag van het gebeurde had gegeven, en vond zich bij den ingang der stad begroet door eene volksmenigte met den kreet: ‘daar komt de moordenaar van Costerman.’ De baljuw, door zijne zonen vergezeld, poogde haastig zijne woning op de Leuvenhaven te bereiken, hetgeen hem ook gelukte; doch het volk dat hem gevolgd was, verzamelde zich voor zijn huis, hetgeen de passage daar ter plaatse geheel stremde en de tusschenkomst der gewapende macht noodzakelijk maakte.

Toen majoor Schilders met 20 man militie aanrukte, werd hij het mikpunt van de bespottingen des volks; gelukkig groeide spoedig zijne macht aan, zoodat hij weldra 150 man onder zijne bevelen had, maar ook hiermede was nog zeer weinig aan te vangen; althans Schilders achtte het niet geraden geweld te gebruiken maar liever wilde hij met zachte woorden beproeven het volk tot bedaren te brengen. Zelfs gaf hij aan sommigen een drinkpenning om zich elders te gaan vermaken. Dit hielp echter weinig; het volk wilde nu eenmaal niet tot bedaren gebracht worden, vooral daar de baljuw het scheen te tergen. Deze verscheen nu en dan met zijne zonen op den stoep voor zijne woning als wilde hij te kennen geven dat hij het volk niet vreesde. De burgemeesters, welke op het stadhuis ijlings bijeengekomen en daarop naar de woning des baljuws vertrokken waren, smeekten hem dan ook het volk niet verder te verbitteren, in welk geval zij zouden zorgen dat over zijn huis geen onheil kwam.

Dit geschiedde 's achternoens ten twee ure: drie uren later was de toestand reeds zoodanig verergerd, dat op den Doelen krijgsraad moest gehouden worden. De schutterij met hare 2 kolonels, 12 kapiteins, 12

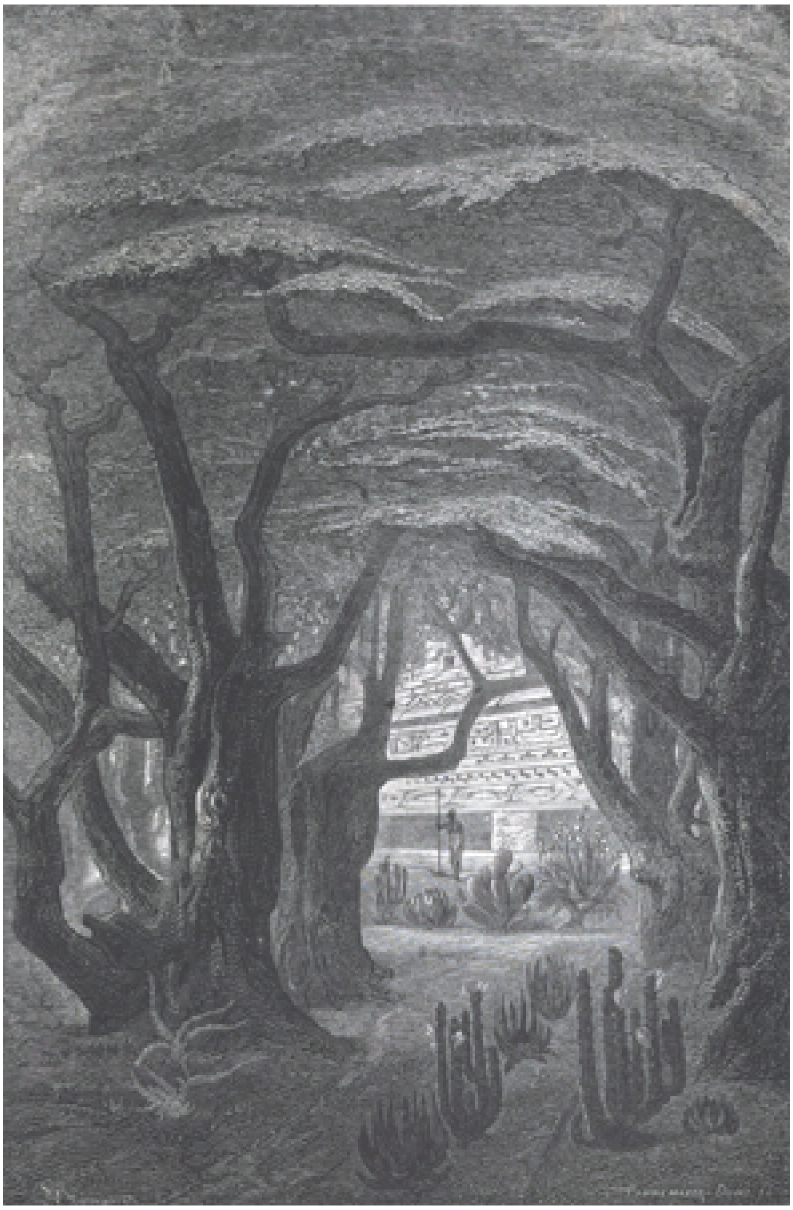

HET PARK VAN NETZAHUATLCOYOTZIN.

IN DE KERK VAN VERSAILLES.

luitenants en vaandrigs was opgeroepen maar niet verschenen; geen enkele schutter scheen voor de zaak des baljuws in de bres te willen springen. Hevige klachten werden hierover in den krijgsraad aangeheven, doch radeloos als men was, kwam men tot geen besluit, toen de kapitein der militie Beem op eens vernam dat zijn volk door het grauw aangevallen werd. Nu gaf hij aan zijne verontwaardiging in de hevigste bewoordingen lucht, verliet ijlings den krijgsraad en snelde naar zijn volk. Het gelukte hem dit te bereiken, doch niet dan nadat hij onderweg eenige oogenblikken de vlucht had moeten nemen in een huis op de Glashaven, omdat hij door het gepeupel, hetwelk hem herkend had, vervolgd was geworden.

De militie, welke voor het huis van den baljuw geposteerd stond, verkeerde niet in een benijdenswaardigen toestand. Zij scheen tot het uiterste met zachte middelen te willen werken, voornamelijk omdat burgemeesteren hadden beloofd dat zij versterking zouden zenden; doch deze kwam niet opdagen, en de euvelmoed des volks nam met elk oogenblik toe. Het wierp den soldaten steenen naar het hoofd, sloeg hen met stokken en overlaadde hen met scheldwoorden en bedreigingen. Hierdoor werd ten laatste het geduld des majoors uitgeput en hij gaf bevel op het volk te schieten; dit nam haastig verschrikt de vlucht tot achter de Leuvenbrug met achterlating van eenige dooden en gekwetsten. Schilders zond nu naar de burgemeesters om de sleutels van de brug, doch daar hij geen antwoord ontving, deed hij de sloten met kruit springen, gaf bevel dat ook de overige bruggen moesten opgehaald worden, en zoo was het eiland, dat de burgemeester bewoonde, voor het volk ongenaakbaar. Het was toen negen uur des avonds geworden.

Maar het volk verlangde den strijd zoo spoedig niet op te geven. Het kwam op een zonderling denkbeeld. Aan de Maas op het bolwerk lagen kanonnen, welke alleen gebruikt werden, om bij gelegenheid van zekere feesten te schieten. Van deze stukken zou het volk zich bedienen om het huis des gehaten baljuws in puin te werpen. Fluks werden 3 achttienponders gehaald en op de westerzijde der Leuvenhaven juist tegenover het huis des baljuws geplant, waarna het schieten onmiddellijk een aanvang nam. Burgemeesteren en andere overheden poogden langs verschillende kanten het huis des baljuws te bereiken, anderen snelden naar het gepeupel, hetwelk de kanonnen bediende, om te beproeven het van zijn bedrijf terug te houden, doch het gezag werd niet meer erkend, en de burgemeesters gingen naar het stadhuis terug, de kapiteins en de burgers tot alle toezicht aanmanende. Schilders zond bode op bode tot hen om assistentie, doch zij schenen allen moed verloren te hebben; zij lieten den majoor aan zijn lot over.

Deze gaf evenwel den moed niet op, hij snelde naar de kleine Wijnbrug, waar de pensionaris Schepers met eene compagnie schutters stond en verzocht hen die brug te willen verdedigen, in welk geval hij, Schilders, met 50 man militie de kanonnen veroveren zou. De pensionaris weigerde. Aan de Leuvenbrug teruggekomen, komt den majoor een bode te gemoet met het bevel van burgemeesteren om onmiddellijk met zijn volk de stad te verlaten, daar dit het eenige middel is om de woede der bevolking tot bedaren te doen komen. Toornig antwoordde de majoor dat hij dit schandelijk bevel niet opvolgen en den baljuw niet aan het schuim zou overlaten; hetzelfde antwoord gaf hij een tweeden bode, welke hem een gelijk bevel kwam overbrengen. Nu kwam de pensionaris Schepers zelf tot hem en gebood hem in allerijl zijn post te verlaten, doch Schilders wilde nog niet toegeven, tenzij de baljuw gewaarschuwd werd. Hiermede nam de pensionaris genoegen, en beiden begaven

zich naar de woning van v. Nijevelt. Het was toen Vrijdag morgen 5 uur. Als een radelooze liep de gisteren nog zoo gevreesde baljuw door zijn huis en werd tot vertwijfeling vervoerd, toen Schepers hem kwam mededeelen, dat hij noodzakelijk moest vluchten, wilde hij zijn leven redden. Hij maakte eenige tegenwerpingen, doch stemde eindelijk toe, daar men hem verzekerde dat zijne woning tegen het gepeupel beschermd zoude worden. Haastig trokken hij en zijne zonen een soldatenpak aan en verlieten daarop tusschen het corps van Schilders de stad; buiten de poort gekomen, vonden zij de trekschuit, welke hen wachtte.

Nauwelijks had het volk het vertrek der soldaten gezien en vernomen dat de baljuw als een misdadiger de stad verlaten had, of het hief een gejuich aan, dat door de geheele stad weêrgalmde, en snelde naar het huis van v. Nijevelt, dat nu onbeschermd aan zijne woede overgelaten was. Daar de deuren niet spoedig genoeg voor de straatsteenen bezweken, voerde men een der kanonnen van de overzijde aan en schoot er de deur mede aan stukken, zoodat de stad van het gebulder daverde. Allen wilden naar binnen, tot het geheele huis opgevuld was. De meubelen werden vernield en de stukken naar buiten geworpen, de boekerij, de slaapkamers, alles werd leeggeplunderd en verwoest; een schat van huisraad en kostbaarheden was in een oogwenk aan den haat des gepeupels opgeofferd. Des morgens ten 9 uur was het vernielingswerk geëindigd. Maar daarmede niet tevreden, sloeg men de hand aan het huis; geen steen bleef op den andere; het werd met den grond gelijk gemaakt. Van hier stoof het volk naar den fraaien tuin des baljuws buiten de Goudsche Poort en verwoestte dien eveneens, terwijl het tuinhuis tot den grond toe afgebroken werd.

Hiermede was de wraak der bevolking voltrokken; binnen zeer weinig tijds waren de vroegere orde en rust in het volkrijke Rotterdam teruggekeerd.

Het is zeer duidelijk gebleken dat het oproer niet enkel het werk was van het gepeupel; lieden uit alle standen hadden er deel aan genomen. Zelfs de aanzienlijksten der stad waren in 't gewoel ontdekt, ofschoon zij gepoogd hadden zich op verschillende wijzen onkenbaar te maken. De goede bediening der kanonnen en het denkbeeld om die voor het huis des baljuws te planten bewezen eveneens dat personen uit de hoogere klassen het volk hadden ter zijde gestaan of misschien aangevoerd, en wat als een onomstootelijk bewijs kan gelden, is dat later bijna niemand - immers slechts drie personen uit het gepeupel - vervolgd werd, omdat men vreesde de eerste familiën in schande te dompelen. Daar volgt dan uit dat het oproer niet was een ongemotiveerde of eene plotselinge uiting van den volkshaat, opgewekt door het ter dood brengen van Costerman, maar dat de oorzaak daarvan dieper lag en het geheele volk ontevreden was over het bestuur der overheid.

Was het oproer met een proces begonnen, het werd er eveneens mede besloten. De baljuw werd voor den Hove van Holland gedaagd en beschuldigd van usurpatie van de autoriteit der schepenen, van usurpatie in kerkelijke en politieke regeering en vooral van concussie en exactie, d.i. het onrechtmatig afpersen van gelden. De beschuldiging door mr. Johan Ruijsch, fiscaal van den Hoogen Raad, tegen hem ingebracht, was vervat in 935 artikelen. Nijevelt verdedigde zich in een geschrift van 757 artikelen, waarin hij over het algemeen verklaarde dat hij door het verloren gaan zijner papieren niet in staat was zich te verantwoorden, dat hij zich de zaken niet meer herinnerde, of dat men het gebeurde verdraaide. Hoe vreeselijk de beschuldigingen ook waren en hoe duidelijk bewezen, de baljuw, welke door het Huis van Oranje gesteund en misschien om politieke redenen, door de rechters gespaard werd, is vrijgesproken, terwijl deze vrijspraak gevolgd werd door een bevel

van Willem III aan het bestuur van Rotterdam om den baljuw alle hem toegebrachte schade te vergoeden.

Een harde slag voor Rotterdam! want de eischen des baljuws waren niet gering, en mededoogen kende hij niet. Hij had gezegepraald; Rotterdam zou het ondervinden. Na eene langdurige conferentie met de commissie tot regeling, uit de vier burgemeesteren en drie leden van Rottes vroedschap samengesteld, bepaalde hij het bedrag der schadevergoeding op de voor dien tijd ontzaglijke som van *f* 318,000, en ging er slechts noode toe over om die tot *f* 304,100 te verminderen, waarop zij definitief werd vastgesteld. Om deze som te vinden moest de stad eene leening sluiten van *f* 300,000, waarvan de interestbetaling een tweede leening van gelijk bedrag en verhooging van belasting noodzakelijk maakte. Zoo werd het oproer te Rotterdam gestraft.

Toen deze zaak op orde was gesteld, keerde van Zuijlen van Nijevelt weder als baljuw naar Rotterdam terug, drong zijne zonen en vrienden als vroeger in de openstaande betrekkingen, maar had niet lang voldoening van zijne nieuwe heerschappij, want reeds op den 24 Juni 1695 overleed hij.

Postel in de Kempen.

'Toen ik nog schoolknaap was', zegt August Snieders in '*de Wolfjager,*' 'dwaalde ik dikwijls verre van het ouderlijke huis, in de uitgestrekte heide, welke tusschen mijn dorp en het aloude gesticht - de abdij van Postel - gelegen is en als ik dan boven de zwartblauwe bosschen, die den gezichteinder beperken, de torenspitsen van het aloude Postel zag opsteken, herinnerde ik mij de vertellingen en legenden, welke mijne moeder mij betreffende dit godsdienstig huis had leeren kennen. Toen ik jongeling was geworden en ik mij in de wijde heidevlakte in de jacht kwam verlustigen, hielden mij dikwijls andere en ernstiger denkbeelden bezig, wanneer de torens mij hunnen stommen groet schenen toe te brengen.'

Postel, hetwelk nu andermaal door kloosterlingen bewoond wordt, doch geen schijn van vroegeren luister meer bezit, Postel is inderdaad onder meer dan een opzicht, een merkwaardige plek. Straks acht eeuwen geleden verscheen een vroom en dapper ridder Fastradus van Utwick of van Uytwijck (Utwichtius) uit het land van Altena, nabij de Maas, in de Kempen.

In die uitgestrekte heidevlakten, slechts afgewisseld door dichte bosschen, duinen en moerassen, oprechte wildernissen, 'huisden' zegt de schrijver, 'ongestoord de wolf, de vos, de wilde kat, de das, de otter, de wezel, de hagedis; daar stegen klepperend de reiger, de wilde ganzen en eenden boven de watervlakten op; daar, in de toppen der boomen, krioelde het van vogelen, zelden of nooit door eene menschelijke stem verontrust. Ook het hert, met zijn trotsch gewei, de haas en het konijn werden, in die dorre vlakte of in het dichte woud, zelden door den stouten jager vervolgd. Dorpen waren in die wildernis schaarsch aan te treffen.'

Fastradus bezat in deze ongebaande landstreek een erfgoed en stond dit af aan de kerk van Floreffe, in de provincie Namen gelegen, welke kerk de eigendom was van de orde van Premonstreit *(prémontré)* en de vrome ridder, welke het rapier aan den wand hing en het maliënkolder tegen de kloosterpij verwisselde, werd de stichter van het klooster van Postel, hetwelk, volgens Jacob van Oudenhoven, in zijne *beschrij-*

vinge der Meyerye, zijnen naam ontving van *postulo* 'dat eysschen beteekent, apparentelijck omdat pelgroms ende armen haren noodt moghen eysschen.'

Heerschzucht was den ridder vreemd, want het getuigschrift der gift aan de kerk van Floreffe meldt, dat van Ostbruch de eerste abt was, aan wien gemelde Fastradus onderdanig werd. De stichting ontwikkelde zich snel, want het vrome voorbeeld van den ridder uit Altena vond navolgers, en weinige jaren na zijne komst in de Kempen, bezat de kerk van Postel aanzienlijke eigendommen, zoo in haren omtrek als in de nabuurschap, te Reusel, Bladel enz.

Wat was het doel der stichting? Wij hebben het boven reeds met een half woord gezegd. De vreemdeling, wie hij ook zijn moge, vond binnen den kloosteromtrek een gastvrij verblijf; hij vond er rust en vrede na dagen lang in de ongastvrije natuur, welke dit oasis omgaf, te hebben rondgedwaald. Zelfs beweert men, op welken grond is onbekend, dat Fastradus in den aanvang te Postel begijnen had geroepen om er den reiziger des te beter te verzorgen. Wichmans, abt van Tongerloo spreekt dit punt echter tegen en zegt zelfs dat nooit het klooster tot gastvrije plaats voor reizigers diende.

Laat ons over het eerste punt niet twisten, maar wat het tweede betreft 'deswege,' zegt Heuvelmans, archivaris der stad Turnhout 'is men van een ander gevoelen: immers, al de stukken, welke men in de archiven van Turnhout heeft gevonden, bewijzen het (dat Postel) een godshuis was' - eene denkwijze, welke onloochenbaar wordt als men een document nagaat, omtrent 1600 geschreven en waarbij de kloosterlingen aan den souverein ontheffing vroegen van zekere lasten, en dit krachtens de gastvrijheid en de aalmoesen welke voortdurend werden verleend.

'Al wie daar komt,' zegt de memorie, 'krijgt gewoonlijk een brood van anderhalf pond, een stuk vleesch en een pot bier. Gemiddeld ontvangt men per week *duizend* vreemdelingen, zonder te rekenen de ridders des konings, welke er soms ten getale van honderd aankomen, aan wier paarden het klooster hooi en stroo levert, terwijl de ruiters er volgens stand en waardigheid worden bejegend.'

Drie à vier honderd armen kwamen uit den omtrek, driemaal per week, naar het klooster; op die zoogezegde *speen-dagen* ontvingen deze ongelukkigen brood en bier voor een ganschen dag. Tweemaal per jaar, in het begin en op het einde van de Vasten, stroomden er daarenboven vier of vijf duizend armen naar Postel en elk hunner ontving twee brooden van drie pond, een pond spek, twee haringen en een pot bier, en zij die blootvoets waren - en dit zal nog wel eens uit speculatie gebeurd zijn - kregen een paar schoenen.

Wat waren die kloosterlingen toch groote dwingelanden en uitzuigers van het volk, niet waar? Wat verdienden zij wel door die edelmoedige beeldstormers en later door de *sansculolten*, geplunderd en mishandeld te worden!

Inderdaad het boven gemelde stuk doet ons zien, dat tijdens de Hervorming, de stichting van Fastradus deerlijk gehavend werd, nu eens door het krijgsvolk, dan eens door het nooit tevreden gepeupel, dat echter zoo ruimschoots de weldaden der kloosterheeren genoten had. De voorraad ter bedeeling bestemd, werd in een dezer gebeurtenissen verwoest; woningen en stallen verbrand; kerkgewaden en klokken gestolen; kunststukken verbrijzeld - kortom de zwartste ondankbaarheid was het loon voor jaren weldoen.

De Hervorming had er dus geducht huis gehouden. Van 1568 tot 1590 schijnen de kloosterlingen zich zelfs meer in eene zoogenaamde *Schans* op het grondgebied

der gemeente Balen, te hebben opgehouden dan wel in het gesticht zelve. De *Schans* bestond uit aarden wallen met water omgeven achter welke men huisraad en vee verborg: met één woord, eene soort van vesting of blokhuis om zich tegen elken onverhoedschen aanval te verdedigen.

Tot in het jaar 1621 was Postel slechts eene afhankelijkheid van Floreffe; in dat jaar werd het gesticht, met toestemming van Paus Paulus V, tot abdij verheven. Eenige jaren vroeger in 1617 werd het huis in zijn bestaan bedreigd; doch bij ordonnantie der aartshertogen Albert en Isabella werd de bedreiging opgeheven, mits te geven, ‘op *vetten* donderdag vóór de Vasten, alsmede op *witten* donderdag, eene *prove* (PAIN D-AUMÔNE) in koorn of brood, aan den arme.’

Die ordonnantie werd afgekondigd te Turnhout, ‘s-Hertogenbosch, Rethy, Desschel, Arendonck, Reusel, Bladel, Hapert, Eersel, Bergeyk, Luycksgestel en Lommel. Eene tweede ordonnantie beval, dat de *prove* voortaan naar de dorpen zou gezonden worden. Vele dorpen namen er geen genoegen meê en, even als te voren, stroomden op *vetten* Donderdag van 't jaar 1618, zegt Heuvelmans, 3000 armen naar Postel. Men deelde 2800 brooden en aan elken persoon eenen stuiver uit; doch de uitdeeling ging met zooveel baldadigheden gepaard, dat den prelaat er het leven bij inschoot.

Het volk wilde niet dat men de *prove* naar de dorpen bracht; het wilde deze blijven afhalen en alleen de aanwezigheid van negentien soldaten van het garnizoen te 's Bosch, hield de menigte eenigen tijd in bedwang. Voor 1619 werd, in bijzijn van den bisschop van 's-Hertogenbosch, de hoeveelheid *prove* voor ieder dorp bepaald, of beter gezegd men bepaalde de jaarlijks te betalen som.

Eenige dorpen: Arendonck, Bladel, Eersel, Bergeyk en Lommel waren oproerig en wilden geen verdrag aangaan. Op Donderdag voor Vastenavond 1619 stormden vrouwen, mannen en kinderen naar Postel, begeleid door een aantal karren en zelfs door eene bende met zinkroeren gewapend. Wilt gij over die episode een levendig tafreel lezen, neem dan het verhaal *het Kind met den Helm* van Dr. J. Renier Snieders ter hand.

Postel werd onder den kreet van ‘slaat die schelmen van papen dood’ aangevallen en met geweld overrompeld. Een vioolspeler vormde de krijgsmuziek, eene wolle deken was de vlag. Men brak en verbrijzelde, men roofde en plunderde. Geen kunststuk werd ontzien, geen heiligdom gespaard. Het ondankbare volk eischte voortaan ‘wijn’ in stede van bier. Wat den arme vrijgevig verleend werd, aanschouwde hij nu als het *zijne,* en ontkende zelfs den Hertog van Brabant het recht daaromtrent iets te beschikken.

De aanleiders der bende, welke laatste zelf de wapens der Hertogen en van Maurits van Nassau, welke boven de poort prijkten, vernield had, werden door den Pluimgraaf van Brabant, Dit d'Orville, in hechtenis genomen, naar Brussel gezonden en betaalden het misdrijf waarschijnlijk met den galg.

In de opvolgende staatsgebeurtenissen werden de op hollandsch grondgebied gelegen goederen en tienden der abdij grootendeels door de Bataafsche Republiek aangeslagen en verkocht, toen eindelijk het fransche Schrikbewind, na eene schatting van twee en twintig duizend francs op het klooster te hebben geheven, de kloosterlingen met de bajonnet uit hunne schuilplaats verdreef en de ronkende woorden ‘vrijheid en gelijkheid’ op de poort schreef. Postel onderging het lot niet van zoovele andere abdijen: het werd niet afgebrand; maar de commissaris der Republiek, een glazenmaker, legde er de hand op en welhaast werd het *zwart goed,* zoo als het volk zegde, aan den mee-tbiedende verkocht. De eigendom besloeg niet minder dan 4,452 hectaren uitgestrektheid.

De omwenteling had alzoo haar werk volbracht; zij was gemaakt ten voordeele van het volk en wat had het arme volk eigenlijk, stoffelijkerwijze gesproken, gewonnen? De gastvrijheid was van die aloude plaats verdwenen; de eigenaar had deze ingenomen. De boer, welke zijne pachten niet betalen kon, vond bij dezen geene gemakkelijke kwijting zijner schuld meer, evenmin als hij daar nog hulp vond, wanneer brand of hagelslag zijn erf geteisterd had. Ieder voor zich! is de spreuk van onzen tijd geworden.

Postel ging over in de handen van zekere heeren Meulenaere, welke er den houtrijkdom exploiteerden. Vóór de oprichting van een gesticht derzelfde kloosterorde te Reichem, deden de kloosterheeren van Postel, nu rechts en links in Noordbrabant verspreid, eene poging om de abdij en de goederen, hun door de republiek ontstolen, terug te koopen; doch men kwam opzichtens den prijs niet overeen. Later kwam de eigendom in handen van een fransch priester, de Malpertus, die daarvoor 1,210,000 francs betaalde, behalve eene jaarlijksche rente van 2000 francs. In die exploitatie deelde graaf van der Meeren en eene engelsche familie Drumond, welke beide geruimen tijd het prelaatshuis bewoonden.

Postel kreeg destijds een gansch wereldsch aanzien.

Graaf van der Meeren werd in 1842, door het Hof van Assisen ter dood veroordeeld, ten gevolge van eenen beraamden staats-aanslag, welke straf in ballingschap veranderd werd. Nieuwe eigenaars daagden op. Eene edelvrouwe uit Brugge, de baronnes de Ryzeghem, kocht de gebouwen en den omtrek; men installeerde er andermaal de kloosterlingen en de uitgestrekte gronden en bosschen werden de eigendom van den graaf van Vlaanderen, broeder des konings. Met een woord, Postel heeft geen schijn meer van de majesteit van voorheen; doch het is een eerbiedwaardig overschot van de samenleving, welke in de groote omwenteling verloren ging.

De brug over de Maas bij Sédan.

In het vreeselijk gevecht, hetwelk op 't einde der bloedige Oogstmaand bij Sédan werd geleverd, was een regement fransche jagers heldhaftig strijdende tot aan de Maas geretireerd, toen eensklaps een nieuwe vijandelijke macht de reeds afgematte strijders onverhoeds van ter zijde aanviel; eene vreeselijke paniek maakte zich van de vluchtenden meester. Ruiters, paarden, bagage, bijna het geheele regement werd onder het bulderen van 't verschrikkelijkst artillerie-vuur en de hartverscheurendste jammerkreten in de achter hen gelegen golven gedreven. Verscheidene dagen na het verschrikkelijke bloedbad zag men nog op eene uitgestrektheid van twee mijlen soms twintig of dertig lijken van menschen en paarden bij elkander op het water drijven, terwijl water en atmospheer den schadelijksten invloed der verpesting dreigden te ondergaan, zoo niet de bevolking der omstreken de handen aan 't werk had geslagen, om de lijken der slachtoffers op te visschen en ter aarde te bestellen.

Het tooneel, dat de achterstaande gravure aanbiedt is ontleend aan eene schets door een correspondent, twee dagen na het verschrikkelijk voorval op de plaats zelve naar de natuur geteekend, en stelt de brug over de Maas voor ongeveer op zes mijlen ten Zuiden van Sédan, welke vóór den slag door de Franschen zelf was vernietigd geworden en wier verwoesting hun alle hoop op redding afsneed.

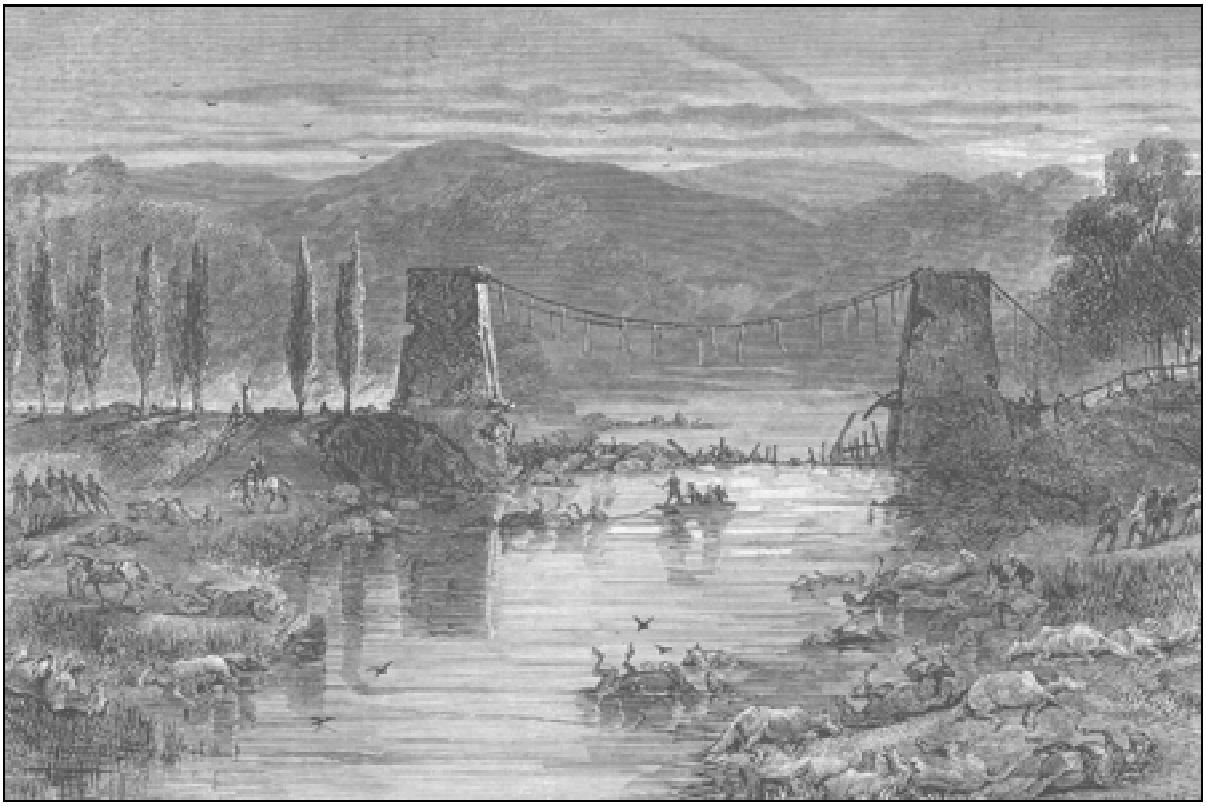
DE BRUG OVER DE MAAS BIJ SÉDAN

Rebus N°. 5.

Aan deze rebus is verbonden:
Bloemlezing uit Prozaschrijvers en Dichters van Hooft en Vondel tot op onze dagen. Een deel Poësie in groot Octavo.

[Nummer 18]

Kapitein Parry bij de Eskimo's.

Nevenstaande gravure herinnert den lezer aan de gevaarlijke tochten, door een aantal moedige zeereizigers ondernomen om een weg te vinden langs het Noorden van

Europa of America naar Indiën. Algemeen voorzeker zijn bekend de lotgevallen van den koenen Hollander Heemskerk, die zijn bekend de lotgevallen van den koenen Hollander Heemskerk, die met eenige mannen de reis door het rijk van ijs en sneeuw maakte. Ofschoon door haar het doel niet bereikt werd, staat die reis met gulden letteren in de geschiedboeken opgeteekend om de nakomelingschap te herinneren aan de onverschrokkenheid en den ondernemingsgeest van vroegere helden. Vele zeereizigers hebben het spoor van Heemskerk gevolgd, doch niemand is geslaagd, en eindelijk heeft men de poging opgegeven, daar, al gelukte zij ooit, de handel nimmer van den weg door de noordelijke IJszee zou kunnen gebruik maken, om de gevaren en groote kosten, die er aan verbonden zijn. Wanneer men tegenwoordig, eigenlijk sinds de laatste vijftig jaren, reizen doet naar het Noorden, dan is het alleen ter bevordering der wetenschap.

Behalve in vele andere opzichten hebben die reizen ook groot nut gesticht met betrekking tot de land- en volkenkunde. Men heeft de volken leeren kennen, die het Noorden van Europa, Azië en America bewonen, met hen, als het kon, handels-relatiën aangeknoopt, en daardoor eenige beschaving aangebracht daar, waar ruwheid en barbaarschheid hunne zetels hadden gevestigd.

Aan de reis van kapitein Parry, die in het jaar 1823 op het eiland Winter ten N. van N ord-America overwinterde, had men de eerste kennis te danken omtrent de Eskimos, die verscheidene streken in het Noorden van genoemd werelddeel bevolken. Aan zijn reisjournaal ont- leenen wij de volgende bijzonderheden, ‘Nauwelijks,’ schreef hij, ‘zat ons schip in de nabijheid van het eiland als tusschen ontzettende ijsmuren vastgemetseld, of wij hoorden van het strand een groot geschreeuw opgaan, waarvan wij natuurlijk geen woord konden verstaan. Wij zagen een aantal menschen op eene hoogte en ontdekten een weinig verder iets dat op hutten geleek. Spoedig verlieten wij ons schip, en stapten over het ijs naar het land, waar wij door de Eskimo's met groote welwillendheid ontvangen en naar hunne woningen geleid werden. Het was eene troep van ongeveer 25 mannen, vrouwen en kinderen. De jonge vrouwen hadden schoon mogen heeten, zoo haar daartoe het eerste vereischte niet hadde ontbroken, namelijk de zindelijkheid. Zij waren over het algemeen sterk gekleurd en hadden schitterende en zeer sprekende oogen. Geen ander versiersel droegen zij dan een beenen of ivoren armband, en de spiegeltjes, knoopen en andere snuisterijen, welke wij haar aanboden, werden met zulk eene levendige vreugde ontvangen, dat het ons duidelijk was, dat de zucht naar weelde ook den kinderen van het barre Noorden eigen is.

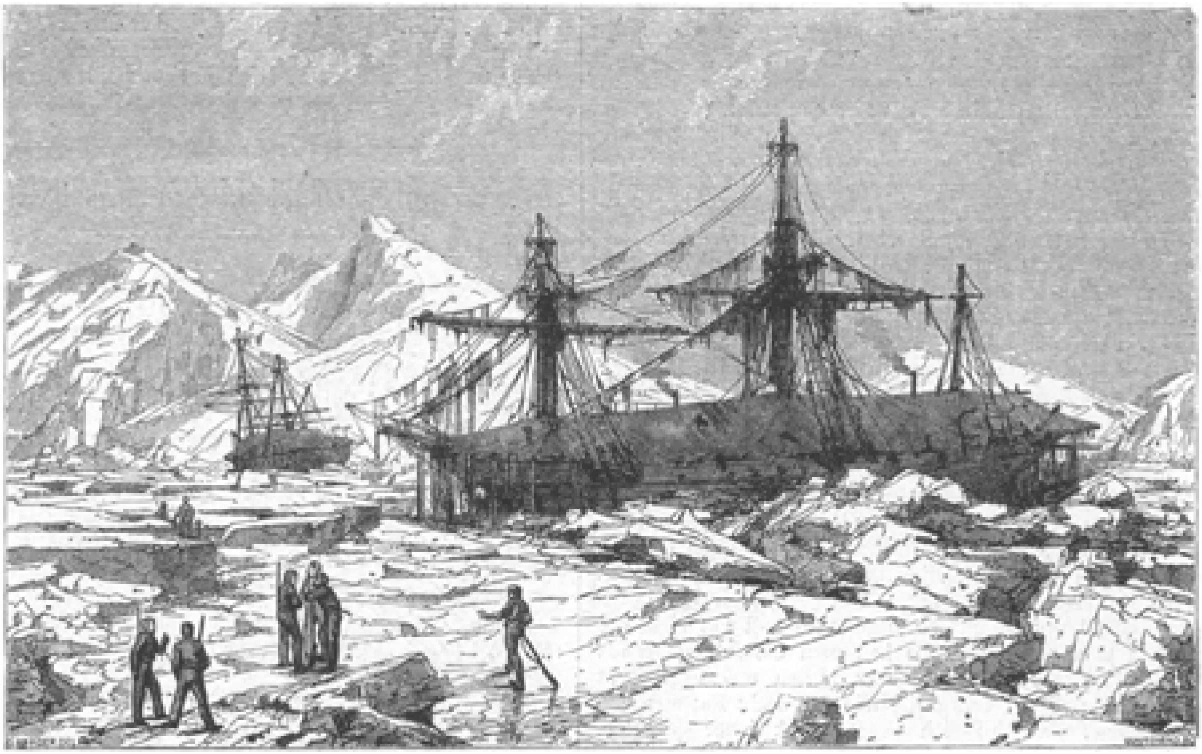
HET SCHIP VAN KAPITEIN PARRY IN HET IJS BESLOTEN.

‘Bij gebrek aan voorwerpen van weelde, maakten zij gebruik van het tatouëeren, waardoor zij aangezicht, knieën en borst versierden. Sommigen schenen wandelende schilderijen te zijn. Ik was nieuwsgierig om te weten op welke wijze zij die teekeningen vervaardigden en gaf mij daarom aan de behandeling over van eene vrouw, welke men Nakkakkhiou scheen te noemen, lk gaf haar een naald; aanstonds hield zij de hand boven een pot, met, smeer gevuld, welke boven hare brandende lamp hing, nam er met de andere hand eenige druppels uit, vermengde ze in de linkerhand met olie en speeksel en wreef met dat mengsel mijn arm in. Daarop begon zij met de naald er in te pikken en vervaardigde eenige teekeningen, daarbij haar eigen arm tot voorbeeld nemende en wrocht

waarschijnlijk een kunststuk van komischen aard, want alle aanwezige Eskimo's begonnen luidkeels te lachen. De steken werden ras maar diep gedaan en veroorzaakten niet geringe pijn; toen zij mij ongeveer 40 malen geprikt had, brak hare naald, en ik gaf haar door gebaren te kennen, dat mijne nieuwsgierigheid voldaan was. Nu wreef zij nogmaals mijn arm met olie, om het bloed weg te nemen, hetwelk zich vertoonde. Er volgde spoedig eene ontsteking, welke eerst na eenige dagen volkomen genezen was. De teekening bleef altijd zichtbaar.

‘Om haar te beloonen liet ik haar en hare stamgenooten aan onzen maaltijd deelnemen, welken ik in een der hutten had laten bereiden. Zij deden alle eer aan de spijzen; den wijn versmaadden zij; een glas traan was hun oneindig aangenamer.’

Niet minder merkwaardig zijn de bijzonderheden, welke de kapitein ver haalt omtrent de wijze, waarop de Eskimo's hunne schatting am den dood betalen.

‘Een Eskimo,’ zegt hij, ‘had zich aan den arm gewond; het gebrek aan rust en zindelijkheid en waarschijnlijk de nabijheid van een ader deden de wond dagelijks pijnlijker worden, en de weinige geneesmiddelen, welke de doktoor had overgehouden na de verpleging onzer vele zieken, konden geen lafenis aanbrengen. De Eskimo versmaadde ook weldra de europeesche geneeskunde, en de doktoor moest plaats maken voor eene waarzegster. Een oude tooverkol werd bij den zieke geroepen; zij begon met een dikken band om zijn hoofd te binden; daarop hief zij het hoofd op, maar het te zwaar vindende, verklaarde zij dat de patient sterven moest. Overtuigd van de onfeilbaarheid van het orakel besloot deze door den honger een spoedig einde aan zijn le en te maken; zijne vrouw wees met verontwaardiging een kop bouillon af, welke de doktoor hem aanbood.

‘Ik kan niet verzekeren, ofschoon ik het wel geloof, dat hij volhard zou hebben, want drie dagen later kwam des avonds een hoop vrouwen mijne hut binnen onder den uitroep: ‘hij sterft, hij sterft!’ Ik begaf mij met den doktoor haastig tot hem en was getuige van een tooneel, dat ik slechts zeer onvolmaakt beschrijven kan.

‘De zieke zat op zijn bed van dierenvellen en ondersteunde met de hand zijn arm, waaruit een stroom van bloed vloeide. Niemand bood hem de minste hulp, alle aanwezigen beijverden zich alles wat zich in de hut bevond, naar buiten te werpen, alsof er brand was. De mannen wierpen zich beurtelings op den zieke, onder het slaken van de afgrijselijkste kreten. Het geklaag der vrouwen, de tranen en het geschreeuw der kinderen deden mij hooren en zien vergaan en maakten zulk een indruk op mij, dat ik nog altijd huiver als ik er aan denk.

‘Als een Eskimo in zoodanigen toestand is, dat aan zijne genezing wordt gewanhoopt, maakt men reeds de toebereidselen tot zijne begrafenis. Daarom kwam de vrouw van den stervende hem gedurig vragen: ‘hoort gij, verstaat gij mij?’ Daar hij bevestigend antwoordde, drong zij bij hem aan om te vernemen of hij liever in den sneeuw wilde begraven worden dan in de zee, en voegde er bij, dat, daar het ijs began te breken, men er met geen slede op kon komen. ‘Dan zal men mij in een boot vervoeren,’ antwoordde hij met zwakke stem.

‘Het was zichtbaar dat de tijd aan de vrouw lang begon te vallen. Ofschoon de zieke zijne tegenwoordigheid van geest behield en alles begreep wat rondom hem plaats had, ja zelfs den zin van elk woord verstond, dat gesproken werd, begon zijne vrouw niet minder de toebereidse'en en gebood een meisje de huid van den muur af te nemen, waarin het lijk haars mans moest gewikkeld worden. Dit bevel werd met eene verschrikkelijke koelbloedigheid uitgevoerd zoowel als gegeven. Met niet

minder kalmte volgde de zieke de handelingen der aanwezigen; in overwegingen verdiept of door bloedverlies uitgeput, deed hij geen enkel teeken van vrees of angst en liet zich zijne beste kleederen aantrekken, zonder er zich tegen te verzetten.

‘Reeds had men het vel op den grond uitgespreid met het zichtbare doel hem er levend in te wikkelen; reeds had men het luik geopend, waardoor volgens het gebruik, het lijk naar buiten moest gebracht worden, toen de lijder, de spraak terugkrijgende, verzocht dat men nog eenig geduld zou hebben, daar hij zich aanmerkelijk beter gevoelde. Hij riep den doktoor, betuigde hem zijn dank voor de zorgen die hij aan hem had besteed, liet zijne wond verbinden en toonde na eenige oogenblikken zooveel beterschap, dat zijne familie de toebereidselen weder kon wegnemen.

‘Eenige dagen later was hij volkomen buitengevaar. Het was de schuld zijner familie niet dat hij niet levend begraven was geworden.’

De winter.

De beide teekeningen op bladz. 124 en 125, schilderingen uit het barre jaargetijde, geven eene geheel van elkander verschillende voorstelling van het wintersaisoen. De eerste gravure geeft het beeld der gedwongen natuur, die tot lof van 's menschen vernuft, door kunstmatig aangebrachte verwarming, niet werkeloos blijft in een jaargetijde, waarin zij, ongedwongen, pleegt uit te rusten en nieuwe levenskrachten in te oogsten. In tegen de koude gevrijwaarde wintertuinen, rondom door beschuttend glaswerk omgeven, waarbinnen een zachte, zomersche temperatuur heerscht, vertoont zich bloei en leven terwijl daarbuiten de natuur als haren doodslaap schijnt ingesluimerd onder het lijkkleed van hard gevroren sneeuw, die zich over de aarde verspreidt en de dorre takken der ontbladerde boomen bedekt. Zoo is de ongedwongen natuur in de ijskoude winterdagen waarvan de tweede gravure ons eene even prachtige als getrouwe schets biedt. De aarde levert geen enkel grasscheutje en herten en reeën door den honger gedreven pogen bij gebrek aan ander voedsel, dien te stillen en zich te verzadigen aan de jonge en brooze takjes der boomen; voor waar een koude en sobere maaltijd!

De beide voorstellingen hebben in uitdrukking iets eigenaardigs, dat als het ware tot eene zedelijke toepassing dwingt. Onwillekeurig toch bij het beschouwen van dien prachtigen wintertuin, waarin geene kenmerken van den winter zijn te ontwaren, waarin men zich komt verlustigen, als in de dagen, waarop de koesterende zonnestralen vol levenskracht hare warmte over het aardrijk verspreiden, beseft men het gemak der rijkdommen, welke de ongemakken van de grillige en onaangename winterkoude alom weten te verbannen en een paradijs weten te scheppen waar de arme een tranendal vindt. Een waar tranendal, als hij verkleumd van koude, door den scherpen noordewind en vlijmenden jachtsneeuw voortgedreven, bedekt met lompen, welke hem niet half tegen het weder kunnen behoeden, voortstrompelt naar zijne woning, om op een handvol stroo, rillende van de door de kieren zijner woning doordringende nachtlucht, een slaap te zoeken, welke een ledige maag hem belet te vinden. Welk een verschil! Terwijl de rijke zich verzadigt in het genot zijner rijkdommen, sterft de arme schier van koude en gebrek. Terwijl feestgezangen en jubeltonen weêrklinken in de paleizen der grooten, perst de armoede kille tranen uit de oogen harer slachtoffers, welke zich zoo gelukkig zouden gevoelen met het geringste van den overvloed der rijken. Maar hoe vaak zijn deze doof voor de jammerkreten der noodlijdenden; hoe menigwerf worden de noodlijdenden barsch en onbeleefd van de deur gejaagd, als felte armoede hen dwingt zich den avond te

benutten, om hunne verlegenheid te verbergen! Zij kennen geen armoede; want gewoon als zij zijn aan het volle genot der rijkdommen kunnen zij zich geen denkbeeld vormen van het scherp vlijmend zwaard der ellende, hetwelk zoo folterend woelt in het hart der armen. En toch mededoogen met het lot der hulpbehoevenden, het is zoo eene schoone deugd, welke vrienden maakt reeds op aarde, het hart met tevredenheid vervult en de poorten ontsluit tot eeuwigdurenden rijkdom, want eene waarheid blijft het: Hij leent aan God, welke aan den arme geeft.

Uilenspiegel in het Walenkwartier.

Zou er wel ooit een Uilenspiegel geweest zijn? vraagt zeker een of ander verlicht lezer als hij nadenkt over het opschrift van deze vertelling, en ik antwoord hem: wel zeker is er een Uilenspiegel geweest, want hoe zou hij anders in 't Walenkwartier verzeild zijn. Dat hij daar geweest is weten de Walen u het beste te zeggen, want overal in de verhalen leeft de vorst der guiten nog voort. Hij moet er evenwel, - zooals overigens alle groote luî doen die reden meenen te hebben om zich niet bekend te maken, - *incognito* gereisd hebben en wel onder den franschen naam van Gilles Pafflard, welke heel wat deftiger klinkt dan het plat nederlandsche Tijl Uilenspiegel.

Een zijner veelvuldige avonturen in het Walenland zullen wij hier een Waal navertellen en wel hoe hij kwam aan zijn.... Maar een weinig geduld lezer; gij zult het straks wel hooren.

De matigheid en de spaarzaamheid van het dorpje Amel waren spreekwoordelijk geworden. Hierin stak nu zeker geen kwaad, maar van het eene komt het andere en van die goede deugden der dorpelingen was het bij Mathias Brokenbach, een rijken boer, tot volslagen gierigheid gekomen. Niet alleen dat hij zelf honger leed en niet behoorlijk gekleed ging, maar de gierigaard paste zijne schraapzucht ook toe op zijne achttienjarige dochter, hoewel deze juist in dat tijdperk des levens was, waarin een meisje zooveel behoefte heeft aan krachten en zooveel aantrekkelijks vindt in mooie kleêren.

Dat Brokenbach zijne knechten niet beter behandelde dan zijne dochter spreekt van zelf; hij kon dan ook nooit een knecht langer dan acht dagen houden en een daghuurder was voor hem niet te krijgen, wanneer bij de andere boeren werk te vinden was. Door dus te veel te willen besparen leed de vrek groote verliezen; zonder knechten of daghuurders

kon hij nooit zijn gezaai op tijd in den grond hebben, en, was het eenmaal rijp, dan moest hij het meestal te veld laten bederven.

Naar goeden raad luisterde onze gierigaard niet, maar zooveel te meer naar kwakzalvers en bedriegers, welke allen welkom bij hem waren als zij hem maar groote winsten beloofden zonder kosten en zonder gevaar voor zijne beurs.

Dit gebrek had Mathias gemeen met alle gierigaards, want het is eene waarheid dat men gaarne gelooft aan iets wat men hoopt of waarvoor men bevreesd is; hij was dus uitermate geloovig tegenover een ieder welke hem iets beloofde en hem naar den mond wist te praten.

Dat zijne dochter het niet pleizierig had is te begrijpen; zij was dan ook wel te beklagen, de arme Geertruida, want haar zwak lichaamsgestel was niet bestand tegen de tallooze ontberingen. Zij werd ziek en zou zeker gestorven zijn, zoo niet de pastoor van het dorp tusschenbeide was gekomen en den gierigen vader had bewogen om zijne dochter voor hare gezondheid naar een tante te laten gaan, die te Sart, een naburig dorp woonde. Het was in het begin van den winter en dus liet de vader haar gereedelijk vertrekken.

In de Lente meldde het meisje haren vader, op den raad van tante, dat zij nog altijd zeer ziek was, hoewel zij eene volmaakte gezondheid genoot. Dit beviel Mathias wel niet, want nu kon zij niet werken, maar het was toch beter, nu zij toch ziek was, dat zij weg bleef, dan hoefde hij haar niet te onderhouden.

De Juni-maand bracht den hooitijd aan en zooals altijd was Brokenbach zonder knecht of daghuurder. Hij was verdrietig en had wel honderdmalen zijn hooge jaren verwenscht, want ware hij niet zoo oud dan zou hij zelf zijn gras wel gemaaid hebben.

Geheel bij toeval naar het scheen kwam evenwel een jongeling op het dorp en vroeg of hij daar geen werk zou kunnen bekomen. Hij was een sterke jongen, kloek aan den arbeid en slim als een vogel. Reeds had hij werk gevonden bij een landbouwer die hem niet genoeg wist te prijzen over zijn ijver en bekwaamheid. Alle boeren wilden hem nu te gelijk als knecht huren, maar te vergeefs, hij wilde niemand dienen dan Brokenbach. Alle inlichtingen, alle raadgevingen om hem van zijn dwaas plan af te brengen sloeg Gilles in den wind, hij zou, en hij wilde knecht zijn bij Brokenbach.

‘Maar,’ vroeg een boer, ‘zoudt gij bij dien kribbenbijter willen dienen?’

‘Ik zeg u,’ antwoordde Gilles, ‘dat ik er morgen heênga en dat het mijne schuld niet zal zijn zoo ik niet terstond zijn knecht word.’

‘Maar dan zijt gij dwaas of zonder eergevoel.’

‘Dat zullen wij zien.’

‘Na eene maand, als gij er zoo lang blijft, zijt gij een geraamte gelijk; vraag het maar aan allen die in zijn dienst geweest zijn.’

‘Ik weet al wat gij mij zeggen kunt beter dan gij zelf,’ was het antwoord van den jongen. ‘Maar ik heb vast besloten dat ik hem zal dienen of niemand op dit dorp.’

De schout aan wien dit alles verteld werd dacht er anders over: volgens zijn gevoelen was het eene dwaasheid om zich ernstig aan dien vrek te willen verbinden en zulke dwaasheid mocht men niet redelijk verwachten van iemand welke er zoo verstandig en slim uitzag als Gilles. Hij meende dus dat die voorgewende dwaasheid wel hare reden zoude hebben, welke, nu nog niet bekend, later toch wel aan den dag zou komen.

II.

Gilles werd goed ontvangen door den ouden Brokenbach, welke hem beschouwde als een gezondene der Voorzienigheid, want vele dagen reeds had hij geweeklaagd dat het gras zijner buren reeds lang gemaaid was en dat het zijne nog stond en weldra bedorven zou zijn. Zijne vreugde over dit goed geluk legde hij met deze woorden aan den dag:

‘Wij zouden eigenlijk wel eens een borrel mogen nemen om kennis te maken, maar daar ik niet wil dat mijne knechten drank gebruiken wil ik hun ook het voorbeeld daarin niet geven.’

‘Gij hebt groot gelijk,’ antwoordde Gilles, ‘want jenever voor den knecht deugt evenmin als lange haver voor het paard.’

Brokenbach wierp een onrustigen blik op den knecht toen hij de laatste woorden hoorde.

‘Er is veel waarheid in uw woord,’ hernam hij, ‘maar te veel haver maakt het paard ziek. Matigheid is noodig zoowel voor de dieren als voor de menschen.’

Toen Gilles zijn loon en den huurpenning bedongen had verliet hij den boer met de verzekering dat hij zijn kist ging halen en voor den avond zou wederkeeren, om den volgenden morgen in alle vroegte aan zijn werk te gaan. Bij het vallen van den nacht was hij bij zijn baas.

‘Ik heb juist gedaan met eten,’ zeî Brokenbach, ‘hebt gij ook al gegeten?’

‘Zeker, baas,’ antwoordde Gilles; ‘de boerin bij wie ik eerst ben geweest heeft mij tot afscheid getracteerd.’

‘Dat is een brave vrouw,’ riep de vrek zichtbaar verblijd; ‘zij heeft begrepen dat gij daar eer moest eten dan hier, omdat uwe huur morgen eerst ingaat.’

Bij het eerste morgenlicht klopte Gilles zijn baas uit het bed; deze stond op en gaf hem een bord in een blauw geruiten doek geknoopt.

‘Hierin,’ sprak hij, ‘zult gij vier pannekoeken vinden voor dezen dag. Koffie drink ik 's morgens nooit, dat is te omslachtig, want dan zou ik het vuur moeten aansteken. Van middag moet gij maar niet naar huis komen, want het eind is te groot en gij zoudt te veel tijd verliezen. Hier is een kruik waarin gij water kant putten uit de sloot bij het weiland.... dat is daar lekker water.’

‘Goed baas,’ zeî Gilles terwijl hij het bord en de kruik opnam; ‘zeg mij nu maar waar ik moet beginnen?’

‘Kom maar, dan zal ik het u wijzen; ginds achter dat bosch ligt aan uwe rechterhand eene weide welke mij behoort. Die moet gij gaan maaien, zij is maar een bunder groot, dus juist een werkje voor van daag..... lk zal thuis blijven en mijn varken slachten want dat beest vreet mij de ooren van den kop, en wil toch niet vet worden.’

‘Wat, slacht gij zelf uw varken?’

‘Waarom niet? Dat is al weêr een paar schellingen gewonnen: maar al genoeg gepraat, man. Ga nu en zorg dat gij vroeg gedaan hebt, dan kunt gij mij nog wel helpen in den tuin.’

‘Ik zal mijn best doen,’ zegde Gilles en ging heên.

Toen hij een kwartier ver gegaan was vond Gilles de weide welke hij voor den avond moest hebben afgemaaid, en waarvoor zeker drie paar armen niet te veel waren geweest.

Gilles ging op den zoom van het bosch zitten, uit den wind en in de schaduw, en begon met zijn pannekoeken op te eten, welke zoo klein waren dat hij ze best in eens

aan kon. Daarna verborg hij zijne zeis, het bord en de kruik en keek eens naar de zon.

'Zes uur, of dicht er bij. Dus voor den middag kan ik nog te Sart zijn; wanneer ik daar twee uren rust kan ik dezen avond te Amel terug keeren. Het is wel wat sterk om elf uur op één dag af te leggen, maar ik moet van den nood eene deugd maken.'

Gilles ging opweg en was tegen den middag te Sart, waar hij door twee vrouwen vriendelijk onthaald werd.

III.

Toen Gilles vertrokken was had de vrek zich bezig gehouden met zijn varken, waarmeê hij veel te stellen had. Vooreerst had hij een slecht mes en kon dus het dier haast niet dooden; toen, omdat hij het noodige stroo niet wilde gebruiken, kon hij maar de helft der borstels schroeien en was hij verplicht de anderen af te snijden of uit te trekken. Terwijl hij hiermeê bezig was hoorde hij eene stem achter zich welke hem op spottenden toon toevoegde:

'Maar het zout, vader Brokenbach, het zout, waar zult gij dat nu halen?'

Hij hief het hoofd op en zag zijn buurman den kruidenier welke het hoofd door de haag stak. Deze buurman spotte altijd met den vrek en had het vooral druk daarover dat hij geen knechts kon houden. Brokenbach om hem op zijne beurt ook eens te plagen, antwoordde:

'Ha, buurman; gij zijt weêr kwaad omdat ik bij u niet in den winkel kom; ga maar weêr rond vertellen dat ik geen knecht hier uit het land kan krijgen, maar weet eerst dat ik er een gehuurd heb en nog wel een Waal.'

'Ik ken hem, en wensch er u geluk meê; vooreerst zal hij u arm eten en op den hoop toe zal hij u nog menige poets spelen. Hij kan meer dan een gewoon mensch..... Het is een aartje naar zijn vaârtje.'

'Wat zal hij doen? Wie is zijn vader?'

'Denkt gij dat ik er meer van zal zeggen. Wacht maar, gij zult hem spoedig kennen,' antwoordde buurman, verheugd dat hij den vrek eens weêr in zijn dubbel zwak had aangetast, in zijne gierigheid en zijne lichtgeloovigheid.

Gilles kwam tegen den nacht thuis uit de weide waar Brokenbach dacht dat hij dapper aan het maaien was geweest. Hij had zeven uur geloopen over een afstand van slechts zes uren, maar hij was ook met een wondere tijdkorting bezig geweest.

Vooreerst had hij een menigte paddestoelen opgezocht waarop een zeker soort van muggen zijne eieren legt; deze paddestoelen zaten vol met wormen welke hij zorgvuldig in eene doos bijeen gegaard had. Verder tegen het vallen van den avond had hij jacht gemaakt op mestkevers en eene menigte dezer insecten vergaderd in den doek waarin hij des morgens zijne pannekoeken had gehad.

Het was al over negenen toen hij weêr het huis van den vrek binnenstapte. Deze zag met genoegen, dat hij moede was, omdat hem dit de verzekering gaf dat hij met vlijt had doorgewerkt:

'Welnu' vroeg hij, 'hebt ge uw werk heel en al af?'

'Er staat geen scheutje meer op,' antwoordde Gilles met klem, 'maar ik moet je vertellen dat ik ook voor vier man gewerkt heb.'

'Ik zal niet ontkennen,' antwoordde Brokenbach, 'dat er werk was voor een gewoon arbeider; maar een snuiter als gij moet het in veel minder tijd klaar gespeeld hebben. Ik hoop, dat ge morgen uwe krachten nog beter toonen zult. Maar wat hebt ge daar

toch?' voegde hij er bij, op den zak wijzende waarin de mestkevers een dof gebrom lieten hooren.

'Ah ja, dat vergeet ik haast u te vertellen..... Terwijl ik door het bosch kwam heb 'k een prachtigen bijenzwerm gevangen, welke aan een eikentak hing.'

IN DEN WINTERTUIN.

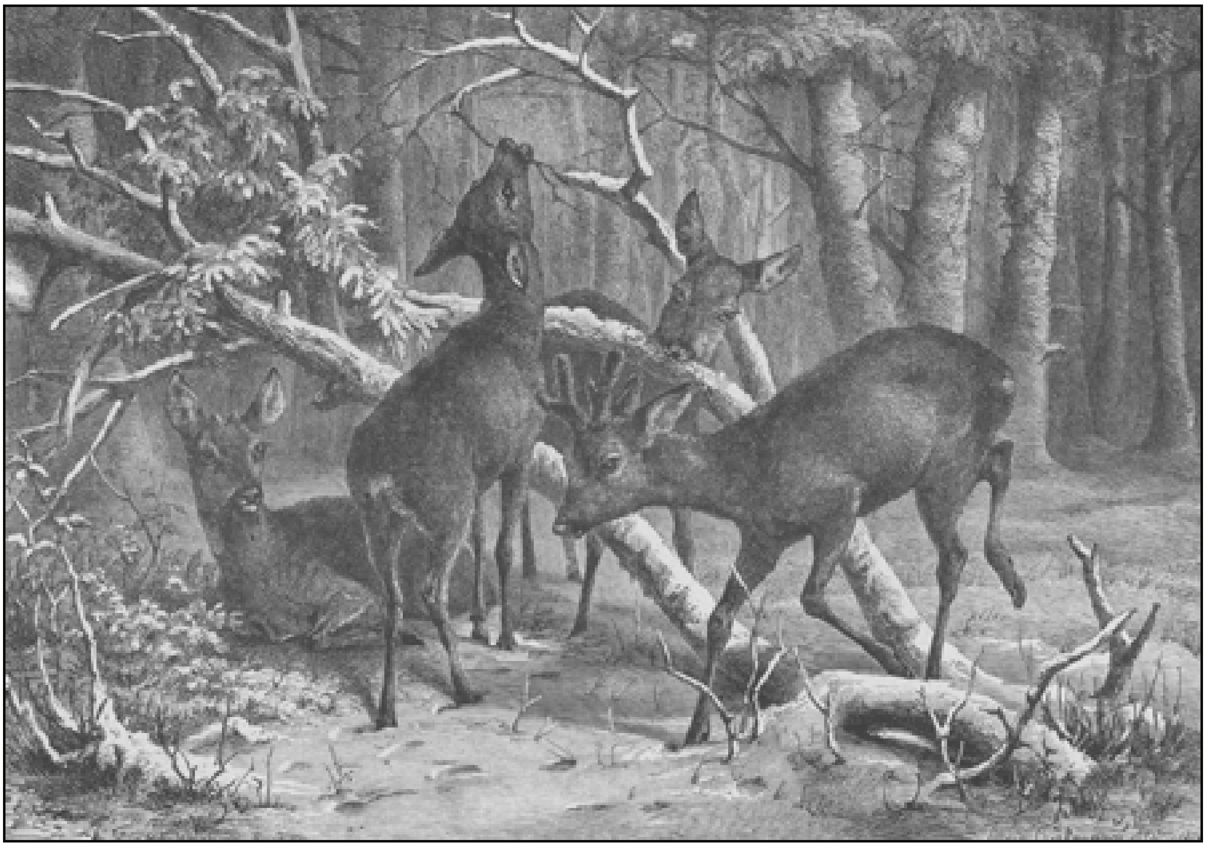

EEN WINTERDINER IN HET WOUD.

En Gilles hing den zak op aan een spijker, welke in den muur geslagen was.

‘Een zwerm!’ riep de grijsaard met fonkelende oogen. ‘Groote hemel, dat kan nooit mooier.... ik heb juist leêge korven; kom laten we gauw die arme diertjes een gemakkelijker verblijf geven.’

‘O, dat is volstrekt niet noodig,’ zegde Gilles; ‘morgen al ga ik ze verkoopen.’

‘Verkoopen?’

‘Nu, wat zoudt ge denken dat ik er anders meê zou aanvangen?’

‘Een mooie vraag! zij zijn mijn, ik heb er alle aanspraak op!’

‘Gij alle aanspraak er op, wel, wel!’

‘Niets natuurlijker; uw tijd en uw werk zijn geheel en al mijn.’

‘Komaan ge malt; alle gekheid op een stokje; geef mij mijn avondmaal maar, want ik heb honger als een paard.’

‘Uw avondmaal!’ riep de gierigaard uit met de tronie van iemand, die verwonderd staat. ‘Ik vraag u op mijn beurt of gij aan 't mallen zijt. En de vierde pannekoek dan? Waar moest die voor dienen? Als ge hem voor uwen tijd al opgesmuld hebt, des te erger voor u.’

‘Wat,’ zegde Gilles, woedend met de hand op tafel slaande, ‘dat is al te erg..... Iemand die op één dag een bunder gras heeft afgemaaid den ganschen dag zooveel te eten geven dat een jonge kat er nauwlijks genoeg aan heeft en hem dan 's avonds rammelend van den honger nog zonder eten naar bed laten gaan..... Doch wacht maar, loontje komt om zijn boontje; uwe gierigheid zal wel gestraft worden, daar kan ik je wel een briefje van geven, wacht maar!’

‘Matigheid en spaarzaamheid zijn twee deugden welke juist het meest beloond worden’, zegde Mathias. ‘Alleen de verkwisters noemen ze gierigheid.’

‘Oude vrek!’ riep Gilles uit met gebaren en een gelaat, als ginghij propheteeren, ‘ge zoudt verdienen dat.... maar ik wil u net heel en al ten onder werken.... Ik bepaal mij dus met te wenschen dat die bijen, waarop ge niet de minste aanspraak hebt, morgen in mestkevers veranderen, dat uw varken de prooi worde der wormen en dat het gras, dat ik met zooveel moeite gemaaid heb, zich weêr bevinde in den staat, waarin ik het dezen morgen aantrof.

Hierop begaf Gilles zich naar zijne kamer en rukte de deur boosaardig zoo hard mogelijk achter zich dicht, waardoor hij het woord ‘galgenbrok’ niet verstond, dat de vrek hem nawierp; deze ging eveneens slapen, zeggende:

‘Die kan morgen ook maar gaan; hij is even vraatziek als de anderen..., maar zijn zwerm, die is mijn, dat beloof ik je, die is mijn!’

Hij ging slapen na vooraf den zak aan zijn hoofdeinde neêrgelegd en berekend te hebben, wat de zwerm wel waard kon zijn.

IV.

Pas schemerde de dag of Brokenbach begaf zich voorzien van den kostbaren zak in zijn boomgaard, om de bijen in een korf over te brengen.

Maar hoe stond hij verbluft, toen hij honderden van mestkevers ontwaardde, waarvan het onder in den zak krielde. Hij wierp den zak ver van zich en stiet een luiden kreet uit.

In zijne ontsteltenis liep hij naar zijne woning en ging in een klein vertrekje waar het varken, in stukken gesneden op eene tafel lag.

Een nieuwe schrik beving hem hier: myriaden van afzichtelijke wormen kropen over het vleesch, dat hem al bedorven toescheen.

Ten prooi aan een soort van voorgevoel, spoedde zich de ongelukkige den weg op naar zijn land en liep er in eenen adem heên.

De derde wensch van Gilles was vervuld: het gras stond op zijne plaats!

Terwijl de vrek dit tooneel met verstomden blik aanstaarde, hoorde hij achter zich eenig gedruisch en keerde zich spoedig om.

Hij stond recht tegenover Gilles.

De jongeling, welke onbewegelijk met de armen over elkaâr gekruist bleef staan, scheen iets duivelachtigs in zijne tronie en blikken te hebben, dat den vrek deed huiveren.

Gilles sprak langzaam, met doffe stem:

'Weet, Mathias Brokenbach, dat ik het in mijne macht heb nog meer te doen, dan hetgeen er gebeurd is. Als ik wil, dan zal ik al uw geld veranderen in....'

'Genade! genade!' riep de grijsaard hijgend.

Hij stond op het punt zich aan de voeten te werpen van zijn knecht, toen hij een meisje langs den weg zag gaan, welke zich voor zijn land uitstrekte. Zij hield zich krom en liep zeer lastig.

'Geertruida!'

'Vader!'

Deze twee kreten werden schier gelijktijdig geslaakt.

'Wat komt gij hier doen?' vroeg de grijsaard.

'Wel, ik kom bij u terug,' antwoordde het meisje met zwakke stem 'mijne tante wil mij niet langer herbergen; ik ben ziek, erg ziek.... Ik kan volstrekt niets meer voor haar doen. Zij zegt dat ik een doktoor, medicijnen en vooral versterkende middelen noodig heb, welke zij mij niet geven kan.... Dat is de reden waarom ze mij naar u terugzendt.'

De vrek ging zitten op een hoop aarde welke in zijne nabijheid stond, en zijn gelaat met beide handen bedekkende, riep hij uit:

'Ik verlies er mijn verstand bij! Ik bezwijk!'

Vervolgens een gramstorigen blik op zijne dochter werpende, zegde hij haar:

'Waarom moest ge ook ziek worden?.... Ik heb de middelen niet, om u in dien staat te onderhouden. Zie bij uwe tante te blijven tot ge beter zijt..... Dan kunt gij terugkomen.....'

Geertruida wilde antwoorden, maar Gilles deed haar teeken van te zwijgen.

'Mathias Brokenbach,' zegde hij op plechtigen toon, 'wijl uwe dochter geen vader of geen tante heeft, die zich harer wil erbarmen zoo heeft ze een man noodig. Welnu, ik zal met haar huwen, als zij er in toestemt.'

'Gaarne', haastte zich Geertruida te zeggen; 'dan ben ik niet meer ten laste van mijn vader.'

'Gij hebt het gehoord,' hernam Gilles. 'Dus is er niets meer noodig dan uwe toestemming. En gij weet, wat ik kan.....'

Brokenbach kreeg hoe langer hoe meer het voorkomen alsof hij zijn verstand verloren had.

'Wat uw geld betreft,' ging Gilles voort, 'zijt daaromtrent gerust..... Gij zult het tot een cent toe behouden. Maar gij zult ons de boerderij afstaan, niets meer, en gij zult gevoed en gekleed worden zoolang ge leeft. Kom dan de acte onderteekenen,

ofwel ik maak gebruik van mijne macht, en zooals ik u gezegd heb, zal uw schat het lot ondergaan van het varken, van het land en van de bijen..... Pas nu op voor mijn vierden wensch!'

Brokenbach was ontsteld en als betooverd; hij gaf een half uur later schriftelijk zijne toestemming, dat hij aan Gilles en zijne dochter de boerderij afstond; maar zijn geld behield hij!

Iedereen vond, dat de knecht een meesterstuk had begaan met aldus de hand van de dochter des gierigaards, benevens een rijken bruidschat te bekomen, dat hij oneerlijk handelde, hieraan dachten weinigen.

Men moet evenwel niet gelooven, dat onze held, nu hij door zijne grappen grondeigenaar was geworden, ophield met zijne toeren te spelen: zijne geschiedenis vormt eene gansche reeks van heldenfeiten van die soort, waarvan ik alleen de eerste episode heb medegedeeld.

De klaagmuur der Joden te Jerusalem.

Door de Marokkostraat buiten Jerusalem gekomen, bevindt men zich op de 'klaagplaats der Hebreeuwen,' - *el Ebra,* ook *Kotel Hamarbi, de westelijke muur* genaamd, waar men als het ware de doodskreeten hoort eener natie over haar ten gronde gegaan kerk- en staatswezen, en waar men vooral op de Vrijdagen het weenen en bidden ziet der oude Joden en Jodinnen, welke hier blootsvoets staan of op den grond gebukt Tiggen en den grondmuur van hun eenigsten tempel, het dichtst bij de plaats des heiligdoms, omvat houden. Deze ligt op vier honderd voet afstands van den zuid-westelijken hoek; de oude muur heeft hier honderd acht en vijftig voet lengte en is bij drie en twintig lagen steenen zestig voet hoog. De groote Spaansche Kabbalist de rabbijn Isaak (1334) roemt den tempel van Salomon, vooral het overblijfsel aan den klaagmuur, als het zevende wonder der wereld. Men onderscheidt nog boven de negen benedenlagen, veranderde vierkante steenen van minderen omvang, welke klaarblijkelijk dagteekenen van den nieuwen herodiaanschen bouwtrant, en bij de herstelling der Aelia Capitolina onder Hadrianus vaak in wanorde boven op elkander gestapeld werden, ja zelfs onder grootere kwamen te liggen zooals men ook langs de zuidzijde kan ontwaren. Tot voor vijftien eeuwen, ten tijde van den H. Hieronymus, ja eigenlijk tot Hadrianus toe klimmen de overleveringen op van de weeklachten over de verwoesting van Jerusalem, welke zij verplicht en gerechtigd waren daar ter plaatse aan te heffen.

Hier op de klaagplaats der Joden ontmoeten wij gestalten, zooals de duitsche schilder Bendemann zijnen Jeremias voorstelt met de klagende Joden op de puinen. - De legende laat den propheet op den heuvel in het Noorden zijne weeklachten aanheffen. Aanschouw daar dat volk: 'met de rustelooze voetzoolen op de bevende harten, (Deut. 28, 25) dat zonder verpoozing en vluchtig op aarde ronddoolt, als Kaïn, door God geteekend, zonder koning en vorst, zonder offer en altaar, zonder tabbaard en heiligdom! (Os 33.)

Wij zien allen met gedekten hoofde de handen wringen, of met een joodsch gebedenboek in de handen, met weenende stem klagen en gebaren maken, terwijl zij den kouden steen kussen of den gladden muur omvatten. Men kan gemakkelijk de spaansche Joden aan hunne waardige houding onderscheiden van de poolsche in hunne pracht. Eenigen buigen hun hoofd en bovenlijf op de maat voor- en achterwaarts, zich wiegende zooals het gebruikelijk is bij het lezen van den Koran;

anderen zitten op den grond en mompelen hunne gebeden. Alles ademt weemoedige smart, alsof de ondergang des heiligdoms met evenveel tranen moet beweend worden, als er eens droppelen bloeds in vergoten werden! - Op de Vrijdagen bidden hier de Joden met een voorbidder de volgende litanie:

‘Om het paleis, hetwelk in puin ligt!
Om den tempel, welke verwoest is!
Om de muren, welke ingestort zijn!
Om onze majesteit, welke vervlogen is!
Om onze groote mannen, welke daar liggen!
Om de kostbare steenen, welke verbrand zijn!
Om de priesters, welke gezondigd hebben!
Om onze koningen, welke hen veracht hebben!’

Zitten wij eenzaam neêr en weenen.

Daarop verheft de voorbidder zijne stem op nieuw:

DE VOORBIDDER: ‘Wij bidden u, ontferm u over Sion!’
HET VOLK: ‘Verzamel Jeruzalem's kinderen!‘
DE VOORBIDDER: ‘Spoed u, spoed u, Sions Verlosser!’
HET VOLK: ‘Spreek tot het hart van Jeruzalem!‘
DE VOORBIDDER: ‘Schoonheid en majesteit moge Sion omgeven!’
HET VOLK: ‘Ach, wend u genadig tot Jeruzalem!‘
DE VOORBIDDER: ‘Moge spoedig weder het koningrijk over Sion verschijnen!’
HET VOLK: ‘Troost hen welke treuren over Jeruzalem!‘
DE VOORBIDDER: ‘Vrede en blijdschap moge in Sion binnentreden!’
HET VOLK: ‘En de telg (van Jesse) ontspruiten te Jeruzalem!‘

De Joden op de klaagplaats deelen ons mede: ‘De tempel zal niet lang meer in puin blijven, maar spoedig of op zijn langst binnen den tijd van drie honderd jaren, zal de Messias komen, om Jeruzalem's heerlijkheid weder op te bouwen; tot dien tijd mag er niets veranderd worden. En dan zullen alle groote heeren, zelfs de keizer in Weenen en de koningin van Engeland, zich tot het Jodendom bekeeren!’

Maar de wereldgeschiedenis antwoordt op deze voorspiegelingen der hoop met een eeuwig en onveranderd:

‘TE LAAT!’

Van het oorlogsveld.

Op zonderlinge wijze ontkwam de bekende Paul de Cassagnac aan het gevaar van door de Pruisen ter dood gebracht te worden. Hij was namelijk krijgsgevangene te Breslau in Pruisisch-Silesië. Een verrader had hem aldaar aangeklaagd van onder de fransche krijgsgevangenen, welke zich in grooten getale te Breslau bevonden, oproer te hebben gesticht. Oogenblikkelijk werd hij in arrest genomen, in eene militaire gevangenis opgesloten, voor een krijgsraad gebracht en gedurende twintig dagen buiten toegang gesteld. Door den wil der Voorzienigheid echter was hij te Parijs in kennis gekomen met een Duitscher, met welken hij in nauwe vriendschapsbetrekking stond. Die Duitscher bevond zich juist te Breslau en gaf aan den vader des gevangenen, Granier de Cassagnac, bericht van het lot zijns zoons; hij meldde hem tevens dat er kans tot zijne redding bestond, maar dat dit niet zou gelukken zonder geld. Terwijl Paul nu in de vesting zat, gelukte het zijn vriend den cipier en de wacht om te koopen. Er stond een rijtuig gereed. Des avonds ontkwam Paul uit de gevangenis en nam in een rijtuig plaats, in gezelschap van eene heldhaftige vrouw, eene vriendin zijner moeder, welke het geld had medegebracht. Een duitsch onderwijzer speelde

voor koetsier, en na een geforceerden rid van een dag en twee nachten bereikten zij de oostenrijksche grenzen, waarna zij twee dagen later te Weenen aankwamen. De bedoelde dame had tot redding van den zoon harer vriendin een afstand van eenige honderden kilometers afgelegd.

In eene opgaaf over het beleg van Straatsburg wordt het volgende droevige resultaat opgegeven: 8000 inwoners zijn letterlijk geruïneerd; de meesten leven van liefdegiften, zijn gevlucht in de kerken, in de scholen, in de straten en aan den voet der wallen, in planken hutten. Er zijn 500 huizen afgebrand, ingestort of beschadigd. De schoonste straten, de volkrijkste stadswijken, de voorstad, de openbare gebouwen zijn puinen, niets dan puinen. Twee duizend gewonden; in iedere familie een bloedverwant, een vriend, een man beweend; in de kelders bleeke vrouwen en kinderen, verzwakt door lijden en tranen; zieken voor wie geene redding meer is; anderen, die door al de verschrikkelijkheden krankzinnig zijn geworden; dooden in het graf geworpen, zonder dat een vriend hen begeleidde; zuchten en klagen overal, dood en verwoesting alom!

Een belangrijke rol in den fransch-pruisischen oorlog speelde het chassepot en naaldgeweer, waarom eene vergelijking van beide wapens voorzeker belangstelling verdient.

De eigenschappen, door welke het chassepot 't naaldgeweer geacht wordt te overtreffen, zijn 1° meerdere lichtheid; 2° grooter draagvermogen; 3° sneller vuurvermogen. Het duitsche geweer is minstens 25 pct. zwaarder dan het fransche; het eerste draagt slechts 7 tot 800 meters, het laatste doet nog uitwerking op meer dan 1200 meters; het naaldgeweer eindelijk kan slechts 7 malen, het chassepot gemakkelijk ll malen per minuut gelost worden. Die algemeen erkende voordeelen van het fransche boven het duitsche wapen gaan evenwel met zeer belangrijke nadeelen gepaard, zoo zelfs, dat aan het naaldgeweer in de handen van den duitschen soldaat de prijs behoort toegekend te worden.

Het chassepot is al te licht. De stevigheid van het wapen is opgeofferd aan de handigheid; zoodat het zeer spoedig defect raakt. Daarentegen is het naaldgeweer stevig en toch niet te zwaar voor een man van slechts middelmatige lichaamskracht. Wat betreft de meerdere draagwijdte van het chassepot, deze heeft den franschen soldaat eer tot nadeel dan tot voordeel gestrekt, 't Is waar - hij kon op den vijand vuren, lang vóórdat deze hem beantwoorden kon; doch, het gevolg hiervan was, dat, wanneer de vijand genoegzaam genaderd was, en het er dus juist op aankwam, het fransche geweer al te zeer verhit was om het te kunnen gebruiken. Evenzoo is 't met het sneller vuurvermogen van het chassepot. De snelheid, waarmeê hij schoot, heeft den franschen soldaat in 't wilde doen losbranden; terwijl de Duitscher den tijd had, om langzamer, doch wisser aan te leggen.

Alle punten van vergelijking daargelaten, heeft het chassepot nog zeer bijzondere gebreken. De wijdte van den loop is veel geringer, en de loop zelf korter dan bij het naaldgeweer. Dit maakt een zwaardere kruitlading noodzakelijk, en daar de loop zoo licht is, stoot het wapen verschrikkelijk, vooral na herhaald gebruik. Vandaar, dat de fransche soldaat gewoon is, de kolf tegen de heup te drukken, in plaats van tegen den schouder, hetgeen natuurlijk 't mikken onmogelijk maakt. De pruisische soldaten deden hetzelfde in 1866; doch het naaldgeweer is sedert verbeterd, zoodat het thans zonder hinder op de behoorlijke wijze kan afgevuurd worden.

Het hoofdgebrek van het chassepot moet gezocht worden in de slechte hoedanigheid van het metaal. De loop is uit zeer zacht staal, zoo niet uit gewoon ijzer, vervaardigd.

Ten bewijze diene, dat op de slagvelden tal van chassepots gevonden zijn, wier loopen door kogels omgebogen waren zonder dat eenige berst zichtbaar was. Vermoedelijk is ook in dit opzicht de keizerlijke Regeering het slachtoffer geweest van schandelijk bedrog.

Een laatste, niet minder belangrijke fout van het fransche geweer (mede een gevolg van de weekheid van het metaal) is, dat de loop na herhaald gebruik zeer warm wordt en aanzienlijk zwelt; waardoor 't onmogelijk wordt de patroon in de kamer te brengen. Geheele karrevrachten onafgevuurde chassepots-patronen zijn dan ook op slagvelden verzameld.

Zeker luitenant Hoffmann, stond ten Zuiden van Parijs bij Châtillon of Aisny-le-Roi op de voorposten, toen zijn generaal, welke bij hem kwam schertsend de vraag tot hem richtte: ‘Wel Hoffmann, kunt ge me niet eens een fransch dagblad bezorgen?’ De luitenant glimlachtte, schokschouderde, doch dacht er eens over na en besloot tot het waagstuk om eens te gaan snuffelen of er soms fransche couranten waren in een villa, binnen de fransche voorposten, welke nog door een Engelschman bewoond werd, die de zonderlinge manier had om hier te blijven, in weerwil zijne woning geen zeer veilig verblijf was.

Met een onder-officier kroop hij op zijn buik voorbij de voorposten; eindelijk werden zij ontdekt en de schildwachten begonnen onmiddellijk op hen te vuren. Zij rukten evenwel voort, en het scheen, dat hunne onverschrokkenheid den Franschen deed vermoeden, dat zij door eene afdeeling gevolgd werden, want eensklaps namen de Franschen de vlucht.

Luitenant Hoffmann kwam in de villa aan, en vond den Engelschman aan het ontbijt. Met het pistool in de hand riep hij dezen toe: ‘Een parijsch dagblad of uw leven!’ De Engelschman koos het eerste, en gaf den officier het jongste nummer der *France*, 't welk Hoffmann bij zijne gelukkige terugkomst in het kamp zijn generaal overhandigde.

De steden, welke door den tegenwoordigen oorlog beroemd geworden zijn, zijn bijna allen. min of meer belangrijk voor de geschiedenis der boekdrukkunst. Metz was een der eerste steden waar zij uitgeoefend werd, Straatsburg is, naar beweerd wordt, langen tijd de woonplaats van Gutenberg geweest, Toul wordt als de plaats aangeduid, waarin de eerste proeven van sterecopie gedaan werden. De Sédan-uitgaven hebben in de oogen der bibliophilen niet minder waarde dan de Elzeviers; in Kehl worden de zoogenaamde Baskervillesche letters gesneden, waarmede Beaumarchais eene uitgave van Voltaire's werken op blauw papier drukte voor den aan zwakheid der oogen lijdenden koning Frederik den Groote. Ook in Rheims en Verdun werd reeds vroeg de boekdrukkunst uitgeoefend.

Op de boulevards te Parijs.

Onder de regeering van Lodewijk XIV werden in 't jaar 1670 de bolwerken of boulevards, welke destijds de stad Parijs omgaven, geslecht en de grachten gedempt. Hierdoor ontstond eene straat, waarvan het noordelijk gedeelte aan den rechter oever der Seine in rijkdom van bouworde en pracht van smaakvol uitstallende winkels hare weergade nergens heeft. Deze wandel- en rijweg nu, welke zich uitstrekt van de Bastille naar de Madeleine, minstens 100 voet breed en meer dan een uur lang is, heeft bij uitstekendheid den naam van Boulevard van Parijs verkregen.

‘t Is hier dat gedurende vredestijd zich het woelige parijsche leven dag en nacht met al zijn gebreken en deugden in 't volle licht vertoont. Tien duizend rijtuigen passeeren er dagelijks; magazijnen, winkels, restauraties, koffiehuizen, schouwburgen, het wekt alles eene luchthartige vroolijkheid, welke alle benauwdheid, waardoor 't levensgenot zou vergald kunnen worden, verdrijft, doch ook al te vaak de afschuwelijkste tooneelen en misdrijven in 't helderste rozenlicht doet verschijnen! 't Is als eene eeuwig borrelende bron van genot, met bloemfestoenen omgeven, rondom welke onder schitterende kroonen van vroolijk kristal aanhoudend eene dartele menigte rondfladdert, om met haastige levenszucht zich in de vreugde der aarde te bedwelmen.

Die zinnelijke parfums der boulevards zijn door den kruitdamp verdreven. De bron der bedwelmende weelde is opgedroogd, door 't oorlogsvuur, dat gelijk een stortregen op Frankrijk is nedergedaald, verdwenen is van de boulevards de lustige coco-koopman met zijn klingelend belletje en verzilverde bekers, verdwenen zijn de groote en kleine kinderen, wier plaisir in de leuningstoelen des Vespasiennes geen eind scheen te kunnen hebben, in rouw en kluisters gekneld ligt het weelderige Parijs en blikt naar zijne boulevards als naar zijn graf.

DE BOULEVARD TE PARIJS VÓÓR DEN AANVANG VAN HET BELEG.

[Nummer 19]

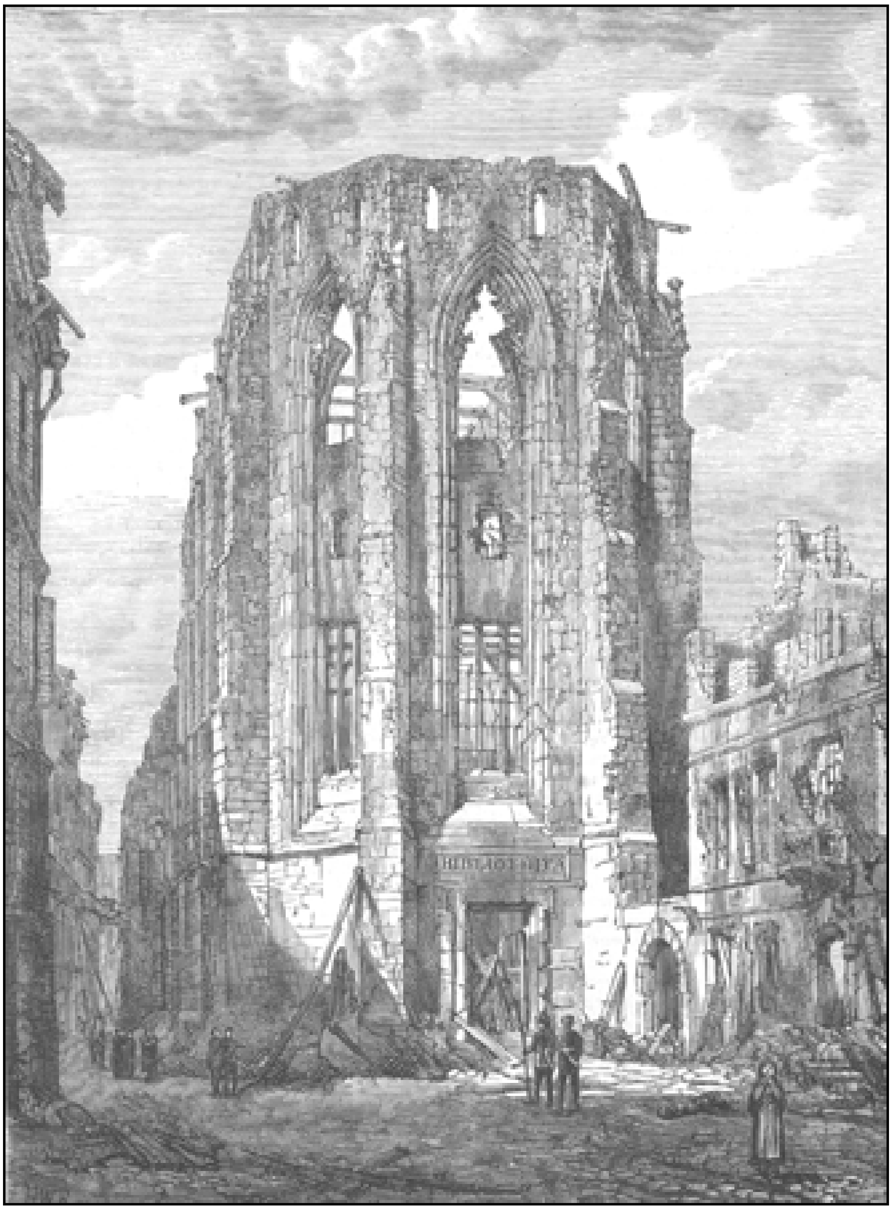
DE BIBLIOTHEEK VAN STRAATSBURG NA HET BOMBARDEMENT.

De bibliotheek van Straatsburg.

De grootste verwoestingen, welke het ongelukkige Straatsburg door het bombardement hebben getroffen, zijn vooral in 't westelijk gedeelte der stad, ten Noorden van het *Canal des Faux Remparts,* aangericht. Schier geen enkel huis is er, hetwelk niet tot den grond toe vernield werd. Ook de *rue du Faubourg National* leed vreeselijke verwoesting. 't Was hier, dat het prachtige bibliotheek-gebouw weleer zich verhief met zijn buitengewoon rijken schat van kostbare prachtwerken, boeken en manuscripten. Van al die gedenkstukken van geleerdheid en wetenschap bleef niets overig dan asch en door den brand geschonden stukken papier. Het verwoestende oorlogsvuur ontrukte aan letterkunde en wetenschap een boekenschat, waarbij de brand der Alexandrijnsche bibliotheek ter nauwernood kan vergeleken worden. Wel hebben officieele telegrammen uit Berlijn onmiddellijk na de overgave van Straatsburg gewag gemaakt van een aanzienlijke verzameling kostbare werken, die zouden gered zijn, doch een zeer geloofwaardige ooggetuige zegt hieromtrent: ‘Geloof er niets van; er is niets kunnen gered worden.’ Slechts eenige ruïnen, in de nevensgaande gravure voorgesteld, zijn de treurige overblijfselen van het prachtige gebouw, dat een der grootste en kostbaarste bewaarplaatsen was van tallooze voortbrengselen der geniaalste en voornaamste schrijvers aller eeuwen.

Nieuwjaarsdag op den boulevard te Parijs.

‘Dat Parijs hongersnood, belegering, bombardement doorstaat is aan te nemen, maar dat het zijne vermaken kan derven, is ongelooflijk,’ zegde voor eenigen tijd een Franschman. En voorzeker, wanneer men de weelderige hoofdstad, toen zij nog voortdurend in haar wuft gewaad was getooid, heeft leeren kennen, is men overtuigd, dat er waarheid is in dit oordeel. 't Was in Parijs altijd feest; door alle jaargetijden, dagen en uren de uitgelatenste kermisvreugde, en van daar dat de dagen welke elders als feestdagen gelden, minder als bijzondere vreugdefeesten dan wel als zekere termijnen beschouwd werden, waarop men vroegere schuld invorderde of op eene of andere manier parijsche beleefdheden en kleine dienstbetooningen tegen fooien en ‘pour-boire's’ inwisselde.

Ziedaar hoe o.a. vooral het Nieuwjaarsfeest te Parijs opgevat werd door hen, welker hart te genotziek was om dezen vreugdedag in den vromen en diepzinnigen geest der Kerk te vieren. Dat ondervond elke vreemdeling, welke in Frankrijks hoofdstad gedurende de eerste dagen des jaars verwijlde. Zijn concierge bijv., of liever de concierge van 't hotel, was er spoedig bij, om hem aan 't ontbijt met een doosje bonbons te verrassen, doch wèl uitgerekend kon de goede vreemdeling zich deze of een betere verrassing zesmaal goedkooper in een banketwinkel koopen, dewijl de beleefde gever der bonbons na 't overhandigen van zijn geschenk ook terstond met de handen klaar stond om eenige francs als dankzegging aan te nemen. Is de concierge weg, dan verschijnen op hunne beurt nog tallooze andere gedienstigheden, van welke sommigen zelfs betrekkingen in de maatschappij bekleeden, waaraan men nooit gedacht heeft; zij allen zijn uiterst vriendelijk en beleefd, en kunnen het nieuwe jaar niet laten voorbijgaan zonder den vreemden gast, welke Parijs met een bezoek vereert, bij hunne gelukwenschen een bewijs hunner hulde aan te bieden. Doch daar de eene

edelmoedigheid de andere uitlokt, zijn zij tevens zoo vrij de fooien, welke door de wetten der beleefdheid voorgeschreven en zelfs op een zeker tarief gesteld zijn, in allen dank aan te nemen.

Dezelfde verrassing ondervindt men herhaaldelijk in de café's, waar de garçons er terstond bij zijn, om den vreemdeling een puik beste sigaar aan te bieden en wel dikwijls van die soort, van welke hij er in zijn eenvoudige vaderstad tien voor eenige centimen kan koopen en wier reuk alles behalve aan de welriekende geuren van 't Oosten herinnert. Doch zulk een sigaar is te Parijs iets meer waard en wanneer men nu 't hart des gevers er bij in rekening brengt, behoeft men geen deftig heer te zijn om minstens een frank voor dit geschenk te geven. In de café's en restauratiën vooral dient men voorzichtig te zijn en niet te karig met de ‘pour-boire's’ te wezen, want anders hebben de garçons het recht den koffiehuis-bezoeker op zijn gemis aan beleefdheid opmerkzaam te maken en in plaats van een wijn- of spijskaart de lijst van de usancen, welke men bij 't geven van pour-boire's te volgen heeft, voor den dag te halen. Van de fooien toch moeten de arme drommels bestaan en de garçon van een parijsch café wordt niet, gelijk bij ons, gehuurd; integendeel, de garçon moet zelfs jaarlijks geld geven, om zijne bediening te vervullen, welke door den verschillenden ‘afval’ anders al te winstgevend zou wezen.

Is men slechts vreemdeling, dan staat men wel is waar verbaasd over het groot aantal belangstellende, gedienstige geesten, welke op zoo ingenieuse wijze met ons en onze beurs wisten kennis te maken; maar na de bezoeken van alles, wat met café, restauratie en hôtel in verband staat, geniet men, althans zoo men niet te fijn gevoelig is voor surprisen der koopluî, muziekanten en gamins, waarvan het op de boulevards en in de straten krioelt, het voorrecht om van verdere al te kostbare beleefdheden verschoond te blijven.

Niet zoo echter gaat het den bemiddelden Parijzenaar. Niet slechts dat hij troepen van allerlei wapens: winkeliers, dienstboden, kinderen, bekenden en vrienden, voorbij zich met surprisen ziet defileeren, hij is ook gedwongen zich met eene wapenrusting van bonbons en étrennes te omgorden, om daarmede zijne kinderen, vrienden en anderen, wier belangstelling hij behoeft, te verrassen. Wee zelfs dengene, welke den omgang en de vriendschap eener familie op prijs stelt en deze formaliteit achterwege laat.

Op Oudejaarsavond wemelt het van wandelaars en bezoekers langs de verlichte en sierlijk uitgestalde magazijnen, winkels en salons; alles dwarrelt door een, om nieuwjaarsgeschenken voor de groote en kleine kinderen te koopen, en smullend en spelend gaat men het nieuwe jaar in, zonder met eenige zorg aan de toekomst te denken. Zeker althans dacht het luchtige parijsche volk op den oudejaarsavond van 1869 niet, dat het in 1870 door de Pruisen op zooveel surprisen zou onthaald worden.

Hoeveel wij in ons vaderland ook van de fransche hoofdstad hebben overgenomen, de surprisen op ‘Nieuwejaarsdag’ zijn er niet zoo erg in voege; wel komt ons op Nieuwjaar de een of andere dienstvaardige geest met een heilwensch aan zijn trouwe plichtsvervulling herinneren; de gewone mildheid weigert dan terecht de billijke belooning niet voor bewezene diensten. Wij gelooven, dat zij 't allen van harte meenen, die ons ‘alle heil en zegen’ wenschen op den eersten dag van 't jaar. Ons belgisch oor hoort gaarne dien alouden vaderlandschen heilwensch.

En daarom zij op heden ook onze hartelijke en welgemeende nieuwjaarsgroet: ‘alle heil en zegen aan de lezers der *Belgische Illustratie!’*

Iets over het spiritisme.

Het spiritisme is ontstaan in het vaderland van Barnum, en Joseph Smith. Het is ontdekt of uitgevonden door een' zekeren Fox, welke zich met zijne dochters als medium vestigde in het jaar der dwaasheden 1848.

Fox leefde stil en vrij karig van eene niet al te winstgevende betrekking in het dorp Hysdeville, Staat New-York. - Hij had huwbare dochters, doch ongelukkig geen bruidschat voor haar.

Doch.... de Americanen zijn vindingrijk. Wat er gebeurde weet men niet; maar het huis van Fox, tot nog toe zeer stil, werd op eens het levendigste en drukste ter wereld.

De klopgeesten maakten hun zaakjes goed en binnen een paar jaren schiepen de Foxen zich door hunne veelvermogende kunst een aardig fortuintje.

De kunst van konijnen te fokken en er zich 8000 francs rente mede te verschaffen werd overtroffen en vervangen door de kunst om tafels te doen draaien en spreken. Fox vormde leerlingen, welke allen vrij wel slaagden.

Alle dooden werden opgeroepen, men riep zelf Paul en Virginie, Robinson Crusoë op, - hoewel ze nooit bestaan hebben - doch toen bemoeide de politie zich er mede en noodzaakte de mediums om een brevet als goochelaars te nemen.

De mediums namen een zoodanig brevet en het spiritisme ging voort door zijn wonderen de lichtgeloovige Americanen te verbazen.

De geleerdste en kundigste mannen waren de dupen van die bespottelijke bedriegerij en leverden op nieuw het bewijs, dat het gezond verstand zeer dikwijls niet met de geleerdheid gepaard gaat, en dat er altijd een plaatsje open is voor het absurde, zelfs in de koelste en berekendste hoofden.

En het spiritisme nam in gewicht toe, en het tal van aanhangers vermeerderde sterk, terwijl er zaken gebeurden welke alleen in America kunnen gebeuren.

Men vond menschen, welke met de schimmen van afgestorvenen huwden, en die lieden vonden inzegenaars en getuigen voor zulke huwelijken. - Ziehier wat er te lezen staat in de *'Weekly Herald* van Nieuw-York, in het nummer van 17 September 1861.

Een jong mensch van Bordentown, op het punt eene jonge dame te huwen, stierf plotseling. De beide verloofden waren even als hunne wederzijdsche familiën zeer met het spiritisme ingenomen, en men besloot om het huwelijk te doen doorgaan ondanks den dood van den bruidegom....; en dit huwelijk werd werkelijk voltrokken met alle mo-

gelijke ceremoniën. De jonge dame huwde niet met het lichaam, maar met de schim van den overledene, vertegenwoordigd door het lijk........!!'

Intusschen is het spiritisme geen teeken des tijds, en de opgang dien het gemaakt heeft en misschien nog zal maken, moet niet toegeschreven worden aan den achteruitgang van het Catholicisme, zooals eenige liberale en vrijdenkende schrijvers hebben beweerd. - Ten allen tijde hebben de menschen veel met het buitengewone en bovennatuurlijke op gehad - en de sprookjes zijn reeds eeuwen oud. De geschiedenis der wereld zou dikwijls de geschiedenis der dwaasheid en van het bijgeloof mogen heeten, van af de geheimen van Isis en Osiris tot de leer van Allan Kardec toe. - Bijna alle met roem bekende lieden der oudheid hebben geloofd aan voorspellingen, etc. - Cesar geloofde aan geheiligde kippen en volgens de wijze waarop die dieren het graan, hetwelk hij hun toewierp, oppikten, deed hij zijne plannen doorgaan of zag er van af.

In de middeleeuwen geloofden de verlichtste menschen aan toovenaars en men verbrandde er meer dan driemaal honderdduizend.

Pascal geloofde aan spoken en verklaarde in ernst dat hij ze dikwijls zag, hetgeen hem zeer angstig maakte.

De astroloog Jean Marin moest op last van de koningin het horoscoop van Lodewijk XIV trekken.

De abt Scott, leeraar in de wiskunde in 1667, schreef zeer ernstig in een geleerde verhandeling, dat er een jood bestond Sedéchias genaamd, die geladen karren met paard en al binnenslokte. Alle Muselmannen gelooven, dat Mahomed de maan in den mouw van zijn kleed verborg. - Onder Lodewijk XV was het de graaf de Saint Germain welke opgang maakte, en iedereen was destijds overtuigd dat die behendige bedrieger gedurende achttien eeuwen reeds geleefd had, dat hij op vriendschappelijken voet met Karel den Groote gestaan had en de bekende biefstuk der Hunnen met Atilla had gegeten.

Is het noodig om hier te gewagen van Cagliostro, van Mesmer en de rijkdommen door deze handige bedriegers, verkregen.

'Quand on songe à tous les maux qu'a produits le fanatisme, on rougit d'être homme,' zoude men haast met een' groot fransch schrijver kunnen zeggen.

Het spiritisme, dat niets anders is dan het oude oproepen der dooden, bezit tegenwoordig zijne leerstellingen en de mediums geven zich den Schoonen titel van Apostelen.

Bijna drie millioen slachtoffers zijn reeds de prooi geworden van dit dwaas en bespottelijk bedrijf; - in alle streken der aarde bestaan vereenigingen welke de beoefening van het spiritisme ten doel hebben en om een denkbeeld te geven van het aantal tijdschriften en bladen, welke de leerstellingen van het spiritisme behandelen zal ik Bordeaux aanhalen, hetwelk niet minder dan vier weekbladen bezit: *'la Lumière' 'le Sauveur' 'la Ruche'* en *'la Voix d'outre-tombe*,' - het overige Frankrijk bezit dertig bladen aan het spiritisme gewijd, Duitschland vijf en twintig, Engeland een twaalftal en America natuurlijk honderd een en dertig!

Wat de boeken aangaat, welke aan die dwaasheid hun oorsprong te danken hebben, ze zijn om zoo te zeggen ontelbaar; de zoogenaamde ontsluieringen uit de geestenwereld, toegeschreven aan Plato, Confusius, Aristoteles enz. bestaan uit meer dan drie honderd deelen terwijl de werken van Allan Kardec allen van vijf tot vijftien afdrukken mochten beleven!

Tot slot de beschrijving van een ‘Séance Spirite,’ door een der geestigste fransche schrijvers:

‘Ik had,’ zoo schrijft hij, ‘onder mijne kennissen eene dame, welke in den rouw was over eene eenige dochter. Zij geloofde aan het spiritisme, en verzocht mij op zekeren avond haar te vergezellen naar een medium in de gedaante van eene jonge dame, welke de geesten van Lord Byron en Frans I onder haar onmiddellijken invloed had.

‘Ik nam het aanbod aan.

Het was als ik mij wel herinner op N°. 10 of 11 van de St. Mark's place te New-York in het jaar 1853.

De huisknecht van de jonge dame, welke als medium zulk een invloed op de schimmen der heeren Byron en Frans I uitoefende, opende voor ons de deur en vroeg twee dollars entrée.

Na betaald te hebben bevonden wij ons in een salon, vrij goed gemeubeleerd, te midden eener menigte geloovigen van beiderlei geslacht, welke met den noodigen ernst de wonderen, waarvan zij getuigen waren, bespraken.

De priesteres verscheen - zij nam plaats voor een ronde tafel, terwijl zij de vergadering uitnoodigde om te doen zooals zij en aldus den magnetischen stroom te doen ontstaan.

Iedereen gehoorzaamde en de zitting werd geopend door het oproepen van Frans I en lord Byron, welke vanhunne tegenwoordigheid duidelijk genoeg deden blijken, door een ongehoord leven onder de tafel.

Eenige andere geesten voegden zich bij den vorst en den engelschen dichter, en onder de tafel was weldra de schoonste verzameling van de meest levenmakende geesten vereenigd.

De geheele vergadering was verwonderd, zelf bemerkte ik, dat eenige gevoelige dames eenen traan uit het oog wegpinkten.

Een ernstig uitgedost heer, welke naar men mij verzekerde een opstel gereed maakte over ‘het geestachtige der geesten in verband met de theorie der ongrijpbare lichtgevende voorwerpen’ maakte aanteekeningen in zijn zakboekje.

Ik wilde onder de tafel kijken om mij te overtuigen of de geesten ook soms den meer vulgairen vorm van knieën of voeten hadden aangenomen, hetgeen men meer had gezien bij zulke gelegenheden.... doch de knecht van de clairvoyante raadde mijn voornemen en hield mij terug.

- ‘De geesten,’ zoo zegde dadelijk de vertrouwde van Frans I en Byron, ‘zijn niet met ongeloovigen gediend.’

Na eenige verdere wonderen op dezelfde wijze, en met de levendigste bijvalsbetuigingen van de zijde der verzamelde geloovigen gewrocht te hebben, kwam de beurt aan de dame met welke ik gekomen was en die aan de clairvoyante vroeg of ze wel den geest harer dochter op zoude willen roepen.

- ‘Zeer gaarne was het antwoord’ - en na voor een oogenblik Frans I en lord Byron te hebben verwijderd, nam zij een potlood om te schrijven onder dictée van den geest, welke moest worden opgeroepen, want de jonge Americaansche behoorde tot de ‘schrijvende mediums’ waarvan de handen door de geesten worden bestuurd.

- ‘Edda, zijt ge hier?’ vroeg de dame.

- ‘Ik ben hier’, schreef het potlood.

‘De arme moeder was op het punt van in eene bezwijming te vallen.

- ‘Ziet gij uwe moeder?’ vervolgde de clairvoyante.

- ‘Ik zie haar,’ antwoordde de geest of liever het potlood, ‘en ik bedank haar, dat zij niet aan het spiritisme getwijfeld heeft, hetgeen mij veroorlooft, thans met haar te spreken. Ongelukkig hij welke niet gelooft, aan die wetenschap, de zuivere bron van alle geluk, levemdemakend licht van alles wat bestaat en niet bestaat!’

‘Een lang enthousiastisch gebrom verwelkomde dit antwoord door het geheele salon, hetgeen door de geloovigen voor even diepzinnig als schoon werd gehouden.

- ‘Het spiritisme, levendmakend licht van alles wat bestaat en niet bestaat! Dat is bewonderenswaardig,’ riep een' oude rechtsgeleerde, die door een dwazen samenloop van omstandigheden krankzinnig was geworden, juist toen dat licht hem begon te verlichten.

- ‘Edda,’ hernam de moeder ‘hoort ge mijn stem?’

- ‘Ik hoor uwe stem, ik zie u, ik ben aan uwe zijde: omhels uwe dochter, schreef het potlood.’

‘En de moeder, bevende en bleek, zag om haar heen, opende de armen.... en gaf een gil van vreugde en schrik.

- ‘Ach,’ zegde zij, ‘ik heb haar in mijn aangezicht gevoeld als een zachte windvlaag.’

- ‘Sluit dan toch,’ zegde ik aan den knecht, ‘gindsch raam, dat zoo even opengesprongen is, en dat tocht veroorzaakt.... grappenmaker!’

‘De knecht keek mij met een verdrietig gezicht aan, en ging zonder iets te zeggen het raam sluiten, hetwelk zich zoo te zijner tijd geopend had.

‘Ik zal kort zijn, hoewel deze séance, de eer van een nauwkeurig proces-verbaal in alle opzichten verdiende.

‘Edda vertelde haar moeder, dat zij zeer gelukkig was na haar dood. Zij was wel is waar nog ambulant, doch hoopte weldra in de planeet Jupiter te zullen komen, alwaar Mozart een verblijfplaats had, en alwaar hij muziek maakte, zoo schoon, dat de symphonie in Ut mineur van Beethoven er kattenmuziek bij is.

‘De arme moeder weende bij de gedachte aan al het geluk, dat haar dochter in de planeet Jupijn verwachtte en een' diamanten ring van haar vinger trekkende gaf zij dien aan de clairvoyante, ten einde haar te beloonen voor de vreugde welke zij haar verschaft had.

‘Eindelijk kwam mijn beurt, om mij het genoegen der oproeping van eenen geest te doen smaken.

- ‘Madame’ zegde ik aan de Americaansche, ‘ik heb kort geleden een' trouwen vriend verloren; stel mij in gemeenschap met zijn geest.’

‘Een oogenblik later schreef het potlood.... ‘hier ben ik.’

- ‘Dat heeft niet lang geduurd,’ antwoordde ik; ‘intusschen het verwondert mij niet hij was nog al vlug gedurende zijn leven! vraag s.v.p. eens aan mijn vriend of hij gelukkig is in het koningrijk der geesten.’

- ‘Neen,’ antwoordde de geest, ‘er is een zaak welke mij bedroeft.’

- ‘Welke?’

- ‘De ongeloovigheid van sommige menschen ten aanzien van het spiritisme; dat ongeloof is de gapende wond der menschheid - doch eens zal de tijd komen dat het spiritisme als het ware geloof gehuldigd, overal stralen van licht zal uitstorten!....’

‘Ik was zeer verwonderd over de wijsheid van de antwoorden van mijn makker, welken ik tijdens zijn leven steeds als zeer dartel leerde kennen.

‘Wij gingen heen, de engelsche dame en ik.

‘Toen we op straat waren vroeg zij mij: ‘wie was toch die vriend welken ge verloren hebt en welke zoo schoon kon praten.’

- ‘Madame, ik zoude het u niet durven zeggen.’
- ‘En waarom niet?’
- ‘Wel, madame, de vriend welken ik verloren heb en welks geest ge zoo even gehoord hebt is een kleine braziliaansche aap, welken een scheepskapitein mij ten geschenke gaf; hij was heel aardig.... doch ik wist niet dat hij zóó wijs was.....

HADOL.

EEN NIEUWJAARSDAG IN VREDESTIJD OP DE BOULEVARDS VAN PARIJS.

EEN AANVAL VAN FRANSCHE CAVALERIE OP EEN PRUISISCH CARRÉ BIJ SÉDAN.

De bede eener huismoeder.

Mijn Hemel! 't is reeds negen ure... lk mag mij wel haasten om naar mijn kantoor te gaan', zoo sprak in een deftig heerenhuis te Antwerpen, een koopman, terwijl hij den blik wierp op zijne bronzen pendule.

Met zichtbaren haast stond hij dan ook op en was weldra gereed om zijne woning te verlaten. Juist was hij op het punt om weg te gaan toen hem zijne vrouw, met een zuigeling op den arm, te gemoet trad en vroeg:

'Gaat gij nu reeds naar uw kantoor, Eduard?'

'Nu *reeds,* mijne lieve?' antwoordde de aangesprokene eveneens met eene vraag, ''t Is negen ure, en ik heb van daag veel bezigheid.' Terwijl hij dus sprak liefkoosde hij den kleine die met zoo vriendelijke oogjes hem tegenlachte.

'Zoo, maar.... ik moest u dezen morgen nog spreken vóór gij heên gaat.'

'En wat is er, vrouwtje?' vroeg Eduard, terwijl hij voortging met den kleine te streelen.

Mevrouw werd blijkbaar verlegen; men kon het haar aanzien dat zij iets gewichtigs op het hart had.

'Eduard,' zoo begon zij dan haastig, 'ik moet u al weder om geld vragen als u dit voor den oogenblik niet ongelegen komt.'

'Geld, Marie! Alweder geld!'

Nu speelt de koopman niet langer met zijn zoontje; in zijn volle lengte staat hij daar voor zijne vrouw met de wenkbrauwen bedenkelijk opgetrokken en wijd geopende oogen als het beeld der ontsteltenis zelve.

'Ik meende dat ik u reeds uw maandgeld voor het huishouden gegeven had.'

'Dat is zoo,' antwoordde mevrouw, 'maar ik heb in den laatsten tijd meer dan gewone uitgaven te doen gehad. Alles is zoo duur en daarbij heeft de keukenmeid wederom hooger loon gevraagd.'

'Maar neem dan eene andere.'

'Dat gaat zoo gemakkelijk niet, Eduard; de onze is helder en spaarzaam en gij weet wel dat veranderen maar zelden verbeteren is. Buitendien is er toch veel te betalen aan allerlei kleinigheden en rekeningjes....'

'Verstaan, ten volle verstaan, lieve,' onderbrak haar Eduard haastig. 'Gij kunt verdere uitlegging sparen, welke slechts zou doen zien dat uwe huishouding nalatig en verkwistend is. Al uwe verontschuldigingen dienen slechts om dit te bewijzen.'

Mevrouw beet zich op de lippen, terwijl het vuurrood der schaamte hare wangen kleurde. 'Eduard, gij valt mij hard,' sprak zij; 'gij weet dat ik evenmin verkwistend als slorsig ben.'

'Ik twijfel er geenszins aan, Marie, dat gij eene betere gedachte van u zelve hebt,' was het antwoord. 'Spraken slechts de bewijzen niet te zeer tot uw nadeel. Als men toch acht honderd frans per maand heeft dan kan men wel toekomen in een huishouden als het onze.'

'Acht honderd francs per maand is maar ruim vier en twintig per dag.'

'*Maar* vier en twintig per dag!' herhaalde de koopman terwijl hij sterk drukte op dat eerste woord. 'Maar vier en twintig, Marie! Weet gij wel dat vier en twintig frans een aardig duitje is? Ik heb zooveel per dag niet noodig.'

'Hoeveel hebt gij noodig, Eduard?'

‘Hoeveel ik noodig heb? Ik zie niet in dat dit juist met onze zaak in verband staat. Maar dit staat vast bij mij dat ik kans zie om met vier en twintig francs de kosten van het huishouden te bestrijden.’

‘Onder alle omstandigheden?’

‘Onder alle omstandigheden, mevrouw.’

Mevrouw lachte ongeloovig. ‘Ik geloof niet dat u dat gelukken zou, Eduard,’ hernam zij.

‘Ik weet dat het mij gelukken zou, mevrouw’, ging de koopman voort, ewelke om meerderen nadruk op zijne woorden te leggen opzettelijk zijne chtgenoote met hare eigen woorden toesprak.

‘Dan hoop ik dat gij uwe kunst maar dadelijk in praktijk moogt brengen,’ hernam mevrouw, wier geduld ten einde was. ‘Mij is het onmogelijk om met zoo weinig huis te houden, en ik ben niet langer voornemens mij het hoofd te breken met het zoeken naar middelen om met vier en twintig francs per dag toe te komen. Ik heb mijn best gedaan, zonder, naar het schijnt, veel dank verworven te hebben; van nu af trek ik mij dan ook terug.’

De koopman staarde verbaasd naar zijne vrouw, welke steeds nog met fonkelend oog en vuurrood aangezicht voor hem stond; nooit had hij haar zoo gezien.

‘Hoe meent gij dat, Marie?’ vroeg hij.

‘Ik meen, Eduard, dat als gij met vier en twintig francs alle uitgaven van onze huishouding kunt bestrijden, gij dan ook reeds nu het genoegen moet smaken er de proef van te nemen. Hier zijn mijne sleutels.’

Maar de koopman deinsde blijkbaar verschrikt terug voor deze insigniën van de oppermacht in het huishouden.

‘Maar, lieve,’ sprak hij haastig, ‘gij vergeet dat ik mijne zaken heb en op mijn bureau hoor te zijn.’

‘Laat uwe zaken maar een dag rusten, die zullen er morgen nog wel zijn,’ antwoordde mevrouw. ‘Ik zeg u dat ik het niet langer beproeven wil om met ontoereikende middelen de kosten van het huishouden te keer te gaan.’

De koopman zag zijne vrouw vragend aan. In haar scherpen blik en saamgenepen lippen was eene vastberadenheid te lezen waartegen iedere strijd overbodig was.

‘Welaan dan, mevrouw,’ sprak hij, ‘daar dit dan werkelijk uw verlangen is zal ik u toonen dat gij verkeerd gerekend hebt en dat gij geld genoeg hebt aan vier en twintig francs per dag.’

‘Ik zal intusschen van dezen vrijen dag gebruik maken om mijn breiwerk wat door te zetten; maar zelden kan ik daar zooveel tijd aan besteden als van daag.’

‘Zoo als... gij... wilt, Marie.’

De koopman nam met zekeren ernst weêr plaats in zijn leunstoel; stak een sigaar aan en begon de courant te lezen. Mevrouw zocht haar breiwerk op, na eerst den kleine aan de kindermeid te hebben overgegeven

‘Als dat huishouden heet, dan is het nog zoo slecht niet,’ dacht de koopman; maar daar kwam de keukenmeid binnen.

‘Mevrouw, wat zullen wij voor dezen middag klaar maken?’

‘Mijnheer zal u bescheid geven, Margriet,’ was het antwoord van de ex-regentes, terwijl zij met eene zekere deftigheid de meid naar haar echtgenoot verwees.

Hoezeer de koopman hierdoor een weinig van zijn stuk was gebracht, toch had hij voor niets ter wereld willen toegeven.

‘Gebraden hoen, Margriet, met aalbeziën-gelei en selderij-salaad... en... een vleeschpastei met podding voor dessert.’

De koopman bewonderde zijn groote kennis van het huishouden.

'Wil mijnheer mij dan maar geld geven,' vroeg Margriet, 'dan zal ik terstond naar de markt gaan.'

'Hoeveel moet gij hebben, Margriet?'

Deze rekende het op hare vingers uit. 'Tien francs voor de hoenders, mijnheer, en drie voor de groente.'

Dertien francs, Margriet? Hebt gij het niet te hoog uitgeslagen.'

'En nog twee francs voor de gelei' vervolgde Margriet onbarmhartig.

De koopman gaf het met weêrzin.

'Spaar zoo veel gij kunt, Margriet.'

Deze ging hoofdschuddend heen zoozeer was zij vertoornd over de gierigheid van den nieuwen keuken-regent.

'Mijnheer, hier is de rekening voor uwe courant' zoo sprak de werkmeid, terwijl zij den koopman een papier toereikte.

'Hoeveel is het?'

'Twee en een halven franc, mijnheer.'

Weêr maakte de geldman zijne beurs los en gaf het gevraagde. Een oogenblik later was de meid er al weder.

'Vergeef het mij, mijnheer, de boer aan wien het hout besteld was heeft het gebracht; hij vraagt vijf franc loon.'

'Maar dat is te veel!'

'Hij heeft er meer dan een dag aan gewerkt, mijnheer, en daarenboven heeft hij altijd zooveel ontvangen.'

'Nu, hier is het,' sprak de koopman verstoord. 'Ik moet zien dat ik iemand vind die mij billijker loon vraagt, want het gaat niet aan om voor de kleinste diensten het meeste geld uit te geven.'

Dit laatste was aan zijne vrouw gericht, maar deze breide rustig voort; het lag niet in haren aard om op zulke zijdelinge aanvallen veel acht te slaan.

'De ketellapper heeft den grooten ketel gerepareerd,' zoo sprak de dienstmeid weêr; 'Een franc als het u belieft?'

'Een franc! Een franc om een ketel te repareeren.'

'Ja, mijnheer; hij is op twee plaatsen gesoldeerd.'

'Daar komt de loopjongen van den kruidenier in de straat aan' bemerkte mevrouw, die een oogenblik van haar werk opzag. En werkelijk het was weêr:

'De rekening van den kruidenier, mijnheer; ze is reeds gekwiteerd.'

De koopman nam het papier aan en las het met stroeven blik.

'Een en twintig en ½ franc voor eene kleine rekening van vier dagen. Lieve, lieve, wij moeten er orde op stellen. Het schijnt niet goed te gaan in het huishouden.'

'En toch hebt gij u gisteren nog beklaagd dat de saus niet smakelijk genoeg was, Eduard,' voerde zijne echtgenoote hem te gemoet; 'en voor een paar dagen hebt gij gezegd dat alles zoo smakeloos was, dat ik het eten beter moest kruiden.'

'Ik hoop dat gij u toch niet altijd zult blijven beroepen op woorden die ik misschien gisteren bij toeval uitsprak,' bromde de koopman vertoornd. Mevrouw deed of zij het niet hoorde.

'Wat is het nu weêr?' ging de koopman voort toen de meid op nieuw binnen kwam.

'De nota van den schoenmaker, mijnheer.... Wil mijnheer de goedheid hebben die dadelijk te betalen, want de man moet er morgen zijne huishuur meê voldoen.

'Hoeveel is het?'

'Zes en dertig francs, als het u belieft, mijnheer.'

'Zes en dertig francs! Voor drie paar kinderschoenen! Maar vrouwlief is dat geen overdreven weelde?'

'Herinnert gij u wel, Eduard, dat gij gisteren nog geklaagd hebt dat ik den kleinen Willem met versleten schoenen liet loopen.'

'Gij moet altijd gelijk hebben. Maar het doet er niet toe; de rekening moet betaald worden daar de schoenen gekocht zijn.

'Dat denk ik er ook van' voegde mevrouw er bij.

Nu bleef het rustig tot aan het middaguur toen twee hupsche jongens van negen en zeven jaar kwamen binnenstormen, met den uitroep:

'Mama, mama, ik moet een franc hebben voor mijn nieuw boek; en Henri een halven voor eene lei. Henri is op de rekenklas gekomen, mama!'

'Vraagt het aan papa, kinderen,' sprak mevrouw, en gedwee haalde het hoofd des huisgezins de gevraagde 1½ franc voor den dag.

'Papa, papa,' zoo kwam een oogenblik later de kleine Henri binnen 'Margriet zegt dat zij eene flesch olijfolie noodig heeft voor de selderij-salaad. Mag ik meê gaan om ze te halen? Geef mij dan maar een vijf franc.'

De koopman draaide den vijf franc vertwijfelend in de hand om, hij bedacht hoe alles zooveel geld kostte, zelfs zijn lievelingsgerecht, de selderijsalaad. Eindelijk gaf hij toch toe aan zijn zucht naar die lekkernij.

'Ziedaar, Henri,' sprak hij, 'ga maar mede.'

'Mag ik voor tien centen china's-appelen koopen, papaatje?' smeekte het kind.

'Nu ja, wat mij betreft.'

Na het middagmaal, waarbij de huisheer zich de selderij-salaad goed liet smaken, strekte hij zich behagelijk op zijn canapé uit om daar een oogenblik te slapen. Maar ter nauwernood was hij ingesluimerd of hij werd door Willem gewekt met de woorden:

'Papa, wilt gij geld geven voor deze rekening?'

'Rekeningen, nog al rekeningen,' zuchtte de arme man, terwijl hij zoo haastig opvloog dat de kleine Willem er voor terugschrikte. 'Is dan ons geheele leven niets meer dan het betalen van rekeningen? dan een voortdurende aanval op onze beurs?'

'Dat denk ik somwijlen ook zoo' bemerkte mevrouw, welke haren zuigeling in slaap wiegde.

'Dertig francs! Is het mogelijk dat wij in ons klein gezin voor dertig francs gas verbruiken in ééne maand!' riep hij weemoedig uit.

'Onlangs heb ik daarop willen besparen, Eduard,' voegde zijne vrouw hem toe, 'maar gij hebt u beklaagd dat het in huis zoo donker was als de nacht.'

Zonder meer betaalde de koopman de gehate rekening en zonk toen met een zucht achterover op zijne canapé. Een vol uur kon hij daar rustig liggen, hoewel hij geenszins ingeslapen was. Eindelijk sprak hij:

'Marie!'

‘Wat is er, Eduard?’
‘Hier zijn uwe sleutels.’
‘Dank u. Hebt gij nu genoeg ondervinding van het huishouden?’
‘Moet gij alle dagen zooveel rekeningen betalen?’
‘Niet altijd. De rekening van het gas komt maar eens in de maand en nieuwe schoenen behoeven niet dagelijks gekocht te worden. Maar voor dit komt weêr wat anders, en zoo kan deze dag een vrij goed denkbeeld geven van de vele vorderingen die dagelijks aan mijne beurs gesteld worden.’
‘Weet gij hoeveel ik van daag uitgaf?’
‘Ja, meer dan honderd francs.’
‘'t Is toch veel!’
Een oogenblik heerschte eene doodsche stilte.
‘Vrouwlief,’ begon de koopman eindelijk weêr, ‘ik heb ongelijk gehad.’
‘Ik dacht dat gij mannen altijd gelijk hadt.’
De koopman kreeg een aanval van hoest, schijnbaar om deze woorden niet te hooren.
‘En,’ zoo ging hij dan bedaard door, ‘ik ben voornemens uw maandgeld te vermeerderen.
‘Uit bijzondere gunst en genade, of slechts ter wille van het recht?’
‘Slechts om het laatste.’
‘Zeer goed’, antwoordde mevrouw, terwijl de vreugde over de behaalde zegepraal uit hare blauwe oogen straalde. lk zal alle moeite aanwenden om zooveel doenlijk te sparen.’
‘Mij dunkt, ik zou beter doen met nu maar naar mijn kantoor te gaan,’ vroeg de koopman.
‘Geheel naar uwe verkiezing,’ antwoordde mevrouw, welke al haar krachten moest inspannen om zooveel zij kon haar vreugde te matigen.
Sinds dien dag wachtte Eduard zich wel om zich nog in het huishouden te mengen, hij had geleerd dat hij op zijne vrouw moest vertrouwen.
‘De vrouwen weten dat het best’ fluisterde hij in het geheim zijne vrienden toe, wanneer deze zich wilden beklagen over de kosten der huishouding. ‘En - maar dit blijft onder ons - ik zou mij niet in hare plaats willen stellen, zelfs niet al kon ik beschikken over tienmaal zooveel als haar is toegestaan. Waarlijk ik zou het niet willen?’
Maar welke man zou dat ook willen?

Van het oorlogsveld.

Aanval van Fransche cavalerie.

Ofschoon de artillerie der beide legers in de bloedige slachting van den fransch-pruisischen oorlog de vreeselijkste rol heeft gespeeld, hadden er echter ook verschillende gevechten plaats, waarin het bloedbad door de cavalerie aangericht, allerverschrikkelijkst was.
Merkwaardig was onder dat opzicht vooral de verwoede aanval der pruisische huzaren in den slag van Mars-la-Tour, waar zij driemaal de rijen der fransche zouaven doorbraken en dood en verwoesting aan alle zijden onder de fransche gelederen zaaiden.

Vreeselijk eveneens was de aanval van een eskadron fransche dragonder op een in carré geschaard infanterie-corps der Pruisen bij Sédan. Met de woede der wanhoop en vertwijfeling storten de fransche ruiters zich op de bajonetten der in verschillende gelederen gerangschikte pruisische infanterie. Paarden en ruiters tuimelen in dolle vaart tusschen het hevigste geweervuur en de gevelde bajonetten; eindelijk hebben zij eene kleine bres gesabeld en gereden in het levende bolwerk der als een rots pal staande pruisische infanterie; ‘voorwaarts!’ dreunt steeds het kommando; in de vreeselijkste verwarring dwarrelen paarden, lijken, gewonden, wapenen en kruitdamp dooreen, in wilde vlucht stuiven de gebroken gelederen der infanteristen uit elkander, het escadron fransche dragonders had gezegevierd, 't was niet aan gebrek van moed dezer dapperen te wijten, dat de schande der nederlaag van Sédan door de fransche wapenen moest geleden worden.

Toen Thiers zich van Parijs naar Versailles begaf, om met von Bismarck over het voorstel betreffende de wapenschorsing te onderhandelen en in het dorp Bas-Sèvres was gekomen, dat is voorbij het uiterste punt van de fransche voorposten, werd hij op de pijnlijkste wijze getroffen. Genoemd dorp, voor korten tijd nog zoo vroolijk en thans ten halve vernield, geleek een doodenstad. Nooit had Thiers iets dergelijks gezien. Geen levende ziel was er te vinden. Ter voltooiing van het akelige tafereel zag men overal de sporen van eene overhaaste vlucht. De huizen stonden meerendeels open; al het huisraad was in den steek gelaten. Een ieder dacht enkel aan de berging van zijn lijf bij het naderen der verschrikkelijke catastrophe. In een wijnhuis, waar men de klink van de deur slechts behoefde op te lichten, om er binnen te komen, vond Thiers op de toonbank glazen staan, welke nog half met wijn waren gevuld. De bezoekers van de herberg hadden zich zelfs den tijd niet gegund, om hunne glazen leêg te drinken. Op eene andere plek vond hij een gedekte tafel met het overschot van een middagmaal. De aanblik van dit alles deed Thiers denken aan Herculanum en Pompei.

Zoodra het bekend was dat er onderhandelingen over een wapenstilstand werden gevoerd kwamen een groot aantal voortvluchtige huisgezinnen weêr in de dorpen te voorschijn. Bij talrijke troepen trokken zij op volgepakte wagens langs de wegen naar hunne woonplaatsen. De arme lieden waren grootendeels in de bosschen verscholen geweest en hadden veel geleden. Het was een droevige aanblik hen daar overal met hunne tafels, stoelen, bedden, kasten, ketels, en wat al meer te zien ronddwalen. De meesten hadden bij een paard of ezel, ook nog een geit, en aan de bagage of aan den wagen hing veelal nog een hokje met konijnen van die wilde soort, welke in sommige plaatsen veel gegeten wordt. Het uiterlijk voorkomen der vluchtelingen was allererbarmelijkst. Hunne kleederen hingen hun bij flarden aan het lijf en waren met korsten klei bezet, doordien zij in de woudstreken zelden of niet uit de kleederen waren geweest. Velen hadden geen schoenen maar lappen om de voeten gebonden. Als zij duitsche soldaten ontmoetten gingen zij met een schuwen blik ter zijde. Men kon het hun duidelijk aanzien dat zij de Pruisen niet vertrouwden. Hunne jammerkreten vormden een droevig contrast met de krijgsmuziek en opgewondenheid der overwinnaars.

Toen Orleans door de Franschen op nieuw werd ingenomen had de volgende vermakelijke scène plaats. Een beiersch kapitein, welke bij een inwoner van Orleans ingekwartierd was, had op zekeren dag een zeer

zwaren dienst gehad. Toen hij zich te slapen legde beval hij zijn oppasser, dat hij volstrekt niet mocht gewekt worden. Den volgenden ochtend hoorde de oppasser het roffelen der trommels van de terugtrekkende beiersche regementen, maar overeenkomstig het hem gegeven bevel liet hij den officier rustig slapen. Spoedig daarna klonk de fransche trompet in de straten van Orleans. Nu meende de persoon bij wien de officier ingekwartierd was, dat het hoog tijd was dezen te wekken. ‘Kapitein,’ - ‘gisteren waart gij mijn gast; maar heden hebben de Franschen de stad op nieuw bezet en nu zijt gij mijn gevangene.’ ‘Zoo, inderdaad?’ vroeg de Beier terwijl hij zich zóó uitrekte, dat het bed er van kraakte. - ‘Ja, inderdaad kapitein.’ - ‘En is er geen kans om weêrstand te bieden?’ - ‘In het geheel niet.’ - ‘Frits,’ voegde de officier zijn oppasser toe, welke bedaard het bevel gehoorzaamde, ‘geef dien heer onze sabels, wij zijn gevangenen.’ De officier legde zich daarna weer kalm neder en sliep op nieuw in.

Een duitsch soldaat voor Parijs stond op schildwacht en had juist een brief van huis gekregen. Zijn lust om dien te lezen niet kunnende bedwingen breekt hij dien open en verdiept er zich zóó in, dat hij oor noch oog meer heeft voor hetgeen rondom hem voorvalt. Eensklaps hoort hij een gerucht, slaat de oogen op en ziet.... den koning met den kroonprins voor zich. Van schrik laat hij den brief vallen en maakt de gebruikelijke militaire eerbewijzen. - ‘Wat leest gij daar?’ zegt de koning vriendelijk. - ‘Een brief van mijn vader, Sire,’ antwoordde de soldaat welke een berisping gevreesd had. - ‘Mag ik hem lezen, of staan er geheimen in,’ vraagt de koning verder. De soldaat reikt den brief over aan den koning welke nu zijne omgeving voorleest: ‘Over 14 dagen houdt uwe zuster bruiloft, wij allen zullen u dien dag met smart missen, 't meest spijt het uw oude moeder dat zij u hier niet zien zal. Maar dat is niets, houwt maar flink op de Franschen in, opdat aan die kerels spoedig de groote mond gestopt wordt’ enz. De koning geeft den brief terug en rijdt verder. Niet lang daarna wordt de soldaat afgelost en krijgt hij 14 dagen verlof om op kosten des konings in zijne woonplaats, Stuttgard in Mecklenburg, het huwelijk zijner zuster bij te wonen.

De barbaarsche handelingen, welke aan de overwinnende duitsche troepen worden verweten, zijn allerverschrikkelijkst; o.a. worden door een geloofwaardig correspondent de volgende feiten medegedeeld.

Te Neuville werd een pastoor door een Pruis met het been aan den staart van diens paard gebonden en op die wijze geruimen tijd meêgesleept. Toen de pastoor later in deerniswaardigen toestand wederkeerde, en men hem vroeg, waarom hij zoo beslijkt was, antwoordde hij, uit vrees voor weêrwraak glimlachende: ‘o, dat is mijn oude toog!’

De adjunct-burgemeester werd aan eene gruwelijke marteling onderworpen. Na vier dagen zonder eenig voedsel gevangen geweest te zijn, werd hij ter dood veroordeeld; vooraf echter werd hij op een stroobos gebonden, en jammerlijk gegeeseld waarna men hem in eene schuur opsloot, met de aankondiging, dat hij zich tot den dood moest voorbereiden. Na drie uren aldus in doodstrijd verkeerd te hebben, werd hij weder op vrije voeten gesteld.

Te Vaux- Vilaine werden door één ulaan drie onschuldige burgers, ondanks het gesmeek en gejammer der gansche vrouwelijke bevolking, onbarmhartig doodgeschoten. Men had namelijk vooraf den pastoor met 26 mannen in de kerk

opgesloten, en hun toen gelast zelven 3 personen uit te kiezen om gefusilleerd te worden. Het lot viel op vaders van huisgezinnen, in welker plaats drie jongelingen zich aanboden, welke ook onmiddellijk het vreeselijk lot ondergingen.

Te Aubigny werden de maire en de notaris voor den krijgsraad gebracht en ter dood veroordeeld, omdat zij verdacht werden een ulaan gedood te hebben; het baatte niet, dat de echtgenoote van den laatste hare gansche fortuin als losprijs aanbood; het vonnis werd voltrokken. Ook de pastoor werd op vermoeden gegrepen, en veroordeeld om gedurende 24 uren, elke 5 minuten, een aantal geeselslagen te ontvangen.

De volle straf werd echter niet toegepast, want nadat de pastoor gedurende eenige uren de marteling had volgehouden, gaf een militair geneesheer den last ‘het werk maar te staken, daar de pastoor er toch niet meer van op zou komen.’

Het monument van den dichter der ‘Wacht am rhein.’

Op het kerkhof te Burgdorf in Zwitserland is het graf van den man, welke de vaderlandslievende gevoelens van het duitsche volk in een van geestdrift gloeiend lied heeft saâmgevat en hierdoor aan zijn volk een geschenk gaf, welks kostbare waarde eerst dertig jaren later zou gewaardeerd worden. ‘Aan hunnen Max Schreckenburger, zijne vrienden’ luidt het eenvoudige, in gothieke letters gegraveerde grafschrift door de hand der vriendschap aan den man gewijd, die de vlammen der geestdrift in Duitschland ontstak en ‘zooverre als de duitsche tong klinkt’ den roep te midden van het wapengekletter ‘gelijk een geweldige golfslag’ deed weerschallen:

> ‘Lieb Vaterland magst ruhig sein.
> ‘Fest steht und treu die Wacht am Rhein!’

Reeds meer dan twintig jaren geleden, den 3 Mei 1849 stierf de dichter te Burgdorf, slechts door zijne vertrouwde vrienden betreurd; eerst de moed en zelfopoffering, welke zijne dichttonen bij Woerth, Gravelotte, Sédan enz. tegelijk met stroomen bloeds uit de harten der duitsche krijgers deden opwellen, toonden wie hij was en welk een aandeel in de overwinningen der duitsche wapenen hem toekwam. De nog levende echtgenoote van Schneckenburg ontving de medalje door koning Wilhelm aan den dichter van 't nationale lied toegekend.

Max Schneckenburg werd den 17 Februari 1819 te Thalheim in Wurtemberg geboren. Hij wijdde zich te Bern aan den handel en richtte te Burgdorf bij Bern eene ijzergieterij op. Te midden zijner vele werkzaamheden, behield hij een warm hart voor de hoogere belangen van zijn volk en meermalen ontboezemde hij zijne edele en vaderlandslievende gevoelens in kleine poëtische voortbrengselen. Zoo ontstond in 1840, toen het fransche ministerie onder Thiers de oude verlangens naar het Rijnland voelde opkomen, het lied: ‘de Wacht aan den Rijn.’ Het werd door den componist Karel Wilhelm op muziek gezet en de krachtige, gemakkelijke melodie deed het in dezen oorlog het populairste lied worden van strijd en overwinning.

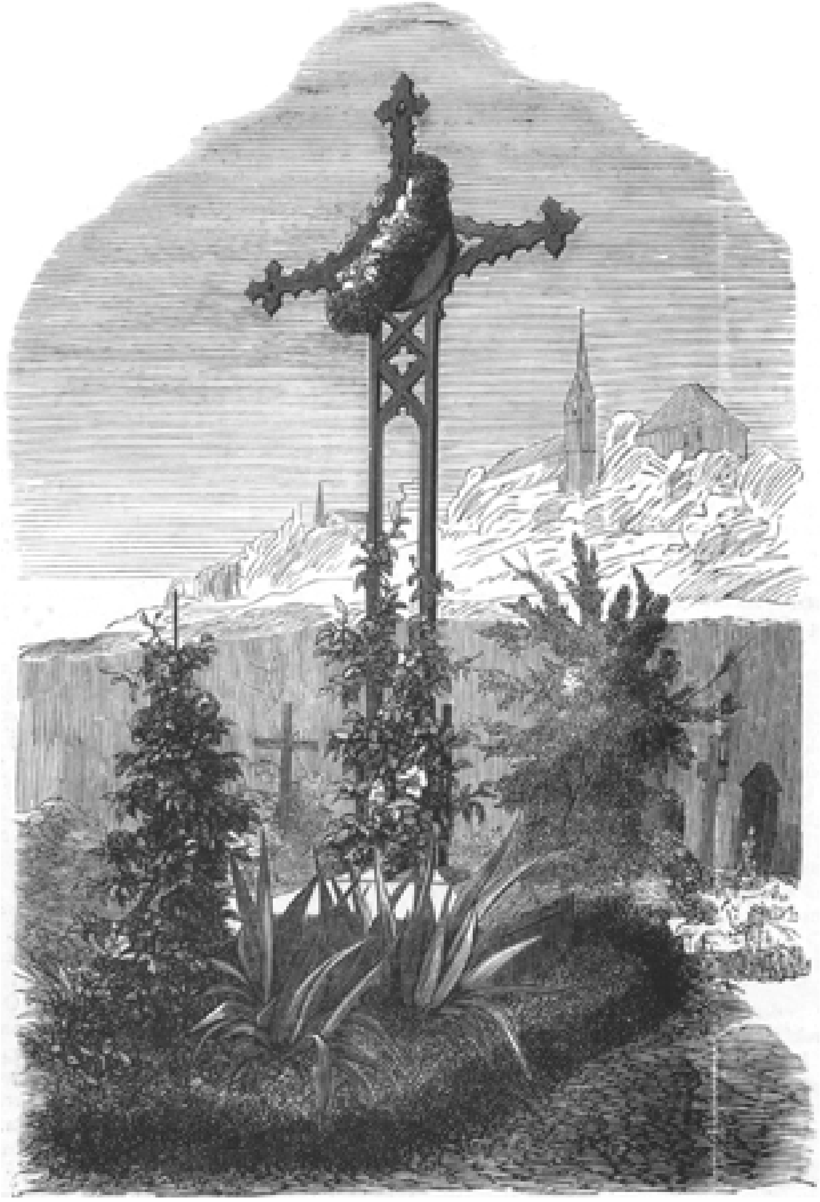
HET MONUMENT VAN DEN DICHTER DER: ‘WACHT AM RHEIN.’

[Nummer 20]

De hoofdkerk van Parijs.

De H. Gregorius van Tours verhaalt dat omtrent het midden der derde eeuw de H. Dionysius van Rome naar Parijs, toen Lutetia geheeten, kwam om het Evangelie te verkondigen. De waardige man bekeerde een aantal heidenen en ongeloovigen en stierf den marteldood onder keizer Decius met zijne makkers, den priester Rusticus en den diaken Eleutherius, op den heuvel van Montmartre, waar hunne lichamen begraven werden.

Vóór het einde der vierde eeuw bouwde, of volgens anderen herstelde, koning Dagobert I eene kerk aan de oevers der Seine, welke volgens den H. Fortunatus, bisschop van Poitiers buitengewoon prachtig moet geweest zijn. Deze kerk, waaraan

Dagobert het gebeente der martelaren schonk, houdt men, doch niet met volkomen zekerheid, voor den oorsprong der tegenwoordige Notre-Dame. Ten tijde van den H. Gregorius bestond de kathedraal van Parijs uit twee kerken, welke door eene zeer kleine tusschenruimte van elkander gescheiden waren.

In een oirkonde van 861 noemt Karel de Kale de kathedraal van Parijs de Notre-Dame; wellicht zijn de twee kerken aaneengevoegd bij eene restauratie, wat noodzakelijk kan geworden zijn na de plunderingen der Noormannen.

In de laatste helft der 12^{e} eeuw besloot bisschop Maurice de Sully zijne kathedraal te herbouwen; de Sully was een genie, dat voor geen moeielijkheden terugdeinsde. Hij ontwierp zelf het plan in zulke kolossale afmetingen, dat volgens de meening van een ieder de bouw der kerk gedurende vele geslachten duren zou. Doch de bisschop rekende met vertrouwen op de toekomst en op het geloof der middeleeuwen. Toen hij in 1169 stierf was het koor bijna voltooid. Hij liet bij testament 5000 livres na om het met lood te dekken. Paus Alexander III had in 1163 den eersten steen gelegd; het hoogaltaar werd gewijd door Hendrik, pauselijk legaat in 1182 en drie jaren later deed Heraclius, patriarch van Jerusalem er een plechtige hoogmis. De hoofdgevel was in 1219 u afgewerkt en in 1257 begon meester Jan de Chelles ter eere van de H. Moedermaagd het versieren van het hoofdportaal.

Eerst in 1351 was de Notre-Dame voltooid met de bij behoorende gebouwen als het bisschoppelijk paleis, de kapittelzaal, de reliekenkamer, het klooster de bibliotheek, de school, het gasthuis en de geestelijke rechtszaal. Koningen en vorsten, bisschoppen, priesters en leeken hadden tot het grootsche werk bijgedragen, dat in luister door geen enkele kerk in Frankrijk wordt geëvenaard. Alle vensters hebben beschilderde ramen; het jubé bevat een onnoemelijk getal van versierselen, het gestoelte der kanunniken in het koor is keurig gebeeldhouwd; de vloer bestaat uit het kostbaarste marmer, het hoogaltaar schittert van goud, zilver en edelgesteenten. Wanneer wij zeggen dat de tegenwoordige Notre-Dame van binnen slechts een schaduw mag genoemd worden van hetgeen zij vroeger was, dan kan men zich voorstellen wat de schendige hand der revolutie in de kathedraal van Frankrijks hoofdstad verwoest heeft.

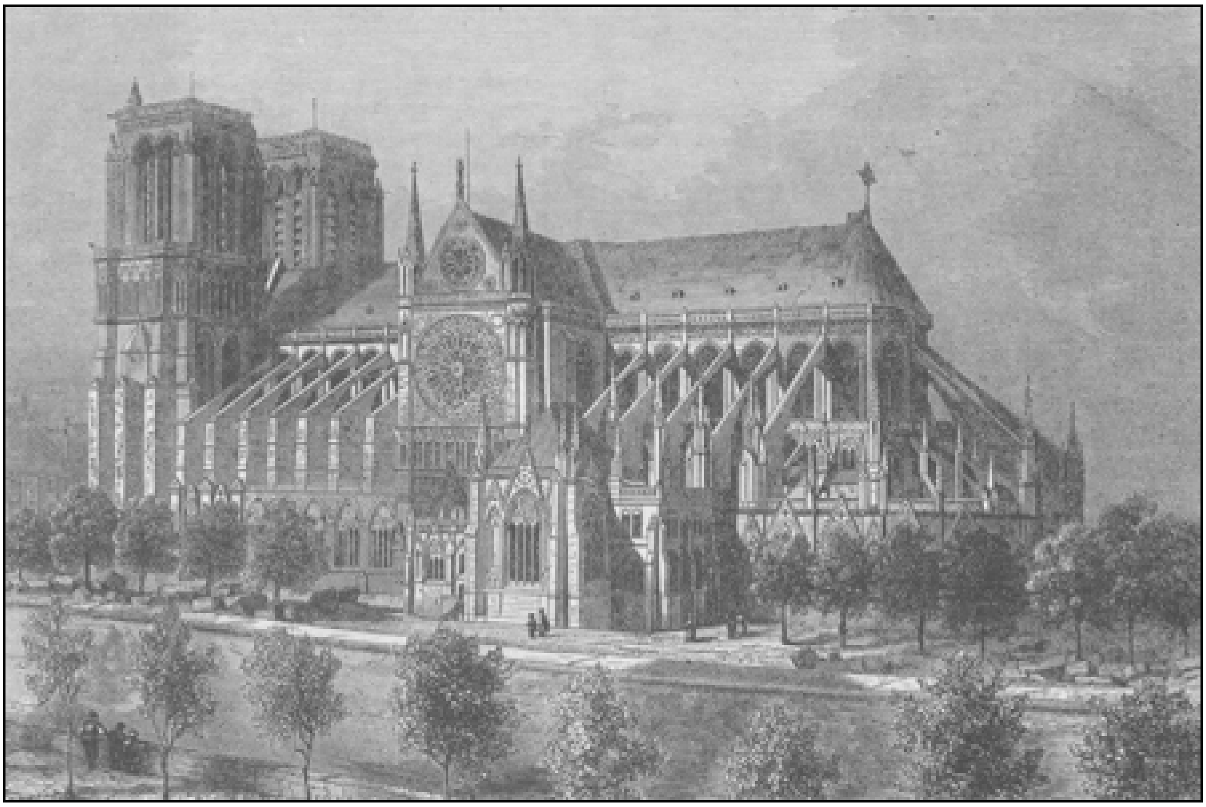

DE NOTRE-DAME VAN PARIJS

De Notre-Dame is nauw verbonden aan de geschiedenis van Frankrijk; men mag zeggen dat de hoofdgebeurtenissen er een aanvang of een einde namen. Men zou boekdeelen kunnen vullen met de beschrijving der nationale feesten, welke er gevierd werden; met het opsommen der doopplechtigheden van prinsen, huwelijken en lijkstatiën van vorsten, welke er plaats hadden, vredestractaten welke er gesloten werden. Bij zijne troons-

bestijging legde de nieuwe koning aan de voeten van het altaar zijne kroon neder voor hem, die koningen en volkeren oordeelt; alvorens ten strijde te trekken kwam de vorst er het geluk zijner wapenen afsmeeken en na de zegepraal zijne dankzeggingen aanbieden. Zegeteekenen op den vijand behaald werden tot een eeuwig aandenken in de Notre-Dame opgehangen, kortom bij iedere merkwaardige gebeurtenis trokken de vorsten aan het hoofd van duizenden naar de kathedraal, waar de gebeden van den godsdienst de belangen des vaderlands bepleitten.

In 1302 vergaderden er de Staten des lands, daartoe uitgenoodigd door Philippus den Schoone; twee jaren later, na zijne overwinning op de Vlamingen, plaatste hij zijn ruiterstandbeeld nabij de kapel der H. Maagd. Zijne opvolgers volgden hem hierin na en men zag welhaast een reeks van koninklijke geslachten in steen vereeuwigd.

Dikwerf weêrklonken binnen de wanden der kerk de redevoeringen van de grootste kanselredenaars van Frankrijk. Bossuet en Massillon wisten het reusachtige gebouw met toehoorders te vullen, terwijl een aantal andere beroemde redenaars van den kansel der Notre-Dame het woord Gods verkondigden aan de vorsten en koningen dezer aarde zoowel als aan den gewonen burger. Wie herinnert zich hier niet de namen van een Bourdaloue, Flechier, Lacordaire, Ravignan, Felix en zoovele anderen?

Maar niet alleen de grootheid en den roem van Frankrijk mocht de Notre-Dame binnen hare muren aanschouwen, ook de versmading van den godsdienst, de verheerlijking der onzedelijkheid werden in de hoofdkerk van Frankrijk gevierd.

In het laatst der vorige eeuw hoorde men op dezelfde plaats de verwenschingen en de ontuchtige liederen van een goddelooze en verdierlijkte menigte; het heiligdom werd gruwelijk onteerd en de plaats van het Allerheiligste werd ontheiligd door de *Godin der Rede* in den vorm eener onzedelijke vrouw. De Notre-Dame verloor hare pracht en de rijkdommen, welke de eeuwen van geloof er hadden opgestapeld. Veel wat alleen kunstwaarde had. werd vernield, gouden en zilveren voorwerpen werden geroofd. Onder Napoleon I hernam de godsdienst een deel van zijn vroegeren luister en de kroning van den wereldbedwinger door Paus Pius VII bracht de verledene tijden wederom in aangename herinnering. Van nu af ontvingen de vorsten weder hunne kroon aan de voeten des altaars en de Notre-Dame werd nogmaals het middelpunt van het katholieke Frankrijk. De revolutie poogde in 1848 ten tweede male de Godin der Rede op het altaar te verheffen, maar het bloed van den doorluchtigen bisschop Mgr. Dénis Affre wist van den hemel afwending dezer ramp te verwerven.

Uit het verleden van een vader.

Wat was zij wonderschoon, in 't helder wit gewaad!
Toen blijdschap uit het oog en onschuld uit 't gelaat
Ons, even als het licht, steeds vriend'lijk tegenstraalden.
Toen nu de slanke leest zich vouwend nederboog,
En dan het fiere hoofd weêr spottend naar omhoog,
U 't lachend kind der weelde in gansch haar vrijheid toonde.

En als zij 's avonds laat in 't open veld gezeten,
Met tranen in het oog, de wereld haast vergeten,
Naar de ondergaande zon met diepen weemoed zag;

Of 's morgens, in de vroegte, de eerste zonnestralen,
Met haar kristallen zang, als ware 't in ging halen,
Dan deed het 't harte goed dat dweepend kind te zien.

Wat was zij wonderschoon dat troetelkind der weelde!
Dat met haar levenslot als met een zeepbel speelde
Zich zorg'loos wiegen liet in de armen der natuur,
Dat vroolijk, onbedacht, de toekomst steeds bezag,
Alsof de levensduur, die toen nog vóór haar lag,
Een enkel lied van vreugde, een enk'le lach zou zijn.

Soms hield zij plots'ling op in 't midden van haar spelen,
En sprak ze van iets vreemds, dat ze ons niet meê kon deelen,
Een zonderling gevoel - een pijn - en toch geen pijn -
Iets dat haar lachen deed, soms bidden ook, of weenen.
Doch dat zóó schielijk kwam, zoo ras weêr was verdwenen
Dat zij 't vergeten was eer zij 't beschrijven kon.

Wat was zij wonderschoon in 't dunne gazen kleed!
Toen licht' haar vlugge voet langs 't gladde marmer gleed,
En hare frissche stem haar danspas begeleidde.
Toen ze, even als een kind, niet dacht aan 't geen betaamde:
Doch, even als een vrouw, zich harer vreugde schaamde.
Wanneer een vriendenoog haar gangen had bespied.

Maar 't duurde nooit heel lang dat opgewonden stoeien;
Een kuchje, kort en droog, deed hare wangen gloeien,
Brak hare zangen af, bracht haren voet tot staan.
Dan boog zij 't jeugdig hoofd, dan liep zij langzaam henen
En dacht zij zich alleen, ver uit ons oog verdwenen,
Dan sprak zij, o zoo zacht ‘Mijn God! Wat kan dat zijn?’

Wat was zij wonderschoon toen ze in de kerk geknield,
Het helder glanzend oog door hoogen geest bezield,
Uit 't liefdevolle hart haar beden opwaarts zond.
Gebeden vol gevoel voor droeven, armen, kranken;
Verzeld van eenen lach, om haren God te danken,
Voor 't onverstoord geluk dat haar ten deele viel.

Eens, - Emma, 'k zie u nog! - zat ze in den tuin te zingen,
In 't mollig lentegras, de handen vol seringen,
Jasmijnen in haar hoed, een roos in 't golvend haar,
Een blosjen op 't gelaat, iets hemelsch in haar blikken....
Daar kwam dat kuchje weêr, op eens zag 'k haar verschrikken.
Een schuimend licht rood bloed droop langs haar lippen neêr.

Wat was zij wonderschoon, toen de orgeltoon weêr klonk!
Die plots'ling aan haar ziel als eng'lenwieken schonk!
En 't spelend kinderhart tot hooger vreugde stemde,
Alsof dat ernstig lied, die schoone melodie,
Met hare reine ziel in volle harmonie,
Aan 't dartelend verstand een nieuwe klaarheid leende.

Een korte drooge kuch kwam ook die vreugde storen,
Een steek, zóó fel, zóó scherp, als moest hij 't hart doorbooren,
Deed haar van smart en angst de handen samen slaan.
Toen hield het hoesten op, weêr vonkelden hare oogen
En met een helder rood haar op de wang getogen
Riep ze in verrukking uit - ‘God dank, het is voorbij!’

Wat was zij wonderschoon, toen ze aan een droom gekluisterd
Iets heerlijks dacht te zien - iets hoort - een stem die fluistert
Een helder licht aanschouwt dat als van boven daalt
Een hand die tot haar komt - een Engel die haar wenkt
En met een lieve stem, die haar vertrouwen schenkt
Haar spreekt van henen gaan - van mede gaan tot God.

Daar kwam dat kuchje weêr! Die koortsgloed in hare oogen!
Alsof het lijden zelfs haar schoon nog moest verhoogen
Om hare moeder, mij, haar zelve bovenal,
Aan 't nad'rend scheidensuur geheel niet te doen denken
‘'k Ben beter - sprak zij zacht - God zal mij krachten schenken
‘'k Voel niets meer, nergens pijn, - Mijn God wat zijt gij goed!’

Wat was zij wonderschoon, in 't helder wit gewaad!
Een glimlach om den mond, de doodskleur op 't gelaat....
Een roos nog in de hand, een lelie aan haar voeten;
Het kalm en zacht gelaat naar 't venster toe gekeerd.
Als zocht zij nog de zon, waarvan zij had geleerd.
Dat dalen, rijzen was, en sterven, weder leven. -

Helaas! Zij was niet meer. - De lente van haar leven,
Was kort, maar schoon geweest, en had haar rust gegeven.
Zij had geleden, ja, doch nimmer naar de ziel.
Haar lichaam had gezwicht; haar geest was opgerezen.
God nam haar van ons weg, Zijn wijsheid zij geprezen!
Thans lijden wij alleen, mijne Emma lijdt niet meer.

MINA KRUSEMAN.

De uitvinder van het naaldgeweer.

Den 9en December 1867 overleed te Sömmerda in Thuringen ridder *Johan Nicolaas von Dreijse,* de uitvinder van het naaldgeweer. Sedert dit vuurwapen in den oorlog tusschen Pruisen eenerzijds en Oostenrijk en den Duitschen Bond anderzijds wereldberoemd is geworden, heeft zich de aandacht van het publiek ook op deszelfs uitvinder gevestigd Het zal daarom den lezers en lezeressen der *Illustratie* zeker welgevallig zijn ook iets omtrent dien wapenfabrikant te vernemen, lk ben daarom zoo vrij u het een en ander aangaande zijn leven en werken mede te deelen.

Volg mij, vriendelijke lezer! naar Sömmerda, want dit nederig stedeke is ook de geboorteplaats van onzen held. Sömmerda ligt aan de rivier de *Unstrut* nabij het bekende *Erfurt* en is in de wereld volstrekt niet om zijn grootheid of welvaart beroemd. Dreijse's vinding beschonk het evenwel met eene wapenfabriek, waarin ruim 500 menschen werk en brood vinden. De vader van Dreijse oefende in dit onbeduidend plaatsje het beroep van slotenmaker uit, terwijl hij tevens eene kleine bierbrouwerij had, zoodat hij door zijn ijver en ondernemingszucht aldra een der meest gegoede ingezetenen werd. Weinig zal echter de goede man gedacht hebben, dat zijne kleine *Johann,* die hem den 22en November 1787 geboren werd, zoo hoog in aanzien stijgen zou, dat zijn burgerlijke naam Dreijse verruild moest worden tegen den adellijken *von* Dreijse. De eerste opvoeding van den knaap deed zulks dan ook volstrekt niet vermoeden. In de werkplaats zijns vaders werd hij in diens ambacht opgeleid, en toen hij in 1806 genoegzaam daarin ervaren was om in

zijn eigen onderhoud te voorzien, moest hij, naar Duitsch gebruik, in den vreemde gaan om zich verder te bekwamen.

Op deze reis kwam de jonge slotenmakersgezel den 15 October 1806 op het slagveld van Jena. Daags te voren hadden Napoleon's legerscharen daar het Pruisisch leger bijna geheel vernietigd, en de ontelbare lijken lagen nog op het slagveld verspreid, toen Dreijse dit betrad. Het trok de aandacht van den jongen man, dat de pruisische geweren zooveel plomper en onhandelbaarder waren dan de meer lichte en doelmatige vuurwapenen van het fransche leger. Men wil, dat dit voor hem de eerste aanleiding was om over de samenstelling en verbetering van dit wapen na te denken. Zijne latere levensomstandigheden zouden dit eerste denkbeeld tot rijpheid gebracht hebben,

Na een driejarig omzwerven in verschillende streken van Duitschland, begaf hij zich in 1809 naar Parijs om werk te zoeken. Door de veelvuldige oorlogen, welke Napoleon voerde, was deze overheerscher er steeds op bedacht de verschillende wapenen te verbeteren. Met dat oogmerk had hij te Parijs een wapenfabriek opgericht, waar men zich niet alleen bezig hield met het vervaardigen van wapenen, maar evenzeer met het uitdenken van nieuwe constructie's daarvoor. In deze fabriek vond Dreijse werk. De directeur, kolonel *Pauly*, bediende zich van den jongen Duitscher, bij zijne proefnemingen met een kamerlaadgeweer. Men ziet hieruit dat het denkbeeld om een geweer aan den culas te laden, niet zoo geheel nieuw meer is. Pauly's proefnemingen hadden echter niet het gewenschte gevolg, en het denkbeeld werd voor goed opgegeven. Ook in Dreijse's hoofd? Wij gelooven het niet.

In 1814 in zijn vaderland teruggekeerd, kreeg hij aandeel in de zaak zijns vaders. Maar het eentonige slotenmaken en het nog eentoniger bierbrouwen konden zijn' ondernemenden geest geen voedsel genoeg verschaffen. Al spoedig wist hij een rijk koopman over te halen om te samen eene fabriek van spijkers, grendels enz. op te richten. Dreijse wist deze zaak weldra op eene goede hoogte te brengen, daar hij, afwijkende van de oude vervaardigingswijze door gloeiing, werktuigen bezigde om volgens de regelen der werktuigkunde tot het doel te geraken. Hij was de eerste, welke in Duitschland dergelijke machineriën invoerde. Tevens hield hij zich bezig met het vervaardigen van allerlei werktuigen, waarin hij menige verbetering aanbracht.

In 1824 vestigde hij zijne aandacht weder op de handvuurwapenen. Sedert eenigen tijd waren voor het ontsteken der lading de lont en de onzekere vuursteenen vervangen door slaghoedjes. Dreijse vond aanstonds een nieuw, verbeterd model uit en bedacht tevens een deugdelijker poeder voor het vullen dezer slaghoedjes. Door deze uitvindingen werd hij eenigermate bekend: de Regeering schonk hem octrooi, en dit stelde hem in staat eene tweede fabriek op te richten, waarin deze artikelen in 't groot vervaardigd werden. Met nieuwen moed zette de geniale uitvinder nu zijne onderzoekingen en proefnemingen voort, thans bepaaldelijk denkend aan het samenstellen van een achterlaad-geweer en de daarvoor vereischte patroon. Spoedig was het gevonden: eerst gelukte hem het vervaardigen eener geschikte patroon, en eenigen tijd later vond hij de naald uit. In 1828 was alles voltooid.

Toen Dreijse met zijne inderdaad kunstige vinding voor den dag kwam, wedervoeren hem grievende teleurstellingen. Het schijnt, dat het steeds het lot van uitvinders moet zijn door hunne minder groote tijdgenooten, met onverschilligheid, dikwijls met verachting behandeld te worden. Dreijse moest in dit opzicht aanvankelijk in het lot van groote mannen deelen. De pruisische Regeering wees hem op beleefde

wijze af; andere gouvernementen behandelden hem nog onverschilliger; de groote hoop lachte hem uit; de mannen van het vak trokken twijfelend de schouders op. Oostenrijk's gezant, wien Dreijse ook zijn uitvinding aanbood, antwoordde droogjes, dat zijn Regeering Dreijse's uitvinding niet gebruiken kon, en dat er te Weenen ook nog wel knappe geweerfabrikanten gevonden werden. Men verhaalt, dat *Fulto*, de uitvinder der stoomboot, zijne uitvinding aan den eersten Napoleon had aangeboden, maar dat deze hardnekkig bleef weigeren hem te ondersteunen. En toch wat groote voordeelen zou de heerschzuchtige keizer voor zijne plannen hebben kunnen plukken van dit nederig aanbod. Dan had het fiere Engeland wellicht den nek moeten krommen onder zijn' heerschersstaf. En zou Oostenrijk het thans ook niet betreuren, dat het eenmaal Dreijse's verzoek afwees? De mensch wikt God beschikt.

Vijftien jaren lang had Dreijse met allerlei tegenheden gekampt, toen eindelijk Pruisen, vooral op aanraden van den tegenwoordigen koning, in 1842 hem 60,000 naaldgeweren bestelde en in staat stelde om eene fabriek daarvoor op te richten. Bij de opstanden van 1848 en 49 bleek de voortreffelijkheid van het nieuwe wapen, dat van nu af aan in het geheele leger van Pruisen werd ingevoerd, en welks constructie zooveel mogelijk geheim werd gehouden.

Dreijse werd nu met eerbewijzen van allerlei aard overladen. Reeds in 1846 had de pruisische Regeering hem benoemd tot Commissieraad; in 1854 werd hij verheven tot geheim Commissieraad, terwijl hem ridderorden, zoowel van den kant van Pruisen als van vreemde gouvernementen, in groote menigte toestroomden. In 1864 eindelijk werd hij in den adelstand opgenomen, en werd hij dus *von* Dreijse.

Een lang leven was dezen uitvinder beschoren, en wij mogen hem den roem nageven, dat hij zijne vele levensdagen nuttig heeft besteed: nog in hoogen ouderdom hield hij zich onverpoosd bezig met het uitdenken van verbeteringen voor oorlogswapenen.

ABECEDARIUS.

De edelvrouw van Montjardin.

I.

In het begin der 15^{e} eeuw was de heerlijkheid van Montjardin voor de tweede maal in de handen eener vrouw. De laatste bezitter, heer Simon, had een groot gedeelte van zijn leven gesleten in den dienst der duitsche keizers van het Luxemburgsche Huis, en was eindelijk uit Duitschland weêrgekeerd als echtgenoot eener jonge en schoone edelvrouw, Hedwigis geheeten, welke hij teeder beminde en bij zijn dood aanstelde als de eenige erfgename van al zijne bezittingen. Weinige maanden na zijne terugkomst was Simon gestorven aan eene kwijnziekte.

De afkomst van Hedwigis was voor ieder een raadsel, behalve waarschijnlijk voor een harer dienaars, welken zij uit Duitschland ontboden had toen haar echtgenoot het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld.

Deze man had zich terstond bij zijne komst op een zeer vertrouwelijken voet gesteld met de jeugdige weduwe. Hij kon ongeveer den ouderdom van vijf en veertig jaren bereikt hebben, was van eene groote gestalte en bezat eene reusachtige lichaamskracht; zijn hardvochtig en terugstootend uiterlijk deed de bewoners van het kasteel weldra een zekeren afkeer jegens hem opvatten, welke afkeer eindelijk tot haat oversloeg, toen men zag hoe hij als een waar dwingeland gebruik maakte van de macht welke hem door de gebiedster van den burgt was toevertrouwd.

Herman, zoo was zijn naam, deed zich weldra als heer en meester van Montjardin gelden, hoewel hij, zooals vroeger, slechts den post van rentmeester bij zijne gebiedster scheen te bekleeden. Ook was het aan geen twijfel onderhevig of hij moest Hedwigis reeds uit vroegere dagen kennen, en deze overtuiging was de bron van een aantal slechte geruchten, welke zich over de geheele landstreek verspreidden, zoo zelfsdat, hadde de vrouwe van Montjardin niet uit eigen beweging in de diepste afzondering geleefd, zij er door deze geruchten toe gedwongen ware geworden.

Hedwigis deed dagelijks te paard eene groote wandeling in den omtrek van het kasteel, en daarbij werd zij immer door Herman op den voet gevolgd. Eens dat zij van zulk een uitstapje terugkeerden hoorden zij in de verte eene heldere, krachtige stem een duitsch lied zingen hetwelk hen beiden in verrukking bracht. Zij hielden stil om naar den zanger te luisteren, wiens stem steeds meer hoorbaar werd en welke zich weldra in hunne tegenwoordigheid bevond. Nu zagen zij een jongen man met een schrander en edel voorkomen, niettegenstaande hij slecht en eenvoudig gekleed was. Op den schouder droeg hij eene luit welke aanstonds zijn beroep verraadde.

Hij was een dier minstreelen, duitsche zangers, welke hun land al zingende rondreisden en van tijd tot tijd ook wel de nederlandsche en vlaamsche gewesten bezochten, waar zij in steden en dorpen, zoowel als in de riddersloten steeds een gastvrij onthaal vonden.

Hedwigis betuigde hem met vleiende woorden hare tevredenheid over zijnen zang en smeekte hem een nieuw lied haar ter wille aan te heffen. De jongeling deed het zich geen tweemaal vragen en de echo's der naburige bergen hadden dien avond niets te benijden aan die der boorden van den Rijn. Toen het scheidensuur daar was verzocht de edelvrouw den minstreel met haar naar Montjardin te gaan om daar den nacht door te brengen.

De vreemdeling werd in eene groote, rijkversierde zaal binnen geleid waar het avondmaal voor drie personen werd opgediend.

Terwijl zij aan tafel waren kon Hedwigis den jongeling op haar gemak opnemen. Hij moest ongeveer achttien tot twintig jaren beleefd hebben en was een opmerkelijk schoone jongeling. Hoewel hij zoo onverwachts op een ridderslot was gebracht en zich tegenover eene adellijke en machtige dame geplaatst zag, scheen hij er evenwel zoo goed te huis als ware hij een jeugdig ridder, welke gewoon is in de omgeving van baronnen te leven. Zijn taal, behalve dat zij beelderig en dichterlijk was zooals die van alle minstreelen, droeg daarenboven nog een zekeren stempel van voornaamheid welke Hedwigis eindelijk geheel en al ten zijnen gunste stemde.

De belangstelling welke zij reeds aanstonds voor hem had opgevat werd hoe langer zoo levendiger; weldra werd zij nog versterkt door een gevoel van nieuwsgierigheid hetwelk haar deed besluiten om haren gast te onder-

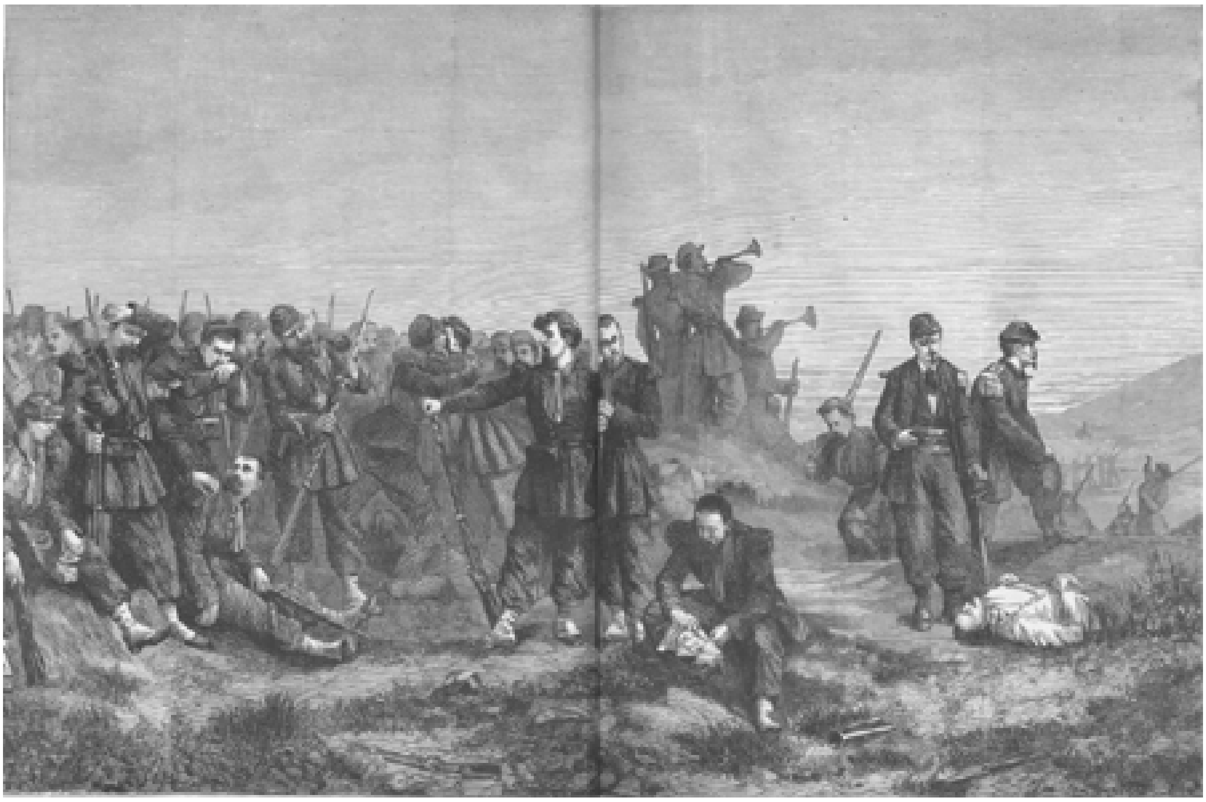

NA DEN SLAG.

vragen over zijne geboorte en over de levenswijze welke hij tot dan toe geleid had.

‘Edele vrouwe,’ was het antwoord van den minstreel, ‘ik werd geboren op een der duizend wegen van het groote duitsche rijk, en tot nu toe heb ik geleefd op die wegen door mijne liederen te zingen: ziedaar in twee woorden mijne geheele geschiedenis.’

‘Hebt gij geene bloedverwanten meer?’ vroeg Hedwigis.

‘Mijne moeder is in mijne jeugd gestorven, ik heb nog een ouden, zieken vader; deze woont in mijne geboortestad Trier; daar breng ik hem jaarlijks het geld hetwelk ik verdiend heb in het beroep dat hij mij leerde.’

‘Gij zijt van Trier?’ vroeg Hedwigis blijde; ‘dat is ook mijne geboortestad en ik heb daar een gedeelte mijner jeugd gesleten.’

‘Waarlijk?’ antwoordde de jongeling, verheugd naar het scheen iemand te vinden met wie hij over zijne geboortestad kon spreken.

Herman wierp een woesten blik op de edelvrouw en deed haar een teeken als wilde hij haar het stilzwijgen gebieden.

Hedwigis was onthutst, en vroeg eensklaps aan den minstreel dat hij eenige balladen zou zingen om den avond te korten.

Hoewel men in het begin der Meimaand was, deed zich toch eene grimmige koude gevoelen; een groot vuur brandde in den schoorsteen; men plaatste zich daarbij en nu zong de minstreel een tweede lied, vertelde vele avonturen van ridders en booze geesten en vroeg eindelijk verlof om zich te ruste te begeven, dewijl hij dien dag een groote reis gemaakt had.

II.

Toen hij de zaal had verlaten, sloeg Hedwigis een bevreesden blik op Herman, welke toornig de zaal op en neêr wandelde.

‘Waarlijk,’ sprak deze eindelijk op droogen, harden toon, ‘gij zijt vreeselijk onvoorzichtig geweest!.... Had ik u niet geboden te zwijgen dan weet God hoe ver gij zoudt gegaan zijn.... Misschien hadt gij aan dien landlooper wel alles verraden....’

‘Maar hoe dan toch, Herman?’

‘Gij hebt dezen avond kunnen hooren hoe dat slag van lieden alle wonderlijke voorvallen kent; ook onze geschiedenis kan hem bekend zijn.... en bedenk eens wat geluk het voor hem ware wanneer hij u mocht ontdekken.... Wat een prachtig verhaal zou het zijn: hoe Bettina edelvrouwe van Montjardin werd!’

Een spottende glimlach speelde op de lippen van den rentmeester. Hedwigis was eenigen tijd in droevig gepeins verzonken; toen sprak zij met vreesachtige stem:

‘Gij acht mij wel dwaas, Herman, zoo gij gelooft dat ik er nog een woord zou bijgevoegd hebben. Heb ik nog niet meer reden dan gij om onbekend te blijven?.... En dan hoe kan die jongeling gehoord hebben van feiten welke voorvielen toen hij nauwelijks geboren was en thans te Trier moeten vergeten zijn?’

‘Vergeten?’ riep hij uit. ‘Vergeten? Ik zie wel dat gij in eene grove dwaling verkeert, daarom zal ik u nu iets zeggen wat ik mijn geheele leven had willen verzwijgen: weet dat eene ballade is opgesteld waarvan gij de heldin zijt, en waarvan de helden zijn uw onderdanige dienaar en de edele ridder welke onder den grafsteen rust in uwe kapel.’

Hedwigis verbleekte.

‘Deze ballade,’ vervolgde Herman, ‘hoorde ik op mijne laatste reis in Duitschland door schippers zingen tusschen de steden Trier en Coblentz; zij weêrgalmt nog steeds in mijne ooren als een verwenschte gezang, zooals zij werkelijk is.’

Groote zweetdroppels leekten van het neêrslachtig en bleek gelaat der edelvrouwe. Zij vouwde de handen en riep uit:

‘Is het mogelijk!.... En wat behelsde dat lied?....’

‘Alles.... o! Zijn maker was wel onderricht en dit vooral maakt de zaak nog zonderlinger en verontrustender voor ons. ‘Berthold, de baanroover,’ zoo zegt het lied, ‘had een ridder uit de Ardennen aangevallen en hem gevaarlijk gewond op de boorden der Moezel; deze werd door zijne knechten op een oud kasteel gebracht waar zich eene schoone jeugdige vrouw bevond, Bettina geheeten. Maar deze burgt was een der rooverholen van den onverlaat en Bettina was zijne wettige huisvrouw; bij haar had hij zelfs een zoon.... Maar dewijl zij zich bij den ridder voordeed als de laatste afstammelinge der vroegere bezitters van het slot, welke, om aan de vervolgingen van een machtigen vijand te ontkomen, gedwongen was in de eenzaamheid en de afzondering te leven, bood de ridder, wiens wonden zij geheeld had, haar met zijne fortuin zijn hart en hand aan. Terzelfder tijde dat haar dit aanbod werd gedaan, vernam zij dat Berthold, haar echtgenoot, op een rooftocht gedood was en nu werd de vrouw van den roover de gemalin van een rijk en machtig heer, welke haar met zich naar zijn land voerde.’ Hier moet ik gelooven dat de Satan zelf de opsteller was van dit lied, want weet gij wat het verder zegt?.... Het is bijna ongeloofelijk!.... Ten slotte zegt het: ‘Berthold, welke uit list zelf het gerucht van zijn dood had verspreid, wist de schuilplaats zijner vrouw te ontdekken; hij vestigde zich heimelijk in dat land en wist zijne gemeende weduwe te bewegen om zich in vereeniging met hem te wreken...’

Terwijl Herman deze laatste woorden sprak, riep Hedwigis buiten zich zelve van ontsteltenis uit:

‘Genade! Genade! Om Godswil zwijg daarvan!’

De rentmeester haalde de schouders op en sprak:

‘Eindelijk zult gij u nog wel aan teêrgevoeligheid en godsvrucht gaan overgeven. Wij moeten gaan zorgen dat ons in dit vreemde land niets kome storen; wij leven hier rijk, gelukkig en machtig. Het lied waarvan ik u sprak bewijst dat iemand geheel en al op de hoogte is van onze geschiedenis, want er is zelfs sprake in van den geheimzinnigen en noodlottigen dood van onzen zoon Heinrich.... De ontknooping evenwel is waarschijnlijk slechts uitgedacht als een natuurlijk gevolg van alles wat vooraf is gegaan; de dichter heeft de werkelijkheid in zijne gedachten doorgrond, ziedaar alles. Ware dit zoo niet dan zou hij, welke onze geheimen in Duitschland doorgrond heeft er in geslaagd moeten zijn om ons in deze afgelegen en woeste streek weêr te vinden, iets wat mij onmogelijk schijnt. Zeker is het nogtans dat ik sedert twee jaren al mijne gerustheid verloren heb, en dat het de komst van dezen minstreel en uwe onvoorzichtigheid moesten zijn welke mij er toe overhaalden om u eene zoo wreede bekentenis te doen.’

Hedwigis scheen geheel en al verpletterd onder den druk van het verhaalde; de rentmeester ging voort met door de zaal op en neêr te stappen en scheen eveneens in pijnlijke gedachten verzonken. Eindelijk hernam hij:

‘Ja, hoe meer ik aan dat alles denk, hoe vreeslijker het voor mij wordt. De minstreel zal bij zijne thuiskomst te Trier zonder twijfel verhalen dat hij de gastvrijheid genoten heeft bij eene edelvrouw der Ardennen, welke te Trier geboren en opgevoed was. Dan zal men hem ondervragen en zal hij u afschilderen, waardoor alles bekend gaat

worden. Hij zal spreken van uwe trekken, van uwe houding en gestalte, in één woord van alles waardoor gij te Trier zoo goed bekend zijt en dan zal men uitroepen: 'Ja, voorzeker, dat is Bettina de danseres,.... Bettina de vrouw van Berthold.' o! De Ardennen zijn zoo uitgestrekt niet dat die namen ons niet zullen achterhalen en ons de schande op het voorhoofd komen branden en zóóver zijn wij niet van de Moezel verwijderd dat wij te eeniger dage geen oude makkers uit ons vroeger leven hebben te wachten.'

Hedwigis weende bittere tranen bij het gedacht dat hare bekentenis aan den minstreel de gevolgen kon hebben, welke Herman haar met eene zoo helsche klaarheid voorhield.

'Mijn God! Mijn God!' snikte zij, 'ik die dacht vergeten te zijn en welke door vergetelheid en berouw mijn vroeger leven meende uitgewischt te hebben.'

'Verwenschte minstreel!' bromde Herman. 'Ik moest u kunnen beletten om nog ooit de oevers der Moezel te betreden!'

Bij die woorden verhelderde zijn gelaat. Plotseling wenschte hij de burgtvrouw goeden nacht en verdween met snellen stap.

III.

Hedwigis verviel na het vertrek van Herman in eene volslagen roerloosheid en duizend verwarde en schrikaanjagende beelden spiegelden zich voor hare oogen. Eindelijk stond zij op om zich naar haar slaapstede te begeven, toen zij lust gevoelde om buiten in de open lucht haar brandend hoofd een weinig te verkoelen. Zij opende eene deur welke op een terras uitkwam en ging tegen de steenen borstwering leunen.

Een venster boven haar werd geopend en zij zag iemand het hoofd naar buiten steken, maar aanstonds zich weêr verwijderen. Het was op de kamer waar den minstreel een verblijf was aangewezen; Hedwigis herkende hem terstond.

Zonder zich te bedenken en geheel onder den druk der droevige gedachten welke haar overstelpten, riep de edelvrouwe met zachte stem en deed hem teeken dat hij bij haar zou komen.

Deze behoefde slechts een sprong van eenige voeten te doen om bij haar op het terras te komen, en pas was hem de wil der edelvrouwe kenbaar gemaakt of de zanger stond naast haar. Toen eerst begreep deze in hoe netelige positie zij zich geplaatst had en wist in hare verwarring geen woord te vinden om den jongeling toe te spreken.

Deze verbrak dus het eerst het stilzwijgen.

'Het was mij onmogelijk te slapen,' sprak hij; 'aanhoudend dacht ik aan het vreemde toeval dat mij eene dochter van het Moezelland in dit kasteel deed vinden. Even als gij wilde ik in de versche avondlucht dit schoone landschap bewonderen; ik wilde naar het zacht gekabbel dier voortvlietende beek luisteren en de liefelijke geuren der lentebloemen inademen, welke uit het dal door den nachtwind worden opgevoerd.'

'Maar ik ben niet van Trier geboortig,' begon de edelvrouw, terwijl zij moeite deed om te glimlachen; 'ik wilde slechts schertsen toen ik u dit gezegd heb. Mijn geboorteland ligt in het hart van Duitschland, in Brandenburg.'

Het gelaat van den minstreel teekende te gelijk verwondering en twijfel. Een oogenblik bleef hij nadenkend en tot groote verwondering der edelvrouw vroeg hij haar op bedaarden en eerbiedigen toon waarom zij hem tot zich had geroepen.

‘Omdat het mij berouwde,’ antwoordde zij verlegen, ‘dat ik uit scherts misbruik gemaakt had van een edel gevoel, van het gevoel dat ons verblijdt wanneer wij in den vreemde iemand vinden welke hetzelfde vaderland heeft als wij.’

Terwijl Hedwigis aldus sprak hield de jongeling zijne oogen steeds op

haar gevestigd, terwijl een ongeloovige lach zich op zijn aangezicht vertoonde.

'Vrouwe,' sprak hij, 'het spijt mij dat gij mij aan mijne zoete begoocheling ontrukt hebt. Voor mijn vertrek meende ik nog vele balladen voor u te mogen zingen, dewijl ik dacht dat u die aangenaam zouden zijn omdat zij spreken van mijn vaderland.'

Bij die woorden doorliep een zenuwschok Hedwigis ledematen: haar gelaat werd vuurrood.

'Welke balladen?' vroeg zij met eene gemaakte onverschilligheid.

'o! Deze kunnen geen belangstelling inboezemen aan iemand welke vreemd is aan het land waarover zij spreken.'

'Maar ik wilde ze toch kennen.'

'Het zijn verhalen van gevechten, visioenen en rooftochten welke op de boorden der Moezel hebben plaatsgegrepen.'

'Rooftochten? - o! daar hoor ik zoo gaarne van,' zegde Hedwigis met eene doffe stem.

'Dan nog de ballade van *Berthold en Bettina*, welke ik juist daarom geleerd heb om ze in dit land te zingen, waarheen zij zich begeven hebben.'

Bij die woorden slaakte de edelvrouw een lichten kreet en viel in bezwijming.... De minstreel zag op hetzelfde oogenblik eene vleermuis boven haar hoofd fladderen; hij sprong naar de vrouwe en ving haar in zijne armen op.

Nog rustte zij tegen zijne borst toen Herman in de deur der zaal, welke op het terras uitkwam, verscheen.

Een oogenblik hield de woestaard de oogen op het schouwspel gevestigd, hetwelk hij voor zich zag; toen deed hij een geweldigen sprong voorwaarts, maar bleef weder eensklaps stilstaan, als ware hij van gedachte veranderd. Daarna nam hij zijne meesteres uit de armen van den minstreel weg en bracht haar in de zaal zonder verder een woord te spreken.

De minstreel stond een oogenblik verslagen. Duizend verwarde gedachten gingen hem door het hoofd, zonder dat hij wist aan welke zich te houden. Hij wilde Herman volgen, maar deze had de deur der zaal gesloten; zijne kamer kon hij niet meer bereiken zoodat hij zich op het terras gevangen zag. Eindelijk toch zag hij onder zich een tweede terras en niet ver van daar den lagen ringmuur. Hij liet zich op het tweede neêrglijden en bevond zich weldra op een helling met rotsen bezaaid en die tot beneden in het dal voerde. Met veel inspanning en gevaren bereikte hij eindelijk het dal; waar hij zich op een kleinen heuvel neêrzette en begon na te denken over hetgeen hij daar zoo even had zien gebeuren.

Die hardnekkigheid der edelvrouwe van Montjardin in hare ontkentenis dat zij van Trier geboren zou zijn, ofschoon zij het van te voren met zooveel schijn van waarheid gezegd had; hare bezwijming op het oogenblik dat hij twee namen noemde welke op de boorden der Moezel eene zoo droevige vermaardheid hadden; die zwaargeestige dienaar welke zooveel macht op zijne meesteres scheen uit te oefenen en welke als door een slag der tooverroede was verschenen; dit alles waren zaken welke hem weinig natuurlijk voorkwamen en die hij poogde te doorgronden en in onderling verband te brengen. - En dan de gedachten aan zijn grijzen vader, den minstreel Franz, welke op den dag zelven waarop hij zijn achttiende levensjaar was ingetreden hem gezegd had: 'leer dit lied hetwelk ik heb gemaakt op den roover Berthold en zijne vrouw Bettina; ga en doorkruis de luxemburgsche, luiksche en limburgsche velden; dring door in alle kasteelen welke gij op uwen weg zult vinden

en zing daar dat lied voor alle edelvrouwen. Geef acht op de uitwerking welke het zal hebben en zoo gij er eene ziet verbleeken, beven, in bezwijming vallen misschien, kom het mij dan zeggen, want daar is voor u veel aan gelegen.’ Nu had hij zijn lied nog niet eens aangeheven, hij had het slechts genoemd en de edelvrouwe van Montjardin viel reeds in bezwijming.... Maar was die afzichtelijke vleermuis, welke op hetzelfde oogenblik boven haar hoofd fladderde, niet de oorzaak van hare ontsteltenis?

(Wordt vervolgd.)

Van het oorlogsveld.

Na den slag.

De worsteling is geëindigd; sprakeloos en stom als een lijk zwijgt het moordkanon, de brullende storm en 't krijgsalarm suist en bruischt niet meer in wilde dolhuis-klanken, als vermoeid legde zich de engel des doods op zijne bloedige, lijkenriekende zeis.... Ach, hoevele levenslustigen slapen naast hem den eenzamen, kouden slaap des doods!

Dronken van de vlammen der geestdrift stuwden zij elkaâr des daags voort, gelijk de gloeiende golven eens vuurbergs; ter neêr gestort is de brandende stroom in den zwarten, wijdgapenden afgrond en over de gevallen helden spreidt het sombere wolkfloers zijn treurig rouwkleed. Troostend rijzen liefde, vriendschap, 't gevoel der overwinning, de hoop der onsterfelijkheid aan den donkeren hemel.

‘t Is vreemd, maar waar; de tafereelen des oorlogs, hoe ijzingwekkend ook en verschrikkelijk, zijn boeiend en aantrekkelijk.... Het hart vol weemoed en 't hoofd met twijfel vervuld, staren wij onthutst als kinderen op het smartvolle raadsel: hoe duizenden en duizenden aldus de rechten der menschelijkheid kunnen vertrappen en in woeste wreedheid der wilde dieren overtreffen. - Toch streelt het de verbeelding, de vreeselijke krijgstooneelen te aanschouwen.

Wat dikwerf de meest gedetailleerde en getrouwe beschrijving niet kan, vermag hier de hand des teekenaars. In weinige trekken voert zij ons duizenden gewaarwordingen en voorvallen van 't oorlogsveld geheimzinnig en toch sprekend voor den geest. Ziedaar wat ook de prachtige gravure: ‘na den slag’ kenmerkt.

Helder en rustig schitteren als sterren over het sombere tooneel de kameraadschappelijke vriendschap en de dankbare en medelijdende traan aan den gevallen krijgsmakker gewijd, lachend als 't zonnelicht glinstert zelfs op 't gelaat der overwinnaars de troost der duur gekochte zegepraal.

Zoo doet het licht het donkere meer te voorschijn treden; terwijl eindelijk de koelbloedige krijgsman welke heel bedaard en gemoedelijk zijn sigaar opsteekt, als had hij een flinke karwei verricht, ons treffend herinnert, hoe in den fatalen ernst des levens het pathetische meest met het comische vergezeld gaat.

De gevechten onder de muren der fransche hoofdstad behooren niet tot de minst verschrikkelijke van dezen oorlog. Het gure wintergetijde, hevige sneeuwbuien, felle koude verergerden op de vreeselijkste wijze het lot der arme soldaten, welke menigwerf den nacht onder den blooten hemel doorbrachten om vervolgens des daags in de bloedigste menschenslachting gevoerd te worden. Van een dezer gevechten, zegt een engelsch correspondent, welke tevens ooggetuige was van de veldslagen

bij Rezonville en Sédan, ‘dat hij niets verschrikkelijkers dan deze moordtooneelen bijwoonde.’ Het hart bloedde hem bij het schouwspel de soldaten onder het geschut der forten vooruit te zien rukken en hen bij elken stap dood te zien vallen; de Franschen en Saksers onder het gebulder van 't geschut te zien vechten, elkander doodende met chassepot of naaldgeweer; de ‘hoera's’ te hooren uitgalmen, gevolgd door de volle laag, en, als de poederdamp is opgetrokken, te ontwaren dat de liniën gedund zijn en de levenden over de gestorvenen, of stervenden heênstappen, om de overblijvenden af te maken! Niets ter wereld kan verschrikkelijker zijn dan dit slagveld, waar ontelbare lijken op den ijskouden grond liggen, terwijl de zon hunne strakke gelaatstrekken beschijnt en het kanon van Avron en Nogent mijlen ver de aarde doet dreunen! ‘Een der eerste groepen lijken, welke ik in 't gezicht kreeg’ zegt de engelsche ooggetuige ‘bestond uit fransche soldaten, omgeven van eenige Saksers en Wurtembergers. In het midden van de groep lagen een veertigtal Franschen als 't ware in dicht gesloten linie. Tusschen het eene lijk en het andere was geen plek open, waar een derde soldaat had kunnen vallen. Zij lagen uitgestrekt, schouder aan schouder, juist zooals zij in 't vuur hadden gestaan. Verreweg de meesten lagen op den rug, de voeten naar Parijs en de hooiden naar Villiers gekeerd. Helaas! men kon zien, dat velen hunner niet dadelijk gestorven waren, maar waarschijnlijk nog menig uur op den met sneeuw en ijs bedekten grond geleefd hadden, zonder dat hun een hand ter hulpe was toegestoken. Een arme soldaat lag met zijn gezicht op den bodem. Hij had twee schoten in den rug gekregen, hij had zichzelf gedeeltelijk ontkleed, en was gestorven met eene hand op elke wonde. Verscheidenen hadden zich van hunne ransels ontdaan, om die onder hunne hoofden te leggen, en alzoo rustende op een peluw, waren zij van koude en gebrek omgekomen. Anderen hielden hunne veldflesch in de hand, maar zij waren niet bij machte geweest de kurk er af te trekken, en waren dus gestorven zonder in hunnen doodstrijd hunne verdroogde lippen te kunnen bevochtigen. Sommigen hadden in hun nameloos lijden een kuil gegraven in het dikke klei, waarin zij hun hoofd konden bergen, maar zij hadden hun bloedig en met aarde bemorst gelaat naar de hoogte gekeerd, voor dat zij de eeuwigheid waren ingegaan. Ik zag er twee, welke hunne wapens stijf in de hand hadden geklemd, alsof zij stervende met den vijand nog wilden worstelen. Er waren er onder, wier gelaat den glimlach vertoonde van een kind. De uitdrukking van anderen daarentegen deed zien, dat zij een verschrikkelijken doodstrijd hadden gehad. Elke trek op hun gelaat was verwrongen; hunne beenen waren zoo krampachtig opgetrokken, dat de knieën stijf in de borst en de nagels hunner vingeren in de palm hunner handen gedrukt waren. Achter, voor en ter zijde van deze zes en veertig lijken, zag men er nog verscheidenen verspreid, Saksers en Franschen. Een hunner had een ijzingwekkende wond in het hoofd. Hij had zijn handen in zijne mouwen gestoken, om ze te warmen, maar zijn muts was afgevallen en het bloed was in zijn haar vast geronnen. Naast hem lag iemand, welke een beschuit uit zijn knapzak en de veldflesch van zijn zijde had gehaald om zich te laven. Meer dan één lag op den grond met de handen ten gebed gevouwen, en bij één vond ik een kleine medaille, de heilige Maagd voorstellende. Een gedeelte van den rand was er afgeschoten. De chassepots en naaldgeweren waren nog in veler hand of arm.

Bij de inneming van Chateaudun ontbrak het niet aan de gruwzame tooneelen, welke dezen oorlog brandmerken.

Toen de Pruisen na de inneming van Orleans op Chateaudun aanrukten, was in deze plaats onder de bevolking de meening heerschende, dat het slechts een troep

vluchtelingen was, welke door een wanhopigen en gewaagden aanval de stad wilden verrassen. Onmiddellijk werden

toebereidselen ter verdediging gemaakt, een colossale barricade werd opgericht, alle toegangen tot de stad versperd, en in alle huizen posteerden zich scherpschutters. De inbezitneming der stad ging met groote verliezen voor de Pruisen gepaard; officieren en soldaten waren woedend over den tegenstand, welken zij ontmoetten; en toen de stad ingenomen was, zag men weldra gansche wijken in brand staan. Allertreurigst werd het voorkomen der stad, gansche wijken waren door den brand vernield, de huizen lagen in puin, hier en daar zag men nog een groenen wijnstok, welke bij de vernieling gespaard was, zich langs het brokstuk eens muurs omhoog slingeren; enkele onbrandbare voorwerpen leverden een bittere ironie op het lot der stad. Hier prijkte nog het uithangbord van een agent eener brandwaarborgmaatschappij; ginds zag men aan een, door rook en vlammen zwart gebranden muur, een bordje hangen met het opschrift: huis te huur. Elders hingen aanplakbiljetten en, even als te Bazeilles, bloeide in enkele tuinen voor de verbrande huizen, nog de roos, en in het priëel hing nog de vogelkooi, waarin de arme canarie gebraden en verschroeid lag.

Het was een jammerlijk schouwspel wanneer men de arme, van alles beroofde ongelukkigen aan de hoeken der straten staande, met doffe blikken de verwoesting zag aanschouwen en den schuwen oogopslag bemerkte, waarmeê zij den voorbijgaanden vijand nastaarden.

DE AANBIDDING DER WIJZEN, NAAR STEVEN LOCHNER

De huizen droegen de sporen van de granaten, welke in de stad geworpen waren. Het dak en de toren van het stadhuis, alsmede de aangrenzende huizen waren allen

beschadigd. Alle woningen op het plein van het stadhuis waren aan de plundering prijs gegeven; brand, verwoesting, dood heerschten alom.

Een kapitein van de mobiele garde welke het arrondissement der Eure bezocht had, ten einde er de verdediging op orde te brengen, vond in verscheidene dorpen, waarvan de mannen naar Evreux vertrokken waren, al de posten door vrouwen, met het geladen geweer in de hand, bezet.

Dewijl al de burgers van Tourneville en Brosville te Evreux onder de wapens waren hadden de vrouwen hen vervangen. Bij zijne aankomst te Brosville, had de officier zijnen intrek bij een zijner bloedverwanten genomen.

Al de vrouwen van het dorp, van zijne tegenwoordigheid verwittigd, wilden zich van zijne identiteit overtuigen. Vier van haar begaven zich gewapend naar het huis, in hetwelk zich de officier bevond, sloten de deuren en begonnen een verhoor aan hetwelk het uitspreken van zijnen naam onmiddellijk een einde stelde.

De officier, over zooveel koelbloedigheid verwonderd, ondervroeg op zijne beurt de amazonen en bevond dat hare militaire instructie volledig was. ‘Wij oefenen ons sedert eene maand in den wapenhandel,’ zegden zij. - Hoe vreeselijk moet een oorlog niet wezen, wanneer zelfs de zwakke vrouw het gevoel der menschelijkheid trotseert, om naar het moordende wapen te grijpen.

Toen de tijding der gevangenneming des franschen keizers bij Sédan te Leipzig aankwam, geraakte de gansche bevolking der stad in eene blijde stemming, welke zich natuurlijk door een herhaald luid hoezee, het uitsteken van vlaggen enz. lucht gaf. Er bevond zich te Leipzig een fransch officier in gevangenschap, welke juist werd geschoren, terwijl het vreugdegedruisch op straat weêrklonk. De officier vroeg den barbiersknecht in 't Fransch: ‘wat er te doen was?’ De barbier welke het Fransch niet verstond, maar toch de vraag begreep, antwoordde: ‘Napoleon is gevangen genomen.’ De Franschman, van zijnen kant onbekend met de duitsche taal, herhaalde zijne vraag met aandrang, sprong met ingezeept gezicht naar het raam, om zelf te zien wat er te doen was, - maar werd door het zien niets wijzer en maakte den barbier radeloos door zijn parleeren. Doch deze krijgt een inval! Daar zit een vlieg - flap! - hij heeft ze, en nu de gesloten hand den Franschman toonende, schreeuwt hij: ‘Napoleon! Napoleon! Napoleon!’ Deze gebarentaal bracht den Franschman terstond op de hoogte.

De aanbidding der Wijzen, naar Lochner.

Bijgaande gravure ontleent haren oorsprong aan een schilderstuk uit den dom van Keulen, hetwelk door de kunstkenners als een der beste voortbrengselen der schilderkunst uit de middeleeuwen wordt aangemerkt. Het stuk dagteekent uit den tijd van den grootsten bloei der duitsche middeleeuwsche schilderschool, toen de kunstenaar er nog prijs op stelde om zijne voorstelling te ontleenen aan de leer of de geschiedenis des Christendoms; de schilder welke het vervaardigde is bekend onder den naam van meester Steven Lochner.

Het schilderstuk zooals wij het hier aan onze lezers voorstellen is slechts een gedeelte der oorspronkelijke schildering, welke zooals vele stukken uit dien tijd op hout geschilderd is en uit drie paneelen bestaat. Het midden gedeelte stelt de Aanbidding der Wijzen voor, terwijl de beide andere paneelen St. Jeroen in zijn

gulden pantser en blauwen wapenrok, en omgeven van zijne strijdmakkers, en de H. Ursula met hare gezellinnen voorstelt.

Het is een meesterstuk vol eenvoud en uitdrukking, waarin men terstond een krachtig talent herkennen kan.

[Nummer 21]

De kerk van Weltevreden.

De teekening welke wij hierbij den lezer aanbieden stelt voor de katholieke kerk te Weltevreden, behoorende onder de residentie Batavia in de hollandsche bezittingen in de Oost-Indiën. Eene korte beschrijving van dit gebouw, zal velen, naar wij vertrouwen, welkom wezen.

DE KERK VAN WELTEVREDEN.

De kerk te Weltevreden is gebouwd op een der uithoeken van het prachtig en uitgestrekte Waterloo-plein; hoewel zij uiterlijk slechts weinig architectonische schoonheid bezit, beantwoordt zij toch geheel aan haar doel Haar oost-indische bouwtrant, ruim en luchtig, vertoont inwendig eene dubbele zuilenrij welke eene halfcirkelvormige kap draagt. Een Schoonen aanblik geeft echter de kerk wanneer des Zondags de geloovigen van alle werelddeelen haar bezoeken; wanneer men daar den Chinees met zijn langen haarstaart, den potloodkleurigen Africaan, den aartsvader-

lijken Arabier en den koperkleurigen Javaan, Madurees en Boudinees en andere inlanders in hunne veelkleurige, schilderachtige kleederdrachten vermengd ziet met het europeesch gewaad, dat stijf en afgemeten een sterk contrast vormt met dat der Oosterlingen.

Als men de geringe hulpbronnen en de groote bezwaren, toen nog aan het oprichten van een eenigszins belangrijk bouwwerk te Batavia verbonden, in aanmerking neemt, dan staat men verbaasd over den moed en de volharding van hen, welke zich de oprichting dezer kerk tot eene levenstaak hadden gemaakt; zij toch werd gebouwd in het jaar 1825, toen de burggraaf du Bus de Gisignies gouverneur-generaal der Oost-Indiën was, dus in een tijd dat de meeste grondstoffen voor den aanbouw van huizen en kerken nog uit Europa moesten aangebracht worden. Welk eene prijsverhooging de bouwstoffen daardoor ondergingen zal men beseffen wanneer men weet dat de metselsteenen, welke hier voor fr. 24,00 geleverd werden, te Weltevreden op het bouwterrein reeds den prijs van fr. 50,00 tot fr. 60,00 bereikt hadden; daarenboven zijn de arbeidsloonen in de Indiën 100 perct. hooger dan in Europa, en hieruit kan men afleiden met hoeveel onvermijdelijke zwarigheden de bouw eener steenen kerk moest gepaard gaan.

Een reisavontuur.

Eene voorstelling van een der vele, soms koddige, soms ernstige, soms gevaarlijke ontmoetingen, die de reizigers hebben bij het binnendringen van maagdelijke wouden en onbewoonde plaatsen geeft ons de gravure op bl. 164. Er behoort veel moed toe om ter wille van de schoonheden der natuur of de bevordering der wetenschap zijne geboorteplaats, zijne bloedverwanten en vrienden te verlaten en zich, niet zelden van de overige leden van het gezelschap verwijderd, te begeven naar plaatsen, waar wel is waar onbeschrijfelijk genot is te wachten, maar waar ook bij iedere schrede het gevaar zich onder duizend vormen vertoont.

Zoo werd ook de beroemde fransche reiziger Trémeaux bij het vervolgen van een wild dier in een der bosschen van Soedan van zijne makkers gescheiden. Geruimen tijd achtereen zat hij het dier op de hielen, schoot herhaalde malen, doch het schot drong in het kreupelhout of in de struiken, zonder het dier te treffen. Eindelijk had het zijn vervolger weten te ontkomen, en geen spoor wees den weg aan, welken het genomen had. Daar stond nu Trémeaux tegen het vallen van den avond in een wel is waar schilderachtig, maar woest en eenzaam oord, wellicht op grooten afstand van zijne vrienden. Al spoedig maakte zich groote vrees van den steeds zoo koenen man meester; hoe zou hij den weg terugvinden, welken hij genomen had? Op goed geluk af trad hij in een dicht bosch, hetwelk hij zoo even had verlaten, en maakte zich een pad door het geboomte. Prachtige vogels, welke de takken bewoonden, deden hem spoedig alle vrees vergeten, en hij dacht er meer aan, er eenigen van meester te Worden dan zijne vrienden te bereiken. Na korten tijd hingen dan ook verscheidene vogels, aan een touw gebonden, hem op de borst en den rug. En zoo vervolgde hij den weg. Vroeger dan hij gedacht had, bereikte hij den zoom van het boschje en stond nu voor een steile hoogte, welke zich aan beide zijden ver uitstrekte. In dien heuvel, want een berg kon het niet genoemd worden, zag hij een hol, dat diep naar binnen scheen te dringen, en naar de zachte aarde, waaruit de heuvel bestond, te oordeelen, door dieren uitgegraven moest zijn. Door nieuwsgierigheid gedreven,

kroop hij er in; het was ongeveer een el hoog, dus moest hij den vorm aannemen van de habitués van het oord. Op handen en voeten kruipende, het geweer op den rug tusschen de vogels vastgemaakt, ging hij eenigen tijd voort en zag tot zijne verwondering dat het hol geen einde scheen te hebben. Hij vond een aantal afgeknaagde beenderen en schedels, en deze brachten hem op het gedacht, dat hij hier wel eene zeer onaangename ontmoeting met een wild dier hebben kon. Wat zou hij in zoodanig geval aanvangen? Van zijn geweer zou hij geen gebruik kunnen maken; zelfs had hij bij de kleine ruimte van het hol zijne natuurlijke krachten niet ter zijner beschikking. Ook voelde hij reeds eene niet geringe vermoeienis ten gevolge van zijn zonderlinge houding. Hij besloot dus terug te keeren, maar daar hij nog een scherpen blik voor zich uitwierp, meende hij in de verte hoewel flauw het daglicht te onderscheiden. Nu was zijn plan onmiddellijk veranderd; hij verwijderde de vogels van zijne borst, wierp die op den grond voor de bewoners of bezoekers van het hol en vervolgde zijn weg. Doch zijne vermoeienis nam met iedere trede toe, en hij begon eindelijk hoorbaar te hijgen; aan terugkeeren viel niet meer te denken, want hij had reeds den grootsten weg afgelegd. Hij ontdeed zich dus van de overige hem zoo dierbare vogels en spande zijne laatste krachten in om het hol te verlaten. Uitgeput en machteloos bereikte hij den uitgang en kwam nu op eene kleine, opene plaats, waarachter zich een dicht bosch uitstrekte. Hij zette zich op het zachte gras neder en vertoefde geruimen tijd op de plaats om van zijne vermoeienis te bekomen.

Toen hij zich een weinig hersteld had, overwoog hij wat hem nu te doen stond; hoewel de duisternis niet volkomen worden zou, daar weldra de volle maan aan den hemel moest verschijnen, was het geen zaak om het tegenover hem liggende bosch in te dringen of langs een anderen weg zijn tocht te vervolgen. Er bleef hem dus niets over dan op de plaats te blijven en, om veilig tegen het verscheurende gedierte te zijn, den nacht in een boom door te brengen. Met een stuk brood, hetwelk hij gelukkig in den zak van zijn jas vond, deed hij zijn avondmaal. Tot laat in den avond kruiste hij den omtrek door en ging vervolgens zijn laat in den avond kruiste hij den omtrek door en ging vervolgens zijn nachtelijk leger opzoeken. Dit vond hij naar wensch in de takken van een tamarindeboom, welke met zijn dicht gebladerte hem tegen de nachtelijke koelte beschermen kon. Om zeker te zijn voor alle gevaar, bond hij zich met een touw tusschen de takken vast en sliep nu gerust in, als lag hij op een zacht bed.

Hij kon nog niet lang geslapen hebben, toen hij op eens verschrikt ontwaakte. Het regende bladeren, takken en twijgen, en hij hoorde een gedruisch boven zich, als was de geheele kroon des booms bewoond. gedruisch boven zich, als was de geheele kroon des booms bewoond. Hij richtte zich op en ontdekte onmiddellijk de oorzaak van dat zonderlinge rumoer. Eene menigte apen sprong en klouterde van den eenen tak op den anderen; zij kwamen op onzen reiziger af doch sprongen verschrikt terug bij de minste beweging, welke hij maakte. Trémeaux schoot in een gullen lach en vermaakte zich niet weinig met de potsierlijke sprongen der apen. Maar met zijne nachtrust was het, ten minste op dien boom, gedaan. Een aap, welke hem zeer dicht genaderd was, meende hij te kunnen grijpen, maar voor hij de hand uitstak, zat de aap reeds in den top van den boom, en zijn geschreeuw werd herhaald door zijne makkers, zoodat er een oorverdoovend concert plaats had. Schaterlachende rukte Trémeaux het koord los en klom uit den koom.

Een nieuw tooneel trof nu zijne blikken. Verscheidene antilopen liepen wijd en zijd verschrikt door een en schenen met de uiterste haast een dreigend gevaar te willen ontvluchten. Hij zelf kon de oorzaak van hunnen angst niet zijn, want zij

vlogen hem op nauwelijke een el afstands voorbij, zonder zich in het minst om hem te bekommeren. Hij stelde dus een onderzoek in en verliet den voet van den boom, maar nauwlijks had hij eenige schreden gedaan, of hij werd zelf door grooten angst bevangen. Een panter stak den ruigen kop uit de struiken en scheen het offer te kiezen, dat hij verscheuren wilde. Trémeaux had hem gaarne een kogel door den kop willen jagen, maar zijn laatste kruid had hij op de papegaaienjacht verschoten. Het liep echter gelukkig af. Zijne plotselinge verschijning scheen op den panter een ontzettenden indruk te maken, want onmiddellijk keerde hij zich om en verdween bliksemsnel in het geboomte. Toen nu Trémeaux weder naar den boom trad, zag hij dat de apen een brug gemaakt hadden van het touw, dat hij vergeten had mede te nemen. Of het toeval of berekening was geweest, waardoor zij gedreven waren het touw aan den nevenstaanden boom vast te hechten, kon hij niet uitmaken; de zaak kwam hem niet te min onbegrijpelijk voor. Hij vond er gedurende langen tijd vermaak in de bewegingen der apen, waarbij het heldere maanlicht hem zeer te stade kwam, te volgen en klom eindelijk naar boven om zijn eigendom den grijnzenden dieren te ontnemen.

Bij het aanbreken van den dag richtte hij zijne schreden naar een beek, welke zich op eenigen afstand door het geboomte kronkelde en volgde nu, in de hoop ergens zijne vrienden te ontdekken, de boorden van het zacht vlietende water. In die hoop werd hij niet bedrogen; hij kon nauwlijks een uur geloopen hebben, toen hij geweerschoten hoorde; hij was niet in staat die te beantwoorden maar richtte zich naar de plaats, van waar het geluid scheen voort te komen. Herhaalde schoten wezen hem nog duidelijker den weg, tot hij eindelijk een zijner vrienden tusschen het geboomte ontwaarde. Men kan begrijpen, met welke vreugde hij ontvangen werd door zijne makkers, welke hem den ganschen nacht gezocht hadden.

De zegening der lammeren te Rome.

De wijding der lammeren geschiedt met groote plechtigheid op den 27 Januari, den feestdag der H. Agnes, en in den tempel dier zachtmoedige geloofsgetuige buiten de muren. Na de gezongen plechtige Mis komt de geestelijkheid van St. Agnes processiesgewijze in den tempel, voorafgegaan door jeugdige levieten, flambouwen, den wierook en het wijwater dragende. Vervolgens komen twee priesters die ieder op hunne armen een prachtig rood damasten kussen dragen dat met goudfranje versierd is en waarop een lammetje, wit als sneeuw, den kop met rozen en het geheele lijf met bloemen getooid gedragen wordt. Deze lammeren worden benevens de kussens op het altaar gelegd, het eene aan de evangelie-, het andere aan de epistelzijde. Dan nemen alle kanunniken van het kapittel der kerk hunne plaats in het choor in en de abt, met mijther en koorkap bestijgt met den diaken en subdiaken het altaar, waar hij een gebed uitspreekt, de lammeren met wijwater zegent en ze bewierookt. Zoodra de zegening is volbracht keert het kapittel naar de sacristie terug en worden de lammeren eerst naar het kapittel der kerk van St. Jan overgebracht hetwelk ze op zijne beurt voorde voeten des Pausen neêrlegt. Nadat de Paus eveneens zijn zegen over de lammeren heeft uitgesproken brengt de kamerling der apostolische subdiakenen ze naar een klooster door zijne Heiligheid daartoe aangewezen waar zij gevoed en verzorgd worden tot den dag dat hun de wol wordt afgeschoren om er het pallium uit te weven.

Act van liefde.

Mijn Heer en mijn God, ik bemin u boven al!

heere, ja, ik min mijn' moeder,
Die mij voedde op haren schoot,
Die mij lief had, streelde en suste,
Die mij blijde wakker kuste,
Als de dag haar oog ontsloot;

Die mijne eerste schreê bewaakte,
Toen ik stromp'lend, struik'lend gleed
Die me uw naam heeft leeren noemen,
En uw grootheid leeren roemen
Die mij dankbaar knielen deed.

'k Min mijn vader, die zijn beeldt'nis,
Op mijn voorhoofd heeft geprint,
Die mij hart, en bloed en leven
Evenarend, heeft gegeven
En zijn naam gaf aan zijn kind;

Die mij minde als 't bloed zijns harten

En mij leerde deugd en plicht,
Die mij laafde, spijsde, kleedde
En mijne eerste jong'lings schrede,
Op mij wakend, heeft gericht.

'k Min mijn kind uit al mijn krachten,
En zijn moeder even teêr;
'k Min u, vorst en vondelingen!
Allen zijt gij lievelingen,
Allen kind'ren van den Heer!....

Maar iets schat mijn harte hooger,
't Geen ik eeuwig minnen zal:
't Is die reine Levensader,
God der liefde, ons aller Vader;
God, ik min U bovenal!

Omdat Gij het opperste goed zijt in u zelven.

Want toen eens de donk're chaos,
Zich op Godes stem bewoog;
Toen in eens uit niet gesproten,
Aan des Scheppers hand ontschoten,
De aardbol door de ruimte vloog;

Toen Hij 't licht bij volle stroomen,
Op de schepping nederzond,
't Beekje door het woud deed dringen,
't Sijsjen op zijn nest deed zingen,
En den nieuw geschapen grond,

Met geluk en vreugd' bestrooide,
Vrij van kommer en geween,
Toen, toen blies door 't zalig Eden,
Godes adem naar beneden:
‘Mensch, dat is voor u alleen!’

‘Eeuwig, eeuwig vergenoegen;
't Eden zij uw koningrijk,
'Ongenaakbaar voor ellende;
'Altijd, altijd zonder ende,
‘Leef en wees onsterfelijk.’

Toen met Adams eerste zonde,
't Heil des Edens was ontvloôn,
Hoe die ramp Gods harte griefde,
Bleef Hij toch de God der liefde,
Vader van d' ondankb'ren zoon.

Ja, Hij zal zijn kind verlossen,
Uit de helsche slavernij,
Moest de mensch slechts zegepralen,
Wen God zelf zou nederdalen
Om des duivels dwing'landij,

Met zijn eigen hand te breken......
Ja, hij zal met spot belaân
Zich door beulen voort doen zweepen,

Zich tot op den bergtop slepen,
En den kruisdood ondergaan!!

Hoe? De Schepper mensch geworden!
En vergoten 't eigen bloed!
Moet ik hopen, moet ik vreezen?
Want, wie zijt Gij, Opperwezen? -
‘Mensch, ik ben het hoogste goed!’

Goedheid, liefde voor het menschdom!
Zingt de zwijgende natuur,
Wijl de ontloken lenterozen
Met haar geuren staan te blozen;
Wijl de dauw van 't morgenuur

Met zijn zilver 't blad komt sieren,
Bij het galmend voogl'en lied:
‘Liefde, goedheid!’ murmelt 't water,
Dat de beek, met zacht geklater,
Door de rijke velden giet.

Goedheid, liefde voor zijn kind'ren,
Die met diepen rouw en smart
Slechts de handen opwaarts steken,
Om vergeving af te smeeken
Voor 't besmeurde zondig hart.

En al vielt gij honderd malen,
In denzelfden afgrond neêr,
Roep tot Hem, met vast betrouwen,
Roep tot Hem, met waar berouwen
En Hij helpt, Hij redt u weêr.

Ja, Hij redt hem, die betrouwend
Slechts de schuld der zonden boet,
En schenkt allen tot belooning
Eens 't geluk der Hemelwoning;
God, gij zijt het opperst goed!

Ik bemin mijnen naasten gelijk mijzelven om U.

O, mijn harte, wil verbannen
Zelfzucht, afgunst, haat en nijd;
Om uw’ liefde, o, Albehoeder!
Roep ik: mensch, gij zijt mijn broeder!
Broeders, allen wie gij zijt!

Gij, wien eene ontaarde moeder,
Bij het eerst geboortelicht,
Vluchtend neêrlei op een drempel,
Of bij 't ingaan van een tempel,
Ongelukkig, naamloos wicht,

Vond'ling! 'k min u even teeder
Als den eerstgeboren zoon,
Wiens geboorte een natie vierde,

En wiens schedel men versierde,
Met 't gesteent der koningskroon.

Weesje, waar gij schreiend neêrvalt
Bij het ned'rig houten kruis,
Dat het graf uws vaders teekent,
En daar d' Allervader smeekend
Bidt om hulp, in 't ledig huis,

Laat mij naast u nederknielen,
Heelen droefheid, smart en pijn;
Laat mij, kind, met mededoogen
'T traantje stuiten in uwe oogen!
Weesje, laat me uw vader zijn!

Wen de honger, dorst en ziekte
Met den hagel, wind en koû
Door 't besneeuwde stroodak dringen,
En den wanhoopskreet ontwringen
Aan de stervende oude vrouw,

Zal ik naar het hutje snellen
En daar deelen kleed en brood;
Want hoe dikwijls, God der liefde,
Toen het leed mijn hart doorgriefde,
Hielpt ge ook mij niet in den nood?

En gij zondaar, die uw treden
Door een poel van gruw'len sleurt,
Die niet ophoudt, God te tarten,
Rusteloos uw zondig harte,
Weêr met nieuwe zonden smeurt;

O, mijn meêlij zal u volgen,
Waar gij ook verdwalen zult;
En mijn beê zal opwaarts stijgen
Om vergeving te verkrijgen
Voor de opeengetaste schuld.

En de last'raar die boosaardig,
Mij het hart in stukken rijt,
Die mijn naam en eer besmeurde,
Honend door den modder sleurde;
Die mij 't stukje brood benijdt,

Dat bij 't daaglijksch 'Onze-Vader,'
God mij steeds gegeven heeft,
Hoe hij ook mijn ziele griefde,
Toch heeft hij mijn hart en liefde,
Liefde om God, die ook vergeeft!

Ik wensch dat alle menschen u beminnen.

Gij, die steeds begint uw bede,
Bij het vuur der morgenzon;
Biddend, 't daglicht op ziet stijgen

En het biddend neêr ziet zijgen,
In den rooden horizon;

Gij, die met Gods naam in 't harte
Door het donker opwaarts gluurt,
En den Maker van de starren,
Die het tellend oog verwarren,
‘s Nachts een dank'bre bede stuurt,

Die in voorspoed blijde neêrknielt,
En gelaten in uw lot,
Wen de donkere onheilsplagen,
Rond u stormend komen dagen,
Toch niet morrend spreekt tot God,

Gij, o, ware trouwe Christen
Met uw vlekkeloos gemoed,
Blijf Hem minnen, loven, prijzen,
Blijf Hem liefde en eer bewijzen,
Want, Hij is het hoogste goed!

Zondaar, die de taal der bede
Spottend uit uw harte stiet,
Die in 't schuldig, zwart geweten,
Godes name hebt vergeten,
O, versteen in de ondeugd niet!

Kom, verloren zone, weder,
O, omarm uw Vader weêr;
Moog de liefde u weêr bezielen;
Leer weêr biddend nederknielen
Voor den troon van d’ Opperheer.

Wierookdampen! stijgt ten Hemel,
Bij der Christ'nen diepe beê,
Neemt in uwe geur'ge wolken,
‘t Liefdenoffer van de volken
Naar den troon der Liefde meê!!

Turnhout Januarij 1870.
Dr. J. RENIER SNIEDERS.

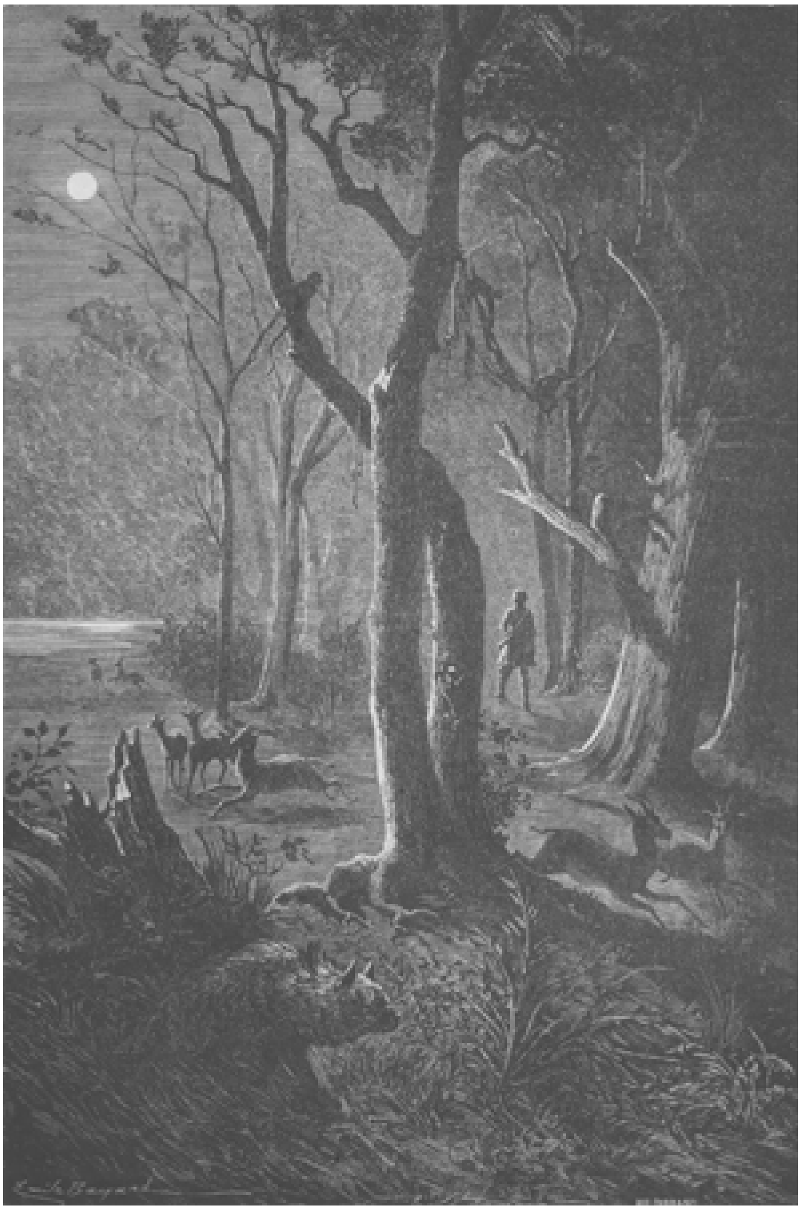

EEN NACHT IN EEN WOUD.

DE ZEGENING DER LAMMEREN TE ROME.

De edelvrouw van Montjardin.
(Vervolg.)

IV.

Reeds was de dag aangebroken en nog zat de minstreel, geheel en al verdiept in gedachten, op dezelfde plaats neêr. Hij was verwonderd te zien, toen hij eindelijk uit zijne gepeinzen ontwaakte, dat hij zich in de nabijheid bevond eener kleine kapel, welke schier geheel vervallen was en voor welke eene vrouw, volgens hare kleederdracht eene boerin, zat te bidden.

Hij richtte nu onwillekeurig zijne schreden naar het kleine heiligdom en zag achter het gebrekkig traliewerk een klein beeld der H. Maagd. Zijne kinderlijke godsvrucht, de gebeurtenissen van den vorigen avond welke een zoo geweldigen indruk op hem hadden gemaakt, de eenzaamheid waarin hij zich bevond, het gezang der vogelen welke hun morgenlied den Schepper ter eere hadden aangeheven, het gezicht van het zoete beeld der Moeder des Heeren, die biddende vrouw, alles riep hem tot het gebed op en ook hij knielde neêr op een der trappen van het kapelletje.

Beiden, de minstreel en de vrouw, stonden te gelijk op, en deze, welke tot dan toe onbeweeglijk en met het hoofd gebogen had gebeden, zoodat zij de komst van den minstreel niet scheen te bemerken, groette hem nu met den landelijken groet: ‘dat God u behoede.’

Zij scheen eene vrouw van ongeveer dertigjarigen leeftijd, wier gelaat nog eene zekere schoonheid teekende en wier gestalte grooter was dan die van het meerendeel der vrouwen. Een levendig verstand en een sterke manlijke wilskracht straalden haar uit de oogen.

De jeugdige minstreel verwonderd van reeds zoo vroeg in den morgen eene vrouw voor het beeld der Moedermaagd in het gebed gevonden te hebben, vroeg haar of dat beeld door tal van mirakelen beroemd was, omdat zij reeds bij het eerste krieken van den dag zich derwaarts had gespoed om de voorspraak der Moeder Gods te gaan inroepen. De vrouw verhaalde hem den oorsprong van het kapelletje hetwelk door eene vroegere edelvrouwe van Montjardin was opgericht ter gedachtenis van een wonderwerk, en hoe sedert dien tijd het beeld zelf der kapel beroemd was geworden door tallooze wonderen.

Terwijl de vrouw dit verhaalde geleidde zij den minstreel naar haar dorp. Langzamerhand kwam nu het gesprek op de laatste vrouwe van Montjardin en op haar rentmeester, den woesten Herman, maar reeds bij de eerste woorden des jongelings betrok een wolk van kommer en treurnis het eerst zoo openhartig gelaat der boerin.

‘O!’ sprak zij, ‘daarvan hoor ik niet gaarne. Voor ons, arme laten, welke van het kasteel geheel en al afhankelijk zijn, kan dat gevaarlijk wezen.’

‘Ik zal over ons gesprek zwijgen,’ hernam de minstreel. ‘Daarenboven verlaat ik reeds heden dit land om er waarschijnlijk nooit weder te keeren. Ik ben een vreemdeling; mijn vaderland is Duitschland.’

‘Ik ook,’ vervolgde de vrouw, ‘ben eene vreemdelinge. Luxemburg is mijn vaderland. Vroeger was ik in dienst van vrouwe Hedwigis, welke ik verliet om met een pachter te trouwen. Na den dood van mijn man bleef ik als kinderlooze weduwe achter.’

‘Gij kent voorzeker de geschiedenis van de edelvrouw?’ vroeg de minstreel.

‘Neen. Alles wat ik er van weet is dat heer Simon van Montjardin na eene lange afwezigheid haar met zich uit Duitschland heeft gebracht, dat hij spoedig daarna gestorven is, zijne echtgenoote alles nalatende wat hij bezat, en dat spoedig daarop een persoon bij haar is gekomen onder den naam van rentmeester, maar die èn de heerlijkheid èn de edelvrouwe in zijne macht heeft. Want is Herman hardvochtig jegens de arme laten, niet minder is hij het jegens vrouwe Hedwigis, welke hij meer dan eens, ook in mijn bijzijn, heeft mishandeld. De menschen zeggen dat hij een verbond met den booze heeft aangegaan en dat daardoor alles van hem gezegd is,.... ik nogtans heb er wat anders uit begrepen’

‘En wat dan?’

‘Dat Herman met de edelvrouwe reeds vroeger in nauwe betrekking moet gestaan hebben, en dat beiden eens slecht geleefd hebben. Dit is zoo waar als ik Gretly heet.’

‘Hoe zijt gij tot die ontdekking gekomen?’

‘Zeer gemakkelijk. Vooreerst door hunne te groote gemeenzaamheid wanneer zij zich alleen geloofden, en verder uit de verwijten welke zij elkander toevoegden. Eens dat ik in eene kamer was welke aan de hunne grensde, hoorde ik Herman aan de edelvrouwe met verachting den naam toesnauwen van *Bettina de Danseres*.’

De minstreel nam eene houding aan als ware hij met verstomdheid geslagen.

‘Wat zegt gij daar?’ vroeg hij eindelijk, ‘hebt gij wel goed gehoord?’

‘Wat? Dat die naam door Herman werd uitgesproken? Zoo zeker heb ik het gehoord als ik u hier voor mij zie!’

‘Zij is het! Zij is het!’ zegde de jongeling als sprak hij slechts tot zich zelven. ‘Nu is alles klaar en duidelijk.’ - ‘O! Wees bedankt, vrouw,’ voegde hij er bij zich tot de boerin richtende; ‘gij hebt mij daar inlichtingen gegeven welke goud waard zijn.’

Hij wilde Gretly verlaten, maar toen deze hem haar woning, geheel in de nabijheid der plaats waar zij zich bevonden, aanwees, ging hij met haar binnen om verder te spreken, en een sober ontbijt van melk en brood te gebruiken. Daarna zong hij voor haar de ballade door zijn vader Franz den minstreel opgesteld over *Berthold en Bettina* en welke de grijsaard hem bevolen had in Walenland te gaan zingen.

‘Er is geen twijfel meer,’ sprak zij, ‘of gij hebt gevonden wat gij zocht, en gewis is Herman geen andere dan Berthold de baanroover. Wat den ontslapen heer van Montjardin aangaat, welke nog jong en in de kracht zijns levens was,’ zoo voegde zij er bij, ‘hij is langzaam gestorven zonder dat men zijne ziekte genoegzaam kende; hij stierf binnen eene maand, als ware hij door een langzaam vergif weggerukt. En Herman is eerst op het kasteel gekomen daags na de teraardebestelling van heer Simon. Reeds vroeger sprak men van een geheimzinnig persoon, welken men in den omtrek had zien zwerven...... Nu is het bijna zeker dat zij u verdenken van bekend te zijn met hunne geschiedenis.... en is het zoo, dan behoef ik u niet te zeggen dat gij ten spoedigste moet vluchten.’

‘Vluchten!’ riep de minstreel; ‘ik zou vluchten en handelen als een boosdoener, en dat jegens menschen welke mij de gastvrijheid gegeven hebben!.... Neen, dat niet! Ik ga naar het kasteel wederkeeren om mijn reiszak en mijne luit te halen, en tevens om mijne dankbaarheid te betuigen aan de edelvrouwe. Daarna eerst zal ik naar Trier wederkeeren om van mijne ontdekking rekenschap te gaan geven aan mijn vader, Franz den minstreel.’

De goede vrouw drong er nogmaals op aan dat hij niet meer naar Montjardin zou terugkeeren en verborg het hem niet dat zij onheilspellende voorgevoelens had.

‘Vrees niets,’ sprak de minstreel. ‘Ik zal hen op een dwaalspoor brengen en hen geheel en al gerust weten te stellen. Binnen een uur ben ik weêr bij u. Mocht ik evenwel niet komen,’ voegde hij er glimlachende bij, ‘houd dan voor mij eene noveene bij gindsch kapelletje.’

‘Ik zou meer doen,’ antwoordde Gretly op zoo plechtigen toon, dat hij het hart des jongelings trof; ‘ik zou mij naar Trier tot uwen vader begeven, want het schijnt mij dat de hand der Voorzienigheid in dit alles zichtbaar is en dat zij voor de schuldigen hunne welverdiende straf bereidt. Nu gij het volstrekt wilt, ga dan, jongeling, en dat God u behoede!.... Weet dat Gretly voor u gaat bidden en dat zij u met blijdschap zal zien wederkeeren; in alle geval zal zij getrouw blijven aan hare belofte.’

V

Gedurende de bezwijming, waarin de edelvrouw van Montjardin na haar onderhoud met den minstreel gevallen was; werd zij door Herman op eene rustbank in de zaal neêrgelegd, en slechts bijgebracht om in een ijlkoorts te storten welke den geheelen nacht aanhield.

Herman durfde niemand roepen om haar te verzorgen; zelf wilde hij haar de noodige diensten bewijzen en verliet haar geen oogenblik, want in hare koorts sprak zij woorden welke een ander oor dan het zijne niet zonder gevaar mocht vernemen, omdat zij een te duidelijk inzicht gaven in hun vroeger leven.

Tegen den morgen kon de edelvrouw eene zachte sluimering genieten welke haar geest weder in zijn gewonen toestand bracht, maar bij haar ontwaken wierp zij op den rentmeester een blik waarin zich de grootste angst afschilderde. Eindelijk sprak zij op treurigen toon:

Gij hebt gelijk gehad Herman, en uwe verwachting moet zelfs nog overtroffen wezen.... Ik wilde heimelijk dien jongeling polsen.... en helaas, hij heeft mij juist van dat verwenschte lied gesproken hetwelk u op uwe reis in Duitschland zooveel ontsteltenis had op het lijf gejaagd;.... hij heeft mij bovendien gezegd dat hij dat lied overal in dit land moest zingen, waar hij weet dat Berthold en Bettina thans wonen.... Gij hadt mij reeds doen schrikken bij de gedachte dat ik alles verraden kon hebben.... en nu heb ik mij zelve verraden in het oog van dien jongeling welke er van overtuigd moet wezen, dat ik.....

‘Ik heb alles gehoord,’ onderbrak haar Herman met bittere stem. ‘Ik was in de slaapkamer des jongelings...... o! Waarom heb ik hem daar niet gevonden! Ik weet niet wat booze geest u op de gedachte heeft gebracht om hem te roepen en met hem bij den schijn der maan te spreken..... Die jongeling is slechts voor den schijn een minstreel, Die jongeling is slechts voor den schijn een minstreel, om des te geruster ons te kunnen zoeken in het land waarin wij leven. Dit blijkt mij uit alles. Gij zelf hebt hem op het spoor gebracht en zijn verder onderzoek is met den besten uitslag bekroond geworden..... Toen heeft hij den ringmuur beklommen en is verdwenen..... Hel en duivels!.... wat zal er nu geschieden, nu de ellendeling tweemaal aan mijne wraak is ontkomen?’

Hedwigis bedekte zich het gelaat met beide handen en weende.

Op dit oogenblik kwam eene kamenier melden dat de vreemdeling van den vorigen avond vroeg om, vóór hij vertrok, zijne dankbetuigingen aan de gebiedster van het kasteel te mogen aanbieden.

Het gelaat van Herman teekende een onheilspellende vreugde en een uitroep van tevredenheid ontsnapte zijn mond.

‘Zeg hem een oogenblik te wachten,’ antwoordde hij aan het dienstmeisje en toen deze zich had verwijderd riep hij uit:

‘Nu komt hij uit eigen beweging het lot hetwelk hem wacht te gemoet, want nu, minder dan ooit, zal hij vertrekken.....’

Hedwigis sidderde en haar reeds bleek gelaat werd gelijk aan dat van een stervende.

‘Mijn God, wat wilt gij gaan doen, Herman?’ vroeg zij.

‘Vraagt gij dat nu nog?.... Verkeert gij weder in een ijlkoorts?’

‘Neen, maar liever wilde ik sterven; want is het van den eenen kant zeker dat die jongeling ons in het verderf kan storten, dan wil ik toch van den anderen mij tot geen prijs schuldig maken aan de misdaad welke gij wilt bedrijven. Ach! reeds te veel misdaden drukken op ons geweten! Laat ons ditmaal zachtzinnig zijn. God zal ons daarvoor beloonen door het gevaar hetwelk ons bedreigt van onze hoofden af te keeren.’

‘Gedenk,’ hernam de rentmeester, ‘dat gij hier meer op het spel zet dan ik en dat gij eene edelvrouw zijt welke een hoogen rang bekleedt. In de oogen der wereld ben ik slechts uw rentmeester, uw dienaar.’

‘Welnu,’ sprak de edelvrouw kalm en beraden, ‘ik wil al mijne voorrechten, al mijne aanspraken liever in de waagschaal stellen dan een moord te begaan.... Gij lacht daarmede.... En toch zoodanig is op dit oogenblik mijne gemoedsstemming.’

‘Wat een dwaasheid!.... Ik zie wel dat ik u moet redden tegen uwen wil. Onze veiligheid eischt dat hij sterve.’

De edelvrouwe sprong recht met eene vastberadenheid welke men van haar niet zou verwacht hebben en liep naar de deur.

‘Dan zal ik hem redden tegen uwen wil,’ riep zij heftig; ‘om hem te genaken zult gij over mijn lijk moeten heenstappen.’

Herman beschouwde haar met verwondering, en scheen na te denken.

‘'t Zij zoo,’ sprak hij, ‘hij mag leven.... maar als men ginds alles verneemt, als onze oude vrienden, Wolfrang, Kurth en anderen, door wie de minstreel waarschijnlijk is uitgezonden, zich hier komen aanmelden, om ons het leven te vergallen, dan zullen wij dat aan u te danken hebben. Bedenk dit wel.’

‘Ik ben op alles voorbereid.’

‘lk voor mij kan mij daaraan zoo spoedig niet onderwerpen’

‘Herman, gij koestert nog steeds wreede gedachten..... Zweer mij bij de ziel van onzen armen, kleinen Heinrich, dat gij zult afzien van de misdaad waartoe gij besloten hadt.’

‘Heinrich?’ mompelde Herman zichtbaar getroffen. ‘Welnu, ja, ik zweer bij de ziel van dien engel dat ik het leven van dien verwenschten minstreel zal sparen.’

Toen verwijderde hij zich, maar sprak nog bij het heêngaan:

‘Ik zal u alleen met hem laten, want ik ga naar het veld om te zien wat de werklieden uitrichten. Wees ten minste voorzichtig en bederf onze zaak niet nog meer door verdere onvoorzichtigheden.’

Herman verliet werkelijk het kasteel, en volgde eene dreef totdat hij een klein paviljoen bereikte waar hij binnen ging; hier nam hij plaats voor een venster dat hem het uitzicht op de poort van het kasteel vrijliet.

VI.

Toen de minstreel bij Hedwigis was toegelaten sprak hij met welluidende stem en op gerusten toon:

'Edele vrouwe, na het korte onderhoud hetwelk ik gisteren avond met u had en dat op zoo droevige wijze werd onderbroken, heb ik onrustig en gejaagd rondgezworven. Ik gevoel mij gelukkig te zien dat gij geheel en al van uwe ontsteltenis bekomen zijt welke door eene verwenschte vleermuis werd te weeg gebracht, toen zij zoo dicht boven uwe haren rondfladderde terwijl ik met u sprak.'

Het was der edelvrouw als werd haar een zware steen van het hart gelicht; zegden de woorden van den minstreel niet duidelijk dat hij zich over de oorzaak harer ontsteltenis bedrogen had?

Met haar bekoorlijksten glimlach vroeg zij hem of het dan zoo vast besloten was dat hij verder zou reizen; zij poogde hem over te halen nog veel langer op het slot te blijven terwijl zij hem de verzekering gaf dat zijne tegenwoordigheid haar ten hoogste aangenaam was.

De vreemdeling bedankte haar en zegde dat eene vooraf bepaalde samenkomst met een vriend hem wachtte en geen verdere vertraging duldde.

'Maar,' hernam Hedwigis, 'gij moet eerst jegens mij nog eene belofte vervullen, van voor mij eenige balladen te zingen over de roovers van het Zwarte Woud; ik ben verslingerd op zulke vertellingen.'

Bij die vraag bleef de minstreel eenige oogenblikken peinzend.

'De oude danseres is listig,' dacht hij; 'maar ik zal haar nog overtreffen.'

Daarna zong hij de gevraagde balladen, maar met eenige wijzigingen die haar een geheel andere tint gaven.

Hedwigis prees ten zeerste èn den zang èn den zanger. Zij gevoelde zich op dat oogenblik zoo te vreden, zoo geheel gerust gesteld, dat toen de vreemdeling opstond om zich te verwijderen, zij zooveel moeite deed om hem te weêrhouden, en zooveel zoete woorden daarvoor gebruikte, dat hij meende zijn doel gemist te hebben en eenig verraad begon te vreezen.

Hij haastte zich om afscheid te nemen, beloofde nogmaals langs Montjardin terug te keeren en verliet het slot, beurtelings voor zich uit en achterom ziende alsof hij eenig gevaar vreesde, want de afwezigheid van Herman kon slechts zijne onrust vermeerderen.

Hij gevoelde zich eerst gerust gesteld toen hij het einde der dreef bereikt had. Hier volgde hij eene andere richting dan die welke men op het kasteel moest verwachten en drong langs een voetpad in de bosschen.

Herman kwam nu uit het paviljoen te voorschijn en drong eveneens in de bosschen, maar hij droeg zorg eene richting te kiezen welke hem eer dan den minstreel naar een diepe kloof moest voeren, waarheen ook het voetpad, door den minstreel gevolgd, leidde. Toen hij daar gekomen was verborg hij zich op den rand der hoogte welke met dicht struikgewas bezet was, en wachtte daar, gelijk aan een wild dier dat zijne prooi gaat bespringen.

Eenige oogenblikken later verscheen de minstreel een liedje neuriënd. Toen hij den rentmeester voorbij ging sprong deze met al de vlugheid van een struikroover te voorschijn, omklemde hem met een zijner ijzersterke armen terwijl hij hem met de andere hand een prop in den mond duwde; daarna haalde hij een koord te voorschijn waarmeê hij in weinige oogenblikken zijn slachtoffer geboeid had, dat

door den snellen aanval en door de juistheid, waarmeê iedere beweging werd uitgevoerd, geen den minsten tegenstand kon bieden.

De afschuwelijke rentmeester droeg toen den jongeling op zijne armen weg als ware hij een kind geweest, verliet het voetpad en richtte zijne schreden naar eene geheime deur in den ringmuur, welke grootendeels achter de struiken verborgen was. Hij opende deze en sleurde zijn last door een engen gang welke op een kleine spelonk uitliep, waar hij den minstreel op de steenen neêrlegde, daarna verwijderde hij zich zonder nog een woord te spreken.

Nauwlijks buitengekomen zag hij op een heuveltop, op eenigen afstand van daar eene vrouw die hem scheen te bespieden.

‘Dat is Gretly,’ morde hij in zich zelven, ‘de oude dienstmeid van het slot. Misschien heeft zij mij gezien; maar dan wee haar!.... Dezen nacht zal ik den zanger naar den *Raventoren* overbrengen.’

De goede Gretly, welke eensklaps eene groote gehechtheid jegens den ongelukkigen minstreel in haar binnenste ontwaard had, was niet bij machte geweest om haar ongeduld te bedwingen tot de terugkomst van den minstreel. Zij wilde hem uit het kasteel verlost weten, waar zij zooveel kwaads voor hem duchtte en beklom eene hoogte van waar zij allen kon zien welke het slot binnen traden of het verlieten.

Zoo had zij den minstreel den weg naar haar dorp zien inslaan en Herman uit zijn schuilhoek te voorschijn komen en naar het bosch snellen. Zij had door haar geroep den jongeling willen waarschuwen maar de afstand was te groot, en met den grootsten angst wachtte zij de ontknooping af van het treurtooneel hetwelk in het kreupelhout ging voorvallen.

Door eene opening in het hout had zij Herman voorbij zien snellen, beladen met het lichaam van den minstreel; zij was overtuigd dat deze reeds vermoord moest zijn en dat de moordenaar slechts eene geschikte plaats zocht om zijn slachtoffer te begraven.

De terugkomst van den rentmeester welke thans geheel alleen was bevestigde haar in deze overtuiging; maar toen zij bemerkte dat zij door hem ontdekt was begon zij voor haar eigen leven te vreezen.

‘De booswicht,’ dacht zij, ‘beschouwt mij. ongetwijfeld als een getuige zijner wandaad, en dan ben ik verloren!.... Maar neen, dezen avond nog zal ik met Gods hulp het land verlaten en mij naar Trier begeven, naar den vader van den ongelukkige wiens lijk daar onder de aarde bedolven ligt. Zoo zal ik aan de vervolging van den booswicht ontkomen, terwijl ik te gelijk eene geheiligde belofte zal vervullen en er misschien iets toe zal kunnen bijdragen om eene menigte gruwelen aan het licht te brengen.’

De heldhaftige vrouw geheel vervuld met haar edelmoedig voornemen ging huiswaarts om hare voorbereidselen tot het vertrek te maken. Herman keerde op dat oogenblik op het slot terug; ook hij was geheel in gedachten verdiept, maar het waren wreede gedachten welke den dood van den ongelukkigen minstreel ten doel hadden.

(Slot volgt.)

Van het oorlogsveld.

De eigenaar van het dorp Chambertin, hetwelk beroemd is om zijn uitmuntenden wijn, ontving in zijn lusthof bezoek van vier officieren der pruisische landweer, in

burgerkleeren, waarvan er een, na zich en zijne makkers met naam en toenaam bekend te hebben gemaakt, den eigenaar aldus toesprak: 'Mijnheer, wij weten dat de wijn van Chambertin beroemd is, doch wij kunnen er met geene overtuiging van spreken, aangezien de kooplieden welke hem ons gewoonlijk verkoopen, geen geweten hebben. Wil dus, mijnheer, de goedheid hebben ons te laten zien dat de Chambertinwijn, welken men ons in Pruisen verkoopt, wezenlijk Chambertinwijn is. 't Is niet als vijandelijk officier dat ik tot u spreek en u

dit vraag, ik zou zelfs kunnen zeggen: ik ben een uwer toekomende klanten, indien uwe vrijschutters misschien in hun snaphaan geene logenstraffing mijner woorden gereed hielden. Gelief ons dus, mijnheer, eene flesch van uwen besten wijn op te halen; wij zullen hem u overigens betalen tegen den prijs, welken gij er voor zult vragen.'

Op eene zoo vriendelijke vraag kon men met geene weigering antwoorden. De flesch werd gebracht, eene flesch van achter 't vat! De lekkerbekken vonden den burgerwijn uitmuntend, zij vroegen eene tweede flesch, daarna eene derde. Onder den invloed van dezen krachtigen wijn werden zij welhaast welsprekend en van welsprekend teêrgevoelig. De huismeester dit ziende en, om hen hun hart eens te laten uitboezemen, haalde eene vierde en eene vijfde flesch op, klonk met zijn gasten en sprak met hen over de afgrijselijkheden en gruwelen van den oorlog, totdat, toen de vijfde flesch geledigd was, de vier Pruisen en de Franschman elkander weenend omhelsden.

Een engelsch correspondent vond onder de pruisische krijgsgevangenen na het gevecht van Bretoncelles bij de rookende puinen in het dorpje van dien naam twee knapen, in fransche marine-uniformen, bitter weenende. Op zijne vraag, hoe oud zij waren, vernam hij dat de eene 15 en de andere 16 jaren telde. Zij waren denzelfden morgen van het gevecht met 800 man rechtstreeks van Cherbourg aangekomen en stonden reeds ten 10 ure in het vuur; een van hen sprak op treurigen toon: 'Ik werd soldaat gemaakt tegen mijn wil; ik werd hier gebracht tegen mijn wil; ik heb mede moeten vechten tegen mijn wil, en ik werd krijgsgevangen gemaakt tegen mijn wil; het eenige, wat ik niet tegen mijn wil heb moeten doen, was het afbranden van een patroon; want, kijk in mijn patroontasch en tel de patronen; daar zijn ze allen, 84; en bezie mijn geweer, ik heb nooit in mijn leven op een vijand geschoten.' Hij voegde er bij, dat al zijne kameraden jongens waren zooals hij. De correspondent herinnerde zich, die jeugdige soldaten moedig te hebben zien voortrukken naar het midden van een veld, waar zij op den buik gingen liggen en gedurende eenigen tijd met grootere vastberadenheid vuurden, dan menigeen hunner oudere wapenbroeders.

Onuitsprekelijk is de onmenschelijkheid, welke dezen oorlog heeft gekenmerkt; vooral waar de mobiele garden en duitsche landweer zich in den strijd mengden was de verbittering van weêrszijden allervreeselijkst. Dan geven de pruisische soldaten volstrekt geen pardon, hunne verbittering kent nauwelijks eenig medelijden, als zij fransche boeren in het gevecht zien, of hen troepsgewijs in hunne blauwe kielen, met de galons der mobielen aan de broek, ontdekken. Zij weten dat zij het zijn welke dagelijks hunne kameraden uit duizenden hinderlagen neêrschieten, en maken dan ook kort spel met hen.

Hartverscheurend is de aanblik der vertwijfelende gezichten van de gevangenen als zij met honderden getransporteerd worden, terwijl de vrouwen handenwringend op de dorpels der deuren staan, of naar de kerken ijlen, om voor de verlossing der gevangenen te bidden; men moet het zien, om al de ellende in de dorpen te beoordeelen welke door den hardnekkigen weêrstand nog steeds wordt verergerd.

Zijn de fransche boeren aan de gevangenschap gelukkig ontkomen, dan grijpen zij weer naar het geweer met de wanhoop der vertwijfeling.

‘In verscheidene dorpen heb ik reeds de jammerlijkste tooneelen gezien,’ zegt een duitsch correspondent. ‘De vader, de zonen zijn door de Beieren en Pruisen als mobiele garden weggevoerd; de huizen zijn verwoest, de haard heeft in geen acht dagen vuur gezien, koude asch ligt onder den schoorsteen, geen brood is er in gansch het dorp te vinden.

De brug bij Lagny.

DE BRUG BIJ LAGNY.

Het overschoone Lagny, hetwelk even als Champigny, Montmorency, Enghien en andere bekoorlijke en in den omtrek van Parijs gelegen oorden, den rijken bewoner der fransche hoofdstad weleer gedurende de zoele zomermaanden tot een verlokkend buitenverblijf strekte, is door de verwoestingen des oorlogs schier niet meer te herkennen. De witte huizen en villa's, welke overal uit de groene tuinen en heerlijke bosschaadjes te voorschijn blikten, zijn in puin en asch gekeerd of door de pruisische soldaten als kazernen en stallen gebezigd en geheel van hun voormalige, wereldberoemde ‘élegance’ beroofd.

De oevers der het stadje doorstroomende rivier de Marne boden vooral het beeld der verwoesting. De twee bruggen, welke hier over de rivier voerden, liet het fransche geniecorps den 19 September na de overhaaste vlucht der fransche troepen en inwoners, in de lucht springen. De pruisische pionniers waren echter terstond met hunne pontons bij de hand, zoodat koning Wilhelm nog denzelfden avond de rivier met al zijne wagens en bagage overtrok. Aan de beide oevers stonden fakkeldragers en hunne roodkleurige lichten bestraalden in den donkeren nacht op hoogst effectvolle wijze den overtocht met de omliggende huizen en de stil ruischende golven der Marne.

Van eene der bruggen zag men links en rechts niets overig dan vervaarlijke steenhoopen; de pijlers zelf waren in de lucht gesprongen en beschadigden op verren afstand de muren der huizen, sloegen de daken in en vernielden ruiten en vensters.

‘De verwoesting was allerindrukwekkendst,’ zegt een ooggetuige, ‘vooral wanneer men bedenkt, hoe een elegante wereld zich weleer op deze brug aan 't gezicht op de Marne vermeidde.’

[Nummer 22]

De leeuw.

OP DE LEEUWENJACHT.

Ten onrechte wordt door velen gemeend, dat de leeuwen dieren zijn welke hunne prooi slechts bij nacht zoeken, en bij 't aanbreken van den dag naar hunne holen wederkeeren. De waarheid is 't dat de koning van 't woud zich liefst aan geen geregelde levenswijze onderwerpt. Hij eet en slaapt naar gelang hij lust heeft, en is, met een enkel maal in de vier en twintig uren gewoonlijk zeer goed tevreden. Overigens is er een merkbaar onderscheid tusschen den leeuw welke, om zoo te spreken, op zich zelf leeft, en den leeuw, welke aan het hoofd van een gezin staat; de eerste heeft zelden eene vaste woonplaats, hij houdt er van om van de eene plaats naar de andere te dwalen en het is op deze dwaaltochten, dat hij zeer licht de menschen aanvalt, welke hij ontmoet. Gevaarlijk vooral is 't een zieken leeuw te ontmoeten, want hij stelt u al zeer gaarne voor zijn lijden verantwoordelijk. Loom en traag is dan zijn gang, schuw en ongerust gaat hij nu eens liggen, staat terstond weder op en bevindt zich nergens op zijn gemak; zijn blik is flauw

zonder uitdrukking, zonder helderheid; zijn muil is droog en toch geeft hij zich de moeite niet om water te zoeken.

‘Ik heb mij zeer dikwijls over hunne zonderlinge handelingen vermaakt,’ zegt een reiziger aan wien wij deze schets ontleenen, ‘men kan hen zonder het minste gevaar naderen, mits men op een eerbiedigen afstand van hunne klauwen blijve. Zij zijn te ongesteld om acht op uwe handelingen te slaan; alles is hun onverschillig en zij schijnen er zich weinig om te bekreunen, of men hen doodt of hun 't leven laat; maar pas nogtans wel op; in hunne zwaarmoedige stemming zouden zij misschien zeer goed in staat zijn, om u met de klauwen binnen te palmen.’

Toen de beroemde leeuwenjager Hastings voor de laatste maal op jacht was, ontmoette hij een leeuw en eene leeuwin in een woud van Zuid-Africa. De twee leeuwen speelden even lief als twee jonge katten in de zon, en alhoewel de hitte ondragelijk was, scheen ze hen niet het minst te hinderen. Beiden zeer jong hadden nauwelijks het maximum van hunne kracht en ontwikkeling bereikt, en hunne schitterende pels, door geene vlek, door geene scheur ontsierd, glinsterde als het schoonste fluweel van Genua in de zon.

Het was op het einde van het jaargetijde waarin de leeuwen, even als andere groote dieren, van huidhaar veranderen. Dan zijn zij in hunne grootste schoonheid; men kan zich niets bevalligers verbeelden dan de strepen van hun lichaam, dan de gemakkelijkheid hunner bewegingen.

‘De dieren,’ zegt de engelsche reiziger, ‘waren zoo schoon, dat ik er leed over gevoelde ze te moeten dooden, maar ik was er toe gedwongen, want al spelende naderden de beide schoonheden mij van zoo nabij dat, zoo ik en mijn metgezel onze wapenen niet gebruikt hadden, wij mannen des doods zouden zijn geweest.’

De leeuw kent slechts de wetten der natuur; instinctmatig voelt hij zich tot den aanval, tot tegenweer en wraak gedreven. Is het te verwonderen dat de leeuw, sedert hij een vervolger, een doodelijken vijand in den mensch gezien heeft, ook een gevoel van haat tegen hem opvat? De mensch is dikwijls wreeder dan het dier; hij doodt soms om te dooden, de leeuw valt slechts aan door honger gedreven of om zich te verdedigen; maar nooit schept hij er vermaak in zijn slachtoffer te martelen. De leeuw, zooals hij geschapen is, moet niet als de natuurlijke vijand van den mensch worden beschouwd. Het is waar, de leeuw wantrouwt den mensch, maar als deze hem met rust laat en goed behandelt, zal hij hem geen letsel toebrengen en betoont zich zelfs zeer dankbaar.

‘Wat mij betreft,’ zegt een reiziger, welke van ondervinding kan spreken, ‘ik heb bijzonder goede eigenschappen in den leeuw met betrekking tot den mensch bemerkt, en ik durf zeggen, dat men in hem zijn geheel vertrouwen kan stellen. Indien men den leeuw goed behandelt, betoont hij ons zooveel gehechtheid en getrouwheid als een hond; maar hij zal zich niet bij den mensch wagen, voor hij er zeker van is, dat men hem geen kwaad zal trachten te doen.’

Wanneer wij de leeuwen beschouwen zooals de mensch hen genoodzaakt heeft te worden, kan men hen in drie soorten verdeelen. Er zijn menschendooders, menscheneters, en dezulken, welke noch het eene, noch het andere zijn, d.i. die nog niet de vervolgingen der menschen ondervonden hebben. Bij hunne geboorte behooren zij allen tot deze laatste soort. De leeuw meet noch zijn hart, noch zijne liefde; hij bemint uit geheel zijn hart; maar hetzij hij bemint, hetzij hij haat, men zou op hem een vers van een fransch dichter kunnen toepassen:

‘Je ne sais rien aimer ni haîr faiblement.’ ‘Niets is er, dat ik zwak kan haten of beminnen.’ Doch ook de leeuw, welke mishandeld werd door den mensch, werd dikwijls door vriendschappelijke behandeling met hem verzoend en hem dienstbaar gemaakt. Ongetwijfeld behoort men om een leeuw te temmen veel geduld en koelbloedigheid te bezitten. Bovendien, om met het wilde dier op goeden voet te staan, mag men het evenmin wantrouwen als vertrouwen; men moet het gevaar niet trotseeren, noch te gemoet loopen door het te veel te vluchten. Wat gebeurt er als iemand een vreemd land, Africa b.v. doorreizend, een leeuw ontmoet? De persoon schiet, doodt of mist het schot, 't is hem om het even als het dier het veld slechts ruimt. De leeuw zou hem echter geen kwaad doen, indien de persoon hem 't eerst niet aanviel. De leeuw schijnt zoo goed als de mensch te weten, dat de wereld groot genoeg voor hun tweeën is, en zou gaarne ter zijde gaan om den mensch te laten passeeren. Maar wordt de leeuw het eerst aangevallen, gelijk gewoonlijk gebeurt, dan wordt hij de vijand van den mensch en van dit oogenblik af is hij een menschendooder, die aan al degenen, welke hij voortaan op zijn weg ontmoet, de uitwerking zijner vijandschap doet ondervinden.

Zelden treft men onder de jonge, krachtige leeuwen menschendooders aan, gewoonlijk zijn deze reeds oudere dieren. De menschendooders worden dan slechts menscheneters, als zij te oud en te stijf zijn om hunne geliefkoosde prooi op te zoeken. Gij zult ze eerst een kind, daarna eene vrouw, en eindelijk als zij van honger zouden sterven een man zien aanvallen, maar men kan zeggen, dat zij dan reeds een voet in het graf hebben. Het vleesch van den mensch schijnt niet smakelijk te zijn voor den leeuw. De eerste zaak, welke hij doet na een mensch gedood te hebben, is, naar het water te loopen en in haast zich daar van het bloed te zuiveren hetwelk aan zijn muil is blijven kleven. Toen het hoofd der Kaffers, Modwera, door een leeuw bij zijne legertent gedood was kwam men een leeuwenjager zeggen dat het wilde dier de vlucht in de richting der bergen genomen had, maar deze antwoordde terstond, dat zulks niet waar was, en ging het dier in eene geheel tegenovergestelde richting te gemoet en doodde het aan den oever der rivier; hij wist, dat de leeuw niet van menschenvleesch houdt, en ziek wordt als de noodzakelijkheid hem dwingt om er zich mede te voeden.

Het was op eene ontmoeting met deze ‘menschendooders,’ dat de beroemde engelsche officier Hastings de wonden bekwam ten gevolge waarvan hij bezweek. Hij was met een ander ervaren leeuwenjager in den morgend op jacht gegaan, zonder eenig wild dier te ontmoeten. Na een heerlijke vlakte doorgereden te zijn kwamen zij aan eene bergengte. De vriend van den kapitein bemerkte eensklaps iets hetwelk hem verdacht toescheen, op eene opene plaats in het nabijgelegene bosch.

‘Let eens op, Hastings,’ zegde hij tot zijn metgezel, ‘kunt gij onderscheiden wat daar voor ons is? Ziet gij niets tusschen de golving van het terrein?’

‘In het geheel niets,’ antwoordde deze, ‘geen blad roert zich.’

‘Nu,’ hernam de leeuwenjager, ‘ik ben er zeker van; het is een leeuwenkop, waarvan het lichaam bedekt is door iets hetwelk ik niet kan onderscheiden en waarop hij met zijne tong speelt.’

‘Werkelijk gij verbeeldt u dat slechts, ik merk in 't geheel niets.’

‘Zie eens goed door uw verrekijker.’

Maar nauwelijks had hij dezen aan het oog gebracht of Hastings riep uit:

‘Wezenlijk! ja, gij hebt gelijk, het is een ontzaggelijke leeuw welke ons den doortocht afsnijdt en welken wij niet vermijden kunnen.’

‘Dat is het ergst niet,’ hernam de leeuwenjager.

‘Wat dan?’

‘De leeuwin is ongelukkiger wijze bij hem.’

‘Werkelijk, 't is waar. Wat te doen? Er zit niets op dan terug te keeren, indien wij hem vermijden willen.’

‘Ik voor mij, ik zou het niet doen; maar laat ons eens zien of het menschendooders zijn?’

‘En als het menschendooders zijn, welnu, dan zullen zij nooit iemand meer dooden. Breng onze wapens in gereedheid. Wees bedaard, terwijl ik een bedekt onderzoek ga doen aan den ingang van het bosch.’

Dit onderzoek van eenige seconden, overtuigde den jager, dat zij menschendooders voor zich hadden.

Ik kende Hastings te goed, verhaalt de jager, om de hoop te voeden, dat het mij mogelijk zou zijn hem alleen terug te doen gaan, en wat het vermijden der leeuwen aanging, het bosch was rechts en links zoo dicht dat iedere omweg onmogelijk was. Overigens de leeuwen hadden mij gezien en het scheen dat zij het eerst aanvallen zouden. Zij hadden noch Hastings, noch zijn bediende opgemerkt en de leeuw naderde om met mij alleen te strijden. De onvoorzichtigheid van Hastings welke zich terstond vertoonde bedierf alles, daar nu de leeuwin besloot deel aan het gevecht te nemen. lk had ze liever den eene na den andere bevochten, dan beiden tegelijk; maar de leeuwin veranderde nauwelijks van plaats, en begon te gapen als om ons te trotseeren.

De opgewondenheid van Hastings was op zijn hoogste. ‘Dat groote verschrikkelijke monster behoort mij toe,’ zegde hij mij, ‘en ik ga zijne huid doorschieten, al kostte het mijn eigen leven!’ - ‘Om de liefde Gods!’ hernam ik, ‘doe niets, 't is zoo gevaarlijk; bovendien gij zult door uw schieten de pelsen bederven, en ik had ze bestemd voor de vrouw van onzen generaal.’

Maar mijn metgezel hoorde mij niet meer en wilde zijn denkbeeld om het eerst aan te vallen niet opgeven. Ziende dat ik hem niet meer te vreden kon stellen, zegde ik hem:

‘Wel, schiet dan eens, zoo goed mogelijk, maar zoodra gij uw schot gelost hebt, ga dan spoedig achteruit om uw wapen weder te laden, en laat mij dan het overige doen.’

Het schot ging af; maar de kogel raakte slechts even het oor van den leeuw. Verwonderd over de beleediging, hem aangedaan, bleef hij een oogenblik staan zien eer hij wist waar het schot van daan kwam; hij wreef zich het oor met zijn poot en dezen met bloed overdekt ziende brulde hij verschrikkelijk. Dit was een teeken voor de leeuwin. Zij sprong op met al de teekenen van hevige woede, legde zich op eenige schreden van mij neer en wreef zich het lichaam op den grond. Terwijl zij de oogen op ons vestigde, maakte zij zich gereed om een beslissenden sprong op hare aanvallers te doen, toen mijn kogel, welke haar midden in den kop trof, haar zonder beweging op den grond uitstrekte. Zoo stil zelfs bleef zij liggen, dat Charles uitriep: ‘Goede God! hij heeft haar gedood.’

Dit was het oogenblik niet om mij af te laten trekken, want de leeuw naderde mij. Hij ook scheen verbaasd over den onbeweeglijken toestand zijner gezellin maar begreep dien spoedig zeer wel zooals bleek uit een vreeselijk gebrul, dat hij uitstiet. Zijne oogen wierpen mij bliksems van wraak toe, maar hij kon zich niet onthouden, voordat hij zich op mij ging werpen, den kop naar de gewonde te wenden. Dit laatste oogenblik van teederheid kostte hem het leven en redde het onze. Terwijl hij ons de zijde toekeerde, mikte ik hem achter het oor en verhaastte het afschieten. Hij sprong met beide voorpooten omhoog en viel machteloos op het lijk der leeuwin.

Charles was nader bijgekomen maar had zijne kalmte nog niet herkregen. ‘Aan mij het genadeschot,’ riep hij uit, en liep naar onze

verslagen vijanden. Het was te vergeefs dat ik hem verzocht stil te blijven en zulken schijndood te wantrouwen, het was mij onmogelijk hem tegen te houden.

'Zij zijn immers dood en ter dege dood!' zegde hij mij. Dit zeggende lichtte hij een poot van den leeuw op en liet hem nedervallen. Tot tweemaal toe viel hij op den grond, maar in het oogenblik daarop, hoorde ik Charles een schreeuw uitstooten, welken men wel een uur in den omtrek zou kunnen gehoord hebben. In eene laatste stuiptrekking sloeg de leeuw zijn klauw in de dij van mijn armen vriend, terwijl hij met een knie op den grond rustte. Het been was als een dooden tak gebroken en het geheele lid was ontvleeschd. - Een jaar daarna overleed de kapitein ten gevolge der bekomen wonde.

Willem Tell.

Eene biographie te schrijven van Willem Tell zal sommigen geheel onnoodig voorkomen daar verschillende critici twijfel hebben opgeworpen omtrent de juistheid van hetgeen verhaald wordt betreffende den bevrijder van Zwitserland. Wij veroordeelen het niet dat men op het bedoelde gedeelte der zwitsersche geschiedenis scherpe critiek heeft uitgeoefend en vergissen wij ons niet, dan is zulks het eerst geschied door Voltaire; na hem hebben Haller en andere duitsche schrijvers zich aan dien arbeid gewaagd, doch behalve dat de kritiek in onze dagen alles aanrandt, zelfs het heiligste niet uitgezonderd, en zij het dikwerf gemunt heeft op daden, waarin de deugd een hoofdrol speelde, moet opgemerkt worden dat Tell ook geduchte verdedigers heeft gehad, welke Voltaire en zijnen volgelingen volstrekt geen gewonnen spel gaven. Hoe het ook zij, met wetenschappelijke juistheid is de geschiedenis van Willem Tell nog niet tot een fabel verklaard, en daarom schijnt het ons toe dat het verhaal van Tell's lotgevallen, zooals het door bevoegde geschiedschrijvers gegeven wordt, niet alleen aan de lezers van de *Illustratie* mag worden medegedeeld, maar het hun tot een aangenaam en nuttig onderhoud zijn kan.

Het is geen zeldzaamheid dat de geschiedenis geen melding maakt van het jaar, waarin een groot man geboren werd; soms vergeet zij zelfs den naam van zijne geboortestad. Van Tell vindt men dan ook slechts vermeld dat hij geboren werd te Burglen in het kanton Uri in Zwitserland.

Het zwitsersche volk was, als de meeste bergvolken, van de vroegste tijden af met moed en dapperheid bezield. De frissche berglucht, hunne aanhoudende tochten door het gebergte om het wild op te sporen, de eenvoudige spijzen, waarmede zij zich moesten vergenoegen, gaven den Zwitsers eene groote lichaamskracht, terwijl hunne vrije levenswijze in de bergen, hunne afzondering van het overige der wereld hen ijverzuchtig op het bezit der vrijheid maakten. Hunne verschillende steden vormden als het ware afzonderlijke staten, welke in meerdere of mindere mate met elkander verbonden waren, maar zonder dat daardoor ieders rechten in eenig opzicht werden te kort gedaan. De kantonnen Schweiz, Uri en Unterwalden, ieder met eene hoofdstad van denzelfden naam, waren de voornaamsten der zwitsersche districten en tevens leden van het Duitsche Rijk met behoud harer volkomen onafhankelijkheid. Zij moesten slechts den duitschen keizer als algemeen opperhoofd erkennen en diens landvoogden eeren, welke in hunne vergaderingen een beraadslagende stem hadden, maar slechts tijdelijk in de kantonnen mochten vertoeven en buiten Zwitserland verplicht waren te wonen. Onder de regeering van Rudolf van Habsburg, welke in

1291 overleed, hadden de Zwitsers in vrede en rust en in het bezit van al hunne vrijheden geleefd. Rudolf bezat in hun land vele goederen en tal zijner hovelingen kochten zich eveneens, nadat hij keizer geworden was, kasteden en landerijen in de kantonnen. Toen na Rudolfs dood Adolf van Nassau den troon besteeg, mochten de Zwitsers zich in hunne vrijheid blijven verheugen, wijl Adolf, die voortdurend met Thuringen oorlog voerde, zich om hen niet bekommerde. Zijn opvolger echter, Albrecht van Oostenrijk, de zoon van Rudolf, deed den toestand veranderen en een krijg ontstaan, welke vele jaren aanhield. Hij had het plan opgevat het arme herders- en jagersvolk onder het juk te brengen, hun land te voegen bij zijn persoonlijk eigendom Oostenrijk en dus ten koste van het duitsche keizerrijk en het zwitsersche volk zijne macht te vergrooten. Hij deed daarom aan de Zwitsers het voorstel zich onder de erfelijke bescherming van zijn machtig huis te stellen en voegde hier de bedreiging bij dat eene weigering hun niet zou baten, wijl zij te zwak waren om hem te wederstaan.

De Zwitsers wezen dat aanzoek rechtstreeks van de hand en verklaarden dat zij met behoud van hunne onafhankelijkheid in hunne oude betrekking tot het Duitsche Rijk blijven wilden. Dit antwoord deed Albrecht in gramschap ontsteken en hij zwoer den Zwitsers landvoogden te zullen geven, welke hen in een toestand zouden brengen, waarin zij het als een gunstbewijs zouden afsmeeken aan het Oostenrijksche Huis onderworpen te worden. Hij hield woord, want weldra verschenen Hermann Gessler von Brunech en Beringer von Landenberg, twee edelen, welke om hunne groote gestrengheid, de eerste zelfs om zijne wreedheid, bekend waren. Met krenking van de rechten des volks verklaarden zij in het land zelf te zullen wonen; Gessler bouwde zich een sterk slot bij Alfort in Uri en Landenberg betrok het habsburgsche kasteel te Sarsnen. Vele andere edelen betrokken tegelijk hunne landgoederen, welke zij vroeger zelden bezochten, en een waar stelsel van plagerijen en onderdrukking werd nu tegen de dappere bergbewoners in praktijk gebracht. De edelen des lands werden met minachting behandeld en op velerlei wijze gekweld. Toen Gessler het huis van Stauffacher, een landedelman te Schweiz, voorbij reed, mompelde hij: ‘het is immers niet te dulden dat dit boerenvolk zulk fraaie huizen bewoont!’ Een landman uit Unterwalden, Hendrik van Melchtal, werd wegens een gering vergrijp met de boete van twee ossen gestraft. Landenbergs knecht, welke de ossen van den ploeg losmaakte, zegde dat, wanneer de boeren hun land wilden bebouwen, zij zich zelven maar voor de ploeg moesten spannen. Melchtals zoon Arnold, welke deze woorden hoorde, geraakte in woede, sloeg den knecht met een bijl twee vingers af, en vluchtte, de wraak des landvoogds vreezende, naar eene ontoegankelijke spelonk in het gebergte. Voor deze daad van Arnold deed Landenberg den ouden Melchtal beide oogen uitsteken.

(Wordt vervolgd.)

Eene visschersvrouw van het eiland Marken.

De visschersvrouw, op nevensgaande gravure voorgesteld, welke hare eenzame stonden in 't gezelschap van eenige katten doorbrengt, is eene der arme bewoonsters van het aan de Nederlanders zelven zoo weinig bekende eilandje Marken in de Zuiderzee.

Veel is er aan 't eilandje niet te kennen noch te roemen. Een vuurtoren, een kleine kerk, een school, ziedaar de hoofdgebouwen, welke 't aanbiedt. De vlakte brengt, wegens de aanhoudende overstroomingen, bijna geen enkele vrucht voort; slechts

een vaal groen, dat wanstaltig door eenige zeeplanten wordt afgewisseld, bedekt den grond. Op de hoogst gelegen plek, de Bloedberg genaamd, staan de woningen der arme visschers; het zijn huisjes van ééne verdieping, alwaar menschen en vee onder hetzelfde dak wonen; eenig stroo vormt gemeenlijk het dak en de muren bestaan uit tegelsteenen. Treedt men echter de eenvoudige hutten binnen, dan ontbreekt er in weêrwil der nijpende armoede, de bekende hollandsche zindelijkheid niet.

De bewoners zijn een eigenaardig volkje, dat ernstig en werkzaam in den strijd met de elementen verhard is. Nauwelijks duizend zielen telt het eiland en allen leven van de zeebewoners; zij zijn visschers en schippers, voor wie de zee een tweede vaderland werd, helaas een vaderland dat den meesten ook tot grafstede gewordt. Want hoe kommerloos en opgeruimd er de arme zeelieden ook uitzien, niet zelden gebeurt het, dat de Zuiderzee, welke hen des morgens tot den rusteloozen arbeid uitnoodigt, hen reeds des avonds in haar killen bodem heeft opgenomen. Van daar dat het aantal weduwen er zeer groot is en Marken niet ten onrechte: ‘het eiland der weduwen’ wordt genoemd.

Sneeuw.

Sneeuw!..... is ongetwijfeld het eerste woord, dat menige lezers bij het zien van de gravure op bl 173 op de lippen komt, en al leest hij de Illustratie aan het hoekje van den warmen haard, gaat hem een rilling door de leden, als hij denkt aan den door sneeuw en wind vervolgden wandelaar, dien hij voor zich ziet. De man wordt zoodanig door de sneeuwjacht voortgedreven, dat hij den tijd niet heeft een blik door het raam der kamer te werpen, waar men, met sneeuw en storm spottende, vroolijk feest viert. Het is niet te ontkennen dat die kamer het wintergezicht leven en gloed bij zet, en het moet een gelukkig denkbeeld van den teekenaar genoemd worden daardoor afwisseling aan te brengen, waar het oog niets dan sneeuw ontmoet. Want de daken der huizen zijn met een dikke sneeuwlaag bedekt, en de fijne vlokken, die als kleine insecten in de lucht wemelen, zoeken zelfs tusschen de naden der steenen een plaats om er zich aan vast te hechten. Dat de takken van den ouden boom zonder sneeuw zijn, hebben zij te danken aan den wind, die hen heeft heên en weêr geschud.

Over het algemeen hebben de menschen een afkeer van sneeuw: deze klaagt over de koude, die hij aanbrengt; gene mort wijl hij door zijne, laarzen dringt al geloofde hij ze ook volkomen ondoordringbaar; de dienstbode is ontevreden, wijl ieder hem in huis brengt en zij hare pogingen,

DE VISSCHERSVROUW VAN HET EILAND MARKEN.

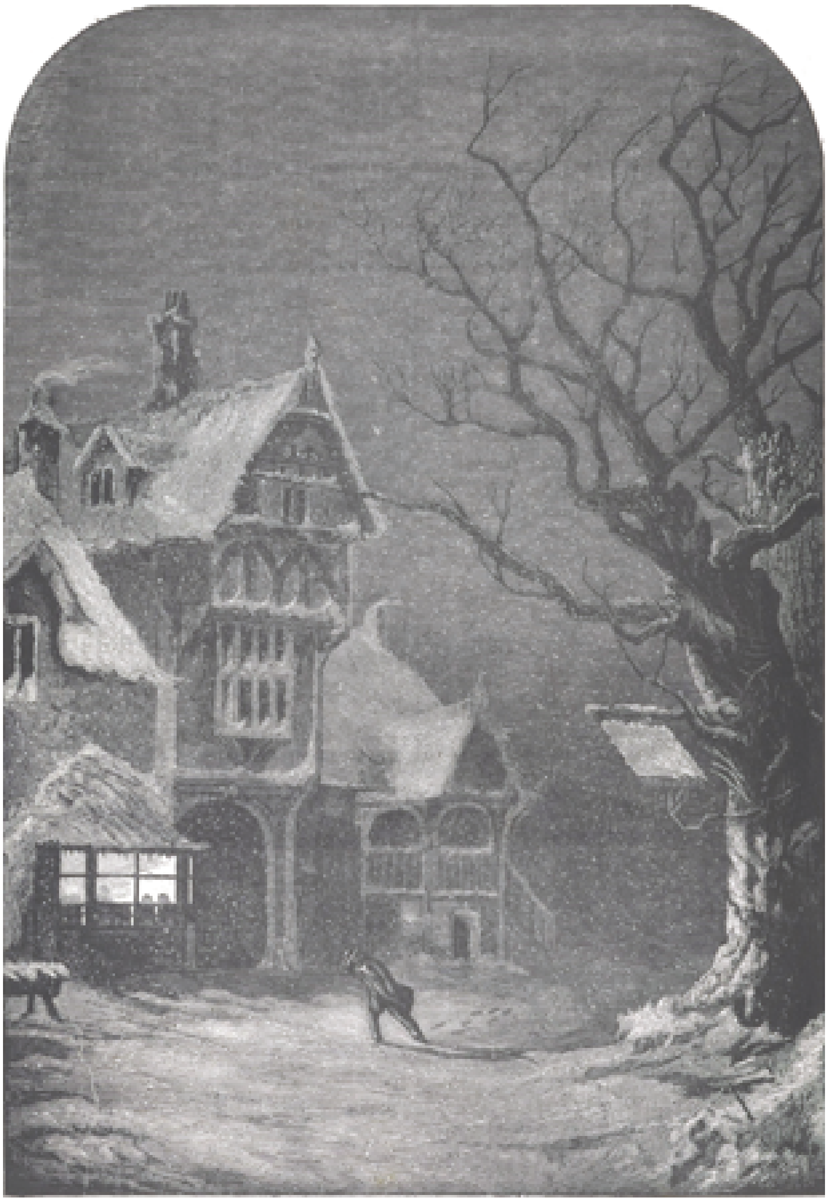

EEN WINTERGEZICHT.

om alles rein en zindelijk te houden vruchteloos doet zijn. De kinderen integendeel zijn vrienden van den sneeuw. Niemand gelukkiger dan zij, wanneer zij den sneeuw tot allerlei figuren kunnen kneden, al tintelen er ook de handen van, en zij met trots kunnen nederzien op de door hen gewrochte meesterstukken. Die schalksche knaap, daar ginder aan de schooldeur, kan het niet van zich verkrijgen binnen te treden zonder zijn makker een handvol sneeuw in het aangezicht geworpen te hebben; de getroffene, wat opvliegend van aard, wordt boos, maakt een harden sneeuwbal, werpt daarmede naar zijn makker, maar de bal komt tegen de schooldeur, achter welke de guit verdwenen is. Moeten wij lachen om de jongensstreek van den eerste, de wraakgierige handelwijze van den laatste kan niet dan gelaakt worden.

Wie zich over den sneeuw te beklagen hebbe, het leed is in onze streken wel te dragen. Slechts zelden bedekt de sneeuw zoodanig bij ons de wegen, dat de communicatie gestremd is, of valt hij in zoo groote menigte, dat hier en daar een nederige hut er onder begraven wordt. Geheel anders is het in andere en wel in bergachtige landen. Daar richt de sneeuw soms de grootste verwoestingen aan, en doet hij menschen en dieren den vreeselijksten dood sterven.

Menigeen zal zich wellicht dikwijls hebben afgevraagd wat eigenlijk sneeuw is en niet altijd zal zijne definitie juist mogen geheeten worden als hij zich zelven eene oplossing geeft.

Men weet dat eene verkoeling van een met waterdamp bezwangerde luchtlaag het ontstaan van regen ten gevolge heeft. Verscheidene waterdampblaasjes voegen zich bij elkander tot een druppel, welke door zijne zwaarte genoodzaakt is te vallen. Wanneer hij tijdens zijn val een genoegzame koude ontmoet, dan bevriest hij en ziedaar wat eigenlijk de sneeuw is.

De edelvrouw van Montjardin.
(Slot.)

VII.

Nog altijd lag de minstreel geboeid in het duistere hol, terwijl hem zelfs de macht benomen was om iemands hulp in te roepen. Zijn vijand had hem niets gezegd en liet hem zoo uren lang alleen, in de pijnigende onzekerheid over hetgeen hem te wachten stond.

Bij het invallen van den nacht werd zijn kerker eensklaps flauw verlicht, Herman stond daar voor hem met de hand aan zijn langen ponjaard. Het aangezicht van den rentmeester scheen nog wreeder en moordzuchtiger dan vroeger, zoodat de jongeling dacht dat zijn laatste uur geslagen was.

Zonder zijn onheilspellend stilzwijgen ook maar met een enkel woord af te breken, tilde hij den jongen minstreel van den kouden bodem op zijne schouders, verborg de lantaarn onder zijn kleed en droeg hem naar buiten. Het scheen voor den woestaard slechts een geringe last te zijn, want haastig liep hij langs den ringmuur van het slot tot bij een zwaren toren welke in de rots was uitgehouwen.

Bij een steenklomp welke den verborgen ingang van den toren bedekte hield hij een oogenblik stil; vervolgens betrad hij den drempel en daalde eene trap af om later weder langs een andere op te stijgen tot hij voor een kleine en smalle ijzeren deur kwam die wagenwijd openstond. Deze deur gaf toegang tot een cirkelvormig kerkerhol

hetwelk eenige gemeenschap met de buitenlucht had door een klein venster hetwelk op meerdere voeten van den grond was aangebracht. In den muur was een keten met een ijzeren halsband bevestigd.

Herman legde den minstreel op den grond neêr en sloot zijn hals in den band. Daarna ontdeed hij den ongelukkige van den prop welke hem nog altijd in den mond stak en van de banden waarmeê hij geboeid was.

Eenige oogenblikken bleef de minstreel als gevoelloos op den grond liggen; eindelijk hield hij den blik smeekend op zijn vervolger gericht en vroeg hem met zwakke stem:

‘Om Gods wil zeg mij waar ben ik? Waarom pijnigt gij mij zoo wreed?’

Herman stond daar met over elkander gekruiste armen en hield zijn van wraaklust gloeiend oog op den minstreel gevestigd. Een glimlach van genoegen, een gegrijns zoo duivelsch dat hij den armen jongeling van afschrik deed sidderen, speelde hem op het woeste aangezicht.

‘Voor ik uwe vragen beantwoord,’ sprak hij, ‘wil ik dat gij eerst goed rekenschap zult geven van uwen toestand. Gij hadt moeten sterven; ik heb u het leven gelaten, maar slechts op de voorwaarden welke ik u aanstonds zal voorschrijven.... Weet dat gij u bevindt in een toren welke van het kasteel ver genoeg verwijderd is, om te beletten dat men u hoort; niemand kan tot u doordringen wijl de ingang aan niemand bekend is dan aan mij alleen. Men zal u dus niet verlossen, want zelfs al kon men u hooren dan nog zou men denken dat uw weeklagen de stem was van een spookgestalte, welke men hier somtijds meent te zien, zoodat niemand zal pogen den ingang van uwe gevangenis op te sporen.... Hoor dus naar mij en bedenk dat van uwe woorden uw lot zal afhangen: zeg mij waarom zijt gij in dit land gekomen?’

‘Ik ben gekomen om mijn beroep uit te oefenen en voor mijn ouden vader het brood te verdienen.’

‘Hoe heet uw vader, en welk is zijn ambacht?’

‘Zijn naam is Franz, zijn beroep is gelijk aan het mijne; ik heb het u reeds gezegd.’

‘Welke lessen gaf hij u mede toen gij hem gingt verlaten?’

De minstreel was op het punt om ook hierop een rechtzinnig antwoord te geven, toen hem de gedachte aan het gevaar hetwelk zijn vader zou loopen te binnen schoot. Hij antwoordde dus slechts met te zeggen dat hij hem nu geene lessen gegeven had omdat hij reeds zoo dikwijls voor lange tochten was afwezig geweest.

‘Gij liegt, jongen!’ bulderde Herman hem tegen. ‘Gij moest hier iemand opsporen en daarvoor waren u de middelen aan de hand gedaan.... Daartoe moest eene ballade u behulpzaam zijn waarin gesproken werd over een vrouw met name Bettina en over haar echtgenoot Berthold.’

‘Gij vergist u, heer,’ antwoordde de gevangene. ‘Ik heb het lied waarvan gij spreekt geleerd, maar slechts bij toeval en omdat zijn inhoud zoo treffend was, maar niet met het doel hetwelk gij mij toeschrijft.’

‘Gij wilt het dus niet bekennen?.... lk zal de middelen wel vinden om u te noodzaken.... Hier is brood en een kruik water.... lk geef u tijd om u te bedenken tot morgen nacht.’

De woestaard verwijderde zich en sloot de deur achter zich dicht; de ongelukkige jongeling bleef alleen, ten prooi aan de smartelijkste gedachten.

De rentmeester keerde niet naar het slot terug; hij richtte zijne schreden naar de woning der arme vrouw waarmede wij den minstreel in gesprek hebben gezien. Niet

ver van het gehucht, op een kromming van het voetpad, ontmoette hij eene vrouw, welke, toen zij hem zag, verschrikt eenige stappen achteruitging.

'Wie zijt gij? Wat zoekt gij?' vroeg hij met barsche stem.

'Ik ben eene arme vrouw, heer Herman,' was het antwoord. 'Mijn man is plotseling ziek geworden, en ik ben bij den herder van het slot geweest om hem te vragen dat hij een goed geneesmiddel moge geven. Ware de arme Gretly maar te huis dan had ik bij nacht zoover niet behoeven te loopen, want zij is ook zeer ervaren in de geneeskunst.'

'Is Gretly afwezig, zegt gij?'

'Ja, dezen middag is zij naar haar geboorteland vertrokken, zij heeft mij verzocht hare koe, hare geit en hare kippen te willen verzorgen.'

'En waarom is zij vertrokken?'

'Zij heeft mij gezegd om hare ouders en bloedverwanten te gaan bezoeken. Maar wat mij verwonderd heeft is dat zij in den morgen voor haar vertrek in ons dorp is gekomen in gezelschap van een jongen vreemdeling met blonde haren en een blauwen mantel, en dat zij meer dan een uur lang een vertrouwelijk gesprek gevoerd hebben.'

Herman maakte een gebaar als ware hij te gelijk verwonderd en ontevreden; de jongeling waarvan de vrouw sprak kon niemand anders zijn dan de minstreel.

'Het is goed, vrouw,' sprak hij toen; 'gij kunt gaan. Gij hebt nu kunnen zien dat de rentmeester van het slot ook bij nacht het goed zijner meesteres bewaakt, het is goed dat de dorpelingen dat weten.'

Toen de boerin zich verwijderd had zette de rentmeester zich op den boord van het voetpad neêr en bleef daar langen tijd peinzend met het hoofd in de hand over hetgeen hij zoo even had vernomen. Eerst de samenkomst van Gretly en den minstreel,.... toen de verschijning der eerste op den bergrug, op het oogenblik zelf dat hij den laatste had weggevoerd, en eindelijk haar onverwacht vertrek uit de landstreek waar zij metterwoon gevestigd was.... dit alles te zamen was voor hem een raadsel waarvan hij den sleutel niet wist te vinden.

Hij bracht een vreeselijken dag door en de volgende nacht trof hem weêr in den Raventoren bij zijn slachtoffer.

'Er is mij een nieuw feit ter oore gekomen,' zoo sprak hij nu tot dezen, 'waaruit ten duidelijkste blijkt dat gij hier zijt gekomen om zekere personen te bespieden, en dat gij daarenboven in betrekking staat met eene vrouw die eens bij ons in dienst was. Gisteren zijt gij langen tijd met haar gebleven en kort daarop heeft zij onverwacht het land verlaten.'

'Is zij vertrokken?' vroeg de minstreel terwijl een straal van vreugde hem uit de oogen schoot.

'Zie, daar hebt gij u verraden,' sprak Herman met verbeten woede. 'Als ik nog had kunnen twijfelen aan de rol welke gij tegenover ons speelt dan zou hierdoor alle twijfel zijn opgeheven geweest. Nu vraag ik voor de laatste maal of gij mij de waarheid wilt zeggen.'

'Ik heb niets te voegen bij hetgeen ik reeds gezegd heb,' antwoordde de jongeling met vaste stem.

'Weet gij dat uw leven op het spel staat?'

'Ik zal den dood moedig tegengaan in de hoop dat de goede God mij in genade zal aannemen.'

‘Maar gij zult een dood sterven waaraan gij nooit hebt gedacht...; ik zal geduld hebben tot het einde toe.... Over drie dagen zal ik terugkomen om uw besluit te vernemen.’

Op den derden nacht kwam de wreedaard zijn slachtoffer op nieuw pijnigen door zijne tegenwoordigheid en wreede ondervragingen. Maar wederom te vergeefs; uiterst verbolgen sprak hij bij het heêngaan:

'Gij ziet daar het brood hetwelk ik u heb medegebracht.... het is uw laatste.... als dit door u verbruikt zal zijn en er u niets meer zal overblijven om te eten, weet dan dat gij mij niet meer zien zult.... zeg mij, wilt gij mij met het doel uwer komst in dit land bekend maken?'

De minstreel zuchtte, maar antwoordde niet.

Nog keerde de oude baanstrooper tot zijn ongelukkig slachtoffer weêr; de minstreel was overtuigd dat zijn beul de bedreigingen tot de laatste letter zou uitvoeren. Hij verkeerde in den pijnlijksten toestand: de honger welke hem reeds de ingewanden verteerde deed hem den smartelijksten dood te gemoet zien, terwijl zijne bekentenis van den anderen kant, zoo zij hem al mocht laten voortleven in zijn kerkerhol, toch zeker zijn goeden vader ging blootstellen aan de wraak van den roover, in wiens handen hij zich bevond; want het was voor hem uitgemaakt dat de oude minstreel, zijn vader, in het bezit was van een groot geheim, waarvan de woestaard den eenigen getuige uit den weg wilde ruimen.

VIII.

Reeds was de ongelukkige minstreel gedurende veertien dagen in zijn akelig kerkerhol opgesloten geweest, toen bij het vallen van den avond. een grijsaard, onder den last der jaren gebukt en afgemat door de vermoeienissen eener lange reis, op Montjardin aankwam en vroeg om de edelvrouwe in het geheim te mogen spreken.

In tegenwoordigheid van Hedwigis gebracht, sprak de onbekende:

'Vrouwe, de goede God heeft mij de krachten geschonken om een afstand van bijna veertig uren af te leggen om u te bezoeken. Ik heb u een geheim mede te deelen hetwelk mij loodzwaar op het geweten drukt.... Ik zal pogen de kracht te vinden om te spreken, tracht gij naar mij te luisteren tot het einde toe.'

'Spreek,' zegde Hedwigis, wier hart geweldig klopte.

'Het is zestien jaren geleden,' hernam de grijsaard, 'dat eene jeugdige vrouw, Bettina geheeten en danseres van beroep in hare geboortestad Trier, eensklaps haar kind, haar vreugde verloor.'

Hedwigis zweeg, nauwelijks kon zij ademhalen. De grijsaard vervolgde:

'Eenige dagen daarna haalde men uit de Moezel het lijkje van een kind van denzelfden leeftijd, juist op dezelfde wijze gekleed, maar overigens onkennelijk geworden. Bettina meende dat het haar zoontje was, hetwelk zij waande spelende in de rivier gevallen en verdronken te zijn. Welnu, zij vergiste zich.... haar kind leefde....'

'Wat zegt gij?' riep Hedwigis diep ontroerd uit.

'Een minstreel had zijn zoontje, den eenigen band, welke hem aan de aarde geboeid hield, zien sterven. Het kind van Bettina was het sprekend evenbeeld van het zijne. Hij lichtte het op, ontdeed het van zijne kleêren, trok ze den armen kleine, welke hem pas ontrukt was, aan en wierp dezen in de wateren der Moezel, welke hem eenige dagen daarna op het strand aanspoelden. Van het kind dat hij had opgelicht maakte hij een minstreel, zooals hij zelf was.'

'Ga voort, ga voort!' riep Hedwigis in spanning.

‘Toen hij zich met het eene been in het graf geplaatst zag, gevoelde hij wroeging en zond dengene, welke zich voor zijn zoon hield, om haar te gaan zoeken, welke hem het leven had geschonken, maar zonder hem nog met de waarheid bekend te maken.... Hij had bewijzen bij zich.... Hij verschafte hem middelen om haar weder te vinden.... Een lied.... De jonkman heeft zijne moeder wedergezien....

‘O, ik begrijp de gansche zaak.... Heinrich, mijn Heinrich!’ riep Hedwigis uit, en stond schier zinneloos van geluk op.

Eensklaps trad Herman binnen. Zij ijlde hem te gemoet:

‘Onze zoon.... Hij is niet dood.... hij is het.... de minstreel.... hij kwam om mij te zoeken!’ zegde zij op afgebroken toon.

‘Wat zegt ge daar?’ riep Herman verbleekende uit.

De grijsaard stond op en naar Herman den arm uitstrekkende, zegde hij tot de burgvrouw op een toon vol smart en wanhoop:

‘Hij heeft hem vermoord op den dag toen hij het kasteel verliet, hier dichtbij, in een bosch....!’

Hedwigis stiet een hartverscheurenden kreet uit en viel stijf ter aarde.

Herman gaf eveneens een schreeuw en sprong eensklaps de deur uit.

Met vliegende haast spoedde hij zich naar den Raventoren, waar hij sinds drie dagen niet meer was geweest.

Welk een tooneel vertoont zich daar aan zijne blikken!

Heinrich is niet meer, hij is den folterenden hongerdood gestorven!....

Op dat gezicht treedt zijn beul onwillekeurig eenige passen achterwaarts, zijne haren rijzen te berge, een koud zweet droppelt van zijn voorhoofd, het bloed stoltte hem in de aderen.

Hij wil dat afgrijselijk graf ontvluchten, maar, o wanhoop!.... bij zijn binnentreden heeft zijne bevende hand de deur toegeworpen.... Zij is gesloten, en de sleutel is builen gebleven. Hij bonst er met zijn gansche lichaam tegen aan om te beproeven of hij haar niet open kan stooten; hij roept, hij schreeuwt, maar alles te vergeefs! En niemand kent zijn geheim.... Het zal in niemands gedachte opkomen, dat hij zich daar bevindt. Hij ziet geene enkele flikkering van hoop levend is hij begraven!

En het lichaam zijns zoons ligt voor hem, met opgezwollen oogen, welke half geopend hem zijne misdaad schijnen te verwijten.

Het licht zijner lamp staat op uitgaan, het wordt helderder, begint te flikkeren, neemt langzamerhand af en gaat eindelijk geheel en al uit.

Hij staat daar omringd door de schaduwen des doods.

Al zijne gruwelen komen hem voor den geest; schimmen waren rondom hem. Hij ziet de bloedige beelden zijner slachtoffers voor zich. Simon de Montjardin, welken hij vergiftigd heeft, vervolgt hem in zijn doodskleed met een beker in de hand. Hij hoort verwarde stemmen, welke hem toeroepen: Ter helle! ter helle!.... Maar de tijd gaat allengs voorbij..... een hevige dorst pijnigt hem, het zwaard des hongers doorwoelt zijne ingewanden..... Vernietigd ligt hij daar naast het lijk van Heinrich. In zijne waanzinnigheid klemt hij hem in zijne armen,

Verscheidene dagen waren verstreken sinds de verdwijning van Herman, en niemand wist wat er van hem geworden was.

Hedwigis, aan wie Gretly alles had meêgedeeld, twijfelde er niet aan of hij had Heinrich vermoord en was, na de bekentenis van den ouden Franz, heêngegaan, om in eene of andere plaats door zelfmoord een einde te maken aan zijn leven.

Op een avond, waarop de burgvrouw vurig gebeden had voor het beeld der Lieve Vrouw en in het gebed onuitsprekelijken troost had gevonden, kreeg zij eene ingeving, die het haar toescheen, dat rechtstreeks van God kwam.

Den volgenden dag reeds begonnen talrijke werklieden het kasteel te sloopen, hetwelk in korten tijd van den berg verdwenen was. - De verwoesting van den Raventoren bracht het vreeselijk geheim van den dood van Heinrich en van Herman aan het licht.

Na op de plaats waar de nederige kapel van Dieupart stond eene prachtige en groote kerk te hebben doen bouwen en aan de armen en de naburige priorij groote schatten te hebben geschonken, trad Hedwigis in het klooster van Clairefontaine, nabij Arlon, waar zij door haar leven en haar dood zich behagelijk wist te maken in de oogen van God.

Van het oorlogsveld.

Een roemvolle dood.

Bij het bombardement der kleine stad Beaugency had de volgende treurige episode plaats. Een fransch edelman uit de nabijheid der plaats, had zich aangeboden als ziekendienaar, ten einde de gekwetsten te verzorgen. Tijdens de gevechten had hij het hevigste geschut getrotseerd, de gekwetsten der beide volken in zijne armen wegdragende, onder anderen een pruisisch soldaat, welken hij, voor de inneming der stad, in een bijzonder huis verzorgde.

Naast het bed staande van zijnen gekwetsten vijand, gaf de Franschman hem te drinken, toen er eensklaps een kanonkogel door den muur drong en ontplofte. De gewonde werd niet door de stukken getroffen, maar den edelen Franschman werden de beide beenen afgeslagen; hij viel om niet meer op te staan.

De gekwetste Pruis gelukte er in uit het bed te komen en poogde het bloed uit de wonde van zijn weldoener te stelpen. Men vond hem naast het lijk zitten weenen. Bestaat er een meer roemrijke dood?

De koning van Pruisen te Versailles.

Onder de treffende en het nationaal eergevoel der Franschen vernederende feiten des oorlogs behoort zeker het verblijf van het pruisische hoofdkwartier te Versailles, in 't paleis door Lodewijk XIV opgericht en toegewijd à toutes les gloires de la France.

Hoevele grootsche herinneringen waren voor den Franschman niet aan dit paleis verbonden, waar eens de machtige Lodewijk XIV zijne schitterende residentie vestigde, aan welks uitbreiding en versiering Napoleon I ontzaggelijke schatten besteedde en waar Louis Philippe een historisch nationaal museum deed oprichten, hetwelk in overheerlijke schilderstukken en beeldwerk Frankrijks geschiedenis van de oudste tijden der monarchie tot aan de gebeurtenissen der laatste jaren voor de oogen der toeschouwers moest ten toon spreiden en vereeuwigen.

Thans zijn Pruisen's koning en zijne krijgslieden die toeschouwers. Welk eene satyrische schikking van het lot! In 't paleis waar de voornaamste meesterstukken,

die op Frankrijks roem betrekking hebben, waren bijeenvergaderd in de prachtige Galerie des glaces en de Herculeszaal, waar de fransche vorsten zoo gaarne den oog verblindenden glans hunner weelde en macht ten toon spreidden, waar nog een veertiental jaren geleden door de gezanten van Engeland en Frankrijk aan het nietige Pruisen de ondergeschikte rol werd bepaald, welke het in 't parijsche tractaat had te vervullen, in diezelfde zalen tusschen de monumenten van den franschen roem, wandelen en wonen koning Wilhelm en de pruisische soldaten als de vreeselijkste getuigen van Frankrijks vernedering en val.

DE KONING VAN PRUISEN TE VERSAILLES.

Rebus N°. 6.

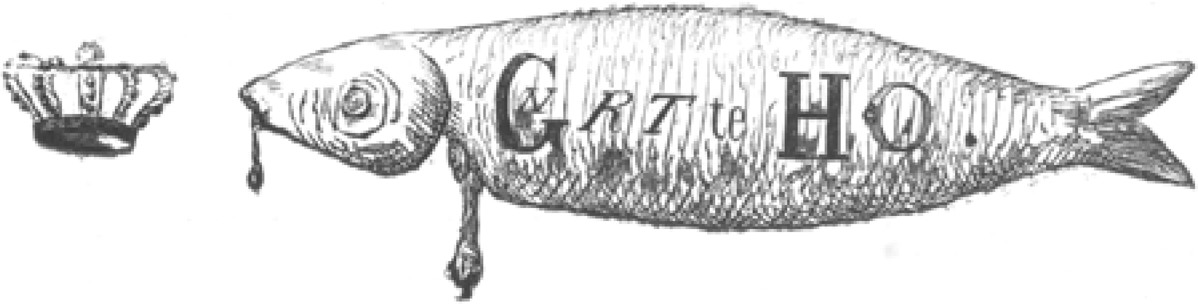

Aan deze rebus is verbonden:

F.X. de Feller. Geschiedkundig Woordenboek, of beknopte levensbeschrijvingen van mannen, die van het begin der wereld tot op onzen tijd zich door vernuft, begaafdheden of deugden, dwalingen of misdaden beroemd of berucht hebben gemaakt. 28 deelen in gr. 8........ frs. 50.00.

[Nummer 23]

De vliegende visch.

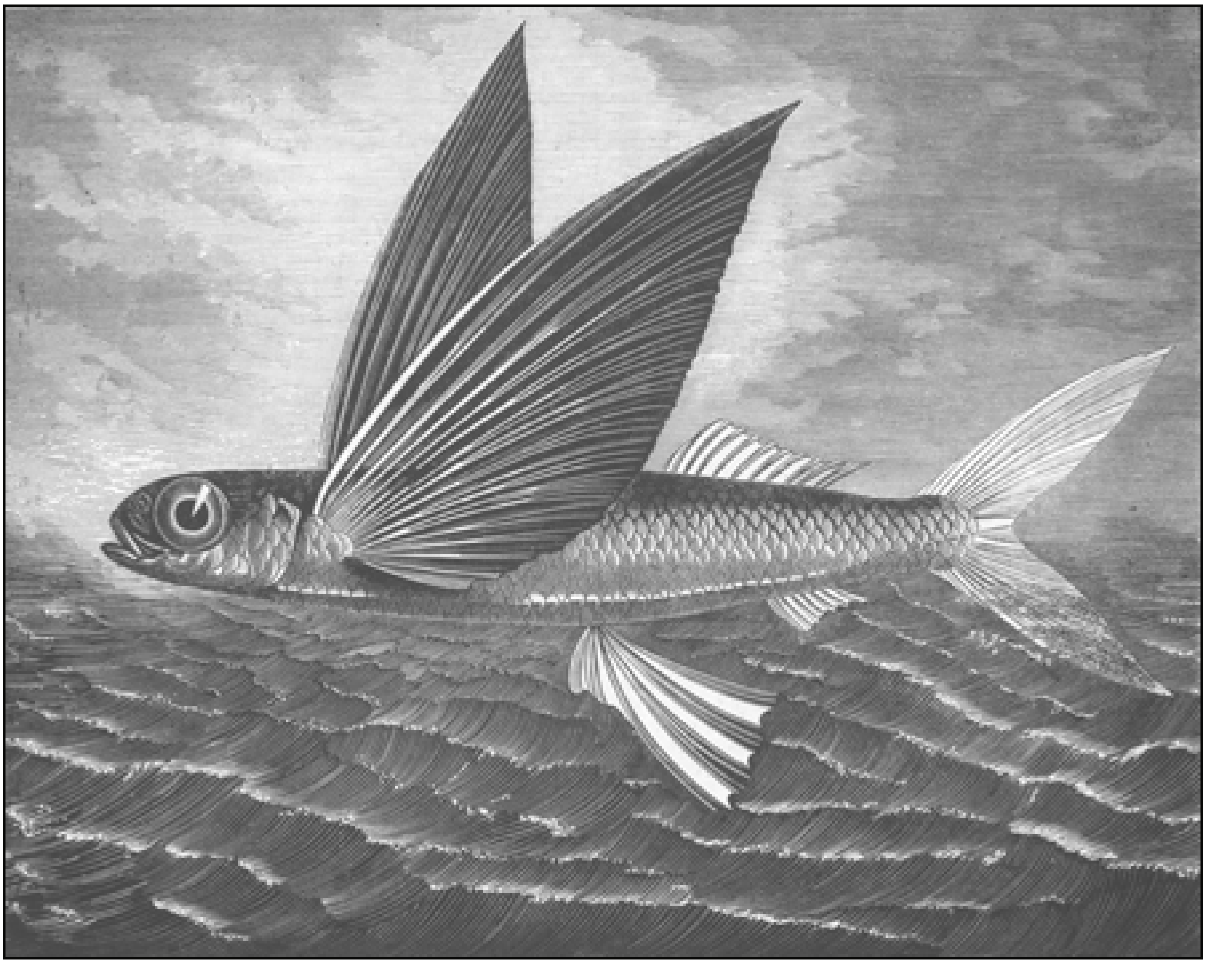
DE VLIEGENDE VISCH.

Wie ooit de tropische zeeën bevaren heeft is wel bekend met den uitroep van Janmaat: ‘de boer met zijn varkens!’ Het heeft hem den eersten keer zonderling in de ooren geklonken toen hij daar op de onmetelijke watervlakte hoorde spreken van een landbouwer welke zijne kudde varkens voor zich uitdrijft, en gewis heeft hij toen naar alle kanten rondgezien, zonder dat hij wat anders kon gadeslaan dan water en lucht en eene menigte visschen welke zich niet onder of in, maar boven het water bewogen. De zucht om ook op het water aan den geboortegrond te denken en den naam van wat hij daar zag en leerde kennen toe te passen op de bewoners der zee, was voor den zeeman eene aanleiding om de vliegende visschen, waar zij vluchtend voor de dolfijnen en bruinvisschen het water verlieten, te bestempelen met den naam van: ‘de boer met zijn varkens.’ Hij heeft ook bij die gelegenheid meer

dan eens kunnen zien hoe de vreugde van Janmaat nog meer werd gaande gemaakt wanneer enkele visschen, welke hooger vlogen dan de meesten wel doen, over de verschansingen op het schip te recht kwamen en de buit werden der bemanning, welke ze evenwel weêr dadelijk afstond aan den kapitein als eene hulde, wel te verstaan, niet als eene koopwaar, ofschoon toch altijd zekere belooning *in natura* volgde.

De vliegende visch, zooals hem onze gravure afbeeldt, komt voor in de tropische zeeën, dat is in die zeeën welke de warme landen begrenzen, zoo als sommige gedeelten van den Atlantischen Oceaan, de stille Zuidzee enz. Zijne kleur is op den rug donker blauw terwijl zijne zijden en buik wit zijn als zilver; de kleur der oogen en vinnen is licht geel. De borstvinnen van dezen visch zijn bijzonder lang en het is ook van deze dat hij zich bedient om te vliegen wanneer zekere roofvisschen hem vervolgen. Opmerkelijk is het dat deze visch, wanneer hij het water verlaten heeft slechts eene richting, recht voor zich uit, kan volgen, maar dit doet hij dan ook met eene verbazende snelheid en dikwijls over een afstand van meerdere honderden voeten. Hij is als eene lekkernij door de zeelieden zeer gezocht.

De wolf.

Is dit roofgierige dier sinds eeuwen van onzen vaderlandschen grond verdwenen, ook in Duitschland en vele andere boschrijke landen is het sedert lang eene zeldzaamheid. Het verdwijnen van den wolf is op vele plaatsen niet weinig bevorderd door het uitroeien van bosschen, het droogmaken van poelen en moerassen en vooral in de laatste vijftig jaren door de toenemende middelen van communicatie, waardoor in, tot dan toe, onbekende of onbewoonde oorden doorgedrongen werd. De angstkreet: de wolf komt! behoort in een groot gedeelte van Midden- en bijna geheel Zuidelijk-Europa dan ook tot de geschiedenis.

Dat de wolf vroeger ook het Zuiden van Europa bewoond heeft, blijkt reeds uit de zonderlinge geschiedenis van Romulus, den stichter van Rome, welke door een wolvin gezoogd werd. Het is waar, men wil dit verhaal als een fabel beschouwen, doch zij, welke dit doen, denken er niet aan de mogelijkheid van het bestaan van den wolf ter plaatse, waar Rome gebouwd werd, dus in Zuidelijk Italië, te bestrijden.

Allengs echter zijn door de toenemende bevolking en hare verspreiding de wolven meer naar het Noorden van Europa verbannen; zij worden nog wel in Zwitserland gevonden, doch zoo zeldzaam, dat zij niet als eigene dieren van dat land kunnen beschouwd worden. Hoofdzakelijk wordt de wolf nog slechts in de ontoegankelijke holen en dichte wouden van de Walliser- en Berner Alpen aangetroffen. Ontmoet men soms wolven in de bewoonde dalen, het zijn meestal jonge, welke, het ouderlijk hol verlaten hebbende, op hunne omzwervingen zijn afgedwaald en aan de dalbewoners kennis geven van het voortdurend bestaan van hun ras. Soms worden de wolven ook door honger en koude van de hooge bergtoppen verdreven, en verspreiden zich dan door Zwitserland zelfs tot aan den Rijn en in het Zuiden van Duitschland, of zakken van de zuidelijke hellingen der bergen af, om een bezoek te brengen aan de zonnige vlakten van Lombardijë. Het verkeer tusschen de zwitsersche wolven en die uit de fransche grensgebergten was vroeger zeer levendig, zelfs zoo dat de vermenging der rassen het onderscheid der verschillende soorten deed ophouden; doch thans maakt een zwitsersche Isegrim maar zelden meer een reisje

in de fransche bosschen, gelijk hij even zelden een bezoek van zijn franschen natuurgenoot ontvangt.

Men beweert dat de wolf in het overige gedeelte van Frankrijk, Engeland en Ierland geheel uitgeroeid is. Daarentegen bezit hij nog eene groote heerschappij in Noorwegen en Zweden en geheel Oostelijk Europa. Vooral de onmetelijke vlakten van Rusland en de hongaarsche bosschen wemelen van wolven, die de bewoners der wildernissen, of de reizigers, die ze doortrekken, aan groote gevaren blootstellen. In America wordt de wolf voornamelijk gevonden in Brazilië en Mexico, terwijl het Himalaija-gebergte in Azië wolven naar alle streken van dat groote werelddeel uitzendt.

De natuurkundigen leeren dat de wolf en de hond tot dezelfde familie behooren. Opmerkelijk is het dat beide dieren elkanders bitterste vijanden zijn en wat goede eigenschappen betreft oneindig met elkander verschillen. Zoo dapper, moedig, getrouw en onderdanig de hond is, zoo laf, bloeddorstig, wreed en trouweloos is de wolf. Heeft de laatste den eerste verscheurd, hij verslindt den gedooden hond tot het laatste stuk, terwijl de hond het lijk zijns vijands verachtelijk laat liggen. De hond verdedigt zijn meester en diens bezittingen met alle kracht, ja menigwerf met gevaar zijns levens, de wolf verslindt, als hij niets anders vindt om zijn honger te stillen, ja wanneer hij te lui is om voedsel te zoeken, zijn eigen jongen, terwijl zelfs zijn wijfje niet altijd voor zijnen bloeddorst beveiligd is. Er is niets edels in dat bloedgierige dier; koninklijk schudt de leeuw zijne manen, woedend verdedigt zich de beer, in list vindt de vos zijn meester niet, de wolf is laf en dom, overvalt den zwakke en verliest allen moed, wanneer een sterkere macht hem aangrijpt.

Terwijl de wolf voedsel zoekt, verzorgt de wolvin hare jongen. Deze komen schier naakt ter wereld, hunne huid is slechts met eenig dun wollig haar bedekt. Hunne bloedroode kleur geeft hun een afschuwelijk aanzien. De moeder lekt hen voortdurend, terwijl zij verscheidene dagen met gesloten oogen in een hoek van het hol in een nest van mos en bladeren liggen. Zij verzorgt hen met de uiterste nauwgezetheid, ja met den meesten angst, want zij weet dat manlief in zekere omstandigheden het vleesch zijner kinderen niet versmaadt.

Inmiddels heeft de wolf zijn rooftocht ondernomen. Hij schijnt door de natuur tot een echten moordenaar gevormd. Met lichte treden loopt, - zweeft zou men bijna zeggen - hij door het bosch en liefst wanneer de schemering gevallen is; niets ontgaat hem, want zijne steile ooren vangen het minste gerucht op, en zijne vurige oogen doorboren de dikste duisternis. Op eens blijft hij staan; hij schijnt iets gehoord of gezien te hebben. In het eerste geval wendt hij den kop, welks wijd opengesperde muil alles tegengrijnst, naar alle richtingen. Is hij zeker van zijn zaak, dan zet hij den tocht langzaam of snel voort, naarmate hij zijn doel het best meent te kunnen bereiken. Hij schijnt te weten dat de ondragelijke stank, welke van hem uitgaat, de dieren waarschuwt, en neemt daarom de grootste voorzichtigheid in acht. Nog eens staat hij stil; niet ver van hem is beweging tusschen de struiken. Hij strekt zich op den buik uit, opdat het bedreigde dier hem niet zien zal. Een haas, op geen gevaar bedacht, knabbelt vreedzaam aan de malsche struiken; daar springt op eens de wolf toe, en het arme dier spartelt tusschen zijne tanden.

In de kleine jacht is de wolf een meester. Wezels, muizen, woudhoenders, wilde duiven, hazen, konijnen zijn de offers zijner onverzadelijke vraatzucht. Hem en zijne familie is alles goed; hij heeft veel noodig en moet zijn wijfje en zijne jongen, welke niet minder hongerig zijn, verzorgen. Rust kent hij niet; door den hevigsten honger gekweld rent hij zelfs het grootste wild, zooals vossen, herten, ook beren na, tot zij uitgeput als offers zijner roofzucht nedervallen. Zoo dwaalt hij dag op dag door

wouden en ravijnen en spaart geen levend wezen; alles wat tijd heeft om te vluchten doet het, en met grimmige woede ontdekt hij menigmaal dat de stank, welken hij verspreidt, hem een smakelijk stuk wildbraad ontroofd heeft.

Des winters is het lot van den wolf maar al te dikwijls zeer beklagenswaardig. De koude verdrijft hem van de hoogten; hij moet vaak de uitgestorven bosschen verlaten en in bewoonde plaatsen zijn honger zoeken te stillen, en wordt dan, te meer daar zijn in den sneeuw gedrukt spoor zijne aanwezigheid verraadt, menigmaal de prooi van de landlieden welke hem bespieden. Evenwel brengt de sneeuw hem ook een voordeel aan; het daarin gedrukte voetspoor der gemsen, reeën, steenbokken, klipgeiten, konijnen enz., wijzen hem den weg naar hunne holen, waar hij zich verzadigen kan. Wanneer in de lange, koude winternachten de Alpenbeken toegevroren zijn en een ijzige lucht het landschap overdekt, doet hij een geluid hooren, een gebrul zoo afschuwelijk, dat het den moedigsten jager sidderen doet. De echo's der bergen herhalen tallooze malen dat ontzettend gehuil, waardoor men gelooft dat een gansche troep wolven het gebergte doorkruist.

In weerwil van zijn dicht winterkleed lijdt hij veel door de vorst. Om zich te verwarmen, doorloopt hij in vliegenden ren de bosschen; beklautert de steile berghellingen en brengt een bezoek aan de wolvin, die zich met hare jongen haast het aangebrachte voedsel te verslinden. Gebeurt het dat hij op deze reizen verdwaalt, en in eene bewoonde streek verschijnt, dan brengt hij die geheel in opschudding. ‘Een wolf! een wolf!’ hoort men dan allerwege met angst en ontzetting roepen. Onmiddellijk zijn alle jagers van het oord op de been en vangen eene hardnekkige vervolging van den ongenoodigden gast aan. Alle hoeken van het bosch worden met onuitputtelijk geduld onderzocht, indien men den vijand niet dadelijk op het spoor gekomen is, en niemand durft het hoofd gerust neêrleggen, zoolang men de zekerheid niet heeft dat de wolf verdwenen of gedood is. In vroegere tijden toog de geheele bevolking van een dorp, met stokken, hooivorken en geweren gewapend, uit bij het vernemen van de aankomst van een wolf, en op vele plaatsen in Duitschland en Zwitserland vindt men steenen langs den weg, waarop geschreven staat, dat daar ter plaatse een wolf werd gedood, welke deze of gene verwoesting had aangericht.

Ofschoon den wolf alle dierlijk voedsel welkom is, maakt hij bij voorkeur jacht op het schaap, indien hij zich in de nabijheid van dit dier wagen kan. Schapen- en lamsvleesch schijnt hem bijzonder te smaken. Gelukt het hem eene kudde in te dringen, dan moordt hij, tot alle schapen dood nederliggen. Hier komt zijne bloedgierigheid duidelijk aan

den dag, want het is hem onmogelijk alle schapen te verslinden of weg te slepen; toch is hij niet bevredigd, zoolang één dier leeft. Soms graaft hij een gat onder den muur eener schapenkooi en weet langs dien weg binnen te komen. Gewoonlijk grijpt hij het eerst den ram aan, zoo hij dien bij de schapen vindt, en verscheurt met zijne scherpe tanden diens ingewanden, terwijl hij het arme dier den lompen poot op den nek plaatst. Het zwaarste schaap, ja de grootste ree draagt hij in den muil naar zijn hol; daarbij houdt hij, terwijl hij groote sprongen maakt, het dier zoo hoog, dat het den grond niet raakt, maar de bloedsporen in de sneeuw verraden hem dikwerf, en de wolf zal niet ten tweeden male ongestraft de schaapskooi binnendringen.

Moet hij vluchten, dan houdt hij den neus dicht bij den grond, werpt uit zijne fonkelende oogen een hellen glans en doet de haren op zijn nek en schouders loodrecht staan. Hij teekent dan met zijn hangenden staart diepe voren in de versch gevallen sneeuw. Gelooft hij zich in veiligheid, aanstonds staat hij stil en zweept de lendenen met den staart. Indien hij door vele honden tegelijk aangevallen wordt, poogt hij hen dood te loopen; is hun getal al te groot, dan luistert hij naar zijne lafheid en laat zich moedeloos door de honden verscheuren. Soms echter weet hij, door een paar honden te dooden, aan de overigen ontzag in te boezemen. Hij bezit verscheidene middelen om aan de vervolging der menschen te ontkomen; maar ziet hij zich eenmaal in hunne macht, dan vergeet hij zich te verdedigen en geeft zich als een rechte lafaard aan den dood over. Zoo handelt alleen een eerlooze moordenaar, welke zich zijner schuld bewust is.

In Polen, Hongarije en Rusland richt de wolf menigmaal schrikbare verwoestingen aan. Zooals wij reeds boven zegden, worden zij daar veelvuldig gevonden. Niet alleen zijn schier alle dieren dier streken het doel hunner aanvallen, maar ook dikwerf bespringen zij kinderen, ja volwassenen, werpen zich op sleden en verscheuren, uitgehongerd en daardoor in de uiterste woede, alles wat onder hun bereik komt. In groote troepen trekken zij door de bosschen en wildernissen en wagen het zelfs kudden wilde stieren en andere gevaarlijke diersoorten aan te vallen. Voornamelijk bewijst het hunne vraatzucht, dat zij op eerbiedigen afstand de legers volgen en na den slag zich met de lijken der gevallenen verzadigen. De oorlog in Italië in 1859 en die in Bohemen in 1866 hebben aan vele soldaten een graf in de maag van wolven bezorgd.

In het Westen van Europa doodt men den wolf, zooals men dit het best en het spoedigst kan. In het Oosten daarentegen heeft men bepaalde gebruiken bij het vangen en dooden der wolven. De bewoners van Siberië en andere noordelijke landen pogen ze te vergiftigen; zij leggen op plaatsen, waar zij wolven verwachten, stukken vleesch, met vergif gevuld, neder en bevrijden zich op deze wijze van menig roofdier. In Hongarije graaft men diepe kuilen en overdekt deze met takken en bladeren; valt een wolf in een kuil, dan verhongert hij of wordt doodgeschoten. De Kozakken eindelijk brengen het roofdier op afschuwelijke wijze om het leven. Te paard gezeten, vervolgen zij den wolf en werpen hem, zoodra hij in hunne nabijheid komt, een ijzeren angel in het lijf, welke aan het eind van een touw is vastgemaakt, waarvan het andere eind aan den zadel gehecht is. Indien de angel gegrepen heeft, geeft de Kozak zijn paard de sporen, en de wolf wordt zoolang voortgesleept, tot hij den geest gegeven heeft.

Willem Tell.

(Slot.)

Langen tijd verdroegen de Zwitsers deze gewelddadigheden met geduld in de hoop dat de landvoogden tot andere gedachten zouden komen; toen echter deze hoop niet vervuld werd, begaven zij zich naar den keizer, beklaagden zich over het onverantwoordelijke gedrag zijner landvoogden en verzochten herstel voor het gepleegde onrecht. Doch de keizer spotte met de gezanten der Zwitsers en verheugde zich in het vooruitzicht dat spoedig de dag zou aanbreken, waarop hij het land geheel in zijn macht zou hebben. Gessler, welke de gezindheid des keizers kende, bekreunde zich niet om de klachten der Zwitsers en ging voort met zijne willekeurige handelingen. Om het volk goed te doen gevoelen, dat het zijne onafhankelijkheid verloren had, plantte hij op de markt te Altorf een paal met een hoed, als zinnebeeld van den hertogelijken hoed van Oostenrijk, en beval dat ieder voorbijganger dien hoed eerbiedig groeten zou.

Wij zegden boven dat Arnold van Melchtal, den toorn van Landenberg ontvluchtende, zich naar het gebergte begeven had. Op zijn tocht kwam hij aan bij zekeren Walther Fürst, een landman te Attinghausen in Uri, welke zich eveneens over de onrechtvaardigheden der landvoogden te beklagen had. Hij bleef bij en sprak veel met hem over den ondragelijken toestand, waarin het land door de willekeur der Oostenrijkers gebracht was. Weldra voegde zich bij hem de reeds genoemde Stauffacher, die steeds bevreesd was dat men hem uit zijn 'al te fraai' huis verjagen zou. Deze drie vrijheidlievende Zwitsers kwamen tot het besluit om middelen te beramen ten einde de overmoedige landvoogden uit het land te verwijderen en de vroegere onafhankelijkheid terug te bekomen. Zij begrepen dat daartoe eene algemeene medewerking der Zwitsers noodzakelijk was en kwamen op het denkbeeld eene vergadering te beleggen van afgevaardigden uit de verschillende kantons, aan wier goedkeuring de gemaakte plannen zouden onderworpen worden. Te dien einde zouden door ieder der drie mannen 10 anderen uitgenoodigd worden, om in den nacht van het feest van den H. Martinus, 11 November 1307, op de afgelegen, door rotsen omgeven weide aan het Vierwaldstättermeer, het Rutli geheeten, tot eene vergadering bijeen te komen. Toen dit besluit genomen werd, dachten de driemannen weinig dat op den 11 November reeds een groote schrede op den weg der onafhankelijkheid gedaan zou zijn.

De dochter van Walther Fürst was gehuwd met Willem Tell, den held van ons verhaal. Willem Tell was een behendig jager, een volmaakt schutter, een geoefend schipper en boven alles een man, in wiens borst het vuur der vrijheid gloeide. Reeds lang had hem de afhankelijkheid verdroten, waarin zijn vaderland zuchtte, en niet weinig verheugde het hem dat de driemannen een poging zouden doen, om Zwitserland uit zijne slavernij te verlossen. Op zekeren dag wandelde hij over de markt te Altorf, kwam voorbij den hoed, maar ging verder, zonder zich te verwaardigen zelfs een blik er op te werpen. Dit werd aanstonds door de handlangers van Gessler aan dezen medegedeeld, hetwelk de onmiddellijke gevangenneming van Tell ten gevolge had. De landvoogd verweet hem, onder een vloed van smaadredenen, zijn gebrek aan eerbied jegens de overheid en drong bij hem aan dat hij nog den hoed op de markt zou groeten; doch Willem Tell wees dezen eisch met fierheid af en werd daarom veroordeeld om, op zekeren afstand van zijn zoon geplaatst, een appel van diens hoofd te schieten. Het wreede vonnis moest onmiddellijk ten uitvoer worden gebracht. Men geleidde Tell en zijn jeugdigen zoon naar de markt, plaatste hen op den bepaalden afstand van elkander, bond daarop den knaap en legde den appel op

zijn hoofd. De ongelukkige vader bood zijn leven aan om dat zijns zoons te redden, 't welk in het grootste gevaar verkeerde, want in den toestand waarin Tell zich bevond, was, in weêrwil van zijne behendigheid in het schieten, weinig anders te verwachten, dan dat zijn pijl niet den appel maar het hoofd zijns zoons zou doorboren. De landvoogd was echter niet te bewegen, en Tell zich aan zijn lot onderwerpende, legde aan, schoot, - en de pijl welke den appel doorboorde, viel met dezen achter den knaap neder. Een machtig gejuich steeg op uit de volksmenigte, welke van deze daad getuige was, en zelfs Gessler kon zich niet weêrhouden den bekwamen schutter te prijzen, doch een tweede pijl in zijn koker ziende, vroeg hij waartoe deze dienen moest. ‘Om u het hart te doorboren, wreedaard, als de eerste mijn zoon getroffen had,’ antwoordde Tell, nog buiten zich zelven door de daad, welke hij verricht had. In woede ontstoken liet de landvoogd hem aanstonds binden en in een vaartuig werpen, dat hem over het Vierwaldstättermeer voeren zou, waar hij opgesloten moest worden in een versterkt kasteel. Gessler zelf begeleidde zijn gevangene over het meer.

Men had eenigen tijd gevaren, toen zich een vreeselijke storm verhief, welke het vaartuig dreigde te doen vergaan. De stuurlieden, misschien onbedreven schippers, wisten het schip niet te sturen, waarom Gessler beval Tell van zijne boeien te ontdoen en hem de leiding van het vaartuig toe te vertrouwen. Tell richtte het schip nu naar eene in het meer vooruitstekende rots, greep pijl en boog, sprong op de rots en stiet met den voet het vaartuig in het meer terug. Hij vluchtte met den meesten spoed en verborg zich in het gebergte. Gessler had evenwel het geluk eveneens het land te bereiken en trok wraakademend naar Altorf terug, doch onderweg voelde hij zich het hart doorboren door een pijl, en stervend zeeg hij neder met den uitroep: ‘dat is een pijl van Tell!’ Dit geschiedde in een hollen weg in het gebergte nabij het vlek Kustnacht.

Deze daad van Tell bracht alom eene onbeschrijfelijke opgewondenheid te weeg en maakte hem tot den held, den lieveling van het geheele volk. Onder zulke geestdrift was het den driemannen gemakkelijk dertig mannen bijeen te brengen welke dan ook vergaderden in den nacht van 11 November in de weide van het Rutli. Zij erkenden dat door den dood van Gessler hun grootste vijand gevallen was, en nu nog hoofdzakelijk Landenberg moest verwijderd worden benevens eenige oostenrijksche edelen, welke zich eveneens onrechtvaardigheden ten opzichte van het volk hadden veroorloofd. Men bepaalde dat de zaak zonder bloedvergieten zou afgedaan worden en de bevrijding der kantonnen op den 1 Januari 1308 zou geschieden. Die plannen werden met den besten uitslag bekroond. Landenberg met al de overige oostenrijksche edelen, welke schuldig waren, werden op genoemden dag opgelicht en na een eed gezworen te hebben dat zij nimmer meer zich aan de rechten der Zwitsers vergrijpen zouden, zonder de minste beleediging over de grenzen gebracht. De gevangenneming van Landenberg verdient bijzondere vermelding. Op Nieuwjaarsdag gingen 20 dappere mannen uit Unterwald met kalveren, geiten en lammeren naar het kasteel van den landvoogd om hem die als een nieuwjaarsgeschenk aan te bieden. Landenberg ontmoette hen, terwijl hij zich naar de kerk begaf en beval hun de dieren op zijn slot te brengen. De eedgenooten verlangden niets beters; zoodra zij binnen het kasteel gekomen waren, overvielen zij de wachters, bonden en wierpen hen in de kelders van het slot. Hiermede was de sterkte in hun bezit, en Landenberg, niet durvende wederkeeren, vluchtte maar werd ingehaald en evenals de andere edelen over de grenzen gebracht.

Dat de Zwitsers hunne bergen en dalen van hun gejuich over eene

EEN FEEST OP HET SLOT.

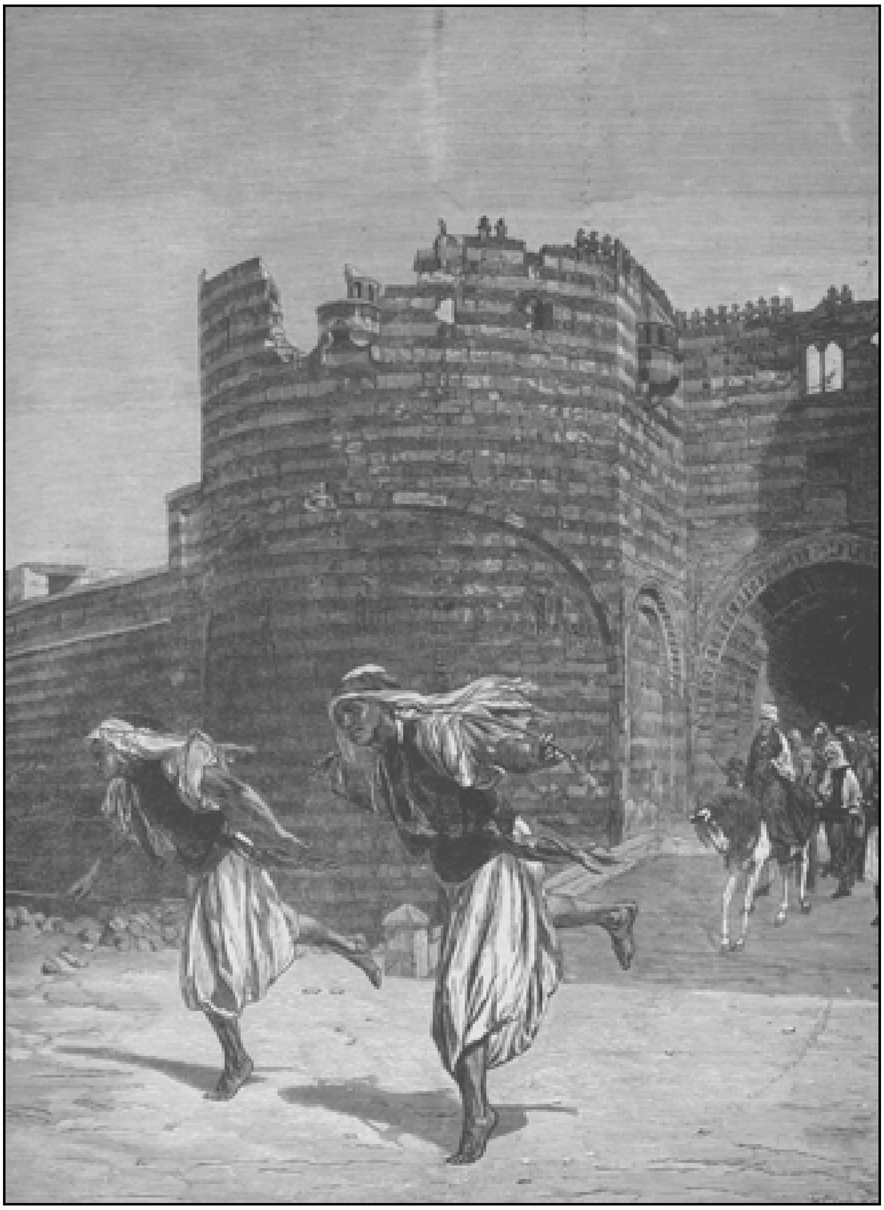

DE KOERIERS VAN DEN PACHA.

zoo gemakkelijk behaalde overwinning deden weêrgalmen, is licht verklaarbaar, en dat zij zich van alle vrees ontdeden, toen kort daarop keizer Albrecht stierf, ligt evenzeer voor de hand. Toch hadden zij nog een harden kamp te doorstaan, alvorens hunne afhankelijkheid voor goed herkregen was.

Keizer Leopold, die in 1310 den troon beklom, kon den smaad niet vergeten, welken de Zwitsers zijn huis hadden aangedaan. Van den eersten dag zijner regeering af maakte hij de noodige toebereidselen voor den oorlog, en toen na vijf jaren de rust in zijne overige staten hem geheele vrijheid van handelen gaf trok hij met een groot leger naar Zwitserland en drong door tot Zug. Doch hier werd hij door de Zwitsers, welke liever sterven wilden dan hunne onafhankelijkheid verliezen, aangevallen. Hoewel zwaar geteisterd zijnde, bracht Leopold zijn leger tot Morgarten. Hier had de beroemde slag plaats, welke het oostenrijksche leger vernietigde, den bloem der oostenrijksche edelen wegmaaide en den keizer voor goed den lust benam de Zwitsers in hunne rechten te krenken.

De geschiedenis verhaalt niets meer omtrent den verderen levensloop van Willem Tell. Na zijn heldendaad verdwijnt hij geheel van het tooneel. Slechts wordt door sommige schrijvers vermoed dat hij in 1350 bij een hoogen watervloed is omgekomen. Zijn pijl en boog worden als merkwaardige gedenkteekenen van de bevrijding der Zwitsers in het arsenaal te Zurich bewaard, terwijl het nageslacht een kapel heeft opgericht op de plaats waar Willem Tell den oostenrijkschen landvoogd doodde.

Een feest op het slot.

‘t Was feest op 't slot. Een arme vrouw
Stond beedlend aan de poort,
Zij vroeg een luttel stukje brood;
Haar beê bleef onverhoord.

En hongrig ging zij huiswaarts heen
Wierp zich op 't stroobed neêr,
Vóór 't feestmaal nog ten einde was,
Was de arme vrouw niet meer.

‘Komt vrienden, nu naar 't ijsvermaak
De sleden staan gereed,
De gracht van 't slot zij niet vergeefs,
Getooid in 't vreugde-kleed!’

De gasten juichten 't voorstel toe,
En lustig arden zij
Op de ijsbaan, in hun bont gehuld
Van 's levens zorgen vrij.

‘Wat is 't gelukkig rijk te zijn!’
Sprak menigeen, die 't zag-
O! dacht men wel aan de arme vrouw
Die ginds op 't stroobed lag?

De koeriers van den Pacha.

Africa's zonen hebben als turco's, zouaven en spahis in de fransche legers eene zekere vermaardheid bekomen, en ofschoon de kennismaking met de algiersche krijgers in levenden lijve voor velen alles behalve aangenaam was, zijn hunne typen toch voor den schilder en teekenaar een geliefkoosd onderwerp - Nevenstaande gravure, naar eene schilderij van Gerôme vervaardigd, biedt ons eene voorstelling van twee inboorlingen uit hetzelfde land, wier beroep niet van belang en eigenaardigheid ontbloot is.

Het zijn koeriers of renboden van den Pacha. Begint deze eenen oorlog, dan is 't hunne taak op de eerste plaats de groote groene vlag door Ali of Abukehr of, gelijk zij verhalen, door de handen van den Profeet zelf gewijd, van de hoofdmoskee te verwijderen en in den zonneschijn te doen fladderen. De Pacha legt dan de pijp der contemplatie ter zijde, bestijgt zijn spierwit krijgsros en rijdt naar het leger; zijn koeriers loopen op een draf hem vooruit, met luide stem roepend dat ‘de vijand aan den leeuw en den gier wordt overgeleverd of als aas aan de vogelen der lucht en de visschen der zee zal strekken.’

Is de Pacha in zijn legerkamp aangekomen, dan geeft hij aan de koeriers zijne bevelen, welke deze vervolgens aan de verwijderde stammen moeten overbrengen.

‘Mannen,’ zoo spreekt hij hun toe, ‘die vlug zijt als antilopen en sterk als luipaarden, rent met de vlugheid der gazellen, springt zoo ver de leeuw kan springen en bazuint het rond aan de bewoners der zwarte tenten dat Allah groot is en dat ik hun beveel enz.’ En hier volgt dan in dezelfde oostersche breedsprakigheid de lastgeving des gebieders; de snelvoetige, sterk gespierde zonen der woestijn, met hunne vast aangebonden gordels om de lendenen en witte tulbanden op 't hoofd, volbrengen de hun opgedragen bevelen met eene nauwgezetheid en vaardigheid, welke, gelijk fransche officieren uit Algiers getuigen, zelfs vaak aan de europeesche koeriers tot voorbeeld zouden kunnen strekken.

De heksensabbat.

I.

Een opmerkenswaardig verschijnsel is het dat het bijgeloof onder zekere vormen en gedaanten langer en hardnekkiger stand houdt in die streken, waar een onvruchtbare bodem slechts weinige voordeelen aan den bewoner oplevert, dan in andere waar een weelderige plantengroei hem meer rijkdom van voortbrengselen verschaft. De oorzaak hiervan te vinden ware wellicht niet moeilijk, wanneer wij er naar wilden zoeken, maar dewijl het hier daarvoor de plaats niet is, bepalen wij ons liever bij de bloote aanduiding van het feit.

Ook in mijne geboorteplaats - een klein dorp in de nabijheid van een onzer provinciale hoofdsteden - kon ik deze waarneming doen. Op ons dorp was nog vóór eenige jaren het geloof aan toovenaars en heksen in volle leven; niet alleen dat men sprak van vroegere heksen, welke voor zooveel en zooveel eeuwen hare macht hadden uitgestrekt over de geheele streek, maar men wees er nog dagelijks meer dan eene oude vrouw aan die, zooals de boeren zegden, *heksen* kon. Men was er zoo zeker van zijne zaak, dat men zelfs de plaats en den tijd wist aan te geven waar en wanneer de heksen vergaderden, om ter eere van Belzebub, den vorst der duivelen, sabbat te vieren.

Die plaats heb ik meermalen in mijne jeugd - het spreekt van zelf op klaar lichten dag - bezocht en waarlijk ik moet bekennen dat uren in den omtrek geene plaats

geschikter kon gevonden worden. Het is eene zandige, kale vlakte, waar niets hoegenaamd - zelfs geen heidestruikje - wilde groeien; zij is van alle zijden door even dorre zandheuvels ingesloten. Van oudsher droeg die vlakte den naam van den *heksenkamp* omdat, volgens de verzekering der dorpbewoners, die geheimzinnige wezens in den nacht van den eersten Donderdag op Vrijdag der maand op bezemstokken door de lucht daar heên reden. Geen boer van het dorp was er te vinden welke na den ondergang der zon het zou gewaagd hebben een voet op den *heksenkamp* te zetten of er bij maneschijn zelfs maar van de omliggende heuvels een blik op te werpen.

Zoo ging het ook mij in mijne jeugd. Ik had zooveel hooren fluisteren over de macht der heksen, wat men, uit vrees van hare vijandschap en wraakzucht gaande te maken, niet luide durfde verhalen; zooveel, zoo ontzettende tooneelen van boosheid en helsche wraak had ik hooren beschrijven bij het halfduister van de avondschemering en op mompelenden toon, dat ik, zooals allen op het dorp, de zekere overtuiging koesterde dat er niet alleen personen geweest waren, welke met den vijand van het menschdom een schriftelijk verbond hadden gesloten, maar dat zelfs bepaalde personen, welke men mij meermalen had aangewezen, ten gevolge van zulk verbond over eene meer dan menschelijke macht konden beschikken.

Verdere opvoeding evenwel, gepaard aan den voortgang mijner jaren, verzwakte langzamerhand die soort van overtuiging, welke dan ook ten laatste geheel moest plaats maken voor betere, en zeker meer menschlievende begrippen. Eens van het vooroordeel genezen wilde ik ook anderen in diezelfde weldaad doen deelen en daarom beproefde ik alles wat in mijne macht was om bij hen die dwaze gedachte uit te roeien. Ik wierp mij dus op als bestrijder van het bijgeloof, doch werd door de boeren begroet als voorvechter der dwaling, en het ging zoover dat ik met den vinger werd nagewezen als een gevaarlijk mensch, waarvoor men zich moest wachten.

Het baatte mij niet dat ik de hekserij voorstelde als een oud overblijfsel van het heidendom dat vóór de prediking der Christenleer alom in ons vaderland heerschende was. Herhaaldelijk had ik het gezegd dat de heidenen ten tijde der volle maan 's nachts hunne woningen verlieten om door dans en zang de godheid te vereeren welke zij zich in de maan voorstelden, waartoe zij de eenzaamste plaatsen op de kruinen der bergen, op de uitgestrekte heidevlakten of in het diepe van het woud uitkozen; dat deze gebruiken niet alleen in stand waren gebleven, niettegenstaande de invoering van het Christendom en alle wetten en capitulariën van koningen en keizers, maar dat zij zelfs van lieverlede nog in kracht hadden gewonnen dewijl de bedorven hartstochten van den mensch hoe langer zoo meer in het spel waren gekomen.

Maar niets mocht mij helpen. De boeren wisten te goed dat Belzebub, de vorst der duivelen, zijn vertrouwelingen samenriep door een teeken aan de lucht, voor ieder onzichtbaar die geen ingewijde was; dat zij, nu eens op een bezemsteel, dan weêr op een bok door de lucht reden en daarbij zekere tooverwoorden uitspraken; dat zij eindelijk, na hunne hulde aan hun heer en meester bewezen en van hem in ruil daarvoor zekere zalven en tooverkruiden ontvangen te hebben, zich aan zedelooze danspartijen, goddelooze parodieën van den christelijken eeredienst enz. overgaven, om daarna aan te zitten aan een gastmaal waarvan de voornaamste gerechten bestonden uit padden en slangen, uit het bloed van ter dood veroordeelden en van kinderen, die zonder doopsel gestorven waren.

Zoo was de *heksenkamp* voor onze boeren eene merkwaardige, maar tevens afschrikwekkende plaats geworden, waaraan zij tal van verhalen hadden vastgeknoopt, welke hen ongelukkigerwijze stijfden in hun bijgeloof. Een toeval versterkte hen

nog meer in hunne valsche overtuiging terwijl het mij een sprookje leerde dat tot dien tijd voor mij verborgen was gebleven. Ik zal beiden verhalen.

II.

Eens dat ik mij wederom veel moeite had gegeven om eenige dorpelingen te genezen van hetgeen ik hunne dwaasheid noemde, sprak een van hen mij met een uittartenden lach aan:

'Wat gij daar zegt is alles goed en wel, maar overmorgen is het Vrijdag; durft gij dan in den nacht van Donderdag op Vrijdag tusschen middernacht en één uur op den *heksenkamp* te gaan?'

Een paar boeren lachten bij deze uitnoodiging om van mijn moed en tevens van mijn onwrikbaar vertrouwen op de waarheid mijner bewering blijk te geven; de meesten echter gaven de duidelijkste bewijzen van afkeuring.

'Dat is niet goed, Caspar,' zegden zij, 'want hij zou in staat zijn er heen te gaan en zoo zoudt gij de oorzaak worden van....'

De uitdaging had intusschen op mij hare uitwerking reeds gemaakt; zij bracht mijne eigenliefde in het spel en riep terzelfder tijd al mijne oude herinneringen uit den jeugdigen leeftijd in mijn geheugen terug; ik was niet bang en wilde dat toonen, zoodat ik terstond toesloeg.

Dit bracht eene geheel andere uitwerking te weeg dan ik verwacht had. Om strijd bad en smeekte men mij van mijn voornemen af te zien; allen waren eenstemmig om mij te verzekeren dat mij kwaad zou overkomen zoo ik niet aanstonds mijn woord terug wilde nemen, en dat ik mocht ik bij toeval aan dit eerste gevaar ontkomen, zeer zeker latere rampen niet zou ontgaan. Tal van voorbeelden, het een al afschrikwekkender dan het andere, werden aangehaald, de namen van vele personen werden mij genoemd om mij te overtuigen dat ik het lot niet zou ontgaan dat hen eens getroffen had. Maar nu was ik op mijne beurt niet over te halen; ik verwijderde mij dus met het vaste voornemen om op het gestelde uur naar den *heksenkamp* te gaan.

Ik zal hier al de drangredenen, nog door zoovelen aangewend om mij van mijn roekeloos voornemen te doen afzien, niet vermelden; zij konden mij niet doen wankelen. Een bede echter verwonderde mij omdat zij voortkwam van eene oude arme vrouw, welke voor eene heks doorging en waaraan ik uit medelijden somtijds een aalmoes had gegeven. Zij ook, zij bezwoer mij met tranen in de oogen niet naar den *heksenkamp* te gaan, 'omdat mij een ongeluk treffen zou.'

Ik geloofde hare woorden niet en bleef bij mijn voornemen volharden. Om echter aan die eindelooze reeks van vreesachtigen te ontkomen, die mij met hunne smeekingen lastig vielen, verwijderde ik mij in den namiddag van Donderdag en ging ik naar een naburig gehucht bij een vriend den dag verder doorbrengen. Daarom was ik de heide dwars over gegaan en had ik over menige half drooge sloot moeten springen. Tegen den avond kwam ik terug en sprong niet verre van den *heksenkamp* weder over eene niet zeer breede gracht. Ik verstuikte mijn voet en zag mij in de onmogelijkheid alleen mijne woning te bereiken; ik moest dus afwachten dat deze of gene voorbijganger mij wilde helpen.

Hierin ten minste was ik niet geheel en al ongelukkig, want weldra kwam een boer langs die plaats en toonde zich bereid om mij aanstonds zijn hulp te verleenen. Op zijn arm leunend hinkte ik naar huis en kwam nog juist vroeg genoeg op het dorp aan om door velen gezien te worden.

Nu eerst las ik op de gezichten der dorpsbewoners welke gevolgen dit in alle deelen zoo natuurlijk ongeval moest hebben. Zij beschouwden mij met schrik, maar zwijgend. Weldra evenwel kon ik hooren hoe men elkander toeriep, dat ik nu reeds de straf voor mijne vermetelheid moest dragen. Ik dacht onwillekeurig aan de woorden der oude vrouw, welke ik nog voor weinige uren in den wind had geslagen, en kon mijn wrevel niet verbergen over den noodlottigen samenloop van omstandigheden.

Een der eerste bezoekers welke zich na mijn ongeval bij mij aanmeldden was de dorpsgeneesheer; hij was het ware beeld van die oude plattelands doktoors, die een diepe minachting gevoelden voor de hedendaagsche boeken der geneeskunde en met die boeken voor alle geneesmiddelen welke zij zelf niet als geheel en al doeltreffend hadden leeren kennen. Toch wist onze doktoor nog dikwijls raad waar jongere en meer bestudeerde geneesheeren te kort schoten. Maar waar hij bovenal meester was, op het gebied van verhalen en legenden kon niemand hem evenaren. Als onvermoeid verteller wist hij alles wat er uren in den omtrek merkwaardigs was voorgevallen of wat er sinds eeuwen verhaald werd van allerhande wonderbare sagen en vertellingen.

De doktoor bewees mij eerst zijne diensten en bleef toen bij mij tot laat in den nacht. Daar ik gaarne zijn gevoelen over de zoogenaamde hekserij wilde weten sprak ik hem aldus aan:

‘Ziedaar nu, doktoor, een louter toeval dat aan de menschen stof zal geven om te praten.... Ik wilde zoo gaarne een dwaas vooroordeel uitroeien, en nu werk ik zelf mede om het kracht bij te zetten.’

De oude doktoor haalde de schouders op en nam een snuifje. Eenigen tijd bleef hij zwijgend, en ik wachtte mij wel om het stilzwijgen verder te verbreken, want ik begreep wel waarop hij wilde neêrkomen. Eindelijk begon hij:

‘Zie, vriend, hierin zijt gij niet redelijk; laat toe dat ik u zulks verklaar. Meent gij niet met mij dat, als alles te gelooven een teeken is van een zwakken geest, niets te gelooven een kenmerk is van een geest die niets krachtiger is? Het is gemakkelijk om iets aan het bloote toeval te wijten, maar dat toeval juist bewijst dat ons verstand te kort schiet. Gij weet, niet waar, dat ik niet bijgeloovig ben?’

Deze laatste vraag was wat men een oratorischen slag - om - den - arm zou noemen; de doktoor maakte daar altijd gebruik van als hij ging spreken van iets waaraan hij geneigd was geloof te slaan.

‘Neen,’ zoo ging hij voort, ‘ik ben niet bijgeloovig, God dank! Maar als ik duidelijke, tastbare bewijzen heb dan *moet* ik toch wel gelooven. Zoo, bij voorbeeld, heb ik er anderen gekend welke het geheim der heksen op haren sabbat wilden achterhalen en juist aan hen gebeurde steeds een ongeluk waardoor zij in het volvoeren van hun voornemen verhinderd werden. Het is zonderling maar niet minder zeker en zoo ik u daarvan spreek is het uit volle overtuiging en met kennis van zaken als een man die vele gevallen van dien aard heeft onderzocht. Zoo was het ook het geval met Jan Hendriksen en Peter Thomassen.... Maar deze hadden hunnen spotlust te veel botgevierd en het was dan ook niet een eenvoudige les welke zij kregen, maar de duivel had voor hen wat ergers bewaard.’

‘En wat?’

‘Gij kent het kruis bij den moeraspoel, niet ver van den *heksenkamp?’*

‘Ja, daar werd een man in het moeras verstikt gevonden. Maar de zaak is mij toch niet in hare bijzonderheden bekend.’

‘Het is een lang verhaal hetwelk ik u later wel eens zal vertellen.

Het is zeer wonderbaar en boeiend.’

‘O, vertel het mij dan nu?’

‘Neen, het is te akelig; gij zoudt er van droomen en boven alles hebt gij rust noodig.’

De grijsaard bleef halstarrig weigeren; hetgeen mij verwondering baarde want het was zeker de eerste keer dat hij zich moeilijk toonde waar het er op aankwam om te vertellen. Ik herinnerde mij echter dat het dorpsbijgeloof zegde dat het gevaarlijk is in den nacht van Vrijdag te droomen van heksen en toovenaars.

Ik drong dus niet meer aan, want nu wist ik dat alle moeite vergeefsch zou zijn.

Den volgenden dag deed mij de doktoor in de schaduw van een kastanjeboom en voor de deur mijner woning het volgende verhaal, waaraan niets ontbrak dan het halfduister der avondschemering om het al zijn geheimzinnige kleur te geven.

(Wordt vervolgd.)

Van het oorlogsveld.

Bij de inneming van Montrichard kwamen een pruisich officier en eene afdeeling troepen in het huis der markiezin B., eene oude dame, welke niet het voorbeeld harer vluchtende buren had gevolgd. De officier scheen den naam te kennen daar hij bij de bewoners der plaats navraag had gedaan of de markiezin nog daar woonde. Hij trad met zijne lieden het kasteel binnen; stampvoette, raasde en tierde, totdat eindelijk de markiezin verscheen. Hij eischte een middagmaal voor zijne lieden; spuwde op het tapijt, wierp met een stoel een spiegel stuk; smeet een kostbare vaas tegen den grond, vernielde een pendule, welke op den schoorsteenmantel stond - om kort te gaan, hij gedroeg zich schandelijk. De oude dame was bijster verschrikt. Het middagmaal werd opgedragen. De officier had veel aanmerkingen over den wijn, en ten slotte beval hij zijnen lieden om de flesschen het venster uit te werpen, totdat er betere wijn zou gediend zijn. Hij dineerde afzonderlijk en behandelde de dienstboden met de grootste onbeschaamdheid. Toen hij genoeg gegeten en gedronken had, verlangde hij wederom de vrouw des huizes te spreken. Men deelde hem mede, dat zij ziek te bed lag; zij was ten gevolge van den schrik ongesteld geworden. ‘Waar? Ah, zoo, in deze kamer. Maar daar wil ik slapen.’ De dame moest opstaan en het vertrek verlaten; de officier betrok de kamer, vernielde eenige zaken, en legde zich gekleed te bed. Na verloop van eenigen tijd schelde hij op eene vreeselijke wijze. Er verscheen een bediende. De officier schreeuwde hem toe dat de markiezin en al de bedienden binnen moesten komen. Verschrikt en vreezende voor nieuwe mishandelingen gehoorzaamden zij aan 't bevel des officiers. Deze zette zijn helm af, maakte eene hoffelijke buiging en zegde: ‘Mevrouw, ik heb eene gelofte vervuld. Was uw gemaal niet markies B.?’ - ‘Ja, hij was kapitein bij het 1^{e} regiment huzaren toen de Franschen een inval deden in Pruisen.’ - ‘Ja, ik weet het: hij stond bij dat regiment. Welnu, mevrouw, dan moet ik u zeggen, dat hij in het huis mijner grootmoeder kwam, nadat mijn vader bij Jena gevallen was. Gij meent dat ik mij hier gemeen heb gedragen, maar ik weet hoe kapitein B. bij ons heeft huisgehouden. Als knaap heeft men 't mij honderdmaal verteld, en het verhaalde leefde in mijne herinnering voort, ik zal u de vreeselijke bijzonderheden niet mededeelen. Ik deed echter eene gelofte, toen ik de kinderschoenen te nauwernood ontwassen was - en thans heb ik haar ten deele vervuld. Goeden dag mevrouw; ik wil geen nacht onder uw dak doorbrengen. Mijne soldaten zullen u beschermen.’ De officier zette den helm op en ging heen.

Pruisische douanen.

De eenzame woning, op onderstaande gravure voorgesteld, is een pruisisch douane-kantoor op de fransch-pruisische grenzen. Op een avond, een paar dagen voor Nieuwjaar, kwam er eene bejaarde fransche vrouw voorbij, de pruisische posten en douanen hielden haar aan met de vraag, of zij niets had aan te geven en waarheen zij zich zoo laat nog begaf. 'Aangeven?' hernam de vrouw pijnlijk, 'ik ben de gravin B... ziehier mijne papieren. Nog vóór weinige maanden de rijkste bewoonster van den omtrek heb ik door den verwoestenden oorlog al mijne bezittingen verloren. Mijn eenige zoon en troost is als luitenant der mobile garde bij de inneming van Montmedy in pruisische handen gevallen en zit als krijgsgevangene te Mentz. Weiger het eene moeder niet, dat zij te voet de reis daarheen onderneemt, om haar eenig kind op Nieuwjaar hare beste heilwenschen aan te bieden.' De pruisische beambten overtuigden zich door de papieren der dame van de waarheid harer woorden en diep geroerd lieten zij haar haren weg vervolgen.

Na het gevecht van Villiers bij Parijs werd een korte wapenstilstand tusschen de beide legers gesloten om de aan weerszijden gevallen dooden te begraven. 't Was aan de broeders der Écoles Chrétiennes voorbehouden deze treurige en indrukwekkende taak ten uitvoer te brengen.

Gedurende zeven achtereenvolgende uren werkten zij zonder ophouden. De pruisische soldaten verzamelden de lijken achter de spoorweglijn, en plaatsten ze in wagens, welke zij de Franschen vol terugzonden. Het meerendeel der dooden was van alles beroofd; bijna niets scheen aan den valkenblik van de maraudeurs ontsnapt te zijn. De weinege gedachtenissen, welke de broeders der Écoles Chrétiennes vonden, werden met zorg ter zijde gelegd om aan de familiën te worden ter hand gesteld.

Het witte lijkkleed hetwelk den grond bedekte, de van bladeren beroofde boomen, welke hunne takken naar den hemel uitstrekten, de geopende groeven, in welke de verstijfde en loodkleurige lijken in hun eeuwigen slaap op een kalkbed lagen; de zwarte gestalten, welke zich op deze overgroote uitgestrektheid sneeuw afteekenden, welke den grond overdekte, dit alles droeg bij tot het indrukwekkend tooneel. De broeders der christelijke leering zetten stilzwijgend hunne zending voort. De pruisische officiers zelven waren er door getroffen. 'Wij hebben nog nooit iets dergelijks in Frankrijk gezien,' zegde een van hen. - 'Behalve door de liefdezusters,' antwoordde een zijner krijgsmakkers.

PRUISISCH DOUANE-KANTOOR.

Het werd nacht en het sombere werk ging slechts langzaam voort. Hoe men zich ook haastte, er lagen nog lijken op den rand der grachten; 't was eene vreeselijke duisternis. De slag der houweelen in den harden grond deed een dof geluid hooren, de legerwagens werden langs den weg geschaard, de grond werd gelijk gemaakt en de broeders legden hunne spaden neder. De wapenstilstand liep ten einde; men kwam van weêrskanten overeen, het werk den volgenden dag te hervatten en de geestelijke broeders, welke door dit harde werk zeer vermoeid waren, keerden in de rijtuigen langzaam naar Parijs terug, terwijl de in dichte vlokken vallende sneeuw uit den donkeren nachtelijken hemel het lijkkleed over de begravenen spreidde. Opmerkelijk is het dat in deze eeuw van ongeloof, nogtans twee derden der gevallenen scapulieren en medaljes droegen.

Te Peltre, bij Metz, bestond een gesticht, onder de leiding van de zusters der Voorzienigheid, waar niet alleen de arme kinderen onderricht en verzorging bekwamen, maar waar ook de arme zieken, uit den geheelen omtrek, dikwijls zoo ellendig en verlaten, liefderijk verzorgd werden. Dit gesticht bezat onder anderen eene kapel die 350 personen kon bevatten, een noviciaat voor 80 kloosterlingen en een pensionaat voor 130 leerlingen.

Toen de oorlog uitbarstte begon het gesticht zijne schulden af te doen en dacht er aan nieuwe vergrootingen te maken. Tusschen de fransche en duitsche voorposten geplaatst, zelfs onder een der forten, werd het huis dikwijls baldadig aangevallen en door overgroote requisitiën benadeeld, toen eindelijk den 27 September een pruisisch opperofficier kwam aankondigen, dat dorp en klooster zouden in brand gestoken worden.

De zusters verlieten het huis zonder iets meê te nemen dan de kleêren, welke zij aan het lijf hadden en een half uur later stond het liefdadige gesticht in brand: meubelen, sacristie, kleêrkamer, bibliotheek, voorraad - alles, alles werd de prooi der vlammen. Met de ziekenzusters meê zijn er 200 dezer liefdadige vrouwen, welke meestal geene familie meer hebben; zonder dak, zonder kleêren, zonder voedsel, zonder moederhuis.

De bisschop van Metz zegt in een brief: 'Mijne oogen hebben geene tranen genoeg om te weenen over zooveel rampen en geen woord kan weêrgeven wat ik lijd in mijn hart als bisschop, vader der geloovigen en als Franschman! Edelmoedige zielen, deelt in onze smarten. Geeft ruimschoots aan die nederige dochters welke zich bij u zullen aanbieden, en dat God u zegene, Hij, die geen glas water onbeloond laat.'

[Nummer 24]

GROENTEVERKOOPSTERS TE STRAATSBURG.

Groenteverkoopsters te Straatsburg.

Even als bij ons in de groote steden komen nu en dan, het meest op de marktdagen, de bewoners van het platte land de Straatsburgers aan hunne vorige kleederdracht herinneren. Dan vindt men een bonte mengeling van moderne en antieke kostumen. Op de markt en in sommige straten hebben de boerinnen, die van buiten zijn gekomen, zich met hare vruchten en groenten nedergezet, en de Straatburgsche vrouwen komen de laatsten bezichtigen en koopen. Welk een kontrast. Die jonge deern met een mand vol wortelen en knollen aan hare voeten draagt een lichtkleurigen rok, van onderen met breed lint omzoomd, over het fluweelen of lakensche jak een gekleurden doek, die op de borst het keurslijf half of geheel bedekt. De muts heeft den vorm van een kap maar eischt den eersten blik door den breeden strik, die boven het voorhoofd er op is gelegd. Een helder wit, soms gekleurd voorschoot en een paar lage en eenvoudige schoenen voltooien het kostuum.

En de dame met hare sleepjapon, haren mantel of shawl, haar reusachtig chignon, dat het mikroskopisch hoedje nog kleiner maakt? Zij trekt den neus tegen de eenvoudige Elzasche boerin, maar vergeet dat zij in hare jeugd eveneens gekleed was, dat het verschil tusschen haar en het eenvoudige landmeisje slechts hierin bestaat, dat dit de voorvaderlijke kleederdracht heeft bewaard, en zij zich aan de voorbeeldelooze tirannie der mode heeft onderworpen.

De laatste Duitsche Noordpool-expeditie, door een der reizigers medegedeeld.

In den avond van den 3^{en} Juni begaven wij ons aan boord van de noorweegsche stoomboot *Hakon Jarl.* De duizende gaspitten van Hamburg verloren wij weldra uit het oog, maar lang nog wees ons de lichtzee aan het uitspansel de plaats waar de trotsche Hansestad hare schatten opeenstapelt. Langzamerhand werd de Elbe breeder en, zonder het haast te bespeuren, hadden wij het vasteland achter ons en klepten de raderen der boot door de Noordzee. Den volgenden voormiddag voeren wij Cuxhaven voorbij en eenige uren later dook Helgoland ten Zuid-Westen achter ons weg in de baren. In den avond van den 5^{en} Juni voer de *Hakon Jarl* in de haven van Christiaansand. Den 7^{en} bereikten wij Stavanger en den 8^{en} Bergen waar wij twee dagen verwijlden. Den 12^{en} landden wij in de haven van Drontheim (Trondhjem) en wachtten hier drie dagen het vertrek der stoomboot *Fordensjold* af.

Zoowel wat de inrichting der boot als wat ons reisgezelschap betrof, was dit eene gunstige verandering. Dit laatste bestond uit een half dozijn noorweegsche officiren welke in de omstreken van Tromsoë en in Finmarken geografische opmetingen en grensregelingen te doen hadden, en uit een vrij goort getal Engelschen, welke gedeeltelijk Noorwegen bezochten om zijn voortreffelijk vischwater, gedeeltelijk ook - en hieronder behoorden vooral de ‘Ladies’ - de verre reis ondernomen hadden, enkel om het genoegen te smaken, aan den Poolcirkel de zon te middernacht te zien opgaan en zich dan, ter eeuwige gedachtenis, gaten in japonnen en hoedendoos, door middel van een brandglas, te branden. Zoo vindt men hen overal - Albions ‘bovenste tienduizend’ - aan de Noordpool, op de bergtoppen en de gletschers der Alpen, onder

de banditti van Calabrië en, wat erger is, onder den dolk van de Grieken der negentiende eeuw!

Den 17^en^ Juni passeerde onze boot den Poolcirkel, waar, langs de kust, de dennewouden ons niet langer met hun donker groen vergezelden, ofschoon hun gebied in het binnenland zich nog iets verder Noordwaarts uitstrekt. En sinds dien 17^en^ Juni heeft de nacht zijne schaduwen over ons niet meer uitgebreid, verlaat het zonlicht ons niet meer. In de eerste dagen verborg een dichte nevel de zonneschijf voor onze oogen zoodat ik haar maar een enkele maal, weinige minuten na middernacht, te zien kreeg. Daar zwom zij ongeveer tien graden boven den horizon achter den verdunden nevel met een, niet rood, maar oranjekleurig licht; zij klom ook tegen den middag niet veel hooger en wist van geen on dergaan. Het is of er geen tijd van rusten bestaat en plassend en klep perend wervelen de zeevogels, waarvan die Poolstreken wemelen, nacht en dag om en over u dooreen.

Wat een moeite heb ik mij gegeven om het indringende licht te keer te gaan en in den slaap verkwikking te vinden voor mijne matte oogleden, voor dat ik gewoon was aan dien altoosdurenden dag!

Drie malen traden wij op de Lofodden-eilanden aan wal en bewonderden daar de wilde natuur: rotsspitsen, welke de hoogte van 3000 en meer voeten bereiken en een eeuwigen mantel dragen van sneeuw, welke neergolft tot op haren voet; groenende weiden van haar winterkleed ontdaan, doorsneden van stortbeken, welke hare snelheid danken aan hare sprongen over de rotsen en daarbij watervallen vormen, waarin zij zich haast oplossen in schuim. Geene houtsoort, welke hier tiert, dan enkel de witstammige berk, wiens sappen de winterkoude trotseeren.

De boot is gedurig van alle zijden met visschersvaartuigen omringd; alle handen zijn bezig met het vangen en kaken der baringen terwijl de stokvisch aan den oever op de klippen te droogen ligt. Een walvisch is hier geen ongewoon verschijnsel meer en in de zeeëngten en op de vooruitstekende kapen wemelt het van eiderganzen, eenden, duikers en alklen. Zoo bereikten wij den 19^en^ Tromsoë, waar het negen maanden winter en drie maanden zomer is; toch eene tierige handelstad, het middelpunt tusschen Archangel en de Witte Zee eenerzijds, en de havens van Noorwegen anderzijds.

Hier moest eigenlijk eerst onze Noordpool-expeditie voor goed aan vangen. Wij huurden een kleinen schoener voor den tijd van drie en een halve maand. Het vaartuig had eene kajuit, van twee kooien en een kachel voorzien, en voerde drie booten waaronder eene harpoeneer-boot. Reeds eenmaal had de kapitein de reis naar de Poolzee als stuurman medegemaakt en ook voor onze harpoeneer-boot namen wij van Tromsoë een harpoenier meê, die zijn werk verstond. Behalve onze verdere uitrusting kostte ons de schoener voor den bepaalden tijd 1800 thaler of ruim 3200 gulden; bovendien was de helft van hetgeen wij op de jacht zouden buit maken voor den kapitein en de manschappen.

Den 3^en^ Juli lieten wij het vasteland van Noorwegen achter ons. Voor eene lichte bries breidde onze schoener *Skjon Walborg* alle zeilen uit. Doch op de hoogte van Fugloë - Vogeleiland - hielden tegenwinden ons eenige dagen ten anker, waarvan wij gebruik maakten om in onze booten naar het eiland over de roeien en een der merkwaardigste broedplaatsen van het hooge Noorden te bezoeken. De 2000 voeten hooge, steile rotswanden van dit eiland, vonden wij letterlijk bedekt met papegaai-duikers, kormoranen, alken, meeuwen en andere vogelsoorten, die ons bezoek met een oorverdoovend geraas, ieder in hare taal, bejegenden. Den 8^en^ Juli

lichtten wij weder het anker en zetten koers naar het Noorden, met Fugloë ten Westen en de Noordkaap ten Oosten. Den 11^{en} voeren wij voorbij het Beren-eiland en den volgenden nacht werd ik door den kapitein uit den slaap gewekt, met de boodschap, dat wij tusschen het drijfijs geraakt waren. Snel ijlde ik naar het dek, en nooit vergeet ik het schouwspel, hetwelk zich daar aan mijn oog vertoonde. Zoover mijn blik reikte, was de zee met grootere en kleinere ijsschollen overdekt, welke zich hier en ginds tot uitgestrekte ijsvelden aanéénsloten, doch zich nergens tot bergen opéénstuwden. De schollen waren op de oppervlakte rein wit, als besneeuwd; de kanten en scheuren waren groen als het zeewater aan ondiepe kusten, terwijl de zee in de breedere of smallere watergangen tusschen de schotsen en ijsvelden, door hare blauwe tint, hare diepte verried. Talrijke vluchten watervogelen zwermden om het schip of vischten in de openingen naar de weekdieren, welke, in den vorm van doorzichtige ijsstukken, in menigte aan de oppervlakte dreven. Overal, op de ijsvelden en in de waterwegen, vertoonden zich zeehonden waarvan onze kogels ons een rijken buit bezorgden. De thermometer teekende dien nacht 2½ graad Réaumur doch daalde in het water tot 5 graden onder het vriespunt.

Nog eenigen tijd zeilden wij in de open kanalen voort doch meer en meer begon het ijs ons den doorgang af te sluiten en het gebeurde niet zelden dat ons schip krakend op eene schots of ijsveld stiet. Eindelijk zagen wij ons den weg geheel afgesneden en werden wij genoodzaakt ons, met het ijs, naar het Zuid-Westen te laten afdrijven, totdat er zich een nieuw bevaarbaar kanaal voor ons opende. Zoo voeren wij verscheiden dagen in zig-zag en, daar de weg naar het Noord-Oosten zich hoe langer hoe meer voor ons sloot, zetten wij koers naar het Noord-Westen, waar de zee ons beter vaarwater aanbood.

Een eigenaardige witte nevel, welke zich niet uit de onderste luchtlagen ophief, verried ons de nabijheid van land, doch de atmosfeer was niet helder genoeg om er nog iets van te onderscheiden. Onder een hevigen stormwind bogen wij den 15 Juli om de Zuidkaap van Spitsbergen en in den vroegen morgen van den 16^{en} dreef de wind de nevelen uit een en lag de kust met hare hoekige rotsbergen en blauwe glinsterende gletschers voor onze oogen. De door de zon grillig verlichte, 4000 voeten hooge Hornsundstind stak met zijne loodrechte naaldvormige spits hoog boven het landschap uit. Inmiddels was de wind gaan liggen en verdween daardoor voor ons de kans om ergens aan de kust eene ankerplaats te zoeken. Wij zetten de jachtboot uit en roeiden naar de kust waar schuimend en klaterend de branding brak op de afbrokkelende klippen. Een poolvos was

de eerste inboorling welken wij op Spitsbergen ontmoetten; om ons welkom te heeten gaf hij aan het strand eene proeve ten beste van zijne vaardigheid in de vangst der zeevogels en met eene eidergans op den rug sprong hij vlug voor ons uit.

Drijfhout en walvischribben liggen langs de kust aangedreven. Op een donkeren moerassigen bodem ontwikkelt zich een tamelijk veelvuldige plantengroei: boven bonte mossen en kruipplanten tieren de veelkleurige bloesems van de saxifraag (steenbreker) en den ranonkel. Eerst tegen 5 ure van den volgenden morgen keerden wij met het gedoode watergevogelte naar den schoener terug en landdden denzelfden namiddag ten Zuid-Westen van twee uitgestrekte gletschers, welke loodrecht in de zee afdalen, in de nabijheid der duin-eilanden (Dunoëarne).

Ook hier vonden wij, als overal, alles met gevogelte overdekt en, na een oponthoud van vier dagen, zeilden wij Spitsbergens Zuidkust weer om, en beproefden nog eens den gordel van drijfijs te doorbreken en naar het Noord-Oosten in den Storfiord door te dringen. Een langen strijd streden wij tegen ongunstigen wind, nevel en ijs, doch de zee langs Stans-Foreland en Barentsland bleef ons gesloten en alles wat wij wonnen was, dat wij aan Spitsbergens Oost-kust konden landen. Hier werd een onzer vurigste wenschen vervuld: de jacht op het rendier. Graaf Zeil en ik gingen dadelijk aan land en lieten ons door de jachtboot naar een diep in het land grijpenden zeeboezem volgen.

Spoedig verloor ik mijne gezellen uit het oog, besteeg eenige naakte bergruggen en vond eindelijk het met ongeduld gezochte versche spoor van rendieren. Met den verrekijker ontdekte ik er weldra enkelen, welke zich echter bij tijds uit de voeten maakten; doch twee andere graasden er in de vlakte. Zoo voorzichtig mogelijk naderde ik en kroop daarbij de 200 of 300 laatste schreden meer dan ik ging; twee kogels deden beide prachtige dieren over den grond tuimelen.

Nu zag ik rond naar de jachtboot doch bespeurde ze nergens, zoodat ik genoodzaakt was het wild achter te laten. Vermoeid van den langen tocht kreeg ik eindelijk de boot in het gezicht; eenige signaal-schoten en men had mij bemerkt; de vangst werd gehaald en het gelukte ons er bovendien nog eenigen te schieten. Het rendier is op Spitsbergen niet menigvuldig meer; nooit zagen wij groote troepen bijéén, en nog het meest troffen wij het aan in Barentsland en op de Noord-Oostkust, in Stans-Foreland, waar het niet aan zooveel vervolging is blootgesteld, als op Groot-Spitsbergen.

Zooals ik later dikwijls heb ondervonden, is de jacht op het rendier in het geheel niet moeilijk. Waar het niet gedurig wordt achtervolgd is het niet schuw en meermalen ben ik het in het vrije veld, ook met ongunstigen wind tot op honderd passen genaderd. De losbranding van een geweer jaagt het niet op de vlucht, nieuwsgierig nadert het den mensch en weet zich reeds gewond nog geducht te verdedigen. De soort, welke op Spitsbergen wordt aangetroffen is geheel onderscheiden van die van Noorwegen en Lapland; zij is kleiner, gedrongener, valer van kleur en, onder de huid, beschut eene vetlaag van meerdere duimen dikte haar voor de strengere koude. De jongen, zegt men, verslapen den winter onder de sneeuw.

Van kaap Agardh, onze ankerplaats, uit, beproefden wij verschillende middelen om den Storfiord te passeeren en naar het land in het Oosten over te steken, doch immer stieten wij op ijs, dat wind en golfslag wel in beweging brachten maar niet konden uitéénslaan, en meer dan eens verkeerden wij in het gevaar door de reuzengevaarten, welke hoog - tot vijftien en meer vademen - boven de zee uitstaken,

ingesloten en verpletterd te worden. Soms zagen wij die massa's kantelen met een ontzettend geraas of ook vaneenscheuren met een knallen als dat des donders. Nog dezen zomer leden niet minder dan veertien schepen, uit de havens van Tromsoë of Hammerfest gezeild, op die ijsbergen schipbreuk.

Ofschoon ons eigenlijk doel in het Noord-Oosten lag, lieten wij toch onzen tijd op de Westkust van den Storfiord niet onbenut voorbijgaan, maar besteedden hem om fraaie collectiën te vormen van zoölogischen, botanischen en geologischen aard. Ook tot het vervaardigen van eene kaart dier gewesten waren onze opmetingen van gewicht.

Den 9^{en} Augustus gelukte het ons eindelijk verder in het Oosten door te dringen en aan Kaap Lee te landen, een voorgebergte aan den Noord-Westelijken hoek van Stans-Foreland. Een russisch of grieksch kruis, boven op den bergrug geplaatst, dient den zeevaarders tot baken. Eene smalle zeeëngte - de Walter-Thymens-Straat - scheidde ons van Barentsland. Slechts eens, in 1847, stak een schip deze straat over. Ofschoon wij veel drijfijs bespeurden waagden wij den overtocht met eene boot en wij smaakten de vreugde, door ieder Noordpool-reiziger zoo vurig begeerd, het land in het Oosten, dat lang voor een sprookje gold - Gilesland - duidelijk te kunnen onderscheiden. Op dien tocht maakten wij nog 18 rendieren buit.

De tegenstand van den kapitein en ook gebrek aan leeftocht noopten ons er van af te zien om ook het schip zoover oostelijk te sturen; anders ware het ons bij den toenmaligen toestand van de Oostelijke IJszee, wellicht gelukt tot Gilesland door te dringen, waartoe misschien in jaren zich de kans niet meer aanbiedt. Van Kaap Lee zetten wij Noordwaarts koers, langs de rotsen van Kaap Barcam naar den Noord-Westelijken hoek van Barentsland. Intusschen geraakten wij, in die noordelijke gewesten, aan het einde des Zomers en wendden daarom den steven weder naar het Zuiden.

Acht dagen bleven wij, ten gevolge van een aanhoudenden storm uit het Noord-Oosten, gedekt door de rotsen van Stans-Forelands-Zuidkust, ten anker tot dat de kapitein den 8^{en} September verklaarde, dat wij elk oogenblik van onze ankers konden worden geslagen. Wij hadden geene keuze en moesten ons dwars over den in het Zuiden met ijs bedekten Storfiord en langs Spitsbergens Oostkust naar het Zuid-Westen laten afdrijven.

Den 27 September stapten wij, na op onze terugreis hevige stormen doorstaan te hebben, te Hammerfest aan Noorwegens Noordkust weer aan wal. Bijna drie maanden was het geleden, sedert wij Europa's vasteland verlieten. Wij hadden het in een diepen vrede verlaten en nu vonden wij twee van zijne machtigste volken in een ontzettenden oorlog gewikkeld. Graaf Zeil vervoegde zich onverwijld bij zijn regiment, dat een schakel is van den ijzeren gordel om Frankrijks hoofdstad, terwijl ik, de zee niet vertrouwend, door Noorwegen en Denemarken gelukkig mijne woning bereikte.

Het park van Fontainebleau.

De tuinen van Fontainebleau dagteekenen even als het koninklijk paleis van af de regeering van Frans I en werden naar den trant der romein sche tuinen van het tijdperk van Augustus aangelegd. Hendrik IV deed de inrichting dezer lustoorden belangrijke wijzigingen ondergaan, en 't was vooral de groote hoeveelheid water, welke hij wist te doen benuttigen om aan de wandeldreven door springfonteinen eene bijzondere bekoorlijkheid bij te zetten.

De tuinman kon echter de verlangens van zijn meester niet geheel bevredigen en doordien de grond op sommige plaatsen zeer onvruchtbaar was, moest hij hem soms meer beloven dan hij ten uitvoer bracht. Op zekeren dag wandelde de koning met den hertog d' Epernon door een dezer weinig vruchtbare plaatsen. ‘Sire,’ zegde deze, ‘'t is toch jammer, dat hier niets groeien wil.’ - ‘Wat jammer! Wij zullen er Gasconjers (windbuilen) planten, die groeien overal!’ antwoordde de koning lachend, terwijl hij den hertog en zijn tuinman aanzag.

Men is er echter door geduld en inspanning toe gekomen, om overal iets meer dan Gasconjers aan te kweeken en de tuin werd onder Lodewijk XIV door Lenôtre geheel veranderd en met de uitgelezenste bloemen boomsoorten beplant. Napoleon I liet er vervolgens het heerlijke engelsche park aanleggen, dat den vijver omringt terwijl eindelijk Louis Philippe er verschillende vergrootingen en verfraaiingen aanbracht.

Rumeniërs op weg naar de markt.

Schier geen volk in Europa bestaat uit zulk een mengelmoes van stammen, als de bewoners van 't benedengedeelte des Donau's: de Rumeniërs. Wat hunnen oorsprong en afkomst betreft, vindt men ter nauwernood twee geschiedvorschers, welke het met elkander hieromtrent eens zijn, en hunne allerlei talen samengeraapte spraak geeft aan de grootste linguisten overvloedig gelegenheid tot hoofdbreken. De slavische geleerde Schasarik beweert dat zij uit een vermenging van Gothen, Romeinen en Slaven ontstaan zijn, de niet minder beroemde M. Miklosich daarentegen zegt, dat zij van de Daciërs en Geten afstammen, anderen wederom geven hun een celtische of romeinsche afkomst. Met deze laatste geneologie voelt zich de Rumeniër het meest gestreeld en vraagt men hem naar zijne voorvaderen, dan antwoordt hij: ‘eú sunt Rumâmú d.i: wij zijn Romeinen.

Doch wat de Rumeniërs ook mogen geweest zijn, zeker is 't dat zij voor dit oogenblik niet veel te beteekenen hebben. Sinds enkele jaren is echter ook onder hen eenige gisting ontstaan en streeft de diplomatie er naar, om hen met hunne broeders in Hongarije, Zevenbergen en Bessarabië een eendrachtig volk van negen millioen zielen te doen vormen. Aan hun hoofd staat een duitsch vorst de prins van Hohenzollern, doch de vervaarlijke moeielijkheden, waarmede hij te kampen heeft, doen tot dusverre weinig gunstige gevolgen voor de toekomst verwachten.

Krachteloosheid en ijdele trots zijn over 't algemeen zelfs nog de minste gebreken der stadsbewoners van Rumenië, en de plattelandsbevolking, welke in andere landen dikwerf een kern vormt, welke in staat is de verslapte krachten van menig volk te herstellen, is hier door de afpersingen en demoraliseerenden invloed der Joden uitermate ontzenuwd.

Dat zou men evenwel niet zeggen, wanneer men het uiterlijk en den lichaamsbouw dezer landlieden gadeslaat. Gemeenlijk zijn zij van middelmatige grootte; kleine gestalten kunnen uitzonderingen genoemd worden. Van regelmatigen lichaamsbouw, is hun hoofd en gelaat langwerpig, hun profiel gunstig en zelfs edel, en hunne oogen vonkelen dikwerf met eene levendigheid, welke door hunne handelingen weinig bewaarheid wordt.

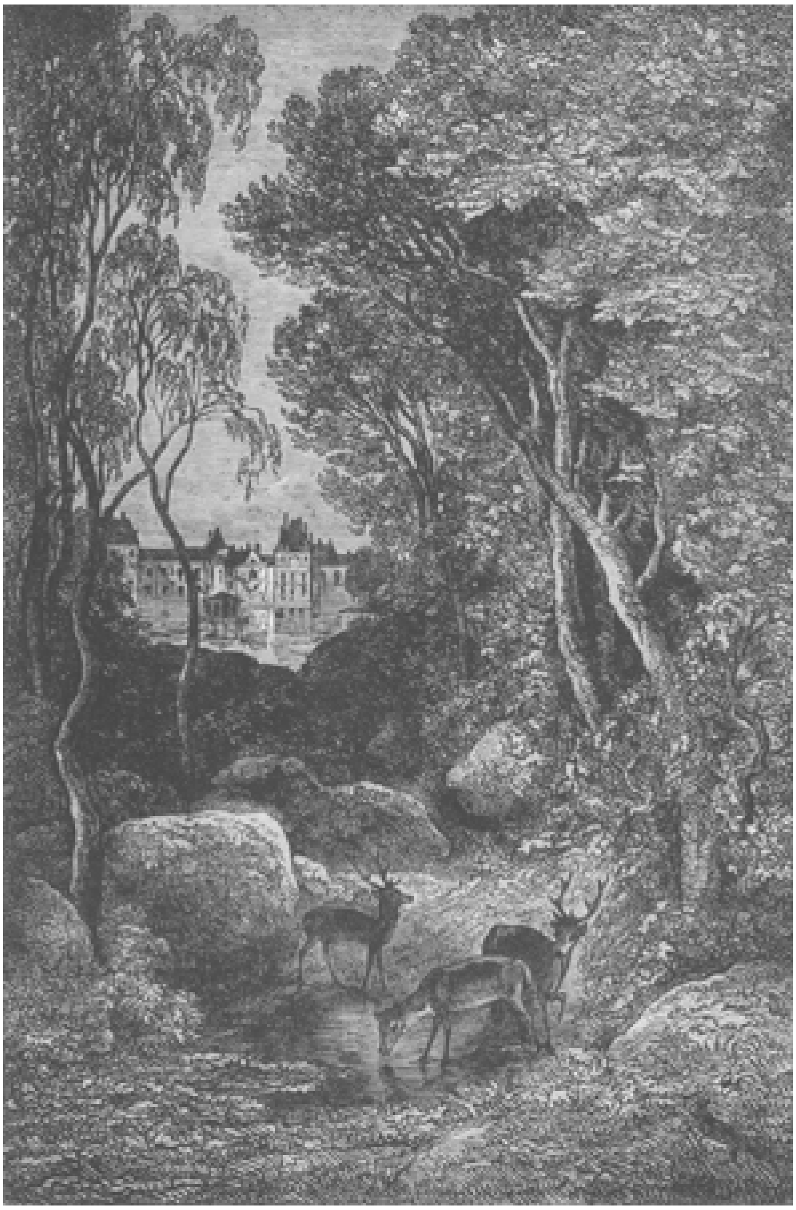

HET PARK VAN FONTAINEBLEAU.

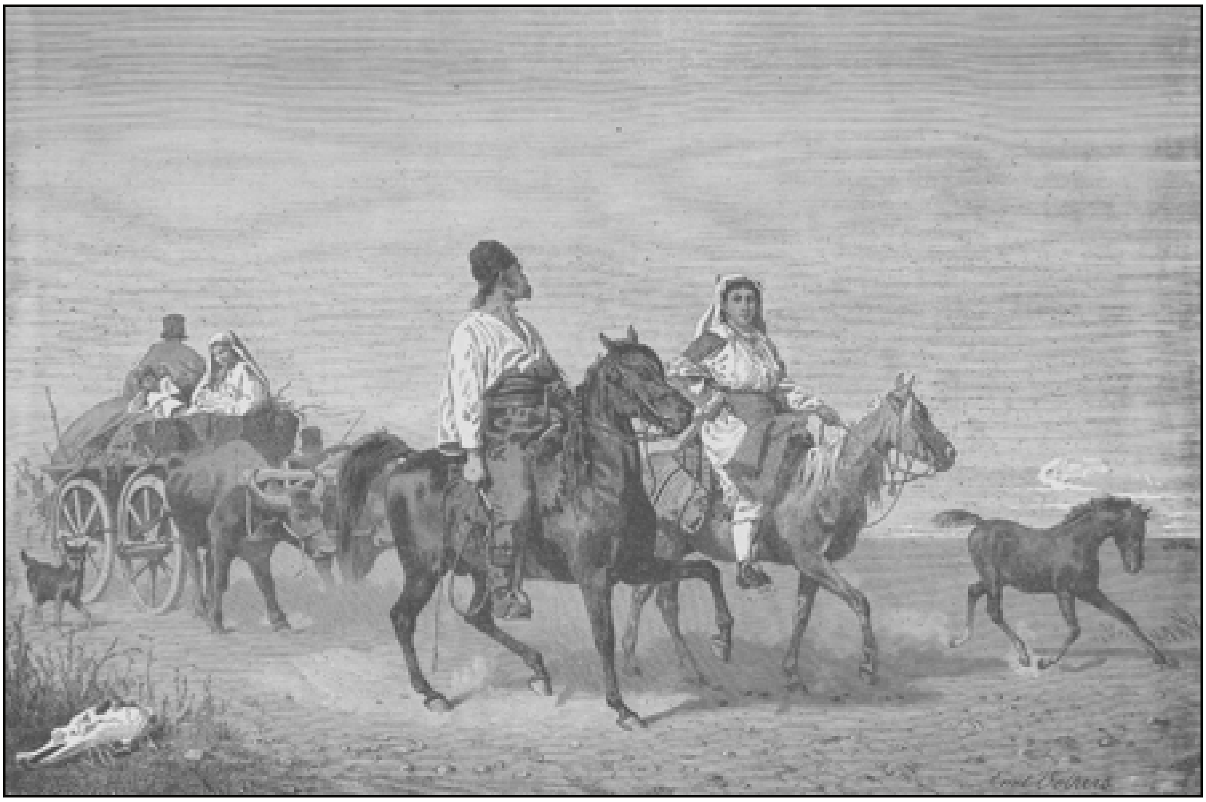

RUMENIËRS OP WEG NAAR DE MARKT.

De heksensabbat.
Slot.

III.

'De vader van Jan Hendriksen was een brave man welke zich slechts bezig hield met zijnen akker, zijn huisgezin en de zaligheid zijner ziel, dat is, hij was een werkzaam landbouwer, een voorbeeld voor alle vaders van huisgezinnen en een ijverig christen. Zonder dat men zijn zoon eigenlijk iets kwaads kon ten laste leggen, merkte men evenwel op het eerste gezicht dat hij zijnen vader niet navolgde. Men kon gerust voorspellen dat hij, eenmaal zijn eigen meester zijnde, al deed hij ook al geen dwazer stappen, dan toch den landbouw vaarwel zou zeggen en het beroep zijns vaders, als te gering, zou verlaten.

'Werkelijk stapte hij dan ook van de boerderij af en werd voerman op de stad werwaarts hij zich geregeld tweemalen in de week begaf met eene dubbele vracht tarwe of haver. Nu hij op deze wijze een gedeelte zijns levens in de stad doorbracht, werd hij weldra een snoever en grootspreker en het duurde niet lang of hij wilde op ons dorp ook de steedsche manieren aanpreêken. Hier bleef het niet bij; spoedig begon hij te lachen met hen die aan spoken en heksen geloofden, altemaal redenen waarom hij bij de boeren in een kwaad blaadje stond; ook spotte hij met de predikatiën van den pastoor en met de godsvrucht der dorpelingen. Zijn neef Peter Thomassen, welke hem dikwijls naar de stad vergezelde, deed als hij en wilde ook al voor een geleerde en een spotter doorgaan; maar bij dezen was het maar naäping, want waart gij alleen met hem in gesprek, dan was het gauw te zien dat hij, zonder den invloed van Jan Hendriksen, geheel als de anderen zou zijn.

'In dien tijd - bedenk wel dat het reeds veertig jaren of meer geleden is - woonden op het dorp twee oude vrouwen, de afzichtelijkste schepsels, welke men uren in den omtrek kon aantreffen. De boeren noemden de eene Mooi Mieke - zij was mottig en had maar één oog, - de andere net Fransken - deze was kreupel en had een bult; te zamen telden zij ongeveer 150 jaren. Men zegde dat zij heksen konden en vertelde er wondere dingen van, zooals gij straks zult hooren. lk moet er echter bijvoegen dat, al waren zij buurvrouwen en elkander in alle opzichten waard, zij als kat en hond leefden (de boeren zegden dat zij ook wezenlijk meermalen in de gedaante dier dieren waren gezien). Altijd leefden zij in vijandschap en waar zij elkander ontmoetten was er geen gebrek aan brommen, schelden en dikwijls niet eens aan plukharen. Het was evenwel opmerkelijk dat, hoezeer zij elkander met alle scheldwoorden betitelden, nooit het woord *heks* haar over de lippen kwam.

'Deze twee waren het vooral waarop de beide neven het gemunt hadden; er was dan ook geen kattekwaad uit te denken wat zij niet tegen haar begonnen hadden. Ontmoetten zij haar des Zondags op de straat dan maakten zij altijd een praatje, vroegen om met haar te trouwen en niet zelden gingen zij zoover dat zij haar dwongen om met hen te dansen. Men begrijpt dat de oudjes dan boos werden en alles deden om van hare vervolgers bevrijd te worden, maar het volk, hetwelk het zag, lachte er meê en had er pret in.

'In den namiddag, van ik weet niet welken Heiligendag, kwamen de beide oude vrouwen kort na elkander toevallig langs de kegelbaan waar veel volk was en waar men Jan Hendriksen boven alle anderen kon welken en hooren, door zijn steedsche

kleeren en door den hoogen toon welken hij aansloeg. Hij had menig potje bier gewonnen en was vroolijk. Gij begrijpt wat er gebeurde; de gewone jongensstreken en het bekende razen en schelden der beide oudjes. Maar terwijl deze zich zoo te werk stelden en menige krachtige verwensching naar het hoofd van haar vervolger slingerden, kwam er een man, een vreemdeling welke nooit te voren en evenmin daarna door iemand daar gezien werd, in de herberg om een kan bier te drinken en wat te rusten. Hij vroeg en verkreeg eene verklaring van hetgeen daarbuiten voorviel.

'Wel, wel,' zegde hij tot de personen welke in de herberg waren, 'die Jan Hendriksen moet wel een held zijn dat hij twee oude vrouwen zoo durft plagen. Maar als het heksen zijn dan zou hij zijn moed beter aan den dag kunnen leggen, wanneer hij ze op haar eigen gebied aantastte; dan moest hij den sabbat op den *heksenkamp* eens gaan bijwonen.'

'Daarop betaalde de vreemdeling, die zeer vergramd scheen, zijn gelag en vertrok. Men had hem nog nooit gezien en heeft hem ook later nergens aangetroffen.'

Bij deze herhaling van die wonderbare omstandigheid keek de oude doktoor mij strak in de oogen als wilde hij mijn gevoelen daarover lezen. Ik begreep zijne bedoeling en zweeg met opzet om hem te noodzaken zelf het woord uit te spreken wat hij van mij wilde vernemen.

'Dat was wonderlijk, niet waar? Die reiziger welke daar uit de wolken komt vallen, welke daar dingen zegt alsof hij er reeds dagen lang over gedacht had en dus verdwijnt zooals hij gekomen is.'

Ik maakte eene beweging met het hoofd, om te beduiden dat ik het wonderlijke daarvan inzag en bemerkte dat de goede doktoor daarover zeer verheugd was. Hij vervolgde daarop zijn verhaal.

'Jan Hendriksen was niet goed gezien, vooral niet bij de jongelieden van het dorp; toen hij dus in de herberg kwam haastten velen zich om hem de woorden van den reiziger over te brengen met de noodige verklaringen en bijvoegsels.

'De voerman werd rood van gramschap, hij sloeg met geweld op de tafel, sprak een vloek en liet daarop volgen:

'Gelukkig voor dien leelijken landlooper, dat hij gezorgd heeft zich uit de voeten te maken, anders had ik hem bij de ooren naar den *heksenkamp* geleid en nog wel dezen nacht, daar het morgen toch Vrijdag is. Daar zou ik hem gedwongen hebben te dansen met Fransken, terwijl ik zou gaan walsen met Mieken, dan zou ik eens gezien hebben wie het beste durft....'

'Bravo's van de eenen, een afkeurend gemompel van de anderen volgden op deze taal, naarmate de omstanders gestemd waren.

'Goed gezegd, Jan, ferm gedaan jongen!'

'Gij moet zoo vermetel niet oordeelen over iets wat gij niet kent.'

'Praten en doen zijn twee; aan het werk kent men den werkma.'

'Deze en meer anderen waren de woorden die als een kruisvuur allen op Jan Hendriksen gemunt waren. Hij aldus van verschillende zijden, door de afkeuring zoowel als door de toejuiching, opgehitst zwoer met een duren eed dat hij naar den *heksenkamp* zou gaan, tusschen middernacht en een uur en dat hij, ten kenteeken dat hij er geweest was, midden op het vervloekte veld zijn mispelaren wandelstok zou planten welken hij onder getuigen den volgenden dag zou terug halen.

Eene weddenschap om eene menigte potten bier was reeds gesloten toen Peter Thomassen binnenkwam en zich bij zijn neef vervoegde, welke hem reeds te gemoet ging met den uitroep:

Gij komt juist van pas, mijn beste jongen; gij gaat immers meê dan zult gij met mij bewijzen dat goed bloed niet weet te liegen en dat wij beiden wel degelijk van dezelfde familie zijn.'

'Hij vertelde hem kortaf wat er gebeurd was; maar neefje trok den neus op en toonde zóó maar al te wel dat die waaghalzerij niet van zijne gading was.

Wat! zoudt gij weigeren? En ik dacht dat ik u bekeerd had, dat ik u slimmer gemaakt had dan die boeren, welke van niets weten en alles gelooven even als de oude wijven; gij hebt mij dus voor den zot gehouden wanneer gij met mij gespot hebt over spoken en heksen. Gij gelooft er wel degelijk aan; ik zie het al....'

'O, dat nu juist niet.... zou ik zulke koffiepraatjes gelooven?.... zoekt gij het tegen mij, neefje?'

'Waarom wilt gij dan niet meêgaan?'

'Omdat ik 's nachts liever wil slapen dan voor niet op de heide loopen.'

'Een mooi uitvlucht!.... En van morgen hebt gij mij nog gevraagd om dezen nacht met u te gaan visschen!'

'Peter veegde zich het zweet van het aangezicht.

'Visschen,' zegde hij eindelijk, 'maakt een groot verschil; daar is wat meê te verdienen en het is een prettige bezigheid; maar bij hetgeen gij doen wilt is geen verdienste en ook geen pleizier te vinden.'

'Kom, kom kerel, je bent bang!'

'Hij durft niet!' riepen vele stemmen.

'Jan zag zijn neef met verachting aan en wilde heêngaan; hij wist dat hij zoodoende een beslissenden slag zou slaan, omdat Peter in het geheel niet bestand was tegen die minachting. Deze poogde dan ook aan zijn woorden eenige vastheid te geven terwijl hij zegde:

'Nu, als gij het dan volstrekt wilt zal ik het doen, hoewel het eene tastbare dwaasheid is om een geheelen nacht te besteden aan zulke nietigheid en vooral als men daags daarna werk heeft waarvoor men zijn krachten wel behoeft. Daarom heb ik het eerst geweigerd; en als ik er nu in toestem dan is het alleen om u pleizier te doen en op mijne beurt eens hartelijk te kunnen lachen met die luî, die mij straks verweten hebben dat ik bang was.'

'Peter zag bij die woorden uitdagend rond, terwijl zijn neef hem als gelukwensching een krachtigen handdruk gaf. Toen ging het gezelschap weer kegelen tot dat de duisternis inviel.

't Geen daar gebeurd was werd mij terstond door een oor- en ooggetuige bekend gemaakt. Ik oordeelde het mijn plicht om den roekeloozen jonkman van zijn voornemen af te brengen. Hij wilde echter naar mij niet luisteren want de wijn was geschonken, zegde hij, en hij mocht hem niet laten verschalen. Dat woord had hij even als zoovele anderen in de stad opgevangen en hij gebruikte het nu als een onverwinnelijk wapen om mijne aanvallen af te weren.

Beide neven begaven zich dan op weg tegen kwart voor twaalven. Ik zal niet zeggen hoe zij gestemd waren want ik zag ze niet heêngaan; maar dat kan ik u zeggen dat zij te voren menig glaasje hadden gedronken en het dorp zingende verlieten. Hiervan had echter niemand hinder want allen waren nog op de been en van alle kanten hoorde men verwarde gesprekken over de waaghalzerij van beide ongelukkigen; men achtte hen verloren zoo zij werkelijk poogden hun stout bestaan uit te voeren.

Toen de waaghalzen een eind weegs buiten het dorp waren gekomen en den *heksenkamp* begonnen te naderen, meende Peter, hoewel het weêr bijzonder stil en kalm was, dat hij in de lucht een onheilspellend gedruisch waarnam.

‘Hoor eens!’ zoo sprak hij zijn makker aan, ‘zou men niet zeggen dat er ons kogels om de ooren fluiten?’

‘Kogels? Dwaas, waar zouden die van daan komen? Wat gij daar hoort is de wind!’

‘En zie dan eens die boomen, waaraan geen blaadje beweegt.’

'Welnu, dan zijn het vleermuizen die boven ons hoofd vliegen.'

'Ook niet; kijk maar en gij zult er niet één gewaar worden.'

'Peter had een gedachte, welke hij niet durfde bekennen, maar die hem al den moed geroofd had, welken hij uit de gerustheid van zijn neef meende geput te hebben. Hij had immers altijd hooren zeggen dat de gasten van den sabbat ongezien op bezemstelen door de lucht reden.

'Zij liepen intusschen voort tot zij aan een hollen weg kwamen, waar langs zij den *heksenkamp* moesten bereiken.

'Bravo!' riep Jan Hendriksen, 'daar komen wij aan den *heksenkamp!'*

'En hij begon te schaterlachen en uit alle macht den hollen weg in te dringen. Zijn neef deed als hij, want hij hoopte nog wel dat, eens aan het einde van den hollen weg en aan den voet der zandheuvels, welke den *heksenkamp* omgeven, gekomen, het hem wel zou gelukken om zijn makker te doen stand houden en terugkeeren. Maar toen hij hem gereed zag om een der heuvels te beklimmen, trok hij hem bij den frak en fluisterde:

'Jan, kom terug; laat ons niet verder gaan; geloof mij, het is al wel dat wij het zoover gebracht hebben; laat ons niet zoo dwaas zijn om nog verder te willen gaan; want wat er ook gebeuren moge, verstandige menschen zullen zeggen dat wij als dwazen gehandeld hebben.'

'Kijk, hij wordt weêr bang.... Weet gij wat wij daar zullen vinden?.... Misschien een paar konijnen welke hun hol in de zandheuvels verlaten hebben en nu op de zandvlakte spelen en huppelen.... Wat zullen wij morgen lachen als wij met de getuigen van onzen moed den stok van den *heksenkamp* afhalen en dan bewezen zullen hebben dat er evenmin heksen als een heksensabbat bestaan, zoo als die domme boeren al reeds sinds eeuwen geloofd hebben.... Bedenk eens hoe men uren in het rond onzen moed zal prijzen en hoe wij zullen geprezen worden door de heeren in de stad.'

'Terwijl hij deze woorden sprak beklom Jan den heuvel; zijn makker half gerust gesteld, half wezenloos van angst, volgde hem werktuigelijk zonder nog een woord te spreken, maar hij beefde als een riet en voelde zich bijzonder naargeestig.

Eindelijk zijn zij op den top van den zandheuvel en maken zij zich gereed om op handen en voeten de steile helling af te dalen en aldus op den *heksenkamp* te komen.... Maar op het oogenblik dat zij hiertoe willen overgaan, vernemen zij een krijschende muziek, terwijl hun oog op korten afstand eene menigte spookgestalten zich ziet bewegen. Een zwak licht in het midden van die groep laat hen de wezenstrekken van mooi Mieken en Fransken onderscheiden, welke naast een reuzengestalte zitten neêrgehurkt, welke zelve op een verheven troon is gezeten. De reus was gekleed in een zwart gewaad waarop eene menigte gedrochtelijke figuren te zien waren.

Maar het gezicht van dit alles is voor hen zoo vluchtig als een bliksemschicht, welke men ziet op het oogenblik dat zij verdwijnt. Als waren er allerwege wachtposten uitgezet welke op alles een waakzaam oog moesten houden en wier roeping het was de vergadering te waarschuwen wanneer een oningewijde naderde, klonk een bazuingeschal, eerst in hunne onmiddellijke nabijheid gehoord, en terstond daarop op iederen heuveltop herhaald, over de vlakte, bracht eene onstuimige beweging onder de groep op den *heksenkamp* te weeg en deze verdwenen achter een ondoordringbaren nevel van rook, welke brandend en solferachtig uit de aarde scheen op te dringen.

‘Wee ons, wee ons!’ schreeuwde Jan Hendriksen en te gelijk sprong hij voort, terwijl hij zijn neef, meer dood dan levend, medesleepte. Suizebollend rolden zij van de vluchtige helling des heuvels neêr in den hollen weg; hier eerst kwamen zij weêr op de been, maar zij zetten het nu op een loopen zoo snel dat hunne voeten den mullen zandgrond niet schenen te raken, want zij meenden dat zij achtervolgd en nagezet werden door het geheele hof van Belzebub, wiens plechtigen sabbat zij door hunne tegenwoordigheid geschonden hadden.

‘Hijgend en uitgeput kwamen zij eindelijk bij de kleine kapel van St. Anna, welke zich bij den ingang van het dorp bevindt, en hier vielen zij half bezwijmd van schrik op de knieën voor het beeld, waaraan zij zich met beide handen vasthechtten.’

IV.

‘Langen tijd’ (zoo vervolgde de doktoor na eenige tusschenpoozing zijn verhaal) ‘bleven de beide waaghalzen in dien toestand, met gesloten oogen, want ieder oogenblik dachten zij te worden aangegrepen en meêgesleurd door eene onzichtbare hand om in een vuurpoel geworpen te worden.

Eerst toen zij bemerkten dat de dag was aangebroken, toen zij het lied der vogels en de krachtige tonen der oude dorpsklok hoorden, durfden zij de oogen openen; de zon stond reeds sedert eenigen tijd boven den gezichteinder en vele landbouwers spoedden zich naar hunnen arbeid. Nu raapten zij hunne krachten te zamen en bereikten met moeite het dorp waar men hen reeds verloren waande en waar de ellendige staat, in welken zij verkeerden, natuurlijk veel stof tot praten gaf.

Ik moest als doktoor hun mijnen dienst bewijzen, maar eer ik daartoe kon komen had ik heel wat moeite om den stroom van nieuwsgierigen te keer te gaan. De vreeselijkste ontsteltenis, zoowel in hun verstand als in hunne gezondheid eischte eene volstrekte rust. Eene zaak in dit alles is ontegenzeggelijk, - hoe men overigens ook over hun avontuur moog denken - dat, behalve hunne kleeren die verscheurd en hunne ledematen die gekwetst waren op hunne vlucht door heggen en struiken, hun baard van zwart rood geworden was.... Gij lacht daarmede?.... en toch is het waar, ik heb het zelf gezien.

Maar dit is nog niet alles, wacht nog een oogenblik.

Ik raadde hun aan dat zij aan niemand hun lotgeval zouden vertellen, maar liever hun leven moesten verbeteren. Maar die Jan Hendriksen was onverbeterlijk. Hij gevoelde zich weldra van zijn schrik hersteld en was al gauw de oude waaghals van vroeger geworden.

Niet lang daarna begon hij en zijn domme neef de beide oude vrouwen weêr evenzeer lastig te vallen en toen mooi Mieken hem eens met de wraak van God had gedreigd, durfde hij zelfs zeggen dat, als hij daarover gestraft werd, hij zeker zijne kastijding niet van den duivel zou ondergaan, zooals beide heksen het wel bewerkt moesten hebben, wanneer zij bij Belzebub maar beter stonden aangeschreven; zij hadden dan zeker op den heksensabbat wel anders wraak genomen toen de gelegenheid voor haar zoo schoon was geweest. De domme Peter voegde er zelfs bij dat zij waarschijnlijk daarom niet waren achtervolgd geworden, omdat de eene heks maar één oog, de andere maar één been had.

Zoo ging het onophoudelijk voort; altijd waren zij er op uit om den draak te steken met de beide oude vrouwen. In het dorp begon men wondere gedachten te voeden, toen men zag dat dit alles ongestraft bleef.

‘Hoe,’ zoo zegde men, ‘die twee deugnieten gaan ongestraft naar den *heksenkamp* en kunnen ongehinderd terugkeeren; zij vertellen alles wat zij hebben gezien; zij plagen mooi Mieken en Fransken en zij blijven ongedeerd.... Ofwel er zijn geen heksen, ofwel hare macht is verbroken, of misschien,’ zoo voegde een tweede er bij, ‘de beide waaghalzen zijn met den helm geboren.’

‘Ik herinner mij nog dat ik op een Zondag na den hoogdienst, toen men wederom zoo sprak op het kerkhof bij de kerkdeur, den ouden herder van de kasteelhoef hoorde zeggen:

Laten zij maar oppassen; loontje komt om zijn boontje en uitgesteld is niet afgesteld.’

‘En zoo was het ook waarlijk, het bleek weldra dat de oude herder gelijk had gehad, want vreeselijk was de straf die hen trof.

Toen zij op een avond samen van een naburig dorp huiswaarts keerden ontmoetten zij op de heide, niet ver van den moeraspoel waar het steenen kruis staat, de beide oude vrouwen, die hen als bij toeval tegenkwamen. Weêr maakte Jan Hendriksen aanstalten om haar te plagen; hij wilde weêr met een van haar trouwen en noodigde mooi Mieken uit om met hem te dansen. Peter vroeg hetzelfde aan Fransken, en wat zij nooit hadden geduld, lieten de beide ouden zich thans welgevallen.

De beide neven dansten dan, oogenschijnlijk uit korstwijl, maar toen zij zich van de ouden wilden ontslaan ontbrak hun hiertoe de kracht. Hoe langer hoe dichter naderden zij den moeraspoel, en toch moesten zij dansen, altijd in dezelfde richting; geen oogenblik rustens werd hun gegund totdat Peter eensklaps een noodkreet hoorde en bij het halfduister zag dat zijn neef met de heks in het moeras verdween. Hij zelf schreeuwde nu uit alle macht om hulp en riep eindelijk den bijstand Gods aan, waarop de andere heks hem losliet.

Nooit heeft men eenig spoor van Jan Hendriksen gevonden; het kruis aan het moeras werd opgericht tot een aandenken aan deze gebeurtenis.’

Toen hij mij weder strak aanzag en bespeurde dat ik glimlachte, vroeg mij de doktoor:

‘Twijfelt gij nu nog aan mijne woorden?’

‘Ik geloof, gaarne, mijn vriend,’ antwoordde ik, ‘dat Jan Hendriksen verongelukt is, doch al het overige was verbeelding van zijn neef, welke even als hij niet nuchter zal zijn geweest,’

‘Maar dan het vorige geval op den heksensabbat? heb ik ze niet zelf als geneesheer behandeld?’

‘Toen waren zij ook dronken, want gij hebt zelf verteld dat zij buitensporig gedronken en zingend het dorp verlaten hadden. Zal ik u eens wat zeggen? Die twee losbollen hebben slechts gezwetst toen zij beweerden niet aan heksen te gelooven; zoo zwetsten zij ook toen zij op de predikatie van den pastoor en op de godsvrucht der boeren smaalden, dat ziet men waarlijk dikwijls genoeg onder menschen welke den gebraden haan der moderne verlichting willen uithangen. Die beide snoeshanen zijn bang geworden toen zij in den *heksenkamp* kwamen, omdat hun geweten zegde dat zij hun geloof verloren hadden; het is uit de geschiedenis te bewijzen dat men onder de volslagen ongeloovigen de meeste bijgeloovigen van die soort aantreft. Jan Hendriksen en zijn neef hebben gemeend heksen te zien en de heksenvaart te hooren omdat zij zich veel te verwijten hadden; zij verkeerden in koortsachtige spanning, zooals de jongen, welke in den nacht wilde stelen en nu den bok, die op hem afkwam, voor den duivel aanzag. Uw sprookje is zeer aardig, mijn waarde doktoor, met inbegrip

zelfs van de moraal, welke leert dat zij welke in plaats van oude menschen te eeren hen verachten, daarvoor hun loon krijgen.'

De doktoor was kwaad geworden, hij nam zijn hoed en verliet mij met de woorden: Gij behoort tot de ongeneeslijken, het zal u nog eens gaan als Jan Hendriksen.'

Ik heb van dat oogenblik het denkbeeld van de boeren te overtuigen laten varen; wat zou het baten als zij zelfs den doktoor aan hunne zijde hebben? Er stak zeker niets buitengewoons in het geval dat mij overkomen was, doch 't is desniettemin best mogelijk dat ik eens - mogelijk na eene eeuw - eveneens de held zal zijn geworden van eene heksenhistorie.

Van het oorlogsveld.

Onder het geroffel der trommen en het aanheffen van een oorverdoovend krijgsgeschreeuw, bestormden eenige pruisische compagniën een door de Franschen bezetten windmolen in de nabijheid van Orleans en verdreven hen uit deze positie. Het front van den vijand was genomen. Eensklaps ziet men een regiment Spahis in hun schilderachtige kleederdracht voorwaarts rennen, om de Pruisen weder te verdrijven en het dorp te hernemen, doch even zoo snel werd hun een regiment dragonders tegengeworpen. Vreeselijk was de schok tusschen de wilde zonen der woestijn en de forsch gebouwde zonen van het Noorden. De grond dreunde onder de hoeven der paarden; het gekletter der zwaarden klonk boven het slaggedruisch; eindelijk zag men de Spahis wijken en in vollen ren het slagveld verlaten. Menigeen werd krijgsgevangen gemaakt. Slechts een Spahi weigerde zich over te geven, als een bezetene sloeg hij met zijn vreeselijk slagzwaard in 't rond, en deed menigeen in het stof bijten. Een goed toegebrachte slag van een dragonder hieuw hem den neus af, een tweede slag kloofde hem bijna de geheele hersenpan en eindelijk viel hij bewusteloos van zijn ros ter aarde. De moedige krijgsman werd door de ziekenverplegers opgenomen en naar de ambulance gevoerd, en toen de geneesheer zijne wonden verbond, bleek het, dat de dappere Spahi, welke zijn vijanden zelfs bewondering had afgedwongen, eene fransche dame was, welke uit vaderlandsliefde in het corps dienst had genomen.

Vertrek van vreemdelingen uit Parijs.

Parijs, waar sinds eeuwen de grootste tragedies der wereld opgevoerd werden, beleefde ook in den tegenwoordigen oorlog treurtooneelen, bij welker herinnering zelfs in de afgelegenste landen de harten beven en de tranen in de oogen komen.

Een dezer episoden is 't onderwerp der nevenstaande gravure. 't Is het vertrek van vreemdelingen bij den aanvang van de belegering der fransche hoofdstad. Duizenden menschen, welke wellicht na jaren zwoegens eindelijk te Parijs door de zegeningen des vredes in staat waren gesteld om het brood voor zich zelven en hunne kinderen te verdienen zagen plotseling de bronnen hunner welvaart verstopt en moesten huis en broodwinning prijs geven, om elders eene twijfelachtige toekomst te gemoet te treden.

VERTREK VAN VREEMDELINGEN UIT PARIJS.

Dit lot trof onder velen een duitsch winkelier, welke door zijne winstgevende nering op een der druk bezochte boulevards ruimschoots in 't onderhoud van vrouw en kinderen mocht voorzien. De vrees voor de ontwaakte hartstochten des volks, om overal spionnen te zien, deed ook hem eigen levensbehoud boven het verlies zijner fortuin stellen. De vreeselijke slag, welke hem had getroffen, gepaard met de zorgen en ontberingen, welke het arme gezin op reis had te verduren, bracht den vader, toen men aan de duitsche grenzen was genaderd, op den rand van 't graf; de laatste geldelijke middelen werden aangewend om hem, welke de eenige steun en hoop van vrouw en kinderen was, in 't leven te behouden; doch te vergeefs; de ongelukkige bezweek, en der arme verlaten weduwe bleef niets over dan zich in handen der politie te stellen ten einde met haar kroost naar een armen-colonie te worden gezonden of als bijzondere gunst een bedelbrief te verkrijgen, welke haar de vrijheid schonk het genadebrood van huis tot huis te gaan vragen.

[Nummer 25]

Het paleis der Tuileriën.

Het paleis der Tuileriën, tot het jaar 1564 onder den minder grootschen naam van hôtel der Tuileriën bekend, werd tengevolge van eene smartelijke gebeurtenis eene

koninklijke residentie. Hendrik II, koning van Frankrijk, gaf in 1559 bij gelegenheid van het huwelijk zijner dochter en zuster een prachtig feest, waarop bijna de geheele fransche adel verscheen. Volgens oud gebruik hadden er gedurende vele dagen riddergevechten plaats. De koning had reeds vele lansen gebroken, toen hem nog de lust bekroop een strijd te wagen met den kapitein zijner lijfwacht. Gabriël de Montgommery. Eerst na lang weigeren gaf de kapitein toe; hij rekende zich de hooge eer niet waardig een lans met zijn koning te breken en had misschien ook een voorgevoel van het ongeluk, dat hij zou aanbrengen. Nauwelijks was de strijd begonnen, of Gabriëls lans brak tegen den helm des konings, en een splinter drong door eene opening in Hendriks oog. Hendrik viel bewusteloos neder, en elf dagen later stierf hij.

De bekende Katharina de Médicis wilde nu het paleis des Tournelles niet meer betreden, dat zij tot dan toe met haren koninklijken echtgenoot bewoond had, en de voorkeur aan een landelijk verblijf gevende, koos zij het hôtel der Tuileriën, dat buiten de muren van Parijs niet verre van het Louvre gelegen was, tot hare residentie. Maar het hôtel was eene al te nederige woning voor de weelderige italiaansche vorsten. Zij deed het dus afbreken en het paleis bouwen, dat nog thans onder de schoonste monumenten van Parijs genoemd wordt. Zij zelve ontwierp de plannen, tot zelfs in kleine bijzonderheden en liet die uitwerken door Philibert Delorme, een der beroemdste architecten van zijn tijd. In Mei van het jaar 1564 legde zij den eersten steen van hare schepping.

Toen men ruim twee jaren gearbeid had en reeds kon ontdekken wat het paleis worden zou, was Katharina's bijgeloovigheid oorzaak dat het werk gestaakt werd. Een sterrewichelaar had haar voorspeld, dat zij nabij Saint Germain sterven zou, en daar het nieuwe paleis in de parochie van dien naam gelegen was, verklaarde zij het paleis niet te zullen bewonen. Zij deed nu een ander bouwen in het midden der stad op de plaats der tegen woordige korenbeurs, welk paleis aanvankelijk den naam kreeg van paleis der koningin, later hôtel de Soissons.

HET PALEIS DER TUILERIËN.

Het half voltooide werk van Delorme bleef niet lang in zijne oorspronkelijke zuiverheid; Hendrik IV vond het paleis te eng en gaf daarom bevel het te vergrooten. Zijn architect Ducerceau bouwde nu het paviljoen van Flora en vereenigde het met het reeds voltooide gedeelte door middel van tusschengebouwen, evenwel in een geheel anderen stijl als

het oorspronkelijke. Door Lodewijk XIV werd het Noorder paviljoen gebouwd en de prachtige koepel in een lomp, vierkant gevaarte, dat men moeielijk een naam kan geven, veranderd; daarenboven werden de vleugels en paviljoenen met eene attiek (halve verdieping) verhoogd.

De tuinen der Tuileriën hadden vroeger zulk eene groote uitgestrektheid niet als thans; ook hadden zij weinig bevalligs vóór Lenôtre er zijn talent aan had gewijd; zij waren van het paleis door eene straat gescheiden. Thans worden zij door de Seine doorsneden en grenzen aan het plein Louis XV en de Elizeesche velden.

Een vreeselijke nacht.

Het was in de maand December achttien honderd en zóóveel en de torenklok sloeg vier uur. De zaken waren voor dien dag geregeld en de portier van de Bank te W. was bezig met het sluiten der deuren. Ik was nog aan het nacijferen der verschillende posten in de grootboeken, terwijl anderen van ons personeel de gelden telden en journalen en brieven in orde brachten.

Toen ik gereed was met een uittreksel uit eenige boeken, begaf ik mij daarmede naar het kantoor van onzen chef, welke juist zijn overjas dichtknoopte en wilde vertrekken.

‘Ziehier het uittreksel van winst en verlies op wisselbrieven over de laatste maand’ zegde ik, het papier op zijne tafel leggende, ‘de uitkomst is beter dan gij verwacht hebt.’

‘Dat verheugt mij; want de directeuren zijn er op gesteld om dezen tak onzer zaak meer uitbreiding te geven. Ik zal dit uittreksel meênemen en er dezen avond eens kennis meê maken,’ antwoordde hij, en stak het papier in zijn borstzak.

‘Zoo gij geene noodzakelijke bezigheden hebt,’ ging hij voort, ‘doe mij dan het genoegen met mij te gaan dineeren; ik heb u aangenaam nieuws te vertellen.’

Daar ik voor dien avond zonder werk was nam ik gaarne de uitnoodiging van mijn chef aan; ik kende hem als een vroolijk gastheer en was hem dankbaar voor het avancement hetwelk ik door zijne welwillendheid in de Bank gemaakt had.

Samen gingen wij de straat op. Het was een akelige avond. Regen en natte sneeuw sloeg ons de felle wind in de oogen en de grond was bedekt met een vuil mengsel, half slijk, half sneeuw. Maar spoedig vonden wij eene vigilante welke ons in weinige minuten naar de woning van Wilmot bracht. Zoodra wij gezeten waren deelde Wilmot mij het nieuws mede, dat hierop neêrkwam, dat hij goede reden had om te gelooven dat ik tot chef zou worden bevorderd. Om dit voor den lezer duidelijk te maken, moet ik eenige inlichtingen geven over de organisatie der Bank waarin ik werkzaam was. Haar hoofdzetel was te Londen, doch zij had vele vertakkingen in de provinciën. De chef van een dezer vertakkingen stond op het punt zijn ontslag te vragen en de directeuren hadden dienzelfden dag aan Wilmot hun voornemen kenbaar gemaakt, om, onder zekere voorwaarden, mij tot dien post te doen opklimmen.

Dit was voorzeker aangenaam nieuws en toch scheen het mijn eetlust eer te bederven, dan op te wekken en toen wij aan tafel gingen deed Mevrouw Wilmot mij schertsend de vraag wat toch de reden was dat ik er zoo afgetrokken uitzag.

‘Ik vertelde hem daar juist iets, dat zijn stand in de Bank geheel gaat veranderen,’ zegde haar echtgenoot, ‘en ik denk dat hij daarover aan 't herkauwen is.’

‘Ik meende dat Danby hoog stond aangeschreven bij de directeuren; daarin is, hoop ik, toch geene verandering gekomen?’ zegde Mevrouw.

‘Integendeel! Kom Danby,’ ging Wilmot voort, ‘gij hebt reden om vroolijker te zijn dan ooit, ofschoon ik uw ernst wel begrijp, nu gij zoo eensklaps voor het doel staat van uw streven.’

‘Ik verzeker u,’ zegde ik, ‘het vooruitzicht is mij zeer aangenaam en ik zie zelf niet in, waarom ik zoo stil en afgetrokken ben, want mijne blijdschap is groot en innig genoeg. Morgen zal ik wel weer op mijn gemak zijn.’

‘Maar,’ vroeg Mevrouw, ‘zijn die vooruitzichten van Danby dan zulke groote geheimen?’

‘In het geheel niet, Marie,’ antwoordde haar echtgenoot. ‘Ik vertelde u, Kinnear, de chef te S. gaat bedanken en nu hebben de directeuren besloten Danby als zijn opvolger aan te stellen op zekere voorwaarden, en daar deze voorwaarden gunstig genoeg zijn zoo kunnen wij de zaak voor geklonken houden.’

Mevrouw wenschte mij geluk en vervolgens onderbrak de aanvang van het diner voor eene poos ons gesprek. Toen wij het weer opnamen leidde eene toevallige bemerking van Mevrouw tot een onderwerp waarop vroeger in mijne tegenwoordigheid reeds verschillende malen was gedoeld en waarin ik echter nooit op de hoogte was gekomen. Het had betrekking op eene zeer geheimzinnige zaak, het verdwijnen namelijk van een juweel-kistje toebehoorende aan Mevrouw Wilmot. Door nieuwsgierigheid gedreven vroeg ik den gastheer of hij genegen was, mij, wat hij er van wist, meê te deelen.

‘Ik zal u alles vertellen wat ik er van weet, en dát is niet veel, want de geheele zaak was duister en is duister gebleven. De diefstal - want diefstal was het - had vóór drie en een half jaar plaats, zes maanden dus vóór dat gij hier kwaamt. Wij gaven een diner en mijne vrouw nam, terwijl zij zich kleedde, eenige juweelen uit haar kistje, dat gewoonlijk in mijne brandkast was weggesloten. Zij liet het kistje op hare kaptafel staan en, later in den avond, toen onze gasten vertrokken waren, was het nergens te vinden. Wij hadden eene dienstbode, welke den volgenden dag moest vertrekken omdat zij de gewoonte had tegen onzen wil uit te gaan en laat terug te komen. Bij onderzoek bleek het, dat zij, terwijl wij aan tafel waren, gedurende ongeveer twee uren buitenshuis geweest was. Deze en meer andere omstandigheden wekten mijn argwaan, zoodat ik den commissaris van politie ontbood, maar na langdurig en vervelend ondervragen, bleef het onmogelijk iets zekers tegen haar aan te voeren. Onder onze gasten was dien avond een zekere Garstang, aan onze Bank werkzaam, welke op het punt stond ons te verlaten om chef te worden te N. Het was en bleef de overtuiging mijner vrouw dat Garstang te doen had met het verdwijnen harer juweelen, maar, zooals gij begrijpen zult, dacht ik hare vermoedens geheel en al zonder grond en in waarheid kon zij geene andere reden voor haren argwaan aangeven dan hare ingenomenheid tegen hem en het feit dat hij vroeger dan onze overige gasten vertrok, met wat zij voor eene onvoldoende verontschuldiging hield.’

‘Ik weet niet of ik hem onrecht doe of niet en wellicht zal ik nooit tot zekerheid komen,’ zegde Mevrouw Wilmot, ‘doch zoodra ik hem zag, vatte ik een afkeer jegens hem op en ik ben in dat opzicht nooit veranderd. Hij had iets in zijne trekken dat u terugstiet.’

‘Ziedaar juist, Marie, waarom ik in uwe overtuiging niet kan deelen. Ik geloof dat zij de uitkomst is van den slechten indruk, welken hij van het begin bij u achterliet; eerst was die indruk onbepaald bij u, doch hij nam vorm en kleur aan door de omstandigheden van den diefstal. Wanneer men slechts let op de toenmalige

vooruitzichten van Garstang, dan ziet men dadelijk hoe ongerijmd het is, hem tot zulk eene dwaasheid in staat te rekenen, eene misdadige dwaasheid, wier ontdekking hem van eene eerlijke en winstgevende betrekking tot de cel van den boosdoener hadde verwezen. Dat vermoeden, die argwaan is onbillijk en gevaarlijk en ik sidder bij de gedachte dat iemand ze bij ons zou kunnen ontdekken. lk behoef u niet te zeggen, hoe noodig het is over zulk een onderwerp het stilzwijgen te bewaren, en Danby,' zegde hij, zich tot mij keerend, 'gij begrijpt dat, wat gij gehoord hebt, onder het zegel is onzer vriendschap en dat uw mond het zelfs niet aan uw eigen oor mag toefluisteren.'

Juist waren wij met het dessert begonnen, toen een der dienstboden een telegram binnen bracht en aan Wilmot overhandigde. Hij las hem vluchtig over en reikte mij het papier toe, niet zonder dat ik verwondering op zijn gelaat las. Bij de uitbreiding onzer zaken was het voortdurend noodig dat onze verschillende kantoren door middel van den telegraaf met elkander correspondeerden, en, omdat daarbij geheimhouding een vereischte was, hadden wij een eigen cijferschrift aangenomen. Slechts de voornaamste beambten aan ieder onzer kantoren waren met dit schrift bekend en ook voor de telegrafisten bleef het dus een gesloten boek. De telegram, welken Wilmot juist ontving, was ook in dit cijferschrift en kwam van M., eene stad dertien uren van ons verwijderd waar twee Banken waren - de onze en nog eene concureerende. De telegram hield in, dat deze laatste Bank hare betalingen dien middag gestaakt had; dat Dane, onze chef te M. dit juist had vernomen en dat hij den volgenden dag zulk een stormloop van crediteuren verwachtte, dat hij vreesde niet aan al zijne verplichtingen te kunnen voldoen. Hij spoorde ons dan aan hem dadelijk hulpmiddelen te zenden en gaf ons in bedenking om voor ons zelven naar ons kantoor te O. te seinen en van daar geld te ontbieden en hem inmiddels al onzen voorraad te sturen. De zaak leed geen uitstel; Wilmot en ik waren spoedig tot een besluit gekomen. lk sprong in eene vigilante, om den kassier te halen, die één van de drie sleutels der ijzeren kast had, terwijl Wilmot den tweeden en ik den derden onder mijne berusting hield. Middelerwijl seinde Wilmot naar den chef te O. den telegram van Dane over. Reeds wachtte hij ons aan de Bank toen ik met den kassier aankwam. De portier woonde in de nabijheid en was weldra gevonden en wij hadden niet veel tijd noodig om in doelmatige kisten eene som van 17,000 ponden sterling in goud en twee duizend ponden sterling in bankpapier te pakken.

Wij zonden om twee rijtuigen ten einde ons met dat geld naar het spoorwegstation te brengen. Toen de rijtuigen vóórkwamen sprong ik wat haastig uit het kantoor en kwam op het trottoir in botsing met een man van

hooge gestalte. Hij had een zakdoek om zijn hals geslagen en zijn overjas dichtgeknoopt tot onder zijn kin en daarenboven hield hij nog een zakdoek voor den mond.

Het gure weder gaf aanleiding genoeg voor deze voorzorgen, doch toen ik tegen hem aanbonsde, gleed hand en zakdoek een oogenblik van zijn gelaat en zag ik zijne trekken. Zij waren niet gemakkelijk te vergeten. Zijn gelaat was wél gevormd en toch terugstootend. Doch ik had mijn tijd noodig; de vreemde verwijderde zich uit mijn oog en ook uit mijne gedachten. Mijn chef en ik stapten in een rijtuig, de kassier en portier in het andere en wij reden zoo snel mogelijk door de stad naar het spoorwegstation. Toen wij er aankwamen, stond de sneltrein naar M - juist gereed. Eenige woorden van Wilmot en de station-chef wist wat wij noodig hadden.

'Ik begrijp u, mijnheer; de heer Danby moet een coupé hebben. De wagens zijn allen zoo goed als bezet; ik zal er een laten aanhaken; maar de tijd van vertrek is al daar en 't is de posttrein die niet wachten mag, zoodat ik den trein niet meer kan breken. Ik ben genoodzaakt den wagen achter aan te hangen, achter dien van den treinwachter.'

Wij hadden hier niets tegen, want het eenige, wat gewicht voor ons had, was, dat wij ons geld tijdig te M. kregen. De extra-wagen werd snel vastgehaakt en aangeschroefd en aan de achterzijde met het roode signaal-licht voorzien. De geldkisten werden op een der zitbanken geheven en ik wenschte mijnen vrienden een goeden nacht en zette er mij tegenover. De raderen begonnen langzaam rond te wentelen toen ik twee mannen van dezelfde grootte uit een wachtzaal naar den trein zag rennen.

'Hierheen, heeren!' riep de conducteur en opende de deur van een coupé juist naast die, waarin ik had plaats genomen. Op de plaats waar ik mij bevond was het station niet goed verlicht; doch toen zij instapten viel het licht van de lamp des conducteurs op hen en ik bemerkte, dat zij niet alleen van dezelfde gestalte en denzelfden bouw, maar dat zij ook op dezelfde wijze gekleed waren, als de man met wien ik op het trottoir voor de Bank in botsing was gekomen.

Zonder te weten waarom, was ik niet zeer op mijn gemak en ware het niet te laat geweest - want reeds waren wij buiten het station en stoomde de trein snel door een tunnel - ik zou den portier met mij naar M. hebben genomen. Ik poogde mij nu te overtuigen, dat er niets onveiligs in mijn toestand was. De deuren van mijn coupé waren gesloten en de snelle beweging van den trein zou zoowel anderen verhinderen om tot mij te komen als zij mij belette den treinwachter te genaken.

Doch, hoe ik ook poogde mij gerust te stellen, mijn angst bleef klimmen, en ik besloot bij mijzelven bij de eerste halte eenige verandering te doen brengen in den staat van zaken. Hoe weinig vermoedde ik waar mijn eerste halte zou zijn! Hoe weinig kende ik hen die daar in de coupé achter mij zaten en welk een gevaar mij boven het hoofd hing!

Eensklaps.... werd het donderend geraas der locomotief minder? en nam ook de snelheid van den wagen af waarin ik gezeten was? Terwijl ik nog poogde dat raadsel op te lossen, hield de wagen geheel stil, doch weldra kwamen de raderen weer in beweging. Ik zag naar buiten, en ginds, op een grooten afstand reeds, stoomde de trein voorwaarts en mijn wagen rolde terug naar W. Sneller, altijd sneller spoedde hij voort; even snel - neen, sneller nog dan toen hij aan den posttrein was verbonden. Mijn moed begaf mij, mijne knieën sloegen tegen elkander, mijne haren schenen

omhoog te rijzen onder de vreeselijke spanning van die oogenblikken, en het koude zweet parelde op mijn voorhoofd. En immer ging het achteruit, tot dat de snelheid minder werd en de wagen ten tweeden male stil stond. Ik hoorde een sleutel ronddraaien in de deur, waaraan ik mij geklemd hield; nog een oogwenk, en het licht der lamp boven mij viel op het gelaat van den man dien ik voor de deur der Bank, op het trottoir had gezien. Ik zag hoe hij een pistool op mij aanlegde, ik week een stap terug en voelde mij van achter aangegrepen; zijn helper was door de andere deur binnengedrongen. De eerste drong dichter op mij aan, ik deed een wanhopigen aanval, merkte nog hoe hij de kolf van zijn wapen omhoog hief en het was als sprong er vuur uit mijn oogen en bewusteloos zonk ik in een.....

(Slot volgt.)

Een verzuchting naar den vrede.

Vrede! hemelzoete vrede!
Daal toch op deez' treurende aard',
Gij zijt meer dan goud en schatten
Meer dan keizerskroonen waard!

Lente's adem schenkt weêr leven,
Wen de winter 't doodkleed spreidt;
Zoo ook schenkt gij heil en vreugde,
Waar ge slechts uw schreden leidt.

Vrede schooner telg der heem'len!
Zie deze aard, ze is woestenij;
Bleef ons niet een troostende engel,
En die vreugdetolk zijt gij.

Spreid op ons uw liefdevleug'len,
Woon in hart en huisgezin,
Vlecht om ons de bloem der bloemen
Van de schoonste broedermin.

Vrede, meer dan goud en schatten,
Meer dan keizerskroonen waard,
Vrede, hemelzoete vrede!
Daal toch op deez' treurende aard!
C.J.S.

Pieter van Stralen, de oude Utrechtsche omroeper. Eene vertelling van den Ouden Valentijn.

Iang, zeer lang is het geleden dat van Stralen te Utrecht aan alle hoeken der stad het volk bijeenklepte, om met schelle stem bekend te maken wat er verloren en te koop was. Men moet eene halve eeuw oud, of, zooals men het daar noemt, boven Jan zijn, om zich dit nog te herinneren, doch het is mij nog alsof ik den ouden omroeper bij levenden lijve voor mij zie, met zijn gelakten koetsiershoed en zijn lange blauwe jas, die wij schertsend een kuitendekker noemden. Na Kees van Dort, die altijd in staat van beschonkenheid verkeerde en dagelijks, onder het luid gejubel der straatjongens, zwoer dat hij den domtoren in klontjes zou gruizelen, bezat in dien tijd te Utrecht

niemand zoo groote populariteit als de omroeper van Stralen. Ik wil echter geenszins een paralel tusschen beide utrechtsche typen trekken, want de oude omroeper was een braaf en zeer geacht man, doch wat geeft de straatjeugd om braafheid als zij haren spotlust kan botvieren. Van Stralen had nu eenmaal de gewoonte van zich op zonderlinge wijze te kleeden en, bij de uitoefening van zijn ambt, met ratelende stem allerlei zonderlinge woorden te spreken - dit was in de oogen der jongens genoeg om hem tot een straat-acteur te maken, die toejuiching verdiende. Het was zeker niet zooals het behoorde, doch zoolang er hollandsche jongens zijn zullen zich zoodanige verschijnselen wel overal voordoen.

Daar komt hij aan, de oude Pieter. De lange blauwe jas omhult statig zijne beenen, de gelakte hoed staat, als altijd, scheef op het hoofd. Zijn bovenlijf helt naar de linkerzijde over alsof het koperen klankbord, waarin men zich wel spiegelen kan, hem te zwaar is om te dragen. In zijne rechterhand heeft hij een korten houten hamer, geheel gelijk aan dien welke menigen president van groote en kleine vereenigingen de achtbaarheid bijzet, die men te vergeefs in hunne persoonlijkheid zou zoeken. Hij houd stand bij de Hamburgerbrug aan de oude gracht, want daar is een kruispunt, waar zich de verschillende stroomen der straatjongens vereenigen. Van Stralen is gelukkiger dan de zoogenaamde profeet Mahomed, die eens te vergeefs een berg verzocht dat hij bij hem zou komen, en toen, om zich goed te houden, genoodzaakt was uit te roepen: als de berg niet tot Mahomed wil komen, zal Mahomed tot den berg gaan. Nauwelijks heeft hij eenige malen het hoofd gedraaid, als om het terrein op te nemen, of van alle kanten stroomen menschen naar hem toe. De werkmeid werpt dweil en luiwagen op de stoep, de bakkersknecht verlaat zijn broodkar, de wandelaars blijven een oogenblik staan, uit de Hamburgerstraat en van de brug komen menschen van allerlei leeftijd aangeloopen en de straatjongens dringen door alles heen om, even als de claquers in den schouwburg, bij de voorstelling van hun geliefkoosden straat-acteur de beste plaatsen in bezit te nemen.

Pang! pang! pang! klinkt het op 't koperen klankbord; van Stralen

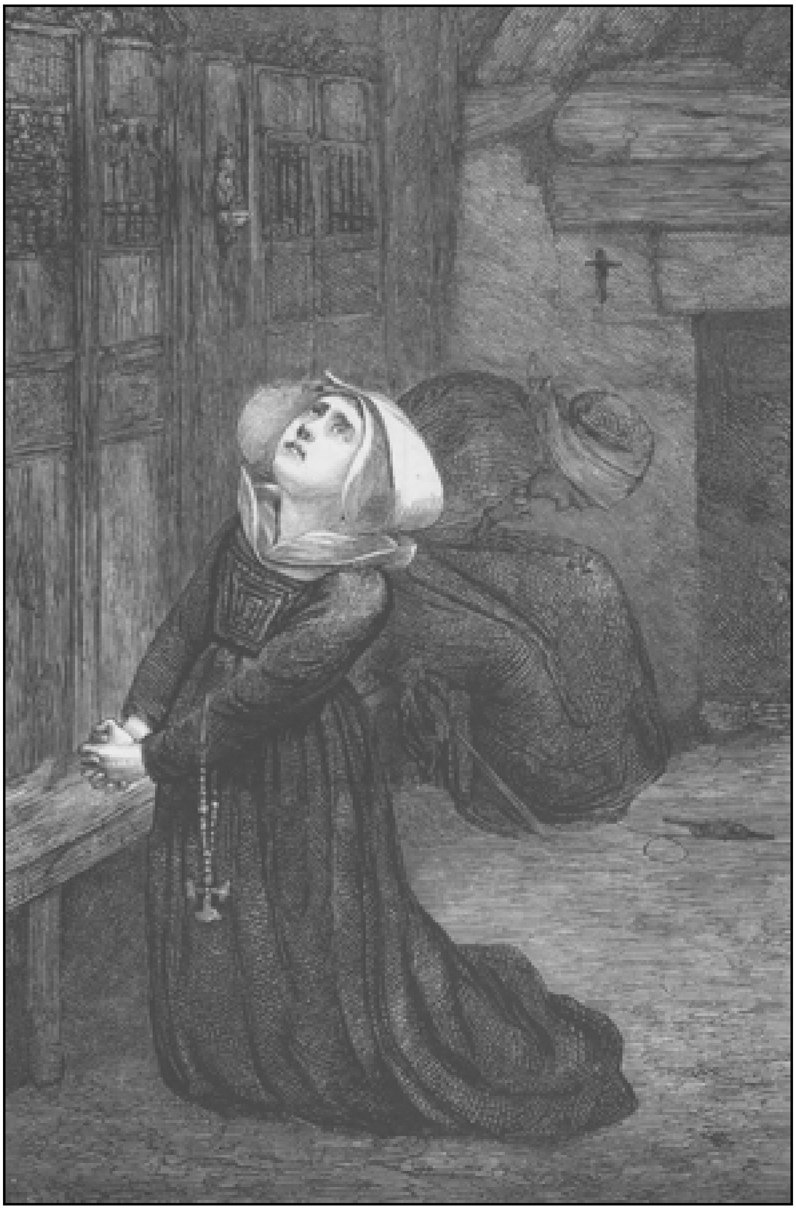

GEBED VOOR DEN VREDE.

POOLSCHE BEDEVAARTGANGERS.

zet zich in postuur en roept in scherp utrechtschen tongval, op hoogen toon en met meedoogenlooze mishandeling der letter R:

'Er is verloren...... een gouden middeljon...... van achtere met perels berand...... van vore met hoar gewark...... twee harte met een pijl der deur...... Die hem te voorschijn brenk zal twintig gulde tot eene belooning hebbe.'

Daarop daalde zijne stem eenige tonen en er volgde:

'De oanwijzer van den vindenoar...... zal een genereuze belooning hebbe.'

Pang! pang! pang! klonk het andermaal.

'Wie der goading in heef...... bij Piet Knops...... het tweede huis op de vischmark...... is te bekome alderbeste tarbot en schol.'

Toen het bleek dat de omroeper zijne belangrijke zending voor dat oogenblik volbracht had, stoven de jongens met een luid hoera uiteen en zongen op eene welbekende melodie:

'Van Stralen, van Stralen, wat heb je 'n glimmenden hoed.'

De omroeper schudde glimlachend het hoofd; hij scheen zich over de plaagziekte eer te verheugen dan te ergeren.

'Ik zou die bengels dat schelden wel afleeren,' zeî grimmig een slagersknecht, die er met het gewone moordtuig aan zijne zijde, gevaarlijk genoeg uitzag om een geheel regiment jongens het hazenpad te doen kiezen.

'Och, man,' zeide van Stralen, altijd het hoofd schuddende, 'vergeet toch niet dat ge ook jong zijt geweest. 't Is dartelheid van de jongens, anders niet; de broodkruimels steken hen. Maar als ze zoo niet zijn deugen ze niet, geloof me; dan zijn het, om zoo te zeggen, smuigers, die ze achter de mouwen hebben en dat is vrij wat erger. Hoor maar eens,' zoo vervolgde hij, 'daar gaat het weêr langs over mijn glimmenden hoed; laat hen toch maar pleizier hebben, ik kan er wel tegen.'

En altijd glimlachende en het hoofd schuddende ging de omroeper de brug over en de gracht langs om zich door de Brandsteeg naar den Springweg, den utrechtschen jodenhoek te begeven, waar de verloren voorwerpen maar al te dikwijls terecht komen, zonder dat de 'oanwijzer van den vindenoar' eene genereuze belooning krijgt.

De bedoelde Brandsteeg zou zeker Paus-Adriaansteeg heeten, wanneer zij niet in Utrecht gelegen was. Er bestaat daar wel een Voetinsteeg, ter eeuwiger gedachtenisse van den beruchten predikant Voetins, die tijdens de beeldstormerij zijn best heeft gedaan om den storm van religiehaat en vandalisme aan te blazen. In zooverre mag het zeker zeer eigenaardig genoemd worden dat de Voetinssteeg altijd even tochtig en winderig is. Te Utrecht heeft men er echter weinig prijs op gesteld dat onze groote landgenoot, die eens onder den naam van Adrianus VI op den Stoel van den H. Petrus zetelde, daar in meer genoemde Brandsteeg geboren is. Heeft Utrecht echter nooit iets officieels voor zijn beroemden inboorling gedaan, men vindt toch, twee huizen van de steeg, aan de zijde der oude gracht, een groot huis, dat zijn naam en borstbeeld draagt en waaraan in den laatsten tijd eene bestemming is gegeven, die zijn naam eer aan doet.

De lezer vergeve mij deze kleine uitweiding; de grief zat mij op het hart en moest er af.

Van Stralen zal ongeveer in de helft der Brandsteeg geweest zijn, toen een jong meisje uit de heffe des volks hem hijgend achterna kwam loopen. Toen zij hem bereikt had zag zij eerst schuw naar alle kanten rond en fluisterde hem daarna toe: 'ik moet u spreken, kom met mij meê.'

Zonder verder een woord te zeggen liep zij vooruit en ging een der huisjes binnen, die daar in eene lange rij staan. De oude omroeper zag haar met kennelijke verwondering achterna en aarzelde een oogenblik of hij haar wel zou volgen, doch op een haastigen wenk van haar, met den vinger gegeven, voldeed hij aan haar verlangen.

Het meisje verkeerde in groote opgewondenheid; zij beefde en hield zich aan een stoel vast.

'Moet gij mij spreken?' vroeg van Stralen op zijn gewonen goedhartigen toon.

'Ja,' antwoordde zij met gejaagdheid, 'doch spreek zacht, want niemand mag ons hooren.'

'Hebt ge iets gevonden of zoo?' vroeg de omroeper, die aan zulke ontmoetingen niet gewoon was.

'Neen, maar......'

'Welnu, maar?'

'Ik weet.... geloof ik.... waar het medaillon is.'

Toen zij die woorden met groote moeite geuit had, zonk zij schier uitgeput op een stoel neder.

'Maar daar behoeft je niet zoo veraltereerd over te zijn, zusje,' sprak van Stralen vriendelijk; 'dan ben je om zoo te zeggen de oanwijzer van den vindenoar.'

'Om Godswil, spreek toch wat zachter,' riep het meisje en stak in haren angst beide armen naar hem uit, als wilde zij zijne woorden tegenhouden.

'Drommels,' zeî van Stralen, eensklaps ernstig wordende, terwijl zijn hoofd geweldig schudde, 'dat is niet pluis hier...... je staat om zoo te zeggen niet zuiver in je schoenen, zusje...... ik weet meer van het middeljon dan me lief is.'

Het meisje bedekte het gelaat met beide handen en zeide: 'o verdenk mij toch niet van oneerlijkheid, ik heb dat niet verdiend.'

'Maar wat drommel mankeert je dan?' vroeg van Stralen verwonderd. 'Als je om zoo te zeggen zuiver van geweten bent zeg dan maar waar het medaillon is; er zal geen haan naar kraaien, dat beloof ik je; wat voor den 'oanwijzer van den vindenoar' bestemd is krijg je toch al is het medaillon ook niet verloren maar gestolen.'

'Gestolen!' herhaalde het meisje en een snijdende gil vloog door het kleine vertrek.

Zij liet het hoofd met een doffen slag op de tafel vallen en scheen aan de hevigste gemoedsbeweging ter prooi.

'Gestolen!' kermde zij nog een paar malen en barstte toen in een bitter geween uit.

Van Stralen was lang niet op zijn gemak, daar in dat kamertje met een onbekend jong meisje, 't welk in een hulpbehoevenden toestand verkeerde, wantzij beefde als iemand die de koude koorts heeft.

'Wees toch niet zoo verbouwereerd, meid-lief,' sprak hij, haar met de steel van den houten hamer een stootje tegen den schouder gevende; 'ik zeg immers niet dat jij het medaillon gestolen... je'

Het meisje gaf geen antwoord, maar beefde nog heviger.

'Spreek dan toch eens een woord,' hernam de omroeper, 'ik zie wel dat je geen schuld hebt aan den diefstal, doch je weet misschien dat het hier in de buurt ergens schuilt, is het niet zoo?'

Het meisje bleef bewegenloos.

'Heb je dan ook een vrijer die niet pluis is, zusje?'

Op deze vraag volgde een ontkennend hoofdschudden.

'Ook al niet?.... een deugniet van een broêr, misschien?'

Er ging op nieuw een schok door al hare leden.

Van Stralen knikte met het hoofd. ‘Nu zal ik den spijker wel op den kop geraakt hebben,’ zeide hij. ‘'t Is erg, drommels erg, dat moet ik bekennen, maar met huilen en lamenteeren komt die zaak om zoo te zeggen niet te recht, zusje. Laat je vader den jongen eens goed onder handen nemen en zorgen dat het kostbaar medaillon te voorschijn komt, dan zal ik er nog wel een mouw aan zien te passen dat de policie er buiten blijft.’

Het meisje stond met veel gejaagdheid op, hare tanden klapperden en zij riep in afgebroken woorden uit:

‘Ik weet niets..... ik heb niets gezegd..... ga maar heen..... om Godswil ga heen..... ik heb het medaillon niet gezien.’

Toen zonk zij weder uitgeput op haren stoel neder.

Van Stralen geraakte bij dat alles meer en meer in verlegenheid. Hij begreep zeer goed dat hij hier met de ‘oanwijzer van den vindenoar’ te doen had. Hij gevoelde diep medelijden met het meisje, dat waarschijnlijk, door eerlijkheid gedreven, hem aangifte had willen doen van het voorwerp dat door hem omgeroepen was en nu, tot het bewustzijn gekomen zijnde dat het niet gevonden maar gestolen was, in grooteu angst verkeerde.

‘Ik wil gaarne alles doen wat ik kan, om de zaak bedekt te houden,’ zeide hij, ‘maar dan moet je mij ook de waarheid zeggen. Jaag mij niet hier van daan, zusje, want ik zou dan om zoo te zeggen dadelijk naar de politie moeten gaan en die maakt met zulke gevallen niet veel complimenten.... Nu, nu, wees maar bedaard.... ik zeg immers niet dat ik het wil doen. Alles kan nog goed afloopen, maar ik moet de waarheid weten, hoor! ik ben een vijand van slenters en draaierijen. 't Is nooit goed dieven in het hart te smooren, en of die dief nu ook een vrijer of een broêr is, hij moet er uit. Vertel mij daarom zonder omwegen wat er gaande is en dan zullen wij samen zien wat er te doen valt. Maak vooral geen burengerucht, want onbescheiden ooren hebben om zoo te zeggen geen omroeper noodig, die vinden altijd kwade tongen genoeg. Wie weet hoeveel menschen er in zouden groeien als zij u met vingers konden nawijzen, want er zijn altijd lieden die denken dat zij er zelven schooner van worden, wanneer ze een ander vuil maken. Je ziet dat ik het goed met je meen, zusje! Wees dus niet achterhoudend, dan kan alles nog goed afloopen.’

Door deze woorden, op hartelijken en deelnemenden toon gesproken, werd de tong van het meisje ontboeid en zij deelde het volgende mede.

Leentje, zooals het meisje zich noemde, had den vorigen dag bespeurd dat haar broeder, een loodgietersknecht, heimelijk iets dat zeer glinsterde aan haren vader vertoonde. Kort daarna, terwijl zij het eten op de tafel bracht, waren zij in een hoek van het vertrek aan het fluisteren geraakt. Zij had duidelijk het woord ‘gevonden’ opgevangen en ook vluchtig een voorwerp gezien, dat wel iets naar een klein gouden horloge geleek. Op haar vraag of zij iets nieuws hadden, kreeg zij van haren vader norsch ten antwoord dat dit haar niet aanging.

Toen zij zich des avonds naar haar bed op den zolder had begeven, hoorde zij beneden een buitengewoon lang gesprek voeren. Door nieuwsgierigheid gedreven had zij het bed verlaten om door eene groote spleet die in den zolder was, te gluren. Daar zag zij hoe haar vader en broeder bij de lamp afwisselend nauwkeurig het gouden voorwerp bekeken, 't welk zij dien middag met een oogwenk had gezien en dat niets anders kon zijn dan het verloren medaillon ‘met perels berand en met hoar gewark,’ Zij had tot hare ontsteltenis ook duidelijk gehoord hoe vader en zoon overlegden op welke wijze zij van dien schat het meeste geld

zouden kunnen maken. De vader wilde het bij den een of anderen Jood te koop aanbieden, de zoon vond dit echter niet raadzaam en achtte het beter de rand paarlen uit te snijden en dan het medaillon onkenbaar te maken en bij een goudsmid te verkoopen.

'Maar dan deugt je vader zoo min als je broer, zusje!' riep van Stralen verontwaardigd uit, toen Leentje zoover met hare mededeeling gekomen was.

Zij stak de handen gevouwen naar hem uit, als om te verzoeken dat hij die woorden zou terugnemen. 'Mijn vader wist natuurlijk niet dat het medaillon gestolen was,' zeide zij.

'Zulke praatjes ben ik gewoon te hooren. Als hij, om zoo te zeggen, een eerlijk man was zou hij niet voorgesteld hebben het kostbare voorwerp bij een Jood te verdonkeremanen; hij had ten minste kunnen wachten tot het werd omgeroepen. Neen, zusje! er is een luchtje aan je vader.'

'O ik bid u, spaar mijn vader,' sprak het meisje, 'ik heb hem zoo lief.'

'Gij zijt een braaf kind,' zeî van Stralen ontroerd, 'veel te braaf om...... nu ik zal maar zwijgen.'

Leentje vertelde nu dat zij den ganschen nacht van angst en onrust niet had kunnen slapen. Zij was toevallig bij de Hamburgerstraat geweest toen van Stralen daar zijn ambt uitoefende. Zij was verbijsterd van schrik; het scheen haar toe dat de omstanders het geheim op haar gelaat konden lezen. Zij dacht toen natuurlijk nog dat het medaillon verloren was, doch vertrouwde haren broeder niet, die - zooals zij schuchter mededeelde - niet zeer eerlijk was. Zoodra zij nu zag dat de omroeper de Brandsteeg inging, was zij hem haastig gevolgd; het overige is bekend.

'Maar wat waart gij dan voornemens te vragen, toen ik hier kwam?' vroeg de omroeper.

'Ik weet het niet, antwoordde het meisje in pijnlijke verwarring. 'Ik meende dat het medaillon verloren was; ik ken mijn broeder en voorzag dingen die niet goed, die niet eerlijk zijn en heb in overijling gehandeld.'

'Neen kind! dat is geene overijling,' sprak van Stralen, 'het is, om zoo te zeggen, een omroeper in je binnenste geweest die op het klankbord van je geweten klopte; je eerlijk hart kon niet verdragen dat hier een misdaad bedreven zou worden. Jongens, als alle menschen zoo eerlijk waren zouden er, om zoo te zeggen, geen omroepers meer noodig zijn, want alles zou van zelf wel terecht komen. Het zou nog zeer goed kunnen afloopen, als je vader...... maar je praat niet graag over die dingsigheid, niet waar?'

'Och, vraag mij nu niet meer,' sprak Leentje; 'red ons, red mijn vader, ik zal God en de heilige Moeder Gods mijn leven lang voor u bidden.'

Van Stralen zag het meisje met welgevallen aan en dacht bij zich zelven: hoe kan zulk een lelie in een mesthoop groeien. Daarop zeide hij: 'Ik zal mijn best doen, doch dan moet gij meêwerken. Het ding moet terecht komen, al zou het, om zoo te zeggen, nogmaals gestolen moeten worden, want wij hebben met een lastig perceel te doen. Het behoort aan eene rijke dame op de kromme nieuwe gracht, die er geen begrip van heeft dat onder arme kleêren een eerlijk hart kan wonen; er zouden wellicht meer eerlijke armen zijn wanneer er wat minder zulke rijken waren, doch dat is nu niet anders. Misschien wil zij de premie wel verdubbelen als dat moet zijn en je vader en broêr het goedschiks afstaan. Dat is nu wel niet erg in den haak, want zij zouden

daardoor om zoo te zeggen gesterkt worden in hun kwaad, maar ik heb medelijden omdat je zoo'n braaf eerlijk meisje zijt.'

Leentje beloofde dat zij alles wat in haar vermogen was zou aanwenden om het kostbaar voorwerp in handen te krijgen, en toen ging van Stralen weder aan het omroepen alsof hij van den prins geen kwaad wist.

(Wordt vervolgd.)

Poolsche Bedevaartgangers.

Diep ingegrift in de menschelijke natuur is de liefde tot den grond, welke ons zag geboren worden en de graven onzer vaderen bevat. Zij is ons dierbaar, de plek, waar onze wieg op stond, waar eens ons graf op staat; gelijk wij onze moeder liefhebben, beminnen wij de bloemen, de geur, de taal, de menschen, welke op dien grond het leven ontvingen. Toch heeft deze gehechtheid aan den geboortegrond iets bevreemdends - vooral in eene eeuw, waarin cosmopolitische ideeën zoo aanzienlijk veld beginnen te winnen - wanneer die geboortegrond niets aantrekkelijks aanbiedt en haren bewoners ter nauwernood een karig levensonderhoud verschaft.

Wat doet bijv. de arme Dschimkys, welke wij op de schilderij zien van Ernestine Friederichsens, waaraan nevenstaande gravure is ontleend, wat doet deze zwervende arme lieden in den vreemde zoo onweêrstaanbaar naar hun vaderland verlangen? Het leven der bewoners van Russisch-Polen is zoo armzalig mogelijk; als 't ware in mollengaten liggen hunne uit leem en stroo vervaardigde onderaardsche hutten; in den zomer leiden de arme bewoners een nomadenleven, om elders iets te verdienen en vervolgens van hunne door harden arbeid verdiende en bespaarde penningen gedurende den winter op hun geboortegrond te kunnen voortbestaan. Toch haken zij vurig naar 't oogenblik van hunnen terugtocht naar 't vaderland; verlangend zenden zij hunne beden en smeekingen ten hemel, om weldra in hunne geliefkoosde oorden te mogen aanlanden; dan voor het kruisbeeld neêrgeknield schijnt in de ziel der biddenden de hoop te glinsteren van een schooner en beter vaderland, dan hun de aarde aanbiedt.

Een chineesch tuingezicht.

Dat eene zekere beschaving in het oude chineesche rijk reeds van voor eeuwen dagteekent is even goed bekend als de omstandigheid dat deze beschaving, sinds haren bloeitijd onder de vorsten van het mongoolsch stamhuis, nagenoeg geheel en al stationair gebleven is. De aziatische veroveraars van een groot gedeelte der toen bekende wereld, welke de machtigste rijken van Azië omverwierpen en menig europeesch vorst voor het behoud zijner kroon deden beven, wisten wel de beschaving tot eene vroeger in hun rijk ongekende hoogte op te voeren, maar zij wisten haar geen levensvatbaarheid in te storten, waardoor zij ook kon blijven voortbestaan en bloeien na hun verdwijnen van het tooneel dezer wereld. Alom in China maar vooral in zekere gedeelten van Mongolië vindt men nog de sporen van buitengewone gebouwen, van machtige en volkrijke steden, van lusthoven en jachtparken, maar het zijn slechts de schaduwen meer van vroegere grootheid en pracht.

Een der best bewaarde overblijfselen uit dien vroegeren bloeitijd, een eerbiedwaardige gedachtenis aan vervlogen roem, geeft ons bijgaande gravure te aanschouwen in het jachtpark van den keizer van China hetwelk in de nabijheid der stad Suen-hoa-fou gelegen is. Deze stad, wier opkomst en bloei van voor minstens

vijf eeuwen dagteekenen, is gelegen in de nabijheid van den vermaarden Chineeschen Muur en in een vruchtbare vlakte, welke door een aantal waterloopen en rivieren doorsneden en van alle zijden ingesloten wordt door boschrijke hoogten; zij is regelmatig gebouwd, met breede straten doorsneden en munt uit door zindelijkheid, wat vooral in eene chineesch-tartaarsche stad opmerkelijk is. Zij heeft evenwel slechts weinig handel meer, hetgeen hare straten, niettegenstaande de 80,000 inwoners welke haar bewonen, genoegzaam doodsch en verlaten doet schijnen; deze stad is een der voornaamste zetels der chineesche Muzulmannen, welke een der krachtigste volkstammen van het groote hemelsche rijk uitmaken.

Een reiziger beschrijft het keizerlijk jachtpark te Suen-hoa-fou op de volgende wijze:

‘Ten Noord-Westen van de stad, buiten de bemuurde omwalling, loopt de weg midden door een park van een keizerlijken lusthof; daar het ook thans nog tot de domeinen van den keizer behoort heeft men het uit eerbied voor den Zoon des hemels gespaard; men bewondert er de heerlijkste grasperken door eeuwenoude boomen omgeven, en gebouwen en paviljoenen in menigte, sinds lang in verval maar daardoor juist nog schilderachtiger, uithoofde van het mos en de klimop waaronder zij verscholen zijn. De meeren, rivieren en watervallen zijn er overdekt met de meest verscheiden soorten van waterplanten, waaronder de geele waterlelie, de roode en witte nympheeen, en de nelumbo's wier kelkgewijze gevormde hemelsblauwe bloem prijkt met een helmstijl veel gelijkend op een zwevenden vlinder. Op kunstrotsen ziet men standbeelden van leeuwen en tijgers welke zwart zijn van ouderdom en borstweringen aan alle zijden met guirlanden van klimop bezet. Reeds voor vijf honderd jaren werd dit park aangelegd en sinds dien tijd, het blijkt uit alles was de natuur de eenige kunstenares welke het in stand hield, maar zij wist het te verrijken met schoonheden welke door geene menschenhand kunnen aangebracht worden.

‘Die eeuwenoude bosschen bestaan uit houtsoorten aan noordelijk China eigen, zooals de pijnboom met zijn rooden stam, wiens schors als het vel eener slang uit ruitvormige schubben bestaat, reusachtige cederboomen, treurwilligen en populieren, wier geel en doorschijnend gebladerte prachtig uitschijnt op de sombere kruinen van het groene hout. Maar hooger nog dan al deze reuzenstammen schiet de Pei-go-song (een inlandsche pijnboom) als een gedenknaald naar de wolken; zijn kruin is prachtig en regelmatig, zijn stam en takken zijn van de schoonste zilverkleur. De Chineezen schromen niet te verklaren dat velen dezer boomen, wier hout onbederfelijk heet en welke dus nooit kunnen vergaan, twee duizend jaren oud zijn.

‘Het keizerlijk park is zeer uitgestrekt; men behoeft een uur tijds om het dwars door te trekken, en de schoone vallei te bereiken die Suen-hoa-fou verbindt met de stad Tchang-kia-Keou of Kalgan.’

Van het oorlogsveld.

De oude adel van Frankrijk toont in den tegenwoordigen oorlog, dat de heldenmoed der fransche ridders van vroegere dagen nog de harten bezielt van het tegenwoordige geslacht. Zoo levert o.a. eene episode uit een gevecht bij Orleans hiervan het treffendste bewijs.

Al de oude familiën van Bretagne hadden hunne zonen gezonden naar het Loire-leger, en de meesten hunner hadden dienst genomen bij de grauwe Zouaven van kolonel de Charette. Zij streden met een moed en koele doodsverachting, welke de bewondering van den vijand opwekten en dr. Russel merkt op, dat in lien alle Franschen dezelfde koelbloedigheid aan den dag legden als de loyale zonen van Bretagne, de Duitschers, ten koste van honderdduizenden menschenlevens, uit het land zouden gedreven worden. De oude fransche adel en de Bretons zijn met hart en ziel de partij van Henri V toegedaan, doch zij zien op het oogenblik alleen het bedreigde vaderland en hebben de republikeinsche regeering hun degens aangeboden. De eerste welke dienst nam was graaf de Bouillé, een bejaard man, welke sinds lang grootvader is, met zijn zoon Jacques de Bouillé en zijn schoonzoon de Cassenove. Zij hadden met de andere Zouaven van Charette post gevat achter de linietroepen in het gevecht bij Orleans en bleven, toen dezen het hazenpad kozen, onwankelbaar op hun post. Generaal graaf de Sonis deed al het mogelijke om de vluchtelingen tegen te houden, doch toen hem dit niet mocht gelukken, galoppeerde hij naar de Zouaven en zijn hoed afnemende, riep hij uit: ‘Soldaten laat ons die lafaards toonen hoe ware Franschen vechten. Voorwaarts!’ Met de volmaaktste krijgstucht gehoorzaamden de 800 grauwe Zouaven aan het kommando en marcheerden kalm en bedaard den dood te gemoet. De vaandeldrager werd onmiddellijk doodgeschoten. Jacques de Bouillé nam het vaandel op, doch werd eveneens doodelijk getroffen. De oude graaf nam zijn stervenden zoon de vlag uit de handen, deed drie stappen voorwaarts en viel, door een kogel in de borst getroffen, dood neder. Zijn schoonzoon de Cassenove greep nu de kleuren van het regiment, wuifde ze boven het hoofd en snelde voorwaarts. Ook hij viel met verbrijzelde armen neder. Van de 800 helden, kwamen slechts 250 van deze charge terug.

Wie durft zich de aandoening voorstellen van de gravin de Bouillé, toen de lijken der gesneuvelden Orleans werden binnen gebracht? Haar man en zoon waren dood, haar schoonzoon, wiens rechter arm geamputeerd was, bleef als krijgsgevangene in handen der Pruisen.

HET PALEIS VAN DEN KEIZER VAN CHINA.

Het volgend treffend voorval greep plaats in een der ambulancen.

Het was omtrent drie ure, de zieken rustten in hun bed, want het bezoek der doktoors en het verbinden der wonden was geëindigd. De ziekenzalen waren rustig, en niets kwam de sti te storen, dan nu en dan de zucht van een geopereerde of de lichte stap eener zuster van liefdadigheid.

De deur werd zachtkens geopend en eene groote bleeke dame, geheel in het zwart gekleed, trad de zaal binnen Er lag eene zekere waardigheid over haar wezen verspreid. Zij droeg een pakje, legde het op de tafel, waarop allerlei verbanden, compressen, chirurgische instrumenten enz. dooreen lagen. Toen zij zich van haren last ontdaan had, bleef zij zwijgend en roerloos staan.

Eene zuster van liefdadigheid welke haar opmerkte trad naar haar toe.

'Mevrouw' zegde de vreemdelinge in rouwgewaad, 'ik heb hier een weinig linnengoed en eenige ververschingen voor de ongelukkigen. Gij zult wel zoo goed zijn, mijne kleine offerande aan te nemen.'

Het pakje werd geopend. Men vond er hemden in, beddelakens, flanel, pluksel, verbanden, voorts bouillon, koekjes van tapioco, enz.

De zuster van liefdadigheid bedankte de dame. Deze wilde zich nu verwijderen. Maar de eerste vroeg:

'Mevrouw, wilt gij mij uw naam opgeven?

Waartoe zou dat dienen?'

'Ik moet u op een lijst inschrijven, met vermelding wat gij aan onze zieken geeft. Het gebruik wil het zoo.'

'Waartoe dient dat?' herhaalde zij. Middelerwijl bedacht ze zich en zegde met tranen in de oogen: 'Hoe ik heet; doet niets ter zake. Schrijf eenvoudig op uwe lijst:

van eene Moeder. Wat ik heb gebracht, had ik bewaard voor mijn zoon, welke bij de mobile garde diende, voor 't geval dat hij ziek of gewond zou worden. Maar de Pruisen hebben hem bij Champigny gedood. Zij hebben hem mij ontnomen. Ik heb dat alles nu niet meer noodig. Ik had maar één kind, en nu ben ik alleen. Gij ziet dat het noodeloos is mijn naam op te geven. Neem dit voor uwe gewonden, en schrijf op uw register: eene Moeder.'

En de arme moeder verwijderde zich al weenende, eerbiedig gevolgd door de zuster van liefdadigheid, welke evenmin hare tranen kon bedwingen.

[Nummer 26]

Een luchtbal te Harderwijk.

In den morgen van den 16^en^ Januari deed zich een voor de meeste Nederlanders ongewoon verschijnsel voor. Dat de dappere verdedigers van Frankrijks hoofdstad, nu hun de gewone weg voor het verkeer met buiten was afgesloten, gebruik maakten van den weg door de wolken bij middel van luchtballen, was bekend en had velen zeker reeds lang den wensch doen vormen van zelf eens getuige te mogen zijn van het schouwspel, dat moedige reizigers, op duizenden meters hoogte een weg door de wolken zoekende, aanboden. Dat schouwspel werd op verschillende plaatsen waargenomen; reeds circa half tien zag men den ballon in de omstreken van Antwerpen hoog door de lucht voortdrijven in noordelijke richting; spoedig werd hij op vele plaatsen van Nederland, in Noord-Brabant, Gelderland en Utrecht gezien, terwijl hij eindelijk te Wierden, nabij Harderwijk, is neêrgedaald. Welke gissingen en hoevele overdreven voorstellingen het gevaarte, hetwelk daar zoo hoog in de lucht zweefde, bij velen deed ontstaan behoeven wij niet te melden; het is genoeg te zeggen dat duizenden van menschen in de grootste verbazing hem nastaarden nog lang nadat hij reeds weêr uit het gezicht was verdwenen.

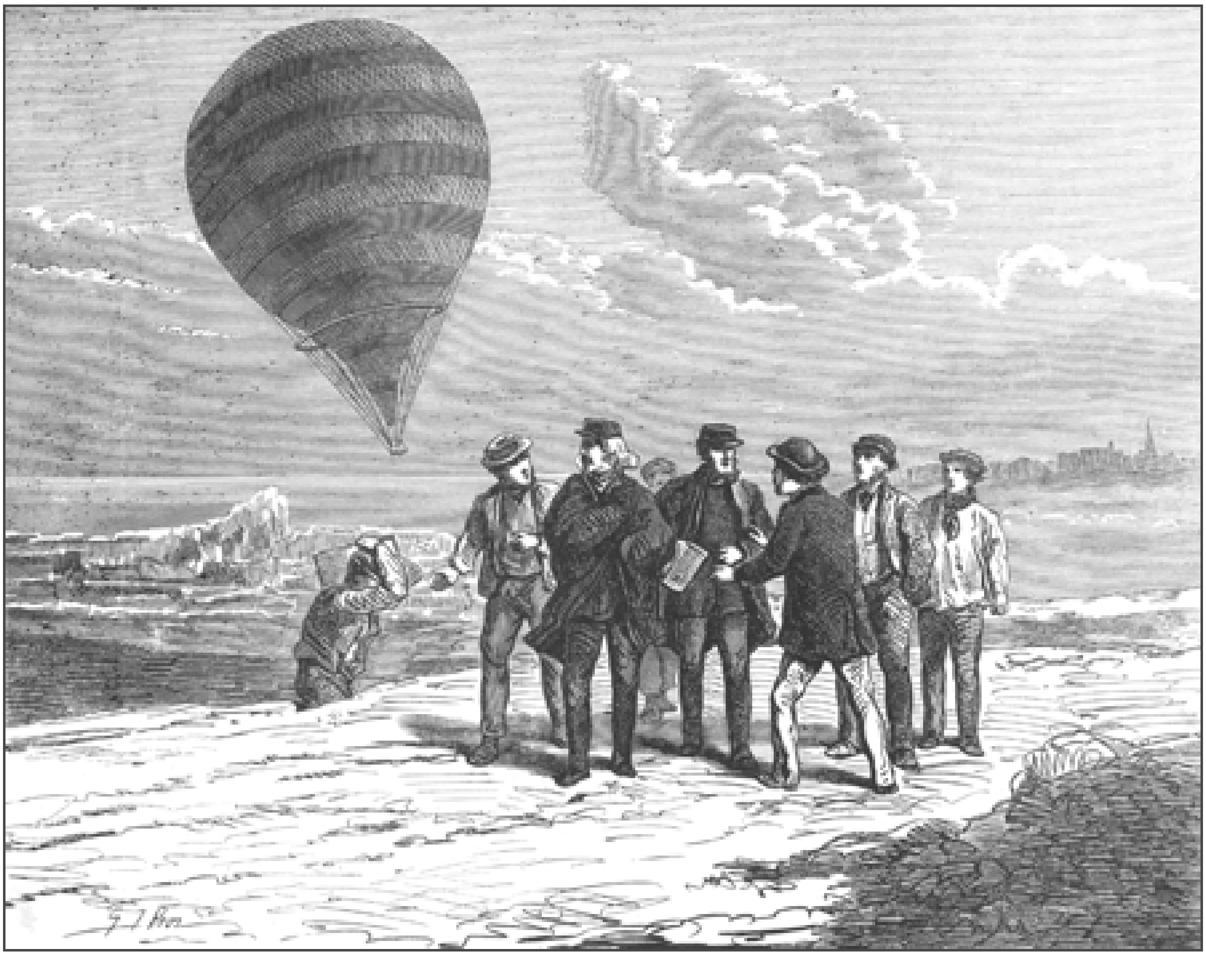

EEN LUCHTBAL TE HARDERWIJK.

Uitvoerig zijn door verschillende dagbladen de omstandigheden medegedeeld, die bij de nederdaling van den ballon plaats hadden. In stede van deze te herhalen, voegen wij hier een enkel woord bij over de uitvinding en trapsgewijze volmaking dezer lucht-correspondentie, die in den fransch-pruisischen oorlog belangrijke diensten heeft bewezen.

Wanneer wij den Franciscaan Baco, de Jezuïeten Fabri en Lana-Terzi voorbijgaan - dan kunnen wij zeggen dat de uitvinding van de luchtvaart dagteekent van de voorgaande eeuw, toen in 't jaar 1782 voor den eersten keer de proef met een dergelijk luchtschip genomen werd. Het beginsel, waarop de luchtbal berust, is intusschen zeer eenvoudig en was reeds langer bekend. Om dezelfde reden immers waarom niet elk voorwerp in 't water zinkt, maar soms gelijk een schip blijft bovendrijven, even zoo kunnen voorwerpen in de ons omgevende lucht blijven zweven, wanneer deze namelijk minder zwaar zijn dan de hoeveelheid lucht, die zij verplaatsen. De vraag was dus, iets te vinden, dat lichter was dan een gelijk volume dampkringslucht. De gebroeders Etienne en Joseph Montgolfier vonden dit op zeer eenvoudige manier door een zekere hoeveelheid lucht, in een sterken papieren zak besloten, door verwarming in dichtheid te doen afnemen en bij gevolg lichter dan gewone dampkringslucht te maken. De publieke proefnemingen der gebroeders Montgolfier wekten weldra den ijver en navolging van verschillende wetenschappelijke mannen in Frankrijk op. Charles, professor in de natuurkunde te Parijs, vulde een ballon met een sinds weinige jaren nieuw ontdekte luchtsoort: waterstofgas geheeten, 't welk veertienmaal lichter is dan dampkringslucht. In Augustus 1783 lieten Charles en Robert een met waterstofgas gevulden ballon op, die in minder dan twee minuten tijds ter hoogte van duizend meters opsteeg. Bij een volgende proefneming hechtte men aan den ballon een mandje, waarin een schaap, een haan en een eend werd gezet. Deze drie eerste luchtreizigers kwamen ongedeerd weder op de aarde neêr, en eenige moedige ondernemers besloten weldra zelf eene luchtreis te beproeven. Pilatres des Rosiers en de markies d' Arlandes waren de eersten, die uit het bosch van Boulogne de luchtreis met een door Montgolfier vervaardigden ballon ondernamen en weldra door hun voorspoedig slagen vele navolgers vonden, die echter meermalen hunne stoutmoedigheid met den dood moesten bekoopen. In 1794 begon men van den luchtballon gebruik te maken als een middel om de bewegingen en de getalsterkte van het vijandelijk leger te observeeren en werden in Frankrijk compagniën van aëronauten d.i. luchtschippers gevormd, even als in den tegenwoordigen oorlog geschiedde. Ook voor wetenschappelijke waarnemingen zijn de luchtballons meermalen gebezigd en o.a. werden de reizen van Biot en Gay-Lussac onder dit opzicht met den schitterendsten uitslag bekroond.

Intusschen ofschoon de luchtballons in den loop dezer eeuw belangrijke verbeteringen ondergingen en vele diensten bewezen, is er tot nog toe geen roer gevonden voor dit luchtschip, d.i. geen middel om het te besturen.

De moeielijkheid bestaat vooral in 't aanbrengen van een toestel, dat sterk genoeg is om de ontzagwekkende kracht van den wind te overwinnen en dat tevens zoo licht is, dat het door den ballon kan medegevoerd worden.

Een vreeselijke nacht.
Slot.

Toen ik weder tot mij zelven kwam, lag ik op den vloer van den wagen, te zwak om op te staan; de deuren stonden wijd open en de kille stormwind blies woedend over mij heen. Ik begreep niets van mijn toestand, alles scheen mij verward en verwrongen. Ik herinnerde mij enkel, dat ik te M. moest geweest zijn, maar dat ik een offer was geworden van eene vreeselijke daad van geweld.

Weldra hoorde ik naar den kant van M. het fluiten eener locomotief, en, hoe verward ik ook was, ik begreep welk lot mij te wachten stond wanneer de machinist in den stormachtigen nacht mijn wagen niet zou bemerken. Met wanhoop in de ziel beproefde ik op te staan maar te vergeefs. Weer snerpte het schrille fluiten door de lucht, doch nu naderbij, en het werd van den anderen kant, iets minder schel, beantwoord. Tusschen twee stormvlagen in, hoorde ik het doffe steunen der locomotieven en het naderen der wielen. Een ziekelijke rilling liep over mijn lichaam en ik sloot de oogen in de verwachting van den verpletterenden schok..... Weêr floten de naderende gevaarten en gaven elkander antwoord, totdat ik - en wie beseft mijne vreugde - hunne machtige slagen elkander langzamer hoorde volgen, totdat ik bemerkte, dat zij hun spoed verminderden en eindelijk stil stonden. Toen - in die overmaat van vreugde - verloor ik weêr mijn bewustzijn.

Toen ik mijne oogen opende, was ik in zittende houding, en iemand ondersteunde mij. Ik voelde, dat de wagen weêr in beweging was en herkende Wilmot, den kassier, den portier der Bank en den stations-chef van W. Ik beproefde te spreken doch die poging was vruchteloos, en door gebaren poogde ik hun dit te doen begrijpen.

‘Hij verlangt iets te drinken,’ zegde Wilmot. ‘Heeft niemand brandewijn bij zich?’

Niemand had brandewijn doch in weinige minuten bracht ons de locomotief aan het station te W.; men voerde mij naar eene restauratie en gaf mij over aan de zorgen van een geneesheer. Onder den invloed van warmte en opwekkende middelen was ik weldra in staat een verstaanbaar verslag te geven van hetgeen met mij was voorgevallen. De stations-chef gaf als zijne meening te kennen, dat de lieden die mij hadden aangevallen, volgens een weloverwogen plan gehandeld hadden, hetwelk zij maar al te goed hadden uitgevoerd. Zij hadden zich over de loopplank naar het voorste gedeelte van den wagen begeven en hadden daar - terwijl de locomotief een steile helling beklom - de haken uitgelicht en de schroeven losgewonden, zoodat de laatste wagen weldra zijn spoed verminderde en vervolgens met groote snelheid over de spoorstaven naar beneden gleed. Goed hadden zij hunne plaats gekozen in eene eenzame streek, ver van elk station verwijderd. De straatweg, die op eenige honderden ellen van het punt, waar de wagen staan bleef, de spoorlijn sneed, had hunne ontsnapping gemakkelijk gemaakt. Ik kon mij de komst der twee locomotieven - die, zooals duidelijk was, gezonden waren om den vermisten wagen op te sporen - niet verklaren, doch dit raadsel werd mij spoedig opgehelderd. Van het station te M. werd dadelijk een locomotief langs de lijn teruggezonden, omdat, zoodra de posttrein het station binnenreed, de aangehangen wagen gemist werd. De locomotief van W. was ons nagereden op grond van eene ontdekking door Wilmot gedaan, die de grootste ontsteltenis veroorzaakte. De ontdekking bestond in niets minder, dan dat de telegram van M. een bedrog was. Wilmot telegrafeerde aan Dane, dat de gevraagde gelden onder weg waren. Dane seinde terug, dat hij er niets van begreep, dat het een of ander niet in den haak was, en dat hij Wilmots ophelderingen aan het station te M. zou afwachten. De valsche telegram was slim genoeg opgesteld en - ongelukkig voor mij - in het geheime cijferschrift bij onze Bank in gebruik. Toen er van M. werd geseind dat de posttrein was aangekomen, maar zonder zijn laatsten wagen, rezen er kwade vermoedens jegens mij en de twee lieden, die te W. in denzelfden wagen

waren gestapt, werden als mijne handlangers aangezien, welke ik bestemd had om den buit in veiligheid te brengen. Maar toen ik bewusteloos in den verlaten spoorwagen gevonden werd, brak zich een nieuw licht baan en zag men dat ik het slachtoffer eener misdaad, en niet de misdadiger was.

Nu bleef ons over alle krachten in te spannen om de brutale roovers, die de misdaad hadden ontworpen en volvoerd, te achterhalen en hun, zoo mogelijk, den buit uit de handen te wringen. Dit scheen geene gemakkelijke taak. De beste speurhonden der politie, waren zoowel van W. als van M. met de beide locomotieven naar de plaats der misdaad vertrokken, maar het stond te betwijfelen, of zij een draad zouden ontdekken, om hen bij hunne nasporingen te leiden. Ten tweeden male vertrok een locomotief van W. en kwam weldra terug met een der agenten. Deze had op de plaats, waar de spoorwagen tot rust gekomen was, een gouden horloge op den weg gevonden. Het horloge was het mijne niet, want dat bevond zich nog altijd in mijn vestzak, en ook niet van een dergenen, die naar de plaats der misdaad waren vertrokken. Het besluit was dus gewettigd, dat het een der dieven was ontvallen, terwijl wij handgemeen waren, of terwijl zij de kisten met geld uit den wagen namen. De agent overhandigde het horloge aan Wilmot en Dane, die het echter niet kenden.

Ondertusschen had zich het gerucht van den diefstal door de stad verspreid en veel volk was uit nieuwsgierigheid naar het station gekomen. Onder die menigte was ook een horlogemaker, die voor Wilmot werkte. De agent stelde dadelijk voor om den horloge-maker het horloge te doen onderzoeken. Deze trad nader, bezag het horloge, maakte de kast open en riep met een kreet van verwondering:

‘Wel, mijnheer Wilmot, dit is het horloge van Mevrouw Wilmot, dat haar voor ruim drie jaren werd ontstolen.’

‘Wat! het horloge van mijn vrouw? weet gij dat zeker?’

‘Ja, zeer zeker! Ik herinner mij verschillende eigenaardigheden en ik herken reparatiën, die ik zelf er in heb gedaan.’

‘Dat is vreemd.’ sprak onze chef. ‘Dan schijnen de dieven van voor drie jaren en die van heden avond wel dezelfde te zijn.’

‘Mijnheer Porter, kan er dadelijk een bijzondere trein naar N gereed zijn?’ vroeg Wilmot, zich tot den stations-chef keerende.

‘Ik zal terstond de noodige bevelen geven en telegrafeeren of de lijn open is.’

Middelerwijl een locomotief en tender aan een spoorwegwagen eerste klasse werden gekoppeld en het antwoord, dat de lijn open was ons uit N gewerd, vroeg Wilmot aan den geneesheer of ik mocht vervoerd worden, omdat hij wenschte mij mede te nemen, om de identiteit mijner aanvallers, zoo zij gevangen werden, te kunnen betuigen. De doctor zag er geen bezwaar in en gaf zijne bereidvaardigheid te kennen om ons te vergezellen, mochten zijne diensten soms worden gevorderd. Weldra vlogen wij door den donkeren nacht en bereikten N in den vroegen morgen. Wilmot begaf zich met twee politie-agenten naar de Bank en keerde, na zijne informatiën genomen te hebben, tot ons terug. Hij bracht het bericht dat Garstang afwezig en den vorigen morgen vertrokken was; de agenten bleven de Bank bewaken

en de horlogemaker dien wij uit W. hadden medegebracht vond, na eenige vergeefsche bemoeiingen, een confrater in N, die het op den spoorweg gevonden horloge herkende als een, dat hij meermalen had schoongemaakt en wel voor Garstang!

Dat was een nieuwe schakel in de keten!

De station-chef Porter was ook niet werkeloos gebleven. Als vrucht van zijne nasporingen bracht hij de tijding, dat Garstang dikwerf naar buiten reed en bijna altijd in dezelfde richting.

Het doel dier menigvuldige uitstapjes was spoedig uitgevorscht. Het was eene villa van middelbare grootte, een eind wegs buiten de stad, door Garstangs broeder bewoond. Daar - dit oordeelden wij - zouden de boosdoeners hun buit in veiligheid zoeken te brengen. In den omtrek van de villa verborgen, wachtten wij, door eenige politie-agenten ondersteund, hunne komst af. Met ongeduld letten wij op het minste gerucht. Eindelijk rolde er een rijtuig den straatweg langs en draaide snel den zijweg in die naar het huis geleidde. In een oogwenk, nog voor dat er aan verdediging te denken viel, greep de eene de teugels der paarden terwijl de anderen op de portieren toeschoten en de verraste booswichten grepen, te midden van hunnen buit.

Het waren Garstang en zijn broeder.

Eene episode uit het leven van den prins C. von Metternich.

Altijd is het eene moeilijke taak over een groot man te spreken, wanneer men het gevaar wil vermijden van ofwèl zijne verdiensten en wezenlijk groote hoedanigheden te beknibbelen en te verkleinen, ofwèl uit ontzag voor zijne grootheid de gebreken - en welk groot man heeft ook zijne gebreken niet? - over het hoofd te zien. Moeilijker nogtans moet het zijn in de beperkte ruimte der *Illustratie* eene levensschets saâmtestellen van een man als prins Clemens von Metternich was. Het veelbewogen leven van den oostenrijkschen staatsman, die jaren lang als de eerste gold in de europeesche diplomatie en als zoodanig het lot van Europa in zijne handen hield, die in lateren tijd even sterk werd gegispt en gehekeld als hij vroeger hemelhoog werd verheven en geprezen, die op den avond van zijn levensdag een donderend ‘weg met hem’ tegen zich hoorde uitschreeuwen, hij die zoo menigmaal de jubeltonen eener opgetogen menigte had opgevangen; het leven van dien man in eenige kolommen saâm te vatten mag ondoenlijk genoemd worden. Wij zullen er ons dan ook niet aan wagen, te meer daar de aard van ons tijdschrift afkeerig is van de vele politieke beschouwingen, welke zulk eene opsomming der daden en werken van den grooten staatsman zou vorderen. In een beknopte schets willen wij dus melding maken van eenige bijzondere feiten in dit leven en ons een enkel slechts voorbehouden ter breedere beschrijving, omdat men daarin beter dan elders den man kan leeren kennen.

Clemens von Metternich werd den 15 Mei van het jaar 1773 te Koblentz geboren en door zijne familie in streng aristocratische beginselen opgevoed. Reeds vroegtijdig werd zijn geest vervuld met overdreven begrippen over de voorrechten van den adel en vooral over de verhouding van de vorsten tot hunne volken, welke hem immer in zijn verder leven zijn bijgebleven; nogtans bracht zijn goedig karakter hem er toe om reeds als knaap er eene zekere vreugde in te vinden met personen van minderen stand op een meer gemeenzamen voet om te gaan. Hij studeerde de rechten aan de universiteiten van Straatsburg en Mentz, deed na de voltrekking zijner studiejaren eene reis naar Engeland en begaf zich toen naar Weenen, waar hij zich in het huwelijk

verbond met eene kleindochter van den befaamden minister Kaunitz. Weinig is er verder bekend over de jeugd en de eerste studiejaren van Metternich, maar uit hetgeen men weet kan men veilig opmaken dat hij zijn leeftijd niet besteedde aan het najagen der genietingen en aan het veelvuldig en ijdel tijdverdrijf, waarmeê de adel der 18e eeuw zich meestal bezig hield, maar veeleer aan ernstige studiën, welke hem de loopbaan van het staatkundig leven moesten openen. Zelf sprak hij later meermalen van de ernstige studiën zijner jeugd, wanneer hij namelijk op meer gevorderden leeftijd zich aan langdurigen en afmattenden arbeid moest overgeven. ‘Zoo lang Metternich,’ zoo verhaalt zijn vriend Marmont in zijne *Memoires,* ‘te Weenen op de aanstelling tot een ambt moest wachten, wijdde bij zich aan de studie der medicijnen, voor welke hij steeds eene verklaarde voorliefde koesterde. Hij bezocht de hospitalen der hoofdstad en ontbrak nooit bij eene eenigszins gewichtige heelkundige operatie. Daardoor had hij het zoover gebracht dat zijne vrienden van hem zeiden dat een zieke aan zijne handen beter was toevertrouwd dan aan die van menig geneesheer.’

In zijn uiterlijk wist Metternich van zijne jeugd af een zekeren ernst en waardigheid te paren aan eene innemende minzaamheid, die hem tot in zijn laatste levensdagen bijbleef en welke zijne vijanden zelven slechts konden prijzen. De scherpte van zijn adelaarsblik wist in een oogwenk de geheele waarde van een onbekende te schatten, terwijl zijne hoffelijke vriendelijkheid hem het middel aan de hand gaf om het vertrouwen te winnen ook van den meest bevooroordeelde en den meest wantrouwende. ‘Zijn blik doorgrondt de diepste geheimen,’ zoo getuigde een fransche staatsman van hem, ‘en zijne vriendelijkheid is zoo groot dat men zich onwillekeurig bewogen gevoelt hem alle geheimen te openbaren.’

Het eerst trad Metternich op als staatsman bij het vredescongres van Rastatt; daarna als keizerlijk gezant te Dresden en in 1803 te Berlijn, waar hij er in slaagde in 1805 de derde coalitie van Oostenrijk, Pruisen en Rusland tegen Napoleon in het leven te roepen. Na den ongelukkigen oorlog die er op volgde werd hij als gezant naar Parijs gezonden; hier was het dat hij op den belangrijksten post van dien tijd, aan de zijde van den man voor wien geheel het Westelijk Europa bukte, zijn grooten aanleg voor de diplomatie aan den dag legde; dat hij de verschillende toestanden en personen leerde kennen, zoodat hij hen steeds op de meest geschikte wijze wist te behandelen en dat hij leerde: ‘in geduld den tijd af te wachten waarop men meester van den toestand moest zijn.’ Het verdient opmerking dat Napoleon zelf bij keizer Frans er op had aangedrongen dat Metternich tot dien belangrijken post zou benoemd worden, zoodat men kan zeggen dat Metternich aan zijn grooten vijand zelven de verheven plaats dankte, welke hij later in Oostenrijk bekleedde. Wat hij als gezant te Berlijn niet zonder geluk begonnen had zette hij nu in 1808 met hardnekkige volharding te Parijs voort; het was toen Spanje zich tegen Napoleons overheersching opwierp en toen de keizerlijke legioenen de eerste nederlagen moesten ondergaan. Metternich stond gedurende een volslagen uur en bij een openbare audientie de heftigste uitvallen van Napoleon tegen Oostenrijk door. ‘Napoleon,’ zoo lezen wij in eene levensschets van den beroemden staatsman, ‘verweet aan Metternich met duidelijke en grove woorden zijne samenkomsten met Talleyrand en Fouché, en door dezen met de hoofden des weêrstands in Spanje en Portugal; verder wierp hij hem de valsche berichten voor, welke hij dien ten gevolge naar Weenen overmaakte enz. enz. Alles sidderde en beefde, slechts Metternich bleef kalm en waardig, zoodat zelfs de kruipendste vleiers en hovelingen hem met bewondering aanschouwden.’ De heldenfeiten van den oostenrijkschen oorlog van het jaar 1809, welke het

verlossingswerk van 1813 mogelijk maakten, waren het gevolg zijner onverschrokkenheid.

Toen graaf Stadion zijn ambt van Oostenrijk's staatsminister neêrlegde verwisselde Metternich zijne diplomatieke loopbaan met de portefeuille van Buitenlandsche Zaken; het was als minister van dat departement en als voorzitter van den ministerraad dat hij de vredesonderhandelingen met Frankrijk leidde, toen al de opofferingen, al de heldenfeiten van het oostenrijksche leger aan zijn aangenomen vaderland de overwinning niet konden bezorgen. Hij was het die eene huwelijks-verbintenis van de aartshertogin Maria Louisa met den overwinnenden geweldenaar voorsloeg, een offer waardoor het geprangde Oostenrijk tijd en rust moest winnen; van af dien dag legde Metternich er zich op toe om den vrede te bewaren en vooral om een nieuwen vredebreuk in het Noorden te keer te gaan. Hij bepaalde zich tot diplomatieke vertoogen, maar deze waren zoo nadrukkelijk en krachtig, daarbij legde hij zooveel bekwaamheid en tact aan den dag dat Napoleon, wiens heerschzucht elke bemoeiing verijdelde, later op St. Helena het schitterendst getuigenis aflegde van zijn staatsmansbeleid. Thiers, de jongste geschiedschrijver van dien tijd, wijst het als de grootste fout van Napoleon aan dat hij den raad van Metternich in den wind heeft geslagen. De oorlog brak dus uit en Oostenrijk werd opgeëischt hulptroepen aan den franschen keizer te zenden, maar Metternich, volgens het getuigenis van den Franschman Marmont, wist haar getal zoo zeer in te krimpen dat het aantal Oostenrijkers in het groote leger bijna niet noemenswaard was. Tegelijk met het opperbevel wist hij voor den vorst van Schwarzenberg den titel van veldmaarschalk te verkrijgen. Zoo kwam Schwarzenberg later aan het hoofd van het oostenrijksche leger toen de kruistocht tegen Napoleon geopend werd. ‘Is het niet opmerkelijk,’ vroeg de reeds genoemde Marmont zich af, ‘dat Napoleon zelf de werktuigen uitkoos welke later tot zijn ondergang zooveel zouden bijbrengen?’

Na den russischen veldtocht, toen de oorlog der verbonden Mogendheden reeds was uitgebroken, werd aan Metternich door Rusland en Pruisen eene gewapende bemiddeling tusschen de oorlogvoerende partijen opgedragen. Ten dien einde had hij eene bijeenkomst met Napoleon te Dresden welke zes volle uren duurde en welke van zooveel gewicht was voor het vervolg van den oorlog. Bij dit onderhoud, het schoonste lichtpunt in het leven van Metternich, moeten wij eenige oogenblikken verwijlen.

(Wordt vervolgd.)

KAASMARKT TE ALKMAAR.

HET UITHALEN VAN EEN VOGELNEST.

Alkmaar.

Deze hoofdstad van het voormalige Noord-Kennemerland is ontegenzeggelijk een der oudste steden van Noord-Nederland; men wil dat zij als dorp reeds in de 6e eeuw onzer tijdrekening bestond. Vroeger was zij schier aan alle kanten met meren omzet, welke haar in zekeren zin tot een bolwerk verstrekten; eerst nadat velen dezer waterplassen door droogmaking in uitmuntend weiland waren herschapen, werd Alkmaar met wallen en muren, ter verdediging tegen den vijand, omgeven. Als stad werd zij gehouden voor de fraaiste van het Noorderkwartier, zoowel om hare schoone, rechte, met boomen beplante straten als om de fraaie gebouwen; zij strekt zich uit langs het kanaal van Amsterdam naar den Helder, zoodat zij in rechtstreeksche gemeenschap met de zee staat.

Driemaal, in 924, in 1166 en in 1169, werd de stad door de West-Friesen in brand gestoken en behalve deze herhaalde oorlogsrampen werd zij in het jaar 1228 nogmaals voor een groot gedeelte de prooi der vlammen. Hare gehechtheid aan de ongelukkige Jacoba van Beieren deed haar met den bourgondischen hertog, Filips den Goede, in onmin komen, ten gevolge waarvan zij met het verlies harer stedelijke voorrechten, poorten, muren en sterkten gestraft werd; nauwelijks had de onderwerping haar de vergiffenis voor bovengemelde misdaad verworven of weêr trof haar de ongunst des hertogs, toen zij namelijk in 1492 was overgegaan in handen van het beruchte Kaas- en Broodvolk en de wapenplaats van het misnoegde en oproerige landvolk geworden was. Dezelfde straf als vroeger werd haar daarvoor opgelegd. In 1517 werd de stad gedurende acht dagen geplunderd en voor een gedeelte platgebrand door de *Zwarte Hoop,* terwijl zij reeds veertien jaren later door de woeste benden van Christiaan II van Denemarken vreeselijk geteisterd werd. Van 1531 tot 1573 mocht de stad den vrede smaken, maar in het laatste jaar had zij wederom veel te lijden gedurende het merkwaardig beleg dat zij doorstond, toen don Frederik, de zoon van den hertog van Alba, te vergeefs alle krachten inspande om haar voor Spanje terug te winnen. Het spreekwoord: ‘van Alkmaar begint de victorie,’ dat langen tijd algemeen in Noord-Holland gebezigd werd, bewijst overtuigend hoe verdienstelijk de burgerij en de kleine bezetting zich voor de republiek der Vereenigde Provinciën gemaakt hadden. Een tweede zij in het begin dezer eeuw door een engelsch-russisch leger werd aangevallen, maar ook ditmaal kon zij niet worden genomen.

Tot de voornaamste gebouwen behooren: het Stadhuis, de groote of St. Laurenskerk, welke voor de schoonste van Noord-Holland gehouden wordt, eindelijk de Waag, waar jaarlijks millioenen ponden kaas voor den handel gewogen worden. Alkmaar is beroemd om zijne kaasmarkt; - onze gravure geeft daarvan een naar het leven geteekende voorsteling. Meer dan ieder ander artikel brengt de kaashandel rijkdom en vertier in de stad.

Ter wille van een vogelnest.

Onze jongens zijn voor geen beetje vervaard, wanneer er in den lentetijd vogelnestjes uit te halen zijn, doch zelden is hun taak zoo lastig als van de knapen dezer gravure, die te midden der rotsen van de Alpensee op de zoogenaamde ‘muurloopers’ jacht maken. Vijftig, zestig voet hoog tusschen ijzingwekkende afgronden verbergen zich

gemeenlijk de gezochte vogeltjes in hun rotsachtige nesten. Doch de jeugdige bevolking der omstreken vreest 't gevaar niet van hen in deze schuiloorden op te zoeken. Ladders worden aan elkaar ge hecht en wel een zoo broos soort van ladders dat menig voorzichtig wandelaar er zelfs zou tegen opzien, om de sporten te betreden, al lagen zij horizontaal op den grond. Toch kloutert de jeugdige liefhebber van vogelnestjes er kommerloos tegen op, het kraken der ladders is hem als 't ware muziek, die zijnen moed aanvuurt, en vlug in 't klimmen als een kat, is hij zijn doel genaderd vóór nog de omstanders den tijd hebben gehad hem de noodige waarschuwingen toe te zenden, die hij bij 't klimmen heeft in acht te nemen. Soms zijn de saâmgevoegde ladders nog te kort en deinst de jonge waaghals niet terug op zijne ijzingwekkende hoogte te midden der vreeselijkste afgronden een sprong te beproeven, om 't nest des ‘muurloopers’ te kunnen bereiken. Onbevreesd blikt hij naar beneden, in zijne eene hand houdt hij den verkregen schat, de jonge muurloopertjes namelijk, die door de ouden met treurend getjilp worden verlaten, met de andere hand zwaait hij lustig de nieuwsgierige toeschouwers toe, die onder een luid gejuich met zijne vreugde instemmen.

Pieter van Stralen, de oude Utrechtsche omroeper. Eene vertelling van den Ouden Valentijn. *(Vervolg.)*

Toen van Stralen des namiddags te huis kwam werd hij opgewacht door een man, die al de kenteekenen der dienstbaarheid droeg en toch zijn best deed om er zeer voornaam en onafhankelijk uit te zien. Hij droeg een blauwen rok met zeer lange, spitse panden. De kraag, opslagen der mouwen en heupkleppen waren van vuurrood laken, en de panden met stof van dezelfde kleur afgezet. Zijn vest was geheel rood en bezaaid met blinkende knoopen waarop een geslachtswapen prijkte. Zijn hoed, minstens drie duim hooger dan door de heerschende mode werd voorgeschreven, droeg boven aan den bol eene groote kokarde.

Men is gewoon iemand die er zoo uitziet ‘heerenknecht’ te noemen, wat hij dan ook werkelijk is, doch men kan ook gerust het woord omkeeren en hem den naam van ‘knechtenheer’ geven; want hij is veelal gewoon zich zeer aanmatigend te gedragen jegens ieder die dienstbaar is zonder de eer te hebben daarvan de uiterlijke teekenen te dragen. Als men hem den gegallonneerden rok afstroopt is hij in sommige gevallen niet veel meer dan een bedelaar met eene fijne tong; zijne geheele waarde zit dus, even als bij sommige dieren, in de huid. Desniettemin ziet hij vaak met groote minachting neder op den nijveren handwerksman die in onafhankelijkheid zijn zuurkool met spek eet.

Zulk een man stond voor den omroeper. Uit zijne oogen, zijne zwarte, geparfumeerde bakkebaarden, uit zijn vuurrood vest, zijn hoogen hoed met kokarde, zijne blinkende knoopen - in één woord uit zijne gansche persoonlijkheid straalde hoogmoed.

‘Gij laat verduiveld lang op u wachten, meester van Stralen,’ zegde hij barsch. ‘Men heeft mij hier reeds meer dan een half uur met uwe tehuiskomst gepaaid, veel te lang voor een man als ik, die wel wat anders te doen heeft.’

‘Zoo, zoo, mesjeu,’ antwoordde de omroeper - mijnheer kon er niet op overschieten en iets anders zou wellicht den ‘heerenknecht’ gekrenkt hebben - ‘heb je op mij

gewacht, dat spijt mij, doch het gebeurt niet zelden, want ik ben, om zoo te zeggen, Jan-Overal en te vangen als een aal bij den staart.'

'Gij moet terstond bij de freule komen,' hernam mesjeu, die scheen te denken dat de omroeper al te familiaar met hem omsprong.

Van Stralen borg eerst zijn klankbord en hamer in eene kast en zegde toen: 'ik kan onmogelijk terstond met je meêgaan, mesjeu.'

'Dat behoeft ook niet,' hernam de huisknecht met blijkbare minachting, die hij nog voedde door een blik op zijn scharlakensch vest te slaan, 'als gij mij maar onmiddellijk op den voet volgt.'

'Dat komt zoo wat op hetzelfde neêr,' sprak de omroeper glimlachend, 'doch alles op zijn tijd; eten gaat vóór dansen, mesjeu, en daarna een minuut of tien de oogen dicht, anders ben ik na den middag geen half mensch; de gewoonte is om zoo te zeggen een tweede natuur.'

'Mij dunkt dat het eten wel wat zou kunnen wachten wanneer zaken van zoo groot belang in het spel zijn,' zegde de huisknecht op hoogen toon.

Van Stralen haalde de schouders op.

'Als ik voor zulke dingen mijn eten moest laten staan mocht ik mijne maag wel te huur hangen,' antwoordde hij; 'er is bij mij altijd iets van dien aard aan de hand. Binnen een uur ben ik bij de freule, hoor!'

'Onmogelijk, want tegen dien tijd zal zij van het bad gebruik maken.'

'Des te beter, dan kom ik nog een uur later.'

'De freule kan u alsdan evenmin ontvangen, zij verwacht de modiste.'

'Welnu, dan nog een half uur later.'

'Dan moet de freule gekleed worden voor het diner.'

'En hoe laat is dat afgeloopen?'

'Na het diner neemt onze freule gemeenlijk een uur rust, en later bestaat er heden geene gelegenheid meer om haar te spreken, want het is van avond vergadering van het Bijbelgenootschap.'

'Maar waarom dan niet wat vroeger om mij gezonden?' vroeg van Stralen verwonderd.

'Vroeger!' herhaalde de huisknecht, minachtend, 'vóór twaalf ure is het bij ons de gewoonte niet iemand te ontvangen.'

'Drommels, mesjeu,' zeî de omroeper glimlachend, 'uwe meesteres heeft het nog wel zoo volhandig als ik, dat zie ik wel. Ik zal haar daarom van daag maar met rust laten; er zal morgen nog wel gelegenheid zijn om het varken te wasschen.'

'Ik heb immers reeds gezegd dat de freule u terstond *wil* spreken,' hernam de huisknecht, terwijl hij zijne roode borst blijkbaar deed zwellen, 'staat u dat niet aan dan ga ik regelrecht naar den commissaris van politie, die er wel een eind aan zal weten te maken. De freule

heeft toch reeds spijt dat zij zich door u heeft laten bepraten; ware de diefstal aangegeven men zou reeds tot de ontdekking gekomen zijn, want de dief moet onder de loodgieters of metselaars schuilen.'

Er vloog een wolk van misnoegen over het gelaat van den omroeper dat anders altijd zoo kalm was.

'Nu, nu, mesjeu, ik zal komen,' zegde hij. 'De freule schijnt, om zoo te zeggen, wel wat heet gebakerd te zijn, en als zij het den ganschen dag zoo druk heeft met baden en kleeden kan zij onmogelijk weten wat er in de wereld al zoo te koop is. Ik kan mij echter maar niet begrijpen wat een commissaris van politie aan de zaak zal doen als de freule geen gelegenheid heeft hem te ontvangen; die man zal ook elk oogenblik niet klaar staan.'

'Dat zijn dingen die u niet aangaan,' antwoordde de huisknecht norsch.

'Hoor eens, jonkman,' hernam van Stralen, terwijl hij een der blinkende knoopen van den gegallonneerden rok tusschen de vingers nam en den knecht ernstig in de oogen zag, 'als je met eere zoo oud hoopt te worden als ik ben, vergeet dan niet dat ge u, om zoo te zeggen, dikwijls zult moeten bemoeien met dingen die anderen aangaan. Eene freule en een omroeper zullen daar allebei evenzeer rekenschap van moeten geven. Men moet leven en laten leven. Ik zou ook heel goed kunnen zeggen dat ik geen tijd had, want wat gaat mij, om zoo te zeggen, het middeljon aan, doch dan zou er iets aan me haperen dat door geen naaister verholpen of in geen bad afgewasschen kon worden. Glimmende knoopen met een wapen op de borst zijn heel mooi en zij strekken tot eer voor hem die ze draagt, maar daar binnen in de borst moet ook, om zoo te zeggen, het wapen blinkend gehouden worden van den grooten Meester, die gezegd heeft: bemin uw naaste als u zelve. Als de commissaris van politie daar eens onverwacht kon komen kijken, zou het er voor menigeen ook zeer slecht uitzien. Nu, nu,.... maak je maar niet driftig, een oud man mag wel eens een woordje meer zeggen. Ga nu maar naar huis, ik zal terstond volgen; want ik zie wel dat de oude omroeper niet goed genoeg is om met zoo'n mesjeu langs de straat te loopen.'

De 'heerenknecht' kreeg een kleur tot achter zijne zwarte bakkebaarden en het was alsof al het roode laken aan zijn lijf begon te gloeien, doch hij zegde niets, bukte met zijn hoogen hoed onder denlagen deurstijl en verdween.

'Zoo'n opgepoetste botterik denkt dat hij heel wat in de melk te brokken heeft,' mompelde van Stralen, die nog altijd verstoord was over de laatdunkendheid van den huisknecht. 'Als ik het verstand van dien vergulden lummel moest omroepen zou er, om zoo te zeggen, voor den aanwijzer van den vindenaar weinig overschieten.'

Het eten was gereed doch men moest het maar warm voor hem houden, zegde hij. Toen ging hij naar de kast, haalde klankbord en hamer te voorschijn, want zonder die wapens ging hij zelden uit, en begaf zich onverwijld naar de freule.

Het heeft mij altijd toegeschenen alsof vreemdelingen, die voor de eerste maal kennis maken met de Kromme Nieuwe Gracht te Utrecht, onwillekeurig op het denkbeeld moeten komen, dat vroeger, toen ieder meer voor zijne eigene veiligheid moest zorgen, aan de eene zijde dier gracht allemaal vestingjes en fortjes gestaan hebben, die door ophaalbruggen met den gemeenen weg verbonden waren. Elke bewoner heeft dan ook nu nog het voorrecht van over zijn eigen brug op de *bel étage* binnen te komen. De huizen staan letterlijk in het water, dat eenige ellen onder den beganen

grond stroomt, zoodat men daar uit de kelderverdieping, zoo goed als te Venetië, in een gondel kan stappen. Men zou daarbij echter zeer het beroemde *Canal-Grande* missen, want de gracht is slechts eenige voeten breed en biedt weinig uitlokkends aan voor watertochtjes. Wanneer de amsterdamsche liefhebberij tot het dempen van grachten ooit naar Utrecht mocht overslaan, de Kromme Nieuwe Gracht zou er ongetwijfeld bij winnen door in eene straat herschapen te worden, doch de huizen aan de eene zijde zouden er alsdan uitzien alsof zij minstens tot aan de heupen in den grond gezakt waren.

In een dezer huizen woonde de bewuste freule, die zeker gaarne een ophaalbrug bezeten zou hebben, om des voormiddags gevrijwaard te zijn tegen bezoek. Zij was eene ongehuwde dame, wier jeugd reeds lang onder de gequiteerde rekeningen gezocht moest worden, en zag er uit als een bloemstruik, die in de lente verflenst doch later, ofschoon vrij onregelmatig, weder aan het uitbotten geraakt was. De modiste moest, om haar naar den smaak te kleeden, voorzeker dan ook meer hare behendigheid in de boetseerkunst dan de patronen der modeplaten raadplegen.

De freule woonde alleen in een zeer groot huis, dat wil zeggen, zij heerschte daar alleen over onderscheiden dienstboden en twee oude mophonden, haar uitsluitend gezelschap. Zij bracht haren tijd vrij regelmatig door met bemoeiingen voor zeer onverdraagzame genootschappen die zeer christelijke namen droegen, met het liefkozen harer honden, het beknorren harer dienstboden en het lezen van godsdienstige tractaatjes. Na het ontbijt las zij een of meer kapittels uit den Bijbel aan geheel het dienstdoende personeel voor en vond daarin altijd aanleiding om beurtelings een der dienstboden te kapittelen, zoodat iedereen daar in huis zich zoo geregeld mogelijk op eene vrij scherpe vermaning voorbereid kon houden. Er was slechts één predikant in de stad dien zij als rechtzinnig beschouwde, ofschoon zij hem niet kon vergeven dat hij een tweede huwelijk had gesloten, iets wat, volgens hare godsdienstige overtuiging, niet met de waardigheid van zulk een man strookte. Van huwelijken wilde zij overigens nooit hooren. Het woord trouwen mocht in haar bijzijn niet uitgesproken worden en toen eens een harer nichten het huwelijksbootje instapte liet zij terstond den notaris roepen om eene verandering in haar testament te maken. Zoodra de notaris vertrokken was vouwde zij de handen, sloot de oogen en zuchtte: ‘ik dank U, o Heer, dat ik niet ben als deze,’ welke verzuchting natuurlijk aan het adres der jonggetrouwde nicht gericht was.

Voor het overige mocht de freule zich verheugen in een uitstekende reputatie van vroomheid en gehechtheid aan de rechtzinnige leer.

(Wordt vervolgd.)

Van het oorlogsveld.

Alle correspondentiën uit de door de Pruisen veroverde fransche gewesten stemmen er in overeen, dat de toestand in die streken allerjammerlijkst is en dat er bij de inwoners een afkeer van de overwinnaars bestaat, die niet door den alles slijtenden tijd, noch door de mildste blijken van duitsche sympathie schijnt te kunnen vernietigd worden. Merkwaardig is onder dit opzicht het schrijven van een engelsch correspondent uit Straatsburg.

‘Straatsburg,’ zoo zegt hij, ‘is thans van geheel de wereld afgesneden; er zijn geen dagbladen, geen amusementen, geen vreemdelingen. De straten zijn verlaten en bijna alle winkels gesloten. De sneeuw lag hoog op den grond toen ik en een Americaan Kehl verlieten om ons te begeven naar de geruïneerde stad. Wij passeerden zonder

moeite een slaperigen schildwacht, die aan de duitsche zijde der rivier op wacht stond en, nadat wij een schipbrug waren overgegaan, bevonden wij ons in Frankrijk. We hielden eenige oogenblikken stil om de spoorwegbrug in oogenschouw te nemen, die men in de eerste dagen van den oorlog in de lucht had doen springen. Zij was op eene knoeierige wijze hersteld. Een paar ijzeren balken zijn over de opening gelegd en daarop de rails bevestigd. Toen ik de brug gezien had, was ik volstrekt niet verwonderd, dat de machinisten liever te Kehl stoppen dan door te stoomen tot Straatsburg. Voortwandelende bereikten wij eene kleine herberg, die door de kogels zeer geleden had. In de muren waren de gaten met stroo dichtgestopt; ofschoon 't pas acht ure was geslagen, was de herberg gesloten. Er was geen spoor van licht te bekennen. Wij vervolgden den weg, die eenmaal aan ééne zijde met boomen was beplant geweest; hier en daar zag men nu nog slechts afgeknotte stammen en ook deze zullen spoedig als brandhout gebezigd zijn. Allerwege zagen wij sporen van het bombardement, en de grond was als bezaaid met ruwe houten kruizen, die getuigden van de velen die er begraven lagen. Mijlen in het rond ontwaarde ons oog slechts sneeuwvelden; geen boom, geen heg was er te zien, daarentegen waren er raven in overvloed, die onophoudelijk hun akelig gekras deden hooren. Het tooneel was indrukwekkend, doch treurig.

'Na een flink uur te hebben doorgestapt, kwamen wij aan de poort der stad, waar het stedelijk belastingkantoor gevestigd was. Te rekenen naar het aantal geweren dat op een rij stond, bevonden zich een dozijn soldaten in het bureau. Een schildwacht, in een lange jas gehuld en met een lange pijp in den mond, hield ons staande en vroeg ons, of wij ook wat te declareeren hadden. Mijn compagnon antwoordde: 'niets anders dan dat 't vrij koud is.' De man dacht een oogenblik na, knikte met het hoofd en liet ons passeeren.

Ofschoon het vroeg in den avond was, waren de straten geheel verlaten, Straatsburg scheen de doodenstad te zijn. Ik verlangde te zeer om een onderkomen te vinden, dan dat ik veel aandacht kon schenken aan de ruïnen die mij omringden. De voorgevel van mijn hôtel maakte op mij den indruk, dat ik mij voor een hôtel eerste klasse bevond; van binnen was echter alles in eene ruïne herschapen. Eenige pruisische soldaten gebruikten hun souper in een klein vertrek door een paar kaarsen verlicht. De eigenaar van het hotel keek mij treurig aan, toen ik om een kamer vroeg, hij beloofde mij te zullen zien of 't hem mogelijk was. ''t Is een slechte tijd,' voegde hij er in 't Engelsch bij, 'een verschrikkelijk slechte tijd; de oorlog heeft mij geruïneerd.' Ik vroeg hem of er ook reizigers in het hôtel waren. 'Neen,' antwoordde hij, 'er zijn geen vreemdelingen behalve die...' daarbij op de officieren wijzende.

'Een kellner verzekerde mij dat hij nog eene kamer wist waarin ik veilig den nacht kon doorbrengen. Voordat wij dit vertrek bereikten, passeerden we er menigeen dat vernield was.

'Den volgenden ochtend liep ik de stad door, nimmer hadden mijne oogen zulk een tooneel van verwoesting en ellende aanschouwd. Ik heb nauwkeurige inlichtingen ingewonnen en ben daardoor tot de conclusie gekomen, dat Straatsburg zelfs na eene eeuw nog geen duitsche stad zal zijn. De Pruisen zijn gehaat door de inwoners, die door de Duitschers als soldaten worden behandeld.'

Op de hoogte van Champigny, waar de vruchtbare wijnbergen met de onafgeplukte, bedorven druiven zich in het dal der Marne slingeren, vond een correspondent acht dagen na het gevecht bij die plaats meer dan 1000 lijken onbegraven opeengehoopt. Op eene enkele plek, niet grooter dan de plaats, welke een middelmatig groot huis inneemt, vond hij 108 lijken in dichte rijen bij elkaar. Een jongeling van een schoon uiterlijk hield nog zijn rozenkrans in de hand, aan welken hij in den doodstrijd gebeden had met een glimlach op het gelaat en de oogen ten Hemel gericht. Onder de bij hem gevonden papieren was een brief, hem door zijne moeder den dag vóór het gevecht gezonden, en waarin zij met al hare moederlijke teederheid de hoop op een spoedige terugkomst uitsprak. Arme jongeling, zoo jong, zoo schoon, - en nu niet eens een graf, waar de moeder haar innig geliefd kind kan beweenen!

Het kasteel van St. Cloud.

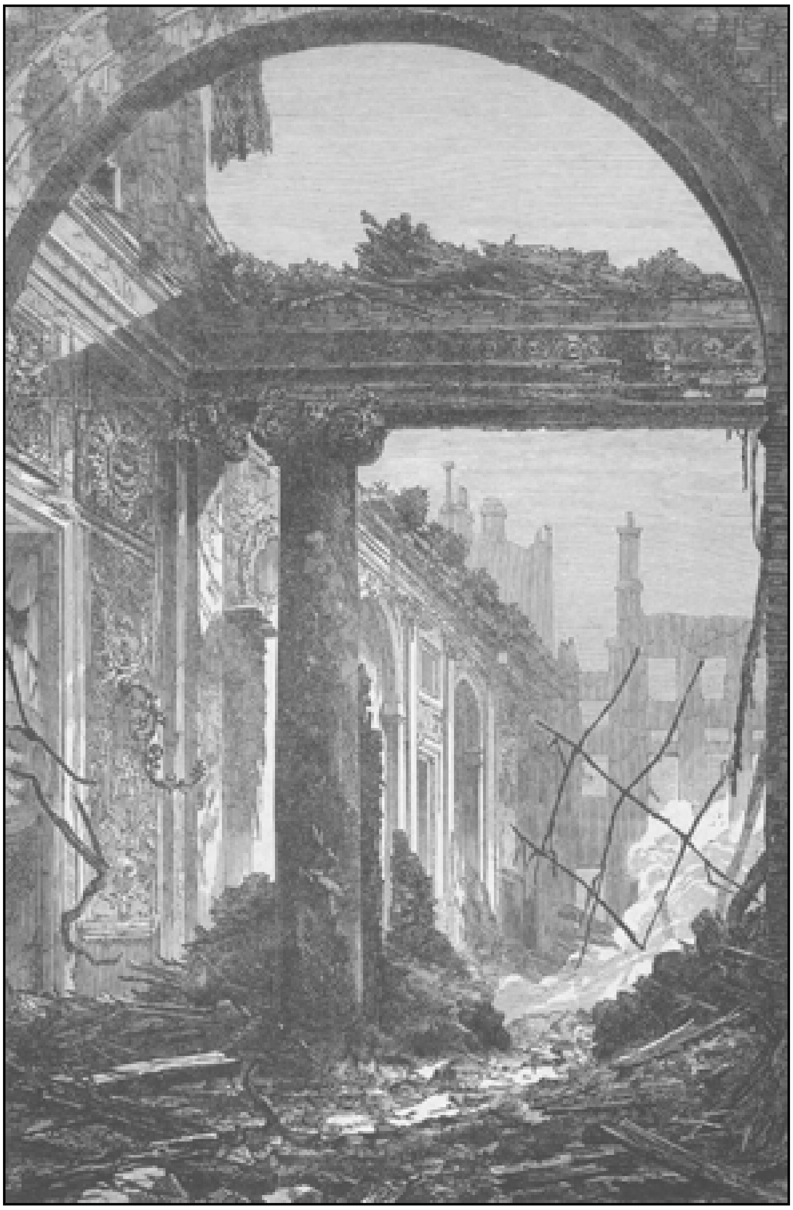

HET KASTEEL VAN ST. CLOUD.

Het paleis van St. Cloud, waarvan thans nog slechts de ruïnen overig zijn, in nevenstaande gravure voorgesteld, was een wereldberoemd monument, zoowel op gebied der geschiedenis als der kunst.

Ongeveer vijf honderd jaren geleden werd St. Cloud voor de eerste maal door de Engelschen geheel verwoest en in de asch gelegd. 't Was hier ook dat Hendrik III den l^{en} Augustus 1559 door de moordenaarshand van Jacques Clément werd om 't leven gebracht.

Het paleis werd door Magnan gebouwd en op smaakvolle wijze verfraaid en vergroot door de hertogen van Orleans, in wier bezit het bleef tot het in de handen van Marie-Antoinette overging. In 1793 werd het kasteel en het park eigendom der natie. 't Was daar dat de coup d'état van den 18 Brumaire plaats had en Napoleon I behield ook, na dat hij keizer was geworden, eene bijzondere voorliefde voor dit bekoorlijk verblijf.

In 1814 werd het kasteel door den generalen staf van het oostenrijksche leger bezet, in het volgend jaar betrok het de pruisische veldmaarschalk Blucher. In Juli 1830 was 't paleis het laatste verblijf van Karel X, vóór hij in ballingschap moest vertrekken. Eindelijk Napoleon III beschouwde het als zijne meest gelief koosde residentie en nam er de voorbereidende maatregelen tot den coup d'état van den 2 December 1851.

De grootste aantrekkelijkheid van St. Cloud was het park met zijne heerlijke alleeën en watervallen, welke in sierlijkheid en kunstigen aanleg met die van Versailles wedijverden en door Delille in een gedicht zijn bezongen.

In 't inwendige van 't paleis waren vooral de galerie en de zaal van Diana, de galerie van Apollo, de zaal van Lodewijk XIV door de geschiedkundige monumenten en meesterstukken van kunst, welke er zich in bevonden, wereldberoemd. De zaal van Diana was met het prachtigste tapijtwerk der Gobelins bekleed, de zaal van Mars sierden de kostbaarste schilderijen van Mignard en de beschilderde zolderingen der galerie golden als de voornaamste kunstwerken van dien meester.

Van het prachtige kasteel van St. Cloud is niets staande gebleven dan eenige brokstukken van zuilen en puinhoopen; door de bezetting van Parijs zelve werd deze verwoesting aangericht, wellicht om aan de Pruisen de gelegenheid te benemen dit kasteel tot eene schuilplaats hunner batterijen te doen strekken, wellicht ook om het geliefkoosde verblijf van den gehaten ex-keizer te vernietigen.

[Nummer 27]

De berg Carmel.

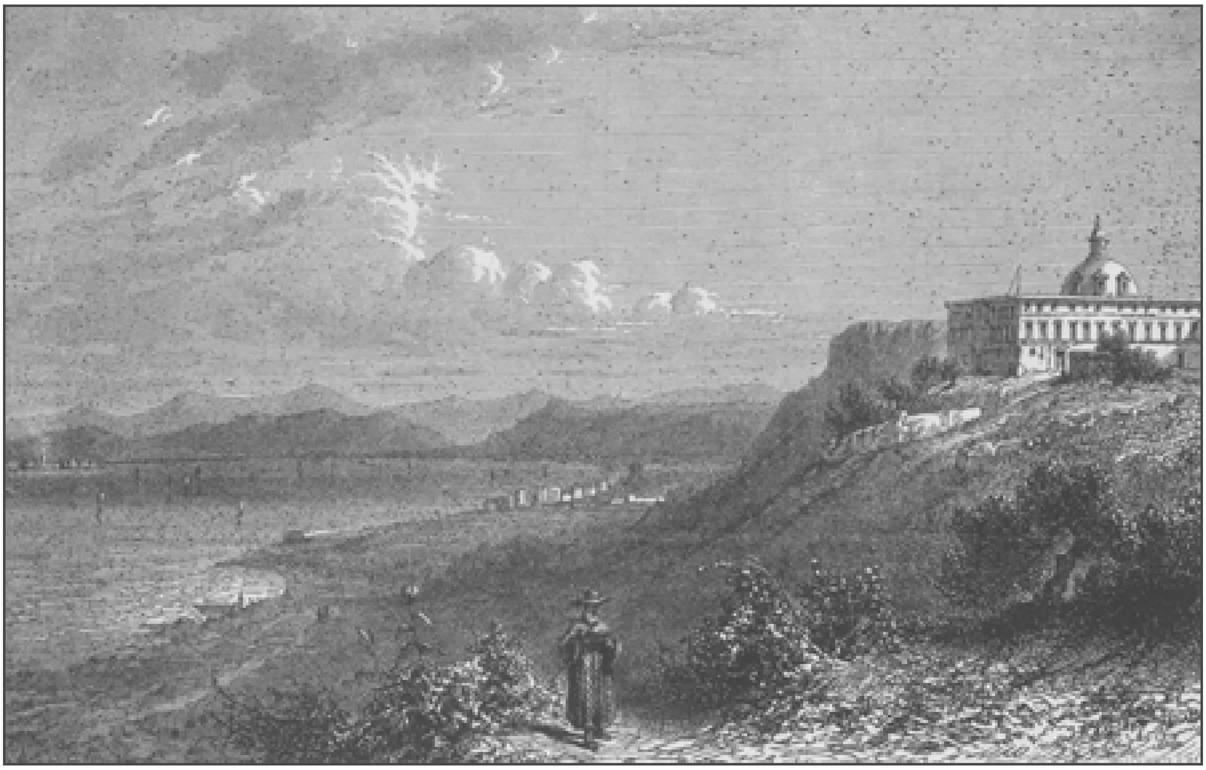

DE BERG CARMEL.

Bijgaande gravure geeft eene voorstelling van een der schoonste bergen van Palestina. Men ontmoet dien, wanneer men het stadje Cana, waar Jezus Zijn eerste wonder verrichtte, verlatende, over het eertijds bloeiende, thans vervallen Séphoris den weg neemt naar de nog altijd aanzienlijke stad Ptolomaïs (St. Jean d'Acre), aan de Middellandsche Zee gelegen, en inzonderheid door de kruistochten zeer bekend geworden. Van den berg Carmel heeft men een heerlijk gezicht over een wijden omtrek. Aan zijne voeten ziet men de golven der Middellandsche Zee het strand bespoelen en de visscherspinken en andere vaartuigen dragen, welke den handel met Azië onderhouden en vermeerderen. Rondom zich heen ziet men een uitgestrekt paradijs, waar een eeuwige lente schijnt te heerschen. Zoo naakt en kaal de rotsen en bergen van Judea zijn, zoo dicht begroeid en liefelijk gelegen zijn die van Galilea. De Doode Zee, welke de eerste, de Middellandsche welke de laatste bespoelt, brengen genen dood, dezen leven aan. Misschien koos de Zaligmaker een der toppen van het galileesche gebergte, toen hij de acht zaligheden ging verkondigen, omdat de schoone natuur het hart Zijner toehoorders tot zoete rust en kalmte kon stemmen, welke zoo noodig zijn om het verhevene en zaligmakende dier ontzaglijke waarheden eenigermate te kunnen beseffen.

De hellingen van den Carmel zijn altijd met groen en bloemen bedekt. Onder dicht geboomte zijn dorpen verscholen, wier bewoners overvloed van voedsel voor hunne kudden vinden. Boschjes en boomgaarden worden afgewisseld door tuinen, waar alle zuidelijke vruchten groeien, door akkers waar gerst, maïs, en andere gewassen welig tieren. Alles ademt hier vrede en kalmte, en de Christenen, welke hier leven, zouden volkomen gelukkig zijn, zoo zij niet voortdurend te lijden hadden van roofzieke pacha's, welke er een vermaak in schijnen te scheppen de bronnen van de nationale welvaart te doen opdroogen. De H. Schrift heeft tegelijk met de glorie van den Libanon de schoonheid van den Carmel verkondigd door den mond van den

profeet Isaïas: *Gloria Libani data est ei: decor Carmeli et Saron*. 'De glorie van den Libanon is haar gegeven, de pracht van den Carmel en den Saron.'

Is thans voornamelijk de berg Carmel beroemd en het doel van alle reizigers, welke Cana bezoeken door, het schoone klooster van O.L. Vrouw, bewoond door Carmelieten, bij het joodsche volk was hij het, wijl hij langen tijd het verblijf was van den propheet Elias. Hier maakte deze godsgezant de priesters van Baäl beschaamd, welke de Israëlieten tot afgoderij poogden te verleiden. Hij liet hun een altaar bouwen en vervolgens vuur van hun god afsmeeken om het offer te verteeren, maar Baäl was en bleef doof. Nadat de priesters een ganschen dag op Baäl gewacht hadden, bouwde ook Elias een altaar, legde er een offer op aan Jehova, en op zijn gebed daalde er vuur uit den hemel, hetwelk het offer verslond. Elias moest vluchten voor de woede van Jesabel, Achabs huisvrouw, maar keerde later op den berg Carmel weder, waar hij een school vestigde, welke in de geschiedenis beroemd is geworden. In den berg zijn meer dan 2000 grotten uitgehold, waarin de propheten en later de christelijke monniken en kluizenaars de glorie van God bezongen.

en Zijne grootheid overwogen. Volgens een vrome overlevering kwam meermalen de H. Maagd op den berg Carmel bidden. Om haar een bewijs van hulde en liefde te geven, beklom Lodewijk de Heilige den berg bij zijn bezoek van het H. Land en bad er geruimen tijd; tot hetzelfde doel werd er de orde der Carmelieten gesticht, welker voornaamste doel de verheerlijking van Maria is.

Eene episode uit het leven van den prins C. von Metternich. *(Slot.)*

Napoleon liet Metternich op den 18en Juni tot zich toe. Toen de minister door de antichambres van het paleis Maccolini ging, vond hij deze opgevuld met vreemde ministers en gezanten, en officieren van allen rang; voornamelijk echter merkte hij de aanwezigheid op van Berthier, die uit hart en ziel den vrede wenschte, maar den moed niet had daarvan iets aan Napoleon te doen gevoelen. Toen die heeren Metternich zagen binnentreden, werd hun gelaat van kommer betrokken. Berthier, die den minister tot aan de kamer des keizers geleidde, voegde hem toe: ‘Welaan, kom gij ons den vrede brengen. Toon hier geheel uwe macht, laat ons dezen oorlog eindigen; het is eene noodzakelijkheid voor ons dat hij ophoude en voor u evenzeer.’ Metternich kon dus zien hoe waar het was, wat hem meer dan eens gezegd werd, dat men in geheel Frankrijk, zelfs in het leger, den vrede verlangde.

Toen Metternich in tegenwoordigheid des keizers kwam, vond hij hem staande, den degen aan de zijde, den hoed in den arm, geheel en al in het postuur van iemand die geen tijd heeft om lang ter plaatse te vertoeven.

‘Zeg mij toch, Metternich,’ zoo sprak hij hem aan, ‘hoeveel heeft Engeland betaald om u die rol tegenover mij te doen spelen?’

Daarna begon hij in bijzonderheden te treden van zijne grieven jegens Oostenrijk; hij beklaagde zich bitter over dezen staat en wijdde lang uit over de weinige zekerheid welke er steeds voor hem was geweest in zijne verhouding tot Oostenrijk.

‘Ik heb,’ zoo ging hij voort, ‘keizer Frans driemaal op zijn troon hersteld; ik heb zelfs de fout begaan zijne dochter tot vrouw te nemen, in de hoop hem daardoor aan mij te verbinden; maar niets heeft hem tot bezinning kunnen brengen. In het laatste jaar heb ik, op hem vertrouwend, een verbond met hem gesloten,.... maar reeds na een enkelen veldtocht, dien de elementen hebben doen mislukken, begint hij te wankelen, hij niet meer wat hij eerst volijverig scheen te wenschen, stelt hij zich tusschen mij en mijne vijanden, naar zijn voorgeven, om den vrede tot stand te brengen, maar in wezenlijkheid om mij op mijn zegebaan tegen te houden en mijne vijanden, die ik wilde vernietigen, aan mijne handen te onttrekken.... Zeg nu, wilt gij den oorlog met mij?.... Niet?.... Welnu, dan zullen wij elkander in de maand October te Weenen weêrvinden.’

De gramschap van Napoleon kon den minister niet beangstigen.

‘Sire,’ antwoordde hij in alle kalmte, ‘wij willen geen nieuwen oorlog verklaren, maar een einde gemaakt zien aan een stand van zaken, die voor Europa onhoudbaar geworden is, en ons allen ieder oogenblik in het verderf dreigt te storten.’

‘Maar wat wilt gij dan van mij,’ vroeg weder Napoleon; ‘wat verlangt gij?’

‘Den vrede,’ zegde Metternich, ‘den vrede die ontegenzeggelijk noodzakelijk is, waaraan gij even zoo goed behoefte hebt als wij; den vrede die uwen en onzen toestand moet verzekeren.’

Toen begon de minister aan den keizer de alleszins billijke voorwaarden van den vrede op te sommen, maar Napoleon, als een getergde leeuw, sprong op, liet hem nooit ten einde toe uitspreken, voer bij iedere nieuwe voorwaarde tegen hem uit als ware er eene beleediging of eene lastering tegen hem uitgesproken; hij was buiten zich zelven van woede, terwijl hij sprak:

‘Niets zou mij meer verbitteren dan dat Oostenrijk, tot loon zijner woordbreuk, zijner misdaad, nog de beste vruchten en daarbij ook de eer der vredestichting in Europa ging inoogsten.... Uwe vorsten, die op den troon geboren zijn, kunnen mijne beweegredenen niet beseffen. Worden zij op het slagveld geslagen dan keeren zij als overwonnelingen in hunne hoofdstad terug; hunne nederlaag schaadt hen niet persoonlijk.... Ik ben soldaat, en als soldaat heb ik eer en roem noodig; ik mag niet verkleind voor de oogen van mijn volk verschijnen; ik moet groot, met roem beladen, bewonderd zijn.’

‘Maar,’ hernam Metternich ‘wanneer zal dan toch eens die stand van zaken een einde nemen, indien zoowel eene nederlaag voor u eene reden is om dezen ongelukkigen oorlog voort te zetten, als eene overwinning? Als gij overwint dan wilt gij de vruchten uwer overwinning plukken, en zet den oorlog voort; als gij wordt geslagen dan wilt gij eerst weder overwinnaar zijn, eer gij den vrede wilt maken.... Uwe eigen roemzuchtige natie behoeft rust. Ik ben langs het front uwer regimenten gereden, zij bestaan uit kinderen. Gij hebt een geslacht opgeroepen dat zich nauwelijks begint te ontwikkelen; is dit door dezen oorlog vernietigd dan zult gij nog verder teruggrijpen en nog jeugdiger manschappen op de been brengen.’

Deze bemerking deed Napoleon verbleeken van woede; zijn gelaat trok krampachtig te zamen, hij wierp zijn hoed op den grond (Metternich raapte hem niet op) en trad op zijn tegenspreker toe met de woorden:

‘Mijnheer, gij zijt geen soldaat, gij hebt niet de ziel van een krijgsman, gij hebt niet in het legerkamp geleefd, gij hebt niet geleerd uw eigen leven zoowel als dat van anderen voor niets te schatten, wanneer dat noodig is. Wat tel ik 200,000 soldaten?’

Metternich, door deze woorden tot in het diepst zijner ziel ontsteld, sprak nu:

‘Laat ons deuren en vensters openen, Sire, opdat geheel Europa deze woorden kunne verstaan, en de zaak, welke ik voorsta, zal er niet bij verliezen.’

Maar Napoleon liet zich aan die taal niet gelegen liggen; met een spotlach ging hij voort:

‘Het is waar, ik verloor in Rusland 200,000 man, waarvan de helft bestond uit mijne beste fransche soldaten; deze betreur ik, ja ik betreur hun verlies levendig; wat de anderen betreft, het waren Italianen, Polen en vooral Duitschers.’

Bij deze laatste woorden voegde hij een gebaar hetwelk te kennen moest geven dat het verlies der laatsten hem weinig had getroffen.

‘Gij begrijpt, Sire,’ antwoordde Metternich, ‘dat dit geen reden is welke men een Duitscher kan geven.’

Uren waren voorbij gegaan gedurende dit onderhoud; Napoleon kwam altijd op zijn eisch terug dat Oostenrijk onzijdig zou blijven, daarvoor wilde hij alles geven; maar Metternich wilde van geene onzijdigheid hooren en eindelijk was het laatste woord van den franschen keizer:

‘Goed, het zij dan oorlog; maar tot wederziens te Weenen!’

Het was bijna nacht toen zij scheidden; de angst stond op het voorhoofd van de heeren in de antichambres des keizers nog duidelijker te lezen dan eerst; Berthier kwam spoedig toegeloopen om naar den uitslag te vernemen en vroeg hem of hij over den keizer te vreden was.

'Ik ben over hem voldaan,' antwoordde Metternich, 'want hij heeft mijn geweten verlicht; ik bezweer het u, uw gebieder heeft zijn verstand verloren.'

Nog tot den 10^en^ Augustus, den gestelden termijn, bleef Metternich zijne bemiddeling aanbieden, maar toen zijne poging vruchteloos bleef stelde hij in den nacht van den 10^en^ op den 11^en^ Augustus de oorlogsverklaring op en reeds den volgenden morgen trok het russisch-pruisisch leger Boheme en Silezië binnen. Eene maand daarna had de oostenrijksche minister het viervoudig verbond te Reichenbach en Teplitz tot stand gebracht waardoor Oostenrijk voor goed aan de oorlogskansen den doorslag gaf.

Op den vooravond van den beroemden slag bij Leipzig ontving Metternich van zijn keizer als dankbetooning voor zijne bewezen diensten de waardigheid van oostenrijksch prins voor zich en zijne nakomelingschap. Van toen af was zijn invloed alvermogend in zijn aangenomen vaderland, en zelfs in het grootste gedeelte van Europa.

Wij gaan de onderhandelingen van het vredescongres te Weenen, na den val van Napoleon gehouden, stilzwijgend voorbij, eveneens als zijne binnenlandsche en buitenlandsche politiek, welke te beschouwen nooit tot ons bestek kan behooren. Het zij genoeg te zeggen dat hij tot het jaar 1848 onafgebroken als eerste minister van Oostenrijk werkzaam was. Hij viel als het eerste offer der revolutie welke dat jaar te Weenen uitbrak zooals in de meeste hoofdsteden van Europa. Merkwaardig is de onverschrokkenheid welke hij bij die gelegenheid aan den dag legde; eens te meer toonde de grijsaard dat hij geen persoonlijke vrees kende en dat hij eene zielegrootheid bezat zooals maar zelden door eenig staatsman werd aan den dag gelegd. 'Een ambt te moeten verlaten,' zoo merkt een schrijver hier aan, 'dat men sedert 39 jaren onafgebroken met den meesten glans heeft vervuld, waarin men het vertrouwen heeft gewonnen, niet alleen van zijn eigen keizer en diens geheele huis, maar ook van alle vorsten van Europa, en waarin men het ruimste aandeel heeft genomen aan alle wereldaangelegenheden; de wierookswolken, waarin men zoo langen tijd door trouwe vrienden en bewonderaars, maar ook door huichelende vereerders was gehuld, door den wervelwind van een volksopstand in een verstikkende stofwolk te zien overgaan, en dan zich als den verrader des volks te hooren uitkrijten,.... dit alles was voorzeker in staat om bij een 75jarigen grijsaard een gevoel op te wekken zoo smartelijk, dat het niemand had moeten verwonderen dat hij er onder bezweken ware. Maar hij sloeg alles met onversaagde kalmte gade en toonde zich zoo weinig getroffen door dien ommekeer dat hij zelfs op den dag zijner aftreding nog langen tijd en op zijn gewonen toon sprak over de gebeurtenissen van den dag en hare gevolgen, als ware hij er niet persoonlijk in betrokken geweest.' De reden dezer onverstoorbare kalmte legde hij later bloot in de volgende woorden, welke kunnen dienen als een getuigenis van den adel zijner ziel: 'als diplomaat zoowel als staatsman heb ik gehandeld naar mijne overtuiging, ik beken dat het onhoudbare van mijn systeem is aan den dag gekomen, maar nooit heb ik mij zelven gezocht; ik heb van mijn standpunt voor het heil des rijks willen werken, daarom kan ik thans zoo kalm zijn.'

Nogtans waren zijne laatste levensjaren voor den grijzaard de pijnlijkste van zijn geheele leven; want hij moest den dag nog aanschouwen

waarop zijn aangenomen vaderland eene reeks van rampen te gemoet snelde. De loop der gebeurtenissen, zoo in het binnen- als in het buitenland vervulde hem met kommer en het was slechts met een smartelijken blik dat hij durfde neêrzien op Italië, waar hij gehoopt had de macht van zijn keizer voor goed gegrondvest te hebben. Ook hier zag hij zich te leur gesteld.

Men zegt dat hij, toen de italiaansche oorlog in 1859 op het punt stond om uit te breken, den raad gaf om de vroegere staatkunde te verlaten, zich los te maken van elken invloed op de italiaansche hoven en in de eigen provinciën ruime concessiën te doen. De edele grijsaard gaf nu den raad geheel anders te handelen dan hij zelf vroeger gehandeld had. Ongelukkiger wijze was het te laat: door twee vreeselijke nederlagen ging de oostenrijksche invloed in Italië verloren. Metternich leefde nog lang genoeg om de treurmare der eerste, die van Magenta, te vernemen; hij stierf kort voor de andere, die van Solferino.

Het kasteel van Laeken.

Met ingenomenheid maken wij melding van eene belangrijke aanwinst voor de *Belgiche Illustratie*, doordien wij in staat zijn gesteld de oorspronkelijke gravuren van een nog kortelings in ons land opgericht tijdschrift, de *Illustration Européenne,* in onze *Illustratie* op te nemen. De waarde van dat tijdschrift, welks opkomst en krachtige ontwikkeling wij met genoegen hebben gadegeslagen, kan het best geschat worden naar de talrijke inschrijvers, welke het in de drie maanden van zijn bestaan wist te verkrijgen. De onderstaande gravuren, een gezicht op het kasteel van Laeken en de gewonden in België, kunnen tot proef en bewijs dienen, dat wij ons niet ten onrechte verheugen over die aanwinst, te meer daar geen blad ter wereld met ons in het verkregen voorrecht deelt.

Het kasteel van Laeken werd bijna een eeuw geleden door de architecten Montoyer en Payen gebouwd volgens de teekening van den aartshertog Albert van Saxen-Teschen, die het tot aan de overweldiging der Franschen bewoonde. 't Werd toen tot volks-eigendom verklaard doch later door Napoleon I voor een half millioen francs ongeveer aangekocht. De keizer liet er groote verbeteringen en verfraaiingen aanbrengen, verbleef er in 't jaar 1811 geruimen tijd met zijne gemalin Maria Louisa en vormde hier, naar men zegt, het plan tot den vreeselijken russischen veldtocht. In 1814 werd het kasteel bij 't domeingoed van den koning der Nederlanden gevoegd en door Willem I aanmerkelijk verfraaid. Na de belgische omwenteling werd het de geliefkoosde residentie van koning Leopold. De koninklijke familie brengt er 't grootste gedeelte van het zomersaisoen door en rondom het kasteel zijn een menigte heerlijke villa's aangelegd, om tot verblijf der groote wereld van Brussel te dienen.

Op den weg van Mechelen naar Brussel, een weinig voor dat men het station van Schaarbeek voorbijkomt, ziet men het paleis zich verheffen, aan het eene einde eener groote groene vlakte, die zich tot aan den steilen oever van het kanaal van Willebroeck uitstrekt.

Voor het front van het kasteel, in onze gravure voorgesteld, is een ruim voorplein. Men ziet er een zuilengang met vier kolommen in ionische bouworde, waarop een entablement rust, dat met bas-reliefs van Godecharles versierd is. De gravure stelt ons het hekken van 't plein geopend voor, op 't oogenblik, dat de koningin in haar elegant mandenwagentje met het vierspan, dat zij gewoon is zelve te mennen, in

vollen galop van het paleis komt gereden, een schouwspel, dat de bewoners der stad en omstreken wel is waar menigmaal doch steeds met belangstelling en bewondering aanstaren.

De nieuwe kerk, die te Laeken tot aandenken der overleden koningin Louise is opgericht, geeft aan het bekoorlijke plaatsje een nieuwe aantrekkelijkheid, terwijl tevens deze kerk is voorbestemd om in hare grafsteden een laatste rustplaats aan de leden der koninklijke familie te bieden en het dorpje Laeken een belgisch St. Dénis te doen wezen.

De laatste oogenblikken van Maria Stuart.

Op Maandag den 8^{en} Februari 1587 werd Lord Beal door koningin Elisabeth naar het slot Fotheringhay, waar Maria Stuart gevangen zat, gezonden om de noodige toebereidselen tot hare terechtstelling te maken. Graaf Shrewsbury en eenige andere voorname heeren ontvingen den last hierbij tegenwoordig te zijn. Reeds op den 22^{en} November van het vorige jaar was aan Maria Stuart hare veroordeeling bekend gemaakt door lord Buckhurst.

Onmiddellijk na zijne aankomst begaf zich Beal naar het verblijf der koningin en vroeg aan hare kamervrouw, die hem te gemoet trad, of hare gebiedster zich reeds te bed had begeven. Deze antwoordde dat de koningin zich bereids van haar opperkleed had ontdaan en meldde daarop aan hare meesteres dat lord Beal haar wenschte te spreken. De koningin trok aanstonds haar kleed weder aan en liet den lord bij zich binnen treden. Deze richtte de volgende woorden tot haar: ‘Genadige vrouw, ik had gewenscht, dat de koningin van Engeland een ander in mijne plaats had gelast u eene zoo droevige boodschap over te brengen, maar als een getrouw dienaar moest ik haar bevel opvolgen. Ik heb u te berichten dat morgen ochtend ten 10 uur het over u uitgesproken doodvonnis zal voltrokken worden.’

Even kalm als de ongelukkige koningin vroeger was gebleven toen men haar hare veroordeeling aankondigde, toonde zij zich ook nu en zij antwoordde met zachte stem: ‘ik dank God en loof Hem, dat hij eindelijk een grens heeft gesteld aan het lijden, dat ik sedert 19 jaren verduur. Van af het begin mijner gevangenschap heeft de koningin van Engeland, mijne zuster, mij gruwelijk mishandeld, zonder dat ik haar beleedigd had, hiervan is God mij getuige! Ik treed met een onschuldige ziel en een zuiver hart voor zijnen rechterstoel; mijn geweten is vrij en ik heb geen der misdaden gepleegd, waarvan men mij beschuldigt. Ik sterf een geweldigen dood ten gevolge van een onrechtvaardig vonnis, dat over mij is geveld door mannen, die mijne rechters niet zijn, omdat zij geen rechtsmacht over mij kunnen hebben. Maar ik onderwerp mij niettemin met ootmoed aan de raadsbesluiten der Goddelijke Voorzienigheid. Ik verkies den dood boven het rampzalige leven, dat ik tot nu toe geleid heb, ik heb niets anders verwacht van den haat en de wreedheid van de koningin en haren raad, mijne oude vijanden; zij heeft zich van dezen bediend om mijnen ondergang te berokkenen. Ik zal dezen dood met geduld ondergaan. Wat wint men er mede dat men mij van mijnen troon berooft? Ik ga een eeuwig rijk in, ik treed door Gods barmhartigheid in een staat gelukkiger dan die, waarin mijne haatdragende bloedverwante mij de helft van mijn leven heeft doen doorbrengen. Daar zij tot deze laatste, afgrijselijke gruwzaamheid heeft kunnen besluiten..... zoo geschiede Gods wil!’

Na eerst hare omgeving getroost te hebben, bad zij met hare vrouwen tot één uur na middernacht en legde zich daarna te bed; doch hare oogen konden den slaap niet

vinden, en na een half uur van onrust en zielesmart, stond zij weder op en bad tot den morgen. Hare gemoedsrust keerde weder en met opgeruimd hart begaf zij zich naar hare vrouwen, die den ganschen nacht gebeden hadden; zij beloofde haar aan haren zoon den koning van Schotland aan te bevelen en verwijderde zich om hem een laatst vaarwel te gaan schrijven.

In hare kamer gekomen, zette zij zich voor hare schrijftafel en schreef gedurende twee uren; toen zij haren laatsten brief bijna geëindigd had werd er op de deur geklopt; zij opende en zag Lord Beal met Paulet, den cipier, voor zich. Zij bad hun haar een half uur uitstel te verleenen om haren brief te voltooien. Doch reeds voor de verleende tijd verstreken was, verliet zij hare kamer en zegde tot twee harer vrouwen: 'ik bid u, mijne lieve vriendinnen, blijft bij mij tot ik gestorven zal zijn.'

Zich dan tot Beal en Paulet wendende, zegde zij: 'is het oogenblik van mijnen dood gekomen? ik verzoek u, aan mijne zuster, de koningin van Engeland, te zeggen, dat zij en hare raad het onrechtvaardigste vonnis over mij hebben uitgesproken, dat ooit in Engeland of in de geheele Christenheid geveld is, een vonnis dat op geen wetsgrond steunt en zelfs alle wettelijke vormen mist. Daarom hoop ik dat de eeuwige Rechter mij genadiger oordeelen zal, dan zij het deden, die mijnen dood zochten; hun geweten zal het hun gedurende het gansche leven verwijten en na hunnen dood zullen zij het bij God te verantwoorden hebben, dat zij de onschuld veroordeelden. In Gods handen beveel ik mijnen geest!'

Nu kwamen de twee vrouwen en haar hofmeester om haar naar het schavot te geleiden; tegelijk wierpen zich hare dienaren op de knieën, en Maria Stuart, de hand over hen uitstrekkende, zegende hen.

De vrouwen namen haar daarop in haar midden en voerden haar naar eene zaal, die met zwarte stoffen behangen was en waarin zich een groot aantal edelen bevond. In het midden was eene hoogte van 5 tot 6 voet, die Maria Stuart, door de vrouwen ondersteund, beklom. Aller oogen waren op haar gevestigd en volgden iedere harer bewegingen. Maria was hoog van gestalte en nog altijd buitengewoon schoon, hoewel eene 19jarige gevangenschap hare gezondheid ondermijnd had. Terwijl de noodige toebereidselen gemaakt werden, zat zij op een stoel tusschen den graaf van Shrewsbury en den hertog van Kent en met de twee scherprechters tegenover haar.

In dit vreeselijk oogenblik had zij nog den moed de stem te verheffen om hare onschuld te verdedigen. Met ten hemel geslagen oogen zegde zij op luiden toon:

'Veroorloof mij, o God! in tegenwoordigheid van alle hier aanwezigen, voor geheel Engeland en de gansche Christenheid te verklaren, dat ik direct of indirect nooit heb deelgenomen aan eene samenzweering tegen de koningin van Engeland, dat ik die niet aangeraden of er mijne toestemming toe gegeven heb. Ik heb door tusschenkomst van vrienden en bloedverwanten gepoogd mijne gevangenis te ontvluchten, maar zonder eenig ontwerp tegen den Staat te vormen, of zonder overtreding der goddelijke geboden. Ik neem U tot getuige, o mijn God! dat ik de waarheid spreek.'

De scherprechters knielden voor haar neder en baden om vergeving. Zij ontdeed zich van haar bovenkleed en trok hare handschoenen uit,

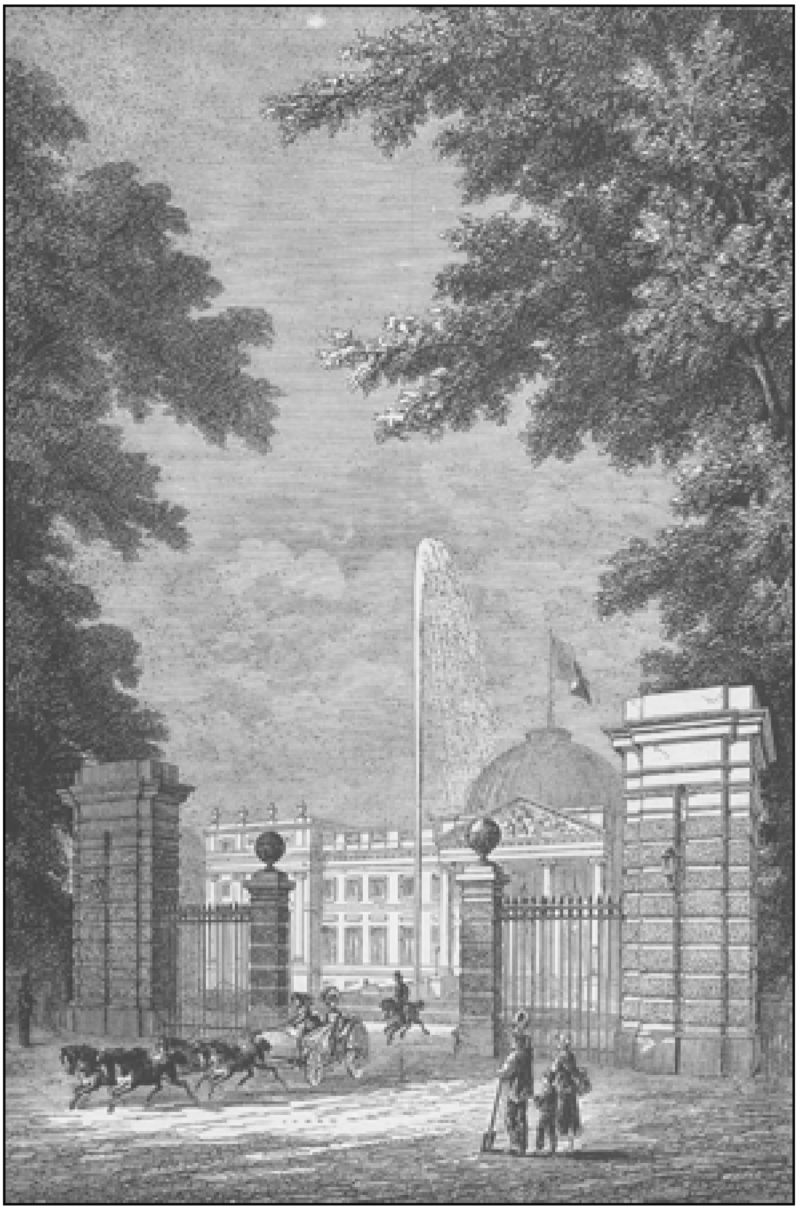

HET KASTEEL VAN LAEKEN.

GEWETENSWROEGING.

welke voorwerpen zij aan hare vrouwen overreikte. Daarna nam zij haren witten zakdoek en belastte een der vrouwen dien voor hare oogen te binden.

Met standvastige volharding wees zij de vermaningen en vertroostingen van den anglicaanschen geestelijke van de hand en knielde neder om het hoofd op het blok te leggen; alvorens den slag te ontvangen, zeide zij met eene stem, die door de zaal weêrklonk; ‘in manus tuas, Domine, commendo spiritum meum!’ (In uwe handen, o Heer, beveel ik mijnen geest.) De scherprechter trad toe, maar daar hij beefde miste zijne hand de gewone en noodzakelijke vastheid. Door den eersten slag was het hoofd niet van het lichaam gescheiden, eerst na den tweeden viel het langs het blok op het schavot neder. Een dof gemor van afschuw vervulde de zaal. De scherprechter nam het hoofd op en riep: ‘dit is het hoofd van Maria Stuart.’

De meesten der aanwezigen, nadat zij de laatste verklaring der koningin gehoord hadden, geloofden aan hare onschuld; en men neemt als zeker aan dat, zoo de terechtstelling in het openbaar had moeten geschieden, Maria Stuart bevrijd zou zijn geworden.

Toen het bericht van haren dood te Londen aankwam, werden 24 uren lang, alle klokken geluid en op alle pleinen en straten vreugdevuren ontstoken. Evenwel de vreugde van koningin Elisabeth was niet van langen duur. De geschiedenis zegt ons met een paar woorden dat zij aan folterende gewetenswroegingen ter prooi was. Overal meende de wreede koningin, die zoo velen ter dood had doen brengen, dat haar de bloedige schim harer onschuldig vermoorde nicht volgde; sedert den dood van Maria Stuart kende Elisabeth schier geene enkele stonde van rust of vergenoegdheid meer.

Onze gravure stelt haar voor op het oogenblik dat zij vol doodelijken angst de bloedige verschijning welke haar steeds pijnigde poogt af te weren.

Pieter van Stralen, de oude Utrechtsche omroeper. Eene vertelling van den Ouden Valentijn. *(Vervolg.)*

‘Zoo, mesjeu, daar ben ik al,’ zegde van Stralen, toen hem door den ‘heerenknecht’ de deur werd geopend.

‘'t Is goed, volg mij maar,’ antwoordde deze kortaf.

Zij gingen beiden den langen gang door en een trap op, die naar het achtergedeelte van het groote huis voerde. Hier klopte de knecht aan een deur, ging die binnen en zegde:

‘Freule, daar is van Stralen.’

‘Wie is van Stralen?’ vroeg eene vrouwenstem.

‘De omroeper, freule.’

‘Zoo! laat den man binnen komen.’

Toen de man aan dat bevel wilde voldoen werd hij door twee honden besprongen, die luidkeels blaften; zij schenen hem te beschouwen als een indringer in het geheiligd verblijf hunner meesteres. Van Stralen kon nauwelijks een voet verzetten en was genoodzaakt een der aanvallers, die hem in het been beet, van zijn broek te schudden.

‘Wees voorzichtig man, dat gij ze niet trapt,’ riep de freule met bezorgdheid, ‘voorzichtig toch.... de een is stekeblind.’ Toen stond zij halverwege op en riep: ‘kom hier, Joli, kom hier, zoetertje, in je mand, gauw.’

Het zoetertje liet echter de broekspijp niet los alvorens het bevel meermalen herhaald werd en kroop toen, gevolgd door zijn kameraad in het gemeenschappelijk nest, waar beide nog lang door een herhaald gebrom tegen de aanwezigheid van den vreemdeling bleven protesteeren.

‘Zij zijn zulke menschen hier niet gewoon,’ sprak de freule.

‘Dat schijnt wel, mevrouw,’ antwoordde van Stralen.

‘Ik ben geen mevrouw,’ hernam de dame spijtig en vrij luid en de beide honden schenen ook te begrijpen dat hun meesteres door dit woord beleedigd was, want zij begonnen eensklaps weder te blaffen.

‘Ga daar zitten, man,’ vervolgde de freule, met een hoofdknik de plaats aanwijzende. ‘Neen, dáár niet,’ liet zij er terstond met een soort van afkeer op volgen, ziende dat de man plaats wilde nemen op een stoel die naar hare meening wat al te dicht in hare nabijheid stond.

Van Stralen ging op den nu duidelijk aangewezen stoel zitten, met het klankbord en den hamer tusschen de beenen, en zijn glimmenden hoed naast zich op den grond.

‘Ik heb weinig tijds beschikbaar,’ zoo begon de freule, terwijl zij een der brommende honden uit de mand nam, hem een kus gaf en toen op haren schoot legde, ‘zeg mij daarom eens in weinige woorden of er kans bestaat dat ik mijn medaillon spoedig terug zal hebben.’

‘Kans bestaat er, om zoo te zeggen, altijd, freule,’ antwoordde van Stralen, die zich om licht te begrijpen redenen op een soort van pijnbank gevoelde, al had hij ook zelden op zulk een zachten stoel gezeten; ‘als er geen kans was zou ik de freule niet aangeraden hebben het voorwerp te doen omroepen; maar men moet met die dingen een beetje geduld hebben.’

‘Geduld!’ herhaalde de dame vrij ongeduldig, ‘mijn geduld is reeds lang uitgeput. Er zijn nu twee dagen sinds den diefstal verloopen, is dat niet veel te lang? Als de formaliteiten van politie en rechtbank, die tijdroovend zijn en mijne zenuwen te veel opwekken, mij niet hadden tegengehouden, zou ik misschien reeds weder in het bezit zijn van mijn eigendom.’

‘Dat zou nog te bezien staan, freule,’ antwoordde de omroeper. ‘Die het gestolen heeft weet er ook alles van en zal wel zorgen dat de politie het niet kan vinden. Daarbij komt nog dat de freule niet recht weet *waar* het gestolen kan zijn en dat er op dien dag veel werkvolk in huis was.’

‘Ik denk dat een der hondjes het spelende uit de kamer naar de trap heeft gesleept.’

‘'t Zal wel zoo zijn, freule, maar daar niemand kan zeggen waar het verloren geraakt is, zal de dief al licht door de groote belooning uitgelokt worden om het bij mij te laten brengen. De politie zou dan nog gewaarschuwd kunnen worden, maar......’

‘Welnu?’

‘Ach, freule, wat zal ik zeggen..... menschen die in handen der politie vallen zijn dikwijls voor geheel hun leven bedorven.’

‘Zij krijgen loon naar werken,’ sprak de freule bits, en toen liet zij er op een femelenden toon op volgen: ‘hier - zij legde de rechterhand op den grooten bijbel die naast haar lag - staat geschreven: de booze moet gekastijd ende de misdaad gestraft worden.’

‘Maar als nu met den dief ook, om zoo te zeggen, eens een onschuldig hart in het ongeluk gestort moest worden?’ vroeg van Stralen, die aan het meisje uit de Brandsteeg dacht.

‘Alle menschenharte is bedorven ende een iegelijk is in den booze,’ antwoordde de dame op zalvenden toon.

‘Maar ik meen toch dat in dat groote boek ook staat: een boos hart is afschuwelijk in de oogen van den Heer,’ zegde de omroeper; ‘met mijn domme verstand zou ik dus denken dat er, om zoo te zeggen, ook nog wel onbedorven harten zullen zijn.’

De freule kneep verontwaardigd de oogen dicht en prevelde half luid: ‘Diep water zijn de woorden uit eens mans mond. Daar is een geslacht dat zichzelven laat dunken zuiver te zijn, ende nogtans is het niet gewasschen van zijne vuiligheid.’ Toen deed zij de oogen langzaam open, richtte ze op den ouden man en zeide: ‘Uwe woorden zijn ijdel, want gij hebt niet den geest die getuigt. Als gij de waarheid wilt, zoekt haar dan bij de bron, maar gij zijt van den geslachte dat de verzenen tegen de prikkels slaat. Ik zie wel dat ik een anderen weg moet inslaan, want ‘als kreupel van voeten is hij die zijne zaken uitrecht door een zotten bode.’ Gij kunt vertrekken, man, ik wil liever mijne gezondheid en mijn tijd aan de onderzoekingen van de politie ten beste geven, dan samengaan met iemand die niet in de gerechtigheid wandelt.’

‘Maar, freule....’ waagde het van Stralen te zeggen, daar hij zich eensklaps den grond onder de voeten voelde wegnemen.

‘Gij kunt gaan, man.’

‘Ik wilde alleen zeggen, freule.... ik ben er zoo veel als zeker van dat het middeljon morgen terecht zal komen,.... ik ben het op 't spoor.’

‘Maar waarom dat niet terstond gezegd!.... waar is het.... wie heeft het?’ vroeg de freule haastig en de toon harer stem was vrij wat minder zalvend dan eenige oogenblikken vroeger.

Van Stralen krabde zich achter het oor; ‘ik kan dit maar zoo niet zeggen,’ antwoordde hij; ‘er zijn soms dingen in de wereld die men, om zoo te zeggen, niet aan de klok mag hangen.’

‘Gij zijt gestrikt met de woorden uws monds, ende gevangen in uwe eigene redenen,’ sprak de dame met de meest rechtzinnige verontwaardiging. ‘Vergeet niet dat het boek zegt: ‘Een valsche getuige zal niet ongepunieerd zijn, ende die logenen spreekt zal vergaan.’

‘Ik ben volstrekt niet bang voor het boek, me lieve freule, en durf ieder onder de oogen zien, maar moet ik dan het geheele huis afbreken omdat de schoorsteen in brand staat? Mag ik mijn best niet doen om een onschuldig hartje te bewaren voor schande en oneer? Wees verzekerd dat de schuldige er niet zonder kleêrscheuren zal afkomen en hij, om zoo te zeggen, voor de tweedemaal zijne vingers wel 't huis zal houden, laat mij daar maar voor zorgen.’

De dame schudde met afkeer het hoofd en zeide op verachtelijken toon: ‘Is het dat gij borge geworden zijt voor uwen vriend, zoo en hebt gij uw hand bij een vreemde geborgen. Alle mensch die eet een zure druif, diens tanden zullen boomig worden.’

Van Stralen zag haar met groote verwondering aan; het kwam hem voor dat zij aanleg had om spoedig naar de Lange Nieuwstraat[(1)] te verhuizen. ‘De freule moet het mij niet kwalijk nemen,’ zegde hij, ‘maar van zulke stadhuiswoorden heb ik geen verstand.’

‘'t Is omdat gij wandelt in de duisternis als een die blind is,’ sprak de dame.

(1) Het gesticht voor krankzinnigen.

‘Wel mogelijk, freule, maar staat ook niet in dat groote boek met ronde en duidelijke woorden te lezen dat men geen kwaad met kwaad vergelden mag en zijn evenmensch als zichzelven beminnen moet?’

De dame sloot de oogen alsof de omroeper groote heiligschennis pleegde met zich op den bijbel te beroepen, en zij sprak zeer langzaam: ‘Het werk van den rechtveerdigen tot herleven maakt de vrucht van den ongoddelijken tot zonde.’ Het boek zegt ook: ‘Gij zult uwen broeder in uw hert niet haten, maar straft hem in het openbaar, opdat gij van zijnentwege geene zonde hebbet.’

‘Dat is, om zoo te zeggen, weêr van hetzelfde laken een broek,’ hernam van Stralen het hoofd schuddende. ‘Neem mij niet kwalijk, freule, maar ik geloof dat wij veel gemakkelijker klaar zullen komen als wij de propheten en al die dingsigheden voor een oogenblik eens daar laten. Mag ik nog een paar woorden zeggen?’

De dame knikte met het hoofd.

‘Als de freule nu, om zoo te zeggen, eens eene dochter had....,’

De dame kreeg bij die woorden van verontwaardiging een schok, zoodat het zoetertje blaffend van haren schoot sprong; het scheen haar niet mogelijk een woord te spreken.

‘De freule had toch even goed als zoo vele anderen getrouwd kunnen zijn,’ liet van Stralen, om zich te redden, er op volgen.

‘Zwijg!’ riep zij gloeiend van gramschap, ‘in mijne tegenwoordigheid spreekt men niet van zulke ijdele zaken.’

Onze omroeper raakte geheel buiten spoor, ‘ik wil maar zeggen,’ stotterde hij, ‘ik zou mij waarachtig niet schamen als ik eene dochter had als het meisje.....’

‘Welk meisje?’ vroeg de dame haastig.

‘Drommels, freule,’ hernam van Stralen, hoe langer zoo meer bedremmeld, ‘ik weet niet meer wat ik zeg, ik ben een domoor, maar.....’

‘Welk meisje?’ klonk het andermaal.

‘Welk meisje?...... Wel als ik eene dochter had zou het een meisje zijn en als de freule eene dochter had zou het ook een meisje zijn, en wanneer nu zulk een meisje om zoo te zeggen eens ongelukkig moest worden om het kwaad dat door een ander bedreven was, en.....’

‘Wat bazelt gij toch, man; 't is of gij waanzinnig zijt.’

‘Ik zou het op die wijze waarachtig gemakkelijk kunnen worden,’ sprak van Stralen, terwijl hij eene ongeduldige beweging maakte, zoodat zijn hamer tegen het klankbord stootte en de honden, op den schellen toon die aan dat instrument ontsprong, weder tegen hem begonnen te blaffen. ‘Daarom kort en goed, freule, ik weet waar het middeljon is en geloof wel dat ik het u morgen zal kunnen bezorgen.’

‘Zoo!’ sprak de dame met zeer langen adem, terwijl zij hem wantrouwend aanzag, ‘wie heeft het gestolen?’

‘Daar moet ge mij niet naar vragen,’ antwoordde de omroeper driftiger dan tot dusverre. ‘Een eerlijk, braaf meisje heeft mij met groote alteratie verteld, dat zij het in handen van haren broeder had gezien, die niet zuiver in zijne schoenen schijnt te staan. Uit bezorgdheid heeft zij mij dit verteld, niet beter wetende of het was gevonden. Toen ik haar zegde hoe, om zoo te zeggen, de vork aan de steel zat, werd zij zoo wanhopig dat ik haast geen raad met haar wist. Ik heb haar toen beloofd alles te doen wat in mijn vermogen was om de zaak te sussen als zij zorgde dat het

middeljon weder aan den eigenaar kwam, en ik moet de freule zeggen dat ik op mijn woord sta als een boer op zijn klompen. Nu heb ik alles gezegd.'

De dame hief langzaam de rechterhand op, met den mageren wijsvinger lang uitgestrekt, en sprak statig: 'Het is zooals ik heb gezegd. Is het dat gij borge geweest zijt voor uwen vriend, zoo en hebt gij uw hand bij een vreemde verborgen.'

'Het zijn mijne vrienden niet, ik ben een eerlijk man, freule,' riep van Stralen driftig, 'maar wat drommel, zou ieder die een hart in het lijf heeft dan geen medelijden gevoelen met een lief, onschuldig kind, dat, om haar geweten zuiver te houden en haar vader een eerlijk man te doen blijven, zich, om zoo te zeggen aan mishandeling bloot stelt?'

'Dat meisje is zeker van uwe religie?' vroeg de dame met een glimlach, die niet veel aanspraak had op ware rechtzinnigheid.

'Daar zal zij zeker niet minder om zijn, freule,' antwoordde van Stralen, die nu inderdaad boos begon te worden; 'doch al ware zij eene Jodin ik zou haar bijstaan, want ik ben overtuigd dat zij onschuldig en eerlijk is.'

'Dwaasheid, anders niet,' sprak de freule. 'Bedriegelijk is de liefelijkheid ende ijdel de schoonheid. Foei, een oud man, als gij, moest beter bestand zijn tegen dergelijke verlokkingen. Zij heeft u bestrikt met vele redenen, ende met de smeekingen van hare lippen heeft zij u voortgetrokken.'

Van Stralen kon zich niet langer bedwingen. Hij stond haastig van zijn stoel op; doch daar viel bij ongeluk zijn hamer op den kop van Joli, die in de laatste oogenblikken om hem heen had gesnuffeld. Het dier liep jankend naar zijne meesteres. Zij nam het op, koesterde en kuste het en overlaadde den omroeper met verwijtingen, die doorspekt waren met bijbelteksten.

De omroeper was bleek geworden zoowel van schrik als van verontwaardiging. 'Het schijnt,' zegde hij, 'dat de freule, om zoo te zeggen, meer over heeft voor dieren dan voor menschen. Een hond die een mensch in de beenen bijt wordt getroeteld omdat hem bij ongeluk een hamer op den kop valt, en op het hoofd van een oud man, die zich belangloos het lot van een braaf meisje aantrekt, wordt een karvracht scheldwoorden en beleedigingen geladen. En dat durft zich nog wel op den bijbel beroepen. Foei! het is Gods woord misbruiken. Een spin haalt, om zoo te zeggen, met hetzelfde doel venijn uit de bloemen. Ik zou u raden om dat boek vooreerst maar aan den kant te zetten en, om zoo te zeggen, eens in uw eigen hart te lezen, want daar staat maar al te veel in over zure druiven en meer andere dingen die ik heb moeten hooren. Ik ben een eenvoudig man, die hard moet werken voor zijn brood; al wat ik bezit is een eerlijke naam, maar dien laat ik mij ook zoo gemakkelijk niet ontnemen. De freule heeft het recht niet, om te zeggen, dat ik met dieven samenspan en nog veel minder om een braaf meisje te lasteren, dat zeker onbarmhartig aan de politie zou worden overgeleverd als de freule, om zoo te zeggen, niet bang was voor hare zenuwen. Ik zeg mogelijk meer dan mij past, want ik ben driftig geworden, dat wil ik wel weten, maar wie drommel kan ook bij zulke dingen bedaard blijven; ik ben niet gewoon dieven in mijn hart te smooren.'

Van Stralen was al sprekende in het midden der kamer gekomen, de deur genaderd en de freule, die aan zulke ontmoetingen niet gewoon was, zat schier ademloos in haren stoel. Zoodra zij aan het woord kon komen, zeide zij: 'ga heen, man, gij zult mijne zenuwen geheel van streek brengen.'

'Ik ben niet haatdragend, freule, ik wil nog wel mijn best doen.....'

'Ga heen, man!' klonk het andermaal.

Van Stralen gehoorzaamde, en werd tot aan de deur gevolgd door de blaffende honden.

Zoodra de man vertrokken was vouwde de freule de handen, sloot de oogen en prevelde: ‘Hij heeft zijne razende gramschap tegen mij vergaderd, ende mij dreigende heeft hij gekrijzeld tegen mij met zijne tanden. Heer, ik dank u dat ik niet ben als deze.’

De ‘heerenknecht’ stond in den gang om hem uit te laten. ‘hoor eens, mesjeu’ zegde de omroeper, ‘je freule heeft er slag van om iemands eten koud en zijn hoofd warm te maken. Het is hier heel mooi en deftig, maar ik zou, om zoo te zeggen, niet graag mijn klankbord voor je mooie vest ruilen, man!’

Zoodra hij op de straat kwam zong een jongen achter hem:

‘Van Stralen, van Stralen, wat heb je 'n glimmenden hoed.’

De oude man glimlachte. ‘Ga je gang maar,’ dacht hij, ‘ik hoor dat veel liever; mijn hoed kan er tegen, maar van mijn eerlijken naam moeten ze afblijven.’

(Wordt vervolg.)

Van het oorlogsveld.

Een brief van een engelsch correspondent in 't hoofdkwartier te Versailles getuigt dat het bed van lauweren, 't welk het pruisische leger gewonnen heeft, een heel hard en stekelig bed is, en de armste matras, in eigen huis, veel beter mag genoemd worden dan het lauwerbed dat de koning van Pruisen aan zijne soldaten geeft.

Ziehier eenige punten uit dien brief:

‘De koude nijpt.... 's Morgens slaap ik tot 9 ure. De knecht brengt eenige armen vol groen hout en legt vuur in den haard. Het hout sist en knettert. Een rookkolom, dik als een arm, stijgt uit den haard en vult de geheele kamer met walm. Soms ook brandt het vuur eens vroolijk, maar dan stormt een der garcons naar binnen, roepende: brand! brand! Met een sprong werpt hij zich op mijn vuur, bluscht het uit en ik zie treurend neêr op de verkoolde spaanders, want de schoorsteen brandt en het geheele huis is in gevaar.

Ik sta op en ga bibberend door de kamer op en neêr. De jongen brengt koffie, zoo men het ten minste koffie mag noemen, want het is een drank, die vreeselijk naar teer en terpentijn smaakt.

Om den tijd verder te dooden ga ik naar het hospitaal. Menigen bekende zie ik daar liggen, dien ik kort te voren nog gezond en wel had ontmoet. Ik zie er ook een arme liefdezuster, als het ware begraven onder stapels van dekens, pluksel, kousen, enz., die ijverig zit te naaien. Zij volgde het leger reeds van Duitschland af en denkt er nog niet aan haar liefdewerk te staken. Op eens ontstaat er groote beweging in de zalen; de kroonprins komt; vriendschappelijk en gulhartig als altoos, treedt hij van het eene bed naar het andere. Voor elken gewonde heeft hij eenige liefderijke woorden ten beste. En de zieken volgen hem met hun oog, waarin dankbaarheid schittert.

Zeker is 't intusschen dat die oogen reeds lang veel helderder zouden hebben geschitterd zoo de kroonprins, die niet veel armoede lijdt, hun gezegd had: ‘jongens laat ons naar huis gaan! Wij doen daar beter mede dan hier 20,000 à 25,000 gulden uit te geven om een franschen soldaat dood te schieten, wiens leven wellicht van zoo onschatbare waarde is voor vrouw en kinderen.’

De gewonden in België.

DE GEWONDEN IN BELGIË.

Met welke ontzagwekkende vlammen het verwoestende krijgsvuur zich ook in dezen oorlog verhief, toch schitterde allerwege het vuur der christelijke en medelijdende menschenliefde in bekoorlijken en helderen glans. De godsdienst der liefde bezielde tallooze soldaten van Christus met een onverschrokkenheid en zelfopoffering tot het verrichten van de werken der menschlievendheid en des vredes, welke zelfs de vijanden der Kerk met verbazing vervulden, en de geldelijke bijdragen met veelvuldige andere blijken van deelnemende belangstelling in het lot van de slacht offers des oorlogs handhaafden den welverdienden roem van liefdadigheid, waarop ons vaderland zoo terecht mag groot gaan. In België toch schitterde deze edele menschenliefde in al hare belangeloosheid, algemeenheid en verhevenheid, en dit wel met des te helderder glans, naarmate ous land door zijne ligging meer van nabij

in de sombere tooneelen des oorlogs moest deelen. De gewonden en krijgsgevangenen genoten hier zulk een liefderijke verpleging, dat de ouders der soldaten, bijv. voor de gevechten van Mezières en Rocroi, hunne kinderen eenparig den raad gaven, ‘mijn zoon, indien het lot onze wapenen vijandig is, vlucht naar België, gij kunt nergens menschlievender behandeld worden.’ En inderdaad, wij vermelden het met trots en vreugde, niet zelden gebeurde 't, dat arme huismoeders aan de ongelukkige vreemdelingen het brood hunner kinderen brachten; arme werklieden scheurden zich 't lijnwaad van 't lijf, om de wonden der fransche en duitsche soldaten te verbinden; kinderen offerden hun spaarpenning om 't lot der hulpelooze krijgers te lenigen; mannen en vrouwen aan weelde en overvloed gewoon, ondernamen grootmoedig de werken van ontbering en zelfopoffering der zusters van liefde, kortom ons België toonde weder het christelijke, katholieke België te wezen, door die werken te beoefenen, waaraan men de zonen van 't Christendom kan kennen.

Een hoofdofficier, welke den Krim-oorlog heeft meêgemaakt, zegt van het lijden der fransche en duitsche gewonden, welke bij de gevechten aan de Loire gekwetst zijn, zich niets vreeselijkers te kunnen voorstellen.

Vele soldaten, Pruisen en Franschen, moesten achtergelaten worden, omdat zij niet langer konden gaan; de beide legers hadden geen tijd achterwaarts te zien, en het schrikkelijke gevolg hiervan was, dat de gewonden achterbleven op het veld, zonder dat eene verplegende hand zich naar hen uitstrekte.

Eenigen werden dit of dat huis binnen gedragen, en dan ging het weêr voorwaarts. De ongelukkigen, welke dus verpleegd zijn, werden in onbewoonde, meestal zeer beschadigde huizen opgehoopt, en in zeer vele gevallen lagen zij daar zonder hulp, zonder voedsel, bijna ongedekt. Erckmann en Chatrian verhalen in een hunner beschrijvingen, dat een ambulancetrein midden in een winternacht werd achtergelaten door de verstijfde koetsiers en geleiders, en hoe men den volgenden dag de eene kar voor, de andere na, gevuld met bevrozen lijken, vond.

Doch hetgeen de militaire correspondent verhaalt is nog afschuwelijker, omdat het lijden, dat hij aanschouwde, zooveel te langer duurde. Te Beaugency trad hij een kostschool voor meisjes binnen. Iedere kamer van den kelder tot den zolder was gevuld met stervende mannen en dooden; zij lagen daar zoo opgehoopt dat het onmogelijk was zich tusschen hen te bewegen. Het was Zaterdag en velen hunner lagen daar in dat huis sinds Woensdag, eenigen hunner sinds Dinsdag. Al dien tijd hadden zij geen droppel water, geen kruimel voedsel over de lippen gehad, en geene heelende hand, zacht of ruw, was naar hen uitgestrekt. De eenige welke eene behulpzame hand aantrof, was een zwaar gewond officier, welken een sergeant, wiens beenen gebroken waren, zijn eigen frak over het lichaam geworpen had.

Al de ruiten waren stuk, en gedurende meerdere dagen en nachten van verschrikkelijke koude hadden zij op den naakten vloer gelegen met onverbonden wonden. Den doodsangst veroorzaakt door hunne wonden, de koude, den honger en den dorst hadden de hulpelooze lijders gedurende vier dagen moeten doorstaan.

Bij een gesneuveld fransch officier vond men een brief zijner echtgenoote, welke hem geluk wenschte op zijn verjaardag en onder de teederste betuigingen van liefde de hoop uitdrukte van een spoedig wederzien. De brief was nog kortelings ontvangen en het bleek uit den inhoud, dat de ongelukkige op zijn geboortedag was gevallen.

Rebus N°. 7.

Aan dezen rebus is verbonden:

Het leven van O.H.J.C. van Louis Veuillot, door een R.C. Pr. in het Hollandsch overgebracht.

[Nummer 28]

De laatste zonsverduistering.

Om de totale zonsverduistering van den 22 Dec. 1870 ten bate der wetenschap te doen strekken, zond het engelsch gouvernement eenige geleerden en sterrekundigen naar Xeres met verschillende astronomische instrumenten toegerust; ofschoon de lucht gedurende de vorige dagen uiterst betrokken was, werd het weêr op den dag zelven der verduistering voor de waarnemingen zeer gunstig en had de expeditie 't voorrecht zeer goed te slagen; meer dan een minuut hield de totale verduistering aan en 't is aan een schets, op dat oogenblik door den artist Naftel genomen, dat onze nevenstaande gravure is ontleend.

Het verschijnsel der zonsverduistering werd ten onrechte soms door eenige onkundigen als een noodlottig voorteeken beschouwd en ofschoon ook het bloedige jaar 1870 als een bewijs tot staving van dit volksvooroordeel zou kunnen genoemd worden, is de zonsverduistering in de gewone orde der natuur een noodzakelijk phenomeen, hetwelk ontstaat, wanneer de maan tusschen de aarde en de zon zoodanig komt te staan, dat daardoor de zon geheel of gedeeltelijk wordt verduisterd en bijgevolg een gedeelte der aarde van 't zonnelicht beroofd wordt

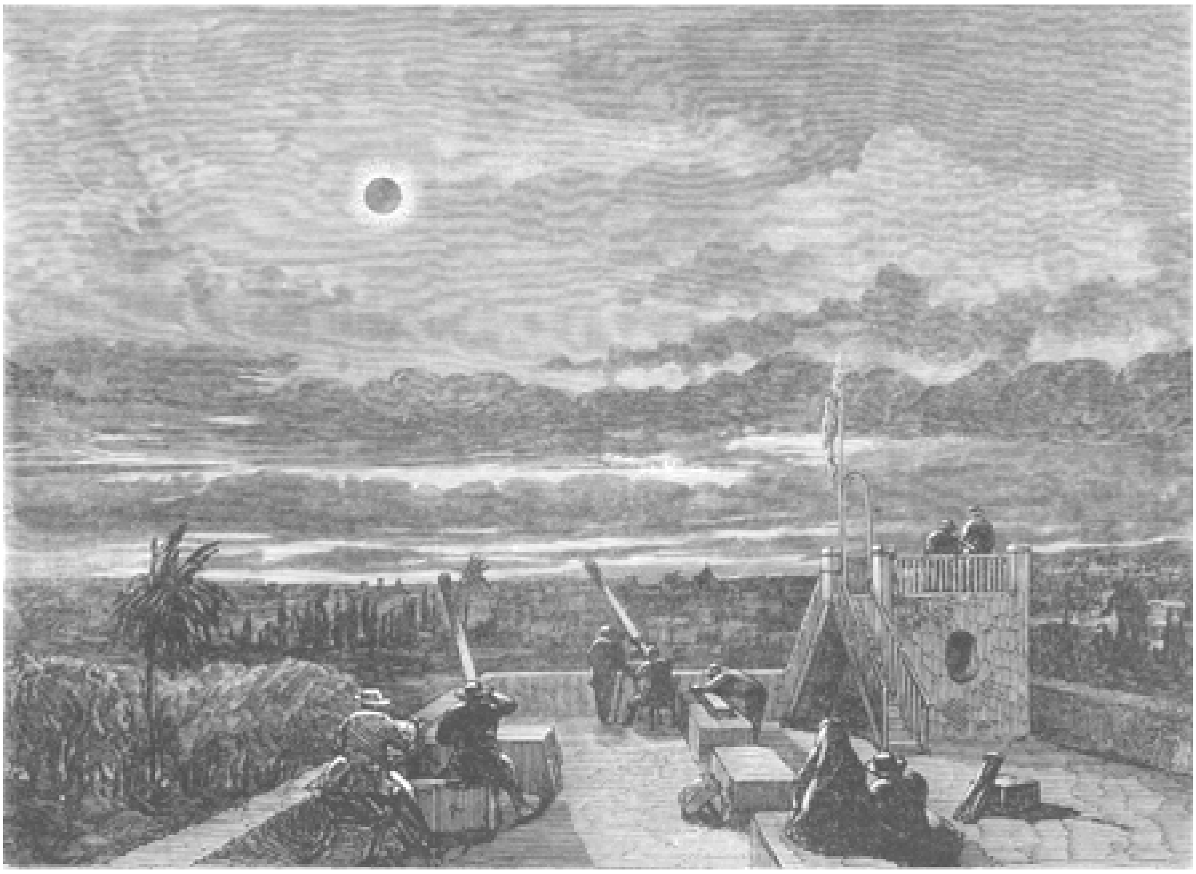

DE ZONSVERDUISTERING TE XERES.

De zonsverduisteringen zijn dus of wel gedeeltelijke of totale, en laatstgenoemde kan hoogstens slechts vijf minuten duren. De verduistering van

den 22 Dec. was totaal voor Portugal, Sicilië, Griekenland en Turkije, en eerst den 19 Aug. van 't jaar 1887 zal weder een dergelijk natuurverschijnsel plaats hebben, 't welk tevens in ons vaderland, in Rusland en Pruisen zal zichtbaar wezen.

Parijs op 31 maart 1814.

Zoo viel dan Frankrijks hoofdstad voor de tweede maal in deze eeuw in handen eener vreemde mogendheid; maar hoe verschillend zijn de gevoelens der bevolkingen bij die eerste inneming van Parijs op den 31 Maart 1814, en bij de capitulatie van Parijs en zijne forten van den 29 Januari 1871. Toen juichte Europa, en met volle recht, over den val van een veroveraar welke zijne slagvelden met het bloed van honderd duizenden had gedrenkt; toen jubelden de uit de slavernij verloste bevolkingen over hare bevrijding van een juk, hetwelk loodzwaar haar op de schouders drukte; toen verwachtte men den vrede, en wel een duurzamen vrede, na zoo veel jaren van onafgebroken oorlogvoeren; thans is er bijna geen volk dat in den val van het trotsche Parijs niet het voorteeken, of ten minste voor de toekomst eene bedreiging met den ondergang van het eigen volksbestaan ziet. De kleine landen, en onder deze niet het minste ons vaderland, schijnen bedreigd in hunne zelfstandigheid, want Frankrijks val heeft zijn' mededinger naar de oppermacht in Europa de handen vrij gelaten, om naar eigen willekeur de kleinere volken van de lijst der natiën te schrappen.

Wij willen hier een kort en vluchtig verhaal leveren betreffende den val van Parijs in 1814, eene gebeurtenis van zooveel gewicht, en die met zooveel vreugde door de geheele wereld vernomen werd en daartoe maken wij gebruik van de aanteekeningen door Orloff, den adjudant van keizer Alexander, in het licht gegeven.

De laatste veldslag, waarbij Napoleon aan de verbonden mogendheden den toegang tot zijne hoofdstad kon betwisten, was gestreden; de oostenrijksche veldheer had te Arcis-sur-Aube overwonnen. Napoleon gevoelde zich na deze nederlaag te zwak om zich nog eens tegen zijn overwinnaar op te werpen en zag dus geen anderen uitweg meer open dan zich op Parijs terug te trekken, ofwel den vijand in den rug te vallen en zoo te pogen hem van Duitschland en Zwitserland af te snijden. Dit laatste lachte hem het meeste toe; het was eene koene manoeuver, zijn onverschrokkenheid ten volle waardig. Maar de verbondenen lieten zich niet verschalken. Zij doorgrondden ten volle de plannen van hun tegenstander welke hoopte hen naar Duitschland terug te lokken, en die onder de oostelijke forten en vestingen een veel beter terrein moest vinden om hunne macht te keer te gaan. Schwarzenberg en Blucher wilden naar Parijs en zij wisten hun gevoelen te Vitry, in den raad der vorsten, door te drijven.

De hoofdmacht der geallieerden drong dan het Marne-dal in op weg naar Parijs; een dubbel legercorps werd tegen Napoleon achter gelaten, waarvan het eene te Vitry, het andere te Meaux postvatte. Op zijn tocht derwaarts versloeg het hoofdleger nog de generaals Mortier en Macdonald, wie zij een verlies van 8000 manschappen en al hun geschut, op acht stukken na, toebrachten, en de divisiën Pactot en Amey, welke totaal vernield werden. Op den 30^{en} Maart kwamen zij in het gezicht van Parijs. Hier heerschte de grootste verwarring; geen andere verdedigers had de bedreigde stad dan het overschot der geslagen legers van Mortier en Macdonald, vijftien duizend slecht gewapende nationale garden, 154 stukken van verschillend kaliber en eenige honderden invalieden en leerlingen der polytechnische school. Toch werd in een

krijgsraad, onder voorzitterschap van de keizerin Maria Louisa, besloten de verdediging voort te zetten zoo lang men kon, een besluit, waartoe maarschalk Marmont, de gouverneur van Parijs, vooral had aangespoord.

Terstond bij hunne aankomst voor de stad, in den morgen van den 30^{en} Maart, gaven de veldheeren der verbonden legers bevel om alles tot den aanval voor te bereiden en de storm-colonnen werden gevormd; aan den rechtervleugel stonden de Pruisen, in het centrum de Russen, onder aanvoering van keizer Alexander, aan den linkervleugel Russen en Oostenrijkers. Toen men reeds het sein tot den aanval verwachtte verscheen er een fransch parlementair, welken men terstond tot keizer Alexander geleidde. De keizer belastte zijn adjudant Orloff met de onderhandelingen en gaf hem volmacht om overal het vuur te doen staken, en elken aanval, al werd hij reeds door eene overwinning bekroond, te doen ophouden. ‘Parijs,’ zoo sprak de vorst, ‘beroofd van zijne verdedigers en van zijn grooten veldheer, kan naar mijne vaste overtuiging geen tegenstand bieden. God, die mij de macht en de overwinning heeft geschonken, wil dat ik beide gebruike tot het herstel van den vrede en der rust in Europa. Kunnen wij den vrede bekomen zonder strijd, des te beter; kunnen wij dit niet dan moeten wij aan de noodzakelijkheid gehoorzamen en strijden. Vrijwillig of met dwang, strijdend of in parademarsch, op puinhoopen of in paleizen, heden nog moet Europa in Parijs overnachten.’

Orloff verwijderde zich met den parlementair, een officier en twee trompetters; hij begaf zich naar de voorste linie in het dorp Pantin, welke door eene russische brigade infanterie bezet was, en deed terstond het vuur ophouden en de trompetten blazen. Tegelijk ging ook de Franschman naar zijn volk en deed ook daar het vuur staken. Maar toen de russische gevolmachtigde tot op eenigen afstand de fransche liniën genaderd was, verdween de fransche parlementair achter de soldaten en er volgde eene losbranding, waaraan Orloff en zijn gevolg slechts door een wonder zijn ontkomen. Nu werd de strijd algemeen en duurde voort over de gansche linie tot vier uren 's achternoens, toen de verbondenen den heuvel van Chaumont in het dorp Belleville bezet hadden.

Op dat uur kwam een wezenlijke parlementair met het voorstel om de onderhandelingen over de capitulatie te doen aanvangen. Wederom werd Orloff belast om met den officier te spreken. Daar deze geene volmacht had en slechts het verlangen te kennen gaf dat de verbondenen den aanval zouden doen ophouden, ontving hij een weigerachtig antwoord. Toch verkreeg Orloff de toestemming om met den parlementair naar den maarschalk Marmont te gaan; onder een hagelbui van kogels, zoowel der Franschen als der geallieerden, bereikten zij hunne bestemming.

De eerste officier, dien Orloff op de uiterste vijandelijke liniën aantrof, was de hertog van Ragusa (Marmont); hij stond daar met den degen in de hand en vuurde zoo met gebaren als woorden tot wanhopigen tegenstand aan. Zijn uiterlijk was krijgshaftig, maar op zijne wezenstrekken kon men het diepe gevoel der verantwoordelijkheid lezen, waaronder hij gebukt ging; het scheen dat hij er reeds een voorgevoel van had dat hij eenmaal tot het mikpunt van alle aanvallen der verschillende partijschappen, tot het offer van den gekrenkten nationalen trots zou bestemd wezen. Toen hij Orloff bemerkte kwam hij op hem af en sprak:

‘Ik ben de hertog van Ragusa.... Wie zijt gij?’

‘Kolonel Orloff, de vleugel-adjudant van Z.M. den keizer van Rusland, welke Parijs wilbehou den voor Frankrijk en voor de geheele wereld.’

‘Dat is ook onze wensch en mijne eenige hoop, zonder welke ons niets rest dan hier te sterven.... Welke zijn uwe voorwaarden?’

‘Het vuur wordt gestaakt; de fransche troepen trekken terug achter de versterkte barrières en terstond wordt er eene commissie benoemd om de overgaaf van Parijs te bespreken.’

‘Ik neem uwe voorwaarde aan en zal met den hertog van Treviso (Mortier) u bij de barrière van Pantin afwachten. Laten wij nu zonder toeven van beide zijden het vuren doen staken. Leef wel.’

Orloff verwijderde zich, maar keerde schier oogenblikkelijk terug en sprak nog tot den maarschalk:

‘Ook de hoogte van Montmartre moet door de Franschen ontruimd worden.’

Na zich eenigen tijd bedacht te hebben antwoordde Marmont:

‘Dat is wel, want ook deze ligt buiten de versterkte batterijen.’

Het schijnt dat men van fransche zijde met den wapenstilstand geen genoegen nam, want aan alle kanten vernam men den kreet: ‘Leve de keizer! Leve de groote Napoleon!’ Overal kon men eene zekere strijdlustigheid waarnemen en niet zonder moeite mocht het gelukken de fransche soldaten naar de bedongen stellingen terug te doen trekken.

Terwijl tusschen Marmont en Orloff boven verhaald mondgesprek gehouden werd, hadden de Czaar en Frederik Wilhelm van Pruisen plaats genomen in de nabijheid der veroverde fransche stellingen en wachtten zij met ongeduld op de tijdingen welke Orloff moest brengen. Nauwlijks had deze rekenschap van zijne volbrachte zending gegeven of de Czaar riep den graaf van Nesselrode en gaf hem de instructiën, welke reeds te voren in een onderhoud met den koning van Pruisen en graaf Schwarzenberg waren vastgesteld. De oostenrijksche generaal deed den russischen minister door graaf Paar vergezellen en zoo reden nu de gevolmachtigden der geallieërden naar de barrière van Pantin, waar zij Marmont met zijn staf aantroffen. Daar was het vuren reeds lang gestaakt maar van de stellingen, welke Blucher, die nog niet met den wapenstilstand bekend was, bezet hield, hoorde men nog altijd het kanongebulder.

Daar Mortier nog niet was aangekomen stelde Marmont voor hem te gemoet te rijden, en zoo begaf men zich langs de buitenste omwalling der stad naar de poort La Villette. Achter de troepen zag men geene volksoploopen of volksdemonstratiën; het was eene beraden, zuiver militaire verdediging waaraan het volk geen deel nam. Bij de poort trof men Mortier en na een kort onderhoud tusschen beide maarschalken ging men een herberg binnen waar de onderhandelingen terstond een aanvang namen. Deze werden van den kant der Franschen door Marmont geheel alleen gevoerd; Mortier gaf slechts door teekens zijn instemming of zijne afkeuring te kennen. Voor de verbondenen opende Nesselrode haar door het voorstel te doen om de stad zonder eenige voorwaarde over te geven.

Hiertegen verzette Marmont zich met bitteren spijt. Hij herinnerde daarbij aan de vroegere wapenfeiten door de beide maarschalken verricht, telde de veldslagen op waarin zij zich met roem hadden beladen en verklaarde ten slotte dat zij zich liever onder de puinhoopen der stad zouden laten begraven dan door zulke capitulatie hun verworven roem te bevlekken.

Op eens, toen de besprekingen het levendigst waren, nam de kanonade op den uitersten rechtervleugel der geallieërden in hevigheid toe, terwijl men in de korte tusschenpoozingen van het kanongebulder een sterk geweervuur kon vernemen. Spoedig daarna heerschte er een diepe stilte,

terwijl weldra een estafette aan Marmont de tijding bracht dat de Pruisen, vóór zij nog iets van den wapenstilstand hadden vernomen, de Franschen van den Montmartre hadden verjaagd. Daarna was hun de tijding gebracht van den wapenstilstand en hadden ook zij het vuren gestaakt.

Nog steeds wilden de maarschalken niet toegeven, zoodat Nesselrode besloot bij den keizer nieuwe en uitgebreider volmacht te gaan vragen. Een fransch generaal ging met hem om het ultimatum der geallieerden af te halen. Terzelfder tijd had de prins van Schwarzenberg een eigenhandigen brief van Napoleon ontvangen, waarin gesproken werd van onderhandelingen door hem direct met keizer Frans aangeknoopt, en waarvan het gevolg was dat de aanval op Parijs moest gestaakt worden. De prins doorzag echter de list en gaf aan de verbonden vorsten mededeeling van Napoleons schrijven, waarop deze hunne gevolmachtigden met nieuwe instructiën naar de stad zonden.

Tegen 7 uur 's avonds kwamen zij weêr ter plaatse, waar de eerste onderhandelingen afgebroken waren. Na een kort gesprek verklaarde Nesselrode dat de troepen welke Parijs verdedigd hadden de stad mochten verlaten, doch slechts in de richting welke hun zou worden voorgeschreven. Marmont weigerde ook dit voorstel aan te nemen. ‘Parijs is niet ingesloten,’ sprak hij, ‘en kan het ook niet worden; dus staan ons eigenlijk alle wegen open en moet gij ons wel den vrijen aftocht geven, dien gij niet kunt verhinderen.’ Na eenigen tijd vroeg hij welke weg hem zou worden aangewezen, maar toen Nesselrode hem voorstelde naar Bretagne terug te trekken weigerde hij met aanvoering der redenen zijner weigering. Hij besloot met de bemerking dat de overwinnaar, al mocht hij ook steunen op zijne overwinning en op zijne meerdere macht, toch wel acht had te geven op den toestand der overwonnen partij en de zaken niet tot het uiterste mocht drijven. ‘De raad door de grootmoedigheid gegeven is dikwijls beter dan die van de overmacht,’ waren zijne laatste woorden. Daar Nesselrodes instructiën hem niet veroorloofden den eisch van Marmont in te willigen kon men nog tot geen uitslag komen.

Mortier verwijderde zich en het de onderhandelingen geheel aan Marmont over, welke dit vertrouwen dan ook ten volle verdiende, want reeds sinds een uur 's achternoens had hij van Jozef Bonaparte volmacht ontvangen om alles, zelfs het leger, over te geven en toch bleef hij standvastig weigeren.

Zoo werd het 8 uur in den avond, zonder dat de onderhandelingen eene enkele schrede gevorderd waren. Daar aan een aanval op de stad gedurende den nacht niet te denken viel, was het noodzakelijk dat men er toe overging om den Franschen geheel en al vrijen aftocht toe te staan. Nesselrode brak dan de onderhandelingen af en het Orloff, op diens toestemming, als gijzelaar achter, terwijl hij zijn eerewoord verpandde dat geen aanval zou worden gedaan vóór Orloff terug geroepen en door de Franschen ontslagen zou wezen.

Orloff volgde Marmont in de stad, waar een diepe duisternis heerschte. Eenmaal slechts riep de maarschalk een adjudant tot zich, en gaf hem met zachte stem een bevel; de adjudant verwijderde zich en na weinige minuten hoorde men in eene aangrenzende straat het voortrukken eener troep welke kanonnen met zich voerde. Eindelijk kwamen Marmont en Orloff aan het hôtel des maarschalks, waar in alle zalen en kamers licht was ontstoken en waar een menigte personen hunne aankomst verbeidden.

Marmont belastte een adjudant met de zorg voor den gijzelaar en ging met eenige personen in zijn kabinet. Hoewel eerst uiterst terughoudend in hunne gesprekken, behandelden de Franschen den gijzelaar weldra openhartig en hoffelijk; zij betreurden het dat Napoleon en Alexander geen vrienden waren gebleven, daar zij met hun beide sterk genoeg waren geweest om het gebied over de geheele wereld te deelen; 'maar,' fluisterden eenigen, 'men zou gelooven dat de geheele wereld nog te klein was voor de heerschzucht van Napoleon.'

Zoo werd het 2 uur in den morgen; graaf Paar kwam eindelijk met een brief van Nesselrode, welke alle hinderpalen uit den weg ruimde daar hij het aan de fransche maarschalken vrij liet om den aftocht te doen naar eigen verkiezing en in de richting welke zij wilden. Orloff en Paar stelden nu spoedig de overige punten der capitulatie vast en reikten reeds na een kwartier uurs het volgende ontwerp aan Marmont over.

1. De fransche troepen, onder bevel der hertogen van Ragusa en Treviso, ontruimen Parijs op den 31[en] Maart, ten 7 uur in den morgen. 2. Zij voeren al de artillerie en het materiëel der beide corpsen mede. 3. Geen vijandelijkheden tegen hen mogen aangevangen worden tenzij twee uren na de ontruiming der stad, dus ten 9 uur in den morgen. 4. Alle arsenalen en magazijnen blijven in den staat waarin zij zijn op het oogenblik der onderteekening der overgave. 5. De nationale garde, zoowel infanterie als cavalerie, wordt geheel van de troepen losgemaakt; het blijft aan de geallieerden voorbehouden haar te ontwapenen, of te ontbinden. 6. De stedelijke gendarmerie deelt in alles het lot der nationale garde. 7. Gewonden en marodeurs, welke men nog na drie uren in de stad aantreft, zijn krijgsgevangen. 8. De stad Parijs wordt in de grootmoedigheid der geallieerden aanbevolen.

Marmont betuigde met dit ontwerp, waarvan hij de artikelen aan zijne omgeving luide voorlas, tevreden te zijn en gaf aan twee hoofdofficieren den last het in zijn naam te onderteekenen; Orloff, door een burgerlijke deputatie uit Parijs vergezeld, bracht het over naar Bondy, het hoofdkwartier van keizer Alexander.

In den voormiddag van den 31[en] Maart, toen de Franschen langs de eene poort uit Parijs trokken, hielden de verbonden vorsten langs eene andere hun zegevierenden intocht binnen Frankrijks hoofdstad. Napoleon, op zijn eerste plan terugkomend, naderde met geforceerde marsch in de hoop haar nog tijdig te kunnen ontzetten. Maar hij kwam te laat; op het oogenblik dat de Parijzenaars met luid gejuich keizer Alexander bij zijnen intocht begroetten, stormde hij radeloos en met de wanhoop in het hart door de zalen van Fontainebleau.

Eene zonderlinge weddenschap.

Hoewel Californië sinds lang het goudland niet meer is in de beteekenis, welke men er voor twintig, zelfs voor tien jaren, aan gaf, lokt het nog altijd vreemdelingen, welke willen beproeven of het mogelijk is met het verzamelen van goudstof fortuin te maken. Slechts zelden gelukt het een goudzoeker eene hoeveelheid gouds te verzamelen, welke hem in staat stelt in zijn vaderland rustige dagen te gaan doorbrengen; het gevondene bedraagt in den regel niet meer dan 2 dollars of 5 gulden gemiddeld daags, en daar de goudzoeker deze som volstrekt noodig heeft, om in zijne behoeften te voorzien, is er niet alleen geen sprake voor hem om zich een zekeren rijkdom te vergaderen, maar mist hij zelfs doorgaans de middelen om naar zijn vaderland weder te keeren.

Gelukkig voor hem zoo hij in geen andere behoeften dan de zijnen heeft te voorzien. Maar menigmaal drukt op hem de zorg voor een talrijk huisgezin, dat hem naar het

verre Westen gevolgd is. De landverhuizer, in zijn vaderland niet tevreden met het lot dat hem was toebedeeld, hoopte in het goudland spoedig en gemakkelijk rijk te worden, en ondervindt nu dat de schatten verdwenen zijn en de tijd, waarin fabelachtige goudklompen gevonden werden, voorbij is. Droevig is nu zijn lot en dat zijns huisgezins. Niet alleen zijn zij onder zedelijk opzicht van alles verstoken, wat den mensch troost en sterkt in dit kommervol leven, maar ook de stoffelijke middelen van bestaan zijn onvoldoende en het nijpendst gebrek waart menigmaal rusteloos in de hutten der goudzoekers rond.

Dit alles in aanmerking genomen is het volgende feit verklaarbaar hetwelk door americaansche bladen wordt gemeld, hoe ongeloofelijk het overigens schijnen moge.

Zekere Charles Peoly had geruimen tijd als mijnwerker in de omstreken van San Francisco een zeer droevig leven geleid. Hij was uit New-York geboortig en daar gehuwd; zijn huwelijk werd met vier kinderen gezegend, maar hij zag zich tegelijk door allerlei rampen getroffen, zoodat zijn huisgezin aan het nijpendst gebrek was overgeleverd. Daar hij vele maar vruchtelooze pogingen had gedaan om door arbeid in het onderhoud zijner vrouw en kinderen te voorzien, nam hij eindelijk het besluit naar San Francisco te vertrekken, om aldaar zijn geluk te beproeven. Het goudland te bereiken viel hem gemakkelijk; verscheiden maatschappijen belastten er zich mede werklieden naar Californië over te brengen, mits deze zich verbonden twee achtereenvolgende jaren tegen zeker loon in de mijnen te werken. Deze voorwaarde was door Peoly trouw vervuld; met ijver had hij gearbeid ofschoon hij spoedig inzag dat hij niet in El Dorado aangeland was. Was zijn loon klein, hij hoopte dat dit zou verhoogd worden, wanneer de twee jaren verloopen zouden zijn. Deze hoop werd niet geheel vervuld, want de voortdurende aanvoer van arbeiders liet de eigenaars der mijnen buiten de noodzakelijkheid den arbeid duurder te betalen. Peoly ontving echter eenige verhooging van loon en nam nu het besluit op den vorigen voet, dat is hoogst bekrompen, te blijven voortleven, ten einde eene som te vergaderen, welke hem in staat zou stellen naar New-York terug te keeren, want was hij in beide steden al even ongelukkig, te New-York bezat hij ten minste nog bloedverwanten.

Toen hij weder twee jaren gearbeid had bezat hij eene som van 500 dollars, maar om zijn plan te volvoeren, behoefde hij minstens het viervoud dier som. Hierover nadenkende, verviel hij bijna tot vertwijfeling, want hij vreesde dat hij de som, welke hij noodig had, wel nimmer in zijn bezit zou zien.

Een toeval kwam hem evenwel op zonderlinge wijze te hulp. Op zekeren dag met zijne medearbeiders in gesprek zijnde, verhaalde hij dat hij een uitmuntend looper was en niet geloofde dat iemand hem in dat opzicht evenaarde. Zijne makkers geloofden dat hij gekscheerde en dachten aan grootspraak, doch Peoly verklaarde te willen wedden, dat

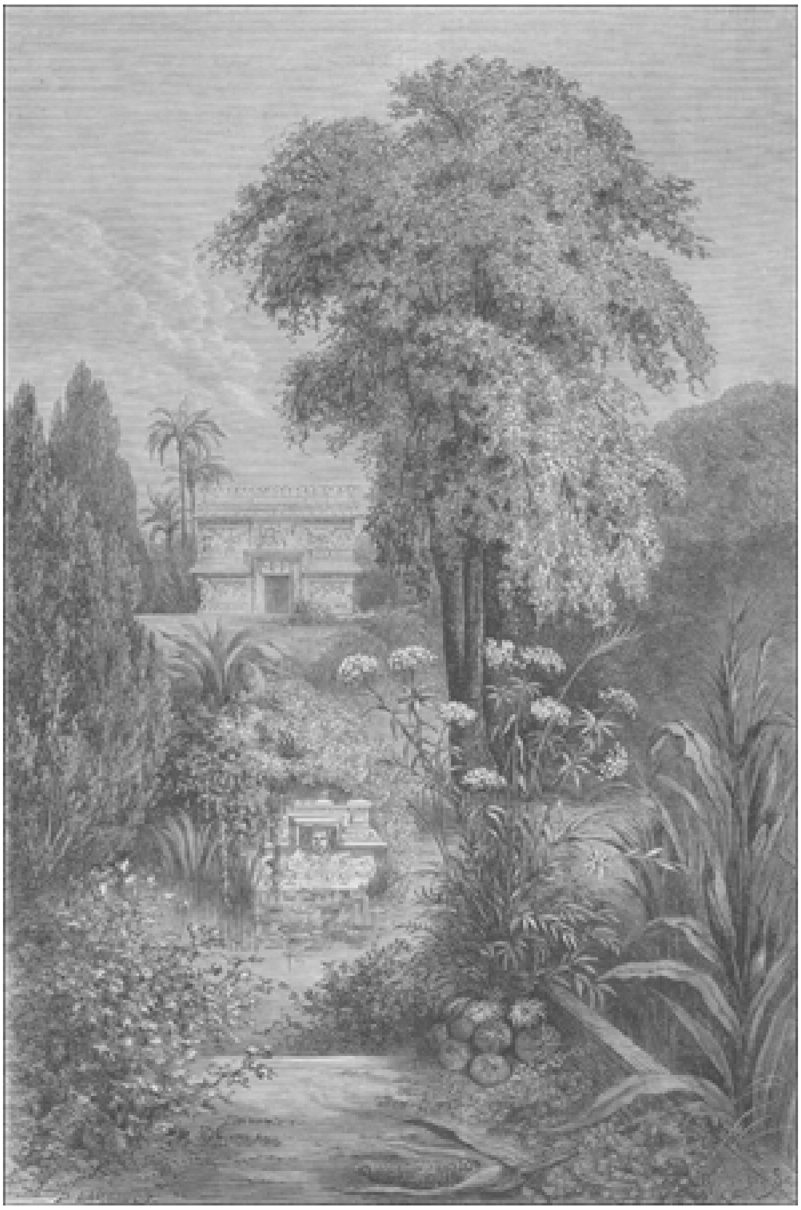

HET PARADIJS VAN QUETZALCOATL.

PRUISISCHE CAVALERIE JACHT MAKENDE OP EEN BALLON.

hij langer zou loopen dan ieder ander. Toen men nu zag dat Peoly de zaak ernstig meende, nam men de weddenschap aan onder de volgende voorwaarden: de mijnwerker zou gedurende 80 achtereenvolgende uren op een plank van 15 voet lengte en 3 voet breedte loopen en zoo hij de weddenschap won eene som van 2000 dollars ontvangen; in het tegenovergestelde geval moest door hem eene som van 500 dollars aan een weeshuis te San Francisco uitgekeerd worden.

Peoly nam deze voorwaarde gaarne aan; hij vertrouwde op zijne krachten en meende dat het vooruitzicht op het bezit der belangrijke som gelds hem ondersteunen zou.

Nadat alle toebereidselen tot wederzijdsch genoegen gemaakt waren, trad Peoly op Zondag, des namiddags ten 2 ure, op de plank, die op de vloer lag van eene groote zaal in San Francisco, welke ruim 500 toeschouwers kon bevatten. Rondom de plank was een balustrade opgericht, waardoor Peoly van het publiek afgescheiden was. Toegangskaarten werden uitgegeven tegen twee dollars, en de opbrengst daarvan zou evenzeer den looper ten goede komen als hij slaagde.

Tot verbazing van iedereen won Peoly de partij. Gedurende drie dagen en acht uren verdroeg die waarlijk buitengewone man de lichamelijke vermoeienis van een voortdurenden loop, welke te zwaarder was, omdat hij zich tusschen nauwe grenzen bewegen en bij elke vijf of zes voetstappen omkeeren moest; hij wederstond den slaap en moest zelfs eten en drinken, terwijl hij liep.

Om hem eenige afleiding te verschaffen, wandelden zijne makkers beurtelings naast hem. Ook spraken verscheidene personen uit het publiek steeds vertrouwelijk met hem, zoodat de uren ras voorbijgingen. De nachten duurden lang, omdat dan slechts weinige toeschouwers zich in de zaal bevonden. Dit alles, vreesde men, zou intusschen niets baten, bijna ieder geloof le dat Peoly bezwijken zou vóór het gelukkige uur aangebroken was, en des Woensdags 's achternoens gevoelde hij kramp in de beenen, welke hem het loopen schier onmogelijk maakte. Hij liet zich tegen de beenen met lederen riemen slaan en voelde zich hierdoor merkelijk verlicht. Ook wiesch hij herhaalde malen de oogen en het hoofd met koud water om den strijd tegen den slaap vol te houden. Gedurende de laatste uren werden talrijke weddenschappen voor en tegen aangegaan, volgens dezen zou hij in bezwijming vallen, volgens genen dood nederstorten. Slechts weinigen waren er, welke, aannemende dat hij 10 uur des avonds levend bereiken zou, geloofden dat hij zijne weddenschap zou overleven.

Ten acht ure des avonds werd de zaal geheel opgevuld met nieuwsgierigen, welke van den definitieven uitslag getuigen wilden zijn. Eindelijk was het op het horologie der getuigen 10 uur en Peoly liep nog. Hij werd onmiddellijk in dekens gewikkeld en daarop in een lauw bad gebracht. Nadat hij dit verlaten had legde men hem te bed, waar hij spoedig insliep. Men liet hem evenwel niet voortdurend slapen maar wekte hem herhaalde malen uit vrees dat een slaap zonder verstoring doodelijke gevolgen zou kunnen hebben. Door deze zorgvuldige behandeling was Peoly binnen weinige dagen geheel hersteld en zag hij zich nu in het bezit van verscheiden duizenden dollars, welke hem in staat stelden naar New-York weder te keeren en er eene betere toekomst te gemoet te gaan.

Het paradijs van Quetzalcoatl.

Geen volk is er dat in zijne overleveringen niet eenig, soms helder, soms zeer verward en duister denkbeeld heeft overgehouden van het aardsch paradijs; die plaats van geluk en zoeten vrede welke de mensch bewoonde voor zijn eersten val in de zonde. Een spoor daarvan vindt men ook terug in de overlevering der Mexicanen. Daar heet het dat Quetzalcoatl op den berg Tratzitepec, niet verre van het aloude Tula zijne woontent had opgeslagen en dat hij zich daar een aardsch paradijs had gevormd, waar alles zoo schoon en vruchtbaar was dat niemand zich daarvan een denkbeeld kon maken. De aren van de maïs waren er zoo schoon en groot dat een enkele aar vrachts genoeg was voor een man, en dat een enkele harer gulden korrels voldoende was om een persoon te voeden; de katoenboomen leverden daar een weefsel van schitterend purper, en de cacaoboom had er waarlijk reusachtige afmetingen, terwijl hij door zijn schors, welke purper- en goudkleurig was, het sieraad van het paradijs uitmaakte. Maar Quetzalcoatl kon al dit schoone niet genieten zonder ook naar de onsterfelijkheid, het eigendom der goden te verlangen. Een booze toovenaar, welke op zijn geluk afgunstig was, slaagde er in hem te doen gelooven dat hij door een zekeren drank, welken hij hem aanbood, in het voorrecht der goden zou deelen. Maar, o jammer! de noodlottige beker werd geledigd en op hetzelfde oogenblik had de profeet zijn verstand verloren. In zijn waanzin deed hij al het schoone, wat zijn paradijs aanbood, plaats maken voor onnutte of giftige planten; zelfs de prachtige cacaoboom werd veranderd in een schadelijken struik. De bewoner zelf vluchtte weg van Tula en nimmer zag hij zijn paradijs weder. Door eene laatste gunst evenwel hadden de goden hem de martelpijn van het naberouw gespaard, want tegelijk met zijn geluk had hij ook de herinnering daaraan verloren.

De jacht op den luchtbal.

Door de pruisische legers ingesloten namen de Franschen in dezen oorlog niet zelden hunne toevlucht tot den luchtballon en meermalen gelukte het hun op deze wijze de onderlinge gemeenschap eenigszins te onderhouden. Merkwaardig vooral is onder dit opzicht de luchtreis van Gambetta uit Parijs naar Tours ondernomen, ten einde de geestdrift van het fransche volk in de departementen op te wekken.

Om de luchtreizigers te bestrijden organiseerden de Pruisen een soort van jacht, welke veel op een valkenjacht geleek en in nevenstaande gravure aanschouwelijk is voorgesteld. Uitsluitend tot dit doel opgerichte observatoriums zetten de Pruisen in kennis omtrent het punt van vertrek des ballons en de richting waarin hij zich ging voortbewegen; aanstonds begaven zich vervolgens de ulanen in de aangewezen richting om den luchtzwerver te achtervolgen, gelijk de jagers den valk volgen, wanneer hij op zijne prooi gaat storten. Zelden gelukte het echter aan de vijandelijke jagers den luchtballon met hunne gewone vuurwapenen eenig letsel toe te brengen, daar het luchtschip gemeenlijk zoo hoog was gestegen dat het buiten 't bereik der kogels was. Ook de verticale kanonnen, welke te Berlijn op last van den pruisischen generalen staf werden vervaardigd, konden gewoonlijk geen dienst bewijzen.

Pieter van Stralen,
de oude Utrechtsche omroeper.
Eene vertelling van den Ouden Valentijn.
(Vervolg.)

Toen de kathedraal van St. Catharina te Utrecht nog garnizoens-kerk was, stond daar dichtbij eene zoogenaamde huiskerk aan dezelfde heilige toegewijd. Er is een tijd geweest dat het verboden was daar de godsdienstoefeningen gelijktijdig te houden met de Protestanten, die toen de St. Catharina-kerk in bezit hadden. Er was een toegang tot die huiskerk in het Catharijne-Steegje. Men moest een huis door, waarin langen tijd een kleermaker woonde, die modeplaten voor zijn venster uitstalde, zoodat menig vreemdeling verwonderd stond te kijken als hij daar zooveel menschen te gelijk zag ingaan. In den gang, dien men door moest, vond men niet zelden een droogrek, vuil vaatwerk, of andere dingen van huiselijken aard; van daar trad men in een waar doolhof van open gangen, links, rechts, weder links en weder rechts tot men eindelijk aan het kerkgebouw kwam. Die gangen hadden zich een weg gebaand door de naburige tuinen, en konden als een zinnebeeld beschouwd worden van de moeielijkheden welke den Katholieken in den weg werden gelegd in de uitoefening hunner godsdienstplichten.

Wij vinden onzen omroeper in den avond van denzelfden dag, die hem zooveel moeite had berokkend, op dat kronkelpad naar de kerk. Het was Donderdag en de man, die tot deze gemeente behoorde, verzuimde nooit het Lof van het H. Sacrament bij te wonen. Vlak bij de kerk, waar het flauwe schijnsel eener lantaren eenig licht verspreidde, gekomen zijnde, hoorde hij zacht zijn naam uitspreken, en zich omkeerende zag hij Leentje uit de Brandsteeg voor zich.

‘Zoo, zijt gij daar, zusje,’ sprak de oude man, ‘hebt ge me wat te zeggen?’

‘Neen,’ antwoordde zij, ‘ik ga bij God mijn troost zoeken. Hij zal het gebed van eene dochter voor haren vader niet versmaden.’

Van Stralen glimlachte goedaardig. ‘Dat zijn heel andere woorden als ik van middag gehoord heb.... die taal versta ik beter,’ zeide hij. ‘Gij zijt een braaf kind, doch is het wel goed dat gij van huis gaat?’

‘Zij komen eerst om acht ure van hun werk en dan ben ik weêr thuis,’ fluisterde zij.

‘Het moet spoedig voor den dag komen, hoor, anders loopt het mis,’ zeide hij haar zacht aan het oor.

Het meisje slaakte een diepen zucht. ‘Ik hoop dat de hemel mijn gebed zal verhooren,’ antwoordde zij.

‘Ga met God,’ hernam de omroeper, en toen gingen beide de kerk binnen.

Was de gemoedsangst bij Leentje geweken, toen zij uit het lof naar huis terugkeerde? Dat kon zij niet zeggen; haar hart klopte schier hoorbaar, want met elken voetstap naderde zij meer het oogenblik dat zij met zooveel bezorgdheid te gemoet zag. Doch zij had in het gebed de kracht geput om te blijven volharden in haar voornemen tegen elken prijs wilde zij het gestolen kleinood machtig worden.

Toen zij de Weesbrug over ging zag zij aan de overzijde der gracht haar vader en broêr; het was of op dat oogenblik een straal koud water langs haren rug gleed, doch zij bleef hen opwachten.

‘Waar kom je zoo laat van daan, Leen?’ vroeg haar broeder norsch.

‘Uit het Lof, antwoordde zij.

‘Zoo, uit het Lof,’ herhaalde hij vrij dubbeltongig. Zulke femelarij is goed voor rijke luî, die niets anders te doen hebben. Nu zal er wel weêr geen koffie, geen vuur of licht in huis te vinden zijn. Als ik in vaders plaats was, ik zou je dat wel anders leeren.’

Leentje gaf hem geen antwoord.

Er was zeker geen licht in huis, doch het water raasde boven het half ingerekende vuur. Vrouwen van haar slag hebben geen wekker noodig om des morgens zoo vroeg te kunnen opstaan als zij willen; ook geen horologe of zandloopertje om eieren te kooken, en wanneer zij van huis moeten, weten zij het vuur aan den haard zoo kunstig in de asch te dommelen dat het niet meer of minder warmte geeft dan noodig is om het koffiewater juist, zooals men het noemt ‘aan de kook’ te hebben, tegen den tijd dat zij terugkomen. Geen professor zou dat met al zijn kennis van de warmtegraden zoo juist kunnen berekenen.

Toen het meisje de tuitlamp aangestoken had en met een stopnaald de vettige pit uithaalde om haar helderder te doen branden, beefde hare hand zichtbaar. Dit trok de aandacht van haren vader, die haar verwonderd aanzag en toen ook bespeurde dat zij buitengewoon bleek was.

‘Wat schort er aan, Leen?’ vroeg hij, ‘Je ziet er betrokken uit en je hand beeft.’

‘'t Is niets vader,’ antwoordde zij, zich schielijk omkeerende, ‘een beetje koud, anders niet.’

‘Een ferme slok brandewijn en dan vroeg naar de kooi, dat zal haar goed doen,’ sprak de broêr die op een stoel neêrgevallen was en blijkbaar te veel van eerstgenoemd middel gebruik gemaakt had.

‘Als een van ons beide noodig heeft vroeg naar bed te gaan zal ik het zeker niet zijn,’ antwoordde Leentje.

‘Zeg je dat op mij?’ vroeg de dronkaard.

Het meisje gaf geen antwoord, maar nam den waterketel van het vuur om koffie te zetten.

‘Zeg je dat op mij?’ herhaalde hij met verheffing van stem.

‘Geen ruzie, Hannes, laat je zuster met vrede,’ sprak de vader.

‘Wie maakt hier ruzie?’ vroeg Hannes op onbetamelijken toon... ‘Ik wil van niemand voor een lap uitgemaakt worden. Als die kniesoor ziek is laat zij dan maar gauw oprukken, want wij moeten toch nog over onze zaken spreken, waar zij niets meê noodig heeft.’

Leentje kreeg bij die woorden een hevigen schok, en tengevolge daarvan schoot eene straal kokend water buiten de koffiekan over de tafel.

‘Wat scheelt je toch, meid?’ vroeg de vader, want het meisje werd weder zoo bleek als een doode.

‘Ik weet het niet vader,’ antwoordde zij, terwijl er tranen uit hare oogen borrelden; ‘'t is of ons een groot ongeluk boven het hoofd hangt, zoo gejaagd en zoo angstig ben ik.’

Hannes zag haar loensch aan; 't was of hij achterdocht kreeg. ‘En wat zou ons dan boven het hoofd hangen?’ vroeg hij, zich van zijn stoel oprichtende.

‘Dat zult gij mogelijk beter weten dan ik,’ klonk het antwoord.

De jongen sprong verwoed op en ging vlak voor haar staan. ‘Waarom zal ik dat beter weten?’ vroeg hij, ‘nu, zeg op.... waarom?’

‘Laat je zuster met vrede,’ sprak de vader.

‘Ik wil weten wat zij op mij te zeggen heeft,’ hernam hij, ‘ik *wil* het weten.....’

‘En ik zeg je nogmaals,’ riep de vader, ‘laat haar met rust; je ziet toch wel dat zij de koorts heeft..... Hoor je niet!’ hernam hij toen Hannes nogmaals wilde

tegenspreken, ‘ga daar op den stoel zitten en wanneer je den mond niet houdt, krijg je met mij te doen. Heel gauw; ik wil geen ruzie in mijn huis hebben.’

Hannes gehoorzaamde, maar brommende, zooals een hond in zijn hok kruipt. Zijn hoofd, toch reeds door drank verhit, was vuurrood en zijne oogen volgden zijne zuster waar zij ging.

Er werd onder het eenvoudig avondmaal bijna geen woord gewisseld, want geen der drie personen gevoelde zich op zijn gemak. Leentje was en bleef bleek en onrustig en scheen geheel geen eetlust te hebben; welke pogingen ook door haar in het werk werden gesteld zij kon toch niet verhinderen dat nu en dan een zware zucht aan hare beknelde borst ontsprong. Hannes, die, zooals van Stralen gezegd had, niet zuiver in zijne schoenen stond, was achterdochtig geworden; in zijn half beneveld hoofd woelden allerlei gedachten, die betrekking hadden op de weinige, doch veel beteekenende woorden door zijne zuster tot hem gericht. Hij kon zich niet begrijpen hoe zij aan het geheim gekomen was, doch zij wist dat bij het medaillon bezat, dat kon hij duidelijk aan haar zien, daarvan was hij overtuigd. Wat den vader betreft, hij schaamde zich voor zijne brave dochter, als hij dacht aan hetgeen door hem en zijn zoon beraamd werd; hij had wel geen moed om zich tegen zijne eigen booze neigingen en de raadgevingen van zijn zoon te verzetten, maar nog veel minder zou hij den moed gehad hebben haar in de oogen te zien als zij kon weten wat er gaande was. Zooveel ontzag boezemt de deugd in.

‘Gij moest nu maar naar boven gaan, Leen,’ zeide hij toen de tafel opgeruimd was, ‘als je wat geslapen hebt zal het wel beter gaan.’

‘'t Is goed, vader,’ antwoordde zij en begaf zich naar boven, doch de trap opgaande dacht zij: ‘ik zou slapen en beneden houden zij zich met zulke slechte dingen bezig. Wat ook moge gebeuren ik wil dat gestolen voorwerp in mijn bezit hebben; ik zal nauwkeurig toezien waar het geborgen wordt, want ik ben zeker dat zij er weder over gaan spreken.’ Toen vroeg zij zich af of het niet beter ware geweest haren vader met de gansche toedracht der zaak bekend te maken, doch zij verwierp terstond dat denkbeeld; zij kende haren broeder, zij vreesde zijne woede en huiverde voor de tooneelen die daarvan noodwendig het gevolg moesten zijn, want was haar vader ook geen toonbeeld van eerlijkheid, zij kende hem te goed om niet te weten dat hij geen deelgenoot zou willen zijn in den afschuwelijken diefstal.

Zuchtend ging zij de trap op en zuchtend zette zij zich neder bij de kleine opening in de houten vloer. ‘O, moeder waart gij nog maar in leven,’ zoo lispelde zij, de handen gevouwen naar boven heffende als kon die moeder haar hooren, ‘aan u zou ik alles, alles gezegd hebben. Gij waart zoo zacht, zoo goed; gij wist vader te leiden als een kind, hij luisterde naar u, maar sedert gij ons verlaten hebt heeft hij zich aan den drank overgegeven en die slechte jongen zal hem nu geheel van den goeden weg brengen.’

Zij het de handen in den schoot vallen en er gleden tranen over hare wangen.

‘Doch laat ik niet wanhopen,’ zoo hernam zij na eenige oogenblikken, ‘ik heb eene moeder in den hemel, die de Troosteres der bedrukten, de Toevlucht der zondaren is, Zij zal mij helpen in mijnen nood.’

Zij trok ijlings hare schoenen uit, knielde eenige oogenblikken, bad met het vertrouwen van een kind dat bij zijne moeder de hulp van ongelukkigen inroept en ging toen bij de opening zitten met de oogen strak naar beneden gericht.

Hannes had middelerwijl de jeneverflesch voor den dag gehaald en schonk voor zijn vader een borrel in, waarschijnlijk in de overtuiging dat hij hem alsdan gemakkelijker tot zijn plan zou kunnen overhalen. Zij dronken beurtelings uit hetzelfde

glas. Na eenigen tijd gaf de vader te kennen dat het nu hoog tijd was om tot een besluit te komen, dewijl het gevonden voorwerp den ganschen dag omgeroepen was.

Hannes legde den vinger op den mond, daarmede te kennen gevende dat hij zijne zuster niet vertrouwde en begon toen een gesprek over aangelegenheden van den dag, middelerwijl de flesch geducht werd aangesproken.

Meer dan een half uur lang had Leentje in haren angst doorgebracht, toen de dief eindelijk zeide:

'Spreek nu maar op; als zij nu nog niet slaapt kunnen wij den geheelen nacht wel hier zitten.'

'Het ding is omgeroepen,' zeî de vader.

De zoon knikte met het hoofd.

'Er staat een mooi sommetje op ook,' vervolgde hij.

'Wat wilt gij daarmeê zeggen?' vroeg Hannes, die, als alle dronkaards van professie, zeer goed wist wat hij deed al sloeg zijn tong dubbel.

'Dat wij het geld moesten opstrijken en van al het andere afzien.'

Hannes maakte eene onwillige beweging. 'Ik zou je danken,' sprak hij; 'het ding is wel tienmaal meer waard. Zulk een buitenkansje komt niet elken dag voor en wij zullen eerlijk deelen.'

'Maar wie zal het koopen, nu het algemeen bekend gemaakt is?'

'Daar zal *ik* wel voor zorgen; als het niet anders kan ga ik er meê naar Amsterdam, daar weet ik ze wel te vinden die er niet vies van zijn.'

'Hannes, je bent op een verkeerden weg,' zei de vader, terwijl hij nogmaals zijn glas leêg dronk. De man scheen er niet aan te denken dat hij ook op dien weg stond en dat er een bedwelmende dronk noodig was om zijn geweten in slaap te wiegen.

'Ik zeg altijd maar: hebben is hebben en krijgen is de kunst,' antwoordde Hannes met een lach vol gemeenheid. 'Hij die dat ding kwijt is zal er niet armer om zijn en voor ons is het een aardig klontje boter in de pap. De paarlen zijn zeker echt en voor het minst tien of twintig gulden het stuk waard; ik zal ze voorzichtig losmaken en dan het goud onkenbaar maken..... Hoor ik daar iets?' vroeg hij schielijk, zijne oogen naar den zolder richtende.

'Niets,' antwoordde de vader, 'de meid slaapt al lang; wat zou zij daarboven anders doen.'

Hannes zat eenige oogenblikken met gespannen aandacht te luisteren, doch hoorde werkelijk niets. 'Ik zal je eens laten zien hoe ik het wil doen,' zeide hij.

Toen bukte hij in een hoek van het vertrek op den grond, maakte een steen los en bracht het medaillon te voorschijn.

'Dat had ik moeten weten,' zuchtte Leentje, die alles bespied had.

Het kostbare voorwerp ging nu nog eens van de eene hand in de andere; de vader drong er nogmaals op aan dat het naar den omroeper zou worden gebracht, doch de zoon bleef om zeer goed bekende redenen daartegen protesteeren. 'Het zal niet gebeuren; in alle gevallen behoort het mij en niemand heeft er iets over te zeggen. Geef het ding hier, vader, ik ga terstond aan het werk.'

Dit zeggende tastte hij in den zak en haalde een knipmes te voorschijn.

'God, sta mij bij, nu mag ik niet langer wachten,' lispelde Leentje, terwijl zij opstond en zonder eenig gerucht te maken op hare kousen naar de trap vloog. *(Slot volgt.)*

Van het oorlogsveld

Bij mijn buurman is het druk, bij mij haast geen nering,
Soms sterft de een als al te vet, de ander aan de tering.

Met welk een slimheid de Pruisen zelfs de kleinste omstandigheden tot hun voordeel wisten te benutten, blijkt o.a. hieruit, dat zij de honden, welke zij dwalend vonden, oppakten en aan de boomen bij de voorposten vastlegden. Deze fransche viervoetige gevangenen blaften bij het minste gerucht en verrieden aldus niet zelden hunne..... landgenooten, indien wij ze zoo noemen mogen.

Uit Lafrancheville bij Mezières, schrijft een artillerist, dat men des nachts, toen Mezières brandde, uit het kamp een verschrikkelijk gezicht had op die stad. Het was een groote vuurzee uit welke de hooge toren der kerk opstak en als een groote en machtige vinger naar den hemel wees. Zoo'n oudejaarsnacht zou de briefschrijver niet meer willen beleven. Als nieuwjaarsgroet klonken de kanonnen van de batterijen en braakten dood en vernieling. 's Morgens zag men in de verte de witte vaan op de wallen. Iedereen sprong op de heuvels; de musten vlogen in de hoogte, de artilleristen omhelsden de infanteristen, de infanteristen vielen de artilleristen om den hals. Het vuur en bloedbad hield op.

De artillerist zegt dat hij geen weekhartig mensch is, maar bij het zien van al de ellende niet kon nalaten uit de volheid zijner overtuiging den oorlog te verafschuwen. Toen de Pruisen de stad introkken sprong een groote en sterke, bejaarde vrouw woedend, met gebalde vuist, onder het uitspreken van verschrikkelijke scheldwoorden op de Duitschers toe. Een der soldaten wilde haar hiervoor tuchtigen; doch de artillerist hield hem tegen. Die vrouw stond op de rookende puinen van haar huis, van al haar bezit. De ellende der stad was eindeloos groot, honderden lijken lagen in de kelders. Geen huis was ongedeerd gebleven. Alles lag in verwarring en ten onderste boven. Men vond in de stad 200 koeien, welke zoo hongerig waren dat zij haar eigen mest opaten. In een kelder vond men 15 personen welke den hongerdood waren gestorven. Verscheiden zusters van liefde waren doodgeschoten. ‘Daarna weêrklonk de muziek,’ schrijft de artillerist; ‘het nationale lied bezielde ons met nieuwe geestdrift, de weekhartige mensch werd uitgeschud, de soldaat kwam weêr boven. O! gewis de oorlog is iets verschrikkelijks; hen, welke er de oorzaak en voortzetters van zijn moge de algemeene verontwaardiging treffen, doch men veroordeele niet den armen soldaat, welke met plichtgevoel en vaderlandsliefde bezield, naar de slachtbank van den dood of ter overwinning wordt gevoerd.

Toen de Pruisen Trilport veroverden, ging de maire, de burggraaf d'Amecourt, moedig voor de deur van een der inwoners staan en riep den Pruisen toe: ‘Ik verbied u te plunderen, gij moogt mij dooden maar gij moet eerst over mijn lijk heênstappen, voor gij een der huizen in mijn dorp plundert.’ Men arresteerde den heer d'Amecourt, en een krijgsraad veroordeelde den man om gefusilleerd te worden. Op het oogenblik dat het geheele dorp den getrouwen vriend, wiens doodvonnis was uitgesproken, betreurde, vroeg de heer d'Amecourt den pruisischen officier om een priester bij hem te brengen. Na het eindigen der biecht, knielde de heer d'Amecourt, en wilde niet geblinddoekt worden; hij wachtte kalm den dood af. Ziende dat de pruisische officier aarzelde om bevel te geven tot vuren, stond hij op en zegde: ‘vermeerder mijn doodangst niet;’ vervolgens gaf hij zelf bevel tot vuren. Maar de pruisische soldaten gehoorzamen alleen aan hunne chefs. De officier ging naar den heer d'Amecourt en zegde hem: ‘wij schenken u genade; want gij zijt een dapper man.’

Bij het dorpje Reuil, tusschen St. Germain en den Montvalerien, woonde een bejaarde vrouw welke door kranten rond te brengen en de vruchten van een klein moestuintje goed in haar onderhoud kon voorzien; doch door de belegering van Parijs van 't allernoodzakelijkste was verstoken. Alleen en zonder hulp in de nabijheid der pruisische voorposten leed zij reeds sedert eenige dagen het nijpendst gebrek en scheen den hongerdood af te wachten. Toen daagde voor haar redding in den vorm

van een welgevulden pruisischen broodzak, welke aan de zij van een pruisischen voorpost hing te bengelen, en den neus der hongerige vrouw reeds dadelijk te gast deed gaan. De blauwrok, welke zulks bespeurde, bekoorde haar, zeggende: ‘alle schatten van mijn broodzak, erwtenworst, brood, kaas, enz., zijn de uwe, zoo gij mij voor 20 sous de jongste nummers van den *Moniteur de la République, le Temps, Figaro, Petit Journal* enz. koopt.’ Eene ijskoude rilling beving madame, want als eene goede burgeres der republiek, had zij gezworen nooit voor een mondvol eten hare diensten aan een Pruis te verkoopen. De man van den voorpost het zich evenwel zoo spoedig niet uit het veld slaan, en scheen een bijzondere studie gemaakt te hebben van de uitwerking eener hongerige maag op de gelaatstrekken. Met gevelde bajonnet treedt hij op madame toe, en beveelt haar een kannetje water op de kookkachel te zetten. Bevend gehoorzaamde zij; toen het water kookte, haalt de barbaar zijn mes voor den dag.... Madame valt op hare knieën voor den onmensch, welke rustig uit zijn broodzak een lang en in vettig perkamentpapier gerolde substantie te voorschijn haalt, en hiervan een stuk begint af te schrapen, het schraapsel in het kokende water werpt en eenige minuten laat koken. ‘Brengt een diep bord, madame!’ zegt hij. De hovenierster brengt een soepbord, waarin de soldaat 't brouwsel overgiet en madame uitnoodigt eens te proeven. ‘Gij wilt een arme ongelukkige vrouw vergiftigen, duivel van een Pruis!’ roept zij handenwringend uit. In stede van te antwoorden om haar van 't tegendeel te overtuigen, hetgeen hij weet dat bij opgewonden vrouwen steeds nutteloos is, neemt hij zelf een goeden slok en biedt nu madame het bord aan. De geurige damp prikkelt hare reukorganen, zij zet het bord aan de lippen en voelt dra geen honger meer. De erwtenworst had een nieuw wonder gewekt, want madame sluit met den voorpost mondelings 't contract, om dagelijks, tegen vergoeding van brood en erwtenworst, de nieuwe parijsche dagbladen te bezorgen. En zoo werd door behulp van den wonderworst het pruisische hoofdkwartier te Versailles met het nieuws der belegerde hoofdstad voorzien.

BROODNIJD.

[Nummer 29]

IN DE WATERSTRAAT.

Water in de stad.

Ook de tragoedie heeft hare aantrekkelijkheden; zoo getuigde eenigen tijd geleden een correspondent der belegerde fransche hoofdstad, dat Parijs in de dagen zijner weelde, schitterende van luister, op verre na niet zoo belangwekkend was, als toen hij het zag omgeven door den ijzeren ringmuur, inwendig aan gebrek, hongersnood en de vreeselijkste beproevingen des oorlogs ter prooi.

Zoo men 't kleine met het groote mag vergelijken, geldt het wellicht ook van de stad 's Hertogenbosch in Noord-Brabant, dat zij zelden misschien een merkwaardiger schouwspel den vreemdeling aanbiedt, dan wanneer het water van alle kanten hare veste omringt en met al de vrijpostigheid eener vijandelijke inkwartiering de straten en huizen der bewoners in bezit neemt, gelijk dit jaar in de bange dagen van den twaalfden tot den zeventienden Februari plaats had.

Men besluite hieruit geenszins, dat de aloude hertogstad op een anderen tijd den belangstellenden bezoeker niet tal van merkwaardigheden aanbiedt. Integendeel, 's-Hertogenbosch heeft onder geschiedkundig opzicht niet minder dan als welvarende en sierlijk gebouwde handelsstad, zoovele belangrijke bijzonderheden, dat ons bestek ons thans zelfs niet toelaat, van deze naar behooren melding te maken.

Als voorname straten moeten de Vughterstraat, Hinthamerstraat, Hooge Steenweg, Verwerstraat en Peperstraat aangemerkt worden. Drie der in dit nommer voorkomende gravuren bieden de meest voortreffelijke gezichtspunten op de Waterstraat, de Haven en de Vughterstraat. Zij behooren tevens tot die gedeelten der stad, welke bij overstrooming den Bosschenaar het best gelegenheid geven zich Venezia la bella voor te stellen. Van uit de Waterstraat krijgt voor hem de St. Janskerk als 't ware gelijkenis met de Santo Marco; het gouvernementsgebouw wordt hem het doge paleis; bossche Desdemona's staan reisvaardig, om met de bark, den waterwagen of op den rug van den een of anderen Othello of Yago naar een ander gedeelte der lagunenstad vervoerd te worden; de straatjongens zijn als door een tooverroede in nicoletti en castelli veranderd en voeren zeegevechten en gondelwedstrijden uit; dobberend in hunne kuipen, emmers en soortgelijke vaartuigen, hanteeren sommigen het water met dezelfde vaardigheid waarmede zij anders de straatsteenen gebruikten; zij werpen met het water, maken er barricaden van en, er hals over kop in tuimelend, getroosten zij zich hun nat pak, gelijk de vrijheidsmannen van de Bruid der Adriatische zee droomend van de geneugten der vrijheid.....

Gelukkiger en gezonder ware het intusschen voor jong en oud der stad 's-Hertogenbosch indien men er door watervrijmaking bij hooge waterstanden van al deze droomgezichten en venetiaansche poësie kon verschoond blijven.

Immers de schade en de ellende, welke door de overstrooming worden te weeg gebracht, zijn zeer groot en de meermalen herhaalde ondervinding doet den Bosschenaar terecht het hooge water als een zijner ergste vijanden vreezen, die behalve 't onmiddellijk gebrek en gevaar, veelal verderfelijke ziekten en groote sterfte tot nasleep heeft.

Behalve de bekende overstroomingen in onze eeuw, getuigen ook nog de geschiedrollen dier stad en meierij hoe schrikkelijk de waterramp kan zijn en dat zij helaas iets meer dan een treurige zeldzaamheid is.

Als de eerste dezer onheilen wordt in de geschiedenis van den Bosch de watersnood genoemd op Palmzondag, den 10 April van het jaar 1446. De kronijken dier dagen

berichten, dat het water toen zoo hoog stond, dat men met schuiten naar de groote kerk moest varen. Vóór dien tijd schijnt men van geen hoog water melding te maken; althans eerst van toen af begon men de polders, die boven de stad liggen, te bedijken. Nog andere groote overstroomingen leed 's-Hertogenbosch in de jaren 1529, 1531, 1552, 1571, 1573, 1595, 1598, 1622. Ter herinnering aan de geduchte overstrooming van 't jaar 1651, het de stedelijke regeering achter 't stadhuis een gedenksteen stellen met dit opschrift: ‘Den 26 à 27 Januari 1651.’ Het water had toen zulk een hoogte, dat men met schepen van dertig last uit de stad, achter het land van Heusden om, in de Maas voer en dewijl alle kerken te 's-Hertogenbosch overstroomd waren, moest de door de Algemeene Staten voorgeschreven Dank-, Boete- en Bededag van den 25 Januari worden uitgesteld. Deze overstrooming werd door die van de jaren 1658, 1694, 1709, 1726, 1749, 1751 en 1757 gevolgd. Van deze laatste zegt de ‘bossche geschiedschrijver der stad en meijerije van 's-Hertogenbosch’ o.a. het volgende:

‘De Maazdijk te Kessel brak op zeven onderscheiden plaatsen door. Twee huizen van dit dorp raakten met grond en al weg, en eenige zwaare boomen kwaamen met de wortelen om hoog. Op den twaafden en dertienden Februari stroomden de Zomerdijk, die Os, Geffen, Nieuwland en Rosmalen tegen de Beerze Maaz beschermd, over. Hierdoor werden deze dorpen onder water gezet: het verspreide zich verder te Heesch, Kaathoven, Berlicum, Middelrode, Heeswijk en Dinther, daar alle de bezaaide landen onderliepen, en een menigte hoornvee en schaapen verdronken: Veele huizen werden verpletterd, stortten in, of leden schaade aan hunne muuren.

‘Hier ter stede werd men tusschen den tienden en elfden Februari, den aanwas des waters zeer schielijk gewaar. De kooplieden, wijnkopers, brouwers, en anderen die hunne goederen in pakhuizen of kelders hadden, waaren voor de overstrooming bevreest. Veele die hunne pakhuizen zedert 1740 boven den pijl des waters van dat jaar gehoogd hadden, vonden zich deerlijk bedrogen: zij moesten op nieuws hunne goederen naar boven brengen. Be meeste ovens waren onbruikbaar; schepenen gelasten, dat in die, welke boven water waren, zelfs in die der koekenbakkers, dag en nagt brood gebakken moest werden. De arme lieden vlugten op hunne zolders, of op de wallen, daar veele den nagt doorbragten. Den dertienden stonden de meeste straaten onder water, zo dat er niets als de markt, een gedeelte der hinthamer en karrestraaten, en van den hoogen steenweg droog bleven. Op veele straten stond het water vier, en vijf voeten hoog. Het bleef tot den veertienden des nagts, omtrent twaalf uuren rijzen: wanneer het omtrent dertien duimen hooger, als op den vierentwintigsten December des jaars 1740 stond.’

(Wordt vervolgd.)

Water in huis.
Overstroomings-novelle van een Bosschenaar.

Schoorsteenen die niet trekken, kachels die rooken zijn in den winter zeker een groote plaag; logée's die met kramp of kiespijn aangehaald zijn, meiden die verkeering hebben, veroorzaken onuitstaanbare kwelling; een baker in huis is ongetwijfeld nog veel ellendiger, maar *water in huis* - zie, daarvoor moeten alle huiselijke kwellingen de vlag strijken.

Daar was eens een Jood door een Christen bij den neus genomen, iets wat wel een streepje aan den balk waard is. In zijne verbolgenheid over zulk een ongehoord feit riep het kind Israëls uit: ‘Je zult een huis krijgen met zeven zalen, in elke zaal zeven

ledekanten en in elk ledekant zal je zeven jaar de koorts hebben.' - Die wensch was gewis zeer onchristelijk, doch dat kon wel niet anders. Had de Jood echter geweten wat het zeggen wil: *water in huis,* hij zou er zonder twijfel bijgevoegd hebben: 'Je zult in elk ledekant een overstroomings-sjlammassel beleven.'

Water in huis is de schipbreuk van kalmte en rust, het bombardement van den huiselijken haard, het graf der gezelligheid.

Als een snoek of kabeljauw, in zijne uitspanningsuren, door al te groote luidruchtigheid bij geval eens op het drooge schiet en geen kans ziet om in zijn element terug te keeren, moet hij ongeveer in eene stemming zijn als een mensch die water in huis heeft.

Zoodra die plaag naar binnen komt stroomen, wordt men een Zigeuner in zijne eigen woning, want dan is er eigenlijk geen te huis meer. Stel u voor, waarde lezer, dat ik in een huis met zeven kamers woon, - doch s.v.p. zonder de akelige ledekanten, - wat baat dat echter, als er vier in bergplaatsen van huisraad en drie in reusachtige badkuipen herschapen zijn; als er geen keuken is om te koken; als ik overal over stapels kruiken, potten en flesschen moet stappen; als een opgerold tapijt voor de pianino ligt, en de canapé met koffiemolens en schuimspanen bedekt is; als de aardappelen opgehoopt liggen op de plaats waar ik gewoon ben een partijtje quadrille te spelen en als eindelijk in al de kamers op het drooge een huisvrouw rusteloos rond gaat, in overstroomings-kostuum, vol overstroomings-klachten, daar zij maar niet wil begrijpen dat men al eens Gods water over Gods akker moet laten loopen?

Doch laat ik liever verhalen wat mij gedurende de jongste overstrooming wedervaren is, waarde lezer, dat zal u een veel juister denkbeeld geven van den toestand waarin men zich bevindt als er water in huis is.

Het was in de eerste helft der maand Februari. Onze erfvijand, die het in de moderne annexatie al zeer ver gebracht heeft, had volgens gewoonte reeds maanden lang al de omstreken bezet gehouden en lag dreigend voor de poorten. Gedurende al den tijd dat de strengere vorst hem machteloos maakte had men zich op zijn rug vermaakt met schaatsen, arresleden, draaiorgels en zoo al meer.

Zou hij zich daarover hebben willen wreken? Het schijnt zoo, want toen de dooi inviel en vader *Rijn,* 'de grootvorst van Europa's stroomen,' uit den winterslaap ontwaakte en voor het eerst geeuwend de lange beenen uitstrekte, kwam onze vijand ook in beroering, begon hij de grijze veste te beuken en zond al vast kwartiermakers de stad in. Op Vrijdag den 10^{en} zette hij vasten voet op de Haven en begon van daar uit zijne strategische bewegingen.

Eene beschrijving te geven van de overstrooming behoort niet tot mijne taak; ik wil alleen spreken over *water in huis* en zal daarom niet verder over den vijandelijken inval uitweiden.

Ik woon wel niet in het laagste gedeelte der stad, doch begon mij

desniettemin ongerust te maken. Op Zaterdag namiddag van de Haven te huis komende zeide ik:

‘Cato - mijne vrouw heet Cato - het ziet er slecht uit met het water, ik vrees dat wij er last van zullen krijgen.’

Zij was bezig, met behulp van een schaar, de bandjes uit te halen van hare overstroomings-muts *in spe,* die mij zooveel verdriet zou veroorzaken.

‘Dat kan ik niet gelooven,’ antwoordde zij, ‘ik ben zoo even bij den kelder geweest en daar stond het water nog op dezelfde hoogte.’

De lezer moet weten dat de meeste Bosschenaars niet langer dan gedurende de zomermaanden gebruik maken van hunne kelders, ongeveer zooals de Zaanlanders van hunne koepels; in den mijnen stond reeds gedurende drie maanden het water bijna een meter hoog. Wat eigenlijk in den kelder te huis behoort had reeds lang in de keuken en elders eene plaats gevonden.

‘Ik vrees dat ge er wat al te licht over denkt,’ hernam ik; ‘de Breede Haven staat geheel onder, het water blijft te Keulen wassen en te Bommel moet het er geheel niet goed uitzien.’

‘Och,’ antwoordde zij met een minachting voor nieuwstijdingen die in staat was een dagbladschrijver uit zijn vel te doen springen, ‘die praatjes hoor ik elk jaar en er komt nooit iets van, wor?[(1)] Zoo lang wij hier wonen hebben we nog geen enkelen Winter water in ons huis gehad en ik zou dus niet weten waarom dat nu zal gebeuren.’

Deze huisbakken logische redeneering werd tegelijk met de bewuste muts opgezet.

Ik weet niet of de lezer het met mij eens is dat er huiselijke stormsignalen bestaan, waarvan oningewijden niets begrijpen; nu, de muts in *quaestie* is, onder zekere omstandigheden, voor mij altijd een voorteeken geweest van naderend slecht humeur. Het ding heet eigenlijk ochtendmuts en is als zoodanig goed en aardig, maar wee! wee! als het ontijdig in dienst gaat treden: de huiselijke barometer loopt dan in den regel onmiddellijk naar *veranderlijk,* niet zelden naar *veel wind*. Zeer karakteristiek zijn vooral de paradeerende breede slippen, die erg stijf en pretentieus neêrhangen. Er schijnt wel eenig genealogisch verband te bestaan tusschen die slippen en de lange krulbatterijen der officieele engelsche pruiken: beiden hebben eigenlijk niets met het respectieve hoofdtooisel te maken; doch even als de krulbatterijen een engelschen rechter soms zeer ontzagwekkend kunnen maken, weten de vrouwen hare argumenten veel kracht bij te zetten, door op zeer pikante manier een der slippen of beide te gelijk op den rug te werpen, naar mate er *wind* of *veel wind* is.

Zulk een muts zette mijne vrouw tegen den avond op haar hoofd.... een slecht teeken.

‘'t Is zeker goed dat men zich niet ontijdig ongerust maakt, Cato,’ zoo begon ik weder, ‘maar het komt mij voor dat wij wel degelijk verplicht zijn maatregelen van voorzorg te nemen. Mijns inziens moeten terstond de tapijten in de kamers opgenomen en de staande meubelen naar boven gebracht worden. Ook zal het noodig zijn.....’

‘Maar, Eduard!’ - ik heet Eduard - zoo viel mijne vrouw mij in de rede, ‘hoe komt het u in het hoofd, en dat op Zaterdag, als alles schoon is.’

‘De Pruisen bombardeeren wel op Zondag, kind; ik vrees dat het water niet veel om den Sabbat zal geven.’

‘Dat weet ik ook wel,’ klonk het antwoord, en de rechterhand gleed reeds langs een der slippen, ‘doch ik stoor mij niet aan praatjes. 't Is of de menschen lust hebben

(1) Niet waar?

om elkander het hoofd op hol te brengen. Als er gevaar was zouden de buren ook wel maatregelen nemen, wor? en gij ziet zoo goed als ik dat dit niet het geval is..... En dan op Zaterdagavond!'

'Maar als we nu morgen eens water in huis krijgen?'

'Als.... als. Toen verleden jaar de oorlog uitbrak was het hier in de stad een consternatie alsof de Franschen voor de Vughterpoort en de Pruisen voor de Orthenpoort stonden, wor? Ik moest boter, rijst en gort inslaan, Betsy moest van de kostschool gehaald worden en al zulke dingen meer, wor? En wat is er gebeurd?'

'Maar de vijand staat nu waarachtig voor de poort, Cato!'

'Hij staat daar elken winter, doch zoo lang wij hier wonen heeft hij nog nooit een voet in huis gehad, wor? En denkt ge nu dat ik dwaas genoeg ben om op de praatjes van menschen en kranten, die gewoon zijn alles te overdrijven, op Zaterdag-avond het gansche huishouden in rep en roer te brengen? Ik zou je danken!'

Nu ging werkelijk een slip naar achter: er kwam wind opzetten.

De ondervinding heeft mij geleerd dat tegen dergelijke slip-argumenten niet te redeneeren valt. Voor het overige was 't dan ook nog lang niet zeker dat wij water zouden krijgen; dat ik echter, met nog langer op maatregelen aan te dringen, veel wind in huis moest verwachten, dit wist ik maar al te goed; ik besloot daarom in de zaak te berusten.

Het schemerde den volgenden morgen nog toen ik wakker werd van een buitengewoon gestommel; ik hoorde allerlei uitroepen en kreten, afgewisseld door het klotsen van klompen op de trap.

'Meneer! Meneer!' riep de meid met gejaagdheid.

'Wat is er, Mieke?'

'We hê'n woater in huis, meneer...... och harem,[1] ik zij er zoo woar van verschôten.'

'Wat zegt ge Mieke, water in huis!'

''t Steet al krek tot oan de veurkamer, meneer! en in de keuken drijft alles of 't de Dies[2] eigens woar.'

'Hoort ge dat, Cato?

'Helaas, ja...... Wat moeten we beginnen, Eduard?'

'Opstaan, kind, en de handen uit de mouwen steken, er is niets anders op. Had ik gisteren avond mijn zin maar gedaan.'

Mijne vrouw zeî niets op die woorden; zij had trouwens ook de ochtendmuts nog niet op.

Het zag er beneden droevig uit; het water stroomde door den gang, de tapijten van twee kamers waren geheel doorweekt en in mijn huiskamer gebruikten de stoelen reeds een voetbad. De keuken had het aanzien van eene haven na een schipbreuk: zij was vol drenkelingen. De meeste provisie was daar geborgen; de flesschen met augurken en allerlei kleine voorwerpen dreven er rond, terwijl de groote potten met ingemaakte groenten midden in het water stonden en er uitzagen alsof zij om hulp riepen.

Mijne vrouw sloeg de handen jammerend in elkander en het kreten hooren zoo wanhopig, alsof zij zelve in gevaar verkeerde van te verdrinken. 'Had ik uwen raad maar gevolgd, wij zouden thans niet zoo ongelukkig ziju, Eduard,' zeide zij, den arm op mijn schouder leggende, 'maar wie kon ook denken dat het zoo erg zou toenemen, wor?'

(1) Arme.
(2) De rivier de Dieze.

‘Er is nu niets meer tegen te doen, Cato,’ antwoordde ik; ‘het beste’ zal zijn dat gij zoo spoedig mogelijk naar de kerk gaat, want anders komt er niets van, dat zie ik wel aankomen. Ik zal intusschen met Mieke het voornaamste boven brengen, en de knecht zal ook wel wat vroeger komen dan gewoonlijk, nu hij weet wat hier te koop is.’

‘Maar hoe kom ik er uit?’

‘'t Is waar ook, de stoep staat geheel onder, maar dat is niets; ik zal mijne waterlaarzen voor den dag halen en je marschen[3]; het midden van de straat is nog droog en de kerken zullen wel vrij zijn.’

Mijn vrouw ging zich kleeden en wij sloegen de handen aan het werk.

Ik zal den lezer niet bezig houden met alles wat mij gedurende die opruiming wedervaren is; hoe Mieke met twee stoelen van de trappen viel zoodat zij alle drie min of meer averij bekwamen, hoe ik mijne vingers aan de spijkers van het tapijt kwetste en zoo al meer. Wanneer zich ooit iemand beklaagd heeft omdat hij midden in den Winter moest verhuizen, hij heeft zich waarlijk bezondigd, want zijn toestand was benijdenswaardig in vergelijking met den mijnen.

Toen Cato te huis kwam was het voornaamste gered en ik kon nu ook nog behoorlijk naar de kerk gaan. De goede vrouw betuigde mij nogmaals haar leedwezen over hetgeen zij hare eigenwijsheid van den vorigen avond noemde, en verweet zichzelve al de onaangenaamheid die zij mij veroorzaakte; ik stelde haar gerust, overtuigd als ik was dat die woorden niet, zooals den vorigen avond, uit de muts maar werkelijk uit het hart kwamen.

Hoe geheel anders zag het er uit toen ik uit de kerk terugkeerde.

Ik stond nog met mijne waterlaarzen aan op de trap toen zij reeds begon te klagen over de wanorde die boven heerschte. Wat *voor* noodig was stond *achter;* de kamer waarin wij nu moesten huizen was vol met prullen, die even goed naar den zolder gebracht hadden kunnen worden; het tapijt kon onmogelijk op den gang blijven liggen, want dat was goed om er de beenen over te breken, en als ik niet voor een goede kachel zorgde kon er onmogelijk eten gekookt worden. Dat ging alles als van een leien dak.

Ik behoefde slechts het hoofd wat vooruit te steken om de oorzaak der plotselinge verandering van wind te raden.... zij had de ondeugende muts op.

‘Met andere woorden,’ zeide ik, naar boven gaande, ‘het zou beter geweest zijn de boel maar in den pekel te laten zitten.’

‘Dat zeg ik niet,’ hernam zij, ‘maar ik geloof toch dat er net zoo goed wat meer overleg gebruikt had kunnen worden, wor?’

‘Maar, wat drommel, Cato, er was immers geen tijd om met overleg te werk te gaan, zonder er alles aan te wagen. Denkt ge dan dat een schipbreukeling dood bedaard in de zee blijft liggen tot er een mooie canapé voorbij komt drijven, waar hij zich netjes op kan neêrvleien?’

‘Dan moest ik een klein kind zijn en dat ben ik nog niet, wor?’ antwoordde zij vrij scherp en meteen ging een der slippen rugwaarts.

‘Cato, waarom hebt ge die nare muts opgezet?’ vroeg ik.

‘Omdat ze warm is; en waarom zou ik die muts *niet* opzetten.’

‘Och, dat weet ik zoo niet. Mijne moeder was eene lieve vrouw, Cato, maar het gebeurde wel eens dat zij den ganschen dag door een jak droeg, en als er dan soms wat voorviel zeî mijn vader altijd: ‘zwijg toch maar, jongen, je moeder heeft het jak aan.’ Zou daar ook eenig verband in kunnen zitten?’

(3) Iemand op den rug dragen noemt men bij ons marschen.

‘Ik weet waarlijk niet hoe gij te midden van zulk eene ellende nog kunt schertsen, Eduard,’ sprak mijne vrouw, ‘ik sta hier als een arme zondaar....!

‘Dat zijn we allemaal, Cato.’

GEZICHT OP DE HAVEN.

IN DE VUGHTERSTRAAT.

‘Schei toch asjeblief uit, Eduard, zulk geplaag komt nu althans geheel niet te pas, wor? Waar blijft de knecht?’

‘Is Jan er nu *nog* niet geweest?’

‘Zeker niet, gij laat me hier maar alleen tobben.’

Dat was toch wel wat al te erg. ‘Maar, Cato,’ zeî ik, ‘is het dan mijn schuld dat Jan zijn plicht niet doet, en heb ik dezen morgen niet gewerkt als een sjouwer?’

‘Dat spreek ik niet tegen, maar gij zijt te goed voor den knecht, gij laat alles over zijn kant gaan, en dan beginnen ze op het laatst met je te sollen, wor?’

‘Als mijn vader dit gesprek had kunnen hooren zou hij ongetwijfeld gezegd hebben: ‘zwijg toch maar jongen, je vrouw heeft de muts op.’

Gelukkig kwam de knecht zelf een einde aan ons onderhoud maken; ik hoorde zijne stem door het huis klinken, want het is opmerkelijk dat de meeste menschen doen alsof iedereen doof is, wanneer er water op de straat en in huis is; zij spreken allen veel luider dan gewoonlijk.

Jan kwam met zijne waterlaarzen vierkant de trap op. In gewone tijden moest hij op de mat aan de straatdeur zorgvuldig zijne voeten afvegen, nu trad hij het huis binnen als in een stal; het was of het hem goed deed dat hij bij mij in huis eens geheel *sans gêne* kon zijn.

‘Ge moest u schamen, Jan, dat ge niet vroeger zijt gekomen,’ riep ik hem toe, ‘want dat wij water in huis hebben kan iedereen begrijpen.’

‘'t Is zoo woar min schuld nie, meneer,’ antwoordde hij, ‘ik stoa eigens onder en heb vrouw en jong onder de pannen motten sleipen. 't Zag er bij me uut, ké, om van te schreuwen. Toe ik van mergen uit de lange veeren kwoam, stongk 't woater me tot an de knie. Ons kleen juske(1) war in zin wiegske noar de veurdeur gespuuld; 't was oardig om te zien.’

‘Ach, harem, het wörmke!’ zeî mijne vrouw vol moederlijk medelijden; ‘maar hoe kunt ge daar zoo luchtig over spreken, dat begrijp ik mij niet.’

‘Wel, jufvrouw,’ hernam de knecht, ‘'t jong hadder eigens schik af; zin handjes stâk ie boven de dêken uut, moar mit zin vuutjes klotsten ie klits! klets! in het woater; 't was 'n lust om te heuren.’

‘En zit je nu op zolder, Jan!’ vroeg ik.

‘Ja, meneer, met keu(2) en al.’

‘Hoe hebt gij het beest naar boven gekregen.

‘Wel *ik* viet em bij de ooren en ons Joaan viet em bij den steert en dâ ging goed, Jan Tessen, Jan Tessen(3); moar 't dier schreuwde om der bedoan van te worden.’

Aan Jan werd nu opgedragen om mijn arbeid van dien morgen te arrangeeren en zoo kwam het opgerold tapijt voor de pianino en de aardappelenheuvel in het midden mijner huiselijke vallei. Ik trachtte intusschen mijn vrouw aan het verstand te brengen dat wij ons nog gelukkig mochten noemen, in vergelijking met Jan, die bij zulk een felle koude met vrouw, kind en varken op den zolder zat, doch het zaad van de plant, die berusting heet, viel op onvruchtbaren grond, of liever het stoof weg voor de winderige slippen der stormmuts.

Ik heb nooit zulk een Zondag-ochtend beleefd en hoop dat de Hemel er mij verder voor zal bewaren. Als de stoelen en tafels, de potten en pannen agenten van politie

(1) Jongetje.
(2) Een onmondig varken.
(3) Een zouteloos maar vrij algemeen volksdeuntje.

waren geweest en ik een moord begaan had, kon de vervolging, waaraan ik bloot stond, niet grooter zijn. De kamer, die ik altijd schertsend mijne bibliotheek noemde, die ik zoo lief had om hare schilderachtige onordelijkheid en waarin zoo menig genotrijk uurtje in een hoekske met een boekske werd gesleten, moest tot keuken worden ingericht. Dat kon niet anders, zeî mijne vrouw. De voorkamer werd geheel onttakeld, zelfs het tapijt werd opgenomen, want het werd mij op de vingers voorgeteld dat nu iedereen daar met waterlaarzen zou komen instappen. Zoo ging het schier overal.

Te midden van dien chaotischen toestand, die in de eerste uren nog geen enkele lichtstraal deed hopen, kwam mijne vrouw met gejaagdheid binnen loopen.

‘Waar zit ge toch, Eduard,’ sprak zij, ‘men kan u nergens vinden.’

‘Dat geloof ik wel, Cato, om u de waarheid te zeggen weet ik zelf niet goed meer waar ik ben; ik geloof haast op een stoomboot, om het voortdurend klotsen en stooten.’

‘Gij laat me ook overal maar alleen voor zorgen, wor? ge weet toch wel dat tante Jet morgen zou komen om bij het trouwen van nicht Marie tegenwoordig te zijn?’

‘'t Is waar ook; nu daar zal het hier niet beter op worden, want tante heeft voor hare koffers, hoedendoozen, chignons, pomadepotten, tand-tincturen en de gansche garderobe wel alleen twee kamers noodig.’

‘Maar ge begrijpt toch wel dat ik haar niet kan ontvangen, wor? ik zou maar dadelijk telegrafeeren hoe het hier gesteld is.’

‘Ik heb den ganschen dag nog geen voorstel gehoord waarmede ik mij zoo goed kon vereenigen, Cato; hoe is het adres ook?’

‘Heerengracht bij de Warmoesgracht te Amsterdam, boven de heeren Verkruijten, Schathuizen en Cie., makelaars in koloniale waren’

‘Een duur adres voor een telegram, Cato, doch ik zal er dan slechts bijvoegen: water in huis! niet komen! dat is kort maar welsprekend.’

Toen jan hoorde dat Mieke naar het telegraafkantoor wilde gaan zeide hij:

‘Doar kunde nie mêr kommen, min deurske,[(1)] 't steet alles topentaal[(2)] onder; wilde mien lêrzen oan hebben, of za'k ou marschen?[(3)]

Mieke legde voor geen van beide voorstellen eenige ingenomenheid aan den dag, en daarom nam Jan haar den telegram uit de handen en stapte er mede de deur uit. Hij kwam er echter kort daarna mede terug, want het telegraaf-kantoor was zelfs met zijne lange waterlaarzen niet meer te bereiken. Mijne vrouw noemde het schandelijk dat er geen betere maatregelen genomen waren; men had den telegraaf juist het meest in tijd van nood noodig, het was of wij in een belegerde stad woonden, zeide zij.

‘'t Woater heet krek gedoan as de Pruis, as ze in 'n stad kwoamen, jufvrouw, sprak Jan; ‘hoe nume ze dâ ok...... stra.... strate .....’

‘Strategisch?’ vroeg ik

‘Doar hêdet,’ zei Jan, ‘stratestegisch; 't is deur ettelikke stroaten en steegjes, zouwen ze 't in Holland numen, gelêk noar 't telegroafkantoor gegoan, krek as de Pruis, wor?’

‘Ik geloof dat ge gepruufd hebt, Jan; 't was beter dat gij aan vrouw en kind dacht, wor?’ sprak mijne vrouw, die dien dag maar geen scherts kon verdragen.

Het water steeg voortdurend zichtbaar en bedekte in den namiddag de gansche straat. Des avonds kwam nog eene nieuwe ramp onzen toestand verergeren: er was geen aanvoer van gas, de pijpen waren vol water geloopen. Sedert ik mijn gansche huis van gaslicht had laten voorzien, waren de lampen op non-activiteit gesteld en, gelijk menig oudgediende, onbruikbaar geworden. Mieke kon onmogelijk de deur

(1) Deerntje, meisje.
(2) Totaal.
(3) Wilt gij mij ne laarzen hebben, of zal ik u dragen?

uit om in die groote behoefte te voorzien, ik voor mij gevoelde weinig lust om op Zondag-avond een lamp te koopen en petroleum te halen. Kaarsen gebruikten wij nooit, wij hadden dan ook geen kandelaars; het gevolg van een en ander was, dat wij ons dien ganschen avond met een nachtlichtje moesten behelpen.

Armoediger kon het wel niet. Als ik in de kamer rondkeek kwam het mij voor dat wij er uitzagen als bewaarders van gestolen goederen, die, uit vrees voor verraad, geen licht durfden branden.

‘Wat moeten we toch beginnen als het water zoo blijft stijgen en wij morgen in eene zee zitten, Eduard?’ vroeg mijne vrouw, nadat zij langen tijd had geredeneerd over mijne onverschoonbare handelwijze, om in zulk een laag gedeelte der stad een huis te huren, daar men toch wel vooruit had kunnen berekenen dat het niet veilig was.

‘Eene duif uitzenden, zooals Noach,’ antwoordde ik ‘en anders het hazenpad of liever het vogelpad kiezen in een luchtballon, gelijk Gambetta.’

‘Maar, Eduard, zal er dan van daag geen enkel verstandig woord uit uwen mond komen?’

‘Dat zult gij eens hooren, Cato, doch dan moet gij eerst die nare muts afzetten.’

Zij gaf geen antwoord, maar, flap! daar gingen de beide slippen tegelijk met een eigenaardigen zwaai naar den rug.

Er was veel water en wind in huis, en ik zat bij een nachtlichtje en dacht aan de woorden van mijn vader en aan den magischen invloed van ochtendjakken en slipmutsen.

Alvorens er nog twee dagen voorbijgegaan waren, was het grootste gedeelte der stad in eene zee herschapen. Wanneer ik uit een der bovenramen in de straat rondzag kon ik ook geen enkel huis vinden, waarin niet het water stroomde. Het was een zonderling leven. Het vrouwelijk geslacht was op de straat zeer zuinig vertegenwoordigd; de mannen droegen meestal groote laarzen die tot over de knieën reikten en plasten daarmede door het water, dat vol drijfijs was. Sommigen schenen daarin vermaak te scheppen, want men zag gedurende den dag een aantal heeren die, keurig gekleed, met de sigaar in den mond, als waren zij in het Haagsche Bosch, door de straten wandelden om den toestand bedaard op te nemen. Naar mate het water steeg kwamen echter meer en meer steltenloopers voor den dag; zij geleken op reusachtige ooievaars, als men ze zoo bij groepen zag voorbij trekken. Velen waren voorzien van manden of zakken, die op den rug hingen en meestal bestemd waren voor levensmiddelen en andere noodzakelijke behoeften. Dit neemt echter niet weg dat velen die verlengstukken bezigden om zich te amuseeren, en er zelfs wedloopen gehouden warden. Het was wonderlijk om te zien hoe die steltenloopers zich des avonds als schimmen door de stikdonkere straten bewogen; eens zelfs brachten zij nog laat eene soort van serenade aan generaal van Dedem. De bakkers en slagers, die natuurlijk hunne klanten moesten bezoeken, waren vrij van bellen; zij stapten gemeenlijk de huizen in tot aan de trap en kwamen daar in gemeenschap met de bewoners op het drooge. Het is licht te begrijpen dat de ramp zulke menschen niet het minste trof; de aschkarlieden alleen hadden vacantie.

Behalve waterlaarzen, stelten en vélocipèden werden nog allerlei mid-

delen te baat genomen om zich langs de straten te kunnen bewegen. Afgezien van de schuiten, die zich in onze stad even vrijelijk bewogen als in Venetië, zag men kleine vlotten, bakkerstroggen en zinken bakken. Sommigen zaten of stonden in reusachtige tobben, die niet zelden kantelden en schipper en passagier een onvrijwillig bad deden nemen; er waren er zelfs die in emmers liepen, welke - hoe, dat weet ik niet - aan de beenen vastgebonden waren. Straatkarren werden er van allerlei soort gebruikt; zij waren voorzien van stoelen, waarop zich personen van allerlei rang en stand plaatsten, zich nog gelukkig achtende dat zij daarmede den overtocht konden doen, zonder met het water in aanraking te komen. Zij werden gemeenlijk door de voerlieden in de huizen gemarscht; dit was ook met reizigers het geval, die met de Omnibus de stad binnen kwamen. In den namiddag hoorde men gewoonlijk de voerlieden roepen: 'Heeren voor *de Gouden Leeuw,* heeren voor *het Groenhuis.*' Dat was eene waarschuwing voor hen die gewoon waren deel te nemen aan de *Open Tafel* in die logementen; met waterlaarzen aan zou dit natuurlijk niet behagelijk geweest zijn.

Ik zat uren lang voor mijn venster die tooneelen aan te zien en moet zeggen dat ik mij kostelijk zou hebben vermaakt, indien ik niet gekweld ware geweest door de gedachte aan zoovele ongelukkige gezinnen, die nauwelijks een drooge plaats konden vinden om te zitten. Ik mag intusschen niet verzwijgen dat de christelijke liefde als een reddende en vertroostende engel optrad, om zooveel mogelijk de rampen te lenigen. Vooral de conferentiën van den H. Vincentius à Paulo verdienen allen lof. Men moet waarlijk van liefde tot God en zijn evennaaste doordrongen zijn, om bij zulk een bar weder bijna den ganschen dag in de open lucht door te brengen en tot bij de overstroomden door te dringen; op zoodanig liefdewerk moet ongetwijfeld Gods zegen rusten.

OP STELTEN.

Zóó dacht ik, toen ik weder een kar met levensmiddelen voorbij zag gaan. Ik nam mijn jongske op de knie. 'Zie eens, manneke,' zeî ik, 'daar gaat een kar met brood heen.... hier, vlak voor de deur.... maak een kushandje voor de heeren.... zoo! zoo!... Weet gij wel waar zij dat brood en die rijst gaan brengen?'

'Bij arme menschen zou ik denken, pa!'

'Zoo is het ook. Die heeren brengen eten naar de noodlijdenden en het is alleen uit liefde tot God dat zij zich den ganschen dag aan zooveel koû en ongemak blootstellen; zijn dat geen brave menschen?'

'Als ik groot ben zal ik ook zoo doen,' zeide hij.

Ik kuste hem en bad God dat dit bewaarheid mocht worden.

'Maar gij behoeft zoo lang niet te wachten om meê te doen aan dat liefdewerk,' hernam ik. 'Hoeveel hebt ge in uw spaarpot?'

'Een rijksdaalder, pa!' antwoordde hij en zijn oogjes vonkelden.

'En daar wilt gij voor koopen?'

'Een hobbelpaard.... een heel mooi hobbelpaard!'

‘Maar luister eens, manneke; er zijn op dit oogenblik honderden kinderen die verkleumd van koude op zolders zitten, want hunne ouders hebben geen geld om steenkolen of turf te koopen. Ik ken huisgezinnen van zeven en meer personen, die aan alles gebrek hebben; als de heeren van Vincentius geen eten brachten zouden zij van honger en gebrek omkomen. Doch die heeren kunnen dat zelven niet alles betalen en daarom moet iedereen doen wat hij kan om hen in het liefdewerk te ondersteunen, zelfs de spaarpotten moeten opgeofferd worden. Die heeren konden ook voor hun pleizier wel paard gaan rijden, doch zouden zij dan wel zoo braaf handelen?

‘Ik ga mijn rijksdaalder halen,’ zeide het kind, van mijn knie springende, ‘wil pa hem dan aan die goede heeren geven voor de arme kindertjes?’

Het was een groot offer dat gebracht werd.... een hobbelpaard.

Als iedereen eens wat van zijne stokpaardjes opofferde, wat zou er veel goed gedaan kunnen worden, zoo dacht ik.

Mijne vrouw kwam met het jongske op den arm terug; hij had haar alles verteld en ik zag een paar tranen die geld waard waren.

‘Dat is toch al vast een heerlijke vrucht van de overstrooming, Cato,’ zeide ik; ‘als we.....’

‘Daar is een brief, Eduard,’ sprak zij, mij in de rede vallende.

‘Ik ben op pantoffels, kind, en kan onmogelijk naar beneden gaan.’

‘Dat behoeft ook niet.... zie maar, hier.’

Er werd mij een zakje aan het venster toegestoken. De brievenbesteller zat in een tilbury, achter hem lagen de brieven, en hij droeg in de hand eene soort van hengel met zakje - zooals men gebruikt om goudvisschen uit een vijver te scheppen - en gaf zoo de brieven aan de ramen der bovenhuizen af.

‘t Is toch kluchtig, Cato,’ zei ik, terwijl ik lachende het raam weder dichtschoof.

‘Het schijnt de hand van tante Jet te zijn,’ sprak mijne vrouw, op den brief wijzende.

‘Gij hebt gelijk, en zij schrijft dat het voor haar een onuitsprekelijk genoegen zal zijn eens eene overstroomde stad te kunnen zien. Zij zal zich wel behelpen en komt met den eerstvolgenden trein. Zij blijft toch altijd even romanesk.’

‘Wat zal ons nu nog meer overkomen,’ riep mijne vrouw uit, en als er tien slippen aan de muts gezeten hadden, zij zouden het zeker hebben moeten bezuren; ‘ik kan nauwelijks eten voor ons zelven koken en alle kamers liggen overhoop.’

WATER-ÉQUIPAGE.

‘Dat maakt niets uit, want tante wil zich behelpen; welnu, wie scheep gaat, moet er meê varen.’

‘Gij hebt goed praten, de vrouw krijgt toch de schuld van alles, wor? Waarom ook niet duidelijker getelegrafeerd en waarom moeten wij in zulk een ellendig huis wonen!’

Zij verliet de kamer, en op haren rug hingen de twee slippen als zinnebeelden harer gemoedsgesteltenis.

Nu, ik moet zeggen dat zij thans niet zonder reden boos was.

Ik verwachtte natuurlijk tante Jet met de omnibus en had mijne laarzen reeds gereed gezet, om haar plechtig binnen onze woning te marschen, doch hoe verbaasde het mij toen ik haar in de verte in een schuit zag. Zij stond als een kaars zoo recht en geleek op Columbus, toen voor het eerst de oevers van de Nieuwe Wereld voor zijne oogen uit de zee opdoemden. In de verte wuifde zij reeds met hare hand en een glans van genoegen blonk op haar gelaat.

‘Dag Cato! dag Eduard!.... O, hoe heerlijk! hoe prachtig is dat!’ klonk het kort daarna bij ons boven.

‘Waarom zijt ge niet met de omnibus gekomen, tante?’ vroeg mijne vrouw.

‘Maar, Cato,’ wat zijt ge toch prozaïsch! Is het niet schilderachtig om met een bootje midden tusschen overstroomde huizen te varen? En wat ziet het hier aardig uit.... zoo kampachtig.... Gij moet geen omslag voor mij maken, hoor! Ik wil op stroo slapen, ik wil *ook* overstroomd zijn. O, hoe heerlijk! Zie eens aan de overzij, iemand die in een tobbe vaart, 't is prachtig! En dáár, o, dat vergeet ik mijn gansche leven niet - een aanspreker(1) op stelten, o, wat potsierlijk!’ En zij klapte van pret in de handen.

(1) *Bidder* zeggen wij.

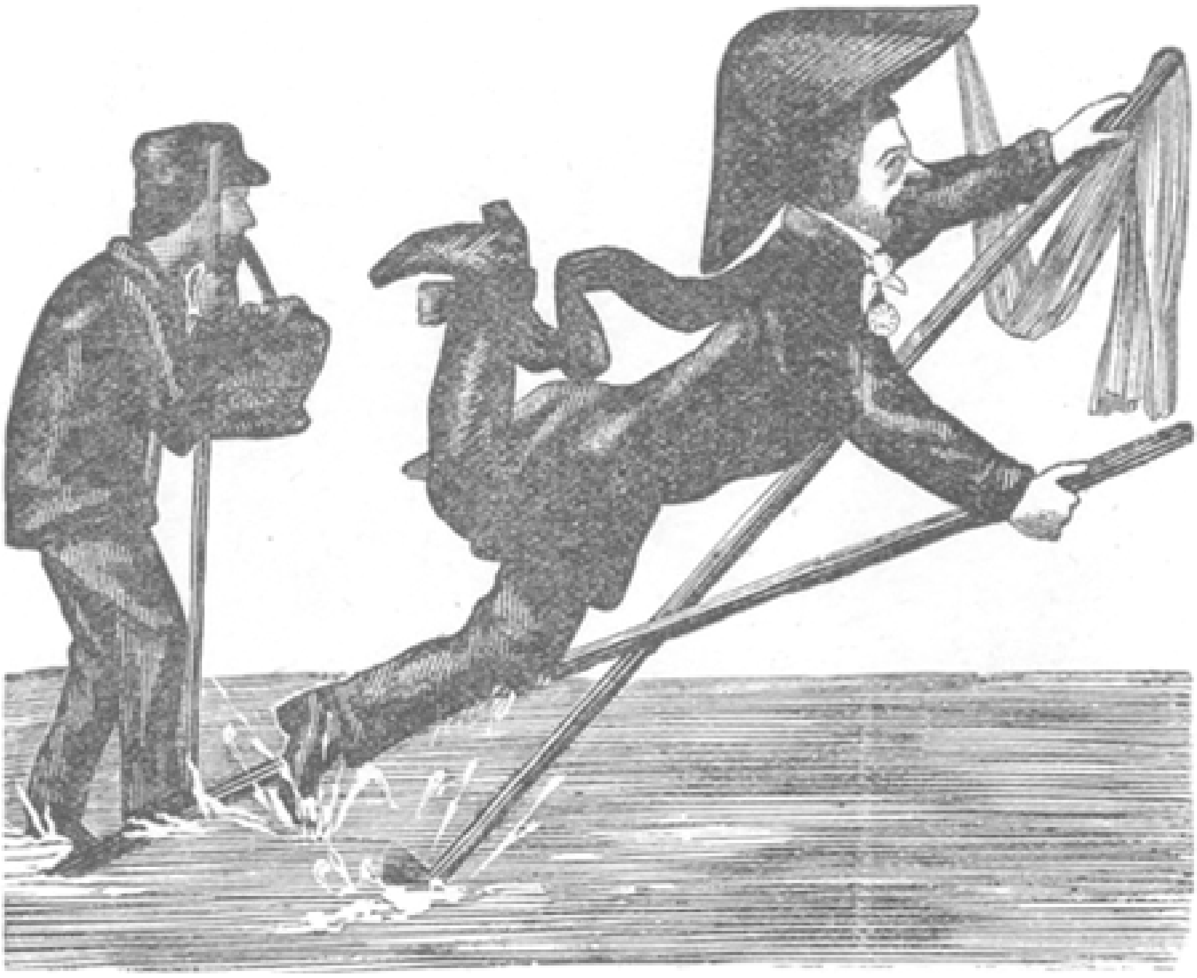

LAAT BEKENDMAKEN DAT....

Er was werkelijk een bidder op stelten in de straat. Hij bracht van zijn verheven standpunt de treurige boodschap over en zijn lamfer zwierde door de lucht. Als er een koninklijke stoet voorbij getogen was, zou men niet meer hoofden voor de vensters hebben kunnen zien. Ongelukkig bleef echter een zijner stelten tusschen de steenen steken en plof! daar lag hij in het water te spartelen, onder het gejubel der straatjeugd. Ik had medelijden met den man, doch zelfs mijne vrouw glimlachte, en tante Jet het zich gillend op de canapé neêrvallen.

‘Kom, Cato,’ sprak ik, ‘zet nu die muts af en lach ook eens hartelijk meê..... toe!’
En inderdaad de ongeluksmuts werd neêrgehaald als een storm-signaal dat uitgediend heeft, en de slippen, die mij zoo geërgerd hadden, werden ineen gefrommeld.
‘Zie zoo!’ riep ik verheugd uit, ‘voor mijn part komt er nu nog een voet water bij; laat ons thans een glas madera gaan drinken.’

De dichters zijn gewoon het huwelijk bij een bootje te vergelijken. Aan een bruiloftsmaal van een huwelijksbootje te spreken, klinkt dan ook zeer aardig, doch of wel vele bruiden er prijs op zouden stellen om in een aak of bakkerstrog naar stadhuis en kerk te varen, dit betwijfel ik zeer. De huwelijksplechtigheden bij verschillende volken zijn van aard zeer onderscheiden. Bij de Montenegrijnen moet de jonge vrouw, terstond na de voltrekking van het huwelijk, uit een bron water scheppen en dat in de handen der gasten gieten; in Hindostan schudden de vaders van het bruidspaar zeven maten koorn, zeven maten water en zeven maten melk over het paar; bij een ander volk is het jonge paar verplicht door een vuur te springen - nooit heb ik echter gehoord van eene bruid die gemarscht moest worden. Toch leverde onze stad gedurende de overstrooming zulk een tooneel op.

UIT DE OMNIBUS.

De dag der voltrekking van het huwelijk onzer nicht was bepaald: aan uitstel viel niet te denken. Mijne vrouw verontschuldigde zich en niemand mocht dit haar kwalijk nemen, doch tante Jet wilde er bij tegenwoordig zijn en wel door middel van een schuit; daar was niets aan te doen. Zij was nooit in het huwelijksbootje gestapt en vond er wellicht behagen in om ten minste in een bootje naar eene bruiloft te varen.

Zij stond er fier in en ik liep er achter met waterlaarzen aan. Het huis der bruid stond geheel onder, zoodat men onmogelijk droogvoets in de rijtuigen kon stappen. Er was wel een stijger gemaakt en een loopplank naar het rijtuig van het jonge paar gelegd, doch dat pad was niet zonder gevaar en er werd dus besloten de bruid te marschen, wat an ook geschiedde. Een karakteristiek zinnebeeld van het moeielijke pad des huwelijks. De bruigom liep vol moed over de loopplank, wat als een goed voorteeken werd beschouwd; tante Jet het zich in haar bootje marschen en wierp de bruid zeer romanesk met de hand eenige groetjes toe. Daar de overige rijtuigen moeielijk voor het huis konden komen, stapten wij, mannelijke leden der familie, er met de waterlaarzen heen, terwijl nog eenige jongere leden, wier schoeisel niet toereikend was, op stelten volgden

TANTE JET.

Zoo ging het naar het stadhuis en later naar de pastorie, waar de bruid, zittende op een stoel, door den bruigom en een der getuigen werd binnen gedragen. In ons bagger-costuum zijn wij bij de voltrekking van het huwelijk tegenwoordig geweest.

Toen wij naar huis terugkeerden en tante Jet haar *cicerone* wenkte om naar het bootje gemarscht te worden, vroeg ik: ‘Wel, hoe bevalt u dat leven?’

‘O, heerlijk!’ was het antwoord, ofschoon zij bibberde van koude, ‘ik smaak een onbekend genot.’

Over den smaak valt zeker niet te twisten, dacht ik, en ik kwam bij die gelegenheid tot eene vergelijking tusschen een hoofd vol romaneske ideeën en een hoofd met een ochtendmuts op, en ik moet gul bekennen dat laatstgenoemd hoofd er veel bij won. Zoo heeft alles zijne lichtzijde.

Tante Jet is eene zeer geëmancipeerde dame, die Betsy Perk hoog vereert en natuurlijk ook nu en dan den pegasus bestijgt. Het zou mij dus niet verwonderen als binnen kort een huwelijkszang het licht zag. Misschien geeft zij hem uit ten voordeele van het roode of blauwe kruis; dat is in de mode en geeft gelegenheid menig boekje aan den man te brengen, al blijft het ook onopengesneden.

Onze tocht naar huis ging goed, doch liep daarom nog niet zonder kleêrscheuren af. Onze jonge vrouw, licht van hart, zooals te denken valt, dewijl de huwelijksplechtigheid met hindernissen vrij goed afgeloopen was, meende dat zij even veilig over de loopplank zou kunnen gaan, als haar jeugdige echtgenoot en wilde niet gemarscht worden. Toen zij echter midden op de plank was verloor zij het evenwicht en viel in het water.

DE BRIEVENPOST.

Als men de zeven maten water en zeven in aten melk van Hindostan in aanmerking neemt, is zulk een bad nog geen doodwond te noemen, doch zeker is het dat men er in ons land weinig voorbeelden van zal vinden. Marie leerde al zeer vroegtijdig dat in den lusthof des huwelijks voetangels en klemmen liggen, en tante Jet zal ongetwijfeld uit het ongeval rijke stof putten voor haren huwelijkszang.

VOOR PLEIZIER TE WATER.

Vijf dagen lang had het water ons geteisterd, toen het tot den terugtocht besloot. Thans heb ik modder in huis en worden mijne ooren gepijnigd door een onophoudelijk gebons en gestommel, geaccompagneerd door blikken emmer- en luiwagen-muziek. Mijne goede Cato weet echter dien vijand te bestrijden; zij geeft kalm en vastberaden hare bevelen; er wordt zelfs niet aan de ochtendmuts gedacht. Tante Jet's opgewektheid is echter evenzeer gedaald als het water; zij heeft een afkeer van het prozaïsche schrobben en poetsen. Daarom blijft zij den ganschen dag boven en houdt zich werkelijk reeds bezig met de eerste hand te leggen aan haren huwelijkszang, die, naar ik verwachten kan, zeer waterig zal zijn.

[Nummer 30]

In de vogeezen.

Hoe afkeerig de bevolking van den Elzas was van den pruisischen veroveraar kan men zien op bijgaande gravure, welke ons de boeren uit de Vogeezen voorstelt op het oogenblik dat zij een detachement Pruisen aanvallen. Iedereen, zelfs de vrouw die het geweer laadt niet uitgezonderd, is een vijand van den indringer en er op uit

om hem zooveel schade te berokkenen als maar mogelijk is. Hoeveel afbreuk de boeren van de Vogeezen aan het pruisische leger gedaan hebben, door zijne transporten te lichten, verspreide veldwachten dood te schieten, kleine detachementen aan te vallen, zullen wij misschien nimmer te weten komen, maar dat de vijand die verliezen gevoelde blijkt helaas maar al te wel uit de steeds uitgesproken en meedoogenloos uitgevoerde doodvonnissen tegen alle boeren, die men als medeplichtig aan eenigen aanval herkende.

IN DE VOGEEZEN.

Bij de thans aangenomen vredesvoorwaarden worden vijf departementen, te zamen de oude provincie Elzas uitmakende, benevens Metz en

eenige vestingen, aan de Pruisen afgestaan. Deze provincie, een der rijksten van Frankrijk, beslaat eene oppervlakte van 150 vierkante mijlen met ruim anderhalf millioen inwoners. Haar bezit is vooral daarom belangrijk voor Duitschland omdat zij de sleutel is van Frankrijk hetwelk zonder zijne vestingen in het oostelijk gedeelte ten allen tijde voor een inval openligt Vóór den Westfaalschen Vrede in het jaar 1648 behoorde de Elzas aan het Duitsche Rijk; bij dien vrede werd eerst een gedeelte aan Frankrijk afgestaan, totdat Lodewijk XIV in 1681 Straatsburg bij verrassing wegnam, zoodat eindelijk de geheele Elzas bij Frankrijk werd ingelijfd. Niettegenstaande de duitsche taal in den Elzas nog steeds de volkstaal gebleven is, waren zijne bewoners zeer gehecht aan Frankrijk; zij golden steeds als de vurigste voorstanders der Bonaparten.

De passie,
Een mysteriespel in de 19e eeuw.

Men schreef 1633. De Zweden van Gustaaf Adolf liepen Duitschlands velden plat, en rouw en verwoesting teekenden den weg, welken zij volgden. Honger en pest waren hun nasleep en niet het minst had Beieren's zuidelijke grens hiervan te lijden. In het stadje Partenkirch, in Eschenlohe en Kohlgrub heerschte de zwarte pest en slechts weinigen waren er, die niet werden aangevallen en niet bezweken onder dezen geesel.

Het tusschen de bergen ingesloten Ammergau zocht zich lang door allerlei maatregelen van voorzorg te beveiligen, totdat een daglooner, die in Eschenlohe veldarbeid verricht had, langs bergpaden naar zijne woning sloop om met de zijnen het feest der kerkwijding te vieren. Twee dagen later was hij een lijk, en nog eenige dagen, en 84 lijken waren naar het graf gedragen. In dien uitersten nood deed het dorp Ammergau eene vrome gelofte: van om de 10 jaren de Lijdensgeschiedenis plechtig te vieren, en van dezelfde stonde af werd er geen enkele meer aangetast; niet één stierf er meer van hen die de pest reeds had aangegrepen.

In het volgende jaar, 1634, vervulden de Ammergauërs voor het eerst hunne gelofte en gingen hiermeê elke 10 jaren voort tot 1674. Daarna kozen zij het tiental en speelden in 1680 weder en - ondanks verzet van regeeringswege, ondanks de fransche revolutie en de oorlogen van het eerste keizerrijk - zijn zij de erfenis hunner vaderen blijven handhaven tot dezen dag, zoodat 1870 weêr de vervulling bracht der aloude gelofte.

Mag ik uw cicerone zijn? Maak u niet vervaard; de zonen der bergen zijn te trouwhartig, te rein van gemoed om van de omstandigheden misbruik en uwe beurs onbehoorlijk plat te maken, al zal het u ook toeschijnen dat er weêr een volksverhuizing op til is, dat weêr een volk vluchtig is geworden als de wateren; want een bont gewoel zal het zijn daarboven! Kom, den trein maar ingestapt, welke ons vlug over de eerste helft van onzen weg zal helpen, van Munchen naar Weilheim. Verder wordt de landstreek te bergachtig en zullen wij naar andere middelen van vervoer hebben om te zien. Toch spijt het mij niet, dat de machtige locomotief ons hier in den steek laat; de streek is te schoon om ze langs het portier te zien voorbij vliegen. Wij zouden te Weilheim kunnen overnachten en dan morgen in de vroegte

onzen tocht kunnen voortzetten, hetwelk ons tijd zou geven om den Peiszenberg te beklimmen en een heerlijk gebroken terrein zich voor ons oog te zien ontrollen; toch willen wij liever van dit rijtuig gebruik maken en naar Murnau doorgaan. Hebt gij er dan niets tegen - wel, dan nemen wij onzen pelgrimsstaf ter hand en zien niet op tegen eene wandeling van eenige uren te midden van zulk een prachtige natuur!

Ginds speelt de langzaam dalende zon op de golfjes van het schoone Stoffelmeer - wat een glinstering van licht zij er aan meêdeelt! - en hier ter rechterzijde rijst de ‘Etaler-mannl’ en beurt zijn steenen kop hoog op tegen de lucht. Jammer, niet waar, dat het heerlijk plan van den vromen meester Koenraad Eberhard onuitgevoerd bleef, anders ware die reuzige steenklomp in een stout beeld van Beierens patrones, in een prachtig Mariabeeld herschapen; - evenals Michel-Angelo eene rots bij Carrara ten Kolossus wilde ombeitelen als baak voor de zeevarenden.

Langzamerhand gaat het steiler omhoog; gedurig halen wij grootere en kleine groepen in, welke door het lezen van het rozenhoedje den weg verkorten en godsdienstige gevoelens opwekken, om morgen te meer vruchten voor hunne zielen te vergaderen uit het grootste treurspel dat onze aarde ooit aanschouwde. Is het hier niet frisch en aangenaam in de bergen? Wanneer wij straks aankomen zult gij ondervinden, dat de Ammergauërs in eene frissche en levendige natuur te huis behooren en er mede deel van uitmaken. Het zijn goede, trouwhartige lieden, wel minder spraakzaam dan de Zwaben maar toch echte zonen der bergen; Katholieken ook met hart en ziel - maar ik hoop, dat u de opvoering van een mysterie-spel in deze hoogst verlichte 19^{e} eeuw, en dat nog wel ter vervulling eener vrome gelofte vóór 240 jaren gedaan, genoeg daarvan zal overtuigd hebben. En gij ziet wel aan die troniën dat er aan geene geld-speculatie kan gedacht worden; anders deelde ik u ten overvloede mede, dat de gemeente tot 1840, dus tot vóór 30 jaren, zich immer zware offers tot instandhouding en voortzetting van haar mysteriespel heeft moeten getroosten en de hoofdkarakters zich met een eereloon van tien francs voor geheel den zomer hadden te vergenoegen. Voor den geheelen zomer, want voor het jaar 1870 waren de dagen der opvoering vastgesteld op 22 en 29 Mei, 6, 12, 19 en 25 Juni, 3, 10, 17, 24, en 31 Juli, 7, 14, 21 en 28 Augustus en 8, 11, 18, 25 en 29 September. In de laatste jaren zijn de inkomsten grooter geworden door den toevloed van duizenden en sedert Guido Görres, de zoon van den grooten Görres, in 1840 de aandacht naar het Ammergauër Passiespel richtte, wordt met ieder speeljaar de belangstelling levendiger.

Gij hebt nooit zulke gezichten gezien, zegt gij? En toch meent gij ze te herkennen want zij zweven u voor den geest als het gelaat uws vaders, als de trekken uwer broeders! Het zijn historische koppen, welke gij hier ontmoet, zooals ieder ze duizenden malen heeft aangetroffen op platen, doeken en beelden. Het is of Schnorr von Caroldsfeldt en Overbeck hier in de bergen hunne typen hebben gezocht. Men ziet het den Ammergauërs, die bijna allen deel nemen aan het Passiespel, aan, welke rollen zij hebben te vervullen. Haar, baard, geheel de physionomie geeft ons terug, wat wij immer gewoon waren aan de Apostelen b.v. en des Heilands omgeving toe te kennen.

De kunst der dramatiek is hier traditioneel geworden; de knaap groeit op in de rol, welke hij van kindsbeen af door zijn vader zag vervullen; de karakters planten zich van geslacht tot geslacht voort, nu eens forscher en kleuriger, dan weer valer en minder afgerond, naar de mate der krachten welke ze dragen. Geen wonder dat dit, gedurende bijna twee en een halve eeuw voortgezet, een duidelijk merkbaren invloed ook op trekken en bewegingen heeft uitgeoefend.

Hoe bevalt u het tusschen de bergen, 2600 voeten boven den spiegel der zee gelegen dorp? Steken die huizen met hunne vlakke, met steenen bezwaarde en vooruitspringende daken, met hunne frissche kleuren, hunne schilderingen *al fresco* en hunne heiligenbeelden niet vriendelijk en voordeelig af tegen de donkere met hout begroeide helling? Ruim duizend zielen telt het plaatsje en allen komen zij des Zondags in hun oud eerwaardig kerkgebouw samen, waarboven de toren het kruisteeken ten hemel beurt en waarbinnen Ons Heer rust onder de zijnen.

Haast allen, ik zegde het u reeds, vervullen rollen in het Passie-spel. Uit het Nieuwe Testament alleen treden 105 mannen en 14 vrouwen sprekend en handelend op; terwijl de overigen het joodsche volk en romeinsche en joodsche soldaten voorstellen of stomme rollen hebben in de 26 tafereelen, welke uit het Oude Testament in de Lijdensgeschiedenis zijn bijgebracht. Voeg hier het koor, uit 17 personen bestaande, en het muziekcorps nog bij, met het personeel, benoodigd tot het veranderen der decoration en 't zal u duidelijk zijn, dat er morgen niet veel Ammergauërs tot de toeschouwers zullen behooren.

Nu wij van onzen waard - gij hebt den eersten Paus genoeg afgebeeld gezien om niet in het duistere te zijn dat onze waard morgen de rol van Petrus zal vervullen - de verzekering ontvangen hebben, dat wij over eene kamer kunnen beschikken en van onze wandeling weêr op verhaal zijn gekomen, handelden wij, dunkt mij, wijselijk, met van de laatste zonnestralen gebruik te maken, om buiten het dorp het reeds opgeslagen tooneel te bezichtigen.

Wat een gevaarte, niet waar? Men is dan ook van het om de kerk gelegen kerkhof naar hier verhuisd, om zoowel voor de actie als voor het publiek plaats te winnen. Amphitheatersgewijze rijzen hier houten zitplaatsen voor 6000 toeschouwers en, wanneer gij aanneemt dat die plaatsen immer bezet zijn - het gebeurt dat de opvoering twee dagen achtereen plaats heeft, als de toevloed te groot is om allen te gerieven, - dan geeft dit over de 20 speeldagen dezes jaars 120,000 vreemdelingen!

Tegen ons over ligt het reusachtige tooneel, dat zich, zooals gij ziet, in vier deelen laat splitsen. Vooreerst het proscenium - vóórtooneel - waarop morgen zich het koor zal bewegen om als middenpersoon tusschen acteurs en publiek, waar het noodig is, te verklaren wat daarachter op het met de gordijn afgesloten tooneel voorvalt. Zoowel tooneel als proscenium zijn 25 meters lang, het laatste bij 6 meters diepte. Zij zijn beide van dezelfde hoogte, terwijl zich rechts en links aan het tooneel de woning van Pilatus en die des Hoogepriesters aansluiten. Morgen zult gij zien dat men die deuren zal binnengaan en zich op dat balkon vertoonen. Langs deze huizen heen, aan beide zijden van het pro-

scenium dringt de blik ver door in Jerusalems straten. De verven zijn schril, en geheel het getimmerte is origineel genoeg, niet waar, om het oog te boeien, totdat het rusten gaat op den machtigen achtergrond der bergen, van waar het klokgebengel der kudden en het lied der vogelen tot ons doordringt.

Zoo het morgen maar niet regent!' hoor ik u zeggen. Dat zou zeker zijne onaangenaamheid hebben, want het zijn meestal slagregens hier in de bergen en ondanks dat alles gaat de opvoering haar gang en worden zelfs geen regenschermen toegelaten, welke uwe achterburen het gezicht zouden beletten. Intusschen doet mij uw uitroep genoegen, want hij zegt, dat gij verlangt nader met het mysterie-spel bekend te worden. Morgen zult gij die voldoening smaken.

(Wordt vervolgd.)

De capitulatie van Rome.

Stort als een zondvloed met uw heir
Van soldeniers, gekroonde roover,
Op 't weerloos overschot ter neer
Van 's Pausen wacht - toch blijft hun de eer
Bij 't stormgewoel der eeuwen over!
Verzwelg hen, stuw hen machtloos voort
Op 't golvend meir van duizendtallen,
En werp hen binnen Rome's wallen
Het laagst gespuis, met dolk en moord
Vertrouwd, ten vreeslijk welgevallen; -
En gij, gespuis, zwaai 't zegevaan,
Grim de eedle schaar als wilde beren
In hoongeschrei verdoovend aan,
En terg die leeuwen, nu ze gaan
In ijzren schuttings van geweren -
Verdrijf ze als eerloos in uw woed',
En brul dan op 't gestolen goed,
De slaap omkranst met Bacchusloover,
Uw Venuslied ten zegezang,
Toch blijft hun roem na d'ondergang
Bij 't stormgewoel der eeuwen over!

Neen, helden, wischt de tranen niet,
Aan 't kroppend hart van wee ontschoten,
Als 't bloedig pad naar 't goud verschiet,
Waarin ge uw krans reeds vlechten ziet,
Door 't hardst bevel wordt afgesloten:
Ze zijn de tolken van uw moed,
Bewijzen van een grooter offer
Dan 't storten van uw jeugdig bloed,
Daar 't zooveel zwaarder is, als doffer
Voor 's werelds oog aan gloriegloed.

Ach God! wie ziet in 't helsch geknal,
Waar lood en vuur bij nederklet'ren,
Hen juichend op d'ontdanen wal,
En voelt zichzelv' niet als verplet'ren,
Wanneer hun 't wreed trompetgeschal
Het sein tot *staken* uit komt schet'ren?

Hun zoetste hoop ineen komt slaan:
Als martlaar voor den Paus te sneven;
En 't heilig doel van al hun streven,
Van zooveel offers, blij gegeven,
In ijle dampen doet vergaan?

Ach! vaak de weelde van 't gezin,
De glorie van een ouden vader,
Of 't voorwerp, waar de moedermin
Soms van een grijze weduwe in
Heur wellust vond en levensader -
Ontwrongen zij met heldenmoed,
Toen eens Gods roepstem was vernomen
Bij 't noodgeroep van 't weerloos Romen,
Zich aan den tooverstrik van 't bloed,
Al zou steeds op de Tiberzoomen
Die stem des bloeds met klaaggeschrei
Hen foltren, of met zoet gevlei;
Of 't nauwgezette vaderland
Zich over hen als bastaards schamen,
Hen *schrappen,* die den koop beramen
Des marteldoods, waar 't hart naar brandt,
Voor 't wee van menig offerand'.

Men zag er gaan nog jong en teeder,
Getroeteld in den zachten gloed
Van 't allerzoetste lenteweder,
Ontstralend aan den overvloed,
Die zich aan al de zaligheden
Van 't ouderlijke koesterdak
Onttrokken, om de krijgsbarak
In 't verre vreemde te betreden,
Waar gansch de druk van d'overlast
Der oef'ning in 't geweer-hanteeren
(Gezocht uit liefde, en geen begeeren)
Het zwakke lijf werd opgetast,
En waar de troost hun werd vervangen
Door proef bij proef van hun geloof,
En terging van 't gerekt verlangen
Naar d'oogst van 't bloedig lauwerloof.

Neen, geen vertroosting schier de dagen,
Dat ze in den louterkroes der deugd
Het doodend wee der blijde jeugd,
De maffe eentonigheid verdragen
Des garnizoensdienst en der wacht;
Maar dolken, in 't geheim geslepen,
Door laffe sluipers opgegrepen,
Belagen de eedlen dag en nacht;
Terwijl de Pers heur vuigste choren,
Wier goudziek hart en stalen hoofd
Voor recht noch adel wordt gekloofd,
In eindeloos gesmaal doet hooren,
Hun glans in hoon en laster dooft.

Toch klinkt op 't lest de vreugde-mare:
De vijand naakt! - Geen melodij
Van englenkelen golft als zij
Zoo zoet in 't oor der blijde schare.

't Vooruitzicht op den martelkrans,
(Voor 't snakkend hart schier aan 't verdwijnen,)
Herrijst weer met zijn flonkerglans
Van gulden lauwers en robijnen,
En drijft de vlam, die eenzaam glom
In 's boezems diepe heiligdom,
In laaien gloed, met niet te stuiten
Begeerigheid en drift, naar buiten,
En kaatst van al hun werk weerom:
Ras worden de vlekken
Gewischt, bij 't verwekken
Der spijt, van 't gemoed.
't Is juichen en bidden,
De kruisvaan in 't midden,
Bij d'ijlenden stoet.
O ziet, hoe zij glimmen
Van vreugd in 't beklimmen
Van wal en van muur,
Hoe moedig en lustig,
Geloovig en rustig
Zij storten in 't vuur.
Vermetel schier zwermen
Ze op wallen en bermen
En sarren den dood
In 't maaien der degens,
En 't storten der regens
Van 't moordende lood;
En wroeten en hijgen
Om doortocht te krijgen
Naar de eeuwige kroon,
Die reeds uit den hoogen
Hun neêrdaalt voor de oogen
Hun offers ten loon.
En nu?!... Daar valt de donderslag
Van d'onbewolkten hemel neder:
De vesting hijscht de witte vlag,
En roept hen vòòr de zege weder!

O! helden, wischt de tranen niet,
Aan 't kroppend hart van wee ontschoten,
Als 't roode pad naar 't goud verschiet,
Waarin ge uw krans reeds vlechten ziet,
Door 't hardst bevel wordt afgesloten:
Ze zijn de tolken van uw moed
Bewijzen van een grooter offer
Dan 't storten van uw jeugdig bloed,
Daar 't zooveel zwaarder is, als doffer
Voor 's werelds oog aan kleur en gloed. -
Brul' dan de hel met immer grover
Verwatenheid heur zegezang,
Toch blijft uw roem na d'ondergang
Bij 't stormgewoel der eeuwen over!

K........

J.G. JEEN.

DE H. FAMILIE.

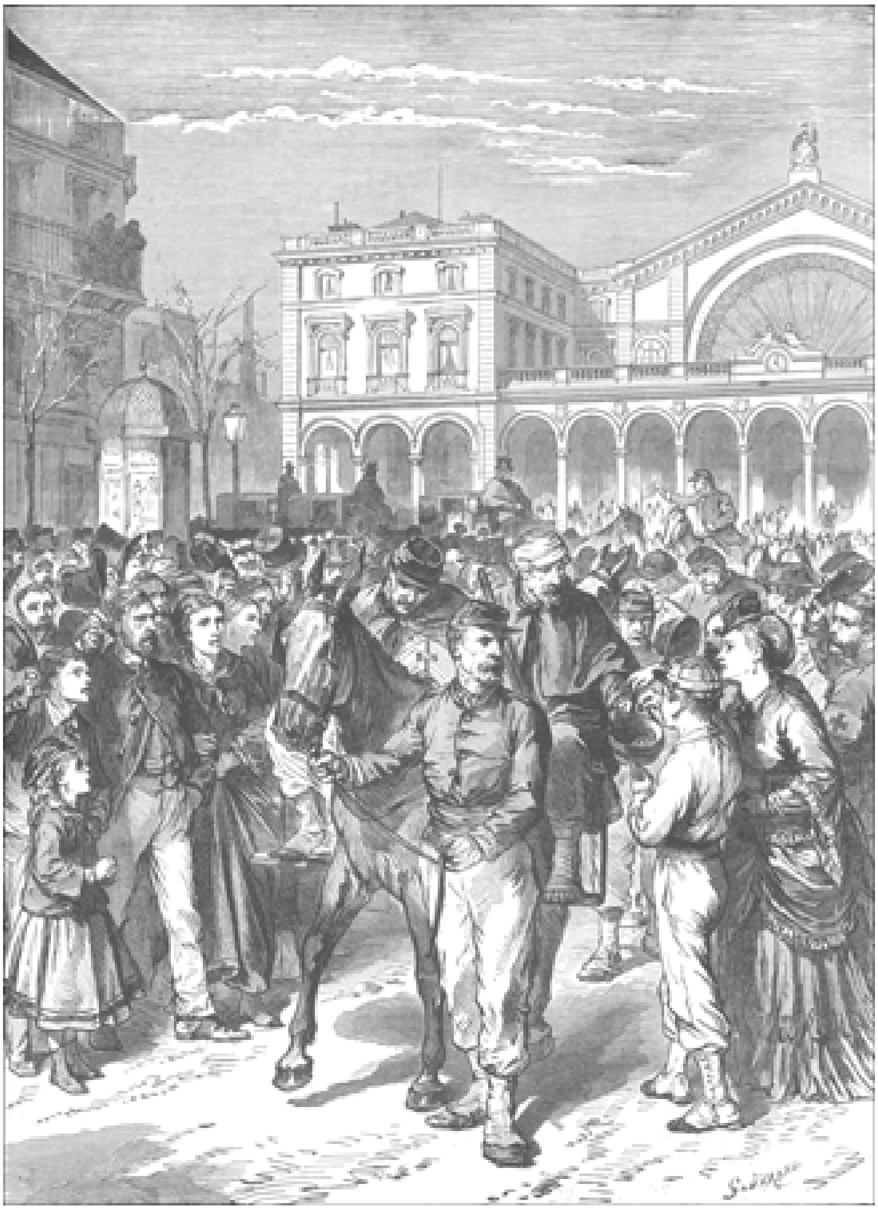
GEWONDEN TE PARIJS.

Pieter van Stralen, de oude Utrechtsche omroeper. Eene vertelling van den Ouden Valentijn. *Slot.*

De vader had het voorwerp in zijne handen en maakte nog eenige bedenkingen, toen het meisje onverwacht de trapdeur opende en voor de tafel stond vóór men er aan dacht.

'Wat moet dat beduiden?' vroeg hij driftig.

'Zij heeft ons beluisterd, zij wil ons verraden!' riep Hannes, terwijl hij woedend van zijn stoel opsprong.

Leentje was nog bleeker dan vroeger maar zag er vastberaden uit 'Ik kom u redden, vader,' sprak zij; 'Hannes wil ons ongelukkig maken.'

'En ik zal je den nek breken,' antwoordde de dief, 'of....'

'Blijf daar,' sprak het meisje, terwijl zij hem van zich afstiet, zoodat hij waggelend op zijn stoel terecht kwam; 'meent gij dat vader mij in zijne tegenwoordigheid zal laten mishandelen? daarvoor heeft hij mij te lief.'

'Afblijven, Hannes,' zeî de oude man, 'of je zult met mij te doen hebben..... Stil, zeg ik je,' herhaalde hij opstaande en op gebiedenden toon; 'laat de meid spreken, wat is er ook aan gelegen..... Wij hebben immers niet gestolen?'

'Ik wist wel dat gij er zoo over zoudt denken, vader,' hernam Leentje, 'maar ik weet meer dan gij, ik weet alles,'

'Wat weet gij dan?' vroeg Hannes, die in weerwil van zijne onbeschaamdheid verbleekte.

Het meisje was voornemens te bekennen doch bedacht zich. 'Ik heb alles afgeluisterd, gisteren en nu,' zeide ze.

'Luistervinken deugen niet,' sprak de vader.

'Dat is waar,' hernam zij, 'maar als men een deugniet van een broêr heeft, komt men er al eens toe. Dat kostbare voorwerp behoort ons niet.'

'Wat men vindt mag men houden.'

'Ach, vader,' sprak Leentje, 'zulke gedachten zijn niet goed, zij komen niet van boven; eerlijk duurt het langst.'

'Armoede duurt het langst,' antwoordde de oude schamper, 'je weet nog niet wat in de wereld te koop is. Wat ik vind behoort mij, wat ik verlies ben ik kwijt, zoo denkt iedereen er over, de wereld is niet anders.'

'Maar waarom gaat dan alles zoo geheimzinnig, als er niets in steekt?'

'Wel..... dat is heel natuurlijk..... dan zou de eigenaar komen..... en.....'

'De politie, en dan volgde schande en gevangenis,' sprak Leentje haastig; 'kan zoo iets eerlijk zijn?'

'Eerlijk..... maar er gebeurt zoo veel dat niet in den haak is en waar toch geen haan naar kraait.'

'Vader,' zeide het meisje haren arm om zijn hals slaande: 'toen moeder-zaliger op haar sterfbed lag, zeide zij tegen u.....'

'Spreek daar nu niet van,' antwoordde de oude terwijl hij hevig ontroerde.

'Waarom niet vader,' hernam zij; 'ik weet wel dat gij zoo niet zoudt handelen als die deugniet u niet had opgestookt.'

‘'t Is waar, zij zeide dat ik u als een eerlijk en braaf meisje moest opvoeden en dat heb ik beloofd,’ sprak hij blijkbaar getroffen. ‘Als die goede vrouw nog leefde zou alles heel anders zijn. Daar, Hannes, breng dat ding morgen naar den omroeper.’

‘Neen, hij niet,’ zeî Leentje, haastig naar het medaillon grijpende. Het was echter te laat, de deugniet had het reeds in handen.

‘Neem het hem af, vader,’ riep zij in haren angst zoo luid dat de buren het wel konden hooren, ‘hij bedriegt u, hij zal ons ongelukkig maken.’

‘Welnu, dan zal ik het wegbrengen,’ sprak de oude, zijne dochter met verwondering aanziende.

‘Dat ook niet vader,.... het is te laat. Als ik het niet zonder eenige vergoeding teruggeef zijn wij verloren.’

‘Maar wat schort je dan toch, meid, 't is of de koorts je in het hoofd geslagen is. Wat drommel mag ik het geld niet in den zak steken dat voor den vinder bepaald is?’

Leentje aarzelde.

‘Ik weet waarachtig niet wat ik van je moet denken,’ vervolgde hij, haar met groote verwondering aanziende; ‘wat praat je toch van verloren, van ongeluk..... Wat drommel, spreek dan.’

‘Het is niet gevonden, vader.’

‘Niet gevonden?.... Wat dan?’

‘Gestolen..... Hannes heeft het gestolen.’

De vader behoefde zijn zoon slechts een oogenblik aan te zien om zich van de waarheid te overtuigen. Toen stiet hij een vreeselijke verwensching uit, nam den stoel op en stormde daarmede op zijn zoon los.

Wij willen het tooneel dat nu volgde niet beschrijven; reeds veel te lang hebben wij onze lezers in dat ruwe gezelschap moeten laten.

Er werd eene welverdiende kastijding toegediend. De vader deed als een tuinman wanneer deze een verwaarloosden boom onder handen heeft; hij kapte en hakte. Had hij dien boom geleid toen deze nog jong en buigzaam was, het zou thans niet noodig geweest zijn.

Toen Leentje, die haar best gedaan had om den ouden man tot bedaren te brengen en daar dan ook eindelijk in slaagde, het voorwerp dat zooveel onheil te weeg had gebracht, kon meester worden, liep zij er ijlings mede de deur uit, alsof zij het werkelijk gestolen had en zonder er aan te denken dat zij op hare kousen was.

Van Stralen was juist voornemens naar bed te gaan toen hij onstuimig op zijne deur hoorde kloppen.

‘Wie is daar?’ vroeg hij.

‘Ik, van Stralen,’ klonk het buiten.

‘Wie is ik?’

‘Leentje uit de Brandsteeg.’

‘Zoo, zoo,’ antwoordde hij, den grendel van de deur schuivende.

‘Ik *heb* het,’ riep zij hem toe, Zoodra zij een voet in huis had. ‘Goddank, nu zijn wij gered, nu is alles voorbij.’

‘Kom binnen, kind,’ sprak de oude man terwijl hij haar met de lamp voorging; doch haar niet hoorende zag hij om en riep verwonderd: ‘op de kousen.... foei, zusje wat zullen je voeten nat zijn, want het heeft geregend. Kom gauw hier, ik zal nog wel wat vuur hebben.... foei, foei en dat zoo laat in den avond.’

‘'t Is niets, van Stralen,’ zeî Leentje, ‘ik gevoel geen koude, ik ben veel te blij dat alles nog zoo goed afgeloopen is. Ik kan ook maar een oogenblik hier blijven, want

ik ben ongerust over mijn vader die zichzelven geen meester was toen hij hoorde dat mijn broêr....'

'Stil, stil, kind,' sprak de omroeper, 'men kan niet te voorzichtig zijn, want de muren hebben soms ooren en je vijand slaapt nooit, leer dat eens van mij.'

De goede man rustte niet voordat hij een warme stoof voor het meisje had en somde te midden van al die bedrijvigheid de ziekten op die uit natte voeten kunnen ontstaan. Zij moest hem ook belooven dat zij een paar schoenen van hem zou aantrekken om naar huis terug te keeren en hij stond er op dat hij haar zou vergezellen, daar hielp geen praten tegen.

Nadat zij uitvoerig had verteld wat dien avond was voorgevallen en nogmaals haar verlangen te kennen had gegeven om naar huis te gaan, zeî de omroeper: 'wacht, dan zal ik je eerst even het geld geven dat op het ding gesteld is, het zal t'huis goed zijn als een pleister op de wond, ze mochten het je anders nog eens wat lastig maken.'

'Geld!' riep het meisje vol afkeer, 'ik zou geld aannemen dat niet eerlijk verdiend is?'

'Maar je hebt het toch eerlijk verdiend, zusje. De freule wist heel goed dat het ding gestolen was; toch heeft zij er een prijs op gesteld om het des te eerder terug te krijgen en jij bent, om zoo te zeggen, eigenlijk de oanwijzer van den vindenoar.'

'Nooit zal ik er een cent voor aannemen, al kon zij mij rijk maken,' sprak Leentje. 'Ik heb God om uitkomst gesmeekt, Hij heeft mij verhoord en nu zou ik zoo ondankbaar zijn om mijne ziel te bezondigen met geld, waaraan een diefstal kleeft? Foei, ik zou nimmer mijne oogen meer naar den hemel durven opslaan.'

De oude man was getroffen door zooveel eerlijkheid en ware godsvrucht, en in de eerste opwelling gaf hij het meisje een kus op de wangen.

'Je moet daar niet kwaad om worden,' sprak hij, 'want ik kon, om zoo te zeggen, je grootvader wel zijn. Je bent een juweel van een meid, hoor, en het kan je nooit slecht gaan in de wereld. Als *ik,* om zoo te zeggen, eens zulk eene dochter had, kijk dan...... maar de lieve God heeft het niet gewild en Hij zal wel weten waarom. Doch goedmaken zal ik het, op de eene of andere wijze, of je 't hebben wilt of niet..... Dát moet ik de freule vertellen met haar zure druiven en al die andere dingsigheden.... maar daar weet ge niet van. Kom, trek nu mijne schoenen met riemen aan, je zult er wel wat in sloffen, maar het is toch veel beter dan met natte voeten t'huis te komen.'

Hij bracht haar niet slechts tot aan huis, maar bij haar vader. Had hij Schiller gekend, hij zou gezegd hebben:

> 'Dies kind, kein Engel ist so rein,
> Lasst's eurer Huld empfohlen sein!'

doch wat hij zeide was nog vrij wat beter, ofschoon niet zoo dichterlijk. Hannes kreeg ook ruim zijn deel en werd bedreigd met aangifte van den diefstal zoo hij zijne zuster, om zoo te zeggen, een stroobreedte in den weg legde, of voortaan zijne handen naar eens anders goed uitstak.

Den volgenden morgen klokslag twaalf ure stond van Stralen op de brug van het bekende huis der Kromme Nieuwe Gracht. De 'heerenknecht' was daar ook met zijne glimmende knoopen, zijn rood vest, zijne zwarte bakkebaarden en zijne verwaandheid.

'Zoo, mesjeu,' sprak de oude man, 'ik kom precies op mijn tijd, zoals ge ziet.'

'Ik geloof niet dat de freule reeds te spreken zal zijn,' antwoordde hij, zoo stijf en zoo droog als een stomme-knecht dat zou doen, wanneer men zulk een kapstok kon leeren spreken.

‘Ja, ja, 't zal wel gaan,’ hernam de omroeper; ‘zeg maar dat ik

den aap in mijn zak heb, dan zal de freule, om zoo te zeggen, wel weten hoe laat het is..... Maar hoor eens hier, maak dat die honden uit de voeten zijn, want ik bedank er voor om nogmaals mijn broek en mijne beenen er aan te wagen; ik wil er ook geen borg voor blijven dat zij er zoo gemakkelijk zullen afkomen als gisteren.'

Hij werd bij de freule toegelaten, die beide honden op den schoot had, waarschijnlijk uit vrees voor de bedreiging. Zij kuste het medaillon Zoodra zij het in de handen had. 'O, mijn dierbaar kleinood,' zeide zij.

'Zoo iets heb ik gisteren ook gezegd en gedaan,' sprak van Stralen, 'want waar het hart vol van is loopt, om zoo te zeggen, de mond van over.'

De freule zag hem met verwondering aan.

'Ja, ja,' sprak hij, 'dat meisje is een juweel, hoor, en bij een oud man, als ik ben, steekt daar geen kwaad in.'

De freule zag hem vertoornd aan, de honden begonnen te brommen en er kwam weder een vloed van mishandelde en misplaatste spreuken uit het 'groote boek.'

De omroeper liet zich echter niet van zijn stuk brengen en vertelde dat de broêr van het meisje de eigenlijke dief was en de vader meer jenever dronk dan hem paste.

'Hij schijnt vochtig te zijn eer de zon komt, en in haren opgang zal zijn spruijtsel uitkomen,' riep de dame uit en zuchtte met groote verzuchtinge.

Van Stralen zeide echter dat de freule zoo goed als iedereen trotsch zou mogen zijn op zulk eene dochter, en ofschoon zij weder vol gramschap werd en de honden andermaal begonnen te brommen zette hij zijn pleidooi voort en wist haar aan het verstand te brengen dat liet nog veel schooner was de deugd te beloonen dan de ondeugd te straffen. In één woord hij wist haar zoover te brengen dat zij voor het meisje eene ronde som van honderd gulden afzonderde voor een huwelijksgift.

Toen hij de deur uitging zeide hij tot den man met het roode vest en de glimmende knoopen: 'hoor eens, mesjeu, je freule zou nog zoo kwaad niet zijn, als zij, om zoo te zeggen, niet altijd leuterde over vochtige spruitsels, zure druiven en al zulke dingsigheden meer; die stadhuiswoorden willen er bij mij maar niet in, want ik ben gewoon het kind bij zijn naam te noemen.'

Het is mij bekend dat Leentje het geld aan haren vader afstond en dat deze zwoer voortaan geen jenever meer te drinken en zijne dochter beter te waardeeren; of hij zijn woord heeft gehouden weet ik niet.

Menige lezer zal alles wat door mij medegedeeld is onbeduidend noemen; ik kan daar niets tegen doen, maar meen toch de opmerking te mogen maken dat er wel iets uit te leeren valt; want als ieder deed zooals van Stralen en het meisje uit de Brandsteeg dan zou er vrij wat minder op de wereld en het menschdom te zeggen vallen.

Het is reeds zeer vele jaren geleden dat de oude omroeper zijn klankbord en hamer voor altijd nederlegde, doch de priester die aan zijn sterfbed stond kan nog getuigen met hoe groote godsvrucht hij van deze wereld scheidde.

Op zijn bidprentje leest men de spreuk uit het 'groote boek:' 'Ik ben vermoeid van roepen, mijn keel is heesch geworden, mijne oogen zijn bezweken terwijl ik hoopte op mijn God.'

Hij ruste in vrede.

De H. Familie.

De groote geheimen der Verlossing, welke wij te gemoet gaan en het naderend feest der Opstanding vermanen ons luide het hemelsche te gedenken. Slaan wij een blik op de nevenstaande gravure.

Kan wel voor den Christen eenig beeld zoo hartverheffend en troostend wezen als dat der heilige familie? 't Is waarlijk een koninklijk gezin, doch zijn luister is met het vriendelijke kleed der liefde en nederigheid bedekt; de Koningin der Engelen is tevens de Toevlucht der zondaren, de God van 't heelal schept er vermaak in met de kinderen der menschen te zijn en noodigt de kleinen uit tot Hem te komen.

Hoe verheven de Leden ook zijn van 't Heilig Gezin, navolging hunner deugden en voorbeelden is de roeping en 't geluk des Christens. ‘Waar de heilige familie als toonbeeld strekt, daar heerscht het geloof,’ zegt een kerkvader. En wij voegen er bij: waar het geloof is, daar is vrede, waar vrede is, is God en waar God is, is geen nood.

Terugkomst der gewonden binnen Parijs.

Men herinnert zich nog den uitval, op groote schaal ondernomen welke door de bezetting van Parijs in het begin van December gedaan werd. De generaal Ducrot drong een eindwegs voort en bracht een oogenblik de pruisische liniën in gevaar. Evenwel de tijdige hulp welke aan de Wurtembergers en Saksen verleend werd en het gemis aan voldoend veldgeschut dwongen de Franschen eerst om stand te houden en weldra om terug te trekken. De verliezen aan dooden en gewonden waren aanzienlijk en duizenden gekwetsten werden naar Parijs vervoerd. Zulk een transport geeft ons bijgaande gravure te zien; het is een schouwspel droevig en treffend te gelijk, waarbij geen menschelijk hart ongevoelig kan blijven. De gewonden, op het oogenblik dat zij het stationsgebouw van den *boulevard de Strasbourg* verlaten, en door de leden van het *Roode Kruis* naar de ambulance gevoerd worden, wekken een diep gevoel van medelijden bij de menigte, welke hen in stilte opwacht om hen als dappere strijders te begroeten met al den eerbied welken hunne voor het vaderland ontvangen wonden vereischen, terwijl menige weldadige hand wordt uitgestoken om eene milde gift aan den dapperen krijgsman toe te reiken.

Duikers en duikertoestellen.

De vorming van zijn lichaam laat den mensch niet toe langen tijd onder het water te verblijven, hetgeen toch in vele gevallen voor hem ten zeerste te wenschen is. Reeds vroeger heeft men herhaaldelijk getracht eenige hulpmiddelen daarin te vinden, welke die onmogelijkheid zoo veel doenlijk zouden ter zijde stellen. Gedeeltelijk is dit gelukt in de duikerklok, d.i. een toestel in den vorm eener klok, welke van boven luchtdicht gesloten is en van zoo grooten inhoud dat een of meer personen zich daarin vrij kunnen bewegen; deze klok zette men met de opening op het water en liet haar langzamerhand in de diepte weg zinken, waarbij dan de lucht die saamgeperst werd het water belette om naar binnen te dringen, zoodat er voor den duiker een watervrij gedeelte ontstond waar hij zijn werk kon verrichten. Deze duikerklok werd reeds in het begin der 16^{e} eeuw uitgevonden en later trapsgewijze verbeterd. Zoo werden er aan de bovenzijde vensters aangebracht en slangen of buizen met eene druk- en eene zuigpomp om steeds versche lucht aan te voeren en de bedorven te verwijderen. Niettegenstaande dit alles bleef toch de duikerklok aan een dubbel gebrek onderhevig,

vooreerst kon men met haar wel op den bodem van een waterdiepte werken, maar nooit verder dan hare randen reikten, en eveneens nooit boven of bezijden de klok, en ten andere kon men zich niet in te groote diepten wagen, dewijl alsdan de lucht zoozeer werd saamgeperst dat zij even gevaarlijk werd voor den mensch als het water. Deze gebreken gaven aanleiding tot het zoeken naar een ander toestel, dat gevonden, en later nog verbeterd en volmaakt werd. Het engelsche duikertoestel bestaat uit een waterdicht, lederen kleedingstuk, dat geheel het lichaam bedekt en waarvan het bovengedeelte bestaat uit een helm met oogglazen. Uit dezen helm voeren slangbuizen naar eene luchtpomp waardoor de duiker de noodige lucht ontvangt om te kunnen ademen; dewijl deze lucht in het duikertoestel gepompt wordt zou zij den duiker lichter dan het water maken, hem dus beletten om op den bodem der zee te verblijven en naar de oppervlakte opvoeren, zoo hij niet met eenigen ballast bezwaard ware. Nu kon de duiker zich vrij in alle richtingen bewegen, het stond hem voortaan vrij om met zijn toestel op den bodem der rivieren te werken en reparatiën te doen aan schepen onder de waterlinie. Maar één gebrek bleef dit toestel steeds aankleven, men kon er nog niet mede werken op groote diepten, zooals op den zeebodem, omdat men daar nog altijd aan te groote drukking van het water blootstond. Men kon deze drukking wel overwinnen door eene des te sterker tegendrukking van de lucht in het lichaam, maar hierbij liep men veel gevaar voor de gezondheid en het werd bewezen dat iedere duiker spoedig aan eene borstkwaal onderhevig was. Een nieuw apparaat lost ook deze moeielijkheid ten volle op; naar zijn uitvinder draagt het den naam van duikertoestel van Rouquairal-Denayrouze. In vorm komt deze toestel genoegzaam overeen met den engelschen; hij behoeft evenwel geen dienst te doen als lucht-reservoir, zoodat de duiker nooit eenige luchtdrukking op de borst heeft te verduren. Dit reservoir heeft de duiker op den rug in een cylinder van gegoten ijzer, waaruit hem de lucht door middel eener pijp in den mond stroomt; een lucht-perspomp drijft zooveel lucht in dezen cylinder als vereischt wordt naar evenredigheid van de diepte waarop men werkt; een manometer of luchtmeter, boven aan de perspomp aangebracht, geeft de mate der luchtdrukking altijd juist aan. Door een kunstig ventilatie-toestel ademt de duiker maar juist zooveel saamgeperste lucht in als noodig is om, zonder gevaar voor zijn gezondheid, steeds eene luchtdrukking in zijn lichaam te hebben welke de drukking van het water overtreft. De gebruikte lucht wordt door den neus wederom uitgeademd en stijgt door eene gutapercha-buis naar de oppervlakte des waters. Wil de duiker zelf den bodem der zee verlaten dan behoeft hij daartoe niet, zooals bij de duikerklok, de hulp van anderen; hij heeft slechts de afvoerbuis voor de gebruikte lucht te sluiten zoodat deze in den toestel blijft en hem in eenige oogenblikken naar boven voert, terwijl hij oogenblikkelijk weêr zinkt Zoodra hij de afvoerbuis opent. Zoodoende heeft de duiker het geheel in zijne macht om naar believen te rijzen en te dalen niet alleen, maar ook om zich op iedere willekeurige diepte in het water zelf te kunnen bewegen. Naar men zegt behoeft men met dezen toestel niet beducht te zijn voor zijne gezondheid, of voor eenig gevaar, zelfs al zou men tot eene diepte van 200-300 voet in zee afdalen.

Van het oorlogsveld.

Toen op den 14^n Februari de agenten van het huis Rotschild de oorlogsschatting van twee honderd millioen francs voor de stad Parijs te Versailles kwamen voldoen, bemerkte de hoofddirecteur der pruisische oorlogskas, dat zich onder het geld een valsche pruisische banknoot van 25 thaler bevond. Het al of niet geldige der banknoot veroorzaakte een woordentwist, welke zoo erg werd, dat de agenten van Rothschild op het punt stonden, om met hunne banknoten en hun geld naar Parijs weder te keeren. De minister von Bismarck trad echter lachend tusshen beiden en beslechtte aldus het geschil. 'Mijnheer de directeur,' zegde hij, 'neem de banknoot aan, ik zal haar uit mijn eigen beurs wisselen en haar vervolgens als een aandenken bewaren. Want nu de oorlog, welke ter wille van een spaansch luchtkasteel tusschen twee europeesche mogendheden ontstond, aan zijn einde gekomen is, heb ik geen lust meer om een nieuwen oorlog aan te vangen met het huis Rotschild, de zesde groote mogendheid van Europa.'

Door de vereenigde rachten van verschillende landen, vooral Engeland, werd Parijs na de capitulatie voor den hongerdood behoed, toch bleef er de ellende uitermate groot. Wel kwamen er levensmiddelen in groote hoeveelheid, zoozeer zelfs, dat men soms in de straten vijftig haringen voor twee francs zag verkoopen. Doch de groote vraag, welke de meeste kooplustigen kwelde, was het bewustzijn, dat zij geen twee francs rijk waren en tevens het vooruitzicht misten zulk een schat spoedig machtig te worden. ‘Geldgebrek, geldcrisis,’ zegt een engelsch correspondent, ‘ziedaar het spook, dat Frankrijk en vooral de fransche hoofdstad bedreigt. Zij die gedurende het beleg van 45 sous zorgeloos en lui voortleefden, zijn nu zoozeer verwend, dat, wanneer hun de gelegenheid tot werken wordt aangeboden, zij nog liever in hunne werkeloosheid gebrek en ontbering willen lijden. Een fabrikant, die na de capitulatie zijne fabrieken weder opende en zijne zaken wenschte te hervatten, had hiertoe driehonderd werklieden noodig; hij bood 12 francs per dag en toch gelukte het hem slechts 45 werklieden bijeen te krijgen.

Dat voorts de Parijzenaars, aan wie de levensmiddelen werden uitgedeeld, nog geenszins onder de gelukkigen te rekenen waren, blijkt o.a. uit het volgende. Een engelsch correspondent begaf zich den 21 Februari naar het bureau, waar de uit Engeland gezonden levensmiddelen werden uitgedeeld. Het was middernacht en de stralen waren geheel donker, met uitzondering dat hier en daar in de verte een kaarsje flikkerde. Meer dan tienduizend personen, mannen en vrouwen, stonden reeds in 't duistere en gure van den nacht voor het bureau opeengehoopt, allen vast besloten de gestrengheid van het weder te trotseeren, om toch maar zoo spoedig mogelijk geholpen te worden. Deze dichte menschendrom strekte zich verder dan over een kilometer uit. Allen waren van een biljet en de meesten van een mandje voorzien. Aan eene in rouwgewaad gekleede vrouw vroeg de correspondent, wanneer zij dacht geholpen te worden. ‘Overmorgen-ochtend,’ antwoordde zij kalm. - ‘Hoe! Gij wilt dan twee nachten hier op straat doorbrengen?’ - ‘Zeker, waarom niet?’ was 't antwoord, ‘er zijn er, die wellicht nog wel langer moeten wachten.’

Welke zonderlinge en belachelijke plannen eenige Parijzenaars na het sluiten van den vrede vóór den gevreesden intocht der Pruisen hadden, blijkt uit de volgende persoonlijke ontmoeting door een correspondent aan zijn blad medegedeeld.

Daar hij op straat een paar mannen had opgemerkt, die door hunne gebaren en manier van doen met goeden grond deden vermoeden, dat zij iets buitengewoons in den zin hadden, volgde hij hen naar een café en viel daar schijnbaar in slaap, om de gezegde personen beter in staat te stellen op hun gemak hun gewichtig gesprek te vervolgen. Wat hij giste bleek weldra waarheid te zijn, hij had met een paar samenzweerders te doen en wel van een zonderlinge soort. Zij wilden niet meer of minder dan alle duitsche opperhoofden op verraderlijke wijze vermoorden. Na een hevige woordenwisseling over de best geschikte plaatsen en wapenen om dit helsche plan te volvoeren, verlieten zij het café en bepaalden een nieuwe ontmoeting tegen acht ure 's avonds in een wijnhuis der rue de Paris.

Ook de correspondent, nieuwsgierig om den afloop van het complot te zien, begaf zich op het vastgestelde uur naar de aangeduide plek. Na eenige oogenblikken traden de verwachte bezoekers met een groot getal makkers binnen. Een jongeling haalde een revolver te voorschijn, legde dien voor zich op tafel en verklaarde plechtig, dat het pistool zes loopen had, waarvan elk een kogel voor de verwachte Pruisen inhield. Dit vonden de andere saamgezworenen zoo edel, dat zij den jongeling herhaaldelijk

omhelsden. Naar deze eer schenen nog andere patriotten te dingen. Haastig toch drong een voddenraper tusschen de menigte door, om ook zijn plan kenbaar te maken, hoe men de Pruisen het best kon vermoorden. Hij vond namelijk niets geschikter dan een algemeene aanval met de bajonet. ‘Geniaal, maar gek!’ schreeuwt een ander met een roode streep op zijn broek, de Pruisen hebben te veel spierkracht, laten wij liever windbuksen gebruiken. Dit plan wordt toegejuicht en men opent een inschrijving tot het koopen van windbuksen, die 1.50 fr. opbrengt. Ieder begrijpt, dat deze som te klein is om er windbuksen voor aan te schaffen en besluit met algemeene stemmen voor deze liefdegiften nog eens broederlijk te proeven. Nu doet een spotvogel de vraag of het niet beter ware met proppenschieters den vijand aan te vallen. De scherts krenkt eenigen zoozeer in hunne vaderlandslievende gevoelens, dat zij razend en tierend de kamer verlaten. De blijvenden vervolgen echter in goeden ernst de aangevangen discussie en stommelen ten langen laatste bij het ochtendkrieken beschonken en vol geestdrift de deur uit om..... proppenschieters te koopen.

[Nummer 31]

Indische zeeroovers.

Langen tijd waren de zeeroovers een geduchte plaag voor de Oost-Indische eilanden, en de verschillende mogendheden hadden menigmaal groote verliezen te betreuren, welke door de zeerooverij aan hunne koloniën werden toegebracht. Met opoffering van groote sommen gelds werden vaak wanhopige pogingen aangewend om de roovers ten onder te brengen, zonder dat dit evenwel mocht gelukken. Verscheiden omstandigheden waren daarvan de oorzaak. Vooreerst vormden de zeeroovers een goed georganiseerd geheel, dat over middelen te beschikken had, welke buiten het bereik hunner vijanden lagen. De rotsige kusten van Sumatra, Malakka, de Solo-eilanden en vooral noordelijk Borneo waren de verblijfplaatsen der zeeroovers; deze woonden dus over eene groote uitgestrektheid verspreid en konden bij vervolging gewoonlijk op de eerste kust de beste landen, zeker als zij waren van bij vrienden te komen. Deze verspreiding der zeeroovers noodzaakte hunne vijanden hunne krachten te verdeelen, waardoor zij minder gevaarlijk werden. De vorsten dier kustlanden vormden gewoonlijk zelf de roovervloten, welke aangevoerd werden door een hunner bloedverwanten. Van den behaalden buit ontving de vorst $^{9}/_{10}$ gedeelte, terwijl het laatste $^{1}/_{10}$ onder de roovers werd verdeeld. Ieder koning had een of meer versterkte steden, welke diep in het land lagen en dus door hare ligging zoowel als door hare sterkte voor den vijand bijna onneembaar waren. Het rooven geschiedde in open zee of op de kusten van Java, Madura en zelfs op de moluksche en philippijnsche kusten. In het eerste geval had men vloten van 10 tot 25 zeilen; elk schip, prauw geheeten, had behalve zijn zeilvermogen ook roeispanen, op de grootste schepen had men zelfs twee rangen roeispanen boven elkander. Iedere prauw was daarenboven gewapend met een stuk zwaar geschut, een zes- of twaalfponder en eenige stukken van minder kaliber. De roovers waren voorzien van geweren, dolken en lansen, terwijl sommigen een maliënkolder van ijzerdraad droegen.

Wanneer een koopvaardijschip zoodanige vloot ontmoette was het meestal reddeloos verloren. Wat vermocht het tegen zulk eene overmacht?

EEN MALEISCH DORP.

De kustrooverij geschiedde met kleine prauwen, welke gemakkelijk alle bochten en inhammen konden indringen. Onverhoeds viel een rooverhorde op een aan de kust liggend dorp en overrompelde de bevolking dikwerf in den slaap. Nadat alles uitgeplunderd was werden mannen, vrouwen en kinderen gebonden, in de prauwen geworpen en naar de holen der roovers gevoerd om als slaven te dienen of verkocht te worden. De Dayaksche roovers, dat waren die welke de noordkust van Borneo bewoonden, maakten geen slaven, maar sloegen den gevangene eenvoudig het hoofd af en voerden dit als zegeteeken mede.

Het vervolgen der zeeroovers ging met de grootste moeielijkheden gepaard, en ze uit te roeien was langen tijd onmogelijk. Behalve dat de schepen der mogendheden gewoonlijk een groote overmacht aantroffen hadden zij met vaartuigen te doen, welke lang en smal, gemakkelijk het water doorkliefden en daarenboven van den wind onafhankelijk waren, daar zij niet alleen door zeilen maar ook door roeispanen voortbewogen werden. Daarbij was alleen de vervolging in volle zee mogelijk; aan de kusten konden de groote schepen zich niet wagen en de prauwen vonden hier altijd redding. Windstilte, in die wateren geen zeldzaamheid, is eveneens een groot beletsel voor het vervolgen der roovers.

Niet minder moeielijk was het overvallen der roovers in hunne schuil-

hoeken. De rooverdorpen bevonden zich gewoonlijk aan den oever der zee, in de nabijheid van een hoogen berg. Onze gravure geeft eene voorstelling van zoodanig roofnest. Met minder vredelievende bedoelingen dan de Papoua's, een volksstam op Nieuw-Holland welke eveneens zijne hutten op het zeestrand bouwt, sloegen zij hunne woningen op aan den oever op palen, welke gemakkelijk in het mulle zand konden gedreven worden. Van uit die hutten hadden zij een ruim gezicht over de zee, en geen schip kon binnen den horizon komen, of het was ten doel aan de vervolging. Tegelijk konden zij zich genoegzaam voorbereiden op de nadering eens vijands, tegen welken zij in den rug door het gebergte gedekt waren.

Tot op de uitvinding der stoombooten waren de zeeroovers de meesters van de indische wateren; de stoom maakte aan hunne heerschappij een einde. Met stoombooten van ijzer gebouwd, van den wind onafhankelijk en van gelijken vorm als de prauwen, stonden de krachten gelijk, of liever had de westersche beschaving ontegensprekelijk het voordeel boven de oostersche onkunde en wildheid. Nadat onze zeemacht en die der Engelschen den zeeroovers in korten tijd onnoemelijke schade had toegebracht, stevende Sir James Brooke in 1840 naar het Noorden van Borneo, versloeg op zee alle prauwen, welke hij ontmoette, vernielde de geheele noordkust en drong daarop het land in. Zijn klein maar dapper leger had veel te lijden van den moerassigen grond, waaruit myriaden van insecten voortkwamen, maar hield niettemin met ijzeren moed vol en viel de eene stad na de andere aan. Vele zeerooversteden werden geheel verwoest, en anderen, welke zich overgaven, gespaard maar aan zoodanige voorwaarden en straffen onderworpen, dat de lust tot rooven haar voor langen tijd ontnomen werd. Aan een groot aantal christenen andere slaven werd bij die gelegenheid de vrijheid teruggegeven.

Tien jaren later braken de Spanjaarden de kracht der roovers op de Solo eilanden. De expeditie bestond uit 6000 man landingstroepen en een toereikend aantal oorlogschepen. Drie hoofdsteden werden geheel verwoest en duizenden roovers over de kling gejaagd. Ook bij deze gelegenheid werd veel buit behaald en aan menigeen de vrijheid teruggeschonken.

Sinds dien tijd bestaat er in de indische wateren geen rooverij op groote schaal meer. De slag is te zwaar geweest, dan dat de roovers zich ooit hebben kunnen herstellen, en daarbij blijven zij steeds onmachtig tegen de hulpmiddelen, welke de westersche mogendheden tegen hen bezitten. Men geloove daarom niet dat de zeerooverij geheel is uitgeroeid of dat zij voor de verschillende regeeringen geen voorwerp van zorg meer oplevert; integendeel men hoort nog onophoudelijk van kusten zeeroof op verschillende, zij het dan ook gewoonlijk afgelegen, plaatsen, en men is nog altijd verplicht zeer op zijne hoede te zijn. Het is niet waarschijnlijk dat de plaag op zal houden, zoolang het Christendom zijn heilzamen invloed niet overal in Indië zal kunnen doen gevoelen.

Verschillende aanslagen op Napoleon III.

Dat keizer Napoleon, weinige dagen vóór hij tegen Pruisen ten strijde trok, de Pauselijke Staten aan de bescherming van Italië overgaf, terwijl hij aan dit land eene nieuwe concessie verleende, werd door velen beschouwd als de prijs van het bondgenootschap, dat de fransche regeering met de italiaansche had aangegaan. Maar ook waren er anderen, welke geloofden dat Napoleon tot de ontruiming van den

Kerkdijken Staat had besloten, om zich de vriendschap te verwerven der revolutionaire partij in Frankrijk. Hij zou daartoe gekomen zijn door de ontdekking, dat de heethoofden, welke in April 1870 een oproer te Parijs trachtten te bewerken, tevens een aanslag op zijn leven in den zin hadden gehad. Uit het proces, dat te Blois in Frankrijk gevoerd werd en met eene veroordeeling van de meeste beschuldigden eindigde, was zulks niet onduidelijk gebleken.

In hoeverre het laatste gevoelen als het juiste moet beschouwd worden, laten wij in het midden; zeker is het evenwel dat de moordaanslagen, waaraan Napoleon in den loop zijner regeering heeft blootgestaan, een merkwaardigen invloed op zijne verhouding tegenover Italië gehad hebben, en dit land er steeds de vruchten van heeft geplukt, terwijl de aanleggers zelven op het schavot voor hunne gruwelijke daad moesten boeten.

Hem, die met het ware karakter der geheime genootschappen bekend is, komen deze moordaanslagen volstrekt niet onnatuurlijk voor; integendeel hij weet dat zij tot de ‘zedelijke middelen’ behooren, waarmede het ééne Italië tot stand gebracht is. Napoleon had zich in zijne jeugd verbonden de Carbonari bij te staan in het bewerken der italiaansche eenheid en zich daarbij overgegeven aan hunne wraak, zoo hij zijne beloften niet hield. Toen de revolutie van 1848 Frankrijk voor hem opende, was het oogenblik voor hem gekomen om zijne beloften te vervullen, en vele republikeinen geloofden dat hij de fransche republiek steunen en de italiaansche in het leven roepen zou. Mazzini was evenwel van een geheel ander gevoelen, hij *kende* Napoleon. In 1840 had hij hem de hulp der republikeinen aangeboden bij zijn aanslag op Boulogne, op voorwaarde dat Napoleon na den val van Louis Philippe de republiek herstellen zou; hij mocht dan daarvan de president worden. Maar Napoleon bedroog Mazzini; hij deed keizerlijke proclamatiën drukken, welke onder zijne manschappen zouden worden uitgedeeld, Zoodra zij den voet op franschen bodem zouden gezet hebben. Zulk eene proclamatie viel in Mazzini's handen; woedend begaf hij zich tot Napoleon en verklaarde hem, terwijl hij hem met de zweep dreigde (sommige beweren dat hij verder ging), dat geen enkel republikein hem naar Boulogne volgen zou. Mazzini hield woord, en de aanslag mislukte.

Toen Napoleon in 1849, als president der fransche republiek, de romeinsche republiek vernietigde en den H. Vader uit zijne ballingschap verloste, ontstak Mazzini in de bitterste woede en besloot hij Napoleon op eene waarlijk duivelachtige wijze te herinneren aan de belofte, welke hij eenmaal aan de Carbonari gedaan had. Het was niet van Mazzini's wil maar van de omstandigheden afhankelijk dat zijn plan eerst in 1852 werd uitgevoerd.

Veel is er over den aanslag van 1852 geschreven, maar het ware van de zaak is nimmer volledig bekend geworden. Het volgende werd in hoofdzaak in dien tijd door de voornaamste bladen verhaald. Graaf Walewski, fransch gezant te Londen, zond het bericht naar Parijs, dat zekere officier, Kelsch geheeten, door Mazzini overgehaald was tot een aanslag op het leven van Napoleon. Kelsch zou zich binnen weinige dagen naar Parijs begeven, om zijn plan ten uitvoer te brengen. De prefect van politie Pietri geraakte in de grootste ontsteltenis en arbeidde dag en nacht met zijne agenten maar zoo geheim, dat het publiek volslagen onbekend met de zaak bleef. Het schijnt dat de prefect een hoogen prijs uitloofde voor het vangen van den moordenaar. De prijs werd behaald door een gewezen luitenant, welke Kelsch in een koffiehuis gevangen nam. Wat er met den ongelukkige verder plaats had, is nooit bekend geworden; sommigen zeggen dat hij naar Cayenne gevoerd, anderen dat hij in het geheim ter dood gebracht is.

Mazzini, de aarts-samenzweerder, gaf echter den moed niet op, en op den 20 April 1855 volgde een tweede moordaanslag. Het was een heerlijke lentedag, waarvan de keizer gebruik maakte om met twee officieren een rijtoertje door het bosch van Boulogne te doen. Toen hij langs de Elyzeesche Velden terugkeerde, schoot een persoon, zonder juist op hem aan te leggen, een pistool op de kleine groep af. Hij werd onmiddellijk gevangen genomen en voor den rechter van instructie gebracht, maar zijn hardnekkig stilzwijgen maakte het onderzoek uiterst moeielijk. Eindelijk vernam men dat de moordenaar een Italiaan was, Pianori geheeten. Hij werd ter dood veroordeeld en stierf den 13 Mei van genoemd jaar op het schavot. Zijne laatste woorden waren: ‘leve de republiek! weg met de tyrannen!’

De moordaanslag van Bellamara volgde dien van Pianori op den voet. Deze vuurde op eene koets, waarin hij meende dat de keizer zich bevond. Hij vergiste zich, want in de koets zat een oud edelman met twee dames, behoorende tot het gevolg der keizerin. Gelukkig werd niemand getroffen. Uit de verklaringen van Bellamara vermoedde men dat hij lid was eener wijd vertakte samenzwering, welke het op het leven des keizers had gemunt. Men ontdekte evenwel geen spoor van eene samenzwering, en Bellamara werd in een krankzinnigengesticht opgesloten.

Een derde aanslag in hetzelfde jaar werd op touw gezet maar niet voltrokken. Ditmaal was de schuldige een keizerlijke lijfwacht. Van deze zaak is evenwel weinig bekend geworden, en velen hebben haar beschouwd als een manoeuver der regeering ter bereiking van politieke doeleinden.

In den Zomer van 1857 had de veel besproken zaak van Tibaldi plaats. De held van dit bedrijf, een instrumentmaker van beroep, woonde sedert geruimen tijd te Merilmontant en stond daar in geen zeer goeden reuk. In Juli 1857 onderschepte de politie verscheiden brieven van Mazzini, waaronder een, welke aan Tibaldi gericht was. De inhoud dezer brieven deed denken aan eene groote samenzwering, waarom Pietri zijne maatregelen nam. Aanstonds liet hij Tibaldi in zijne woning gevangen nemen en daarop eene huiszoeking doen, welke verscheidene wapenen en brieven te voorschijn bracht, welke het vermoeden der politie schenen te rechtvaardigen. Twee vrienden van Tibaldi, Bartolotti en Grilli, werden eveneens gevat, en voor den rechter van instructie verklaarde de laatste, een man van een zeer zwak karakter, alles wat men wilde. Daardoor vernam men dat er een uitgebreid komplot ontstond, hetwelk ten doel had den keizer te vermoorden. Grilli noemde als de hoofden van het komplot Mazzini, Ledru-Rollin, Massarenti en Campanella. Het proces, hetwelk tegen hen aangevangen werd, leidde tot hunne veroordeeling tot deportatie naar Cayenne, waaraan Ledru-Rollin door eene haastige vlucht naar Londen wist te ontkomen. Tibaldi werd gedeporteerd en de straf der anderen door den keizer in gevangenisstraf veranderd. De amnestie, welke Napoleon in den aanvang van het vorige jaar verleende, gaf Ledru-Rollin gelegenheid om naar Parijs terug te keeren, hij vertoefde hier slechts kort en

vertrok weder naar Londen, een paar dagen vóór het oproer in April uitbrak, hetgeen tot allerlei aan- en opmerkingen, welke voor Ledru-Rollin niet gunstig waren, aanleiding gaf.

Wij komen nu tot den vreeselijken moordaanslag van 14 Januari 1858, waaraan Napoleon en zijne gemalin als door een wonder ontkwamen. Slechts de aanslag van Fieschi met diens helsche machine tegen Lodewijk Philips kan daarmede gelijk gesteld worden.

Op den avond van genoemden dag begaven zich de keizer en de keizerin in een rijtuig, met twee paarden bespannen, gezeten, naar de opera. Het rijtuig, slechts door een kleine afdeeling lanciers geëscorteerd, verliet ten 8 uur 10 min. de Tuileriën. Nauwelijks was de voorrijder op het plein voor het operagebouw gekomen, of men hoorde eene vreeselijke ontploffing. De hofkoets kraakte, een dichte rookwolk vervulde de straten; uit de rijen der nieuwsgierigen ging een hartverscheurend gekerm op. Op denzelfden oogenblik schier volgden een tweede en derde losbarsting, alsof het ontzettende donderslagen waren. Alles beefde, sidderde en poogde zich door de vlucht te redden. Een verschrikkelijk gedrang volgde, en de straat was met dooden en gewonden overdekt. Den keizer was een granaatsplinter door den hoed gegaan, en een stuk glas had hem het aangezicht gewond. Een der paarden was dood, het andere stervende. Napoleon en Eugenie, met het bloed hunner dienaren bespat, waren radeloos. Eene nieuwe ontploffing kon ook hun den dood brengen. De keizer wilde omkeeren, doch de keizerin riep op luiden toon en met vaste stem: ‘Toonen wij dat wij meer moed hebben dan de moordenaars!’ Zij greep den keizer bij den arm en geleidde hem met rasse schreden naar de hofloge, waar het publiek hem met luid gejuich ontving. Hier eerst ontdekte Eugenie, dat haar kleed gescheurd en met bloed bedekt was; doch daarop weinig lettende, zond zij boden uit, om naar den toestand der ongelukkige gewonden te vernemen.

De aanleggers van dit gruwelijk bedrijf waren buitenlanders. Het opperhoofd van het komplot, Orsini geheeten, was een Italiaan en geheel vervuld met het denkbeeld der italiaansche eenheid. Hij had gehoopt dat Napoleon, getrouw aan zijn eed, die tot stand zou brengen; maar ziende dat de keizer zijne belofte geheel scheen vergeten te hebben, vormde hij met Mazzini het afgrijselijke plan, hetwelk hem op het schavot brengen zou. Hij was slechts 39 jaar oud en sedert vele jaren in allerlei revolutionaire komplotten gewikkeld. Hij wist zijn plan zoo sluw uit te werken, dat zelfs de argusoogen der parijsche politie niets ontdekten, ofschoon hij vijf weken lang in een der meest bewoonde wijken van Parijs vertoefde, en daarenboven de regeering door haar gezantschap te Londen gewaarschuwd was.

Een engelsch ingenieur had op bestelling van Orsini's vriend, zekeren Pieri, welke in het geheim ingewijd was, de bommen vervaardigd. Met de twee genoemden zouden Gomez, een bediende van Orsini, en Rudio den aanslag volvoeren.

In den namiddag van 14 Januari ontving Orsini de bommen. Tegen acht uur des avonds begaf hij zich met zijne drie medeplichtigen naar de rue Lepelletier. Ieder droeg een bom en een revolver onder den mantel. De gang van Pieri wekte wantrouwen op bij een politieagent; deze trad op hem toe en stootte hem als bij toeval tegen het lijf. Daardoor ontdekte hij het pistool en nam Pieri onmiddellijk gevangen. Ongelukkig verhinderde deze arrestatie den aanslag niet, want alvorens Pieri de gevangenis had bereikt, was het feit reeds volvoerd. De politieagent was nog niet verdwenen uit de oogen der overige samenzweerders toen men de nadering van het

hofrijtuig vernam. Gomez slingerde het eerst zijn bom naar het rijtuig; hem volgde Orsini, en Rudio voltooide het gruwelstuk.

In de onbeschrijfelijke verwarring, welke op de ontploffingen volgde, was het den misdadiger gemakkelijk te ontkomen. Orsini was zelf door een granaatsplinter gewond, en hij begaf zich naar een hôtel om zijn wond te laten verbinden. Ook Rudio was naar zijne woning gesneld. Doch Gomez, welke wellicht niet geheel bedorven was, geraakte in doodelijken angst bij het zien der tallooze stervenden en gewonden, en begaf zich naar eene nabijzijnde herberg, waar hij zich, aan vertwijfeling ter prooi, nederzette en de achterdocht des kasteleins opwekte. Deze waarschuwde de politie en weinige oogenblikken later bevond Gomez zich in de gevangenis. Daar hij onmiddellijk zijne makkers verried, werden ook Orsini en Rudio in den kerker geworpen. Voor de rechtbank verscheen Orsini met al de onbeschaamdheid van een hardnekkigen samenzweerder en noemde Gomez een laffen verrader. Jules Favre, nam de verdediging der misdadigers voor de rechtbank op zich; hij trachtte de rechters te overtuigen dat de beschuldigden alleen gedreven waren geweest door hunne onverzettelijke liefde voor Italië en hoopte op dezen en andere fraaie gronden hunne onschuld te betoogen. De rechtbank meende dat liefde voor Italië niets gemeen had met koningsmoord en veroordeelde Orsini, Rudio en Pieri ter dood, den laatste, ofschoon hij de daad niet had volbracht. Ten opzichte van Gomez werden verzachtende omstandigheden aangenomen en hij daarom tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld. De keizer veranderde de straf van Rudio in deportatie naar Cayenne; Orsini en Pieri werden geëxecuteerd.

Het getal der dooden en gewonden, door de ontploffing der bommen veroorzaakt, bedroeg bijna 150.

De gevolgen van dezen aanslag waren zeer gunstig voor de italiaansche eenheid. Orsini had uit zijne gevangenis een brief aan den keizer geschreven, waarin hij hem bedreigde dat hij onverbiddelijk ter dood gebracht en de rust van Europa op het spel zou gezet worden, indien hij zich de belofte niet herinnerde, welke hij eenmaal aan de Carbonari gedaan had en Italië niet aan Oostenrijk, de Bourbons en den Paus ontrukte. Sommige beweren dat Napoleon met Orsini in den kerker een onderhoud heeft gehad, wat evenwel tamelijk onwaarschijnlijk is; even weinig grond is er voor het gevoelen van hen, welke volhouden dat Orsini de persoon is, in wiens hand Napoleon eenmaal zijn eed als Carbonari aflegde. Wat hiervan zij, de keizer scheen voor de bedreiging, hem in ieder geval door de bommen gedaan, terug te schrikken, en nam in 1859 de zaak van Italië ter hand, wslke hij op de bekende wijze ten einde bracht.

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.

I.
Op weg naar huis.

De kamerdeur wordt gesloten en op hetzelfde oogenblik dat dit plaats heeft, hoort men eene vrouwenstem *au revoir* roepen - een groet, die, door den spleet der deur, nog door eene grovere dito, die eens mans, herhaald wordt.

Twee personen dalen de trap af, die nog door het flauw wiegelend en stervend ganglicht bestraald wordt.

Het zijn gewis de twee laatste bezoekers; 't is ook laat: de klok in de keuken, waar een soort van knecht geeuwend zit te wachten, slaat juist twee ure.

Beneden aan de trap gekomen, haalt de oudste der twee personen, den cigaarkoker te voorschijn, steekt hem zijn gezel toe en nadat de jongste zijne cigaar aan het traplicht heeft aangestoken, biedt hij ze den oudste aan.

Deze is op dit oogenblik juist niet zeer behendig, want hij woelt zijne cigaar zoo ruw tegen die zijns makkers, dat een regen van vonken op den traplooper valt, welke de jongste zich haast met den voet uit te dooven.

Beide verlaten het huis; de deur valt achter hen toe, en misschien werpt de knecht hun wel een onchristelijken wensch ‘naar de weêrlicht’ achterna.

't Is een zomernacht. De hemel is donkerblauw, doch met sterren bestippeld.

In de straat brandt het gaslicht en voor de Heiligenbeelden, die te Antwerpen de hoeken der straten versieren, wiegelt het trage en dofroode vlammeke van het oliepitje.

Overal heerscht stilte, welke enkel door den stap der beide personen of der nachtwacht in de verte gestoord wordt.

‘Welnu,’ onderbrak de oudste der twee,’ ‘welnu Mijnheer Guller, hoe hebt ge den avond doorgebracht?’

‘Voortreffelijk, Mijnheer Lens. Een alleraardigst gezelschap, eene allervroolijkste vrouw.’

‘Ja wel,’ antwoorde Mijnheer Lens, op een eenigszins onverschilligen toon.

‘U schijnt daar zeer welkom te zijn, Mijnheer Lens.’

‘Niet zonder reden. Ik ben, door mijne betrekking van kassier der Bank ook wel in staat Mijnheer Drozer-van-Filtz dienst te bewijzen.’

‘Dat geloof ik gaarne.’

‘Meer dan gij misschien denkt.’

‘Alles schijnt daar toch op zeer breede leest geschoeid te zijn..... Mijnheer Drozer schijnt er warmpjes in te zitten.....

‘Ja wel,’ is nogmaals het antwoord van Mijnheer Lens, doch er ligt iets in dien toon dat aan een fijner opmerker dan de jonge heer Guller is, een greintje achterdocht zou hebben ingegeven.

Er heerscht een oogenblik stilte.

‘Is mijnheer Drozer niet van adel,’ hervat degene dien men Mijnheer Guller noemde, ‘dan toch behoort hij tot den hoogen koopmansstand, die dezen nabij komt, niet waar?’

‘Ja..... ja.....’

‘Mevrouw Drozer is zeer lang met mij in gesprek geweest.....’

‘Ik heb dat opgemerkt.’

‘Zij heeft mij zoo'n ontzaggelijk getal hooge kennissen met ellenlange titels opgesomd, mij zooveel gesproken van rijkdom, juweelen, équipages, toiletten, huizen bouwen, reizen, badplaatsen, en de hemel weet wat al! dat ik niet anders denk, of u hebt me dezen avond niet op, maar over den dorpel der *beau monde* gebracht.’

Mijnheer Lens glimlacht;

‘Nog al...’ antwoordt hij flauwtjes.

‘Alles schijnt mij toe dat Mevrouw Drozer-van-Filtz eene hoogst onderscheiden vrouw is en de pracht van haar salon verraadt mij de vrouw van fijnen smaak.’

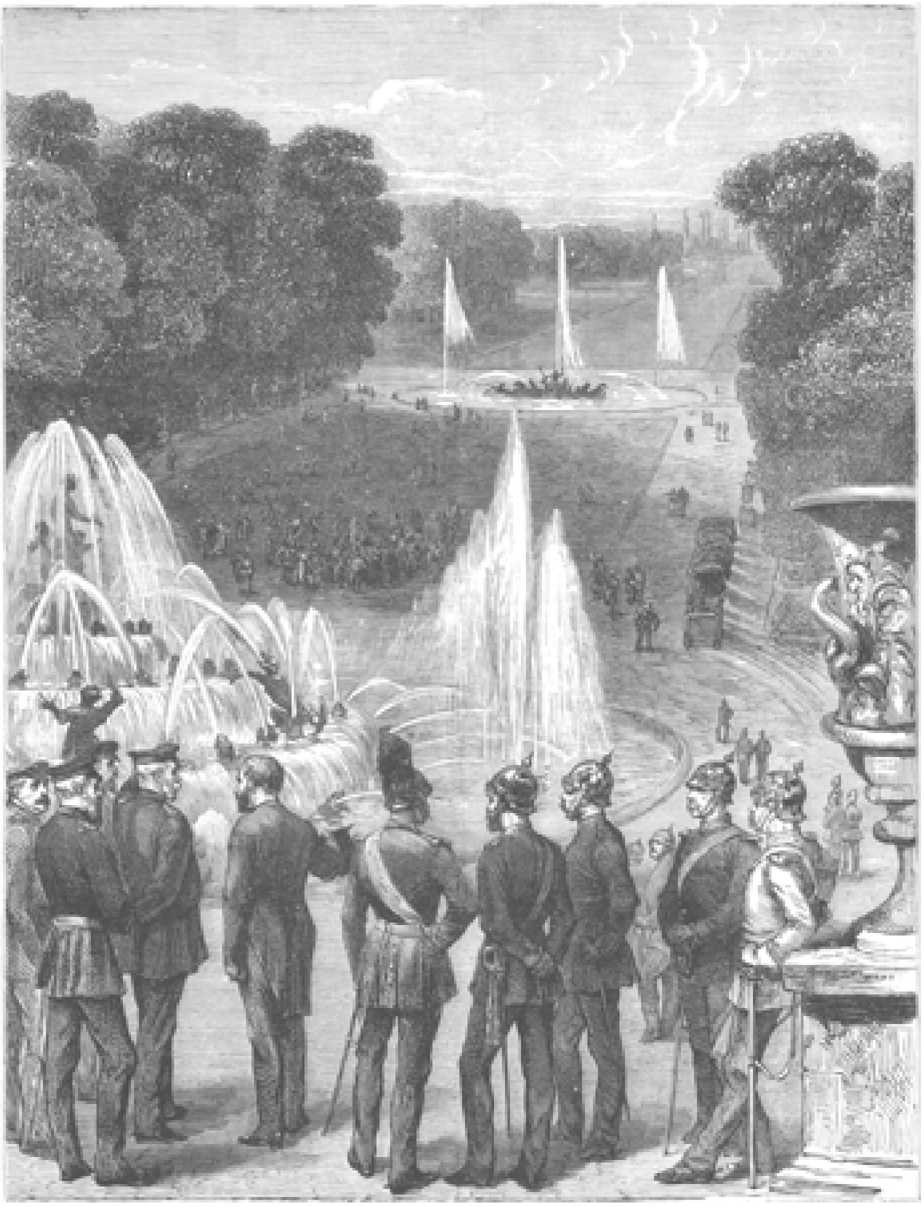

DE KONING VAN PRUISEN BIJ DE WATERWERKEN TE VERSAILLES.

MAARSCHALK PRIM.

'Gij schijnt betooverd te zijn, mijn beste Guller.'

'Vergis ik mij dan? Mijnheer Lens?'

'Hebt ge nog vuur, Mijnheer Guller?... Ja?... Zoo...'

'Gij hebt geen vuur,' en de welwillende jonge gezel staat stil en steekt zijne cigaar tegen die zijns makkers, die moeilijk het juiste punt treffen kan.

'Mijne cigaar is zoo vast als ware zij van steen gemaakt,' mompelt hij.

'Mag ik u eene andere aanbieden, Mijnheer Lens?'

'Neen, ik dank je, 't zal gaan.'

'Ja,' hervatte de jonge heer 'deze avond heeft mij inderdaad eenigszins, of liever tamelijk veel betooverd. Ik heb voor het eerst nu het leven der hooge wereld van nabij gezien, en ik beken dat ik mij inderdaad daar wèl bevind. Ik hoû Mijnheer Drozer-van-Filtz, omringd door een zoo lieven kring van dames en heeren, met een zoo sierlijk salon, met eene zoo weelderige veranda, door bloemen en mysterieus licht recht Oostersch gemaakt, voor een gelukkigen duivel.'

'Kent gij het geheim van dit alles?'

'Neen, Mijnheer Lens.'

'Geld, Mijnheer Guller, altijd geld, niets dan geld. Tracht dàt te bekomen, door alle mogelijke middelen.'

'Door *alle* middelen, zegt u, door alle eerlijke middelen natuurlijk.'

'O, gewis... maar de eerlijkheid is, in ons modern wereldje, een zeer rekbaar ding, Mijnheer Guller. Deze noemt eerlijkheid, wat gene oneerlijkheid noemt. Dat ligt aan de opvatting van het woord; het eigenbelang geeft aan dat woordje een gansch ander karakter dan wel 't geen er door een onpartijdig, benijdend of vijandelijk beoordeelaar aan wordt toegeschreven. Alles is betrekkelijk in de wereld en ik heb dat woordje eerlijkheid en ook dat der zedelijkheid, reeds zoo dikwijls verseclillend en met zooveel varianten hooren uitleggen, dat ik niet juist meer weet waar de grenzen van beiden gelegen zijn, tenzij die welke de commissaris van policie er aan geeft.'

Mijnheer Lens lacht, nu hij die cynieke woorden uitspreekt; Mijnheer Guller zwijgt. Of hij verstaat niet recht wat de kassier zegt, of de uitlegging bevredigt hem niet.

Dit laatste kan wel het geval zijn; want Guller, nog zeer jong, moet nog met al de vooroordeelen zijner lieve mama behebt zijn. Hij is twintig jaren oud, heeft dus de kinderschoenen pas verlaten en het dons op de bovenlip moet nog met een vergrootglas worden beschouwd, wil men juist weten wat het worden zal.

Nu, Mijnheer Lens, aan wiens leiding op de Bank, waar hij insgelijks beambte is, de jongeling werd toevertrouwd, heeft aan den ouden Guller, een gepensioneerd kapitein in een Vlaamsch provinciestadje, beloofd een man - een man op de hoogte zijns tijds - van zijn zoon te maken. Bravo! heeft de oude militair geantwoord; maar of hij juist met Mijnheer Lens in gemeenschap van denkbeelden is, dat valt te betwijfelen.

'Mijnheer Guller,' hervat de leermeester,' gij zijt tamelijk dichterlijk Gij hebt nog vele illusiën en onderscheidt juist de waarheid van de begoocheling niet. Om in de wereld vooruit te komen, om salons en veranda's te bezitten, moet men zich van al die begoochelingen weten te ontdoen. Dat is mijn stelsel. Ik ben een praktisch man en ik wil een vriend voor u zijn.'

Mijnheer Guller trekt nadenkend aan zijne cigaar en gaat met een eenigszins gebogen hoofd, luisterend, naast den kassier voort.

'Gij denkt dat de kring, in welken ik u gebracht heb, de hooge wereld is.'

‘Is dat niet zoo?’

‘In 't geheel niet. Dat is eene wereld waar alles valsch en conventionneel is, woorden, houding en manieren; waar men eigenlijk de hooge wereld slechts naäapt of, nog beter gezegd, parodieert. Gansch die kring beult zich af om als rijk en voornaam door te gaan. Men vindt het misplaatst te doen of zich te bevinden, dáár waar zich de gewone burger bevindt, of te doen zoo als deze, en niet in de adellijke gezelschappen kunnende geraken, haat men innerlijk deze en wil men ze onder eene uiterlijke pracht, onder groote woorden, onder gefabriceerde namen verpletteren, ofschoon geldmiddelen en opvoeding niet altijd met dat groote verteer in verhouding staan. In 't geheel niet.’

Mijnheer Guller ziet verwonderd op; hij houdt de uitgedoofde cigaar tusschen de lippen geklemd, zonder aan trekken te denken.

‘Dat volk noemt men den “nieuwen rijke”; het is nog geenszins de zoogezegde geldaristocratie, die vrij wat hooger staat en uit welke de barons en graven worden gecreëerd, maar die reeds door wrijving met den adel zich eene kaste gelooft. De kring, van welken wij spreken, is eene welvarende burgerij, met Mevrouwen uit een burgerlijken katoenof pottenwinkel voortgekomen; maar die alles doen om te vergeten wat zij geweest zijn en den minderen man als modder te beschouwen. Dat volk is het dwaasste en gekste ras van gansch de samenleving. In geen kring zijn de *snobs*, zoo als de Engelschman zegt, in grooter getal dan dáár.’

Mijnheer Guller zwijgt nog altijd.

‘Denk echter niet, dat ik u deze kringen wil doen vaarwel zeggen, neen! Er is daar een zeker voordeel, een ruime schat van praktische levensondervinding op te doen. Er is daarenboven pleizier: tafelgenot en slemperij te vinden, want ruim verteren schijnt aan die menschen zeer voornaam toe. Verder zijn die dames, meest allen, op de hoogte van onzen tijd, dat is tamelijk vrij in hare manieren, den rug aan kerk en kluis toekeerende, zich inlatende met nieuwe denkbeelden, zich decolteerende op schier iedere koffiepartij - kortom, een heel vroolijk en aardig volkje. Gij ziet, Mijnheer Guller, er is aar veel goeds; maar een praktisch man moet zich niet laten verblinden.’

Dat alles wordt op een half spottenden toon gezegd.

‘Alzoo zijn die menschen niet buitengewoon rijk?’ onderbreekt Mijnheer Guller.

Mijnheer Lens laat lachend een pttt! hooren en werpt beteekenend het hoofd achterover.

‘Niet gedistingeerd?’

Een ander lachje.

‘Waarom gaat gij er dan heen, Mijnheer Lens?’

‘Omdat ik, zoo als ik reeds gezegd heb, daar veel goeds vind, al was het maar: eene goede keuken, lekkeren wijn, eene ruime speeltafel en geen femelende en kwezelachtige vrouwen, die daarom in het oog der fatsoenlijke menschen niet minder zeer eerlijk zijn.’

Dit alles is zeker cyniek.

Lezer, vindt ge niet dat de jonge Guller aan de leiding van een oprecht modern man, gansch op de hoogte des tijds is toevertrouwd?

De les is echter nog niet ten einde.

‘Hoor,’ gaat mijnheer Lens voort en hij klopt op zijnen vestzak; ‘ik heb dezen avond bij toeval zoo wat gespeeld en won van Mijnheer Drozer 500 francs. Dat is 300 francs winst, goed berekend; want ik gaf aan Mevrouw, om ook eens heel

voornaam te schijnen, een geschenk van 200 francs, voor eene gekke historie van twee amandelpitten. Speelt gij nooit?'

'Neen.'

'Gij hebt ongelijk.'

'Ik kan niet spelen.'

'Ik zal uw meester zijn, 't Geeft goede rente, als men maar een weinig behendig is. Daarbij een man die zijnen weg wil maken in de wereld, moet zich soms aan het groene tapijt laten bevinden en het goud laten rollen.....'

De twee personen treden voorbij een blinden muur, aan welken een groot kruisbeeld is gehecht. Aan een zwaren ijzeren stang is eene lantaarn vastgemaakt, des avonds door de vrome buurt ontstoken, en beneden aan den voet des kruizes is eene houten bidbank geplaatst.

Het licht, bestraalt den Gekruiste, die met gebogen hoofd, dag en nacht, den voorbijganger aan zwoegen, aan lijden, aan sterven, aan een beter leven moet doen denken.

In den stillen nacht maakt dat groote beeld, met wiegelende schaduwen overgoten, op ons immer een diepen indruk, 't Is eene godsdienstige herinnering aan het eenvoudige leven onzer grootvaders, aan dien tijd toen wij nog zoo onzinnig niet verfranscht, dat is 'ontzedelijkt' waren.

Daarom ook haat de moderne *wijsgeer* die openbare getuigenis van het godsdienstig gevoel, en hij denkt dat de vooruitgang reuzenschreden zal gedaan hebben, als er in plaats van dat beeld een herberguithangbord zal hangen en de oliepit - dat klaar bewijs der verachtering - door eene gasvlam zal vervangen zijn!

Maar van dat oogenblik zal men er ook een policie-agent zien staan, terwijl men er nu somtijds slechts eene weêrlooze vrouw ziet neêrknielen.

Zoo even ging er een nachtwacht voorbij en de man nam de muts af, stond een poos stil, vouwde de grove handen te zamen, murmelde iets - en stapte toen weêr met afgemeten tred voort.

Een oogenblik te voren kwam er een dronkaard voorbij; zingend, dreigend, razend naderde hij, maar bij het beeld gekomen, zweeg hij, nam de muts af - eene herinnering! - en morde: 'hola, dat is God!' Voort ging hij, en hernam eerst verre van daar zijn dronkemanspraat.

Nog wat vroeger strompelde eene arme vrouw, met een korf aan den arm, langs den muur, om in de eerste schemering de weggeworpen lompen, vodden en half uitgebrande sintels op te rapen - en stil stond ze, boog de knieën op de houten bank en zette daarna klonsend haren weg voort.

Ja, het volk vereert de Godheid, overal waar het meent deze bijzonder te vinden; alleen de nieuwe wereld haat dit alles omdat zij, in hare onmeetlijke trotschheid, niet aan plicht en onderwerping wil herinnerd worden!

Nu Mijnheer Lens met zijn gezel tegenover het beeld gekomen zijn, licht Guller even den hoed op.

Dat bemerkt de kassier en hij lacht spottend.

'Wat doet ge nu, Mijnheer Guller? Groet gij, even als de domme massa, dien grof gesneden houtblok?'

Mijnheer Guller is onthutst.

''t Is uit oude gewoonte...' mort hij.

'Ja, ik begrijp het: gij kunt de kinderschoenen nog niet wegwerpen; maar, beste jongen!' - en de man lacht ruw - 'hoe wilt ge rijk worden als gij ten minste een half dozijn hoeden per jaar verslijt met gedurig al die mismaaksels der kunst te groeten,

die het domme en dweepzieke Antwerpen tegen zijne gevels plakt. Guller, mijn beste Guller, laat dien man rustig aan zijn kruis hangen. Wat zou hij u kunnen geven? Men heeft hem immers handen en voeten vastgenageld en hem dus machteloos gemaakt u iets toe te steken!'

Hij lacht, de leermeester van het cynism!

'Dat is nog eene begoocheling, mijn beste Guller, welke gij moet laten varen. Indien daar, op die plaats, een bankier, een man der Beurs of eene schoone vrouw stond, ik zou zeggen: Guller, lieve jongen, neem uw hoed tot op den grond toe af. Maar voor dien *sansculotte*....

Guller heeft bij dat laatste woord gehuiverd.

Die Lens is een diep gezonken kerel, zult gij zeggen, lezer! een kerel, die hier niet voor onze oogen moest optreden.

Gij bedriegt u: 't is een beeld des tijds en men moet soms, met doordringend oog, zien wat onze tijd in wangedrochten voortbrengt. Lens is een aanhanger van de leer der verstoffelijking. Wend uw oog niet af, volg hem tot mijne laatste bladzijde: het einde kroont het werk. Huivert dàn en die loopbaan strekke tot nadenken.

Zoo onbeschaamd zal Mijnheer Lens morgen echter niet spreken; de wijn werkt nu zoo wat op zijnen geest. Morgen zal hij meer diplomaat zijn en spreken volgens den eisch der omstandigheden. Wat hij nu gezegd heeft zal hij zeer behendig, des noodig, voor enkele jokkernij doen doorgaan. Doch nu, op dit oogenblik, spreekt hij zoo als hij wezenlijk denkt.

‘Weet ge, Mijnheer Guller’ zoo hervat de spraakzame kassier,’ wanneer men dat uiterlijke, in onze dagen, nog vereert? Als er voordeel uit te halen is. Al die bidders en beeldengroeters zijn huichelaars.’

‘Mijne moeder heeft mij geleerd...’ zegt de jongeling als tot verontschuldiging.

‘Och, uwe moeder’ valt Mijnheer Lens spoedig in, ‘was even als de mijne, eene doorbrave vrouw uit den ouden tijd; toen had al dat gefemel nog eenige waarde, thans niet meer. De mensch wordt meer en meer verlicht, schudt zich dat stof van het lijf en slimmer dan de oude hermijten, kleedt bij zich in fijn linnen, in plaats van in een stekeligen pels; wrijft zich wat *pommade de Lion* in de haren, in stede van wat assche. Een en ander is aangenamer en ruikt beter.’

Er tinkt eene klok. Van waar komt die klank? Men weet het niet juist. De klokketoon stijgt op uit eene massa huizen, links van de twee personen gelegen. Het is de klok van dit of dat klooster, door eenen blok huizen als ingesloten en wiens bestaan als het ware onbekend zou zijn indien de klank het niet kwam verraden.

Verkondigt die metalen haan, met heldere stem, enkel den nieuwen dag, wiens schemering ginds in het Oosten welhaast zal doorbreken? Roept hij enkel op tot nieuwe werkzaamheid?

Neen, er is in die stem iets anders dan het natuurlijk instinkt van den morgenkraaier aan de hoeve: die klok spreekt, in hare eentonige klanken, van hooger leven, van losmaking van het stoffelijke en streving naar het geestesleven: - zij spreekt dus niet tot het gemoed der Lensen.....

‘Gaat gij nog naar de kerk, Mijnheer Guller?’ zegt Mijnheer Lens, door den klokketoon op dit kapittel gebracht.

‘Neen,’ is het antwoord; want Guller durft niet anders meer dan ook de man op de hoogte des tijds te schijnen.

‘Dat is ten minste iets,’ laat er de kassier op volgen, ‘'t Is ook inderdaad eene weelde, welke men zich in onzen tijd niet kan toelaten. Overigens, 't is ook geene mode meer in de wereld, welke gij zoo even verlaten hebt, ten minste niet bij de mannen. De vrouwen, ja; maar die gaan Zondags naar de kerk even als naar eene parade. Schepsels zonder overtuiging, hechten zij zich aan alles wat schittert, of waar zij schitteren kunnen.....’

Mijnheer Lens wil op dit kapittel doordraven, doch het schijnt den jongeren gezel niet te bevallen, want hij tracht aan het gesprek eene andere wending te geven. Gewis, die jonge Guller kan de kinderschoenen nog niet uitwerpen! Neen, hij hoort niet gaarne op dien profanen toon spreken. 't Is alsof in dien klokketoon, in de stilte des

nachts, zijne overledene moeder weêr tot hem spreekt. Dat zegt hij niet luid; voor geen goud ter wereld zal hij dit aan Lens zeggen, maar 't is toch zoo.

De kassier laat echter het kapittel - 't is een van zijne lievelingsonderwerpen - zoo gemakkelijk niet varen. Geld is alles in de wereld; godsdienst en zedelijkheid zijn hinderpalen om dit te bekomen, ten minste als men die twee woorden ernstig opneemt - zóó denkt de kassier er over.

‘Men moet in onze dagen zich alle wereldsch genot trachten te verschaffen,’ zegt Lens; ‘niets ernstig opnemen, al heeft men er den schijn van, en als men het geld eens machtig geworden is, moet men genieten - genieten, binnen de palen die men fatsoen noemt, zoo als men, in het verkrijgen, binnen de palen der eerlijkheid gebleven is, welke de commissaris van policie, ik heb het u nog gezegd, heeft voorgeschreven; want zie, beste jongen, als men buiten deze gaat, zou men zich moeilijkheden aandoen en niet iedereen is geschikt, om door de mazen van het uitgespannen net van mama Justicie te kruipen.’

‘Maar.....’

‘Maar..... de wereld zal u niet meer vragen hoedanig gij het geld bekomen hebt. Wel zekere kniezerswereld; doch wie stoort zich aan deze! Men heft de schouders op en lacht.’

Men is op den hoek der straat gekomen; er wordt afscheid genomen. De kassier vraagt nogmaals vuur; doch Mijnheer Guller toont hem de uitgedoofde cigaar.

‘Nu, goeden nacht.’

‘Goeden nacht, Mijnheer Lens, en ik dank u.....’

‘Bah! nietigheden. Dat dankje brengt niets bij. Ik wil u morgen een anderen kring laten zien, oneindig pleizieriger dan die van dezen nacht. Morgen... Doch geen woord over dit alles,.... geen woord.....’ en die laatste woorden worden op een gansch anderen toon, dan wel de vorige, uitgesproken.

‘Ik verzeker u, Mijnheer Lens, dat.....’

‘Nu goeden nacht.’

De kassier gaat de straat in. Alleen zijnde komt hij meer en meer tot zich zelven; de champagne is allengs verdampt.

‘Wat ben ik dom!’ denkt hij plotseling. ‘Die vervloekte champagne maakt altoos mijne tong los en dan draaf ik zonder ophouden door. Wat duivel! waarom dat alles aan dien melkbaard gezegd..... Bah!’ mort hij na een oogenblik, ‘indien hij er later op neêr komt en ik zie dat hij mij tot niets dienen kan, zal ik alles als jokkernij doen doorgaan..... 't Was anders eene heerlijke zaak, zoo ik hem den last kon doen dragen.....’ en Mijnheer Lens ziet rechts en links achter zich, uit vrees van er iemand te ontwaren, die zijne gedachten zou kunnen betrappen.

‘Die kinderachtige denkbeelden in hem dooden; hem aan de genoegens verslaven; hem..... compromitteeren, ja, dat kan..... dat zal..... Waarom niet?.....’

Dit zijn de laatste denkbeelden van Mijnheer Lens.

Hij staat nu voor de deur van een burgerhuis, 't Is een winkelhuis, want beneden is er een breed en tamelijk hoog raam, dat nu door donkerkleurige blinden gesloten is. Boven de deur, aan een als eene S gebogen ijzeren staaf, is een verguld schaap vastgemaakt - dat zien we in den schijn van het gaslicht. Indien dit laatste helder genoeg brandde, zouden wij op het glas boven de deur, in roode letteren gelezen hebben: *V. Trilglas verkoopt katoen- en wollenstoffen.*

(Wordt vervolgd.)

De koning van Pruisen te Versailles.

De vernedering welke het verblijf der Pruisen in 't paleis, door Lodewijk XIV aan 'al de glorie van Frankrijk' gewijd, voor het fransche volk bevatte, werd vooral diep gevoeld op den dag, dat koning Wilhelm de groote waterfonteinen voor zich en zijn gevolg verlangde in werking te zien. 't Is deze episode, welke het onderwerp der nevenstaande gravure uitmaakt. - Eene onafzienbare menigte burgers van Versailles en pruisische soldaten waren getuigen van dit schouwspel. De maire van Versailles had de leiding der werkzaamheden en de keizerlijke lakeien in hunne met goud gegalloneerde groene uniformen hadden de zorg voor 't openen der kranen. De koninklijke stoet bestond uit den koning, prins Albert, broeder des konings, admiraal der vloot, prins Ernst van Saksen-Coburg-Gotha, en graaf von Bismarck, wiens rijzige gestalte boven alle anderen uitstak. De kroonprins kwam eerst eenigen tijd later dan de overige vorstelijke personen waarna de maire het teeken gaf tot den aanvang van het schouwspel, hetwelk voorzeker nooit zoo onverwacht en indrukwekkend was geweest.

De Maarschalk Prim.

Don Juan Prim, wiens portret onze gravure voorstelt, werd den 6 December 1814 te Reuss in Catalonië geboren. Aanvankelijk legde hij zich op de rechtsgeleerdheid toe, doch bij 't uitbreken van den burgeroorlog in 1834 begaf hij zich in militairen dienst. Hij begon zijne loopbaan als gewoon soldaat, en daar hij voor niets terugdeinsde op het slagveld, zoo min als op het gebied der politiek, maakte hij carrière. De eerste schrede daartoe deed hij in de revolutie, welke Isabella op den troon bracht; hij was toen negentien jaar; vier jaren later was hij reeds kolonel. In 1842 stond hij aan het hoofd der progressistische samenzwering en moest de wijk nemen naar Frankrijk. Eene volgende revolutie bracht hem weder naar Spanje terug. Bij de October-revolutie kwam hij voor een krijgsraad en werd tot 6 jaren vestingstraf veroordeeld, terwijl hij bij alle partijen als een verrader bekend stond. Op het smeeken zijner moeder kreeg hij na zes maanden gratie, en ging naar Turjkijë, om tegen de Russen te vechten. Zijn krijgsroem deed op hem het oog vallen der kiezers. Hij trad op als lid van de Cortes. In Marocco, waar hij zich in 1859 en 1860 onderscheidde, verwierf hij zich den titel van markies van Castilleos, en op het laatst van genoemd jaar werd hij tot opperbevelhebber der expeditie naar Mexico benoemd, waar hij den 10 Februari 1862 het verdrag van Soledad sloot. Ook aan elke samenspanning na dien tijd nam hij deel. De laatste bracht hem tot het hoogste aanzien, waaraan echter sluipmoordenaars plotseling een einde maakten.

Van het oorlogsveld.

Als een staaltje der approviandeering van de fransche hoofdstad kan dienen, dat te Parijs op één dag, den 2 Februari o.a. werden aangevoerd: 1057 ossen, 3093 schapen; 14 koeien; 31 varkens; 855,877 kil. graan; 9,250,043 kil. meel; 495,352 kil. ossenvleesch; 162,140 kil. schapenvleesch; 8000 kil. zout; 80,000 kil. ham; 1,439,365 kil. gezouten spek; 26,675 kil. zeevisch; 212,072 kil. aberdaan; 139,812 kil. boter; 95,250 kil. kaas; 74,551 kil. olie; 127,066 kil. groenten; 10,002 kil. vruchten.

Een der hartverscheurendste tooneelen gedurende het bombardement der fransche hoofdstad, was het ontzaglijk aantal begrafenissen van kinderen, voor het meerendeel zuigelingen. ‘Zoo ik het niet met eigen oogen gezien had,’ zegt een engelsch correspondent ‘zou ik 't bijna niet kunnen gelooven, welk een vreeselijke hoogte dit treurig verschijnsel had bereikt. De meesten dezer kleine slachtoffers kwamen letterlijk om van honger, of door ziekte ontstaan door gebrek aan melk; 't was een droevig schouwspel de lange rijen kistjes op weg naar het kerkhof na te staren. Doorgaans werden zij niet gevolgd door de ouders. Een soort lijkbezorger, half doodgraver, half aanspreker, zag men hier en daar met een kistje onder elken arm, tegelijk met een paar andere lijkbezorgers, welke van gelijken last waren voorzien, zich naar het kerkhof begeven. Dikwijls ook werden vier of meer kistjes op één baar geplaatst en door een aanspreker grafwaarts gedragen. Den ruwsten en hardvochtigsten man kwam een traan in 't oog, als hij die onschuldige slachtoffers van den oorlog naar het graf zag voeren en buiten zich zelf van droefheid snikte menige moeder aan de arme kleinen haar laatst vaarwel. Ofschoon geen enkelen stand geheel buiten ontbering en lijden bleef, werden toch de armste wijken het zwaarst beproefd, en enkele dezer waren juist degene, welke het bombardement zoo wreed teisterde. Gansche familiën kropen bij elkander in kelders, om het gevaar te ontkomen. Er te slapen, was reeds erg genoeg, maar in deze holen dag aan dag te blijven wonen, vereischte heldenmoed. Dan moesten nog het dagelijksche rantsoen brood en de mikroskopisch kleine portie vleesch gezocht worden. Uren lang stonden de arme vrouwen in het slijk, onder regen en sneeuw, voor de bakkers- en slagerswinkels te wachten, terwijl haar elk oogenblik een bom kon treffen; want de pruisische houwitsers vielen overal, en tal van vrouwen is gedood of gewond geworden, welke links en rechts rondzwierven om hare kinderen eenig voedsel te bezorgen. Dit eenmaal verschaft zijnde, rees een nieuwe kwestie op: hoe het te koken? Natuurlijk moest hiervoor eene stookplaats worden aangelegd, maar de rook, waar moest die blijven? Zij, wier kelders met eene opening in de straat of aan de achterzijde van het huis uitkwamen, konden er nog al meê uit den weg, door de pijp van een kachel in de opening te steken; doch de bewoners van kelders, welke niet van middelen om lucht en licht te krijgen waren voorzien, verkeerden in het onaangenaam alternatief, om zich of alle vuur te ontzeggen, of gevaar te loopen van te stikken. Ziekten van allerlei aard, koorts, pokken voornamelijk, vermeerderden nog de ellenden van dien verschrikkelijken toestand en decimeerden letterlijk de rampzalige bevolking. Op het hoofd der vrouwen viel de zwaarste last, maar ik geloof dat zij nog langen tijd al die rampen zouden hebben willen verduren, zoo er slechts eenige flauwe hoop op eindelijk ontzet had blijven bestaan.

Door verschillende ooggetuigen worden de treurigste tafereelen omtrent het vervoer der fransche krijgsgevangenen geschetst. Zoo werden o.a. eens in het hartje van den nacht 1500 fransche gevangenen in open spoorwagens van Frankfort naar Kassel gebracht. De thermometer was verscheidene graden beneden het vriespunt. De gevangenen waren zeer dun en onvolledig gekleed, velen van hen hadden hun opperkleed verkocht, om er 't noodzakelijke voor aan te schaffen, anderen droegen katoenen kousen en klompen, terwijl zelfs sommigen volstrekt niets aan hunne voeten hadden.

EEN BEDELAAR IN DEN WINTER.

Daar zij nog steeds in dezelfde open wagens lagen, waarmede zij van Epernay verzonden waren, zonder dezen ook zelfs voor de noodzakelijkste behoeften te kunnen verlaten, waren velen, ten gevolge der strenge konde, aan den bodem vastgevroren. Een hunner was zelfs doodgevroren; zij waren allen in beklagenswaardigen toestand, en hun gekerm was vreeselijk. Bij hunne aankomst te Kassel werden zij in de wachtkamers en in de tenten geleid, waar zij koffie, soep, vleesch ter verversching, warme dekens en kleederen ter verwarming ontvingen. Vijftien uren later moesten zij weder op reis, met achterlating van een twintigtal ongelukkigen, welke naar het lazaret vervoerd werden, na vooraf van het ongedierte gereinigd te zijn, waarmede zij letterlijk overdekt waren. Het waren mobile garden, dus jongelingen van nauwelijks 16 jaren, en ook mannen boven de 50; allen leden aan uitputting en ziekelijke aandoening der longen.

[Nummer 32]

De wacht aan de Maas.

Die wel eens het schilderachtig aan de Maas gelegen Rijks Veerhuis te Hedel (in Nederland prov. Gelderland) binnengetreden is, zal zich bij het beschouwen der nevenstaande gravure lichtelijk de gelagkamer aldaar met het zich er in bevindende, eenvoudige huisraad herinneren. Wat de levende stoffage van 't interessante tafereeltje

betreft, niemand kan zich beklagen, dat zijn portret niet goed is getroffen; de voorgestelde personen zijn slechts voortbrengselen van 't spelend vernuft des teekenaars.

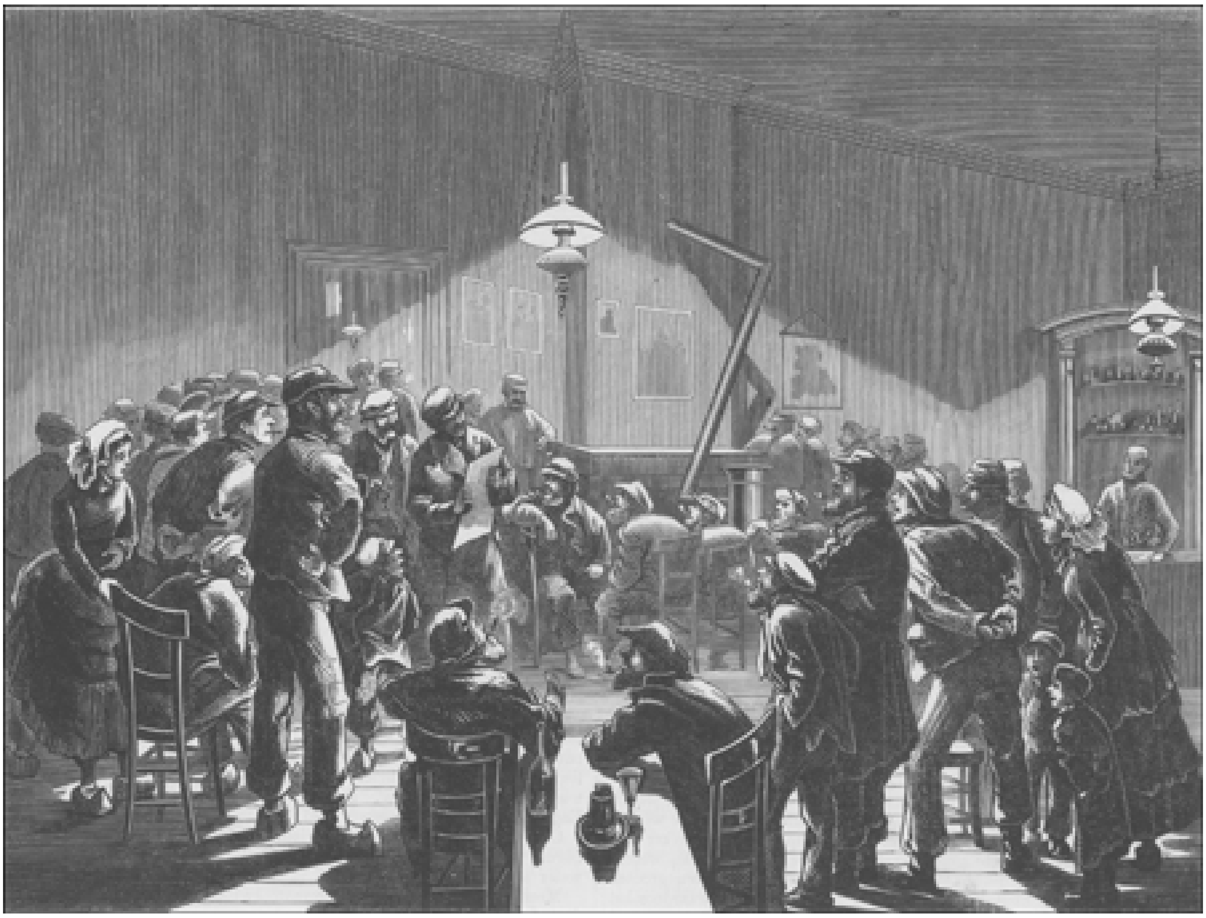

IN HET HEDELSCHE VEERHUIS.

Vormt u echter vooral geen onjuist denkbeeld van deze zorgelooze groep landlieden, die, met den rug naar de klok gekeerd, hunne aandacht en geestdriftige belangstelling niet minder aan het gerstenvocht en het glaasje echten schiedammer, dat zij voor zich hebben staan, dan aan de voorlezing der nieuwsberichten van den waterstand schijnen te wijden. In de ure des gevaars zijn zij de ‘hoop des vaderlands.’ Wanneer het water hunne dijken bestormt, wanneer de machtige ijsschollen de verschillende waterkeeringen dreigen te overweldigen, dan zijn zij het,

die de bewegingen des vijands bij dag en nacht geregeld bespieden, met spade en schop gewapend op de bres staan en geen duim breed van den vrijen nederlandschen grond overgeven, dan na eerst hardnekkig gestreden en minstens tot aan de knieën in mist en water en modder gewaad te hebben.

Zulk een arbeid vordert eene krachtige voorbereiding. Dit geschiedt gemeenlijk in het veerhuis of in eene herberg aan den dijk. Elk half uur of kwartier uurs worden hun daar de nieuwstijdingen der overstroomingen uit de aangrenzende dorpen voorgelezen. Om den slaap uit de oogen en den moed in 't hart te houden, houdt men tevens, om ons van de aldaar geijkte landelijke uitdrukking te bedienen, ‘het vleesch onder de pekel.’

De nieuwsgierige en bezorgde huisvrouw, die, gelijk op onze gravure is voorgesteld, in de gelagkamer sluipt om haren echtgenoot van zijn post naar de vreedzame woning te lokken, doet gewis noodelooze moeite. ‘Lieb Vaterland, kannst ruhig sein!’ voegt de anders volgzame man haar toe, misschien met een beetje andere woorden dan waarmeê de zanger van de ‘Wacht am Rhein’ zijn dierbaar Germania deze troostklanken toeriep. Zij gaat bevredigd huiswaarts, de goede vrouw, en terecht mag zij den hemel danken, dat dit jaar de pogingen van de wacht aan de dijken met zoo'n gelukkigen uitslag zijn bekroond.

IJsgang en watersnood.

De benarde toestand waarin de Tieler- en Bommelerwaarden gedurende eenige dagen der maand Februari verkeerden, wekte alom in Nederland de levendigste deelneming en richtte aller oog naar de geteisterde en bedreigde oorden.

De ramp van 't jaar 1861, welke zoo menig slachtoffer eischte en tal van huisgezinnen van have en goed beroofde, lag nog te versch in 't geheugen, om niet wederom dit jaar het ergste te doen vreezen en aller harten met medelijdende deelneming en ontzettenden schrik te vervullen.

Vreesdijker zelfs dan toenmaals waren thans de dreigende gevaren. Want ofschoon die dijken, welke vroeger gebleken waren het laagst en zwakst te zijn, in den laatsten tijd aanmerkelijk werden verhoogd en verzwaard, waren de ijsverstoppingen en de waterstand der rivieren daarentegen zoo onrustwekkend en tot zulk een hoogte geklommen, dat ingeval van dijkbreuk de rampen veel algemeener en verschrikkelijker dan toenmaals dreigden te zijn.

't Was een indrukwekkend schouwspel die ijsvlakte te zien, die elken dag al meer en meer het gebied der dijken bedreigde, doch 't was tevens een tooneel, dat terecht den toeschouwer met huivering vervult, wanneer men een juist denkbeeld heeft van de wijze, waarop gedurende den winter velen der rivieren aldaar met ijs worden bedekt. Meermalen immers geschiedt dit op een geheel andere wijze dan op de niet stroomende binnenwateren. Op de laatstgenoemde ontstaat de ijskorst aan de oppervlakte, welke vervolgens bij voortdurende koude in dikte toeneemt, bij de groote rivieren daarentegen schijnt het ijs grootendeels op den bodem te ontstaan. Dit ijs hetwelk uit dien hoofde *grondijs* genoemd wordt, is licht te onderscheiden van dat, wat aan de oppervlakte wordt gevormd, doordien het minder vast en veelal aan de onderzijde met zand en andere vaste lichamen vermengd is, welke het bij 't opstijgen van den grond heeft medegevoerd. Bij 't ijs dat op de hoofdrivieren wordt gevormd, voegt zich nog een groote hoeveelheid, welke op beken en nevenrivieren

is ontstaan en op deze wijze wordt de oppervlakte der rivier door een meerdere of mindere massa ijs bedekt, 't welk door den stroom wordt voortgestuwd.

Wordt bij den aanvang van den winter de ijsgang te dicht, zoodat de geheele of bijna geheele oppervlakte van het water met drijfijs bedekt is, dan heeft men al spoedig te wachten dat de rivier, zooals men zegt, gaat zitten, dat is: dat het ijs zich vastzet en zoo eene vaste brug over de wateroppervlakte vormt. Tusschen de verschillende schollen blijven nog wel eenige openingen, maar deze zijn weldra door de vorst, welke het drabbige water spoedig doet stollen, gesloten.

Heeft de rivier zich eenmaal vastgezet - hierbij is gewoonlijk weinig of geen gevaar van dijkbreuk - dan begint de landman gekweld te worden door de vraag hoe 't met het water zal afloopen. Hoe sterker het ijs in de rivieren is des te grooter zullen de dreigende gevaren wezen, dewijl dan slechts de ijskorst kan verbroken worden door een grooten aandrang van water of door een langdurigen zachten dooi, waardoor het ijs zijn kracht verliest, en bij slechts geringen aandrang van water wordt gebroken en afdrijft zonder groote schade te veroorzaken. Deze weg is altijd zeker de meest gewenschte, maar ongelukkiglijk na sterke wintervorst meestal ook de zeldzaamste. Ontstaat er bij dooiweder een groote aandrang van water op de hoogere deelen der rivier, dan scheurt het ijs, gewoonlijk met een ontzagwekkend en vreeselijk geweld uiteen. Reeds uit de verte weerklinkt het gekraak en het geschal, dat met ongemeene snelheid nadert. Als werden zij opgestuwd door eene macht welke uit de diepte van den vloed opstijgt, zetten zich dan dikwijls de ijsschotsen rechtovereind in het water; de stroom drijft haar voort en doet haar, als het wiel van een wagen, voorwaarts kruien en met kracht op het nog vastzittend gedeelte der ijskorst beuken. Met ontzettende snelheid ziet men nu de eene schol voor, de andere na, zich oprichten en zoo zijn weldra een tallooze massa van ijsbrekers aan het werk. Dit alles levert een prachtig schouwspel, des te indrukwekkender omdat het steeds vergezeld gaat door een niet te miskennen gevoel van vrees voor het teugellooze element. Dit noemt men het eigenlijke *kruien* der rivier, ofschoon in het algemeen onder dit woord ook wel elke beweging der losgaande rivier verstaan wordt. Niet bij iedere verbreking van het ijs door sterken aandrang van het water kan men het bedoelde schouwspel waarnemen; dikwijls moet men het derven; het gebeurt dat het opperwater de schollen slechts verbreekt en haar daarna met woest geweld voortstuwt. Dan ziet men een woedende drijfjacht, waarbij de eene schots tegen de andere stoot, de volgende over de voorgaande schijnt heen te springen, terwijl allen gehoorzamen aan de vreeselijke kracht welke door de persing van het water ontstaat.

Niet zelden wordt bij dit alles het geregeld afdrijven van 't ijs in de kronkelingen der rivier of op ondiepten verhinderd, dan hoopen zich op zulk een plaats de ijsschotsen opeen en veroorzaken eene verstopping der rivier die wel eens eene lengte van een of twee uren gaans heeft, of een ijsdam die zich meerdere ellen boven den waterspiegel verheft. Doordien de ijsmassa hier dicht opeengestapeld is en slechts weinig water doorlaat, wordt de waterstand door het steeds toestroomend water op het hooger gedeelte der rivier aanmerkelijk verhoogd. Daardoor ontstaan de grootste gevaren. Het water dat bij ieder oogenblik klimt wint steeds in kracht en zoo ziet men de schollen zich op enkele punten huizenhoog opstapelen, op andere tegen de dijken geworpen worden, of er overvliegen, soms ook tot eene diepte van meerdere voeten in de waterkeeringen dringen. In weinige minuten ontstaat aldus de verschrikkelijkste toestand, waartegen menschelijke krachten weinig vermogen. Wel spant de wakkere landman, die zijne woning en akker, zijn geheele have en goed tegen het vernielend element heeft te verdedigen, alle vermogens in om het gevaar

te keer te gaan, maar het doel van zijn kampen in dien reuzenstrijd is slechts: tijd te winnen, of het der Voorzienigheid behagen moge inmiddels redding en uitkomst te verleenen. Komt deze dagen dan geraakt langzamerhand alles weder in rust, de ijsschotsen drijven geregeld stroomafwaarts, het wordt weder doodstil, slechts hier en daar weerschalt nog eenig gekraak der tegen elkander drijvende stukken, en alleen de woest dooreengeworpen ijsschotsen aan de oevers liggen eindelijk nog daar als zwijgende getuigen van 't verschrikkelijk en indrukwekkend natuurtooneel.

De hooge waterstand der tweede helft van December 1. 1. viel te zamen met de strenge vorst, waardoor zich de winter van dit jaar reeds dadelijk kenmerkte. Allerwege waren de uiterwaarden ingeloopen zoodat de oppervlakte der rivieren op vele plaatsen verdriedubbeld was; de zekerheid dat er zeer veel ijs in de rivieren zou zijn, wanneer zij eenmaal zouden losgaan, vereenigd met de sterkte van het ijs maakte menigeen beangst voor mogelijke onheilen. En niet ten onrechte, want toen eenmaal de tijd was aangebroken bleek het met hoeveel gevaren het losgaan der rivieren dit jaar gepaard zou gaan. Alles ging goed op Maas en Lek; maar niet zoo op de Waal. Daar vormde zich eene ijsverstopping van af het dorp Rossum tot voorbij Bommel, en meer benedenwaarts eene andere nabij Werkendam. Van de eerste geeft ons het gezicht op de Waal nabij Bommel, eene vrij juiste voorstelling. Men ziet hoe het ijs aan den kant van Tuil tot een ijsberg is opgeschoven, terwijl de geheele oppervlakte der rivier, zoover het oog reikt, met schollen overladen is. De ijsverstopping tusschen Bommel en Rossum stelde een oogenblik den Tielerwaard in gevaar, maar dewijl het overtollige water weldra een uitweg vond langs den overlaat nabij Heerewaarden en het zich dus in de Maas kon ontlasten, was men dit gevaar spoedig te boven. Maar de Maas kon al het water dat haar uit de Waal werd toegevoerd niet verzwelgen, - mede omdat de ijsverstopping te Werkendam in de Merwede, beneden de samenvloeiing van Maas en Waal, geen doortocht verleende - en hiervan was het gevolg dat elders, op de beide oevers der Maas, het gevaar veel grooter werd. In den Bommelerwaard liep de Maasdijk bij Driel over, en aan den noordbrabantschen kant werden de dorpen Alem, Empel enz. met het geheele bossche veld, Engelen en Bokhoven overstroomd.

Onze tweede gravure: een gezicht op de Maas nabij Hedel, in die dagen genomen, geeft mede een goed inzicht in den stand van het water aldaar.

Meerdere dagen duurde deze gevaarlijke toestand. Eindelijk, naar men zegt ten gevolge der torpedo's, welke men ter opruiming van het ijs in de beneden gedeelten der Merwede nabij Dort had doen springen, ruimde de ijsverstopping te Werkendam op en deze werd, om zoo te zeggen, op den voet gevolgd door de tweede bij Bommel; het ijs dreef nu met vallend water weg en zijn vertrek lichtte een steen van het hart van menigen landman in den Tieler- en Bommelerwaard, wiens landerijen nu voor eene overstrooming gevrijwaard waren.

Wij mogen onze lezers niet vermoeien met de opsomming der onheilen, schade, materieele verliezen en dergelijke bijzonderheden, die door tal van dagbladen breedvoerig werden behandeld. De armoede voor velen in al hare verschrikkelijkheid; rustelooze kommer en vrees van

allen, gelijk aan den angst van den schipbreukeling, die op zijn dobberend wrak elk oogenblik gevaar loopt door de baren verzwolgen te worden; het vluchten bij dag en nacht, en wel gedurende de felste koude, van menschen, huisraad en vee; aan de dijken overal werkzame bezorgdheid en gejaagde belangstelling, ziedaar de steeds wederkeerende hoofdbestanddeelen der tafereelen, welke zich op de verschillende bedreigde en geteisterde punten der overstrooming in meerdere of mindere mate voordeden. Dat intusschen in die streken, welke door geen voldoende verdedigingsmiddelen beschermd den vijand vrijen doortocht moesten verleenen, de verslagenheid het ergst was laat zich lichtelijk beseffen. Zoo was o.a. in 't dorp Heerewaarden de toestand uiterst droevig. Men kon er schier geen hoekje land meer onderkennen, de vluchtheuvel was overdekt met menschen, vee en huisraad, de felle vorst deed de arme vluchtelingen, soms dag en nacht onder den blooten hemel of slechts door lichte rietmatten beschut de vreeselijkste koude verduren, grijsaards, vrouwen, kinderen zaten kermend op armzalige dakzoldertjes bijeen, zonder brandstof en soms ook van de noodzakelijkste levensmiddelen verstoken. De treurige verliezen, welke de anders zoo welvarende gemeente onderging, zullen bij velen wellicht immer de herinnering aan den doorgestanen watersnood der maand Februari levendig houden. Hetzelfde geldt van meer andere dorpen vooral in de nabijheid van 's Bosch, als Engelen, Bokhoven, Empel enz. In het laatste dorp bereikte het water, toen de Waal op Vrijdag den 10 Februari zich met geweld over den Heerewaardschen Overlaat bij Alem in de Maas stortte, eene bij menschengeheugenis ongekende hoogte. Ruim vijftig huizen aan de buitenzijde van den Maasdijk gelegen en de Maasdijk zelf tusschen Empel en het gehucht Gewande werden geheel overstroomd. De onverwachte en verbazende snelheid van den was liet de arme bewoners ter nauwernood den tijd door een overijlde vlucht hun levende have te redden.

Water in de stad.
(Slot.)

De gevreesde vijand, welke, gelijk wij reeds in ons vorig nommer zagen, zoo menigwerf den jammerlijksten angst en ellende in de stad 's-Hertogenbosch verbreidde, drong ook weder dit jaar den 12 Februari met verrassende snelheid de straten en woningen der noord-brabantsche hoofdstad binnen. In een paar dagen tijds waren alle straten der stad, met uitzondering van de Markt en enkele zeer hoog gelegene deelen, als in eene uitgestrekte watervlakte herschapen; meer dan een meter diep stond op vele plaatsen het water en alle tegenstand, welken de ingezetenen den ongenoodigden gast poogden te bieden, was te vergeefs; gelukte men er voor een oogenblik in, om hem door dammen als anderszins van de huisdeur te weren, onverwacht sloop hij in de woning, zich een weg door den vloer banende; in kelders en benedenkamers stroomde de vloed binnen met een geruisch van kleine watervallen; vrienden en buren sloegen vergeefs de handen ineen om hem buiten hun omtrek te houden, dammen zelfs, welke met de meeste zorg waren aangelegd, zooals bijv. in de nabijheid der Diepstraat moesten bezwijken, en aan honderden personen, uit hunne huizing verdreven, bleef niets anders over dan in haastige vlucht de wijk naar ellendige dakzoldertjes te nemen.

Men meene niet, dat men een denkbeeld van den watersnood heeft, wanneer men niet deze verblijven der armoede met hunne gescheurde muren en half verbrijzelde ruiten bezocht en daar, al was 't dan ook slechts voor een korte poos, een blik heeft geworpen in den diepen kolk van ellende, welke in de verlaten en schier ongenaakbare achtersteegjes der stad zoovele hulpelooze medemenschen als 't ware verslindt of althans, door 't hevige der worsteling uitgeput en krachteloos voor de toekomst, ter neêr werpt.

Een enkel voorbeeld uit velen, dat wij hier willen aanstippen, zal ons overtuigen, hoe ver de armoede in zulke dagen gaan kan; wij verzwijgen echter de namen, want ook de ware armoede heeft haar eergevoel en zij acht het te recht eene verdienste slechts den Hemel als getuige harer beproevingen te hebben.

In een afgelegen gedeelte der stad woont op een armoedig benedenkamertje een moeder en dochter. Van gegoede burgerlijke afkomst, hebben zij vroeger betere dagen beleefd, doch de dood van den vader en broodwinner des huisgezins verdreef moeder en dochter uit het welvarend bezit der werkmanswoning en noodzaakte haar een schuilplaats in een steegje der behoeftigen te zoeken, 't Zag er wel armoedig uit in hun vertrekje, maar het gescheurde met potloot glimmend gestreken kacheltje, de net met zand bestrooide vloer, de heldere, sneeuwwitte gordijntjes aan 't venster en 't kleine bed getuigden dat de twee vrouwen de zindelijkheid en den arbeid lief hadden en dat zij wisten te worstelen tegen nood en gebrek. Vrienden of vriendinnen van vroeger hadden zij niet meer, met het geluk hadden ook deze haar verlaten; aan de leden der Vincentius-vereeniging of andere edele menschenvrienden waren zij onbekend, want met al de zorgen van een vindingrijk eergevoel verborgen zij buitenshuis zooveel mogelijk alles, wat haar de vrucht harer geheime zelfverloocheningen en ontberingen kon doen verliezen. Bovendien voorzag de arbeidzaamheid van 't jonge meisje in beider meest noodzakelijke behoeften; ijverig naaiende van den morgen tot den avond verdiende zij genoeg om met de oude vrouw, gelijk men zegt, van den eenen dag tot den anderen te komen. Arbeidend zonder opzien, beurde zij hare moeder op door de frischheid en geur harer kinderlijke levensvreugde, doch steun en troost verleenend kwijnde zij inwendig gelijk eene bloem, wegstervend door het gemis van 't vroolijke zonlicht. In 't begin der maand Februari begaven haar hare krachten en lag zij op 't ziekbed uitgestrekt. Thans is het de beurt wederom aan de oude moeder om het ongeluk met opgeheven hoofd in 't aangezicht te zien; werken en iets verdienen kan zij niet, maar wat zij nog heeft, brengt zij ten offer, om de smarten van haar ziek kind te lenigen; de laatste pandjes worden naar de Schilderstraat, naar den mont de piété, gebracht, de moeder behoudt schier geen kleeren om zich tegen de koude te beschermen Zoo overvalt haar de vreeselijke koude van den 10^{en} Februari en volgende dagen, zoo treft haar de waterramp van den 12^{en}. In het beneden-kamertje reikt het water schier tot aan de knieën der oude vrouw, toch blijft zij standvastig aan 't krankbed der zieke dochter gezeten. Drie dagen duurde deze toestand; bewusteloos van smart en ontbering lag het kranke meisje in een door 't water overstroomd kamertje; geen geld, geen brood, niets, niets was in huis om 't leven dier ongelukkigen te rekken; drie volle, lange dagen en nachten blijft de oude moeder, tot aan de knieën in 't water wadend aan 't bed harer dochter. De ellende heeft reeds de gele kleur der ontbering op 't gelaat der beide vrouwen gespreid, op hare wangen voorspelt het doodsbleek der uitputting de droevige ontknooping van het huiveringwekkende schouwspel. Doch waar de nood het hoogste is is Gods hulp het naaste. Door een providentieel toeval treedt een der buren in de overstroomde stulp; door hem omtrent den toestand der arme verlatenen

ingelicht, verheugt zich aanstonds een meervermogende voor 't arme gezin de reddende engel der Voorzienigheid te wezen, en de nog ter rechter tijd en doelmatig aangebrachte genees- en hulpmiddelen voorkwamen den ondergang van 't zoozeer beproefde arme gezin.

Eere den edelmoedigen menschenvrienden, die om meer dergelijke tooneelen van ellende te voorkomen, de steegjes en woningen der armen bezochten! Eere vooral den leden der Watersnood-Commissie en der Vereeniging van den H. Vincentius, die geene pogingen onbeproefd lieten, om met woord en daad de slachtoffers der overstrooming in en buiten de stad bij te staan!

Ofschoon intusschen de hooge waterstand met dergelijke tooneelen gepaard gaat, zou men zich echter vergissen, zoo men bij een rijtoertje door de overstroomde straten eenige kenteekenen van treurigheid of sombere gemoedsgesteltenis van de ingezetenen verwachtte. Integendeel, menige arme werkman denkt er over gelijk de vroolijke herbergier van Tapley en houdt het er voor dat de kunst van vroolijk te zijn dan het verdienstelijkst is, wanneer de nood zoo nijpt, dat men bijna uit de oogen niet zien kan; hij drinkt al een glaasje meer dan gewoonlijk, ‘gelijk hij zegt’, als een remedie tegen de koude voeten en toont soms ten laatste door zijne luidruchtige vroolijkheid, dat hij van binnen niet minder nat is dan van buiten.

Al degenen, die gaarne iets vreemds zien of hooren (en volgens een grieksch wijsgeer is zulks een algemeene trek der menschelijke natuur) hebben bij de overstrooming overvloedig gelegenheid dezen hunnen lust te voldoen. In de straten toch doen zich de zonderlingste scènes voor; hier waadt een vrouw met reuzenlaarzen aan door het water, ginds hangt een dienstbode op den rug van den een of anderen grappenmaker, die haar bij ongeluk in 't water laat glijden, daar wederom wandelen eenige mannen en jongens met ledige kuipen, blikken emmers en andere zonderlinge schoeisels door den plas, overal ziet men de vreemdsoortigste vervoermiddelen: als vlotten van aan elkander gebonden planken, zinken bakken, aken, bakkerstroggen, handwagens van allerlei vorm, enz.

Ziedaar in algemeene trekken het gezicht, dat 's-Hertogenbosch tijdens de overstrooming oplevert. Ons bestek gedoogt thans niet met den lezer de merkwaardigheden der aloude hertogstad zelve te doorloopen; wij willen slechts ten slotte nog met een enkel woord een paar harer voornaamste bijzonderheden aanstippen.

‘s-Hertogenbosch, gelegen aan de samenvloeiing der Aa en Dommel, welke daar de Dieze vormen, werd altijd wegens de inundatiewerken als een zeer sterke vesting geroemd en dagteekent haar bestaan van reeds voor meer dan zeven eeuwen. Een huis op de Pensmarkt, van oudsher het *Hazewindje* genaamd, wordt als een voormalig jachtslot der hertogen van Brabant en als 't eerste begin der stad opgegeven. Het bosch, dat zich daar uitstrekte, werd in 1172 uitgeroeid, ten einde des te beter tegen de aanvallen der Gelderschen te kunnen op de hoede zijn; door hare voor den koophandel geschikte ligging en de nabijheid der groote rivieren vereenigden er zich langzamerhand meerder bewoners, tot in 1182 door den hertog van Brabant Godfried III, bijgenaamd Godfried in de Wieg, de eigenlijke stichting der stad plaats had, welke echter twee jaren later wordt gesteld in dit oud latijnsch tijdversje: GodefrIdVs dVX e sILVa feCIt oppIdVM d.i. hertog Godfried maakte uit het bosch eene stad. Deze stad nu, welke eerst den naam van Ortdunum, stad bij Orten of bij het bosch droeg, wordt reeds door Melis Stoke Sertoghen Bossche genaamd, en behield deze benaming als aandenken harer stichting, tot men in 1795 op den zonderlingen inval kwam haar Brutusbosch te

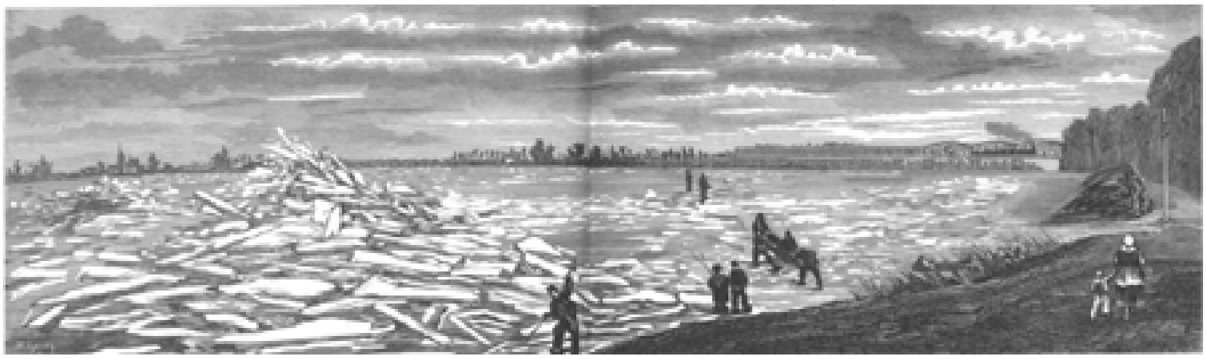

GEZICHT OP DE WAAL (BIJ BOMMEL).

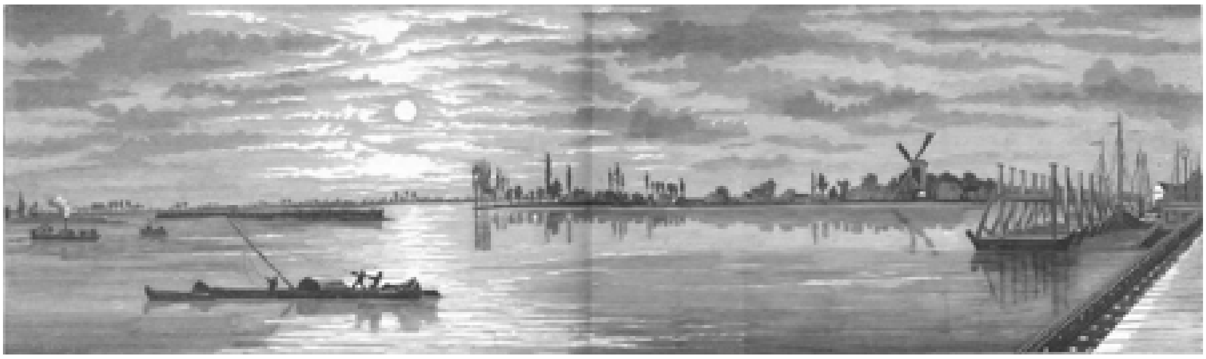

GEZICHT OP DE MAAS (BIJ HEDEL).

heeten; de patriottische naam maakte echter weinig opgang zoodat de oude benaming 's-Hertogenbosch behouden bleef.

Behalve door verschillende groote mannen, welke in die stad het eerste levenslicht zagen of hun opleiding genoten, heeft 's-Hertogenbosch ook vermaardheid door meerdere belangrijke geschiedkundige feiten, waarvan o.a. de herhaalde vruchtelooze belegering van prins Maurits, en hare inneming door Frederik Hendrik in 't jaar 1629, na een hardnekkigen en langdurigen tegenstand, in de nieuwere vaderlandsche geschiedenis overbekend zijn.

De uitgestrekte groothandel en het vertier met de omliggende dorpen geven aan den Bosch in sommige straten, vooral gedurende den voormiddag, het aanzien eener vroolijke bedrijvigheid en levendige drukte, die trouwens met den opgeruimden volksaard der inwoners en het vroolijk voorkomen der sierlijke gebouwen, markten, pleinen en straten geheel in overeenstemming is.

Onder de heerlijkste monumenten der kunst verdient op de eerste plaats genoemd te worden de groote of St. Jans-kerk als de schoonste en eene der grootste kerken van Nederland. In 't jaar 1280 werden de fondamenten van dezen gothieken tempel gelegd, ter plaatse waar reeds in 1268 een bijzonder kapelletje aan de vereering der H. Maagd was opgericht. Het leggen dezer fondamenten had door den moerassigen grond uitermate groote bezwaren en men verzekert, dat deze fondamenten alleen zooveel hebben gekost als 't geheele gebouw, hoe schoon en indrukwekkend ook, 't welk boven den grond gezien wordt. Het grootsche gebouw werd intusschen in vijftig jaren tijds uitsluitend op kosten der stad 's-Hertogenbosch voltrokken. De kerk rust op 150 pilaren en heeft o.a. een voortreffelijk orgel, een koperen doopvont van 2500 ponden zwaarte met schoon beeldwerk, een fraai gesneden predikstoel, het steenen beeld van den beroemden bisschop der stad, Masius, verschillende meesterstukken der schilder- en beeldhouwkunst o.a. de twaalf apostelen van den vermaarden bosschen beeldhouwer van der Ven, prachtig geschilderde vensterramen, enz. Vooral vergete de vreemdeling bij 't bezoeken der kerk de uitmuntend gerestaureerde kapel niet, waarin zich het kostbaarste kleinood der stad bevindt, namelijk het miraculeuse Lievevrouwenbeeld, onder den naam van de Soete Lievevrouw van 's-Hertogenbossche van oudsher bij de geloovigen beroemd en vereerd.

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

II.
Moeder de vrouw.

Verwondert het u niet, lezer, den man der milde pleizierpartijtjes, hem, die koninklijke geschenken geeft aan de dames, den speler voor gouden Napoleons - kortom, den man uit de schijnbaar hooge wereld in een eenvoudig winkeltje te zien thuis behooren?

Heeft hij bij de Trilglassen wellicht kamers gehuurd?

Zóó komt het aan velen voor, zóó handelt Mijnheer Lens inderdaad, doch 't is zóó niet.

Laat ons met hem binnentreden.

Op de toonbank brandt een nachtlicht; 't geeft licht genoeg om een vluggen oogslag in het rond te geven, terwijl Mijnheer Lens het waslicht van het koperen blakertje aansteekt.

Op de schabben, tot aan de zoldering liggen rollen rooden en blauwen baai, wollen dekens en katoentjes opgestapeld; ginder staan blauwe doozen met katoenen en wollen handschoenen, en glazen bokalen met allerhande snuisterijen, naai- en breigerief.

De twee muren, rechts en links van de deur, zijn met die koopwaren bezet; op den achtergrond stoot het oog op een breed schutsel in glas, door hetwelk een schemerlicht in de zitkamer - de eenige beneden - vallen moet.

Het *gouden Schaap* is, men ziet het, een winkel van derden of vierden rang en waar vooral de kleine burgerij, de dienstmeiden en de dorpelingen, die Vrijdags ter markt komen, hunne aankoopen doen.

Vader Trilglas heeft er echter eene schoone duit gewonnen, en er is een tijd geweest, dat er niets goed, niets solied, niets goedkoop was indien het niet bij Trilglas gekocht werd.

‘Als men den naam maar heeft van vroeg-opstaan!’ zegden destijds de buren; maar, zonder gekheid! het *gouden Schaap* was een soliede winkel, met goede waar; men kocht er op trouw en vader Trilglas was de type van den eerlijken vlaamschen winkelier, den burger van den ouden eed.

Ja, de man met zijne groen leêren pet op en zijn wit wammes aan, liet een schoonen stuiver aan zijne eenige dochter achter, en juist daarom was er Mijnheer Lens, die toen nog maar een mager klerkje was, op verliefd geworden en met haar getrouwd.

De firma Trilglas bleef echter in voege en dat was aan Mijnheer Lens zeer welkom; want hij was er juist niet op gesteld, zijnen naam aan dien boerenwinkel te geven.

Op de toonbank, naast het nachtlichtje, ligt een deels geopende brief; de huisheer neemt hem op, ontplooit hem en werpt er eenen blik in. De brief is met eene stijve meisjeshand geschreven; men ziet wel dat de schrijfster haar uiterste best deed. Wie weet hoe dikwijls de brief herbegonnen werd! Hoeveel blaadjes papier er werden verbruikt! Op het eerste viel misschien eene inktvlek, op het tweede was de staartletter mislukt, op het derde sloop eene grove taalfout in den eersten regel!

Aan het hoofd leest Mijnheer Lens ‘*mes très chèrs parents*;’ 't is een brief van Lieske, de oudste dochter, een lief blondje dat te St. Nicolaas, bij de nonnekens ter kostschool ligt.

De liefdesbetuigingen, het kinderlijk geluk hier, de kindertegenspoeden daar, zijn hoogst naïef door de vraag naar een kanten kraagje, een nestel of een strikje afgewisseld; terwijl de beste beloften van ijver, zoet-zijn en de hoop op het aanbreken der vacantie, het geheel besluiten.

Mijnheer Lens doorloopt den brief en legt hem op zijne plaats terug; naar zijn uiterlijk te oordeelen stelt hij er weinig belang in.

Nu blaast hij het verkoolde nachtpitje uit en gaat naar boven.

Op de voorkamer is geen licht; maar de deur der achterkamer staat open, en daar brandt op de tafel het kleine petroollampke met groene lichtscherm.

Voor een bedje, met witte gordijnen, zit eene vrouwelijke gestalte, diep over de kleine legersteê gebogen.

Bij het geklons op den trap richt de vrouw zich op, en dewijl Mijnheer Lens een oogenblik op den dorpel der kamerdeur stil staat, kunnen wij de twee personen wat nauwkeuriger opnemen.

Mijnheer Lens is een man van tamelijk lange gestalte, blond van haar, met een blonden *à l'anglais* geschoren baard; zijn gelaat is strak, mager, hoekig zelfs, doch juist niet onaangenaam, ware het niet dat er over het geheel iets stuursch, ja, iets barsch lag; zijn oog is koel, koud, onverschillig.

Neen, gewis dat alles merkte men niet op, toen hij de trap bij Mijnheer Drozer van-Filtz afdaalde; dat heeft hij ook niet buiten 's huis, neen! die donkere wolk verschijnt slechts als hij den voet binnen de grenzen van het *gouden Schaap* zet.

De kleeding van den kassier is, men ziet het wel, hoogst verzorgd; zijn zomercostuum is keurig van snede, zijn linnen, het moge dan ook den ganschen avond gedragen zijn, nog onberispelijk wit; aan diamanten hemdsknoopjes, gouden versiersels en breeden gouden ring ontbreekt het hem in geenen deele.

De vrouw, 't is zijne echtgenoote, integendeel is volgens den doodstillen burgertrant gekleed; een donker katoenen japon, een glad gestreken en afgeslagen kraagje, eene tullen muts, een merinossen voorschoot, naast welken aan een breed lint de onmisbare schaar der koopvrouw hangt.

Vrouw Lens is zoo wat vijfendertig jaren oud; haar langwerpig wezen is bleek, zoo dat de fijne, zwarte wenkbrauwen en donkere oogen nog des te duidelijker spreken; het haar is zwart, doch reeds hier en daar met zilver doorregen.

Gansch dat wezen draagt het spoor van lijden, van innerlijk lijden, en men moest het kontrast der twee personen slechts nagaan, om juist dáárin de bron van de zielesmart, op haar uiterlijk afgeteekend, te onderscheppen.

‘Wat is er?’ zegt Mijnheer Lens, zonder echter den minsten toon van deelneming in de stem.

‘Niets’ antwoordt de vrouw; ‘kleine Doris was zoo onrustig, zoo wonderlijk.’

De vader doet eenen stap nader, werpt eenen oogslag in het bedje waar het kind, een jongske van een viertal jaren koortsachtig sluimert, en hij mompelt:

‘Laat het kind liever gerust slapen.’

Hij begrijpt dus niets van de moederlijke onrust! Er ligt integendeel in die woorden een verwijt, dat de moeder, door al hare zorgen, het lastig maakt aan kleinen Doris.

‘Ik vreesde.....’ waagt de moeder te zeggen.

‘Waarom gaat gij niet naar bed?’ gaat de barsche man altijd op denzelfden toon voort.

‘'t Is zoo eenzaam hier in huis.....’

‘Gekheid! Ik weet wel wat ge zeggen wilt: gij zoudt mij wel willen verwijten, dat ik eerst op dit uur naar huis kom. Ik ken dat!’

‘Och neen, ik ben dat immers reeds gewoon,’ luidt het zachte antwoord.

‘Gewoon of niet gewoon!’ mort de man barscher, en gaat naar de voorkamer, waar de vrouw hem zwijgend volgt.

‘Er is een brief van Lieske gekomen,’ hervat zij na een oogenblik stilzwijgens.

‘Dien heb ik gezien.’

‘De drie maanden van het schoolgeld.....’

‘Zijn die alweêr om?’ en de toon der stem bekomt nog meer den toon van misnoegen.

‘Och ja, gij weet wel.....’

‘Nu, dan moet gij maar betalen.’

‘'t Zal mij moeilijk vallen, Karel.....’

'Wat moeilijk!'

'Ook een paar wissels moeten betaald worden.'

'Brengt uw winkel dan niets meer op?'

'Gewis wel, maar.....'

De arme vrouw spreekt niet voort. Wat wil zij zeggen? Och, had zij den moed, het raadsel der geldelijke moeilijkheid zou spoedig zijn opgelost! Mijnheer Lens heeft dikwijls, zeer dikwijls geld noodig en hij is het, die meer dan te veel de voordeelen des verkoops wegneemt en het bevoorraden des winkels verhindert. Doch dàt durft ze niet zeggen, dàt durft ze hem niet herinneren. Hij toch, hij weet het wel, en enkel omdat hij in dat woordje 'maar' eene zinspeling op dat alles meent te zien, barst hij met vlammend oog los:

'Loop naar den duivel! Zoo haast ik mijnen voet in dit huis zet, het moge dan morgen, middag of nacht zijn, altijd zingt ge mij datzelfde liefdje voor. Geld, altijd geld, eeuwig geld! Altijd klagen, altijd morren!'

'Ik mor niet, neen, toch niet!' zegt de vrouw en er blinken groote tranen in hare oogen. 'Aan wie dan aan u moet ik den toestand doen kennen?'

'De winkel heeft altijd genoeg opgebracht, om in het huishouden te voorzien. Gij zorgt dus niet meer voor de zaken.'

'Ik niet, Karel? ik niet?..... Och, ik werk en slaaf toch den ganschen dag. Ik spaar het uit mijnen mond, daar waar het mogelijk is. Ik heb zelfs de dienstmeid weggezonden. Geloof me, indien ik het uit mijn hart snijden kon, ik zou het doen.'

'Groote, gekke woorden, anders niet!'

De vrouw wendt zich om, bedekt de oogen met de twee handen en weent. Het verwijt dat de zaken achteruitgaan door *hare* schuld, is zoo hard! En ze doet haar best zoo, de goede sukkel!

'Gij weet overigens wel, dat ik van mijn honorarium niets missen kan,' zegt Mijnheer Lens. 'Ik heb stand te houden in de wereld.'

Vrouw Lens weent nog altijd.

Naast haar op de tafel heeft Mijnheer Lens zijne prachtige diamanten knoopjes, zijn gouden breloques met cylinder, zijn flikkerenden ring neêrgelegd, en in zijn vestzak hebben een oogenblik de vijfentwintig gouden Napoleons geklingeld, die hij van Mijnheer Drozer gewonnen heeft.

Willen die laatsten hem verraden?

Mijnheer Lens meent het, en hij tracht de aandacht der bedrukte moeder af te leiden.

'Ik heb dezen morgen nog een stapel vijffrancs-stukken in de secretaire zien liggen,' merkt hij op.

'Boer Hannes is gekomen en 't was nu zes maanden geleden, dat deze niet betaald was,' luidt het antwoord.

De kassier zwijgt; morrend wringt hij zich in de dekens, want hij is reeds in 't bed gestapt.

Boer Hannes! hebben die twee woorden dan eenige tooverkracht op den koelen, barschen, eigenbaatzuchtigen man? 't Schijnt wel zoo.

De echtgenooten Lens hebben niet twee, maar wel drie kinderen; tusschen de twee genoemden, Lieske en kleinen Doris, staat nog een jongske, nu zoo wat zeven jaren oud - een ongelukkig stumperke, dat sedert een jaar buiten, bij den boer, besteld is en daar in beugeltjes rondsukkelt. Arm kind!

Jaren heeft het getreurd, gekwijnd en sterven zou het, had de doctor gezegd, indien het niet in de vrije, frissche lucht leven kon. 't Viel de moeder zwaar zich van den lieveling, die het meest hare hulp behoefde, te ontdoen; maar 't moest zoo zijn.

Ook voor dat kind heeft de vader altijd een zwak gehad. Waarom? Dat laat zich niet voldoende begrijpen. Misschien omdat hij het knaapje reeds zooveel heeft zien lijden, en het vaderlijk gevoel toch nog niet gansch dood is in dien egoïst? Misschien ook..... Doch genoeg, laat ons het liefst de laatste veronderstelling aannemen.

De herinnering aan dat kind heeft in alle geval den vader doen zwijgen, maar de moeder nog dieper bedroefd gemaakt.

Deze treedt andermaal de achterkamer binnen, en daar knielt ze voor het kruisbeeld en bidt voor het kind in de beugeltjes.

Nog twee dagen en 't is Zondag. Op dien dag is de winkel altijd gesloten. Dat is een oud gebruik in het *gouden Schaap.* Dan, op dien vrijen dag, gaat vrouw Lens soms haren Herman zien. De spoorbaan loopt op eenige bolwerpen van de hoeve, waar dat kind besteed wordt.

Zondag wil zij er andermaal heen, en God zou het overige alweêr schikken. Och ja, zij heeft reeds zoovele moeilijkheden beleefd en altijd wist zij de zaak toch te redderen - zij niet, maar de goede God gaf immer uitkomst.

Ja, zij gaat Zondag naar de Kempen en zal kleinen Doris met zich nemen, en in haar korfke een aantal snuisterijen en ook lekkers voor den lieven jongen steken.....

Wat gaat de trein toch altijd langzaam, wat houdt hij lang stil, nu hier dan daar! Eindelijk zal zij aankomen, en als Doris niet snel genoeg loopt, zal zij het kind op den arm nemen en snel den zandweg inslaan, die naar de hoeve van boer Hannes leidt.

Zie, daar ginds ligt reeds de hoeve onder de hooge beukenboomen, wier bedauwde kruinen in het zonlicht glinsteren, al staat de zon reeds tamelijk hoog aan den hemel. Wat is men daar frisch, gezond, krachtig en welgemoed!

Dat alles geeft de goede God, opdat haar kind genezen en als een krachtige steun voor haar opgroeien zou. Wat hoop in de toekomst!

Onder de beuken beweegt zich iets als eene kindergestalte. 't Beweegt zich maar langzaam, zeer langzaam; maar 't nadert toch met uitgestrekte armkens, met blijden gil: 't is haar Herman, 't lief jongske, 't arm jongske in de beugeltjes.

Ja, ja, zij zal Zondag gaan, en des avonds aan haren man tijdingen over den lieveling brengen.

Dat denkbeeld, zij weet niet waarom, geeft haar moed en ze vreest nu slecht gedaan te hebben, met haren man alweêr over dien huiselijken toestand te spreken.

‘t Is wel wat waar: pas is hij in huis of datzelfde ongelukkige onderwerp wordt door haar aangeroerd: - dat ongelukkige onderwerp van geld. Zou zij inderdaad niet een weinig ongelijk hebben? Ware het niet beter geweest dit kapittel morgen, overmorgen, later aan te raken? Heeft zij geen schuld aan zijn slecht humeur? Och, 't is wel mogelijk; ‘maar ik meende het toch zoo kwaad niet!’ voegt zij er bij, om zich een weinig te verontschuldigen, en zij werpt een smeekenden blik op den Gekruiste.

Arme, brave, vergevingsgezinde ziel!

Langzaam keert zij naar de voorkamer terug; zij wil aan den vader harer kinderen gaan zeggen:

‘Och, vergeef het mij; ik heb het zoo niet gemeend, neen! gewis niet. Ik zal de zaak wel trachten te schikken. God zal mij helpen.’

Ja, dàt zal ze zeggen; maar voor het bed staande, zegt ze niets, want Lens slaapt en ronkt.

Wat schitteren die twee diamanten hemdsknoopjes daar op de tafel! Zij schijnen wel twee oogjes te zijn, maar oogjes, die nijdig spottend flikkeren, alsof zij willen zeggen, die boosaardigen! - ‘ja, wij zouden al uwe schulden kunnen betalen, maar wij willen niet; wij moeten schitteren in de wereld, en zooals wij denken, zoo ook denkt Mijnheer Lens.’

Och, de arme vrouw vraagt immers die opoffering niet! Het deed haar zelfs pijn, dat de flikkerende diamantjes haren Karel zoo eigenbaatzuchtig beschuldigden.

Bijna zonder het te willen, nadert zij de tafel, neemt de zware breloques in de hand, doet de prachtige cassolette door de vingers glijden en nu deze openspringt, ziet zij - het kleine fotografisch portret van haar jongske, het kindje in de beugels.

Neen, gewis, haar man is geen egoïst; hij heeft zijne kinderen niet vergeten, en die booze en wulpsche diamantjes liegen als zij zeggen, dat hij hen niet zou willen opofferen om zijne lievelingen bij te staan.

De arme vrouw drukt het portret aan de lippen, en alles - alles is vergeven en vergeten. Neen, gewis niet, haar Karel is zoo slecht, zoo hardvochtig, zoo plichtvergeten niet als zij wel eens, in een oogenblik van slechten luim, meende!

(Wordt vervolgd.)

Op het H. Lijkkleed O.H.

Laat ons de glorie van het heilig lijkkleed zingen,
Laat ons met vromen zin, in liefdevollen gloed,
Het kleed gedenken, dat de zeekre erinneringen
Van onze redding leven doet.

Zie ze onuitwischbaar in d' eerwaarden doek geschreven,
Er in gedrukt door 't bloed, nog klevende op de wond,
Toen men het ligchaam, van den kruisbalk afgeheven,
In allerzuiverst lijnwaad wond.

Die doek maalt voor den geest het ijzingwekkend lijden,
Dat Christus, met den val van d' eersten mensch begaan,
Verduurd heeft, toen Hij 't kroost van Adam kwam bevrijden,
En door zijn dood den dood verslaan.

Hij toont de zijde door den lanssteek opgespleten,
De wond der nagelen in elke hand en voet,
Het gansche ligchaam door de geesels opgereten,
En om het hoofd den doornenhoed.

Wie kan met droogen blik, en zonder 't innigst rouwen
De diep getroffen ziel, zoo er nog liefde in leeft,
Den sprekende' afdruk van den wreedsten dood aanschouwen
Waarvan die doek getuignis geeft?

Was onze schuld alleen, de zonde snood bedreven,
o Christus, de oorzaak van uw schrikbre folterpijn,
Aan U, aan U alleen behoort dan ook ons leven,
o Laat het U geheiligd zijn.

(1) Dit gedicht, alsook een volgend op bladz. 258 ontleenen wij aan den Schoonen bundel der *Lijdens-hymnen der katholieke kerk in Hollandsche versmaat overgebragt door T Stokvis, Pr.*

Allerlei.

Het grijsworden en groeien der haren.

Het is niet altijd op een ver gevorderden leeftijd, dat men grijze haren aantreft, men treft ze niet zelden bij personen van achttien tot twintig jaren en de Albinos hebben van natuur wit haar. Soms verschijnt het vergrijzen of wit worden der haren plotseling. De haren van den beroemden Thomas Morus en van Diego Osarius, een Spanjaard, werden wit in een enkelen nacht, na het ontvangen der tijding van hunne ter dood veroordeeling. Men zegt dat hetzelfde plaats had bij Marie-Antoinette. Tijdens het schrikbewind van 1793 had een jeugdig priester, wiens haren zwart waren, zich verborgen in een onderaardsche schuilplaats. Toen hij er na verloop van acht dagen weder uit te voorschijn kwam waren zijne haren sneeuwwit. Hetzelfde heeft men meer dan eens ontwaard bij schipbreukelingen, nadat zij uit het gevaar gered waren.

Soms, wat nog meer te verwonderen is, zijn witte haren wederom zwart geworden, zonder dat men er kunstmiddelen toe had gebruikt. Suzanna Edmond, eene engelsche, zag, toen zij 95 jaren oud was, hare haren, welke heel wit waren, op nieuw zwart worden en blijven tot aan haren dood toe op 125jarigen leeftijd.

Doctor Slave had hetzelfde voorrecht op een leeftijd van 80 jaren; zijne haren hernamen eene donker bruine kleur en bleven die kleur behouden tot zijn 100^{e} jaar, wanneer hij stierf. Een grijsaard te Weenen van 105 jaren zag tot zijne niet geringe verwondering zijne spierwitte haren op nieuw zwart worden. Nog kan men aanhalen een Schot, te Mons overleden, wiens haar, door den ouderdom vergrijsd, eenige jaren voor zijn dood weder blond werd, zooals in zijne jonge jaren.

Een feit niet minder merkwaardig en door verscheiden schrijvers bevestigd, is dit, dat de haren na den dood blijven groeien. Germain spreekt van een lijk, wiens haren en baard men verscheiden keeren knipte.

Tot geruststelling van velen die grijze haren hebben dient gemeld, dat uit talrijke waarnemingen is gebleken, dat de sterfte onder de personen met grijze haren in behoorlijke evenredigheid gelijken tred houdt met de sterfte van hen die zwarte haren dragen.

Menschelijke grillen.

Hendrik III kon nooit alleen zijn in eene kamer, waar zich een kat bevond. De hertog d'Epernon viel in onmacht als hij een jongen haas zag. De maarschalk d'Albret werd ongesteld als hij aan een maaltijd was gezeten waar een speenvarken of een kalfskop werd voorgediend. Ladislas, koning van Polen, ontstelde en nam de vlucht op het gezicht van een appel. Erasmus kreeg de koorts als hij een visch zag. Scaliger begon over gansch zijn lichaam te beven, bij het zien van kers. Ticho-Brahé voelde zijne beenen trillen, als hij een haas of een vos ontmoette. De kanselier Bacon viel in onmacht zoo dikwijls er maansverduistering was. Bayle kreeg stuiptrekkingen als hij het gedruisch hoorde van water, dat uit een kraan liep. Lamothele-Vayer kon de klank van geen enkel instrument verdragen maar smaakte een innig genoegen in het hooren rommelen van den donder. Een vermaard advocaat van onzen tijd verkiest het geluid der trom boven de heerlijkste muziekale accoorden. Sainte-Foix verhaalt, dat een Engelschman de hoogste smarten leed als hij het 53e hoofdstuk las van den profeet Isaïas. Een Spanjaard viel in zwijm zoo dikwijls hij het latijnsche woord *lana* (wol) hoorde uitspreken, ofschoon het kleed dat hij droeg van wol was De opper-kanselier Cambacérès kon geen spin zien. Napoleon I eindelijk, die zijn leven in gevaar stelde in tal van veldslagen, toonde zich allergevoeligst voor de geringste pijn; een schram of het pikken eener speld maakte hem hoogst opgewonden en hij gevoelde een onoverwinnelijken walg tegen alle geneesmiddelen.

Zeer juist begrepen.

Majoor Hook, een Engelschman, ontving van een bloedverwant zijner vrouw bij wijze van legaat een aanzienlijk inkomen voor *zoolang zijne vrouw op aarde zou wezen.* Om nu hiervan in het genot te blijven deed de majoor het lichaam zijner vrouw, nadat deze overleden was, behoorlijk gebalsemd, in eene kristallen kist plaatsen, waarvan de bodem bedekt was met eene dunne laag aarde; deze kist liet hij in eene zijner kamers gedurende dertig jaren staan. Of dit de meening was van den erflater dient voorzeker in het midden te worden gelaten.

Rebus N°. 8.

Aan deze rebus is verbonden:

Het koningrijk der Nederlanden voorgesteld in eene reeks van naar de natuur geteekende schilderachtige gezichten en beschreven door J.L. Terwen, met 135 staalgravuren....... Prijs fr. 56.00.

[Nummer 33]

DE MOEDER DER SMARTEN.

De moeder van smarten.

Een plotselinge nacht snel' langs den hemel aan,
De zonne voere ontzet het daglicht van haar baan,
Als ik den hoon herdenk en den wreedaarden spot,
En 't moorden van een God.

Gij stondt er, Moeder, bij het schriktooneel van smart,
Van rouw versmeltend, maar met onbezweken hart,
Toen er uw lieven Zoon, die aan het moordhout hing
De laatste zucht ontging.

Uw Zoon, ach, voor uw oog aan 't kruishout uitgerekt,
Verscheurd door geesels en met wonden overdekt,
Die vreeslijk gapen, o hoe heeft u dat gezigt
Doorboord met schicht op schicht!

Ach! kaak- en geeselslag, bloed, wonden zonder tal,
Bespuwing, naaglen, kroon, speer, myrrhe, dorst en gal,
o Welk een mengeling van folterende smart
Voor 't minnend moederhart.

Toch bleef ze er staan de Maagd in hooger heldenkracht
Dan eenig martelaar, en, door Gods wondermagt,
Sterft gij in 't vlijmen van een moordend zielsverdriet,
o Teerste Moeder, niet!

De passie,
Een mysteriespel in de 19e eeuw.
(Slot.)

Wij zijn tijdig genoeg aanwezig, om ons eene geschikte plaats te Kiezen, ofschoon ieder, waar hij zich ook bevindt, kan zien en hooren wat er op het tooneel gebeurt.

Wat is de lucht door het onweer van dezen nacht verkwikt en gezuiverd! Nog hangen de wolken boven de bergen, te hoog en te ijl om regen te doen verwachten, maar zij bieden eene heerlijke beschutting tegen de stralen der zon. In de nog vochtige atmosfeer dwalen geen stofdeeltjes rond zoodat het ons voorkomt als won ons gezicht in scherpte.

Langzamerhand worden de rijen beter bezet. Processiesgewijze komen de pelgrims - onze bekenen van gister - aan; zij hebben te Etal overnacht en zijn daar grootendeels in de vroegte tot de heilige Sacramenten genaderd. De eerste rangen zijn meest bezet met vreemdelingen, zooals wij, heeren en dames uit de stad in hunne cosmopolitische drachten.

Maar laat ik u even in Jerusalems straten, ginds langs het paleis van Herodes, den pastoor van Ammergau wijzen, den weleerwaarden heer Daisenberger. Hij is de regisseur van het drama, dat gaat opgevoerd worden en daarenboven heeft hij verdienstelijke veranderingen in den tekst aangebracht. Ik zie het u aan, uwe vrees voor profanatie is aan het verdwijnen, nu gij kennis gemaakt hebt met de ammergausche acteurs en hunnen regisseur. Mocht gij nog eenigen weerzin gevoelen

om menschen te zien optreden als 's Heeren Apostelen, ja, als den Heiland zelven, om hiervan genezen te worden zult gij eerst het groote drama zich moeten zien ontvouwen. Misschien denkt gij wel wat veel aan het moderne theater; mocht dit zoo zijn, dan raad ik u aan, u liever te verbeelden, dat de hooge gestalten van Rafaels of Rubens' doeken leven ontvingen en wandelen en handelen onder uwe oogen.

Daar valt een schot, dat de opening aankondigt.

Eene zachte, plechtige muziek-compositie van Dedler, een zoon van Ammergau in 1822 gestorven, begeleidt het koor, dat ons voorbereidt op het drama. Terwijl het koor zich op het proscenium naar beide zijden terugtrekt, rolt de gordijn omhoog en geeft ons achtereenvolgend twee tafereelen te zien: de verdrijving onzer eerste ouders uit het paradijs en het offer van Isaac. Hoe treffend is die adoratie des Kruises, die er zich aansluit! Op den achtergrond heft zich het heilig teeken hoog in de lucht en vier kindergestalten knielen er om neder, terwijl zich een roerend vierstemmig kinderenlied doet hooren. Ook het koor voelt zich medegesleept, valt op de knieën en heft het oog vol eerbied op naar het teeken des heils!

De gordijn daalt; maar na eenige seconden - hoor dat gezang en dat juichen! - en de oprollende gordijn gunt ons een blik in Jerusalems woelige straten, waar de kleinen met palmtakken in de hand zingend vooruitgaan en de ouderen van dagen hen volgen, met het oog gedurig rugwaarts gewend en hun bovenkleed spreidend op den weg, waarlangs de Heiland op het veulen van een lastdragend dier zijn intocht houdt in de stad. De stoet verlaat, terwijl de gordijn neervalt, langs de coulissen het tooneel, doch reeds wordt de voorhoede meer zichtbaar in de straat langs het paleis van Pilatus en, terwijl de tegenoverliggende straat een vloed van priesters en schriftgeleerden uitwerpt, rijst de gordijn en betreedt de Heiland het nu ten tempel herschapen tooneel. ‘Mijn huis is een huis des gebeds, maar gij hebt er een roovershol van gemaakt.’ Wat een rumoer onder die geldmannen en handelaars! Wisseltafels geraken onder den voet, offerdieren worden met haast weggedreven, eene vlucht duiven ontsnapt uit hare gevangenis en verheft zich blij in de lucht. Hoe rustig en edel vertoont zich de Heiland te midden van al dat rumoer, tegenover die wraakdreigende bent. Weêr daalt de gordijn om, als zij gaat rijzen - nadat ons in een tafereel Jacobs zonen zijn voorgevoerd, beraadslagend over het uit den weg ruimen van hun broeder Jozef - ons in de vergadering van den joodschen raad binnen te leiden. Dunkt u niet dat die uit den tempel verdreven wisselaars, die met hunne kreten en beschuldigingen den raad bestormen, leven en actie geven aan het tooneel?

Wij wonen het laatste bezoek des Heilands aan zijne vrienden in Bethanië bij en hooren Hem, op weg naar Jerusalem, het wee! en ach! uitroepen over de ongelukkige schuldige stad. Petrus en Joannes haasten zich vooruit om het paaschlam te gaan bereiden, terwijl ons in enkele machtige trekken Judas wordt geteekend, die onder den prikkel zijner hebzucht verstrikt geraakt in de hem wachtende netten der schandelijk uit den tempel verjaagden. Zie daar rapen en zamelen de dwalenden in de woestenij het wonderbrood, het manna, hun uit den hemel geschonken en ginds komen de boodschappers, door Josuë uitgezonden, met een reuzigen druiventros aan een stok op hunne schouders: brood en wijn, welke door het koor worden bezongen als het geheim des Nieuwen Bonds, welks instelling het volgende tooneel dramatiseert. Wat een ernst en rust! Wat wint dit en zooveel andere tooneelen daardoor, dat wij met een regisseur te doen hebben, die niet opziet tegen posities, welke verscheidene minuten duren. 't Is als zaagt gij op een Avondmaal door Leonardo da Vinci of Overbeck gepenseeld en als ontvingen de gestalten leven en beweging onder uw

blik. Dan verlaat Judas haastig den Heiland, die aan Petrus diens verloochening voorspelt.

Het koor verklaart het tafereel: ‘Jozef verkocht door zijne broeders en de verrader ontvangt in den Sanhedrin de 30 zilverlingen waarvoor hij zijn Meester zal leveren. Wel verheffen Nicodemus en Jozef van Arimathea hunne stem luide daartegen, maar zij hooren zich door Caïphas het zwijgen opgelegd en onwaardig verklaard nog langer in den Sanhedrin zitting te hebben.

Wederom een tafereel uit het Oude Verbond: Adam in het zweet zijns aanschijns zijn brood verdienend en daarneven: de tweede Adam in den Olijven-hof de aarde met bloedig zweet vervend; een ander geeft Joab te zien Amasa met den kus des vredes te gemoet tredend, terwijl hij hem in 't verborgen den dolk in de zijde stoot, en daarnevens het verraad van Judas door een kus volvoerd; de vlucht der discipelen, de gevangenneming en het woeste voortslepen van het Lam ter slachtbank. Heeft de weêrgalooze verlatenheid van die ure ooit zóó tot uw hart gesproken als nu gij ze onder uwe oogen aanschouwt. De grootste van Duitschlands tooneelspelers, de beroemde Devrient, woonde in 1850 het Passiespel bij, en erkende dat hij eerst toen - bij die eenzame grootheid des Heilands - had gezien en begrepen, waartoe de dramatiek in staat is!

De gordijn valt - geheel het tooneel was voor de laatste actie noodig - en het koor herinnert ons, hoe dit alles nog slechts het begin is des Lijdens.

Een nieuw tafereel: Michaeas, de profeet, omdat hij den koning Achab de waarheid niet verzweeg, met een kaakslag beloond en daarnaast de Heiland voor Annas in het aangezicht geslagen. Dit grijpt plaats op het balkon van de woning des Opperpriesters, terwijl beneden op het tooneel het opgezweepte volk raast en brult.

Eene tijdsruimte van vier uren had tot nu toe de handeling noodig - wij gaven slechts lijnen en omtrekken; - geen wonder dat acteurs en toeschouwers de verkwikking eener pause op prijs stellen.

Het kanon komt stilte bevelen en de voortzetting van het drama aankondigen. Naboth, onder inroeping van valsche getuigen ter dood gedoemd en Job door zijne vrienden gehoond: de Heiland voor Caïphas gevoerd en, ondanks getuigen, wier getuigenissen niet overeenstemmen, des doods schuldig verklaard, beschimpt en bespot.

Kaïn voortvluchtig over de aarde; Judas door de folteringen van zijn geweten gejaagd; daar stormt hij den raad binnen en werpt het bloedgeld voor de voeten dier goddeloozen. Ginds in de verte bevestigt hij zijn gordel aan den tak van een boom en het ellendig vervolg wordt door de vallende gordijn aan onzen blik onttrokken.

Verder schrijdt het treurspel: het razende volk doet zijne keuze tusschen Christus en Barrabas, op voorstel van Pilatus, die - laatste redmiddel der zwakheid - tot de geeseling besluit. Wel blijft die gruwzame marteling aan ons oog onttrokken, maar, terwijl het koor u voorbereidt, hoort gij de snerpende slagen en, nu de gordijn omhoog gaat, aanschouwt gij de beulen met de bloedige geeselriemen en den Heiland met bloed en wonden overdekt, aan den geeselpaal vastgebonden. Hij wordt met den mantel der bespotting omhangen, een rietstaf Hem in de hand gegeven en eene voetbank Hem ten koningszetel toegewezen. Dan wordt de doornenkroon aangebracht en Hem op de slapen gedrukt.

Bewondert gij den takt niet en het fijne gevoel, dat in alles van maat houden weet en overal zich doet gelden? Er is eene verademing noodig na de vreeselijke tooneelen van zooeven en zij wordt ons geboden in de verheffing van Jozef in Egypte. Welk een menschengewemel, welke schitterende oostersche drachten en praal; en te midden van dat alles de zegewagen van Jozef met melkwitte rossen bespannen!

Het Oude Testament zet de Lijdensgeschiedenis voort.

Isaac bestijgt met het hout beladen den berg en hoog in de lucht glinstert de koperen slang, die, door Mozes opgericht, den Israëlieten redding bracht in de woestijn. Daaraan sluit zich de uittocht des Heilands uit de stad naar den Calvarieberg, gebukt onder zijn kruis. Hoe juist is die groepeering! Reeds hoort gij het gedruisch en het woelen des volks, voordat de stoet nog zichtbaar wordt in een der straten. Langzaam beweegt hij zich voort, met den romeinschen hoofdman aan de spits en bereikt het tooneel, waarop juist Simon van Cyrenen uit zijn boomgaard te voorschijn treedt. Achter den hoofdman sleept de Heiland met moeite het kruishout en Hem volgen de beide boosdoeners, die met Hem gaan sterven, daarna woeste soldaten, grimmige priesters en een opgeruid volk. Wij zien Christus onder het kruis bezwijken en Simon, gedwongen het verder te dragen. De Vrouwe der Smarten komt, op Joannes leunend, haren Zoon te gemoet en heft bij de ontmoeting een klaaglied aan, vol van aangrijpende droefheid.

Weer verschijnt het koor maar niet, zooals vroeger, in veelkleurige mantels. Zij dragen witte treurgewaden en de prologist verklaart, niet zingend maar sprekend, wat de gordijn aan ons oog onttrekt. Wij hooren de hamerslagen, die door handen en voeten gruwzame nagelen drijven. En nu het tooneel zich weer opent, zien wij dat de moordenaars reeds zijn opgeheven en dat het kruis des Verlossers langzaam wordt opgericht om met een schok gedeeltelijk weg te zinken in de aarde en daar te worden bevestigd; een tooneel waarbij alles, wat plastiek en schilderkunst geleverd hebben in kleuren en vormen, zijn indruk verliest. Wij vernemen de laatste woorden, het afscheid van Moeder en Leerling, dien Hij lief had, en wij zien het offer door het sterven voltooid. Heden zonder het grootsche natuurtooneel, dat bij eene voorstelling in 1860 zijn machtig effect leende: eene sombere zwarte lucht met dreigende donderwolken als wilde de natuur hare rol van den eersten goeden Vrijdag hervatten.

Ademloos en bleek van ontzetting stormt een tempeldienaar aan en boodschapt, dat het voorhangsel des tempels gescheurd is. En nu... oordeel niet enkel bij u zelven, zie om u welk een verpletterenden invloed de Lijdens-tragedie op de toeschouwers heeft gehad; ieder hart gevoelt, dat de kunst heilig is, welke zulke indrukken gaf.

En toch is wellicht het volgende niet het glanspunt des geheels? 't Is de afneming van het kruis en ik behoef u Rubens niet te noemen om aan zijn doek, door de gravure zoo bekend, te doen denken. Aan de achterzijde - en het doet u goed, dat gij niemand ontwaart, dan de Moeder en de leerlingen des Heeren, - aan de achterzijde klimt Nicodemus langs eene tegen den arm des kruises geplaatste ladder naar boven, met een ineengeslagen lijnwaad in de handen, dat hij om de borst des Gekruisten slaat, zoodat de beide einden neêrhangen over den arm des kruises en daar kunnen worden vastgebonden. Aan de voorzijde klimt Josef van Arimathea langs eene tweede ladder omhoog; de nagelen worden verwijderd, zij rollen hoorbaar op den grond. De losgemaakte armen rusten op de schouderen van Josef, die met het dierbare lijk langzaam weêr afklimt. En terwijl allen vol eerbied het vergezellen en het neêrleggen in den schoot zijner Moeder, staat het kruis eenzaam daar, met het van zijne armen

afhangende glanzend witte lijnwaad, hier en daar met eene enkele bloedvlek gepurperd. Eerst na de begrafenis zinkt de gordijn langzaam neder.

Het koor heeft zich weder in kleurige gewaden getooid en verklaart de stomme beelden: Jonas door den walvisch na drie dagen aan het strand geworpen - gewis eene moeielijke scène - en den doortocht der Israëlieten door de Roode Zee met het omkomen der Egyptenaren, om ons op het volgend tooneel, de Verrijzenis, voor te bereiden. Welk een schrik onder die wachters, nu de Heiland, overwinnaar over onze erfvijanden, duivel, hel en dood, met de zegevaan des kruises verrijst! Onder een juichend alleluja! daalt voor goed de gordijn.

En nu gegroet, gij Ammergauers, die, éénig op ùw gebied, de traditiën der christelijke kunst bewaart, weest gegroet! Ondanks het ergste - verwaarloozing van buiten - hebt gij uwe gelofte en uw roem met eer gedurende eeuwen gehandhaafd! Wat mogen wij niet hopen, wat niet verwachten, nu sedert 30 jaren de terugslag kwam, nu uwe pogingen erkend en telkens levendiger en beter worden gewaardeerd!

P. Br.

De liefdezuster op het slagveld.

Zijn de oorlogen van den lateren tijd van den eenen kant bloediger en vreeslijker dan die der oudheid, zij bieden toch een verblijdend kenteeken aan, dat ze gunstig van den woesten krijg der heidensche tijdperken onderscheidt. Er trekken namelijk thans twee legers naar het slagveld; naast de geharnaste en gewapende staat ook eene ongewapende heerbende: eene armee des vredes. Het zijn mannen en vrouwen, welke de christelijke liefde aandrijft, om zich aan al de vermoeienissen en gevaren des oorlogs prijs te geven, zonder naar het loon der krijgers: militairen roem en eer te dingen maar alleen om den gewonden en stervenden naar lichaam en ziel hulp en troost te verschaffen.

Nevenstaande gravure toont ons aanschouwelijker dan zulks woorden vermogen, het edele werk der zusters van liefde te midden der ijselijkheden van het slaggewoel. Wanneer men zich zulk een lichtbeeld voor oogen stelt, dan bekent men gaarne, dat God ook in de woestijn bloemen kan doen groeien en genezing en zoeten troost soms doet ontstaan uit datgene, wat bitter is. Ja, er is bijna niets schooner dan de werkzame, onbaatzuchtige, zelfverloochenende liefde der vrouw. Verkwikkend is 't den gewonden en stervenden krijgsman hare zachte, liefdevolle stem te hooren, in haren blik den bemoedigenden troost des hemels te lezen, in 't oogenblik des doods nog eens de zorgen der dierbare moeder, der beminde zuster te zien.

De nakomelingschap zal ijzen, wanneer zij de barbaarschheden en gruwelen van den laatsten oorlog, met bloedroode letters in de geschiedenis geboekt, leest. Maar in dankbaar gevoel zal zij tevens de weldaden des Christendoms beschouwen. Bloed, haat, verwoesting waren in de negentiende eeuw eens het noodzakelijk uitvloeisel van ongebreidelden hartstocht en teugelloos scepticisme; de vrede, welken de wereld niet geven kon, was de weldaad van 't christendom - zoo zal eenmaal de geschiedenis getuigen. Het *Journal des Débats,* dat na 't uitbreken des oorlogs gelijk andere fransche bladen haat en wraak predikte, voegde er reeds nu deze bemerkenswaardige woorden bij: ‘er is slechts ééne zaak, welke tegen den oorlog ijvert, namelijk de herinnering der gewonden en gevangenen aan de liefde en zorg, welke zij op 't slagveld en in den vreemde ondervonden. Onzichtbare banden ontstonden er tusschen de beide volken; ja, eenmaal zullen de mannen elkander vergeving schenken, omdat

de vrouwen hunne roeping van liefde zoo edel vervulden. Zij heelden niet slechts de wonden des lichaams maar ook de wonden der ziel, en wanneer de wereld eens den vrede zal genieten, zal het hun werk zijn.'

Een gezicht op de kathedraal van Straatsburg.

De bijgaande gravure levert den lezer een gezicht op de kathedraal van Straatsburg met eenige haar omgevende huizen gedurende het beleg dezer stad, die door de lotswisseling, welke geheel de Elzas gedurende de laatste maanden onderging en den heldenmoed door de inwoners aan den dag gelegd, zoozeer de algemeene belangstelling heeft tot zich getrokken.

Straatsburg dateert zijn bestaan reeds van voor verschillende eeuwen. Ter plaatse waar zich thans de stad verheft werd door de Romeinen eene sterkte gebouwd rondom welke eene stad ontstond, die den naam van Argentoratum kreeg, doch door Attila verwoest werd. De Franken maakten zich later van de onder krijgskundig opzicht belangrijke versterking aldaar meester en weldra werd de oude stad weder opgebouwd. In 1002 echter verwoest en verbrand, werd zij twintig jaren later door haren bisschop Werner weder hernieuwd en in 1205 tot keizerlijke stad gemaakt.

Toen Lodewijk XIV door geweld in 't bezit van den Elzas kwam, wist hij ook het sterke Straatsburg tot de capitulatie te dwingen. Een vrij merkwaardige bijzonderheid omtrent deze overgave deelt ons Duray mede.

'Honderd tachtig jaren ongeveer geleden,' zoo zegt deze geschiedschrijver, 'stond een jong edelman van 't hof van Versailles op de brug van Bazel bij den Rijn, in gepeinzen verdiept en met den blik op de golven van den grooten stroom gevestigd. Weinige dagen te voren had hem Louvois, de minister van Lodewijk XIV, de taak opgedragen om den koning een grooten dienst te bewijzen. Hij behoefde daartoe slechts op de brug van Bazel te gaan staan, van af zes uren 's morgens tot aan den noen; in dien tijd moest hij alles aanteekenen, wat er gebeurde en vervolgens in allerijl daarvan den minister kennisgeven. De hoveling verheugde zich grootelijks om dit blijk van vertrouwen des konings en verwachtte natuurlijk hoogst belangrijke gebeurtenissen te zullen zien. Doch integendeel, al den tijd wist hij niets anders aan te teekenen, dan dat hij om zes ure beschonken boeren gezien had, om zeven ure een oude vrouw en een ezel, om acht een kreupel paard, om negen een paar voerlui, die ruzie hadden, eenige vrouwen die schreeuwden en kinderen, die speelden, om tien ure een soort van grappenmaker, op de wijze van een hansworst half in 't rood half in 't geel gekleed, die in 't water spuwde, om elf ure een bedrijvige menigte volks en om twaalf ure hetzelfde als om elf.

'Zijn taak was volbracht. Doch de teleurstelling voor hem, die meende een hoogst gewichtige zending te hebben gekregen, was allergrootst. Intusschen gehoorzaamt hij en laat den minister zijne aanteekeningen lezen. Deze heeft ze ter nauwernood ingezien of hij omhelst vol vreugde

DE CHRISTELIJKE LIEFDE OP HET SLAGVELD.

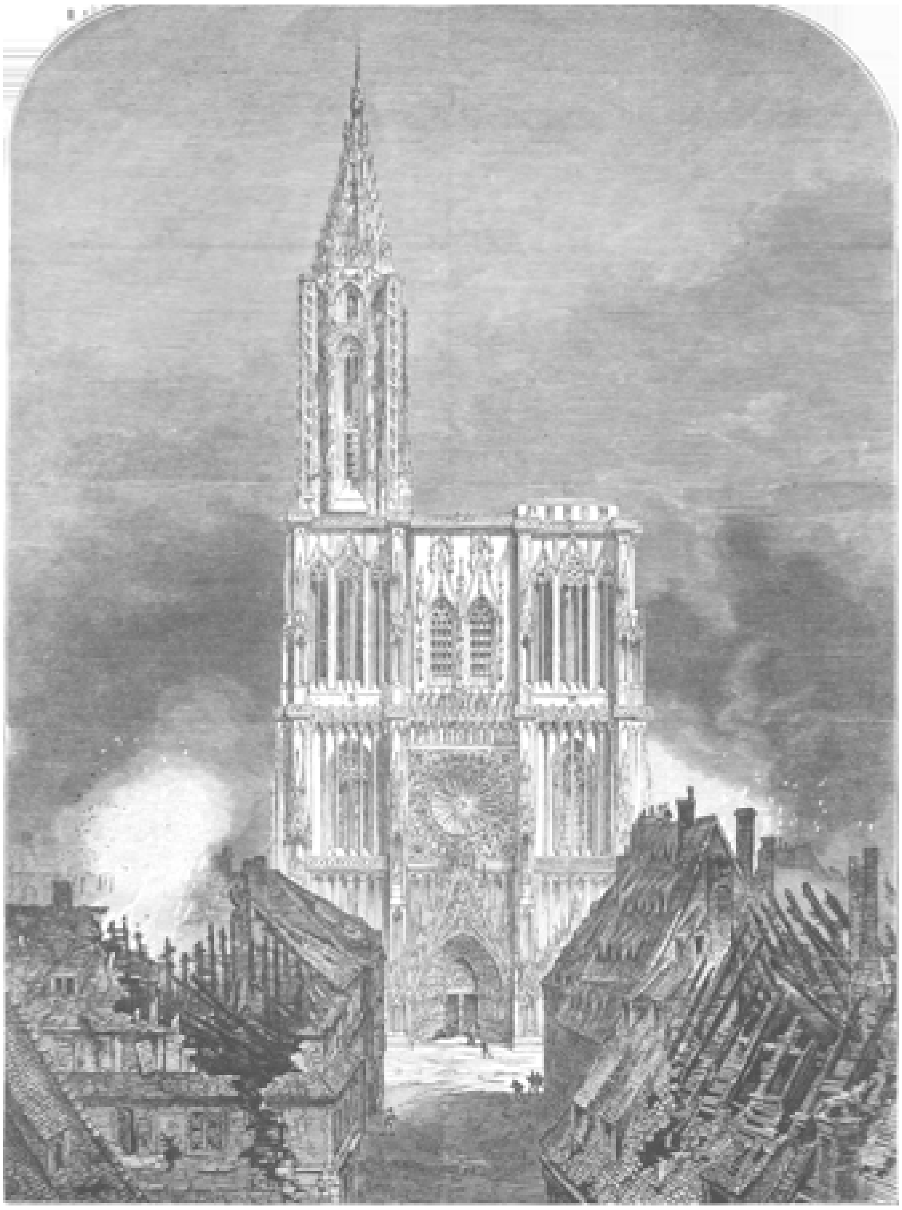

GEZICHT OP STRAATSBURG.

den hoveling en stapt in een rijtuig, waarmeê hij in vliegenden ren aanstonds vertrekt. De half geele en roode hansworst was het geheime signal geweest waardoor de generaal Monclas aan den minister Louvois te kennen gaf, dat alles in orde was om een der gewichtigste gebeurtenissen der regeering van Lodewijk XIV de inbezitneming van Straatsburg tot stand te brengen.'

Napoleon III die te Straatsburg in 1836 zijn eerste poging deed om den franschen troon te beklimmen, heeft door zijn roekeloozen oorlog van 1870 het bezit dezer rijke en sterke vesting voor de Franschen verspeeld en de inneming dezer stad door de Duitschers zal met onuitwischbare letters in de geschiedenis van Frankrijk en Duitschland gegrift staan.

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

III.
Eerlijk duurt het langst.

Het is Zaterdag avond. Mijnheer Lens is van zijn kantoor terug gekeerd en maakt drukke toebereidselen om op reis te gaan.

Waarheen?

Zijne vrouw bekomt ten dezen opzichte slechts zeer onvoldoende inlichtingen; slechts ter loops heeft zij de woorden 'voor zaken' - 'zaken der Bank' - 'Spa' - opgevangen.

Overigens men weet het, zij is niet gewoon zeer indringend te zijn en toont zich in alles zeer gelaten.

Mijnheer Lens is heen gegaan; hij heeft Doris ter nauwernood omhelsd zijne vrouw enkel 'tot Maandag' toegeroepen en is met een reiszakje aan de hand en een overjas op den arm, de deur uit gesneld.

Valt het der arme vrouw hard? Zij is aan dergelijke behandeling gewoon, zal men zeggen; doch ditmaal, en ze weet toch niet juist waarom, is haar hart benepen, alsof er eene diepe klove tusschen hare kinderen en hunnen vader gegraven wordt.

Komt die benepen gemoedsstemming wellicht voort uit de te leur gestelde hoop, dat zij nu Zondag haar kleinen Herman niet zal kunnen gaan zien?

Vrouw Lens zit in de woonkamer, met den slapenden Doris op den schoot.

De winkel is reeds gesloten; maar nog brandt er voor het Lieve Vrouwebeeldje, boven de deur der kamer geplaatst, een flauw lichtje - 't brandt altijd op Zaturdag-avond - en werpt een fantastischen schijn over de roode, zwarte en witte rollen, pakken, blauwe doozen, stapels katoentjes in het winkeltje.

Zóó heeft ze die plaats reeds vele jaren verlicht gezien; doch vroeger was het toch geheel anders.

Toen zaten de planken en schabben vol tot boven aan de zoldering, en men hoorde, tot laat in den avond, het rammelen van geld, het ratelend afscheuren der katoentjes; men was moê van 't meten, op- en afrollen, heen en weêr dragen; moê van 't knippen en snijden.

En als het dan heel laat, en het *gouden Schaap* gesloten en in rust was, telde vader Trilglas, dáár aan de tafel, de ontvangst van den dag, zette vijffrancstukken bij vijffrancstukken, francs bij francs, centen bij centen op hoopjes, en na alles goed te hebben nagezien, verdween het geld dáár, in diezelfde kas.

Kwam nu den volgenden dag de winderige en pochende *commisvoyageur,* om nieuwe waren te venten, dan kocht vader Trilglas met volle betrouwen, zeker zijnde eer aan zijne zaken te zullen doen.

Kwam later dan de oude, drooge gelddrager, voorzien van zijne groote portefeuille en zijn zak als een afgrond zoo diep - dat spook voor zoo velen! - kwam die met de wisseltjes, dan moest vader Trilglas niet heimelijk de achterdeur uit, naar den kelder of naar den zolder sluipen, zooals hij wist dat zoovele buren moesten doen, die grooter winkels hadden dan hij en op wier kostbare spiegelruiten, in gouden letters, allerhande fransche kwakzalvers-opschriften te lezen stonden.

Nu is dat alles veranderd; maar hare schuld is het niet - neen, gewis niet.

Indien Lieske en het kind in de bengeltjes juist dezen avond maar thuis waren! Indien de moeder alle drie de lievelingen maar rond zich zag! Doch allen zijn rechts en links verspreid en zij zit daar alleen, met het kleinste kindje op den schoot, met de onbetaalde wissels in het dichtbij zijnde verschiet - alleen, gansch alleen in huis.

De nacht kruipt om; reeds vroeg gaat ze met kleinen Doris naar de kerk.

‘t Is omtrent negen ure des morgens, nu er een hevige ruk aan de winkelbel wordt gehoord.

Wat mag dat wezen?

Een tweede ruk volgt schier onmiddellijk op den eerste.

Vrouw Lens gaat de deur openen; Mijnheer Henri Guller, de blonde krullekop, met open oog en gul uiterlijk, stormt binnen en sluit de deur achter zich, alsof de policie hem op de hielen gezeten had.

Mijnheer Guller is nu doodsbleek; de ontroering belet hem onmiddellijk te spreken, terwijl vrouw Lens den vreemdeling reeds tweemaal, en op koortsachtigen toon: ‘wat is er?’ heeft toegevoegd.

‘Zijt gij Jufvrouw Lens?’ vraagt Guller.

‘Gewis....’

‘Is Mijnheer Lens thuis?’

‘Neen, dat is hij niet.’

‘Buiten de stad?’

‘Ja,’ aarzelt de moeder, beangstigd, te zeggen; want de onrust, die op Guller's gelaat te lezen is, doet haar beven.

‘Waar is hij?’

‘Ik.... ik weet het niet.’

‘Ik ben zijn vriend, zeg mij waar hij is!’

‘Maar, Mijnheer, wat is er gebeurd?’

‘Zwijg.... een onderzoek op het kantoor.... Spoedig, zeg mij waar hij zich bevindt, opdat ik hem verwittige!’

‘Wat hebt gij hem toch te zeggen?’

‘Onverschillig.’

‘Ik ben zijne vrouw, Mijnheer; ik ben in rechte het eerste en het beste ingelicht te zijn.’

‘Gij hebt gelijk. Welnu, gisteren avond en dezen nacht heeft er een onderzoek zijner boeken en der kas plaats gehad en....’

De arme vrouw staat als van den donder getroffen; zij vreest het vervolg der zinsneê te vernemen, en toch moet zij deze volledig kennen.

‘En?....’ onderbreekt zij hijgend.

‘Er is een overgroot tekort bevonden!’

De moeder laat een hartverscheurenden gil hooren.

‘Hoe, Mijnheer! men beschuldigt mijnen man, den vader mijner kinderen van diefstal?.... Dief zijn, hij, een dief!’

En vrouw Lens zakt, onder het uiten van een hartverscheurenden gil, op eenen stoel neêr.

‘Bedaar, Jufvrouw Lens, bedaar!’ zegt Guller, die door een innig medelijden met de arme vrouw bewogen wordt.

De crisis duurt eenige oogenblikken.

‘Zeg mij, Mijnheer, is mijn man, is de vader mijner kinderen schuldig?’ vraagt de moeder, den jongen klerk vlak in de oogen starende.

‘Er is niets, hoegenaamd niets bewezen, Jufvrouw. Ik heb de verzekering dat, als Mijnheer Lens zich aanbiedt, hij de geringste verdenking kan uitwisschen.’

‘O gewis, gewis!’

‘Maar het zou hoogst noodig zijn, dat hij verwittigd werd over 't geen hier voorvalt. ‘

‘Een brief?....’

‘Neen, de post gaat te langzaam. Een telegram?.... En nog denk ik, dat het beter ware....’

‘Dat?....’

‘Dat men hem in persoon verwittigen kon. Indien hij schuldig ware, zou het gewis beter zijn niet meer terug te keeren.’

‘Schuldig? Schuldig? zoudt gij denken, Mijnheer, dat mijn man schuldig zijn kan?’

‘Och, ik sprak slechts bij veronderstelling. Bedaar toch, in Gods naam!’

Kleine Doris klampt zich aan de kleêren zijner moeder, of steekt de beide armpkens uit en snikt: ‘moê, moê, wat is er dan toch?’ Maar zij, de moeder, luistert niet naar het smeekende stemmeke van haar kind; zij staart, in vertwijfeling, den winkel in, en dáár meent ze, op dit oogenblik, haar eerlijken vader, den ouden Trilglas, wanhopig met het voorhoofd op den toonbank te zien leunen, jammerend om den hoon zijnen naam toegebracht.....

Schuldig? Neen, dat kan niet zijn! En toch, hoe dikwijls heeft zij zich zelf afgevraagd, waar Lens toch al het geld vond om buiten's huis op een zoo breeden voet te leven; want de arme moeder is niet blind en weet wel in welke verkwistzieke wereld haar echtgenoot verkeert.

Indien de beschuldiging waarheid ware!

Daar schiet een heldere lichtstraal door haren geest.

‘Ik zal zelf gaan,’ zegt ze vasteraden.

‘Zie, dat is opperbest. Maar spoedig. Zeg hem, ja, gij weet wat ik u zoo even gezegd heb.’

‘Maar mijn Doris?....’

‘Spoed u, ga heen; ik zal wel eenige uren op kleinen Doris passen.’

‘Zorg dan, als ik u bidden mag ‘

‘Geene aanbeveling meer. Ga, in Gods naam!’

De Jufvrouw zet den hoed op, hangt een rood geruiten shal om, kust haar kind, ijlt naar de deur, keert nogmaals terug om haar jongske te omhelzen, belooft den lieven kleine speelgoed en lekkernij, en zoo min zij er aan denkt, dat de reis van

tamelijk langen adem mocht gezegd worden en zij dien avond niet meer terugkeeren kan, zoo min denkt er Mijnheer Guller aan, dat hij daar een wel moeilijken, een schier onmogelijk te dragen last op zich genomen heeft.

Eerst nu de kleine met wijd opgezette keel een alarmlied begint aan te heffen, en Guller - die toch nooit kindermeid is geweest - er niet in gelukt het huilende kind te sussen, schiet het hem te binnen dat hij zich daar met eene gekke geschiedenis heeft ingelaten.

Hoe Guller ook vleit, streelt en paait, het baat niet, en nu hij, dwaas genoeg! met hooghartig gebieden den meester wil spelen, jankt de kleine nog meer. Hoe luider bij spreekt, hoe grover hij zijne stem maakt, hoe zwarter bij de wenkbrauwen fronst, des te luider schreeuwt het kind.

‘'t Is gek,’ zegt Guller tot zich zelf; ‘de buren zullen nog komen en beweren dat ik dien kleinen duivel den hals wil afsnijden. Indien ik de moeder naijlde?....’

Mijnheer Guller is reeds aan de deur, rukt ze open, ziet de straat in; maar nu huilt kleine Doris zóó hard, dat hij beschaamd is voor de buren en voorbijgangers, en hij haast zich andermaal binnen te gaan en de deur te sluiten. Ook van de moeder is er geen spoor meer te zien.

Guller zet zich op eenen stoel; vlak tegenover hem staat de kleine jongen in den hoek der kamer, met opengesparden mond en tranen zoo groot als regendroppels aan de wimpers, te huilen.

‘Nu, wees maar zoet,’ fleemt Guller; ‘moê zal welhaast terugkomen.’

‘Moê, moê,’ schreeuwt de kleine.

‘Zij zal u veel lekkers en speelgoed meêbrengen.’

‘Moê, moê!’ huilt Doris voort.

‘Domkop, die ik ben!’ roept Guller uit, springt op en slaat zich voor het hoofd. ‘Wat had ik mij ook in die dwaze geschiedenis te steken! Maar ingescheept ben ik, en varen moet ik ook!’

Dat is ten minste verstandig geredeneerd.

‘Zie, als ge zwijgt, krijgt ge mijn schoon horlogie!’ zegt Guller en houdt het gouden horlogie, aan den gouden ketting bengelend, in de hoogte.

Dat flikkerend speelgoed doet Doris bedaren; hij steekt de twee handjes uit om het horlogie te grijpen.

‘Nu, kom dan hier.’

Het kind schudt neen en het alarmlied begint op nieuw.

‘Stijfkop!’ mort Guller en het horlogie nogmaals latende flikkeren, nadert hij den kleine.

Doris bedaart; hij houdt het gouden voorwerp in de beide handjes, lacht door de tranen heen, heft nu de oogen op naar den vreemden heer, slaat ze dan weêr beneden op het uurwerk, en knikt als Mijnheer Guller vraagt, of hij nu zoet zijn zal.

‘Nooit meer doen!’ zegt de arme kleine, met een bedrukt stemmeke en ligt de blauwe, onschuldige, lieve kijkers zoo vriendschappelijk op, dat Mijnheer Guller er door getroffen wordt en het kind op het voorhoofd kust.

De vrede is geteekend.

Terwijl het kind het horlogie in de handjes draait, en herhaalde malen poogt de keten, welke het aan 't knoopsgat vasthoudt, los te maken, zit Mijnheer Henri denkend rond te zien.

Wat is dat hier naar, akelig zelfs! Die halve schemering in die kleine kamer, ten gevolge der aan de straat gesloten vensterluiken, doet hem aan een lijkhuis, aan een graf denken. En 't is hier dat die arme vrouw hare dagen slijt, terwijl haar man in salons, onder veranda's, aan de helder verlichte disch- of speeltafel plaats neemt; terwijl Mijnheer zich verlustigt in den kring van vroolijke vrouwen en heeren!

Dat treft Mijnheer Guller.

Nu hij eenen oogopslag aan de drie wanden der kamer wijdt, merkt hij daar voorwerpen op, welke hij ook in het huis zijner moeder gezien en immer vereerd

heeft, al scheen hij, een paar dagen geleden, tijdens zijne nachtwandeling met Mijnheer Lens, met deze even als de kassier den spot te drijven.

Daar hangt een kruisbeeld; ginds, aan weêrszijden van den spiegel de portretjes van grootvader Trilglas en het jongste kindje; op de schouwlijst ligt een wit koralen paternoster in een kerkboek; een brief van de oudste dochter welke, wonder genoeg! juist in hetzelfde stadje ter kostschool ligt waar de vader van Mijnheer Guller woont.

Nevens de schouw, op den grond, ligt een gebroken houten paard, een pop zonder kop, een schaap met nog drie pooten - kortom, altemaal voorwerpen welke hem zeggen: 'die arme vrouw leeft hier, in die eenzaamheid, voor God, voor de nagedachtenis haars vaders, voor hare kinderen, zwoegend en slavend, terwijl de echtgenoot verloochenend, losbandig en verkwistend in eene wereld omdoolt, welke de zijne niet is of mocht zijn.'

Maar de kleine is het spelen met het horlogie moede; hij dreigt Guller weêr met een alarmlied.

De jongeling troont het jongske op zijne knieën en doet het rijden, terwijl hij de trom of de trompet nabootst, ofwel eene marsch fluit. O, die ongenadige kinderen! Mijnheer Guller hijgt naar zijnen adem, zijne beenen zijn pijnlijk door de vermoeinis aangedaan; maar toch roept de kleine gedurig 'nog, nog!' en als de klerk Doris van de knieën op den grond wil zetten, dreigt hij het zes-en-dertigste couplet van zijn oorverscheurend alarmlied aan te heffen.

Dat laatste doet Guller's zenuwen pijnlijk aan.

Mijnheer Guller begint rond de tafel te loopen.

Neen, dit wil de kleine niet, neen! dansen moet hij.

En vooruit! daar begint Mijnheer Guller al zingende passen te maken, te flikkeren, te springen en te draaien, dat het zweet hem van het voorhoofd lekt.

De kleine lacht en springt meê, en roept gedurig 'nog, nog!'

Maar Guller zakt buiten adem op eenen stoel neêr, en het manneke zet andermaal de keel open en huilt 'moê, moê!'

Wat dwingeland! Wat barbaar van een kind!

Mijnheer Guller paait, streelt, wordt kwaad, dreigt, zet zijne donkerste oogen op, en naarmate hij zich zelf opwindt, schreeuwt ook de kleine harder en onvermoeider.

Geen wonder als de buren onmiddellijk zullen toesnellen en hem vragen of er brand is?

De hemel beware hem voor kinderen! Indien hij zoo'n bengel is geweest als die kleine, verwondert het hem dat zijn vader hem niet vijftig maal daags de ooren van het hoofd trok. Wat hemelsch geduld moet die man gehad hebben! Wat een peilloos ding moet de vaderliefde zijn! Mijnheer Guller begint er iets van te beseffen.....

'Wil kleine Doris nog paardjerijden?' - 'Neen, niet meer rijden.'

'Wil Mijnheer Guller nog dansen?' - 'Neen, dansen niet.'

'Nu, voor den drommel! Wat dan?' - 'Moet de pop in slaap doen,'

'Wat! een jongen die met een pop speelt?'

'In 's hemelsch naam!' Mijnheer Guller neemt de pop zonder kop, en begint te sussen en te zingen. Neen, dat ook niet! en kleine Doris grijpt de pop en werpt ze schreeuwend in den hoek der kamer, waar ze andermaal een been breekt.

'Loop naar de maan!' roept Guller en slaat zich in vertwijfeling voor het hoofd, omdat hij zich zoo dom, zoo moedwillig in dien gekken toestand heeft gebracht.

Wat eischt de kleine daar? Heeft hij het wel verstaan? Wat? Mijnbeer Guller moet in den hoek der kamer op zijn hoofd gaan staan?

Maar dat kind is een kleine plaagduivel.

Komaan, laat ik het maar beproeven, 't Gaat niet. Toch wel, het moet. Nog eens gewaagd. Daar staat Mijnheer Guller met de twee beenen te molenwieken; maar die positie is niet lang uit te houden. O, vaderliefde, wat moet ge groot, oneindig groot zijn!

Doris heeft honger. Honger? Drommels, aan die moeilijkheid, welke zich onvermijdelijk moest voordoen, heeft Mijnheer Guller niet gedacht. En de moeder, welke niet terugkomt! Dansen, paardjerijden, springen, des noodig op zijn hoofd wandelen, dat kon Guller wel; maar kok is hij nooit geweest.

Ha! daar in de kas is misschien boter en brood? Gevonden. Nu is de boterham te dik, dan te klein, dan te lang, dan te kort; dan is er te veel, dan te weinig boter op - en de boterham vliegt waar de pop met gebroken kop ligt. Er moet stroop en suiker op; maar drommels! Guller kan toch geen stroop uit de pomp putten.

Eindelijk wordt de boterham opgenomen; het stof heeft hem nu behoorlijk gesuikerd en de kleine jongen, op de knieën van Mijnheer Guller geklonterd, marmert met zijne vette vingers zijn fijn linnen hemd en zomerjas.

Nu steekt hij hem het brood in den mond, om hem te doen happen; dan huilt hij omdat Mijnheer Guller een te groot stuk uit den boterham bijt - want de arme jongen wordt zelf half razend van den honger - of wel, omdat hij de lippen hardnekkig gesloten houdt en niet happen wil.

De boter en de broodkruimels zitten hem in den opkomenden baard, in het hoofdhaar, in den neus.

Mijnheer Guller wenscht alle kinderen, en bijzonder Doris, naar de maan en vergelijkt het zoete en ongestoorde jonkmansleven, met de vaderlijke zorgen en plagerijen. En zoo iets noemt men ‘een zoo lieven jongen!’

Neen, dezen dag zal hij nooit vergeten; want alle wederwaardigheden mogen wij hier niet beschrijven.....

Eindelijk valt het kind in slaap, en de klerk is zoo gelukkig tijdelijk van den last ontslagen te zijn, dat hij er niet aan durft denken, den huilebalk in den grooten leuningstoel neêr te leggen.

Een uur van doodsche rust gaat voorbij.

Mijnheer Guller beult zich het hoofd af, om het middel te vinden het huis te kunnen verlaten, en zich van den verpletterenden vaderlast te ontmaken.

(Wordt vervolgd.)

De kerk der Verrijzenis.

De Kerk van het H. Graf, het eerbiedwaardigste heiligdom der Christenheid, dat jaarlijks door duizenden en duizenden pelgrims met diepen eerbied en heilige aandoening bezocht wordt, is dierbaar aan het hart van den waren volgeling van Hem, die van daar zegevierend opstaande uit den dood, het heiligmakend geloof heeft gegrondvest. Eene schets leveren van hare geschiedenis en de lotgevallen in herinnering brengen, die dit grootsche monument der Verlossing, dat zegeteeken van de geestelijke wedergeboorte der menschen, heeft gehad, zal voorzeker onzen lezers niet onaangenaam wezen.

Al leerde het ons de geschiedenis niet, het gezond verstand zou ons er van overtuigen, dat de eerste Christenen herhaalde malen de plaatsen

bezochten, welke door Jezus' tegenwoordigheid geheiligd waren. Meer echter konden zij niet doen; de verdrukking der Joden belette hen op die plaatsen monumenten te doen verrijzen, zoodat alleen de overlevering er het aandenken van kon bewaren.

Bij de verspreiding der joden door de legers van het heidensche Rome verbeterde de toestand der christenen niet; integendeel zij werden het voorwerp der bloedigste geloofsvervolging en, te gelijk met de gehate joden, in de vlakten van judea dikwerf in groote scharen voor de wilde dieren geworpen. Langen tijd bleef het land een woestijn, waarin de Christenen als ongelukkige zwervelingen ronddoolden; zij wierpen van verre hunne betraande blikken op de H. Stad, waar het kruis was geplant geweest en het goddelijk Lichaam des Heeren had gerust. Maar zij mochten Jerusalem niet binnentreden, want de vijand der christenheid heerschte daar.

Keizer Adrianus deed hun een nieuwen smaad aan; hij herbouwde Jerusalem, gaf zijne nieuwe stad den naam van *Elia Capitolina,* bedreigde de joden met den dood, zoo zij haar durfden binnentreden en gat slechts aan eenige Christenen vrijheid er te wonen, opdat zij zijne heiligschennissen zouden aanschouwen; want het standbeeld van Venus plaatste hij op den Calvarieberg en dat van Jupiter op het graf van Hem, die den dood overwonnen had. Insgelijks verrezen op de meeste andere plaatsen, die den Christenen dierbaar waren, bronzen of zilveren beelden van heidensche afgoden.

Zij bleven er, het Christendom ten spot, tot op den tijd van keizer Constantinus. De heilige moeder van den eersten Christenkeizer, de H. Helena toog, Zoodra haar zoon de macht in handen had naar Palestina, en binnen weinige dagen waren alle afgodsbeelden omvergeworpen. De tempel van Venus werd tot den grond toe afgebroken, waarna men het kruis des Zaligmakers en die der moordenaars opzocht, welke men in den Calvarieberg begraven wist, De H. Macarius, bisschop van Jerusalem, stond de keizerin ter zijde; de kruisen werden niet alleen gevonden, maar ook kwam een wonder aan den dag brengen aan welk kruis de Heiland was gestorven.

Zoodra nu ook het graf des Zaligmakers ontdekt was, werd op bevel der keizerin een aanvang gemaakt met den bouw van een prachtigen tempel, dien zij op de heilige plaats wilde doen verrijzen. Gedurende zes jaren werd er aan gewerkt, en onmetelijk waren de schatten die Helena er aan ten offer bracht.

De oude geschiedschrijvers hebben ons van de kerk der Verrijzenis, zoo heette het monument, de volgende beschrijving nagelaten. Het graf zelf werd met goud en prachtige beeldhouwwerken versierd en omgeven met een rij van schoone zuilen. Alvorens het heiligdom binnen te treden, moest men een groot voorhof doorgaan, en dit was van het graf door een ruim binnenhof, van galerijen omringd en op den oostelijken gevel van den tempel uitloopende, gescheiden. Ieder bewonderde de zuivere harmonie tusschen de deelen van het gebouw en de weergalooze pracht der versierselen. Behalve het graf was de geheele kerk van binnen belegd met de zeldzaamste gekleurde marmeren platen van de grootste verscheidenheid. De muren waren opgetrokken van gehouwen steenen, welke zoo juist op en naast elkander waren gelegd, dat de zuiverheid van den arbeid niet minder de algemeene bewondering wegdroeg dan de kostbaarheid der bouwstoffen. Het gewelf was van gebeeldhouwd en verguld cederhout; aan beide zijden van de kerk bevonden zich boven elkander twee galerijen, wier gewelven eveneens met verguld beeldhouwwerk versierd waren. Wanneer men door het hoofdportaal binnentrad, zag men voor zich het heiligdom omringd door de kolonnade, waarvan wij boven spraken, en wier twaalf zuilen de beelden der Apostelen droegen, De kapiteelen waren met zilveren schilden versierd.

Aan de andere zijde van het onmetelijke gebouw had men eveneens een door galerijen omringd voorhof, en wierp men van hier een blik in de kerk, door den glans van duizend kostbaarheden heên, dan genoot men een vergezicht, dat in verrukking bracht maar tevens tot godsvrucht stemde.

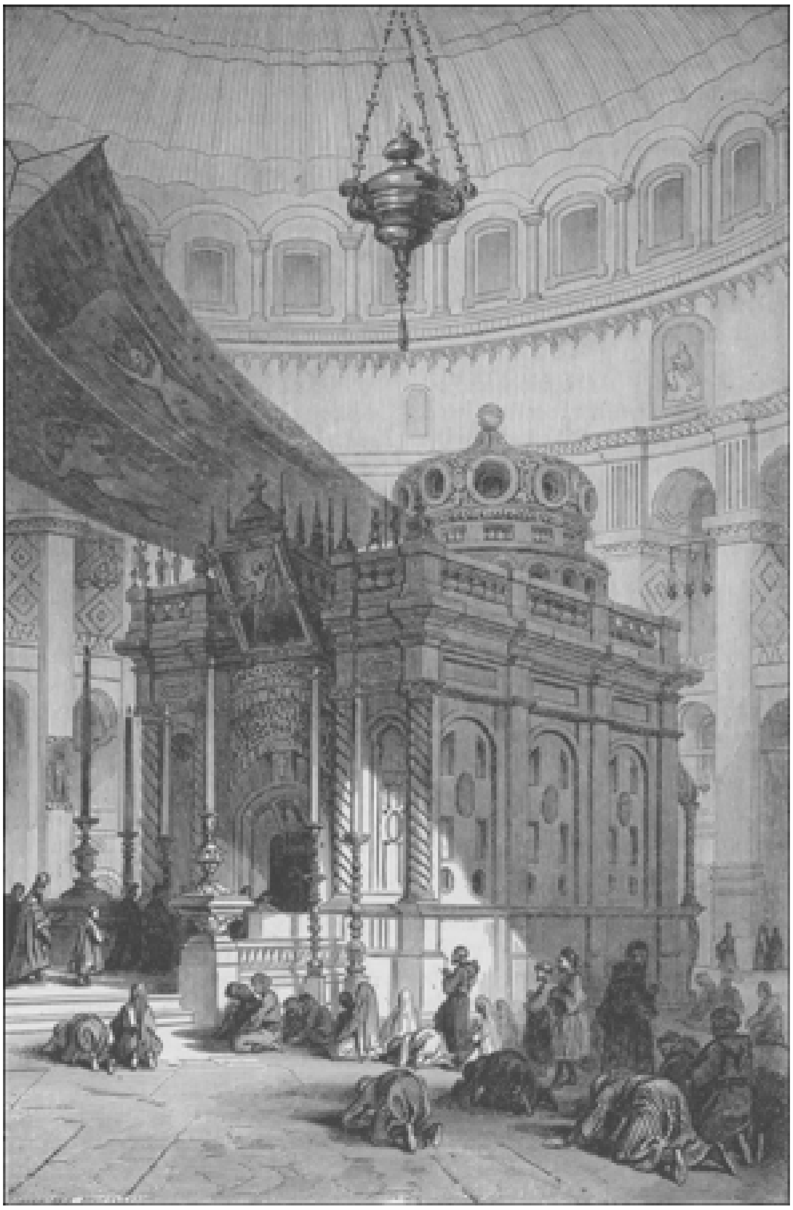

HET INWENDIGE VAN DE KERK DER VERRIJZENIS.

De heerlijke tempel scheen nieuw leven in Jerusalem te brengen; van alle kanten begon men het puin weg te nemen, nieuwe huizen en paleizen te bouwen, en het door keizer Adrianus gebouwde gedeelte der stad te verfraaien. Dat schouwspel trof Eusebius zoodanig, dat hij niet aarzelde het toenmalige Jerusalem het *nieuwe Sion* te noemen, waarvan de profeeten gesproken hadden.

De kerk der Verrijzenis behield schier ongeschonden haren luister tot in het jaar 1009; wel had zij nu en dan geleden van de vijanden des Christendoms, zooals van Chosroës, koning van Perzië, en anderen, doch de godsvrucht der geloovigen had ras de schade hersteld, de heiligschennissen uitgewischt. Toen evenwel de Turken de overhand verkregen op de Sarraceenen, was het vernielingsvonnis over de kerk van de H. Helena uitgesproken; het heerlijke gebouw, dat zes eeuwen niet moede waren geworden te verfraaien, werd van zijn luister beroofd en daarna door de

ongeloovigen half in puin geworpen. De moeder van een der Kalifen, uit een Christenstam gesproten, had medelijden met de smart der Christenen, en ondersteunde hen in hunne pogingen om de kerk weder zooveel mogelijk te herstellen. In weerwil hiervan ging er toch een kreet van afgrijzen op in Europa, toen men vernam welke hoon aan de heiligste kerk der aarde was aangedaan, en de kruisvaarders snelden op de stem van Petrus den Kluizenaar naar Palestina, om haar uit de handen der ongeloovigen te verlossen. Na menigen tegenspoed drong Godfried van Bouillon met zijne helden op den 15 Juli 1099 Jerusalem binnen, en op nieuw hoorde men de lofzangen der Christenen binnen de nog niet geheel herstelde muren.

In korten tijd had de kerk nu haren vroegeren luister herkregen; vorsten en volken legden in het Heiligdom hunne offeranden neder en droegen met milde giften bij tot hare geheele herstelling en verfraaiing. Uit alle landen van Europa kwamen de kostbaarste geschenken, meestal van goud en zilver, en daaronder een tal van lampen, welke in het H. Graf moesten opgehangen worden. Sommen gelds waren er bijgevoegd voor de olie om de lampen voortdurend te doen branden.

Dit duurde tot het jaar 1187. Toen verdween de luister der kerk voor altijd met den troon der Westersche Christenvorsten. De roofzieke Turken, plunderden de kerk besproeiden haar met rozenwater en richtten haar tot eene mos kee in, op welks dak de halve maan werd geplaatst. Een hartverscheurend geschrei ging uit de ongelukkige Christenen op, toen het kruis van den hoogen koepel afgenomen en het laatste teeken van de glorie der Christenheid verwijderd werd.

Tot heden is de kerk van het H. Graf in het bezit der Turken gebleven; sedert lang echter bezitten de Latijnen en Grieken er een gedeelte van om hunne godsdienstoefeningen te verrichten. Toen zij zagen dat de stroom van pelgrims, die uit Europa naar Azië vloeide, niet door hunne overwinning werd tegengehouden, begrepen de Turken, dat zij, met den tempel voor de Christenen open te stellen, zich zelven aanzienlijke geldsommen konden bezorgen. Zij lieten dus ieder in de Grafkerk toe, die aan hunne bovenmatige eischen wilde voldoen, en toen zij begrepen dat met het houden van godsdienstoefeningen hunne inkomsten zouden toenemen, gaven zij ook daartoe verlof, maar ongelukkig wisten de listige Grieken door middel van goud over de Katholieken de overhand te bekomen; zij maakten zich van een groot deel van den tempel meester en lieten hunne vijanden er slechts een geringe plaats in over.

[Nummer 34]

KLEINE HANDELAARS.

De vink.

Onder al de bekoorlijke zangers die voor en om mij heen fladderen, of van struik tot struik huppelen en springen en zich vroolijk maken, terwijl ik door de schoone velden wandel, is na het roodborstje de vink mijn geliefkoosde vogel. Ik zie hem schier bij elken stap. Hij zit in den fruitboom en in dien des wouds, in den lagen hagedoorn, op den nok van uw huis en vlak bij uwe voeten. Gij kunt hem vinden op de houtmijt en op den mesthoop, op den grooten rijksweg, op het braakland, op de weide en bij den zoom der beek. Zoo zijn kleine dieverijen op bedden van salade of vroege radijzen u bekommeren, omdat gij wellicht denkt daardoor bij uw ontbijt een lekker frisch beetje minder te krijgen, herinner u dan eens, hoevele duizenden zaadkorreltjes hij verteert, die anders door den wind over uwe geurigste en keurigste bloem- en vruchtbedden zouden worden uitgestrooid en daar zeker tot uw nadeel en spijt zouden ontkiemen. En dan de voortdurende diensten die hij u bewijst bij de schuurdeur, waar hij gedurende den winter zijn voedsel vindt dat voornamelijk bestaat in de nuttelooze en schadelijke zaden, die u tal van kommer zouden berokkenen, bleven zij in 't stroo liggen om in de naderende lente naar 't veld te worden gebracht.

Het nest van 't vinkje is een waar juweeltje, een klein ideaal van volmaaktheid. Hij bouwt het op zeer sierlijke en kunstige wijze, en bezigt mos, grasspiertjes, paardenhaar, wol en veêren om het saâm te stellen. Ook bedient hij zich van 't fijn gesponnen spinneweb om de buitenzijde met korstmos te omkleeden.

Verleden jaar sloeg ik aandachtig een vink gade, die in een perenboom aan den kant van een vijver zijn nest bouwde; hij vloog naar een oud stuk muur, nam er een web, bracht het naar zijn nest en doorweefde er het lichen der buitenzijde mede. Vier of vijf eitjes is 't gewone getal dat gij tegen het einde van April in een vinkennest vindt, soms slechts drie.

Appel-, peren- en lindeboomen, de haagdoorn, de meesten der immergroene boompjes, de jonge scheutjes aan de stammen der woudboomen, de kamperfoelie, de steekpalm, de wilde rozelaar en soms de braamstruik zijn de plaatsen waar deze vogel liefst nestelt.

Hoewel de vink geen zangvogel van den eersten rang is, ligt er voor mij althans iets bijzonder aangenaams, iets opwekkends in zijn helderklinkenden slag. Wellicht is het een zeker verband van ideeën dat de waarde zijner melodie voor mij verhoogt. Immers wanneer ik de eerste tonen van den vink hoor, weet ik dat de winter op 't punt is ons te verlaten, en dat de zonneschijn en het schoone weder niet ver meer verwijderd zijn. Zijn gezang zegt mij, dat ik na een korte wijle de spreeuwen op de omliggende daken en in de boomen, die ons huis omgeven, in jolige en dartele stemming zal zien klapwieken, terwijl zij 's morgens en 's avonds in luidruchtig getierelier op alle mogelijke wijzen hun gemoed lucht geven. Dan zie ik rondom mij een blijde jeugd hare luidruchtige spelen in de schoone lentezon hervatten, welke zij in den droeven wintertijd moest staken, en zelf gevoel ik mij vroolijk en opgeruimd. Wanneer ik weêr voor 't eerst den slag van den vink hoor, weet ik dat wij na eenige dagen het gekir der ringelduif zullen hooren, en haar in de lucht zien rijzen, tuimelen en dalen, terwijl zij van 't eene boschje naar 't andere vliegt; dat wij deze fraaie duif, zoo schuw en omzichtig in den wintertijd, tot op een afstand van eenige schreden zullen kunnen naderen, terwijl zij zich voedt met het jeugdig groen, dat in de laan opschiet.

De vink zingt of, om juister te spreken, slaat nooit in de vlucht maar hij kweelt en schatert onophoudelijk wanneer hij op boomen of huizen zit, van 't begin van Februari tot de tweede week in Juli. Daarna, wanneer hij zich in de vrije natuur bevindt, houdt zijn gezang ten eenemaal op. De lijster, den leeuwerik, 't roodborstje en den winterkoning zult gij van tijd tot tijd gedurende de droeve wintermaanden hooren, maar nooit zal de vink u op een enkelen welluidenden toon vergasten. Zijn zanglust is verdwenen, zijn zangorgaan schijnt voor een langen tijd verlamd te zijn. 't Eenige wat er van zijn stem overblijft, die onlangs nog zoo opgewekt, zoo dartel, soms zoo begeesterd was, is de schelle, eentonige roep die dan vooral hard en herhaaldelijk weerklinkt, wanneer kat, wezel, uil of sperwer in zijne nabijheid op avontuur uit zijn.

De vink is eigenlijk een trekvogel; velen echter blijven bij ons gedurende het gure jaargetijde. Men zegt dat de vrouwtjes tegen den winter de mannetjes verlaten en zich naar ver verwijderde landen begeven.

Ik ben niet in staat geweest mij te vergewissen dat zulk een weinig galante scheiding ook hier te lande plaats greep, immer toch heb ik opgemerkt dat, wanneer sneeuw en ijs de velden overdekken, de heeren vinken even talrijk als de dames in 't gezelschap vertegenwoordigd waren.

Niet zelden wordt de vroolijke vink, de heftige insecten-jager, een handelsartikel. Te overbekend zijn de vinkenbanen en geen liefhebber is onkundig van de hooge waarde van den lokvink, die ten koste van zijn vrijheid en helle oogjes, zijn broeders en zusters in de verderfelijke strikken lokt. Moest ik hier den zedenmeester spelen, dan zou ik wijzen op menigen jongeling, die slaaf van booze gewoonten, zijn oogen door schuldige driften omnevelt, en de hem geschonken natuur en geestesgaven misbruikt, om broeders en zusters in netten te verstrikken, waar zij èn de ware vrijheid èn 't hoogste zieleleven verliezen. Werpen wij liever een blik op nevensgaande liefelijke gravure, waar de kunstenaar ons toont, dat vaak ook de vink in de wereld der kleinen een handelsartikel, een voorwerp van weelde wordt. Aanschouwt er dien jongen. Hij dreef de kudde zijner ouders door 't bosch, en zag in 't voorbijgaan van een hutje hoe er twee broertjes met hun zusje zich verlustigden in 't beschouwen van een vinkennest.

Vier of vijf nauwelijks gevederde jongen blikken en tjilpen hun toe. Met een heeft hij zijn pet met schoone vruchten gevuld en ijlt naar den jeugdigen vinkenjager. De vooruitgeschoven vruchten, gij ziet het, vermogen geen indruk te maken op de rijke bezitters.

Maar 't blinkend geldstuk, o dat is wat anders. Ziet gij de oogen van dien knaap daar op de ton, hoe zij het geldstuk begluren. Het nest is hem dierbaar, maar blinkend geld, hij heeft het zoo zelden. 't Is dan ook niet raadselachtig, wat zijn broeder, die hem de schouders omvat, in zijn oor fluistert. Dat tevreden gelaat zegt het genoeg. Hun kleiner zusje echter schijnt de betoovering van 't geld niet te gevoelen. Haar lust het die lieve diertjes te bekijken, dat nest boeit hare ziel.

P.M ....

Een woord aan den lezer.

Het bloedige pleit is beslist; het woord des franschen volksdichters: ‘van af de grenzen van dit land is schier geen koornaar bloedvrij’, 't is in al zijne vreeselijkheid op Frankrijk in toepassing gebracht; lange dagen en bange nachten, als op het ambulance-bed uitgestrekt, heeft Frankrijk met koortsachtig oog en brandende wang

het einde zijner crisis verbeid, uit al de poriën stroomde het bloed van 't arme land. Maar ook de overwinnaar zal, zoo lang er menschelijkheid bestaat, nimmer de wonden vergeten, welke deze ‘glorierijke maar bloedige oorlog’ aan 't zegevierend Germanië geslagen heeft. Voor Frankrijk en Duitschland beide, was 't als balsem het hemelsche woord der engelen: ‘pax vobiscum! vrede zij met u!’

In duizenden harten heeft dit woord de bronwel der vreugde doen vloeien. Hier ijlt een dapper krijger verheugd huiswaarts, om gade en kroost aan 't hart te drukken en den zegen zijns grijzen vaders te ontvangen. Ginds voert de jongeling zijne verloofde naar 't altaar; in vroolijke reien begroet de lustige jeugd de wederkeerende lentebloesems des vredes of begeeft zich de ijverige landman naar den verlaten akker, om er door noeste werkzaamheid weder den zegen des hemels op te zien schitteren. - Ziedaar eenige der liefelijke tafereelen welke ons 't eerste verschijnen van de zon des vredes aanbiedt.

Met de nevenstaande heerlijke gravure, welke deze eerste uitwerkselen des vredes voorstelt, beginnen wij de voortzetting van de beschrijving der groote krijgsgebeurtenissen, waarmede wij in de vier nommers van het bijvoegsel ‘de Oorlog’ dezen jaargang openden.

‘Moge het ons gegeven zijn,’ zoo besloten wij toenmaals onze beschrijving, ‘datgene later breedvoerig te behandelen, wat wij thans slechts ter loops konden aanduiden en er de heuchelijke tijding te kunnen bijvoegen, dat de werken des vredes in de plaats van de gruwelen des oorlogs zijn getreden!’

Vooral in den laatsten tijd werden wij door een overgroot aantal inteekenaren op de *Belgische Illustratie* aan deze onze belofte herinnerd. Schier onophoudelijk zijn wij aangezocht eene voortzetting van de geïllustreerde beschrijving des oorlogs in ons tijdschrift op te nemen.

Wij waardeeren ten hoogste deze belangstelling van het publiek. Wij achten het als een bewijs te meer van de opgewektheid en deelneming die het medelijdende volk van België bezielt voor de groote belangen der menschheid.

Reusachtige krijgsgebeurtenissen, groote feiten toch hebben ten allen tijde de belangstelling en rechtmatige volksgeestdrift opgewekt. Het reusachtige der krijgstochten, de omvang der veroveringen, de kunst van veldslagen te winnen, de luister der zegepralen, de verdienste van overwonnen zwarigheden en onderdrukte gevaren, de slopende propaganda der verwoesting, de wonderdadige werking der goddelijke Voorzienigheid, de lotswisselingen van volken en individuën - dat alles voorzeker kan niet met onverschilligheid door edele harten worden voorbijgegaan. Zij voelen zich van den eenen kant gedrongen de gewelddadigheden der veroveraars onzer eeuw te verafschuwen, gelijk zij die leerden verfoeien in een Attila of in den dolzinnigen overwinnaar van Darius, die eens Azië in de asch legde. Doch tevens doet de geschiedenis hen bewonderend het oog ten hemel verheffen en de Voorzienigheid aanbidden, die uit den donkersten chaos der verwoesting het lichtspoor ee*n*er eeuw van Pericles of Augustus, uit de vreeselijkste woelin-

gen den vrede en heerschappij van den godsdienst der liefde deed geboren worden.

Aan het rechtmatig verlangen onzer lezers, om eene voortzetting van de beschrijving der oorlogsgebeurtenissen in onze kolommen op te nemen, willen wij derhalve trachten te voldoen. Verschillende voorstellingen dier bloedige tafereelen zullen ons deze taak vergemakkelijken, terwijl wij tevens door een chronologisch overzicht der voornaamste feiten onze lezers hopen in staat te stellen om zich van 't ontstaan en den voortgang des oorlogs een juist denkbeeld te vormen.

Chronologisch overzicht van den Fransch-Pruisischen oorlog.
Juli.

4. De zaakgelastigde van Frankrijk te Berlijn geeft aan het pruisische ministerie van Buitenlandsche Zaken de hevige sensatie te kennen, welke de aanneming der canditatuur voor den troon van Spanje door prins Leopold von Hohenzollern te Parijs heeft verwekt. De secretaris van Staat antwoordt, dat deze zaak het pruisisch gouvernement niet aangaat, en hij niet bevoegd is verdere inlichtingen hieromtrent mede te deelen. - Bespreking van hetzelfde onderwerp te Parijs tusschen den baron Werther, gezant van den Noord-Duitschen Bond, en den franschen minister van Buitenlandsche Zaken, den hertog van Gramont.
5. De duitsche gezant vertrekt naar Ems, om koning Wilhelm over deze zaak te onderhouden. - Interpellatie van den afgevaardigde Cochery in 't Wetgevend Lichaam betrekkelijk de spaansche troonsopvolging.
6. De hertog van Gramont, antwoordende op de interpellatie van Cochery, verklaart, dat het waar is, dat de maarschalk Prim aan prins Leopold von Hohenzollern de kroon van Spanje aangeboden en dat de laatste die ook aangenomen heeft. Hij voegt er bij, dat het spaansche volk zelf nog niets heeft beslist, dat de onderhandelingen voor Frankrijk geheim zijn gehouden, doch dat het fransche volk niet kan toestaan aan een vreemde mogendheid, om een zijner vorsten op den troon van Karel V te plaatsen en aldus het evenwicht van Europa in gevaar te brengen. Hij vertrouwt op het gezond verstand der duitsche natie en de vriendschappelijke betrekkingen van Spanje. Indien men zich hierin mocht bedriegen, zal het fransch gouvernement zonder aarzeling en zonder zwakheid zijn plicht weten te vervullen, sterk als het zich gevoelt door den steun der afgevaardigden en dien des volks. Levendige toejuichingen onderbreken meermalen de woorden des ministers. Verschillende leden echter der linkerzijde, als Garnier-Pagès, Crémieux, Ernest Picard, Glais-Bizoin en Emmanuel Arago protesteeren tegen dit antwoord van 't gouvernement en noemen het eene onvoorzichtige oorlogsverklaring.
9. De gezant van Frankrijk bij den Noord-Duitschen Bond Benedetti bezoekt te Ems den koning van Pruisen en verlangt dat deze aan prins Leopold de aanneming der kroon van Spanje zal verbieden. Koning Wilhelm geeft hierop een weigerend antwoord.
11. Benedetti herhaalt nogmaals bij den koning van Pruisen hetzelfde verzoek. Deze weigert andermaal.
12. Prins Leopold van Hohenzollern doet afstand van de trooncandidatuur. - De hertog van Gramont eischt in een onderhoud met den gezant van den

Noord-Duitschen Bond, dat koning Wilhelm zich schriftelijk bij den keizer verontschuldige en de door prins Leopold gedane verklaring bekrachtige. Te vergeefs.

13. Benedetti herhaalt hetzelfde verzoek bij den koning van Pruisen op diens wandeling te Ems. De koning geeft eene formeele weigering en laat den gezant antwoorden, dat deze zaak afgedaan is en hij hem hierover niet verder wenscht te spreken.
15. De minister Ollivier zegt in 't Wetgevend Lichaam, dat de koning van Pruisen bekend heeft den prins Leopold gemachtigd te hebben tot het aannemen der kroon van Spanje, doch dat hij voorgeeft hierin als hoofd der familie Hohenzollern en niet als souverein gehandeld te hebben, dat verder koning Wilhelm, ofschoon prins Leopold van de spaansche troon-candidatuur afstand deed, evenwel weigert om den prins voor de toekomst het aannemen dezer candidatuur te verbieden. Wijders maakt de minister van de beleediging gewag, den franschen gezant Benedetti aangedaan en van de krijgstoerustingen, welke in Pruisen plaats hebben. 't Is daarom, dat in Frankrijk de reserve onder de wapenen is geroepen en het ministerie van Oorlog vijftig millioen francs vraagt. Er ontstaat eene hevige oppositie van verschillen de leden der linkerzijde, als Picard, Girault, Jules Simon, Glais-Bizoin, Arago, Gambetta, Jules Favre, Pelletan en Thiers, die vooral de ontijdigheid van een oorlog met Duitschland bespreken. De meerderheid der vergadering juicht echter de oorlogzuchtige verklaringen en handelwijze der regeering toe.
16. De troepen van 't kamp van Châlons en van eenige garnizoensplaatsen, te zamen ongeveer honderd duizend man sterk, worden in allen haast naar de duitsche grenzen gevoerd; - de koning van Pruisen vertrekt van Ems naar Berlijn, waar hij met buitengewone geestdrift door het volk wordt begroet.
16. Mobilisatie der legers van den Noord-Duitschen Bond en van het beiersche en badensche leger. - Pruisische troepen uit de grensvestingen rukken naar de grenzen om de Franschen omtrent den toestand van 't eigenlijke duitsche leger te misleiden.

(Wordt vervolgd.)

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

Eindelijk wordt de kleine andermaal wakker; hij wrijft zich met de twee dikke, malsche handjes in de oogen en is blijkbaar slecht geluimd.

Bij het eerste woord dat Mijnheer Guller spreekt, laat het manneke grijnend ‘nee... e... e... e’ hooren en zet de keel wagewijd open.

Guller is wanhopig, en, ten einde geduld, zet hij den kleine op den grond en dreigt, in eene theatrale houding, hem aan zijn lot over te laten. Er wordt op dit oogenblik gebeld.

Gered, gered! denkt Mijnheer Guller. Laat zijn wat het wil: laat er tien policie-agenten, met den procureur des konings aan het hoofd, de deur binnenstormen; laat ze hem grijpen, binden en onmiddellijk recht over hem doen in den deurstijl - 't is hem wel! Liever dàt, dan nog langer door dien kleinen beul gemarteld te worden.

Mijnheer Guller snelt naar de deur, en opent ze.

Daar stormt eene vrouw, eene hem onbekende vrouw binnen.

‘Waar is mijne nicht, mijne nicht Lens?’ gilt zij met gesmoorde stem en ziet Guller half verwilderd in de oogen.

‘Zijt gij de nicht van Jufvrouw Lens?’ vraagt de jongen.

‘Waar is zij, waar is zij?’

‘Ik zal haar gaan roepen!’ zegt Guller, grijpt zijn hoed, vliegt de deur uit en ijlt de straat op, alsof hem een spook op de hielen gezeten had.

Wel is waar hoort hij in de verte achter zich nog roepen: ‘dief, ‘dief!’ maar hoe gevoelig ook op het punt van eer, wendt Mijnheer Guller het hoofd niet om.

Liever aangehouden en tijdelijk geschandvlekt worden, denkt hij, dan wel naar die galei terugkeeren.

Mijnheer Guller bereikt ongedeerd den hoek der straat.

Nu hij weêr eenigermate tot zich zelven komt, denkt hij andermaal aan den toestand der arme vrouw en der kinderen van den kassier.

Rust heeft hij niet; hij gaat naar huis; dan naar het kantoor, waar een paar vertrouwde bedienden, met den schrik op het aangezicht, rondloopen; waar bestuursleden der Bank met bekommerde wezenstrekken gaan en komen zonder iets te doen; waar deze fluisteren, gene de schouders optrekken, anderen de beschuldigende cijfers lorgneeren, nog anderen, woedend, een verdubbeld getal policie-agenten eischen.

‘Erg!’ zegt men hier, terwijl de onderlip zwaarmoedig afhangt.

‘Verschrikkelijk!’ zegt men ginder.

‘De duizenden stapelen zich op, als de vlokken sneeuw in den winter!’ zegt een ander.

‘Dom wie het niet zag!’ beschuldigt men hier. ‘Die kerel’ - gisteren zou men nog met allen eerbied en ontzag ‘Mijnheer’ gezegd hebben - ‘die kerel maakte al te grove verteringen.’

‘Dat ging naar partijen, dat was lid hier, en lid daar; dat smulde en teerde tot laat in den nacht; dat hield er....’ en de spreker noemde die fraaiigheid wat zachter.

‘Ja, zoo iets hoort er bij. Dat gaat bij zoo'n klanten hand aan hand’

‘Dat had een deftig burger kunnen zijn, en dat trapt zoo baldadig alle eer en fatsoen onder de voeten!’

‘Daarbij Lens was een speler.... Kom, dat weet iedereen! Geen nacht of hij speelde grof in de sociëteit.... of elders.’

‘Ja, 't was een gemeene kerel. Jammer! hij heeft eene zoo recht brave vrouw, en daarbij nog een diep ongelukkig kind!’

‘Hoe, was Lens getrouwd?’

‘Wel zeker, wist ge dat nog niet? Lens trouwde met de dochter van den ouden Trilglas, uit het *gouden Schaap,* een die er warm in zat; maar Lens wist het schaap wel te scheren.....’

‘Nu, 't zal een geweldige slag zijn, als het in 't publiek geweten wordt. Wat zal Mevrouw Drozer-van Filtz den neus optrekken, als zij weet dat haar cavalier zoo'n sprong heeft gemaakt!’

‘Och, die Drozer's beteekenen ook al niet veel. Windmakerij! anders niet.’

‘Met dit al zal zij het genoegen hebben als getuige te compareeren voor de rechtbank....’

‘Aie! aie! aie!’

‘En dan wat rol speelde Lens in de verkiezingen!’

‘Susst, dat juist heeft de zekere hooge personen zoo blind gemaakt als de mollen.’

‘Waar is hij heen?’

‘Dat weet de hemel! Men gaat het *gouden Schaap* doorsnuffelen.’

‘Och, de knaap zit reeds, met de zakken goed gevuld, te Londen, in het *refugium peccatorum.’*

‘En dat duurt nu reeds zooveel jaren, en geen dier groote heeren heeft er iets van gezien!’

‘Ja, maar Lens was slim.....’

‘En wat hem hielp, de groote heeren zijn blind en dikwijls.....’

‘En dikwijls dom....’

‘Hoeveel beloopt het te kort?’

TERUGKOMST VAN DEN GEVLEUGELDEN BODE.

DE VREDE.

‘Hier zegt men 80, ginds 100, daar 150,000 francs.’

‘Stil.... daar zijn de heeren van het gerecht!’

En drie of vier statige, deftige, zwarte en gebrilde heeren treden de Bank binnen, en de zware deur met ijzeren grendels, kettingen en sloten valt achter hen toe. Och, nu moet men de deur zoo secuur niet meer sluiten!

Mijnheer Guller heeft alles gehoord, alles gezien, maar geen woord gezegd. Al wat men uitschreeuwt of fluistert, is waar en niemand weet het beter dan de arme jongen, dien Mijnheer Lens als zijn kweekeling beschouwde, getuige de nacht in ons eerste hoofdstuk beschreven.

Toen heeft Guller soms gehuiverd over de oneerlijke, cynieke en eigenbaatzuchtige taal van den kassier; toen heeft deze zich, min of meer opgewekt door den champagne, voorgedaan zooals hij wezenlijk was; toen legde die man inderdaad onbewimpeld zijne denk-, zijne handelwijze bloot - en ziedaar nu, beste Guller, dat alles in toepassing gebracht. Eerlijk duurt het langst! Dat hoort Mijnheer Guller in zijn gemoed weêrklinken, tot zelfs 's nachts.

't Is of hij den ganschen nacht in den grooten toren staat, en boven hem het zware, eentonige, maar duidelijk afgeteekende tikken van het groote uurwerk hoort en dat onverbiddelijk altijd hetzelfde zegt; dat nooit sneller of langzamer gaat, dat geen zijsprongen duldt; dat men stil houden kan, ja, maar door de hand van een kind bewogen, weêr onverbiddelijk tikt op elke sylbe: eerlijk - duurt - het - langst.

IV.
De duivel te spa.

Spa, dat woordje speelt in het schoone seizoen, eene groote rol in een overgroot - al te groot getal familiën: het is de nachtmerrie der mannen, de onverpoosde verzuchting der vrouwen.

Wie in het schoone jaargetij Spa niet heeft bezocht, is buiten de mode, zooals een jas of hoed van het vorige jaar, die niet meer meêtellen in eene fatsoenlijke garde-robe.

En die zucht van velen is begrijpelijk.

Het ligt recht dichterlijk, dat wereldberoemde Spa, in het diep der vallei; de hellingen der hooge heuvels zijn als met een tapijt van groen loof behangen, tusschen welk hier en daar rotsblokken, als onmeetlijke reuzenkoppen, uitpiepen; beneden groepeeren zich de huizen en gebouwen; schitteren, in wonderlijke mengeling en in de morgenzon, witte muren, blauwe daken, bloemtuinen, gedenkteekens, bedauwde boomtoppen - een overgroot palet met alle kleuren, met zilver en goud bemorst, en daar beneden in het groene dal neêrgelegd.

Voor eeuwen, wel vier of vijf, moet deze vallei inderdaad eene kalme, rustige, schier godsdienstige plaats zijn geweest.

Ik spreek van die tijden, toen op de helling der heuvels nog slechts hier en daar eene hut lag, wier aanwezigheid verraden werd door den fijnen, blauwen rook, die uit den schoorsteen opkronkelde; toen, ginds in de groote weide, die de Pouhon-fontein omringt, het smidsvuur van Colin van Breda bijgenaamd le Loup (de wolf) ons tegenglom, en wij duidelijk den hamer op zijn aambeeld hoorden klinken (1327).

Het Pouhon-water had hem de gezondheid gegeven, en hij maakte nu ook van de vallei zijn nieuw vaderland; hij kon in waarheid zijne tenten in geen schooner aardsch paradijs opslaan.

Vrede onder de prachtige olmen en eiken; vrede op de hoogten, waar de koele berglucht waait; vrede in die frissche weide, waar het gezegende bronwater opborrelt.

Daar heerschten geen oorlog, geen bloedig dobbelspel om kroon en staf, geene booze driften, geen haat, geen valsche eer-, geen lage hebzucht; er steeg uit die rijk geëmailleerde vlakte, een walm van liefde en geluk op; - kortom, het hart van den mensch moest daar zuiver zijn als de kristallijnen Weay-beek, als de geur der bloemen en het lied der vogelen.

Zoo pastoraal rijst de vallei weêr voor mijn oog op.

Op het oogenblik, waarin ik mij verplaats, moet de gloed der ondergaande zon de heuvel- en hooge boomtoppen bestraald en lange slagschaduwen door de vallei geworpen hebben, terwijl aan den tegenovergestelden kant, aan den licht blauwen hemel, het zilver der maan opdaagde.

Ik wil nog, op dat oogenblik, het Angelus doen tinken en den smid Colin Leloup eene poos den hamer doen neêrleggen, op den dorpel zijner smids verschijnen, de handen vouwen en bidden.

Op dien avond moet Satan, ginds op de hoogte, neêrgestreken zijn; zijne lange en spitse vleêrmuisvleugelen allengs inplooiend, de kin in de beenderige vingers en de elleboog op de knie latende rusten, moet hij zijn oog over die vallei hebben laten waren, welke hem aan de heilige onschuld van het Paradijs deed denken.

'Die rust moet verstoord worden,' heeft hij gewis gezegd, en altijd met de kin in de palm der hand leunend, bouwde hij zijn plan en tooverde, in zijne booze verbeelding, in het midden dier reine natuur, eene wezenlijke hel.

Dat plan blies hij huichelend den mensch in.

Spa was weldra niet alleen meer het *rendez-vous* der zieken, die er aan de bronnen de verloren gezondheid kwamen terugvragen maar het werd dat der gezonden, die zich niet meer verlustigden in de prachtige natuur, in het lommerrijke bosch, in de bloemrijke vlakte, in de frissche berglucht.

Zij eischten uitspanningen van allen aard, en terwijl de zieken er zich gezond maakten, maakten de gezonden zich daar ziek - ziek aan het hart, ziek in het hoofd, ziek in de beurs.

De mensch bedierf de natuur.

Daar lag welhaast eene kleine stad met kunstmatige schoonheden, met dans-, speel- en theaterzaal, met al de wulpsche genoegens welke de ledigheid, de vadsigheid en de rijkdom kunnen uitdenken.

Daar wandelden, reden, renden, dansten, speelden, feestten de grooten der aarden, vorsten en vorstinnen, goeden en boozen: Peter de Groote, Joseph II, Gustaaf III, Alexander van Farnese, Albert en Isabella, Christina van Zweden, - en later gansch een trits dergelijken.

Daar vertoonde zich eene mengeling van geleerden en philosophen, kunstenaars en dichters, spotters, loochenaars en droomers: Volney, Raynal, Alfieri, Justus-Lipsius en honderden anderen.

Oude *precieuses,* geblankette hertoginnen, coquette markiezinnen, galante ridders - echte en valsche - knorrende mylords, statige Russen, lichtzinnige Franschen, stijve Hollanders - en met deze en onder deze: avonturiers, kwakzalvers, parodisten der hooge wereld, schurken, dieven, ontsnapten aan de galeien, lichtekooien en wat dies meer.

De goeden waren er noodig, om het kwaad te verbloemen en des te aanlokkelijker te maken.

Ja gewis, als Satan nogmaals des avonds, op de hoogten kwam rusten, moest hij tevreden zijn over de herschepping.

Overigens, ik ben er zeker van, hij is nog altijd daar, onder verschillende vormen; hij neemt nog immer zelf de *honneurs* der nieuwe residentie waar.

Op de wandeling is hij niet zelden de indringende en vleiende *causeur;* in de speelzaal is hij de *croupier* aan de *roulette* en het *trente - et - quarante*[1]; 't is hij die den dobbelsteen in het draaibord knipt en de kaarten omslaat, zooals hij voor jaren de *biribi,* de *creps* en *pharaon*[2] voorzat.

In de danszaal was hij en is hij nog de aanleider van den wals of de polka; in de schouwburgzaal de regisseur; in het concert is hij het, die den maatstok in de hand neemt; in de *panier*[3] houdt hij meestal de teugels van den *escalin*[4]; in de braspartijen der jongeren, is hij de schenker en geeft den toon van het cynisme.

Satan deed dat rijke volkje van voorheen lustig teren, smeren, dansen, tuischen, twisten, duelleeren om de eer eener hertogin *de contrebande;* hij hield er zoodanig huis, dat de zieken een vreedzamer oord opzochten, en men wel degelijk gezond moest zijn om te Spa te gaan verblijven.

De fonteinen van Pouhon, Geronstère, Tonnelet en Sauvenière bestonden nog slechts voor memorie, en werden als eerbiedwaardige oudheden in eere gehouden.

De *bobelins*[5] van voor een eeuw, dronken reeds punch, claret en champagne *moussu;* de *bobelins* van tegenwoordig, wat grover van smaak en ook wat spaarzamer geworden, drinken jenever, bittertjes, faro en cognac.

Er is een nieuwe helper opgedaagd: Satan heeft den spoorweg benuttigd.

Hij heeft den toevloed der personen grooter, doch de hoedanigheid, in den zin van maatschappelijken stand, minder gemaakt.

De vorsten zijn eigenlijk verdwenen; de burgerij heeft grootendeels, gelijk overal, de plaats der grooten ingenomen, en Satan, gepatenteerd door het gouvernement, bestuurt met ijver zijne hel, en lacht en schatert het uit, omdat er zich nog altijd zoo velen in zijn fluweelen strop laten vangen.

In 1872, zoo denkt men, zal zijn vinger, die honderd en negen jaren lang den dobbelsteen knipte of de kaarten omsloeg, verstijven; maar de schurk zal wel andere aantrekkelijke vermaken uitvinden, om zijn domein te handhaven - echter geene zooals de *roulette.*

Spa zal, na dat tijdstip, niettemin veel in eerlijkheid en zedelijkheid winnen.

Nu hoort men er nog het gerinkel van 't goud, het eentonige *faites le jeu, messieurs - rien ne va plus,* en rrrrrr loopt de dobbelsteen in het rond, opgevolgd door het wegrakelen van het ingezette, het bliksemsnel toetellen van het gewonnene, of het opstapelen, door den *croupier,* van de goud- en zilverstukken - des Zondags, het zweet en bloed van weduwe en wees, het werkloon van den werkman.

En Satan lacht schaterend met de lastertaal des spelers, met het geween des ongelukkigen, als deze, door een pistoolschot, zijne hersens langs het groen van het kreupelhout doet spatten; als de geruïneerde vloekend Spa ontvlucht, en ellende en kommer in zijnen huiskring terugbrengt; als hij honderden lage driften, door spel en

(1) De spelen van den tegenwoordigen tijd.
(2) De spelen van vroeger.
(3) De rijtuigen, mandenwagentjes.
(4) Naam, dien men vroeger aan de kleine paarden gaf.
(5) De badgasten werden voorheen zoo genoemd.

drank en vadsigheid ontstaan, in de harten heeft opgewekt; - hij lacht om al de spottende

ontgoocheling, die, na een min of meer korten droom van geluk, de meeste spelers overvalt.

Spa is en blijft eene plaats, waar men vadsigheid en weelde ademt; waar de pracht en de verachting voor het geld u tot verkwisting aandrijft; waar het avontuurlijke u toelacht en de driften worden opgewekt; waar het denkbeeld aan hooger leven vreemd schijnt te zijn.

De romantische vindt er de aan den horizon wegblauwende bergen, de lommerrijke dreven, de verrassende wandelingen, de ruischende watervallen, fonteinen, tochten door een heerlijk landschap. De hebzuchtige, het opgestapeld goud. De eerzuchtige, gemakkelijke kennismaking. De materialist al wat de verfijning uitdenkt. De coquetterie een ruimen voorraad van genoegens.

Kortom, een mensch van conditie moet dus naar Spa, of zooals ik zeide, hij wordt als buiten de mode gerekend.

En zoo denkt er Mevrouw Drozer-van Filtz over, nu zij, na reeds tweemaal van toilette veranderd, na het badgesticht en de *promenade de sept heures* bezocht te hebben, in gezelschap van Mijnheer Lens, in rijtuig den rid der *sept fontaines* doet.

Mijnheer Drozer volgt nog altijd in de speelzaal de kansen van winst en verlies.

Mijnheer Lens ment het paard, dat eigenlijk geen leidsman noodig heeft, aangezien het den weg reeds zoo dikwijls aflegde, dat het dezen wel blindelings vinden zou.

De beste koetsier is hier degene, die in 't geheel niet koetsiert.

De tuinen, bouw- en weiland, met de spitse populieren en lommerrijke olmen verdwijnen, de heide met haar kreupelhout en witbastige beuken verschijnen, om weêr plaats te maken voor dichter bosschaadjes.

Nog langzaam gaat de opklimming, maar snel daalt, bij den terugkeer, het lichte rijtuig langs den kronkelenden bergweg naar de vallei terug, nadat het paar onder de schaduwrijke eiken en olmen bij de Geronstère en de Sauvenière gewandeld en gerust heeft. Morgen zullen zij daar onder het weelderig geboomte ontbijten.

Prachtig, recht landelijk!

Heerlijk landschap; peilloos diepe horizon boven de wegblauwende hoogten; bont gekleurde vakken bouwland op de hellingen; groene boomtoppen beneden uwen voet, die zich als in eene golvende beweging schijnen uit te spreiden; fantastische lichtspelingen van schaduwen en lichtstralen rechts en links; kleurenmengeling van eiken-, dennen-, acacia- en berkengroen overal.

Mevrouw Drozer heeft schier geen oogen voor dit alles; voor haar is de tocht niets anders dan het pleizier van in *panier* te rijden; Mijnheer Lens denkt aan het lekker diner, dat mijnheer Drozer onder de veranda van het hôtel zal doen opdienen, aan de speelzaal.

De dame, eene ruim dertigjarige coquette, mager als een graat, vinnig in gebaarden, nu eens gemaakt in manieren, dan eens verschrikkelijk familiair; gek in kleeding - kortom, de opgetooide kruidenierster in den vollen zin des woords, - fransch sprekende met een tongval die aan de straat of aan de caserne doet denken - de dame zou echter hier of daar wel eene romantische bespiegeling willen maken, doch Mijnheer is uitgepraat.

Denkt hij wellicht aan den toestand, in welken zijne zaken te Antwerpen verkeeren? Toch niet; hij vermoedt niets van dit alles; zijn geweten is diep, ongelooflijk diep in slaap en, zooals ik u zegde, hij denkt enkel aan een goeden schotel, eene lekkere flesch en daarna aan de speelzaal.

De *panier* rolt snel den slingerenden bergweg af, ijlt andere rijtuigen voorbij, of wordt voorbij gereden en ratelt eindelijk bestoven Spa binnen.

Een paar uren later vinden wij Mijnheer Lens in de *redoute,* met dien koelen blik, met dat effen en strak gelaat van den man, die gewoon is in honderdduizenden te rammelen; als iemand die eigen is met de kansen van het spel.

De winst schijnt hem zoo min te ontroeren als het verlies; hij werpt de goudstukken als onverschillig op de cijfers; hij ziet ze, even onverschillig wegrakelen; hij trekt onverschillig het gewonnen geld tot zich.

Mijnheer Lens is, wat men zegt, een prachtig speler. Welk verschil met zoovele anderen, die rond de tafel gezeten, koortsachtig, bleek, sidderend, met brandend oog, bevende lippen en trillende vingers het spel volgen!

Geruimen tijd lacht de kans hem toe; nu keert zij hem den rug; de stapels goudstukken smelten weg - smelten weg als sneeuw voor de zon.

Daar werpt hij zijn laatsten Napoleon op het groene tapijt.... rrrrr! doet de spottende dobbelsteen.... de *croupier* rakelt het goudstuk binnen, en uiterlijk koel staat Mijnheer Lens op en verwijdert zich uit de groep spelers.

Satan heeft er weêr een arm gemaakt.

Inderdaad, Mijnheer Lens heeft niets meer dan eenige kleine zilverstukjes en eenige nickels: hij heeft vijf duizend francs verspeeld.

Waarom wil de fortuin hem ook niet toelachen?

Zijn oog zoekt Mevrouw Drozer; zij zit aan de tafel van *trente-etquarante* en speelt met een koortsachtig ongeduld.

Gewis, dat is dezelfde vrouw niet van zoo even; haar gelaat schijnt nu nog magerder en spitser, haar oog brandt en er ligt eene lijkkleur over haar wezen verspreid.

Mijnheer Lens buigt zich over haren stoel en fluistert haar iets in het oor. Mevrouw aarzelt, maar eenige goudstukken van haren stapel nemende, steekt zij hem deze min of meer bedekt toe.

De kassier staat een oogenblik beweegloos het spel na te zien; nu strekt hij den arm uit en waagt andermaal een goudstuk; hij wint, zet nogmaals, en wonderlijk! de kans schijnt hem andermaal toe te lachen. Neen, 't is enkel bedrog. Na eenige oogenblikken hoort hij alweêr zijn doodvonnis *rouge gagne.*

Voor de tweede maal verlaat hij de speeltafel en keert tot de *roulette* terug, die nog altijd haar vervloekt rrrrr laat hooren.

Mijnheer Drozer staat met strakken blik op het helsche werktuig te staren; ook aan hem vraagt Mijnheer Lens eenige goudstukken ter leen; hij wil, hij zal nogmaals de kans wagen.

Zal de fortuin hem dan geen oogenblik gunstig zijn?

Twee of drie malen had de *roulette* haar rrrrr doen hooren, toen hij zich eensklaps bij den arm voelt grijpen en zich omwendend, bemerkt hij Mevrouw Drozer, die hem bleek en met ontzet gelaat aanstaart, en op ontroerden toon en met eene deels versmachte stem toevoegt:

‘Ik heb alles verloren, geef mij mijne twee honderd francs weêr. Stil, dat mijn man niets bemerke.’

‘Ik heb *niets* meer,’ antwoordt de kassier koel.

‘Ongelukkige!’

Mijnheer Lens liegt; hij klemt nog vier of vijf goudstukken in de hand.

Mijnheer Drozer nadert snel en de ontroering zijner vrouw bemerkende, vraagt hij bedremmeld:

‘Wat is er?’

‘Niets,’ luidt het antwoord.

‘Maar gij zijt bleek, ontsteld, onthutst....’

‘Ik bevind mij niet wel; ik verlang naar de lucht!’

En zich andermaal tot Lens wendende, bijt zij hem als eene half zinnelooze toe:

‘Geef mij mijn geld weêr, opdat ik nogmaals de kans wage!’

‘Ik heb u gezegd dat ik alles verspeeld heb,’ is nogmaals het koele antwoord. ‘Kom, ik zal u een oogenblik buiten leiden.’

Mevrouw grijpt koortsachtig den arm van Mijnheer Lens, en terwijl zij de trap afdaalt klinkt haar het eeuwig spottend rrrrrr achterna.

De regen plast neêr.

Mijnheer Lens en Mevrouw Drozer verlaten de *redoute;* zij denken noch aan regenscherm, noch aan rijtuig; Mevrouw wil naar het hôtel terug; Mijnheer Lens zal later de kans nogmaals gaan wagen.

O, kon hij zijne ziel eens op het draaibord wagen!

Och, die is reeds zoo zwaar gehypothekeerd, dat zij Satan in rechte moet behooren.

Eene vrouwelijke gestalte, met een rood geruiten shal om, stapt de twee personen snel achterna; die vrouw is doornat, haar zwarte hoed is als doorweekt en de boord van haar kleed is hoog bekladderd en bemorst; zij moet reeds lang in den regen geslenterd hebben.

Niemand geeft acht op haar; zij stapt door eene woelige memgte heen en altijd de twee personen achterna.

Soms volgt zij hen zoo dicht op de hielen, dat zij de dame hoort zeggen: ‘God, mijn God! wat heb ik gedaan!’ op welke woorden Mijnheer Lens eenig gemompel laat hooren, dat juist niet heel troostend schijnt.

Beiden stappen den helder verlichten gang van een hôtel in.

De vrouw, die hen op den voet volgt, treedt insgelijks binnen, aarzelt een oogenblik, snelt de met tapijten belegde trap op, toeft nogmaals nu zij ziet dat Mevrouw rechts, Mijnheer links in hunne kamers verdwijnen, en moed scheppende klopt zij op de deur van den laatste.

Alles blijft stil; zij klopt nogmaals; geen antwoord.

(Wordt vervolgd.)

De duivenpost.

Dat men in onze eeuw van telegraafdraden en spoorwegen nog weêr eens aan de duivenpost, anders dan aan eene verouderde instelling, waarmeê men zich vroeger moest behelpen, zou denken, dat had wel de meest vooruitziende liefhebber van oude gewoonten en andere antiquiteiten niet durven voorspellen. En toch gebeurde het zoo. De fransche hoofdstad, de zoogenaamde zetel der wereldbeschaving, was gesloten als in een ijzeren gordel, welke de bewoners, hoezeer zij ook smachtten naar de gelegenheid om eenig nieuws van buiten te bekomen, alle gewone wegen daartoe had ontzegd; slechts één middel bleef er nog en werd dan ook gretig aangenomen. Den weg door het luchtruim konden de Duitschers niet afsluiten, en eene geregelde correspondentie werd op touw gezet, door luchtballons en duivenpost. De laatste moeten wij voor onze lezers een weinig uiteenzetten, ter verklaring van onze gravuren op bladz. 268 en 272.

Het is zeker dat reeds de Romeinen bekend waren met de eigenaardigheid van sommige duifsoorten, om, nadat zij eenigen tijd verwijderd waren gehouden van

hunne gewone verblijfplaats, derwaarts terug te keeren Zoodra zij daartoe de gelegenheid verkregen. De ge-

schiedschrijver Varro verhaalt ten dien opzichte dat de Romeinen bij de kampstrijden der gladiatoren duiven deden uitvliegen welke aan hunne verwijderde vrienden den naam des overwinnaars in den kortst mogelijken tijd moesten overbrengen.

Ook bij de eerste kruistochten vindt men sporen van postduiven, zooals blijkt uit de omstandigheid dat de kruisvaarders, toen zij Jerusalem belegerden, uit een brief, welken zij bij eene geschoten duif vonden, bericht ontvingen van de nadering eens hulplegers, om de stad te ontzetten.

De eigenlijke inrichting van den duivenpostdienst schrijft men gewoonlijk toe aan Nouredin, Kalif van Bagdad. Deze oostersche veroveraar had zich een groot rijk weten te verwerven en stelde eenen postdienst in welke geregeld werkte. Hij gebruikte daartoe een aantal duiven welke gedurig van de eene plaats naar de andere vervoerd en dan daar losgelaten werden voorzien met de berichten welke er te melden waren. Na Nouredins dood ging de Kalif Abbas Ahmed nog verder, want zijne voorliefde voor die duiven was zoo groot dat hij er zelfs stamboeken voor deed inrichten, om zoodoende te kunnen bepalen welke duif moest worden uitgezonden alleen door haren naam op te geven. De voorliefde van den vorst werkte aanstekelijk, want in dien tijd gaf een Turk tot 1000 goudstukken voor een postduif.

Aan dit alles kwamen echter de Mongolen, toen zij Bagdad veroverden (1258), een einde maken; de duivenpost geraakte in onbruik en begon eerst in 1450 weder een weinig te herleven, zoodat zij, hoewel minder belangrijk dan vroeger, toch nog tot den huidigen dag in Klein-Azië en Syrië is blijven voortbestaan.

In Europa werden de duiven minder algemeen tot het bewuste doel gebruikt. Slechts in Frankrijk, Duitschland en de Nederlanden vindt men er sporen van. Gedurende het eerste keizerrijk en later werden dikwijls de duiven door de beurs-speculanten gebezigd om spoedig de eerste berichten van eene overwinning, of van eene rijzing of daling der geldmarkt te vernemen, ten gerieve hunner speculatiën.

Sinds de versnelde communicatiën per spoortrein of telegraaf, gebruikt men de postduif meer voor weddenschappen, waaraan men dikwijls aanmerkelijke sommen verbindt. Vooral in ons land is deze liefhebberij zeer in zwang. Men herinnere zich hoe op gestelde tijden uit Brussel, Verviers of Antwerpen een zeker getal dezer dieren naar Lyon of eene andere fransche stad worden overgebracht, waar men ze allen te gelijk loslaat; in dezen wedstrijd wint die duif den prijs, welke het eerst op de plaats harer bestemming aankomt.

Bij het beleg van Parijs hebben de briefduiven gewichtige diensten bewezen; met iederen luchtballon welke de fransche hoofdstad verliet vertrokken zooveel er maar beschikbaar waren. Altijd hield aan de daarvoor ingerichte duiventillen iemand de wacht om te zien of er ook een gevleugelde bode met het nieuws uit de provincie aankwam, om dan dadelijk den eigenaar te waarschuwen. De duif kon wel de duiventil binnen gaan maar werd door een vernuftig hulpmiddeltje belet er weder uit te komen.

Gewoonlijk was de depêche, of liever gezegd de verzameling van depêchen vastgehecht aan de middelste veer van den staart, welke onbewegelijk blijft bij het vliegen, terwijl de anderen zich tot eene soort van waaier uitspreiden; soms werd zij ook wel in eene pennenschacht gestoken en eveneens aan de middelste veder vastgemaakt, terwijl een kaartje met de plaats van afzending op eene andere veder werd bevestigd.

In een later nummer zullen wij verder spreken over de depêchen zelven en de inrichting ervan; daaruit zal het blijken aan hoeveel angst en kommer over het lot van een bloedverwant of vriend eene enkele duif dikwijls een einde kwam maken.

De eigenlijke brief- of postduif is grooter dan de gewone tamme en ongeveer gelijk aan de wilde duiven; zij bereikt eene lengte van 15 rijnlandsche duimen en eene zwaarte van anderhalf pond. In Azië voedde men haar volgenderwijze op. Zoodra bij de jonge duiven de eerste stoppelvederen te voorschijn kwamen werden zij van de oude gescheiden en uit de hand gevoederd met turksche tarwe of maïs, terwijl men ze uit den mond liet drinken. Daarbij plaatste men ze op een afstand om ze zoodoende te lokken en maakte ze in één woord geheel en al tam en aan één persoon gewend. Zoodra men een paar van die jonge duiven zoover gebracht had dat zij overal haar leermeester volgden, werden zij in een korf gezet en naar de plaats gevoerd waar zij eens hare brieven moesten brengen. Hier werd dezelfde leerwijze nogmaals gevolgd en eindelijk liet men er eene met een briefje naar hare geboorteplaats terugvliegen, terwijl men de andere zorgvuldig hield opgesloten. Tot dien einde bracht men de eerste duif op het open veld, om haar zoodoende beter met het oog te kunnen volgen; niet zelden gaf men haar bij welke eerste reis eene gezellin, die langer in dienst was geweest, mede. Hoewel men nu deze duiven slechts op hare tweede bestemmingsplaats liet broeden, had men op ieder station van haren dienst een afzonderlijk hokje voor haar, waar zij altijd haar intrek nam, en waar men ze gemakkelijk van haar last kon ontdoen. Een slaaf was alleen met den post belast om de duiven te verzorgen en bij aankomst van eenen bode, hem te vangen en naar zijn meester te brengen. Terstond werd dan de aangekomen bode weêr losgelaten en vloog hij naar de plaats terug van waar hij gekomen was.

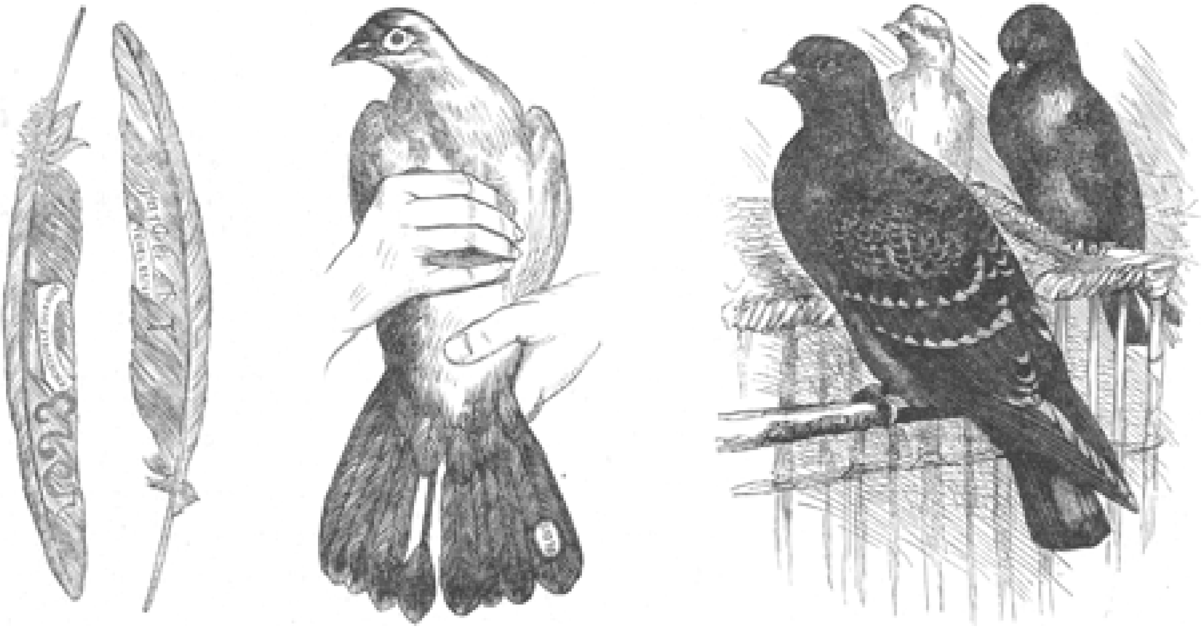

POSTDUIVEN.

Zoo deed men aanvankelijk de duiven een geregelden dienst verrichten tusschen twee standplaatsen; later kon men haar drie en meer stations doen bezoeken; dit blijkt uit de omstandigheid dat een sultan bepaalde dat bij aankomst eener postduif op een tusschenstation, dag en uur van aankomst en vertrek op de keerzijde van het briefje aangeteekend en de duif onverwijld verder verzonden moest worden.

Het briefje, een licht stukje papier, werd onder den vleugel, ook wel onder den staart vastgemaakt.

[Nummer 35]

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.

De twee gravuren van 't oorlogstooneel, welke wij onzen lezers in dit nommer aanbieden, voeren ons terug naar de verschrikkelijke tafereelen der bloedige Oogstmaand, met welker uitvoerige beschrijving wij het verhaal der krijgsgebeurtenissen in ons vierde nommer der Oorlogs-premie besloten. Het gezicht op den Girsberg, bladz. 277, herinnert ons aan de heldhaftige verdediging der hoofdstad van den Elzas en de vaderlandsliefde van het stadje St. Marie-aux-Mines; de bijgaande voorstelling eener ambulans bij Straatsburg getuigt wederom hoe dikwijls, na de rookwolken der verwoesting, de vlammen der naastenliefde ten hemel opstijgen en hoe diezelfde krijgers, die in den strijd aan wilde dieren gelijk schijnen, na den slag het geloof voelen herleven, dat er niets schooner en edeler is dan het broederlievende hart der menschen.'

IN DE AMBULANS.

Voorzeker 't is een treffend schouwspel in deze arme woning, op het

veld der verwoesting zelve vriend en vijand elkander de broederhand te zien toereiken. Gewonde Franschen van allerlei wapens, zouaven, cavalerie, voltigeurs, zijn door 't ongeluk verbroederd met hen, wien zij vóór weinige oogenblikken nog den dood hadden gezworen. Het hoofd en de ledematen met doeken omwonden, met de verbrijzelde beenen op stoelen uitgestrekt of afgemat op hunne krukken leunend, gevoelen zij zich gelukkig onder de vriendelijke hoede der duitsche strijders, die hunne wonden verbinden, hun troost en moed in 't hart spreken, en medelijdend levensmiddelen en de verkwikkende pijp tabak met hen deelen.

Door de medelijdende liefde en zorg der ambulancen werden in de omstreken van Straatsburg verschillende dier ijzingwekkende tafereelen voorkomen, waarvan helaas het overig gedeelte van 't oorlogstooneel maar al te zeer getuige was en welker vreeselijke bijzonderheden het lot van duizenden onverzorgde gewonden en stervenden met huivering doet gedenken. Zoo verhaalt o.a. het dagboek van het Nederl. Roode Kruis, dat men op eene plaats acht en veertig uren na een gevecht overal sneeuwhoopen zich zag bewegen - het waren gewonden en gevallen krijgers, die met het witte doodskleed van den sneeuw bedekt stuiptrekkend tegen den dood worstelden.

Doch, ofschoon de naastenliefde in den Elzas zich roemrijk van hare taak kweet, de verwoesting welke er de oorlog aanrichtte, blijft een onuitwischbare schandvlek in de geschiedenis onzer eeuw. De verschillende episoden, welke wij op meerdere plaatsen reeds omtrent de belegering en het bombardement mededeelden, getuigen dit genoegzaam.

De insluiting van Straatsburg geschiedde van af den 11 tot aan den 17 Aug. door de badensche troepen. Daarop werden deze door pruisische divisiën versterkt en nam de generaal Von Werder het opperbevel over in plaats van den generaal Von Beijer, die de nauwere insluiting der stad den 24 Aug. voltooide. Op dezen dag nam het beschieten der stad een aanvang, en met eene tusschenruimte van acht uren, gedurende welke de bisschop van Straatsburg te vergeefs van den pruisischen bevelhebber genade voor de ongelukkige bewoners afsmeekte, duurde het bombardement drie volle dagen. Op den 27 Aug. kwam het nieuwe belegerings-materieel aan en werd er een aanvang gemaakt met het vormen der eerste paralel ter bestorming der stad. Reeds den 2 September werd de tweede paralel op ongeveer 300 schreden van de vestingwerken getrokken; op dezen dag had tevens de belangrijkste uitval der belegerden plaats, die echter geheel werden teruggeslagen; den 12 Sept. was de derde paralel tot het schieten der bres in gereedheid en den 24 Sept. waren niet minder dan 146 getrokken kanonnen en 83 mortieren in werking om den weg ter bestorming voor te bereiden. Een verdere weerstand bleek nu den heldhaftigen verdediger Ulrich vruchteloos en onmogelijk te wezen, zoodat hij zich genoodzaakt zag op den 27 Sept. tot eene eervolle capitulatie over te gaan. 't Was op denzelfden datum van het jaar 1681, dat de generaal Montclar in naam van koning Lodewijk XIV van de duitsche rijksstad bezit nam.

Bij de verdediging van den Elzas tegen de Vereenigde duitsche troepen heeft de stad St. Marie-aux-Mines door haren heldhaftigen weêrstand tevens eene historische vermaardheid verkregen. Een der drie groote kasteelen, welke de vallei in de nabijheid van dit dappere stadje beheerschen, is het fort Girsberg op onze gravure voorgesteld. Het is geheel van rooden granietsteen gebouwd en schijnt als 't ware een geheel te vormen, met de rots, waarop het staat. Het gezicht op den Girsberg, hetwelk wij hier

onzen lezers aanbieden, is genomen van den kant van 't kasteel St. Ulrich en strekt zich over de Rijn-vallei uit; de bergen, welke zich in de verte verheffen, zijn die van het groothertogdom Baden.

Chronologisch overzicht van den Fransch-Pruisischen oorlog.
Juli. *(Vervolg.)*

17. Engeland biedt zijne bemiddeling aan, om het geschil der twee mogendheden uit den weg te ruimen.
18. De kanselier van den Noord-Duitschen Bond weigert in naam van den koning van Pruisen de bemiddeling der engelsche regeering.
19. Opening der Vergadering van den Noord-Duitschen Bond door den Koning van Pruisen in de Witte Zaal van 't koninklijk paleis te Berlijn. Eenige detachementen der chasseurs d'Afrique overschrijden de duitsche grenzen in de nabijheid van Saarbrucken; maar worden door de pruisische uhlanen teruggedreven. - Aan den graaf von Bismarck wordt in zijne hoedanigheid van minister van Buitenlandsche Zaken de oorlogsverklaring van Frankrijk aan Pruisen gezonden. - De orde van 't IJzeren Kruis wordt door koning Wilhelm op nieuw voor dezen oorlog opgericht.
20. Beieren, Baden en Wurtemberg verklaren als bondgenooten van Pruisen deel te nemen aan den oorlog tegen Frankrijk.
21. Bevel van den koning van Pruisen om den 27^en^ Juli in 't geheele koningrijk een bededag te houden. - Voorposten-gevecht in de nabijheid van Saarbruken.
22. De Duitschers laten de brug bij Kehl springen. - De Paus biedt aan den koning van Pruisen zijne bemiddeling aan tot herstel van den vrede.
23. Het *Journal Officiel* bevat eene proclamatie van keizer Napoleon, waarin verklaard wordt, dat Pruisen door voorspoed verblind, zoodanig de eer van Frankrijk heeft aangerand, dat de oorlog onvermijdelijk was.
24. Nieuw voorposten-gevecht bij Saarbrucken. - Schermutseling bij het dorp Gersweiler, ten Westen van Saarbrucken. - Een detachement pruisische uhlanen doet de boogbrug springen van den spoorweg tusschen Sarreguemines en Hagenau.
26. De fransche keizer stelt de regeeringsmacht in handen der keizerin als regentes. - De koninklijke prins van Pruisen vertrekt naar München om het opperbevel van het zuid-duitsche leger op zich te nemen. - Prins Frederik Karel gaat naar Mentz om 't opperbevel over het IIe legercorps te voeren. - De regent van Spanje verklaart, dat dit land zich in den oorlog onzijdig houdt.
27. Schermutseling bij Voelklingen, ten Westen van Saarbrucken.
28. Keizer Napoleon begeeft zich naar Metz. - Verkenning der Pruisen bij Saarbrucken.
29. De graaf Von Bismarck maakt de tractaten van bondgenootschap, openbaar welke, gelijk hij zegde, door Frankrijk in de laatste vier jaren waren ontworpen. Volgens een eigenhandig door den franschen gezant Benedetti geschreven stuk, heeft Frankrijk in 1866 aan Pruisen een tractaat van bondgenootschap tegen Oostenrijk voorgesteld en voor zich de annexatie van België gevraagd. Benedetti en de hertog van Gramont antwoorden hierop, dat het Pruisen was die deze voorstellen deed, doch dat Frankrijk ze had verworpen. Benedetti erkent dat het gezegde document wel is waar door hem is geschreven doch dat het gedicteerd

werd door graaf Von Bismarck. - De fransche keizer neemt het opperbevel van 't leger op zich. - Schermutselingen tusschen beiersche jagers en fransche cavalerie te Schweyen. - Een deel der fransche vloot werpt voor Koppenhagen het anker.

30. Fransche troepen artillerie en infanterie doen een aanval op Saarbrucken.
31. De koning van Pruisen vertrekt met den graaf Von Bismarck en de generaals Von Moltke en Von Roon naar het leger. - Proclamatie van den koning van Pruisen: ‘Aan mijn volk!’

(Wordt vervolgd.)

De wegen in de oudheid.

Dat bij het aanleggen der eerste groote wegen de geografische toestand des lands een gewichtigen invloed op hun ontstaan uitoefende, behoeft geen betoog. Men denke b.v. slechts bij vergelijking aan vlak- en bergland. Maar ook de ontwikkeling der beschaving stelde hare eischen. Zoolang de lastdieren de goederen vervoerden, hetzij de kameelen lange of de ossen korte reizen maakten, behoefde men slechts een pad te hebben, dat geen onoverkomelijke hinderpalen opleverde, doch toen het gebruik van karren in zwang kwam, - en hiervan vindt men in de oude geschiedenis reeds vroegtijdig vele sporen, zooals b.v. waar van de krijgswagens der Egyptenaren gesproken wordt, - begonnen zich vereischten voor te doen, waaraan men zich niet kon onttrekken. Eene behoorlijke breedte werd op de eerste plaats geëischt, daarbij moesten de wegen effen, hard en zonder sterke hellingen zijn; heuvels moesten geslicht, bergkloven gevuld en valleien geëffend worden. En eindelijk behoorde menige moeras opgedroogd, menige stroom verlegd, menige beek verwijderd te worden. Het is waar, dit werk vorderde langzaam, maar het is het eigenaardige der beschaving dat zij slechts stapvoets vooruitgaat en duizenden jaren behoeft om van den zandweg der karavanen te komen tot de gemacadamiseerde straten, waarmede eens Napoleon de revolutionaire bevolking van Parijs in bedwang hield.

Onder de oude volken, welke zich veel moeite gaven voor het aanleggen en verbeteren der wegen, nemen de Egyptenaren eene eerste plaats in. Deze leefden dikwerf met hunne naburen in oorlog en hadden dus goede wegen noodig om hunne legers gemakkelijk te kunnen verplaatsen. Daarbij legde een groot gedeelte der bevolking zich toe op den landbouw, welke voor het vervoer der vruchten goede wegen noodzakelijk maakte. De bodem in Egypte leende er zich dan ook goed toe, want is de westelijke helft van Egypte - het uiteinde der groote Sahara - een losse zandgrond, het overige bestaat uit vetten klei- en rotsachtigen grond. In die streek bevonden zich de kinderen Israëls met hunne tallooze kudden, welke het land bemestten en voor den landbouw zeer geschikt maakten. Het is waarschijnlijk dat de Israëlieten veel tot het banen en onderhouden der wegen hebben bijgebracht.

De Grieken leerden de kunst van de Egyptenaren maar brachten haar tot minder volmaaktheid. Hunne wegen konden nooit met die van hunne leermeesters de vergelijking doorstaan. De reden daarvan ligt voor de hand. Griekenland is een bergachtig land, dat door tal van stroomen doorsneden wordt, terwijl Egypte over het algemeen een vlak land is. Hobbelige valleien, de bedden dier stroomen bevattende, welke des Zomers meermalen uitdroogden en in den regentijd de dalen

overstroomden, leverden den Grieken moeielijkheden op, waarmede de Egyptenaren niet te kampen hadden. Daarbij was Griekenland in een groot aantal kleine

staten verdeeld, welke gewoonlijk elkander zeer vijandig waren en dus dikwerf twist hadden over het onderhoud der wegen, dat voor gemeenschappelijke rekening kwam. Wij zien het in onze beschaafde landen hoe menigmaal eindelooze processen worden gevoerd over het aandeel, dat partijen in het onderhoud der wegen moeten bijdragen, en geschiedt dit in een land waar partijen door dezelfde wet worden beheerscht, wat moet het dan niet geweest zijn in de grieksche staten, welke ieder hunne eigen wetgeving hadden.

De Grieken versierden hunne wegen met standbeelden of vierkante zuilen; de eersten stelden meestal Mercurius, den God des koophandels, voor, de laatsten dienden om de afstanden te bepalen. Ongeveer twintig dier zuilen kwamen op eene nederlandsche mijl. Te Athene, Sparta en Thebe waren openbare ambtenaren speciaal met het onderhoud der wegen belast.

De Egyptenaren moesten echter zoowel als de Grieken met betrekking tot het aanleggen en onderhouden der wegen voor de Romeinen onderdoen. Trouwens deze laatsten waren door hunne wereldoverheersching in geheel andere omstandigheden geplaatst en moesten de wegen als eene levensvraag voor hunne heerschappij beschouwen, hetgeen zij overigens zoo goed begrepen dat hunne wegen die van alle overige volken in lengte, breedte en duurzaamheid overtroffen. Sommigen er van bestaan nog op den huidigen dag en bewijzen na een tijdsverloop van 20 eeuwen de ontzettende macht en de energie van het wereldberoemde volk.

Wie heeft niet gelezen of hooren spreken van den Appischen weg? Deze werd in het jaar 311 vóór Christus door Appius Claudius aangelegd en geplaveid. Hij begon aan de Porta Capena te Rome en liep over Capua naar Brindisium. Dat hij den naam van zijn aanlegger heeft gekregen bewijst de groote dankbaarheid, welke de Romeinen jegens Appius Claudius voor zijn verdienstelijk werk aan den dag legden, want zulk eereblijk werd slechts in weinige gevallen gegeven. Voor dien weg werden reusachtige rots- en marmerblokken gebruikt, welke uit bergen gehouwen waren; nadat men die zuiver gehouwen en afgeslepen had, legde men ze op de sterke fondamenten, welke te voren waren aangebracht, en voegde ze zamen door een cement, dat even als de steenen en de geheele weg de eeuwen getrotseerd heeft. Daarenboven werden de steenen aan elkander gehecht en zoo tegen alle verzakking gevrijwaard. Deze weg van Rome naar Brindisium, in Napels aan de Adriatische Zee, was 2800 stadiën (20 stadiën gelijk aan 1 ned. mijl) lang; en zijn aanleg in de pontijnsche moerassen kostte meer arbeids dan die van het geheele overige gedeelte.

Ongeveer een eeuw na Appius werden twee andere beroemde wegen aangelegd, de ameliaansche weg, die van Civita Vecchia door geheel Italië langs de Zeealpen naar Marseille liep en de flaminiaansche weg, welke zich in eene juist tegenovergestelde richting uitstrekte. Schier gelijktijdig gaven de punische oorlogen aanleiding tot het aanleggen van wegen in Spanje, Zuidelijk Frankrijk, Zwitserland en over de Alpen, welke Hannibals legers den tocht naar Rome gemakkelijk maken moesten. Later doorsneed de Domitiaansche weg (via Domitia) Savooie en Provence; hij liep door Tarentaise, de bergstreek tusschen Piëmont en Savooie, waar de kleine St. Bernard gevonden wordt, terwijl keizer Augustus het hart der Alpen doorborende, een weg naar Lyon baande en dezen naar verschillende punten van Spanje voortzette.

Vier prachtige wegen verdeelden nu tijdens Augustus - nadat Julius Cesar zijne beroemde tochten door de westersche landen van Europa had volbracht, - het uitgestrekte Gallië; een daarvan doorsneed de gebergten van Auvergne en drong door

tot in den schoot van Aquitanië; de tweede liep in noord-oostelijke richting naar den Rijn en de Maas; de derde, door Bourgondië, Champagne en Picardië, geleidde naar Boulogne; de vierde eindelijk strekte zich uit langs de Rhône, begon in Neder-Languedoc en eindigde te Marseille.

Minder aanzienlijke wegen vereenigden die groote wegen aan de verschillende steden. Overal waar de Romeinen den voet zetten, baanden zij wegen met het oog op hunne militaire en administratieve belangen. Zoo baanden zij 600 mijlen weg op Sicilië, 100 op Sardinië, 63 op Corsica, 1100 op de britannische eilanden, 4250 in Azië en 4674 in Africa, behalve de wegen welke zij in het vasteland van Italië aanlegden.

Waren de romeinsche wegen niet allen zoo kostbaar als die van Appius, in constructie kwamen zij voor het meerendeel daarmede overeen. Allereerst legde men een dikke laag gruis en kiezel, slechtte de verhevenheden en vulde de laagten aan. Genoemde laag werd behoorlijk vastgestampt en met een laag cement overdekt; daarop plaatste men de steenen, welke door cement verbonden en door ijzeren of koperen constructies aan elkander gehecht werden. De groote wegen waren 60 voet breed en in drie deelen verdeeld. Het middenvak, het breedste, was met steenen, de beide smallere zijvakken met gruis belegd. Van de kleinere wegen hadden de smalste een breedte van 16 voet. Op de groote zag men standbeelden, tempels, triomfbogen en praalgraven, welke de reizigers aan beroemde afgestorvenen herinnerden. Tevens waren zij voorzien van mijlpalen, welke de afstanden aanwezen. Groote steenen stonden aan de kanten van den weg tot zitbank voor de wandelaars en ook om de ruiters gelegenheid te geven af en op te stijgen, want stijgbeugels kende men toen nog niet. De Romeinen berekenden de afstanden met mijlen, welke eene lengte hadden van ongeveer 1500 onzer meters.

Het stadhuis te 's-Gravenhage.

Nevenstaande gravure biedt eene afbeelding van een der voornaamste gebouwen der hollandsche residentiestad, van het stadhuis namelijk te 's-Gravenhage. Het is gelegen dicht bij de dagelijksche groenmarkt en een weinig westwaarts van het Buitenhof, met den voorgevel over de Lage Nieuwstraat.

In vorige tijden, toen de tegenwoordige prachtige hofstad nog slechts op den naam van een vlek mocht aanspraak maken, was er te 's-Hage slechts een ‘huis der Schepenen,’ omtrent welks stichting de geschiedenis zeer duister is en in 't welk gedurende de 14de eeuw de overheidspersonen hunne rechtsuitspraken deden. Het is waarschijnlijk op dezelfde plaats, dat in 1864 het tegenwoordige stadhuis is gebouwd.

Op den gevel van het gebouw, dat de kenmerken van den stijl der renaissance draagt, leest men de twee volgende opschriften. ‘Ne Jupiter quidem omnibus’ (zelfs Jupiter, en des te minder dus uwe eigene magistraten, zijn in staat iedereen te vreden te stellen) en ‘Vigilate Deo confidentes’ (waakt en stelt uw vertrouwen op God). Ter zijde van den gevel leest men een derde spreuk: ‘Felix quem faciunt aliena pericula cautum’ (gelukkig hij, die door 't ongeluk van anderen wijs wordt).

't Was in 't aanzien van dit opschrift, dat in 1610 de schepenen hunne vonnissen uitspraken en dat de beschuldigden en veroordeelden den hemel konden danken, wanneer zij van daar niet gevoerd werden naar het ‘Groene Zoodje’ dat is naar de plaats, waar de door het Hof van Holland gevonniste misdadigers werden terechtgesteld.

Het inwendige van het stadhuis bevat meerdere fraaie zalen, welke met heerlijke schilderijen prijken en inzonderheid de burgemeesters-kamer munt door hare prachtige schilderstukken en sieraden uit, terwijl sinds weinige jaren tevens in een der zalen een museum is opgericht, waarin al datgene bewaard en verzameld wordt, wat betrekking heeft op de geschiedenis der stad.

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

Nu opent zij de deur, treedt binnen - en de arme vrouw Lens staat voor haren echtgenoot, die juist, bij het licht eener waskaars, zijn gouden horlogie en ketting uit zijn reiszak haalt om ze te gaan verhanselen.

'Wat is dat?' roept Mijnheer Lens plotseling uit en springt, als ziet hij een spook, gansch bedremmeld recht.

'Karel, Karel!' gilt de vrouw.

'Stil, maak geen schandaal! Wat zoekt gij hier? Waarom zijt ge mij nagekomen?' buldert hij.

'Vlucht, vlucht!' is alles wat zij kan uitbrengen, en zij zakt op den vloer neêr.

Dat woordje, hoe klein ook, heeft Mijnheer Lens getroffen; de achterdocht maakt zich van hem meester en toesnellend sluit hij eerst de deur, komt daarna tot de bezwijmde vrouw terug en zich over haar heên buigend, vraagt hij met ingehouden stem:

'Wat is er? Spreek, wat is er, ongelukkige?'

Bleek is haar aangezicht als dat eener doode; afgebeuld door angst, schrik, vermoeinis, door den honger zelfs is de arme vrouw; doch niets van dit alles schiet den kassier te binnen.

Onbarmhartig schudt hij haar en bijt haar toe:

'Maar spreek dan toch!'

Nu opent zij de oogen, en hem met eene verwilderde uitdrukking aanstarende, zegt zij:

'Karel, ze zullen u vangen!'

Alsof hij eene ontploffende bom wil ontspringen, vliegt Mijnheer Lens op.

'Wat, wat zegt ge daar?'

'Alles ontdekt.... dezen morgen.... ben zelf gekomen om u te redden.... vlucht, vlucht!.... God, mijn God! mijne arme kinderen!....'

'Ontdekt?.... Wat?.... Onmogelijk.... gij liegt!'

'Waarheid, waarheid, waarheid!'

'Wie heeft het u gezegd?'

'Uw vriend.... Mijnheer....'

'Mijnheer Guller?'

'Ja, ja,.... spoedig, verlies geen tijd.... Och, mijne kinderen, mijne kinderen!'

'Stil, stil; blijf rustig hier; ik ga mijne voorzorgen nemen!' En met eene zekere kalmte voegt hij er bij: 'Wij zullen samen vertrekken.'

Mijnheer Lens doet zijn overjas aan, steekt eenige voorwerpen bij zich en ijlt naar de deur.

HET STADHUIS TE 'S-GRAVENHAGE.

GEZIGHT OP DEN GIRSBERG.

Geen oogopslag gunt hij nog der arme vrouw, en toch is hij reeds tot het vaste besluit gekomen, dat hij niet meer zal terugkeeren.

Hartelooze schurk!

De vrouw is echter vol betrouwen.

Buiten de deur, aan de trap, grijpt plotseling Mevrouw Drozer den kassier bij den arm.

‘Waar gaat gij heen?’ vraagt zij.

‘Naar de *redoute,’* antwoordt Mijnheer Lens met eene vaste stem en tamelijk kalm; maar hadde Mevrouw zijn vreesselijk bleek gelaat kunnen zien!

‘Ik ga met u, ik wil nog spelen,’ zegt ze nadrukkelijk.

‘Zijt ge zinneloos?’

‘Neen, ik heb hier mijne diamanten....’ en de hand uit den regenmantel stekend, toont zij in den schemerglans van het traplicht, een prachtig halssieraad. ‘Ik wil het verkoopen, beleenen, en de kans nogmaals wagen....’

‘Geef het mij; niet gij kunt dit juweel gaan verkoopen of beleenen; ik zal gaan.’

‘Ja, maar spoed!’

‘Wacht mij in uwe kamer.’

‘Toef niet, spoedig!’

Mijnheer Lens hoort gerucht in zijne kamer. Indien zijne echtgenoote zich eens vertoonde!.... Hij grijpt het juweel, bergt het in den zak van zijn lichtgrijze overjas en daalt, tamelijk kalm, de trap af. Maar eens buiten.....

Wat maalt hij om de moeder zijner kinderen, om Mevrouw Drozer of haren echtgenoot....

Zie, gaat die heer hem daar niet met gebogen hoofd voorbij?

Voort, voort!

De straten zijn helder verlicht; badgasten, deels onder parapluie's verscholen, gaan voorbij; hier en daar snort een vigilant, gevernist door den regen, over den straatweg. Daar is de *redoute,* prachtig verlicht. Spelers, dansers en danseressen, stroomen binnen. De muziek klinkt, men lacht, men schatert.

Mijnheer Lens stapt snel voort.

In het schijnsel eener gazlantaarn heeft hij op zijne horlogie gezien, dat binnen eenige minuten de laatste trein vertrekken zal.

Haastig!

En achter zich meent hij gedurig het rrrrr van de *roulette,* als een duivelschen spotlach over de ramp die hem verplettert, te hooren, en in de verwijderde stem eens dronken voorbijgangers het *faites le jeu, messieurs - rien ne va plus.*

Voorwaarts!

De stap achter u, Mijnheer Lens, zou die van Mijnheer Drozer wel kunnen zijn, die de diamanten van Mevrouw komt terugeischen; ofwel de stap van een gendarm die u als dief, tiendubbelen dief, bij den kraag grijpt. Spoedig, tracht het gewoel aan het station te bereiken en verberg u in een der donkere wagens.

Mijnheer Lens heeft, met eene kleine oplage en onder voorwendsel zich niet in het gedrang te willen wagen, de reiskaart van eenen werkman overgenomen; hij sluipt door het volk, altijd in den zak van zijnen overjas de diamanten omklemd houdende, en zoohaast de deuren geopend worden, vliegt hij binnen en neemt plaats in een wagen der derde klas.

Wat toeft de trein om te vertrekken! Mijnheer Lens is in een donkeren hoek gedoken en rilt als een koortslijder. Hij waagt een enkelen blik door het met regendroppels betikkelde glas. Hemel, is dat Mijnheer Drozer niet, die daar, onder het gazlicht en tusschen de zwarte en woelende menigte, voortslingert, als zocht hij den diamantendief?.... Is dat niet een commissaris van politie, die daar den wagen binnentreedt en zich vlak voor Mijnheer Lens neêrzet? Zie, daar is andermaal Mijnheer Drozer; ja, hij is het wel en hij heeft het zeer druk met rechts en links te ondervragen.

Daar fluit de locomotief; de trein verlaat Spa en snijdt tusschen pikzwarte bergengten door, op welker helling hier en daar een lichtje, - dat eener onzichtbare woning - als een glimworm in een onmetelijk zwart veld, pinkt; ofwel hij dommelt door de tunnels en langs gloeiende smeltovens, 't geen altemaal de aandacht der reizigers in den wagen, van den wegschuilenden ineengekrompen en sidderenden dief aftrekt.

Rrrrr, de rol van den verkwister, van den prachtlievenden kassier is afgespeeld!....

V.
Echt diamant en cristal de roche.

Mevrouw Drozer-van Filtz staat nog altijd in hare kamer, de deur op eene spleet gehouden, en met kloppend hart op de terugkomst van Mijnheer Lens te wachten.

Wat toeft hij lang!

In de kamer links staat insgelijks, schier in dezelfde houding, de vrouw uit het *gouden Schaap.*

Wat eene eeuwigheid als men wachten moet!

‘Indien hij maar terug komt vóór dat mijn man mij komt opzoeken,’ denkt men in de kamer rechts.

‘God, mijn God! indien hij eens aangehouden ware!’ denkt men in de kamer links.

Hij, altijd hij! Hem redden, den vader harer kinderen aan de schande ontrukken - ziedaar het eenige denkbeeld dat die vrouw bezig houdt.

Uit beider deur wordt scherper dan vroeger geluisterd.

Daar komt iemand de trap op; de deuren gapen nieuwsgierig wijder. 't Is de lang verwachte!

Neen, 't is de kellner, die lui en vadsig, met een wit sloofje voor, met opgestreken haren en een servet op den arm, naar boven komt en neuriet: *c'est de l'or, de l'or, de l'or, qui fait tourner le monde.*

De deuren worden zacht toegestooten, totdat de keukenprins voorbij is.

Een andere stap komt naar boven; de nieuwe bezoeker draagt even als Mijnheer Lens, een lichtgrijze overjas; beide vrouwen schieten naar buiten en staan voor Mijnheer Drozer, die, bij die zonderlinge ontmoeting, verwonderd stil houdt.

Vooral vrouw Lens, in haar haveloos, doorweekt en bekladderd kleedsel, doet een wonderlijken indruk op hem.

‘Mijnheer Lens?’ zegt de havelooze met bevende stem.

‘He! zijt gij het Jufvrouw Lens?’ laat er Mijnheer Drozer op volgen.

‘Zijne vrouw?’ mompelt de echtgenoote Drozer en beschouwt, met eene diepe verachting, met walg' de weinig aantrekkelijke sukkel. ‘Wat gemeen wijf!’ denkt Mevrouw, en haast zich, met opgetrokken neus, in hare kamer terug te komen.

Mijnheer Drozer blijft nog een oogenblik aan de trap achter, en zijne echtgenoote - welke vroeger toch ook met de el achter de toonbank stond, en nu zoo'n diepen af keer voor alle ‘katoenscheursters’ aan den dag legt - houdt de plotselinge optreding

van dat creatuur als hoogst compromittant, vervelend en als den aanvang van een klein schandaal in de badplaats.

Het gesprek aan de trap wordt fluisterend gevoerd, doch kenmerkt niettemin eene buitengewone drift.

Mevrouw is op het punt van eene gansche reeks veronderstellingen, altijd ten haren voordeele, op te bouwen, nu haar man plotseling met den angst op het gelaat binnenschiet en fluisterend spreekt:

‘Verschrikkelijk, verschrikkelijk!’

De man buigt zich aan 't oor van Mevrouw, maakt haar met het ijselijk geheim bekend, en onder het uiten van een hellen schreeuw, zakt Mevrouw op eenen stoel neêr.

‘Stil, stil!’ zegt Mijnheer Drozer, die onmiddellijk het gevaarlijke van den toestand, in hetgeen wat hem betreft, heeft berekend. ‘Stil, geheimhouding! Wij moeten trachten ons buiten de zaak te houden.’

‘Lens een dief!’ mompelt Mevrouw. ‘Lens tusschen gendarmen weggeleid!’

‘Ja, en wat nog erger is,’ antwoordt Mijnheer Drozer, ‘op dat alles volgt: rechtbank, veroordeeling, schavotteering en gevangenis.’

‘En in gezelschap van zoo'n persoon hebt gij mij gebracht!’

‘Kalmte, vrouw, kalmte!’

‘God!’ krijt zij plotseling, en slaat wanhopig de handen aan het hoofd.

‘Wat is er?’

‘Verloren, verdwenen!’

‘Wat verdwenen?’

‘Mijne diamanten *rivière!* Lens heeft ze met zich genomen, om ze te beleenen, of....’

‘Uwe *rivière,’* valt haar man, verwonderlijk, zeer kalm in.

‘Ja, ja! Drozer, loop, verwittig de policie! Dat men dien schelm van een' Lens aanhoude!’

‘Vooreerst,’ antwoordt de aangesprokene, ‘als heeft hij geen acht geslagen op het gejammer zijner echtgenoote, moet de vrouw binnen genomen worden....’

‘Maar Drozer, mijne diamanten!’ en Mevrouw grijpt met twee handen haar man bij den kraag en schudt hem, als wilde zij hem uit eenen doodslaap opwekken.

‘Och, uwe diamanten.....’ mort Mijnheer Drozer.

‘Ja, die gij mij op den verjaardag van ons huwelijk geschonken hebt!’

‘Zijn geen twintig francs waard!’

‘Wat?....’

‘Cristal de roche,’ laat de man er op volgen.

‘En gij hebt ze mij gegeven als echte diamanten! Dat vind ik gemeen van u. Gij zijt een monster!’ en Mevrouw valt op haren stoel terug en huivert bij het denkbeeld, dat zij zoo lang met dat geslepen glas heeft gepronkt.

‘Laat al die gekheden ter zijde,’ hervat Mijnheer Drozer, ‘spreek van niets op dit oogenblik, noch van het geleend geld, noch van uwe verliezen op de speelbank: ik weet alles! Wij moeten vooral trachten, Spa te verlaten vóór dat de zaak uitlekt. Wij zijn op twintig punten, zedelijkerwijs gesproken, in dat schandaal gecompromitteerd. Daarom laat die vrouw binnenkomen, behandel haar voor de oogen van het personeel des hôtels als eene zuster, geef haar van uwe kleêren....’

‘Dat gemeene wijf? de vrouw uit het *gouden Schaap?’*

‘Bederf onzen toestand niet moedwillig...’ laat er Mijnheer Drozer streng op volgen.

Mijnheer Drozer toont zich op de hoogte der omstandigheden. Hij is

overigens een goed man, die nooit zooveel dwaasheden zou begaan hebben, hadde het huwelijks-dobbelspel hem niet een zoo gek nummer, in den persoon zijner vrouw, doen ten deel vallen.

Drozer gaat de kamer uit en leidt welhaast de vrouw uit het *gouden Schaap* binnen; hij raadt haar aan, haar natten shal af te leggen, en dewijl zijne echtgenoote niet de minste beweging maakt, nadert hij het reiskoffer, opent het en trekt er het eerste het beste vrouwenkleed uit, opdat de arme vrouw er gebruik van zou maken; doch zij bedankt bedeesd; zij heeft geen koû, neen! toch niet.

Mevrouw heeft schuins loerend en met flikkerend oog, de beweging van Mijnheer Drozer gezien; doch zij durft voor het oogenblik geene opmerking maken.

Mijnheer Drozer gaat naar beneden, om voor de vrouw uit het *gouden Schaap,* zooals Mevrouw lieftallig zegt, iets warms te ontbieden.

Vrouw Lens spreekt geen woord; ze zit met de twee handen op de knieën gevouwen en het hoofd naar de borst gebogen.

Na een oogenblik schijnt de ongelukkige door verschrikkelijke denkbeelden overmeesterd te worden; want het hoofd oplichtend, slaat zij de roodgeweende oogen naar boven en snikt: ‘mijne kinderen, mijne arme kinderen!’

Mevrouw houdt ook het hoofd gebogen; maar zij denkt aan hare valsche diamanten....

Men klopt; Mevrouw staat op, neemt eene ongedwongen houding aan, en plaatst zich zoodanig dat zij de ongelukkige schier voor het oog van den binnenkomenden kellner verbergt; zij plooit en herplooit het door haren man uit het reiskoffer genomen kleed. Overigens vrouw Lens zit met den rug naar de deur, en de kellner kan haar dus niet in het aangezicht zien, hetgeen hij zeker wel eens doen wil.

‘'t Is wel, 't is wel!’

‘Niets anders van Mevrouw's dienst?’

‘Niets, ik dank u.’

Eindelijk is die nieuwsgierige pruikenmaker weg. Mevrouw herneemt hare vorige houding. De thee wordt door vrouw Lens niet aangeraakt. Neen, 't zou haar niet mogelijk zijn een droppel nat, een bete broods door de keel te krijgen. Och, zij denkt aan hare kinderen, aan kleinen Doris, dien zij zoo onbedachtzaam dezen morgen verliet, aan Lieske, aan het kind in de beugeltjes. Naar huis wil zij, naar huis! Te voet zal zij gaan, te voet; iedere stap is toch een stap dichter bij die ongelukkige lievelingen!

Maar God zal over hen waken, gewis. Deed zij haren plicht niet? Moest zij niet het eerst den vader redden?.... Och, indien hij maar gered wordt!....

Zou hij niet meer terugkomen? Zou hij wegblijven? Heengaan zonder groet, zonder kus, zonder vaarwel voor haar en hare kinderen.... Hard, hard is het wel! Maar in Gods naam, *indien* hij maar gered is.

Mijnheer Drozer treedt binnen.

‘Is hij weg?.... vraagt de arme vrouw driftig.

‘Ik geloof ja, ik ben er schier zeker van. Wees gerust. Ik ben in de *redoute,* in het koffiehuis, op de straat, aan het spoor geweest, nergens is er iets van uw ongeluk bekend. De policie is niet verwittigd, ik ben er zeker van. Lens is met den laatsten trein afgereisd.’

‘Dat God hem in zijne heilige hoede neme!’ bidt de arme vrouw. ‘Ik dank u, Mijnheer, voor den dienst dien gij aan eene ongelukkige moeder bewijst.’

Bij die woorden staat de arme vrouw op.

'Waar gaat gij heen?' vraagt Mijnheer Drozer.

'Och, ik moet naar mijne kinderen.'

'Er is geen trein meer dezen avond.'

'Geen trein meer?.... En te voet dan?....'

'Arme vrouw!'

'Ik zal het dezen nacht besterven, Mijnheer!' en de handen voor de oogen slaande, berst zij in tranen los.

Mijnheer Drozer is diep bewogen; Mevrouw spreekt geen woord.

Zou de vrouw hier niet het beste troostwoord tot de vrouw kunnen richten? Gewis; toch doet zij het niet. Hard als een steen is zij gebleven bij al het prangende lijden der ongelukkige. Zij kan zich immers met dat creatuur van mindere conditie niet inlaten - zij!

De vrouw uit het *gouden Schaap* bevindt zich eindelijk in de kamer, die haar man betrokken had. Op de schouwlijst branden twee waskaarsen, de gordijnen der vensters zijn neêrgelaten. Buiten op straat en in het hôtel heerscht nog altijd beweging.

Vrouw Lens zet zich in den leuningstoel, die voor het bed staat. Zij zal zich niet ontkleeden, want als de dag aanbreekt, moet zij weg, terug naar kleinen Doris, die God weet waar is op dit oogenblik en gewis om zijne moeder weent, welke hem zoo onbesuisd verliet en aan vreemde handen overgaf.

Wat verschrikkelijke, bange en slapelooze nacht! De kamer is als met pijnigende beelden opgevuld: nu ziet zij haren echtgenoot in de handen van het gerecht, in de gevangenis, voor de rechtbank, onteerd voor de oogen der wereld; ofwel zij ziet hem dwalend bij nacht en ontij, om aan zijne vervolgers te ontkomen.

Dan zijn het hare kinderen: Lieske, kleine Doris en het kind in de bengeltjes; zij weenen en kermen en klemmen zich aan den schoot der moeder; vooral het kind in de beugeltjes vraagt gedurig met een bedrukt stemmeke 'moê, waar is vader?' en het slaat de oogjes op het levenslange rouwkleed der moeder.

Daar staat ook de oude Trilglas, jammerend om de schande welke hem in zijne kinderen wordt aangedaan. God, mijn God, welk een toestand!

Die kamer is als een graf, waarin de ongelukkige opgesloten zit; - zij kan die schrikbeelden der toekomst niet ontvluchten; zij moet blijven tot het einde. Iedere minuut is een uur, ieder uur een jaar, eene eeuw - eindeloos.

Bij de minste beweging in het hôtel schrikt zij op, bij elk gerucht aan de trap, in den gang, aan de kamer, staat zij met kloppend hart recht en luistert.

't Is of zij zelf de schuldige is - zij!

Langzaam kruipt de nacht voort.

Nu staat zij aan het venster en heft de gordijn op; buiten is alles donker; de regen klettert nog altijd eentonig tegen het venster; beneden in de straat brandt het gaz, maar aan den hemel breekt geen straaltje licht door.

In het hôtel is alles rustig; de laatste nachtraaf is zoo even binnen gekomen; de wachthebbende kellner heeft nu de zware poort voor goed gesloten.

Het licht der eene waskaars brandt reeds diep in den kandelaar; het flikkert van tijd tot tijd op, als worstelt het tegen het sterven, tegen het vergaan. Eindelijk dooft het uit; 't is donker, 't is koud, 't is akelig, 't is huiverig in die kamer.

De regen heeft opgehouden, en nu vrouw Lens de gordijn behoedzaam optrekt, ziet ze ginds, op de toppen der bergen eene flauwe schemering aan den horizon. De dag zal aanbreken, Goddank! want in de verte kraait de haan.

Nu legt zij zich gekleed te bed, laat het hoofd op het kussen rusten; ze bidt en nog bewegen zich hare lippen als ze reeds koortsachtig inslaapt.

Hoe lang heeft ze geslapen?

Een licht getik op de deur doet haar eensklaps opbonzen. Het is volle dag. Zij hoort de stem van Mijnheer Drozer, die haar fluisterend verwittigt, dat het tijd is om met den eersten trein te vertrekken.

De Drozer's hebben er belang bij, dat de vrouw uit het *gouden Schaap* vertrokken zij, vóór dat de wereld te Spa in beweging komt; ja, dat laat zich begrijpen!

De man heeft voor alles gezorgd; de nieuwsgierige kellners slapen nog, maar eene oude slofferige meid, die beneden schrobt en plast, zal voor het ontbijt zorgen. Het wordt zelfs op de kamer voorgediend en de warme koffie doet de vrouw uit het *gouden Schaap* recht goed.

De oude schrobster zou, nu zij nogmaals boven komt, wel een praatje willen houden, want zij denkt in die vrouw iemand van hare conditie, ook zoo'n ongelukkige sloor als zij is, te zien; doch juist komt Mijnheer Drozer behoedzaam binnen.

Voort, nu is het hoog tijd; Mijnheer Drozer zal in het hôtel wel betalen; hij wijst aan vrouw Lens den weg. Recht voort; men kan niet missen.

Nu, wel thuis; geen woord over het gebeurde! Goeden dag! En de man ziet een oogenblik de verhakkelde vrouw achterna, welke inderdaad aan eene bedelares of landloopster denken doet, nu zij angstig en bleek langs de weelderige, maar nog slapende huizen en villa's heenschuift.

Gelukkig zijn er op dit oogenblik nog weinig of geene reizigers aan het station.

Wel is de natuur reeds frisch, helder, zonnig; maar de menschen zijn zóó vroeg, en vooral aan het station eener badplaats, nog nuchter, slaperig; de oogen zijn nog niet recht goed open, de beenen zijn loom, de tong weigert lange redeneering; de nacht is kort geweest.

Daar staan eenige werklieden, een paar dienstmeiden met een blauwe kartonnen doos of een wit mandje onder den arm; daar leunen geeuwend drie of vier heeren met verwarde haren, verdronken aangezichten, ongeblonken schoenen en ongeborstelde kleêren; daar komt nog een lange magere kerel, in een grijs zomerjasje, met een leêren zak waarin eene trombonne zit, op den rug, terwijl naast hem een jongske, met eene vioolkas aan de hand, loopt; verder nog een paar winkeljuffertjes uit Luik, die gisteren avond laat 'geboncoeurd' hebben, zou pater Poirters zeggen, en den trein misten, en zoo al wat rommelzoo meer.

Dat alles is, zeggen wij: te nuchter, te slaperig, te naar om iemand op te merken; maar toch is vrouw Lens gelukkig in den wagen der derde klas, in een hoekje te zitten.

Voort, voort! wat gaat de trein langzaam; wat kruipt hij slakachtig langs de baan! Voort, voort, vogelvlug naar Antwerpen! Naar kleinen Doris, die haar zeker zal gemist hebben.

Hoe heeft dat arme kind den nacht doorgebracht? Waar - waar mag Lens op dit oogenblik wel zijn? Zou Lieske met het ongeluk, dat hare familie getroffen heeft, reeds bekend zijn? En het kind in de beugeltjes....

Och, waarom zijn ze in dat rampgeval allen zoo ver van elkander, waarom kan de arme moeder als zij hare armen uitbreidt, al hare lievelingen niet te gelijk aan het hart drukken en met hen weenen!

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Eene begrafenis in Holland ten platten lande tijdens den jongsten watersnood.

't Is immer een indrukwekkend gezicht wanneer men een zijner medemenschen ten grave ziet dragen, waar een schop aarde voor altijd aan diens vreugden en smarten dezer wereld een einde maakt. De stille lijkstoet is echter nog meer indrukwekkend en treffend, wanneer de overledene als het slachtoffer viel eener ramp of als de prooi der vernielende elementen.

De jammerlijke tooneelen van dien aard, welke het jaar 1861 in Holland zag, heeft de overstrooming van 1871 gelukkig niet doen ontstaan. Dat evenwel de ontbering en de treurige omstandigheden, door den watersnood van dit jaar aldaar veroorzaakt, meerder slachtoffers eischten, is een feit, dat moeielijk kan in twijfel getrokken worden.

Zoo vorderde ook de dood het offer van twee menschenlevens in een der dorpen van den Bommelerwaard. Door angst en zieleleed in hunne verstandelijke vermogens verbijsterd en uitgeput door gebrek, hadden zij, om zich in hunne hut tegen de koude te beschermen, de regels der voorzichtigheid overschreden en verstikt door den walm van het kolenvuur vond men hen op hunne legerstede. Te midden van den somberen en beangstigenden nood, waarmede de overstrooming de plaats van dit droevig tooneel bedreigde, had de stille ter aarde bestelling plaats.

Iemand, die zich een ooggetuige noemde, deelde de gewaarwordingen, die hij bij den aanblik dezer treurige plechtigheid ondervond aan onzen teekenaar mede, toen hij op zijne reis was in den Bommelerwaard, om de teekeningen der overstrooming te ontwerpen, die in ons voorgaand nommer voorkomen, en den indruk, dien dit verhaal op hem maakte, drukte hij uit in het tafereel door nevenstaande gravure voorgesteld.

Grootte van het duitsche rijk.

Volgens zeer juiste berekeningen zal het Duitsche Rijk, met inbegrip van den Elzas en Duitsch-Lotharingen, in het vervolg 9901 vierk. mijlen, met 40,148,209 inwoners, tellen. In Europa zal dus alleen Rusland in uitgestrektheid en getal inwoners grooter zijn, want europeesch Rusland heeft eene grootte van 100,280 vierk. mijlen met 69,319,800 inwoners. Frankrijk telt, zonder den Elzas en Duitsch-Lotharingen, nog slechts 9588 vierk. mijlen met 36,428,548 inwoners, dus altijd nog meer dan Oostenrijk-Hongarijë, dat slechts 35,843,592 inwoners heeft, doch in uitgestrektheid grooter is dan Duitschland en Frankrijk, namelijk 10,780 vierkante mijlen. Groot-Britannie en Ierland hebben slechts 5732 vierk. mijlen met 30,838,210 inwoners, en Italië, met inbegrip van den Pauselijken Staat, 5376 vierk. mijlen met 26,470,000 inwoners.

Karaktertrek van keizer domitianus.

Na zijne overwinning op de Daciërs beloofde deze aan zijne senatoren en ridders een feest. Op den vastgestelden dag werden zij eene zaal binnengeleid, welke geheel met zwart behangen en slechts verlicht was door eenige doodslampen, wier schijnsel nog vreeswekkender was dan de duisternis zelve. Iedere genoodigde werd voor eene doodskist geplaatst, waarop hij met ijzing zijn naam geschreven zag. Er verschenen in de zaal eene menigte kleine kinderen, van het hoofd tot de voeten in het zwart gekleed; deze moesten de onderaardsche demons voorstellen en voerden den

sombersten en treurigsten dans uit, welken men ooit in Rome had aanschouwd, waarna zij zich ieder achter den genoodigde plaatsten, dien zij moesten bedienen. De eetwaren, welke op tafel werden voorgediend, waren dezelfde die men gewoon was te offeren aan de dooden bij de lijkplechtigheden. Hierbij heerschte eene vreeswekkende stilte. Alleen Domitianus sprak en onderhield zijne gasten slechts over dooden en bloedige avonturen. Na den maaltijd werd ieder genoodigde afzonderlijk buiten de zaal geleid door een onbekend persoon in het zwart, gewapend en geen woord sprekend. Allen waren in verwachting van eene schrikkelijke gebeurtenis, toen zij tot hunne niet geringe verrassing zagen dat zij naar hunne woningen werden teruggevoerd. Maar nauwelijks eenige oogenblikken te huis werden zij weder voor Domitianus ontboden. Eene nieuwe siddering liep hun over de leden; doch de keizer had hen slechts ontboden, om hun de gouden en zilveren vaten te schenken, welke zij aan tafel gebruikt hadden; terwijl nog bovendien ieder ten geschenke ontving een der slaven, die de kleine duivels hadden voorgesteld, doch nu van hunne vermomming ontdaan en rijk gekleed waren.

De gezamenlijke lengte

der kunstwegen in Holland was op ultimo December 1869 10,337 kilometers. Hiervan zijn in de provincie Groningen 834, Friesland 859, Drenthe 296, Overijssel 792, Gelderland 2,058, Utrecht 514, Noordholland 1,404, Zuidholland 1,556, Zeeland 272, Noordbrabant 991 en Limburg 761.

[Nummer 36]

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.

Onder de bloedigste en gewichtigste tafereelen van den fransch-pruisischen oorlog moet de vreeselijke driedaagsche strijd bij Gravelotte genoemd worden. Van dit merkwaardige feit bieden twee der gravuren van dit nommer een levendige voorstelling.

OP HET SLAGVELD NA DEN STRIJD.

Wanneer iemand de bloedigste gevechten van dezen krijg zich zou willen voorstellen naar de wijze van strijden in vroegere oorlogen, zou hij zich allicht een verkeerd denkbeeld vormen. Eertijds vertoonde de schilderij, welke een slag voorstelde, eene strijdhaftige, moedig vooruitstormende menigte; in haar midden schitterde de dappere aanvoerder op zijn krijgsros gezeten, met woord, gebaren en voorbeeld de zijnen tot den kamp aan wakkerend. De legers streden lijf om lijf, het was veelal een strijd van man tegen man, waarin persoonlijke moed en lichaamskrachten een hoofdrol speelden. Thans daarentegen is het tooneel van den slag eene uitgestrekte vlakte door heuvels omzoomd; op den voorgrond staan eenige kanonnen; rookwolken stijgen hemelwaarts; de krijgers zijgen ontzield of gewond ter neder; door onzichtbare moordtuigen op verre afstanden getroffen, zijn velen reeds als slachtoffers gevallen vóór zij den

vijand gezien hebben. Een ander onderscheidend doch meer troostend kenmerk der tegenwoordige gevechten bieden de ambulancen, welke op 't slagveld de strijdende legers volgen om de gewonden en stervenden bijstand en leniging in hunne smarten te bieden. Ook in het allerbloedigste treffen bij Gravelotte ontbraken deze boden der liefde niet, gelijk bovenstaande gravure hoofdzakelijk doet uitkomen. Op het veld des doods en der verwoesting bewogen zich alom de ambulancen van het *Roode Kruis,* om de dooden te begraven, de gewonden te verbinden, of op groote met stroo bedekte wagens de lijders buiten het strijdgewoel naar een veiliger plaats ter verpleging te voeren.

Treffend was de inspanning en kracht waarmede de menschlievendheid zich van hare taak kweet, doch zelden was die taak ook zwaarder en omvangrijker dan in de bloedige dagen van den 16^n tot 18^n Augustus. Volgens getuigenis van Duitschers en Franschen was de strijdwoede der vijandelijke legers zoodanig, dat de aanhoudende gevechten dier dagen niet een oorlog maar slechts een moorden, een menschenslachting kunnen genoemd worden. Volgens officieele opgave vielen van de zijde der Duitschers alleen meer dan twintig duizend man. Vooral bij Gravelotte steeg de strijd tot het toppunt van woede. 't Was daar, dat de onwankelbare doch afgematte pruisische gelederen voor een oogenblik begonnen te wijken en de krijgskans ten gunste der fransche wapenen scheen te zullen beslissen. Onder het slaan van den stormpas en het luide ‘vive l'empereur!’ stormden de Franschen voorwaarts. De bevelhebber van het 28^e en 68^e pruisische regement, hetwelk 't eerst aan dezen verwoeden aanval bloot stond, greep zelf het regementsvaandel in de handen om zijne troepen te doen stand houden. Vergeefs! Schier over geheel de linie was de schok zoo geweldig, dat de duitsche soldaat wijken moest. Van beide kanten werd het uiterste beproefd. De oude koning Wilhelm zelf ijlde aan 't hoofd van zijn generalen staf naar de bedreigde punten, om door zijne tegenwoordigheid den moed der troepen aan te vuren. De fransche aanvoerders mengden zich eveneens persoonlijk in den strijd, en wat zeker een zeldzaamheid is in de hedendaagsche gevechten, de stortbui van granaten bedreigde gedurende meerdere oogenblikken niet minder den generalen staf der beide vijandelijke legers dan den gewonen soldaat. Het was reeds laat in den avond en de duisternis liet zelfs ter nauwernood meer toe om bij 't aanhoudend flikkeren van 't moordende vuur de troepen van vriend en vijand te onderscheiden. Met pijnlijk ongeduld sloeg Von Moltke den loop der krijgsoperatiën gade, onrustig blikte hij naar 't Zuid-Oosten van waar hij het door hem in allerijl ontboden armeecorps der Pommeranen hoopte te zien aanrukken. Eindelijk in den snelsten stormpas doch geen oogenblik te vroeg verschijnen de verwachte troepen. In vliegenden ren ijlt Von Moltke hun te gemoet. Zijn luid ‘voorwaarts’ dringt door de gelederen. ‘De chef van den generalen staf strijdt aan onze spits! Voorwaarts!’ herhalen geestdriftig de dappere Pommeranen. Als een electrisch vuur deelt zich hun geestdrift aan de overige duitsche troepen mede en verwekt verslagenheld en verwarring bij de Franschen. En toen het een der koninklijke adjudanten gelukte den generaal von Moltke te midden van het hevigste vuur te genaken, reed hij met dezen naar den koning met de heugelijke tijding: ‘Sire, de overwinning is aan ons!’

De aanblik na den bloedigen worstelstrijd was allerverschrikkelijkst. Toen de nacht zijne schaduw over de onmetelijke vlakte der verwoesting wierp en slechts de half versmoorde kreten der gewonden en stervenden de stilte verstoorden, was het alsof

eene eenstemmige klacht ten hemel opsteeg, de klacht van veertig duizend menschen, die daar den doodslaap sliepen. ‘Terwijl het heldere maanlicht aan den nachtelijken hemel schitterde,’ zegt een engelsch tourist, ‘zag ik de ijzingwekkendste tooneelen. Op een draagbaar zag ik een jongeling een fransch officier wegvoeren, met wien ik vóór een paar dagen nog de genoegelijkste uren had gesleten. Het grove doek, hetwelk hem dekte, was half doorweekt van gestolten bloed; herhaaldelijk zag men het bloed door het stroo neêrdruipen en een roode streep op den weg teekenen. De beenen van den ongelukkige waren door een kanonskogel weggemaaid, met beide handen klemde hij zich aan de ijzeren baar vast. Zijn gelaat was vreeselijk saâmgetrokken en op zijn mond stond een bloedig schuim. In de laan van sombere denneboomen, niet ver van Gorze, waar het gevecht aanving, lag een geheele compagnie franschen gesneuveld ter aarde. Ieder man lag nog in zijne houding, de luitenant had de hand nog in den zak.’

Een tweede allerbloedigst schouwspel uit dien driedaagschen strijd leverde de aanval der maagdenburgsche kurassiers op het centrum der franschen bij Vionville. In het heetste van den strijd werden zij en twee regementen ulanen tegen het fransche centrum gezonden. De aanval was verschrikkelijk; met blinde woede wierpen de Duitschers zich op de liniën van het fransche voetvolk en, hoezeer zij bij honderden door de chassepots en de mitrailleusen werden weggemaaid, toch slaagden zij er in de voorste gelederen door te breken. Maar alvorens zij de tweede linie der Franschen bereiken konden, werden zij zelven in de linkerflank door de fransche kurassiers en jagers te paard aangetast, terwijl zij van voren en in de rechterflank door een moorddadig vuur werden tegengehouden. Verplicht om voor de overmacht te wijken, sloegen de kurassiers op nieuw door de eerste gelederen der Franschen, die zich hersteld hadden, maar niet dan na ontzettende verliezen geleden te hebben.

En voorzeker, ook in zijne gevolgen was de bloedige slag allergewichtigst. De Franschen waren totaal geslagen. Bazaine was ten gevolge der geleverde gevechten naar Metz teruggedrongen en van alle gemeenschap met Parijs afgesneden, aan Mac-Mahon was de laatste en bloedige nederlaag van Sédan voorbereid.

Chronologisch overzicht van den Fransch-Pruisischen oorlog. Augustus *(Vervolg.)*

1. Lichte beiersche ruiterij en pruisische ulanen doen een verkenning aan den kant van Sturzelbrunn, een fransch dorp ten Westen van Bitche.
2. Proclamatie van den pruisischen koning aan 't duitsche leger, welks opperbevel hij aanvaardt. - Drie divisies en 23 kanons der divisie van den generaal Frossard doen een aanval op Saarbucken, onder de oogen van keizer Napoleon en den keizer ijken prins. De Pruisen ruimen dientengevolge de stad. - Keizer Napoleon maakt in een bulletin aan de keizerin met veel ophef gewag van deze eerste overwinning en roemt zeer de koelbloedigheid van den jongen prins bij dezen zijnen ‘vuurdoop.’
3. Amnestie voor politieke misdrijven in Pruisen.
4. Pruisische en beiersche troepen onder aanvoering van den kroonprins van Pruisen overschrijden stormenderhand de grensliniën van Weissemburg en Geisberg en drijven de divisie van Douay op de vlucht. Deze fransche generaal verliest hierbij het leven. - De badensche troepen rukken over de fransche grenzen en bezetten Lauterburg.

6. Veldslag van Froschweiler (Woerth). Het IIIe duitsche armeecorps, onder aanvoering van den koninklijken prins van Pruisen, raakt bij Woerth slaags met het leger van Mac-Mahon, dat versterkt wordt door de troepen van Failly en Canrobert. Het fransche leger wordt verslagen; de Duitschers veroveren twee vaandels, acht mitrailleuses, meer dan 30 kanons en nemen 8000 man krijgsgevangen. - De voorposten van het I^{e} duitsche legercorps ontmoeten ten Westen van Saarbrucken den linkervleugel van het fransche leger onder aanvoering van generaal Frossard, hetwelk op de hoogten van Spicheren eene sterke stelling heeft bezet. De generaal Von Kamecke valt deze positie aan, de generaals Barnekow en Stülpnagel komen hem bij 't vernemen van 't kanongebulder te hulp en onder aanvoering van den generaal Goeben wordt de positie der Franschen met de bajonet bestormd, zoodat de troepen van Frossard moeten wijken. Door deze nederlaag der beide vleugels maakt het fransche leger over de geheele lijn rechtsomkeert. - De fransche vloot is in 't gezicht van Bülk (baai van Kiel). - De eerste fransche krijgsgevangenen komen te Berlijn aan. - De valsche tijding eener groote overwinning, op den kroonprins van Pruisen behaald, maakt te Pa ijs een zeer gevaarlijken indruk; de ministers beloven de verspreiders dezer valsche berichten te zullen straffen en vermanen het volk tot kalmte. - De laatste fransche troepen der Pauselijke Staten vertrekken naar Frankrijk.
7. Het I_{e} duitsche legercorps bezet Sarreguemines en Forbach; het IIIe Hagenau. - Het hoofdkwartier van den koning van Pruisen is te Homburg. - De bevelhebber van het IIe duitsche legercorps, prins Frederik Karel vestigt zijn hoofdkwartier te Blieskastel.
8. De badensche cavalerie nadert tot aan de poorten van Straatsburg en verwoest den spoorweg en de telegraaflijn naar Lyon.
9. St. Avold, gelegen tusschen Saarbrucken en Metz, wordt door de Pruisen bezet. Pruisische patrouilles naderen tot op 15 kilometers afstand van Metz. De bevelhebber van Straatsburg, hetwelk van alle kanten door de Duitschers is omsingeld, wordt door den generaal Von Beyer gesommeerd zich over te geven; hij weigert.
10. Het hoofdkwartier van den koning van Pruisen is te Saarbrucken. De Franschen retireeren naar de Moezel en worden door de pruisische cavalerie achtervolgd.
12. Bazaine wordt tot opperbevelhebber van het Rijnleger benoemd, Trochu tot bevelhebber van een 12de armeecorps, dat bij Châlons moet gevormd worden, Vinoy tot bevelhebber van het leger bij Parijs. Leboeuf wordt van zijn post als chef van den generalen staf afgezet.

Slaaf en schilder.

Op een Schoonen herfstochtend van het jaar 1629 heerschte een buitengewone beweging in een prachtig paviljoen van het Escuriaal, een soort van op zich zelf staand paleis in het onmetelijk slot, hetwelk door de spaansche koningen werd bewoond en meer op eene stad van paleizen dan op een paleis geleek. Tuinman en huisbedienden werkten om het ijverigst om aan tuin en paleis het behagelijkst voorkomen te geven. Oogenschijnlijk was men in afwachting van een plechtig bezoek.

Velasquez, de eigenaar en bewoner van het paviljoen, was slechts 34 jaren oud, doch reeds in het bezit van een naam, welke door geheel Spanje met bewondering uitgesproken werd. Eene stad, eene kerk achtte zich benijdenswaardig gelukkig, als zij een schilderstuk van zijne hand kon machtig worden. Koning Philippus IV, die de kunsten beminde, behoorde onder de eersten, die in Velasquez een groot genie ontdekt hadden; daarom had hij hem tot zijn schilder en kamerheer benoemd

en opdat Velasquez in zijne onmiddellijke nabijheid wonen zoude, hem het paviljoen van het Escuriaal ten geschenke gegeven.

Diëgo Velasquez had reeds Italië, Duitschland en Vlaanderen doorreisd, Rubens gezien, en op zijne reizen de nuttigste lessen opgedaan, welke hij niet naliet in praktijk te brengen, toen hij in Spanje wedergekeerd was.

Geheel verschillende van de overige Spanjaarden, die er trotsch op gingen een groot aantal bedienden te hebben, bezat Velasquez slechts een enkelen knecht, en deze was een neger, maar een man, die zijn meester als zijn vader beminde. Hij werd wederkeerig door Velasquez met de meeste welwillendheid behandeld, doch had vele beleedigingen te verduren van 's meesters leerlingen, vooral wanneer de schilder afwezig was. Met een enkel woord dient verhaald op welke wijze Velasquez in het bezit van zijn bediende gekomen was.

Op verzoek van den koning had hij het portret vervaardigd van den beroemden admiraal Pareja, in de maritime geschiedenis van Spanje van dien tijd genoeg bekend. Het portret voldeed den admiraal bij uitstek en om den schilder zijn dank te bewijzen, zond hij hem door zijn slaaf, dien hij uit Indië had medegebracht, een prachtigen gouden keten. Juan, de slaaf, keerde weder, na zijne boodschap volbracht te hebben, doch was nauwelijks bij zijn meester gekomen, of hij ontving van dezen een schop met de woorden: ‘ik heb niet alleen den keten maar ook den brenger aan Don Velasquez geschonken; ga en wees voortaan 's meesters slaaf.’

Don Velasquez nam den armen neger met vriendelijkheid tot zich, maar zijne leerlingen maakten hem tot het voorwerp hunner spotternijen en herinnerden hem, door eene herhaling van de handeling des admiraals, menigmaal aan den schop, welken hij van dezen had ontvangen. Zij noemden hem naar zijn voormaligen meester Juan de Pareja, welken naam hij altijd bleef dragen en waaronder hij beroemd is geworden. Zeer goedhartig van aard, verdroeg hij die beleedigingen geduldig en ontweek de leerlingen, zooveel het hem mogelijk was. Hij was tevreden voor hunne spotternijen eene ruime vergoeding te vinden in de welwillendheid, welke Velasquez hem bewees.

Daar de verzorging der kleine huishouding den neger weinig tijds kostte, had hij veel vrije uren, welke hij bij afwezigheid van Velasquez altijd doorbracht in een vertrekje, niet verre van de werkplaats gelegen, en waar hij beveiligd was tegen de plagerijen der jonge schilders. Hier vertoonden zich de gevolgen van den indruk, welken de prachtige schilderstukken, de heerlijke verven en de bewondering der hoogst geplaatste personen voor de edele kunst op hem gemaakt hadden; hij beproefde of het hem ook mogelijk was te schilderen. Al dadelijk zag hij in dat hij niet veel meer kon dan kladden, maar daarmede doodde hij ten minste den tijd, en de bezigheid verschafte hem veel genoegen. Aan niemand verhaalde hij wat hij in 't kamertje deed; zijn kladderij werd in het diepste geheim gehuld.

Op den bedoelden morgen was de neger meer dan ooit bezig; iedereen gaf hem bevelen. Men wachtte namelijk twee beroemde bezoekers. De een was koning Philippus, doch voor hem, die zeer dikwerf de werkplaats bezocht, was men niet aldus in de weer. De andere heette Petrus Paulus Rubens, en de antwerpsche burger stond bij Velasquez en zijne leerlingen hooger aangeschreven dan alle verledene en toekomstige koningen van Spanje. Rubens was hun souverein, de koning der schilders, de grootmeester der kunst. In zijn roemvol vaderland, in Holland, Duitschland, Frankrijk, Italië en Engeland, overal werd zijn naam vereerd en bewonderd.

Rubens was de vriend van alle vorsten. Maria de Medicis overlaadde hem met gunsten,. Philippus IV met waardigheden. De koning van Engeland had hem in tegenwoordigheid van het Parlement tot ridder geslagen en de Infante Isabella zat als eene liefdezuster aan zijn ziekbed. Hij had alle museum's van Europa met zijn schilderstukken verrijkt en scholen gevormd van schilders en graveurs, die eenmaal de wereld verbazen zouden. Als uitstekend bouwkundige, had hij voor zich zelven een paleis en voor de Jezuïeten een prachtige kerk te Antwerpen gebouwd. Als diplomaat had hij vredesverdragen gesloten, terwijl hij de portretten der vorsten schilderde. Als bekwaam schrijver, was hij in briefwisseling met al de geleerden van Europa.

Zijn karakter was in harmonie met zijn genie. Op eigen kosten onderhield hij een aantal jonge kunstenaars te Rome. Zijne vijanden bracht hij door weldaden tot zwijgen. Nauwelijks vernam bij dat het Cornelis Schut, zijn verklaarden tegenstander, aan arbeid ontbrak, of hij verschafte hem dien onmiddellijk. Toen hij door van Uden en door anderen zijner leerlingen de dieren en landschappen zijner schilderijen deed schilderen, beweerde men dat hij in dit genre niets voort kon brengen; weinig tijds daarna stelde hij groote jachten en uitgestrekte landschappen van zijne eigene hand in het openbaar ten toon. Men berispte zijne koppen en wreef ze vele gebreken aan; hij schilderde de *Afdoening des Kruises.* Aldus door juist datgene te vervaardigen wat men meende dat hem niet mogelijk was, ontwapende hij de kritiek en door de toepassing van het spreekwoord: ‘doe goed en gij vindt benijders, doe nog meer goed, en gij zult ze beschamen,’ wist hij zich al zijne vijanden tot vrienden te maken.

Velasquez was aan de hevigste aandoening ter prooi bij de gedachte dat zijn werk beoordeeld zou worden door den beroemdsten schilder van zijn tijd. ‘Mijn naam beteekent niets,’ had hij meermalen tot zich zelven gezegd, ‘zoo lang ik de goedkeuring van Rubens niet zal verworven hebben.’ Hij wilde zich aan den grooten schilder dan ook niet vertoonen dan omringd door zijne schilderstukken. Met het oog op dit bezoek had hij opzettelijk een doek vervaardigd, namelijk de *Rok van Jozef,* welk stuk door de Franschen in 1809 naar het Louvre gevoerd doch later door hen weder aan de Spanjaarden teruggegeven werd. Op dat doek stelde Velasquez zijne hoop; bij de vervaardiging daarvan had hij de lessen ter harte genomen, welke Rubens hem twee jaren geleden, toen hij eveneens Madrid bezocht, gegeven had.

Tegen den middag verscheen Philippus IV, door een tal van hovelingen gevolgd, in de werkplaats des schilders; slechts weinige oogenblikken later vertoonde zich Rubens, vergezeld door van Dijck, Sneijders, van Uden, Craeijer, Wiedens en andere kunstenaars, toenmaals nog zijne leerlingen, welke hem op zijne ambassades gewoonlijk volgden.

Zoodra Rubens de werkplaats van Velasquez was binnengetreden, boog hij de knie voor den koning, doch deze richtte hem op en zegde, terwijl hij hem ten spijt van alle etiquette bij den arm vatte: ‘wij zijn ten huize van een schilder, en gij zijt hier de koning.’

Dat woord schenen Velasquez en zijne leerlingen onmiddellijk in praktijk te brengen, want hoewel zeer beleefd jegens den koning, bewezen zij de grootste eer aan den beroemden vlaamschen schilder. De slaaf was geheel verbijsterd; zijne vurige oogen schenen den grooten meester te verslinden. Men kon het hem aanzien: hadde hij gedurfd, hij zou op den grond gevallen en de knieën van Rubens omarmd hebben.

Rubens was toen 52 jaren oud. Zijn gelaat was nog altijd mannelijk en schoon, zijne houding fier en indrukwekkend. Gewoon met koningen en vorsten om te gaan voegde hij de hoofsche manieren van den edelman bij de majesteit van het genie.

De harten der aanwezigen klopten van ongeduld, hoop en vrees, terwijl de groote meester der vlaamsche school de werken der spaansche schilders beschouwde en onderzocht. Op het zien van den *Rok van Jozef* drukte hij in luide woorden zijne diepe bewondering uit en reikte Velasquez welwillend de hand, maar deze wierp zich in zijne armen, terwijl hij uitriep: ‘dit is de Schoonste dag mijns levens! Gij voert mijn geluk en mijn roem ten toppunt en zult voor mij dezen oogenblik onvergetelijk doen zijn, zoo gij op een der doeken uit mijne werkplaats eenige penseeltrekken achterlaat als een aandenken aan den grooten meester van alle levende schilders.’

Deze woorden sprekende, wees Velasquez op een zijner voornaamste schilderijen en bood den schilder palet en penseel aan in de hoop dat hij op eenig gedeelte van zijn werk den gloed zou leggen, zooals Rubens alleen dien kon voortbrengen. ‘Alles wat ik zie,’ antwoordde Rubens, ‘is geheel afgewerkt. Maar ik zal met genoegen eene schets voor u vervaardigen.’

Tegelijk boog hij naar den grond om een doek te nemen, dat omgekeerd tegen den muur stond en naar zijne meening nog niet beschilderd was. Het schilderstuk beziende, uitte hij een kreet van verbazing, want hij zag voor zich de zoo beroemde schilderij *de Begrafenis.*

De slaaf werd doodsbleek, zijn werk in zulke handen ziende; hij wist niet dat het stuk in de werkplaats aanwezig was en geloofde dat het zich in zijnen schuilhoek bevond. Hij begon te beven als een schuldige en boog het hoofd in afwachting van de berisping zijns meesters en de bespotting der leerlingen.

Rubens evenwel stond het stuk met de meeste aandacht te beschouwen. ‘Ik dacht aanvankelijk dat het uw werk was, Velasquez,’ zegde hij eindelijk, ‘maar....’

De slaaf richtte het hoofd op; hij meende zijne ooren niet te kunnen gelooven bij dit oordeel van den beroemden meester over zijn werk. Doch niemand lette op hem.

‘Maar,’ dus vervolgde Rubens, ‘terwijl ik het aandachtiger beschouw kom ik tot de overtuiging dat het van een uwer leerlingen zijn moet. Wie hij ook zij, hij kan zich nu reeds een meester achten, want hij bezit genie.’

Deze woorden deden Juans hart tot berstens toe kloppen.

‘Ik weet niet,’ antwoordde Velasquez verwonderd en ook het doek beziende, ‘wie dat stuk geschilderd heeft; ja ik weet zelfs niet van waar het in mijne werkplaats gekomen is.’ Dit zeggende wierp hij een vragenden blik op zijne leerlingen, en daar niemand sprak, vroeg hij: ‘Wie uwer, mijne heeren, heeft dit gemaakt?’

Het stilzwijgen bleef bewaard, maar op eens wierp zich Juan met eene onbeschrijfelijke aandoening aan de voeten zijns meesters met de woorden: ‘ik heb het gedaan.’

Van Dijck zag zich verplicht den neger te ondersteunen, die als een kind weende en eenige onsamenhangende woorden uitbracht. Rubens en Velasquez richtten hem op en omhelsden hem, en koning Philippus, die de gelukkige getuige van dit treffend tooneel was, naderde en legde de koninklijke hand op den schouder van den zwarten schilder, terwijl hij zegde: ‘Een man van genie kan geen slaaf blijven; hef het hoofd op en wees vrij. Uw meester zal 200 onsen goud voor een losgeld ontvangen.’

‘En deze 200 onsen goud,’ liet Velasquez op 's konings woorden volgen, ‘schenk ik u, Juan. Ik geniet reeds eene schoone belooning

door wel verre van een slaaf in u een kunstbroeder en vriend te vinden.'

'Neen, altijd uw slaaf!' riep Juan met vervoering uit. 'Ik wil altijd uw slaaf blijven!' En bij omhelsde de knieën zijns meesters.

Rubens was te zeer aangedaan om te kunnen schilderen. Hij legde palet en penseel neder en beloofde den volgenden dag aan het verzoek van Velasquez te zullen voldoen. Daarop vertrok hij met den koning.

Rubens hield woord. Op den bepaalden tijd schilderde hij een uur lang en stelde daardoor zijn vriend in het bezit van eene prachtige schets. Bij zijn arbeid werd hij geholpen door Juan, als een vrij man gekleed. Hij vertrok niet dan na den neger, die hem scheen te aanbidden, nogmaals omhelsd te hebben.

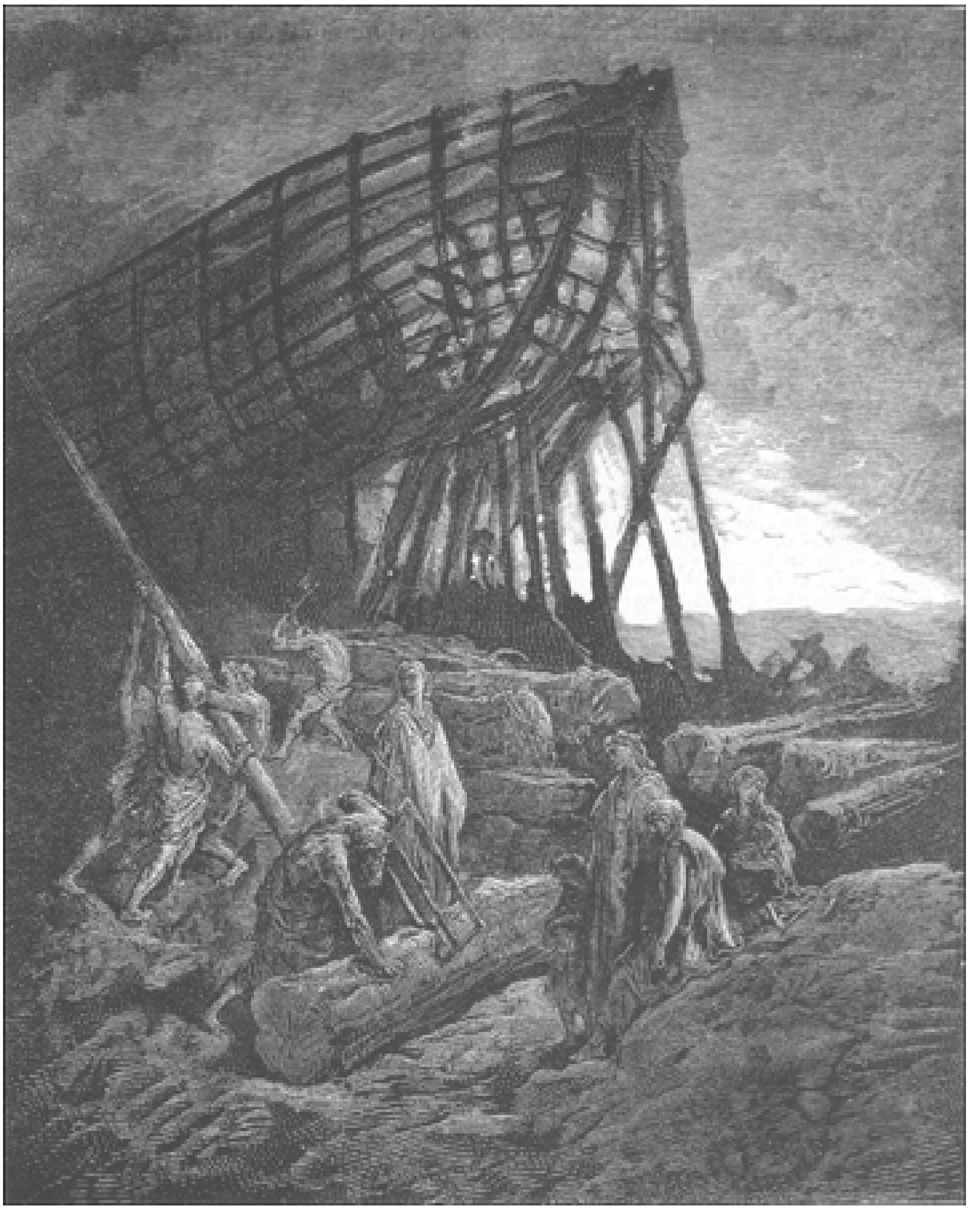

HET BOUWEN DER ARK VAN NOË, NAAR GUSTAAF DORÉ.

Eenige bijzonderheden over den verderen levensloop van Juan de Pareja mogen dit kort verhaal besluiten.

Juan vergat nooit de welwillendheid, welke hij bij zijn meester genoten had, waarom hij nimmer er in wilde toestemmen hem te verlaten. Hij vergezelde hem overal en werd met hem in dezelfde zitting der Academie van den H. Lucas te Rome tot lid van dat beroemde genootschap aangenomen, hetwelk de grootste schilders van dien tijd onder zijne leden telde.

Velasquez stierf te Madrid in het jaar 1660 aan eene besmettelijke ziekte. Juan verliet zijne sponde niet dan om de echtgenoote zijns meesters te verplegen, die spoedig na Velasquez door dezelfde ziekte getroffen werd en acht dagen na zijn dood overleed. Toen trad Juan in den dienst van Velasquez' dochter, welke kort te voren gehuwd was met den landschapschilder Martinez del Maldo. Ook dezen diende hij met de innigste toewijding en liet zelfs zijn leven voor hem. Want

DE MAAGDENBURGSCHE KURASSIERS NA HUN AANVAL BIJ VIONVILLE.

in 1570 werd Martinez del Mazo door een moordenaar op de straat aangevallen en door Juan verdedigd, die zelf den dolksteek in de borst ontving en den volgenden dag overleed. De moordenaar was op Martinez door een adellijk Spanjaard afgezonden, omdat hij een satirische schilderij had vervaardigd, waardoor de edelman zich beleedigd gevoelde. Het bedoelde stuk wordt nog gevonden op het Museum te Madrid. Ook van onzen neger-schilder bezit dat Museum vele schilderstukken. Zijne voornaamste werken zijn echter naar elders overgebracht. Zoo bezit het Museum te Aranjuez zijne *Roeping van den H. Mattheus,* terwijl op het Louvre te Parijs zijne *H. Vrouwen bij het Graf des Zaligmakers* en zijne *Begrafenis* gevonden worden, welk laatste stuk de lofspraak van Rubens had uitgelokt.

De ark van Noë, naar G. Doré

Een vreeselijk strafoordeel Gods trof weleer, gelijk ons de H. Schrift verhaalt, de tijdgenooten van Noë.

De vrome aartsvader echter vond genade bij den Heer en om hem van den zondvloed te sparen gelastte God hem eene ark te bouwen, d.i. eene langwerpig vierkant gebouw, geschikt om op het water te drijven. Honderd jaren waren er noodig om dit reusachtige gebouw, 300 el lang, 50 el breed en 30 el hoog tot stand te brengen.

Het buitengewone werk vorderde buitengewonen arbeid. Door 't meesterlijk talent van Gustave Doré zien wij in nevenstaande gravure deze werkzaamheden geschetst, en wel met den gloed der phantasie en den luister van den eenvoud, gelijk zulks slechts de wereldberoemde kunstenaar vermag.

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

Twee dagen na het gebeurde, komen de echtgenooten Drozer-van Filtz in Antwerpen terug.

Het nieuws van het verdwijnen des kassiers is reeds oud nieuws in de stad.

Aangehouden is hij niet, al heeft de policie rechts en links getelegrafeerd, gezocht en gesnuffeld. Ja, men weet, dat hij Zondags te Spa is gezien, maar na zijne verdwijning des avonds is men zijn spoor bijster geworden.

Mijnheer Drozer is in het kabinet van den instructie-rechter geroepen, gelijk zoovele anderen, en de zaak hindert hem; maar Mevrouw hindert zij slechts onder één opzicht, dit namelijk dat de wereld nu weten zou dat zij valsche diamanten droeg - zij, Mevrouw Drozer-van Filtz, zij! O, dat roept wraak van den Noord- tot aan den Zuidpool!

Wat heeft het al gestormd in het huis van Mijnheer Drozer om die valsche diamanten! Neen, dat kan, dat mag eene vrouw van Mevrouw's rang haren man nooit vergeven!

Gelukkig nog, dat ze nu verdwenen zijn! Maar die falsarissen zullen haar nog menige kwade poets spelen.

'O, wat u betreft,' zal het kleine nichtje uit onnoozelheid of uit jaloezie zeggen: 'o, u hebt prachtige diamanten, die *rivière* onder ander.....'

Wat dan antwoorden? Moet ze zeggen:
‘Kind, die steenen waren valsch, valsch als het monster dat ze mij ten geschenke gaf?’
Hoort ze daar eene andere dame niet vragen:
‘Lieve Mevrouw Drozer, geef me toch het adres van dien winkel te Parijs, waar uw man dat heerlijke halssieraad kocht?’
Ofwel die andere vriendin. welke gedurig herhaalt:
‘Ik ben zooals Mevrouw Drozer, ik draag geen valsch goud!’
En wanneer zij die zoo verheerlijkte *rivière* niet meer dragen zal, vraagt gewis zesmaal per week dit of dat wijsneusje:
‘Waar mogen toch die kostbare diamanten van Mevrouw Drozer verstoven zijn?’
Ja, het lijdt geen twijfel, gansch de wereld zal zich over die diamanten bekommeren, dat weet Mevrouw zeer wel; dat kan niet anders. Iedereen houdt zich immers met haar en haar toilette bezig; de mindere en de hooge wereld benijden haar.
O, gij zult het zien, over die diamanten zullen de tooneelschrijvers, drama 's, de dagbladschrijvers artikels, de schilders tafereelen fabriceeren, welke laatsten in onze driejaarlijksche tentoonstellingen zullen pronken. En Drozer, haar geliefd monster van een man, zal daarvan de schuld zijn!
Mijnheer Drozer trekt, bij al die declamatiën, de schouders op en antwoordt zelfs niet meer. Och, niemand denkt aan hare diamanten tenzij Mevrouw zelve, die immer, *nu* zooals *vroeger,* dat kapittel aanraakt.
Nu, het best van al is nog dat Mevrouw ze niet meer onder de oogen krijgt, al blonken en schitterden zij dan ook nog zoo hel in het zonof in het luchter-licht.
Mevrouw heeft dan ook reeds hier en daar verteld, dat dit halssieraad haar niet meer bevalt, dat ze den vorm van hetzelve wenscht te veranderen, dat ze zelfs niet meer in bezit was van dien kostbaren schat.
Maar op zekeren dag, en juist zijn er een paar wijsneuzige dames bij Mevrouw, aan welke zij de bovenstaande gezegden heeft herhaald, wordt Mijnheer Guller aangediend, en de jonge blonde krullebol strijkt de kamer binnen met een pakje in de hand, en dewijl Mevrouw Drozer tamelijk nieuwsgierig, en Mijnheer Guller tamelijk van zijn stuk gebracht is door de tegenwoordigheid der vreemde dames, laat de ongelukkige, op een kleine, korte vraag van Mevrouw zich ontvallen.
‘'t Komt van Mijnheer Lens, 't zijn de diamanten.’
Rechtvaardige hemel! Moet zoo'n houwitser, in tegenwoordigheid van die twee dames, barsten en haar voor eeuwig verpletteren!
Mevrouw wordt bleek, groen, rood en blauw, krijgt kortom bij het hooren van die twee woorden ‘Lens’ en ‘diamanten’ al de kleuren van den regenboog, en zou, zooals het in dergelijke oogenblikken aan eene vrouw van haren rang past, in bezwijming gevallen zijn, indien zij niet vreesde de zaak daardoor nog meer te ontsluieren.
De beide dames schieten toe en laten, als ware het overeengekomen, denzelfden uitroep hooren:
‘Wat is er, lieve?’
‘Niets, niets’ is 't antwoord en Mevrouw Drozer gaat het pakje ter zijde leggen, en werpt tevens zoo'n verpletterenden blik op den ongelukkigen Guller, dat deze zich overal elders, zelfs in de maan wenscht.
Gelukkig treedt Mijnheer Drozer binnen, en de klerk die reeds tien minuten als op de pijnbank gezeten heeft, maakt er gebruik van om heen te gaan, zijne domheid en onhandigheid verwenschende en wel overtuigd dat hij nooit meer onder de oogen

van Mevrouw Drozer zal durven verschijnen, nooit meer aan hare speeltafel, onder hare heerlijke veranda neêrzitten zal.

De dames zijn ook heêngegaan; maar te oordeelen naar de plotselinge innigheid, welke tusschen beiden ontstaat, nu zij het huis verlaten hebben; te oordeelen naar het heimelijk en driftig fluisteren, maken zij op de twee door Mijnheer Guller uitgesproken woorden, op de ontroering van Mevrouw, op de inlichtingen die zij nogmaals over hare diamanten gaf, de zonderlingste veronderstellingen, en deze zooals gene neemt innerlijk het besluit, altijd met het zeer christelijk woord: ‘overigens, 't gaat mij niet aan!’ die zaak eens op te helderen en toch wel te weten te komen, hoe de naam van Lens zich aan de diamanten van Mevrouw Drozer schakelde.

Alleen zijnde, grijpt Mevrouw het paket, breekt het lak, scheurt boosaardig het papier, rukt eene kleine kartonnen doos open en, inderdaad, daar ligt hare *rivière* lachend, schitterend, maar ook helsch spottend.

Als heeft Mevrouw eene slang opgenomen, zoo slingert zij het halssieraad door de kamer; doch in den hoek ginds schittert en spotlacht die duivel nog des te heller.

In het doosje ligt een briefje, zonder handteekening, zonder dagteekening of wat dies meer; Mevrouw leest: ‘Ik denk dat Mijnheer Drozer ‘mij zal dank weten, dat ook dit juweel niet in den maalstroom te Spa ‘wegzonk.’

Geen woord meer; maar dat terugzenden is toch een bewijs van eerlijkheid, en gewis heeft Mijnheer Lens gehoopt daardoor, voor de rechtbank, een getuige ter ontlasting in zijnen vriend Drozer te winnen.

‘Gewis,’ schijnt het flikkerend ding, ginder in den hoek, ons te zeggen; ‘gewis; maar toch heeft Mijnheer Lens mij eerst, bij eene soort van verheeler, doen toetsen en 't is eerst daarna, dat hij zoo door en door eerlijk is geworden.’

't Is altijd hetzelfde stelsel, men ziet het: alles exploiteeren, zelfs de eerlijkheid, zelfs het geweten.

Het valt niet in ons bestek u verder te vertellen wat er met de diamanten in het huis van Drozer gebeurt; de justitie is het spoor van den dief bijster, het diamanten-tooneel blijft verholen en is dus niet geroepen eene rol in het openbaar te spelen. Maar toch moeten wij hier zeggen, tot verontschuldiging van Mijnheer Drozer, dat de man ze voor echte diamanten te Parijs gekocht en ze met echte goudstukken heeft betaald.

Eerst later vernam hij het bedrog en de man liet zijne vrouw in de zalige onwetendheid verkeeren, om niet voor een domkop, voor een sukkelaar door te gaan, die nog geen diamant uit *cristal de roche* onderscheiden kon.

Wat blijft er hem nu over?

Niets anders dan, om den vrede in het huisgezin te bewaren - bewaren is het woord niet, maar om er hem zooveel als mogelijk is trachten in te voeren - eene parure van echte steenen aan zijne lieve en beminnelijke vrouw te schenken, zoo haast de galnooten of het goudschuim, nog voorhanden, ¼ of ½ hooger ter Beurze kunnen gequoteerd worden.

VI.
Een bang weêrzien.

In het *gouden Schaap* beleeft men smartelijke dagen. Wat zijn die buren toch nieuwsgierig, onkiesch, wreed zelfs, zonder het te weten! Telkens dat een man der wet, of een policie-agent den katoenwinkel binnentreedt, loert men uit alle vensters en men zendt daarenboven de kinderen uit, om voor de deur plaats te nemen, en te zien en te loeren, ‘wat er nu weêr gaande is in *'t Schaap.'*

Dat duurt zoo een paar weken en nu eindelijk de justicie overtuigd is, dat de schuldige niet achter of in de wollen en katoentjes verborgen zit, dat er in gansch het huis geen stukje papier ligt 't geen eenig licht in de zaak zou kunnen brengen, komt er allengs weêr rust in het winkeltje van den ouden Trilglas.

Ook de kalanten keeren van lieverlede terug. 't Is immers de schuld der ongelukkige vrouw niet, dat ze zoo'n schelm van een man heeft! Neen, gewis niet. Zij is van eerlijke familie, goed burgerlijk, Antwerpsch volk van ouder tot ouder. En daarom wordt er ook meer dan eens aan kinderen of meid, die ter winkel moeten gaan, bevolen:

‘Gaat maar bij Trilglas!’ want het *gouden Schaap* draagt nog altijd 's vaders naam.

't Is deels uit nieuwsgierigheid, deels uit gewoonte, deels uit medelijden.

Langzamerhand waagt deze of gene huismoeder zelve den voet weêr in den winkel te zetten, en tracht een praatje over de toonbank te houden: doch vrouw Lens is er niet. 't Mensch is ziek; 't is de nicht die de kalanten bedient, en soms ziet men er ook wel, met eene schaduw, de oudste dochter, Lieske, welke van de kostschool is teruggekeerd.

't Is een lief kind, dat Lieske; zij is zestien jaren oud, maar reeds groot en flink gezet; heeft weelderig blond haar, oogen zoo puur, zoo blauw als waren het stippels uit den blauwen hemel gesneden; de wangen zijn licht gepurperd en nog met het dons der jeugd overdekt.

't Moet een levenslustig kind zijn; doch nu, in deze omstandigheden, ligt er een droevig waas over het gezichtje, als zij het zachte oog op de arme moeder of op den spelenden en onbezorgden Doris rusten laat.

De moeder ligt op de bovenkamer te bed, en de als wimpeltjes uitgeknipte papiertjes aan de fleschjes, die op het nachttafeltje staan, zeggen ons dat de doctor voor de ongelukkige vrouw onmisbaar geworden was.

Nu echter is zij beter. Honderdmaal per dag licht zij eenigszins het hoofd op, en fluistert dezelfde woorden:

‘Nog niets, Lieske?’

‘Neen, moeder,’ luidt onveranderlijk het antwoord; want het kind weet wel wat hare moeder zeggen wil.

Och, dat er toch maar één enkel straaltje licht in al die duisternis viel!

Waar is hij, de vader harer kinderen? Waar heeft hij zich verscholen? Waar dwaalt hij rond? Is hij nog onder het bereik der policie, ofwel stak hij reeds den grooten plas over? Zal zij hem nooit meer zien, nooit meer? Schuldig is hij, ja, maar anderen die hem op die noodlottige baan lokten, die Mevrouw Drozer bijvoorbeeld, zijn toch oneindig schuldiger!

Ach, gansch de wereld zou zij willen beschuldigen, om hem maar vrij te pleiten - want hij is immers de vader harer kinderen!

Lieske zit meestal voor het venster; zij ziet den brievendrager gaan en komen, vier- of vijfmaal daags; doch zelden treedt hij het *gouden Schaap* binnen, en als dit gebeurt ijlt het meisje hoopvol naar beneden, doch vindt dáár niets dan teleurstelling - een kouden, geraamtachtigen brief van dezen of genen fabrikant, een bluffende circulair, eene rekening, zoo stijf en regelmatig als het latwerk tegen den hofmuur.

En als het meisje dan zelve weent, om de afwezigheid van den vader en naïf aan de moeder vraagt: ‘Zullen wij hem dan nooit weêr zien, moeder?’ dan moet die bedrukte zich geweld aandoen en eene hoop doen opflikkeren, welke zij zelve niet meer heeft.

Nu is de moeder opgestaan; zij zit voor het venster en al werpt ze soms eenen blik naar buiten, toch houdt ze voortdurend haren rozenkrans in de vingeren en bidt.

Op het tafeltje dat Lieske naast haar gezet heeft, staat - tusschen omwimpelde fleschjes, een glas met gesuikerd water, een kerkboek en wat zoo al meer, - een pot met bloeiende en geurende reseda.

't Kamerke, door de hand van Lieske geschikt, ziet er recht lief uit en daarvan heeft zich eerst vrouw Lens overtuigd, door eenen oogopslag in het ronde te werpen, alvorens te zeggen dat die heer dan maar boven moest komen.

‘Welke heer?’ vraagt Lieske.

‘Wel Mijnheer Guller!’ zegt kleine Doris, die de boodschap boven brengt, dat de klerk zijne moeder wenscht te zien.

‘Wie is die Mijnheer Guller, moeder?’ vraagt Lieske, die hier en daar nog een stoel recht zet en nog eene gelapte broek van Doris weg stopt.

‘Een vriend van uw vader, kind. Stil, daar is hij.....’ was het antwoord.

Men hoort geklons op de trap; Doris gaat vooruit en is ditmaal in eene gansch betere stemming dan toen hij, eenige weken geleden, Mijnheer Guller afbeulde met hem te doen dansen, loopen, springen. op het hoofd staan en meer andere fraaiigheden, die den klerk den schijn gaven van stapelgek te zijn.

Mijnheer Guller treedt behoedzaam vooruit, schier op de teenen, want hij denkt aan de zieke; maar nu deze hem zegt: ‘kom maar binnen, Mijnheer!’ en hij haar daarenboven voor het venster, in den stoel, ziet zitten, hervat hij moed en treedt, zonder Lieske te zien, welke ook ter zijde staat, vrouw Lens nader.

‘Ik heb tijding’ zegt de klerk met een koortsachtig ongeduld in den toon der stem.

‘Goddank!.... spreek.,.. waar is hij?.... wat is er?’ die woorden rolden of de moeder, of de dochter uit den mond.

‘Ziet,’ zegt Mijnheer Guller, ‘dit briefje was bij het pakje, waarin Mijnheer Lens de diamanten aan Mevrouw Drozer terugzond. Dat schreef hij ten minste.’

‘Hij heeft de diamanten teruggezonden?’ fluistert de vrouw bevend van aandoening. ‘Stil.... Goddank! laat de kinderen daar niets van weten!’

‘Zie, lees.’

Maar tranen overwolken hare oogen; zij kan niet zien, niet lezen.

Mijnheer Guller houdt haar een regeltje papier voor, en leest met eene diep bewogen stem:

‘Zeg aan mijne vrouw en kinderen, dat alles wel is. Binnen kort zal ik schrijven.’

Dat is alles, geene lettergreep meer.

‘Zoo weinig,’ snikt de moeder. ‘Arme vader!’ snikt de dochter, die nu eerst door Mijnheer Guller wordt opgemerkt. Maar Guller troost beiden: Mijnheer Lens moest zich nog, op het oogenblik, dat het pakje te Oostende, waarschijnlijk door een derden persoon, besteld werd, in het land bevinden en dus hoogst voorzichtig zijn. Is het niet reeds veel dat men tijding heeft? Laat ons het beste hopen. Morgen of overmorgen

komt er een brief, dat Mijnheer Lens behouden in Engeland is aangeland..... Ja, ja, Mijnheer Guller heeft gelijk. Men mag niet te eischend zijn!

Kleine Doris heeft dit tooneel bijgewoond.

‘Moet dat gauw gaan vertellen aan Jan, den smid!’ roept de kleine schelm uit.

‘Wat vertellen?’ roept Mijnheer Guller, die den knaap bij den arm grijpt.

‘Ja, zeggen dat er een brief van vader is gekomen.’

‘Wilt gij wel eens hier blijven en zwijgen!’ roept de moeder.

‘Neen, gaan, moet gaan,’ roept de knaap weenend en wil zich losrukken.

‘Doris mag dat niet zeggen,’ herhaalt de moeder nadrukkelijk.

‘Wel zeggen,’ huilt de jongen. ‘Doris krijgt dan een cent van Jan, als hij 't zegt.’

‘O, die buren, die buren zijn zoo nieuwsgierig!’ jammert de vrouw, welke het gevaar van één enkel woord genoegzaam inziet.

Lieske neemt den kleinen jongen in den arm; zij weet hem te bedaren, doet hem allengs den brief vergeten en belooft een waakzaam oog op den kleine te houden, die zoo toevallig meester van het geheim geworden is.

Duizenden veronderstellingen worden er gemaakt; Mijnheer Guller weet de beste uit te kiezen. Hij heeft hier of daar een goed woord, een woord van verlichting, van verontschuldiging zelfs, bij dezen of genen, opgevangen en brengt dit der moeder over - en ja, na verloop van een half uur schijnt aan moeder en dochter de verschrikkelijke zaak veel geringer toe, en zoo goed weet Henri te pleiten, dat Lieske, met groote tranen in de oogen en de erkentelijkheid in den toon der stem, hem toevoegt:

‘O, ik dank, ik dank u, Mijnheer!’

Mijnheer Guller is heêngegaan, met de belofte van terug te keeren. En dat zal hij ook doen, want een goed hart heeft hij wel! Het zaad van eerlijkheid en deugd, dat zijne moeder in zijn gemoed heeft gestrooid, is nog niet verstikt in de woeling der groote stad. O, ware Lens nog een tijd lang zijn leermeester geweest!....

Reeds den volgenden dag keert Mijnheer Guller terug. 't Gebeurt nog altijd uit een meêlijdend hart. Welkom is hij in het *gouden Schaap* en kalmer dan den vorigen dag is men er gestemd, ofschoon altijd diep bedroefd, om niet te zeggen gekrenkt dat ‘vader’ aan een derden persoon, niet aan haar schreef.

De winkel is gesloten. Voor het Mariabeeld in den winkel brandt een stukje kaars. De kleine slaapt. Moeder, dochter en Mijnheer Guller zitten beneden bij het licht der kleine petroleumlamp met gekleurd scherm. Zij spreken over hem - over den onwaardige, dacht Guller - als over iemand die in de oogen van vrouw en kind toch geen schuld op het geweten heeft.

In dien kleinen kring vindt Guller iets terug van hetgeen hij eens in den zijnen vond, toen zijne moeder nog leefde; dat stille, vertrouwende, godsdienstige gevoel, hetwelk den huiselijken haard tot een heiligdom maakt, vreemd aan de stormen daar buiten.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De zelfbewegende wagen van Johan Hantsch.

Een voertuig te vinden dat zonder bewegingskracht van buiten, door eigen aandrang zich kan voortbewegen, was, lang vóór de uitvinding der stoomwagens en stoombooten, een vraagstuk waarmede velen zich bezig hielden. Wij hebben in onzen eersten jaargang (op bladz. 46 en volg.) reeds den zeilwagen van den wiskundige Stevin besproken; deze wagen werd door dien ingenieur uitgedacht voor prins Maurits van Oranje, die daarin met den graaf van Bossu ging spelevaren. Bij gunstigen wind legde hij een afstand van negen uren in twee uren af. Een vijftigtal jaren later vervaardigde de beroemde Newton er een welke door zich zelven liep. Maar nog vóór Newton had de Duitscher Johan Hantsch een dergelijk voertuig uitgedacht, waarvan wij hier de afbeelding, zooals een oude koper-gravure die te zien geeft, aanbieden.

Deze wagen had vier wielen; zijn voorhelft vertoonde het beeld van een draak welke water spuwde, wanneer nieuwsgierigen den weg versperden, terwijl aan de achterhelft twee engelen stonden, die, Zoodra de wagen in beweging was, de bazuin staken. Men zegt dat deze wagen zich door een vernuftig werk, gelijk ongeveer aan het raderwerk van een horologie, in beweging zette; natuurlijk moest het van tijd tot tijd worden opgewonden. Meester Hantsch reed met zijn wagen bergop, bergaf, op alle gebaande wegen.

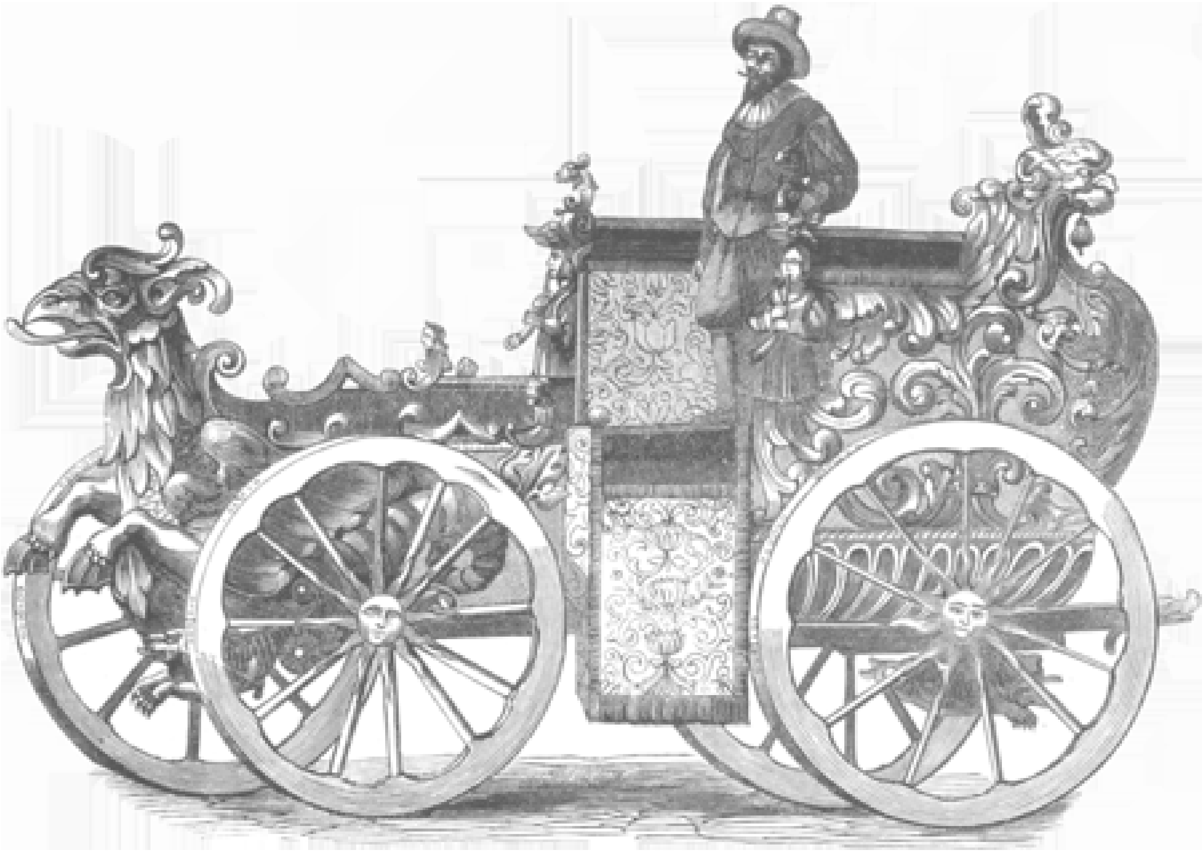

Hoe nuttig een bril kan zijn.

Een oude Jood kocht voor een bagatel een zooitje kleine kersen. Te huis gekomen zijnde moest hij veel hooren over het ooft dat, naar men zegde, het eten niet waard was. De Jood glimlachte, zette zijn bril op en zegde: ‘'t Is alles maar idee! Met een verrekijker kan je een kip zoo groot maken als een struisvogel en zoo klein dat ie het plukken niet waard is. Wie zal me zeggen dat die kersen niet zoo groot zijn als ik ze door mijn bril zie, en waarom zullen ze niet net zoo goed smaken als anderen, welke met het bloote oog gegeten worden! 't Is alles idee! Als de boeren verstand hadden, lieten ze de koeien in den winter groene brillen dragen. Wat meen je, dat de beesten het hooi niet voor gras zouden aanzien? En wat zouden de boeren het gansche jaar een mazzel kunnen maken met heerlijke, malsche grasboter! 't Is alles idee! Drink wijn uit een kommetje, hij zal altijd zuur zijn; rook een fijne manilla als het stikdonker is, hij smaakt als een inlander, drink de vetste room met een blauwen bril op en het wordt gewone melk. 't Is alles idee!’

Een afdoende maatregel.

In sommige deelen van Duitschland werd vóór jaren eene wet uitgevaardigd, om te verhinderen dat er in de herbergen onder de kerkelijke diensten werd getapt. Zij luidde als volgt:

‘Een ieder die op Zon- of Feestdagen onder de kerkelijke diensten in eene herberg vertering maakt, is gerechtigd om heên te gaan zonder te betalen.’

De zoneclips en de afgevaardigde.

De 19^{e} Mei van het jaar 1780 was in Connecticut een merkwaardige dag door eene zoneclips, welke zoo sterk was, dat men zich verplicht zag in huis licht te ontsteken en dat de vogelen hun gezang staakten en in hunne nesten kropen. Men dacht algemeen, dat de wereld zou vergaan. De Kamers hielden alstoen zitting. De Kamer der Vertegenwoordigers werd verdaagd en men stelde hetzelfde voor omtrent den Raad. Toen men kolonel Davenport naar zijn oordeel dienaangaande vroeg, antwoordde hij: ‘Ik verzet mij tegen alle verdaging. De wereld vergaat of zij vergaat niet; in het laatste geval bestaat er niet de minste reden tot verdaging; loopt het daarentegen met de wereld op een einde, dan ben ik blijde dat ik bezig bevonden word met de vervulling van mijn plicht. Laat ons kaarsen ontbieden en voortgaan.’

Men moet zijne menschen kennen.

Bij het uitbarsten van den jongsten oorlog spoorde een pruisisch predikant des Zondags op den kansel de boeren zijner gemeente aan om zich aan de verdediging van het vaderland toe te wijden. Ten einde hun moed te prikkelen schilderde hij de Franschen als barbaren, die voornemens waren het schoone Duitschland te verwoesten. ‘Ik zie reeds de vijanden naderen,’ riep hij; ‘zij dringen het dorp binnen, zij steken

uwe huizen in brand, zij slachten uwe vrouwen en kinderen! Ja, zij zijn in aantocht, zij komen.... ziet gij die vanen niet wapperen? hoort gij het geroffel der trommen niet?' Bij deze woorden trommelde de predikant met de handen op den preêkstoel, ten einde den indruk nog te verhoogen.

Op hetzelfde oogenblik hoorde men achter den kansel den koster blazen: tetterètetè! tetterètetè!

De predikant keerde zich om en vroeg zacht: 'wat doet gij daar, koster?'

'Ik help u een handje, dominé,' antwoordde deze. 'Ik ken onze boeren door en door; om de infanterie alleen geven zij niets, er moet ook cavalerie aanrukken.'

Rebus N. 9

Aan deze rebus is verbonden:

Geschiedenis des Ouden en Nieuwen Testaments door Bernard Overberg, uit het hoogduitsch vertaald door J.H. Wensing, 2 deelen.

Oplossing van Rebus 7.
Kain is Abels moordenaar.

[Nummer 37]

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.

AANKOMST DER FRANSCHEN OP BELGISCH GRONDGEBIED

't Was een indrukwekkend schouwspel dat zich den 1^{en} en 2^{n} Sept. aan de vreedzame bewoners der fransch-belgische grenzen voordeed. Drie volle dagen achtereen had reeds op de vreeselijkste wijze voortdurend het geknetter der mitrailleusen en het gebulder uit duizenden vuurmonden de lucht doen dreunen. De grond davert er van; in de verte rijst en verdwijnt op verschillende plaatsen een vuurgloed; alles verkondigt, dat een vreeselijke slag in de nabijheid plaats heeft. Aan den zoom van een bosch zitten eenige honderden soldaten in groepjes naast hunne in rotten gestelde geweren met elkaâr te praten; op enkele punten staan sommigen op post of vergezellen de officieren, welke met verrekijkers van de hoogten de verwijderde tooneelen trachten gade te slaan. Het zijn belgische militairen, die daar eene zending vervullen, welke niet zonder roem noch gevaar is, wier taak het namelijk is te beletten, dat de onzijdigheid van het belgisch grondgebied door een der strijdvoerenden in 't minst wordt geschonden. Eensklaps nadert het krijgsalarm meer en meer, het gekletter der wapenen, het getrappel der paarden komt nabij, geheele afdeelingen vreemde soldaten van allerlei wapenen, velen met bloed en stof bedekt, sommigen door hunne makkers met moeite voortgesleept, naderen in de grootste verwarring; het

zijn de vluchtende deelgenooten der bloedige nederlaag van het fransche leger bij Sédan. Een officier van het belgische detachement, vergezeld van twee man, treedt de vluchtelingen te gemoet en heft het belgische vaandel in de hoogte. Bij het zien van het vaandel ontblooten de fransche officieren het hoofd, ‘vive la Belgique!’ is de luide, algemeene kreet, en dezelfde strijders, die wellicht vóór eenige oogenblikken nog den dood trotseerden om hunne standaarden en wapens te behouden, doen thans van beiden met kalmte en overgeving afstand, om op 't onzijdig grondgebied de rechten der gastvrijheid en vriendschap te deelen.

Door waakzaamheid en hulpbetoon toonde België, bij het bloedige drama, dat aan de grenzen van zijn grondgebied werd opgevoerd, zich zijner zelfstandigheid waardig, en geïnterneerde vluchtelingen der beide oorlogvoerende volken zijn eenstemmig in dankbaren lof voor het gastvrij onthaal, dat hun in den vreeselijken toestand, na de groote worsteling bij Sédan, ten deel viel.

En hoe allerverschrikkelijkst de toestand aldaar was, zulks laat zich, volgens de eenparige getuigenis der verschillende correspondenten, door geen pen beschrijven. ‘Na de overgave der stad,’ zegt o.a. een hunner, ‘waaide reeds op grooten afstand de doodlucht u tegen, bij het naderen der vestingwerken zag men allerwege doode paarden half tot ontbinding overgegaan; in de drooge grachten om den stadsmuur waren de paarden van den honger naar beneden gestort; op verschillende plaatsen lagen hoopen menschen-lijken als het aas van ratten en ongedierte.’

Men besluite hieruit welke schrikkelijke tooneelen plaats hadden op het beslissende oogenblik van den slag zelf. Toen de stad ingesloten was worstelden de fransche soldaten in de vreeselijkste verwarring en bij een vlucht zonder orde onderling tegen hun eigen landgenooten, om aan 't verderf te ontkomen; de cavalerie wierp zich met paard en al in de diepe vestinggrachten; in galop snelden de zware kanonnen voort om zich een weg door de vluchtende menigte te banen; te midden dier onzinnige, rade- en redelooze massa regende het verpletterende stortbuien van houwitsers, bommen en granaten uit de pruisische batterijen en was het alsof het fransche leger in den krater van een vuurspuwenden berg was gevallen. ‘Onbeschrijfelijk is hetgeen ik met eigen oogen gezien heb,’ zegt de correspondent van een engelsch blad. ‘Welke verschrikking en ellende! Op een kleine plek in de stad zag ik meer dan vijftig menschen, soldaten, burgers, vrouwen en zelfs een klein kindje naast elkander gedood. Hier zag ik een knaap buiten zich zelf van angst om hulp smeeken, op eenige schreden van mij werden een vrouw de beide beenen afgeschoten, een doktor snelt toe en tracht de vrouw naar de ambulance te brengen, doch twee stappen verder wordt zij door een kogel in zijn armen gedood. Woedend van honger en vooral van dorst renden losse paarden als dol door de straten, ieder vertredende, brieschende en snakkende naar water. Overal krioelde het van lijken letterlijk vaneen gereten door de ontploffende houwitsers. ‘De aanblik van zoovele gruwelen’ zegt de correspondent ten slotte, ‘ontdeed mij van alle persoonlijke vrees en maakte mij schier gevoelloos. Doodsbleek en ontzet zag ik den dood en de verwoesting in al hunne verschrikkelijkheid, en gaarne had ik mijn leven gegeven om aan Frankrijk en de geheele menschheid dien diep vernederenden dag te besparen.’ En voorzeker, moge ook op den 1en September de schitterendste krans van militairen en strategischen krijgsroem voor het nieuwe duitsche keizerrijk zijn gevlochten, het bloed, hetwelk

op dien dag stroomde, werpt een onuitwischbare schandvlek in de wereldgeschiedenis en voor Frankrijk was het de nimmer te vergeten dag der volslagenste nederlaag.

Reeds den 9[en] Aug. was de reeks van gevechten der duitsche troepen tegen het leger van Mac-Mahon door den strijd bij Nouard geopend en werd door een onverwachten aanval aan 't armeecorps van de Failly een nederlaag toegebracht. Den 30[n] had het hevige gevecht plaats bij Beaumont, waarin de Franschen meer dan 7000 krijgsgevangenen verloren, en onder voortdurenden, hardnekkigen strijd trok op den 31n Aug. Mac-Mahon in de richting van Carignan en vervolgens naar de vesting Sédan terug, waar het fransche leger voortreffelijke positiën bezet hield. Reeds ten vier uren in den morgen van den l[en] September riep het gedonder van het geschut de afgematte en door vermoeienis, ontbering en aanhoudende gevechten schier uitgeputte soldaten tot den nieuwen grooten worstelkamp op. Het pruisische leger omringde, dank zij zijn veel grooter getalsterkte, in een uitgestrekten cirkel, van alle zijden de fransche armée. Er was nogtans een oogenblik in den aanvang van den strijd, dat de krijgskans ten gunste der fransche wapenen scheen te zullen beslissen, doch weldra was de slag van pruisische zijde, een louter artilleriegevecht. Met hunne gewone geestdrift bestormden de Franschen de heuvelruggen, roepende: ‘konden wij toch de vijanden maar zien!’ ‘Doch men zag ze nooit,’ zegt de fransche berichtgever Jeannerod. De duitsche infanterie en cavalerie waren teruggetrokken en verscholen in de lagere gedeelten van het terrein, en was ook met veel moeite eene hoogte overmeesterd, steeds begonnen van een andere zijde nieuwe batterijen den dood te verspreiden.

Drie groote rampen kwamen gedurende dezen hopeloozen strijd nog het lot der Franschen bezwaren. De wonde van Mac-Mahon, waardoor het leger van zes uur 's morgens af zonder aanvoerder was; de aankomst der versterkingen van den prins van Saksen, welke omstreeks 12 uur verschenen en de reeds uitgeputte fransche troepen verpletterden en het onvergefelijk gebrek der fransche armée aan ammunitie tegenover een artillerie, die onuitputtelijk was.

De noodlottige granaat, welke den hertog van Magenta buiten het gevecht stelde, beroofde het leger reeds bij het begin van den dag van hoofd en leiding, en de generaal Von Wimpfen, die eerst den vorigen dag was aangekomen, kon onmogelijk op de hoogte der krijgsoperatiën zijn en zag zich genoodzaakt eene capitulatie te teekenen, bij welks tijding zoo menige oude soldaat van Algiers, de Krim, Solferino, gelijk een kind begon te weenen en waarvan de krijgsgeschiedenis der eeuwen geen tweede voorbeeld oplevert.

‘Van 't oogenblik dat Mac-Mahon gewond werd,’ zegt Jeannerod, ‘was het leger aan zich zelf overgelaten. De keizer richtte eerst het geschut der citadel, daalde vervolgens naar de stad af en posteerde zich bij de bruggen. Toen hij voorbij een koffiehuis kwam, berste een granaat op twee schreden afstands van zijn paard; geen spier van zijn gelaat vertrok en hij werd nog begroet door eenige toejuichingen, welke bij onmiddellijk onderdrukte. Hij berustte in alles, maar dat verbeterde niets en het kommandement ontbrak steeds. De cavalerie, welke Mac-Mahon zoo juist van pas wist te gebruiken, was als voor de aardigheid onder het vuur op elkaâr gehoopt en werd vernield zonder zich zelfs te kunnen wreken.’

Onder zulke omstandigheden werd het fransche leger, met uitzondering van eenige troepen, welke zich naar de belgische grenzen een uitweg baanden, binnen de vesting Sédan opgesloten en had gedurende 20 minuten een vreeselijk bombardement dezer stad plaats. Toen verscheen een fransch parlementair met de witte vlag en ten zeven ure 's avonds de fransche generaal Reille met een brief aan koning Wilhelm; ‘daar

het mij niet gegeven is aan de spits van mijn leger te sterven, geef ik mijn degen aan Uwe Majesteit over,' zoo schreef Napoleon.

Den volgenden morgen om 6 ure kwam de generaal Reille naar het kwartier van graaf Von Bismarck met het bericht, dat de keizer hem wenschte te spreken. De bondskanselier reed aanstonds den weg op naar Sédan, en ongeveer 3 kilometers van Donchéry bij Frenois ontmoette hij Napoleon in een rijtuig vergezeld van een zestal officieren. In een armoedig huisje, dicht bij den straatweg, had de eerste tragische overgang der keizerlijke macht tot de bekentenis der hulpbehoevendheid plaats; ongeveer drie uren na deze ontmoeting met den bondskanselier werd de keizer door een eerewacht van pruisische kurassiers overgevoerd naar het kleine lustslot Bellevue bij Frenois, waar tevens de voorwaarden voor de capitulatie met den uit Sédan overgekomen opperbevelhebber, generaal Von Wimpfen, vastgesteld werden. De keizer in de rijk met goud versierde uniform van een fransch generaal, de borst bedekt met ridderkruisen en linten, de zichtbare teekenen van vleiende onderscheiding, welke hij twintig jaren lang van zijne vrienden had ontvangen, kreeg de gunst, om 'de glorierijke sporen zijner vaderen,' waarvan hij in zijn proclamatie gesproken had, op duitschen grond in het zomerverblijf van zijn oom Jérôme te gaan zoeken. Op de slagvelden en in de ambulancen, in de verbrande woningen van weduwen en weezen werd vol zieleleed het klaagwoord herhaald: 'waarom voeren wij oorlog?.... Arm Vaderland, bij Sédan is ons lot en het uwe beslist!'

Ontzettend waren de gruwelen en barbaarschheden door de overwinnaars gedurende deze dagen van strijd en bloedvergieten gepleegd. Eene der hartroerendste episoden biedt de verwoesting van Bazeilles door onze gravure voorgesteld.

Een onzer vrienden, die het in de asch gelegd dorp bezocht, getuigt dat geen pen in staat is dit droevig schouwspel naar eisch te beschrijven. 'Alle huizen waren verwoest,' zegt hij, 'alle muren in puin gevallen en door den brand geblaakt. Men zou meenen in een dier oude steden te zijn welke door het wraakvuur der goddelijke Voorzienigheid zijn getroffen en waarin het leven sinds eeuwen vernietigd is. Nog kort geleden leefden er ongeveer twee duizend menschen in welvaart en vreedzaam geluk. Hoe weinigen zijn er van overgebleven; thans heerschte overal dood en verwoesting, en welk een dood voor de meesten?'

Een enkel tafereel, ons door dezen ooggetuige medegedeeld, moge van het gebeurde eenig denkbeeld geven. Twee dagen na het voorval zag hij in een der gehuchten nabij Bazeilles eene zeventigjarige vrouw, de oude Thérèse genaamd; zij had een kind van tien maanden op den schoot, het eenige, wat haar van een gezin van elf personen overbleef. 'Wij leefden zoo gelukkig,' vertelde hem de vrouw; 'wij woonden met ons elven bij elkaar, mijn broer, twee zoons, twee dochters en vier kleinkinderen. Wij waren wel niet rijk, maar het huis, hetwelk wij bewoonden, was het onze en wij verdienden er goed ons brood. Den 30^en^ Augustus naderden de Duitschers en Franschen; den volgenden dag daverde den ganschen dag de grond, zoo hevig werd er geschoten. 's Avonds vluchtten de Franschen door de Duitschers achtervolgd naar ons dorp. Op onze akkers, in onze tuinen, in onze straten werd de strijd voortgezet. Vele Franschen vluchtten in onze huizen; ook hier vervolgden hen de Beieren. Mijn broer, die onder Napoleon I gediend had, mijn zonen en mijn schoonzoon grepen naar 't geweer om zich tegen de vijandelijke overweldigers te verdedigen. Ik zelf, ik moet het bekennen, moedigde hen hiertoe aan.... Dat was ons ongeluk. Het lot van ons dorp was beslist, en welk een lot! Men vermoordde alles

wat men vermoorden kon, vrouwen, zuigelingen, niets werd gespaard. Men omsingelde het dorp en de huizen, stak alles in brand en diegenen, die vluchten wilden, werden in de vlammen geworpen. Wanneer ik er aan denk, begeven mij verstand en spraak. Ik zal u slechts zeggen, dat van de tien kinderen en kleinkinderen, die ik had, mij niets dan dit onschuldig wichtje is overgebleven. Alleen de kleine Lucie bleef voor mij op wonderdadige wijze behouden. Ik was in den kelder gevlucht en had er voor het crucifix geknield mijn rozenhoedje gebeden. Eensklaps hoor ik de stem van mijn broeder. Ik ijl naar boven, het huis staat in lichtlaaie vlam, twee mijner zoons liggen gedood; met verwilderden blik en 't geweer in de hand roept mijn broeder mij toe: ‘vlucht door de tuindeur, Jeanne en Marie ('t waren de namen mijner dochters) zijn ook reeds met hunne kinderen achteruit gevlucht. God helpe u, dierbare zuster! voegde hij er snikkend bij, wees met de hand naar den hemel, als de eenige plaats van ons weêrzien, en duwde mij de tuindeur uit. Zonder te weten waarheen, liep ik als waanzinnig voort tusschen rookwolken en aanhoudend geweervuur. Op eenige schreden tusschen een groot aantal lijken van elken leeftijd en kunne, ligt mijn dierbare Jeanne bloedend op den grond uitgestrekt. In hare armen hield zij haar kind, dat glimlachend op het lijk zijner moeder staarde. Wat er toen in mij gebeurd is en hoe ik dezen aanblik overleefd heb, weet ik niet. God wilde het onschuldige wichtje behouden. Bewusteloos heb ik der moeder haar kind ontnomen en ben met haren schat voortgeijld; ik werd in deze woning opgenomen en hier eerst vernam ik dat ik voortaan met mijn kleine Lucie alleen op de wereld zou zijn.’

Wij hebben het verhaal der vrouw zooveel mogelijk verkort, en de hartverscheurende uitroepingen der ongelukkige achterwege gelaten. Toen zij had geëindigd barstte zij in een luid snikken en gillend kermen uit. ‘Wat zal mijn leven nu zijn?’ zegde zij eindelijk. ‘En toch, om dien kleinen engel daar, moet ik blijven leven, ik, die zoo gaarne zou willen vereend zijn met hen, die daar rusten.... Maar waar rusten zij? Ach! 'k heb zelfs den troost niet van op hun graf te kunnen gaan bidden.’

Zulke tooneelen hadden plaats op den 31 Aug. en 1 Sept. van 't jaar 70 der negentiende eeuw! Zal 't nageslacht het kunnen gelooven?

Chronologisch overzicht van den Fransch-Pruisischen oorlog. Augustus *(Vervolg.)*

13. De koning van Pruisen brengt zijn hoofdkwartier over naar Faulquemont op 35 kilometers van Metz. - De badensche troepen behalen drie kleine overwinningen in de nabijheid van Straatsburg.
14. Het duitsche leger raakt bij Metz slaags met de Vereenigde fransche legercorpsen van Decaen, Frossard en Ladmirault. De Franschen verlaten den linkeroever der Moezel en wijken terug binnen de vestingwerken van Metz. - De Pruisen strekken hunne verkenningen tot aan Toul uit en sommeeren deze plaats zich over te geven. - De generaal Bonin wordt tot gouverneur-generaal in Lotharingen en de luitenant-generaal graaf von Bismarck-Bohlen tot gouverneur-generaal in den Elzas benoemd. - Keizer Napoleon en de keizerlijke prins verlaten Metz, om zich naar Verdun te begeven.
15. Capitulatie van Marsal. - Een detachement pruisische cavalerie bezet Commercy.

16. Het hoofdkwartier van den koning van Pruisen is te Pont-à-Mousson. - Bloedig gevecht bij Mars-la-Tour der pruisische troepen van generaal von Alvensleben en prins Frederik Karel tegen de Vereenigde fransche legercorpsen van Decaen, Ladmirault, Frossard, Canrobert en de keizerlijke garde. De pruisische generaals von Wedell en von Doering sneuvelen, de generaals von Rauch en Grüter worden gewond. - Gevecht van Toul door het IVe pruisische armeecorps. - Zeegevecht bij het eiland Rügen van een fransch eskader tegen een pruisisch oorlogschip en drie kanonneerbooten.
18. Overwinning der Duitschers bij Metz in tegenwoordigheid van den koning van Pruisen. - Een gedeelte van het fransche leger wordt naar Metz teruggeslagen en buiten de gemeenschap van Parijs gesteld. - Trochu wordt tot gouverneur van Parijs en opperbevelhebber van de troepen der fransche hoofdstad benoemd.
19. Begin van 't bombardement van Straatsburg door de badensche divisie. - Het garnizoen van Straatsburg schiet de stad Kehl in brand. - De kroonprins van Saksen wordt tot bevelhebber van een nieuw gevormd duitsch legercorps benoemd.
21. Gevecht van fransche schepen met de korvet de Nimf. - Bombardement van Bitsche door de beiersche artillerie. - De Franschen ontruimen Châlons-sur-Marne.
24. Het hoofdkwartier van den koning van Pruisen wordt naar Barle-Duc verplaatst. - De maarschalk Mac-Mahon krijgt bij het kommando over het I^{e} armeecorps nog 't opperbevel over het Vde (de Failly), VIIde (Douay) en XIIde (Lebrun).
25. Overgave van Vitry-le-Français.
26. De Duitschers bezetten Markolsheim, nabij Colmar.
30. Gevecht bij Beaumont met eenige afdeelingen van 't leger van Mac-Mahon, die den weg naar Metz insloegen. De Franschen trekken deels naar Sédan, deels naar Mouzon, aan den rechteroever der Maas.
31. Na verschillende kleinere voorposten-gevechten trekken de overwinnende duitsche troepen van Beaumont over de Maas en omsingelen het fransche leger, dat naar Sédan is teruggetrokken.

September.

1. Het fransche leger tracht door de duitsche liniën, die 't insluiten, te breken. Gevecht van Noisseville. - Vreeselijke slag bij Sédan. De legers van den kroonprins van Pruisen en den kroonprins van Saksen, brengen onder 't opperkommando van den koning van Pruisen aan het leger van Mac-Mahon een volkomen nederlaag toe, 30,000 Franschen worden gevangen genomen, de Duitschers maken zich van een groot getal vaandels en kanons meester. Mac-Mahon wordt gewond en de generaal von Wimpfen neemt het kommando over. Een gedeelte van zijn leger vlucht naar de belgische grenzen en legt daar de wapens neder. Het overig blijvende deel is genoodzaakt zich in Sédan terug te trekken. Doch nadat de Duitschers met het bombardement dezer stad zijn begonnen, biedt het leger aan te capituleeren. - Keizer Napoleon, die zich ook te Sédan bevindt, schrijft aan den koning van Pruisen een brief, waarin hij dezen zijn degen aanbiedt.

2. De capitulatie van Sédan wordt door Von Moltke en den franschen generaal von Wimpfen geteekend. Geheel het fransche leger van Sédan geeft zich aan de Duitschers over. Dit leger telt: 1 maarschalk, 39 generaals, 230 hoofd-officiers, 2095 andere officiers, 84,450 onderofficiers en soldaten, en bovendien 14,000 gekwetsten. De vaandels van al de regementen, 70 mitrailleuses, 330 stukken veldgeschut en 10, 000 paarden vallen in handen van den vijand. - Bijeenkomst van Napoleon en den koning van Pruisen te Frénois bij Sédan. Koning Wilhelm wijst het kasteel Willemshöhe in de nabijheid van Kassel Napoleon tot verblijf aan.

(Wordt vervolgd.)

Moederliefde.

'Een moeder met haar kind.' - 't Is een alledaagsch beeld; bijna zoo dikwijls als wij willen, zien wij 't in de gewone sfeer der werkelijkheid. En toch, die aanblik doet ons hart zoo goed en treft ons zoo innig.

Een moeder, die vol moederweelde en den blik tintelend van behagen haar slapend kind aan 't harte prangt - ja, zulk een beeld is als de liefelijke roos; in al onze tuinen prijkt die koningin der bloemen en toch verrukt ons immer haar schoon.

Dat voelde de engelsche schilder Ackland Hunt, aan wiens voortreffelijke schilderij wij nevenstaande gravure ontleenden.

In dit eenvoudig en natuurgetrouw beeld doet hij ons den lachenden droom onzer kinderjaren terugzien. Wij voelen ons als 't ware gedrongen dat onschuldig kindje voor een oogenblikje te wekken, om het reeds vroeg zijn geluk te leeren waardeeren en het onze overtuiging toe te roepen: 'kleine, zoo zacht als gij daar rust, gewiegd in de moederlijke armen, zult gij later nimmer meer uw hoofdje neêrvleien, onverschillig of een donzig fluweel dan wel een stroozak u tot peuluw zal wezen. Dien koesterenden glans, welke u uit hetmoederoog toestraalt, zult gij nooit elders wedervinden!'

Doch neen, storen wij 't engelachtige kindje niet in zijn zoete sluimering! Doen wij den blijden en verrukkenden glimlach niet van 't gelaat der moeder verdwijnen! Doch erkennen wij 't voor ons zelven in dankbaar gevoel en zoete herinnering bij de beschouwing dezer gravure, dat de moederliefde is een:

Bron van hemelsche gedachten,
Trouw, geloof en moed en krachten,
Meer dan aardsche hoop en min. -
Al wat immer stervelingen
Hier verbindt met eng'lenkringen,
Al wat grootsch is, houdt zij in!

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

Vrouw Lens is wel, zeer wel. Als 't Zondag schoon weêr is, wil zij met de twee kinderen naar boer Hannes gaan, en zien hoe het kind in de beugeltjes het maakt. Och, zij moet den armen lieveling, in dit oogenblik vooral, zien en omhelzen, al zal

zij hem dan ook zoo lang mogelijk het ongeluk verbergen, dat hen allen getroffen heeft.

En de Zondag is daar; eene heldere Augustuszon kleurt reeds vroeg de torenspitsen, gevels en daken der nog rustende stad, waar nog schier niemand wakker is dan de tjilpende musschen. Maar ook de klokken ontwaken en roepen ter vroegmis op.

Eerst ter kerke en gebeden; eerst naar het huis Gods en den zegen over de onderneming afgesmeekt. Nu, den winkel gesloten, den korf met

MOEDERLIEFDE.

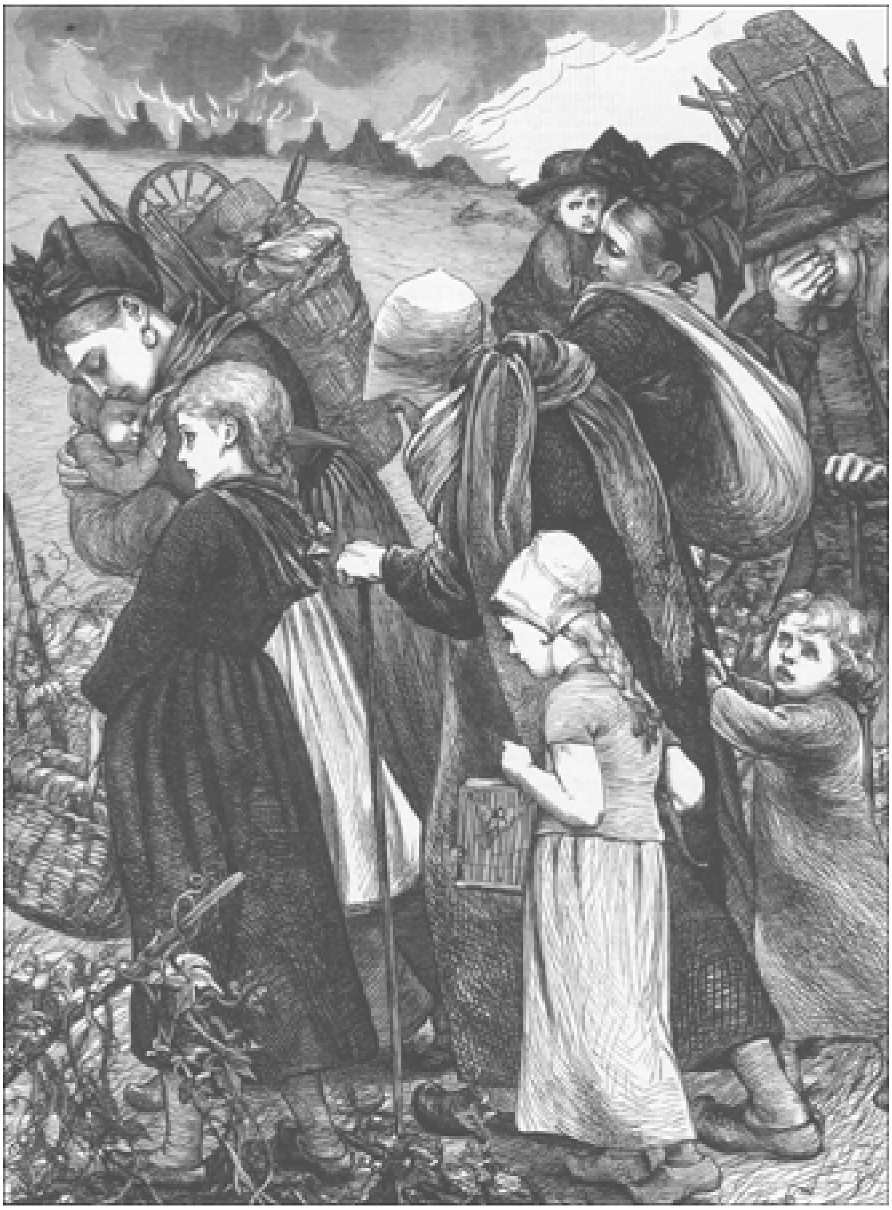

VLUCHTENDE DORPELINGEN.

voorraad en snuisterijen aan den arm, de shal en den mantel voor moeder, uit vrees voor de morgen- en avondlucht, meêgenomen en kort daarna voert de trein het drietal vogelvlug door goudgele korenakkers, bloeiende aardappelvelden, rood gebloemde klavervlakten, langs dorpen en halten heen. Snuivend, fluitend, brullend snelt de trein voort.

Nu volgen de heide, de kreupelbosschen, de dennenwouden, de zandbergen, allen frisch bedauwd - allen, zelfs de laatsten, want zij ook glinsteren onder het zonlicht, of zijn met eenig kleurrijk gebloemte, hoe schraal ook, begiftigd.

Halt! ‘Bouwel!’ roept de wachter. Afstappen! En terwijl de trein schuifelend en schokkend wegsnelt, slaat het drietal den weg in, die door de akkers naar de hoeve van boer Hannes loopt.

In de verte steekt de toren boven veld en bosschen op en roept, met luide stem, de dorpelingen ter kerke. De vogelen zingen, de insecten gonzen, de bijen azen, de bloemen geuren: heerlijk, heerlijk is het buiten, kalm en rustig in de harten.

Langzaam stapt de bleeke vrouw over het smalle voetpad voort; voor haar uit springt en huppelt kleine Doris; achter haar gaat Lieske, met den korf aan den arm en over dezen hangt de mantel.

Ziet ge ginds, onder die groep eiken- en beukenboomen, dat witte huis met rood pannen dak? 't Is de hoeve van boer Hannes; dáár is het dat Herman, het zieke broêrke, woont. Kleine Doris wijst het huis met den vinger aan; Lieske zet de oogen wijd open; moeder glimlacht.

Alles is nu stil om de hoeve, want 't is Zondag. Paarden en koeien zijn op stal. Schuur en stal zijn gesloten. De karren staan onder de boomen als het ware te rusten. Knechts en meiden zijn naar het dorp. Niets beweegt er zich aan de hoeve, tenzij de kippen die er kakelend pikken, de duiven op het dak en de lichtblauwe rook die uit den schoorsteen van het witte huis opkronkelt.

Maar op den dorpel der hoeve staat boer Hannes, een sterke gezette vijftiger, zijn pijpke te rooken; hij is op het punt eens door de velden te stappen, en te zien in welken koornakker het eerst de zeis moet geslagen worden; doch nu hij ‘uffra Lens’ ziet aankomen, blijft hij op den dorpel staan en roept het kind in de beugeltjes, dat nu ook te voorschijn komt, en nadat het zich vergewist heeft dat het ‘moeder’ is die daar aankomt, loopt het zoo snel de beugeltjes het toelaten, haar met uitgestrekte armkens te gemoet, zoo omtrent gelijk het jonge vogeltje dat vliegen wil, maar nog niet vliegen kan, doch reeds met de vleugeltjes kleppert.

Moeder, zuster en broêrke vliegen nader en omhelzen den bleeken lieveling, en kussen hem en kussen hem nogmaals, en boer Hannes lacht tevreden en roept:

‘Of hij er goed uitziet, he? Ja, ja, uffra, hij loopt zonder ijzers! Gezonde lucht hier, uffra; ja, dat beloof ik u!’

Vrouw Lens komt, met kleinen Herman aan de hand, nader.

‘Schoon weêrke van daag, uffra!’ hervat Hannes. ‘Goed gekozen om eens te komen zien. En is dat uw oudste dochter? Lieve hemel, uffra Lieske! als ik bedenk dat ik Vrijdags in 't *gouden Schaap,* u appelen en hazelnoten meêbracht! Ja, ja, ze worden groot, uffra Lens! Vindt ge niet dat de kleine gewonnen heeft?’

De moeder heeft die vraag met een droevigen glimlach beantwoord.

‘Maar,’ zegt Hannes, ‘nog een tijd hier laten. Gezonde lucht moet hij hebben; nog dezen zomer.’

‘'t Zal moeilijk gaan, Hannes,’ zegt de moeder.

‘Hoe zoo dat?’

‘Och, ik kan u dat zoo niet zeggen; ik wil mijne kinderen bij mij hebben.’

Deze woorden werpen iets donkers over het aangezicht van Hannes, die aan het maandgeld denkt.

‘Ieder zijn meug,’ laat hij er op volgen, en van dat oogenblik wenscht hij vrouw en kinderen naar de maan. Uffra Lens zal wel wat wachten. Het volk gaat thuis komen; de Mis moet haast uit zijn. Hij moet even de velden in, en Hannes stapt onder de hooge boomen voort, en mompelt:

‘De jongen zou ons nu precies wat van dienst kunnen zijn; hij kan al aardappels schillen.....’

Vrouw Lens heeft den korf uitgepakt en nuttigt met hare kinderen eenige broodjes met vleesch; zij ziet met een beklemd gemoed het bleeke jongske dat geen eetlust heeft en zeker zoo ‘struisch’ niet geworden is als boer Hannes het wil doen gelooven.

Nu gaan de kinderen de bulkende koeien, de paarden, kalveren en schapen zien; zij houden stil om den grooten fieren haan te bewonderen, die, met zijne bontkleurige kippen, onder de hooge boomen kakelt en trippelt, en blijkbaar een oog in 't zeil houdt, met al dat vreemd volk aan de hoeve. Maar het kind in de beugels kent hij wel, want hij nadert, even als de kippen, als de kleine ‘tok, tok, tok!’ roept en met het handje eene beweging doet, als strooide hij boekweit op den grond.

Ook de duiven hebben de stem van het kind gehoord, en na nieuwsgierig en luisterend met het kopje gezwikt en gedraaid te hebben, strijken zij neêr en mengen zich onder de kippen.

Daar ligt de schaapshond. Hoe waakzaam hij ook zijn moge, toch blaft hij niet nu hij Herman ziet. Integendeel hij kwispelstaart, lacht zelfs vriendelijk, en steekt den slanken kop vooruit om eens gestreeld te worden.

Ook de moeder is gekomen en gaat met de kinderen rond.

Achter de schuur is de boomgaard; hoog aan de takken, hangen er veel, o zooveel! appelen, en beneden rond den stam wroeten en knorren de varkens. En daarnaast staat de schaapskooi.....

‘Zie, moê,’ roept eensklaps kleine Herman, ‘daar is vader ook!’

Daar is vader ook! die woorden doen moeder en Lieske schrikken en beven.

Beiden zien naar den hoek van de schaapskooi, waarheên de kleine met den vinger gewezen heeft, en op dat oogenblik verdwijnt iemand bliksemsnel.

‘Waar, waar?’ gilt de moeder.

‘Wel daar!’ zegt de kleine bedaard.

De moeder ijlt vooruit, Lieske volgt haar; beiden draaien den hoek der schaapskooi om, en daar staat een haveloos gekleed man tegen den wand geleund, en die het aangezicht in de beide handen verbergt.

Haveloos ziet hij er uit, ja; maar vrouw Lens heeft hem toch herkend. Ja, 't is Lens, 't is Karel, 't is de vader! En moeder en Lieske vallen den schuldige om den hals, en kussen hem en weenen. Alles is vergeten, alles is vergeven.

Mijnheer Lens draagt wel is waar nog dezelfde kleeding als toen hij weelderig naar Spa vertrok; maar in zes maanden en in gewone omstandigheden, kon zijn jas en broek zoo kaal niet geworden zijn, als in die weinige weken. De knoopsgaten zijn hier en daar gescheurd; een paar knoopen hangen aan een enkelen draad te bengelen; de broek is beslijkt; de schoenen hebben eene grauwwitte kleur; het linnen is geel besmet; de hoed sinds lang niet geborsteld; zijn aangezicht is verwrongen, getrokken en bleek - het geheel is kortom de figuur in leven en waarheid, van het *mauvais sujet.*

‘Karel, Karel!’ snikt de arme moeder, ‘waar komt gij vandaan?’

‘Stil, stil, ik heb mij tot nu toe, nu hier dan daar verborgen gehouden, en terwijl men in de zeehavens naar mij zoekt, trek ik nu langs hier rustig over de grenzen.’

‘Dat heeft God zoo geschikt,’ zegt de vrouw. ‘Hij wilde dat gij ons allen nog eens zoudt weêrzien.’

‘Ja, ja,’ zegt de man, altijd onrustig rond ziende. ‘Ja, ik wilde mijn jongen, mijn Herman nog eens zien.’

En moeder en dochter, en 't kind in de beugeltjes en Doris, allen klemmen zich aan den vader vast, die in het oog der twee eersten geen schuldige is - neen! een vervolgde, een martelaar, en dien zij des te liever hebben, omdat hij alvorens heen te gaan, kleinen Herman is komen zien.

Zoete droom!

Laat moeder en dochter daarin verkeeren; maar zoo gevoelig was de ongelukkige juist niet, al was hem dat kind in de beugeltjes liever dan de anderen. Neen Lens heeft zich eigenlijk naar de hoeve van Hannes gericht, in de hoop bij dezen eenig voorschot van geld te zullen losmaken.

Hannes kon dat immers Vrijdag aanstaande, in het *gouden Schaap* terughalen?

‘Och, kus kleinen Doris nu ook eens!’ zegt de moeder en beurt den kleine omhoog, en Lens doet het, want een oogenblik, nu allen hem omringen, hem bij de handen vastklemmen, met door tranen overwolkte oogen hem aanstaren; nu hij weken lang verlaten, vervolgd en onrustig heeft rondgedwaald; nu hij op het punt is naar den vreemde te gaan en.... niet meer terug te keeren - nu gevoelt hij toch wel hoe veel goeds en schoons hij miskend, verstooten en vertrapt heeft. Juist de verstootenen blijven hem trouw, trouw tot het laatste toe....

't Duurt echter slechts een oogenblik; de zucht naar zelfbehoud, naar redding maakt hem eigenbaatzuchtig.

‘Men mag mij hier niet zien!’ zegt hij angstig rond loerende.

‘Nog een oogenblik....’ valt de moeder in.

‘Och, vader, vader! ga niet heen,’ snikt Lieske en slaat de armen om den hals.

Hij zou willen zeggen: ‘Kind, ze zullen mij vangen,’ maar hij schaamt zich voor zijne kinderen.

‘Vader, vader!’ zegt het kind in de beugeltjes, dat niet weet wat er plaats grijpt.

‘Ik zal terugkomen’ onderbreekt Mijnheer Lens op vasten toon. ‘Na eenige weken keer ik in Antwerpen weêr. Ik ben niet schuldig en men kan mij niet veroordeelen. Anderen zijn schuldig, ik niet, en dat zal ik bewijzen.’

O, die woorden doen goed, innig goed aan de harten!

‘Ja, niet waar? ja, dat zult ge, vader!’ zegt Lieske, en in haar blauw oog tintelt een heldere glans.

‘Zeg niet dat ge mij gezien hebt, aan niemand, hoort ge! Ik ga naar Holland; binnen een paar weken kunt ge mij daar zien.... ‘en zich tot zijne vrouw wendende, die zoo hoopvol is als de kinderen zelven, zegt Lens: ‘Hebt ge geld.... geef, spoedig, geef.....’

Ja, ze heeft een nog al rond sommetje bij zich, want ze stak al bij zich, toen ze dezen morgen heenging, wat er in het *gouden Schaap* voorhanden was. 't Is immers veiliger bij haar dan wel in een verlaten winkel? Ze geeft hem honderd, ze geeft hem twee honderd francs; ze geeft hem nog zilver, nog koper - en ze is gelukkig hem dit te kunnen geven. Ze belooft hem nog meer - later.....

Daar blaft de schaapshond. Het volk komt uit de kerk, zie maar, ginds op het voetpad! En daar komt boer Hannes ook van den koornakker terug, en nog wel in gezelschap van den veldwachter.

Voort, voort! Geene omhelzing, geen kus, geen groet meer! Voort, voort! - en de rampzalige zich losscheurend uit een aantal geliefde handen, springt ter zijde en verdwijnt in het kreupelhout.

Hij ziet niemand meer, zelfs het kind in de beugeltjes niet, dat hem achterna waggelt en de armkens uitstekend: 'vader, vader!' roept.....

De moeder heeft zich goed gehouden, nu boer Hannes bij haar gekomen is.

Wel is zij diep ontroerd, wel staan er tranen in hare oogen; maar ze heeft niets gezegd, niets.

De kinderen ook hebben gezwegen; doch bij kleinen Doris kost het moeite. Overigens de veldwachter, de man der wet, is heen gegaan; hij verdwijnt ginder, juist aan den tegenovergestelden kant van welken Lens verdwenen is, in het geelende koorn.

De hoeve wil moeder nu echter verlaten. De vragen en gesprekken van al die menschen zijn haar ten last. Zie, nauw heeft Hannes haar weêr verlaten, 'omdat, mompelt hij in zich zelf, uffra Lens zoo wonderlijk is vandaag,' of de meid die aan den waterput staat, knikt haar lachend toe; of de knecht die met eene schob stroo uit de schuur komt, zoekt een praatje; zelfs de kippen, de duiven en de hond schijnen haar toe achter haar geheim te willen komen - en terwijl Lieske het kind in de beugeltjes op den arm neemt, gaan moeder en kinderen den weg op naar de dorpskerk.

Waar zou zij anders heengaan? In het dorp is haar alles vreemd en vandaag vreemder dan ooit; maar in de kerk is zij thuis. Daar woont de Vader der ongelukkigen, haar Vader, aan wien zij vrij den nood klagen mag; die haar geheim niet zal verraden en bij wien zij vergiffenis voor hem, voor den vader harer kinderen erlangen zal!

Neen, Lens is toch zoo slecht niet als men wel zeggen wil. Hij zal bewijzen dat hij niet schuldig is; hij heeft het gezegd, niet waar goede ziel? En is hij niet expresselijk gekomen om het kind in de beugeltjes te zien? Zoo redeneert ze, en zij pleit haren Karel vrij, dien zij nog zoo liefheeft als op den dag toen hij haar voor het altaar leidde en de priester het huwelijk inzegende.

'Komt vader nu niet terug?' vraagt het kind in de beugeltjes, terwijl het de flauwe oogen naar zijne moeder opslaat.

'Zeker, lief kind, zeker!' antwoordt de moeder.

Lieske gaat op dat oogenblik met gebogen hoofd naast de moeder, en alsof zij ook een sprankeltje hoop wil opvangen, licht zij de schoone kijkers op; maar nu zij bemerkt dat de oogen der moeder door dikke tranen overwolkt zijn, ziet ze weêr naar beneden, en ook zij weent stil, zonder snikken.

De moeder bemerkt het, neemt haar dochterke bij de hand en zegt:

'Kom, Lieske, laat ons maar bidden, dat alles goed afloopt.'

Och, zij zijn altemaal zoo diep, zoo innig diep bedroefd, behalve Doris die hier met eene aardkluit naar eene zwaluw werpt, daar met de muts naar eenen vlinder slaat en langs den weg de blauwe koornbloemen uit het graan plukt, om ze weêr in het karrespoor verloren te werpen.

Kort in den namiddag verlaat 'uffra Lens' met hare kinderen de hoeve van Hannes, en nu zij weêr in den wagen zit en pijlsnel voort ijlt, is het haar zoo wonderlijk, zoo

suizelig in het hoofd, dat ze soms denkt gedroomd en Lens niet in waarheid gezien te hebben.

En dan ziet ze naar Lieske, naar het kind in de beugeltjes; maar vragen of zij gedroomd heeft, of het dan niet wel is in haar hoofd, dat durft ze niet. Gelukkig zegt Lieske fluisterend:

‘Zou vader nu al buiten gevaar zijn, moeder?’

‘Bid nog maar stil een Vader-ons, Lieske, en dan zal het zóó wel zijn, kindlief,’ luidt het antwoord, dat zelfs meer nog de moeder dan de dochter bemoedigt.

(Wordt vervolgd.)

Meigroet aan Maria.

Gegroet, o Maria! - Op jub'lenden toon
Begroet ik de Meimaand, zoo geurend en schoon,
Niet om al het kwistige schoon dat zij spreidt,
Maar slechts, o Maria, wijl ze U is gewijd.

Gegroet, o Maria! - De Mei U gewijd
Maakt al uwe kind'ren zoo innig verblijd;
Zij brengen gebloemte met 't geurigste groen,
Omkransen uw beeld met een sierlijk festoen.

Gegroet, o Maria! - Wat vlechten zij schoon
Van lelie en rozen een sneeuwwitte kroon!
Hun hand heeft de schoonsten, de fraaisten geroofd
Omdat zij moet sieren, Maria, Uw hoofd.

Gegroet, o Maria! zoo zingen zij zoet;
Gegroet, o Maria! herhaalt hun gemoed;
Gegroet, o Maria! zoo jubelt hun mond;
Gegroet, o Maria! juicht de echo in 't rond.

Gegroet, o Maria! - Mijn staam'lende luit
Brengt U ook haar groeten door liefde geuit;
Ook ik ben uw kind en ik jubel zoo blij:
o Moeder van God, ook mijn Moeder zijt Gij!

Gegroet, o Maria! - Het aardrijk scheen dood
En 't kwijnende plantje versmachtte in haar schoot;
o Lieflijke Meimaand, o kom toch en voed
Ons met uwen adem, breng leven en gloed.

Gegroet, o Maria! - En zwellend vol pracht
Verscheen daar de Mei, en schonk leven en kracht.
Het groenend tapijt heeft zij sierlijk bestrooid
Met bloempjes, en schitt'rend staat alles getooid.

Gegroet, o Maria! - Maar 't heil wat zij teelt
Is slechts eene schaduw van 't zinrijke beeld;
't Is schijn slechts van 't hemelsche heil dat Gij bracht
Aan 't menschdom, verkwijnend in donkeren nacht.

Gegroet, o Maria! - Het menschdom verzonk
In d'afgrond der boosheid, en smeekend weerklonk
De bede: dauwt Heem'len den Redder, den Heer,
En regent, gij wolken, den Heilige neêr.

Gegroet, o Maria! - Die beê werd verhoord
Gods Almacht bestemde U tot Moeder van 't WOORD;
Ze omkleedde U met luister; de zon was uw schoon,
De maan U een rustpunt, de sterren een kroon.

Gegroet, o Maria! - En de Engel kwam neêr
En bracht U de boodschap en groet van den Heer;
Van U werd het heilwoord der wereld gehoord:
Der Dienstmaagd des Heeren geschiê naar uw woord.

Gegroet, o Maria! - De Hemel ontsloot
Zijn schitt'renden boog, en uw vlek'looze schoot
Hij werd, met de stralen der Godheid omgloord,
Gewijd tot een rustplaats van 't eeuwige Woord.

Gegroet, o Maria! - En stralend verscheen
Het Licht uit uw schoot en het duister verdween.
Het kruipende monster, o Maagd onbesmet,
Het lag aan uw voeten, vertreden, verplet.

Gegroet, o Maria! - o Schitt'rende Zon,
o Tempel der Godheid, van 't leven de bron!
Gegroet, o Maria! - o Stralende Gloed,
o Kweekster der Liefde, van 't opperste Goed!

Gegroet, o Maria! - o Glanzende Maan
Uw opkomst bracht licht in de duisternis aan.
Gegroet, o Maria! Uw lief'lijke schijn
Zou ons tot een bronne van hemellicht zijn.

Gegroet, o Maria! - o Glinst'rende Ster,
De hoop van ons leven, Gij blinkt reeds van ver.
Gegroet, o Maria! - o Lichtbaak in nood,
o Veilige haven, die niemand verstoot.

Gegroet, o Maria! - o Dageraad schoon,
Hoe heerlijk verschijnt Gij, wat schittert uw kroon
Van hemelschen gloed, die de harten ontsteekt,
En deugden doet bloeien door liefde gekweekt.

Gegroet, o Maria! - o Hemelvorstin,
o Moeder der liefde, stort liefde mij in.
o Mocht ik U minnen, gelijk Gij mij mint!
Gegroet, o Maria, gegroet van uw kind!

Gegroet, o Maria, in droefheid en druk!
Gegroet, o Maria, in vreugde en geluk!
Gegroet, o Maria, in ramp en in nood!
Gegroet, o Maria, in leven en dood!

ST... K.....
HENRICA V.

Allerlei.

De twee jongste soldaten van het duitsche leger.

Toen de oude Frits zijn zevende levensjaar had bereikt werd hij aan de handen zijner opvoedsters onttrokken en overgegeven aan gouverneurs, die hem hadden op te leiden tot een *goed* christen, een *spaarzaam* gastheer en een *goed* soldaat. Over dit laatste punt luidden de instructiën van Frederik Wilem I, zijn vader: ‘in het bijzonder hebben de beide gouverneurs zich alle moeite te geven om aan mijnen zoon de ware liefde tot den soldatenstand in te boezemen en hem in te prenten dat niets ter wereld een prins zooveel roem en eer vermag te geven als de degen, en dat hij voor de wereld een verachtelijk mensch zal zijn, wanneer hij dien stand niet alleen bemint maar daarin ook alleen zijn roem zoekt.’

Vijf jaren daarna kon de jonge prins, voor wien een bijzondere cadetten-compagnie was opgericht, reeds zijne jeugdige strijders in de beste houding voor den koning van Engeland doen paradeeren.

Maar deze militaire opvoeding was niet voor den ouden Frits alleen bestemd; na hem heeft iedere prins van Pruisen in zijne jeugd den wapenhandel als een hoofdvereischte voor zijne opvoeding moeten aanleeren. Het is eene in Pruisen's geschiedenis bekende anecdote dat, toen de vorige koning zich op zijn 10^{en} geboortedag - den 15^{en} October 1805 - aan zijne moeder, de koningin Maria Louisa, voorstelde voor het eerst in zijne uniform, deze hem toevoegde: ‘ik hoop, mijn zoon, dat op den dag, waarop gij van dezen wapenrok gebruik zult maken, het uwe eenige gedachte zal zijn om uwe ongelukkige broeders te wreken.’ Twee jaren later - op den 22^{en} Maart 1807 - was de tegenwoordige duitsche keizer eveneens tien jaren oud en verscheen hij ook in zijne uniform voor zijne koninklijke ouders.

Aan dien dag moet zich de grijze vorst wel herinnerd hebben toen op den 27^{en} Januari 1869 zijn kleinzoon, vermoedelijk Duitschlands derde keizer, zich op zijn tienden geboortedag bij hem met den militairen groet in de volgende woorden aanmeldde:

‘Luitenant prins Frederik Willem, ingetreden in de eerste compagnie van het eerste garderegement te voet!’

Eveneens zal hij er zich aan herinnerd hebben, toen hij onlangs op zijne wandeling denzelfden jeugdigen prins in het Wildpark ontmoette.

Zoodra de keizer hem tot op weinige schreden genaderd was, maakte de jeugdige Fritz met den meesten ernst een militairen groet en bleef vervolgens onbewegelijk staan. De keizer riep hem bij zijn naam en deed hem eene vraag op den vriendelijksten toon. Het kind antwoordde op nieuw met den militairen groet en nam daarop weder zijn onbewegelijke militaire houding aan; de grootvader sloot hem lachend in zijne armen en riep: *Das Militär* zit er reeds in.

Dezen jeugdigen luitenant stellen wij hier aan onze lezers voor en tegelijk met hem den nog jeugdiger neef - Frederik Karels zoon - prins Frederik Leopold van Pruisen. De laatste, in wiens scherpen, doordringenden blik de Duitschers zoo gaarne het evenbeeld zijns vaders terugvinden, trad eerst den 14 November 1870 zijn zesde levensjaar in, maar reeds toont hij zich trotsch op zijn sleepsabel, als besefte hij al den roem door zijn vader op het oorlogsveld verzameld.

PRINS FREDERIK WILLEM VAN PRUISEN.

PRINS FREDERIK LEOPOLD VAN PRUISEN.

Een probaat middel.

Een dorpsburgemeester had vijf en twintig jaren lang zijn ambt waargenomen en de schoolmeester zou bij die gelegenheid op het raadhuis eene toespraak houden, in het bijzijn van de notabelen. In het midden zijner rede bleef hij echter steken en kon, wat hij ook aanwendde, niet meer vlot geraken. Met een verbijsterd gelaat sprak hij eindelijk: 'Mij overkomt een groot ongeluk; ik ben op het oogenblik mijne woorden kwijt en kan ze maar niet terugvinden.' - 'Dat is niets, meester!' sprak een rijke boer, 'ik zal je wel helpen. Wij zijn allemaal eerlijke lieden; laat de deur sluiten, dan zullen wij zoeken; wat hier verloren is moet teruggevonden worden.'

Dankbaarheid.

‘Gij hebt mij eens het leven gered, geef mij nu een aalmoes, sprak een afzichtelijke bedelaar te Florence tot een voormalig officier van Garibaldi.

‘Gij ziet mij waarschijnlijk voor een geneesheer aan,’ klonk het antwoord.

‘Toch niet,’ hernam de bedelaar; ‘ik diende onder u in den slag bij Mentana en daar hebt gij mij het leven gered.’

‘Ik kan er mij niets van herinneren, goede man,’ sprak de garibaldist, niet weinig gevleid.

‘Ik zeer goed,’ zegde de bedelaarglimlachend. ‘Toen die duivelsche zouaven de kogels als een hagelbui op ons deden regenen, waart gij de eerste die...... het hazenpad koost. Ik volgde onmiddellijk uw voorbeeld en heb daardoor mijn leven gered. Geef mij nu een aalmoes en ik zal u eeuwig dankbaar zijn.’

Misverstand.

Op een der paardenmarkten stond onlangs een oud, zeer mager paard, dat den kop treurig liet hangen. Een jongen die op de markt rondslenterde sprong schielijk ter zijde, toen hij het dier goed had aangezien. ‘Waarom zijt gij zoo bang, domme jongen,’ sprak de eigenaar, ‘het beest slaat niet.’

‘Daar vrees ik ook niet voor,’ antwoordde de jongen, ‘maar het mocht eens omvallen.’

[Nummer 38]

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.

VERPLEGING VAN FRANSCHE KRIJGSGEVANGENEN IN EEN DUITSCH DORP.

Hoe vele bloedige en ijzingwekkende tooneelen de fransch-pruisische oorlog aanbiedt, hij heeft ook zijne meer troostende zijde. Zag men op 't oorlogsveld de gruwelijkste tafereelen van moord en verwoesting, na den strijd, wanneer de overwinning voor een der beide partijen was beslist, ontwaakten medelijden en liefde in 't menschelijk hart en moest zelfs veelal het onderscheid der nationaliteiten wijken, waar het de taak gold aan gewonde en hulpbehoevende krijgsgevangenen troost en leniging in hun deerniswaardig lot te verschaffen. Onder dit opzicht heeft de vereeniging van het Roode Kruis zich zeer verdienstelijk gemaakt. Met een en dezelfde menschlievende gezindheid verpleegde men alle gevangenen, onverschillig tot welke natie zij behoorden. Wanneer de ongelukkige gevangenen van Sédan, Metz en zoovele andere vestingen onder 't geleide der duitsche troepen naar de voor hunne gevangenschap bestemde plaats werden vervoerd, zag men dikwerf in de dorpen, welke zij op hunnen weg ontmoetten, de meest treffende tooneelen. In onze gravure

is een dezer episoden voorgesteld. Fransche zouaven in hun kapmantel gehuld en voltigeurs, die van den langen marsch vermoeid zijn, ziet men er liefderijk door de bewoners van een duitsch plaatsje verzorgd; allerlei levensmiddelen en ververschingen worden aangebracht om de arme krijgslieden te onthalen, die men niet meer als vijanden maar als vrienden en door den rampspoed getroffen broeders beschouwt. Dergelijke tooneelen hadden bij honderden plaats. Onder vele anderen nemen wij tot staving hiervan slechts het volgende bericht over uit het dagblad van Trier. 'Meer dan 80,000 krijgsgevangenen van het fransche leger van Metz zijn door onze streken getrokken, om zich naar de hun aangewezen vestingen in krijgsgevangenschap te begeven. Ongelukkigerwijze was de spoorweg van de Eifel nog niet voltooid. De arme gevangenen waren dus genoodzaakt den weg te voet af te leggen en zagen zich aan al de beproevingen van 't gure jaargetijde ter prooi. Doch de bewoners van Trier en omstreken hebben met elkaar in edele naastenliefde gewedijverd om deze slachtoffers van den oorlog bijstand en troost in hun treurig lot te verschaffen. Van alle zijden snelde men toe, om hun spijs en drank te geven of op de een of andere wijze de maat van hun lijden en ontbering te verminderen. Toen op den avond van den 6^{en} ongeveer 2000 krijgsgevangenen in 't dorp Euren kwamen, waren de inwoners zoodanig met hun lot begaan, dat zij, opdat de gevangenen niet zouden verplicht zijn in de open lucht te vernachten, hunne huizen, schuren en bedden aan de arme fransche soldaten afstonden, zoodat menige inwoner ten gevolge zijner gastvrijheid bij gebrek aan legerstede dien nacht slapeloos doorbracht. Overal in de streken van Eifel en Moezel viel den krijgsgevangenen een even liefdevolle ontvangst ten deel en niet zelden zag men op 't gelaat van hen, die voor eenige dagen wellicht nog eeuwigen haat en wraak aan de Duitschers zwoeren, een traan van blijvende erkentelijkheid voor de ontvangene weldaden.'

Wordt intusschen door velen de menschlievendheid der Duitschers ten opzichte der krijgsgevangenen geroemd, van den anderen kant worden ook de afschuwelijkste voorvallen verhaald, welke de uiterste verbittering doen uitkomen der twee strijdvoerende volken en slechts in het overgroot en ongehoord aantal krijgsgevangenen eenigen grond tot verschooning kunnen vinden.

Immers is 't eensdeels onvergeeflijk dat menig weerloos gevangene van honger en uitputting omkwam of dat sommigen, gelijk men verhaalt, dood gevroren of bijna levenloos in open spoorwagens de plaats hunner bestemming bereikten, het getal der krijgsgevangenen en der slachtoffers van den oorlog was in dezen krijg zoo onverwacht en buitengewoon, dat veelal eene geregelde administratie in 't vervoer bijna ondoenlijk scheen te zijn.

Door de capitulatie bijv. van Metz werden 173,000 man krijgsgevangen, terwijl in een tijdruimte van 14 dagen, welke hierop volgden, dat is tot aan den 11 November, bovendien nog 14,000 krijgsgevangenen in handen der Duitschers vielen.

De inneming van Metz, dat als een der sterkste vestingen van Europa beschouwd werd en in den loop der eeuwen nog nooit was overmeesterd is een der roemrijkste wapenfeiten der duitsche legers.

Nadat Bazaine te vergeefs den 7 October had getracht door den ijzeren ringmuur te breken, waarmede de Pruisen Metz ingesloten hadden, begon hij den 26^{en} derzelfde maand de onderhandelingen tot de capitulatie, welke den volgenden dag 's avonds ten zes ure onderteekend werden.

Den 29 October moest het garnizoen en de bezetting der forten voorbij prins Frederik Karel defileeren. De pruisische bevelhebber bevond zich op den straatweg naar Frescaty. Bazaine reed aan 't hoofd van den generalen staf voorop en bij den prins genaderd sprak hij hem toe: ‘Monseigneur, j'ai l'honneur de me présenter.’ Vervolgens defileerden de troepen; de officieren, die een kommando hadden, reden te paard. ‘Manschappen noch paarden,’ zegt een correspondent, ‘hadden 't voorkomen alsof de grootste nood in de vesting geheerscht had, de uniformen der soldaten, vooral der garde, schenen bijna nieuw, hun schoeisel was in goeden staat doch nooit zal ik 't vergeten, hoe de diepe vernedering, Frankrijk aangedaan, menigen ouden krijgsman bij 't defileeren de tranen uit de oogen perste en met welk een waanzinnige woede velen de wapenen in stukken braken welke zij als buit aan de overwinnaars moesten prijs geven. In stroomen stortte de regen neêr, de wind huilde, donkere wolken bedekten den hemel, 't was alsof Frankrijk's lijkfeest gevierd werd!’

De terugkomst van de jacht.

Onder dit opschrift bieden wij onzen lezers een tafereel aan van den engelschen schilder Storey, waarvan de eigenlijke naam is: ‘Maar één konijntje.’ De jager, anders niet zelden een grootspreker, drinkt thans, in schijn ten minste, doodbedaard zijn glaasje bier uit; hij, evenmin als zijn hond, schijnt zich te willen boos maken tegen de vrouw des huizes die hare dienstmeid, met den spotlach op het aangezicht, wijst op het onnoozel konijntje, dat daar ligt als beschuldigende getuige tegen den wreeden jager, die het doodde uit wrevel omdat hij nog niets had kunnen dooden. ‘Maar één konijntje!’ het klinkt nog harder in de ooren van den jager dan het volkswoord ‘platzak,’ dat evenmin een vereerend getuigschrift is voor den zoon van Nimrod.

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

VII.
Vijftien jaren afwezigheid.

't Is vijftien jaren geleden dat Mijnheer Lens naar het *refugium peccatorum,* naar het land dat de toevlucht van dergelijke zondaren is, naar overzee, trok.

Vijftien jaren - en, in onzen tijd van stoom en electriciteit, is het nieuws, zooals de dichter zegt, van *quinze jours, une vieille nouvelle.*

Zijn naam is schier vergeten bij de ouderen, onbekend bij de jongeren; buren zijn weg gegaan, buren zijn gekomen en vreemd is aan die laatsten de geschiedenis van den ontrouwen kassier. Zijn bestaan deed het uitwerksel van den steen, welke in het water geworpen wordt: een oogenblik rimpelt zich de oppervlakte, en alles wordt daarna weêr effen.

De schooljongen, die hem in de diepte wierp, staat misschien den volgenden dag nog eens stil op de plaats waar de steen wegzonk; hij herinnert zich een oogenblik het rumoer dat hij in het watervlak maakte - en daarna denkt hij niet meer aan den gezonkene.

De rechtbank heeft Lens destijds tot vijf jaren gevangenis veroordeeld; - slechts vijf jaren! want Lens had, zoo zegde men ten minste, een voortreffelijken steun in de politieke partijschap; - terwijl op hetzelfde oogenblik, een werkman voor tien

jaren verwezen werd, die zich had schuldig gemaakt aan samenscholing, opruiing, ruitenbraak en diefstal van een brood.....

Die domkop bekende naïf dat hij honger had!

Op eene hollandsche pijpenfabriek las men weleer: 'groote stelen, kleine stelen; maar groote stelen het meest.....'

De slag was niettemin zwaar voor de bewoners van het *gouden Schaap.*

Toen de tijding kwam, zat moeder in de woonkamer en weende; zij bedekte het aangezicht met de twee handen. Aan de eene zijde stond kleine Doris, aan de andere zijde zat Lieske op de knieën te snikken.

In den hoek der kamer, zoo vertelde Henri Guller nadien, lag op twee stoelen een peuluw, en op deze een bleek en mager jongske, het kind in de beugeltjes, dat zijne flauwe oogen soms naar de moeder, de zuster of het broêrke richtte, zonder iets te zeggen.

Tegen de witte gordijntjes teekende zich eene griemelgrauwe schaduw af, juist alsof het de schaduw was van een man met eene leêren pet op, een wammes en voorschoot aan. Zou het wellicht de eerlijke, oude Trilglas zijn, die uit zijn graf gekomen was, omdat hij er geene rust meer vond?

Ik wil die begoocheling hier niet wegnemen, want zij doet er goed, lezer; maar die schaduw was slechts het spel der verbeelding van Guller.

Veroordeeld, geschandvlekt, onteerd - die woorden moeten gedurig in het hart van moeder en dochter weêrgalmd hebben, en als zij over de lippen kwamen, antwoordde Guller, de trouwe Guller, die naast de schoorsteen stond:

'Och, de menschen vergeten zoo licht, Jufvrouw Lens!'

Doch de moeder schudde droevig het hoofd. Als de menschen spoedig vergaten, zij toch zou niet vergeten.

'In vijftien jaren hier niet meer mogen terugkomen,' zuchtte zij.

'Hem nooit meer zien.... Die arme kinderen misschien nooit hunnen vader meer omhelzen.... En dan die ongelukkige stumpert daar....' en de moeder stond op en ging het zieke kind kussen.

'Mijnheer Lens heeft nog vrienden,' zegde Guller, 'weest gerust. Die vrienden zullen bij den minister van justicie voor hem spreken, en bij deze of gene heuglijke gebeurtenis in de vorstelijke familie, bekomt hij gewis kwijtschelding.'

'Veroordeeld, geschandvlekt, onteerd!' snikte de moeder tot antwoord.

'Niet meer onder de oogen der menschen durven komen!' nokte Lieske.

'Neen,' zegde de moeder, 'maar toch nog altijd onder het oog van God, kindlief.'

Die woorden troffen Guller diep.

'Kom, laat ons bidden, Lieske,' heratte de moeder en de twee vrouwen knielden voor het kruisbeeld dat aan den muur hing, en zelfs het zieke jongske vouwde de magere handjes en bad: 'Onze Vader, die in de hemelen zijt....'

En Guller boog ook de knieën, vouwde ook de handen en bad met het zieke jongske: 'Onze Vader, die in de hemelen zijt....'

Troost viel er in de harten en allengs bedaarde de storm, ofschoon hij het spoor zijner verwoesting nog lang achter liet.

De goede naam van het *gouden Schaap* had bij al die gebeurtenissen, zooals reeds gezegd is, niet geleden; bij de boeren en burgers gold nog altijd de aanbeveling: 'gaat maar bij Trilglas.'

De kalanten stroomden toe en Lieske, die ze weldra allen bij naam kende, was ijverig in den winkel; zij ging, kwam, pakte uit, mat, scheurde, sneed, knipte, rekende, en het krrrr bij het scheuren, en het klingelen bij het tellen, waren een opvroolijkend muziek in den huiskring; want de schulden werden betaald en, wie weet! als vader eens kwam zou hij nog een ronden stuiver in de kas vinden.

Waarom Guller destijds toch zoo dikwijls langs de vitrien van het *gouden Schaap* kwam? Waarom hij zoo wat bloosde als er van Lieske gesproken werd?.... Hm, hm, hm! Ja, dat is een groot, een zeer groot vraagteeken!

Die vraag vinden wij echter welhaast beantwoord door den ouden Guller, een gepensionneerd kapitein, die te St. Nicolaas woonde: een kerel, met kort geknipte grijze haren, lange grijze wenkbrauwen, donkere oogen en een knevel als twee stijve borsteltjes; een man, die altijd met podagra werd geplaagd en daarom ook, zelfs in den zomer, over zijnen kamerrok heen, een ouden kurassiers-mantel op de schouders had hangen, 'omdat,' zegde hij, 'dat vervloekt huis van kladpapier was gebouwd.'

Maar wat erger is: een man, die altijd een grooten rieten stok onder de hand had, en ging het niet naar zijnen zin - rrrang! Ge begrijpt dat dit wapen rrrang! deed, toen op zekeren dag, zijn zoon hem berichtte, dat hij op Lieske uit het *gouden Schaap* verliefd was geraakt, niet leven kon zonder haar en verlangde met haar het echtelijk leven in te treden.

De oude Guller was niet zeer poëtisch en vond dat huwelijk eene ongelooflijke gekheid, te meer omdat Lieske de dochter was van dien dief, van dien schurk, van dien galeiboef. Zij deed dan ook den kapitein besluiten eens even naar Antwerpen te reizen, en, zooals hij lieftallig zegde, rrrang! die ezelarij zijnen zoon uit ht hoofd te ranselen.

Nadat hij inderdaad zijn trouwlustigen zoon voor den rieten stok de vlucht had doen nemen, ging hij, zooals hij zegde, dien dommen bezemsteel van een meid opzoeken; maar toen hij van dat bezoek weêrkeerde, vond hij Lieske, een heel aardig marketenstertje - het *gouden Schaap* een goed garnizoen, en de winkel een goed voorzien arsenaal.

En zoo kwam het dat Henri Guller, eenigen tijd na het verdwijnen van Mijnheer Lens, diens dochter, het blonde Lieske trouwde.

Bruiloft was er niet gehouden, want destijds scheen het gebeurde nog wat versch in het geheugen te liggen, en daarenboven had de dood, slechts eenige weken geleden, den winkel bezocht, en den kleinen, bleeken lijder, den martelaar van zeven jaren - het kind in de beugeltjes - meêgenomen.

't Was zoo zoet en kalm gestorven, het arme kindje! 't Had allen, de moeder, de zuster, kleinen Doris gekust; 't had Guller, die hem meer dan tienmaal des avonds uit de achterkamer naar boven had gedragen, toegeknikt; 't had in de laatste oogenblikken naar 'vader' gevraagd en dat zou de moeder nooit vergeten - en vóór den laatsten snik gezegd: 'moêke, ik ga naar onzen Lieven Heer.'

Neen, dat alles was te versch en te levendig in den geest der moeder, om aan iets opgeruimd te denken - en dat begreep Guller, die er ook weinig om gaf, als hij zijn Lieske maar had.

De jonge Guller bleef op de Bank werkzaam, maar hield een trouw oog in 't zeil over den handel thuis, en deels dank aan hem, raakten de schabben van den winkel sneller ledig en de winkellade sneller vol zilver en koper. Ja, ja, de goede, de beste dagen van den ouden Trilglas keerden terug.

't Was echter en bleef altijd hetzelfde *gouden Schaap* van voorheen: dat laatste alleen was op nieuw verguld en de vitrien, min of meer, doch schier onzichtbaar, gemoderniseerd. De winkel moet blijven wat hij was, zegde Guller, die een man van den goeden ouden stempel was geworden, onze kalanten zouden anders het *gouden Schaap* niet meer herkennen.

Van de denkbeelden van Lens is geen spoor overgebleven - geen enkel spoor. Alle die welke de oude Trilglas gekoesterd had waren andermaal weêr ontloken, gelijk de bloemen na den harden winter uit den dorren grond.

Daar bloeiden weêr godsdienstzin, huiselijk leven, spaarzaamheid, rechtzinnigheid in handel en wandel - kortom, al die denkbeelden welke door de hedendaagsche wereld dikwijls als domheid worden beschouwd; maar die innerlijk een wezenlijk zielsgenot geven, uitwendig achting en eerbied afdwingen.

Na verloop van eenige jaren vond men een paar kleine Gullertjes en was Doris ter latijnsche school gezonden, want de vroolijke Guller wilde dat er een kanunnik of een bisschop uit groeien zou.

Veel was er vergeten; maar de moeder vergat niets.

Sedert jaren en jaren heeft men niets van Lens meer vernomen: geen brief, geen woord, geen groet. Naar welk land was hij gegaan? Wat leven heeft hij daar geleid? Behield hij zijn eigen naam? Was hij arm of welvarend? Ofwel was hij gestorven, en was dit zoo, had hij aan zijne vrouw en kinderen gedacht, het oog berouwvol tot God gekeerd en.... gebeden?

Die gedachten bestormden de moeder gedurig.

Och, indien hij eens terugkeerde - en terugkeeren mocht hij sedert lang, want invloedrijke mannen bij het ministerie hadden zijne genade bekomen, en destijds had Guller, in engelsche en amerikaansche dagbladen, advertentiën doen plaatsen, welke Lens dringend uitnoodigden naar het lieve vaderland terug te komen; doch vruchteloos.

Wat zou Lens veel veranderd vinden! Het *gouden Schaap,* dat destijds zijnen ondergang nabij was, weêr in vollen bloei; Guller in zijne plaats op de Bank; Guller zelfs zijn schoonzoon geworden; twee kleine Gullertjes vol bloei en leven; Doris student, en moeder - zeer verouderd.

Verder: Drozer-van Filtz gesprongen, met een tekort van zoo wat tweemaal honderd duizend francs; Drozer zelf, in de hersens geraakt, in het gesticht der Cellebroêrs opgenomen; zijne prachtlievende vrouw, de speelster te Spa, op een armoedig kamerke door hare vroegere weelderige gasten vergeten en levende ten laste harer familie.

Terugkomen zal hij, zoo dacht altijd de moeder; maar zij hield dit denkbeeld voor haar zelve. 's Avonds zocht ze den naam van Lens in het dagblad; op straat zag ze naar ieder mensch op, als moest zij hem eens toevallig ontmoeten; met koortsachtig ongeduld greep zij iederen brief vast, die de post op de toonbank wierp; iederen avond ondervroeg zij Guller of er geen bijzonder nieuws was, zonder dat deze eigenlijk begreep wat grootmoeder bedoelde - en ieder avond ontgoocheld, ging ze, met de hoop op morgen - morgen, te bed.

Maar als Doris in vacantie kwam - o dan!....

Dan, zoo innig, zoo vertrouwelijk in de huiskamer gezeten, de handen van den lieven jongen in de hare gedrukt, soms beide met de tranen in de oogen, spraken zij van vader, en als de jongen dan ook vol hoop en vuur zegde: ‘Wacht maar, moeder, tot ik priester ben,’ glinsterde moeders oog. Als hij priester zou zijn, zou hij als missionaris de zeeën oversteken, het licht des Christendoms aan de heidenen der nieuwe wereld verkondigen en dan ook het spoor des vaders zoeken.

Dat spoor moest hij echter dichterbij ontmoeten dan hij gedroomd had.

Aan het stationsgebouw van Breda, leunt een man die er haveloos uitziet tegen den muur; een versleten gele overjas beschermt hem schier niet tegen de Decemberkoû; de broek verdwijnt in hooge kaplaarzen, die hare beste dagen hebben beleefd; de bruine fantasiehoed, met breede neêrgeslagen boorden, hangt deels over zijn aangezicht; aan zijnen voet ligt een vaal geworden leêren zakje, dat blijkbaar schier ledig is.

Als die man het hoofd oplicht, bemerkt men iemand van tusschen de zestig of zeventig jaren, ijlen grijzen baard, kwabbrige wangen, gebalkte waterachtige oogen: iets kwaad geluimd, barsch en zuur is de uitdrukking van het wezen.

Een zware, vierkante, warm ingedoffelde brabantsche veekoopman is den onbekende voorbij gegaan:

'Kunt ge mij niet een paar francs ter leen geven? heeft hij gezegd; doch voor alle antwoord zegt de veekoopman 'geen krediet, jongen!' want hij heeft den haveloozen en liederlijken kerel van onder tot boven opgenomen en is lachend voortgegaan.

Een jong seminarist, in priesterkleed, heeft die woorden gehoord. Hij staat voor den man stil en zegt goedaardig:

'Kan ik u met eene kleinigheid dienen?'

De kerel in de gele overjas werpt eenen blik van minachting op het kleed van den seminarist en aarzelt; toch steekt hij zijne magere, vuile en knokkelige hand en ontvangt de twee zilverstukken.

'Ik zal ze u in Antwerpen weêrgeven,' zegt hij.

'Gaat gij naar Antwerpen?' vraagt de seminarist.

De kerel knikt, neemt zijn zakske op, treedt de koffiehuiskamer der derde klas binnen, nadert het buffet en vraagt een glas jenever, daarna brood en kaas en verslindt dit met een buitengewonen eetlust.

De seminarist is hem opgevolgd.

'Gij zult nu niet meer genoeg hebben om uwe reiskaart voor Antwerpen te betalen; neem de mijne,' zegt hij.

De vreemdeling staart den jongeling verwonderd aan en als wij ons niet vergissen, lezen wij op zijn wezen de brutaliteit, welke op dat oogenblik zijnen geest doorwoelt: 'van waar komt de goedheid van dien paap?' Toch neemt hij de kaart en dankt zelfs min of meer.

'Kan ik u verder van eenigen dienst zijn?' vraagt de seminarist, nu de man opstaat om heen te gaan.

'Zijt ge bekend in Antwerpen?' vraagt hij.

'Ik ben Antwerpenaar.'

'Kent ge de familie.... Trilglas, of liever.... Lens-Trilglas?'

'In het *gouden Schaap?'*

'Juist zoo. Leeft ze nog?'

'Zij is welvarend en voorspoedig.'

'Hoe, leeft de oude vrouw nog?' en er was ontroering in de stem van den vreemdeling. 'Men had mij gezegd dat de vrouw overleden was.

'Mijne moeder leeft nog.'

'Uwe moeder?'

'Ja, ik heet Doris Lens.'

De man in de gele overjas ziet den jongen seminarist met een strak oog aan, zijn aangezicht verkleurt, zijne lippen beven en zijne hand zoekt de tafel als om zich te

ondersteunen. Plotseling wendt hij zich om, dringt door de wachtende menigte en ijlt de deur uit.

De seminarist volgt hem ontroerd op den voet. Buiten aan den hoek van het gebouw haalt hij den vreemdeling in - en alleen de baanwachter ziet, dat die twee menschen in elkanders armen vliegen.

De zoon heeft zijnen vader weêrgevonden.

(wordt vervolgd.)

Pater Beckx.

PATER BECKX.

De *Belgische Illustratie* levert heden een portret, dat men vruchteloos elders zou zoeken. Nevengaande houtsnede is genomen naar eene photographie van den Zeer Eerwaarden Pater Beckx, die zich tot nu tegen alle portretteering hardnekkig verzet had, totdat een van hoogerhand uitgaande wenk, waarbij de photographische afbeeldingen der gezamenlijke vaders van 't Vaticaansch Concilie werden aangevraagd, een einde heeft gemaakt aan zijne nederige onwilligheid, of, zoo ge wilt, aan zijne onwillige nedergheid.

Petrus Beckx, de 22^{e} generaal der Jezuïetenorde, werd den 8^{en} Februari van het jaar 1795 geboren in het stedeken Sichem, tusschen Diest en Aerschot, in de nabijheid van Scherpenheuvel gelegen. Zijne theologische studiën volbracht hij in 't Seminarie van Mechelen, waar wijlen Zijne Eminentie de Kardinaal - Aartsbisschop Engelbertus

Sterckx zijn professor in de Godgeleerdheid geweest is. Den 7^{en} Maart des jaars 1819, dus eene maand ongeveer vóór Zijne Heiligheid Pius IX, werd hij tot de priesterlijke waardigheid verheven, en bediende vervolgens, als onderpastoor, gedurende eenigen tijd de parochie van Uccle bij Brussel. Reeds drie maanden later, den 27^{en} October des jaars 1819, trad hij in 't Noviciaat der Societeit van Jezus te Hildesheim, te gelijk met den Antwerpenaar J.B. Devis, den niet onbekenden schrijver van het 'Cöthener Gebetbuch,' dat een zeer populairen naam in Duitschland verworven en reeds een dertigtal uitgaven beleefd heeft.

Na zich in verschillende betrekkingen loffelijk te hebben gekweten, begaf zich Pr. Beckx, omstreeks 1825, naar Anhalt - Cöthen, waar hij eene residentie opende voor zijne Orde.

Den 27 October van datzelfde jaar hadden Hertog Frederik-Ferdinand van Anhalt-Cöthen en zijne gemalin Julia van Brandenburg, zuster des konings van Pruisen Frederik-Wilhelm III en vermaagschapt aan wijlen Prinses Frederik der Nederlanden, na eerst te Parijs door Pr. Petrus Ronsin onderwezen te zijn, in handen des Aartsbisschops Mgr. De Quelen het Lutheranisme afgezworen. In 1826 te Cöthen wedergekeerd, maakten de doorluchtige bekeerlingen, den 13^{en} Januari van datzelfde jaar, dien gewichtigen stap aan hun volk bekend, tevens met de verklaring dat zij de rechten hunner Protestantsche onderdanen zouden blijven beschutten. Nauwlijks kan men zich een denkbeeld vormen van de opgewondenheid, welke er door ontstond onder de schier uitsluitend Protestantsche bevolking - vooral toen de koning van Pruisen, op onheuschen toon, een in de dagbladen openbaar gemaakten brief aan zijne zuster geschreven had.

Pr. Beckx, nu tevens de huispriester en biechtvader der vrome Hertoginne geworden, moest natuurlijk in zijn geestelijken werkkring den weêrslag dier opgewondenheid gevoelen. Men begrijpt het, hard was de strijd welken hij te strijden had, om de verbittering der Lutheranen tot bedaren te brengen en den moed der alom bedreigde Katholieken staande te houden. Voorzichtigheid en vastberadenheid, twee hem kenschetsende deugden, kwamen alle zwarigheden te boven en hij slaagde er in, zelfs voor de rechtbanken, den laster tot zwijgen te noodzaken.

Geholpen door het hertogelijk paar deed hij voor de Katholieken, wier aantal dagelijks toenam, een heerlijk kerkgebouw verrijzen. Daartoe hebben destijds veel edele Protestanten vrijwillige bijdragen geleverd: daartoe heeft vooral de in 1825 te Parijs bekeerde Albert von Haza-Radlitz, een edelman van den echten stempel, meer dan allen meêgearbeid, terwijl Paus Leo XII twee schoone schilderijen, twee zilveren standbeelden, Petrus en Paulus voorstellend, daarenboven een zilveren kruis, waarin een partikel van 't heilig kruishout gevat was, als blijken van deelneming ten geschenke aanbood. Zooveel eerbied had de ijverige Priester voor onzen heiligen godsdienst weten in te boezemen, dat zelfs de broeder der Hertogin, Gustaaf Adolf, graaf van Ingenheim, in de handen van Pr. Beckx het Protestantisme afzwoer, niettegenstaande zijn koninklijke broeder hem deswege uit Berlijn verbande.

Nu sloeg Pr. Beckx de hand aan de bevestiging van zijn heilrijken arbeid. Zijne werkzame bezorgdheid strekte zich tot de kleinste bijzonderheden uit, en om den ijver der Katholieken in hun geloof en in de beoefening daarvan levendig te houden, schreef of vertaalde hij, in zijne schaarsche oogenblikken van rust, verscheiden werkjes van godsvrucht. Onverdroten bracht hij aldus zich zelven geheel ten offer tot het jaar 1830, toen het kinderloos overlijden van den Hertog Frederik - Ferdinand eene verandering bracht in zijn geestelijken werkkring.

De Hertogin-weduwe ging zich te Weenen vestigen: hooger bevel noodzaakte Pr. Beckx zijne veelgeliefde kudde te verlaten, de Hertogin, welke haar zielsbestuurder niet missen wilde, te volgen en het tooneel van zijn priesterlijken ijver naar Oostenrijks hoofdstad te verplaatsen. Hier was hij wat hij te Cöthen geweest was: een verstandig gids in 't geestelijk leven, een welsprekend prediker en vooral een voorbeeldig religieus. Ook hier verspreidde hij een aantal goede boeken, welke door hem uit verschillende talen waren overgebracht. Doch vooral was zijn verblijf te Weenen merkwaardig om de goede diensten, welke hij er aan de Kerk bewees. Het Jozephisme, thans, na den slag bij Sadowa, wederom verrezen, belemmerde nog altijd de vrije ontwikkeling van 't Catholicisme, en moedige worsteling was ook destijds in 't Katholieke Oostenrijk van noode, om eenige onafhankelijkheid en vrijheid in 't godsdienstige te erlangen. In weerwil van de hooge achting, welke Pr. Beckx bij de leden der keizerlijke familie genoot, vooral bij de voortreffelijke Aartshertogin Sophia, moeder van keizer Frans Jozef, werden er zeven jaren van geduldig

MAAR ÉÉN KONIJNTJE!

aanhouden vereischt, om tot de stichting van een Jezuïeten-collegie te Verona te geraken. In het duitsche gedeelte des rijks had de vestiging der Societeit nog grooter hinderpalen te overwinnen, en daar Pr. Beckx de eenige Jezuïet te Weenen was, had hij ook alleen den drukkenden last der neteligste onderhandelingen te dragen.

De alom bekende Amsterdammer, Pr. Roothaan, destijds generaal, schonk hem een onbepaald vertrouwen en ontbood den ijverigen priester meermalen naar Rome, waar deze dan ook een geruimen tijd verwijlde, om de belangen der Societeit in de oostenrijksche landen te bevorderen: 't was door zijne tusschenkomst dat de oostenrijksche provincie zijner Orde gescheiden werd van die van Gallicië en dat de thans verspreide provincie van Venetië tot stand kwam.

In 't revolutiejaar 1848 moest ook Pr. Beckx Weenen verlaten en tevens de godvreezende Hertogin Julia, die in datzelfde jaar overleed. Pr. Roothaan zond hem nu naar België en benoemde den beleidvollen man tot secretaris en raadgever des Provinciaals aldaar. In October des jaars 1850 werd hij tot Rector aangesteld van 't Jezuïeten-Seminarie te Leuven, waar de op een misverstand berustende moeilijkheden met anders weldenkende mannen door zijne innemende toegeeflijkheid spoedig uit den weg waren geruimd.

Doch Pr. Beckx was de man der hachelijke tijdsgewrichten. Reeds in Februari van 't jaar 185l, werd hij andermaal door zijn algemeenen Overste naar Oostenrijk gezonden en gelast de herroeping te bewerken der verbanningsedicten van den 7^en^ Mei des jaars 1848, waarin hij slaagde naar wensch. In 1852 tot Provinciaal in Oostenrijk benoemd, herstelde hij zijne orde te Innsbruck, Linz, Lemberg, Starawics en in de hongaarsche kroonlanden, zonder evenwel aan de talrijke aanzoeken der hongaarsche magnaten en kerkvoogden te kunnen voldoen. - Intusschen was hij te Weenen in vriendschappelijke aanraking gekomen met Dr. Georg Bippart, een der eerste philologen van Duitschland, die den 20^en^ Mei 1852 het Lutheranisme te Passau had afgezworen.

Nog bij zijn leven had de eerbiedwaardige Pr. Roothaan een algemeene Congregatie uitgeschreven, en Pr. Beckx begaf zich op die roepstem naar Rome. Dan helaas! hij mocht den door arbeid en lijden uitgeputten Roothaan niet meer levend aanschouwen - deze was den 7^en^ Mei 1853 in geur van heiligheid ontslapen.

In de nu volgende Algemeene Congregatie ter keuze van een opvolger, werd Pr. Beckx den 2^en^ Juli des jaars 1853 bij de eerste stemming tot generale Overste der Societeit van Jezus verkozen. 't Was de feestdag van Maria's bezoek aan Elizabeth, dezelfde dag, waarop eertijds Jacobus Laynez en de H. Franciscus de Borgia tot dezelfde waardigheid waren verheven. Geheel verslagen over deze onverwachte benoeming, wierp hij zich voor de voeten der stemgerechtigde Paters neder, en, onder een vloed van tranen, verklaarde hij het hoofd te zullen buigen voor de stem der gehoorzaamheid: hij sloot zijne toespraak met deze woorden: ‘bidt voor mij en hebt medelijden met mij.’

Pr. Beckx, die bij zijne verkiezing tot Generaal den ouderdom van 58 jaren telde en bijna 34 jaren in de Societeit had doorgebracht, heeft als Overste zijner orde blijde en nog meer droevige dagen beleefd. Onder de vreugdevolle gebeurtenissen mag men wel rekenen den aanwas der leden zijner orde van 5209 tot 8771, en dat, ondanks verguizingen en vervolgingen van allerlei aard. Daarbij kwam de hooge gunst des Stedehouders van J.C., die een aantal der kinderen zijner Societeit op de altaren

plaatste en der godsdienstige vereering waardig keurde: in 't jaar 1853 de Zaligen Joannes de Britto en Andreas Bobola; in 1854 de 40 Martelaren van Brazilië, aan wier hoofd Ignatius de Azevedo zich bevond; in 1862 drie Zalige Martelaars van Japan, aan wie de eeretitel van Heiligen is toegekend; in 1864 onzen landgenoot den Zaligen Petrus Canisius van Nijmegen; in 1865 den Zaligen Joannes Berchmans van Diest, en eindelijk in 1868 den Zaligen Carolus Spinola en zijne gezellen, allen in Japan om het geloof gemarteld.

Dagen der zwaarste beproeving mengden zich tusschen die vreugdedagen. In 1859 waren in Italië alleen 1500 der zijnen verjaagd en verbannen: de provinciën van Napels en Sicilië werden uiteengedreven, terwijl de provincie van Turijn reeds in 1848 was ontbonden en aan die van Venetië in 1867 een zelfde lot was toegedacht. Voeg daarbij de spaansche provinciën van Castilië en Arragon, waarvan al de leden door de vrijheidshelden van 1868 ten lande werden uitgewezen.

In 't ongelukkige Italië was de maat der ongerechtigheden vol. Den 21^{en} October des jaars 1860 verhief dan ook Pr. Beckx luide zijne stem, om bij Victor-Emmanuël herstel te eischen van 't gepleegde onrecht, of ten minste om in 't openbaar protest aan te teekenen tegen al die geweldenarijen. ‘Ik richt deze protestatie - zoo luidde zijne edele taal - tot het geweten uwer Majesteit. Ik leg ze neder op het graf van Karel-Emmanuël IV, den doorluchtigen voorzaat uwer Majesteit, die vóór 45 jaren vrijwillig afdaalde van den troon, thans door uwe Majesteit bekleed, om in ons midden te komen sterven, gedoscht in het kleed, gebonden door de geloften der Societeit van Jezus, en in ons Noviciaat te Rome, waar heden zijne gezegende asche rust, denzelfden levensstaat leidend, dien de regeering uwer Majesteit verguist en met lasterlijken en onverbiddelijken haat vervolgt.

‘Het aandenken der goedgunstigheid, welke het doorluchtige Huis van Savooie, in de vervlogen jaren, voortdurend aan de Societeit bewezen heeft, en 't verheven karakter waarmede uwe Majesteit bekleed is, schenken mij het recht om te gelooven, dat mijne vertoogen en protestatiën niet zonder gevolg zullen blijven.

‘Maar indien de stem van zoovele met den voet vertrapte rechten niet gehoord werd door de rechtbanken der aarde, dan zoude ik een beroep doen bij die hoogste en ontzaggelijke rechtbank van een heiligen, rechtvaardigen, almachtigen God, voor wiens oogen de verdrukte onschuld onfeilbaar in hare eer zal hersteld worden door den eeuwigen Rechter, die Koning der koningen en Heer der heerschers is.’

Zooals bekend is, deze edele taal werd niet gehoord door den Koning, die thans het verdiende loon ontvangt zijner gewelddadigheden.

Den 7^{en} Maart des jaars 1869 vierde Pr. Beckx zijn vijftigjarig Priesterschap en den 28^{en} October daaropvolgend zijn vijftigste levensjaar in de Societeit. Bij laatstgenoemde gelegenheid werd hem uit Nederland, met een bundel gedichten in verschillende talen ook het volgend vers toegezonden, waarin beide jubelkronen worden bezongen.

Vijftig jaren onder 't vaandel
        van Ignatius geschaard!
Vijftig jaren 't plechtig eedwoord
        ongeschonden-trouw bewaard!
Vijftig, vijftig volle jaren,
        vol van eigen smart en leed,
Aan Gods meerdere eer en glorie,
        aan het zielenheil besteed!
Vijftig jaren in 't Gezelschap
        van Gods liefderijken Zoon.....

o Wat zet die krans van jaren
luister bij Uw priesterkroon!
Heil U, die een halve eeuwe,
priesterlijke Middelaar,
Dagelijks de beden opdroegt
van Gods volk op Gods altaar!
Heil U, die een halve eeuwe
't Offer van het Nieuw Verbond
Daaglijks offerdet, bij 't rijzen
van een nieuwen morgenstond!
Driewerf heil U, die den standerd
van het aangevochten Kruis
Vijftig jaren hebt verdedigd
steeds gehoorzaam, arm en kuisch!
Driewerf heil U, die naast Jezus
en met Jezus' kruis belaân,
Tegen duivel, hel en wereld
vijftig jaar hebt pal gestaan!
Hoe de vorst van Babel praalde
op 't gestoelt' van vuur en rook;
Hoe hij 't schijnschoon der verlokking
hulde in nevelen en smook;
Hoe zijn helsche vloekverwanten
onafhanklijkheid van God,
Vrij- en blijheid U beloofden,
schatten gouds en zingenot -
Gij, gij volgdet de banieren,
't vaan van Salems Vredevorst,
Gij, gij droegt, in 't felst bestoken,
't schild der Armoê voor de borst;
Gij, gij hieldt den helm der Kuischheid
om de slapen vastgesnoerd:
U was Eigenwilverzaking
't wapen, dat tot zege voert.
't Zegelied voegt wel den dappren
die zijn krijgseed nimmer schon,
En op 't bloedig slagveld zelve
zich den veldheersdegen won.
Heil U, die den strijd des Heeren
vijftig jaar zoo roemvol streedt,
En als Petrus voor zijn broedren
zoo voor uwe broedren deedt!
Hoor! Hem danken zij en prijzen
die hun zulk een Veldheer gaf,
Smeeken bloei, genade en zegen
op zijn jubelkransen af.
Moge God het Hoofd beschutten
met de dubble kroon gesierd,
Tot Hij beide nederlegge
waar men eeuwig jubel viert!

Eer hem echter dat geluk te beurt valt, schijnen nog zwaarder beproevingen de hem weggelegde kroon te moeten verheerlijken. De gebeurtenissen van September 1870 en de overweldiging van Rome door den roover-koning hebben den 76jarigen grijsaard reeds van een aantal

zijner kinderen beroofd; en wat het gebrul ‘dood aan de Jezuïeten’ dat thans dagelijks in zijne ooren klinkt, hem nog verder voorspelt, is een geheim der toekomst of liever der Voorzienigheid. Tot nu toe is Pr. Beckx op zijn post gebleven, bereid om den minsten wenk van den onsterfelijken Pius te volgen of aan zijne zijde te sterven.

De onverstoorbare kalmte en de edele eenvoud, op de gelaatstrekken van nevengaand portret te lezen, zeggen het ons, dat Petrus Beckx in deze stormachtige tijden, in deze dagen van huichelarij, juist de man is, berekend voor den zwaren last, welke hem op de schouderen drukt.

KUILENBURG.

H.J. ALLARD,
R.K. Pr.

Het jachtveld in de provincie Noord-Brabant.

De kennis van het jachtveld en het vischwater is onafscheidbaar verbonden met de kennis van den aard en hoedanigheid van den bodem. Eene schets van deze onderwerpen in Noord Brabant, - zijn de jacht en visscherij zelve den lezer ook al vreemd, -leert ons derhalve dit schoone gewest, althans in grove trekken kennen; terwijl enkele karaktertrekken van de bevolking in hare lijnen, als 't ware, doorschemeren.

Onder dit opzicht, vermeenen wij, dat deze schets der belangstelling van elken lezer niet onwaardig is.

De provincie Noord-Brabant, wier landouw zich kenmerkt door verrassende afwisseling en verscheidenheid, is het klassieke land van de jacht in Nederland. Hij toch, die hare ruime en liefelijke landgezichten, die polders, heiden en moerassen ontrollen, afgewisseld door hare met hagen omzoomde akkers, hare beemden, besproeid door riviertjes en beken, hare donkergroene dennen- en statige eikenbosschen heeft doorkruist, zal gereedelijk toestemmen, dat dit het land is, waar een talrijk vogelenheir en al de onder ons klimaat bekende wildsoorten leven en tieren. De vlugge gespierde heidehaas, die den windhond tart, het onrustige konijn, de gezellige patrijs, de houtsnip, geroemd als wildbraad, de vroolijke lijster, de leeuwerik, die liefelijke zanger ook van de eenzame heide, de vink, in tallooze verscheidenheid, zonder te spreken van de scharen waterwild, schitterend door de bonte kleuren van hun vederendos, lokken de bevolking van geheele streken zelfs onweêrstaanbaar tot het jachtvermaak uit.

Zij is derhalve noodwendig de bakermat van talrijke vaardige en hartstochtelijke jagers, die, onder de zonen van St. Huibert, den alouden roem der vaderen waardig handhaven. Trouwens, verhard tegen de vermoeienis door veelvuldige tochten op een dikwerf ruw terrein, geoefend in het jachtbedrijf door de veelvuldige wildsoorten, velt hij met dezelfde vaste hand den haas en de watersnip, den patrijs en de houtsnip.

Intusschen vormt dit wildrijk jachtveld eene menigte behendige stroopers, die der wildbaan harde slagen toebrengt. Tuk op jachtgenot, zooals wij zegden, is het stroopen eene aangename verpoozing van den harden, noesten arbeid, welke een ondankbare grond den landman in vele streken oplegt; terwijl winstbejag, bij de stijgende waarde van het wild, den jachtlust prikkelt. Bewust van de overtreding der wet, bespied en achtervolgd, vol vertrouwen op zijn moeielijk te erkennen spoor in een boschrijk

terrein of op de vlakte, waar hij den beambte, vluchtig opgemerkt, gereedelijk ontvliedt, ontwijkt de strooper veelal eene wel verdiende straf. Voeg daarbij een zwak toezicht, het gering getal jachtbeambten, niet geëvenredigd aan het te bewaken terrein, terwijl op de eigenaardige hoedanigheden, welke den jachtbeambte behooren te kenmerken, weinig of niet gelet wordt bij de aanstelling, en het zal wel niemand verwonderen, dat in enkele streken de wildbaan zelfs vernietigd is.

Die toestand is in het belang van vele gemeenten zelf, te bejammeren; want om eens in den geest van onze eeuw te spreken, die, hijgend en smachtend naar goud, alleen open ooren schijnt te hebben voor stoffelijk belang, het jachtveld is eene bron van mindere of meerdere inkomsten. De voorbeelden toch zijn talrijk, dat het gemeentebestuur in vereeniging van de grondeigenaars de jacht op hunnen grond in het openbaar aan goeden prijs, ten behoeve van den algemeenen arme of anderszins verpachten. Gesteund door de gemeente-politie is het openbaar toezicht weldra in staat de wildbaan in haren vorigen bloei te herstellen en de waarde te verhoogen. Ten spijt van de haters van de jacht, die haar als schadelijk voor den landbouw, tot dweepens toe, voorstellen, beweren wij, dat het wild, even gelijk uw os, uw schaap, uw geit, uwe kalkoen, uwe tamme gans, uwe hen zelfs, die allen ten koste van den bodem leven, eene vrucht van dien bodem is, welke zelfs, onder sommige omstandigheden, eene hooge waarde bezit. Het jachtveld is derhalve eene bron van den handel in wild, welke aan duizenden zoo niet een middel van bestaan verschaft, dan toch als eene hulpbron niet is te versmaden.

Om zich nu eenig denkbeeld van deze schoone en vruchtbare landstreek te vormen, kan men ze gevoegelijk in vier deelen, in de richting der vier windstreken gelegen, splitsen.

Het ten Noorden door de Maas en Merwede bespoelde gedeelte, is die lange smalle streep, welke, ten Zuiden begrensd door de landstreek, waarin de steden Grave, 's Hertogenbosch, Geertruidenberg en eene menigte welvarende dorpen zich verheffen, het land der Polders bij uitnemendheid mag worden genoemd. Hooibouw en veeteelt, parelen aan de kroon van den landbouw, hebben hier eene hooge vlucht genomen en spreiden heinde en ver hunnen weldadigen invloed uit op de ontwikkeling van den akkerbouw en van de ontginning van woeste gronden.

Deze landstreek maakt op den vreemdeling, die haar in verschillende jaargetijden bezoekt, een zonderlingen en verbazenden indruk; hij betwijfelt het of hij zich in hetzelfde landschap, dat hij in de lente bezocht, bevindt; zóó onbegrijpelijk groot is de gedaanteverwisseling welke het 's winters ondergaat.

In de lente spreidt zich over deze uitgestrekte landstreek een bekoorlijk groen tapijt uit, waarop het malsche hooiland, golvend onder den adem van den wind, afgewisseld wordt door overvloedige weilanden, waar het hoornvee, door de mengeling van zijne bonte kleuren pralend, het beeld van een vruchtbaar en prachtig hollandsch landschap vertoont.

Des winters, daarentegen, verdwijnt plotseling dat bekoorlijk tafereel; diep wordt het onder het water bedolven, hetwelk op de hoogte van 's-Hertogenbosch, soms diep landwaarts indringt, en deze stad als in een zeehaven herschept. Door den storm opgezweept, ontwikkelt zich op dezen waterplas een hooge, schuimende golfslag, welke het vaarwater onveilig maakt, de stadswallen bruischend en klotsend beukt, en, knagend en wroetend in de dijken, met doorbraak bedreigt; niettemin is dit opperwater, vermengd met het water van de Maas, deze streek ten zegen, wanneer het slechts tijdig in het voorjaar verdwijnt.

Wij behoeven den jachtliefhebber nauwelijks op te merken, dat zoodanig oord, in vele jaargetijden, rijk moet zijn aan waterwild. Trouwens, de bonte menigte eendvogels, welke als wolken door het luchtruim zweven; de ganzen, opmerkenswaardig door hare geordende vlucht, de blanke en vredelievende zwaan, welke dit tafereel verrassend afwisselt en tal van andere soorten boeien de aandacht des jagers; wekken de bewondering van hem, die aan dat gejoel, gewoel en gedruisch van de op het water dartelende en vliegende drommen vreemd is.

De jachtbedrijven, welke hier naar den aard van het wild worden uitgeoefend, zijn voornamelijk: het vangen van eenden door middel van eendenkooien, welke in groot getal over deze polders verspreid, zich op het eerste gezicht, door eene groep houtgewas, als uit de vlakte oprijzende, doen kennen.

Het vangen van duikervogels door middel van slagnetten, eene soort van eendvogel, die, altijd op den waterplas levend en dartelend, den vasten grond of het bedekt terrein vermijdt, en door geen ander middel kan worden gevangen. Eindelijk, het schieten van waterwild, waaronder het schieten van watersneppen met staanden hond eene eerste plaats inneemt.

Het tweede gedeelte, Oostwaarts door de Maas, Westwaarts door de woeste uitgebreide heide, de Peel genaamd, begrensd, is, hoezeer slechts eene smalle streep gronds, in de lengte zich uitstrekkende van Grave over Kuik, Boxmeer tot Maasheeze, een van de vruchtbaarste en schoonste landschappen van dit gewest. Het is het land van de golvende korenakkers, van de uiterwaarden, welke de boorden van de Maas versieren.

Het was, vooral eertijds, beroemd door eene uitnemende patrijzenjacht. Trouwens, moeielijk kan men zich een terrein afschilderen, waar de patrijs een veiliger en beter gezocht verblijf vindt. Door de eindelooze korenakkers en het aardappelenland doorsneden, onder wier halmen en loof hij rustig leeft en tiert, levert de broeitijd, in den regel, gewenschte uitkomsten op.

Het verre, ruime gezicht, hetwelk de jacht op den patrijs vergemakkelijkt, paart zich aan een effen bodem, waarop de jager, door geene hinderpalen, als heuvels, grachten of slooten opgehouden, welke zooveel vermoeiende inspanning eischen, met bedaarden tred voortschrijdt.

Verlangt gij afwisseling? Zij ontbreekt ook hier niet; richt uwe schreden Westwaarts en weldra bevindt gij u in een landschap, geschakeerd met eiken- en dennenhout, groepen en rijen van opgaande boomen, akkers door groene hagen omzoomd. De grenzen van de Peel zijn nabij; en plotseling blikt uw oog in eene eindelooze, eentonige, akelige, vale vlakte; maar treedt nader, en, naarmate gij haar gebied nauwkeurig leert kennen, verdwijnt dat slechts schijnbaar eentonige en akelige; want de heide heeft als jachtveld niet alleen hare aantrekkelijkheid, ook zij ontwikkelt schoone tafereelen. Zij moge, ja, als voorwerp van den landbouw dor en onvruchtbaar schijnen, toch verbergt zij onder hare ruwe oppervlakte schatten, welke slechts kapitaal vorderen, om opgedolven te worden. De boekweitteelt in de laatste jaren, door ruim, kapitaal ondersteund, hier en daar begonnen, bewijst hare ontwikkelingskracht.

(Slot volgt.)

Allerlei.

De kreeftenvisscher, naar een schilderij van E. Böker.

Onze gravure op deze bladzijde, genomen naar een schilderstuk van Böker geeft een jeugdigen kreeftenvisscher te zien, nu hij na volbrachten arbeid zelf een voorproef neemt van het lekkere beetje, hetwelk op de tafel van den rijke zoo gezocht is. De schilder, die den jongen voorstelt met den gloed der vreugde op het gezicht, terwijl hij den kreeft in de eene hand geklemd houdt, en met de andere het scherp zijner scharen tart, is naar ons inzien volmaakt geslaagd in zijne voorstelling.

De kreeftenvangst vroeger zoo winstgevend en gemakkelijk, heeft sedert lang veel van hare aantrekkelijkheid verloren. De kreeften toenmaals, vooral in de rivieren van Duitschland, zoo talrijk en zoo groot van stuk, zijn onder beide opzichten veel verminderd. Hun gering aantal heeft wel de prijzen doen stijgen, maar vroeger - toen men, naar het zeggen van oude visschers, rivier-kreeften ving ter zwaarte van een half pond - was deze tak der visscherij veel bloeiender.

Men vindt de gewone of rivier-kreeften in alle zoete waters van Europa en Klein-Azië. Des daags houdt zich de kreeft meestal op in kleine holen van den oever der rivieren; alleen des nachts zoekt hij zijn voedsel, hetwelk vooral bestaat in wormen en andere insecten en uit allerhande afval. Men kan de kreeften gemakkelijk in het net lokken door sterkriekende, reeds aan bederf onderhevige zelfstandigheden, vooral door afval uit slagerswinkels enz. In sommige plaatsen legt men zich op het mesten van kreeften toe, waarbij men dan vooral bovengenoemde zelfstandigheden aanwendt.

DE KLEINE KREEFTENVISSCHER, NAAR E. BÖKER.

De bewoners eener oester.

Microscopische waarnemingen hebben bewezen, dat de schulp eener oester eene ontelbare menigte kleine diertjes bevat, tegenover welke de oester zelve een colossus is. Het vocht, dat tusschen de oesterschulpen zit, bevat eene menigte dierkiemen, allen bedekt met doorschijnende schulpen en gemakkelijk zwemmende. Honderd en twintig dezer kiemen, op ééne lijn geplaatst, zouden nog niet de uitgestrektheid van één centimeter beslaan. Het vocht bevat bovendien nog eene groote verscheidenheid in soorten van diertjes, oneindig veel kleiner, en welke een phosphorisch licht afgeven. Hiermede noemden wij echter nog niet al de bewoners van dat verblijf. Men telt er nog drie soorten van zeer verschillende wormen, oesterwormen geheeten, welke ongeveer een halven duim lang zijn en in het donker stralen als glimwormen. De verklaarde vijanden der oester zijn de zee-ster, de alikruiken en de mosselen. De eerste vooral is belust op de oester; zij dringt zich tusschen hare schulpen, als deze half open staan en zuigt zoo het dier naar binnen. Men heeft opgemerkt, dat de oesters

van ligging veranderen bij ebbe en vloed der zee; eerst liggen zij op het bolronde gedeelte hunner schulpen en later op de andere zijde.

[Nummer 39]

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.

In den benarden toestand, waarin Frankrijk vooral sinds de capitulatiën van Sédan en Metz verkeerde, ontbreekt het in de geschiedenis dier dagen niet aan episoden van heldhaftigen moed en opoffering, welke den alouden roem van vaderlandsliefde en heldhaftigheid der fransche natie met recht handhaven. De drie oorlogstafereelen in dit nommer voorkomende, kunnen onder de schitterendste heldenfeiten der fransche natie geroemd worden.

DE BURGERS VAN LYON, ARBEIDENDE AAN DE FORTIFICATIE-WERKEN.

De eerste gravure biedt een schets van de algemeene deelneming en werkzaamheid, welke de burgers van Lyon aan den dag legden, om deze tweede stad van Frankrijk tegen de aanvallen der overal zegevierende Duitschers te versterken en te vrijwaren. Gedurende twee maanden togen elken morgen op 't luiden der klok de burgers naar de wallen, om de fortificatiewerken in goeden stand te brengen; iedereen bracht zijne mondbehoeften mede en in den gemeenzamen arbeid wedijverden de rijken met de armen om elkaâr in opofferende vaderlandsliefde te

overtreffen. Bejammerenswaardig is het echter dat deze vaderlandslievende gezindheid der groote handelsstad door de democratische woelingen met den afschuwelijken moord werd bezoedeld van den kommandant der nationale garde, Arnaud.

Ook Parijs zag helaas zijne straten onder 't wapperen der roode vaan met burgerbloed bezoedeld; toch heeft het door zijne heldhaftige volharding te midden van de grootste ontbering en al de verschrikkelijkheden van een langdurig beleg en bombardement, de bewijzen der edelste vaderlandsliefde en heldhaftigheid gegeven.

Onder de eerste en hevigste uitvallen der parijsche bezettingstroepen behoort de uitval van den generaal Ducrot door de gravure op blz. 309 voorgesteld.

De generaal Ducrot had namelijk het plan gevormd om den 29 November des avonds door de pruisische liniën te breken en de Marne over te trekken tusschen de forten Nogent en Charenton, terwijl tegelijkertijd de generaal Vinoy een operatie over de Seine van den kant van Choisy-le-Roi zou ondernemen. Het doel van Ducrot was naar Fontainebleau te trekken, ten einde zich met Aurelles de Paladine in vereeniging te stellen of ten minste de verbinding der Pruisen met Versailles af te snijden.

De Duitschers, van dit plan onderricht, deden in tijds de rivier de Marne buiten hare oevers treden, hetgeen de krijgsoperatiën vertraagde en de belegeraars in de gelegenheid stelde de bedreigde punten te versterken. De Saksers en Wurtemburgers weêrstonden met bewonderenswaardige volharding den woedenden aanval der Franschen, doch konden niet beletten dat deze, onder bescherming der kanonnen van de forten, zich van de dorpen Champigny en Brie sur Marne meester maakten. Terwijl Vinoy een gedeelte der streek van den kant van Choisy bezette, nam een ander fransch legercorps stormenderhand bezit van Epinay-sur-Seine.

De bloedige gevechten van 29 en 30 November werden door een volstrekte rust gedurende den dag van den 1^n December gevolgd. Met het aanbreken van den 2^n werd de strijd hervat en trachtten de Duitschers de positiën van Brie en Champigny te herwinnen. De Saksers namen het eerste dezer dorpen bij verrassing in en de Wurtembergers bemachtigden het tweede na een verwoeden strijd. Toen zij echter het dorp reeds in bezit hadden, zagen zij door de fransche artillerie zich weder genoodzaakt te wijken, en Ducrot vond aldus de gelegenheid de Marne over te steken, waar hij zich met zijn troepen in de omstreken van Vincennes vestigde. De dappere fransche generaal, die gezworen had bij dezen uitval Parijs niet dan dood of als overwinnaar te zullen binnen treden, had zijn woord gestand gedaan, en in een later gevecht, den 21^n December, was hij in staat zijne aangevangen krijgsoperatiën voort te zetten, welke echter niet door een gelukkigen uitslag bekroond werden. Van weerszijden werden wonderen van dapperheid verricht en de gevechten van de eerste dagen van December behooren onder de bloedigste en heldhaftigste van den geheelen fransch-pruisischen oorlog.

Door den uitval van Ducrot en de uitbreiding der fransche vestingwerken aan de oostzijde van Parijs werd de Mont-Avron, welke sterkte als eene borstwering van het fort Rosny kan worden aangemerkt, een punt van het uiterste gewicht, dat Franschen en Duitschers elkander betwistten. Niet dan na een hevig bombardement bezweek deze sterkte voor het vreeselijke duitsche artillerievuur en 't was deze inneming, welke den directen aanval der Pruisen op de naastbij gelegen forten vergemakkelijkte en hen in staat stelde 't bombardement van eenige wijken der

fransche hoofdstad een aanvang te doen nemen. Onze houtsnede op blz 309 stelt den Mont-Avron voor op het oogenblik dat de moedige mariniers zich gereed maakten om zelven de stukken weg te voeren, daar, wegens de gladheid van den grond en om de aandacht der Pruisen niet gaande te maken, van de paarden geen gebruik kon gemaakt worden.

Chronologisch overzicht van den fransch-pruisischen oorlog. September *(Vervolg.)*

4. Keizer Napoleon komt te Verviers, vergezeld van zijn gevolg, en pruisische en belgische officieren. - De maarschalk Palikao brengt ter kennis van 't Wetgevend Lichaam, dat het leger van Mac-Mahon heeft gecapituleerd en dat de keizer krijgsgevangen is. Jules Favre stelt voor den keizer en zijne dynastie vervallen te verklaren van den troon. - Gedurende de middagzitting van 't Wetgevend Lichaam dringt het volk de zaal binnen en eischt de vervallenverklaring van Napoleon en de proclamatie der republiek, 't Is onmogelijk de orde te herstellen. Verschillende afgevaardigden verlaten de zaal. Gambetta en eenige andere leden der linkerzijde begeven zich naar het stadhuis en proclameeren de republiek.
5. Het *Journal Officiel* doet een beroep op het volk en kondigt de Proclamatie der republiek aan. Het ministerie is aldus samengesteld: voorzitter Trochu, tevens hoofd van de militaire macht ter verdediging des vaderlands; Buitenlandsche Zaken Favre; Binnenlandsche Zaken Gambetta; Oorlog, generaal Leflô; Marine, de vice-admiraal Fourichon; Justitie, Crémieux; Onderwijs en Eerediensten, Jules Simon; Openbare Werken, Dorian; Landbouw, Magnin; Financiën, Picard. Het nieuwe gouvernement ontbindt het Wetgevend Lichaam en heft den Senaat op. - Komst van den koning van Pruisen te Rheims. - De republiek wordt te Lyon, Bordeaux, Grenoble en andere deelen van Frankrijk geproclameerd.
6. Circulaire van den minister Favre, waarin hij verklaart, dat het nieuwe fransche gouvernement besloten heeft geen duim gronds, noch een enkelen steen der versterkte vestingen van Frankrijk af te staan. - De keizerlijke prins vertrekt uit Ostende naar Engeland.
9. De vesting Laon geeft zich over. Na de capitulatie laat een fransch soldaat een kruitmijn springen, waarbij, onder talrijke dooden en gekwetsten, ook de hertog Wilhelm van Meckelenburg eene wonde bekomt. - Bombardement van Toul en begin van het bombardement van Metz.
10. Keizerin Eugenie komt te Ostende en gaat scheep naar Hastings.
11. Bombardement van Bitche.
13. Circulaire van graaf von Bismarck aan de gezanten van den Noordduitschen Bond bij de onzijdige mogendheden betreffende de vredesvoorwaarden, welke door Duitschland gesteld worden.
15. De koning van Pruisen vestigt zijn hoofdkwartier te Méaux. - Een vliegende colonne, onder aanvoering van den generaal Keller, bezet Colmar.
17. Gevecht van Brevannes bij Parijs.
18. Gevecht van Bicêtre, ten Zuiden van Parijs.
19. Parijs is geheel door de duitsche troepen omsingeld. De Franschen verlaten de positie van Pierrefitte, ten Noorden van St. Dénis. Bij Sceaux levert de kroonprins van Pruisen slag aan drie fransche divisies van 't legercorps van generaal Vinoy; de Franschen worden tot achter de zuidelijke forten van Parijs teruggedrongen en verliezen duizend krijgsgevangenen en zeven kanonnen.

23. Inneming van Toul door den groothertog van Mecklenburg-Schwerin na een bombardement van acht dagen.
24. Het Voorloopig Bewind der nationale verdediging te Tours zegt in een proclamatie, dat Frankrijk besloten is in antwoord op de door Pruisen gestelde vredesvoorwaarden den strijd tot het uiterste vol te houden.
28. Capitulatie van Straatsburg, waarbij 451 officiers en 17,000 onderofficiers en soldaten de wapenen overgeven.
30. Intocht van den generaal Von Werder in Straatsburg (189 jaren geleden trok Lodewijk XIV op denzelfden dag in die stad.)

October.

1. Overwinning der duitsche troepen bij den kruisweg Pompadour.
4. Overwinning der badensche troepen onder aanvoering van den generaal Von Degenfeld te Champenay in de Vogeezen. - Gevechten in de bosschen van Hilarion en Epernon.
5. Gevechten te Raon l'Etappe, te Pacy en bij Toury.
7. Vergeefsche uitval van het garnizoen van Metz. - Garibaldi komt te Marseille. - Uitval van het garnizoen van Parijs in de richting van Malmaison.
8. Graaf von Bismarck-Bohlen, gouverneur-generaal van den Elzas, vestigt zijn verblijf te Straatsburg. - De francs-tireurs overvallen een escadron pruisische huzaren in het dorp Ablis, ten Zuid-Oosten van Versailles; het dorp wordt door de Duitschers in brand gestoken.
9. Neubreisach en Schléstadt zijn door de duitsche troepen ingesloten.
10. Gevecht der duitsche troepen onder generaal von der Tann tegen een gedeelte van het Loire-leger, te Artenay, bij Orleans.
11. Inneming van Orleans door de Duitschers.
12. Aanvang van 't beleg van Soissons.
13. Onderhandelingen in 't hoofdkwartier te Versailles met den generaal Boyer, die door den maarschalk Bazaine uit Metz is gezonden. - Begin van het beleg van Verdun. - De Franschen bombardeeren en verwoesten het kasteel van St. Cloud.
16. Soissons capituleert na zich drie dagen hardnekkig verdedigd te hebben.
18. Inneming van Châteaudun.
20. De beiersche, wurtembergsche en badensche gezanten komen te Versailles tot het houden van onderlinge beraadslagingen.
27. Capitulatie van Metz; drie maarschalken, meer dan 6000 officiers en 173,000 onderofficiers en soldaten geven zich als krijgsgevangenen over.
28. Von Moltke wordt tot den gravenstand verheven. De kroonprins van Pruisen en prins Frederik Karel worden tot veldmaarschalken benoemd. - De Franschen verdrijven de in Le Bourget, oostelijk van St. Dénis, staande pruisische voorposten.
29. De duitsche troepen bezetten Metz.
30. Hevig gevecht bij Le Bourget. Dyon wordt na een strijd van zeven uren en het bombardeeren der stad door de Pruisen bezet.
31. Bazaine begeeft zich naar Willemshöhe.

November.

1. Onderhoud tusschen Thiers en von Bismarck.
2. Het geregelde beschieten van Neubreisach neemt een aanvang.
3. Schermutselingen in de nabijheid van Boulzicourt.
4. Belfort door de Duitschers ingesloten.

7. Het fort Mortier bij Breisach capituleert. De onderhandelingen tusschen Thiers en von Bismarck over den wapenstilstand worden afgebroken.
8. Capitulatie van Verdun.
9. Mont-Béliard wordt door de Duitschers bezet. Generaal von der Tann wordt na een hevigen strijd door de Franschen genoodzaakt van Orleans naar Loucy terug te trekken.
10. Neubreisach capituleert. De Duitschers bezetten Blancourt en Etapes.
11. Circulaire van graaf von Bismarck aan de gezanten van den Noordduitschen Bond over de onderhandelingen met Thiers.
12. L' Isle sur Doubs en Clerval worden na kleine gevechten bezet.
14. Begin van 't bombardement van Thionville. - Uitval van 't garnizoen van Mezières.
16. Generaal Aurelles de Paladine wordt tot opperbevelhebber der Loire-armee benoemd. Een hevige uitval der bezettingstroepen van Belfort wordt verijdeld. Insluiting van Montmedy na zegepralende gevechten der Duitschers bij Chauveney en Thonelle.
19. Inneming van Dreux en gevecht bij Chateauneuf.
21. Hevige strijd bij Bretonzelles en kleinere gevechten ten Zuiden van La Loupe.
22. Nogent le Rotrou wordt door de Duitschers bezet. - Gevecht bij Nuits tusschen de franc-tireurs en de Pruisen. - Odo Russel doet pogingen bij von Bismarck tot het verkrijgen van den vrede.
23. Thionville wordt gebombardeerd. - Gevecht bij le Quesnel.
24. Opening van den Rijksdag. Baden en Hessen treden in den Noordduitschen Bond. Thionville capituleert.
25. Wurtemberg onderteekent de opneming in den nieuwen Duitschen Bond. Gevecht van pruisische voorposten en troepen van Garibaldi bij Pasques.
27. La Fère capituleert na een bombardement van twee uren. Bloedig gevecht bij Amiens.
28. Amiens wordt door den generaal von Göben bezet. Gevecht bij Beaume la Rolande. Nederlaag der Loire-armee. De generaal Aurelles wordt gewond.
29. Verschillende uitvallen van 't garnizoen van Parijs in de richting van 1' Hay, van St. Dénis en Mont Mesly.
30. Bloedig gevecht der Wurtembergers, Saksen en Pruisen tegen het parijsche bezettingsleger.

(Wordt vervolgd.)

Het jachtveld in de provincie Noord-Brabant.
(Slot.)

Maar het landschap zelf, dat gij, hare grenzen naderend, zoo even bewonderdet, is de vrucht van den woesten, hardnekkigen arbeid der vaderen, die, schier zonder hulpmiddelen, maar sterk door hunne arbeidzaamheid en taai geduld, met spade en ploegschaar de dorre oppervlakte om woelden en scheurden. Het is waar, het werk

vorderde langzaam; de opvolgende geslachten namen het over, bevorderen en blijven het voortzetten, bezield met de geestkracht der vaderen.

De gemeenten en gehuchten St. Antonius, Wanrooy, St. Hubert enz., welke hier aan hare grenzen verrijzen, zijn als zoovele voorposten van den landbouw, wier taak het is, de veroveringen in het vijandelijk land, de Peel, voort te zetten en in vruchtbare aarde te herscheppen. Zóó wordt de heide allerwege door den Noord-Brabantschen landman, hoe zwaar de taak ook zij, met moed en volharding aangegrepen en dwingt hij haar hoe weêrbarstig ook, hare verborgen schatten bloot te leggen.

Maar de heide, zegden wij, heeft ook hare bekoorlijke tafereelen. Bij de eerste schrede, welke gij op haar gebied zet, verrast u al dadelijk dat kleine, nietige, vergeten heidebloempje, dat de donkere tint der heide verlicht en ons verzoent met die ons akelig toeschijnende eenzaamheid. Dat kleine bloempje lokt bovendien de bij, die, door haar gegons, de stilte afbreekt, en uit zijn kelk den kostbaarsten honig put. Vraagt het den bijman, en hij zal u opgetogen, met bewondering spreken over het heidebloempje. Geene bloem, zij zij ook de trots van het vorstelijk lustprieel, kan in zijn oog met dat bloempje wedijveren in macht, invloed en weldaden, welke het verspreidt.

Ook dáár tiert en leeft eene menigte vogels, van welke sommigen, als wildbraad, de aandacht van den jager trekken; anderen, wier gezang, schaterend en galmend over de vlakte, de doodsche stilte verbreekt en met gejuich vervult.

Onder deze zangers munt vooral, om dezen slechts te noemen, de leeuwerik uit. Hoe schoon is zijn gekweel, wanneer hij, uit de eindelooze vlakte al hooger en hooger stijgend, in den vollen glans des dageraads den galm van zijn aandoenlijk morgenlied verre verspreidt!

Voeg hierbij den op- en ondergang der zon, welke hier in vollen glans pralen; de uitbarsting van het onweder, hetwelk schitterend en ontzagwekkend zich ontwikkelt, en men ontwaart, dat de heide, als landschap, door de natuur niet in die mate is misdeeld, als hij zich voorstelt, die haar niet kent.

Een schoone kunstweg, welke naar de gemeente Gemert voert, verbindt deze landstreek aan het overige gedeelte van Noord-Brabant, hetwelk onze derde verdeeling omvat. Wij treden hier dat schoone uitgestrekte landschap binnen, waar de landbouw evenzeer als de industrie een hoogen trap van bloei hebben bereikt.

Het noordelijk en westelijk gedeelte, door 's Hertogenbosch en Breda begrensd, kenmerkt zich vooral door eene groote mate van landontginning, door verscheidenheid van grond. Het bosch, de akker, de beemd en weide, steeds afwisselend, spreiden een bevallig dichterlijk waas over de landouw en wekken den jachtlust van den weiman. Zuidwaarts in de richting van de belgische grenzen, of liever het arrondissement Eindhoven, waar de heide haar gebied meer uitbreidt, en wegens hare onvruchtbaarheid, den hardnekkigen arbeid ook bij gemis aan kapitaal, langer weerstand biedt, is, om eene vergelijking te bezigen, gelijk aan eene uitgestrekte woestijn, bezaaid met vruchtbare steppen, bekroond met dennenbosschen; terwijl hooge torens, als uit de naaste vlakte allerwege oprijzend, aantoonen, dat deze landstreek met dorpen is bezaaid. Een net van kunstwegen, dat nog altijd wordt uitgebreid, opent allerwege de gemeenschap, verbreidt en bevordert den landbouw en verhoogt het landelijk schoon.

In deze uitgestrekte afwisselende landstreek, waar alle jachtbedrijven in Nederland, in hunnen verschillenden vorm toepasselijk zijn, kan de weiman in de ruimste mate zijnen jachtlust bot vieren. Hier dan ook blaakt de zucht tot jachtgenot zelfs bij het landvolk. Het ontziet geene middelen, het vreest den jachtbeambte niet, want het

weet zijne waakzaamheid te beschamen, en zelfs met twee of meer vereenigd, tarten de stroopers, verkleed, vermomd, den aanval van den beambte.

Toen de derde November, St. Huibertsdag, nog een vrije jachtdag, (afgeschaft door de jachtwet van 1852) naar aloud gebruik was, toen vooral gaf het landvolk bewijzen van zijn jachtlust. Het was feest voor de krachtige mannelijke bevolking. Het jachtgeweer, veeltijds een gedenkteeken der familie, werd van den wand genomen, gepoetst en nagezien. Zij, die het voorrecht niet hadden, een jachtroer te bezitten, wapenden zich met pistolen en zelfs met stokken, om, ten minste, als drijvers deel aan de jacht te nemen.

De dageraad is nauwelijks aangebroken of aan allen kant snellen de opgewonden jagers naar het vereenigingspunt, gewoonlijk eene herberg, waar de eerste beker, door meerderen te volgen, geplengd en op de gelukkige jacht geledigd wordt.

Het gewoel en gejoel der menigte nemen toe, naarmate het getal aangroeit. Trouwens, het algemeen geklap, vol jok en luim, dan eens overstemd door den schaterlach der menigte, dan opgevolgd door een luid gemor over het talmen der jagers, vervult de lucht met onverstaanbare klanken.

‘Ha!’ roept een uit de menigte, ‘dáár komt de brouwer aan,’ en plotseling verstomt elke tong en de saamgepakte hoop opent zich met eerbied, om den brouwer in zijn midden te ontvangen. Trouwens, de brouwer is een der notabiliteiten van de gemeente; hij is een welhebbend man, geacht om zijne oprechte en ronde inborst en, wat vooral zijn gezag verhoogt, hij is het orakel der gemeente, want hij heeft latijn geleerd.

Rijk uitgedost, gewapend met een schoon kostbaar geweer, treedt de dikbuikige brouwer, bewonderd door de menigte, statig in haar midden, en begroet haar, terwijl vreugde en vergenoegdheid de trekken van zijn rond, blozend aangezicht verhelderen. ‘Luistert, jongens!’ spreekt hij met eene vriendelijke welluidende basstem, ‘het is hoog tijd, dat wij het plan de campagne vaststellen; want de dag is kort, de lucht regenachtig. De quaestie waar en hoe wij zullen jagen moet dadelijk beantwoord worden.’

Het *plan de campagne? de quaestie?* Een aantal boeren begrijpt deze woorden niet en staat verbluft. Een buurman van Toon, den jager, vraagt: ‘zeg eens, Toon, verstaat gij die woorden?’ Toon, die evenmin op de hoogte schijnt, geeft een ontwijkend antwoord en spreekt op hoogen toon: ‘indien je zes jaren bij de grenadiers had gediend en drie jaren oppasser van je kapitein waart geweest, gelijk ik, dan zoudt ge zoo'n dom uilskuiken niet zijn. Zwijg en luister.’

Intusschen hadden op de vraag van den brouwer velen lijnrecht strijdende gevoelens geopenbaard: de een stelde voor de heide eerst en daarna de bosschen af te jagen, een ander verlangde het omgekeerde, een derde stond er op, dat men ten Zuiden, weder een ander dat men ten Noorden van de gemeente zou aanvangen.

De brouwer, die altijd gaarne, waar het pas gaf, zijn latijn in het gesprek mengde, greep deze gelegenheid gretig aan en riep met machtige stem: ‘inter judices lis est, dat wil zeggen, jongens, zooveel hoofden zooveel zinnen, zóó komen wij tot geen besluit. Kort en bondig: ik stel voor de leiding van de jacht aan Toon den jager op te dragen; hij verstaat zich op deze zaak.’

Toon, gestreeld door deze onderscheiding en steunend op des brouwers invloed, had, alvorens de meening der bende omtrent dit voorstel in te wachten, zich reeds aan haar hoofd geplaatst en riep met krachtige stem: ‘Voorwaarts, Marsch!’ Juichend volgde de schaar, welke in het boschrijke oord spoedig verdween.

BETWISTE BUIT.

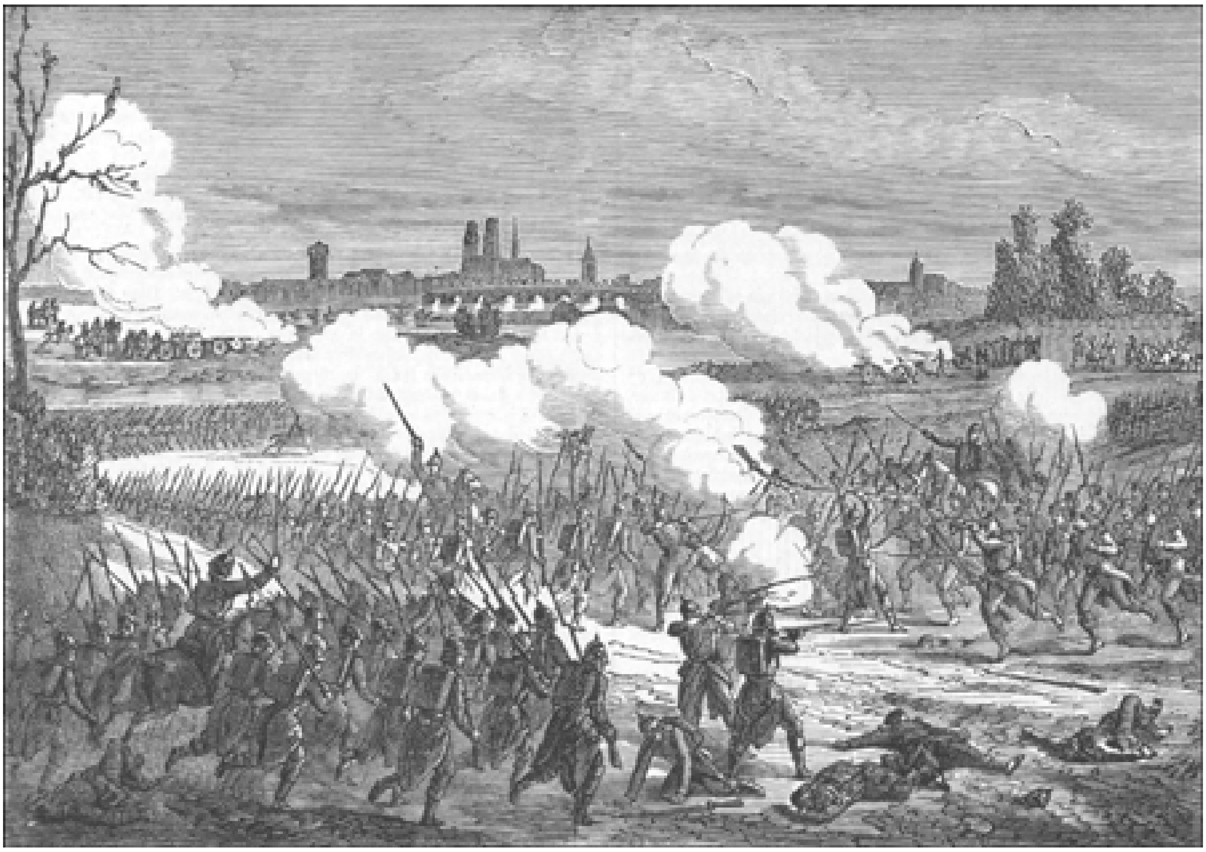

DE UITVAL VAN DEN GENERAAL DUCROT OP 30 NOVEMBER.

DE MONT AVRON VÓÓR DEN AFTOCH DER FRANSCHEN

De geweerschoten, vermengd met de kreten der drijvers, weergalmden weldra over heide en veld en bewezen, dat Toon den verwarden hoop ontward en jagers en drijvers met klem en spoed had opgesteld.

Ons bestek gedoogt niet deze jacht in al hare phasen te schetsen; genoeg zij op te merken, dat zij den geheelen dag zoo hardnekkig werd voortgezet, dat het laatste uur van alle wildsoorten en zelfs van elk levend wezen scheen te zijn geslagen. Toch niet; want de opbrengst van de jacht was, in weerwil van de tallooze geweerschoten, slechts gering.

Dat staaltje van eene drijfjacht op St. Huibert, welke in alle gemeenten van deze landstreek gehouden, en door eene overvloedige drinkpartij wordt besloten, toont eenigermate aan, dat de jacht het landvolk merkelijk verrukt en opwindt.

Wij kunnen deze landstreek niet verlaten zonder een blik te slaan op het in de annalen der jacht beroemde Valkenswaard. Het is waar, enkele andere dorpen in Noord-Brabant, zooals Waalre, deelden eenigermate in dien roem, maar Valkenswaard, de naam zegt het ons, was sedert eeuwen de bakermat van de ervarenste valkeniers, de kweekschool, werwaarts de vreemdelingen uit alle oorden van Europa heentogen, om dezen tak van de jacht, welke buitengewone bekwaamheid en oefening vordert, te beoefenen. Het verblijf van de vreemde valkeniers vooral, die, op kosten van koningen en vorsten derwaarts gezonden, rijk leefden, verspreidde welvaart, terwijl het vangen van valken, ook door lieden, die geene valkeniers waren, ruime winsten afwierp. In het najaar verlieten zij hun gewoon bedrijf, stichtten hutten in de heiden, welke daarmede als bezaaid waren, en waarin zij, verscholen en voorzien van de vereischte werktuigen en lokaas, den valk beloerden en bemachtigden. De gevangen vogels werden naar Valkenswaard vervoerd en in openbare veiling verkocht, en niet zeldzaam steeg de prijs voor een vogel tot honderd en honderd vijftig gulden.

De valkeniers zelven bepaalden zich niet bij deze vangst in Noord-Brabant; zij togen naar vreemde landen; bezochten Duitschland, Zweden Noorwegen. Indien men nu de moeielijkheden en kosten, aan de reis verbonden, nagaat, zal men beseffen welke waarde aan de valken, in die oorden gevangen, werd gehecht. De valkeniers, te Valkenswaard gevestigd en in eene gilde vereenigd, hadden meermalen gelegenheid, vorsten te ontvangen, die, door den roem van dit nederig dorp geprikkeld, het een bezoek brachten.

In 1781 deed de keizer van Oostenrijk, Jozef II, onder den naam van Falkenstein in Nederland reizende, dáár zijne intrede. De valkeniers togen hem in plechtstatigen optocht, met den sperwer op de hand, of liever met hunne valken te gemoet; zij ontrolden voor hem een treffend tafereel van eene jacht met den valk; zoodat de keizerlijke gast, verrukt over dat schouwspel, den valkeniers eene milde vereering schonk en zijne bijzondere tevredenheid betoonde.

Een gelijk bezoek viel Valkenswaard, anderhalf jaar daarna ten deel, bij den doortocht van den grootvorst en de grootvorstin van Rusland. Ook toen gaven zij eene proeve van de jacht met den valk. Het africhten van valken is dáár, in weerwil van het verval van deze jacht, bewaard gebleven.

Het arrondissement Breda omvat ons vierde deel, waarin wij Noord-Brabant verdeelden. Hoezeer deze landstreek, ten Zuiden, aan het vorige oord in aard van grond en akkerbouw gelijkvormig is, paren zich overigens aan een bij uitstek vruchtbaren bodem de liefelijkste landgezichten, bekroond met prachtige steden en

dorpen, welke door een dicht net van kunstwegen verbonden zijn. Met recht mag dit landschap de tuin van Noord-Brabant worden genoemd.

Als jachtveld onderscheidt het zich door zijn beroemde jacht op de houtsnippen. Het is het land van deze in de hoogste mate begeerde wildsoort. De jachtliefhebber verbeidt dan ook met smachtend verlangen het tijdstip, waarop deze vogel ons land bezoekt.

In de geheele provincie, ten slotte, zijn een veertigtal heerlijke jachten, behalve een aantal gemeenten, als jachtveld verpacht, van het gewone jachtterrein afgezonderd. Deze beperking intusschen schijnt nooit de jachtlust in dit gewest te hebben verflauwd.

HUBERT SASSEN.

's Bosch, April 1871.

De dashond.

Quis denique ultor aut vindex Constantior!

Het uur der wrake is geslagen. Trouwens, hoevele slachtoffers van zijne bloeddorst verdwenen niet van het erf, uit de beek en den vijver? Dan eens besprong hij het kippenhok en richtte onder de sluimerende bewoners een waar bloedbad aan; dan weder sloeg hij, behendig onder het loof verscholen, zijn scherpe tanden in het teedere lichaam van de kiekens, welke onder de hoede van de zorgvuldige hen over het erf argeloos ronddwaalden, of overrompelde, op den loer aan den oever der beek of van den vijver, den dartelenden of rustenden watervogel. De wraaklust ontwaakt en feller gloeit zij, naarmate nu een haan, het pronkstuk van het erf, dan eene vruchtbare hen, de lieveling van den eigenaar, als zijne prooi verdwijnt. Listen en lagen worden gespannen, om den roover gruwelijk te straffen. Te vergeefs; Reintje, de listige, wakkere gast, beschaamt des menschen vernuft; het put zich uit. Maar, neen, dat vernuft is onuitputtelijk. Het is gevonden, dat werktuig, hetwelk vreeselijke wraak zal nemen.

In den dashond, (eigenlijk beter voshond genoemd, omdat hij scherper op den vos dan op den das jaagt) zal hij een onverzoenlijken, onversaagden, dapperen, hardnekkigen wreker aantreffen. Deze zal hem niet door listen en lagen, gelijk de vos zijne prooi, overrompelen, bespringen, neen, hij zal hem zelfs niet in een open, ruim strijdperk afwachten en aanvallen. Meer nog: hij zal moedig, gloeiende van wraak in zijne donkere onderaardsche holen doordringen; dáár, in den schoot der aarde, door dikke duisternis omhuld, zijne onnaspeurbare schuilplaats aanvallen en den bloedigen strijd op leven en dood aanvaarden.

Terwijl dat woedend, bloedig gevecht geleverd wordt en de wraaken moordkreten door de onderaardsche gangen weergalmen, wapent zich de vossenjager met spade of houweel, woelt en graaft in den grond en dringt door tot het strijdperk zelf. De woede van den dashond schijnt toe te nemen, naarmate de jager het strijdperk nadert; de vos nijpt meer en meer; woedend slaat hij zijne tanden in den kop van den dashond, die, hoewel met bloed bespat, zich als 't ware, vaster en vaster aan hem klampt. Vruchteloos wendt de vos wanhopige pogingen aan; hij is in 't nauw gebracht en de jager, eindelijk genaderd, grijpt den afgematten vos met eene tang en rukt hem levend uit het hol, of schiet hem neer, indien hij zijne holen moest ontvluchten.

Het tafereel in onze gravure ontrolt het einde van dit jachtbedrijf. De dorst naar wraak is gelescht. Toch is de woede van den dashond nog niet gekoeld. Hij waakt bij het lijk van zijn gevelden vijand; hem zij de wraak, hem de prijs van de

overwinning. De hond, die hem beloert, en uit de struiken te voorschijn tredende, begeerige, vurige blikken op den dashond werpt, moge hem overtreffen in reusachtigen lichaamsbouw en krachten, hij waagt het niet den door den strijd verhitten en verbitterden overwinnaar te naderen. Hij aarzelt, hij is besluiteloos, want de bloeddorstige blikken, de grijns, die om zijne lippen krampachtig zweeft, en de met bloed geverfde tanden ontbloot, met één woord, de geheele houding van den dashond toont, dat hij vast besloten is, den prijs der overwinning tot het uiterste te verdedigen.

In Duitschland wordt bij dit jachtbedrijf ook de speurhond gebruikt, om, indien de vos zijn hol mocht hebben verlaten, hem naar zijn onderaardsch verblijf te jagen, waarna dan de dashond de boven beschreven taak op zich neemt. Hieraan is het toe te schrijven, dat de teekenaar den grooten speurhond in dit tafereel op den achtergrond doet opdagen.

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

VIII.
Bij de cellebroêrs.

Sedert acht dagen is Lens, door zijnen zoon binnengeleid, in het echtelijk huis terug gekeerd en heeft wel bemerkt dat, sinds hij geschandvlekt de vlucht nam, de voorspoed van wijlen vader Trilglas daar andermaal is binnen getreden.

Welkom is hij er geweest, oprecht welkom, zelfs Guller heeft hem hartelijk de hand geschud.

Geene de minste zinspeling op het voorgaande is er gemaakt; hij is voor hen een vader, die lange jaren afwezig, op reis bleef en eindelijk onverwacht in den kring van vrouw en kinderen terug komt.

Welke verandering echter, aan twee kanten!

Hij ziet voor zich eene oude, ziekelijke vrouw, volwassen kinderen, een schoonzoon dien hij zich slechts flauw herinnert, kleinkinderen die hem bang en met groote onnoozele oogen aanstaren.

De huisgenooten zien integendeel een verouderd man voor zich, die niets meer heeft van den eleganten vader van voorheen; een man, wiens uiterhjk wel bewijst, dat hij juist ook in de ballingschap geen geregeld leven leidde en die, onder zedelijk opzicht, ten minste voor Guller, nog dieper en lager gezonken is dan toen hij hem den heilloozen levensweg, dien van het cynisme en de verstoffelijking, aanwees.

Guller heeft wel gezien, dat Lens glimlacht om hetgeen hij rond zich ziet; dat er een trek van spot om zijne lippen speelt, als zijn oog de uiterlijke teekenen van een godsdienstig leven in huis bemerkt; als hij het stamelend gebed der kinderen hoort; als men spreekt van den toekomstigen. ‘heer-zoon’ - en Guller vreest dat de booze geest andermaal in den huiskring is komen neêrzitten.

Wat deed Lens in die lange afwezigheid?

Hij is niet geneigd veel uitlegging ten dezen opzichte te geven - dat merkt Guller wel; doch in het weinige dat de gewezen kassier vertelt, mengen zich in dat leven op- en ondergang, weelde en armoede gedurig door elkander.

Lens is in Engeland geweest, daarna in Amerika, dat hij van het Noorden tot het Zuiden afzwalkte; hij kent het leven der geldwereld in New-York, gelijk dat des goudzoekers en des spelers in Californië; hij spreekt van avontuur-tochten in de prairiën en op zee - en het schijnt Guller altijd toe, dat hier en daar in zijne gesprekken dwaallichtjes opstijgen, die boven misdadige armoede, slemphuizen en gevangenissen dansen.

Is het te verwonderen, dat die gelukzoeker vreemder dan ooit in dien burgerkring is?

Ook 't is het heimwee niet, dat hem van de andere zij der wereld herwaarts heeft gedreven; 't is de zucht niet, om, op het einde van zijn leven, nog eens vrouw en kinderen, in eene berouwvolle omarming, te omhelzen - neen! had het hem wel gegaan, hij zou er niet aan gedacht hebben naar Europa terug te keeren - gewis niet.

‘Ik zie wel,’ heeft hij meer dan eens tot vrouw of dochter gezegd; ‘ik zie wel, dat ik hier “ten overtel” ben.’

En dat is niet waar; zij meenen het recht goed met hem, maar hij zelf gevoelt zich in dien kring minder dan ooit thuis.

Vroeger was die kring niet hoog genoeg, nu - 't is verschrikkelijk! - nu is die kring niet laag genoeg voor hem.

En wat heeft men al niet voor den zwendelaar opgeofferd! Zelfs de schuld aan Mijnheer en Mevrouw Drozer, te Spa aangegaan, werd als het ware stuiver voor stuiver betaald.

In de eerste dagen blijft Lens in huis; hij zit in de huiskamer achter de kachel, rookt zwijgend zijne pijp, vraagt soms aan vrouw of dochter ‘is er geen jenever in huis?’ drinkt en eet, en staat nauwelijks op om eens het gordijn van het raam op te lichten en den winkel in te zien, terwijl hij meestal naar boven en naar bed is, vóór dat Guller van zijn kantoor terug keert.

Neen, dien duldt hij niet. Geen wonder! de schuldige haat den eerlijken man.

Na eenige dagen, nu Lens weêr goed gekleed is, staat hij boven meestal voor het venster en ziet de voorbijgangers in de straat; welhaast waagt hij zijn eerste uitstapje.

Al wat hij ontmoet is hem vreemd; de huizen en de menschen zijn veranderd, 't Is overal of eene gansch andere bevolking de plaats van die in zijnen tijd, heeft ingenomen. Wie denkt er nog aan den schitterenden kassier van voor vijftien jaren! Wie kent hem nog!.... Niemand, of ten minste men houdt zich alsof men hem niet meer kent.

Hier woonde Drozer-van Filtz.... De gewezen kassier leest nu een gansch anderen naam op de deurplaat. Zóó is het met allen, die hij gekend heeft. Alleen de aloude burgerhuizen en burgerfamiliën schijnen nog recht te staan en elken maatschappelijken storm getrotseerd te hebben. De kerken en hare torens staan er ook nog - en dat verveelt Lens nog het meest van al.

Wat is er van dien Drozer en van zijne prachtlievende vrouw, met welke hij zijne laatste dagen van weelde in Europa; te Spa aan de *roulette* doorbracht, geworden?

Deze haalt de schouders op, gene zegt ‘totaal onbekend,’ een derde herinnert zich wel eenen naam van dien aard, maar weet niets bepaalds; een vierde weet wel dat

die firma, vele jaren geleden, gesprongen is, maar hij meent dat die Drozer docd is. Men vergeet zoo spoedig in het stoomend gewoel der stad!

Overigens de beursmannen en vroegere voorsprekers, die Lens herkennen, staan hem niet gaarne lang te woord; ze maken het kort met hem. 't Is of zij nog altijd het brandmerk der justicie op zijn voorhoofd zien. Daarenboven, het uiterlijk van Lens is zoo onhebbelijk geworden!

Eindelijk! De gewezen kassier verneemt dat Drozer sedert jaren in het gesticht der Cellebroêrs besteed wordt - dus in een levend graf zit, en dat Mevrouw Drozer in het St. Andries-kwartier een kamerke bewoont, onderhouden door hare familie, welke zij tijdens hare weelde niet wilde herkennen.....

Hij weet de straat, het nummer van het huis. Daarheen!

Nummer 32; 't is een pottenwinkeltje. Langs een smalle, donkere trap gaat men naar boven. Eerst wanneer de deur der voorkamer geopend wordt, komt er licht.

De kamer heeft witte muren, een vloer zonder tapijt of mat, eene zwart berookte zoldering; zij bevat eene tafel met een versleten toile cirée, een bed met verschoten percalinen gordijnen, eene commode, op welke een oud wit porceleinen servies met vergulde randen; eene kookkachel, een kleine gescheurde spiegel, een paar ingelijste printen uit het leven van den verloren zoon, twee of drie biezen stoelen. Op de zwart geverfde schoorsteen staan een paar bestoven porceleinen tassen, met vergulde opschriften; *bonheur* en *amitie* zijn grootendeels uitgewischt en met zwarte scheuren overdekt - even als het leven der bewoonster.

Dáár, in die meer dan nederige kamer, woont nu de vroeger zoo prachtlievende Mevrouw Drozer!

Niets, zelfs niet het snoer van valsche diamanten, is er van vroeger over, niets. De vrouw zelf is oud, vuil en verlept; haar kleedsel bestaat uit ‘aflaterkens’ en is dus alles behalve keurig. Het haar is grijs, het voorhoofd gerimpeld, de handen mager en onrein.

Gij kent van de andere zijde Lens.

Die twee ruïnen zitten tegenover elkander. Veel hebben zij, sedert den pleiziertocht naar Spa - nu ruim vijftien jaren geleden - ondervonden; doch verbeterd zijn ze niet, wel verbitterd.

Mevrouw Drozer heeft Mijnheer Lens tamelijk koel, zelfs wat boos ontvangen - want ze kan dat tooneel met die valsche diamanten nog niet vergeten; daarbij, Lens is en blijft toch maar een schelm, een compromittant persoon.....

Doch Mijnheer Lens is tamelijk wel gekleed, en hij zegt nog altijd ‘Mevrouw,’ gelijk in de dagen van salon en veranda: - ze kan hem dus wel ontvangen, als de zaak niet ruchtbaar wordt.

Het verledene wordt weinig of niet aangeroerd: uit het gesprek blijkt dat Mijnheer Lens het slachtoffer is van eene valsche aanklacht, Mevrouw Drozer van een eerloos bedrog; dat beiden miskend en vertrapt werden; dat menschen die, zoo als zij, rond en vrij door de wereld gaan, niet gelukken, maar wel schijnheilige pilaarbijters. *Summa summarum,* men vindt de ware oorzaak van beider ongeluk: beiden werden ten onder gebracht door..... de kwezels en priesters.

Hoe wilt ge dat twee zoo'n onschuldige offers, door denzelfden vijand belaagd, eindelijk niet sympathiseeren!

Men spreekt veel van het tegenwoordige; bitter zijn ze voor hunne familiën, bitter voor de oude bekenden en vrienden, ofschoon Mevrouw Drozer wil doen gelooven dat ze niemand noodig heeft, dat ze van haar renten leeft - 't geen den ouden cyniek

doet glimlachen. Hij, hij is kwaadgezind jegens zijn schoonzoon, die de kas zoo zorgvuldig gesloten houdt; hij ziet het wel, hij is 'ten overtel' in het *gouden Schaap*.

Beiden voeren den toon van over vijftien jaren; men zou zeggen dat zij te Spa waren, of onder Drozer's prachtige veranda zaten - eene zinsbegoocheling die hoogst komiek zou geweest zijn voor een derden persoon, die den liederlijken kerel en de verlepte en slonzerige dame, door de spleet der deur hadde kunnen gadeslaan.

Dat kluchtspel 'de hooge wereld in lompen' wordt nog kluchtiger, als Mevrouw twee glaasjes op theeschoteltjes van het gescheurd servies zet, en uit een onaanzienlijk karafke.... klaren jenever schenkt, die echter zoo majestueus gedronken wordt als ware hij spaansche morgenwijn.

Geen tien minuten later, of Mevrouw heeft een spel zwarte kaarten vast, die er uitzien alsof ze jaren lang tot het kaartleggen hebben gediend, en zonder te vragen 'willen wij een partijtje spelen?' schudt ze het spel en geeft, als het ware onnadenkend; Lens neemt de kaarten even onnadenkend op - gewoonte is eene tweede natuur - en nu spelen ze *écarté*.

Allengs komt er warmte in het spel.

Ze spelen driftig, nijdig zelfs; valsch spelen is niet mogelijk; de oogen staan wijd open, vooral die van Mevrouw; want de zinsbegoocheling wijkt allengs en ze herinnert zich dat Mijnheer Lens een dief is. Zoo als de duivel is, zoo vertrouwt hij zijn gasten!

Mevrouw wint, maar nu tast de gewezen kassier te vergeefs in zijne zakken, en zoekt naar zijne.... gouden Napoleon's om te betalen.

Och, de Napoleon's zitten in zijn kleedsel van voor vijftien jaren, en dàt heeft hij nu juist niet meer aan!

De laatste illusie verdwijnt als Mevrouw gemelijk zegt:

'Ja, maar mijn jenever uitdrinken en niet betalen, dat gaat niet.'

'Ik heb geen rooden duit op zak.'

'Waarom spreekt ge de geldlaê in het *gouden Schaap* niet aan?'

Dat is een lichtstraal, en thuis gekomen zit de oude schelm gedurig achter de gordijntjes der huiskamer, in den winkel te loeren en sluipt, als hij de kans klaar heeft soms op handen en voeten, achter de toonbank om de gekromde, beenderige vingers in de lade te steken.

Dan eens ontneemt hij heimelijk den cent, die grootmoeder aan de kleine Gullertjes geschonken heeft, en de huichelaar zoekt zelf meê naar het koperstuk, om welks verlies de kleine weent.

Nu weêr wordt dit of dat voorwerp in huis gemist en Guller, die wel ziet waar de knoop zit, zwijgt nog geduldig; maar sluit behoorlijk de kas en draagt zijne bankbiljetten in den zak, uit vrees dat ze, even als Lens, den weg naar Mevrouw Drozer zouden ingaan.

De oude heks, met hare kaarten en jenever, is nog altijd de aantrekkende zeilsteen.

Ook verwittigt Guller Lieske; maar zij weent, want Henri weet niet alles, en ze kan toch haar vader niet beschuldigen. Toch moet Guller het weten.

Gisteren is haar vader thuis gekomen; hij was dronken; hij eischte geld en toen men hem dit weigerde, sloeg hij op de tafel, dreigde, vloekte en liet woorden hooren, in het bijzijn der kinderen, die de vrome moeder en de dochter deden sidderen.

Lens is dus een drinker, een speler geworden, die op den laagsten trap staat. Dieper en liederlijker dan hij gedaald is, kan men niet dalen. De laatste sprankel van den eerlijken man is in hem uitgedoofd; hij is een puik model van het tot het uiterste gedreven materialisme, een wezenlijk schandaal geworden; maar in Guller's

tegenwoordigheid legt hij nog altijd eene soort van diplomatie aan den dag, want hij gevoelt het overwicht van dien man.

(Slot volgt.)

De Kardinaal Patrizzi.

Onder de uitstekends te leden van het H. Collegie der kardinalen behoort Z.E. de kardinaal Constantinns Patrizzi. Reeds in het jaar 1828, op dertigjarigen leeftijd, werd hij benoemd tot Aartsbisschop van Philippi, i.p.i. en in het consistorie van den 11^{n} Juli 1836 gepreconiseerd tot kardinal-priester onder den titel van den H. Sylvester. Dezen title verwisselde hij 1849 met dien van den suburbaanschen zetel van Albano, welken hij in 1860 weêr aflegde, om dien van Porto en St. Rufina aan te nemen. Eindelijk, voor weinige maanden, verkreeg hij den titel an de Vereenigde suburbaansche zetels van Ostia en Velletri.

Kardinaal Patrizzi is voor eenige weken benoemd tot Deken van het H. Collegie (langen tijd bekleedde hij den rang van Onder-Deken); hij is Aartspriester der patriarchale basiliek van St. Jan van Lateranen, Vicaris-Generaal van Z.H., Groot-Prior der religieuse en militaire orde van St. Jan van Jerusalem, Prefect van de H. Congregatie der Riten en van die der bisschoppelijke residentiën, terwijl hij in het Algemeen Vaticaansch Concilie voorzitter was der commissie voor de *Postulata* (voorstellen door kerkvaders te doen).

De uitstekende diensten door den grooten kardinaal aan de Kerk bewezen, werden door de Pausen Gregorius XVI en Z.H. Pius IX steeds hoog gewaardeerd, getuige hiervoor de menigte van eerambten en waardigheden door die Pausen aan den verheven kerkvoogd toevertrouwd.

Kardinaal Patrizzi is de broeder van den beroemden Jezuïet, Pater Patrizzi, professor aan het Romeinsch Collegie en schrijver van meerdere uitstekende theologische werken.

Z.E. DE KARDINAAL CONST. PATRIZZI.

Allerlei.

Zeldzame conditie.

Een bejaard heer, die alleen woonde, wilde nooit een huisknecht in dienst nemen die niet hard en lang kon fluiten. Al bezat iemand ook alle andere goede eigenschappen voor zoodanige betrekking vereischt, hij werd afgewezen wanneer hij aan die conditie niet voldeed. Een vriend vroeg hem eens naar de oorzaak daarvan en de bejaarde heer ant woordde: ‘Mijn knecht moet alleen naar den kelder om wijn te halen en bier te tappen; gedurende den tijd dat hij daar bezig is moet hij hard fluiten zonder op te houden, dan ben ik overtuigd dat zijne lippen niets anders te doen hebben.’

Persische spreewoorden.

De onwetendheid is een ros, dat hem die het bestijgt, bij elken stap doet struikelen en zijn menner telkens bespotting op den hals haalt.

Die rijker wordt in ondervinding, wordt rijker in kennis.

Hij, die zijn kind geen beroep laat leeren, doet niets anders dan het opleiden tot gauwdieverij.

De honger is eene wolk, waaruit een regen van welsprekendheid en kennis ontvloeit; de verzaadheid daarentegen is eene wolk, welke een regen neêrzendt van onkunde en plompheid.

Als de maag ledig is, wordt het lichaam geest; maar als zij overladen is wordt de geest lichaam.

Zoek nooit twist tegen drie personen te gelijk, uit vrees dat de eene zich tot uwe tegenpartij stelle en de twee anderen zijne getuigen worden.

Iets over ezels zooals men er tegenwoordig velen ontmoet.

Op den spoortrein tusschen A........ en L..... veroorloofde zich onlangs een jong mensch allerlei ongepaste aardigheden over een bejaard priester, die in zijne nabijheid zat. Hij trachtte vooral den lachlust der aanwezigen op te wekken door op de groote ooren van den geestelijke te zinspelen. ‘Ik kan niet loochenen,’ zegde laatstgenoemde eindelijk: ‘dat mijne ooren voor een *mensch* buitengewoon groot zijn; doch gij zult wel willen bekennen dat de uwe voor een *ezel* veel te klein zijn.’

Hypochondrie

Deze ziekte brengt de zonderlingste denkbeelden in de hersenen der lijders te weeg. Zoo verhaalt een geloofwaardig geneesheer van zulk een zieke dat hij meende den hemel te dragen op den top van zijn duim, welken hij ook altijd stokstijf omhoog hield, uit vrees dat de hemel anders vallen en het heelal verpletten mocht. Een ander verbeeldde zich weder in een haan veranderd te zijn en hij bootste diens bewegingen na, o.a. het slaan met zijne vleugels en hij kraaide daarbij zonder ophouden. Een derde meende een aarden pot te zijn; hij durfde zich niet bewegen uit vrees van te breken. Een vierde dacht zijn hoofd verloren te hebben; men genas hem door hem een looden hoed op te zetten waarvan de zwaarte hem zijne dwaling deed inzien. Een vijfde eindelijk dacht dat hij dood was en onder de leus dat de dooden niet eten, weigerde hij hardnekkig alle voedsel. Een zijner vrienden besloot, om hem te redden, den doode te spelen. Men legde hem in eene kist tegenover den lijder en bracht hem eenige oogenblikken daarna te eten. De doode zag nu zijn dooden buurman en ouden vriend eten, hij volgde zijn voorbeeld en was genezen.

Middel tegen de rupsen.

Men neme vier kilo roet en losse die langzamerhand op in twee emmers water. Bij het gebruik voege men er nog zooveel water bij, dat men eene hoeveelheid krijgt van zes emmers. Hiermede begiete men de takken en bladeren der boomen. Den volgenden morgen vindt men de rupsen dood op den grond liggen. De boomen lijden

er volstrekt niet door, maar een duitsch blad getuigt zelfs, dat de bladen er frisscher bij worden van kleur.

[Nummer 40]

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.

De twee oorlogs-gravuren, welke wij onzen lezers in dit nommer aanbieden, namelijk het bombardement van het fort Nogent en een gezicht op Parijs, wekken in ons het aandenken dier krijgsgebeurtenissen, die wel niet minder vreeselijk zijn geweest dan de voorgaande, maar toch niet zonder reden het begin van het einde werden genoemd.

Op de eerste gravure, vervaardigd volgens de teekening van een pruisisch officier, die bij het bombardement van het fort Nogent tegenwoordig was, zijn eenige pruisische stukken geschut voorgesteld, welke door de duitsche artilleristen worden afgevuurd en met bewonderenswaardige juistheid hunne bommen op de sterke muren van het fort doen neêrvallen.

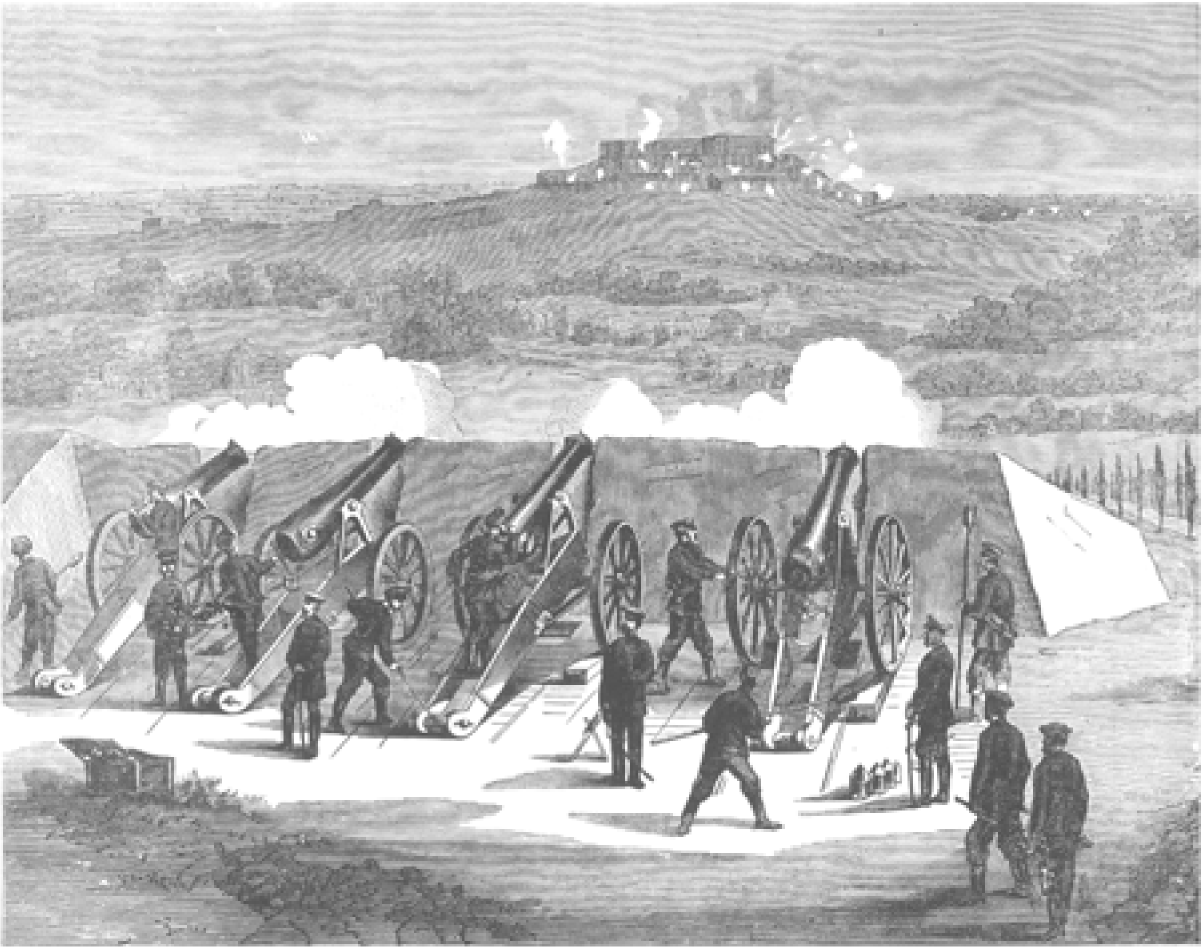

EENE PRUISISCHE BATTERIJ VOOR HET FORT NOGENT.

De buitengewone nauwkeurigheid, welke de duitsche artillerie in 't richten van het reusachtig belegeringsgeschut heeft aan den dag gelegd, wekte te recht de algemeene verbazing. Wat echter nog meer verwonderlijk kan genoemd worden, is de volharding en de bijna ongelooflijke arbeid, welke er vereischt werden om zooveel benoodigd krijgsmaterieel rondom Parijs

bijeen te brengen, te meer zoo men bedenkt, dat de uitgestrektheid van den belegerings-cirkel meer dan dertig mijlen bedroeg en dat alles, ammunitie, geschut en werktuigen om de batterijen te richten uit het hartje van Duitschland moest worden aangevoerd. Bovendien moesten alle krijgsoperatiën geschieden in 't midden van den winter, welke door felle vorst of sneeuw en regenvlagen, niet minder dan de Franschen zelf, aan de duitsche pogingen weerstand bood. ‘Meestal was de grond’ zegt een pruisisch ingenieur ‘ofwel, zoo hard bevroren dat men er met geen bijl in kon hakken, ofwel, zoo modderig, dat het zware geschut er als 't ware in verzonk en niet zonder de grootste moeite er weder kon uitgelicht worden.’ Eindelijk moesten de werkzaamheden gemeenlijk des nachts plaats hebben ten einde aan den vijand de toebereidselen en den gang der belegering te verbergen en ook dan waren de Duitschers nog voortdurend aan het hevigste vuur der fransche bezettingstroepen blootgesteld.

De aanvoering van het geschut, voor het bombardement van de forten en de hoofdstad bestemd, begon niet voor den 9n October. Immers alvorens de vesting Toul gecapituleerd had, was de oostelijke spoorwegbaan niet te gebruiken en onmiddellijk na den val der vestingen deden zich nieuwe moeilijkheden op, zooals bijv, op den weg van Weissenburg tot Nanteuil, alwaar op 't onverwachtst een tunnel instortte.

Eenig denkbeeld van de toebereidselen der belegering geeft de beschrijving van het artilleriepark te Nanteuil. De ammunitie was daar den 1en November in ontzaglijke stapels opeengehoopt, de bommen voor de mortieren, als waren het flesschen met de edelste wijnen, lagen zorgvuldig in kisten met hooi gepakt. Aan ammunitie en kanonnen waren er: 50 mortieren voor bommen van 50 kilo 's, ieder met 500 schoten; 80 6ponders, achterladers, met 750 schoten, 120 24ponders, achterladers, met 750 schoten; 20 korte 24ponders, met 1000 schoten; 50 oude 25ponders met 500 schoten en 6 getrokken mortieren of geschut van 21 centimeters, laatstgenoemde, volgens het zeggen der pruisische officiers allervreeselijkst in hunne werking. Deze kanonnen, volgens het model der vuurmonden vervaardigd, met welke te Straatsburg bres geschoten zou worden, kwamen tegen het einde van October te Nanteuil en waren toen elk met 200 schoten voorzien. Het vervoer van dit geschut ging met de grootste moeielijkheden gepaard; doch de oude 25ponders waren nog moeielijker te behandelen. Dikwerf gebeurde het dat de strengen der tuigen als draden afknapten; twintig paarden waren noodig om ze tegen eene geringe helling op te trekken, en wanneer men eene hoogte afdaalde, moesten alle manschappen, die tot de bediening van het kanon behoorden, het stuk tegenhouden. Niet zelden brak de remtoestel of vlogen de wielen door de sterke wrijving in brand.

Zooveel toebereidselen werden er gemaakt, zooveel volhardende werkzaamheid werd er ontwikkeld en dat alles, om het vuur der verwoesting in de zoogenaamde stad der moderne beschaving te werpen, waaraan sinds eeuwen alles werd ten koste gelegd, wat kunst en weelde vermochten voort te brengen.

Chronologisch overzicht van den fransch-pruisischen oorlog. December. *(Vervolg.)*

2. Gevecht der Loire-armee bij Orgères-Blonant.

3. Brief van den koning van Beieren, waarin hij koning Wilhelm uitnoodigt den duitschen keizerstitel aan te nemen.
4. Gevechten bij Mont-Béliard en bij Orleans, ten gevolge waarvan de Duitschers in den nacht van den 4^n op den 5^n deze laatste stad bezetten.
6. Rouaan wordt door de Duitschers bezet.
7. De Pruisen rukken naar Havre. - Hevig gevecht op den weg naar Blois, bij Meung en Le Cordon.
8. Strijd bij Beaugency.
10. De zetel der fransche regeering wordt naar Bordeaux verplaatst.
11. Gevecht en inneming van Beaumont.
12. Pfalzburg valt in de handen der Duitschers. Montmédy wordt gebombardeerd.
13. Blois wordt door de Duitschers bezet.
14. Montmédy capituleert.
16. Gevecht bij Chateaudun.
17. Gevecht bij Grandvillers en verwoesting van dit dorp.
18. Bestorming van Nuits.
21. Hevig artillerie-gevecht bij Le Bourget.
23. Inneming van Blancourt, Montigny, Trechencourt, Querieux, Pont Noyelles, Bussy, Becquemont en Daours.
26. St. Quentin wordt door de Pruisen wederom bezet.
27. Het bombardement van den Mont Avron neemt een aanvang.
28. Gevecht bij Abbevilliers.
29. De Mont Avron wordt door de fransche troepen verlaten en door de Saksers bezet.
30. Noisy le Sec, Merlau en Bondy worden beschoten.

(Wordt vervolgd.)

De krekel en de mier.[1)]

Kriek, die heel den zomertijd
Zich met zingen had verblijd,
Zag met schrik de herfst verschenen,
Zelfs geen wormtjen, wáár zij zocht,
Dat den honger stillen mocht...
Mier zal wel een kruimtjen leenen
Uit haar volle voorraadschuur!
Kriekjen loopt naar miertjen-buur:
‘Help,’ zoo sprak zij, ‘tot de lente
Mij grootmoedig aan de kost!
Woord van eer dat schuld en rente
Binnen 't jaar zijn afgelost.’
Maar, wat mier te wenschen liet,
Leenen was haar zwak juist niet.
‘Ei, wat hebt gij,’ ving zij aan,
‘Heel den zomer toch gedaan?’
‘Wel, ik heb uit al mijn macht
Trouw gezongen dag en nacht.’
‘Trouw gezongen,’ zeî de mier,
‘Wel dat doet mij groot pleizier.

1) Deze fabel is ontleend aan de meesterlijke vertaling van La Fontaine's Fabelen door J.J.L. Ten Kate. Zie verder daarover het volgend nummer.

'k Heb een goeden raad voor u:
Zingen deedt ge? Dans dan nu!'

Wees niet zorgloos! Als ge ziet,
Egoïsten helpen niet.
'Goede raad?' - Och, lieve man,
Goede raad, wie eet daar van.

De spreeuw.

Ik ken geen vogel, welke, toen ik nog een kind was, zulk een aangenamen en diepen indruk op mij maakte als de spreeuw. Nog herinner ik mij met genoegen al wat ik van hem gehoord en gelezen heb, 't medelijden dat hij mij inboezemde, toen ik hem voor 't eerst in een kooi zag opgesloten, waar hij langs 't ijzerdraad opsprong, met bek en borst er tegen drukte en mij scheen toe te roepen: 'Help! help! Ik kan er niet uit! Ik kan er niet uit!' Dit alles droeg er toe bij om mijne belangstelling voor dezen luidruchtigen en vroolijken zanger op te wekken. Vaak heb ik dan ook in dagen, nu lang reeds voorbij, menig uurtje doorgebracht met naar zijn morgenlied te luisteren, of tegen het eind van den dag zijn zwierige en dartele bewegingen door het luchtruim te bewonderen. Wel wenschte ik thans hem een goeden dienst te bewijzen voor al het genot dat hij mij zoo dikwijls smaken deed, maar nu ik mij gereed maak zijn karakter van allen blaam te zuiveren, ben ik min of meer bevreesd voor de onverschilligheid of het vooroordeel hetwelk men tegen mijn kleinen vriend heeft opgevat.

De spreeuw is een der onschadelijkste en nuttigste vogels van Nederland, en toch heeft hij een voortdurende vervolging te lijden en wordt zijn getal jaarlijks gedund, hetzij uit onbezonnen lichtzinnigheid of omdat men hem als eene pest van velden, tuinen en landhoeven beschouwt. De pachter beklaagt zich dat de spreeuw de duiveneieren uitzuigt en zijn duiventil in rep en roer brengt. - Och! de arme spreeuw had er slechts een schuilplaats gezocht om er te overnachten, hij kon nergens anders een onderkomen vinden en was in geenen deele aansprakelijk voor de gebroken eierschalen welke's morgens over den vloer van het hok verspreid lagen. Dat was het werk van listige, valsche schurken; de rat of de wezel hadden die verwoesting aangericht, maar zij hadden het kwaad in het duister bedreven, zonder gezien te worden, terwijl 't spreeuwtje werd gegrepen, veroordeeld en zijn leven verloor, enkel en alleen omdat men het op een plaats ontdekte, voer bewoners van een meer winstgevenden aard bestemd. Zoo hij inderdaad duiveneieren uitzoog, zouden ook die van andere vogels aan hetzelfde gevaar bloot staan, en daar deze niet verborgen zijn in de donkere holen van een duivenkot, maar vaak bloot liggen in een open nest op den grond of in bladerlooze struiken, zou het den vorschenden vogelkundige niet moeielijk vallen den roover op heeter daad te betrappen. Wie nu, vraag ik, heeft ooit den spreeuw een nest zien plunderen! Hier onder mijne oogen bouwt hij zijn nestje in gezelschap van de tortelduif, 't roodborstje, den vliegenvanger en meer anderen, maar nooit of nimmer raakt hij hun eitjes aan. En zoo hij de kwade gewoonte had zijn buren het leven lastig te maken in zulk een teêr punt als dat van eierroof, zou er zeer spoedig een 'houdt den dief' tegen hem worden aangeheven, en 't rumoer zou niet bedaren voordat de plunderaar verdreven was. Zoo zeker ben ik er van dat de

spreeuw nooit eieren steelt, dat ik hem dikwijls zeg, wanneer hij mijn duiventil nadert: ‘Ga binnen, mijn beestje, en rust er in vrede. Niemand der mijnen zal u overvallen of een veêr van uw kopje aanraken. Ik zal uw vriend zijn ten spijt van al wat de wereld tegen u lastert, hier ten minste zult gij en uwe kleintjes een veilige schuilplaats vinden. Uwe onschuld, uwe vroolijkheid en 't nut dat gij ons aanbrengt, vragen mij dit.’

‘t Gezang van den spreeuw is bijzonder aangenaam en opbeurend, vooral in 't voorjaar, wanneer de morgen frisch en zonnig is, wanneer ook ons het bloed sneller door den boezem jaagt en wij de zoete lucht met gretigheid inademen, dan kweelt en fluit hij nu eens op bekoorlijke wijze, aangedreven door een stemmige vroolijkheid, dan weer schatert en galmt hij het uit als in overspannen vreugde, en zachtkens roep ik hem toe: ‘Mijn vriendje, bedaar een beetje, want zoo houdt gij het niet vol.’

Zijn eigen deuntje is niets anders dan een gemoedelijk gesnap, vroeg of laat echter verrijkt hij het met allerlei liedjes en 't wordt eindelijk een ware pot-pourri zonder dat het daarbij iets verliest. Nu eens bootst hij het welluidend en liefelijk geroep van den wielewaal na, dan weer hooren wij een paar tonen uit de zachte en forsche, reine, rijke, grillige en steeds nieuwe strofen van den nachtegaal; de stemmen van kraai en roek, van vink en grasmusch meenen wij van tijd tot tijd in 't lied van den spreeuw te herkennen, zelfs imiteert hij het knarsen van de deuren op hare hengsels en 't geluid der zaag.

De spreeuw leeft gezellig en ik heb de volle zekerheid, dat de legioenen van spreeuwen welke wij in 't voorjaar en in den winter vereenigd zien, slechts ontbonden worden, omdat zij geen behoorlijke plaats vinden om hun nest te bouwen. Zoo die gelegenheid hun gegeven werd zouden wij ze ook in den broeitijd in even grooten getale bij elkander zien als de roek. Maar hij houdt niet van de buitenlucht, en nestelt bij voorkeur onder een dak, in holle boomen of in rotsopeningen; zijn nest is buitengemeen groot en in schijn verspilt hij er zelfs bouwstoffen aan. In Juni vliegen de jongen uit en de gansche familie begeeft zich naar buiten om te vituleeren en zich goed te doen aan wormen en allerlei soort van insecten. Dan zult gij op weiden en akkers honderden kraaien, roeken, kauwen en spreeuwen bij elkander zien, maar let eens wel op, lieve lezer, en gij zult bevinden dat, terwijl de drie eersten zonder complimenten door elkander springen, de laatsten een eigen klubs schijnen te vormen, eenigszins op een afstand blijven van het zwartere volkje, en wel vrienden maar geen boezemvrienden willen zijn. Hoe dit verklaard? Ja, hoe! Mij komt het voor als een dier kleine geheimen, die wij in 't prachtige boek der Natuur bij duizenden aantreffen en waaraan wij het juiste ‘daarom’ schuldig blijven.

Gedurende vele jaren bleven slechts vier paar spreeuwen in den broeitijd bij mij, één had geregeld zijn nest onder het dak, een ander kweekte zijn jongen op in een hollen plataan, de twee overigen hadden het duivenkot tot verblijf gekozen. Ik was er voor eenigen tijd in geslaagd een paar mooie uilen bij mij met der woon te vestigen; het kwam mij nu voor dat ik met de spreeuwen even gelukkig zou zijn en besloot derhalve een poging te wagen om een grooter aantal dier hupsche en speelsche vogels over te halen den Zomer met mij door te brengen. Achter in mijn tuin ligt een schoone ruïne, een torenpoort, het eenige overblijfsel van een oude vorstelijke abdij. Forsch en weeldrig kronkelt het zwierige klimop rondom den bouwval, die een fraai en indrukwekkend gezicht oplevert. Voorheen moet het er gespookt hebben, want menigeen verhaalde hoe hij er geheimzinnige gestalten had zien rondwaren en allerlei

geluid en kreten hoorde welke hem nog met schrik vervulden. Thans weerklinken er slechts de stemmen der vogelen, bassen en tenoren, alto's en sopranen, want de toren wordt bewoond door zeven paar kauwen, één schuuruil, ringelduiven, 't roodborstje, lijsters en meer anderen van 't gevederde ras. Hier heb ik ook voor de spreeuwen een plaatsje ingeruimd. Verleden jaar in Januari maakte ik vier en twintig openingen in den muur; in Februari kwamen de spreeuwen; een groote vlucht streek op de ruïne neer en 't scheen er hun bijzonder goed te bevallen. Na veel gekibbel en gekijf, na elkander eens goed in de veêren gevlogen te hebben, zegevierde het recht van den sterkste en vier en twintig volle nesten met jeugdige spreeuwen groeiden, bloeiden en kwamen er tot rijpheid, tot groot ongenoegen hunner naaste buren, de uilen, welke door 't onafgebroken gesnap van ouden en jongen, menigen slapeloozen dag hebben doorgebracht.

Wanneer het najaar een aanvang neemt worden wij gewaarschuwd door de eigenaardige bewegingen der spreeuwen, welke alsdan in alle richtingen door de lucht vliegen, dat wij de koude wintervlagen weldra zullen gevoelen. 't Roodstaartje is reeds naar Afrika, de roerduif heeft de helft van haar lied vergeten en zal na eenige dagen geheel en al zwijgen. De kauwen zijn nog hier op de ruïne 's morgens en 's middags, maar tegen 't vallen van den avond vergezellen zij immer de groote vluchten roeken, die oostwaarts naar hun roestplaats vliegen om bij 't aanbreken van den dag terug te keeren. De spreeuw trekt dan zijn winterkleed aan, 't geen doffer en eenigszins grauwer is dan de eigenlijke feestdos. De jongen zijn veel lichter van kleur dan de ouden en geen de minste glans is er op hun vederen te ontwaren. Maar bij de eerste ruiing komt reeds de heerlijke zwarte, naar 't groen en violet overhellende metaalkleur te voorschijn, welke de zonnestraal zoo liefelijk weerkaatst en ons vaak doet denken dat de spreeuw parelen om den hals en op de borst draagt. Even als bij de meeste vogels is ook de wijfjes-spreeuw minder fraai dan haar gemaal; deze toch is een rechte dandy. Aan 't mannelijk geslacht der gevederden heeft de groote en wijze Schepper welluidendheid van stem en pracht van vederen geschonken, de vrouwtjes daarentegen hebben weinig reden tot koketterie en leven daarom ook nederig en zedig, zooals 't haar past, voort.

P.M....

De abbé de l'Epée.

Den 24[n] November 1712 schonk Mad. de l' Epée haren echtgenoot, gewoon opzichter van de gebouwen des konings, een zoon, wiens nagedachtenis in eeuwig gezegend aandenken zal blijven.

Reeds in zijne prilste jeugd toonde Charles-Michel dien geest van opoffering te bezitten, welke aan ware apostelen eigen is, en natuurlijk trok hem die loopbaan bovenal aan, waarop hij zijne grenzenlooze liefdadigheid het meest zou kunnen uitoefenen: zijn vurigste wensch was geestelijke te worden.

Echter had zijn vader andere inzichten met hem; hij had voor zijn zoon den roem der balie gedroomd en diens studiën daarnaar ingericht. Charles-Michel onderwierp zich, legde roemvolle examens af en werd tot advocaat gepromoveerd, maar - zonder dat zijne gehoorzaamheid aan den vaderlijken wensch in het geringste zijn innig verlangen had veranderd: hij was geroepen! Ook moesten de menschelijke inzichten zich eindelijk voor die stem van boven buigen; zijne ouders gaven toe, en hij ontving de heilige wijdingen.

Een bepaald plan had de abbé de l' Epée echter nog niet vastgesteld: het lijden der menschheid trok hem aan, zonder dat hij nog een bepaald doel beoogde. Men zag hem dan ook in dien tijd zijne uren verdeelen tusschen de studie en de leniging der menschelijke ellenden in 't algemeen, zonder zich met deze of die meer bepaald op te houden.

Maar terwijl hij eens op een winterdag van 1753 een huis bezocht in de straat der Fossés-Saint-Victor, waar hij meer dan eene soort van ellende zou hebben te verzachten, verdwaalt hij in de lange gangen, en komt in eene kamer, waar hij niet geroepen was, maar waar God hem heen leidde, zou men kunnen zeggen. Twee jonge meisjes, net gekleed, zooals ook de kamer, waarin zij waren, net gemeubeleerd was, zaten daar dicht bij elkaâr voor een eenig venster; hare oogen volgden de wolken, voor zoover de kleine ruimte, welke zij konden overzien, het toeliet; hare handen lagen werkeloos in den schoot over elkaâr.

De abbé de 1'Epée, ziende dat hij verdwaald was, verontschuldigde zich en wachtte, vóór hij terugging, een teeken, dat zijne verontschuldiging gehoord en aangenomen was. De meisjes echter bleven roerloos. Hierover verwonderd, gaat hij eenige schreden nader tot haar en herhaalt de reeds gesproken woorden; dezelfde onbewegelijkheid van de beide zusters! 't zijn toch geen dooden, dacht de vrome priester; teekent zich de droefheid ook op hare voorhoofden, de kleur der gezondheid schijnt toch op hare wangen.

En nu legt hij zijne hand zacht op den schouder van een der jonge dochters, die siddert, opstaat en een schor keelgeluid uitstoot tot teeken van hare verbazing en vrees.

Daar voor hem staande, ondervragen de beide zusters hem met hare oogen; en deze stomme ondervraging doet hem begrijpen, dat hij een paar doofstommen voor zich heeft; twee van die arme, uit het maatschappelijk leven verdrongen schepsels, die toenmaals door de meesten tot de klasse der idioten werden verwezen, welke iedere familie verplicht meende te zijn onder voortdurende voogdijschap te moeten houden, en die eenige edelmoedige denkers hadden gemeend aan de maatschappij terug te kunnen schenken, zonder nog het middel daartoe gevonden te hebben.

In zijne ziel bedroefd en geheel ontroerd verliet de abbé de 1'Epée de beide ongelukkige wezens.

‘Neen’ herhaalde hij meermalen in zich zelf, ‘neen, het laatste woord betreffende de doofstommen is nog niet gesproken. De wegen van God zijn voor den mensch onnaspeurbaar; maar als men nagaat, hoe vlug van begrip dikwijls deze ongelukkige wezens zijn, zou het misschien niet vermetel zijn aan te nemen, dat Hij soms den mensch aan zijn werk heeft willen doen deelnemen en hem den roem overlaten het te voltooien.’

Van toen af ging de abbé de l' Epée aan 't zoeken, nasporen en overdenken; het eenhandig alphabet, in 't begin der zeventiende eeuw in Spanje uitgevonden, voldoet hem niet; zeker, 't is iets, maar 't is niet genoeg. Hij verdubbelt zijn ijver, vermenigvuldigt zijne nasporingen; de heilige liefde scherpt zijn verstand! en het tweehandig alphabet is gevonden!

Welke goddelijke vreugde in die reine ziel, welk een dag voor dien edelmoedigen man, toen hij voor 't eerst eene gedachte kon wisselen met zijne beide leerlingen, Lize en Marie, de doofstommen der Sint-

DE KREKEL EN DE MIER.
Uit de fabels van La Fontaine, geïllustreerd door G. Doré.

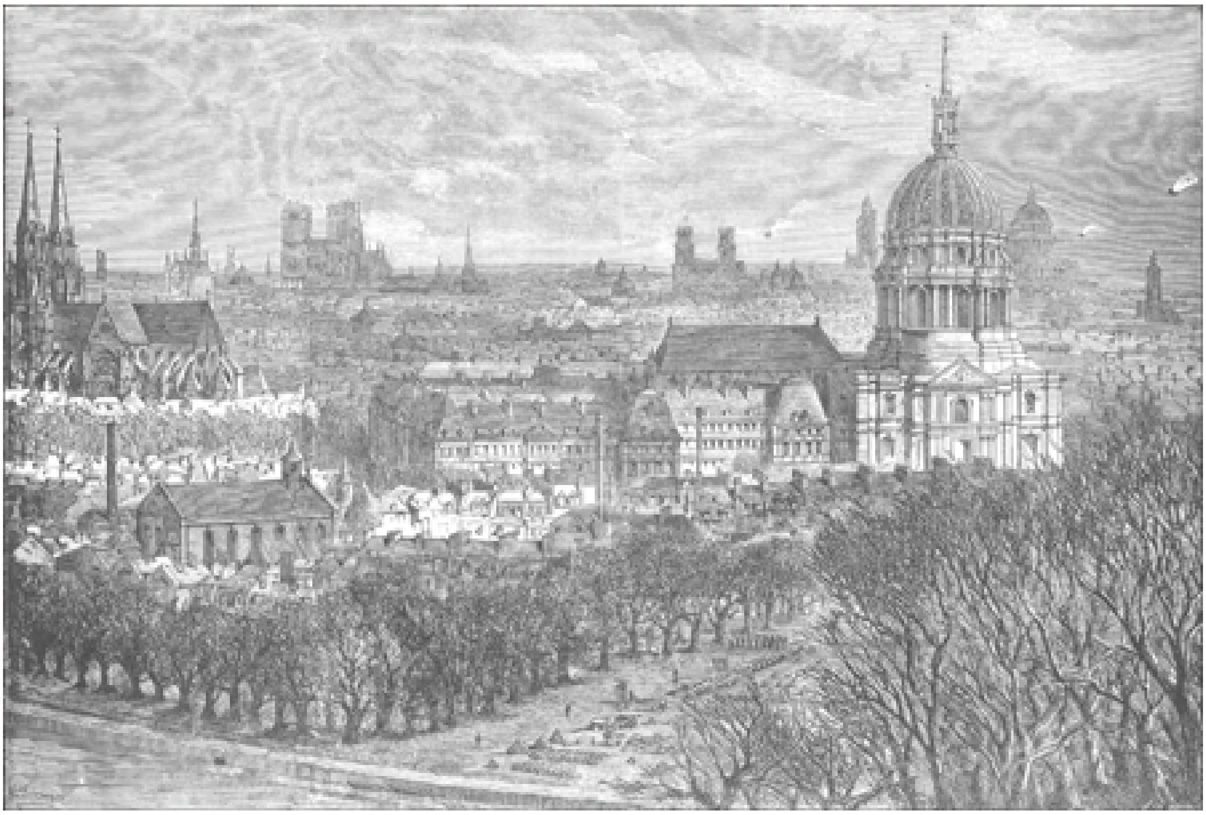

GEZICHT OP PARIJS GEDURENDE HET BOMBARDEMENT.

Victorstraat; toen hij zag hoe zij ze elkander mededeelden! Hadde hij de geheele wereld overwonnen, alle goederen en eerambten verkregen, zijne oogen zouden niet zóó van vreugde hebben geschitterd, als men 't op den dag dier onschuldige overwinning zag.

Deze eerste proef had echter niet alle hinderpalen uit den weg geruimd. Behalve de tegenwerkingen, waarmeê alle nieuwigheden hebben te kampen, had de abbé de l' Epée nog groote moeielijkheden ontmoet en juist daar, waar hij ze het minst had mogen verwachten. De moeder der beide doofstomme meisjes, overigens eene brave vrouw, maar van een bekrompen verstand, had hare dochtertjes, die nu twaalf en veertien jaren telden, altijd behandeld alsof zij driejarige kinderen waren. Ook meende zij, volgens het aloude gevoelen, dat het onmogelijk was, hare geestvermogens te ontwikkelen of ze tot eenigen arbeid geschikt te maken. Slechts met groote moeite had de abbé hare toestemming gekregen, om aan hare kinderen zijn alphabet te leeren; en een tijd lang weigerde zij zelfs het wonder te zien, dat zich in hare dochtertjes openbaarde. Om haar te overtuigen was er dan ook eene bijzondere omstandigheid noodig, die haar, als 't ware, lastbare bewijzen leverde. Ziehier, wat er gebeurde. Deze vrouw, die buitengewoon werkzaam en ijverig was, en dat moest zij wel zijn omdat zij den zwaren last had voor drie personen den kost te verdienen, had gedurende geruimen tijd boven hare krachten gewerkt, zoodat zij eens geheel uitgeput te huis kwam. Zij kon niet meer; wanhopend moest zij zich te bed begeven. Eene hevige koorts ontnam haar weldra alle gevoel van haar toestand.

Eene geheele week was in afwisselende ijlhoofdigheid, in zware neerslachtigheid voorbijgegaan, toen de koorts eindelijk bedaarde, de zieke langzamerhand het verstand terugkreeg en geheel verbaasd was over het tooneel, dat zich aan hare oogen vertoonde. Vooreerst zag de kamer er lief uit; alles was aan kant en met zooveel zorg gerangschikt, alsof zij 't zelve had gedaan; vervolgens zag zij Lize en Marie voor haar eigen werktafeltje zitten naaien, nu en dan slechts even haar werk onderbrekende om elkaâr een teeken te geven, dat onmiddellijk gevolgd werd door het toereiken van eenig voorwerp, hetwelk de eene der beide zusters aan de andere had gevraagd. Het gebeurde zelfs, dat Marie zich vergiste, in het patroon, dat zij onder handen had; want, nadat Lize haar een vluchtig teeken gegeven had, beschouwde zij haar werk zeer nauwkeurig, tornde het zonder aarzelen los en, na op nieuw eenige teekens met hare oudere zuster gewisseld te hebben, hervatte zij haar werk en slaagde ditmaal volkomen; ten minste dit moest men denken, want een glimlach van voldoening bij Lize, en van kinderlijk genoegen bij Marie vervroolijkten hare zachte en verstandige gelaatstrekken.

Zoo bleven zij druk met de naald bezig, totdat Marie hare zuster naar de zon wees. Op dit teeken staat Lize op, en de zieke, die alles wenschte na te gaan, wat er zou gebeuren, zonder nogtans te laten blijken, dat zij er getuige van was, sloot half en half hare oogen en hield zich alsof zij sluimerde. En nu, o verrassing! ziet zij, hoe Lize van verschillende ingrediënten ongelijke hoeveelheden neemt, er een drankje van samenmengt en met een lepelvol zich naar haar bed begeeft.

Nu zag de arme moeder de waarheid met eigen oogen; met die gebarentaal, zoo juist en bevallig gesproken, waren hare dochtertjes niet meer die arme schepsels, waarover zij zoo dikwijls had geweend, maar meisjes, die met anderen in goede hoedanigheden konden wedijveren. Als Marie haar nu zachtjes het hoofd oplichtte, gelijk zij 't in die acht dagen zooveel malen had gedaan, zonder dat hare moeder er

van bewust was, en Lize, als eene volmaakte ziekenoppasster, met groote voorzichtigheid haar het verkwikkende vocht in den mond liet loopen, gevoelde zij haar hart van geluk en dankbaarheid overstelpt; twee groote tranen, die van hare wangen op de handen harer verzorgsters nedervielen, openbaarden aan deze èn dat haar moeder haar wedergegeven was, èn dat zij ten laatste door haar begrepen werden. Snikken en zuchten en vurige omhelzingen volgden hierop; nu eerst gevoelde die moeder het ware geluk van moeder te zijn, en voor den eersten keer van haar leven gevoelden de kinderen, hoe zij voor hare liefde met wederliefde beloond werden.

De arme zieke zou onder deze zoete gemoedsaandoeningen bezweken zijn, ware het gebed alle drie niet te hulp gekomen. Met gevouwen handen knielden Marie en Lize voor het kruisbeeld neder, dat aan 't hoofdeneind van het bed was geplaatst, en hoorde men ook geen vrome bede van hare lippen vloeien, hare blikken verraadden het vurigste dankgebed, dat ooit door de engelen voor Gods troon was opgevoerd.

Op dit zelfde oogenblik kwam de abbé de l' Epée binnen. Het stralende gelaat der dochters en de zoete glimlach der moeder waren te welsprekend om niet dadelijk te raden, wat er was voorgevallen. Welke moeite, welke zorgen zou men niet vergeten voor zulke uitkomsten! Hij vereenigde zijne gebeden met die van haar, die vroeger ongelukkig, door hem nu gelukkig waren; en God veroorloofde dat de sluier, welke voor ons de toekomst verbergt, voor zijnen dienaar werd opgelicht: hij zag de lange rij dergenen, die door zijne uitvinding als 't ware zouden herboren worden.

Aangemoedigd door dien blik in de toekomst en door zijn eerste welslagen, steunende op eene leerwijze, die der volmaaktheid zeer nabij kwam, zonder hulpmiddelen, zonder eenige dier ondersteuningen, welke hij eerst later ontving, met zijne onvermoeide pen, onder den sluier der naamloosheid, strijdende voor de denkbeelden, welke hij met zulk een goed gevolg in praktijk bracht, stichtte de abbé de l 'Epée in zijne kleine woning in de straat des Moulins, n. 14, waar hij ook stierf, die inrichting, welke later zich zoo uitbreidde, dat men ze verscheiden keeren van de eene wijk naar de andere heeft moeten verplaatsen, en waaraan oude en groote kloosters opgeofferd werden.

Dinsdag en Vrijdag van zeven tot twaalf uur waren de deuren der school geopend, en hadden de belangrijke oefeningen plaats. Aan de lasteraars stoorde hij zich niet, (want ook zijn stelsel had, evenals alles, wat schoon en goed is, benijders); zijn eenig antwoord was ten laatste, dat hij hun den toegang tot zijne lessen openstelde.

(wordt vervolgd.)

De speelduivel.
Uit het leven van een kassier, door Aug. Snieders Jr.
Slot.

Henri Guller zoekt sedert eenige dagen een middel, om dien boozen duivel uit zijn stillen en vreedzamen huiskring te verbannen; goede woorden, wijze raadgevingen en smeekingen worden cyniek in den wind geslagen; er moet dus iets krachtiger aangewend worden.

''t Scheelt hem in de hersens!' zegt Guller tot de weenende moeder en dochter, toen hij in den afgeloopen nacht, door een licht geklingel opgewekt en in het donkere voortsluipend, eenen dief aan zijne geldkas betrapt, hem bij de keel gegrepen, op den grond geslagen en bij het schemerlicht van een vetkaarske, door den schelm ontstoken, zijnen schoonvader herkend had.

Ja, 't scheelt hem in de hersens, en dat zeggen ook de advokaten en de dokters - en kort nadien, terwijl de moeder en Lieske ter kerke zijn, verdwijnt de liederlijke kerel uit het *gouden Schaap,* om in het gesticht der Cellebroêrs, in de Jesusstraat, zijnen vriend Drozer te gaan gezelschap houden.

Stille, kerkhofachtige schuilplaats, eenzaamheid in het midden der woelige stad, waar nederige en vergeten kloosterlingen zich met het verzorgen der ongelukkigen belasten!

Wel protesteert Mijnheer Lens in den aanvang; maar dat baat niet. Wel vervloekt hij zijn verraderlijken schoonzoon; maar die vloek botst machteloos tegen de oude, dikke en hooge muren. Wel beleedigt hij de Broêrs - hij, die als modern denker altijd eenen afschuw heeft gehad van die 'zwarte echels,' van die 'renteniers ten koste des volks,' van die luiaards en leêgloopers' - maar de kloosterling, die hem ontvangt, glimlacht.

Hoe, hem tusschen de muren opsluiten, als hij nog vol kracht en leven is, en nog gemakkelijk zijne fortuin zou kunnen maken! Maar hij zal dat helsch plan, gesmeed tusschen dien huichelaar van een schoonzoon, en al die huichelaars van zwartrokken en kloosterratten, wel verijdelen!

Neen, onderwerpen zal hij zich niet. Naar de kerk gaan? nooit. Bidden? nooit. Godloochenaar zal hij blijven; vloeken zal hij, vloeken om de muren te doen scheuren. Spelen zal hij; jenever moet hij hebben; Alles zal hij stuk slaan. De Broêrs zal hij den hals omwringen en het huis in brand steken - en de kloosterling luistert geduldig en staart den kerel kalm en gerust in de oogen.

Zonder Lens in iets te weêrstreven, laat hij hem tot bedaren komen en spreekt eerst dan, wanneer hij denkt dat zijne woorden ingang kunnen vinden.

Inderdaad de Cellebroêr gelukt er in, ewen weinig kalm te te doen ontstaan.

'Is Mijnheer Drozer ook hier?' vraagt eindelijk Mijnheer Lens.

'Voorzeker.'

'Waar is hij? ik wil hem zien.'

'Gij zult hem zien; doch wees kalm.'

'Ik beloof het u.'

De Cellebroêr vergezelt den nieuwen gast naar de binnenplaats. Hij ziet eene poos zoekend rond, en wijst met den vinger een bleeken, mageren man, met grijs haar, hol en dof oog, die tegen den muur leunt. Geheel zijn uiterlijk is suffend, sukkelend en onnoozel.

Een grijze overjas hangt los op zijne schouders.

Niets beweegt er aan zijn lichaam, tenzij de lippen en de vingers. Arme kerel! Sedert twaalf jaren telt hij hoeveel millioenen hij nog winnen moet, om in eene gouden koets, met acht paarden bespannen, te rijden.

'Uw dienaar, Mijnheer Drozer!' zegt Lens naderend.

De teller luistert niet.

'Kent ge mij niet meer?'

De teller ziet den spreker aan, zonder hem te zien.

'Kent ge uw vriend Lens niet meer!'

De teller schijnt uit eenen droom van twaalf jaren te ontwaken; hij strijkt met de bleeke, beenderige hand over het voorhoofd, als wil hij de herinnering, die als vastgevroren was, ontdooien.

‘Mijnheer Lens!’ zegt hij en steekt de hand uit; dan laat hij er dof op volgen: ‘wat komt ge hier doen?’

‘U gezelschap houden, Mijnheer Drozer.’

‘Nu, dat is wel.... Maar...’ en de man steekt het hoofd vooruit en fluistert: ‘hebt ge dan de Bank niet bestolen?’

‘Zijt ge dol?’ lacht Mijnheer Lens. ‘De Bank heeft *mij* bestolen.’

‘Ha! dat is wat anders. Zullen de gendarmen u niet vangen?’

‘Allengs al schooner!’

‘Hebt ge dan de diamanten mijner vrouw niet?....’

‘Maar wie heeft u dat wijs gemaakt?’

‘Ja, 't is toch niets. De diamanten waren.... Stil!.... waren....’

‘*Cristal de roche*.’

En een akelige lach klinkt uit beider mond, en Mijnheer Drozer wringt en draait zich om en als het ware ineen van pleizier.

‘'t Doet me goed dat ge gekomen zijt, Mijnheer Lens,’ en hij legt den arm op dien van den gewezen kassier, en beiden treden de algemeene gezelschapskamer binnen, waar Mijnheer Drozer weêr in zijne vroegere ingetogenheid vervalt.

‘Wat is het lang geleden, dat ik u niet meer gezien heb!’ heeft de sukkelaar enkel gezegd.

‘Ik heb gereisd,’ antwoordt Lens; ‘ik was een arme duivel in Engeland, welhebbend speculant in New-York, hidalgo in de spaansche bezittingen, avonturier in de prairiën, mijnwerker in Californië, grondbezitter in Buenos-Ayres; vandaag lachten mijne gescheurde schoenen met mijne armoede, morgen reed ik te paard of in de koets. Een vroolijk leventje leidde ik immer, tot dat ik de dwaasheid beging, naar mijn huis terug te keeren en mij onder de klauwen van dien schijnheiligen schoonzoon te leggen.’

De teller verstaat niet recht wat de gewezen kassier zegt; maar toch laat hij er op volgen:

‘Blijf nu maar bij mij, Mijnheer Lens.’

‘Ja, maar kan men hier een borrel krijgen? Kan men er spelen?’ zegt Lens op cynieken toon, en fluisterend vraagt hij andere inlichtingen over het huis aan Drozer; doch de zieke geest van den gewezen koopman is verre van daar; deze dwaalt op de beurs, en vingers en lippen tellen weêr.

Den volgenden dag trekt de gewezen kassier een spel vuile kaarten uit en plaatst zich tegenover Drozer.

‘Willen wij eene partij piket spelen?’ vraagt Lens.

Drozer knikt.

De oude en onverbeterlijke speler schudt de kaarten.

‘Wilt ge heffen!... Herinnert ge u nog den tijd toen we voor gouden Napoleons, in uwe veranda gezeten, speelden?’

De man ziet op en wendt het oog rechts en links.

‘Wel, we zitten immers nog in mijne veranda?’ mompelt hij ongerust.

‘Wel zeker zitten we daar. Zie maar eens wat heerlijk groen en bloemen daar langs den muur!’ en de cynieke kerel wijst op de bemorste, bekladde en met ziltige waterstrepen beschilderde wanden.

Drozer knikt lachend.

‘Nog altijd dien prachtigen luchter, die sierlijke meubels, die smyrnasche tapijten!.... Hm, hm! oostersche weelde voorwaar!’

Drozer ziet rond, staart Lens vlak in het oog, ziet nogmaals rond en knikt andermaal.

‘En wat lieve dames en heeren!’ en hij doelt heimelijk spottend op eenige onnoozelen, die zich warmen.

‘Ja, ja, ja!’ zegt Drozer, want de gelukkige schijnt alles te zien wat hij wil. ‘Jan,’ gebiedt hij, ‘Jan, schenk toch champagne aan die heeren! Komaan, Mijnheer Lens, eene partij piket.’

‘We spelen?....’

‘Zoo als gewoonlijk.’

‘Dat is een gouden Napoleon de partij.’

‘Juist zoo. Maar zeg eerst een woord tot Mevrouw Drozer, die altijd achter mijnen stoel staat. Zeg, dat ze moet heengaan. Telkens als er volk is, komt ze mij plagen met die valsche diamanten. Ze heeft me....’ en de man fluistert, doch er ligt een diepen weemoed in den toon der stem; ‘ze heeft mij zoo veel doen lijden.’

‘Nu, nu, ze is heen gegaan.’

‘Is ze weg naar Spa?’

‘Ja, ze is zoo even vertrokken.’

‘Dan heeft ze mij weêr voor een millioen bestolen!’ jammert Drozer.

‘Och, wat geeft u dat, speel maar....’

Lens wint partij op partij. Zie, daar op die houten lat, heeft hij de gewonnen partijen met krijtstrepen opgeteekend: 't is een rij als een bataillon infanterie in gelid.

Schrijft hij soms met dubbel krijt? Daarover bekommert zich de millioenenrijke koopman Drozer niet.

Iedere dag groeit de rij der krijtstrepen; daar staan er duizend, vijf duizend, misschien tien duizend.

Tien duizend: - dat is twintigmaal tien duizend francs!

Gansch zijn leven heeft Lens de fortuin nagejaagd; meestal keerde zij hem den rug toe - schier altijd! En nu lacht zij hem toe, nu hij achter die gevloekte muren zit.

De gewezen kassier zit voor die lange rijen witte schuldbekentenissen, en tracht ze te tellen; maar dat gaat niet. Hij schat ze, en rekent en cijfert; vindt altijd dat hij niet genoeg heeft, hervat de kaarten, schudt ze, speelt - speelt om duizend, om honderd duizend in bankpapier; speelt voor kwijt of dubbel.

't Is kwijt - en Drozer wischt juichend de strepen uit.

Men speelt op nieuw; het witte gelid verschijnt weêr, rekt zich uit en schijnt niet meer te willen verdwijnen. De fortuin is en blijft den kassier gunstig.

's Nachts danst die spookachtige fortuin voor de oogen van Lens; 's morgens komt hij toegesneld om ze te tellen, en zelfs blijft hij er zooveel mogelijk bij zitten, uit vrees dat men hem zijnen schat ontstelen zal.

De geestestoestand van den gewezen kassier - afgeleefd en afgebeuld naar ziel en lichaam - is sedert lang verslimmerd, en wat hij in den aanvang nog eenigszins voor een spel zijner verbeelding nam, neemt hij nu voor wezenlijkheid.

Ook nu hij zoo even binnengekomen is en de eindelooze rei streepjes niet meer ziet, die onder eene natte spons verdwenen zijn, slaat hij de handen aan het hoofd en buldert ‘geruïneerd, bestolen!’

‘Dief,’ brult hij en springt Drozer aan de keel; ‘gij hebt mij mijne fortuin ontstolen.’

Men schiet toe; men ontzet Drozer, en eerst in het dwangbuis komt de gewezen kassier tot bedaren.

‘Toch is hij mij tweemaal honderd duizend francs schuldig!’ mort Lens gedurig.

Maanden zijn er verloopen.

De behandeling in het huis, de kalmte, de verwijdering uit elken kring die hem aan zijn woelig, dikwijls geheimzinnig, doch meestal losbandig leven deed denken, zorgen van allen aard, hebben Lens tot bedaren gebracht en heldere oogenblikken aan zijnen geest terug gegeven.

Nu dit, dan dat lid zijner familie heeft hem bezocht; maar Mijnheer Drozer ziet hij niet meer.

Op zekeren Zondag, in den morgen, tinkt de klok van het gesticht. 't Is volop Zomer en 't is alsof zonneglans, frissche koelte en bloemengeur dien dag feestelijker willen maken dan welken dag ook.

Lens staat aan een open venster en staart naar den kleurvollen hof beneden, naar de zuiver blauwe lucht boven hem. Er heerscht eene stille kalmte, eene zachte rust rondom hem, die zelfs niet door het gejank of gehuil van dezen of genen ongelukkige, in het huis, gestoord wordt.

De dwaler denkt, op dit oogenblik, aan het verledene, niet aan het lange schuldige verledene, neen! dat is hij als het ware overgesprongen; hij denkt aan den kindertijd, dan wanneer de Zondag nog feestelijker is dan in het latere leven.

Hij denkt aan zijne moeder, die hem heeft leeren bidden en aan wier hand hij, netjes opgekleed, op den roep der klokken, naar dien grootschen tempelbouw gaat, naar het huis des gebeds, dat nog altijd, gelijk over ruim eene halve eeuw ginds, in het midden der stad staat.

Hij herinnert zich nog dat prachtige huis, waar armen en rijken komen, hij hoort de tonen des orgels, den zang des priesters; hij ziet de wierookwalmen; hij denkt als kind naast zijne moeder andermaal neêr te knielen, te bidden en te gelooven - en 't wordt rustig in zijn gemoed.

‘De klok heeft me geroepen,’ zegt hij tot den Cellebroêr, ‘ik wil ook ter kerke gaan.’

Gedwee als een kind laat hij zich geleiden; hij nadert de kapel en blijft op den dorpel staan. Hij staart binnen; de plechtigheid is begonnen; de priester, in zijn gouden misgewaad, staat voor het altaar.

't Zijn nog altijd dezelfde plechtigheden, eeuwen oud; maar nog immer jong, frisch en helder.

Lens houdt het oog naar het choor gericht, en strakker wordt zijn blik naarmate hij voor zich uit staart; hij heeft den priester herkend: het is zijn eigen zoon, die zijne eerste Misse opdraagt ter genezing van zijnen vader.....

En zwijgend en bevend en ontroerd zakt de ongelukkige op den dorpel der kapel neêr, en tracht te bidden - het zoo lang vergeten ‘Onze Vader.’

Die dag is een dag van verzoening, van hoop en troost in de toekomst; de ommekeer in hem is volledig.

Vrouw, kinderen en kleinkinderen omhelzen hem weenend nu zij de kapel verlaten.

Allen uiten zelfs den wensch van terugkeer in den huiselijken kring; doch Lens schudt het hoofd.....

In die stemming is hij weken lang gebleven en er vangt een nieuw leven aan.

't Is echter maar een oogenblik van verpoozing geweest; de ziekte keert terug, doch met een stiller, zachter en schier vroom karakter.

Soms nog komt dan de oude speelduivel hem nog plagen; dan zet hij zich aan de tafel, doet eene beweging met de handen alsof hij kaart speelt, en rrrrrr doet soms zijn tong.

't Is eene flauwe herinnering aan de gevloekte *roulette*.

Zorgvuldig heeft men de kaarten geborgen - en toch, nu men hem des morgens dood vindt in zijn bed, omklemmen zijne magere en koude vingeren, een spel vuile, zwarte kaarten!

Antwerpen 1871.

Allerlei.

De generaal Chanzy.

Een der mannen aan wier beleid en heldenmoed het voorloopig bewind van Frankrijk gedurende den laatsten oorlog het lot van het benarde vaderland toevertrouwde was de generaal Chanzy. Weinigen hadden voor dien tijd van hem gehoord; hoewel hij, naar het zeggen van hen die meer bijzonder met zijne loopbaan bekend zijn, niet zonder roem gediend had onder de bevelen der maarschalken Pelissier, en Borgnet. De taak van den generaal Aurelles de Paladine, welke Chanzy had overgenomen, was verre van gemakkelijk, en het mag geen verwondering baren dat hij in de volvoering te kort schoot. Met een ongeoefend, tuchteloos en slecht verzorgd leger was het eene onmogelijkheid de welgeoefende, streng gedisciplineerde en door tal van overwinningen overmoedige soldaten van prins Frederik Karel te overwinnen. Het was al veel wanneer men er in had kunnen slagen de steeds voortrukkende overwinnaars een oogenblik tegen te houden. Nogtans stemde Chanzy, bij de beraadslagingen over de vredespreliminairen in de Nationale Vergadering te Bordeaux, tegen den vrede.

Bijtend was de wijze waarop Thiers hem na de zitting, waarin de preliminairen waren aangenomen, terechtwees over zijn tegenstand tegen den vrede. Chanzy ontmoette geheel bij toeval het hoofd van het uitvoerend bewind en maakte hem de opmerking dat hij, - hoewel zeer gevoelig voor de loftuiting van Thiers over den moed en de vaderlandsliefde door de generaals, en bij name door Chanzy, aan den dag gelegd, - toch moest verklaren dat hij tegen de aanneming was der vredespreliminairen, dewijl naar zijne meening de oorlog nog met goed gevolg kon worden voortgezet.

‘Maar waarom,’ vroeg Thiers, ‘hebt gij dan uw gevoelen niet verdedigd in de vergadering?’

‘Omdat ik niet een man van het *woord* ben, maar wel van de *daad’* ‘Als gij een man van de *daad* zijt,’ hernam Thiers, ‘dan hadt gij het moeten toonen tegenover de Duitschers.’

Bij de onlusten te Parijs, kort na den 18^{en} Maart, werd Chanzy aan het station aldaar door de oproerige nationale garden gevangen genomen, en met het lot van de ongelukkige generaals Clement Thomas en Lecomte bedreigd. Deze bedreiging kwam echter niet in uitvoering en na eenige dagen als gijzelaar te hebben gevangen gezeten was de generaal gelukkig genoeg te worden ontslagen en te voet naar Versailles te kunnen gaan.

DE GENERAAL CHANZY.

Voordeelig aanbod.

In zekere stad leefde een bankier, die schatrijk en daarbij gierig was als het graf. Nooit noodigde hij iemand aan zijn disch. Een vroolijke snuiter wist hiervan op de volgende wijze partij te trekken. Hij ging op zekeren avond de weddenschap aan, dat hij den volgenden dag bij den kassier het middagmaal zou gebruiken. Op het uur waarop dezegewoon was te gaan dineeren, meldde hij zich bij hem aan met de boodschap, dat hij hem dadelijk wenschte te spreken. 'Ik had,' zoo zegde hij, 'u een voorstel te doen, dat geen uitstel lijdt en waarbij eene som van 20,000 franken te verdienen is; ik zie echter dat de soep reeds op tafel staat, en zal mij dus maar naar uw collega hier in de buurt begeven.' De bankier noodigde hem oogenblikkelijk ten eten. Toen de maaltijd was afgeloopen vroeg hij hem naar het voorstel, dat aan tafel onaangeroerd was gebleven. 'Ik heb vernomen,' zoo sprak de gast, 'dat gij uwe dochter wilt uithuwelijken met een bruidschat van *fr*. 200,000, nu wenschte ik u voor te stellen haar te nemen tegen *fr*. 180,000, wat u eene winst geeft van *fr*. 20,000. De

snaak kreeg wel niet de dochter ten huwelijk, maar streek toch het bedrag der weddenschap op.

Rebus N°. 10.

Aan deze rebus is verbonden:

Herdersdichten, van Mr J.F.A. Leesberg, Nieuwe vermeerderde en verbeterde uitgave, een deel in linnenband.

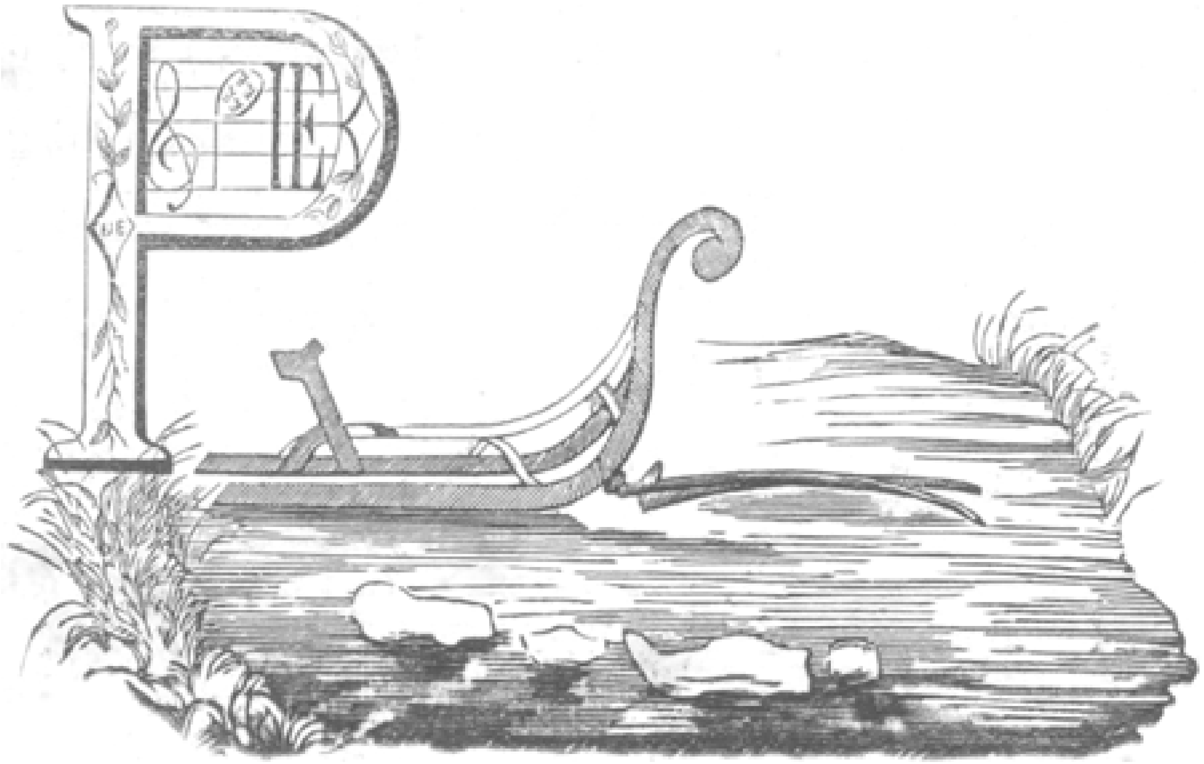

Oplossing van Rebus no. 8.

Nommr 8 i's door Ik 1 te vin D n

Nommer 8 is door elkeen te vinden

[Nummer 41]

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.

In het eerste der oorlogs-tafereelen van dit nommer is een groep menschen voorgesteld, die bij den slager op hun rantsoen vleesch staan te wachten, terwijl de andere een paar burgers te zien geeft, die zich aan de eischen der hun ongewone militaire betrekking zoo goedschiks mogelijk trachten te onderwerpen. Beiden vergunnen ons een blik te werpen in den toestand der fransche hoofdstad gedurende hare langdurige belegering en hardnekkige verdediging.

En inderdaad, hoe hartverscheurend en pijnlijk die toestand ook dikwerf ware, meermalen nogtans deden zich tevens tooneelen voor, waarbij het zonderlinge den ernst van het oogenblik moest doen vergeten.

UIT HET BELEG VAN PARIJS. BIJ DEN SLAGER

Zoo werden te midden van het beleg eens bij een slager op de Place de la Bourse drie hespen uitgestald. Hoe de man er aan kwam, was een raadsel. Doch aanstonds verdrong zich de watertandende menigte voor zijne woning, als ware er het overheerlijkste schouwspel te zien. Sinds weken was Parijs van iets dergelijks niet getuige geweest; den

ganschen dag door was de weg tot zijn huis door nieuwsgierigen gestremd, toch lagen nog den volgenden dag de verleidelijke stukken onaangeroerd, want niemand, hoe begeerig ook, had naar den prijs durven vragen.

Bij de banketbakkers zag men, wegens gebrek aan boter, de geheimzinnigste gebakken tentoongesteld, welker inhoud slechts gewaardeerd kon worden door magen, die, gelijk een engelsch correspondent zegt, ‘met de eigenschappen van den struisvogel bedeeld waren.’ Ratten zelfs waren aan de orde van den dag, en niet slechts door het armere gedeelte der bevolking, maar hoofdzakelijk wel door de hoogere klasse werd het rattenvleesch, als een haute nouveauté, gebruikt. Een der voornaamste restaurateurs had zelfs met weergalooze vindingrijkheid een middel uitgedacht om er door specerijen en champignons eene keurige lekkernij van te bereiden. Ook in de lyceums en collegie's oefende de belegering een zonderlingen invloed uit. Tusschen twee soldaten gaven er de professoren hunne lessen voor eenige weinige studenten in het kostuum van nationale garden gekleed. De eet- en slaapzalen waren veranderd in inrichtingen der ambulancen en de leerlingen oefenden zich op de speelplaatsen in het hanteeren van geweer en sabel.

Al deze tooneelen van ontbering en beperking der weelde en vrijheid worden nog des te merkwaardiger, wanneer men bedenkt hoe de Parijzenaar aan een leven van genoegens en overdadige zinnelijkheid veelal gewoon is. ‘Men moet deze ontberingen wel in haren ganschen omvang weten te waardeeren en daaruit de grootte der versterving afmeten,’ zegt een berichtgever. Voor de Parijzenaars is bijv het uur van het diner het heiligste van den ganschen dag. Tusschen zes en acht uur des avonds rolt in vredestijd bijna geen rijtuig over de Boulevards; alleen de omnibussen zetten hunne bepaalde ritten voort. Zoodra de Parijzenaar zijn servet over den schoot legt of het aan den bovensten knoop van zijn vest vastmaakt, verdwijnt voor hem elke zorg; hij eet met ingetogenheid en met dezelfde aandacht, met welke de Muzelman zijn gebed verricht. Al zijne gedachten zijn op het menu gevestigd; al zijne gevoelens concentreeren zich in zijn maag, en opdat het een door het andere geen schade lijde, dineert hij eerst, wanneer hij al zijne bezigheden achter den rug heeft. En deze groote stonde, welke nog haar voorsmaak heeft, namelijk het zoogenaamde absynth-uurtje, 5 uur, waarin de avondbladen verschijnen, dat gewichtig uur werd voor den Parijzenaar vergald; reeds sedert maanden moest hij het missen ter wille van de eer des vaderlands, van den nationalen trots, om ten minste voor de hoofdstad dat spaarzame overblijfsel der fransche glorie te redden en te kunnen beweren: ‘in Parijs was geen verrader!’

Voorzeker 't was een treffend schouwspel duizenden lieden, die gewoon waren elkaâr slechts te verdringen bij de theaters en andere plaatsen van weelde en vermaak, thans opeengehoopt te zien voor de woning van een slager of broodbakker, om daar in rust en gelatenheid de karige mondbehoeften te ontvangen. 't Was ook een bemoedigende aanblik eenige burgers, gelijk het drietal onzer gravure, in sneeuw en koude dag en nacht op post te zien staan en met de vroolijkheid op 't gelaat de harde beproevingen te zien verduren, welke de vaderlandsliefde hun oplegde.

Waarlijk, de fransche hoofdstad heeft zich door haren heldenmoed gedurende de belegering een overgetelijken roem verworven. Jammer dat zij door een wreeden burgeroorlog hare eer later zoozeer heeft bezoedeld!

Het melkvrouwtjen en de melkpot.[1)]

Pietjen meende zij kon 't wagen
De aarden pot, met melk gelaân,
Op haar hoofd naar stad te dragen.
Een licht jakjen had zij aan,
Korte rokjens,
Lage schoentjens, dunne sokjens,
Om te gauwer voort te gaan,
En ze dacht zoo onder 't loopen:
'Kijk, die melk geeft zóóveel winst;
Daarvoor zal ik eiers koopen,
Honderd eiers op zijn minst:
Dat 's drie broedsels, wil ik hopen!
't Zal naar wensch gaan met wat vlijt.
'k Heb,' zoo sprak ze, 'in korten tijd
Kiekentjens; die kunnen spelen
Op mijn bleekveld. En wel fijn
Moet het sluwe Reintjen zijn,
Als hij er zóóveel zou stelen,
Dat ik niet van 't overschot
Mij een biggetje' aan kan schaffen.
'k Timmer zelf een aardig kot,
't Mesten kost mij een paar maffen.
't Was al mollig toen ik 't kreeg:
Zoo 't naar *rato* aan mag vetten,
Ei, wat zou mij dan beletten,
(Want het varken weegt ter deeg!)
Om een koe op stal te zetten,
Met een kalfjen - allebeî
's Zomers dansend in de weî!...
Pietjen ook met beide beenen
Danst van vreugd... Daar valt de pot!
Ze is kapot!
Al de melk gudst om haar henen:
Kalf en koe,
Bigge, en kiekens - zijn verdwenen!
Och, wat kijkt ze droef te moê,
De eignares van zooveel schatten,
Nu ze aldus ze weg ziet spatten!
Och, wat sloop dat vrouwtjen traag
Nu naar manlief om vergeving,
Wis niet zonder vrees en beving
Voor een afgestampt pak slaag!
Ras zou heel de buurt het weten,
En haar voortaan M e l k p o t heeten.

Allen, allen bouwen wij
Luchtkasteelen zoo als zij.
Don Quixotte en Alexander,
De armste melkvrouw, de een als de ander,
Dwazen, wijzen, al te maal,
Scheppen zich een ideaal.

1) Deze gravure en die van bladz. 316 in het vorige nommer werden ons door den Uitgever van *De Fabelen van La Fontaine, nagevolgd door J.J.L. Ten kate* welwillend afgestaan. De uitgave zelf, geïllustreerd met vignetten en platen door Gustave Doré, behoeft geene aanbeveling of, liever gezegd, zij is boven alle aanbeveling verheven, zoo groot is hare kunstwaarde. Jammer nogtans dat eenige gravuren haar onvoorwaardelijk binnentreden in den huiselijken kring tegenstaan.

Wakend droomen, welk een weelde!
Och en och,
Wat een mensch zich niet verbeeldde
In begoochlend zelfbedrog!
Lauwerkransen, lustlandouwen,
Goud en zilver, wat een bom!
Alle mannen, alle vrouwen,
Groeten we als ons eigendom.
In mijn ééntjen ben 'k vermetel:
Ik maak twist
Met den stoutsten *renommist,*
'k Bons den Sultan van zijn zetel,
'k Stijg ten troon,
'k Draag een kroon, en nog een kroon,
't Regent kroonen op mij neder....
Maar o wee, wie wekt mij daar?
'k Vind op eens mij-zelven weder -
De oude Jan de Rijmelaar!

De abbé de l'Epée.
Slot.

Waarlijk, 't was schoon om te zien, hoe al die jeugdige oogen zich op hem vestigden, als op de bron des lichts; hoe al die kleine handen werden opgeheven, om de teekenen na te maken, welke werden voorgedaan of om op de vragen te antwoorden, welke gesteld werden; al die levendige en van geest tintelende blikken, waarin men kon lezen, dat zij 't begrepen hadden, vóór de verklaring geheel was gegeven! Van heinde en ver kwam men het onderricht bijwonen; met grooten ophef werd er over gesproken. De waardige priester, die reeds in zijne leerlingen de eenige belooning vond, welke zijn hart wenschte, ontving ook nog andere van de hoogstgeplaatste personen. Lodewijk XVI schonk hem een jaargeld, vreemde vorsten boden hem rijke abdijen of goud aan, hetwelk hij weigerde; als bewijs hunner achting verlangde hij slechts doofstommen, welke hij kon opvoeden en opleiden, om aan hunne broeders wederkeerig de vruchten zijner methode mede te deelen. De academiën gaven de hoogste goedkeuring aan deze nieuw uitgevonden taal, niet als gebarentaal, welke zoo oud is als de wereld, maar om de teekens,

waaruit zij was samengesteld. Geheel Europa, en dit verheugde vooral den goeden priester, geheel Europa bemoeide zich met de zaak en nam de opleiding der doofstommen ter harte.

Niet alleen wijdde de abbé de l' Epée de Dinsdagen en Vrijdagen aan zijne kinderen, zooals hij ze noemde; hij had nog bij het tolhek des Martyrs, in de buurt van den geleerden de Malesherbes, een huisje gehuurd, waar ze op feestdagen heengingen om zich te vermaken; en waar de eerbiedwaardige de Malesherbes meer dan eens met de grootste belangstelling de juiste opmerkingen waarnam, die zij hun leermeester maakten. Soms bleef de abbé daar slapen en hield dan eenigen zijner doofstommen bij zich.

Op een zekeren nacht, toen hij in een diepen slaap lag, drongen twee booswichten zijne woning binnen, en daar zij niet zeer groot was, kwamen ze spoedig in 't slaapvertrek van de doofstommen, welke dien avond bij hem waren gebleven. Zij gaan alles doorzoeken en doorsnuffelen; reeds hadden zij de kleeren der armoedige slapers bij elkaâr gebonden tot een pak, toen een dezer door het zwakke licht hunner dievenlantaarn wakker werd.

Spoedig raden, wat die beide mannen daar deden, was gemakkelijk, maar stilletjes wegsluipen, om den abbé te gaan waarschuwen, was moeilijker. Het kind aarzelde, toen eensklaps de gedachte bij hem opkwam, dat die mannen 't misschien op het leven van den goeden abbé hadden gemunt en hij aarzelde niet langer.

Hij staat stil van zijn bed op, houdt den adem in, en terwijl hij kruipend de buitendeur bereikt, welke de booswichten hadden opengelaten, houdt hij zijne oogen onafgewend op hen gericht. Nu vraagt hij zich zelf af, of bij het naar buiten gaan eenig gerucht hem niet zou verraden; maar hij merkt, dat de bandieten zich naar eene andere deur begeven, die naar de kamer van den abbé voert en, zijn leven er aan wagende, spoedt hij zich naar buiten, komt op een binnenplaats beneden bij 't venster van den abbé, klimt er tegen op, breekt eene ruit, dringt tot hem door, zoekt zijne hand en schudt die, totdat hij bemerkt, dat zijn meester goed wakker is.

De abbé, zoo plotseling ontwaakt, denkt nog over de oorzaak hiervan na, toen men op nieuw zijne hand aangreep en vlugge vingers hem het woord *dief* deden voelen, want voelen is hier 't rechte woord. Hierdoor bracht zijn kleine redder hem op een nieuw denkbeeld, n.l. dat de duisternis geen hinderpaal voor de doofstommen behoefde te zijn, om elkaâr hunne gedachten mede te deelen.

Intusschen had het kind, onrustig, hem de teekens herhaald, en de abbé, na zich licht te hebben verschaft, opende zelf de deur voor de boosdoeners, die, toen zij dengene voor zich zagen, dien zij in den eersten slaap hadden vermoed, rechtsomkeert maakten en hun heil in de vlucht zochten. De abbé was veel minder ontsteld over het gevaar, waaraan hij waarschijnlijk was blootgesteld geweest, dan getroffen over de ontdekking, waarvan dit gevaar de oorzaak was. Ook stortte zijne ziel zich den volgenden dag onder de H. Mis, welke hij elken dag in de kerk van St. Rochus las, in dankzeggingen voor deze weldaad uit.

't Was juist in deze Mis dat een der geloovigen, die ze bijwoonde en zag, dat de misdienaar niet aanwezig was, de plaats van dezen innam. En toen deze christen, die een indrukwekkend voorkomen had, den abbé naar de sacristie had teruggeleid, spoedde hij zich weer weg, hem een prachtige gouden snuifdoos met een portret achterlatende.

Deze koorknaap was de keizer van Oostenrijk, Jozef II, en 't portret was het zijne.

Dit was ook niet het eerste geschenk van dien aard, dat men den abbé de l' Epée deed aannemen door 't zóó te schikken, dat weigeren hem onmogelijk was. Maar al bewaarde hij de portretten uit achting en eerbied, waar bleef het goud, en waarheen gingen de edelgesteenten, waarmeê de madaillons omzet waren? 't Goud en de diamanten veranderden in kleedingstukken voor zijne geliefde kweekelingen en in hout, om hun leervertrek te verwarmen, waar zij al meer en meer in grooten getale bijeenkwamen; en dan, bij een flink vuur, dat in den haard brandde en overal zijne zachte warmte verspreidde, dan smeekte de uitmuntende priester de zegeningen des hemels af over hen, die hem in staat stelden zijn kinderen deze weldaad te bewijzen.

Eens echter op een wintermorgen knetterden de vroolijke vlammen niet als gewoonlijk aan den haard. Juist toen de leerling, aan wien het was opgedragen voor het vuur te zorgen, de vlam in 't hout wilde jagen, werd hij daarvan teruggehouden door een ander, die met tranen in de oogen kwam aangeloopen, en wiens onstuimige gebaren zijn makkers spoedig de reden hadden doen begrijpen van deze handelwijze, die eerst voor 't minst vreemd scheen. Hun meester, hun aangebeden vader, verhaalde dit kind hun met zijne handen en oogen, had den geheelen winter zonder vuur in zijne kamer geslapen, opdat hun voorraad hout niet te spoedig zou afnemen! Er is geen asch in zijn haard; nooit spelen daar de vroolijke vlammen; de noordenwind, die er te vergeefs eenig voedsel in het vuur zoekt, stijgt weer gierend naar boven, na eerst met zijn bevrozen adem tot zelfs de beddelakens te hebben verstijfd!

‘Geen vuur aan! geen vuur meer!’ spraken van alle kanten de zich kruisende en stootende handen. En toen de abt binnenkwam en hun op eene zachte manier verweet, dat het vuur nog niet aan was, maakte men hem het genomen besluit, om het vertrek niet meer te verwarmen vóór hij ook in zijne kamer stookte, zoo treffend en vastberaden bekend dat de goede man op zijne beurt weende en gevoelde, dat de liefde dezer ongelukkigen hem honderdvoudig beloonde voor 't geen hij voor hen deed.

Opdat het vuur in den haard der kinderen zou branden, moest hij plechtig belooven, dat hij er zich niet meer van berooven zou.

De abbé de l' Epée ging aldus voort zijne roeping tot liefdadigheid te vervullen: voor de maatschappij won hij verstandige ledematen, voor den godsdienst, zielen; want 't spreekt van zelf, dat onze heilige godsdienst een der grondslagen van zijn onderwijs was. Echter was hij nog niet voldaan. Terwijl hij zijne kweekelingen zoover had gebracht, dat zij verschillende bedieningen verrichten en alle ambachten uitoefenen konden, had hij hun ook met de leerstellingen en geheimen van onzen godsdienst bekend gemaakt, en sommigen met een alleruitmuntendsten uitslag: evenwel had geen hunner nog aan de heilige geheimen deelgenomen. De zielen dier kinderen waren allen bereid het Hemelsche Manna te ontvangen; waarom ze nog langer van dien Goddelijken Disch teruggehouden? Hij hoorde hun de biecht af en de dag voor hunne eerste H. Communie werd bepaald.

O, die dag was een der schoonsten uit het leven van dien verstandigen en vromen leermeester! Lize en Marie, die hij voortdurend had bezocht, en die ook, zoo dikwijls zij konden, zijne lessen kwamen bij wonen, schitterden boven allen uit door het vurig geloof, waarvan hare oogen straalden. En nadat het eene gebed na 't andere uitgestort was, en de abbé in eene toespraak tot zijne kleine kudde door de gebarentaal op het gewichtige oogenblik, dat nu aangebroken was, had gewezen, naderden allen met groot verlangen eerbiedig tot de H. Tafel.

Korten tijd na deze gedenkwaardige gebeurtenis deed zich eene moeilijkheid op, waaraan hij dikwijls gedacht had: een jonge Duitscher, die geen woord Fransch

kende, werd aan zijne zorgen toevertrouwd. Om met dit kind van gedachten te wisselen, moest hij diens taal kennen. De onvermoeibare man, reeds met bezigheden overladen, legde zich met ijver op de beoefening der hoogduitsche taal toe en vervolgens op die van vele andere, waarin hij het weldra zoover bracht, dat hij niet meer verlegen behoefde te zijn, en welke hij ook onderwees aan zulke leerlingen, die hij geschikt oordeelde, hem voor het tegenwoordige bij te staan en in de toekomst meer of min te kunnen vervangen. Hij, wien deze eer te beurt zou vallen, de abbé Sicard, was hem nog onbekend.

Meent men soms het recht te hebben den korten duur van 't menschelijke leven te betreuren, dan zeker is 't als er sprake is van menschen als de abbé de l'Epée. Hoe laat zij ook tot God mogen terugkeeren, zij verlaten ons nog altijd te vroeg; men zou ze hier eeuwig willen bezitten. Na zevenentwintig jaren in voortdurende werkzaamheid te hebben doorgebracht, werd de eerwaardige abbé den 23 December 1789, in zijne kleine woning in de Molenstraat, n°. 14, onverwachts door de ziekte aangetast, die hem in weinige uren aan diegenen zou ontrukken, die hem zoo rechtmatig de grootste liefde toedroegen. Nauwelijks hadden enkelen hunner den tijd voor zijne sponde neder te knielen, om zijn laatsten zegen te ontvangen.

Zij, die dezen troost genoten, stonden daar, aan hunne tranen den vrijen loop gevende, en de snelle vorderingen der ziekte met angstige blikken volgende, toen Lize en Marie, nu niet jong meer, kwamen toesnellen en zich voor het sterfbed van hun weldoener nederwierpen. Te vergeefs poogden zij zich in te houden; zij barstten in een hevig gesnik uit. Toen opende de goede priester nog eens zijne reeds gesloten oogen, sloeg ze op naar den Hemel, om haar te doen verstaan, dat zij elkander daar boven zouden wedervinden, en blies den laatsten adem uit.

Zijn stoffelijk overblijfsel werd bijgezet in die kleine kapel van St. Rochus, waar de keizer van Oostenrijk hem de Mis had gediend. Ook werd te zijner gedachtenis zijn borstbeeld daar geplaatst.

Maar om eene nagedachtenis te vereeuwigen is er iets beters dan het marmer en de beitel van bekwame beeldhouwers, iets beters dan het doek en de penseelen: 't zijn de goede daden, welke ons overleven. Voor den abbé de l' Epée is het niet alleen het groote doofstommen-instituut, thans in de St. Jacobstraat te Parijs gevestigd in het oude en uitgestrekte klooster van St. Magloire, maar 't zijn alle instellingen van dezen aard, over de geheele wereld verspreid; 't zijn vooral de duizenden harten, welke op het hooren van zijn naam, van dankbare aandoening kloppen!

Voor twee uur koning.

Het was op een Novemberavond van het jaar 1732, dat twee ruiters in den omtrek van St. Malo, in Frankrijk, blijkbaar vreesachtig doch met spoed, hun weg vervolgden.

De wind blies met hevigheid en de maan, die nu en dan het wolkenfloers verscheurde, bescheen hunne angstige gelaatstrekken.

Reeds kon men in de verte de torens der stad onderscheiden. Dit gezicht, benevens de hoop dat zij in die stad meerdere veiligheid zouden vinden, en wellicht ook de gedachte

UIT HET BELEG VAN PARIJS. - HET WACHTWOORD.

HET MELKVROUWTJEN EN DE MELKPOT.
Uit de fabels van La Fontaine, geïllustreerd door Gustave Doré

van na hun tocht een goed avondmaal en een warm vuur te vinden, deed hen in spoed verdubbelen.

'Waarlijk, mijnheer, 't is erg koud,' zeide de jongste der beide ruiters, 'en zonder mijne gehechtheid aan uwe ma........'

'Zwijg, ridder, zal het dan altijd uwe onbedachtzaamheid zijn, die ons in gevaar moet brengen? We zijn door spionnen omringd; misschien zit er wel een verborgen achter elk der struiken die den weg omzoomen; slechts één woord is er noodig om onze onderneming te doen mislukken, en dan zijn we verloren!'

'Zeker, mijnheer; vergeef me, doch de eerbied, die........'

'Wat eerbied, er is mij meer gelegen aan mijn hoofd, dan aan al den eerbied van de geheele wereld. Ik wil leven, al zoû het slechts zijn om mijne nieuwsgierigheid te bevredigen. Ik *wil* weten hoe de roman zal eindigen, dien men eens mijne *Geschiedenis* zal noemen.'

'Die kan niet anders dan goed eindigen. Wie toch zou?'

'Chut, ik hoor voetstappen links, en ziedaar een hoofd dat boven gindsche haag uitsteekt. Let op en dat men ons niet verrasse.'

't Was een man die naderde en die even als de beide ruiters weinig lust scheen te hebben om zich te vertoonen en herkend te worden.

Hij sloop in gebukte houding langs de haag voort maar bleef telkens staan; eindelijk ontsnapte hem een lichte vreugdekreet en met vasten tred ging hij op de beide reizigers aan.

'Goddank!' riep hij, 'zijt ge daar; gelukkig ik kom in tijds. - Het is volstrekt noodig dat ge van richting verandert; ge zijt reeds te Cherbourg gesignaleerd; twee schepen, een engelsch en een russisch, zijn de haven binnen geloopen. Denk er niet aan om daar te verschijnen.'

'Maar wat te doen?'

'Mij volgen, als het Uwe Ma........ als het u goed is. Ge zult er niets bij verliezen en toch in veiligheid zijn.'

'Goed,' vervolgde de vreemdeling, 'maar ik had eigenlijk veel meer lust om maar weêr mijne oude bezigheden te hervatten.'

'Maar, mijnheer! En wij dan? Wij die er alles bij te verliezen hebben en er niets anders bij kunnen winnen dan kerker en boeien!'

'Hoe dat? Ge twijfelt aan mijne dankbaarheid, mijnheer?'

'Passato il pericolo, gabbato il santo(1)'; zoo zegt het italiaansche spreekwoord,' bromde de ridder.

'Somtijds maar niet altijd', antwoordde de vreemdeling. - 'Waar gaan we nu heen?'

'Ginds loopt een pad, als het ware tusschen de struiken verloren, dat gaan wij volgen; doch eerst een kleine voorzorgsmaatregel!' en de daad bij het woord voegende haalde hij wat linnen uit zijn zak, bond dit met touw om de hoeven der beide paarden om hunne voetstappen minder hoorbaar te maken en geleidde toen de dieren naar het bewuste pad.

'Nu geen woord meer' vervolgde hij; 'we gaan nu dicht langs de bewoonde huizen; wanneer wij voorzichtig zijn zullen de boeren ons voor spoken houden en wij slechts door de kruisen gevolgd worden, die zij zullen maken wanneer zij ons zien. Binnen een half uur moeten wij niets meer te vreezen hebben, dus geduld tot dien tijd.'

(1) *Als het gevaar geweken is, vergeet men den heilige,* dien men heeft aangeroepen.

De rit was een weinig langer, dan men dacht, ten gevolge van eenige ontmoetingen, die hen echter zonder reden verontrustten. Niemand sloeg eenige acht op hen, behalve eene oude vrouw, die van de stad terugkwam en in allerijl een kruisteeken maakte; het goede besje twijfelde er niet aan of het waren toovenaars, die op hunne betooverde paarden, in alle stilte en zonder eenig gedruisch te maken, voortreden.

Het doel van hunne reis was een niet zeer groot landhuis, niet ver van de zee op een rots en zeer afgelegen gebouwd. In een oogslag overzag de voornaamste der drie personen dit alles; 'wel gekozen,' dacht hij.

Een andere persoon wachtte hen aan den ingang van een tuin en verzocht hen af te stijgen. Zij lieten zich geen tweemaal uitnoodigen en begaven zich met haastigen tred op weg in de richting van een licht, dat hun door het geboomte heen tegenlachte. Zij waren hongerig en koud.

Aan den ingang van de woning kwamen de heer en de vrouw des huizes hun te gemoet, en bogen tot bijna aan den grond.

'Sire,' Spark de man; 'Uwe Majesteit zij welkom in mijne nederige Woning!'

De koning antwoordde met een paar woorden van dankbaarheid en trad het huis binnen, waar in een net salon een goed vuur en een niet minder goed voorziene disch hem tegenlachten. -

'Mijnheer,' zeide de koning, 'gelief mij te zeggen wiens gastvrijheid ik het geluk heb te genieten; mijn reisplan werd door toevallige omstandigheden veranderd, zoodat ik thans in dit opzicht geheel onkundig ben'

'Sire, Uwe Majesteit is bij een uwer meest getrouwe onderdanen, bij den graaf Braniski, die bereid is om Uwe Majesteit zijne hulp en hulde aan te bieden.' -

Koning Stanislas zag den spreker wantrouwend aan; hij scheen met den blik tot in het diepste zijner ziel te willen lezen.

'Ik heb uwen vader gekend,' sprak hij eindelijk, 'die mij in Bessarabië gevolgd was.'

'Ja, Sire.' -

'En gij zijt met gravin Radziwil gehuwd?'

'Ja, Sire.' -

''t Is wel,' vervolgde hij, als sprak hij tot zich zelven.

Hoewel reeds de vijftig gepasseerd scheen Stanislas nogtans eerst veertig jaren geleefd te hebben. Niet dat altijd zijn levenspad met rozen bezaaid was geweest, neen, verre van daar. Weinig vorsten hebben met zooveel tegenspoed te kampen gehad als hij. Bij het uitbreken van den oorlog tusschen koning August II van Polen en Karel XII van Zweden was hij opperschenker aan het poolsche hof. Hij koos de partij van den laatste en werd door hem op den troon van Polen geplaatst. Zijne regeering duurde niet lang; reeds na den slag van Pultawa (1709), door Karel XII tegen Czaar Peter den Groote van Rusland verloren, moest hij vluchten. In Turkije gevangen genomen en eerst na vijf jaren weder op vrije voeten gesteld, zag hij zich door het fransche hof het stadje Weissemburg in den Elzas tot woonplaats aangewezen. Zijne dochter huwde in 1725 met den franschen koning Lodewijk XV.

Toen Augustus II van Polen stierf, werd Stanislas wederom tot koning uitgeroepen door den invloed van zijn schoonzoon; doch Rusland en een gedeelte van Duitschland, die de keuze van Augustus III van Saksen voorstonden, verzetten zich tegen die verkiezing, en stelden alles in het werk om hem te beletten Frankrijks grondgebied te verlaten. Toen raadde koning Lodewijk hem aan om list te gebruiken, daar hij

liever niet voor een familiezaak geheel Europa tegen zich in het harnas joeg, te meer wijl hij reeds met Oostenrijk in een krijg gewikkeld was.

Toen het dus eenmaal was vastgesteld dat Stanislas in het geheim Frankrijk zou verlaten, moest er ook voor gezorgd worden, dat Frankrijk in die zaak, niet rechtstreeks ten minste, kon betrokken worden.

De fransche politie speelde een dubbele rol; van den eenen kant moest zij onderhands de vlucht des konings begunstigen en van den anderen stelde zij de agenten van Augustus III van Saksen, Stanislas' mededinger naar den troon, schijnbaar oprecht in kennis van iederen stap door Stanislas gedaan. Zelfs gaf zij aan die agenten volle vrijheid om de dorpen aan de zeekust te bewaken en om, zoo de pretendent daar mocht verschijnen, hem gevangen te nemen en aan de fransche autoriteiten uit te leveren.

Zoo had de held van ons verhaal, blijkbaar steeds in vrees en angst, den afstand tusschen Weissemburg en St. Malo afgelegd. Overal was hem de politie op het spoor, en geregeld deed zij verslag aan de saksische agenten, om den mededinger huns konings, op wien geen onderdaan des franschen konings de hand durfde leggen wegens zijne nauwe betrekking tot dien vorst, gevangen te nemen zoodra hij onder hun bereik zou komen. Een aanhanger van Stanislas, graaf Braniski, had in de nabijheid dier stad een buitenverblijf gehuurd en het was derwaarts dat de geheimzinnige persoon, dien wij bij den aanvang van dit verhaal zich bij de twee ruiters hebben zien vervoegen, den koning gevoerd had. Van dáár kon eene sloep den vorst naar een hollandsche brik, die op eenigen afstand voor anker lag, overbrengen.

Maar laat ons na deze kleine uitweiding den draad van ons verhaal weder opnemen.

'Sire,' sprak de ridder 'Uwe Majesteit is zeer zeker uitermate vermoeid, doch ik geloof dat het niettemin noodig is dat wij ons reeds dezen nacht inschepen. Wanneer men ons dan nog te St. Malo zal zoeken zijn wij reeds ver in zee.'

'Ik ben u dankbaar,' antwoordde de vorst, 'voor uwe goede zorg en ijver, maar, helaas! uw raad is onuitvoerbaar; ik moet hier eerst een koerier van den franschen koning afwachten, die mij belangrijke tijdingen en het noodige geld zal aanbrengen; zonder deze is het mij onmogelijk mij in te schepen.'

'Maar, Sire,' zeide de gravin, 'Uwe Majesteit is hier bij een uwer getrouwste onderdanen; alles wat wij bezitten is ter uwer beschikking en wij hebben hier belangrijke sommen onder ons bereik'

'Wel verplicht voor uw aanbod, mevrouw; ik twijfel niet aan uwe trouw en offervaardigheid en ben er u zeer dankbaar voor; maar ik kan en mag ze niet aannemen. Zaken van het grootste belang nopen mij mijn vertrek uit te stellen. Laat ons nu gaan soupeeren en de ernstige zaken tot morgen uitstellen.' -

Juist wilde de eerste spreker het nog wagen een woord tegen het besluit des konings in te brengen, toen deze vervolgde:

'Maar wat zie ik? Slechts één couvert! Behandel mij niet als vorst, mevrouw, ik ben er bijna niet zeker van dat ik het ooit ben geweest, en geheel niet zonder vrees of ik het nog wel ooit zal worden; zie in mij slechts den poolschen edelman, dien ge zeer zoudt grieven met eene étiquette te willen doordrijven, welke hij minacht.'

Men gaf toe en plaatste zich aan tafel. Het souper was niet vroolijk, ondanks de pogingen van Stanislas om het door vroolijken scherts te verlevendigen. De gasten waren blijkbaar ongerust; want eene groote verantwoordelijkheid rustte op hen.

Eensklaps vernam men een verward geluid van stemmen die om hulp schenen te roepen tegen een overmachtigen aanval; graaf Braniski stond op en greep naar zijne pistolen; vervolgens ijlde hij naar de deur, die op hetzelfde oogenblik geopend werd en aan verscheiden mannen den doortocht vrijliet.

De graaf en de ridder de Sezannes, want hij was het die den koning vergezelde, plaatsten zich tusschen den vorst en de indringers. - Deze waren tien in getal en gekleed als landlieden en schippers uit Bretagne; men kon echter aan hun krijgshaftig gelaat maar al te goed zien dat men met soldaten te doen had. Dit vermoeden werd nog bevestigd door de verborgen wapens welke onder hunne kleêren hier en daar zichtbaar waren; zij droegen allen een zwaren baard en hunne oogen fonkelden onder den breeden rand van hunnen hoed.

‘Wie zijt gij en wat wilt ge, die hier mijne woning binnendringt?’ vroeg de graaf.

‘Wie we zijn, dat is onze zaak; doch wat we willen zult ge weldra zien,’ was het korte antwoord.

Hij die zoo sprak gaf daarna eenige bevelen aan zijne mannen. Toen de graaf zag dat zij zich gereed maakten om den koning in hechtenis te nemen, wilde hij hem verdedigen en riep zijne bedienden te hulp; maar geen hunner vertoonde zich.

‘Spaar u de moeite van ze te roepen,’ sprak de aanvoerder der bende, ‘ze liggen allen gekneveld in het voorhuis. Onze zaak was goed overlegd en is zonder bloedstorting ten uitvoer gebracht.’

De koning had intusschen zonder de minste vrees of wrevel aan den dag te leggen bij het vuur plaats genomen; hij zag met onverschilligheid naar de vreemde mannen, die toch zijne vijanden waren en gedroeg zich alsof de geheele zaak hem niet persoonlijk betrof.

De graaf en de ridder hadden zich voor hem geplaatst.

‘Maakt toch een weinig plaats, mijne heeren,’ zeide Stanislas, ‘het is mijn persoon, dien men moet spreken; laat mij de zaak eens met die heeren bepraten.’

De beide edellieden deden eenige stappen achterwaarts; de koning stond op. Zijne waardige houding boezemde elkeen ontzag in.

‘Gij zult mij wel rekenschap willen geven van dit onverwacht binnendringen in een huis, wiens gasten door de gunst van Z.M. Lodewijk XV beschermd worden; uwe vermomming boezemt mij geen schrik in; gij zijt hier in Frankrijk en ge hebt u naar de fransche wetten te gedragen!’

De aanvoerder der bende kwam een paar passen naderbij; hij maakte eene beleefde buiging, en zeide met een sterk germaansch accent:

‘Ge zijt, graaf Stanislas Leszczynski, excellentie?’

De koning aarzelde een oogenblik, doch antwoordde haastig:

‘De graaf Stanislas Leszczynski ben ik; doch men had de gewoonte mij koning van Polen te noemen.’

‘Ach, Sire,’ viel de graaf in, ‘wees voorzichtig!’

‘Ik heb mijne redenen,’ zeide de koning.

‘Excellentie,’ hernam de aanvoerder, ‘gij gaat mij volgen.’

‘Onbeschaamde,’ riep de graaf, ‘buig de knie voor Zijne Majesteit.’

‘Ieder buigt de knie voor zijnen koning,’ hernam de aanvoerder;

‘voor mij is er maar één koning, en die is August van Saksen.’

‘Welaan, ik begrijp u,’ sprak Stanislas; ‘men wil mij beletten om naar Polen te gaan en vindt het beter om mij maar reeds hier gevangen te nemen. Goed gespeeld,

mijnheer; maar gij kent slechts *uwe* kaarten; ik daarentegen zie beide spellen en het is waarschijnlijk, dat *ik* zal winnen.'

De bedaardheid van den vorst en zijn glimlachend gelaat deed den Duitscher woedend worden, doch hij hield zich uiterlijk bedaard.

'Ik geloof het niet, monseigneur,' zeide hij. -

'Ge hebt mijn naam gevraagd, niet waar? Welaan mag ik dan ook den uwen weten?'

'De baron Von Liberstein.' -

'Zeer goed; maar mijnheer de baron, ge zult mij toch niet hier laten; waarheên wilt ge mij brengen?'

'Naar Dresden, excellentie, waar men u wel zal weten te bewaren.' -

'En ge wilt dezen avond nog vertrekken?'

'Op dit oogenblik nog!'

'Het spijt mij, baron; maar ik geloof niet, dat het gaan zal.'

'Och, Excellentie, geloof dat wel; mijne maatregelen zijn veel te goed genomen.'

'Laat ons dan gaan! Maar zend eerst een paar lieden vooruit om te zien of de wegen wel veilig zijn.'

'En wie zoû ze onveilig maken?'

'Lieden, die ge misschien niet zult verwachten; maar beproef uw goed geluk.'

De toon der stem van Stanislas was zóó zeker en zóó bedaard, dat de Duitscher zelf begon te twijfelen.

'Zijt ge gereed, monseigneur,' vervolgde hij.

'Daar ge dan toch zoo vast besloten zijt, ja; mijne heeren, laat ons vertrekken. Wees niet ongerust, gravin, we komen spoedig terug.'

Hij nam zijne pistolen, stak die bij zich en na de gravin gegroet te hebben, zeide hij haar in het poolsch: 'binnen een half uur zijn wij terug.'

Braniski en de ridder begrepen niets van eene zoo spoedige onderwerping.

'Maar Sire; Uwe Majesteit geeft zich reeds gevangen, en wij kunnen U nog verdedigen!'

'Waartoe dat, mijne heeren; de baron is zeker van zijn zaak.'

Hij ging naar de deur en werd onmiddellijk omringd door de mannen van Von Lieberstein, die hem zelf bij de hand vasthield.

'Verschoon mij, excellentie, ik heb nog eene kleine formaliteit te vervullen.'

'En welke?'

'Wees zoo goed en geef mij uw degen!'

'Wat dat aangaat, mijnheer, ik weet niet of men in Saksen de koningen ontwapent, hier in Frankrijk echter niet, en we zijn nog in Frankrijk, mijnheer de baron.'

Op dit oogenblik trad een der mannen van Von Lieberstein in het salon en deelde hem mede dat er een koerier was aangehouden.

De baron gaf last om zijne kleederen te doorzoeken en de dépêchen binnen te brengen.

'Baron' vroeg eensklaps de koning, 'ik verzoek u om een gunst.'

'Welke, excellentie?'

'Deze koerier brengt tijdingen mede, die in cijferschrift geschreven en voor u onleesbaar zijn, laat mij ze lezen en ik geef u mijn woord van eer dat ik u den inhoud er van naar waarheid zal mededeelen.'

'Onmogelijk, excellentie!'

Het pakket werd binnengebracht en door Von Lieberstein geopend, het bevatte slechts twee bladzijden van een franschen roman. Hoe de baron de blaadjes ook in alle richtingen draaide, en ze zelfs tegen het licht hield, toch kon hij er niet wijs uit

worden. Ongeduldig wordend maakte hij eene beweging als wilde hij ze in het vuur werpen.

'Ach, ik bid u doe het niet,' riep de koning, 'ge zult alles weten: wat vreest ge? Ben ik niet uw gevangene?'

De baron was in groote verlegenheid; het was duidelijk dat de beide blaadjes eenig gewichtig nieuws bevatten, dat zeker van aanbelang was voor zijn vijand en misschien ook wel voor hem zelven; maar hij had den sleutel niet. Na een paar minuten kneep hij ze beiden in de vuist ineen en wierp ze in het vuur.

'Ge moogt het niet weten, excellentie! het nieuws is voor u en mij verloren........'

'Gelukkig nog niet,' riep de Sezannes, en vlugger dan de gedachte haalde hij het reeds brandend papier weder uit het vuur, waarna hij het aan Stanislas overhandigde. -

'Mijnheer,' sprak nu de koning met groote waardigheid tot den baron, 'ge zult me toch wel in zoo ver eerbiedigen dat gij mij niet wilt, aanraken om het mij te ontnemen.'

Zijne handen beefden van aandoening, hij haalde uit zijn zak een blikken plaatje met eenige gaten voorzien, legde dit op de bladen en las duidelijk de woorden:

'Laat ons God danken, ik ben gered!'

Een vreugdekreet ontsnapte de borst van den koning en eenige oogenblikken bleef hij met ten hemel gerichte oogen staan, als bad hij. Allen staarden hem verbaasd aan, zelfs zijne vijanden.

Toen trad hij op de gravin toe, die naast haar gemaal stond.

'Mevrouw,' sprak hij, 'thans is het tijd om én mijn titel én mijne vermomming af te leggen; ik mag u en mijnheer den graaf niet langer misleiden, want gij zult u beiden verheugen in het goede nieuws dat ik zoo even heb vernomen. De koning Stanislas Leszczynski is op dit uur reeds als overwinnaar Dantzig binnengerukt en zal weldra als koning gekroond worden in de hoofdkerk van Warschau!

'Koning Stanislas te Dantzig!... en gij?... Zijt gij dan koning Stanislas niet?'

'Ik ben slechts zijn nederige vertegenwoordiger. De komedie is goed afgespeeld, niet waar mijnheer Von Liberstein? Koning Lodewijk die niet anders kon handelen, heeft zijn toevlucht tot list moeten nemen; doch gij, mijnheeren de Duitschers, ge hebt u te gemakkelijk laten misleiden! Gelooft ge, dat hij zijn schoonvader in zijn eigen staten kon laten gevangen nemen?'

'En wij, ook wij zijn misleid geworden!' zeide de graaf,

'Zeg liever dat gij mijne helpers zijt geweest, heer graaf; thans is de weg open en wij kunnen ons bij onzen souverein gaan vervoegen.'

'En ik?' vroeg de Sezannes. -

'Voor u, ridder, zullen gewis eenige kleine degenstooten met de Saksers niet onwelkom zijn. Gij gaat ons vergezellen, niet waar?'

'Gij vergeet, mijne heeren, dat gij in onze macht zijt!' riep nu de baron, die langzamerhand van zijne woede en verbazing begon te bekomen 'en gij zult ons ten minste volgen!'

'Ik geloof het niet, mijnheer.' En op zijn horloge ziende vervolgde de pseudo-Stanislas; 'het is elf uur, het regiment der koninklijke marine te St. Malo in garnizoen, zal weldra dit huis bezetten, het zal slechts van ons afhangen u krijgsgevangen te maken; maar weest verzekerd ik zal u vrij laten vertrekken.'

En werkelijk spoedig werden de duitsche schildwachten door de marine-soldaten aangegrepen en de heeren door den kolonel bevrijd.

De baron en de zijnen werden, zonder dat er een haar van hun hoofd werd gekrenkt, weder naar hun schip gebracht.

Den volgenden dag vertrok de vermeende Stanislas naar Polen, waar hij zich bij het leger van den koning voegde.

Allerlei.

De kleine wilddieven.

De verboden vrucht is aantrekkelijk maar pijnlijk het naberouw over het bedreven kwaad. Spoedig gaan wij over tot iets wat ons aanlokt, maar hebben wij het verbod eenmaal overtreden, dan eerst gevoelen wij goed wat wij gedaan hebben; wij beginnen te vreezen voor de kwade gevolgen en het minste gerucht is genoeg om ons met schrik te vervullen.

Zoo ging het ook met de kleine wilddieven door den teekenaar in onze gravure voorgesteld. Het duifje te schieten, dat zich onder het bereik van het geweer bevond, was zoo aanlokkelijk; maar pas is het opgeraapt en in de schuur gebracht, of daar overvalt hen de vrees voor mogelijke ontdekking, nu zij van ter zijde eenig gerucht vernemen. Vol angst zien zij om als meenen zij reeds den jachtopzichter voor zich te hebben, hoewel het gerucht dat zij vreezen slechts wordt te weeg gebracht door de geit, welke zelf onbewust van het gepleegde misdrijf daarvoor de misdadigers straft met een ongegrondde vrees.

DE KLEINE WILDDIEVEN

De waarzegger in doodsgevaar.

Een waarzegger had den dood voorspeld van iemand, die aan het hof van een tyran zeer hoog stond aangeschreven. Toevallig kwam zijne voorspelling tot op den dag toe uit. Kort daarop werd hij aan het hof ontboden. De vorst, die last gegeven had hem op een gegeven teeken uit het venster te werpen, vroeg hem: ‘Ge kunt zoo goed de toekomst van anderen voorspellen, maar weet ge nu ook, wanneer ge zelf sterven zult?’ De waarzegger begreep hieruit het hachelijke zijner positie en antwoordde: ‘Sire, door mijne kunst ben ik tot de bevinding gekomen, dat mijn dood drie dagen vóór den uwen zal plaats hebben.’ Dit trof den dwingeland zoodanig, dat hij hem ongedeerd liet vertrekken.

Een lastig proces.

Drie veehandelaars die zich naar eene jaarmarkt hadden begeven, gaven hun geld in bewaring aan eene waardin met uitdrukkelijken last het aan niemand hunner ter hand te stellen, zoolang zij het niet gezamenlijk zouden komen halen. Kort daarop vertoonde zich echter een hunner weder in de herberg en zegde tot de waardin. 'Mijne collega's zijn van hun besluit teruggekomen; geef mij spoedig het geld, want zij hebben geaccordeerd; dan kunnen wij nog aanstonds vertrekken.' De vrouw geeft hem het geld en hij verwijdert zich. Toen nu later de beide anderen kwamen, eischten zij dat de vrouw, om het niet nakomen van hare belofte, de schade van den diefstal lijden zou, en deden haar, bij weigering daarvan, een proces aan. De waardin verloor het proces. Doch in hooger beroep gekomen, verklaarde haar advocaat dat zijne kliënte van alle drie te zamen het geld in bewaring gekregen had en het dus ook niet kon of mocht afstaan, tenzij zij alle drie kwamen. Het geld, zegde hij, ligt gereed en de uitbetaling zal oogenblikkelijk plaats hebben, als zij zich maar met hun drieën vertoonen. Hierdoor nam de zaak eene andere wending en won de waardin het proces.

Middel om bekend te worden.

Zekere arts te Montpellier liet altijd, als hij in eene stad kwam, waar hij niet bekend was, door den omroeper aan het publiek bekend maken, dat hij zijn hond verloren had en den eerlijken vinder 25 louis d'or tot belooning zou geven. Daarbij moest de omroeper alle kenteekenen van den hond, alsmede alle titels en academische waardigheden van den arts vermelden en tevens waar hij zijn intrek had genomen. Zoo werd dan spoedig zijn naam door de gansche stad bekend, en kreeg hij in plaats van zijn hondje verscheiden patiënten.

Eene zonderlinge kuur.

Doctor Hill was door de koninklijke Academie van Wetenschappen te Londen beleedigd, daar deze geweigerd had hem als medelid op te nemen; hij zond aan den secretaris dier Academie, onder den verdichten naam van een geneesheer uit de provincie het verhaal eener genezing, welke hij kort te voren had gedaan. 'Een matroos,' zoo schreef hij, 'brak een been. Toevallig was ik ter plaatse tegenwoordig; ik voegde de deelen van het gebroken been zorgvuldig bij elkaâr en na het stevig met touw omwonden te hebben, begoot ik het goed met teerwater. In weinig tijds ondervond de matroos de werking van het geneesmiddel en kon zich spoedig zoo goed van zijn been bedienen als te voren.' Dit bericht werd in eene openbare vergadering der Academie voorgelezen, ernstig besproken en verwekte verschil van zienswijze. De eenen namen het aan als een bewijs van de voortreffelijkheid van het teerwater, anderen zegden dat het been niet werkelijk gebroken was geweest, of de genezing niet zoo spoedig zou gevolgd zijn; kortom men schreef en wreef er over en er kwamen zelfs brochuren over in het licht, toen de Academie op zekeren dag een tweeden brief ontving, welke aan den secretaris gericht was en dezen mededeelde: 'In mijn laatsten brief heb ik vergeten u te melden, dat het gebroken been van den matroos een houten been was.'

Aardige drukfout.

In een engelsch dagblad las men indertijd de volgende niet onaardige drukfout: De hertog van Cumberland heeft zich geplaatst aan het hoofd der *organisten*. Het moest zijn *orangisten*.

[Nummer 42]

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.

'De mariniers van Faidherbe' zegt een duitsch correspondent, 'hebben door de wonderen van dapperheid, welke zij verrichtten, terecht bij vriend en vijand een onsterfelijken roem ingeoogst; hun krijgstucht en heldenmoed waren voorbeeldig, en ofschoon 't hun niet vergund was op de woeste baren blijken hunner dapperheid te geven, toonden zij zich in menigen strijd als waardige zonen van 't woeste element.'

In de bovenstaande gravure zijn deze dappere zeesoldaten van Faidherbe in eene hinderlaag voorgesteld, volgens eene teekening van den belgischen geneesheer Lamotte, die bij de operatiën van 't Noorderleger voor het grootste deel steeds tegenwoordig was en den uitbundigsten lof aan deze zeetroepen toezwaait, die, gelijk uit bovenaangehaalde woorden blijkt, zelfs de bewondering der Duitschers voor hunnen heldenmoed wisten af te dwingen.

In het gevecht van Pont-de-Noyelles vooral ontwikkelden zij een heldhaftigheid en vastberaden geest van zelfopoffering die wellicht in de geschiedenis van den fransch-pruisischen oorlog onovertroffen moeten genoemd worden.

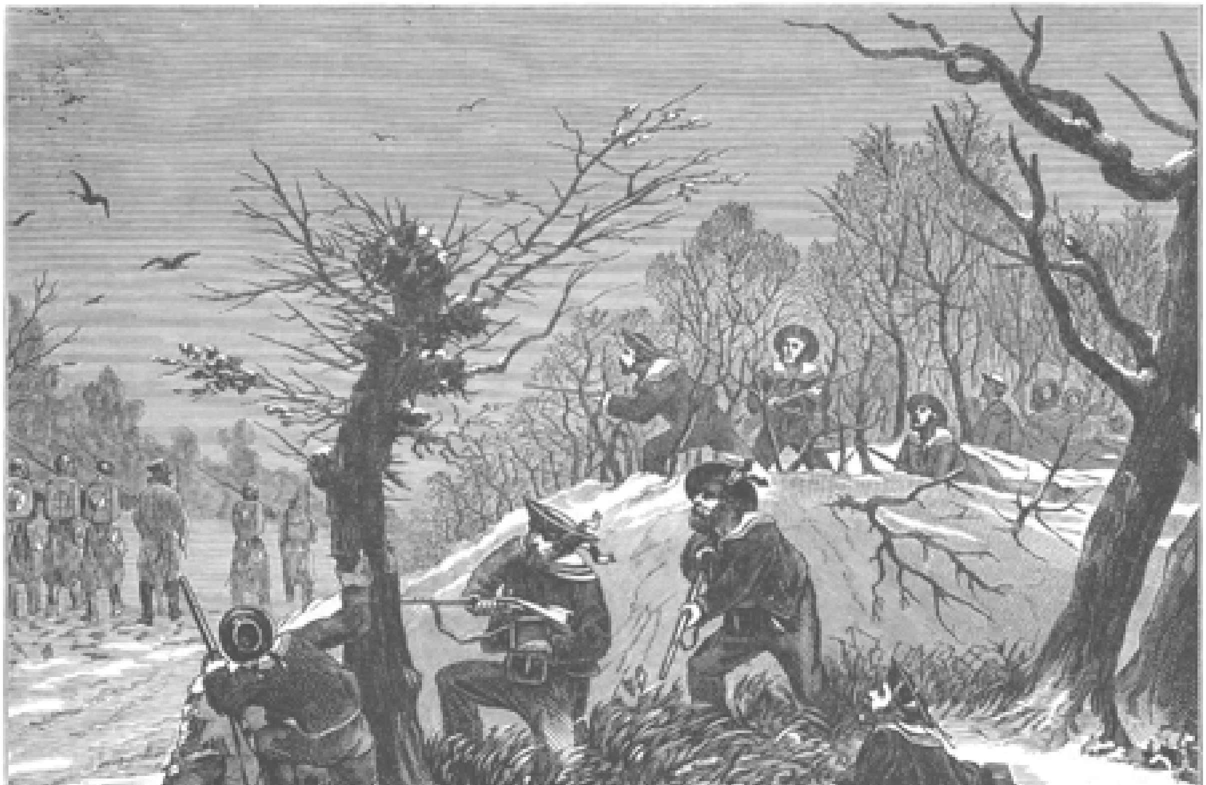

DE MARINIERS VAN FAIDHERBE IN HINDERLAAG

Na verschillende dagen achtereen in kleinere gevechten de duitsche overmacht, onder den generaal von Manteuffel, weêrstand geboden te

hebben, legerde de fransche generaal Faidherbe zich met zijne zeesoldaten op eene reeks van hellingen, welke zich tusschen Daours links en Cantoy rechts uitstrekten en in welks midden Pont-de-Novelles lag. In den morgen van den 23 December ving de verwoede strijd aan. Niettegenstaande de Pruisen in groote overmacht waren, werd hun linkervleugel door de mariniers omsingeld en overrompeld, waarbij een allerhevigst en moorddadig bajonetgevecht plaats had. Op andere punten der strijdlinie belaagden de mariniers hunne vijanden, gelijk op onze gravure is voorgesteld, door te midden van den sneeuw en bij een koude van elf graden, op den grond of achter boomstammen te kruipen en aldus hunne jacht op de Pruisen te maken, gelijk zij zulks de Indianen op tijgers en andere wilde dieren zagen doen. In het heete van den strijd echter schenen de zeesoldaten het beneden zich te beschouwen, om van hunne geweren gebruik te maken; ze hingen deze aan den riem over den schouder en te midden van het levendigste vuur stormden zij, slechts met hunne enterbijlen gewapend, op den vijand in. Men verhaalt, dat een fregatkapitein bij zulk een aanval tegelijk door drie kogels gewond werd en nogtans zijne makkers het ‘voorwaarts!’ bleef toeroepen, tot hem op eens met de stem ook het leven begaf.

Bij de verdediging der forten rondom Parijs, bij Amiens, Bourget en in de gevechten in het Westen en Noorden van Frankrijk geleverd, gedroegen de mariniers zich overal met denzelfden bewonderenswaardigen heldenmoed. Bij St. Quentin werd ten laatste echter het dappere leger van Faidherbe geslagen en met dit verdween ook voor Frankrijk alle hoop op redding. 't Was een droevig schouwspel de overgebleven dappere krijgers uit den strijd te zien wederkeeren. De arme soldaten waren bleek, lijdend, geheel overdekt met slijk en bloed, van vermoeienis leunend tegen de huizen om niet te vallen. Er waren er onder hen die er zoo deerlijk gehavend uitzagen en zoo met modder waren bedekt, dat schier geen menschelijke gedaante in hen was te onderscheiden. Velen hadden kousen noch schoenen meer aan de voeten. Terwijl zij aldus zich voortsleepten, klonk op eens het geroep: terug, de Pruisen rukken aan. En inderdaad van verschillende zijden weerklonk het geweeren kanonvuur, de Pruisen vervolg len de vluchtelingen. In Kamerijk, waar men door het geraas van wagens en karren in 't eerst het kanon niet gehoord had, ontstond een onbeschrijflijke schrik. De vrouwen kwamen uit de woningen, huilden en jammerden, terwijl zij de handen ten hemel verhieven. De koetsiers en voerlieden sloegen op de paarden, om hen sneller te doen vooruitgaan, de arme soldaten deden bovenmenschelijke pogingen, om den stap te verhaasten, velen stormden in wilde vlucht vooruit, schier zonder te weten waarheen, doch nauwelijks hadden zij eenige schreden gedaan of hunne krachten bezweken van vermoeienis ofwel zij vielen getroffen door de kogels der vijandelijke vervolgers.

Van zulke tooneelen was het diep geteisterde Frankrijk in den bloedigen oorlog van 1870 getuige; zijne dapperste strijders zag het schier zonder kleeren en schoeisel aan al de gevolgen eener wanhopige vlucht blootgesteld. Maar niet alleen leed het diep rampzalige Frankrijk in zijne zonen, ook in zijne monumenten en in velen dier trotsche gebouwen, waarop het eertijds roemde, werd het getroffen.

Recht vreeselijk moet bijv, de vermeling te St. Cloud genoemd worden, waarover wij reeds in vroegere nommers spraken. Treurig was het schouwspel zoovele monumenten der geschiedenis en der kunst verwoest te zien. Maar men vergete niet, zoo men de rampen des oorlogs naar den eisch wil schatten, hoe menige arme en

ook welgezeten burger in die vreeselijke verwoesting oneindig meer verloor, dan een paleis of eenig gedenkstuk van kunst voor waarde kan hebben!

Treffend is het verhaal door een ooggetuige over deze tooneelen van verwoesting rondom Parijs medegedeeld. ‘De wonderschoone weg, die naar St. Cloud leidt,’ zoo verhaalt hij o.a. ‘was door de vernielende hand des oorlogs geheel onkenbaar gemaakt; gansche dorpen lagen verwoest en hoe meer men St. Cloud naderde, des te ontzettender trad de verwoesting aan den dag. Bij het kleine dorp, dat aan St. Cloud grenst, begonnen de ruïnen reeds, daar hadden granaten en vuur krachtig samengewerkt om een woestijn te maken van de stille haardstede van vreedzame menschen. Een geheele ruimte opende zich voor mijn blik; voor mij, en door de eindelijk doorgebroken zon hel beschenen, lag de prachtvolle invaliden-dom met zijn gouden koepel en schitterde en fonkelde hij in het licht; voor mij lag het geheele verre Parijs met al zijne dommen en paleizen, omgeven door de forten, van welker kanteelen nu de duitsche vlag wapperde en om mij heen een afschuwelijk schouwspel, een uiteengerukte verbrande huizenmassa met ingestorte wanden en gapende vertrekken, gelijk aan een reeks van opgestapelde lijken. Van geheele dorpen waren slechts zwart gebrande brokstukken van muren overgebleven. Hier en daar zag men nog prachtig behangen kamers die ieder oogenblik dreigden in te storten. Daar lag een kachel, nog even aan de pijp bevestigd, maar die bij den minsten stoot op straat dreigde te vallen; ginds weer een half verkoold doek in olieverf in een lijst, die eens verguld was geweest; daarnevens een naaitafel, die op wonderlijke wijze door middel van een scharnier nog in de hoogte werd gehouden. Die ruimte daar was vroeger de slaapkamer van vreedzame menschen geweest; de overblijfselen van bedsteden en andere attributen waren nog zeer duidelijk herkenbaar.

‘Er kwamen menschen van den kant van Parijs; het waren de ongelukkige bewoners, die daarheen gevlucht waren. Met gevouwen handen stonden zij voor hunne verwoeste eigendommen, maar geen woord kwam over hunne lippen; zij stortten geene tranen, want het ongeluk, dat hen overstelpte, was te vreeselijk om het door weeklachten te kunnen uitdrukken.

‘De geheele bloeiende en rijke stad St. Cloud was in een enkelen rookenden puinhoop verkeerd. Het kasteel van St. Cloud werd door granaten en brandkogels van den Mont-Valérien in brand en tot puin geschoten. Doch wat beteekende deze verwoesting, hoe verschrikkelijk ook, van het eenmaal zoo prachtige slot, wanneer men eerst de puinhoopen van zoo vele stulpen en vreedzame woningen heeft aanschouwd.’

Iets over het vischwater in Noord-Brabant.

De jacht is niet in dezelfde mate, wat de visscherij is: een maatschappelijk belang. Immers, de visscherij is een middel van bestaan voor duizenden in Nederland, en, zelfs in sommige oorden, eene levensvraag, want van haar behoud en bloei hangt het levenswelzijn van eene menigte personen af. Het zal dus wel niet noodig zijn, aan te toonen, dat zij de bijzondere belangstelling van de regeering, als onderwerp ook van wetten, verdient. Eene strenge toepassing der wet, gepaard aan een even streng toezicht, zijn vooral hier onontbeerlijk, omdat de visscher, zinnend op winstbejag, baatzuchtig, maar al te dikwijls de hand roekeloos slaat aan de kiem van zijn rijkdom en de bron van zijn bestaan, zorgeloos voor de toekomst, zoo al niet stopt, ten minste haren milden vloed belet. En de eigenaar of de pachter van een

vischwater, die, beleidvol en bezorgd voor de toekomst, alles vermijdt, wat verderfelijk ingrijpt op de bevolking van het water, bevordert zijn eigen en het algemeen belang; hij, is hij een recht geaard mensch, zal niet vergeten, dat de hooge prijs der levensmiddelen armoede kweekt, en der mindere klasse vooral een kommervol, onvoldoend levensbestaan bereidt, zonder nog in aanmerking te nemen, dat de baatzucht, hardvochtig als zij is, die levensmiddelen vooral vervalscht welke die klasse niet kan ontberen; dat, daarentegen, de visscherij eene milde bron kon zijn, waaraan in Nederland althans, ieder, zonder uitzondering, zich kan laven.

Maar de visscherij telt even als de jacht ook eene menigte vereerders. Ook zij wekt den hartstocht, die, uit den aard van het bedrijf, zich eigenaardig kenmerkend, openbaart. De jachtlust blakend in een gezond lichaam, dat beweging eischt en zoekt, scherpt de verbeeldingskracht; ontrolt de aanvalligste tafereelen, waarin het jachtbedrijf, in alle zijne aantrekkelijke verscheidenheid, en het landelijk schoon beurtelings op den voorgrond treden. Hij telt de hinderpalen en vermoeienis niet. Over dit tafereel spreidt de ademtocht der vrije natuur, gekoesterd door de stralen der morgenzon, een betooverend dichterlijk waas.

De visscherij is, in alle opzichten, het tegenbeeld der jacht: kalmte, geduld, onderwerping zijn de kenmerken van den visscher, met den hengel in de hand. Zeg mij, is die mensch dáár aan den oever van de beek met den hengel in de hand gezeten, niet een vreedzaam, kalm, geduldig visscher? Ja, tallooze malen licht hij den door den stroom buiten zijn bereik gevoerden dobber vruchteloos uit het water en herhaalt den inleg. Geloof echter niet, dat in dien uiterlijk vreedzamen mensch van binnen kalmte heerscht. Het zij verre; want de hartstocht ziedt in zijn binnenste, maar schraagt zijn geduld en uiterlijke kalmte. Treed nader, beschouw de gretige blikken, die den door den stroom bewogen dobber, als 't ware, verslinden; de stuipachtige trekken, die zijn aangezicht doen sidderen, als de dobber hem vermaant, dat de argelooze visch het bedriegelijke aas aangrijpt en inzwelgt. Ja, de hartstocht kookt en ziedt in dien mensch, een hartstocht zoo streelend en daarom nooit verzadigd.

Het hengelen is, in Nederland, in waterrijke streken, als 't ware een volksvermaak, hetwelk tevens een klein voordeel afwerpt, de gezondheid bevordert en versterkt. Zij is eene aanbevelenswaardige uitspanning voor het volk. Dit heeft de wetgever ook begrepen en daarom heelt hij het hengelen in de wateren van den Staat, en overal met toestemming van den eigenaar, onbeperkt toegestaan.

Wij spreken niet van de andere visscherijen; ook daar kenmerkt zich de visscher, behalve bovendien dat de kosten en zorgen voor zijne netten zijn geduld op de proef stellen, door dezelfde eigenschappen. Hij is, bij den dageraad reeds dobberend in zijn eng visschersschunje, in weêr en wind, in zijn waar element.

Uit de vluchtige schets van het jachtveld blijkt reeds, dat, zoo het gewest al niet op een even uitmuntend vischwater kan bogen, het noordelijke en westelijke gedeelte althans, in dit opzicht, niet is misdeeld.

Men sla een blik op de kaart en men kan zich overtuigen, dat de aard van de vischwaters twee eigenaardige kenmerken bezit, natuurlijke gevolgen van het wezen des bodems.

Deze streken, welke zich noordwaarts van de vesting 's-Hertogenbosch en omstreken, Heusden, Oosterhout, Steenbergen en westwaarts van

Bergen-op-zoom uitstrekken, wedijveren in mindere of meerdere mate met de rijkste vischwaters in Nederland; terwijl de overige landstreek van dat gewest eene groote gelijkvormigheid van het vischwater aanbiedt, hetwelk, schier overal door heidewater gevoed, zoo het de vischteelt niet belet, toch zeker niet bevordert.

De karper, het zij in het voorbijgaan opgemerkt, levert in dit opzicht eene merkwaardige uitzondering. Hij vermeit gaarne in het heidewater en vermenigvuldigt daar buitengewoon. De vischvijvers van karpers uit vennen in de heide gevormd, die veelal toebehoorden aan kloosters en abdijen, waren vóór den inval der Franschen in 1794, beroemd. Met die geestelijke orden, die woestijnen door noesten arbeid in vruchtbare en betooverende landouwen hadden herschapen, en een prooi van roofzucht werden, verdwenen zij van lieverlede, door stroopers geplunderd.

Alle de in de binnenwateren toegepaste visscherijen worden in 't noordelijk gedeelte op groote schaal uitgeoefend. De aard van het water leent zich daartoe uitmuntend; breede rivieren en stroomen beheerschen deze landstreek: de Maas, de Merwede de Biesbosch; terwijl eene menigte ingedijkte polders, die door jaarlijksche overstroomingen, in hunne wateringen een rijkdom van velerlei vischsoorten uit deze groote bronnen ontvangen, allerwege de vruchten van 's visschers streven verspreiden. Voeg daar bij kommen, (wielen) die, als zoovele gedenkteekenen van dijkbreuken, over die landstreek zijn verspreid en, door de overstrooming als gedrenkt; uitmuntende snoek, baars en rietvoren opleveren.

Het zou eene vermetele poging zijn, om de visscherijen te beschrijven; want gelijk de ondervinding in het jachtveld den jager vormt, zoo ook vormt zij den visscher. Genoeg zij het, te bemerken, dat de visch even talrijk in verscheidenheid als geroemd is als voedsel. Wij herhalen het: niemand in Nederland zal van dit gezond en gezocht voedsel verstoken zijn, indien de visschers, bedachtzaam en bezorgd voor de toekomst, de vernieling van de kiem van het jeugdige geslacht vermijden. De zalm, de baars, de snoek mogen al de prooi worden van den rijken gastronoom, de andere soorten zijn talrijk genoeg, om eene keus voor ieder over te laten.

Wij willen echter bij een visch stilstaan, die allen verre overtreft; den zalm namelijk. De zalm, dat woord brengt den lekkerbek in verrukking, het is een liefelijke klank voor het gehoor van den kok. Hij is waarlijk de phenix onder de visschen, de trots van den gastheer, de luister van het vischmaal.

Het is zeker te bejammeren dat deze en de overige visscherijen min of meer kwijnen, maar bedenken wij dat niet alleen natuurlijke oorzaken, maar ook de wijze van uitoefening der visscherij in het vischwater daartoe verderfelijk meêwerken; dat daarentegen de hooge prijs van den visch, schadelijk wel is waar voor de mindere klasse vooral, het visschersbedrijf nog al vergoeding schenkt. Een en ander zullen wij hier trachten uit een te zetten.

De zalm kenmerkt zich door bijzondere zeden, gewoonten en eigenschappen. Beurtelings bewoont hij de zee, rivieren en stroomen. Hij verlaat de zee, om in het zoete water de voortteeling van zijn geslacht te bevorderen. Dáár ontkiemt de jonge zalm, en snelt, zoodra zijne krachten dit toelaten, gelijk de ouden, hoeverre ook rivier opwaarts geboren, naar de zee.

De oude zalm ondergaat, in zijn tocht, rivier opwaarts, eene merkwaardige verandering, indien hij namelijk het geluk heeft, aan de tallooze lagen en listen, waarmede zijne baan als bezaaid is, te ontsnappen. Vol leven, krachtig, prijkend met de schilderachtige kleur van zijn vleesch, verliet hij de zee, maar in zijn terugtocht

heeft hij zijn glans verloren, hij is vermagerd, machteloos. Hij behoudt zelfs den naam van zalm niet meer. Hij spoedt zich weêr naar zee, die hem in zijne vorige krachten herstelt. De zee is zijn element, en het is dus natuurlijk, dat hij, de diepte tijdelijk verlatend, ook diepe, breede stroomen en rivieren bezoekt. De hoedanigheid van het water is hem onverschillig. Zij de bedding der wateren steenachtig, zandig of met modder bezwangerd, mits zij diepte aan stroom paren, is zijne keuze niet twijfelachtig: want hij doet vele groote rivieren aan, die allen van modder en zandbanken zwanger gaan of soms door schraal heidewater, gedeeltelijk althans worden gevoed. In dit opzicht zal men tusschen de Waal en de Maas in Nederland een merkbaar verschil kunnen waarnemen.

De zalm wordt door drie onderscheidene vischtuigen gevangen: de *zegen,* de *steek* en het *drijfnet.*

De *zegen,* die in breede rivieren aangewend, eene groote afmeting heeft en honderden guldens met het daarbij benoodigde materieel kost, wordt gewoonlijk, na te water te zijn gelaten, met behulp van paardenkracht gehanteerd.

De visscherij met de *steek,* toegepast in den Biesbosch, is eene afsluiting van het water door rijshout, hetgeen de scheepvaart volstrekt niet hindert, zooals wel eens beweerd is, want de veerkrachtige, buigzame eigenschap van dit hout, wijkt gereedelijk voor eene betrekkelijk geringe kracht. Deze afsluiting is voorzien van open vakken, in welke fuiken worden gespannen. De zalm, door het rijshout in zijn tocht gestuit, tracht, de afsluiting hardnekkig volgende, eene opening te vinden. Hij vindt ze spoedig; maar om als een zekere prooi in het bedriegelijk net gewikkeld te worden.

Het *drijfnet,* gelijk aan een groot schakelnet, wordt, uitgespreid dwars in de rivier gelaten, door den stroom op zekeren afstand medegenomen en gelicht.

Des nachts wordt aan dit net een drijvende en lichtende lantaarn gehecht, om de richting en den afstand gade te slaan.

Om den oningewijden lezer eene vervelende beschrijving van deze visscherij te besparen en ons bestek niet te overschrijden, zullen wij een blik werpen op de oorzaken van verkwijning, die op alle andere visscherijen in mindere of meerdere mate ingrijpen, en trachten middelen van verademing en opbeuring op te sporen.

Het is een geschiedkundig feit, dat thans door de ouden van dagen eenigermate kan worden bevestigd, dat Geertruidenberg als zalmmarkt vermaard was, hoewel dáár slechts de vruchten der visscherijen in den Biesbosch schier uitsluitend werden verhandeld. Het was geene zeldzaamheid dáár honderden zalmen ter markt te tellen.

En wat deze markt was in betrekking tot den Biesbosch, was de markt te Gorinchem in betrekking tot Maas en Merwede, Schoonhoven in betrekking tot de Lek.

Deze vischwaters schenen onuitputtelijk. De domeinvisscherij in den Biesbosch, wierp zeventig, tachtig jaren geleden, bij openbare verpachting *fr.* 60 à 80,000 jaarlijks af. En, zij het ook al een sprookje, dat de dienstboden in die oorden, als voorwaarde bij verhuur van hunnen dienst bedongen, dat hun slechts tweemaal in de week zalm zou worden opgedischt, het bevestigt in elk geval de overvloedige vangst van dezen visch, waarin ook de bovenrivieren in ruime mate deelden.

En thans? Zij kwijnt in deze wateren, en, op de bovenrivieren is zij schier vernietigd.

En welke zijn nu de oorzaken van dit verval?

Al aanstonds legt de onzichtbare, langzame, maar krachtige werking van de elementen veel gewicht in de schaal. Wat toch vermag de tijd al niet door een krachtig, altijd werkzaam element, het water, gesteund? Van daar, dat de klachten niet nieuw

zijn en sedert lang zijn aangeheven. Het was toen reeds zichtbaar, dat de Biesbosch, door zijne eigene werking van gedaante werd veranderd, gewijzigd. De aanspoeling en de schorren (aangeslibt land) verdringen het water, en verrijzen, bezwangerd met de vruchtbaarste voedingsstoffen voor allen plantengroei, uit den vloed. De visch natuurlijk wijkt verre, omdat hij de ondiepe wateren zelfs ontvlucht. Voeg daarbij de in de laatste jaren opgeworpen rivierwerken, het dempen van stroomen, met het doel, om den Biesbosch ook van water te ontlasten, en de waterbaan van de Maas en de Merwede te verbeteren, die verlamd werden door ondiepten en zandbanken, noodlottige gevolgen van kunstmatige waterafleiding of overlaten.

Men beoogde door deze werken het gevaar van doorbraak in de dijken van Maas en Waal te keeren, zonder in aanmerking te nemen, dat die massa water, uitgestort op Noordbrabants grondgebied, duizenden en duizenden bunders vruchtbaar land, in een moeras schier moest herscheppen.

Maar het gold toen Noord-Brabant, dat als een wingewest gebukt ging onder het juk van den overwinnaar, die dat juk, vervoerd als hij was door gloeienden godsdiensthaat, zijne vaderen waardig, tergend verzwaarde.

Thans nog smaakt dat gewest de bittere vruchten van dien heilloozen maatregel, in weerwil van de dichting van het Schansegat, dat verlichting maar geen redding aanbracht. Immers, de waterbaan van de Maas eenmaal in hare hartader geraakt, kan de watermassa, die door landontginning vooral in Limburg jaarlijks aangroeit, onmogelijk verzwelgen, en zonder een kanaal, dat den ondragelijken last van de Maas overneemt, en het water vooral in eene andere richting afleidt, blijft de vruchtbare landstreek, welke wij in den aanvang van dit opstel met een enkele lijn schetsten, blootgesteld schier in elk jaargetijde aan rampspoedige overstroomingen, die, gelijk dit jaar, de hoop en de verwachting van den landman zoo jammerlijk vernietigden.

De stoomvaart wordt als eene tweede oorzaak beschouwd, want de verbazende kracht van het stoomschip, de geweldige slagen der raderen, in het water diep ingrijpende, beroeren het, zoodat het bruischt en spat.

Het is niet te ontkennen, dat, althans in eene gegeven omstandigheid, namelijk bij lagen waterstand, deze stoomvaart nadeeligen invloed op de visscherij uitoefent.

Dit is aannemelijk, want, hoezeer de visch uitwendig geene ooren heeft, is hij nogtans met een scherp gehoor begiftigd, en moet dus dat razend en tierend gevaarte angst en schrik, in een betrekkelijk geringe diepte, onder de visschen verspreiden.

Maar vernielender werkt de stoomvaart op de kuit van den visch. Want het onweerstaanbaar stoomgevaarte, het water doorklievend, verwekt een golfslag, die, plotseling door de oevers gestuit en teruggestooten, de kuit, die op eene stille plaats neergelegd is, meêsleept en in de diepte slingert, waar zij, van de voorwaarden tot ontwikkeling: rust en warmte, verstoken, der vernietiging is prijs gegeven.

Het behoeft nauwelijks te worden opgemerkt, dat deze nadeelige invloed op diepe breede wateren niet merkbaar is, gelijk trouwens de ondervinding leert. Waarom zou de elft onder anderen, niet even als de zalm voor dien invloed zwichten? En toch dit jaar werden tallooze menigten elften gevangen, in weerwil de stoomvaart verbazend toeneemt.

De ware oorzaak, die onafhankelijk van de bovenvermelden, als een kanker aan dezen tak van nijverheid knaagt, is in de uitoefening zelve

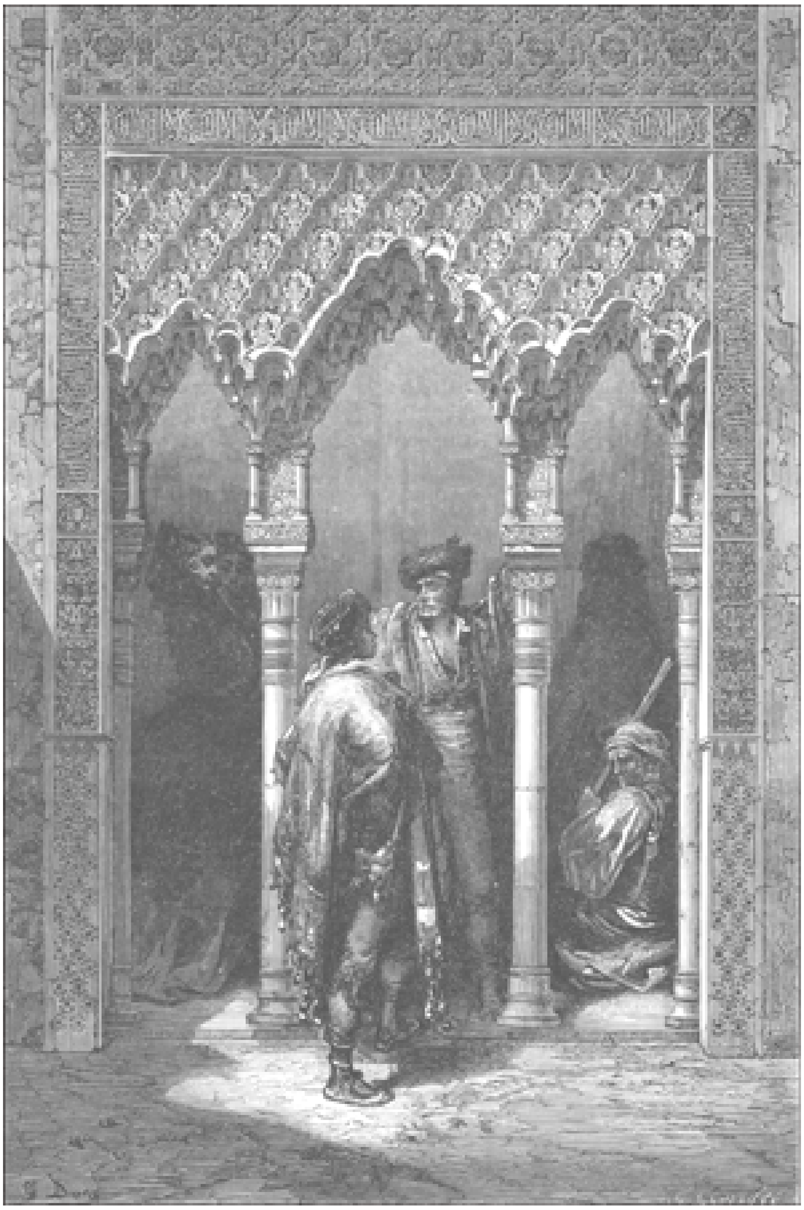

HET ALHAMBRA. INGANG VAN DE SALA DE JUSTICIA, NAAR GUSTAAF DORÉ

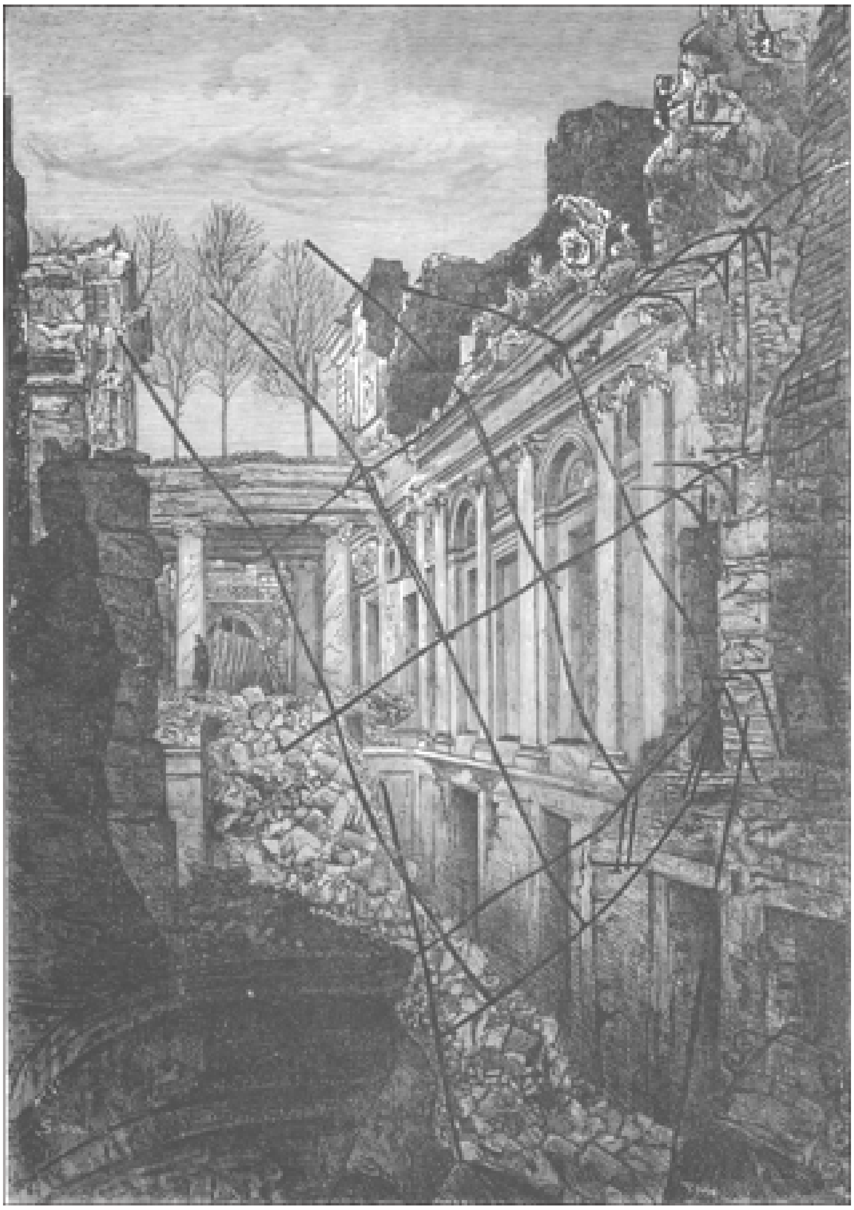

DE PUINEN VAN HET KASTEEL VAN SAINT CLOUD.

der visscherij te zoeken. Zonder maat en tijd, zonder acht te slaan op zeden en gewoonten der visschen, worden de vischwaters letterlijk afgestroopt.

Verblind als de mensch is door zijn eigenbelang, beschuldigt de een den ander; de zegenvisscher den steekvisscher, en omgekeerd; terwijl beiden op hunne beurt, den spieringvisscher (het ankerkuil) met grieven als overstelpen.

'Zij hebben allen schuld; intra muros peccatur et extra (binnen en buiten de muren zondigt men), weergalmt het op de bovenrivieren en zelfs langs de boorden van den Rijn tot in het hart van Duitschland. Dáár, in de benedenrivieren en stroomen, wordt op eene wijze gevischt, die eene afsluiting van het water evenaart'. De kans, om naar zijn instinct, den tocht rivier-opwaarts te volbrengen, wordt den visch afgesneden. En toch eischt eene redelijke uitoefening van de visscherij, met het oog op de toekomst, dat de visch de gelegenheid hebbe, allerwege de kiem van het toekomstig geslacht te verspreiden.

Het is niet alleen recht en billijk dat ook de bovenrivieren de vruchten plukken van de visscherij, maar het is zelfs in het belang van allen zonder onderscheid, omdat daardoor de visscherij uit haar verval kan worden opgebeurd.

Die eisch steunt zelfs op het natuurlijke volkenrecht, omdat de rivier rechten schept, en plichten oplegt aan de volken, wier grondgebied zij doorstroomt en besproeit. Zij hebben het recht op hun grondgebied al de vruchten te plukken, die eene rivier, als zoodanig oplevert, en, het is derhalve in strijd met het volkenrecht, om, op welke wijze ook, de bron, waaruit die vruchten voortvloeien, geheel of gedeeltelijk te stoppen.

De klachten zijn gegrond, en men begreep, dat maatregelen, ter beteugeling van dat roofzuchtig visschen, noodzakelijk waren, die over het geheele vischwater, als zijnde een gemeen en ondeelbaar goed, moesten uitgestrekt worden en toegepast.

De oeverstaten van den Duitschen Rijn gaven daarvan een treffend bewijs. Immers, zij sloten den 27 November 1869, te Mannheim, eene overeenkomst, inhoudende gemeenschappelijke bepalingen op de visscherij in den Rijn, en noodigden de nederlandsche regeering uit, zich aan deze overeenkomst aan te sluiten; omdat, zonder de deelneming van Nederland, het tractaat geen gewenschte vruchten kon opleveren. En te recht, de regeering gaf gehoor aan dezen billijken eisch. En toch, in weerwil daarvan erkent men, dat beteugeling dringend werd gevorderd. Het wetsontwerp tot toetreding en goedkeuring van dat tractaat verwekte op de benedenwateren een storm, die door broodnijd tot een orkaan werd aangeblazen.

Het wetsontwerp viel met eene kleine meerderheid; en zoo is en blijft dan de visscherij, ten schade van Nederland, eene prooi van een klein aantal baatzuchtigen.

Het verledene leert, dat de baatzucht, vooral op het gebied van de jacht en visscherij, een roofzuchtig karakter aanneemt, als ze vrij spel heeft. Zij deinst voor niets terug; verblind, brengt zij der krachten van de natuur, zoo milddadig vooral in voortplanting van den visch, onherstelbare slagen toe. Kunnen wij uit het verledene de toekomst voorspellen, dan is het lot van de visscherij in Nederland in een minder of meer verwijderd tijdstip beslist.

Het vischwater in het binnenland van dit gewest, welks verval sedert jaren merkbaar is, bestaat in riviertjes, beeken en vennen, die, door heidewater meerendeels gevoed, zeker geen visch opleveren gelijk de groote rivieren.

De ontwikkeling van landbouw en nijverheid oefenen een machtigen invloed op de wateren uit, die of verdwijnen of ongeschikt worden voor de vischteelt.

De landontginning eischt geregelde waterafleidingen, door welke de vennen in land herschapen worden; de fabrieken trachten zich te ontlasten van overtollig water of uitwerpsels, die de riviertjes of beekjes opvangen en afvoeren, maar hunne waters noodwendig bederven en vergiftigen, terwijl de boven-Maas, zelve uitgeput, geen invloed kan uitoefenen op die wateren die met haar in gemeenschap staan.

HUBERT SASSEN.

In het Alhambra.

Voor de lezers der *Illustratie* is het Alhambra niet onbekend meer. Reeds tweemaal, op bl. 306 en 307 van den eersten en op bl. 171 van den tweeden jaargang, hebben wij dat paleis der Moorsche Vorsten te Grenada besproken. Na al hetgeen er toen reeds van gezegd is kunnen wij nog slechts op eenige der bijzonderheden wijzen van schilderkunst en bouwtrant, welke dat paleis ook thans nog in zoo groote mate bezit.

Bijgaande gravure, naar een teekening van den genialen Gustaaf Doré vervaardigd, geeft ons een meesterstuk te zien van moorschen bouwtrant, waarvan de ingang tot de Sala de Justicia (de gerechtszaal) een zoo opmerkelijk schoon exemplaar is.

De legende van ridder Persijn.[1]

I.

Het hof van Spanje vierde feest.

De bisschop had den eerstgeborene der koningin het H. Doopsel toegediend, en allen gaven luid hunne blijdschap te kennen, over de geboorte van den aanstaanden gebieder.

De koning, buiten zich zelven van vreugde, beval kosten noch moeite te sparen, om het feest op te luisteren. Den derden dag na de geboorte van het kind, moest er een schitterend tournooi (steekspel) plaats hebben, waarbij het aan alle spaansche ridders geoorloofd was, hunne krachten in den kamp te beproeven; hem, die het vermocht allen uit den zadel te lichten, zou door eene der jonkvrouwen een gouden keten omgehangen worden; hem ook zou door den koning de opvoeding van den jeugdigen prins worden toevertrouwd.

Zoo klonk het bevel des konings; het verspreidde zich weldra over het geheele land, en uit alle oorden des rijks stroomden de dappere ridders toe, om in het renperk den gewaagden kamp te beproeven.

Onder hen bevond er zich één, wiens kasteel niet ver van de hoofdstad, te midden der bosschen, gelegen was: men noemde hem Persijn. Overal was die edele ridder bekend. Niet alleen roemde men hem om de kracht zijner spieren, en zijn mannelijken moed; maar vooral om den oprechten godsdienstzin die hem bezielde.

Trok hij ten strijde tegen de Mooren, dan wierp hij zich vooraf neder voor het kruisbeeld, om Gods zegen over zijne wapenen af te smeeken. En God zegende hem wel, want dikwijls keerde hij als overwinnaar, met buit overladen, uit het gevecht terug. Verbleef hij op zijn slot, dan was zijn tijd verdeeld tusschen de goede werken en het gebed; wanneer zijne gemalin de armen en kranken bezocht, vergezelde hij

1) Het spreekt van zelf dat wij aan deze legende van Ridder Persijn geenszins de beteekenis willen geven van een wonderwerk of ook maar van eene ware gebeurtenis; het is slechts eene vertelling, eene legende uit den ouden tijd, en als zoodanig alleen nemen wij haar in de *Illustratie* op.

haar overal, en maakte zich alzoo bij zijne onderdanen bemind. Ook bij den koning en geheel de ridderschaar was hij bemind, om zijn moed en uitstekende deugd. Ontstond er twist of vijandschap tusschen eenige ridders, men koos hem tot rechter en de zaak werd in der minne bijgelegd.

Nooit had Persijn het zwaard getrokken, tenzij ter verdediging der Kerk en der verdrukte onschuld; zoo zachtaardig als hij overigens was, zoo verwoed was hij, als het gold, de vijanden van Kerk en Staat te bevechten, en de onophoudelijke invallen der Mooren af te weren; dan snelde hij op zijn wakkeren strijdhengst door hunne gelederen, dood en verderf om zich spreidend.

Aan dit alles paarde de edele Persijn eene teedere godsvrucht tot de Heilige Moedermaagd. Was hij in zijne slotkapel bij het Misoffer tegenwoordig, ook Haar vergat hij niet; hij bleef soms uren achtereen voor hare beeltenis geknield. Haar nam hij in al zijne ondernemingen tot zijne voorspraak, en nimmer werd hij in zijn vertrouwen te leur gesteld. Geen wonder dus, dat hij later, met zoovele dapperen naar Palestina overgestoken, om de heilige plaatsen uit de handen der Turken te gaan vrij echten, zegevierend met Godfried van Bouillon de muren van Jeruzalem binnentrok, om zich voor het H. Graf des Verlossers neder te werpen; geen wonder, dat hij met eerbied de lippen drukte op die plaatsen, door de tegenwoordigheid van Jezus en zijne Moeder geheiligd.

II.

De dag, voor het tournooi bepaald, brak aan. Heerlijk rees de zon uit de kimmen, en wierp een rooden vuurgloed op de torenspitsen van het kasteel, toen de vrome Persijn, in zijn harnas gestoken, ter slotpoort uitreed. Weldra bevond hij zich in het bosch. Doch daar hij slechts vier uren had af te leggen om de stad te bereiken, en de wedstrijd niet zoo vroeg een aanvang zou nemen, behoefde hij zich niet te haasten, en spoorde dus traag zijn ros. Het edele dier, trotsch op zijn gekoperden ruiter en zijne dijplaten, stapte moedig voort, en schudde lustig den fieren kop.

De natuur was in haar volle pracht getooid. De takken in het bosch werden door een spelend windje zacht bewogen; de gevederde zangers dartelden op takjes en twijgen en zongen in heerlijke melodie hun morgenlied. De stralen der opkomende zon braken hier en daar door het dichtbegroeide woud. Dit alles scheen echter onzen ridder te ontgaan; althans, hij hield de oogen strak vóór zich heên gericht, en scheen in diep gepeins verzonken. Mogelijk dacht hij aan het steekspel, aan den strijd, dien hij in het renperk ging beproeven. Mogelijk waande hij zich reeds in het gevecht tegenover één dier dappere ridders, want, bij wijlen drilde hij de machtige speer, als wilde hij zijn tegenstander treffen. Dan vloog de wakkere klepper vooruit, en de vogelen vluchtten in menigte, door dit ongewoon gedruisch uit hunne nesten opgejaagd. Mogelijk zag hij zich reeds in den geest als overwinnaar door de straten gevoerd, met de gouden keten omhangen, en door den koning als den opvoeder van den prins begroet! Zoo reed Persijn eenigen tijd voort.

Eensklaps bevond hij zich in eene open vlakte in het bosch. Daar verhief zich eene kapel, aan Maria gewijd. Het kleine heiligdom was met mos begroeid en door allerlei gewassen omgeven. Ook was daar een oude priester, die dagelijks het H. Offer opdroeg, en des Zondags de landelijke jeugd rondom zich vergaderde, om haar het Woord Gods te verkondigen. Juist klepte het klokje het begin van de Mis, toen de ridder ter plaatse was. 'Laat ik daar binnentreden,' dacht Persijn bij zich zelven, 'juist rest mij de tijd om het H. Misoffer bij te wonen, en ik deed niet goed het Godshuis voorbij te gaan.' Zoo denkend stapte hij af, bond zijn paard aan een boom, en trad de kleine kapel binnen. Op een landelijk altaar prijkte een schoon Mariabeeld door bloemen omgeven. De zoetheid en balsemende godsvrucht schenen van dit beeld uit te stralen, en op hare armen droeg de Moeder het Kindje Jezus, dat zijne handjes vooruitstrekte, om allen te ontvangen, die daar de gevoelens huns harten kwamen uiten of de voorspraak van de Moeder des Heeren inroepen.

Toen eenige landlieden te gelijk met den ridder waren neêrgeknield, begon de eerbiedwaardige kluizenaar het H. Offer: de God van almacht verwaardigde zich neder te dalen in die eenvoudige dorpskapel, verborgen onder de nederige gedaanten van Brood en Wijn! Onze ridder scheen hiervan geheel doordrongen, want met diepen eerbied wierp hij zich plat ter aarde neder, en deed met aandacht zijn gebed.

Doch, toen na den afloop van het Misoffer de landlieden, en vervolgens ook de grijze priester het heiligdom hadden verlaten, trad Persijn voorwaarts naar het altaar, en wierp zich op de trappen neder, als begon hij thans voor goed zijn gebed. O ja, thans kon hij, aan aller oog onttrokken en slechts door God en Zijne Moeder gezien, vrij zijn hart uitstorten, en aan zijne liefde tot Maria, de Moeder Gods, lucht geven.

Heerlijk tooneel! die ridder in zijne volle wapenrusting daar nedergeknield in eene landelijke kapel voor het beeld der Moedermaagd! Persijn kent, gevoelt zich zelven niet meer; hij behoort niet meer tot deze wereld; hij zweeft in hooger sfeeren, voor den troon zijne teêrbeminde Moeder. Het steekspel heeft hij vergeten; hij denkt niet aan de gouden keten, aan de eer die hem misschien wacht; neen, dit alles is hem te gering, wanneer hij zich bevindt bij Maria, bij Haar, aan wie hij gansch behoort. Hij bidt, en dat gebed, het is als een welriekende wierookswalm, die ten Hemel opstijgt.

Eindelijk is Persijn geheel in hemelsche beschouwingen verzonken; nu eens prevelt hij zachte gebeden, dan weder klinkt zijne zware stem door het kleine heiligdom; noch het getrappel van zijn paard daar buiten, dat met ongeduld zijn ruiter verbeidt, noch het geraas van voorbijtrekkende landlieden, is in staat hem uit die zoete mijmering te wekken.

Dan, de zonneschijf stijgt reeds hooger aan den Hemel; de uren snellen voort, want de onverbiddelijke tijd houdt nimmer stand.

III.

Reeds vroeg in den morgen stroomde de menigte naar de plaats van het tournooi, om getuige te zijn van den moedigen wedstrijd der ridders. Alles was daar prachtvol ingericht. Langs alle kanten wapperden wimpels en vlaggen; paviljoenen met kostbare tapijten behangen, waren daar opgeslagen voor de grooten des rijks en tusschen al deze pracht stak dat, waarin de koning zou plaats nemen, in rijken tooi uit.

Toen het uur naderde, waarop men het steekspel beginnen zou, trok de ridderstoet op moedige strijdrossen gezeten, binnen het strijdperk. Het was een schoon schouwspel, die vederbossen op de helmkam wuivend; die wapenen flikkerend in de zonnestralen; die rossen, van ongeduld trappelend, als hijgden zij naar het oogenblik dat zij in het renperk den vijand konden tegenvliegen.

Allen waren ter plaatse; wel verwonderden zich de ridders Persijn, den anders zoo dapperen kampvechter, niet in hun midden te zien; doch spoedig verspreidde zich onder hen de mare, dat Persijn door ziekte belet moest zijn aan het steekspel deel te nemen; en dit gezegde werd geloofd. Sommigen echter die wel uitmuntten in den wapenhandel met hunne gelijken, maar tegen ridder Persijn niet waren opgewassen, verheugden zich heimelijk over het afzijn des ridders. Tegen hem toch was er voor hen geen kans; nu was het hun ten minste mogelijk, den prijs te bemachtigen, en zich alzoo de gunst des konings waardig te maken.

De koning, door den bisschop en een schitterenden hofstoet vergezeld, werd, toen hij in zijn paviljoen plaats nam, begroet met de kreten van: 'Leve de vorst! Leve de prins! Leve onze toekomstige gebieder!'

Dan gaven de klaroenen, de cymbalen en pauken het teeken tot het begin van den strijd. Men hoorde het gekletter der wapenen, eene dikke stofwolk rees omhoog, en twee rossen vlogen het strijdperk in.

De een der beide ruiters behoorde tot de zoogenaamde 'dwalende ridders,' die geen vast verblijf hadden en steeds op avonturen uit waren; hij was bij allen bekend om zijne uitstekende kracht.

Geheel zwart was zijn wapenrusting, zwart zijn klepper, zwart zijn lange vederbos, zwart zijne wapenen.

De ander, uit hoogen adel gesproten, rent vooruit op zijn bruinen strijdhengst, en schittert in zijn met zilver versierde wapenrusting als de zon.

Op een gegeven teeken stormen de beide ridders, met opgeheven lans op elkander los. Hevig is de strijd; dan, de zwarte licht zijn tegenstander uit den zadel, en helpt hem daarna, onder het handgeklap der menigte, wederom vriendelijk op zijn ros. Andere ridders, moediger dan de vorige, meten zich beurtelings met den gevreesden zwarte; doch allen doet hij in het stof bijten, en huppelt dan zegevierend op zijn strijdros den hofstoet des konings voorbij. Zoo zwaar zijn de slagen door zijn gespierden arm toegebracht, zoo vlug zijne bewegingen, dat niemand der ridders het nog waagt met hem in het strijdperk te treden. 'Leve de zwarte! Leve de overwinnaar! Hem zij de eereprijs!' klinkt het langs de drommen der toeschouwers, en reeds maakt de koning zich gereed, hem als overwinnaar te begroeten.

Maar ziet...... op eens stormt een ridder het renperk in, om den kampstrijd te aanvaarden! Brieschend van verlangen om zijne kracht en vlugheid te toonen, rent de schimmel, die hem draagt, het strijdperk rond, en doet de toeschouwers verbaasd staan. De ridder schijnt een man van middelbaren leeftijd en van eene lange gestalte; hij zwaait eene vervaarlijke lans met gouden handgreep in de krachtige vuist, zijn wapen op het koperen harnas is bedekt, en hij draagt het vizier ter nedergeslagen, om niet herkend te worden.

De ridders, verstomd op het gezicht van dien onbekende, meenen Persijn vóór zich te zien; want ook hij is van eene lange gestalte, ook hij berijdt een schimmel, ook hij is zoo gespierd en vol moed. Doch, zou hij zich niet bekend maken tegenover hen, die hij als zijne broeders bemint? Hoe kon hij hier verschijnen, die door ziekte belet was, aan den strijd deel te nemen?

Ook de zwarte schijnt bevreesd. Nog nimmer had hij met een beklemd hart den strijd aanvaard; nog nimmer had hem eenige schrik overmand, en nooit had hij het onderspit moeten delven; thans echter, op het gezicht van dien onbekende, voelt hij zich door een nooit gevoelden angst aangegrepen; de lans wordt hem te zwaar en dreigt hem te ontvallen; neen, hij gevoelt het, tegen dezen strijder is hij niet opgewassen. Ware hij niet bedacht op zijne eer, gaarne had hij het strijdperk verlaten en den reeds behaalden prijs aan den onbekende afgestaan; maar de schaamte houdt hem terug, en hij besluit zich liever manmoedig te weren, dan als een lafaard den kamp op te geven.

Daar stormen ze op elkander in. De harnassen weêrklinken hol van de zware slagen, en de krijgers zijn in een wolk van stof gehuld. Hevig en verwoed is de strijd als gold het een kamp om het leven. De uitslag moet beslissend zijn, en die gedachte vuurt de strijders tot de uiterste pogingen aan.

Daar treft de zwarte ridder zijn onbekenden tegenstander op het harnas dat de maliën als splinters door het strijdperk vliegen, maar op hetzelfde oogenblik ontvangt hij van dezen een lansstoot op den helm, die hem doet duizelen.

Driemalen reeds hebben zij op elkander ingerend, driemalen ook zijn beider lansen gebroken en door nieuwe vervangen. Voor de vierde maal staan de kampvechters gereed tot den aanval; weêr wordt het teeken gegeven en rennen de strijdhengsten met zooveel geweld op elkander in, dat beiden bij den schok der lansen op het borstharnas op de knieën vallen. Maar ditmaal was de uitslag beslissend; de zwarte ridder, op het harnas aan de zijde getroffen, tuimelt neêr in het zand.

De strijd is geëindigd; de onbekende draaft weêr het strijdperk door langs het paviljoen des konings, als wacht hij nieuwe kampers, hij de overwinnaar van den sterke die er zoovelen uit het zadel had geworpen. Maar geen enkele doet zich op.

De zwarte, knarsetandend van spijt, ontruimt, vol schaamte over de onverwachte nederlaag, het strijdperk, dat hij gehoopt had niet dan als overwinnaar te zullen verlaten.

Aanvankelijk hadden de toeschouwers, met een beklemd hart, den tweestrijd aanschouwd. Bij de eerste passen door de strijders gedaan, was er een gemor opgerezen onder de menigte; want de zwarte had allen het veld doen ruimen en zich den dapperste betoond. Thans echter, bij het zien van zooveel moed en spierkracht, vergeten zij den zwarte, om den onbekende hunne hulde te brengen. Door de ridders voorafgegaan, omringen zij hem en heffen jubelkreten aan: ‘Leve de overwinnaar! Hij heeft den dapperste van allen verslagen! Hem de eereprijs!’ Ook de koning begroet hem als overwinnaar, en gebiedt, hem met de gouden keten te versieren. De gansche stad weêrklinkt van het geluid der cymbalen en trompetten.

Door al het volk vergezeld voert, men den overwinnaar, op zijn strijdros gezeten, naar de paviljoenen der jonkvrouwen, opdat ééne harer hem den eereprijs schenke. Doch, bij het paviljoen genaderd, wendt de onbekende op eens zijn paard, geeft het de sporen, rent, door de terugwijkende drommen des volks heen, de stad uit en verdwijnt, vooraleer men er op bedacht is hem te achterhalen, in de dichte bosschen.

Stom van ontsteltenis staart men elkander aan. De jubelkreten maken plaats voor allerlei gissingen. Wie is die onbekende, die dappere, die den prijs versmaadt, aan den overwinnaar toegezegd? Waarheen vlucht hij? Hoe kwam hij hier? Is hij misschien een vreemdeling uit verre landen, die zijne krachten in den strijd beproeft? Zoo vraagt men elkander af; doch niemand is in staat al deze vragen te beantwoorden, en sommigen zelf uiten hunne vrees voor onheilspellende voorteekenen omtrent de regeering van den toekomstigen vorst.

(Wordt vervolgd.)

De generaal Trochu.

De fransche generaal Trochu, wiens portret nevenstaande gravure voorstelt, heeft thans den ouderdom van 56 jaren bereikt. Opgeleid in de militaire school van St. Cyr en algemeen bekend als een der ervarenste officieren van het fransche leger, genoot hij reeds vóór den oorlog een groote beroemdheid ofschoon hij nooit met eenig opperbevel was belast. Gedurende eenigen tijd was hij in Algiers bij den generalen staf van den maarschalk Bugeaud en bij den aanvang van den oorlog in de Krim werd hij adjudant van den maarschalk St. Arnaud. Na den dood van den bevelhebber van 't engelsch-fransche leger, werd hij tot den rang van generaal bevorderd en kommandeerde eene brigade infanterie tot aan 't einde van den Krim-oorlog. Gedurende den veldtocht in Italië van 't jaar 1859, welke met de overwinning van Solferino eindigde, voerde hij met veel roem het bevel over eene divisie. In het jaar 1866 kreeg hij in last een plan te ontwerpen tot reorganisatie van 't fransche leger. Het werk: l' Armeé francaise en 1867, dat hij dientengevolge schreef, veroorzaakte een buitengewone sensatie en beleefde in zes maanden tijds niet minder dan tien edities.

Toen de oorlog tusschen Frankrijk en Pruisen uitbrak werd Trochu met een kommando in het Rijn-leger belast. Vervolgens werden hem eenige orders opgedragen met betrekking tot het landingsleger, dat voor de Oostzee bestemd was. Eindelijk werd hij uit Cherburg en Brest teruggeroepen, om Parijs en Metz te verdedigen.

Na de revolutie van den 4^{en} September werd Trochu tot voorzitter van het gouvernement der nationale verdediging gekozen. Ofschoon hij met betrekking tot zijn politieke zienswijze onder de Orleanisten behoorde, begunstigde de republiek hem boven anderen, omdat hij als een verklaarde tegenstander van het keizerrijk en een man van groote werkzaamheid en zelfopoffering bekend stond.

De heldhaftigheid, waarmeê hij Parijs heeft verdedigd, beslaat een der eervolste bladen in de geschiedenis van Frankrijk gedurende dezen oorlog, en ofschoon zijne pogingen, om door den ijzeren ring der Pruisen te breken, niet door een gunstigen uitslag bekroond zijn, heeft de opoffering en energie, door Trochu aan den dag gelegd, hem eene eerekroon verworven, welke zijne nederlagen en de ongunstige wendingen der krijgskans niet in staat zijn hem te ontnemen.

DE GENERAAL TROCHU.

Allerlei.

Het nut der velocipèden.

Onlangs werd in eene der straten van Londen eene dame overvallen door een persoon, die haar hare juweelen ontrukte en zich toen in allerijl met zijn schat verwijderde. Dit zag een jongeling, die zich in de nabijheid bevond. Hij begaf zich zoo spoedig mogelijk in een in de buurt aanwezigen winkel, waar velocipèden werden verkocht, spoedde op een tweewieler den roover achterna, en hem weder in het oog krijgende, schreeuwde hij uit alle macht het ‘Houdt den dief.’ Deze liep wat hij loopen kon, om zich aan de handen van zijn vervolger te onttrekken. Nadat dit tooneel eenige oogenblikken had voortgeduurd en er een oploop van volk door ontstond, werd de dief door twee gentlemen's opgevangen en aan de politie overgeleverd, terwijl de galante velocipèdist naar de dame terugreed, om haar de gelukkige boodschap te brengen, dat zijne poging, om den roover harer juweelen te achterhalen, volkomen

was gelukt. Het bevreemdde hem echter niet weinig reeds door een glimlach door haar te worden ontvangen. Zij beet hem in het oor: ‘Het was der moeite niet waard, het waren maar valsche.’

Ieder zijn deel.

In den dierentuin te Antwerpen stond een heer met een uiterst grooten neus voor de kooi van eene wilde kat; na ze aandachtig achter hare traliën beschouwd te hebben, trad hij op eens terug en zegde tot eene dame, die zich naast hem bevond: ‘Madame, als zoo'n diertje me eens bij den neus kreeg, zou ik goed mijn deel krijgen.’ - ‘Jawel, mijnheer, maar de kat toch ook,’ was het antwoord.

Waar naar geld.

In eene restauratie bediende zich een reiziger van de menu, en wees daarop eene portie soep aan, die aan tien cents stond genoteerd. Bij den eersten lepel vischte hij iets op, dat hem bij nadere beschouwing een stuk katoen-fluweel bleek te zijn. Hij riep den bediende en zegde: ‘Zie eens, een stuk katoen-fluweel in mijn soep.’ Deze antwoordde heel onnoozel: ‘Wel, zou meneer er voor tien cents nog gaarne zijden fluweel in hebben, kijk, kijk!’

Een gevaarlijk reisgezel.

In de dagen van weleer toen het vervoer nog per postwagen geschiedde, zat een uiterst dikke heer naast een officier, waardoor deze, daar de wagen het vereischte getal passagiers geladen had, zeer in het nauw kwam. Dit verveelde den officier en hij begon te hoesten en met handen en voeten te trekken, zoodat hij zijn buurman telkens hinderde. Deze vroeg wat hem scheelde. ‘O het kan nog geen kwaad, het is nog zoo erg niet,’ antwoordde de officier. - ‘Maar waaraan lijdt ge dan.’ - ‘Dat zal ik u zeggen: ik heb soms hevige aanvallen van razernij, doch zeg er niets van aan de overige heeren en dames, ik zal, als het noodig wordt, wel bij tijds waarschuwen.’ De dikke heer bezon zich een oogenblik, liet daarop den conducteur stilhouden en steeg, onder voorwendsel, dat hij om het prachtige weêr liever wandelde, uit het rijtuig. Hierop plaatste zich de officier op zijn gemak en deelde aan de overige reizigers de list mede, waarover deze niet weinig vroolijk waren.

[Nummer 43]

's Pausen zilveren jubelfeest

De Christenheid viert thans een feest zooals de wereld nooit heeft gezien, sinds de Blijde Boodschap alom werd verkondigd.

Toen de eerste Stedehouder van Christus vijf-en-twintig jaren lang het Opperherderlijk ambt bekleed had, lag de wereld nog grootendeels in de duisternis des heidendoms verzonken. Achttien eeuwen zijn sinds dien tijd voorbijgegaan, achttien eeuwen van lijden en vervolging doch ook van steeds vernieuwde zegepraal voor de Kerk, en andermaal viert een Stedehouder van Christus, de opvolger van den H. Petrus, zijn vijf-en-twintig-jarig pontificaat. Doch nu is de Blijde Boodschap allerwege doorgedrongen, en overal waar men de knieën buigt voor Jezus, die gekomen is om zijne Kerk te bouwen op eene onvergankelijke rots, neemt men deel in het feest van Hem, die deze Kerk sinds het vierde eener eeuw heeft bestuurd.

Daarom viert thans de gansche Christenheid een feest zooals de wereld nooit heeft gezien; want op den gedenkwaardigen dag, zoo lang afgesmeekt, zoo vurig verbeid, zullen van den opgang der zon tot haren ondergang alle volken God loven en danken en met den Psalmist uitroepen: ‘verblijdt u in den Heer en verheugt u, gij rechtvaardigen en juicht allen die oprecht van harte zijt.’

O, waren allen oprecht van harte, onze vreugde zou onvermengd, onverdeeld zijn, want de naam van Pius IX zal onvergankelijk blijven als de Kerk zelve, tot aan het

einde der dagen, omdat God Hem met wijsheid en met kracht heeft toegerust, en zijne deugden en beminnelijke hoedanigheden als parelen aan zijne lijdenskroon schitteren. Doch Rome is in rouw gedompeld; zij die Christus haten hebben de driekroon door het slijk gesleurd, den Opperpriester van zijne vrijheid beroofd. Daarom zijn wij als het ware aan de eerste Christenen gelijk geworden die met weemoed in het hart en tranen in de oogen lofliederen zongen, wanneer de helden des geloofs in lijden en dood de overwinning op de machten der duisternis behaalden.

't Is waar, wij juichen met weemoed in het hart, doch ook met een vast vertrouwen dat eenmaal weder onverdeelde jubeltonen zullen weergalmen, want Gods machtige Hand rust blijkbaar beschermend op den geliefden Paus. Hoelang reeds hebben de vijanden der Kerk den dood voorspeld van den Priester-Koning dien men, zelfs van kroon en vrijheid beroofd, nog meer vreest dan den machtigsten monarch der aarde. En wat is er van de mannen geworden die gedurende zoo vele jaren den strijd tegen Hem hebben gewaagd? De stroom des tijds heeft ze weggespoeld; zij zijn een vroegen dood gestorven of diep vernederd en aan de verachting prijs gegeven, terwijl de verheven grijsaard, dien zij met hun haat vervolgden en overwonnen waanden, nog altijd onwrikbaar pal staat, grooter en onoverwinnelijker dan ooit.

Bij zulke verschijnselen mag men zeker op eene betere toekomst hopen. Daarom kan ons thans geen ander gevoel bezielen dan van vreugde en dankbaarheid, daarom moet ook onze *Illustratie* aan het onwaardeerbare feest deel nemen, door een offer van poësie en kunst. Wij bieden onzen inteekenaren eene feestgave aan, bestaande in fragmenten uit de Pius-Cantate, die de nederlandsche componist Verhulst ons welwillend heeft afgestaan. Ook achten wij ons zeer gelukkig hier eene plaats te kunnen geven aan den tekst van bedoelde cantate, van den nederlandschen dichter, den Z.E. HG. Heer Dr. Schaepman en nog eenige zangen van verschillende verdienstelijke dichters, wien wij hierbij openlijk onzen dank betuigen voor de opluistering van dit nommer.

Pius PP. IX.
Cantate.

Koor.
A l l e l u j a !
Heil U, Verwinnaar in ketens geklonken
Koning van schepter en kroone beroofd,
Koning, wiens slapen de stralen omvonken
Als geen geslacht aan zijn held heeft geschonken,
Stralen der glorie om 't lijdende hoofd!
A l l e l u j a !

A l l e l u j a !
Heil U, gij Koning, die de aarde doet stralen
In Uwer glorie belevenden gloed,
Heil U, Beheerscher van volkren en talen,
Die zelfs den Tijd van zijn zetel doet dalen,
Wees ons, Verwinnaar der jaren, gegroet!
A l l e l u j a !

A l l e l u j a !
Heil U, gij Zonne, van kracht en van leven,
Heil U, gij de aarde verhemelend licht,
Dreigende wolken, gij hebt ze verdreven,
Hoor, uit de stralen, die rijk U ontzweven
Klinkt U der wereld verheerlijkend dicht!
A l l e l u j a !

Solo.
Daar viel een straal der Zonne,
Op 't ruw en eenzaam strand,
Zing dan het lied der Zonne,
Gij dankbaar Nederland!

Koor.
Wij zingen het lied van de Zon,
Die leven en vruchtbaarheid teelend,
De duistere nachten verwon!

Soloos met Koor.
Daar speelt langs de duinen
Een schemerend licht.
Het teekent hun kruinen
In 't deinzend gezicht.

Zwart hangen de wolken
Op de afgronden neêr;
Uit schuimende kolken
Brult dreigend het meer;
Uit wolken en baren
Te samen gevloeid,
Wier diepten ontvaren,
De doodenzang loeit.

Daar speelt langs de duinen
Een schemerend licht.
Het teekent hun kruinen
In 't deinzend gezicht;
Het schuurt langs de golven
Met schuchteren straal,
En kampt met hun loeien
In smeekende taal;
In trillende glansen
Herhaalt het zijn bêe;
Het blinkt op de pluimen
Der schuimende zee!
Het valt op de wolken
Met dreunenden stoot,
Maar de aschgrauwe muren,
Staan pal als de dood.

Toch luider en luider,
Herhaalt het zijn slag,
De zee wordt verrader,
En huldigt den dag.

Daar vloeit langs de baren
Een rozige tint,
Die 't grauwe der wolken
Verteert en verwint;
In stroomen van purper
Van vonkelend licht,
Ruischt breeder en breeder,
Der Zonne gedicht!

De wolken verdwijnen
In wielende vlucht,
Zoet spelen de baren,
En blauw is de lucht.

De nacht is verdwenen,
De morgen verwon,
Langs hemel en aarde
Heerscht stralend de zon.
A l l e l u j a !

Solo.
Wat zijt gij groot, gij Koning van den Tijd,
Waar alles valt, waar volkeren verzinken,
Daar blijft uw naam in vollen luister blinken,
Wijl gij alléen, alléen onsterflijk zijt!

Onsterfelijk in ongebogen kracht,
In lijdensmoed, maar ook in lijdensglorie,
U vlecht de tijd dep lauwer der victorie
En buigt voor U den schepter zijner macht.

O Pius, die ten marteldood bereid,
Naar hooger blikt bij 't barnen der gevaren,
Hoe siert uw hoofd de diadeem der jaren,
Een profetie van uw onsterflijkheid!

Koor.

A l l e l u j a !
Heil U, gij Koning van tijd en historie,
Heil U, wiens grootheid de wereld verwon,
Vlekkeloos schittert, o Pius, Uw glorie,
Strijden en lijden voltooit Uw victorie,
Wolken en stormen vermeestert de Zon.
A l l e l u j a !

Soloos en Koor.
Hooger, hooger gaan de golven, - luider, luider klinkt het lied,
A l l e u j a !
Wilder, wilder slaan de stormen. - Luider, luider klinkt het lied,
A l l e l u j a !
Wat moog' sterven of verdwijnen - uwe daden sterven niet!
A l l e l u j a !
Wraakzucht en vernieling dreigen, - luider klinkt het zegelied,
A l l e l u j a !
Vaart de dood langs de aarde henen, - tot Uw zetel naakt hij niet
A l l e l u j a !

Slotlied.
Aan U, o Koning der eeuwen,
Aan U blijft de zegekroon,
Onsterflijk schittert Uw glorie,
Der wijzen spot ten hoon.
De volkeren verdwijnen,
Maar luider klinkt het lied:
Der wereld zon blijft schijnen,
Haar glansen sterven niet!

Des kruises glorie omvonkelt,
O Koning, uw doornenhoed,
In vlekloos stralenden luister,
Gewonnen door het bloed,
Gewonnen door een lijden,
Als nimmer de aarde zag,
Waar volgde op zwaarder stormen,
Ooit glorievoller dag?

Hoort jublend naderen de eeuwen,
Met psalmen vol hooger gloed;
In breeder kooren weerklinken,
Den Koning hulde en groet!
Hoe schateren hun zangen,
Langs aarde en luchtgebied.
Den koning aller eere,
Zij leven, liefde en lied!
A l l e l u j a !

H.J.A.M. SCHAEPMAN.

[X]

Wat blijde jubeltoon van 't Zuiden tot het Noorden,
Van Oost tot West! Heel de aard zendt naar de Tiberboorden
Haar daavrend zegelied en feestelijken groet
En halleluia heên; het christelijk gemoed

Stort dank- en bedetoon in jubelende zangen.

Van strand tot strand weerkaatst, door de englen opgevangen
En duizendmaal herhaald door aller zaalgen koor
Dringt onze zegezang der heemlen hemel door:
‘Lof, eere, glorie, kracht aan Jezus, onzen Heere,
Den Stedehouder Gods, den heilgen Pius eere!’
En aarde en hemel, één door Jezus liefdeband,
Geeft God en Pius eer. Eenzelfde liefdebrand
Ontgloeit het leger Gods, twee honderd millioenen,
Die strijden hier op aard, des Heeren kampioenen
En 't zegevierend heir met de eeuwge gloriekroon,
Getooid in zegepraal op Jezus' eigen troon.

Het levend rotsgesteent van Jezus Kerk op aarde,
Wiens onverwrikbre kracht het Godsgebouw bewaarde

Door zijn onfeilbaar Woord - der Herdren Herdervorst,
Den Hoogepriester, die des hemels sleutlen torscht -
De bron der kerken Gods, die uit zijn volheid vloeien -
Den wortel uit wiens kracht en stam en takken groeien
Van Jezus' ééne Kerk, die Jezus' liefdebond
Op zijne onfeilbaarheid en liefde houdt gegrond. -
Het ééne hoofd der Kerk, den algemeenen Vader
Der kindren van Gods rijk, ons aller levensader,
Den heilgen Pius viert der Christnen zegelied,
Zoover de zon haar licht op 't aardrijk nederschiet.

Reeds vijfentwintigmaal beschreef de zon haar ronden,
Sinds 't priesterlijke woord der wereld kwam verkonden:
‘Joannes Mastaï bestijgt Sint Pieters troon.’
Geen eedler schedel droeg de driewerf heilge kroon!
Toen juichte de aard zoo blij; de volken vreugdedronken
Ontboezemden hun gloed; uit aller boezem klonken
De jubeltonen: ‘Heil, heil U, o Vredevorst!
Rust nu ontzenuwde aard, te lang met bloed bemorst.’
En liefde en zoete vreê, zij straalden uit zijne oogen;
Om vrede smeekte hij met 's werelds leed bewogen;
Van liefde smolt zijn hart als Jezus' Godlijk Hart,
Helaas, als Jezus ook weldra doorvlijmd van smart.

Hoor de afgrond dondert op; met teugellooze woede
Verheft het zaad der hel zijn gruwzame oorlogsroede;
't Hosanna streelt nog zoet des Vaders luistrend oor,
En reeds breekt de oproerkreet de lofgezangen door.
‘Weg,’ roept men, ‘weg met hem, wij zijn geen priesterslaven!
Wij willen onzen dorst aan vrijheidstroomen laven.’
Het vaderharte breekt, hij vlucht naar vreemden grond.
Zoo brak het snoodst verraad den zoetsten liefdebond.
Een zee van lijden zonk op 't weerloos Rome neder.
Maar God beveelt den storm. Hij keert naar Rome weder
Die Romes leven is en kracht en majesteit,
Die op Sint Pieters Stoel des Heeren kudde weidt.

Hoe straalt uw koningstroon van goddelijken luister
Verheven Priestervorst, uw glorie zet in 't duister
De kronen dezer aard; al wat zij schittrendst biedt
Haalt bij de stralenpracht van uwe kronen niet.
O Leeraar, Priestervorst, o aller herdren Herder,
Heel de aard buigt voor uw macht, uw glorie reikt nog verder;
En wat ge op aarde bindt, ontbindt of opensluit
De hemel spreekt met U 't beslissend oordeel uit.
Hetzij Ge op 't leergestoelt van Petrus neergezeten
Door uw onfeilbaar woord Gods wil aan de aard doet weten:
Of, opperpriester Gods de handen zeegnend strekt
En over 't wereldrond Gods milden zegen trekt:
Of, Plaatsbekleeder Gods den vorsten 't woord doet hooren,
Dat dubbel snijdt en vlijmt, en voor gehoorzame ooren
De kracht des levens is: of, op Gods rechterstoel
Het recht der waarheid steunt, te midden van 't gejoel
Der snoodaards, die het staal in donkre holen wetten
Om straks het moordend zwaard op 's Vaders borst te zetten,
Groot zijt ge, o Herdervorst, o Opperpiester, Licht

Der leeraars, Gij wiens woord niet feilt en nimmer zwicht,
Het fijn gespannen net der dwaling scheurt aan flarden,
De nevelen verjaagt, die 't zuivre licht benarden.

't Was schoon, toen om U heen der vaadren heilig koor
Eerbiedig stond en bad met gretig luistrend oor,
En Pius door de kracht des Geestes hun verkondde
‘Op Jezus' Moeder viel geen smet van Adams zonde.’
Blij stemde 't heilig koor der vaadren met hem in,
En heel de Christenkerk herhaalde in d’ eigen zin
Het woord dat Pius sprak, door 's Heeren Geest gedreven.
Van Pius-Petrus stoel stroomt waarheid kracht en leven,
Heel de aarde voelt die kracht, dien goddelijken gloed.
Getuig Corea hier, gepurperd door het bloed
Voor Jezus' naam gestort. Wie telt de martelaren
Die Tonkin opwaarts zond? Manhafte krijgersscharen!
Voor Jezus, voor 't geloof dat Pius hun verkondt,
Ontvloot hun 't hartebloed door open wond bij wond!

Ginds heft de Libanon zijn ceders naar den hoogen
Met heilig bloed besproeid; zijn grijze rotsen bogen
Op 't edelst martlaarsvolk. Doch zie, daar verre beurt
Japan 't gedoken hoofd. Een blos van vreugde kleurt
Des Opperpriesters wang. Zijn boden vliegen henen;
Weêr is in 't strijdend heir de Godsheldin verschenen.
Nauw klonk haar naam in 't rond of golvend stroomt haar bloed
Voor Jezus' grooten naam; en immer zwelt de vloed
Van lijden: dan de kracht door Pius' woord geschonken
Doet weêr der vaadren gloed in aller borst ontvonken.
Daar had Xaveer geplant op Paulus-Petrus last.
Is 't wonder dat de boom in 't martlaarsbloed nog wast?
Gezegend Herder, juich! Zoo moesten purpren stroomen
Het blanke leliekleed van Jezus' bruid omzoomen!
Juich, gij die mannenkracht aan lammren zachtheid paart,
Gij hebt de heldenteelt in Jezus' Kerk bewaard.

Juich, opperpriester, juich! Zoo moest het outer blaken;
Dit offer zoet van geur moest Jezus' harte raken.
Zie op, daar spruit zij uit de wildernis; haar groen
Schiet welig op en kroont Gods Kerk met jong plantsoen.
Door Africa's woestijn, in 't dorre barre Noorden
Klinkt Jezus' zoete naam. De woeste wouden hoorden
De blijde tijding aan. Der duivlen machtigst rijk
Verwerpt der duivlen dienst en trapt zijn goôn in 't slijk;]
En stammen, lang verdwaald, zij keeren tot U weder
En knielen om den troon van Pius-Petrus neder.
Zoo groeit en bloeit Gods Kerk en schiet haar loten uit.
Tot aan het verste strand; heel de aarde wordt haar buit.

Juich dan en jubel blij, o Vader aller volken!
Verhef, o christenschaar, zijn naam tot aan de wolken,
Die van Sint Pieters troon de wereld overziet
En door zijn vredeboôn aan allen vrede biedt.
Wel blaakt van razernij de helhond in zijn kolken,
Wel slijpt het eedgespan der duivelen zijn dolken,
Wel spannen vorsten saam en wordt het heiligst hoofd
Door wreed en woest geweld van aardsche kroon beroofd,
Wel treedt een rooverschaar vrijmachtig door zijn staten,
En triomfeeren luid, die God en Pius haten,

Maar Jezus Christus leeft en tegen Petrus' rots
Breekt machteloos en valt het woedend golfgeklots.

Hoor, Pius' stemme spreekt en de italjaansche stranden
Zien van des aardrijks grens der volken herders landen.
De prinsen van Gods Kerk staan om hun vorst geschaard.
Hoort gij den adem Gods, die door de heemlen vaart?
Daar klinkt der vaadren stem, zij spreekt de onfeilbre waarheid,
Voor heel de wereld uit; zij glanst met zonneklaarheid:
'Onfeilbaar leert de Paus geloofs- en zedenleer
Op Petrus'' leergestoelt.' De gansche Kerk valt neêr,
En buigt geloovig hoofd en hart en wil te gader.
Zij zingt, door God ontgloeid den algemeenen Vader,
Het blijde danklied toe: 'leer ons, wij hooren U;
Onfeilbaar is de Paus in d' aanvang zooals nu.'

Daar gaat der hellen kracht van wanhoop fel aan 't loeien;
Beëlzebub verbreekt voor tijd en wijl zijn boeien;
Hij breekt den afgrond uit; zijn benden spoken op
Uit 't helsche vuur; de slang heft hoog den drakenkop.
Reeds is de krijgsbazuin door half Euroop aan 't schallen.
Voort rukt het snood gebroed voor Rome's veege wallen.
Helaas, wat baat het, of een fiere jongelingsschaar
Naar 't slagveld henenspoedt: of Neerlands Zonen daar
Hun breede leeuwenborst den moorders tegenstellen,
Met bliksemende vuist er duizend nedervellen.
Een woeste duivlentroep voert benden roovers aan,
En breekt door 't martlaarsheer met moordend lood zich baan.
Op 't hooge Vatikaan naast Petrus' graf gevangen
Hoort Pius 't moordrenrot, hun woeste krijgsgezangen.
De Stedehouder Gods draagt Christus' doornenkroon;
Spotkoning scheldt men hem, als eens des Vaders zoon.
Alomme stroomt het bloed van honderd-duizend-tallen.
's Verraders troon stort in, hij vlucht en wijkt vervallen
Van eer en grootheid weg, die Pius overgaf
Aan zijne hateren: hij dolf zijn eigen graf.

Doch Pius rijst in eer in grootheid en in glorie.
Gevangen Priestervorst, dra straalt uw eindvictorie!
Terwijl nog de oorlog woedt, het bloed bij beken leekt,
Hoort gij, hoe 't feestgeschal door 't krijgsgebulder breekt?
Zingt halleluja, zingt! en dronken schier van vreugde
Begroeten wij het feest, dat de aard slechts eens verheugde.
Het zilvren jubelfeest van Rome's Bisschop daagt!
Daar rijst de blijde dag door aller beê gevraagd.
Heil, heil U Priestervorst, heil teerbeminde Vader,
Heil, Plaatsbekleeder Gods! U stroomt uit vollen ader
Der Christnen jubelzang op d' allerzoetsten toon;]
Heil, Opperherder, heil! Gods eengeboren Zoon
Maakte U tot rotsgesteent van zijne Kerk op aarde
Hij kroont Uw vaste trouw, die dus zijn Kerk bewaarde.
Heil, Pius-Petrus, heil! Onwankelbare rots,
En grondvest des geloofs in 's werelds golfgeklots.
Hoor onzen zegezang, o teergeliefde Vader,
O Opperpriester Gods! Uw kinderen te gader
De wijde wereld door, de gansche Liefdebond,
Zingt U zijn feestlijk lied en juicht uit éénen mond
'Lof, eere, glorie, kracht aan Jezus, onzen Heere
Den Stedehouder Gods, den Heilgen Pius eere.'

X.

Pius en de Onbevlekte Moedermaagd.

MARIA ONBEVLEKT ONTVANGEN.

Men kan geen feestbloemkrans vlechten voor Pius IX en den naam van Haar vergeten, die alle geslachten zullen zalig prijzen, omdat haar groots heeft gedaan Hij, die machtig en Wiens naam heilig is.

Eene hulde aan Pius zonder den naam van Maria, zou zijn gelijk een feestkroon, waaraan de schitterendste luster ontbrak, die als in een aureool van licht den naam van Pius heinde en verre door alle eeuwen doet glinsteren.

Ja, onsterfelijke Paus Koning! De schitterendste parel uwer kroon is en blijft eeuwig voor de gansche wereld de onsterfelijke dag van den 8n December 1854, toen gij daar als 't verheven Opperhoofd der Kerk in de ontzaggelijke basiliek van den Vorst der Apostelen, U op Uwen troon op de knieën wierpt, omgeven van

kardinalen, bisschoppen, prelaten, die op Uwe roepstem uit alle oorden der wereld toesnelden, om tot de diadeem der Hemelkoningin een steen bij te dragen.

Onvergetelijk voor de gansche wereld zal immer dat plechtig oogenblik zijn, toen gij met de Tiara op het hoofd en in de houding van den hoogsten kerkleeraar die treffende woorden uitspraakt: ‘Het is een geloofsartikel, dat de allerzaligste Maagd Maria van het oogenblik Harer Ontvangenis af, dooreen voorrecht en eene bijzondere génade Gods, krachtens de verdiensten van Jezus Christus, den Heiland der menschheid, bewaard en beschut is geworden voor elke vlek der erfzonde.’

Tranen welden U in de oogen en onder het uitspreken der sacramenteele woorden: ‘definimus, decretamus et confirmamus,’ kondt Gij Uwe dankbare gemoedsaandoeningen en den tranenvloed niet weerhouden.

Gewis, de engelen in den hemel, die voor achttien en een halve eeuw hunne Koningin met het: ave Maria, gratia plena begroetten, zij hebben die kostbare tranen opgezameld, opdat zij zouden schitteren als diamanten in Uwe kroon en die Uwer Onbevlekt Ontvangene Moeder. De vreugde, die de hemelen vervulde, vond als 't ware een weerklank in de jubeltonen der gansche Christenheid. Nauwelijks was het woord der dogma-verklaring over Uwe lippen, of als uit ééne stem verhieven de vijftigduizend menschen, die zich in de basiliek verdrongen, den plechtigen lofzang van dankbaarheid ten hemel, de salvo's van het geschut en het gelui der klokken paarden zich aan bun gloeiend, éénstemmig dankgebed, de gansche katholieke wereld juichte en jubelde: ‘Maria zonder zonde ontvangen!’

Breng u de vreugdefeesten voor den geest, die over de geheele aarde ter eere van Maria gevierd werden, herinner u de liefvolle feestaalmoezen, die dien dag de tranen der armoede verdreven, stel u de tallooze bekeeringen voor, die door de voorspraak der verheerlijkte Moedermaagd zoovele zondaars op het pad der deugd en der eeuwige zaligheid terugvoerden en vraag dan of de aarde in staat was aan de Hemel-Koningin een schooner kroon aan te bieden.

Dat was het roemvolle werk van Pius IX, en, gelijk de naam van den dichter of kunstenaar onafscheidelijk vereenigd is met het meesterstuk zijner schepping, zoo is de herinnering aan de dogma-verklaring der Onbevlekte Ontvangenis van Maria een blijvend gedenkteeken van den onvergankelijken roem des verheven Opperpriesters.

Daarom ook mochten wij in dit huldeblijk aan Pius het beeld der Onbevlekte Moedermaagd niet vergeten.

De symbolische voorstelling, die wij onzen lezers in nevenstaande gravure aanbieden, is de trouwe afbeelding van een Maria-beeld, in cararisch marmer door den kunstenaar J. Stracké van Amsterdam gebeiteld, en in de parochiekerk van de H. Theresia te 's-Gravenhage geplaatst.

De gewijde kunstenaar, voor al de beeldhouwer, heeft moeielijkheden te overwinnen, waarop door den gewonen kunstbeschouwer soms wel eens te weinig gelet wordt. Hij moet eene bovenzinnelijke gedachte zooveel mogelijk zichtbaar voorstellen; hij moet zijn beeld schoone en edele vormen geven, maar daarbij zich alleen richten tot het religieus gemoed en niet tot den zinnelijken mensch, en vooral hij moet stichten door zijn beeld, dat is: den beschouwer tot hulde, liefde en vertrouwen voor het voorwerp van zijne kunst opwekken.

Beziet men nu, met het oog op die moeielijkheden, onze afbeelding, dan zal men aanstonds erkennen dat Stracké in zijne taak zeer gelukkig is geslaagd. Hij moest de Allerheiligste Maagd Maria voorstellen, als onbevlekt ontvangen, dat wil zeggen als die eenig bevoorrechte, die alleen van geheel het menschelijk geslacht bevrijd bleef

van de erfzonde, hij moest Maria voorstellen in die genadegaven, waarmede God, om zoo te spreken, den grondslag legde, van dat heerlijk gebouw, van dat kunststuk, dat de H. Kerk ons in de gezegende Moeder Gods doet vereeren. En inderdaad: zoo staat zij daar, den kop vertredend van het serpent, wiens giftige angel alle andere menschen gestoken heeft: zoo staat zij daar in al Hare grootheid en luister, en als bewust daarvan, maar niet minder overtuigd dat al hare grootheid uit God is, en uit Hem alléén. Het is alsof men haar de woorden van het Magnificat hoorde uitspreken: 'Hij die machtig is heeft groote dingen aan mij gedaan.'

De edele vormen van Haar maagdelijk lichaam zijn ook hier op uitnemende wijze weêrgeven. Vooral het gelaat van het beeld is vol van die beminnelijke schoonheid, die zich ieder christelijk gemoed in de Onbevlekte Moeder des Heeren denkt. Er is geene streving naar de classieke vormen van de heidensche sculptuur, maar naar eene schoonheid door de genade Gods gevormd, zooals de heidensche kunstenaars niet gekend hebben.

En eindelijk of het beeld tot stichting dient? Men beschouwe slechts een oogenblik aandachtig onze teekening, en men gevoelt zich van zelf aangetrokken tot de Moeder vol liefde, die daar wordt voorgesteld. Het beeld, in schoone antieke lijnen ontworpen, en toch zoo eenvoudig en gemakkelijk gedrapeerd, roept ons met vertrouwen tot Haar, die als de Moeder des Heeren alles voor ons kan, en als onze Moeder alles voor ons wil.

LEGENDE DER HEMELSLEUTELBLOEM. - (Zie bl. 344.)

Aan den Paus Jubilaris.

Schreit Isrel niet aan vreemde stroomen
Het hart zich dor, en de oogen mat,
Bij 't roerloos speeltuig aan de boomen
Om 't rouwen van zijn tempelstad? -
Zoude uw kastijding, Zondenwreker,
Niet storten op 't wreedaardig kroost,
Wiens voorhoofd niet voor 't misdrijf bloost,
Zijn vader bij een alsembeker,
Een aantal jaren onverpoosd,
In smart bij smart geleegd, te hoonen
Met wreed misplaatste jubeltonen? -

Wat booze geest bestormt mij dan,
En kwelt me 't brein in maat en rijmen,
En ischt, dat ik de snaren span,
Om 's grijzen Vaders hart te vlijmen,
Met vreugdezang en citerslag,
Op 't niet feest, dat Hij Petrus' jaren,
Ju 't stijgend wee bereiken mag
Van plagen, die Hem dag op dag
Met feller martling wedervaren?

Of. lag wel ooit de gouden last
Van 't Pausschap zwaarder op een schouder?
Werd in de driekroon ooit benauwder
En scherper doornenwrong gepast,
Dan onzen grijzen Stedehouder,
Een vierdel eeuw werd opgetast?

Nauw stierf 't Hosanna van de lippen
Met de echo's weg van 't blij gejoel,
Bij zijn verheffing op den Stoel
Van Petrus, of de zwarte stippen
Der kimmen jaagden, bij 't gewoel
Van onderaardsche donderslagen,
Als stormen op, wier ijsbre vlagen,
In oproer, plundring en verraad,
Hem teistrend om den schedel loeiden,
En 't gansche tijdruim, dat Hij staat
Aan 't roer van 't scheepjen, immer groeiden
En stormend nieuwe stormen broeiden.

Die stormen zweepten 't zwarte meir
Der laagste driften op tot baren,
Die vreeslijk beukend nedervaren
Op hulk en stuurman, keer op keer,
En in heur storting 't gansche heir
Van monsters er om henen stuwen,
Die groot gekweekt in gal en slijk,
Hun' laagheid met hun valschheid huwen,
En, razend als een helmuzijk,
Hun zwadder, beurtlings of gelijk,
Den eedlen Grijsaard tegenspuwen,
Die hoon, en spot, en lasterkreet,

Met zeegning slechts te wreken weet.

En tusschen al dit helsch gedruisch
Doorsnijden Hem sirenentonen,
Van huichelaars en valsche zonen,
Die Hem, met allerzoetst geruisch,
Naar blinde klippen henen troonen,
En zingen van een grootsch verschiet,
Waar liefde en eerbied Hem verbeiden,
En hun gezag den waarborg biedt
Van vrijdom of van vrijgeleiden;
Terwijl ze lachen bij den roof
De plundering huns eigen Vaders,
Zijn dieven heimlijk en verraders
Bekransen met hun eereloof.

Ach God, hoe krimpt mij 't harte samen
Bij 't lijden zonder grens of namen
Van d' afgebeulden Martelaar!
Hoe is zijn glans van jaar tot jaar,
In immer zwarter bui verzwonden!
Eerst balling om het lijfsgevaar,
Hem dreigende van vagebonden,
Moest toen den Drager van tiaar
En sleutlen (wijl de Savooiaar
Het laatste strookjen had verslonden
Van 't Erfgoed) als een bedelaar,
Een aalmoes worden toegezonden! -
En, bleef zijn hemel voor een poos
Van eigen leed al wolkeloos,
Dan werd zijn Vaderhart gereten
Door half versmoorde lijdenskreten
Van kindren, in de smart des doods
Verkrimpend, bij de geeselslagen
Van noordschen beul en noodschen knoet,
Om de oude trouw aan God, verdragen -
Of reutlend in hun martelbloed,
In 't land van Syrie en Corea
Voor 't Kruis gestort en Christus' leer,
Of tuimlend voor het moordgeweer,
Nabij Mentane en Bagnorea.

En nu, doorpriemd en uitgeschud,
Gevangen man in eigen woning,
Wordt nog de spotkunst uitgeput,
In schotschrift en tooneelvertooning,
Op den versmeten Paus en koning,
Ja, waakt men schaatrend bij de koord,
Als was het om den prijs te winnen
Der laagheid, die geen schreien hoort,
Om 't doodsgelui reeds te beginnen.

Toch dreunt de jubel mij door 't hart,
En danst er om in maat en rijmen,
Ja stijgt in gloed, hoe feller smart,
Zijn moed en zijn vertrouwen tart,
En grief bij grief de borst Hem vlijmen.

Ja Vader, nu de hoogste macht

Der stormen U niet heeft gebroken,
De zeeën vruchtloos om U koken
Waar bui bij bui de zwartste nacht
Om 't zilv'ren hoofd U heeft ontploken,
Nu straalt Ge ons in den vollen gloed

Van 't ideaal der kracht en grootheid,
Wier glans de weerpijn van de snoodheid,
U teistrend, ons in 't bang gemoed
Verstelpt en lijdend jublen doet!

Daar staat de Grijsaard ongebogen,
Voor 't alvernielend sloopvermogen
Van tijd en grieving, met dien lach,
Dien 't hevigst en verfoeilijkst pogen
Der boosheid Hem niet rooven mag!

Daar staat Hij, de Eedle fier en moedig,
Een vierdel eeuw in ziedend schuim,
Alleen in 't donker wereldruim,
Waar geen geweld, hoe ruw of bloedig,
Hem dwingen kon tot plichtverzuim!

Daar staat de Trouwe, die den schapen
Van Christus' stal zich offrend wijdt:
Wat druk Hem klemt om hart en slapen
Bij d' eindeloos gerekten strijd,
Toch drinken, als waar' 't vredestijd,
In zijn bekommerd hart geborgen,
Vijf werelddeelen van zijn zorgen!

Waar zich de dwaling mag verheffen,
Hoe fijn of krachtig ook, daar treffen
Zijn bliksems van 't onfeilbaar woord,
Hoe 't wraakgeschrei in vloek-accoord
Ook uit zal slaan, Hij kan beseffen.

Wat hooge macht, wat dwinglandij,
Verscheurend op zijn kudde storten,
Het heiligst recht der menschheid schorten
Of krenken durft, daar slingert Hij
Zijn tuchtroê, apostolisch-vrij,
Wat dubble doornenkroon de slechten,
Zich wrekend, Hem in woede vlechten.

Bij Hem geen laf verraad der waarheid
Door list en vaardigheid in 't kronklen:
Zijn woord en handelingen vonklen,
Als bliksems in den nacht, van klaarheid. -
Bij Hem, wat gunst wordt toegezegd,
Geen lage schending van het recht. -
Bij Hem, geen snoode naasten-krenking,
Die argeloozen strikken vlecht,
En zwakken trapt, - maar medeschenking,
Van 't karig deel, en balsemdrenking
Voor elke wond die de onschuld pijnt,
In wat belijdnis zij verschijnt.

O Pius, Pius, heilge Vader,

Hoe straalt Gij in een laaien gloed
Van glorie blindend ons te moet,
Met steigerenden glans, hoe nader
Ge U worstlend naar het feestuur spoedt! -
Stijg, tweede Petrus, in die glorie
Nog jaren, tot aan de eindvictorie!
C.

J.G.J.

Vijf-en-twintig jaren.

Gregoor leî levensmoê der Kerke schepter neêr;
Gaf 't lichaam de aard, de ziel haar hoogen Maker weêr,
Om eeuw'gen rustdag in Gods Paradijs te vieren. -
Een ander Herder zou voortaan Gods kudde stieren,
Met zoet beleid den liefdestaf, voor Jezus' Bruid,
Der Christ'nen Moeder, over gansch het aardrijk uit-
Strekken, en als de klok elk kieken zorgvol schutten;
Aan 't scheepsroer hoe de storm ook huile, zonder dutten,
En immer wakker, rustloos op den uitkijk staan. -
Wat zag men hoopvol uit, wien in des Hoogsten raân
Die post vertrouwd, die staf geschonken mochte worden!
Hoort gij dat galmen, alsof middeleeuwsche horden
Ten dooddans gaan, maar zoet en milder, hoe één toon,
Langs de aarde schatert: Leve Pius, Mastais Zoon?
En hoe niet één gemoed bij 't vreugdebarend schallen
Die blijdschap weert, maar, hoe hij vreesde, met die allen
In 't juichen deelt, en zoeten dauw, den zielezang,
Weldadig vloeien laat op hooggekleurde wang?
Hoe 't blij ‘Hosanna,’ door al de echo's voortgedragen,
Aan 't ongenaakbaarst strand den vreugdetol gaat vragen,
En, duizendwerf teruggezonden langs de zee,
Zich schat rend aan den jubel mengt der Roomsche steê?
Zoo stortte eens Isrel's kroost in ongeveinsde galmen,
Maria's Zoon ter eer, zich uit en strooide palmen,
En vlijde purperdoek op Salems straten uit. -
O, volksgunst, volksgeroep, wat zijt ge aan wis'ling buit?...
Want hoor, nog zweeft op licht bewogen etherstroomen,
De danktoon voort, en huppelt de echo langs de zoomen;
Nog golft festoen en kruid langs straat en geveltrans,
En spreidt een lachend waas, een geur'gen bruiloftskrans,
Schoon na de bruiloft, over al wat juichensmoede
Zich in die feesttent nog vermeit, of hoor, hoe woede,
Tot razernij gezweept, met schrikbaar helgekrijt,
Die zoete rust in vreezen keert, dien vreê in strijd;

Hoe de echo stokt, festoen en kruid ontkleurt, hoe danken
Ten boezem ingedreven, plots vergaat in janken
En huilen; of hyeen, en wolf en panter uit
Hun krocht geschoten, woedend, hougerend naar buit,
Ter schaapskooi ingestroomd, met zijpelende kaken
Naar stilling van de holgevaste magen haken;
Hoe 't ‘krais Hem!’ ‘kruis Hem!’ schor en wild van lippen stroomt
Die gistren Hem den kus des vredes onbeschroomd
Ten voeten boôn; hoe hol en aklig door de straten
Het moordspook wandelt; en vernieling, uitgelaten,
Haar wagen ment, die, waar zijn wielend rad zich zet,
Paleizen en der armen steê meedoogloos plet. -

‘Wanneer de meester lijdt, slaapt dan de knecht op rozen?
Wanneer men mij vervolgt, zal 't wraakgeroep der boozen
U sparen? Is de knecht dan beter dan zijn Heer?
Waar deez vervloeking oogst, keert ze op den ander weêr.’
Zoo sprak eens, die aan 't kruis, den mensch ten zoen wou sterven,
Maar smart ten borgtocht eischte om 't leven te verwerven. -
En zie, sinds heeft der Kerke heir in stagen strijd,
En stadig worstlend, schoon verwinnaar, wijd en zijd
De kruisvaan opgezet, maar immer huilden woede
En razernij om Hem, die rustig 't leger hoedde,
En met de zege wies ook zijner hatren tal;
Maar nimmer wankte nog de zege of neeg ten val;
Ja, hoe in 't snoode tijdperk, dat verlichting baarde,
(O, lag de sluier van het duister nog op aarde!)
Millioenen aan de roomsche rots de tanden stomp,
De naglen bot zich schuurden, hoe geweld in plomp
En listig pogen aan dien reus zich heeft vergrepen,
Geen Pius, hoe ook dwang en arglist hem benepen,
Hoe 's werelds schijnmacht hem begrimme, hoe haar haat
Hem terg, haar wangunst hem verguize en hoe die maat
Van lijden door zijn eigen kindren, trots zijn smeeken,
Nog overladen wordt in huichelheilge treken,
Geen Pius strijkt de vaan door Jezus hem vertrouwd;
En, wonder!.... In dien rampnacht, hoe vernieling stout
Hem schennig naakt, en dreigt met wat ooit innigst griefde,
Strekt, vaderlijk en teêr, hij de armen uit om liefde
Van de onverlaten, en voor vloek daalt zegen neer,
Voor reedloos krijten biedt hij de eeuwge waarheidsleer,
En kost 't het leven, als de herder voor zijn schapen. -
O, vuig verbasterd kroost, hoe kost ge u zoo vergapen!....

En thans zijn vijf-en-twintig jaren heen gespoed;
De zoo gevierde en zoo gehate heeft den gloed,
De kracht des mans niet meer, want vast aan tachtig jaren,
Heeft hij de ranke hulk des levens langs de baren,
Trots klip en branding, toch behouden aangebracht, -
Een wrak is Petrus Erf, door roofzieke overmacht
Geschonnen en onteerd. - Waar eens in grootschen luister,
Gods naam verheerlijkt werd, zucht thans de Kerk in kluister,
En ligt haar glans in 't slijk; de prachtigste aureool
Is haar van 't hoofd geschopt, en door d' onzaalgen zool
Der dierlijkheid vertrapt, geen Priester heft in vrede
Tot God zijn blik, en zelfs des armsten stille bede

Is wetsvergrijp, en, ja waar eenmaal Christus' tolk
En liefde zetel had, huist wellust thans en dolk......

Maar hoor, wat ruisschen!... Is 't een weergalm van accoorden,
Uit schooner tijden, maar van nooit geziene boorden,
Als liefdetolken thans eerst aangeland?.... o zijt
Dan welkom, duizendwerf!.... Maar neen, een nieuwe strijd
Van stroomen wordt harmonisch suislend in de luchten,
Met wisselende kans gestreên, en 't zijn geen zuchten,
Die daar naijverig opstijgen, 't is een koor
Waar liefde en dank en zegen zich vermengt; en hoor,
Steeds machtiger, verstaanbaar meer, treedt thans in rijen
't Een volk na 't ander op..... Hoe zoet mengt Barbarijen
Zich aan het Morgenland! Hoe juicht de Westerreê
Met Tasman's boorden in den heilgen toonval meê!
Dáár galmt het over als een zucht van kranke leeuwen:
't Zijn Frankrijks kindren, die betraand van liefde schreeuwen
En eigen smart; hoe huwt die toon zich ongezocht
Aan Kosciusko's kroost, dat weenend stikt in 't vocht,
Om al te wreed verloren vaderland en goden
In plassen over dorre wangen heen gevloden;
Germanje paart zijn tonen, zwaar van dank aan 't Noord;
En immer galmt het, beurtlings rijzend, dalend voort;
Wat nimmer zich der vreugde, waanzin, dorst gelaten,
Waar schroeiend zonnevuur den bodem blaakt, of straten
Van louter ijs den winter nooden, 't is één klank,
't Stort alles hart en boezem uit in reinen dank. -
Hoor, weder stormt het door de luchten, zwaar en krachtig,
In vol accoord, niet wijfsch versierd, maar grootsch en machtig,
Als orgeltoon en hemelval; maar hoe!.... o God....
Dank, Vaderland, die in den volkenkrans uw lot
't Onwis geval ontscheurde, en hoe de wereldkansen
Ooit wisselen, in ongeleende schitterglansen,
Door de eeuwen streven zult; die thans, hoe 't spook des tijds
In ander boezem wroet, bespringing wel en strijds,
Verduren, maar het heilig erf der christen vadren,
Eerst met den jongsten droppel levensvocht uit d' adren
Zult werpen; dat deez' dag in onuitwischbaar schrift,
In gulden trekken in elks heugnis zij gegrift;
Opdat als eens ontkenning, in onwaardig pogen,
Deez' feestij loochen of verbloeme met haar logen,
Elk Christenhart in zich der waarheid weêrschok voel,
Dat luid het tuige dan hoe in der weêrspraak poel
En 's drogreê wanmacht, Neêrland nimmer heeft vergeten
Dat 's Pausen zaak Gods glorie raakt, dat hoe vergeten
Onzinnig ook, het wangeloof zijn keten smeedd',
Geen juk het Roomsche hart in Neerland wanklen deed;
O Tuig dat heden nog, gij heldenschaar.... maar luister...
Reeds toont hun lof: o Gij, die thans in schande en kluister
Maar grootsch en onverwrikt op Petrus' zetel rust,
Die, hoe de stem des onzins in onheilgen lust
En woedend u omhuilt, van buigen weet noch wanken,
Waar u Gods glorie drijft, ontvang de zwakke klanken,
Van 't hart, dat, ver van u, in al uw rouwe deelt,
Dat, als een zoon om 's vaders lijden zucht en kweelt;
o Groote Generaal, die de u getrouwe scharen,
In 't nijpen van den nood en duizenden gevaren,
Als nimmer heervoogd voerde, en in de laatste schans,
Hun naam nog sierde met onsterfelijken glans,

Wees duizendmaal gegroet, en hoor wat thans we zweren;
Zoo lang een eerloos rot uw vaandel zal onteeren,
Zoo lang één leugenboef u in uw steê bestookt,
Zoo lang naast Gods altaar der wellust pestwalm rookt,
Zoo lang een vorstlijk dief uw vorstenrecht durft wraken,
Zoo lang zal 't vuur der wraak in onzen boezen blaken,
Zoo lang blijft 't lemmer treffensvaardig aangegord!
Wee u, die in ons borst dien gloed heb aangepord!
Hoort gij dien eed, ontaarden? haast u tot genieten!
Want ziet, uw machtstroom is sinds lang aan 't rugwaarts vlieten;
Uw kroon is door u zelf ontpareld, zoo die naam
Geen schennis is, en lang reeds heeft de schelle faam
U met gewisheid, vreeslijk in het oor geschetterd:
'Haast naakt de stonde die uw leugenbouw verplettert.' -
En weet dat eerst die kreet uit Neerland opwaarts toog!
Dat tuigen op dit feest festoen en zegeboog,
Dat tuigen vlag en vaan om strijd in top gestoken,
Dat tuigen muur en trans, waar duizend vuren smoken,
Dat tuigen oog en wang waar louter vreugde glanst,
Dat tuigen straat en gracht, waar alles juicht en danst!

o Gij, Die in de rust, ver boven aardsche sferen,
Op louter starren troont, Wien wentelen noch keeren
Ooit genaken. - Die werelden, als naamloos niet,
In 't onbegrensde ruim onrustig rollen ziet,
Kwam van deez' aardstip dan het onverpoosde kermen
Nog niet tot aan uw vadertroon,.... of moet ontfermen
Met meerder smeeken en nog duurder zijn gekocht?
Moet dan Uw Bruid den ruimen beker lijdensvocht
Ten bodem leêgen, eer ze in onbesmeurden luister
Als eene zonne lichten mag in 's werelds duister?

Is U de bloedige voldoening niet genoeg,
Die vijf-en-twintig jaren duldend zij verdroeg?....
Wees de eere van uw naam gedachtig om den heiden.
o Heere, laat Uw volk niet ongehoord verbeiden;
Dat de onbesneden stout niet smaal: waar is hun God?
o Gij - die vijf en twintig jaren thans zijn lot
Aan uwe Kerk hebt onafscheidbaar vast verbonden
Hem, grijsaard nu, in 't doolhof der sofisten-vonden
Door uw onfeilbren Geest gelei l hebt, - o beschaam
Zijn haatren, laat de glorie van Uw heilgen naam
In hem langs gansch het aardrijk stralen, en dat allen,
(Geheng dit, o mijn God) dat millioenentallen
Als ware zonen keeren in het ouderhuis!
Dat weer de palm des vredes bij de volken ruisch'!
Dat bloed en moord en haten, na zoo rustloos woeden,
Verslagen en verguisd weêr naar den afgrond spoeden!

F.B.

De hemelsleutelbloem.

Sint Pieter trof voor 's hemels poort,
Een dichten drom van zuivre zielen:
Fluks grijpt hij naar zijn sleutelring,
Dien hij van Jezus zelf ontving,
Toen, zie, zijn sleutels hem ontvielen.

Zij vielen, vielen dagen lang,
(Hij kreeg, dat spreekt, heel spoedig andren,)
En kwamen, wis door God den Heer,
Dicht bij een kerk, op 't kerkhof neer,
De beide sleutels bij malkandren.

Nauw raakten zij den heilgen grond,
Of ijlings sproot er, waar zij lagen,
Een schoone bloem uit de aarde voort,
Wier naam nog nimmer was gehoord,
Omdat geen menschen haar nog zagen.

Een weeze zag haar, toen zij vroeg
In rouw bij 't oudergraf kwam bidden,
En weldra ging de mare rond,
Hoe zij de beide sleutels vond,
En 't lieflijk plantjen in hun midden.

En 't vroom gemoed heeft haar den naam
Van hemelsleutelbloem gegeven,
Want, met den hemel in 't verschiet
Kent 's menschen hart de wanhoop niet,
Hoe menig traan ook 't oog ontvliet',
Om 't bittre jammerwee van 't leven.

GOS V. H.

Petrus gevangen en wonderdadig verlost.

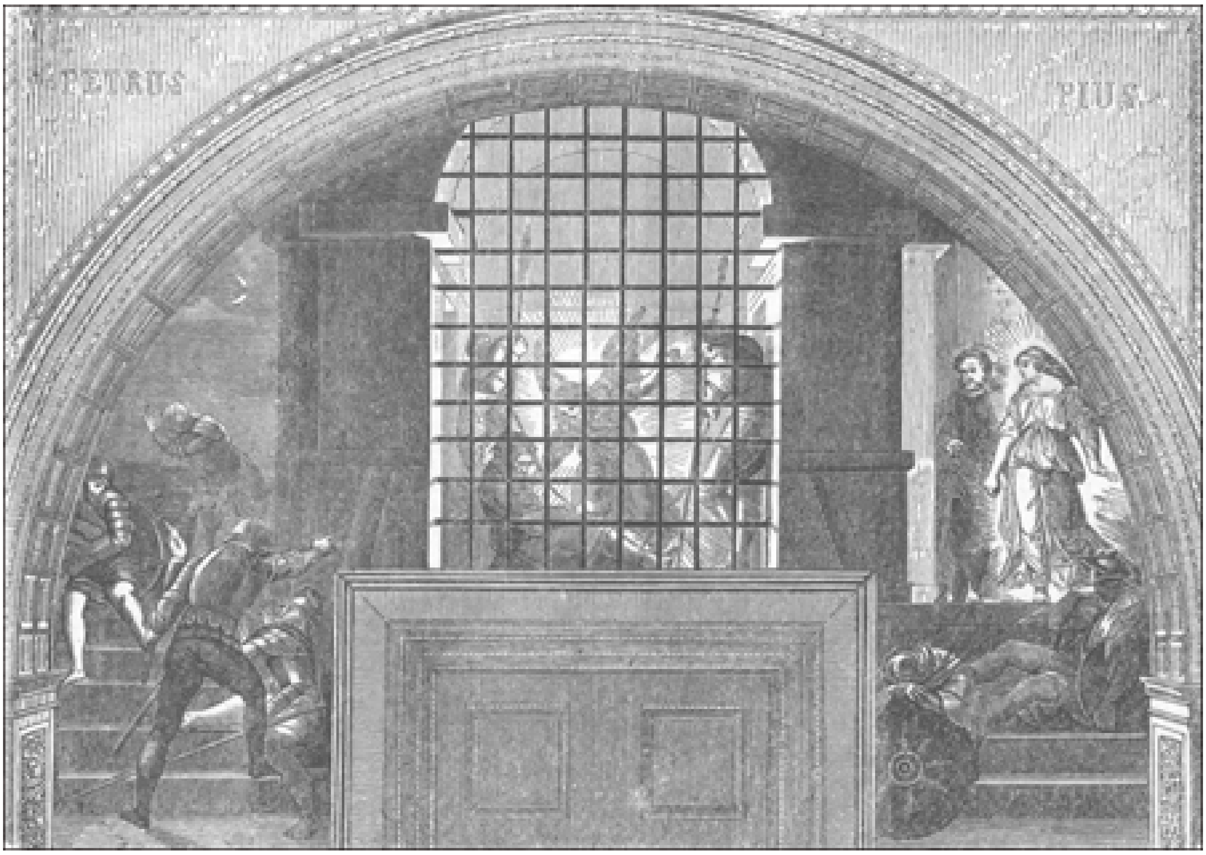

Herodes Agrippa, koning van alle gewesten in Palestina, die hij door de gunst van een heidensch keizer achtereenvolgend had verkregen, zocht de genegenheid van het joodsche volk, van de vijanden des Christendoms, vooral hierdoor te gewinnen, dat hij zooveel in zijn vermogen was de Kerk vervolgde.

Met dat oogmerk liet hij Petrus, het hoofd der Kerk, gevangen nenemen en in den kerker werpen. Achter het masker van godsdienst gaf de snoode huichelaar bevel, den Apostel door vier wachten, elk van vier soldaten, streng te bewaken tot dat het Paaschfeest voorbij zou zijn; alsdan zou hij hem in 't openbaar doen veroordeelen en ter dood brengen.

Terwijl nu Petrus gevangen zat, werd door de Kerk een aanhoudend gebed tot God voor hem gedaan.

In den nacht, die de openlijke rechtspleging voorafging, sliep Petrus gerust en vol vertrouwen in het midden der krijgsknechten; twee van dezen hielden de ketenen, waaraan hij geboeid lag, de overigen bewaarden de deur van de gevangenis.

En ziet! eensklaps wordt de kerker door een hemelsch licht bestraald; een Engel des Heeren staat daar; hij stoot Petrus aan, wekt hem op en zegt: ‘sta haastig op!’ En oogenblikkelijk vallen hem de boeien van de handen. Vervolgens beveelt hij hem, zich te kleeden en hem te volgen.

Petrus, niet wetend of 't geen er geschiedde waarheid of een geestvervoering was, volgde werktuigelijk zijnen geleider. Zij gingen midden door de eerste en tweede wacht, en kwamen aan een ijzeren poort, die stadwaarts voerde; deze poort opende zich van zelve voor hen. Zij traden er uit, gingen eene straat ver - en plotseling is de Engel aan zijne zijde verdwenen.

Nu komt Petrus tot zich zelven; en van zijne wonderdadige verlossing verzekerd, roept hij vol dankbaarheid uit: ‘nu weet ik in waarheid, dat de Heer zijnen Engel gezonden en mij uit de macht van Herodes gered heeft!’

Zijnen weg voortzettend kwam hij aan het huis van Maria, de moeder van Marcus, waar vele geloovigen vergaderd waren, en voor 't behoud van Petrus baden. Hij klopte aan de deur van het voorportaal, en eene dienstmaagd kwam voor, om te hooren wie daar was. Zoodra zij de stem van Petrus herkende, maakte zij van blijdschap de deur niet open, maar liep ijlings naar binnen, en meldde dat Petrus voor de deur stond. De vergaderde Christenen konden zulk een onverwachte redding niet gelooven, en zeiden tot haar: ‘gij bedriegt u!’ De dienstmaagd echterhield staande dat het zoo was. ‘Dan is het zijn Engel!’ hernamen zij.

Wijl Petrus intusschen niet ophield met kloppen, deden zij open, zagen hem zelven, en juichten van verbaasdheid en dankbaarheid. Doch Petrus wenkte hun met de hand, dat zij zwijgen zouden, en verhaalde toen, op welk een wonderbare wijze de Heer hem uit den kerker had verlost.

Deze lotgevallen van Petrus, ons door de H. Schrift met edele eenvoudigheid en natuurlijke bevalligheid verhaald, en door het kunstig penseel van Raphaël voor een deel aanschouwelijk gemaakt, zijn voorzeker wel geschikt om het hart van den Katholiek te roeren en te bemoedigen, wanneer hij die in verband brengt met de lotgevallen van Petrus' waardigen op- en navolger, PIUS IX.

Mogen den GEVANGENE IN HET VATICAAN spoedig de kluisters van de handen vallen, door eene rechtelooze overweldiging en schijnheilige staatkunde hem aangesmeed: deze uitkomst is het, waarvoor de H. Kerk voortdurend hare vurigste gebeden ten hemel verheft.

B.v.M.

Rebus N. 11

Aan deze rebus is verbonden:

Het portret van Z.H. in Chromo-lithographie, in lijst gevat.

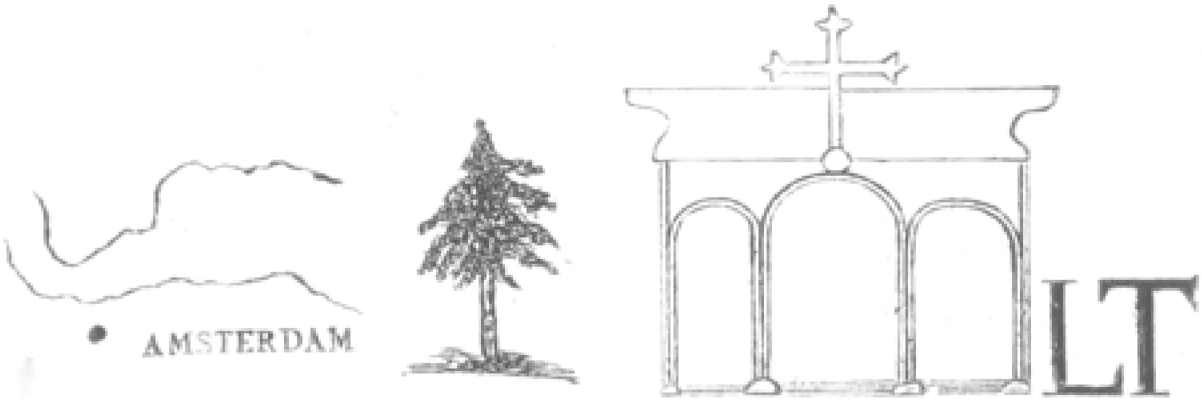

Oplossing van Rebus 9.

Als er twee vechten om een been, Dan krijgt het een derde lichter alleen.

[Nummer 44]

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.

Gedurende de eerste dagen, welke op de capitulatie van Parijs volgden, bedreigde de vreeselijkste hongersnood de fransche hoofdstad en zonder de krachtige inspanning van verschillende liefdadige vereenigingen, was het onmogelijk geweest in den nood en het broodsgebrek van zoovele duizenden te voorzien, ingeval het beleg nog een week langer had aangehouden. Vooral aan de hulp der Engelschen had Parijs in dezen benarden toestand zeer veel te danken. Gedurende veertien dagen bleef een engelsch comité bijna voortdurend aan 't werk om de ongelukkige bewoners van levensmiddelen te voorzien. Als waanzinnig door het gebrek en de ontbering viel men op de wagens aan, welke de zoozeer gewenschte voedingsmiddelen aanbrachten; meermalen, vooral in de engere straten, wachtte de hongerige menigte zelfs den tijd niet af, dat de aardappelen en andere levensbehoeften haar werden uitgereikt, maar klom zelf op de wagens om deze te plunderen en zich aan de rauwe vruchten te goed te doen.

PARIJS KRIJGT VOORRAAD.

Daar de dienst der spoorwegen volstrekt was belemmerd en de rails grootendeels waren weggenomen, werden er tot het vervoer der granen

en andere mondbehoeften veelal groote zware karren gebezigd. In bovenstaande gravure is de intocht voorgesteld van eenigen dezer wagens, door grove, sterke paarden getrokken, die men van de landlieden in de westelijke steden van Frankrijk had gerequireerd.

Bij de approviandeering bleek het intusschen, hoe naast het broodsgebrek ook nog voor velen de geldkrisis de grootste bezwaren opleverde. Terwijl sommige levensmiddelen zeer goedkoop werden aangeboden en men bijv. in eenige straten vijftig haringen voor twee franken zag verkoopen, kwelde tal van kooplustigen het treurige bewustzijn, dat zij geen twee franken meer in de wereld bezaten en tevens het vooruitzicht misten die spoedig machtig te worden.

De lagere volksklassen leden hierdoor soms niet zoo erg als velen uit den beschaafden stand, omdat de eerstgenoemden door de gewoonte dikwijls minder behoeften hebben, bovendien bij het gouvernement als armen te boek stonden en veelal hun het noodzakelijk onderhoud gratis werd toegedeeld. Geheel anders was 't echter gesteld met de koopmansklerken, wier kantoren gesloten waren, kunstenaars en anderen, op- en afgaande met de wisselende eb en vloed in de hoofdstad van de rijkste en aanzienlijkste klassen in geheel Europa. Velen dezer, die te voren nooit armoede kenden en zelf aalmoezen gaven, zonder in de verste verte aan de mogelijkheid te denken, dat zij die eenmaal zouden moeten terugvragen, ondervonden thans dat de fabelachtige prijzen van vijf lange maanden hun geheelen voorraad contant geld hadden uitgeput en moesten zelf, na eenige dagen worstelens tegen den honger, om ondersteuning bedelen. Een der leden van een engelsche weldadigheidsvereeniging getuigt dat de toestand van deze soort van armen het verschrikkelijkste was. ‘Er lag iets onbeschrijfelijk pijnlijks,’ zegt hij, ‘in den aanblik van die ongelukkige lieden, wanneer zij bij ons kwamen, om de bekentenis af te leggen van hun lijden en ontberingen. Die scherpe lijnen om neus en mond waren niet slechts door den honger gegroefd, maar stonden daar als getuigen van de zedelijke worsteling, waarmede de rampzaligen hadden gekampt, alvorens zij er toe overgingen hunne armoede te belijden.’

Waartoe de hongersnood de arme bewoners van Parijs dwong over te gaan, blijkt uit onze gravure op bladzijde 349, door een Parijzenaar gedurende het beleg zelve vervaardigd, waarin hij een hondenvanger voorstelt die bezig is een paar dezer dieren op te vangen om ze vervolgens, of te slachten en zelf op te eten of voor fabuleuse prijzen te verkoopen.

Voorzeker, het verborgen lijden, dat duizenden in Parijs en elders te verduren hadden, wordt lichtelijk bij de beschouwing van de rampen des oorlogs over 't hoofd gezien en toch het was wellicht niet minder verschrikkelijk dan zoovele onheilen en verwoestingen die een meer ontzettenden aanblik boden.

Chronologisch overzicht van den Fransch-Pruisischen oorlog. Januari 1871. *(Vervolg.)*

1. Het geschut der forten Nogent, Rosny en Noisy is tot zwijgen gebracht.
2. Mezières capituleert. - Bloedige gevechten bij Bapaume.
5. Bombardement der forten Issy, Vanvres en Montrouge. De vesting Rocroy wordt overrompeld.

6. Prins Frederik Karel neemt Azay en Montoire in. Gevecht bij La Fourchée.
8. Parijs wordt hevig beschoten. De brand der kazerne in 't fort Montrouge duurt tot in den morgen.
9. Chanzy wijkt voor de duitsche troepen en wordt door deze tot voorbij Artenay vervolgd. Gevecht der Duitschers met garibaldisten bij Montbars.
10. Peronne, ten Zuiden van Arras gelegen, capituleert.
11. Het bombardement van Parijs wordt met kracht voortgezet. De kazerne van 't fort Issy staat in brand. Hevige gevechten van den groothertog van Meckelenburg bij Lombron en Chapelle. Nederlaag der fransche armee bij Le Mans.
15. De Duitschers laten de spoorwegbrug springen over de Chiers, tusschen Longwy en Arlon. Gevecht bij Maras.
16. Vergeefsche aanval der Franschen op Chagey en Bethoncourt.
17. Het bombardement van Longwy neemt een aanvang.
18. De koning van Pruisen aanvaardt den titel van duitsch keizer. Proclamatie aan 't duitsche volk.
19. Gevecht bij Abbevilliers. Het leger van Bourbaki wordt over de geheele linie vervolgd. Tours wordt zonder weêrstand bezet. Uitval uit Parijs, waarbij de verliezen van beide zijden dusdanig zijn, dat tot een wapenstilstand van 48 uren wordt overgegaan. Aan het noorderleger van Faidherbe wordt door generaal Göben bij St. Quentin een groote neêrlaag toegebracht.
21. Strijd in de omstreken van Dyon.
22. Het bombardement van Kamerijk neemt een aanvang. De Duitschers bezetten Orbec, Bernay en Dole.
23. Jules Favre doet voorstellen om te capituleeren.

(Wordt vervolgd.)

Een binnenhuis van Jan Steen.

Jan Steen, geboren te Leiden in 1628 en aldaar overleden in 1679, bekleedt een voorname plaats in de geschiedenis der schilderkunst en wordt niet ten onrechte, na Rembrandt, als de meest oorspronkelijke meester der hollandsche schilderschool geroemd. Zijne kracht van vinding mag schier onovertroffen genoemd worden en openbaart zich in den schitterendsten gloed van verbeelding die over zijne kunstwerken ligt uitgespreid, terwijl hij in compositie, schakeering der kleuren en levendigheid van voorstelling voor geen groot schilder behoeft onder te doen. Zijn origineele schildertrant heeft hem bij 't engelsche volk, dat zoo bij uitstek in het humoristische genie belang stelt, zoo populair gemaakt, dat het twee derde zijner schilderstukken in Engeland te vinden is.

Met zijn uitstekend genie vereenigde Jan Steen, ongelukkigerwijze, een onbeperkte zucht naar buitensporige vermaken. Zijne betrekking van herbergier gaf hem maar al te vaak gelegenheid, om zijne ongeregelde hartstochten in te volgen en te gelijk de buitensporige vermaken der zinnelijkheid, dronkenschap en speelzucht naar de natuur te schilderen. Hij werkte met buitengewone gemakkelijkheid, en niettegenstaande zijn ongematigd leven, dat zijn vroegtijdigen dood ten gevolge had, leverde hij een overgroot aantal schilderstukken, waarvan er in een cataloog van Smith alleen twee honderd worden genoemd. Ook de nevenstaande gravure, welke

een jonge vrouw voorstelt die oesters eet, is van zijne hand en 't oorspronkelijke stuk berust in de verzameling van schilderijen van den heer Six te Amsterdam.

De hand.

De menschelijke gedaante herinnert ons aan de afgodenbeelden, die men nog in de eenzame, vervallen tempels van Egypte vindt. Die beelden zijn nu eens bewonderenswaardig door hunne schoonheid, dan weder belangwekkend door hunne oudheid; - geene barbarenhand heeft ze verminkt, maar, prijkende met een' gordel van zinrijke beeldspraak, blijven ze eene bron van studie en van eerbied voor de oudheid. Ook het menschelijk lichaam prijkt met eene beeldspraak: maar oneindig grootscher en verhevener dan die der egyptische afgoden. Het menschelijk lichaam is gevormd door den Eeuwige, wiens evenbeeld wij erkennen in het heerlijke, wondervolle maaksel, dat zijne weêrga niet heeft binnen de grenzen der zichtbare wereld. Ieder lichaamsdeel, van af het hoofd tot de voeten, verkondigt de waarde en het wezen van den mensch. Een trotsche, opgerichte stand; oogen, wier vurige blikken het sterrenlicht weêrkaatsen; lippen, waarop een tweede ‘Het worde’ zweeft; handen en voeten, de attributen zijner heerschappij; - ziedaar het beeld van den gebieder der aarde, in wiens bouw de koninklijke symboliek onuitwischbaar is ingeprent.

Vergelijkt men nu de lichaamsdeelen onderling, dan behoeft het wel geen betoog, dat de handen meer waarde hebben dan de voeten. Al noemt een Burmeister den voet het karakteristieke lichaamsdeel, het schoonste geschenk des hemels, zoo lijdt het evenwel geen tegenspraak, dat de hand in wezen en beteekenis oneindig hooger staat dan de voet. Hoe dichter hij het hoofd, des te edeler is het orgaan; hoe meer daarvan verwijderd, des te dierlijker. Hoe schoon en bevallig de voet wezen moge, hij raakt den grond, en, hoe hij zich ook bewege, altijd zinkt hij verder naar den grond terug. Door den voet alleen is de mensch aan de aarde gekluisterd. Vandaar is de voetwassching een symbool der volmaaktste ootmoedigheid, en den voetkus vordert op aarde Christus' Stedehouder alléén. De voet, op den nek des vrijen mans gezet, maakt hem tot slaaf; de hand, gelegd op het hoofd des slaafs, herschept hem in een vrij man. De hand alleen maakt den mensch tot handelend wezen, en kenschetst hem, zooals Anaxagoras zegt, als een denkend schepsel; ofwel de mensch ontving de hand, omdat hij het verstand verkreeg zooals Aristoteles zich uitdrukt.

De hand is voor den romp, wat het oog voor het hoofd is, zij maakt alles na wat het oog ziet en vervangt het soms geheel en al. Het voelen van den blinde wordt zien, want, gelijk de ouden verklaarden, is *zien* het voelen met de lichtvingers van het oog. Door de hand worden alle gereedschappen in beweging gebracht, waarvan zij het oorspronkelijk model is geweest. Wie erkent in den hamer niet de gebalde vuist, in de tang de tot grijpen gekromde hand, in de spade de hand met aaneengesloten vingers, en in den hooivork niet de hand met uiteengespreide vingers? Zeer geestig zegt Lichtenberg: ‘de hand was de eerste slinger, de eerste drinkbeker, de eerste tafel, de eerste waaier, en het eerste bewijsmiddel voor de hersenen.’

De hand is het middel, waardoor de ziel des menschen hare gewaarwordingen en gevoelens naar buiten openbaart of de kunststukken van

haar scheppingsvermogen voltooit. Den dooden steen stort zij ziel en leven in; in verrukking en met een heiligen schrik vervuld, knielen wij neder voor het beeld des kunstenaars; - uit onbeduidende snaren lokt zij een stroom van harmonische klanken, die het gemoed opbeuren en ons hulde afdwingen voor het genie des toonkunstenaars; - op het eenkleurige doek toovert zij eene wereld vol leven en afwisseling, die hart en oogen boeit en menigwerf een traan doet vlieten bij het kunstgewrocht des schilders; - en terwijl zij zich in het gebed verheft, voert zij als in eene omhelzing, den geest van genade en verzoening van den hemel naar de aarde neer.

Vragen wij nu, waar loor verkrijgt de hand al die eigenschappen, dan is het antwoord duidelijk: alleen door haren bouw. Den ontleedkundige is het voorbehouden nauwkeurig het beenderen-stelsel en de onderlinge verhouding der gewrichten na te gaan; om de stevige groepen van spieren en pezen, die zich nu eens kruisen, dan weder samenloopen, dan weder zich verdeelen, om later weêr bijeen te komen; die hier aan het einde, ginds in het midden van het been bevestigd zijn, in hunne bewonderenswaardige aaneenschakeling te ontleden; ofwel om het teedere vlechtwerk der zenuwvezels te ontwarren, die van de uiterste vingertoppen den ontvangen indruk terugvoeren naar den zetel van het bewustzijn, de hersenen. Het oog van den leek ziet slechts hunne uitwerking, maar daarom is deze niet minder verrassend. Bij uitgestrekten, opgeheven arm doet zij zich gebiedend en beheerschend gelden, als teeken van kracht en heerschappij; valt zij in deemoedige, onderworpene houding langs het lichaam, het is een teeken van wilsverloochening, zooals de gedrilde rekruut daarvan dagelijks een sprekend beeld kan geven.

Geen slag treft met meer kracht en verpletterende zekerheid dan die, welken de met knods of zwaard gewapende arm toebrengt, wanneer hij, gebogen zijnde, zich uitstrekt. De matroos, die met eene hand aan de zwevende touwladder hangt en met de andere den mast kapt, en de hindostansche spinster, die door bloote betasting van den katoendraad twintig verschillende soorten van fijnheid onderscheidt, geven slechts één voorbeeld onder duizenden, van de krachts- en gevoelsontwikkeling der hand.

De vingers breiden zich straalsgewijze uit, zoo evenwel, dat de duim zich vrij en bewegelijk afscheidt van de vier overige vingers, die inniger met elkander verbonden blijven. Door zijne plaatsing geeft hij kracht en stevigheid aan de overige vingers, terwijl zijne kortheid vergoed wordt door de meerdere lengte van den midden-vinger, waarom de andere vingers zich trapsgewijze groepeeren.

Op deze afwisseling berust de betooverende beweegelijkheid en de diepzinnige schoonheid der hand, wier macht gelegen is in hare tweeledige natuur, die tegenovergestelde krachten harmonisch verbindt, en die, verre van al het dierlijke, onder eene fijne, bijna doorschijnende huid, het rijkste zenuwleven en de krachtigste spiergroepen deels vertoont en deels verbergt.

Van daar knoopt zich aan de hand, meer dan aan eenig ander lichaamsdeel, eene rijke symboliek of zinnebeeldige beteekenis. Als zitplaats der sterkte was zij vooral het teeken van macht en kracht. Jehova verkondigt aan zijn onderdrukt volk: ‘Ik wil u verlossen met uitgestrekten arm;’ en weeklagend roept de profeet uit: ‘Er is niemand, die uit uwe hand kan red len!’ Wanneer wij van de profeten lezen, dat de hand des Heeren over hen gekomen is, zoo beteekent dit dat zij van den Geest Gods zijn doordrongen; en nog in onzen tijd bestaat er menige uitdrukking, waarin de hand zinspeelt op den scherpzinnigen geest of het gevoelvolle gemoed.

‘Hand en hart,’ is eene dier schoone, eeuwenoude spreuken en even rijk aan beteekenis, als de diep in den volksgeest gewortelde gedachte van ‘Hart en Smart.’

Elkander de hand geven, het in elkander leggen en houden der handen beteekent met eenvoudige, doch treffende beeldspraak het verbond van vriendschap en trouw en de plechtige belofte eener aangegane verbintenis.

Wat wonder, dat de poëtische volksgeest der oostersche volksstammen, ten tijde van Alexander den Groote en ook later in de Middeleeuwen aan de hand voorzeggende, wonderkrachtige eigenschappen, toovermacht van allerlei aard toeschreef, en dat voorteekens eener bevende hand, met vuurproeven, Godsgerichten, enz. de grondslagen werden van menige mystieke wetenschap, wier begin somtijds tot de verre oudheid opklimt. Vrij moge men nu in onze dagen weinig waarde meer hechten aan deze misgeboorte eener overspannen verbeelding, toch miste zij niet allen grond. Het is bekend, dat de magnetische en electrische stroomen vooral door en in de hand werken en al heeft men hare slaapverwekkende, magnetische werking of hare geneeskrachtige aanraking overdreven, wie kan het eigenaardig gevoel beschrijven, dat zijne ziel gewaar wordt, wanneer eene hand zich vertrouwelijk en liefkozend in de zijne legt, of wel zegenend en bemoedigend ons hoofd aanraakt. Is het dan niet wezenlijk, of ons iets geheimzinnigs overkomt? Voelen wij dan geen zachten, betooverenden stroom, die onze ziel doortintelt? Zelfs dieren blijven niet ongevoelig voor de aanraking eener menschenhand. Het paard, de hond, en menig huisdier vleit zich neder onder de streelende hand zijns meesters, terwijl de woeste woudbewoner zich kromt en bukt onder de macht der temmende, gebiedende hand van zijnen heer.

(SENSIBILE.)

(MOTORISCHE.)

(ELEMENTAIRE.)

(PSYCHISCHE.)

Een tweede uitvloeisel van de hooge beteekenis der hand was de Cheiromantie, of de kunst om uit de hand waar te zeggen, die zich verstout heeft om het woord der H. Schrift op zich toe te passen: 'In uwe handen heb ik het opgeteekend.' Zij berustte evenwel op een juist begrip van de beteekenis der hand. Deze toch is zoodanig met het wezen en het karakter van den mensch verbonden; - zoozeer met zijn leven saamgesmolten, dat zij onmogelijk aan een ander kan behooren; - en dat zij, naast het gelaat, de getrouwste spiegel van ons in- en uitwendig leven is. Ouderdom, geslacht, stand, beroep, aanleg, levenslot: alles drukt zich min of meer, zwakker of sterker uit in hare trekken en vormen. Hoe roerend en mollig is niet de hand eens kinds? Daar is geen lijn zichtbaar, geen gewricht, geen ader kan men bespeuren. Alles is nog teederheid, nog droom, nog onschuld. En nu de hand eens grijsaards? Wie kan haar zonder een gevoel van eerbied beschouwen? Deze handen hebben een leven vol zorgen en teleurstellingen, vol kommer en lijden doorworsteld; dor en uitgeteerd beven zij als een verflenst blad, en in hare vermagerde vlakte heeft de dood zijn 'Memento' geschreven. Maar men ga verder. Vergelijk de teedere, kleine vrouwenhand met de groote, sterkere manshand. Men beschouwe hare verscheidenheid in ieder beroep, bij ieder ambacht en in iederen stand en ieder zal zijnen eigenaardigen vorm hebben. Dit verschil is zoo duidelijk en opvallend, dat men den vorm der hand in twee hoofdtypen heeft verdeeld: te weten: de gevoelige (sensibile) en de scheppende (motorische) hand. Gene is teeder, klein en lang, deze groot, grof en vol; gene heeft langzaam spits toeloopende, afgeronde vingers, deze groote vingers met sterk uitstekende gewrichten en breede, bijna vierkante toppen. Bij de eene zijn de nagels smal en doorschijnend, bij de andere grof en ondoorschijnend. De eerste hand behoort aan het prikkelbare gevoelsleven, duidt fantasie en teërgevoeligheid aan en behoort algemeen aan het vrouwelijke geslacht. De tweede is de hand der krachtige natuur, van den mensch vol energie, wils- en scheppingskracht, de ware manshand. Naast

deze twee hoofdvormen onderscheidt men nog twee neven-vormen: de lager-ontwikkelde of elementaire, en de hooger-ontwikkelde of psychische hand. De eerste is de minst volmaakte vorm. Korte, dikke vingers met breede, stompe nagels en eene eeltachtige huid maken haar geschikt tot groven, zwaren handarbeid. De schoonste, maar zeldzaamste vorm is de psychische. Zij vereenigt in hare type al wat edel en schoon is en bijzonder kenmerkend zijn hare fijne, smalle vingers, wier gewrichten zich in eene zachte welving verheffen en wier toppen ovaal-spits toeloopen. Het schoonst vindt men haar afgebeeld in Titiaan's meesterstuk ‘de Cijnspenning’ berustende in de galerij te Dresden. De schoone hand is niet het minste, dat onze bewondering afperst in de edele gestalte van den Heiland. Die hand is waarlijk schoon, ja goddelijk; zij wijst met den slanken wijsvinger

EEN BINNENHUIS VAN JAN STEEN.

EEN HONDENVANGER TE PARIJS, GEDURENDE HET BELEG.

wel naar het geldstuk van den sluwen Farizeër, maar gewaardigt zich niet het aan te raken.

Het spreekt van zelf, dat deze vier scherp geteekende hoofdtypen, zoowel wat vorm, als kleur en geaardheid betreft, in zekere betrekking staan tot het karakter van den mensch. Eene dorre, magere, harde hand behoort aan den gierigaard, den misantroop; terwijl jeugd, gezondheid, levensvreugde u eene schoon gekleurde, volle, zachtwarme hand aanbiedt. Het is een alom verspreid gebruik, dat de rechterhand boven de linker wordt gesteld; zij is de hand, die meer kracht en vaardigheid heeft, die zweert en belooft en waaraan eer en voorrang is verbonden.

Linksch te zijn, staat gelijk met onhandig en dom.

Ofschoon de kracht der gewoonte veel invloed heeft op het veelvuldig gebruik der rechterhand, zoo schijnt dit echter ook te berusten op de in alles doorstralende tweezijdigheid van het menschelijke lichaam en iets raadselachtigs te bezitten, dat wellicht een onderwerp voor een scherpzinniger onderzoek kan uitmaken.

Slaan wij liever een blik op de vingers. Deze zijn als 't ware de toppunten van het menschelijke leven. Nooit in rust, altijd in beweging, vol leven en werking, zijn zij de bewegelijkste deelen van het lichaam. ‘Geen vinger meer roeren,’ beduidt terecht de volmaaktste onmacht. De dichterlijke beschouwing der natuurvolkeren zag in de vingers zelfstandige wezens en gaf ieder zijn eigen naam en bestemming. Getuige de menigte legenden, liedjes en sprookjes uit de kinderkamer; als: van de vijf broeders; van Duimeling had een varken geslacht; van Pinkske, Lauwerinkske enz.

De duim is de gewichtigste vinger der hand. ‘Aan den duim erken ik den mensch,’ zeide d'Arpentigny; en onvergetelijk blijven Newton's woorden: ‘Bij gebrek van alle andere bewijzen erken ik in den duim het bestaan van God.’ Zijne verschillende namen zijn vol beteekenis: *tegenhand* bij de Grieken, *vingervader* bij de Indianen, *vingermoeder* bij de Maleiërs, terwijl bij de germaansche volksstammen *duim* zooveel beteekent als kracht en macht: van daar het bekende ‘onder den duim houden.’ Het verlies van den duim is ten allen tijde als een der grootste verliezen beschouwd; een mensch zonder duim is een hulpeloos wezen. De Noormannen lieten zijn verlies betalen tegen de waarde der halve hand, en de Franken tegen een zesde van het leven. Het ‘pollice truncus’ der Romeinen, teruggegeven in het fransche ‘poltron’ bloodaard, is van algemeene bekendheid. Deze verminking was ook een recht van den overwinnaar, gelijk ons het Bijbelsch verhaal van Adoni Besek leert. Bij de Romeinen besliste het opheffen of neêrbuigen van den duim (vertere pollicem) over het leven of den dood van den overwonnen gladiator. Zijne andere namen zijn: Godsvinger; koopmansvinger, geldteller (van daar het bekende ‘duimkruid’) enz.

De overige vingers bieden minder karakteristieke eigenschappen aan. De benaming wijsvinger, boogspanner, behoeft geene nadere verklaring. Op den mond gelegd, is hij eene zeer beteekenisvolle pantomine: de zwijgvinger der Grieken. Verder is hij de voorproever, boterlikker, pottenkijker. Hij heeft zeer prikkelbare zenuwen, zoodat hij het meeste lijdt bij den zoogenaamden schrijfkramp. Volgens Suetonius zou Augustus zeer aan dit euvel hebben geleden, terwijl daarentegen Septimius Severus met den wijsvinger een rijtuig in vollen gang tegenhield en iemand slagen toebracht alsof hij ijzer of hout in zijne hand hield.

De midden-vinger is de krachtigste, langste en hoekigste; van daar zijne namen langeman, langbeen, lange hans, enz. De vierde is de ringvinger, de genezende vinger

der Ouden. De laatste is de kleinste, de verstooteling, pinkje, klein pinkske, lutjevinger.

Zeer juist zegt Quintilianus: ‘De beweging der hand, zonder welke iedere voordracht haar effect mist, heeft zoowel als de spraak kracht en rijkdom van beteekenis. Want terwijl de overige lichaamsdeelen den redenaar slechts ondersteunen, spreekt zij als 't ware voor zich zelve. Door haar eischen en beloven, roepen en verwij leren, dreigen en smeeken wij; door haar geven wij vreugde en droefheid, twijfel en toestemming, bewondering en schrik te kennen.’ Wie stemt niet in met deze woorden? Juist hier treedt de bezielen le natuur der hand in haar waar daglicht. Wel is waar staat het geheele lichaam, en vooral het gelaat, door zijne welsprekende uitdrukkingen, ten dienste van de pantomine; maar de hand is en blijft de eigenlijke cicerone des redenaars. Zij is en blijft dit door hare plastiek, die even beteekenisvol en doeltreffend, als schoon en verscheiden kan worden genoemd.

Wanneer wij, in gedachten verzonken, de handen op de borst of den rug kruisen, om het lichaam als 't ware te binden en den geest zijn vrijen loop te laten; wanneer wij onder de bewijsvoering den vinger aan den neus, het eigenlijke speurorgaan, brengen; wanneer wij de handen boven het hoofd samenvouwen om aan te duiden, dat ons iets noodlottigs is overkomen; wanneer wij handenwringende het strijden met 's menschen rampspoeden voorstellen; wanneer wij, hulpbehoevend en smeekend, de handen openen als om iets te ontvangen of ze biddende samenvouwen als een teeken van onderwerping aan een Hooger Wezen; dan zijn dit gebaren, die niemand leert, en die toch een ieder verstaat. Wij maken ze, ons zelven onbewust, onwillekeurig, als eene uiting van het inwendige zieleleven, en juist daarin is hunne macht gelegen. Tegenover dit onwillekeurige gebarenspel, staat het willekeurige, de mimiek; - eene kunst, die naar men zegt vooral den Siciliaan als aangeboren is. Haar ontstaan dagteekent van den tijd der grieksche dwingelandij, toen elke samenspraak en vertroosting door woorden aan de onderdrukte Sicilianen verboden was en hun niets anders overbleef dan de stomme spraak der gebaren. Door nood en verdrukking uitgevonden, in haat en liefde gekoesterd en ontwikkeld, bereikte de mimiek bij de Sicilianen eene volmaaktheid, die te recht de bewondering van den vreemdeling verdient. In het midden der grootste opschudding of opeengehoopte volksmassa, maakt de Siciliaan zich verstaanbaar door zijne gebaren; en van venster tot venster, van balkon tot balkon is de vinger-telegraaf van den Siciliaan onophoudelijk werkzaam, terwijl de geliefde een bijzonder gebarenspel heelt voor haren verloofde, de duenna en voor de vriendin.

De geschiedenis heeft ons een treffend voorbeeld bewaard, hoe diep de mimiek met het volkskarakter vereenzelvigd is. Na den val van Murat, vorderde het gepeupel van koning Ferdinand de plundering van het koninklijke paleis te Resina. Ferdinand verscheen op het balkon, hield den vinger boven den mond, kruiste de handen, tokkelde met de vingers en streek met de hand langs de kin omhoog. Dat was alles: ‘zijt rustig, er wordt niet geplunderd.’ Onder den jubelkreet: ‘Evviva Nasone!’ (Leve Ferdinand de Langneus) ging het volk uiteen.

Hoe komiek dit voorbeeld ook wezen moge, zoo duidt het ons toch de hooge waarde der hand aan. Gelijk men in oude afbeeldingen Neptunus met een enkel teeken van zijnen drietand de golven ziet bedwingen, zoo stelt de hand, met een enkele beweging, paal en perk aan den woesten hartstocht van eene opgewonden volksmenigte, en ontwikkelt zij eene macht, die alleen aan het woord, aan den adem van den onsterfelijken geest toekomt.

De legende van ridder Persijn.
Slot.

IV.

Persijn had intusschen zijn gebed geëindigd en steeg welgemoed te paard. Hij genoot die opgeruimdheid van gemoed, dien troost dien men gevoelt, wanneer men met kinderlijke eenvoudigheid zijn hart voor God heeft uitgestort. O! hoe zoet waren hem die uren geweest vóór het beeld der Moedermaagd dóórgebracht; hoevele genaden had hij van haar afgesmeekt; hoe vurige verzuchtingen waren aan zijne lippen ontvloeid! En daarenboven, in een hemelsch vizioen was hem de overwinning in het steekspel beduid. Al voortrijdende was hij nog geheel verdiept in zijne mijmering, zoodat hij niet eens bemerkte dat de zon reeds hoog aan den hemel stond. De grijze kluizenaar, de biddende landlieden, de geurige veldbloemen op het altaar, het aanminnige gelaat der Moedermaagd, de liefdevolle blik van den kleinen Jezus, maar vooral het wondervolle vizioen dat hij gehad had, dat alles zweefde hem voor den geest, en, zich voorover buigende over de manen van zijn witten strijdhengst, prevelde hij zacht een ‘Ave Maria.’

Reeds is hij tot in de nabijheid der stad voortgereden. Welke bekende tonen dringen daar op eens door in zijne ooren? Hoort hij niet het geschater der bazuinen door cymbalen en pauken begeleid? Zijn het geen jubelkreten die hij hoort aangeheven? Is de strijd dan reeds gestreden?.... Nu gaan hem de oogen open en alles wordt hem duidelijk! Hij heeft zijn tijd doorgebracht in het gebed; de uren zijn verstreken; het steekspel is ten einde, en zonder dat het hem gegund was zich met de ridders te meten, heeft reeds een ander den eereprijs behaald! Welk eene teleurstelling! Zoo gaarne had hij willen dingen naar de gouden keten, naar de gunst des konings, en ziet..... 't is reeds te laat. Nogtans, was de overwinning hem niet toegezegd? Niet wetende wat te doen, houdt hij stand. Zal hij huiswaarts keeren en de zaak voor allen verbergen. Ofwel zal hij, ofschoon te laat, de stad binnen rijden, en zich aan den koning vertoonen? Juist wil hij zijn paard de sporen geven; maar hoe stijgt nu zijne verwondering! Het geluid der bazuinen sterft in de verte weg; de jubelkreten verflauwen en de stad ligt op eens in bange rust en stilte vóór hem. Nog meer verlangend om de reden van dat alles te doorgronden, rent hij voort om ten spoedigste de stad te bereiken.

Mag Persijn al onbewust zijn van de oorzaak dier plotselinge stilte, zij is den lezer niet onbekend; want, juist toen onze ridder daar kwam aanrijden was het, dat de onbekende overwinnaar aan de andere zijde der stal de eerbewijzingen des volks ontvlood.

Nauwelijks hebben de ridders in de verte hunnen vriend herkend, of ze ijlen hem te gemoet. Dan, nadergekomen, staan zij roerloos van verwondering nu zij in hem den onbekenden overwinnaar herkennen. Hetzelfde ros, dezelfde wapenrusting, dezelfde lans, met een gouden gevest versierd! Zij letten er niet op, dat Persijn nog frisch en blijkbaar onvermoeid is, als had hij geen tweestrijd gevoerd, dat hij zijn familiewapen onbedekt draagt; maar, in de eerste vervoering hunner vreugde, in het gevoel dat zij het geheim hebben ontsluierd, roepen zij uit: ‘Leve Persijn! Hij was in de bosschen gevlucht, maar hij is teruggekeerd! Hij heeft den zwarte overwonnen!’ Jubelend drukken zij hun-

nen vriend de hand, en wenschen hem geluk met den gewonnen prijs.

Persijn echter is buiten zich zelven; hij meent te droomen, en hij verbleekt van ontsteltenis. Hij de overwinnaar? Hij behangen met de gouden keten? Hij, die zich met niemand gemeten had? Hij, die zoo juist de stad binnen reed?

Op zijn verzoek verhalen hem de ridders wat er is vóórgevallen, en bij elk woord neemt zijne verwondering zichtbaar toe. Weldra echter gaat voor hem een licht op en hij doorgrondt de gansche toedracht der zaak, het vizioen in de kapel van het bosch aanschouwd, kwam hem op nieuw voor den geest. Nogtans hij verzwijgt hetgeen hij vermoedt en verlangt voor den koning gevoerd te worden. Aanstonds wordt aan dit verlangen voldaan, en, door eene onafzienbare menigte van nieuwsgierigen gevolgd, begeleiden hem de ridders naar den koning, die hem gunstig ontvangt.

Thans, na den koning eerbiedig gegroet te hebben, treedt de vrome ridder voorwaarts, en spreekt ten aanhoore der gansche menigte:

‘O! koning, nimmer heb ik U bedrogen. De ridderstoet, hier vergaderd, omringt mij met loftuigingen en kent mij den prijs van het steekspel toe. Weet echter, dat ik mij heden met geen hunner gemeten heb, en dat ik eerst zoo even in de stal ben aangekomen. Dit zweer ik bij St. Jan! Gij echter, o koning, en allen die mij aanhoort, verneemt thans wien gij in het renperk hebt aanschouwd. In eene kapel der Heilige Moedermaagd nedergeknield in het gebed, zag ik op eens eene lichte wolk, die mij omgaf. De wolk scheurde van een, en ik ontwaarde twee ridders, op brieschende rossen gezeten; duidelijk hoorde ik het gekletter hunner wapenen. De een, gansch in het zwart geharnast, kwam mij bekend voor; in den ander, meende ik mij zelven te herkennen. Na een hevigen strijd werd de zwarte uit den zadel gelicht, en eene stem weêrklonk door het ter neêrgeslagen vizier van den overwinnaar. ‘Zoo zult gij den zwarte in het stof doen bijten!’ waarop het gezicht eensklaps verdween. Zoo zag ik, o koning, en vervolgde toen vol hoop mijn weg.’

De ridder is niet in staat nog verder te spreken, zoozeer is hij ontroerd. De bisschop dit ziende komt hem te gemoet, en verklaart als zijn gevoelen, dat de Moedermaagd, om haren dienaar een bewijs harer liefde te geven, zich met de wapenen omgord had, en den eereprijs had bevochten. ‘Ridders’ roept hij uit, ‘bewonderen wij zoo groote liefde. En gij, edele ‘Persijn, ontvang de belooning, u toegezegd! Zoo verheerlijkt Maria hen, die vol betrouwen tot haar bidden; zij zij geloofd en geprezen voor het groote wonderwerk aan haar kind gewrocht!’

Bij deze woorden van den grijzen kerkvoogd wierpen allen, op het voorbeeld van den vromen Persijn, zich plat ter aarde neder, en de gansche stad loofde dankend de Heilige Moedermaagd.

De koning, bij het zien van dien vromen ridder, beval hem met de gouden keten te omhangen, in zegetocht door de straten der stad te voeren, en hem als den opvoeder van den jeugdigen prins te begroeten.

Persijn echter verzocht den koning hem deze eer niet te bewijzen: ‘Ik toch’, sprak hij, ‘verdien den eereprijs niet; Maria streed in het renperk, haar dus komt de belooning toe!’

De koning vond behagen in de taal van onzen ridder, besloot den volgenden dag, in prachtvollen optocht het Mariabeeld in de kapel van het bosch met de gouden keten te omhangen. Persijn zelf zou deze plechtigheid verrichten.

Alle ridders verklaarden zich bereid den stoet te volgen, en iedereen maakte toebereidselen, om het zijne bij te brengen tot de verheerlijking der Moedermaagd.

V.

't Was een prachtige morgen. De poorters der hofstad schaarden zich in drommen bij elkander, in hunne feestkleederen uitgedost. - Toen de koning, door de ridders omstuwd, was aangekomen, zette zich de stoet in beweging. Vaandels, met de beeltenis der Heilige Moedermaagd prijkend werden vooropgedragen; meisjes, in witte kleederen, droegen bloemkorven en reukwerk. De koning was op zijn prachtigst gekleed en op zijn geliefkoosd ros gezeten; na hem volgden de ridders, in wier midden Persijn op een statiewagen voortreed. Op een purperen kussen hield hij de gouden keten, den eereprijs van het steekspel. Dan kwam de bisschop met de koorkap omhangen, en omringd door zijne priesterschaar in kerkgewaad. Achter hen schaarde zich de menigte, lofliederen zingend. Zoo trok men langs het strijdperk uit de poorten der stad. Persijn, toen hij dien stoet overschouwde, kon zijne tranen niet bedwingen; tranen van innige dankbaarheid biggelden over zijne wangen, zoozeer was hij getroffen. Zijn hart sprong op van vreugde over de eerbewijzingen aan de Moeder van Jezus, die hij ook *zijne* Moeder noemde.

Toen de stoet bij de landelijke kapel was aangekomen, hield men stand, en de menigte knielde rondom het Heiligdom, het kleine gebouw toch kon allen niet bevatten. De koning, de bisschop en de priesterschaar, de vrome Persijn en zijne wapenbroeders traden de kapel binnen.

Overstelpt van heilige aandoening, viel de vrome ridder voor de trappen van het altaar neder, waar hij den vorigen dag zulke vurige gebeden had gestort, en waar het vizioen hem verschenen was. Terwijl de menigte hare lofliederen aanhief, omhing Persijn het beeld der Moedermaagd met de gouden keten, door Haar in het strijdperk zoo roemvol behaald.

Ook de zwarte ridder kwam zich voor Maria's voeten nederwerpen, en dankte haar, dat zij zich verwaardigd had, met hem den strijd in het tournooi te aanvaarden.

Allen, die bij dit treffend schouwspel tegenwoordig waren, stortten tranen van aandoening. De bisschop beklom de trappen van het altaar, en spoorde in eene passende toespraak de ridders aan, het voorbeeld van den vromen Persijn na te volgen, en Maria altijd als eene Moeder te eeren. Hij stelde den koning voor dezen uitstekenden ridder, als den opvoeder van zijn zoon aan te stellen; niemand toch was daarvoor beter geschikt. De ridder aanvaardde met dankbaarheid deze gunst, mits het hem geoorloofd was op de plaats van het tournooi eene prachtige kerk te mogen bouwen, als een gedurig aandenken aan het wonder op het strijdperk gewrocht.

De koning willigde zijn verzoek in, ja wilde zelfs zijne hulp verleenen om de kerk met den meest mogelijken luister te versieren. Maar reeds korte jaren later werd de prachtige kerk bij een woesten inval van vijandelijke horden geheel verwoest.

Wanneer later de vrome Persijn zijn vorstelijken kweekeling in de kapel van het bosch bij het altaar deed nederknielen, toonde hij hem de gouden keten, door Maria in het steekspel behaald.

De zwarte van zijn kant, legde de wapenrusting af, eindigde zijn zwervend leven, en deed in de nabijheid van het kleine heiligdom eene kluis bouwen, waar hij in boetvaardigheid de schuld afboette, die, zooals hij zeide, op hem kleefde om de slagen aan Maria in den wedstrijd toegebracht. Daar liet hij ook een schilderstuk vervaardigen, den strijd voorstellende in het renperk. En, als de dwalende ridders,

door het bosch trekkende, eenigen tijd in zijne kluis kwamen vertoeven, toonde hij hun deze beeltenis, waaronder met gouden letteren geschreven stond: ‘Zoo zult gij den zwarte in het stof doen bijten!’ -

H.T.......

De benijders van den nachtegaal.

Aan 't eêl talent te vaak benijd
Door Boosheid, die geen goed kan dulden,
Of Kleinheid, die zichzelf wil hulden,
Zij deze fabel toegewijd.

Een jonge nachtegaal, verscholen in de blâren,
Zong zoo verrukkend schoon een lied,
Dat al de vooglen van 't verschiet
Stil luisterend rond hem vergaderd waren.

Het boschje hield zijn adem in,
En zelfs de papegaai verzaakte
Zijn zwetserij, maar toen de zanger van de min,
Het woud-concert een wijle staakte,
Toen deê critiek, als immer heeft gedaan,
Den snavel op, en ving dus aan:

‘'t Is duistre taal’ sprak de eend, een romantieke deerne:
Zij hoorde dat classiek en rein gezang niet geerne.
Toen zeê de musch: ‘Waartoe dient al die schuchterheid?
't Is *durven* dat men moet; wien stoutheid niet verzelle,
Dat hij nooit op een naam bij 't puik der zangren telle.’
- ‘Wees zeker’, sprak de snep, ‘dat daar de knoop niet leêt:
Zijn zang is al te groen: wat wil zoo'n jonkheid zingen!’

Een gansje had wel graag meer sierlijkheid gehoord;
Wat meerder eenvoud had de pauw gewis bekoord;
Doch voor de vink moet ernst des zangerslied doordringen,
Daar de uil wat meerder vroolijkheid,
De kalekoet meer zachtheid vraagde.

Een oude nachtegaal, vermoeid van d'arrebeid,
Zeê dat in zijne jeugd hun zang veel meer behaagde;
En de ekster, daar zij een gestolen deun aanhief,
Vond geen oorspronk'lijkheid, en schold hem uit voor dief.
De raaf, de kraan, de gier zag niets, niets dan gebreken,
En zelfs een doove meerl ('t is tijd hier af te breken!)
Vond valschheid in het hemelsch lied.

Wat deed der zangren vorst om zich te wreken?
Hij deed als hoorde hij 't afgunstig vitten niet:
Hij zong, - en al de critici, verlegen,
Zij luisterden en..... zwegen.

Naar het Fransch.

DÉSIRÉ CLAES.

Hare Maj. de koningin van Zweden.

Wilhelmina Frederika Alexandrina Anna Louisa was de oudste dochter van prins Frederik en werd te 's-Gravenhage den 5^{en} Augustus 1828 geboren. Den 19^{en} Juni 1850 trad zij in 't huwelijk met den toenmaligen kroonprins Karel, sedert 8 Juli 1859 koning Karel XV van Zweden en Noorwegen.

De vele en uitstekende gaven van geest en hart der nederlandsche vorstin, hare innemendheid en voorkomendheid jegens hare minderen, hare liefde voor het goede en schoone deden haar zoowel in den vreemde, als in haar vaderland en in haar koningrijk algemeen geëerd en bemind zijn.

Door velen dan ook werd diep de smart gevoeld, welke het overlijden der vorstin den 30^{en} Maart jongstleden veroorzaakte. Vooral voor den vorstelijken vader was het verlies van zijn oudste kind des te smartvoller, daar er nog geen vier maanden waren verloopen sedert den treurigen dag, waarop hij aan de groeve stond zijner onvergetelijke gade.

Het aandenken aan de nederlandsche bloem, welke zoo schitterend prijkte en, naar het Noorden overgebracht, zoo vele aangename herinneringen naliet, meenden wij ook in ons tijdschrift te moeten bewaren, en bieden daarom onzen lezers in nevenstaande gravure het portret der als prinses Louise zoozeer beminde en door een onverwachten dood te vroeg ontslapen koningin van Zweden.

HARE MAJESTEIT DE KONINGIN VAN ZWEDEN.

Allerlei.

Toegift op diefstal.

Vóór eenigen tijd verloor een koopman te Parijs eene portefeuille, inhoudende aan papierengeld eene waarde van fr. 9000. Hij loofde eene premie uit van fr. 1000 voor den eerlijken vinder. Des avonds bood zich bij hem iemand aan met de bewuste portefeuille. Opgetogen van vreugde haalt de koopman er een bankbiljet uit van fr 1000, dat hij den vinder overhandigt. Deze verzoekt hem echter de som in spetie te mogen ontvangen, omdat hij er dadelijk iets van zou kunnen gebruiken. De koopman voldoet oogenblikkelijk aan zijn verlangen. Kort daarop laat hij zelf in de buurt een der biljetten wisselen, doch krijgt het terug met het bericht dat het valsch was. Dit was eveneens het geval met de anderen; zoodat de koopman nu in de plaats van fr 9000 een gemis van fr 10,000 te betreuren had.

Het geheugen en de trouw van een hond.

In een logement te Vervins stapten twee reizigers af om te overnachten. Zoodra zij binnentraden sprong de hond van een koopman, daar eveneens gelogeerd, de nieuw aangekomenen onder brommen en blaffen naar de keel met zulk eene woede, dat men hen moest bevrijden. De koopman, aan wien de hond toebehoorde, verwonderde zich hierover uitermate, daar zijn hond anders zeer vreedzaam was en niemand leed deed. De twee reizigers begaven zich naar hunne kamer en het voorgevallene, benevens hunne ontsteltenis daardoor veroorzaakt gaf aanleiding tot het vermoeden dat een en ander in verband moest staan met eene vroeger gepleegde misdaad, te meer daar de hond afkomstig was van een broeder des koopmans die zes jaren te voren onder weg was vermoord, en de physionomie der beide aangevallenen alles behalve gunstig kon geheeten worden. Men besloot hen te bespieden en uit een gesprek dat zij samen voerden bleek, dat men de beide moordenaars van den broeder des koopmans had aangetroffen. Zij werden in handen van het gerecht gesteld.

Voorteekenen van wind.

Als voorteekenen van ophanden zijnden wind geeft de ondervinding de volgende verschijnselen aan.

Als de zon bleek opgaat en rood blijft, als haar schijf zeer groot en de hemel rood is in het Noorden, als zij verdeeld schijnt of er zich eene bijzon vertoont, noemt men dit wel het voorteeken van storm.

Als de maan uiterst groot, roodachtig gekleurd is of hare hoornen puntig en zwartachtig zijn; als zij een dubbelen cirkel heeft of deze gebroken schijnt, is het een teeken van storm.

Als de wolken zacht voortdrijven of zich eensklaps in het Zuiden of Westen vertoonen en rood zijn, even als de hemel, vooral 's morgens, heeft men wind te wachten.

Als er een plotselinge regenbui valt na een hevigen wind, is het einde van dezen nabij. Stortregens, vergezeld van windvlagen zijn eveneens zekere teekenen dat de storm gaat bedaren.

Eindelijk zijn nog teekenen van storm of wind: het vergaderen en tieren van watervogels op de oevers, vooral in den vroegen morgen; het hoog en bij troepen vliegen van wilde ganzen; onrust onder de waterhoenders enz. enz.

Voorteekenen van koude en vorst.

Als zekere teekenen van koude en vorst stelt men het vroegtijdig verschijnen van wilde ganzen en andere trekvogels; gansche vluchten kleiner gevogelte; het schitteren der maneschijf; een flikkerenden sterrenhemel; kleine wolken welke laag naar het Noorden drijven; een fijnen sneeuw, terwijl de wolken zich als rotsen ophoopen; eindelijk: drooge en koude zomers, zachte herfstdagen, veel haagdoornvruchten en bloesems aan hazelnotenstruiken enz. enz.

Inktvlakken.

In den regel gebruikt men, om inktvlakken uit kleederen te verwijderen zout van zuring. Het gevolg hiervan is, dat als de stof niet geheel wit is, de kleur, die zij heeft, mede verdwijnt. Om dit te voorkomen gebruike men in de plaats van het zout eenvoudig sterken witten azijn, waardoor de inktvlak verwijderd wordt, terwijl de kleur der stof behouden blijft. Men moet dit middel echter terstond aanwenden, terwijl de vlak nog versch is, anders blijft het zonder resultaat.

[Nummer 45]

Het bosch van Cambre.

Het meer en de brug van het bosch van Cambre, die in de bijstaande gravuren van dit nommer zijn voorgesteld, maken een deel uit van het bekoorlijk lustoord der hoofdstad.

De benaming: bosch van Cambre, is ontleend aan een gesticht voor bedelaars midden in de bosschen van Soignes, terzelfder plaats waar in de twaalfde eeuw de abdij van Cambre werd gebouwd.

Het bosch van Cambre is door den bouwkundigen Keilig, een der heerlijkste wandelplaatsen geworden, die in Europa te vinden zijn, 't is het geliefkoosde uitspanningsoord niet alleen van de aristokratische wereld maar ook van den burger en minder gegoeden ingezetene van Brussel, die in zijne lommerrijke dreven en sierlijk aangelegde grasen bloemperken ruimschoots gelegenheid hebben van hunne steedsche beslommeringen uit te rusten en zich aan 't genot der schoone natuur te goed doen.

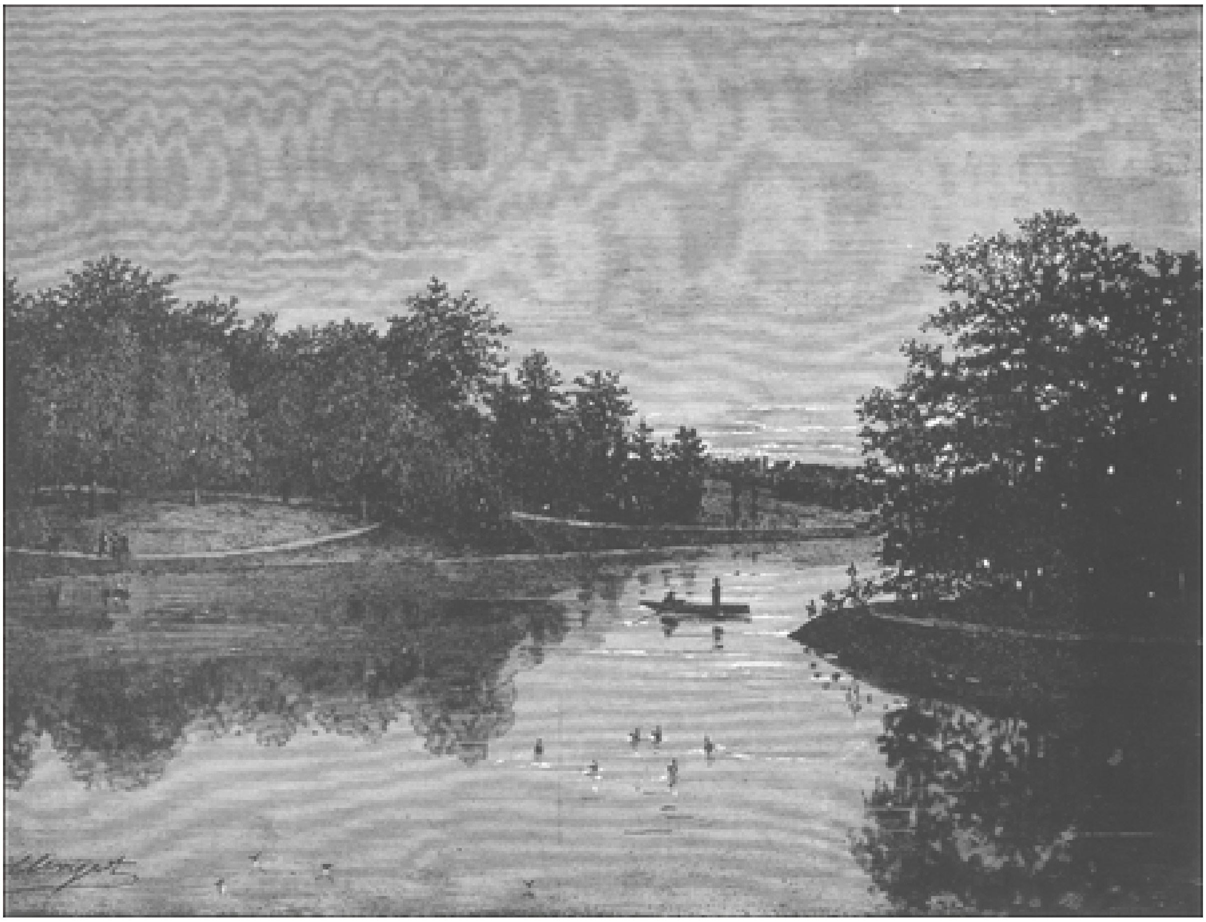

EEN GEZICHT OP DEN VIJVER IN HET BOSCH VAN CAMBRE.

De vijver, dien bovenstaande gravure voorstelt, was lang een voorwerp van bijtenden scherts en schimpscheuten, omdat men er in 't eerst niet in scheen te slagen daar water in te brengen; voor eenigen tijd echter werd deze grief weggeruimd, zoodat het bosch van Cambre ook in dit op-

zicht niets meer aan het bosch van Boulogne te verwijten heeft, welk laatste bosch intusschen door de verwoestingen die er de oorlog heeft aangericht niet meer als zijn mededinger kan worden beschouwd.

De brug van het bosch van Cambre op pag. 356 voorgesteld, bestaat uit rolsteenen die over een schilderachtig met groen omzoomde waterkloof leiden en 't is dit punt vooral, dat den wandelaar het heerlijkst gezicht op zijne omgeving aanbiedt.

Uit den Fransch-Pruisischen oorlog.
Chronologisch overzicht.
(Slot.)

Januari.

25. Trochu legt zijne waardigheid neder. Vinoy neemt in zijne plaats het opperbevelhebberschap over. Oproer te Parijs, door de nationale garde gedempt. Longwy capituleert.
26. Favre bezoekt von Bismarck, waarna in 't hoofdkwartier van den keizer van Pruisen een krijgsraad belegd wordt.
28. Er wordt een wapenstilstand voor drie weken gesloten. De geregelde troepen worden als krijgsgevangenen beschouwd. De nationale garde wordt te Parijs met de handhaving der openbare orde belast. De Duitschers bezetten alle forten en de fransche hoofdstad betaalt 200 millioen franken, er wordt na uitlevering der wapenen geapproviandeerd Belfort en 't leger van Bourbaki zijn van den wapenstilstand uitgezonderd.
29. Gevecht bij Sombacourt en Chaflais, welke dorpen door de Duitschers worden bestormd en ingenomen.

Februari.

1. 80,000 man van 't leger van Bourbaki werd over de Zwitsersche grenzen gedrongen. Dyon wordt door de Pruischen bezet.
5. Lors de Saulnier wordt door de Pruischen bezet.
7. Het ontslag van Gambetta wordt door de Parijsche regeering aangenomen.
10. Leflô wordt minister van oorlog.
11. Napoleon richt uit Wilhelmshöhe een proclamatie aan het fransche volk.
13. Opening van de nationale vergadering te Bordeaux. Garibaldi legt het kommando zijner armee neder.
16. Belfort capituleert. Het garnizoen mag de wapens behouden. De wapenstilstand wordt voor den tijd van vijf dagen verlengd.
17. Thiers wordt tot hoofd van 't uitvoerend bewind benoemd. Favre wordt minister van Buitenlandsche Zaken, Picard minister van Binnenlandsche Zaken, Simon van 't Onderwijs, Lambrecht van den Handel, Leflô Oorlog, Pothnau Marine, Dufaure Justitie, Larrey Openbare Werken.
21. Onderhandelingen van Thiers en von Bismarck over de vredesvoorwaarden. De wapenstilstand wordt tot aan den 26 verlengd.

25. Na verschillende onderhandelingen der vorige dagen worden de vredespreliminairen 's avonds ten zes ure te Versailles onderteekend. De wapenstilstand wordt tot den 6 Maart verlengd. De vredesvoorwaarden zijn: afstand van den Elzas en een gedeelte van Lotharingen met de vesting Metz, teruggave van Belfort aan Frankrijk, betaling van vijf millarden oorlogskosten door Frankrijk aan Duitschland in drie jaren tijds te voldoen.

De eerste duinen.

De felle Noordwind huilt en loeit
En teistert Nederland:
De zee staat hol: de woeste baar,
Beukt met het dreigendst noodgevaar,
Het onbeschutte strand.

‘Hoor, Vader, hoor! d'orkaan barst los,
De zee groeit immer aan:
De golven rollen ver op 't strand,
Geen redding meer voor 't veege land,
Help, Bisschop, wij vergaan!’

‘Houdt moed, mijn kind'ren, God is groot,
Zijn macht is zonder end;
Bidt vurig in ootmoedigheid:
Is U zijn vaderlijk beleid,
Zijn liefde niet bekend?’

‘God staat ons immer in 't gevaar,
Op 't liefderijkst ter zij:
Want waar een beê ten hemel schiet,
Verlaat de Heer de zijnen niet;
Hij staat ons immer bij.’

‘Ja, God is groot, oneindig groot,
Hij mint ons, o! zoo teêr: -
Ik spoed naar 't buld'rend zeegeweld,
Gods almacht heeft haar wet gesteld;
Vrijmachtig is de Heer!’

De bisschop neemt zijn ring en staf,
En wandelt langs het strand:
En waar zijn heil'ge voetzool stond,
Rees dra een duintop uit den grond,
Tot bolwerk van het land.

Daar golfde een sterke duinenrei
Als wacht op 't land gezet: -
De zee was met haar woeste kracht,
Voor eeuwig onder 't juk gebracht;
En Neêrland was gered!

Een kreet van vreugde ging er op:
‘Ja God de Heer is groot!
Hij hoorde ons vurig smeekgebed,
En heeft ons uit den nood gered,

Herwonnen op den dood!'

'Ja' sprak de grijze Willibrord,
'God staat ons steeds ter zij;
Want, waar een beê ten hemel schiet,
Verlaat de Heer de zijnen niet;
Hij staat ons immer bij!

S.C.,
W.P.D.J...,
24 Mei 1871.
Stud.

Mijn kerkboek.

Wat had mijne goede moeder het vreeselijk druk! Wat liep ze heen en weêr terwijl ze vol moederlijke bezorgdheid mijn groot reiskoffer, dat als een gapend monster voor haar stond, met allerlei benoodigdheden vulde; - onderop het linnen, de overhemden in een doek gewikkeld wat hooger; het lakensch goed, netjes opgevouwen, kragen binnenwaarts, er boven overheen - 'als ge aankomt pak dan dit het eerst uit en leg het vooral over den leuning van een stoel om de kreukjes er uit te krijgen. - Ik zal je maar wat oude zakdoeken meêgeven. - Je kunt nooit weten waarvoor ze te pas kunnen komen. - Denk er nu vooral om, dat je het goed niet te lang uitgepakt laat staan; maar spoedig in de linnenkast stopt enz. enz. Elk oogenblik eene nieuwe aanwijzing, die werkelijk niet overbodig was; want ik was zeer jong en ging voor de eerste maal op eigen wieken drijven in een vreemde, groote stad; voor de eerste maal zou ik mijn eigen meester worden, en gaf Papa mij eene menigte vermaningen en lessen meê, die er toe moesten bijdragen om mij zedelijk vrij van smetten te houden, Mama was het, die er ook op gesteld scheen, dat haar zoon ook lichamelijk netjes voor den dag kwam. - Thans is het koffer gepakt en wel zóó, dat er groote samenwerking van alle beschikbare krachten vereischt wordt, om het deksel te sluiten, hetgeen na eenige inspanning en vruchteloos pogen eindelijk gelukt. - Niets vergeten?' vraagt Papa. 'Neen' zeî ik zonder er iets van te weten. - 'Waarlijk niet? Kijk toch eens goed rond', insisteert Mama, en rondkijken doe ik en vind niets. - Vooruit dan maar! en het koffer wordt op den kruiwagen geladen, de knecht die het naar de stoomboot zal brengen, staat gereed - en ik begon afscheid te nemen en Mama begint te weenen en de zusters natuurlijk ook en Papa, die zijn zoon naar het schip zal brengen, trekt een ernstig gezicht en ik word zelf wel een beetje beklemd om het hart; - 't was dan ook de eerste keer, dat ik van huis ging - en ik sta reeds met de kruk van de deur in de hand, toen Mama eensklaps,

door haar tranen heen roept: ‘wèl, jongen, we zouden haast je kerkboek vergeten’ en vlug naar binnen en het boekje gehaald - ‘ik zal het maar in den zak van je overjas stoppen, die je toch over den arm draagt; vergeet nu niet er gebruik van te maken op zijn tijd en ze hief dreigend den vinger tegen mij op, 't goede, lieve mensch.

Mooi was mijn kerkboek niet, een heel gewoon boekje ‘hemelsch palmhof,’ door menigvuldig gebruik nog al gevlekt; terwijl men bij scherp onderzoek kon bespeuren, dat de vergulde rand van de blaadjes die de gebeden onder de H. Mis en de Vespers uitmaakten veel meer glans verloren hadden dan de overigen. - Voorin met sierlijk geschreven letters ‘gedenk in uwe gebeden uwe tante Anna’ en ‘gedachtenis aan uwe eerste H. Communie,’ terwijl een paar plaatjes ‘Hij die mij volgt wandelt niet in de duisternis.’ Het is volbracht ‘en het laatste Avondmaal’ met links en rechts beneden in den hoek: ‘Hallez en Dopter sculps.’ het geheel opluisterden. - En toch was dat onaanzienlijke oude boekje mij lief; toch kon ik er mij des Zondags zoo goed mede onderhouden en wanneer ik somtijds in beraad stond of ik voor één enkele maal slechts eens des Zondags de Vespers zou verzuimen dan behoefde ik dàt kerkboek slechts aan te zien om tot andere gedachten te komen. - 't Was of ik mijne moeder dan zag die dreigend de hand ophief en zeide: ‘Vergeet nu niet er gebruik van te maken op zijn tijd.’ - En ik ging waar plicht mij riep.

Een stadsgezicht te Leiden.

De stad Leiden, die in de nederlandsche geschiedenis, vooral in den spaanschen bevrijdingsoorlog, zulk een gewichtige rol bekleedde en door hare vermaarde academie en de verschillende rampen, die haar troffen, zoowel de aangenaamste als smartelijkste herinneringen opwekt, is van oudsher als eene onzer bevalligst gelegene steden geroemd en biedt verschillende gezichtspunten, die inderdaad voortreffelijk mogen heeten.

Een dezer is in de nevenstaande gravure voorgesteld. 't Is een gezicht op de Hartebrugs-Kerk (de Kerk van O.L. Vr. Hemelvaart), genomen van af de botermarkt.

Eene oude vertelling.

I.

Het is eeuwen lang geleden dat in het Walenkwartier een molenaar woonde, wiens naam Huibert was. Hij beminde God en zijn naaste, had een goede brave vrouw, en schoone, welvarende kinderen, waarvan de oudste hem binnen kort in zijn werk al hulp zou kunnen verleenen.

Zijne Walen brachten hem genoeg verdiensten aan om er voor zijn stand goed van te kunnen leven en maar zelden werd hij door eenige zorg geplaagd. Hij had een gerust geweten, een gelukkig gezin, gezondheid en zijn dagelijksch brood, wat kon hij meer verlangen?

De man gevoelde zich volmaakt gelukkig en het was dan ook zijn woord, - en een welgemeend woord, dat verzeker ik u! - dat, ware hij niet verplicht geweest om somtijds stil te liggen, nu eens omdat hij te veel, dan weêr omdat hij te weinig water

had[1], hij zijn lot niet had willen verruilen tegen het lot van den baanderheer, wiens laat hij was, en dien hij dikwijls met een schitterenden stoet en een geheel leger van hazewinden door de bosschen zag jagen.

Hij had dus maar eene klacht en die, zoo dacht hij, zou ook gauw uit den weg geruimd zijn, want hij had een erfenis te wachten van een ouden oom, die voor een welgesteld man doorging. Toen hij den dood van oompje vernam, dacht onze molenaar dan ook een flinken duit te krijgen en daags voor hij zou uitgaan om zijne erfenis in bezit te nemen had hij met zijne vrouw reeds alles overlegd om het geld recht nuttig te besteden. Hij zou zijn molen verbeteren, maar vooral een paar kleine dammen laten aanleggen om het water in bedwang te houden, zoodat hij altijd juist zooveel water had als noodig was en geen druppel minder. Dan hoefde Huiberts molen nooit meer stil te staan, want koren had hij altijd genoeg te malen.

Eene afwezigheid van een dag en een nacht van vrouw en kinderen was onzen molenaar tot nog toe eene onbekende zaak, waarvoor hij zich niet weinig bang maakte. Toen vader dan ook zijn schoonste kleeren had aangetrokken en den knapzak met den knoestigen gaanstok zou opnemen, was het van den kant zijner vrouw en kinderen een geween en gejammer, en wilden zij hem zoo dikwijls en telkens weêr om den hals vliegen dat de goede man geheel van zijn stuk geraakte en eindelijk geen anderen uitweg meer wist om weg te komen dan in allerhaast knapzak en stok te grijpen en weg te loopen zoo hard als hij kon.

Zonder ongelukken kwam onze molenaar den volgenden dag aan het sterfhuis, maar tot zijn niet geringe teleurstelling moest hij daar vernemen dat oom-zaliger maar een klein beetje had achtergelaten en dat, na aftrek van wat aan den landheer voor rechten enz. en aan de kerk voor de uitvaart toekwam, er voor hem zoo goed als niets zou overblijven, hij die onderweg al gepeinsd had om, liever dan zijn ouden molen te verbeteren, een geheel nieuwen te gaan bouwen op eene geschikter plaats, ja die zelfs in zijn verbeelding in den nieuwen molen reeds meer dan honderd zakken graan gemalen had!....

Met het weinigje dat hij gekregen had in den zak, keerde hij treurig en moedeloos naar huis, naar vrouw en kinderen terug; meer dan eens gebeurde het hem dat hij onderweg onvriendelijk dacht over oom-zaliger, die hem zoo zeer had te leur gesteld!

Wij menschen zijn toch ongelukkige wezens, want valt alles niet meê, zooals wij verwacht hadden, dan zijn wij dadelijk gereed om het ontvangene te vergeten en alleen te denken aan hetgeen wij niet gekregen hebben.

Huibert ging dan, in treurige en onrechtvaardige gedachten verzonken, naar huis; maar dwaalde van zijn weg af en moest naar den rechten weg vragen. Men zeî hem dat hij maar in eene richting, welke men hem aanwees, moest voortgaan tot hij bij een gebouw kwam dat men reeds in de verte zien kon en dat groote vleugels; droeg die in den wind rondwaaiden. ‘Wat mag dat zijn,’ dacht hij, toen hij dichterbij gekomen was. Hij had zoo'n huis nog nooit gezien.

‘Wel dat is een windmolen,’ antwoordde hem een boer uit den omtrek.

Huibert ging er nog dichter bij en bleef vlak voor den molen staan kijken om hem eens goed op te nemen. Daar kwam de molenaar voor den dag en, op Huiberts vraag om den molen eens van binnen te mogen zien, nam hij hem ook mede.

Huibert verliet zijn collega geheel vol van wat hij gezien had, maar hij was nu nog veel treuriger dan vroeger, want, had zijn oom-zaliger hem niet zoo te leur gesteld, dan had hij zeker geld genoeg bezeten om zelf zulk een molen te laten bouwen op

1) Het is den lezer bekend dat in vroegere eeuwen, toen de windmolens wel bekend, maar nog niet zoo algemeen waren als thans, de molens door water werden gedreven. Was er nu te veel of te weinig water dan kon de molenaar niet malen, vandaar zijne klacht.

den heuvel bij zijn huis. Dan had hij kunnen werken met twee molens, en in alle geval had hij nooit meer behoeven stil te staan; want bij hoog water is er altijd veel wind.

Nog wel twintig keeren wendde hij zich om, want hij wilde den molen nog eens zien, en toen hij eindelijk een hoogen heuvel moest overtrekken, waarachter hij den molen niet meer zou kunnen zien, ging hij er nog eens bij zitten om voor het laatst den molen te beschouwen en hem op zijn gemak, altijd maar in de verbeelding, naar den heuvel bij zijn huis over te brengen. Daar zag hij hem staan op dien heuvel hoog boven het groene geboomte en de vale rotsen uitstekend, en niemand anders was er de eigenaar van als hij zelf. Daar vlak bij stond zijn huis, maar hij ging er niet heên, in zijn nieuwen molen had hij veel te doen, want de korenzakken lagen er tot den zolder opgestapeld. Hij zag al met zekere welwillendheid neêr op de boeren, die hem kwamen vragen of zij den molen eens mochten zien, en die in hun hart zijn geluk benijdden.

Maar, helaas, daar kwam hem het geroep van een nachtuil uit zijn droom wekken en de arme molenaar vond zich midden in den nacht op den top van een heuvel terug.

Hij ging weêr op weg in een staat die nu eens der opgewekte dronkemansvreugde dan eens der diepste neêrslachtigheid nabijkwam, naarmate hij zich liet meêslepen door zijne ontstelde verbeelding of zich terugvond in de droeve werkelijkheid. Zijne verbeelding draaide geheel met den molen op den heuvel, de werkelijkheid was voor hem de kleine oude watermolen in het dal en zijne vrouw die hem blijde verwachtte en die bij zijn tehuiskomst zoo bitter door hem zou teleurgesteld worden.

Wondere gedachten, die hij nooit vroeger gekend had, gingen hem door het hoofd. Daar kwam hij een man te gemoet die er als een rijke pachter uitzag en hij was van meening dat die daar van de markt terugkwam en in zijn gordel geld genoeg had.... Hij ging langs een kapelletje waarin achter het traliewerk een beeld stond der H. Maagd met een gouden kroon, schepter en veel gouden ex voto's. Een brandende

lamp liet hem deze schatten aanschouwen, en hij dacht: ‘had ik dat eens!’.... Maar terstond bedacht hij zich en vroeg aan God vergiffenis voor die booze gedachte. Om niet meer in bekoring te vallen dwong hij zich te denken aan zijn jongste kind, een manneke van tien maanden, dat bij zijne tehuiskomst in de handjes zou klappen en hem tegenlachen, en.... niet te leur gesteld worden.

LANDELIJKE BRUG IN HET BOSCH VAN CAMBRE.

II.

Eindelijk kwam Huibert aan een kruisweg en kende zijn weg niet meer. Daar hoorde hij op kleinen afstand den stap van een man, en spoedig zag hij uit een der vier wegen een persoon van opmerkelijk hooge gestalte aankomen, die een breed geranden hoed op het hoofd had en in een groenen mantel gewikkeld was. De vreemde hield eensklaps stand toen hij Huibert zag staan, die, gansch niet gerust over die ontmoeting,

hem met een ‘God beware u,’ groette en toen wilde voortgaan. Maar de vreemde sprak hem op vastberaden toon aan:

'Het schijnt, vriend, dat wij denzelfden weg moeten gaan. Des te beter, want gezelschap op reis is des nachts altijd aangenaam.'

Het gesprek was hiermede geopend en in allen eenvoud vertelde de molenaar wie hij was, van waar hij kwam en werwaarts hij zich dacht te begeven. De man in den mantel vertelde hem dat hij lid van het metselaarsgilde te Luik en voor zaken op reis was. Te veel behoefte had de molenaar om te spreken dan dat hij zijn hart voor zijn reisgezel niet zou hebben geopend, maar de zekerheid dat hij met een bouwkundige te doen had noopte hem nog daarenboven te spreken van den indruk, dien de windmolen op hem had gemaakt en van zijn verlangen om een dergelijken te bezitten, een verlangen dat hij meende wel nooit bevredigd te zullen zien.

De meester-metselaar roemde het nieuwe soort van molens, dat door de kruisvaarders uit het Oosten was overgebracht, heel hoog en toonde ten duidelijkste aan dat zij ver boven de watermolens de voorkeur verdienden; vooral daarom waren zij verkieselijker, zegde hij, omdat zij een geheel vormden dat, altijd in evenwicht, kon worden gedraaid en gekeerd naar alle richtingen van den wind, en omdat de beweegkracht daarin geheel geëvenredigd was aan den tegenstand en de wrijving der steenen.

EEN STADSGEZICHT TE LEIDEN.

'En,' zoo voegde hij er bij, 'hoe gunstig zou zulk een molen staan op de hoogten waar altijd een sterke wind heerscht.'

Dit laatste voerde de begeerlijkheid van den molenaar in top.

'O,' zeide hij, 'had ik dat ding maar nooit gezien! Dag en nacht zal het mij mijne rust benemen. Had mijn oom-zaliger nooit bestaan, dan had ik ook nooit die noodlottige reis ondernomen, en was ik tevreden gebleven als vroeger. En nu hij eenmaal bestond en stierf, had hij mij maar goed wat nagelaten!.... Maar neen!.... Ternauwernood zal ik voor mijne geheele erfenis een nieuw rad aan mijn molen kunnen maken..... de d..... hale hem, den broeder van mijn goede moeder.'

Steeds werd hij warmer en warmer; eindelijk kwam hij zoover van te zeggen dat hij, mocht hij een molen bezitten, als dien hij gezien had, voor honderd jaren van zijn deel aan het paradijs wilde afstand doen.

Toen hield zijn reisgezel stand, zag hem scherp in de oogen en begon te lachen.

'Maar, vriend, dat meen je niet!'

'Waarachtig wel,' riep de molenaar en sloeg met zijn stok op den grond.

'Voorzichtig, man, Satan zou u kunnen hooren; wij zijn hier dicht bij een heksenkamp waar hij bij den Sabbat voorzit, en het is bij middernacht.'

Die herinnering aan den heksensabbat waarvan hij zooveel verschrikkelijks had gehoord, aan het uur van middernacht, waarop alle vreeselijke verschijningen gezien worden, deed Huibert sidderen. Werktuigelijk wilde hij een kruis maken, toen zijn gezel hem bij den arm vasthield.

'Gij zijt zeer bang, man,' zoo sprak hij, 'alleen de gedachte dat Heintje op een kwartier afstands kan zijn doet u schrikken, en gij zoudt nog willen praten van hem honderd jaren gezelschap te houden, zoo hij u wilde rijk maken!.... Ik had dus gelijk dat uwe woorden maar kinderpraat waren.'

Huibert was verlegen om de zwakheid, waarvan hij bewijs had gegeven door zijne ontroering en antwoordde eindelijk:

'Ik sprak niet van rijkdom; mijn geheel verlangen was slechts een klein windmolentje te bezitten op den heuvel bij mijn woning.'

'Maar als men den duivel wat vraagt dan kan men even zoo goed veel als weinig vragen. Als gij een kasteel vraagt, dan geeft hij er nog eenige hoeven bij; vraagt gij den molen, dan krijgt gij ook een huis. Ik weet daar zoo iets van.'

'Hoezoo?'

'Wel, ik heb al eens voor zijn rekening gemetseld. Hij betaalt goed en dat is een groote.'

'Gij kent hem dus?'

'Wat een vraag! Ik heb hem honderd en honderd keeren gezien.'

'En waart gij dan niet bang voor uwe ziel?'

'Dat is eene vraag waarmeê wij, stadsche luî, ons niet bezig houden. Het eerste is een goed leven te leiden op deze wereld, nu wij er toch op zijn; de vrees voor de toekomst moet het tegenwoordige niet vergallen. Gelukkig te zijn, zich benijd te weten voor dit leven en de toekomst van ons kroost te verzekeren, zijn dingen waarvoor men zooal wat moet wagen.'

Weêr waren de reizigers aan een kruisweg gekomen. De man in den mantel sprak tot den molenaar:

'Hier ga ik u verlaten. Over eene week, dus Vrijdag nacht juist op het twaalfde uur zal ik wederom hier zijn. Dit zeg ik u voor het geval dat gij van mijne hulp zoudt

willen gebruik maken, en ik blijf u borg dat gij een prachtig huis zult hebben met een molen, zooals er in tien uur in den omtrek geen te vinden is.... Begrepen?.... Vaarwel dan of tot wederziens, zoo gij wilt.'

En de zonderlinge vreemde liet den molenaar plotseling alleen; hij sloeg een zijweg in en verdween langzamerhand uit het gezicht. Huibert sidderde weêr, want juist dien weg leidde naar den heksenkamp....

III

Eerst laat in den nacht kwam onze held op den heuvel aan waar hij zoo gaarne een windmolen zou zien verrijzen. Zijn hoofd gloeide, zijne ledematen schenen vermorzeld. Hij zette zich op den heuvel neêr, en voor het eerst, sinds hij zijn reisgezel had verlaten, kon hij wederom zijne gedachten een weinig samenrapen. Hij overdacht nog eens alles wat tusschen hen gesproken was en in dit alles stuitte hij meermalen op een vraagstuk, dat hij in zijn geest onderzocht.

Of de gewaande meester-metselaar was de Satan in persoon, ofwel een machtige en invloedrijke toovenaar of wel een spotter die hem wilde bedriegen.

Na alles zoo goed hij kon te hebben gewikt en gewogen stond het bij hem vast dat het een toovenaar moest wezen.

'Het is maar een mensch,' zei hij tot zich zelven, 'die met den duivel in betrekking staat en naar den Sabbat op weg is.'

Toen hij tot deze slotsom zijner overwegingen gekomen was, wilde hij van zijn heuveltop afdalen, toen de maan van achter het wolkenfloers te voorschijn kwam en met hare zilveren stralen den heuvel en de vallei, waarin zijne woning stond, overgoot. Op dien heuvel had zijne verbeelding daar den molen weêr getooverd en als in een toovergezicht beschouwde hij hem, terwijl hij hem tevens vergeleek met zijn nietig watermolentje met een strooien dak gedekt, dat daar in zijne arme werkelijkheid stond.

Het was op het laatst der Meimaand en de dag zou haast aanbreken. Huibert oordeelde het best het aanbreken van den dag maar af te wachten, om aan zijne vrouw het kwade nieuws te gaan mededeelen.

Om vier uur in den morgen kwam zijn oudste zoon naar buiten; hij droeg een zak om den tremel (molentrechter waardoor het graan op de steenen valt) te gaan vullen, een bewijs voor den molenaar dat zijn werk gedurende zijne afwezigheid niet stil stond. Huibert kwam haastig van zijn heuvel af en ging recht op den molen aan; de jongen slaakte een vreugdekreet toen hij zijn vader zag en vloog hem om den hals. Op zijn vreugdekreet kwamen zijne moeder en oudste broertjes eveneens toegeschoten en de molenaar werd in triomf de woning binnen gedragen welke hij voor drie dagen had verlaten.

Maar weldra had zijn goed vrouwtje gezien dat hij droevig gestemd, zelfs lijdend was en vroeg hem of hij ziek was.

'Waarachtig! men zou het van minder worden!.... Zie dat komt er van als men te veel op een erfenis rekent....'

'Hebt gij misschien niets gekregen?' vroeg zij weder.

'Ja wel, maar niet wat ik verwacht had.'

'Hoeveel dan?'

'Maar een beetje; maar eenige kronen.'

Nu hadden zij wel op honderd kronen ten minste gerekend. Huibert was dus bevreesd dat hij nu de klaagtonen zijner vrouw zou vernemen, maar haar zacht uiterlijk bleef vriendelijk zooals eerst.

'Welnu, dat Godswil geschiede!' zeide zij. 'Wij hebben reeds zoo lang van onzen arbeid geleefd en daarmeê onze, vijf kinderen gevoed, wij zullen dus nu zeker niet armer zijn, nu twee onzer lievelingen alras hun eigen onderhoud zullen verdienen.'

Deze gelatenheid zijner vrouw lichtte den molenaar een steen van het hart.

''t Is nogtans jammer,' sprak hij; 'had mijn oom-zaliger ons de verwachte som nagelaten wat zouden wij die heerlijk hebben besteed!'

En terwijl hij zich op een stuk brood vergastte. beschreef hij den windmolen, waarin zijne vrouw en kinderen nog veel meer schik hadden dan hij zelf.

'En dit hadden wij kunnen hebben!' vervolgde hij, terwijl een diepe zucht uit zijne borst opwelde.

'Maar het was Gods wil niet,' zeî zijne vrouw. 'Hij weet beter wat ons past en weigert ons dikwijls iets, waarnaar wij verlangen, omdat hij weet dat het voor ons een ramp zou worden. Wij moeten dat alles dus beschouwen als een nieuw bewijs zijner goedheid en ons daar niet over beklagen.'

Misschien had de molenaar ook wel alles wat verder met hem gebeurd was aan zijne vrouw verteld, maar nu hij haar zoo hoorde spreken besloot hij er nooit van te kikken. Maar toen hij een weinig rust wilde nemen, droomde hij van zijne zonderlinge ontmoeting en kon haar den geheelen dag geen oogenblik uit zijn hoofd stellen.

Den volgenden dag, een Zondag, kreeg hij na de Hoogmis zijne kalmte een weinig terug, maar in den namiddag ontstond er een vreeselijk onweder; stroomen regen vielen den geheelen nacht en den volgenden dag neêr, zoodat de rivier buiten hare oevers trad en den molen dwong stil te staan. Tot overmaat van ramp bevond hij dat eenige rotsblokken, door de rivier voortgekruid, zijn molenrad, dat toch al niet te best meer was, erg beschadigd hadden.

'Ik durf wedden,' zoo morde hij ieder oogenblik 'dat de molenaar daar ginds werkt dat het een lust is, het waait zoo'n lekker koeltje!.... En ik kan met de armen over elkander gaan staan.... God weet wanneer ik weêr zal kunnen malen, want ik vrees dat mijn rad niet meer zal loopen.... Mijn God, wat zal er met ons gaan gebeuren?'

Donderdag's ging hij naar een naburig dorp om eene rekening betaald te krijgen, en trad eene herberg binnen, waar hij een ouden koster vond, die was afgezet geworden omdat hij in verdenking lag van tooverij. Men had dien man op ongepaste uren in het veld aangetroffen met een brandenden fakkel in de hand en men dacht dat hij over bronnen beschikte, welke hij niet kon verantwoorden.

Huibert die vroeger den ouden Gilles gevlucht had, ging nu een glas met hem drinken en knoopte een gesprek met hem aan.

Het is te begrijpen dat de molenaar voor alles sprak van zijn windmolen en dat hij later, toen alles hem niet duidelijk meer was, tot in de kleinste bijzonderheden zijn avontuur op den kruisweg, van den vorigen Vrijdagnacht vertelde.

De oude koster keek hem met het eenige oog dat hij nog had, maar dat van een ongewonen gloed straalde, aan.

'En,' zoo vroeg hij eindelijk, 'wat is nu uw voornemen? Zoudt gij dwaas genoeg zijn om zoo'n mooie gelegenheid onbenut te laten voorbijgaan?'

De molenaar zweeg een oogenblik; hij scheen te peinzen.

'Kon ik maar eenige inlichting bekomen,' sprak hij eindelijk. 'Laat eens zien.... gij moet hem kennen, gij!....'

'Wien?'

‘Den meester-metselaar’

‘O, ik begrijp u,’ hernam de andere lachend, ‘gij gelooft dus ook aan de domheden die men u op mijne rekening voorpraat. Luister

wel.... Morgen, zegt gij, wordt gij op de heide verwacht. Welnu, als gij er niet heên wilt gaan, zeg het mij dan kortweg, dan zal ik gaan. Ik heb daar mijne rekening ook bij, want ik zou gaarne weten waar zekere schat verborgen is die mij voor altijd moet verrijken. Ik denk dat de meester mij ook wel zal helpen, want wat de menschen ook praten, mijne ziel is net zoo goed als eene andere.'

Dos sprak de bekoorder om Huibert op te jagen, of was het hem waarlijk gemeend?

Zeker is het dat zijne woorden aan allen twijfel van Huibert een einde maakten, die, met bevende stem wel is waar, slechts dit eene woord nog sprak:

'Ik zal gaan!'

IV.

Het was reeds nacht toen de molenaar te huis kwam; voor het eerst sinds hun huwelijk zag zijne vrouw hem nu beschonken voor zich staan.

In zijne dronkenmanstaal sprak hij over alles, maar vooral over de groote veranderingen die binnen eenige dagen in hun lot zouden plaats grijpen, want binnen kort, zoo voorspelde hij, zou hij de eerste molenaar der wereld zijn. Gedurende den nacht hoorde zijne vrouw hem in zijn onrustigen slaap onafgebroken woorden stamelen; zij luisterde nog eene wijl en weldra klonk het: 'Vorst Belzebub vraag voor den schoonen windmolen en het steenen huis, dat gij voor mij zult bouwen, niet mijne ziel voor alle eeuwigheid...... honderd jaren is reeds zoo lang!'

Het was alsof een lichtstraal der arme vrouw in het nachtelijk duister geheel het gebeurde voor de oogen ontvouwde. 'O mijn God,' riep zij, 'mijn man heeft zich aan den booze verkocht voor den prijs van een windmolen! Dat onze Heer en Zijne Heilige Moeder ons beschermen!'

Den volgenden morgen was Huibert bijzonder stilzwijgend en afgetrokken. Ieder gezelschap scheen hem te hinderen, want hij vluchtte weg voor iedereen, voor zijne vrouw, voor zijne kinderen, voor de kalanten.

Zijne arme vrouw zag zich hierdoor slechts in hare vrees bevestigd; in de hoop dat zij er nog in mocht slagen haren man aan het gevreesde gevaar te ontrukken, wilde zij bij hem blijven, ook al zou het haar duidelijk zijn dat hij haar gezelschap schuwde. Zij zocht hem dan in den molen, in den omtrek, in het dorp...... hij was er niet. Eerst bij het vallen van den nacht kwam hij te huis, voor de tweede maal in volslagen dronkenschap.

Weer was de ongelukkige bij zijn raadsman geweest om met hem zijn plannen te overleggen en zich dronken te drinken. Op het zachte verwijt zijner vrouw, antwoordde hij op brutale wijze, hij die vroeger geen enkel hard woord tot haar had gesproken.

De arme moeder weende en zeeg, door smart overstelpt en van alle bewustzijn beroofd, op een stoel neder. De kinderen begonnen op hunne beurt te weeklagen en de hulp huns vaders in te roepen. Dit schouwspel scheen den dronkaard die nog niet alle gevoel verstompt had, te treffen, maar in de plaats van zijne arme vrouw, zijne weenende kinderen te helpen en te troosten, brak hij ook in tranen los en vluchtte uit de woning.

Een vreeselijke strijd woedde in zijn binnenste..... misschien had het berouw over zijne boosheid de overhand gehad, maar daar voor zijne oogen lag de heuvel, waarop zijn molen moest gebouwd worden en die zijne ontstelde verbeelding reeds zoo vaak had aanschouwd; en zijn raadsman had hem door tal van logenachtige voorbeelden zoozeer in zijn strikken verward, dat weldra die eerste goede gedachte werd verworpen en dat na dien strijd bij hem vaster stond dan ooit dat alleen van den booze voor hem aardsch geluk en rijkdom te verkrijgen waren.

De volgende dagen waren nu allen gelijk aan dien eersten dag sinds zijn bezoek bij den verleider. Van het eene kwaad kwam het ander; zijn zucht tot rijkdom had hem aan den booze overgeleverd, en van nu af waren dronkenschap, vloeken en mishandeling zijner vrouw, waaraan hij nooit had gedacht, voor hem reeds eene gewoonte geworden.

Zoo kwam eindelijk de eerste Vrijdagnacht, waarin volgens afspraak de molenaar zich op den kruisweg zou bevinden. In 't nachtelijk uur sloop hij zijne woning uit, in de meening dat zijne vrouw sliep. Maar deze volgde hem op den voet, door bosschen en velden en kwam schier gelijktijdig met hem ter plaatse.

Op geringen afstand hield zij stil en verborg zich achter eenige struiken om alles goed te kunnen bespieden. De molenaar was op eene kleine hoogte gaan zitten, en schouwde oplettend rond.

Weldra kwam er een onbekende aan den kruisweg, het was een man van hooge gestalte, dezelfde dien wij reeds eenmaal daar ter plaatse hebben ontmoet. De arme vrouw beefde van het hoofd tot de voeten; zij meende te zien dat vlammen uit den grond opwarrelden en bliksemstralen het luchtruim doorkliefden; het scheen haar alsof een orkaan de boomen rondom haar ontwortelden; maar van dat alles gebeurde niets.

De onbekende had zich tusschen haar en haar man geplaatst zoodat zij niet kon zien wat er gebeurde; na eenige oogenblikkeu van doodelijken angst hoorde zij eene stem:

‘Zal dan in den derden nacht na dezen alles voor het eerste hanengekraai gebeurd zijn?’

‘Ja; wanneer de haan kraait en de molen zijne wieken niet op hetzelfde oogenblik in beweging stelt, dan verbeur ik alle aanspraak.’

‘En zoo staat het vast?’

‘Ja.’

De vrouw behoefde er niet meer van te weten. Zij maakte een kruis dat van eerzucht, uit het diepste der borst opgeweld, vergezeld ging en verwijderde zich. Toen haar man te huis kwam, was zij reeds weder te bed en veinsde in diepen slaap verzonken te zijn.

Den volgenden morgen gaf Huibert voor dat hij een timmerman ging zoeken om zijn molenrad in orde te brengen, maar hij ging rechtstreeks naar zijn verleider en raadsman, want hij moest zijn vrouw voorbereiden op hetgeen zou gebeuren, en daartoe had hij wel eenigen raad noodig. De oude zou die taak op zich nemen.

Men zag dan ook tegen den avond een pelgrim de molenaarswoning binnentreden en de vrouw een drank ter verkwikking afvragen. Terstond was deze bereid; de pelgrim dronk en verkwikte zich en zeide eindelijk, na lang en breed van zijne heilige tochten verteld en met de vrouw gesproken te hebben, terwijl hij heênging:

‘De Hemel heeft u willen beproeven, vrouw. Maar uwe beproevingen gaan een einde nemen. Uw man verlangt een windmolen en dit verlangen doet hem kwaad

omdat het niet bevredigd werd. Welnu, reeds dezen nacht zullen de engelen er een bouwen.'

De pelgrim verwijderde zich en de vrouw toonde zich zeer verheugd. Geen oogenblik liet zij haren man blijken dat zij alles wist maar vertelde hem schijnbaar verheugd wat haar de pelgrim gezegd had, als ware het eene heugelijke tijding waaraan zij zelve geloofde.

De molenaar van zijnen kant veinsde evenveel vreugde en bewondering, maar geen trek van zijn gelaat was voor de vrouw verborgen.

V.

Tusschen elf uur en middernacht vernam men een groot gedruisch bij de woning van den molenaar. Men hoorde duidelijk het rollen van ontzettende rotsbrokken en stukken hout en bij het eerste daglicht vond de molenaar eene verbazende massa bouwmaterialen samengebracht en de grondslagen voor een ruim gebouw reeds gelegd.

Den volgenden nacht was het weêr hetzelfde. De molenaar stond heimelijk op en sloop naar buiten; zijne vrouw zag door de vensters een bijna afgewerkt gebouw staan waaraan tallooze arbeiders werkten met een ongekenden ijver, 's Morgens was het gebouw reeds onder dak maar zijne kap rustte slechts op eene spil. Het was de windmolen en daarnaast eene groote woning voor den molenaar.

Huibert was dronken van vreugde; niets had hij liever gezien dan dat alle bewoners van den omtrek langs zijn molen waren gekomen om hem te bezichtigen, maar bij toeval zag men gedurende beide dagen geen enkel voorbijganger.

Den derden nacht ging de molenaar weêr naar buiten, waar het eenzelfde drukte was als de twee vorige nachten. Ook zijne vrouw verliet hare legerstede, en na een kwartier uurs gebeden te hebben, ging zij naar hare kinderen, drukte hun een kus op het voorhoofd, aanschouwde hen nog een oogenblik met meer dan moederlijke teederheid en verliet het huis met betraande oogen. Zij beklom in stilte den heuvel en zonder opgemerkt te worden trad zij den nieuwen molen binnen.

De molenaar zat op een afstand en hield den strakken blik op de molenwieken gericht om te zien of zij nog niet zouden draaien. Eensklaps sprong hij op van schrik; hij gevoelde eene hand die hem op den schouder gelegd werd, maar eene welbekende stem stélde hem weder gerust.

'Welnu, vriend, zijt gij tevreden?'

De molenaar wilde antwoorden, maar de haan kraaide op dat oogenblik en nu zag hij weêr met strakken blik naar de molenwieken of zij gingen draaien.

Maar zij bleven onbewegelijk.

Zij bleven even stil bij het tweede hanengekraai.

De molenaar hield den adem in.

'Draait hij niet?' vroeg hij eindelijk.

De haan kraaide een derde maal. De oogen van den metselaarsbaas waren gloeiende kolen gelijk. Hij stiet een dof gebrul uit van gramschap waartusschen men het spottend gekraai van den haan bij herhaling kon vernemen; hij wierp een dreigenden blik op den molenaar en riep toen in een vreemde taal zijne gezellen, die allen stom van verbazing boven op de molenkap stonden, tot zich en verdween onder luid gevloek en verwenschingen voor den molenaar, dien hij van bedrog en kwade trouw beschuldigde.

Huibert, niet minder beschaamd dan de metselaarsbaas, bleef langen tijd onbeweeglijk naar den molen zien. Bij het eerste daglicht waagde hij het naderbij te komen en binnen te gaan. Hij vond zijne vrouw in den molen met uitgestrekte armen biddend en God dankend dat Hij haren man van de eeuwige verdoemenis had gevrijwaard.

De molenaar besefte thans alles; hij zag dat zijne vrouw, zijn gegeheim had geraden en was haar dankbaar voor de redding welke zij hem door haar vroom gebed hed aangebracht. Wel was het hem somtijds leed dat hij altijd zijn begeerden windmolen, het bewijs van zijn vreeselijken zondeval voor oogen had, maar dan verheugde het hem bij eenig nadenken toch weêr, dat die molen nimmer gedraaid had en ook voor niemand ooit zou draaien.

Allerlei.

Z.H. Pius IX in zijn kabinet.

Onzeggelijk is het aantal afbeeldingen, die van onzen H. Vader, den onsterfelijken Pius IX, door de geheele wereld verspreid zijn. Toch stemmen geloofwaardige personen, die den H. Vader meermalen en van zeer nabij met opmerkzaamheid gadesloegen, hierin overeen, dat zij maar zelden een volkomen gelijkend portret van den grooten Paus-Koning aantreffen.

Pius IX zelf zegde voor eenigen tijd lachend aan een zijner bezoekers, die hem een twaalftal afbeeldingen toonde, dat hij het moeielijk kon gelooven of hij wel op een dier portretten juist geleek. ‘Slechts onder dit eene,’ voegde Hij er bij, ‘kan ik goedschiks mijn naamteekening zetten.’

't Is naar deze laatstgenoemde afbeelding, met de handteekening van den Paus voorzien, dat de nevenstaande kleine gravure is vervaardigd, die den H. Vader in zijn bid- en studeer-vertrek voorstelt.

Z.H. IN ZIJN BID- EN STUDEERVERTRLEK.

Een zeldzaam meubel.

Voor den winkel van een handelaar in gebruikte meubelen en kleedingstukken stond een man, die de uitgestalde voorwerpen allen zeer nauwkeurig bezag, zonder, zoo het scheen, zijne keuze te kunnen vinden. Op de vraag van den koopman wat hij verlangt, zegt onze vriend: 'ik geloof niet, dat ge mij helpen kunt, aan 't geen ik zoek.' - ''t Zou dan al heel raar moeten wezen;' antwoordt de koopman. - 'Om je de waarheid te zeggen,' luidde het niet alledaagsch antwoord, 'is dit ook zoo; mijne vrouw is gestorven, en nu zoek ik naar een halfsleten doodkist.'

Een nieuw model geweren.

Een boer had bij een jood een geweer gekocht, en kwam zich na eenigen tijd beklagen dat het niet deugde, ''t Zou 't eerst van me leeve weeze,' zegt de zone Abrahams,

‘dat zoo'n pracht van een geweer reden tot klagen geeft; wat scheelt er dan aan?’ - ‘Wat er aan scheelt?’ vraagt de boer, ‘wel man, de loop is krom.’ - ‘Zoo, zoo!’ herneemt de jood, ‘dan krijg ik nog van je een vijffrancstuk, want dat benne geweren, daar kan je meê om èn hoek schieten.’

Een nieuw middel tot het bepleisteren van muren.

Collodium vermengd met phosphorzure kalk, die goed zuiver is, ten einde geene valsche kleur te weeg te brengen, vormt eene schoone kneedbare zelfstandigheid, die, hard geworden, zeer fraai kan gepolijst worden.

Middel om de echtheid van zilveren deklagen op metalen te beproeven.

Men make de oppervlakte schoon met sterken alcohol en wassche die daarna onmiddellijk af met koud water. Hierna bestrijke men ze door middel van eene glasroede met eene koude verzadigde oplossing van dubbel chroomzure potas in salpeterzuur. Heeft men nu echt zilver dan krijgt men duidelijk eene bloedroode kleur van chroomzuur zilver-oxyde. Heeft men berlijnsch zilver, dan is de kleur bruin, en bij afwassching met water komt geen bloedrood te voorschijn. Britaniametaal teekent zwart. Platina laat geene werking zien. Vertoont er zich eene roodachtige vlek, dan is dit het bewijs van de aanwezigheid van kwik-amalgama, deze vlek verdwijnt geheel bij het afwasschen met water. Een geelkleurige neêrslag verraadt lood en bismuth; terwijl zink en tin sterk door de natte proef worden aangedaan. De twee eerste verliezen bij het afwasschen alle spoor van verandering, terwijl zich bij zink en tin een geel praecipitaat vormt, dat zich ook eenigermate aan het tin vasthecht.

Voorteekenen van mooi weêr.

Deze heeft men als de zon helder opgaat in een onbewolkten hemel; als de wolken, waarin zij bij haar opkomen gewikkeld is, naar het Westen drijven; als zij omringd is door een regelmatigen cirkel; als zij ondergaat te midden van roode wolken.

De maan voorspelt mooi weêr als zij, vol zijnde, omgeven is door een schitterenden kring; als hare vlakken goed zichtbaar zijn; als hare hoornen den vierden dag puntig zijn; als hare schijf drie dagen vóór de verandering der maan en vóór volle maan schittert.

In de wolken ziet men teekenen van mooi weêr als zij bij het ondergaan der zon goudkleurig zijn en den schijn aannemen alsof ze verdwijnen; als ze klein zijn en tegen wind in drijven; als ze wit zijn of, terwijl de zon boven den gezichteinder staat, den vorm aannemen, dien men schapenwolkjes noemt.

De sterren verraden aanstaand mooi weêr als zij zich in groot getal vertoonen en helder schitteren.

Eindelijk zijn het nog teekenen van mooi weêr: als muggenzwermen in de lucht dansen; horzels en wespen zich 's morgens in groot getal vertoonen, en men spinnen ziet in de lucht of op de planten.

Bij den neus genomen.

In een koffijhuis te A........ bevond zich een persoon die er altijd op uit was den draak te steken met anderen, vooral met vreemdelingen. Na eens eenigen tijd te hebben rondgezien, ontwaart hij weder een onbekende en begeeft zich tot dezen met het gewone doel. ‘Ah zoo mijnheer, hoe maakt u het?’ - ‘Dank u,’ zegt de aangesprokene, ‘mij onbekend.’ - ‘Heb ik’ zoo gaat hij voort, 'u niet onlangs getroffen te L...?’ - ‘Wel mogelijk.’ - ‘U zijt koopman, niet waar?’ - ‘Juist geraden.’ - ‘Wacht eens, koopman in.... in.... in....’ De aangesprokene, die begreep met wat slag van persoon hij te doen had, antwoordde heel bedaard: ‘Dat zal mijnheer toch zoo spoedig niet raden! ik maak er echter geen geheim van, ik ben koopman in neuzen, heer.’ - ‘In neuzen, mijnheer? ge zot, in zulke? (op zijne neus slaande).’ - ‘Ja mijnheer, in zulke neuzen, ik koop die en wel op conditie, dat ik ze eerst in ontvangst neem na den dood.’ - ‘Wat, mijnheer, u malt er meê!’ - ‘In het minst niet.’ - ‘Wat wilt ge op die voorwaarde voor den mijnen geven?’ - ‘Voor den uwen geef ik u tien gulden.’ - ‘Accoord.’ - Er werden getuigen genomen en de koop was gesloten. Onmiddellijk daarop bestelt de grappenmaker een gelag voor den kooper, eenige vrienden en zich zelven. Onder het praten staat de neuzen-koopman op en verwijdert zich even. Na een poosje keert hij terug met een gloeiend krulijzer in de hand, begeeft zich ongemerkt achter den persoon, wiens neus hij zooeven gekocht had en dreigt hem te brandmerken. - ‘Hé, mijnheer, wat gaat ge beginnen?’ roept de grappenmaker verschrikt uit. - ‘Wel eenvoudig, niets anders,’ luidde het antwoord, ‘dan de waar merken, die ik gekocht heb, om ze later te kunnen herkennen.’ En de spreker drong al dichter met het gloeiende ijzer naar den gekochten neus toe. ‘Maar, mijnheer, dat gaat immers niet aan, ik behoef hem eerst af te staan na mijn dood.’ - ‘Het accoord is, dat ik hem eerst na uw dood in bezit zal nemen, maar daar hij mijn eigendom is, kan ik er, als ik hem u maar laat behouden, mede doen wat ik wil.’ En steeds dichter naderde het gloeiend ijzer den neus. Het kostte. den grappenmaker veel moeite zich uit die hachelijke positie te redden, maar eindelijk kwam hij tot de vernietiging van den koop ten koste der bespotting van 't gansche koffiehuis.

[Nummer 46]

De Doode Zee.

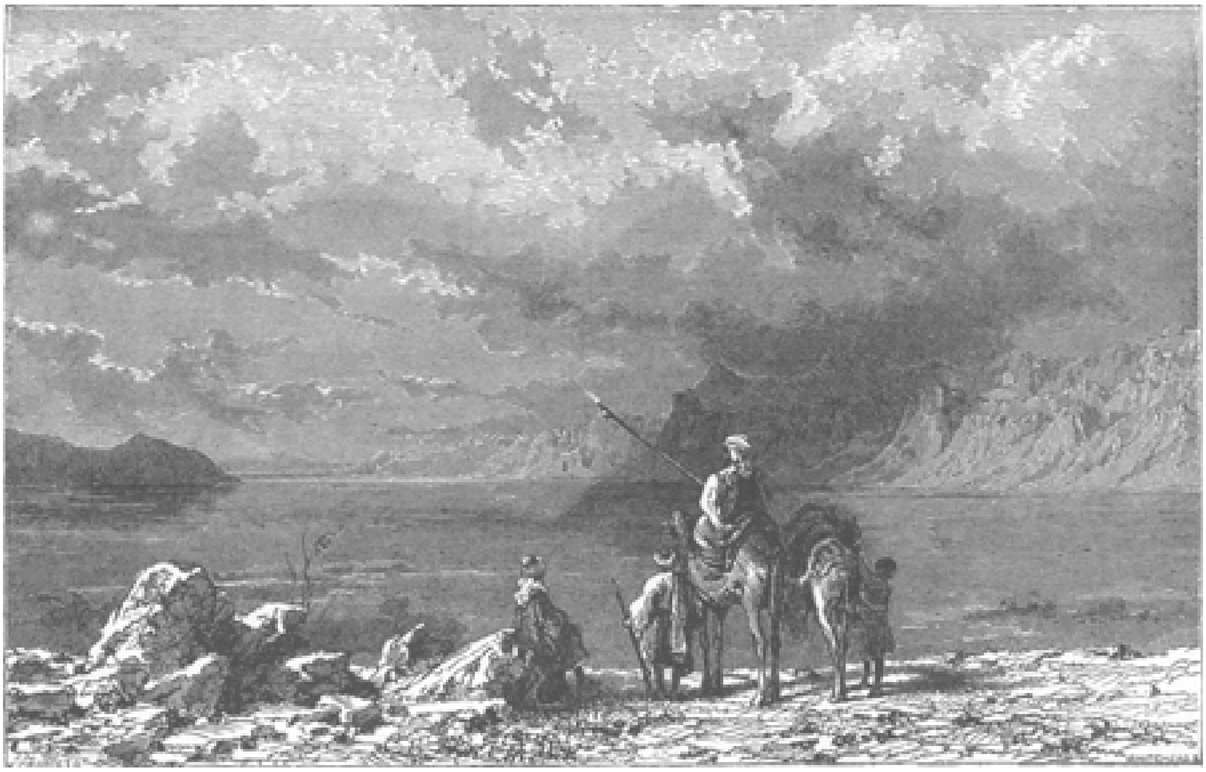
GEZICHT OP DE DOODE ZE

Ieder kent het treurig lot het welk Sodoma en Gomorrha en eenige andere steden wedervoer ter oorzake van de zonde harer inwoners. Nadat de rechtvaardige Loth en zijne familie door den Engel des Heeren uit Sodoma geleid waren en in veiligheid gebracht, daalde vuur uit den hemel en verteerde de rampzalige steden met hare bevolking. Het verhaal, dat het Oude Testament omtrent die ontzettende gebeurtenis mededeelt, werd door Jezus bevestigd, toen Hij deze woorden sprak: Op den dag dat Loth uit Sodoma trok, viel er uit den hemel een regen van vuur en zwavel, welke alle inwoners verteerde. (Luc. XVII. 29.)

Maar niet alleen scheen de wraak Gods de Sodomiten en Gomcrrheërs en hunne steden te treffen, ook de grond, waarop de misdaden hadden plaats gegrepen, scheen door de Voorzienigheid vervloekt te zijn geworden, want het schoone dal van Siddim, hetwelk in de H. Schrift als een heerlijk lustoord beschreven werd, verzonk en in zijne plaats trad een stinkend, zwavelachtig meer te voorschijn.

Alvorens dat meer, bekend onder den naam van de Doode Zee, te beschrijven, merken wij op, dat ook ten zijnen opzichte sommige moderne schrijvers de juistheid van het bijbelsch geschiedverhaal willen betwijfelen. Ieder weet welke pogingen van zekere zijde sinds jaren zijn aangewend, om de geschreven openbaring leugenachtig te maken en daardoor een grond te vinden tot het loochenen van het Godsbestuur, ja, tot het bestaan van God zel ven. Om een voorbeeld aan te halen, mannen, die voor groote geleerden worden aangezien, hebben in nederlandsche tijdschriften, willen betoogen, dat de tocht der Joden, uit Egypte naar Kanaän, onmogelijk heeft kunnen plaats grijpen, wijl sommige bergpassen, welke men moest doortrekken zoo eng waren, dat twee menschen naast elkander daarin geen plaats vonden. Antwoordt men die waanwijzen dat de Joden dan ten minste nog één voor één konden gaan, dan hoort men spotten over zijne eenvoudigheid. Gelukkig worden juist aan de armen (eenvoudigen) van geest de eeuwige waarheden het best geopenbaard.

Zoo heeft men ook beweerd, dat de Doode Zee slechts aan een natuurlijk verschijnsel haar ontstaan te danken heeft, namelijk aan de uitbarsting van een vuurspuwenden berg. Nu zou men kunnen antwoorden, dat God zich van zoodanig verschijnsel heeft willen bedienen, om zijne vervloeking te vervullen en alzoo verviel dan nog hun geheel betoog, maar de geleerdste schrijvers hebben deze bewering verklaard valsch te zijn. Om nu niet te spreken van de meer dan 4000 jaren oude overlevering, volgens welke het dal van Siddim zou gezonken en in zijne plaats de Doode Zee getreden zijn, eene overlevering, waarvan heidensche en joodsche schrijvers melding maken, willen wij alleen wijzen op den Duitscher Humboldt, den Franschman Chateaubriand, den Amerikaan Lynch. De eerste zegt: ‘de onmetelijke verwoesting van die landstreek (het dal van Siddim) heeft hare weêrga nergens op de oppervlakte van den aardbodem gevonden,’ waaruit men veilig mag besluiten dat Humbolt aan iets meer dan natuurlijke oorzaken denkt. Chateaubriand spreekt duidelijker. ‘Ik kan,’ zegt hij, ‘niet deelen in de gevoelens van hen, die gelooven dat de Doode Zee de krater van een vulkaan is. Ik heb den Vesuvius, de Solfatara, de Monte-Nuovo, de Piek der Azorische eilanden, de Mamelife tegenover Carthago, de uitgebrande vulkanen van Auvergne gezien en overal dezelfde verschijnselen waargenomen: de bergen waren trechtervormig uitgehold

en asch en lava bewezen de duidelijke werking des vuurs. De Doode Zee daarentegen is een vrij lang boogvormig meer, opgesloten tusschen twee bergketenen, die niet de minste overeenkomst met elkander hebben, hetzij in den vorm, hetzij in de gesteldheid van den grond. Zij verbinden zich niet aan de uiteinden des meers, maar gaan voort, de eene met het dal des Jordaans te begrenzen tot hij zich noordwaarts uitstrekt tot aan de zee van Tiberias, de andere met zich zuidwaarts uit te strekken, tot hij verdwijnt in de zandige vlakten van Yemen.'

Lynch, die het geheele H. Land, ook de Doode Zee bezocht, zegt omtrent deze laatste: 'wij kwamen aan die zee met zeer verschillende gevoelens, eenigen van ons verklaarden Mozes' verhaal kortweg leugenachtig, anderen, die niet zoo stout durfden spreken, betwijfelden het niettemin. Maar na een zorgvuldig onderzoek van 22 dagen, kwamen wij allen, zonder uitzondering, tot de overtuiging dat de H. Schrift de verwoesting der vlakte met de meeste waarheid en juistheid beschreven heeft. Wij gelooven dat alles wat de Bijbel omtrent deze zee en den Jordaan zegt, door onze waarnemingen ten volle bevestigd wordt.'

De Doode Zee bevindt zich in het Zuiden van Palestina, van af de grenzen tot voorbij Jerusalem, en ontvangt aan haar noordelijkste punt de wateren van den Jordaan. Aan hare westzijde woonden weleer in het bergachtige, woeste Judea de stammen Simeon en Juda, aan hare noordzijde de stam van Benjamin, aan hare oostzijde die van Ruben en voor een gedeelte de bewoners van het moabitische hoogland. Zij is gemiddeld zoover van de Middellandsche Zee verwijderd als zij lang is; hare lengte bedraagt in het voorjaar, wanneer de sneeuw der bergtoppen smelt en de Jordaan haar een groote massa water toevoert, 80 mijlen, des zomers is zij ongeveer 5 mijlen minder. Hare grootste breedte is 20, hare kleinste 16 mijlen. Eene reis om de zee duurt gewoonlijk 15 dagen en is niet zonder gevaren.

Het bekken van deze zee is zoo diep, dat de geleerden, die eene vergelijking maakten tusschen de oppervlakte van haren waterspiegel en die van de Middellandsche Zee, zelf over de uitkomst van hunne nasporingen verbaasd stonden en eerst na een tal van waarnemingen zich van de juistheid daarvan durfden verzekeren. Volgens die geleerden nu ligt de waterspiegel der Doode Zee 400 ellen lager dan die van de Middellandsche Zee, een verschijnsel dat zich te vergeefs elders laat waarnemen. De ouden geloofden dat de Doode Zee een bodemlooze afgrond was, hunne dwaling laat zich gemakkelijk verklaren door de buitengewone zwaarte des waters, die het peilen moeielijk, bijna onmogelijk maakt. De laatste peilingen hebben aangetoond, dat de zee 600 à 700 ellen diep is, wat voor zulk betrekkelijk klein meer als eene groote merkwaardigheid mag gerekend worden. Ten opzichte van de Middellandsche Zee toch heeft zij eene diepte van 1000 à 1100 ellen; in de straat van Gibraltar vindt men slechts eene diepte van 330 el, meer oostwaarts van 1000, en nog verder van 2000 el.

Om onzen lezers een denkbeeld van het water der Doode Zee te geven willen wij zijne bestanddeelen opnoemen. Zijn specifiek gewicht is 1.22, het is dus 0.22 zwaarder dan zuiver water. Wanneer wij het geheel op 1000 deelen stellen, komen er op:

Magnesium	145,89
Calcium.	31,07
Sodium	78,55

Potassium	7,58
Zwavelzuur zout	1,07
	———
	264,16
Water	735,84
	———
	1000.

Men ziet dus dat een volume water ruim ¼ zout, zwavel en andere bestanddeelen bevat; ten gevolge daarvan heeft het een bitteren, onaangenamen, walgelijken smaak, waarvan zelfs hij die gewoon zeewater heeft gedronken zich geen denkbeeld maken kan. Het heeft een bijtende werking op de metalen en verteert ze geheel als zij eenigen tijd aan zijn invloed blootgesteld worden. Zoo men, in de Doode Zee badende, het ongeluk heeft een weinig van het water te drinken, gevoelt men onmiddellijk brandende pijn op de lippen, de tong en in het verhemelte; de keel schijnt op te zwellen, men krijgt hartkloppingen en heeft gedurende eenige uren een vermoeiende ademhaling. Als men het water verlaat, vindt men het lichaam overdekt met eene olieachtige zelfstandigheid, die men door wasschen niet kan wegnemen, maar alleen door zich geruimen tijd in zoet water te baden. Al wandelt men slechts langs de oevers van het gevloekte water, dan gevoelt men onophoudelijk een fijnen stofregen en worden de leden bedekt met een poeder, dat bij onderzoek blijkt zout te zijn.

Geen reiziger die de Doode Zee bezoekt, of hij verlangt zich door eigen waarnemingen van de zwaarte des waters te overtuigen. De oorzaak daarvan ligt in de alom aangenomen meening dat men in die zee niet verdrinken kan. Inderdaad het is ook bijna onmogelijk. Vespasianus, toen hij Jerusalem belegerde, liet een aantal Joden stevig binden en in de Doode Zee werpen, en zag nu geschieden wat hij niet had willen gelooven; de ongelukkigen dreven op het water, en eerst na eenige uren, toen volkomen uitputting hun zelfs de minste beweging onmogelijk maakte, begonnen zij langzaam te zinken en stierven den jammerlijksten dood.

Als men wil zwemmen, ondervindt men al dadelijk groote moeielijkheid; de voeten schijnen niet in het water te kunnen dringen, de beweging der handen wordt bijna onmogelijk, het lichaam ligt langzaam slingerende op het water. Er is eene zekere vaardigheid toe noodig om op de zijde te zwemmen en zich met eene hand en voet voort te stuwen. Gaat men in het water staan, dan zinkt men nauwelijks tot aan de borst en door middel van zeer flauwe bewegingen kan men langen tijd in die houding blijven staan: een natuurlijk gevolg van de dichtheid des waters, die zesmaal grooter is dan die van het water uit de Middellandsche Zee.

Geen visch of vogel kan boven of in de onmiddellijke nabijheid der Doode Zee het leven houden, zelfs de mensch wordt, zoo hij eenigen tijd aan hare oevers vertoeft, door eene geheimzinnige ziekte aangegrepen en sterft weldra. De Ier Costagan stierf te Jerusalem twee dagen nadat hij van een uitstapje naar de Doode Zee was teruggekeerd. Dale, een reisgezel van genoemden Lynch, en de Engelschman Molyneux stierven, toen zij in een boot een watertochtje maakten. Een vogel, als hij het waagt over de zee te vliegen, valt er dood in neder; de visschen, die met het water des Jordaans in de Doode Zee verdwalen, sterven onmiddellijk en hunne overblijfselen op het water verkondigen dat de gevloekte plaats geen woonoord is voor eenig levend schepsel. De dood heeft hier zijn zetel opgeslagen, dien hij zich niet laat ontweldigen;

hij zwaait zijn schepter niet alleen over de zee maar ook over den verren omtrek. Geen plantje kan op den oever tieren, zwavel en salpeter verstikken iedere levenskiem. De bergen, die de zee insluiten, zijn naakte, barre rotsen, meestal het voorkomen hebbende van onmetelijke, scherp begrensde zout en granietbrokken. Slechts bij de monding des Jordaans en de andere stroomen is er beweging in het water, op alle overige plaatsen gelijkt het een metalen spiegel, waarover de zon hare stralen uitgiet; geen enkel rimpeltje wordt door den wind op de oppervlakte geplooid, geen schip doorklieft haar, geen gedruisch breekt de stilte, die de stilte des grafs schijnt. Te midden van dat rijk des doods, vreest de eene mensch de tegenwoordigheid des anderen; een levend wezen verstoort de harmonie des doods. In den Zomer komt de hitte het tooneel een onbeschrijfelijke, oogverblindende pracht bijzetten; dan schiet alles stralen, het water, de oevers, de bergen, dan wordt alles gekookt, gebrand en de pestdampen uit het water opgetrokken, vermeerderen de besmetting der omstreken. Waarlijk de Doode Zee is een vervloekte zee, de plaats waar God wraak nam over Sodoma, Gomorrha en andere steden met hare goddelooze inwoners.

Menigvuldig zijn de puinhoopen, welke men langs den oever aantreft, en die herinneren aan steden of sterkten, welke vroeger zijn aanwezig geweest. Iedere puinhoop heeft een naam; de Arabieren, die de reizigers op hun tocht langs de Doode Zee geleiden, kennen ze allen. Niet verre van de puinhoopen van Mazeda, een fort, waar na den val van Jerusalem 900 Joden aan het zwaard en het vuur werden overgeleverd, bevinden zich de puinen van Sodoma, door de Arabieren Karbet-Esdoum geheeten. De verklaringen der Arabieren komen in dit opzicht zeer goed overeen met die der oude schrijvers, deze ook plaatsen Sodoma niet verre van Mazeda en wel aan het zuidelijke punt van de Doode Zee, terwijl Gomorrha aan haar oostelijken oever moet gelegen hebben. Nabij die ruïne bevindt zich een berg, de Zoutberg geheeten. De Arabieren willen dat deze berg de zoutkolom is, waarin, zooals de H. Schrift zegt, Loth's huisvrouw veranderd werd. Dit strijdt echter met de overlevering en ook met Flavius Josephus, den beroemden joodschen geschiedschrijver. Volgens dezen zou ten zijnen tijde de bedoelde zoutpilaar te zien zijn geweest midden in de zee; dit bevestigen ook romeinsche schrijvers uit die dagen.

Men moet zich niet verwonderen te hooren spreken van de overblijfselen dier vervloekte steden, ofschoon velen gelooven dat zij in de Doode Zee begraven liggen. Verschillende plaatsen der H. Schrift geven te verstaan dat zij door het hemelsch vuur verteerd werden, nergens leest men dat zij door de baren zouden verzwolgen zijn.

Het dal van Siddim is waarschijnlijk voor een groot gedeelte verzonken en heeft misschien ook iets van Sodoma en Gomorrha in zijn val medegesleept. Dat er puinen zijn overgebleven kan een gevolg zijn van de bedoelingen der Voorzienigheid om het aandenken aan hare wraaknemingen levendig te houden. Josephus zegt uitdrukkelijk dat men rondom de Doode Zee en in de nabijheid der steden, die door het vuur des hemels verwoest werden, nog duidelijk de uitwerkselen van den vreeselijken brand en de overblijfselen der ongelukkige steden ziet. Strabo maakt insgelijks melding van de ruïnen van Sodoma en zegt dat zij 60 stadiën in omvang hadden. Het schijnt zelfs dat in de eerste eeuwen des Christendoms de stad herbouwd is en een zekere vermaardheid bekomen heeft, daar men onder de onderteekenaars van de besluiten van het Concilie van Nicea, gehouden in 325, ook Severus, bisschop van *Sodoma,* vermeld vindt. Zelfs de jaarboeken van het Oostersche Keizerrijk spreken van Sodoma en zeggen dat deze stad tusschen Thamara en Engadin gelegen was.

Het Palais Royal te Parijs.

De alvermogende minister van Lodewijk XIII, kardinaal Richelieu, kocht eens een hotel, dat aan het paleis van Maria de Médicis grensde, en van hem den naam ontving van Klein-Luxemburg, in tegenstelling van het paleis der vorstin, hetwelk het Luxemburg heette. Toen hij bij de koningin-moeder in ongenade viel, wilde hij niet langer in hare nabuurschap wonen, en daar hij zijn toppunt van macht en luister bereikt had, besloot hij zich een paleis te bouwen, dat met zijn rang overeenkwam. Hij gaf dus het Klein-Luxemburg aan zijne nicht, de hertogin van Aiguillon, ten geschenke en kocht een stuk gronds nabij de poort Saint-Honoré, waar hij de grondslagen voor zijn paleis legde. Jacques le Mercier was er de bouwmeester van, en hij volbracht zijne taak tot volkomen genoegen van zijn meester. Toen het paleis voltooid was, zag men in den gevel een marmeren plaat, waarop in goud de woorden schitterden: *Palais-Cardinal,* onder welken naam het paleis bekend bleef gedurende het leven van Richelieu.

Richelieu was een groot minnaar van kunsten en wetenschappen en wendde alle pogingen aan om die door het fransche volk te doen beoefenen. Geen moeite was hem daartoe te groot. Hij verzamelde in zijn paleis vele beroemde mannen, met wie hij gesprekken hield over verschillende wetenschappen, en die hij op velerlei wijzen aanmoedigde. Toen hij hoorde dat een groot aantal geleerden uit zekere beschroomdheid voor zijn hoogen rang elders vergaderden, om daar over het nieuws van den dag, de staatkunde, de schoone letteren enz. te spreken, begon hij met hen te onderhandelen, en het gelukte hem, niet zonder veel moeite - want de geleerden zijn dikwijls naijverig op hunne vrijheid - hen tot een lichaam te vereenigen, waaruit de beroemde fransche Academie is voortgekomen. De vergadering mocht hare zittingen in het *Palais-Cardinal* houden en werd door hem met weldaden overladen. Daarvoor heeft de Academie haren grooten stichter altijd hare dankbaarheid getoond, en niemand mag haar lidmaatschap aanvaarden, dan na in zijne rede eenige woorden van lof aan Richelieu gebracht te hebben.

In 1639 gaf de kardinaal zijn paleis aan den koning ten geschenke, er zich het levenslange gebruik van voorbehoudende. In zijn testament hernieuwde hij zijn gift en voegde er drie millioen franken bij, ten deele om het paleis te verfraaien, ten deele voor zijn geliefkoosde Academie. Toen hij op den 7 October 1643 overleden was, verlieten de vijfjarige koning Lodewijk XIV en zijne moeder, de regentes, Anna van Oostenrijk, het Louvre en vestigden zich in het paleis des kardinaals, dat van nu af het *Palais-Royal* geheeten werd.

Later schonk de koning het weder aan zijn broeder Philippus, en in 1672 kwam het geheel in het bezit der prinsen van Orleans, waarin het tot den tijd der revolutie gebleven is. Nu veranderde het even als zoovele andere paleizen van bestemming; er hadden daar verscheidene samenkomsten plaats van de hoofden der revolutie met Philippe-Egalité, en toen deze op het schavot stierf, werd het tot nationaal eigendom verklaard, wat weinig anders beteekende dan dat het leeggeplunderd en daarna door de Jacobijnen als vergaderplaats hunner partij gebezigd werd. Camille Desmoulins hield er zijne afschuwelijke redevoering met het pistool in de vuist voor het gepeupel der hoofdstad, en Théroigne de Méricourt verscheen er als een razende furie, die slechts met bloed scheen te kunnen bevredigd worden. Te midden van de toegestroomde menigte in de zalen van het paleis des machtigen kardinaals zag men

hoofden op pieken ronddragen, en de meeste volksbewegingen hadden haren oorsprong in de tuinen van het *Palais-Royal*. Op zekeren dag zag men een kar voorbij het paleis rijden; zij was gevuld met ongelukkigen, die tot de guillotine veroordeeld waren, en onder hen herkende men den hertog van Orleans. Een uitgezochte wreedheid had de beulen op de gedachte gebracht den hertog nog eens zijn paleis te laten zien, vóór hij de bloedige trappen van het schavot beklom.

Was hier de hand der Voorzienigheid in het spel? O voorzeker heeft de beruchte Egalité in dien stond gedacht aan zijn onschuldigen bloedverwant, Lodewijk XVI, dien hij had helpen ter dood veroordeelen! Vreeselijk is de rechtvaardigheid Gods!

De revolutie heeft in 1830 en 1848 nogmaals de zalen van het *Palais-Royal* bezocht en er op schrikkelijke wijze huis gehouden. Met het tweede keizerrijk waren er voor het paleis weder vreedzame dagen aangebroken, maar deze mochten ook weêr niet van langen duur zijn. Een schrijver heeft gezegd, en het zijn opmerkelijke woorden: ‘terwijl de menigte door de marmeren galerijen wandelt en lachend zich vermaakt, dwaalt de revolutie als een schaduw rond; zij luistert en wacht.’

En zoo was het ook. Het *Palais-Royal* werd de gewone vergaderplaats van leegloopers en van allen die men kon bestempelen met den naam der gevaarlijkste vijanden van orde en godsdienst. Zeker is het dat dit paleis niet weinig heeft bijgebracht om de partij der revolutie te versterken door de schoone gelegenheid welke het aanbood om er geheime samenzweringen te smeden, aan mannen die door de goddelooze principen welke zij predikten zooveel tot voorbereiding der revolutiën van 4 September en 18 Maart hebben bijgedragen.

Het *Palais-Royal* werd bij de inneming van Parijs door de regeeringstroepen in Mei jongstleden grootendeels door de commune-mannen verbrand. Slechts een puinhoop blijft er over van het schoone paleis, gebouwd door den grootsten staatsman dien Frankrijk ooit bezat en waar ook eens Lodewijk de Groote gewoond heeft.

Een tamme zwaluw.

Een fransch natuurvorscher, en tevens hartstochtelijk liefhebber van vogelen, verhaalt de volgende geschiedenis, die in zekere mate belangwekkend mag genoemd worden.

‘Ik was,’ dus spreekt hij, ‘op het collegie van Sainte Barbe te Parijs en zeer verheugd, zooals alle jongelingen van mijn leeftijd, wanneer de lang verwachte Augustus-maand aanbrak, die mij voor eenige weken in den schoot mijner familie terugvoerde. Zeker jaar, toen weder de vacantietijd was aangebroken, verliet ik met te meer genoegen het collegie, daar ik mijn ouders aan den Rijn zou vinden, waar zij gedurende dien Zomer een klein landgoed bewoonden. Toen ik het buitenverblijf genaderd was en uit het rijtuig stapte, was ik minder gevleid dat ik door een mijner zusters ontvangen en verwelkomd werd, dan wel dat ik op haar hoofd een allerliefste zwaluw zag zitten, waarvan het rosse borstje in de zonnestralen glinsterde. Dat zonderlinge kapsel trof mij en na de gewone omhelzingen wilde ik ook de zwaluw mijn compliment maken, maar het diertje, bevreesd geworden voor mijne hand, vloog ijlings, luid schreeuwende in een hoogen boom en mengde zich onder een groot aantal zwaluwen, waardoor ik het spoedig uit het oog verloor.

‘Nu vernam ik van mijne zuster het volgende: op zekeren dag hielden mijne moeder en zusters zich in het salon met vrouwelijke handwerken bezig, toen zij op eens achter het schoorsteenstuk een vreemdsoortig gedruisch hoorden, gevolgd door klaagtonen. Zij snelden toe en vonden eene zeer jonge zwaluw, die waarschijnlijk uit het nest, dat zich op den schoorsteen moest bevinden, gevallen was, gelukkig

zonder al te kwade gevolgen. Allen grepen om het zeerst naar het diertje, streelden en koesterden het, poogden het door allerlei vriendelijke woorden gerust te stellen, en zetten het vervolgens in een houten doos, waarin zij een weinig wol gelegd hadden. Daarna volgden lange beraadslagingen over het voeder, dat het diertje hebben moest om in het leven te blijven en te groeien. Mijne moeder, hoewel niet sterk in de natuurlijke historie, wist dat de zwaluwen hoofdzakelijk van vliegen leven; nauwelijks had zij zulks gezegd of de vliegenjacht was geopend en spoedig lagen er een aantal dood naast de doos.

'Aanvankelijk gaf men de kleine wees, die naar het geluid dat zij voortbracht Titi werd genoemd, slechts gedeelten van vliegen, later geheele. Om haar te doen eten, deed mijne zuster haar uit de kooi komen, waarin het zachte nest geplaatst was, en het duurde niet lang of zij kwam uit eigen beweging uit de kooi gevlogen om haar voedsel te halen en keerde daar dan eveneens uit eigen beweging terug. Allengs begon het karakter der zwaluw zich meer en meer te openbaren, en men handelde dus daarmede overeenkomstig. De grillige lieveling wilde niet bij het lijf gevat worden, maar sprong, vroolijk *titi* roepende, op den vinger, dien men haar voorhield. Weldra verveelde het haar in de kooi, en was zij slechts tevreden, als zij over de tafel of over den grond van het salon mocht springen en huppelen. Wanneer men doode vliegen voor haar op de tafel legde, nam zij ze slechts als zij grooten honger had, maar bood men ze haar aan tusschen de toppen der vingers, dan pikte zij ze oogenblikkelijk weg.

'Op een schoonen avond, terwijl Titi op de tafel zat, begon zij op eens luid te schreeuwen, tegelijk sloeg zij de vleugels uit en was in een oogenblik door het geopende raam ontsnapt om zich te begeven onder de scharen van zwaluwen, die in den omtrek haar nesten hadden opgeslagen. De teleurstelling mijner moeder en zusters is licht te begrijpen, allen vlogen naar het raam, zochten met de oogen de kleine vluchtelinge en riepen haar onderscheidene malen, doch alles was te vergeefs. Mijne zuster, de eigenlijke verpleegster van Titi, snelde naar den tuin, riep den vogel half schreiende bij zijn naam en keerde, daar hare pogingen zonder gevolg bleven, in huis terug; toen zij op het punt stond den gang in te treden, hoorde zij een gedruisch achter zich als van het gefladder eens vogels en eer zij den tijd had het hoofd te wenden, zat Titi op haren schouder, op de plaats waar zij zich altijd bevond als mijne zuster het huis met haar doorwandelde.

'Welk eene vreugde! Van af dien dag was Titi volkomen vrij, zonder ooit misbruik van hare vrijheid te maken. Des morgens vroeg kwam zij mijne zuster wekken, vloog vervolgens naar het raam, dat hare verpleegster voor haar opschoof en verwijderde zich om na een uur terug te keeren; vond zij het raam nog geopend, dan vloog zij in het salon om hare lievelingsplaats op het werktafeltje in te nemen. Gedurende den dag vloog zij uit en in, bleef een of meer uren afwezig, fladderde door het vertrek boven onze hoofden, zette zich soms op de schouders van een onzer neder en vloog een oogenblik later weder weg.

'Bij het middagmaal was zij altijd tegenwoordig, hare plaats was op den schouder mijner zuster. Daar poogde men haar voedsel te doen nemen dat gemakkelijker te verkrijgen was dan vliegen, waren wij hierin geslaagd, wij zouden haar immer behouden hebben. Maar het mocht ons niet gelukken; at zij soms eenige stukjes vleesch, gesneden in den vorm van insecten-larven, zij scheen het alleen te doen uit wellevendheid en om ons genoegen te geven.

‘Ik was weldra haar vriend; gaarne zette zij zich op mijn vinger en liet zich door al de kamers van het huis geleiden; was zij buiten, dan luisterde zij evenwel niet naar mijn geroep, zoo min als naar dat mijner moeder

of mijner andere zusters; slechts haar meesteres gehoorzaamde zij; als deze twee of drie malen Titi had geroepen, kwam zij aanvliegen onder een geschreeuw en getjilp, als wilde zij verhalen wat haar op den zwerftocht wedervaren was.

DE SINT STEPHANUSKERK TE WEENEN.

De wijze, waarop Titi vliegen ving, verdient verhaald te worden. Op mijn wijsvinger zittende, naderde zij met mij op ongeveer een half el afstands de gordijnen en draperiën en bespiedde met haar zwart, verstandig oog de vliegen, als een valk zijn prooi. Zoodra zij er een zag schoot zij er met bliksemsnelheid heên, ving en verslond haar. Nooit miste zij haar slag zoo snel was hare beweging en zoo juist haar welberekende vlucht.

Inmiddels verliepen dagen en weken; September kwam en de vliegen verdwenen. Titi begon hare tochtjes door het geboomte te verminderen, slechts bij zeer schoon weder kwam zij nog in den tuin. De vogelen van hare soort begonnen zich te verzamelen en voor te bereiden tot de groote reis naar warmere gewesten; wij waren

ongerust over het lot van onze lievelinge. Op zekeren morgen waren alle zwaluwen verdwenen, slechts nu en dan in den loop van den dag zag men nog enkele troepjes,

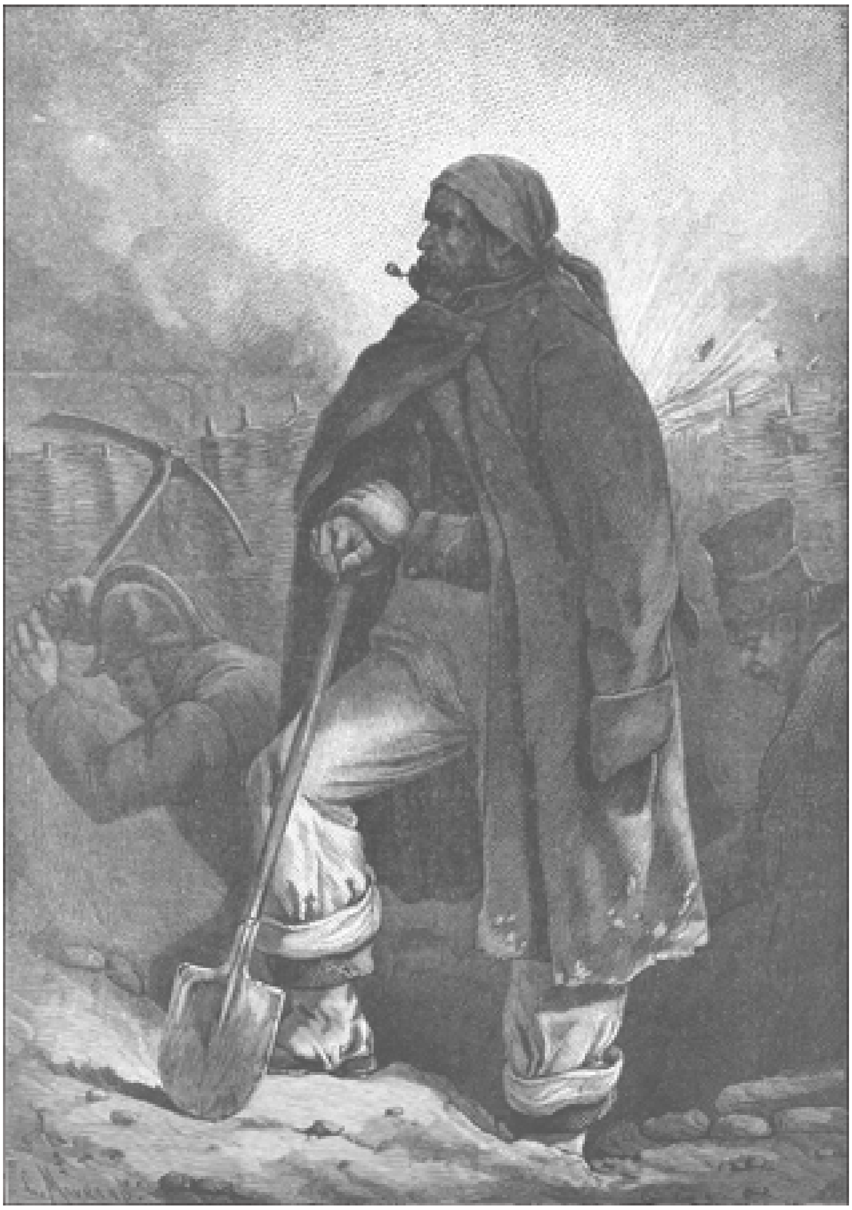

IN DE LOOPGRAVEN.

die de tochtgenooten poogden in te halen. Men opende het venster, opdat Titi zich bij haar aansluiten zou, maar zij wilde het vertrek niet verlaten en liet ons in de onzekerheid of zij de koude vreesde of hare vleugelen niet vertrouwde.

'Wij begaven ons kort daarop naar Metz, waar mijne familie eenige weken dacht te verblijven. Titi maakte de reis op de knieën harer meesteres, van welke zij niet te scheiden was. In de stad waren even als buiten de vliegen verdwenen; hoe zou men Titi gedurende een langen winter van zes maanden voeden, daar zij nog altijd de stukjes vleesch bleef versmaden? Men besloot haar buiten het venster te plaatsen en aldus te dwingen zich bij de andere trekvogels aan te sluiten; mijne zuster streelde haar nog eens voor de laatste maal, opende het venster en liet haar vliegen. Allen hadden de tranen in de oogen; niet alleen waren zij aan het lieve diertje gehecht geworden, maar een bange vrees voor zijn lot kwelde ons. De vogel vloog eenige malen om het huis en verdween daarop.

'Eenige dagen later vernamen wij dat bijna op hetzelfde uur Titi op de buitenplaats verschenen was en langen tijd tegen het venster van het salon en daarop tegen dat van de kamer mijner zuster gevlogen en gepikt had. Vervolgens had men een klagend getjilp gehoord, den vogel zich hoog in de lucht zien verheffen en uit het gezicht verdwijnen.

'Is zij van koude omgekomen? Heeft zij hare makkers kunnen inhalen? Hebben hare jonge, ongeoefende vleugelen haar in staat gesteld de lange reis te maken? Ik weet er niets van; wij hebben haar nooit wedergezien.

Ieder, wien ik de kleine geschiedenis der zwaluw verhaalde, betuigde mij zijne verwondering, daar het bijna ongelooflijk was, dat een dier, zoo schuw als de zwaluw, zich had laten temmen. Evenwel was mijne zuster daar in geslaagd, en zeker had zij nimmer van haren lieveling hehoeven te scheiden, wanneer zij haar van vliegen had kunnen voorzien of van voedsel dat die insecten kon vervangen.'

De St. Stephanuskerk te Weenen.

Een der schoonste monumenten van bouwkunst in Oostenrijks hoofdstad wordt door bijgaande gravure voorgesteld. De Sint Stephanuskerk te Weenen werd oorspronkelijk gebouwd door Hendrik II in 1144 en in de volgende eeuw vergroot en afgewerkt onder Ottocar, koning van Bohemen. De toren werd op twee derde zijner tegenwoordige hoogte opgetrokken door den bouwmeester Wenzel van Klosteinenburg in 1404 en voltooid in 1433 door Hans von Prachadetz. Het gebouw heeft eene lengte van 342 voeten en is geheel, in den vorm van een latijnsch kruis, uit witten steen vervaardigd.

Beide portalen, het noordelijke en het zuidelijke, zijn goed bewaard gebleven; hunne versiering bestaat in beeldengroepen, voorstellende voor het eene den dood van den aartsvader Jozef, voor het andere de bekeering van den H. Apostel Paulus. Boven de tribune ziet men in een anderen beeldengroep een kruistocht tegen de Turken voorgesteld.

Het inwendige werd sedert eenige jaren geheel vernieuwd, terwijl de zuidelijke gevel sinds 1854 herbouwd is. In den tempel zelf vindt men nog het grafmonument van keizer Frederik III, gestorven in 1493, met de bekende klinkers A.E.I.O.U. tot grafschrift, die aldus vertolkt worden.

Austriae Est Imperare Orbi Universo.
Austria Erit In Orbe Ultima.[1)]

Alles Erdreich Ist Oesterreich Unterthan.
Alles Eren Ist Oesterreich Voll.

Eene andere kapel bevat het graf van den vermaarden prins Eugenius van Savooie, den beroemden veldheer, die zijn aangenomen vaderland zooveel krijgsroem deed behalen. Van de tinne des torens, die 448 voet hoog is, overschouwt het oog de slagvelden, waar tegen Napoleon I de oostenrijksche onafhankelijkheid met zoo rampspoedigen uitslag verdedigd werd: Wagram, Aspern en Essling. De groote klok werd gegoten in het jaar 1711 uit het brons dat 180 kanonnen, op de Turken veroverd opleverden.

In de loopgraven,

is het onderschrift van een schilderstuk van den franschen historieschilder Hippolite Bellangé. Zooals men aan de uniform en de shako kan onderscheiden dagteekent het stuk reeds van voor vele jaren, want sinds lang zijn de oude uniformen der fransche infanterie gewijzigd. Dit schilderstuk heeft eene groote waarde als genrestuk; de fransche soldatentype is daarin zoo meesterlijk weêrgegeven dat met eenige verandering van decoratief en eenige kleine wijziging in kleeding en werktuigen ook thans nog de schilderij van Bellangé zou kunnen aangehaald worden als eene echte, ware type van den franschen soldaat.

Een blauw oog, naar Carleton.

Ierland, het groene eiland in den grooten Oceaan, is mijn vaderland. Ik ben van eene fatsoenlijke familie, dat wil zeggen, zooals ge weet: mijne ouders zaten er nog al goed bij.

Mijn vader heette mijnheer Mascampy. De man lustte zijn nat en droog zeer wel, en had hij soms wat diep in het glas gekeken, dan waren de poppen bij ons thuis aan het dansen.

Want moeder kon praten als een advocaat; vader stond bij zulke gelegenheden voor haar, gelijk een misdadiger voor het tribunaal; eerst zegde zij hem geducht de les op en wilde vader zijne verdediging beginnen, dan liep het nog gekker; moeder bleef dan geenszins bij hare rol van pleitbezorgster, maar nam tevens de taak eens scherprechters waar en niet zelden vertoonde het gelaat mijns vaders later de sporen van straffende handen en nagels.

Maar eindelijk besloot mijn vader eens ferm te toonen, dat hij eigenlijk de baas behoorde te zijn en dat hij, als het er op aankwam, ook wel klappen kon uitdeelen.

't Was een heerlijke avond. De bleeke maan scheen niets dan vrede te ademen. Maar niet zoo het roode gezicht mijns vaders.

Of mijne moeder deze zijne gemoedsstemming aanstonds doorgrond had, weet ik niet, maar zij nam hoed en doek met het vaste plan om zonder veel praatjes dien avond haar ega thuis aan zijn lot over te laten en zelve bij eene harer vriendinnen een bezoek af te leggen.

1) Deze latijnsche vertolking van het bekende grafschrift luidt overgezet als volgt:
Oostenrijk zal over de geheele wereld regeeren.
Oostenrijk zal het laatste rijk ter wereld zijn.

Zoo liet vader zich echter niet afschepen. Na eerst nog een paar glazen brandewijn op de gezondheid zijner vrouw en de zegepraal zijner mannelijke rechten te hebben geledigd, trad hij haar te gemoet en zegde:

'Vrouwlief, zoudt ge van avond nog graag op visite willen gaan?'

'Ja,' antwoordde mijne moeder kortaf, 'en wat hebt jij daarmeê uit te staan?'

'Niets, volstrekt niets, dan dat ik je zeg, dat ge thuis blijft - en daarmeê: basta!'

'Wel! Heere mijn tijd!' gilde mijn moeder. 'Wat een mensch al niet moet beleven! Meen jij, dat ik al zoo oud ben geworden, om mij de wet te laten voorschrijven?'

Wij willen met den sluier van den nacht de voortzetting van dezen woordentwist en de daarop gevolgde tooneelen bedekken. Wij mogen het echter niet verzwijgen, dat mijne moeder dien avond door den sterken arm mijns vaders genoodzaakt werd thuis te blijven en onder het storten van den bittersten tranenvloed met een blauw oog naar bed ging.

Het was zes weken na deze verschrikkelijke gebeurtenis dat er een kindje ter wereld kwam, en wel een kindje dat toevallig een blauw oog had, als ware het, even als mijne moeder, op een pak slaag onthaald en met geweld genoodzaakt van eene theevisite thuis te blijven. - Dat kind, dat met een blauw oog geschandvlekte kind, was.... ik.

De heeren en dames, die na de doopplechtigheid mij met mijne intrede in de wereld kwamen gelukwenschen, stonden allen heel verbaasd te kijken, als zij mij met zoo'n zonderling litteeken zagen toegetakeld; de een zegde dit, de andere dat, maar allen kwamen hierin overeen, dat ik een akelig schepseltje was, hetwelk tot weinig goeds scheen in de wieg gelegd te zijn.

Mijn vader trok zich de zaak niet het minste aan en dronk integendeel op de gezondheid van mijn blauw oog nog verschillende glaasjes meer dan anders. Mijne moeder daarentegen had zielsmedelijden met mij en hoopte niets vuriger dan dat ik maar spoedig den kinkhoest, de mazelen, pokken of andere dergelijke ziekten mocht krijgen, opdat ik op de een of andere wijze aldus van mijn schandelijk kenteeken wellicht zou bevrijd worden.

De wensch mijner moeder werd gedeeltelijk vervuld. Ik kreeg alle mogelijke kinderziekten, kon ten gevolge daarvan zelfs door mijn rechteroog bijna volstrekt niets meer zien, maar de blauwe plek aan mijn linkeroog bleef intusschen immer dezelfde.

In dezen alles behalve benijdenswaardigen toestand werd ik acht jaren oud. Ofschoon ik zoo bang was als een wezel, had ik toch toen reeds den naam van een eerste vechtersbaas te zijn. De jongens van mijn jaren plaagden mij daarom niet weinig. Zij gaven mij stompen, klappen en schoppen; zelfs veel kleinere jongens dan ik konden mij nooit met vrede laten. Iedereen in den omtrek hield mij voor een onverbetelijken

deugniet, die voortdurend de sporen eener vechtpartij met zich omdroeg. Iedereen was in zijn schik dat 'ik een blauw oog had; 'dat was mijne welverdiende straf,' zegde de booze wereld, omdat ik altijd scheen ruzie te zoeken.

Zoo is veelal het oordeel der menschen. Men doet geen moeite, om de ware oorzaak en toedracht eener zaak te onderzoeken, maar velen zijn dikwijls volkomen tevreden, als zij maar kwaad kunnen spreken en bekommeren er zich weinig om of hun boosaardig gezwets niet veel verderfelijker is dan het kwaad, waarvan zij een ander geheel valschelijk betichten. Gelijk reeds gezegd is, ik was een door en door vreesachtige en bange jongen; als iemand slechts naar mij wees dan zette ik het reeds op een loopen. Maar, dewijl ik immer het blauwe oog behield, waarmede ik geboren was, had ik eenmaal den naam gekregen van een twistzieken deugniet te zijn, en of ik hoog of laag sprong, dien naam kon ik niet kwijt raken. De tijd naderde, dat ik naar school moest. Mijne moeder had mij reeds een beetje lezen en schrijven geleerd; ik was, al zeg ik het zelf, buitengewoon goed van aannemen en ik voelde in mij eene bijzondere begeerte, om door het verkrijgen van wetenschappen en nuttige kundigheden den blaam van mij te verwijderen, die door het mij aangeboren lichaamsgebrek op mijn naam kleefde.

'Onze Jozef is zoo dom niet als zijn oog blauw is,' zegde mijn vader spottend. 'Ik zal hem bij meester Bâton op school doen, die goede man heeft de gewoonte om den stok niet te sparen en wie weet of hij met zijn stok onzen jongen ook niet van zijn blauw oog afhelpt.'

Den volgenden dag werd ik werkelijk bij Bâton op school gedaan. Toen ik bij den meester kwam, boog ik mijn hoofd eerbiedig, en bedekte mijn gelaat met de hand om zooveel mogelijk de blauwe plek aan mijn oog te verbergen.

'Is dat uw zoon, mijnheer Mascampy?' vroeg meester Bâton.

'Om u te dienen, zeer geleerde heer,' hernam mijn vader. 'Ik breng hem u, omdat gij de man zijt, in staat, om den onverbeterlijken deugniet op het pad der deugd terug te voeren.'

'Zoo, zoo, is dat kind reeds zoozeer afgedwaald,' hernam de meester, terwijl hij de karwats voor den dag haalde. 'De hand van het linker oog, deugniet!' schreeuwde hij vervolgens met barsche stem, terwijl hij tevens niet verzuimde mij geducht heên en weêr te schudden en eenige slagen met zijne roede toe te deelen.

'Meester Bâton,' hernam mijn vader, die mij op hals en keel verboden had te zeggen dat mijn blauw oog een aangeboren litteeken was, omdat hij zich schaamde over zijne ruwe handelwijze jegens mijne moeder, waaraan hij het blauwe oog toeschreef, 'zoo zie ik het graag; de jongen moet met slagen genezen worden; klappen uitdeelen is zijn grootste liefhebberij of liever zijn eigenlijke ziekte; hij doet den heelen dag niets liever dan vechten.'

'Dat kan men den jongen terstond aanzien,' hernam de meester, 'en het schijnt niet lang geleden te zijn, dat hij nog erg gevochten en daarbij die blauwe plek aan 't linker oog heeft opgeloopen.'

'Juist geredeneerd, mijnheer de schoolmeester,' zegde mijn vader, 'maar het gekste is, dat hij zijn blauw oog nooit den tijd laat om te genezen, want komt hij den een of den anderen knaap tegen, aanstonds pakt hij hem beet, er wordt gevochten en dan is het weêr zoo.'

‘Nu, mijnheer Mascampy, laat mij eens met den bengel begaan,’ zegde meester Bâton tot mijn vader, ‘als hij over twee weken nog een blauw oog heeft, dan zal het zeker niet daaraan liggen, dat hij de karwats niet genoeg gevoeld heeft.’

De schoolmeester hield woord. Bâton was een lafaard van de eerste klas, en gelijk alle lafaards, zoo was ook hij voor zijn minderen een echte tiran. Ik kreeg meer slaag dan eten; maar 't hielp niet, mijn oog bleef even blauw als vroeger en de oorzaak werd steeds daarin gezocht, dat ik buiten schooltijd met den een of anderen was aan 't vechten geweest.

‘Met dien deugniet is niets aan te vangen,’ zegde de meester eindelijk; ‘talenten heeft hij genoeg, hij leert zeer vlug, maar ook zijn gedrag bevestigt het spreekwoord: ‘hoe grooter geest, hoe grooter beest.’ En een beestenboel wil ik mijne school niet genoemd hebben.’

De onderwijzer maakte korte wetten met mij, en ik werd zonder verderen vorm van proces van school gejaagd.

Toen ik thuis kwam begon mijne moeder luide te weenen.

‘Kom, huil niet, vrouw,’ zegde mijn vader, ‘daar wordt de jongen niets beter meê. Bij meester Bâton was hij niet goed besteed. De vent is een echte drinkebroêr en doet niets liever dan menschen en kinderen mishandelen. Wij zullen onzen Jozef bij meester Doucereux op school doen.’

Zoo gezegd, zoo gedaan. Vader en ik gingen den volgenden morgen naar de woning van den alom wegens zijne zachtheid en innemende manieren geroemden meester Doucereux.

‘Mijn beste vriend, Mascampy,’ zegde deze heer tot mijn vader, terwijl hij hem vriendschappelijk de hand drukte, waaraan heb ik de eer van uw bezoek te danken?’

‘Buurman,’ sprak mijn vader, ‘gij kunt mij een genoegen doen. Ik heb hier een presentje voor u. Dit is mijn zoon Jozef. Maak van hem eens een flink lid in de maatschappij.’

De goede heer Doucereux begon mij van top tot teen op te nemen. Om mijn onheilspellend kenteeken te verbergen was ik aan 't venster gaan staan en keek naar buiten, alsof ik de naastbijgelegen huizen nog nooit gezien had.

‘Door veeljarige ondervinding,’ zegde Doucereux, ‘heb ik het tamelijk ver in de gelaatkunde gebracht. Als ik iemand zie, dan weet ik ook gewoonlijk ten naastenbij, wat er zoo al inzit. Kom eens hier, lieve jongen, en laat mij u eens in de oogen kijken.’

Wat moest ik doen? De blos der schaamte overtoog mijne wangen, schoorvoetend gaf ik mij over aan den onderzoekenden blik van den menschenkenner.

‘Zijn gezicht is niet kwaad,’ zegde hij. ‘Zijn uiterlijk zou misschien zelfs zeer gunstig kunnen genoemd worden, maar.... maar....’

‘Maar dat blauwe oog, niet waar?’ viel mijn vader hem in de rede.

‘Ja, mijnheer, ik zal 't u oprecht bekennen, dat blauwe oog bederft alles.’

‘Mijn jongen is een eerste kemphaan, vechten is zijn leven, en er gaat geen dag voorbij, of hij komt met een blauw oog thuis.’

‘Woelige kinderen zijn daarom altijd de slechtste nog niet,’ hernam de meester met een goedigen glimlach zich tot mij wendend. ‘Als gij naar goeden raad wilt luisteren, Jozef, dan zullen wij uw hart langzamerhand wel verbeteren, ik wil het gedurende eene maand met u eens probeeren. Mijn stelsel van opvoeding is geheel op zachtheid en liefde gegrondvest. De tuchtroede wordt in mijne school niet gebruikt. Jongens, die onverbeterlijk zijn en zich niet door zachte woorden laten regeeren, verwijder ik, zonder aanzien van personen, uit de school, en dit doe ik daarom, opdat niet door een schurftig schaap de geheele schaapskooi worde aangestoken.’

Kort en goed: ik ging den volgenden morgen naar de school van mijnheer Doucereux, maar nauwelijks was mijn proeftijd voorbij of mijn vader kreeg van dienzelfden heer een vriendelijk briefje, waarin hij mijn vader verzocht zijn zoon Jozef voortaan thuis te houden. Hij voegde er bij, dat ik een jongen was van zeer goede talenten, van wien gedurende den schooltijd, wel is waar, niets dan goed viel te zeggen, doch die de kat in den donker scheen te knijpen, daar hij steeds een blauw oog behield als het noodzakelijk gevolg van aanhoudende, stille kloppartijen. Zoo werd ik ten tweedemale der samenleving met andere kinderen onwaardig gekeurd en was ik wegens mijn blauw oog een misdadiger, die noch door de karwats van meester Bâton, noch door de honigzoete taal van meester Doucereux kon bekeerd worden.

Eenige straten van ons verwijderd woonde nog een schoolmeester, die een goed hoofd en hart maar zeer slechte oogen had. Mijn vader begreep dat ik toch ergens op school moest gaan en zoo kwam ik bij dezen halven blindeman, Ik deed mijn uiterste best, studeerde tegen de klippen aan en mijn nieuwe meester met zijn kwade oogen en ik werden de beste maatjes. Dat konden de andere jongens niet velen. Alles dachten zij uit, om mij in een kwaad blaadje bij den meester te brengen; elken dag verzonnen zij iets nieuws, doch klopten steeds op hetzelfde aambeeld en vertelden, dat ik weêr een blauw oog door mijn vechten en rinkelooren had opgeloopen.

‘Toch is en blijft hij mijn beste Jozef,’ antwoordde hun mijn goedhartige verdediger. ‘Al had hij vijftig blauwe oogen, ik moet het van hem getuigen, dat niemand zooveel talent heeft en zoo goed werkt als hij.’

De kortzichtigheid van den schoolmeester verhinderde hem het schandteeken aan mijn linkeroog te zien. De beschuldigingen en klachten mijner medescholieren bleven geheel vruchteloos, en nooit in mijn leven maakte ik zulke snelle vorderingen als onder de leiding van dien ervaren en goedhartigen meester met de kwade oogen.

Mijn vader had er schik in, dat ik zoo goed vooruitging en besloot mij op de Universiteit te doen, om daar mijne hoogere studiën te beginnen. Op den dag van mijn vertrek kwam de oude, halfblinde schoolmeester tot mij en zegde:

‘Jozef, ik ben blij als een engel, dat gij met de Alma Mater kennis gaat maken; voor uw admissie-examen behoeft ge volstrekt niet bang te zijn, ik ben zeker, dat gij een ‘nommer-eentje’ zult krijgen.

De voorzegging van den ouden man werd bewaarheid; maar toch scheelde het niet veel, of mijn blauw oog had ook nu weder de zaak verbruid. Nadat ik namelijk op alle vragen der examinatoren een voldoend antwoord had gegeven, merkte ik evenwel, dat de tevredenheid der geleerde heeren toch op langen na niet volmaakt was. Zij haalden onophoudelijk de snuifdoos voor den dag, staken de hoofden bij elkaâr, trokken een nog ernstiger gezicht dan anders, kortom: 't was met mij niet in het vaatje, waarin het zuren moest. Eindelijk na afloop der examina zegde mij een der examinatoren:

‘Heer en vriend! uwe antwoorden op al de gestelde vragen waren brillant; ik heb reden om te vertrouwen dat gij met glans door uw examen zijt. Toch is er een beletsel, dat men welhaast een impedimentum dirimens zou kunnen noemen. Uwé heeft een blauw oog. Er zijn professoren, op wier zienswijze dit merkteeken waarschijnlijk van zeer ongunstigen invloed zou kunnen zijn. Ik wil u echter in deze ongewone zaak de behulpzame hand bieden en zien of ik iets voor u doen kan. Wees zoo goed bij mij over een uurtje een visite te komen maken.’

(Slot volgt.)

Allerlei.

Het bezoek van Maria aan hare nicht Elisabeth.

De weldaden des Heeren te erkennen en Hem daarvoor den verschuldigden dank te bewijzen is een der hoofdmomenten van het bezoek van Maria bij hare nicht Elisabeth in het evangelisch verhaal. Maria, moeder geworden met behoud van haar maagdelijke zuiverheid, gaat hare nicht bezoeken. Toen was het dat zij, opgetogen van blijdschap over de aanstaande verlossing van het menschdom, waarin zij zoo groot een aandeel zou hebben, en in vervoering der dankbaarheid over al wat haar was gegeschied, dien schoonen lofzang aanhief welken wij allen kennen: Mijne ziel maakt groot den Heer, enz.

Het bezoek van Maria bij hare nicht Elisabeth is het onderwerp van bijgaande gravure, welke den eersten groet en omhelzing voorstelt der beide heilige vrouwen.

HET BEZOEK VAN MARIA AAN HARE NICHT ELISABETH.

Plicht en liefdadigheid.

Een zeker rechter, de heer Pinard, zag zich voor de rechtbank gedwongen eene arme vrouw te veroordeelen tot betaling eener rechtmatige vordering op haar persoon, alsmede der kosten. Bij het verlaten der gehoorzaal, gaf de vrouw zich aan de hevigste droefheid over en zegde: 'Als ik moet betalen, dan blijft mij niets over dan te sterven; want mijne ellende is zóó groot, dat ik geen halven franc bezit om brood voor mijne kinderen te koopen.' Na afloop der uitspraak liep de rechter de goede vrouw voorbij, om zich naar zijne woning te begeven. Deze hield hem aan en zegde: 'Mijnheer, gij hebt mij veroordeeld tot betaling der schuldvordering en der kosten en nogtans bezit ik geen....,' haar snikken belette haar voort te gaan. 'Ik moest mijn plicht doen,

moedertje,' antwoordde de rechter; 'maar houd op met weenen, ik zal het voor u betalen.' Meteen liet de goedhartige man in de hand der bedroefde eene som achter, driemaal zoo groot als die welke zij te betalen had.

De prachtige echo.

Een heer, die altijd gaarne pochte, bevond zich in gezelschap van eenige vrienden, waar gesproken werd over een echo welken men op eenige uren afstands van daar kon hooren. De pocher beroemde zich er eenen in zijn uitgestrekten tuin te hebben, die zoo zuiver was, dat men overal elders te vergeefs zulk een zou zoeken. Hij noodigde dan ook zijne vrienden uit den volgenden morgen, daar het toen reeds laat op den avond was, met hem naar zijn hoog geroemden echo te komen luisteren, zooals dan ook werd afgesproken. Intusschen gelastte hij zijn knecht zich van af 's morgens zeven ure op eene aangewezen plaats te verschuilen en de rol van den echo te spelen. Op het afgesproken uur kwamen de vrienden aan en men begaf zich in den tuin. Na eene korte wandeling hield de heer stil en zegde dat het daar de plaats van den echo was en dat hij hun er nu de proef eens van geven zou. Hij riep: 'Echo zijt ge daar?' en de echo antwoordde: 'Ja, mijnheer, al van af zeven ure.'

Voorteekenen van regen.

treft men aan in het veranderen van vorm en kleur der wolken, bijv. als zij zich opeenhoopen en op rotsen of bergen gelijken, welke zich op elkander stapelen of als zij, uit het Zuiden komende, dikwijls van richting veranderen. Zijn ze talrijk en komen ze uit het Noord-Oosten dan krijgt men in den regel 's avonds regen; komen ze uit het Oosten en zijn ze zwart, 's nachts; komen ze uit het Westen, den volgenden dag. Gelijken ze op wolvlokken, dan krijgt men na verloop van twee of drie dagen regen; hoopen ze zich tegen den middag opeen in het Zuid-Westen dan kan men tegen den nacht storm en regen verwachten. Als de regen een of twee uren voor zonsopgang begint, is er tegen den middag mooi weêr te wachten; maar regent het daarentegen een uur of twee na zonsopgang, dan zal het meestal den ganschen dag regenen. Een regenboog na langdurige droogte, hoogstijgende nevels, een doffe zon en als badende in 't water, een bleeke maan, door een cirkel omringd en stomp aan de punten, groote en bleeke sterren, door een cirkel omgeven en die slechts een flauw geflikker afgeven, dit alles zijn voorteekenen van regen. Als sommige bloemen en struiken hunne bladeren saâmnijpen, als watervogels de waterstreken verlaten en op het vaste land zich vertoonen en omgekeerd landvogels zich naar waterstreken begeven, kan men zeker zijn van regen.

Mol en kruis.

Het is niet algemeen bekend, doch niettemin waar, dat een boer nooit goed muziek kan leeren, en wel om de eenvoudige reden, dat hij een *mol* altijd voor een *kruis* aanziet.

Een nieuw soort van cement

heeft men in glycerine, vermengd met fijn droog loodwit, dat hoewel niet op alle, nogtans op vele stoffen met nut kan worden aangewend. Het kan alle metalen en bijna alle vaste lichamen verbinden; het verhardt in water even spoedig als in de lucht en weêrstaat eene temperatuur van 500□. Voor toestellen, welke blootgesteld zijn aan de werking van chloorwaterstofzuur, zwavelzuur, zwaveligzuur en salpeterzuur, alsmede aan den damp van alcohol, ether en zwavelkoolstof, is het bijzonder aan te bevelen, daar geene van deze krachten er invloed op uitoefenen. De verhouding der glycerine met het loodwit hangt af van de vastheid van het cement en het doel dat men zich voorstelt.

[Nummer 47]

Een koninklijke martelaar.

Het jongste schrikbewind der roode republiek te Parijs ligt ons allen nog versch in het geheugen, en de gedachte aan de gruwelen, welke het uitvoerde, is nog altijd in staat ons met afschuw te vervullen. De roode republikeinen hebben wederom bewezen, dat zij niet ten achter staan bij hunne vaders van 1793; zij hebben veeleer willen toonen dat zij de kunst der verwoesting en menschenslachterij nog beter verstonden, dan de republikeinen van de groote fransche omwenteling. Slechts de tijd heeft hun ontbroken om een volledig bewijs van hunne kunst en bekwaamheid ten deze te geven.

DE HERTOG VAN NORMANDIë IN DE GEVANGENIS.

Wat evenwel de eerste fransche revolutionairen durfden uitvoeren stelt ons bijgaande gravure, naar eene schets van Pilotys vervaardigd, duidelijk voor oogen. Wij zien daar den jeugdigen Dauphin (kroonprins) van Frankrijk, den zevenjarigen zoon van den ongelukkigen Lodewijk XVI

in gezelschap van zijne beulen in de gevangenis. Bevend van angst voor de mishandelingen waaraan hij uur op uur blootstond, maar ook van verontwaardiging over de lage en schandelijke handelwijze, welke hem werd aangedaan, is het jeugdige koningskind naar een hoekje gevlucht om den spottenden lach van zijn wreeden beul en cipier, den schoenmaker Simon, en de mishandeling van dien dronkaard, die daar van zijn stoel is gevallen, te ontvluchten.

Lodewijk, Frans, Jozef, Xaverius, dauphin van Frankrijk, werd geboren den 27^{en} Maart 1785 en ontving bij zijn doopsel den titel van hertog van Normandië. Zijne wieg, een kostbaar en smaakvol meubel tevens, was een geschenk van de stad Rouaan. Opmerkelijk is het dat alle kroonprinsen van Frankrijk in de laatste eeuw, wier wieg een geschenk was van fransche onderdanen, een bitter leven hebben gehad en of in den kerker of in ballingschap gezucht hebben. Behalve Lodewijk XVII, met wien wij ons thans bezig houden, was dit het geval met den hertog van Reichstatt, eens koning van Rome en zoon van Napoleon I, en met den graaf van Parijs, den kleinzoon van Louis Philippe.

De dauphin was een zeer begaafd kind. Zacht en lieftallig van aard, verrijkt met een vlug verstand en een verwonderlijk sterk geheugen, schoon van uiterlijk, vereenigde hij in zich al de gaven zijner koninklijke ouders, den krachtigen lichaamsbouw van zijn vader, vereenigd met de bevallige schoonheid zijner moeder. Tijdgenooten voorspelden in den jeugdigen kroonprins bij gewenschte ontwikkeling een heerscher die Frankrijk moest doen stijgen in macht en glorie en die den voorspoed des lands zou verhoogen. Wel groeide het kind onder de zorgen zijner ouders, die zich persoonlijk aan zijne opvoeding lieten gelegen liggen, voordeelig op, maar zijn wasdom werd gestuit en de schoone bloem verwelkte, nog voor zij geheel ontloken was.

De stormen van '89 deden het vierjarig kind getuigen zijn van de verschrikkelijkste tooneelen. Hoe jeugdig ook, toch toonde hij eenig begrip te hebben van den toestand en het was duidelijk zichtbaar dat de vlucht uit het paleis en naar Varennes, de vreeselijke tooneelen bij de terugkomst, de bedreigingen te Versailles, de pijnlijke uren met zijne ouders op de galerijën der Vergaderzaal van de Wetgevende Vergadering doorgebracht, waar hij slechts wreede en bloeddorstige wezenstrekken rondom zich zag, een smartelijken indruk op zijn ontvankelijk gemoed maakten.

Wat voor het oog en het oor van andere kinderen zorgvuldig wordt verborgen gehouden, dat alles zag en hoorde hij dagelijks: de schandelijkste taal en de smadelijkste benamingen deed het gemeen toen reeds in zijne ooren weerklinken, en wat hij zag, bestond veeltijds in de woeste, bloedgierige, wreedaardige trekken der woedendsten uit het opgezweepte grauw. Ontbloote wapens, tegen hem zelven en zijne ouders opgeheven, blonken voor zijn oogen, vloeken en godslasteringen, met een helsch geschreeuw vermengd, weêrgalmden in zijne ooren. Die voor hem boven allen heilig en verheven waren - zijn vader en zijne moeder - hen zag hij dagelijks bedreigd en vernederd; het gebeurde in zijne tegenwoordigheid dat de ellendeling Chouard, te Versailles, zijn vader, den koning, slaan wilde. Hij beleefde de verschrikkingen van de bestorming der Tuileriën en vluchtte met zijne moeder van kamer tot kamer. Hij wist dat hij een koningskind was en het gebeurde hem dat er geen bed was, waarop hij kon worden neêrgelegd, een rijkdom die aan den armste niet wordt ontzegd.

En nog was de maat zijns lijdens niet vol. Zij zou eerst tot overloopens gevuld worden, wanneer de ijzeren deuren van den *Temple,* die sombere gevangenis, achter het ongelukkige koningskind voor goed zouden gesloten worden. Daar onderging de inborst van den dauphin eene totale omkeering. Zijn openhartig karakter, dat van geen veinzen wist, werd omgeschapen in een veinzend, dat alles wat verborgen kon blijven, zocht te verbergen uit vrees voor mishandeling. Het eerste leerde het kind dat van zijne koninklijke ouders, die om hunne innerlijke gevoelens voor de waakzaamheid der gevangenbewaarders te verbergen, zich veelal van de gebarentaal bedienden.

Het hart van het kind werd vermorzeld onder den laatsten afscheidskus hem door zijn vader gegeven. Hij wist wat die kus beduidde: men ging zijnen vader op het schavot gerechtelijk vermoorden. Na dien verschrikkelijken slag kwam eenige rust; de stilte des kerkers werkte heilzaam op het jeugdig gemoed. Maar na zes maanden kwam het bevel dat de jonge Capet - zoo noemde men hem spottenderwijze, gedachtig aan den grondstichter van het fransche vorstenhuis - van zijne moeder moest gescheiden en aan de *bewaking* en de *zorg* van den schoenmaker Simon toevertrouwd worden. Zijne moeder, de ongelukkige Marie Antoinette, verzette zich als eene getergde leeuwin, aan wie men haar wulpen ontrooft, tegen het onmenschelijk bevel; maar te vergeefs. Simon sleepte zijn buit naar een vochtig, duister kerkerhol.

Deze Simon, de schoenmaker en officier der municipaliteit, was bekend om zijne wreedheid en zijn teugelloozen haat jegens het koningschap. Hij werd gevangenbewaarder en woonde in den tempel, zoodat de ongelukkige slachtoffers van de revolutie hun kwelduivel steeds in de nabijheid hadden. Zijn voornaamste handlanger was de portier des tempels, de gewezen zadelmaker Jean Rocher, een onmensch, dat eveneens zijn kwade befaamdheid te danken had aan de ellende die de koninklijke familie had te doorstaan. Reeds het uiterlijke van dien beulsknecht was in staat om schrik aan te jagen; een sapeurs-uniform, een beerenmuts en een sleepsabel, vereenigd met een sleutelbos, dien hij gaarne voor het gehoor der ongelukkigen deed rammelen, waren weinig geschikt om vertrouwen in te boezemen, vooral daar dit alles met terugstootende wezenstrekken gepaard ging. Vooral maakte de ellendeling gebruik van de weinige minuten, dat het aan de koninklijke gevangenen vergund was in de open lucht te vertoeven, om jegens hen aan zijne onbeschoftheid den vrijen teugel te laten.

In zulke handen was de ongelukkige dauphin overgeleverd. Simon wilde hem eerst opleiden tot zijn vroeger vak: het schoenmaken. Het kind weende vaak bij het harde werk, en Simon sloeg het, wanneer hij het weenende vond. De dauphin had spoedig ondervinding en wilskracht genoeg opgedaan om zijne tranen te bedwingen en zijne droefheid te smoren, en voortaan was hij bij het werk een zinnelooze gelijk. Toen regende het slagen op het edele gezicht, op de welgevormde ledematen van het zevenjarig kind, en die slagen gingen vergezeld van de grofste vloeken. Het koningskind was de slaaf van den ellendeling geworden; het moest hem de schoenen, de leesten, de werktuigen..... ook den brandewijn, waarvan hij een overmatig gebruik maakte, aandragen. Het is bekend dat de beul eens zijn slachtoffer nagenoeg een oog had uitgeslagen en dat hij hem een andermaal met een haardijzer wilde slaan.... Waarom?.... Omdat de dauphin hem het helsch genoegen geweigerd had te weenen, toen hij hem met den spanriem had geslagen. Het kind wist reeds zijn lijden, zijne tranen te verloochenen. Toen ontstak de wreedaard in woede en hief het haardijzer boven het hoofd van zijn slachtoffer om het te verpletteren; slechts de onverschrokken houding van het kind, dat geen duimbreed van de plaats week, maar bedaard de

armen op de borst kruiste en zijn pijniger onbevreesd in de oogen zag, voorkwam dien gruwel.

De beul beefde en wierp het haardijzer weg.

Op een avond, dat de kleine martelaar zijne ellendige, vuile legersteê opzocht, riep hem Simon tot zich en brulde hem toe:

'De Chouans (de Vendeeërs en Bretagners, die voor de zaak des konings tegen de republiek waren opgestaan) hebben eene overwinning behaald op de troepen des volks!'

De dauphin zweeg.

'Hola, Capet,' schreeuwde de beul weêr, 'zeg eens: wat zoudt gij doen wanneer de Vendeeërs u bevrijdden?'

De knaap wierp een blik vol engelachtige goedheid op dien duivel en antwoordde:

'Ik zou u alles vergeven, mijnheer.'

De rampzalige keerde zich om; zulk een antwoord kon hij uit eigen kracht niet verdragen, daarvoor moest hij den brandewijn te baat nemen; hij dronk zoo lang, dat hij den indruk van dit gezegde verloren had.

Toen Simon meende, dat de dauphin geen aanleg had om schoenmaker te worden, begon hij een ander onderricht, dat beter dan iets anders al. het duivelachtige doet zien dat in de ziel van dien ellendeling gelegen was. Hij leerde hem schandliederen zingen tegen zijne koninklijke moeder, die hij zoo teeder liefhad, hij leerde hem de zedelooze en valsche beschuldigingen nastamelen, waarmede de verachtelijkste dagbladen van dien tijd, de *Cordelier* en de *Ami du Peuple* dagelijks hunne kolommen vulden. Maar met geweld kon hij daartoe niet komen, want met eene wilskracht ver boven zijne jaren, verzette zich het rampzalige kind tegen deze schandelijke pogingen; hij nam dus zijn toevlucht tot het middel waarmeê hij zich zelven het eerst beneden het vee verdierlijkt had.... tot den brandewijn. Dien goot hij met geweld in den mond van zijn slachtoffer en met een ware duivelenvreugde ging hij er de werking van na, hoe langzamerhand de zinnen van het kind beneveld werden en het eindelijk geheel en al bewusteloos was. Toen huilde hij hem weêr de strofen 'Ça ira,' en 'Madame Veto,' voor en het kind huilde die na, tot groot genoegen van zijn beul en der bijgeroepen omstanders, die met huilgelach het wankelend gaan van den dronken knaap, de schandelijke liederen en de slechte praat, die de duivel der dronkenschap over de lippen van het onschuldige kind deed vloeien, begroetten. De gedurige aanwending van het giftmiddel verstompte de zinnen des kinds, en eindelijk deed en leed het *alles*.

Nog was het niet genoeg: Simon ontroofde het kind den slaap. Wanneer de dauphin op zijne ellendige legerstede ineengekrompen neêrlag dan riep de snoodaard vaak met schreeuwende stem: 'Slaapt gij, Capet?' Antwoordde het kind niet, dan werd een houten schoenleest tegen de planken geworpen, zoodat het kind wakker schrok. Dan had een tooneel plaats dat schier niet te beschrijven valt, want nauwelijks antwoordde het: 'Ja, burger Simon,' of het was weêr:

'Sta op, dat ik je zie.'

Op zijn bloote voetjes kwam het kind dan over den kouden steenen vloer aangeloopen en sprak de woorden:

'Hier ben ik, burger Simon.' - 'Waar?' - 'Hier.' - 'Kom dichter bij, dat ik je zien kan..... Dichter bij..... Heel dicht.'

En nauwelijks was dan het kind aan het bed van den ellendeling genaderd, of de laffe wreedaard stak zijn been uit het bed en stampte het koningskind tegen de borst,

dat het op eenige schreden van de plaats op den harden vloer neêrbonsde, en dan sprak hij nog:

'Goed, ga nu maar weêr slapen, verw...... Capet.'

Die gruweldaad werd soms meermalen in één nacht herhaald.

Dit alles was nog maar een gedeelte van hetgeen het onschuldige kind te lijden had; de mishandelingen, welke wij verhaalden, hoe gruwzaam ook, betroffen meest allen nog slechts het lichaam, nog andere van veel pijnlijker aard moest hij ondergaan. Zoo ver bracht het de ellendeling, die met de *zorg* over het kind van Frankrijks koning belast was, dat de prins werktuigelijk nog met de woorden *ja* en *neen* antwoordde, maar verder geen woord meer sprak. Dit was zoo sinds den 10 October 1793, den dag waarop de koningin, de moeder van het kind, voor de revolutionaire vierschaar werd gesleept, niet om geoordeeld, maar slechts om veroordeeld te worden. Men had den zoon tot aanklager zijner moeder gemaakt. Eerst was het kind door Simon tot volslagen dronkenschap gebracht en daarna werd een commissaris der republiek geroepen, in wiens bijzijn de cipier Simon eene acte voorlas waarin het jeugdige kind zijne moeder en zijne tante aanklaagde van dingen zoo schandelijk dat iedere pen weigert ze te beschrijven. Diezelfde acte werd in het zoogenaamde verhoor ook aan de koningin voorgelezen en zij, die het geheele schijnproces met onverschilligheid had gade geslagen, sprak toen voor de eerste maal een woord tot hare verdediging, een woord dat haar had moeten redden, ware het niet dat eene bloedgierige bende haren dood had geeischt: bij het voorlezen dier acte riep de moeder in de overmatige bitterheid van hare smart en vol verontwaardiging uit: ‘tegen zulke schandelijkheid verzet zich de natuur! Ik beroep mij op het moederlijk gevoel van alle moeders hier tegenwoordig!’

De dauphin, hoewel hij dronken was toen dit schandelijk spel met hem werd gespeeld, had echter eene flauwe herinnering daarvan behouden; zijn binnenste zegde hem dat hij zich tot eene boosheid had geleend; van af dien dag sprak hij niet meer.

(Wordt vervolgd.)

De Faust-legende.

Bijgaande houtsneê, naar de teekening van de Neuville, vertolkt eene legende welke bijna in ieder land, maar steeds onder een naar den aard des lands gewijzigden vorm voortleeft! Wat onze gravure daarvan te zien geeft is een tooneel uit het wereldbekende drama van Goëthe, dat ongetwijfeld eene groote dichterlijke waarde heeft, maar door zijne strekking, zoowel als door zijn inhoud, verderfelijk is voor de zeden.

Ook Holland heeft zijn Faust en wel in de alom bekende sage van Faust op Waardenburg. De duitsche wonderdokter, zoo zegt het sprookje, had zijne ziel aan den duivel verkocht, op voorwaarde dat deze hem zeven jaren zou dienen en in alles op woord en wenk gehoorzamen. Nu kon Faust naar hartelust den duivel plagen, wat hij dan ook niet naliet, maar behalve voor de tallooze plagerijen moest Joost hem ook ten dienste staan bij menige klucht, welke nog steeds in de volksvertellingen blijft voortleven. *Faust op Waardenburg* heeft zijn dichter gehad, aan wien wij een paar strofen ontleenen.

Moest Faust nu soms met grooten spoed
   Naar Bommel met zijn wagen,
Dan was 't: ‘Toe, over gindschen vloed
   Terstond een brug geslagen.’
En was hij dan er over heen
Dan moest de brug ook weer in één.

Soms nam hij wel een schepel garst
En wierp die in de doornen,
En Joost, die schier van woede barst,
Brengt de uitgestrooide koornen,
Eer nog de nacht van de aard verdween
Juist als 't geweest was, weêr bijeen.

Dan gaat Faust soms een zak met meel
Met drabbig water mengen,
Dat Joost hem 's morgens op 't kasteel
Gezuiverd weêr moest brengen,
Zoo toch bepeinst hij dag aan dag
Hoe hij den duivel plagen mag.

Geen wonder dat Joost zulke behandeling, die zelfs voor een duivel niet te dragen was, eindelijk eens moede werd. Er kwam een dag in het vijfde jaar dat hij zijn tijdelijken meester den voorslag deed om het aangegane contract te verbreken, waarbij beiden hunne geheele vrijheid zouden herwinnen. Maar Faust wilde daar niet van weten, hij wilde den duivel plagen en deed het nog bijna drie jaren lang.

Dus diende hem, met norsch gebrom,
De duivel zeven jaren,
Maar Joost zag nauw dat tijdperk om
Of greep Faust bij de haren;
En vloog straks met dien rijken buit
Te Waardenburg het venster uit.

De kerk van O.L. Vr. der Overwinningen.

Minder ter herinnering aan wapenroem, waaraan het bloed van den verslagen vijand kleeft, wordt de kerk, wier innerlijk wij in eene schoone gravure van Pannemakers graveerstift voorstellen, genoemd met den wijdschen naam van O.L. Vrouw der Overwinningen, dan wel omdat zij de schouwplaats is van vreedzame overwinningen van het gebed op den geest des kwaads, op het ongeloof.

De eerste naam van Nôtre Dame des Victoires dagteekent van den tijd van Lodewijk XIII, ter herinnering aan de inneming van La Rochelle, de havenstad en het laatste bolwerk der Hugenooten of fransche opstandelingen, uit den tijd der godsdienstoorlogen. Veel meer echter duidt haar naam op de zegepralen over den vorst der duisternissen door de gebeden van het Aartsbroederschap van het H. Hart van Maria behaald, eene broederschap die duizenden jaarlijks terugvoert van den eeuwigen ondergang, waarheen hen eene booze, verleidende wereld lokte. Tot ons leedwezen zien wij ons verhinderd thans eene geschiedkundige schets te geven van het werken en streven van deze Aartsbroederschap, een andermaal hopen wij daarop terug te komen.

Paul Rembrandt van Rhijn.

Deze groote schilder werd op den 10 Juni 1608 te Leiden in Holland geboren; hij was de jongste der vier zonen van een niet onbemiddeld molenaar Harmen Gerritz en van diens vrouw Neeltje Willemsd. van Zuidbroek. De molen, die aan Harmen voor de helft in eigendom toebehoorde, stond te Leiden aan den witten toren; Harmens vader had er een bezeten in de buurt van een der kanaaltjes, die in den Rijn uitloopen

en had daarom den bijnaam van Rijn aangenomen. Ofschoon men Harmen niet onder dien naam vermeld vindt, heeft zijn zoon, de schilder, dien van zijn grootvader overgenomen.

De broeders van Rembrandt volgden het handwerk huns vaders; hij zelf toonde van jongs af te grooten aanleg voor kunst en wetenschap te hebben om zijn leven in een molen te slijten; zijne ouders, zonden hem naar de latijnsche school; het bleek echter al spoedig dat hij hier niet op zijne plaats was; de doode talen boezemden hem niet het minste belang in; gedurende de lessen hield hij zich menigmaal bezig met het maken van teekeningen, die hij in zijne vrije uren met kleuren versierde. Zoodra eenige kenners het genie ontdekten, dat in hem sluimerde en slechts een geringe hulp vereischte om zich te ontwikkelen, deden zijne ouders hem de school verlaten en zonden hem naar het atelier van Jakob van Swanenburg, een beroemd schilder, die juist uit Italië was teruggekeerd. Bij dezen schijnt Rembrandt niet lang gebleven te zijn, want toen hij zich op twee en twintigjarigen leeftijd te Amsterdam als meester vestigde had hij reeds geruimen tijd bij Pieter Lastman in dezelfde stad doorgebracht.

Dezelfde talenten die in Vondel op het gebied der poësie uitblonken, schitterden bij Rembrandt van Rijn op dat der schilderkunst, alleen kan men den laatste de universeele kennis, die Vondel in zoo hooge mate bezat, niet toeschrijven. Zijne stukken stellen bijbelsche of vaderlandsche tafereelen voor; geen enkel behandelt een feit uit de ongewijde geschiedenis of geeft een blik in het leven van andere volken; daarentegen bezat hij eene groote vindingskracht, eene bewonderenswaardige oorspronkelijkheid en eene onbegrijpelijke werkzaamheid. Het tafereel, dat hij op het doek wilde brengen, had hij even spoedig gevonden als gezocht; grondige studiën deden hem de hoofdfiguren vinden en alle bijzaken op hare juiste plaats en in volkomen harmonie met de eerste brengen. Daar hij zich grootendeels zelf gevormd had en zijne meesters hem meer de kunst getoond dan verklaard hadden, waren zijne stukken ook altijd van eigen schepping; hij scheen het zelfs te verachten andere meesters na te volgen. Het ontzaggelijk aantal werken, dat hij vervaardigd heeft, doet nauwelijks aannemen, dat Rembrandt slechts 61 jaren oud geworden is.

Maar behalve de drie genoemde talenten bezat de groote schilder nog vele anderen, die hem hielpen zich een onsterfelijken naam te maken. Zijne tijdgenooten zegden van hem dat hij met de kleuren kon tooveren; zij dachten alleen aan haar schitterende tinten en zuivere harmonie, maar wij, die thans na 200 jaren Rembrandts schilderijen in de musea's van alle hoofdsteden van Europa in hare nog ongerepte kleurenpracht zien schitteren, bewonderen in den meester de gave van niet alleen schoone maar tevens onvergankelijke kleuren te hebben kunnen scheppen; daarbij overtrof hij allen in het schaduwteekenen, waarin hij het tot eene ongeloofelijke hoogte bracht. Hierin ligt wellicht ook het geheim zijner heerlijke schilderijen en van het treffende zijner kleuren; ook was hij een *getrouw* schilder; zijne bijbelsche stukken gaven de zeden, gewoonten, kleeding enz. van het volk Gods en van de volken waarmede het in aanraking kwam, zoowel als zijne vaderlandsche stukken die van zijne landgenooten, nauwkeurig weder.

Het leven van Rembrandt laat zich door een scherpe grens in twee

deelen scheiden; het jaar 1656 bracht een keerpunt aan, dat de laatste levensjaren van Rembrandt geheel tegenovergesteld deed worden aan de eerste. Vóór dat jaar was hij de gelukkige, die het lijden niet anders dan bij naam kende, daarna ging hij tot het einde zijner dagen er onder gebukt. De oorzaak dier droevige lotsverwisseling was een misstap, welken hem wellicht zijne liefde voor de kunst deed begaan, doch die in ieder geval te misgrijpen was.

In het jaar 1634 trad Rembrandt in den echt met Sophia Uilenburg, een vrouw uit eene deftige en zeer gegoede friesche familie; zijn huwelijk opende hem een leven vol genot en genoegen. Het vermogen zijner vrouw waarover bij voor een aanzienlijk gedeelte vrij kon beschikken, stelde hem in staat zich onbezorgd aan de kunst te wijden, welke hij van toen af niet meer behoefde te beoefenen om in zijn onderhoud te voorzien.

DE KERK VAN O.L.V DER OVERWINNINGEN TE PARIJS.

De groote naam, welken zijne stukken hem weldra verwierven, bracht hem in aanraking met mannen beroemd op een ander, ook een kunstgebied, namelijk op dat der fraaie letteren; deze kennismaking leidde tot vriendschap, en Rembrandt stond welhaast met de Decker, Constantijn Huijgens, burgemeester Fix van Amsterdam, en andere beroemde personen in

DE FAUST-LEGENDE. - FAUST EN GRETCHEN.

nauwe betrekking. Een tal van leergierige en kunstminnende jongelingen bevolkte steeds zijn atelier en terwijl deze leerlingen hem bewondering en hoogachting toedroegen, maakte hun lust en ijver den lust van 's meesters leven uit; daarenboven was Rembrandt in de gelegenheid aan den smaak te voldoen, welken hij had in het verzamelen van kunststukken; een zaal in zijne woning was een waar museum; daar waren behalve beroemde schilderijen, gravuren en prenten, een schat van porseleinen vazen, kannen en andere zeldzame oudheden bijeengebracht en onophoudelijk wendde Rembrandt onvermoeide pogingen aan om zijne verzameling te vergrooten en te verfraaien; schatten gelds offerde hij daaraan op; de stapels goud, waarmede door gekroonde hoofden en andere aanzienlijke personen zijne meesterstukken betaald werden, een niet onaanzienlijk deel van de in-

komsten zijner vrouw, al wat Rembrandt op zijne uitgaven kon besparen, moest dienen ter opluistering van zijn merkwaardig kunstkabinet.

Van dien hartstocht van Rembrandt is waarschijnlijk menigmaal misbruik gemaakt; althans men vindt opgeteekend dat hij zich niet zelden voorwerpen zonder kunstwaarde voor groote sommen gelds verkoopen liet. Maar ook is het hoofdzakelijk die hartstocht geweest welke hem in druk en lijden heeft gebracht.

Zijne vrouw stierf in 1642 en liet hem een zoon na, Titus genaamd. Dit kind was slechts één jaar oud; het vermogen dat het van zijne moeder erfde bleef volgens uiterste wilsbeschikking onder het beheer zijns vaders; zulks zou echter ophouden zoo Rembrandt tot een tweede huwelijk mocht besluiten. Werkelijk deed hij dit en wel in het bovengenoemde jaar 1656, en nu bleek het dat het vermogen des kinds verdwenen was; het bovenstaande omtrent zijne kunstverzameling in aanmerking genomen blijft het niettemin altijd onbegrijpelijk, waar Rembrandt (om een alledaagsche uitdrukking te bezigen) met zijn geld gebleven is; want niet alleen bezat hij den intrest van het vermogen zijner vrouw en werden zijne stukken, en hij maakte er velen, tot zelfs met 4000 gulden betaald, maar ook bracht het onderwijs zijner leerlingen hem nog jaarlijks ongeveer 2500 gulden op.

Hoe dit zij, er werd beslag op Rembrandts inboedel gelegd; zijne goederen werden in het openbaar verkocht voor eene som van *fr*. 3928; terwijl zijn huis *fr*. 22,436 opbracht. Nu had men bij het inventariseeren zijner goederen niet het minste vrijgelaten, zelfs 'de wasch, die op de bleek lag' kwam er op voor en alles, met de kunstverzameling incluis, die in onze dagen eene som van 4 à 6 ton zou vertegenwoordigd hebben, werd verkocht voor *fr* 3928!

Maar het was ook in den tijd der engelsche oorlogen, toen te Amsterdam 'het gras in de straten groeide.'

Sinds die noodlottige gebeurtenis heeft Rembrandt zijne dagen in armoede en gebrek doorgebracht; hij onttrok zich geheel aan de wereld, waarvan hij het vergankelijke had leeren kennen en leefde slechts voor de kunst. Van den morgen tot den avond werkte hij in een ellendige schuur en maakte doeken, die niet minder dan de vorige zijn naam zouden vereeuwigen. Wat zijn huwelijk met zijn tweede vrouw betreft, men weet alleen dat er twee dochters uit zijn voortgesproten en het ligt geheel in het duister of hij met zijne nieuwe levensgezellin al dan niet gelukkig is geweest. Zijn zoon Titus stierf in 1668, hij zelf een jaar later te Amsterdam; de eerste heeft ook geschilderd, doch zijne stukken deden niet aan die van zijn grooten vader denken. Rembrandt stierf in armoede; de kosten zijner begrafenis bedroegen niet meer dan *fr*. 30. -

Hebben wij in deze korte schets onzen lezers eenig denkbeeld van Rembrands leven gegeven, thans blijft ons over nog iets van zijne werken te zeggen; ze allen op te noemen zou bijna eene onmogelijkheid en ook nutteloos zijn; men vindt ze in de groote steden van Holland, in het Louvre te Parijs, in het koninklijk Museum te Londen, in het Belvedère te Weenen, in de Museums te Munchen, Dresden, St. Petersburg enz. Zijn eerste werk was *de opdracht van Christus in den tempel;* het werd vervaardigd in 1630; het volgende in 1631, '*de Anatomische les*' wordt door kenners als oneindig schooner geroemd; het werd in 1828 door Willem I met *fr*. 73,000 betaald. Het doek stelt de zaal voor van de chirurgijnsgilde te Amsterdam; op een tafel ligt een lijk dat het onderwerp is der les, welke professor Tulp aan de studenten geeft; men meent den professor te zien doceeren terwijl de oplettendheid

op het gelaat der leerlingen te lezen staat. Een niet minder beroemd stuk is de '*storm op zee*'. De apostelen, in nationaal costuum, werpen beangste blikken ten hemel, van waar de regen in stroomen nederdaalt; de stuurman stuurt met vaste hand het roer; zijn blik verraadt standvastigheid tot in den dood; een der leerlingen staat op het punt den slapenden Heiland te wekken. Verder maakte hij: *de Apostel Paulus, Bruid en Bruidegom, Samson op het feest der Philistijnen*. Nog andere bijbelsche stukken heeten: *de heilige Familie, het Offer van Noë, Jacob zegent Jozefs zonen, de geeseling van Christus, Mozes met de steenen tafelen, de aanbidding der Wijzen enz*. Het schoonste stuk van Rembrandt is ongetwijfeld zijne *Nachtwacht*, hetwelke in het bezit is van het Rijksmuseum te Amsterdam.

Behalve deze vervaardigde Rembrandt nog een ontzaggelijk aantal teekeningen en schetsen, die hij soms aan verzamelaars verkocht of aan zijne vrienden en bekenden ten geschenke gaf. Ook in die teekeningen herkent men den grooten meester; het zegel der oorspronkelijkheid is aan ieder voortbrengsel van Rembrandts teekenstift gehecht; dat zijne teekeningen nog heden zeer gezocht zijn blijkt ten duidelijkste uit de verkooping van eene verzameling daarvan te Rotterdam voor een paar jaren gehouden, waar 287 te zamen *fr*. 34,000 opbrachten.

Een blauw oog, naar Carleton.
Slot.

De professor, die aldus tot mij spak, was een kort, dik manneke met breede schouders en een verbazend groot hoofd; maar een hoofd en hart, die zich op de rechte plaats bevonden. Toen ik aan zijn huis kwam, bracht hij mij terstond in zijne studeerkamer en deed voorzichtig de deur op slot.

'Mijnheer,' zoo sprak hij, na zich in zijn hemdsmouwen voor mij geplaatst te hebben, 'wees zoo goed en trek uw frak uit! Ik weet, gij zijt een liefhebber van boksen, dat kan men aan uw blauw oog zien. Doch dewijl gij met één blauw oog niet door uw examen kunt komen, zoo zal ik de vrijheid nemen u ook het andere bont en blauw te slaan.'

'Mijnheer, ik begrijp u niet,' antwoordde ik verbaasd.

'Trek uw frak uit,' hervatte hij driftig, 'wij moeten maar eens met elkaâr boksen. Mijn doel daarmede is u nog een blauw oog te bezorgen en zoodoende u in staat te stellen van met glans door uw examen te komen.'

Er bleef mij niets anders over dan het zonderlinge verzoek in te willigen; bovendien daar het korte, dikke ventje wel een hoofd kleiner was dan ik, voelde ik mijn strijdlust op bijzondere wijze geprikkeld en verleidend met den laurierkrans der overwinning getooid zweefde de genius der dapperheid voor mijne verbeelding.

Wij gingen aan den slag. Maar het duurde niet lang. Want, zoo gauw kan men geen drie tellen, of ik lag, zoo lang als ik was, met mijn beenen in de hoogte in den hoek van de kamer. Mijn examinator zette zich vervolgens met zijn korte beentjes op mijn borst, gaf mij heel bedaard nog een fikschen stomp op mijn rechteroog, beschouwde mij toen met den van vreugde tintelenden blik eens weldoeners en zegde, terwijl hij mij vriendschappelijk de hand toereikte:

'Heer en vriend, alles is thans in orde. Uw een oog heeft nu 't andere niets meer te verwijten. Laat mij dus verder maar met de zaak begaan. Ik sta er voor in: morgen krijgt ge uw diploma.'

En inderdaad, de zonderlinge handelwijze van mijnen edelmoedigen overwinnaar had voor mij het gewenschte gevolg. Aanstonds na het gebeurde deelde hij aan de

andere professoren de gansche toedracht der zaak mede. ‘Wat!’ zegde hij, ‘zoudt gij dezen uitmuntenden jongeling het studentschap durven weigeren, omdat hij misschien door boksen een blauw oog gekregen heeft. Weest logisch, heeren, en werpt de steenen uwer verachting met volle handen op mij, uwen collega, die het u als een onomstootelijk feit kan mededeelen, dat hij als een ervaren liefhebber in 't boksen den jongeling overwonnen en hem tot bewijs hiervan nog een tweede blauw oog gegeven heeft.’

De juistheid dezer redeneering vond ingang bij het collegie van professoren, en daar niemand het boksen in den kleinen, dikken examinator durfde misprijzen, kon men niet anders of men moest ook het blauw oog van den jongen Mascampy door de vingers zien. En zoo kreeg ik mijn diploma en werd een Groentje aan de beroemde universiteit van Dublin.

Wie heeft er als Groentje niet wat te lijden aan een universiteit? Een ontaard schepsel is hij, die van het lijden durft gewagen, dat hem tot zijn bestwil door de vriendenhand wordt aangedaan. En inderdaad, hartige vrienden, edelmoedige, vroolijke jongens waren de studenten van Dublin. Zoolang er op de wereld nog afschuw is van ploerten en beeren, zoolang er in de vrome harten der menschen nog bewondering gloeit voor den jeugdigen overmoed van den jongen leeuw, leven de studenten van Dublin!

Na mijn proeftijd op de universiteit, werd ik natuurlijk lid van een der clubs. Het ‘blokken’ en een gematigd ‘thee slaan’ bij de professoren was in onze clubs wel is waar niet verboden, doch onze eigenlijke verdienste bestond in pret maken en vooral in nederige hulde aan de flesch en in de getrouwe vervulling onzer maatschappelijke plichten jegens ‘de kroeg.’

Nu gebeurde het niet zelden, dat er 's avonds bellen afgedraaid, glazen ingeslagen, of andere ‘geniale’ streken uitgevoerd werden; had bovendien van tijd tot tijd een vechtpartij plaats, dan zorgden de klepperlui, dat zij er bij waren. Was in zulke gevallen de nachtwacht dorstig of vond hij het goed om een glas rum als waarborg tegen de koude voeten te nuttigen, dan liep alles goed af. Soms echter waren de dienaren der gerechtigheid niet te overreden, en dan gingen wij ‘auditores ornatissimi’ als broeders met hen gearmd naar dè ‘spekkamer.’ De commissaris van politie was een man, die wist waar Abraham den mosterd haalde en als hij ons weder voor zijne vierschaar zag, kon men 't hem telkens aan zijn neus zien, dat hij een vergevensgezind lachen niet vermocht te bedwingen.

‘'t Is wat te zeggen, heeren studenten. Ik geloof dat ge best doet van dezen nacht hier maar bij mij te blijven logeeren. Maar zorgt vooral, om, als ge uitgeslapen zijt, bij tijds in den ochtend hier weer weg te komen. Ge zult dan best doen met in uw eigen huis te gaan dejeuneeren, en hebt ge vervolgens nog eenigen tijd overig, zoo geloof ik dat het niet kwaad zou zijn, wanneer ge eens naar 't een of ander collegie gingt kijken, want het zou mij spijten, als ge om mijnentwil een enkel dictée uwer professoren niet kondt afschrijven.’

Aldus luidde gemeenlijk de strafpredicatie van den vreedzamen commissaris van politie tot de beschonken medeleden mijner clubs. Maar wanneer de man der wet mij en mijn blauw oog zag, dan verspreidden zich eensklaps donkere wolkjes op zijn helder voorhoofd en terwijl hij zijne lange, blonde haren schudde gelijk Jupiter Olympius, sprak hij:

‘Jonge man! Wat moet er van je worden? Ik zie graag de guitenstreken der jeugd door de vingers. Ik ben ook jong geweest en weet

er alles van. Maar een blauw oog heb ik nooit opgeloopen. Dat is wat al te erg. Er zit dus niets anders op, dan dat gij een dag en nacht in de politiekamer blijft zitten brommen. Ik vertrouw, dat deze kleine straf u tot inkeer zal brengen. Geloof mij, zulks strekt voorzeker tot uw eigen welzijn.'

Zoo werd ik soms geheel onschuldig in verzekerde bewaring gehouden, terwijl mijne schuldige medemakkers naar huis gingen. En dat alles slechts omdat ik een blauw oog had. O sacra justitia!

Zoo vloden mijne schoone dagen van Aranjuez daarhenen.

Op zekeren morgen kreeg ik van mijne moeder een grooten, zwarten rouwbrief. Behalve dat dit treurige schrijven mij den dood mijns vaders mededeelde, vond ik tevens in het post-scriptum de tijding, dat mijne moeder met de handen in het haar zat, daar de dierbare overledene zijne zaken in den meest berooiden toestand had achtergelaten.

Het nagelaten vermogen mijns vaders was ter nauwernood toereikend, om in 't onderhoud mijner moeder te voorzien. En waar moest nu de 'quoniam' van daan komen, om mijn collegie- en examengelden, mijn schoenenflikkers, mijn 'ploert' en zoo menigen anderen schuldeischer te kunnen 'payeeren!'

'Wat nu begonnen?' zegde ik tegen mijne moeder, toen ik door hare mondelingsche mededeeling de nadere bevestiging van den benarden toestand onzer finantiën bekwam. 'Aan welk ambacht, aan welk beroep zal ik mij gaan toewijden? Draag ik niet steeds deze schandvlek, als een Kaïnsteeken, op mijn voorhoofd met mij rond?'

'Jozef,' antwoordde de bedroefde vrouw onder snikken en weenen, 'doe uw best om voor u zelven uw brood te verdienen. Ik zal u niet langer tot last verstrekken - mijne dagen zijn geteld.'

Het ontbrak mij geenszins aan energie en ondernemingszucht, maar toch, voor zich zelf en zijne moeder den kost te verdienen en dat nog wel wanneer men de schandvlek der maatschappij is, omdat men een blauw oog heeft, zulks scheen mij een zeer zware taak te wezen.

Terwijl ik hierover mijmerde, voelde ik op eens in mij de neiging ontwaken om van faculteit te veranderen en mij aan de theologie te wijden; want ik was, gelijk ik u vergeten heb te zeggen, protestant.

Ik oordeelde het raadzaam mijn barbier 't eerst met mijn besluit bekend te maken.

'Mijnheer de dominé in fieri,' zegde hij, want de man had, gelijk alle pruikenmakers aan een academie, latijn geleerd, 'de hoofdzaak is, dat ge een zwarte pruik en een groenen bril opzet en uwe oogen er zoo vroom mogelijk uitzien.'

'Alweêr dat blauwe oog' dacht ik, 'zal de heele boel bederven.'

Mijn barbier raadde mijn gedachte. 'Een blauw oog,' zegde hij, 'kan er onmogelijk door in een collegie der anglicaansche hiërarchie. Maar, weet ge wat wij doen zullen? Ik zal u 's morgens datgene wat blauw is zwart komen verwen. Op mijn eerewoord, mijnheer, zwart kleedt deftig, en als ge er deftig uitziet, dan komt gij vooruit, en als gij aldus een groot man in het vak zult zijn geworden, denk dan ook eens met een banknootje van zooveel en zooveel pond sterling aan uw ootmoedigen dienaar, den barbier der dublinsche academie.'

Ik liet mij wezenlijk door zijne redeneering overhalen, zette een zwarte pruik en een groenen bril op, liet mij dagelijks mijn linkeroog zwart schilderen en ieder nam uit eerbied voor mijne vroomheid den hoed af. Maar om de menschen zoo te bedotten, dat kon ik niet goed over mijn hart krijgen; ik was niet praktisch genoeg om mijn

geheim in mijn binnenste te bewaren, de zaak kwam uit en er bleef mij niets over dan zoo spoedig mogelijk de studie der anglicaansche theologie vaarwel te zeggen.

Ik sprong van den hak op den tak, maar alles liep mij tegen en altijd om een en dezelfde reden, omdat namelijk de wereld het mij maar niet vergeven kon, dat ik een blauw oog had.

Eindelijk kwam ik op een ander idée van fortuin te maken; ik had in de universiteitsstad verschillende dames gezien, die nog niet getrouwd waren en veel geld hadden, en ik dacht: ‘zoo'n vrouwtje met duiten zou in mijn huishouden heel goed te pas komen.’

Ik doe deze bekentenis, niet zonder mij in 't diepste mijner ziel over deze lage gedachte te schamen en ik ijs er van, wanneer ik denk hoe vele jonge mannen in onzen tijd de heiligste verbintenis door zulk een afschuwelijke speculatiezucht onteeren.

Het meisje mijner keuze was schatrijk. Ik begreep dat het zaak was haar mijne declaratie niet mondelings maar schriftelijk te doen. Ik schreef eenige sentimenteele brieven over uit eene handleiding van den briefstijl, en zulks was van dit gevolg, dat mijne uitverkorene en haar oom mij per brief verzochten hunne woning met een bezoek te vereeren.

Nu was goede raad duur. Wat moest ik aanvangen, om mijn blauw oog te bedekken? Ik ging naar mijn academischen haarknipper en barbier. De kerel was van zessen klaar.

‘Mijnheer de student,’ zegde hij, ‘de hoofdzaak voor het huwelijk is dat ge er goed uitziet. Zonder pomade in je haar komt ge er in dit examen zeker niet door, maar waar het vooral op aankomt is dit, om u de waarheid te zeggen, dat die blauwe plek aan uw linkeroog met een vleeschkleurtje moet bedekt worden.’

Ik was dwaas genoeg, om mijn pruikenmaker in alles te laten begaan, ik werd gepomadeerd, gefriseerd en de blauwe plek aan mijn oog werd volgens de natuur beschilderd.

Mijne aanstaande woonde buiten de stad. Ik kuierde er heen. Doch nu wilde het ongeluk, dat het juist dien avond een weêr was, om geen hond buiten de deur te jagen en het regende dat het goot. Toen ik aan 't prachtige huis mijner toekomstige echtgenoote was genaderd, was mijn toilette geheel in de war en het verschrikkelijke schandteeken aan mijn oog was zoo duidelijk zichtbaar, alsof de regen het expres er op aangelegd had, om de vleeschkleur er af te wasschen. Als een wanhopige stond ik voor de rijke poort niet wetende wat te beginnen, toen de oom der jonge dame naar mij toetrad, mij de hand drukte en mij verzocht eerst even in zijn kamer te komen, om mijn toilette weder eenigszins in orde te brengen.

‘Mijn onbekende en toch zeer geliefde vriend,’ sprak hij, ‘gij brengt van avond stormachtig weder mede. Mag ik zoo vrij zijn u een handje te helpen, om u weêr wat op te knappen.’ Bij deze woorden nam hij een handdoek en wreef mij met galante hoffelijkheid de natte haren uit het gezicht. Verbaasd richtte hij eensklaps den blik naar mijn linkeroog.

‘Wat koekoek!’ zegde hij. ‘Uw gezicht is geheel droog en zuiver, en toch blijft daar links aan uw voorhoofd nog een plek over. Jan, breng eens een stuk zeep!’

‘Pardon, mijn waarde heer,’ antwoordde ik aarzelend, ‘ik heb van de week een ongelukje gehad. Ik ging met een paar jongelui uit rijden, het paard was een beetje schichtig en schrikte, ik viel uit den wagen en behield deze kleine herinnering aan dit avontuur!’

De oom zag mij eens met een ongeloovigen glimlach aan, maar de jonge dame ontving mij in weêrwil van mijn blauwe plek toch dien avond zeer voorkomend. Bij 't afscheid nemen werd ik uitgenoodigd om op 't einde der volgende week te komen dineeren. Inmiddels echter werden waarschijnlijk alle mogelijke informatiën genomen omtrent mijn persoon en mijn blauw oog en zulks was van dit gevolg dat ik reeds na verloop van een paar dagen een briefje per post ontving, waarin mij gemeld werd, dat de oom en de jonge dame gedurende eenigen tijd niet meer thuis zouden zijn en dat de oom tevens de vrijheid nam als voogd mij alle verder aanzoek om de hand van nichtje te ontzeggen.

Zoo viel ook dit mijn huwelijksplan in duigen. En mijn toestand werd van dag tot dag neteliger. Mijne kleeren begonnen hoe langer hoe meer te verslijten, ik had bijna geen schoenen meer aan de voeten, soms bleef ik twee of drie dagen schier zonder voedsel. En daar ik niemand om ondersteuning wilde vragen en zich in de verste verte van zelf geen hulpbron voordeed, was mijn toekomst allerwanhopigst. Door de hand van een onbekenden weldoener werd het leven mijner door armoede op het ziekbed uitgestrekte moeder gerekt. Haar te zien lijden, was mij een nieuwe foltering, haar te helpen mijn eenige, vruchtelooze bede.

Op zekeren avond dat ik van honger en gebrek uitgeput rondslenterde, komt mij met haastigen tred mijn korte, dikke examinator, die mij eens ook op 't rechter oog een blauwe plek had bezorgd, te gemoet.

‘Wel, Mascampy, oude jongen’ zegde hij, ‘waar zit ge toch? Ik heb u reeds de gansche week gezocht. Want ik heb van iemand een pleister voor je oog gekregen, die je radicaal zal genezen. Maar kom eerst eens even meê en laat mij je op een beafsteak en een glas portwijn tracteeren, dan zult ge beter je zinnen bij malkander krijgen, om mij te kunnen begrijpen.

Geslingerd tusschen hoop en vrees volgde ik mijn zonderlingen geleider. Nadat ik mij eerst ter deeg gerestaureerd had, begon hij:

‘Oude jongen, de wereld heeft tot hiertoe veel op je te zeggen gehad om je blauw oog. Maar zoo zeker als ik je eens twee blauwe oogen bezorgd heb, zoo zeker ook is het, dat zij van nu af aan uw blauw oog niet meer zal bemerken. Hier is een legaatje van dertig duizend pond sterling uit de nalatenschap van uw oom, die vroeger van je familie niets wilde weten en de vorige week kort voor zijn sterven tot andere gedachten is gekomen. Het geld is in de bank van Ierland voor u gedeponeerd, hier hebt ge de documenten. Wees gelukkig, veracht de wereld en onthoud wat ik u gezegd heb.’

Daarna zette het de zonderlinge, kleine man op een loopen en liet mij met het belangrijke document alleen om met vreugde en dankbaarheid des te beter de wonderbare verandering van mijn levenslot te kunnen overdenken. Dat ik op de eerste plaats voor mijne moeder zorgde en haar ons geluk mededeelde, zal ik wel niet behoeven te zeggen. Dat mijn korte, dikke examinator goed geprofeteerd had, weet iedereen, die de wereld leerde kennen. Zoodra de mare verbreid was, dat de arme sukkel met zijn blauw oog op eens rijk was geworden, blikte ook eensklaps de wereld mij met geheel andere oogen aan: de voogd van het rijke nichtje kwam in eigen persoon mij zeggen dat zij weder thuis waren, meester Bâton rekende het zich tot zijn sterfdag een onuitsprekelijke eer mij zijn leerling te mogen noemen, niemand kon het gelooven, dat ik ooit een blauw oog gehad had, en wanneer ik het halstarrig volhield dat ik nog dezelfde plek als vroeger bezat, waren er vleiers genoeg, die beweerden dat er geen edeler sieraad in een menschelijk wezen kan genoemd worden, dan een *blauw oog*.

‘IJdel oordeel der wereld,’ dacht ik dan, ‘gij tiran der armen en noodlijdenden, gij kruipende, ellendige slaaf der grooten en rijken! Hoe diep heb ik u veracht vóór mijn geluk en hoe veel te meer moet ik u thans verachten, nu de fortuin mij begunstigd heeft.’

Allerlei.

Een biddende vrouw in de kerk van Subiaco.

De devotie der italiaansche vrouwen voor de Madonna is algemeen bekend; nimmer treedt men in Italië eene kerk binnen of men vindt er vrouwen, vaak in grooten getale, biddende voor het beeld der Madonna, welke zij met de schoonste, de zoetste namen begroeten. Zulk eene vrome vrouw, eerst nog een oogenblik biddende voor een Madonnabeeld, vóór zij de kerk verlaat, wordt in bijgaande houtsneê voorgesteld.

Subiaco is een klein stadje in den Pauselijken Staat met ruim 6000 inwoners. Het is dicht aan de napelsche grenzen in eene zeer schilderachtige landstreek gelegen, en dus een oord dat door talrijke toeristen bezocht wordt. Subiaco ligt op de plaats van het oude Sublaqueum, aan den Anio, waar eens eene villa lag van keizer Nero, die er de *Via Sublacensis*, (den subiacaanschen weg) aanlegde. Het stadje is grootendeels gebouwd uit de puinhoopen van het oude keizerlijke zomerverblijf.

EENE BIDDENDE VROUW IN DE KERK VAN SUBIACO.

Taalverwarring in een apotheek.

'Mijnheer, kunt u mij niet voor vijf centen 'troost der armen' (een heelmiddel tegen kwetsuren) geven?'

'Jawel, vriend, hebt ge u bezeerd?'

'Ja, mijnheer, ik ben gevallen en ze zegden, dat was zoo goed; ik heb er geweldige pijn aan; maar er is toch niets gebroken, ik heb er den ganschen nacht niet van kunnen slapen en ze zegden dat was er zoo goed voor.'

Het moederoog.

In Amerika hield men in Februari dezes jaars eene tentoonstelling van jonge kinderen, waarvan het schoonste eene premie zou bekomen. Er verschenen drie en zestig moeders met hunne kinderen. Men deelde de moeders op plechtige wijze mede, dat zij als de beste deskundigen met gesloten briefjes hare stem zouden uitbrengen, aan welk der kinderen de premie moest worden toegekend. Er werd gestemd en de keuze viel op - drie en zestig kinderen. Iedere moeder had haar kind voor het schoonste gehouden. De tentoonstelling werd onder algemeen gelach gesloten als kunnende geen resultaat opleveren.

Eksteroogen.

De last, welken men niet zelden van eksteroogen heeft, is van dien aard, dat men gretig naar elk middel uitziet, om er zich van te bevrijden. Talrijke middelen worden opgesomd, doch ook talrijke keeren blijven zij zonder uitwerking. Als een probaat middel om ze kwijt te raken kan echter het volgende worden aangewend: men neme een klimopblad, hetwelk men even boven eene vlam houdt om de onreine stoffen te verwijderen, welke zich aan het blad zouden kunnen bevinden. Daarna legge men het op het eksteroog en omwinde het gedeelte van den voet, waar zich dit bevindt, met een draadje lampkatoen, zóó dat het blad op de plaats blijve zitten en men nogtans geen hinder hebbe van het binden. Weinig tijds daarop wordt de eigenlijke doorn geel en verdwijnt allengs.

Zacht en hard water, met betrekking tot de gezondheid.

De kalkaardige stof welke zich meer in hard, dan in zacht water bevindt, moet naar de bevinding van Dr. Letheby, die zich tot dit onderzoek veel moeite heeft gegeven, zeer gunstig zijn voor de vorming der weefsels in het lichaam. Van daar, zegt hij, dat voor de loting in Frankrijk meer jongelieden worden afgekeurd uit zacht-, dan uit hardwater-streken en hij deelt als zijne bevinding mede dat ook de sterfte in Engeland grooter is in plaatsen waar men zacht, dan in die waar men hard water aantreft. De versterkende eigenschappen moet men hoofdzakelijk zoeken in de

grootere hoeveelheid koolzuur welke in hard water te vinden is en in de omstandigheid dat kalk als geneesmiddel dikwijls heilzaam voor den mensch werkt.

Ter geruststelling.

Onlangs werd aan den oever eener rivier door een gehuwd paar de volgende samenspraak gehouden:

'Ach beste man, stap toch niet in dat bootje. Ge zoudt u in gevaar stellen.'

'Toch niet, mijn waarde.'

'Groote God, wat zou ik ongelukkig zijn als ge eens verdronkt. Gij zijt zoo onhandig!'.

'Laat me maar begaan, ik ken dat spelletje.'

'Nu dan, maar laat me ten minste uw horlogie en ketting hier.'

Voorteekenen van hagel en sneeuw.

Wolken welke geelachtig wit zijn en ondanks een hevigen wind zich slechts langzaam voortbewegen; een hemel die vóór het opgaan der zon bleek is in het Oosten; grijs-witte wolken in den Zomer zijn allen teekenen van hagel; witte wolken, vooral in den Winter, bij eene min of meer zachte temperatuur zijn voorboden van sneeuw.

Rebus N°. 12.

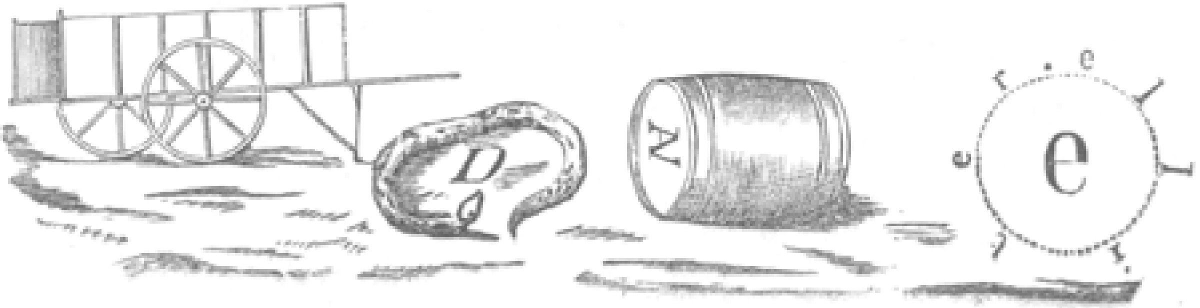

Aan deze rebus is verbonden:

De geschiedenis der fransche omwenteling in derzelver oorsprong en gevolgen, naar het hoogduitsch, 2 deelen door G.T. Wiedemann.

Oplossing van Rebus 10.

De Revolutie in Parijs.

[Nummer 48]

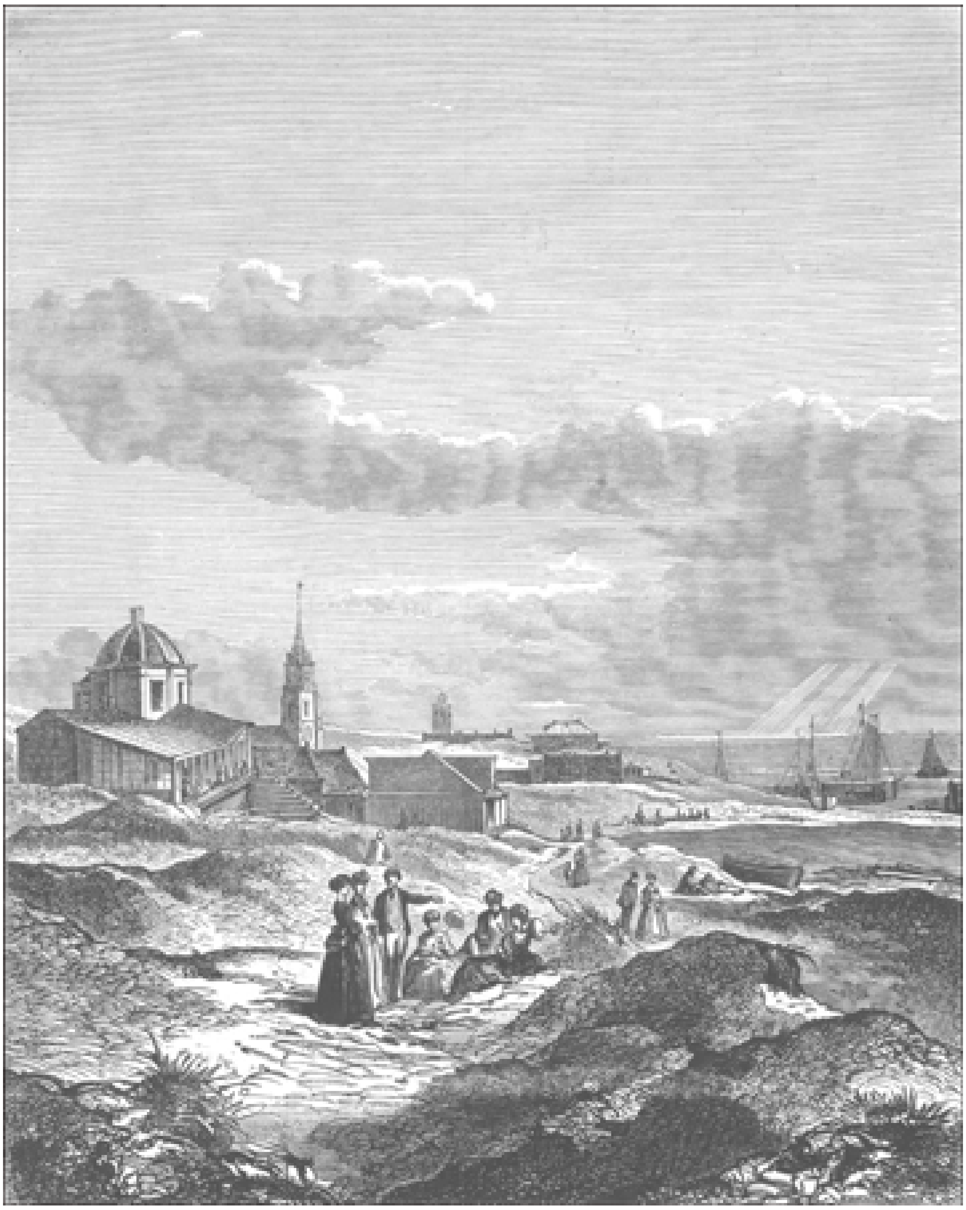
GEZICHT OP SCHEVENINGEN.

De pinksterbloem.
Eene episode van eene hollandsche Kermis.

I.
Een vriend van vroegere dagen.

Een vloed van leven goot de Meimaand over de aarde uit, de vogels floten, de bladeren lispelden, groene sprookjes fluisterden de planten elkander toe, krachtig als de taal van ons vaderland bruischten de schuimende baren der zee. Toch verdronken al deze natuurtonen in de onophoudelijk gillende muziek der draaimolendeuntjes, het krassen van violen, het schelle geschater van koperen horens, het getrappel van paarden, het zweepgeklap en holageroep, het gekletter van rijtuigen en het golvend gewoel van duizenden, die schreeuwden of 't aandoenlijk lied van Karel en Roza zongen, maar de wijs en woorden dezer volksmuziek hadden vergeten.

De rijke en niet rijke wereld der hofstad, jong en oud verdrong elkaar op het groene koraalgewas, dat daar ligt als ‘een borduursel op den mantelzoom van den ouden Oceaan.’ De heele hollandsche Olympus was op de been; rondreizende Apollo's en Muzen met lieren en draaiorgels en trommen, Dryaden en Naiaden sommigen met geele jakjes, roode doeken, zwarte boezelaars, mutsen met gouden spangen. De alledaagsche, eironde grove stroohoed was thans een zeldzaam verschijnsel, waarschijnlijk om voor geen nadenkend gemoed door 't idée van kabeljauw en tarbot de andere idéeën te bederven. De visschers en dorpsbewoners waren zoo vroolijk, alsof zij in hunne steedsche bezoekers en bezoeksters even zoo vele nieuwe haringen zagen. Uit de zeestraat en vooral vóór in het dorp der geribde kinkhoornen en zilverglanzige schelpen woei tegelijk met de lentelucht en frissche zeekoelte de lauwe damp van poffertjes, brokken, boereteenen, zoete koek, geestrijke dranken en menschen.

't Was de tweede Pinksterdag, de groote dag der kermisvreugde van 't lieve Scheveningen.

Meen niet, dat op den Pinkstermaandag, dien wij in dit verhaal op 't oog hebben, ‘het sprekend hoofd van den onthoofde’ of de geschiedenis van ‘het ezel van Orleans die soldaat werd en deserteerde’ was te vinden. De reden hiervan ligt voor de hand, daar deze verschrikkelijke gebeurtenissen toen nog niet hadden plaats gehad.

Wij bemerken zulks slechts, om onze lezers eenigszins op de hoogte te brengen van het juiste tijdperk, waarin datgene wat wij gaan verhalen, voorvalt, en willen hierdoor geenszins een blaam werpen op de toen aanwezige vermakelijkheden noch in het geniep te kennen geven, dat de poffertjeskramen en mallemolens geen stuiver in het dorp hadden verdiend, zoo de genoemde moderne celebriteiten tegenwoordig waren geweest.

Tot eer van het menschdom, toen te Scheveningen aanwezig, durven wij integendeel gerust verklaren, dat het met de blijken der innigste goedkeuring alles vereerde, wat in den vasten en vloeibaren natuurstaat, ten gerieve der verschillende menschelijke zintuigen was uitgestald. Wij getuigen het ten bate der wetenschap dat, indien de mallemolen steeds bleef draaien gelijk dien dag, men eene schrede nader zou zijn tot de oplossing van 't vraagstuk van 't perpetuum mobile. Eindelijk in ons eigenbelang voegen wij er bij dat het geëerde publiek de volmaaktste sympathie en bewondering

toonde voor het wonder van geleerdheid, den viervoetigen Calchas onzer eeuw, dien wij thans de eer hebben als een der helden van ons drama te introduceeren.

Derangeer u volstrekt niet, lezer, omdat ik zoo maar zonder belet te vragen, met zulk een gewichtig personage bij u aanklop. Vraag geen excuus, omdat ge in uw hemdsmouwen zit en ge uwe zwart lakensche broek niet aan hebt. Wees sans gêne; mijn metgezel is niet van het geslacht der Philistijnen en weet wie gij zijt, in welk costuum ge u ook zoudt willen kleeden. Geneer u volstrekt niet, omdat er misschien niets meer in 't bitterfleschje is en gij een glaasje zoet of madera aan een held niet durft te presenteeren.

Pardon, onze held ofschoon hij geen lid van eenig Matigheidsgenootschap is, gebruikt nooit een anderen drank dan pomp-, regen- of slootwater. Tegen koekjes of andere zoetigheid heeft hij volstrekt geen antipathie, het meest echter houdt hij van haver. Ofschoon hij krachtig en sterk is, ontbreekt ook hem die edelmoedige goedaardigheid niet die wij steeds bij al wat geniaal is, aantreffen. Hij bijt niet, trapt niet....

Waarde lezers, uw oude bekende vriend van vroegere jaren en vorige kermissen: het wonderpaardje.

O! mij dunkt, ik zie het, bij deze woorden straalt de vreugde des weêrziens op uw gelaat. Met beide uwe handen pakt gij in uwe verbeelding onzen vriend bij de oorlappen, klopt hem op den rug, schudt hem de pooten en zegt vol hartelijkheid: inderdaad, 't is mij een genoegen u wel gezien te hebben.

Bruine wonderbare hit!.... Ook ik heb u eens gezien en ik wenschte u thans weder voor oogen te hebben! Dan slechts zou ik u kunnen beschrijven gelijk gij waart! Ik zou u beschrijven in uwe lengte, dikte, welgevoedheid en kleur! Ik zou het bewijzen aan hen, die nog in den palmboom zaten, toen gij op onze vaderlandsche kermissen reeds rondwandeldet, dat gij geen hit waart gelijk andere hitten! Ja ik zou u beschrijven met die flikkerende vlammen der geestdrift, die uwe tegenwoordigheid in mij zou ontsteken, gelijk weleer in David Copperfield het scheppend vuur der verdichting door het gezichtje zijner Agnes ontvlamde....

‘Houd op met die onbeleefde verstrooidheid!’ hoor ik iemand zeggen - ‘gij spreekt tegen een hit en moest het tegen ons hebben.’

De kogels uwer kritiek zijn zeer juist, lezer. Ik geef mij over.

Ik wil, gelijk Napoleon te Sédan, een sigaar aansteken en een nieuw kapittel aanvangen.

II.
Het was in eenen Sinxendage.

‘Rettètètè,’ zoo klonk een trompet in de Keizerstraat, de groote straat, die, gelijk u bekend is, het dorp Scheveningen doorsnijdt.

Groot en klein stormde er heen, alsof 't om hun leven te doen was, de jongens juichten alsof zij op vacantie gingen, de haagsche heeren en dames trapten elkaâr op de hielen, gelijk soms dorpsbewoners, wanneer zij de kerk uitgaan, men duwde, stuwde, vormde een kring, kortom: er hadden tooneelen van geestdrift plaats, zooals wellicht nooit eenig paard zag sinds het wereldberoemde paard in Troje's veste, dat ‘in hoogte aan 't gebergte geleek en gewijd was aan Pallas Minerva.’

In 't midden van den kring doet een kort dik manneke aan 't wonderhitje de ingewikkeldste vragen, waarbij zelfs de leermeester van Alexander den Groote met den mond vol tanden zou hebben gestaan.

'Hit, mijn hit! Haal er eens uit den rijksten man van 't gezelschap!' Zoo luidt o.a. eene der vragen. En ziet! Met onverschillige statigheid, gelijk een generaal, die de troepen inspecteert, stapt het dier aanstonds langs de rijen der menigte en kiest, raad eens wien, lezer!....

Gij, ik of een ander menschenkind zouden wellicht den eerepalm van schatrijk te zijn aan dien gefriseerden, geparfumeerden en geganteerden jonker von Habernichts hebben toegekend, die daar met een sigaar in 't hoofd en een rotting in de hand tegen eene als grasboter glinsterende matrone over Jockey-club, Witte Societeit, Staten-Generaal, oesters en Lucie de Lammermoor staat te redeneeren. Het wonderpaardje oordeelt anders; het weet, dat die zwierige jonkman hoogstens drie katoenen hemden thuis in zijn kleêrkast heeft liggen.

Voor een eenvoudig noord-hollandsch boertje met een bonte haren pet en een verschrikkelijke pantalon van katoen fluweel staat het intelligente dier stil; voor hem buigt het den knie, gelijk eens de herdersknaap Paris voor de godin, die den gouden appel toekwam; naar hem steekt het den rechterpoot uit, als wenschte het de woorden te herhalen van den franschen volksredenaar tot Lodewijk XIV: 'tu es homo iste!' 'Gij zijt de man naar wien gevraagd wordt!'

Dat een paard weet, of 't een goed haverjaar is geweest laat zich verklaren; maar hoe de wonderhit het wist, dat de kaas voor de noordhollandsche boeren juist het heele jaar zoo 'praizig' geweest was, wekte terecht ieders verwondering. De heeren zwaaiden met hunne hoeden en petten, de dames wuifden met hunne zakdoeken en erkentelijk voor deze huldeblijken zette het wonderpaardje zich op de achterpooten, draaide vervolgens eenige malen in 't rond en salueerde uit dankbetoon het geëerde publiek met zijn staart.

Het kort, dik manneke had vreemdsoortige invallen, veelal onsamenhangend en dartel, gelijk jonge katten in den zonneschijn. Zonder dat iemand wist waarom, vroeg hij op eens: 'Hit, mijn hit! Haal er eens uit de Pinksterbloem!'

Daar wij hier aan 't hoofdmoment onzer novelle zijn genaderd, moeten wij een oogenblik stilstaan, ten einde onzen lezers een juist denkbeeld van een Pinksterbloem te geven.

Om dit met al den ernst en de degelijkheid te doen, die dit punt van ons vorderen, behoort eigenlijk eerst een flinke definitie gegeven te worden van een bloem in 't algemeen. Wij spreken vervolgens over gebloemden en ongebloemden stijl, bloem van zwavel, tarwebloem enz. Om nog boeiender te zijn, voegen wij er een lijstje bij met de latijnsche benamingen der bloemsoorten volgens Linnaeus en komen zoo geleidelijk op de Pinksterbloem of Pinksterroos, die ook wel Pioen wordt genaamd, naar den griekschen geneesheer Paeon, gestorven in een zeker jaar, vóór onze jaartelling, waarover het de geleerden niet eens zijn.

Mij dunkt, lezer, gij watertandt reeds naar dien geleerden rijstenbrij, en wenscht terstond volgens de gezegde litterarische spijskaart bediend te wezen. Maar - ik wil niet. Recht is recht! Gij behoeft niet verder te lezen, dan gij wilt en een schrijver schrijft ook niet meer dan hij verkiest. Gij weet genoeg, als gij weet, dat een Pinksterbloem eigenlijk geen bloem maar een meisje is.

Als Pinksterbloem te worden uitverkoren was vroegere dagen een teeken van geluk, en den dag waarop dit voorrecht aan een meisje te beurt

viel, vergat zij nooit. Van dien dag zong zij, gelijk het kind in Tennysons lied:

> Geen schooner is er, moederlief! geen schooner ooit geweest,
> Want toen, toen was ik Pinksterbloem en Koningin van 't feest!

Het meisje, dat door den wonderhit op de Scheveningsche Pinkstervreugd deze vereerende onderscheiding werd waardig gekeurd, was een kind van 13 à 14 jaren, dood eenvoudig als potasch, met haren gitzwart gelijk de vleugelen van een raaf, en met oogen glinsterend-donker als zwarte sterren.

Van hare deugden roemen wij slechts ééne, namelijk: al had men een geheel bosch laurieren op haar hoofd geplant en een gansche zee met wierook in haar jeugdig hart gestort, ijdel werd zij niet, en dit wil nog al wat zeggen.

Schrijf het echter aan deze hare deugd niet alleen toe, wanneer zij er niet aan dacht met het oordeel van het wonderpaardje bijzonder in haar schik te wezen.

Iedereen heeft wel eens gehoord, dat er oude vrouwen zijn, die wanneer men de schoonheid hunner pleegkinderen roemt, deze een beetje in 't gezicht spuwen, opdat de loftuitingen aan de kleinen niet schaden. 't Is u tevens uit de romeinsche geschiedenis bekend, wat er gebeurde, wanneer te Rome de triumphator met roem bekransd en in 't purper getooid op zijn gouden wagen met witte rossen van het Campo Martii reed. Gij weet dat achter hem, die daar in feestelijken optocht naderde, omgeven van lictoren, muziekanten, dansers, olifanten, trofeëndragers, consuls, senatoren en soldaten, het gemeen allerhande spotliederen zong. Gij weet of er in ons vaderland veel gemeen en oude vrouwen zijn en gij kent de kleine kwelduivels wier grootste pret het is honden bij de ooren, paarden bij den staart, en meisjes aan de muts te trekken. Uit dit alles begrijpt ge, waarom onze Pinksterbloem meer aan hare muts dan aan de ijdelheid dacht en angstig de panden van den rok haars vaders vasthield.

‘Toe, toe Pinksterbloem!’ zeide de oude man, ‘wees maar zoo'n nuf niet. Denk eens aan den walvisch, dien ik op een ijsschol gezien heb. Denk er eens aan, hoe het dier door duizenden waterratten, die nog wel een kop grooter zijn dan onze landratten, geplaagd werd en hoe die groote schoone visch, ofschoon hij geene handen heeft gelijk wij om zich te krabben, toch nog altijd goeden moed hield. Dus geduld en moed! mijne dochter, net als de walvisch.’

Ween niet, gevoelige lezer of lezeres, over deze troostwoorden van den papa onzer Pinksterbloem; maar wacht u vooral een lichtvaardig oordeel over hem te vellen en te denken dat de man bijv. een slag van den molen beet had.

Een toonbeeld van gezond oordeel, de verstandige en wijze raadsman van Betsey Trotwood, mijnheer Dick, kon nooit de geschiedenis van koning Karel den eerste uit het hoofd zetten. De turksche dichter, Muhamet Eben Mausur, spreekt in zijne liederen steeds over den lof van het paard. En niet slechts in Engeland en Turkijë maar ook in ons vaderland zijn er voorbeelden van mannen en schrijvers die nooit over hun stokpaardje kunnen zwijgen.

Welnu, de oude kermisman sprak gaarne over den walvisch, ofschoon de oorzaak hiervan steeds een geheim was en zal blijven.

Behalve deze eigenaardigheid had hij nog een houten been. Wijders, om voor zich en zijn kind den kost te verdienen, had hij zich tot levenstaak gesteld met dit houten been en een trom de menschen op de kermissen te amuseeren.

‘Vader,’ fluisterde het meisje, ‘zouden we ginds niet eens een deuntje gaan trommelen en dansen? Aan dat groot huis daar zitten zoo veel menschen. En wij moeten nog acht stuivers in 't Lammetje Groen betalen.’

‘Acht stuivers? Is 't anders niet, kind? En een walvisch kan wel honderd vijftig tonnen talk en traan opbrengen!’ hernam de oude.

Na deze woorden scheen hij een paar vreeselijke slagen op de groote trom te willen doen, die hem met een riem op het houten been hing, hij bedacht zich echter en verzonk in een diep nadenken.

De borst vol weemoed staarde hij een wijl met starren blik in de verte naar de wilde, wijde zee.

‘Truitje,’ zeide hij eindelijk, ‘in de groote wereldzee, die ik bevaren heb zijn veel haringen, die den walvisch hun landsman durven noemen. Maar zij gelijken er niets op. O! Er zijn oneindig meer haringen dan walvisschen! Kind, onthoud dit!’

Ontevreden over zich zelven, alsof hij een nutteloze kritiek op de nietigheid der bewoners des Oceaans had uitgeoefend, blikte hij hemelwaarts naar de lieve lachende lentezon.

Dat scheen den ouden man goed te doen, want weldra voelde hij zich weder opgebeurd, en met innigheid de hand zijner dochter drukkend, fluisterde hij haar toe;

‘Pinksterbloemetje, ik zal aanstonds gaan dansen en trommelen. Maar zingt gij zoetjes ondertusschen voor mij eens dat mooie liedje van de bloemetjes wonderschoon, dat de kinderen op Pinksteren altijd zingen en moeder u geleerd heeft.’

Gewillig en vreesachtig sloop het naïeve, onschuldige kind nog dichter aan de zijde haars vaders, en half neuriënd, half fluisterend, zoodat niemand dan hij de woorden van 't vrome liedje kon hooren, zong zij:

‘Wie mag der bloemen maker zijn,
De meester hoog in waarde,
Die zooveel bloemtjens wonderschoon.
Doet spruiten uit der aarde?
Ik heb hem in mijn hart zoo lief......
Och, mocht ik hem aanschouwe -
En 'k geef hem al mijn goud en goed,
En 'k geef hem ook mijn trouwe.’

Er welde een traan in 't oog van den ouden kermisman; zijn hart was op dat oogenblik beter en rijker dan dat van duizenden rijken te zamen; de woorden van 't eenvoudige lied ontsloten voor hem een schat van hemelsche vreugde.

Want, leven en rijkdom verspreidend, ruischt het gezang der lente. Over de graven onzer wenschen storten de zegenende wateren der Hoop hun vroolijk groen. En in ons hart bloeit en geurt de roode roos van den godsdienst der liefde.

(Wordt vervolgd.)

Ingang van de Torre de Las Infantas.

‘Wien God bemint,’ zegt een oud spaansch spreekwoord, ‘heeft Hij vergund te Grenada te wonen, want wie nooit Grenada zag heeft niets gezien.’ Tot de prachtigste en schilderachtigste gedeelten dezer zoo hoog geroemde stad behoort het Alhambra, het voormalige burgslot der moorsche koningen.

Een der torens van dit overheerlijke overblijfsel van arabischen bouwtrant: de ingang der Torre de las Infantas is in nevenstaande gravure voorgesteld.

Daar wij reeds meermalen de Alhambra in ons tijdschrift bespraken, achten wij het overbodig iets meer hier bij te voegen tot waardeering eener gravure die door de meesterlijke hand van den genialen kunstestenaar Doré boven allen lof en aanbeveling verheven is.

De dood van Karel den stoute.

Den 18 Mei van het jaar 1473 bood de stad Trier een schouwspel, dat als 't ware een herinnering scheen te wezen aan de schoone dagen van vroeger toen deze stad nog de geliefkoosde verblijfplaats der keizers was. Omgeven van een luisterrijken stoet waren op dien dag de duitsche keizer Frederik III met zijn zoon Maximiliaan en Karel van Bourgondië, bijgenaamd de Stoute, met diens eenige dochter Maria, de gasten der jubelende oude keizerstad.

Het gold de verwezenlijking van een grootsch denkbeeld, de vorming namelijk van een machtig koningrijk, dat als een bolwerk tusschen Frankrijk en Duitschland de aanmatigende eischen zoowel van den eenen als den anderen nabuur in staat was te temperen en welks vestiging bijgevolg een groote wijziging in de nieuwere geschiedenis zou hebben tot stand gebracht.

Doch Karel de Stoute was de man niet, om dit groote ontwerp te verwezenlijken; eerzucht en begeerte naar een koningskroon was hoofdzakelijk het doelwit, dat hij beoogde. Daarom begaf hij zich naar Trier. De hand van Maria, die hij aan Maximiliaan verloofde, was hem niets dan de koopsom, waarvoor hij zich de koninklijke waardigheid hoopte aan te schaffen. Maar op 't oogenblik, dat het contract zou geteekend worden, werd eensklaps zijn plan verijdeld. Karel wilde dat de krooning plaats had vóór het huwelijk en de keizer wilde de voltrekking van het huwelijk voor hij de kroon wegschonk. Lodewijk XI spoorde keizer Frederik III aan, om in de regeering van het duitsche keizerrijk geen toegang te verleenen aan een vorst, die in staat was hen te overheerschen. Keizer Frederik gaf aan deze raadgeving gehoor, in 't geheim en gedurende den nacht vertrok hij uit de stad Trier, en liet Karel den Stoute ter prooi zijner innerlijke verbolgenheid, door de geleden vernedering en de verijdeling zijner eerzuchtige plannen in 't leven geroepen.

Al de oorlogen later door Karel den Stoute gevoerd hebben hierin hun eigenlijken grond. Het beleg van Neus, de oorlogen tegen de Zwitsers en tegen den hertog van Lotharingen hadden geen ander doel dan zich die koningskroon te verwerven waarnaar hij zoo lang gewenscht had.

De nederlagen van Granson en Morat, de inname van Nancy door den hertog René waren slechts in staat de vlam der eerzucht bij hem door wanhoop en zucht naar wraak nog meer aan te wakkeren. Door dit vuur werd zijne verbeelding zoodanig verhit, dat hij zich bij zijne omgeving gelijk een waanzinnige voordeed. Hij leefde in zijn kasteel te Brugge zonder tegen iemand, zelfs tegen zijne eigene dochter te willen spreken. Hij, die vroeger zoozeer op een net en sierlijk uiterlijk gesteld was, liet nagels en haren in 't wild groeien en vertoonde eene slordigheid in kleedij, waarover zich zelfs zijne bedienden zouden geschaamd hebben.

Op eens maakte hij het besluit bekend van den oorlog te zullen hervatten. Hij vertrekt in het midden van den winter naar Nancy om de stad te heroveren. De hertog René liet hem eerst gedurende twee maanden

vruchtelooze pogingen doen tot het belegeren der plaats, en toen hij oordeelde dat Karels krachten genoegzaam waren uitgeput daagde hij met een groot leger op van Duitschers en Zwitsers.

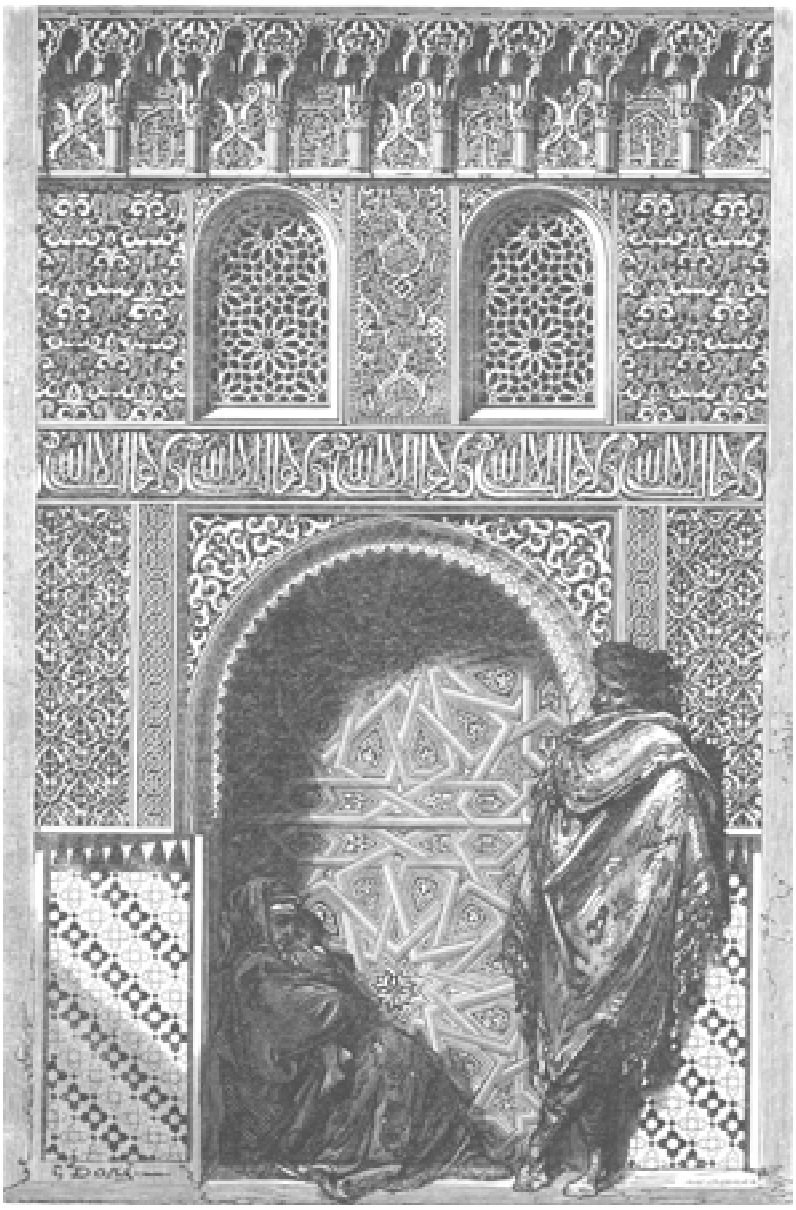

HET ALHAMBRA. INGANG VAN DE TORRE DE LAS INFANTAS.

Het was den 5^{en} Januari 1477. Er woei een ijskoude wind en een wit sneeuwkleed dekte de aarde. Karel besloot den hertog slag te leveren, ofschoon al zijne officieren met uitzondering van den Italiaan Campo-Basso hem zulks afrieden. Doch nauwelijks had het gevecht een aanvang genomen of Campo-Basso verliet zijn meester en Karel stond met ongeveer vier duizend getrouwen tegen eene overmacht van meer dan twintig duizend vijanden. Een vreeselijke en wanhopige strijd volgde, en in die verwoede menschenslachting viel ook de trotsche Bourgondiër, en wel, naar men zegt, door de hand van den verrader Campo-Basso.

In de onzekerheid waarin men omtrent het lot van Karel den Stoute verkeerde, liet de hertog van Lotharingen alle pogingen in 't werk stellen om op de plaats van 't gevecht naar het lijk van den vorstelijken gevallene nasporing te doen.

Nabij eene kapel aan den H. Joannes gewijd vond men in een bevrozen gracht de lijken van tien bourgondische krijgers. Een dezer droeg

een gouden ring, zijn gelaat was geheel onkennelijk, en een gedeelte van zijn lichaam was reeds door wolven of roofvogels verslonden. De lange nagels en de haren, het litteeken eener wonde, die de hertog van Bourgondië vroeger in een gevecht bij Monthléry bekwam en de gouden ring bevestigden het droeve vermoeden: 't was het lijk van Karel den Stoute.

HET LIJK VAN KAREL DEN STOUTE GEVONDEN.

Langen tijd kon het volk ter nauwernood aan den dood van den woesten bourgondischen hertog gelooven en, toen het er eindelijk ten volle van overtuigd was, zag het terecht in zijn verschrikkelijk uiteinde de vreeselijke straf des hemels voor de doodvonnissen, plunderingen en brandstichtingen, waardoor zijne woelige en onstuimige regeering zoo ijzingwekkend gekenmerkt is.

Per spoor door een brandend bosch.

Wij bevonden ons in den ‘Castern Railroad,’ dat wil zeggen op de baan, die, in Nieuw-Yarmouth, de Atlantische Zee en de baai van St. Laurens verlatende, ons naar Augusta zou voeren, een der noordelijke steden van den Staat Maine. Officieren en soldaten werden met denzelfden trein naar het oord hunner bestemming gevoerd.

Even voor wij Portsmouth verlieten, was iets aan de locomotief gebroken, waarom wij op het station een nieuwe moesten requireeren. Dit veroorzaakte een oponthoud van een half uur, hetwelk nu door een versnelde reis moest ingewonnen worden, om op den rechten tijd het punt te bereiken, waar de uit Northumberland en Montreal komende trein met den onze kruisen zou.

De streek welke onze trein en de genoemde doortrokken, was niet zeer bevolkt, althans veel minder dan de meer zuidelijke districten in de Vereenigde Staten; dit was oorzaak dat de stations op grooten afstand van elkander liggen en men slechts zelden tusschenstations ontmoet. De tocht kan dus met grooter snelheid geschieden, wijl de machinist niet iedere vijf minuten behoeft te stoppen.

Van Boston naar Augusta gebruikt men gewoonlijk 5¾ uur en legt men aldus, wijl de weg ruim 180 engelsche mijlen lang is, 30 mijlen in een uur af. Wij daarentegen spoorden, zoodra wij Portsmouth achter den rug hadden, met eene snelheid van 40 mijlen per uur en mochten dus met zekerheid verwachten op den juisten tijd het snijpunt der twee lijnen te bereiken.

Van Portsmouth naar Werwich behoeft men gewoonlijk een goed uur, doch toen wij die plaats bereikten, bemerkte ik met het horlogie in de hand, dat wij den weg in ¾ uurs afgelegd en dus reeds een kwartier ingewonnen hadden. Wat was dus natuurlijker dan dat wij van nu af over den tijd van aankomst niet meer de minste zorg koesterden en onbekommerd, in vroolijke stemming den tocht vervolgden. Het levendige gesprek, dat nu tusschen de bevolking van den wagen, waarin ik mij bevond, aanving, was echter niet van langen duur; het werd, toen wij op ongeveer een half uur afstand van Werwich gekomen waren, afgebroken door een voorval, dat ik evenmin kan beschrijven, als iemand, die het niet heeft bijgewoond, zich daarvan een volkomen denkbeeld zal kunnen vormen.

Ongeveer in het midden tusschen Portsmouth en Yarmouth bevinden zich dichte, onafzienbare bosschen. Het zijn hier geen geregelde verzamelingen van boomen, zooals men die in vele landen van Europa aantreft, geen bosschen, waarin gebaande wegen den wandelaar door het geboomte leiden, of waar ongebaande wegen hem ten minste in staat stellen het bosch met meerdere of mindere gemakkelijkheid te doorkruisen: neen, het zijn eindelooze massa's van stammen, takken en bladen, zoo dicht door elkander gegroeid, zoo nauw ineengestrengeld, dat niet alleen het zonnelicht den grond niet bereiken kan, maar zelfs het wouddier in die bosschen niet kan doordringen. Rechte en kromme boomstammen rijzen op kleinen afstand van elkander uit den grond op tot eene vervaarlijke hoogte; tusschen hen komen slingerplanten te voorschijn, die de opengebleven ruimte zoo nauwkeurig vullen, dat zij met de boomen een reusachtige houtmassa vormen.

Door zulk een bosch of liever door zulk eene reeks van bosschen was een weg gebaand tot den aanleg van den spoorweg; dat deze arbeid ontzaglijke moeielijkheden moet hebben opgeleverd, valt in het oog; doch de Yankee's zijn niet spoedig bevreesd, vooral wanneer het den aanleg van een spoorweg betreft. De weg was niet breed;

meer dan noodig was voor den trein hadden de practische Amerikanen niet aan het bosch ontnomen. En wijl zij de boomstammen wel aan den grond hadden kunnen weghakken maar de toppen der boomen aan beide zijden van den weg niet hadden kunnen beletten elkander te naderen en zich onderling te verbinden was door de natuur een levend dak boven den weg gevlochten, en reed men als door een tunnel. Dit had het klaarblijkelijk gevolg dat men zich in de bosschen in eene betrekkelijk groote duisternis bevond, die slechts zeer enkele malen werd afgebroken, wanneer moeder natuur het dak slordig gebouwd of nog niet geheel voltooid had.

Toen wij ons te midden van dit bosch bevonden en met groot verlangen naar het daglicht uitzagen, stak een mijner kameraden het hoofd buiten het venster om te onderzoeken of er eenig vooruitzicht bestond op het eindigen der duisternis. Maar onmiddellijk en onder het slaken van een luiden kreet trok hij het hoofd terug en zeide dat het bosch in een dichte rookwolk gehuld was. Als door een electrieken schok getroffen, wendden wij allen gelijktijdig de oogen naar het bosch en zagen het bericht van onzen vriend volkomen bewaarheid. Geen seconde later en reeds had de rook onzen waggon geheel gevuld, zoodat wij, om niet te stikken, haastig al de vensters sloten. Niet alleen vóór maar ook achter ons en aan onze zijden verhieven zich ontzaglijke rookkolommen, in het midden waarvan men op verschillende plaatsen een rooden gloed ontdekte als van een brandenden oven, en waaruit nu en dan lichtstralen als bliksems van de aarde naar den hemel schoten.

'Brand! brand! een boschbrand!' riep men niet alleen in onzen wagen maar ook in al de overigen en zoo luide dat het geschreeuw uit de overige wagens tot ons doordrong; tegelijk werden wij allen door angst en vrees aangegrepen.

Op dit oogenblik hield de trein stil, ofschoon wijd en ver geen station te zien was; onmiddellijk sprongen wij allen, als ging het op commando, uit den wagen. Ook onze soldaten en de reizigers uit de overige wagens deden evenzoo, en in een oogwenk waren wij om den conducteur en de machinisten verzameld.

'Wat zullen wij doen, mijne heeren?' vroeg de eerste, ons allen aansprekende. 'Zullen wij de reis vervolgen of terugkeeren? Maar ik verzoek u, geen lange discussiën te houden, want het vuur nadert met reuzenschreden en van een minuut toevens kan ons leven afhangen.'

Een tijdlang bewaarden allen het stilzwijgen, want onder de soldaten was natuurlijk niemand, die het woord durfde nemen, en de lagere officieren wachtten tot hunne kameraden van hoogeren rang gesproken hadden.

'Ik zeg vooruit!' riep eindelijk een oud kapitein. 'Ja vooruit!' herhaalde hij op scherpen toon, 'want men heeft ons bevolen nog heden Augusta te bereiken, en wanneer door het vertragen van onzen tocht eenige schade ontstaat, zijt gij daarvoor verantwoordelijk, conducteur!'

'En ik zeg terug!' antwoordde een ander kapitein met niet minder luide stem. 'Vóór ons brandt het bepaaldelijk harder dan achter ons, en dus zeg ik, u conducteur, wanneer gij voortrijdt en er verongelukt iemand onder mijn volk, zal ik U alleen voor zijn dood aansprakelijk stellen.'

Zooals men ziet, waren de gevoelens verdeeld, en mij bekroop de angst dat zich op echt amerikaansche wijze een lange discussie zou ontspinnen, toen de machinist door een wachtwoord op eens aan de zaak een einde maakte.

'Mijne heeren,' zeide hij zonder dat de geringste angst op zijn gelaat of in den toon zijner woorden merkbaar was, 'het is volstrekt nutteloos in toorn of opgewondenheid te ontsteken; ik heb over de zaak nagedacht en ben tot het besluit gekomen onder alle omstandigheden voort te stoomen. Het vuur heeft zich nu eenmaal

zoo ver uitgebreid, dat het woud evenzeer brandt achter als vóór ons, en mochten wij veroordeeld zijn in het vuur om te komen, dan zal dat evengoed geschieden als wij terugkeeren dan als wij den tocht vervolgen. Maar ten tweede en dit is de hoofdzaak, moeten wij bij den terugtocht met den goederentrein, dien wij bij het laatste station gezien hebben en die na eenigen tijd volgen zou, in botsing komen, en zulks zou onfeilbaar zoo niet allen toch zeker aan een groot aantal van ons den dood kosten. Klimt dus maar weder in, heeren officieren en soldaten, binnen vijf minuten heb ik de locomotief in gang gebracht, en dan zult gij rijden zooals gij het zeker nimmer gedaan hebt.'

De man hield woord; nooit zal ik den tocht vergeten, die nu volgde. Wij reden met eene snelheid die alle beschrijving maar ook ieder denkbeeld te boven gaat. In de raderen moet geen beweging meer te zien zijn geweest, het was ons alsof wij over den grond zweefden. Wij konden ons nauwelijks op onze zitplaatsen vasthouden, en iets te onderscheiden van hetgeen zich buiten den spoortrein bevond, was volstrekt onmogelijk. Deze dolle vaart belette evenwel niet dat wij voortdurend meer door het vuur werden ingesloten, de vlammen kronkelden zich als slangen door het geboomte, over den weg en om den trein heen. Soms schoten zij als bliksemstralen uit het eene bosch in het andere, en niet zelden reed de trein onder een vuurzuil door, die zich 30 tot 40 voet boven den grond verhief.

Wij hielden de vensters zorgvuldig gesloten, want de hitte was onuitstaanbaar, doch dit beveiligde ons niet lang. Na weinige minuten sprongen de ruiten, en nu bevonden wij ons midden in een oven. Het zweet stroomde ons langs het gelaat: de rook veroorzaakte ons een geweldigen hoest en deed ons bijna stikken. In weerwil daarvan waren wij als lijken, en hadde men ons een ader geopend, men zou geen druppel bloeds hebben zien vloeien. Hoe verschroeiend de hitte ook was, de rook kwelde ons het meest; hij verborg ons in een dikken nevel, drong door mond en neus tot in onze longen en deed ons als razend worden van benauwdheid. Ons lijden werd nog vermeerderd door de helsche muziek, welke de raderen maakten, het gekraak der nederstortende boomen en het geknetter der vlammen; in een woord wij bevonden ons in een toestand, die ons aan het lot der verdoemden in de hel denken deed.

En het ergste scheen nog te zullen komen; want op eens begonnen de raderen der wagens te rooken, en de olie, waarmede zij gesmeerd waren, vloog in brand. Zij hadden niet langer aan den aanval des vuur wederstand kunnen bieden. Tegelijk vielen brandende takken en een regen van gloeiende asch op de wagens, en het scheen ons toe dat wij nu weldra de prooi van het woedende element zouden worden. Geraakte werkelijk de wagen in brand, dan was alle hoop verloren Doch, de wagens waren Goddank, uit zoo sterk en dik hout vervaardigd, dat zij niet in brand vlogen, en het vreeselijke lot, dat ons boven het hoofd hing, was door den praktischen zin van het amerikaansche volk gelukkig van ons afgewend.

Hoe lang wij op die wijze midden dóór het vuur heen spoorden, kan ik niet bepalen, ook geen mijner kameraden weet zulks te zeggen. Ons allen kwam de tijd als eene eeuwigheid voor. Nemen wij overigens den afgelegden weg en de verbazende snelheid, waarmede wij reden, in aanmerking, dan kan onze tocht niet veel langer dan 10 of 12 minuten geduurd hebben. Doch deze quaestie is thans van minder belang, wij dachten er zelfs niet aan, toen wij op eens den blauwen

hemel ontdekten en vlammen en rook achter ons zagen verdwijnen. Wij vielen allen op de knieën en dankten God onder een vloed van tranen voor onze redding. Lang had de trein niet meer aan het vuur kunnen wederstaan, want hij was reeds zeer beschadigd, en toen wij het station bereikten, moesten wij van trein verwisselen. Gelukkig waren wij er allen met den schrik en den doodsangst afgekomen; geen onzer had eenig beletsel bekomen; sommigen slechts behielden eenige dagen den hoest, dien de rook veroorzaakt had. De machinist daarentegen had zware brandwonden bekomen. Geen haarbreed was hij van zijn post geweken; te midden van vuur en vlammen had hij den trein geleid en voortgedreven in de volle overtuiging dat van zijne plichtsbetrachting aller leven afhing. Hij had zijn jas tot aan den hals toegeknoopt en zich beijverd er de vonken af te slaan die er van alle zijden op vielen. Zulks was hem ten einde toe gelukt, doch zijn haar en baard waren geheel verbrand en zijn aangezicht en handen met brandwonden overdekt.

Toen wij hem wederzagen, was zijn eerste woord: ‘Nu, mijne heeren, kunt gij verzekeren niet gereden, maar gevlogen te hebben.’

Thomas à Kempis.

Wie van ons heeft nooit van Thomas à Kempis of van Kempen hooren spreken? Wie kent zijn onovertroffen werk: *‘van de navolging van Christus’* niet? Wij zeggen *zijn* werk: want welke pogingen zoovele en zoo groote geleerden in 't werk hebben gesteld om hem de eer der vervaardiging van dit gulden boekje te ontwringen, zijn zij hierin volstrekt niet geslaagd. Zegevierend heeft wijlen de geleerde bisschop van Brugge, Mgr. Malou, alle aanvallen op de rechten van den nederigen en godvruchtigen Thomas afgeslagen; overtuigend heeft hij bewezen én door onwraakbare getuigenissen, én uit de bestaande handschriften én uit den schrijftrant en de taal welke de schrijver bezigt, dat niemand anders dan hij de schrijver van dit gulden boekje is. De doorluchtige bisschop heeft hierdoor aan de Nederlanden den roem voor altijd gewaarborgd, van den schrijver te hebben voortgebracht en bezeten, die het uitmuntendste en heerlijkste werkje heeft geleverd, dat ooit uit menschenhanden is voortgekomen. Het is natuurlijk ons plan niet Mgr. Malou in zijn merkwaardig en schoon betoog op den voet te volgen en een opstel ter verdediging van het onbetwistbaar recht van onzen Thomas op te disschen; (hij die hiervan meer verlangt te weten, vergelijke het werk van Mgr. MALOU: *‘Recherches historiques et critiques sur le véritable auteur du livre: de l'Imitation de J.C.;* - BAEHRING: *Theologische Studiën und kritiken,* 1850. *Dritten Heft; - de Katholiek,* negende Jaargang, 17 deel blz. 355.) maar wij willen hier een korte levensschets van dien grooten Nederlander, wiens naam in elk werelddeel met liefde en eerbied wordt genoemd, en die om zijn onvergelijkelijk boekje *der Navolging v.J.C.* onder de rij der uitstekende schrijvers eene eerste plaats inneemt.

Thomas à Kempis of *van Kempen* (door sommige schrijvers ook *Thomas Malleolus* d.i. *Hemerkin* of *Hamertje* genaamd) werd te *Kempen,* een klein dorp in de nabijheid van Keulen, geboren. Van zijne geboorteplaats ontleent hij den naam van à Kempis. Zijne ouders, Joannes en Gertruda muntten niet uit door adeldom van geslacht of rijkdom van tijdelijke goederen, maar door grootheid en rijkdom, welke de deugd aan hare beoefenaars schenkt. Zij leefden tevreden en gelukkig van de vruchten van hunnen handenarbeid. Zij hadden twee zonen Joannes en Thomas. Johannes, de

oudste vertrok reeds vroeg naar Deventer, maakte daar zijne studiën, en na zich onder den invloed van den gemeenzamen omgang met den beroemden Gerardus Groot tot een deugdzaam man gevormd te hebben, trad hij in de orde der Religieusen Kanunnikken van den H. Augustinus en eindigde in het klooster te Windesem een godvruchtig leven.

Thomas bracht zijne eerste levensjaren onder de leiding zijner brave ouders door. Op dertienjarigen leeftijd begaf hij zich eveneens naar Deventer, om te dezer stede onder het bestuur van Florentius, een braaf en geleerd priester en overste der *Broeders van het godvruchtig leven,* van welke Gerardus Groot de insteller was, zijne studiën te maken. Zoodra hij in Deventer aankwam was zijn eerste werk zijn broeder op te zoeken, om door den raad en den onderstand van dezen geholpen, (want middelen van bestaan had hij weinig of niet) zijne studiën te kunnen beginnen. Deze beval Thomas in de welwillendheid van Florentius aan, die hem zeer vriendelijk ontving en kost, inwoning en boeken verschafte. Hij nam zijn intrek bij zekere godvreezende dame van Deventer. De jonge Thomas was dankbaar voor de weldaden, die hij ontving, en beantwoordde aan de verwachting, die men van hem had opgevat. Toegerust met uitmuntende hoedanigheden van hart en geest, maakte hij onder de leiding van zulken uitstekenden leermeester als Florentius, en door dagelijksch verkeer met personen die uitblonken door godsvrucht en wetenschap, rassche vorderingen. Men kan zijn gedrag in dien tijd met drie woorden beschrijven: thuis in zijn werk was hij ijverig, in de school was hij oplettend en in de kerk, die hij dikwijls bezocht, voor iedereen stichtend. Hij legde zich toe op het schoonschrijven en 't overschrijven van boeken; wat hij met dit laatste verdiende gaf hij ten beste voor het onderhoud der *Broeders van het godvruchtig leven* tot wier vereeniging hij behoorde.

Van kindsbeen af was hij een vurig vereerder van de H. Maagd en dagelijks stortte hij een zeker aantal gebeden ter harer eer. Maar dewijl de menschelijke natuur en de godsvrucht in de jeugd dikwijls onstandvastig zijn, gebeurde het, dat hij deze vrome oefeningen langzamerhand begon te verzuimen, eerst een dag vervolgens twee dagen en eindelijk geheel. De H. Maagd, die goede moeder van al hare kinderen, gewaardigde zich hem op een bijzondere wijze uit dien toestand van geestelijke lauwheid te trekken, die misschien voor hem de noodlottigste gevolgen zou gehad hebben.

Op zekeren nacht verbeeldde hij zich in een droom met vele andere makkers in de school van Florentius te zitten om het woord Gods te aanhooren. Eensklaps verschijnt de Hemelkoningin in de wolken en daalt neder in het vertrek, waar zij vergaderd waren. Haar aangezicht was schoon en hare kleederen schitterden. Zij ging bij zijne medescholieren rond, lachte dezen minnelijk toe, sprak tot genen een vriendelijk woord, en prees hen, dat zij door het aanhooren van godvruchtige opwekkingen het lijden van haren geliefden Zoon voor zich vruchtbaar trachtten te maken. Met ongeduld en in angstige spanning wachtte Thomas het oogenblik af, dat zij tot hem zoude genaderd wezen, om eveneens eenig blijk van liefde te ontvangen. Maar welke ontsteltenis beving hem, toen de H. Maagd in de plaats van hem minzaam toe te lachen hem met norschen blik aanzag en hem bestraffend toesprak: ‘Te vergeefs verwacht gij van mij eenig liefdeblijk, gij, die door eene afkeurenswaardige nalatigheid verzuimt mij de gewone en vroeger bewezene hulde te brengen. Want waar blijven thans de gebeden, die gij gewoon waart te storten? Waar zijn uwe eerbewijzen en verzuchtingen tot mij? Is uwe liefde niet verkoeld en uwe godsvrucht niet verzwakt? En gij, die berispingen dan loftuitingen verdient, durft thans nog

liefdeblijken van mij verwachten!' En terwijl zij met verontwaardiging haar aangezicht afwendde, sprak zij: 'Ga weg van mij; want, omdat ge zoo lichtvaardig eenige gemakkelijke gebeden ter mijner eer achterlaat, zijt ge niet waardig van mij blijken van genegenheid te ontvangen.' Hierop verdween de H. Maagd en liet Thomas geheel ontsteld en diep geroerd staan. Bij het ontwaken onderzocht hij zijn geweten, erkende zich schuldig en beloofde beterschap; en van af dien stond tot aan zijn laatsten snik liet hij geen enkelen dag voorbijgaan zonder zijne gewone gebeden te storten.

Nadat Thomas een zevental jaren onder de leiding van Florentius in 't gezelschap der *Broeders van het godvruchtig leven* had doorgebracht en in alle deugden groote vorderingen had gemaakt, gevoelde hij in zich eene sterke neiging tot den religieusen staat ontbranden. In het jaar 1399 vertrok hij daarom, met een aanbevelingsbrief van Florentius voorzien, naar het klooster van den berg van de H. Agnes. (Agnietenberg) dat in de nabijheid van Zwolle was gelegen. Dit klooster was kort te voren gesticht en werd bewoond door religieuse kanunnikken van den H. Augustinus. Hier werd hij door zijn broeder, die destijds prior of overste was met open armen ontvangen, en ofschoon hij vurig verlangde zich aan God in den kloosterlijken staat toe te wijden, nam hij evenwel, om niets in overijling te doen, eerst na een proeftijd van ruim vijf jaren het geestelijk kleed aan, en legde in het volgende jaar de H. geloften af.

Gedurende al den tijd, dien hij in het klooster doorbracht muntte hij uit door innige godsvrucht, gehoorzaamheid jegens zijne oversten en liefde en welwillendheid jegens zijne medebroeders. In de kerk en kerkelijke diensten was hij ingetogen en vol eerbied; men zag hem onder het zingen altijd met het aangezicht ten hemel gekeerd, vol geestdrift en verrukking, zoodanig zelfs, dat hij somtijds slechts met de uiterste punten zijner teenen aan de aarde scheen te raken. Onder het zingen stond hij immer recht op zonder met armen of rug ergens tegen te leunen, en altijd was hij de eerste in de oefeningen, die in de kerk plaats grepen, welke hij ook het laatst verliet. Ook lag hem de luister van den eeredienst en der tempels nauw aan het hart.

Zijne gesprekken liepen steeds over God en de H. Schrift. Wanneer er in zijne tegenwoordigheid over wereldsche zaken gehandeld werd, dan was hij geheel sprakeloos; zelfs ontweek hij het de vragen, welke men over deze onderwerpen tot hem richtte, te beantwoorden, tenzij eene bijzondere reden hem daartoe aanspoorde, alsof hij met deze dingen geheel en al onbekend was. Sprak men echter van God en goddelijke zaken, dan was zijn mond gelijk aan eene rijke bron, waaruit aanhoudend een milde vloed van het helderst water voortsproot. Hij bezat in deze zulk eene welsprekendheid, dat velen hierdoor uit ver afgelegen plaatsen naar het klooster der H. Agnes werden gelokt om hem te hooren.

De deugden van geduld en lijdzaamheid, waartoe hij ons in zijn gulden boekje van de *Navolging* zoo krachtig opwekt, beoefende hij in die mate, dat het de bewondering zijner medebroeders gaande maakte. Ook muntte hij uit in matigheid en versterving, zedigheid en kuischheid; en hij had zulken afkeer van de ijdelheden dezer wereld, dat het hem zwaar viel de namen en het gebruik der wereldsche dingen te leeren.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Het verledene en het tegenwoordige.

Het verleden, in 't bijgaande beeld, is de grijsaard, gekleed naar de mode van vroegere dagen, steunende op zijn stok en met langzamen tred voortschrijdende op den door kiezelsteenen hobbeligen weg.

Het tegenwoordige is de jonkman, schrijdeling op het wieler-paard of zoogenaamde velocipède gezeten en met inspanning voortrennend, om het doel van zijn rijtochtje te bereiken.

Welk scherp contrast vormen die twee personen, waarvan de oude met zoo'n waarschuwenden blik de dolle vaart van den jongeren gadeslaat.

De grijsaard, wien de jaren voorzichtigheid hebben geleerd, kan moeielijk gelooven, dat de jeugdige rijder op zijn nieuwmodisch paard lang het evenwicht zal weten te houden - en inderdaad de oude man zou wel eens gelijk kunnen hebben.

Zeker, de jongeling lacht om de bezorgdheid des grijsaards. Maar zal hij eveneens lachen, wanneer hij wellicht bij 't omdraaien van het voetpad tegen een steen struikelt en het onderste boven met zijn wielen in de nabij gelegen gracht terecht komt?

Dat is een andere vraag, waaraan onze eeuw, die zoo bijzonder op beweging gesteld is, dikwijls maar al te weinigdenkt.

Alles gaat thans met stoom, alles wil per velocipède vooruit. ‘Vooruit!’ is de zinspreuk der tegenwoordige wereld. In den ouden tijd dacht men er anders over en huldigde men de zinspreuk: ‘die langzaam gaat, gaat zeker.’

De toekomst is de scheidsvrouw van het verledene en tegenwoordige, aan haar zij de beslissing overgelaten, welke der twee zinspreuken de veiligste en beste moet heeten.

HET VERLEDENE EN HET TEGENWOORDIGE.

Middel om het roesten te voorkomen van gegoten ijzeren waterpijpen.

Hiertoe bezige men het koolteer-preparaat, bekend onder den naam van dr. Smiths-preparaat. De pijp worde goed gezuiverd van alle stof, zand en roest, waarna zij wordt gevernist. Deze vernis bestaat uit koolteer, waaruit de daarin aanwezige naphta verwijderd is; het pek moet gebracht worden op de dikte van was of dikken stroop; wordt het hard of droog zoodra het koud is, dan is het tot het doel ongeschikt. Verder wordt het in een geschikt vat gegoten, op eene temperatuur van 300° Fahrenheit warmte gebracht en als het te dik is met lijnolie verdund. Hierin worde elk gegoten stuk 30 tot 40 minuten gedompeld totdat het een temperatuur verkrijgt van 300° Fahrenheit. Gebeurt het nu, dat na de afkoeling de teer springt, dan moeten de pijpen goed zuiver gemaakt worden, en de behandeling op nieuw plaats hebben. Dit middel heeft men in 1858 aangewend met de gegoten ijzeren waterpijpen, die gelegd zijn van Boston tot Zuid-Boston en het resultaat was zoo gunstig dat het in de gansche streek spoedig algemeen werd toegepast.

Ventilatietoestel voor kamers.

Hiertoe neme men eene vensterruit van tamelijk dik glas, waarin men vier ronde openingen maakt. Deze ruit bedekke men met eene glazen schijf, waarin men eveneens vier ronde openingen op gelijken afstand aanbrengt. Zoo bij de ruit als bij de schijf neme men wel in aanmerking, dat het glas tusschen de openingen niet zoover mag weggenomen zijn, dat het deze niet goed meer zou kunnen bedekken. Men zorge bovendien dat de glazen schijf wel goed kunne draaien, maar tegelijk goed tegen de ruit aansluite. Dit middel word veel in Indië gebruikt.

Middel om aardappelen goed te houden.

Ten dien einde vulle men een mand met aardappelen, die men gedurende eenige minuten in kokend water zet. Vervolgens late men ze droogen op eene horde in de zon waarna men ze in den kelder brengt. Hierdoor voorkomt men het schieten in het voorjaar en behouden de aardappelen hun goeden smaak.

Voorteekenen van ongezonde jaargetijden

heeft men in een droogen winter met Zuidenwind, gevolgd door een regenachtige lente; in groote warmte zonder wind in het voorjaar; in den flauwen smaak der groenten nadat langen tijd een Zuidenwind heeft gewaaid zonder regen; in onzuivere dampen in de lucht; eindelijk in de aanwezigheid van vele diertjes en insecten, als: kikkers, muggen, sprinkhanen, wormen, rupsen, slakken enz. enz.

[Nummer 49]

Chambord.

Ten Noorden van Blois en Orleans, beiden aan de Loire gelegen, strekt zich eene zandige vlakte uit, waarvan slechts hier en daar de eentonigheid door eenig bouwland, enkele boschjes en wijnbergen wordt weggenomen. Het meest vindt men deze in de nabijheid van genoemde rivier. Wanneer men, Blois verlatende, de vlakte betreedt, komt men weldra aan een uitgestrekt landgoed, een oasis in de woestijn, dat 7500 bunders groot is en geheel door een muur wordt ingesloten. Die muur is niet minder dan 24 mijlen lang. Het landgoed, waarvan een prachtig kasteel het middelpunt uitmaakt, bevat 23 hoeven door 500 menschen bewoond. Het geheel is een dorp, waaraan niets ontbreekt. Het kasteel verraadt den oorsprong des dorps. Even gelijk in de middeleeuwen de menschen zich huizen bouwden rondom de kasteelen der edelen, hebben ook hier nijvere landbouwers zich nedergezet onder de hoede van de machtige heeren van Chambord. Tusschen de huizen bevindt zich eene nederige

maar bevallige kerk, en ook een school heeft binnen den miniatuur-Chineeschen muur een plaats gevonden.

De bouwtrant des kasteels geeft duidelijk te kennen dat het gebouwd is in een tijd toen de Renaissance-stijl in Frankrijk nog niet zijn oorspronkelijk karakter had verloren; heeft de italiaansche smaak op Fontainebleau haren stempel gedrukt; Chambord is zuiver fransch en bewaart tot in de kleinste bijzonderheden de traditie der fransche architectuur. In 1526 werden de eerste grondslagen gelegd; in 1544 was het werk voltooid, en de ridderlijke Frans I had een van de wereld afgezonderd verblijf, waar de eenzaamheid hem gelegenheid schonk groote plannen te vormen. Toch werd het niet dikwerf door hem bezocht; hij was een te bewegelijk mensch, hartstochtelijk verzot op feesten, tournooien en vooral op de jacht en kwam slechts op Chambord, als de vermaken hem verzadigd hadden, en hij behoefte gevoelde aan staatkundige mijmeringen.

Het monument zoowel in zijn geheel als in zijne deelen is de bewondering overwaardig. Kenners hebben het om strijd geroemd en verklaard dat het boven hunnen lof verheven is. Het is eene zuivere kopie van de kasteelen uit de tijden van het leenstelsel; het heeft hunne torens, hunne sterke muren, hunne grachten, deze laatsten onder den vorm van vijvers, terwijl de torens en torentjes, spiedgaten, muren, werpgaten, bruggen, enz., slechts eene militaire decoratie zijnde, duidelijk doen zien dat het kasteel eerst na het einde der feodale tijden zijn aanwezen verkregen heeft. Van verre gelijkt het op eene sterkte, en het is niet meer dan een lusthuis.

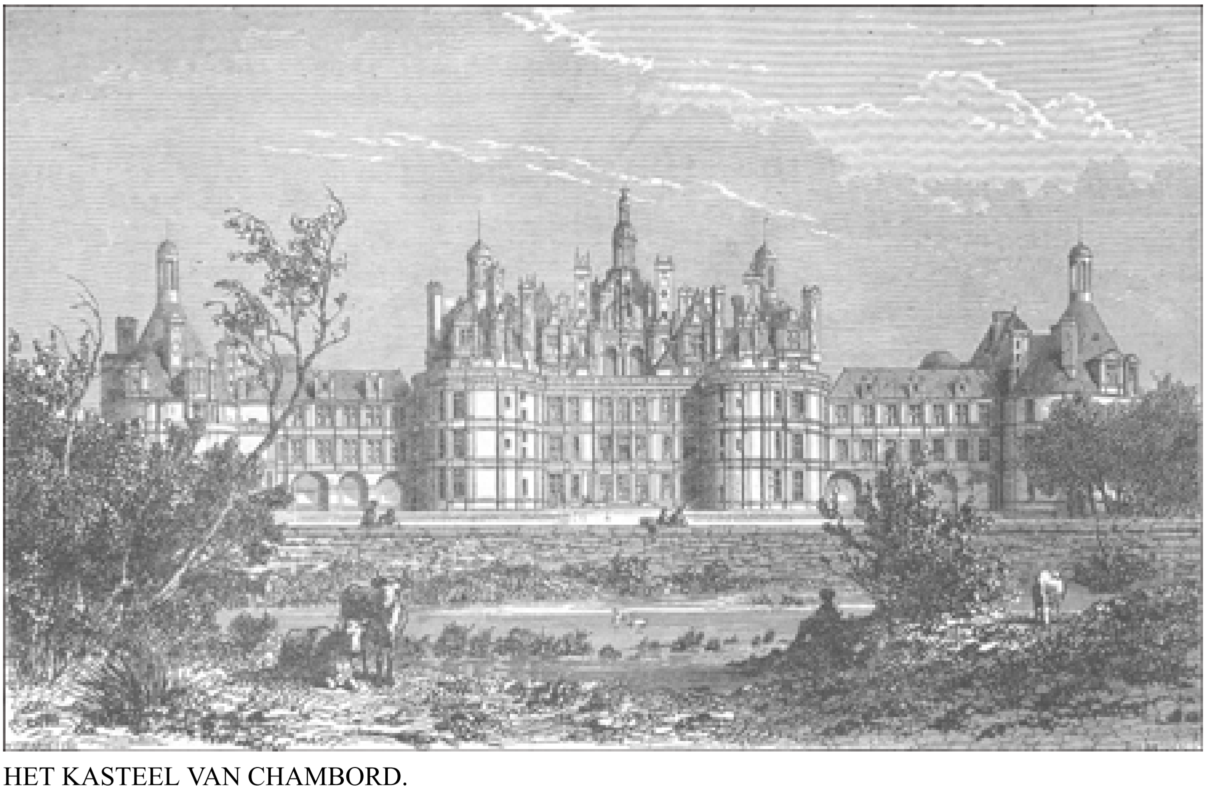

HET KASTEEL VAN CHAMBORD.

Het inwendige beantwoordt volkomen aan het uiterlijke. Het groote portaal van het middengebouw intredende, ziet men twee trappen, die zich om elkander slingeren en naar de groote galerijen, het plate-forme en den klokketoren leiden. Die trappen zijn een wonder van architectuur

en wekken bij den vreemdeling de hoogste verbazing op. Twee personen kunnen, om zoo te spreken, naast elkander naar boven klimmen, met elkaar spreken, maar zonder elkander te ontmoeten. Twaalf andere groote trappen en eene menigte kleinere, in de dikke muren uitgehouwen, geven toegang tot de vertrekken op al de verdiepingen. Het getal der kamers, die van schoorsteenen voorzien zijn, bedraagt 440. Vroeger waren zij met koninklijke pracht gemeubeld en versierd met schilderstukken en beelden van de grootste fransche schilders en beeldhouwers, doch de revolutie heeft al die kostbaarheden vernield, en aan het kasteel Chambord kleeft, behalve zijne architectonische waarde, niets meer dan zijne historische herinneringen.

Nadat het onder Frans I voltooid was, ging diens opvolger Hendrik II voort met het te versieren; hij bezocht dikwerf het kasteel, waarvan elke steen hem aan zijn vader herinnerde. Katharina de Medicis hield zich hier zooals elders veel bezig met de ijdele wetenschap der sterrewichelarij. Ook de volgende koningen toonden voor het prachtige kasteel groote voorliefde; Lodewijk XIV verscheen er met al de pracht, waarmede hij zich zoo gaarne omringde, en deed er Molière zijne voornaamste stukken opvoeren.

Onder de regeering van Lodewijk XV had Chambord twee vreemde meesters, Stanislas Leczinski en Maurits van Saksen. De koning en de koningin van Polen woonden er gedurende acht jaren en stichtten den omtrek door hunne deugden. De nagedachtenis van Stanislas wordt onder de boeren van Chambord nog altijd in zegening gehouden. In 1733 verliet hij het in de hoop den poolschen troon te zullen beklimmen, maar het ongeluk vervolgde hem, en hij moest zich vergenoegen met de hertogdommen Bar en Lorraine.

In 1748 na den slag van Fontenoy werd het kasteel Chambord aan den maarschalk van Saksen gegeven. Deze leefde er geheel als militair. Dagelijks hield hij wapenschouwingen over zijne twee regimenten ulanen, waarvoor paarden uit de Ukraine ontboden werden. Oude wapenmakkers, schrijvers en kunstenaars vormden een soort van hof om den maarschalk, wiens ijdelheid zichtbaar gestreeld werd door de eerbewijzingen, die men hem aanbood. Maurits stierf in 1750; hij was een beroemd krijger maar een man van een zedeloos karakter.

In het begin dezer eeuw kreeg Chambord een nog beroemder krijger tot meester in Napoleon I, die het onder de bescherming van het Legioen van eer plaatste. In 1809 kwam het weder aan de kroon, om eenige maanden later als eene nationale belooning aan Berthier, prins van Wagram, geschonken te worden. Tien jaren later kreeg de weduwe van Berthier van Lodewijk XVIII verlof het te verkoopen; en nu kwam het ten gevolge van eene nationale inschrijving als een geschenk aan den hertog van Bordeaux, in wiens bezit het sedert gebleven is.

Na eene ballingschap van veertig jaren mocht deze eindelijk met zijn geboortegrond ook zijn kasteel wederzien, bij welke gelegenheid hij het manifest heeft uitgevaardigd, dat de laatste dagen wereldbekend gemaakt hebben.

Een koninklijke martelaar.
(Slot.)

Eerst toen zijn toestand een weinig beter werd, toen zijn beul hem moest verlaten om na eenigen tijd op het schavot zijne gruwelen onder de valbijl der guillotine te

gaan boeten, kon men hem bewegen enkele woorden te spreken. Het was toen zijn zuster Maria, Theresia, Charlotte van Frankrijk hem mocht bezoeken.

Er was eene groote verandering in den toestand des prinsen gekomen. Op den 10[en] Januari vernam zijne zuster een angstgeschreeuw, dat van de plaats scheen te komen waar de dauphin werd gevangen gehouden. Zij vreesde dat men het onschuldige kind ging vermoorden, zooals men haren vader, hare moeder en hare tante, madame Elisabeth, had gedaan; maar het was zoo niet. Simon was ter oorzake zijner *trouwe zorgen* over den dauphin bevorderd en nam zijn afscheid door hem eerst nog eens wreed en naar hartelust te mishandelen. Sinds dien dag bleef het kind geheel en al aan de eenzaamheid overgeleverd; de commissarissen der gevangenis bemoeiden zich slechts zooveel met hem als noodig was, om hem zijn ellendig bestaan nog eenigen tijd te doen voortslepen. In een kamer opgesloten, zonder lucht of licht, zonder eenig gezelschap, steeds nog beangst voor den wreedaard, die was heêngegaan, ten deele ook van zijne zinnen verdwaald, was hij geheel aan zich zelven overgelaten. Het ongediert en de onzindelijkheid verteerden hem; hij deed niets, hij vroeg niets.

In dezen toestand vond hem zijn zuster; hare tegenwoordigheid kon hem slechts een mat lachje afpersen. Men was op het punt aan beiden de vrijheid te hergeven, maar de prins was reeds ziek.

Het is hier de plaats, om van het bezoek te gewagen, dat een commissie, door de regeering benoemd, aan de gevangenis bracht. Dit bezoek was te voren aangekondigd, zoodat de gewetenlooze gevangenbewaarders den tijd hadden eerst de gevangenis des prinsen te zuiveren en van eenige der onmisbaarste meubelen, zelfs van eenig speelgoed te voorzien en den prins zelven in eene matrozen-uniform te steken; het bezoek had plaats onder de leiding van burger Herman de la Meuse. De commissie betrad den tempel en vond den dauphin bezig met het bouwen van een kaartenhuis. Herman bleef eerst van verre staan, maar naderde daarna het kind en zegde:

‘De regeering heeft mij gezonden om mij van uwen toestand te vergewissen; zij laat u bidden dat gij wilt zeggen wat gij verlangt.’

Herman sprak den prins met den titel van ‘Monsieur’ toe; drie maanden vroeger had hem dit op het schavot gebracht. De dauphin staarde hem aan, maar sprak niet. Herman vroeg weder of de prins speelgoed, lekkernijen of iets dergelijks verlangde. De oogen van het kind namen eene vreeselijke uitdrukking aan, maar nog sprak hij niet. Ten derde male bad Herman, dat de prins hem zou te kennen geven wat hij verlangde, en een nieuwe, doch schrikkelijker blik was het stomme antwoord. Herman wendde zijn gelaat af.... hij weende.

‘Geef mij uwe hand?’ smeekte hij weder. De prins deed het werktuigelijk. Herman betastte de armen, de beenen, de knieën, en overal vond hij gezwellen, builen en alle teekenen van de vreeselijke *engelsche ziekte.*

Hij deed hem door de kamer op en neêr wandelen en zag hoe het arme kind zich krachteloos en moeilijk voortsleepte.

Wederom sprak hij hem toe zonder hem het stilzwijgen te kunnen doen breken. Blijkbaar ontevreden plaatste zich de prins op zijn bed, waarop hij zijne uitgeteerde beentjes uitstrekte, en toen hij nog eens verzocht werd door de kamer te loopen, bleef hij onbewegelijk en legde het hoofd in de hand. De ambtgenooten van Herman spraken geen woord. De ontzetting had hun den mond gesloten.

Een kreet van afschuw kwam eerst uit hunne borst op toen, bij vergissing en tegen den wil der gevangenbewaarders, aan den prins, zijn ellendig, gewoon voedsel gebracht werd. Terstond verordende de commissie een totale verandering in alles wat het ongelukkige kind betrof. Herman had den moed in 's lands raadzaal te

verklaren, dat de eer van Frankrijk vorderde, dat de prins beter behandeld werd, en de vergadering besliste dat de arts Dusault, en spoedig daarna ook nog Dumangin en Pelletan, met de geneeskundige behandeling van den prins zouden worden belast.

Het kind werd nu herhaaldelijk in de frissche lucht gebracht; maar deze verandering, die vroeger eene weldaad zou geweest zijn, was thans nutteloos geworden. Hij werd door de koorts aangegrepen en deze nam zoozeer in hevigheid toe dat weldra geene hoop op behoud meer overig was. Op den 9^{en} Juni 1795, ten drie ure 's achternoens, zag zijne zuster hem sterven; twee andere getuigen, Laurent en Gomier, waren eveneens tegenwoordig.

Zwijgend was hij gestorven, maar zijn zwijgen riep luider nog om wraak tot den hemel, dan de pijnlijkste klachten hadden kunnen doen.

Tot zoover de geschiedenis over de gevangenis en den dood van het ongelukkige kind, wiens eenige schuld bestond in de omstandigheid dat hij een zoon van Frankrijks koningen was. Maar naast de geschiedenis leeft nog een ander verhaal, voor een goed gedeelte eensluidend met de geschiedenis zelve en slechts van deze verschillend door de tegenspraak van den dood des dauphins, die volgens dit verhaal eerst zou gestorven zijn in Holland, namelijk te Delft, op den 10^{en} Augustus van het jaar 1845. Kan men dit verhaal als waarheid aannemen of moet men het rangschikken onder de legenden welke tot zeker doeleinde in omgang worden gebracht? Deze vraag te beantwoorden zou niet gemakkelijk zijn; liever dan ons daaraan te wagen om een oordeel uit te spreken, zullen wij een paar feiten uit de geschiedenis van den dag aanstippen. Eerstens moeten wij melding maken van een brief, geschreven te 's Gravenhage, 16 Juni 1871, door den eersten luitenant der grenadiers en jagers A. de Bourbon. De brief is gericht aan den redacteur der *Haarlemsche Courant* als protest tegen een genealogie der fransche koningen en hunne afstammelingen, waarbij de graaf van Chambord als de eenige overgeblevene van den ouderen tak van het fransche vorstenhuis genoemd wordt. In dit schrijven beroept zich de schrijver op de registers van den Burgerlijken Stand te Delft, waarin het overlijden van den hertog van Normandië (Lodewijk XVII) staat aangeteekend, op het grafmonument op het kerkhof aldaar opgericht en verder nog op zijne persoonlijke naturalisatie door de Tweede Kamer van Holland, in het jaar 1863.

Ten andere verdient het nieuwe protest van den graaf Gruau de la Barre dat wij een oogenblik daarbij stilstaan. De grijze graaf herinnert in dat vernieuwde protest daaraan dat hij, aan de poorten der eeuwigheid, welke zich weldra voor hem zullen ontsluiten, niet van leugentaal mag verdacht worden. Dan herhaalt hij nogmaals zijne verzekering dat Lodewijk XVII niet in den Tempel is gestorven, maar daaruit is ontkomen enz., en eindelijk daagt hij de voorstanders der rechten van den graaf de Chambord uit dat zij met hem een kampstrijd voeren in het leveren van bewijzen en tegenbewijzen. Hij voor zich zegt zeker te zijn dat zijne bewijzen ontegensprekelijk zullen bevonden worden.

De duitsche veldpost.

Gansche boekdeelen zijn in den laatsten tijd over het wezen en het gewicht van een veldpost geschreven.

Wat een veldpost is, weet dus iedereen. Omtrent de belangrijkheid en het hooge gewicht van dit vervoermiddel der oorlogs correspondentie, heeft een geleerd ‘Hauptman’ der pruisische veldpost beweerd, dat er op aarde in tijd van oorlog niets zoo gewichtig is als een veldpost. Dit is zeker wel wat kras, doch zoo iets zegt nagenoeg iedereen van zijn vak. De dichter roemt niets zoozeer als de poësie, en iemand, die in katoen, linnen en manufacturen doet, vindt wellicht niets zoo degelijk als een boomwollen slaapmuts.

Dat echter een veldpost een zaak van belang kan zijn, begrijpt gewis ieder die de twee bijgaande gravuren beziet.

Want ik vraag het u, hoe zou die brief, die door een der leden van het gezelschap, zooals ge duidelijk merkt, heimelijk geschreven is, aan gewenscht adres gekomen zijn, indien de militaire postbode niet een zoo intelligent man was, dat hij dien stil wist aan te nemen en weg te futselen?

En kijk nu dat oude moedertje eens aan!.... Zij heeft het pakje toegemaakt, verlakt en verzegeld. En wie weet, of er niet een half kilo tabak, voor een dubbeltje sigaren, een eindje worst en een brief met honderd duizend groeten in zit voor haar lieven zoon, die ‘vol moed en trouw aan den Rijn op wacht staat?’

Ja, goed moederke, terecht kunt gij het zeggen: ‘gij vordert veel, mijn vaderland!’

Maar.... wie zou uw pakje aan uw jongen bezorgen, als er geen veldposten waren?....

Thomas à Kempis.
(Slot)

Daarentegen beminde hij zeer de stichtende lezing en de eenzaamheid zijner cel, hiervandaan had hij dikwerf in zijnen mond en schreef hij in zijne boeken het welbekende: In alles heb ik rust gezocht en die nergens gevonden als in een hoekje met een boekje, (in hoexkins en de boexkins.) 't Gebeurde meermalen, dat hij, terwijl hij onder zijne broeders verkeerde en met hen sprak, in zich zelven Gods stem ontwaarde, dan verzocht hij zediglijk verlof zich te mogen verwijderen, alsof iemand, die hem wenschte te spreken, hem in zijne cel wachtte, en hier nu in vertrouwelijken omgang met zijnen Schepper, putte hij die wijsheid, welke alle godvruchtigen in zijne voortreffelijke werken zoozeer bewonderen.

Hij werd, vooral om zijne zachtmoedigheid en minzaamheid, zoo hoog geacht, dat hem, niettegenstaande zijne tegenkanting, reeds in betrekkelijk jeugdigen leeftijd, de waardigheid van overste of onderoverste werd opgedragen. Daarna werd hij aangesteld als bestuurder der geldelijke aangelegenheden, dewijl men in hem eene neiging meende te bespeuren om aalmoezen uit te deelen; en ofschoon hij deze betrekking met ijver waarnam, werd hij er echter naderhand van ontheven, omdat hij door de bezigheden aan deze verbonden, te veel werd afgetrokken van het beschouwend leven, en van het schrijven van godvruchtige boeken. Hierna werd hij nog eens met zijne vorige waardigheid bekleed.

God verwaardigde zich zijnen dienaar somtijds met verschijningen te begunstigen. Op zekeren keer, dat hij naar het klooster was gegaan, om den overste, Jan van Heusden, die ziek was, te bezoeken en aldaar overnachtte, zag hij in de morgenschemering eene schitterende menigte zalige geesten, welke zich voortspoedden naar een lijkstoet om de ziel van dien uitstekenden man naar den hemel te voeren. Door deze verschijning onderricht voorspelde hij den dood van den overste van Windesem. Men wil ook, dat sommige andere wonderbare teekenen, die hij zelf verhaalt op de voorbede van zekeren onbekende geschied te zijn, aan zijne voorbede moet worden toegeschreven.

Hij was steeds een gezworen vijand van ledigheid en elk oogenblik vond hem met iets bezig; welke werkzaamheid hij aan den dag legde, laat zich afleiden uit de menigte der geschriften, welke hij of overschreef òf zelf opstelde in den betrekkelijk korten tijd, welken hem zijne kloosteroefeningen ter beschikking lieten. Er bestaat nog van zijne hand een groote missaal, de geheele H. Schrift in vier deelen, verscheidene werkjes van den H. Bernardus enz., terwijl het aantal schriften, die hij zelf opstelde, een aanzienlijk boekdeel in 4□ uitmaken. Al zijne schriften ademen eene teedere godsvrucht en verraden den diepen denker en volmaakten kenner van 't menschelijk hart, wat in zijn meesterstuk der *Navolging van J.C.* op elke bladzijde zoo krachtig uitkomt. Wij zouden te wijdloopig worden indien wij over elk zijner schriften afzonderlijk spraken; het zij dus genoeg hier aan te stippen, dat de uitgave zijner werken door Sommatius S.J., welke voor de beste gehouden wordt, in het le deel 85 preken, in het 2e 25 ascetische werkjes, en in het 3e overwegingen over het leven van J.C. met verscheidene levensbeschrijvingen van merkwaardige personen bevat.

Naar het lichaam beschouwd was Thomas klein van gestalte, doch welgemaakt van vorm; zijn gelaat was donker maar levendig gekleurd en zijn gezicht was zoo scherp, dat hij tot zijn laatste uur geen bril behoefde te gebruiken.

Na in het klooster van den berg der H. Agnes gedurende 71 jaren een stichtend leven geleid te hebben ontsliep hij in 1471 in twee en negentigjarigen ouderdom zacht in den Heer. Thans wordt zijn gebeente te Zwolle, in Holland, bewaard.

Een onbekend tijdgenoot van Thomas heeft op hem, die waarlijk onder de groote en godvruchtige mannen moet geteld worden, zooals de schrijver zich uitdrukt, een latijnsch grafschrift gemaakt, dat Mgr. Malou in zijne meergenoemde ‘Recherches’ het eerst in het licht gaf.

De pinksterbloem.
Eene episode van de scheveningsche kermis.
(Slot.)

III. Wie zijt gij?

‘Heeren en dames dezer gezegende gewesten, gij zijt de gelukkige bezitters van den kinnebak en het balein van een walvisch, die, gelijk ge weet, den 20 Januari 1617 door een storm op deze kust werd geworpen.’

Aldus begon de oude kermisman zijne toespraak tot het hooggeëerde publiek op het terras van het groote huis, waar hij de acht stuivers voor het Lammetje Groen hoopte in te zamelen.

Uit eerbied voor het gezelschap, of uit sympathie voor de aanwezige bruiden en bruîgoms, ofwel om meer effect op zijne omgeving te maken, trok de kermisman na deze woorden een vuilen glacé-handschoen aan en boog met glimlachende

deemoedigheid rechts en links, als poogde hij in weerwil van zijn houten been de gratieuse buigingen na te bootsen eener diva van de hoogere rijschool of van eenig corps dramatique, die onder daverend gejuich de eer der terugroeping op de tooneelplanken geniet.

Zoo boog nog kort geleden bij gelegenheid der zegefeesten te Berlijn eene kunstenares op de vélocipède, en als hulde voor hare kunsten en sprongen regende het bloembouquetten op de triumphatrix; glimlachend van trotsch zelfbewustzijn stak zij de rooden camelia, die uit een der bloemruikers viel, aan hare borst, en zij deed dit ten aanschouwe der dappere ulanen en landweermannen, die juist uit Frankrijk terugkeerden, waar het geene bloemen maar ijzeren kogels en bommen regende en waar hun de borst met de rooden camelia van 't eigen heldenbloed werd versierd, zonder dat wellicht van zoovelen ooit bijzondere notitie werd genomen of zal genomen worden.

Van bloembouquetten of schitterende camelia's was bij onzen armen kermisman te Scheveningen geen sprake, en in weerwil van zijn glacéhandschoen en gratieuse buigingen, maakte de lofredenaar van den walvisch met zijn vischgeschiedenis even weinig sensatie als een tjilpende musch te midden der feestgezangen van de meer fatsoenlijke vogels.

O! die slimme vogels!.... Wanneer de adelaar zich trotsch in 't luchtzwerk verheft, wanneer hij de opgaande zon te gemoet streeft, om haar en haar alleen zijn lust en smart te openbaren, gewis dan is het ijdele pluimgedierte terstond in de weer, om de meest pralende belangstelling te toonen. Dat de arend werkelijk zingt, wanneer hij daar om de zon vliegt, gelijk een gonzende mug rondom de flikkerende kaars, zulks lijdt bij hen geen twijfel. Eenigen klapwieken ten teeken van toejuiching en zouden bovendien wel in de pooten willen klappen, zoo dit maar mode was. Anderen bedekken hun eigenlijke bedoeling weêr op een geheel andere manier: zij recenseeren het gezang van den koning der vogelen; het hoen gaat op één been staan en kakelt, dat er geen poësie zit in zijn stem; de kalkoen schreeuwt, dat hij niet correct genoeg zingt; de tortelduif kirt, dat hij de ware gratie niet kent; de gans snatert, dat hij niet wetenschappelijk genoeg is; de kapoen en de spreeuw zijn het volkomen met elkander eens, dat hun de eigenlijke oorspronkelijkheid ontbreekt; eksters, hopvogels, steenuilen, zelfs heien huiskrekels, allen piepen en fluiten en gaggelen op hun manier, om maar te toonen, dat zij verstand van den grooten vogel hebben of intieme vrienden en vriendinnen van hem zijn. Maar, wanneer daarentegen een arme mosch om een zaadkorreltje of een stroobiesje tjilpt, dan houden zich diezelfde vogels allen zoo doof als een kwartel, en er zijn zelfs immoreele kapoenen in onze dagen die het ‘eene ziekelijke philantropie’ zouden noemen, wanneer een medelijdende knaap aan hun medediertje eenige kruimels van zijn boterham toewierp.

‘Ach! ergert u liever over den colossalen balk in uw eigen menschelijk oog, voor gij den splinter in het onze bemerkt,’ zoo meenen wij hier een vogel ons in de rede te hooren fluiten. ‘Hoe dikwijls zwetst gij

DE GEHEIME BRIEFPOST.

AAN MIJN ZOON.

menschen, over Homerus, oude en nieuwe klassiek, Michel-Angelo, hoogere mathesis, metaphysica, champagne, Haendel, toekomstmuziek en banknoten van duizend gulden, zonder wellicht ooit het zonnelied van een dier arenden zelfs van uit de verste verte te hebben gehoord, terwijl, indien gij er ook al vlak met uw neus bij stondt, gij misschien nog de vereischte hoedanigheden zoudt missen om er eenig wezenlijk genot van te smaken?.... En bleef het nog maar bij bluf van die soort! Zijt gij, menschen, niet veelal gewoon met uw vleiende bijvalsbetuigingen, gelijk honden, te kwispelstaarten voor hen, die door den zonneschijn van 't succes worden beschenen, en blikt gij niet verachtend neêr soms op diezelfde personen, wanneer zij eenzaam en verlaten rondwaren in 't duister van den tegenspoed? Kondt gij niet dikwerf door de tooverroede der liefde hen in prinsen veranderen, die nu wolven zijn of zullen worden? Millioenen en duizenden millioenen werpt gij weg, om door gewapende legerdrommen rouw en verwoesting te verspreiden, schatten brengt gij ten offer om belangstelling te veinzen voor kunst en natuurschoon, en, terwijl de ziel van den ellendigsten bedelaar oneindig meer waarde heeft dan alle schoonheden der onbezielde natuur te zamen genomen, wat doet gij voor zoovelen uwer medemenschen?'....

Lezer, een vogel, die aldus begint te redeneeren, zou misschien wel zoo kunnen doorslaan, dat er voor ons verhaal van den kermisman te Scheveningen geen plaats meer overbleef. Wij verzoeken dus de vogels zich stil te houden, en vervolgen onze eigenlijke geschiedenis.

Gelijk gezegd is, maakte de lofredenaar van den walvisch bij zijn optreden niet de minste sensatie. De gegaloneerde knechts van het hôtel bleven heen en weer rennen met glazen en flesschen, zonder op iets anders dan op het van alle kanten ruischende: 'aannemen!' te letten. Als gouden bijen vlogen zij van het eene bloemperk naar het andere, waar de tallooze bezoekers en bezoeksters van den grooten lusthof gelijk bloemen hunne bonte kleurenpracht ten toon spreidden. Hier zag men gloeiende anjelieren, daar deftige balsamijnen, waaraan zelfs de geur van patcholi en eau-de-cologne niet vreemd was, ginds hyacinthen, die grillig en trots de ledige klokhoofdjes omhoog staken; op gereserveerde plaatsen zat de haute noblesse, namelijk leliën, ranonkels en tulpen van velerlei kleur, en evenmin als in een anderen bloementuin van onzen lachenden vaderlandschen bodem, ontbrak het ook hier niet aan violieren en viooltjes, rozen, narcissen met snorrebaarden en min of meer deftige riddersporen. Al deze bloemen vegeteerden in den zonneschijn en lieten zich begieten met bier, wijn, koffie, thee, fachingerwater, chocolade enz.

't Is u bekend uit de botanie, dat sommige ranonkels een zeer trotsch uiterlijk hebben, en ge zult u derhalve best kunnen verbeelden dat deze den ouden kermisman met zijn trom aankeken als was hij een stronk kropsalade en als stelden zij hem de minachtende vraag: 'wat doet gij in onzen hof, gij groen ordinair gewas uit den moestuin?'

Aan een tafeltje ter rechterzijde van den kermismuziekant zaten een paar jonge heeren, die wij niet onder een bepaalde categorie van bloemen kannen rangschikken, omdat het volstrekt niet te zien was, wat er nog uit hen zou kunnen groeien. Dewijl de een plan had zich met een rijke weduwe te engageeren en de andere naar Amerika wenschte te verhuizen, hoopten zij beiden het nog ver in de wereld te brengen. Nadat deze jongelui uit galanterie, om een paar dames te laten passeeren, den ouden kermisman een stomp hadden gegeven en vervolgens met hoofd, rug en beenen eenige ballet-bewegingen hadden uitgevoerd, die tusschen huppelen en struikelen

grenzen en waarvoor tot nog toe in 't hollandsch geen woord bestaat, wierpen zij nogmaals een blik, zoo zuur als bedorven karnemelk, naar hun buurman met de trom, kommandeerden vervolgens met hetzelfde zure gezicht twee glazen nieuw-licht en staken de beenen in de hoogte, ten bewijze dat zij, als ontwikkelde jongelui zich uitmuntend wisten te amuseeren.

Men heeft de vreugde wel eens eene zeer aangename smart, en de smart eene zeer onaangename vreugde genoemd, en met het oog op deze definitie is het moeielijk te bepalen, of de stompen, door de veelbelovende jongelui den speelman toegedeeld, vreugd- of smartgevoel in hem opwekten. Hij werd op eens pleizierig en verdrietig tevens, gelijk iemand, die op zijn ochtend-wandeling door de ijskoude vingers van den wintervorst in den neus wordt geknepen, doch tegelijkertijd in zich het geprikkelde bloed met zulk een opgewonden vroolijkheid door de aderen voelt stroomen, dat hij zijn hoed, pet, of wat hij anders op 't hoofd heeft, juichend in de lucht werpt, sneeuw, wind en ‘de heele boel,’ gelijk de vrouw in 't remplacanten-liedje, ‘onbekommerd laat waaien’ en danst. Dat deed ook de scheveningsche kermisman, hij danste.

In die dagen was juist de polka uit Hongarije, of eigenlijk gelijk de naam zelf aanduidt, uit Polen tot ons overgebracht en in de salons overal in zwang geraakt. De wendingen en sprongen, die de oude man met zijn houten been maakte, geleken echter op de tempo's en passen van dien dans volstrekt niet het minste. Ook geleken zij niets op de figuren van den engelschen lancier of de oude fransche quadrille, noch op de bewegingen van een mazurka, schottisch, wals, redowa, dubbele horlepijp of eenigen anderen klassieken dans, 't Is ons onmogelijk eene beschrijving van zijn dansen te geven; kort en wel, voor hen die zich een ijsbeer kunnen voorstellen met een houten been en een trom op zijn rug, zij gezegd, dat de vader onzer Pinksterbloem danste gelijk zoo'n ijsbeer.

Na nog een wijl gesprongen te hebben, scheen hij zeer vermoeid en hijgend, maar met den vasten toon van iemand die afgedwaald is, den weg eerst verloor, doch dien na veel worstelen eindelijk wedervond, sprak hij:

‘Heeren en dames, het schouwspel, dat gij zoo even gelegenheid hadt te bewonderen, stelde u de bewegingen voor der jagers bij de walvischvangst, gij kondt zien hoe de matroos den harpoen zwaait en werpt, en welke krijgslisten het groote, schoone dier aanwendt om aan hen, die het den oorlog aandoen, te ontkomen, 't Is geen bedrog of namaaksel, heeren en dames!.... Geloof me, dat ik van walvisschen en oorlog weet meê te praten. Ver aan den Noordpool heb ik bij de walvischjacht mijn vrouw verloren; ik heb gestreden in den oorlog tegen de koningin van Boni; mijn been, mijn rechterbeen heb ik gelaten in dien strijd van het nederlandsch gouvernement tegen de koningin van Boni!’

Gelijk soms een uitgezochte dag, een beslissend uur, een enkele stonde van verrassing onzen geheelen levensloop verandert, zoo brachten de laatste, toevallig door den speelman geuite woorden op een der toeschouwers eene uitwerking te weeg, wonderbaar als de gedaanteveranderingen door de tooverspreuken der peettante van Asschepoetster gewrocht.

De persoon, op wien wij hier doelen, was een heer met sneeuwwitte haren, met een kalm en peinzend gelaat en oogen helder vonkelend gelijk sterren aan 't blauwe hemelgewelf, wanneer na de doorgestane stormen des daags de zoete avondschemering neêrdaalt. Hij was gepensioneerd majoor uit Oost-Indië en werd niet slechts geëerd, omdat hij rijk was, maar ook vooral omdat hij herhaaldelijk getoond had het innig goed met God en de menschen te meenen. Dat hij even als Uriah, Philippus van Macedoniën, Piet Hein, Mac-Mahon, Von Moltke en andere

krijgsgeniën van vroegeren en lateren tijd gehuwd was, kan niemand verwonderen, maar de keuze zijner ega was toch vrij zonderling. Zij behoorde tot het geslacht der Albino's of witte negers, die ook wel kakkerlakken genoemd worden. Haar gelaat was van een mat blanke kleur, hier en daar met bruine vlekken doormengd op de wijze onzer limburgsche kaas; daarbij had zij sluik, vlasachtig wit haar, roode oogen gelijk bloedzuigers en een mond ongeveer gelijk die eener kat zonder knevels. Ook zij was in handel en wandel eene door en door brave, liefdadige, christelijke vrouw, en voorzeker waarom zou niet in zulk een omhulsel eene schoone ziel kunnen wonen?....

'Arme man met de rongong!' zeide de rijke dame tot haren echtgenoot met de sneeuwwitte haren.

'Met de wat, lieve?' vroeg de majoor ernstig.

'Met de rongong,' herhaalde zijne echtgenoote.

De majoor was juist op het punt, om zijne vrouw hare dwaling op te merken, dat het namelijk geen oost-indische rongong maar een gewone hollandsche trom was, die de speelman op zijn rug had, toen door dezen de merkwaardige mededeeling werd gedaan, waarvan wij boven gewag maakten, dat hij namelijk zijn rechterbeen verloren had in den oorlog tegen de koningin van Boni. Van dat oogenblik hield de oostindische heer onafgebroken den blik op den kermisman en diens dochter gevestigd en in zijne borst, met het ridderkruis gesierd, ontwikkelde zich een edele gedachte door geen ridderkruisen of eereteekenen te vergelden.

Intusschen had zich een rijke weduwe met een amerikaansch graanhandelaar bij de twee bovengenoemde, veelbelovende jongelui neêrgevleid. De twee veelbelovende jongelui begonnen tegen den heer en de dame eene reeks beleefdheden uit te wisselen, doch hunne complimenten duurden zoo lang en hunne gedachten dwaalden hierbij zoodanig af, dat het viertal gerust in slaap viel.

Daar de kermisman te zeer vermoeid was, om nog meer te dansen of te praten, zoo besloot hij, vóór zijne dochter met het bakje rondging, door een solo op de trom als finale de vertooning te sluiten.

'Bons, bons,' zoo weêrgalmden op eens twee slagen op het geweldige instrument, in staat om zelfs het trommelvlies van den meest hardhoorigen toeschouwer te verscheuren.

Wat te verwachten was, gebeurde. Met een ontzettenden schrik ontwaakten de veelbelovende jongelui uit hun droom, zij sprongen op, grepen den kermisman bij zijn borstrok en riepen als uit één mond: 'Kerel, wie zijt gij? Zijt gij een spook of een duivel?'

Er ontstond een vreeselijk oogenblik van tumult en verwarring, de glazen en flesschen op de naastbijzijnde tafeltjes beefden en rammelden, de krentebroodjes en pasteien op de schotels en presenteerblaadjes der knechts schenen een beroerte te krijgen, de buffetjuffers gilden, met de snelheid der gedachte vloog de gepensioneerde majoor van zijn stoel, als waren zij weder daar, de roemrijke dagen der expeditie van 1825, tegen de koningin van Boni.

Lang duurt het soms eer de onweêrswolken zijn gevormd, die zich in de electrische vonken des bliksems ontladen, maar wee dan dengene, dien zij treffen! Met gelatenheid en overgeving had tot dusverre de kermisman de hem toegedeelde stompen en vernedering doorstaan, maar gelijk een vuurrood noorderlicht glinsterden thans zijne wangen tusschen zijne zwarte bakkebaarden, en dichte nevelmassa's verdonkerden zijn gelaat als moest er een veldslag geleverd worden van spoken. Met forsche hand greep hij elk der twee veelbelovende jongelui bij hun hemdsboord en

sprak: ‘Neen, lummels, ik ben geen spook of geen duivel. Ik ben een ongelukkige, die betere dagen beleefd heb. Maar - wie zijt gij?...’

‘Wie zijt gij?....’ Bij deze woorden willen wij hier, gelijk de

Sultane Scheherezade, ons verhaal onderbreken, met het welgemeend verzoek aan den lezer, om in ernst tot zich zelf de vraag van den speelman te richten: ‘wie zijt gij?’

Want, lezer, van de overdenking en getrouwe beantwoording dier vraag hangt veel voor u af. Zij is de hoeksteen der deugd, waarop de tempel moet rusten van uwe heiligmaking en van uw tijdelijk en eeuwig geluk!.... Wanneer gij u zelven bij deze vraag beliegt en bedriegt, dan zijt gij een grooter dwaas, dan wanneer gij valsche stukken van uw eigen maaksel voor goed geld zoudt aanzien. Valsche tevre lenheid, valsche roem, gehaltlooze zelfvoldoening, ijdel praalvertoon van deugd, wetenschap, schoonheid, adel of fortuin, zij geven geen geluk noch wezenlijk levensgenot!.... Uit de leugen, welkdanige ook, kan geen leven ontkiemen!.... ‘Een nederig landman, die God dient, is beter dan een hoovaardig wijsgeer, die, terwijl hij zich zelven vergeet, den loop der wereld wil begrijpen.’

IV.
Hoezee voor den majoor.

't Is een algemeen aangenomen gebruik, dat aan elke historie zoowel een einde als een begin zij.

‘Ja, maar een slot is aan deze historie overbodig,’ bemerkt misschien iemand, ‘daar het reeds lang duidelijk is, waar het heele verhaal op uitdraait. De oude kermisman’ zoo vervolgt hij, ‘is een gek....’

Lezer, zoo iets wil ik van den ouden kermisman niet gezegd hebben. Of zijt ook gij van meening, dat de ware dwaasheid even zeldzaam is, als de ware wijsheid, ja, dat zij de ware wijsheid zelve is, die na zich lang over de wijsheid der wereld geërgerd te hebben, eindelijk het wijze besluit nam van maar dwaas te worden.

‘Laat ons verstandig praten!’ gaat dezelfde scherpzinnige lezer voort. ‘Als men in zijn leven eenige poppenkasten gezien en den tekst van sommige onzer opera's gelezen heeft, dan weet men heel goed, wat die oude kermisman in zijn schild voert. Die rondreizende landlooper is niets dan een gemeen sujet. Dat kind, hetwelk hij met zich voert, heeft hij gestolen. Door een gelukkig toeval is de oost-indische majoor met zijn vrouw op de Scheveningsche kermis en instinctmatig voelt hij zijne aandacht op het deerniswaardige kind gevestigd. Hij ziet de gitzwarte ravenharen en de als donkere sterren glinsterende oogen van het meisje en zegt: ‘o! wat zie ik? die haren als vleugelen van een raaf, die oogen schitterend als glimmende steenkolen, dat neusje, het evenbeeld van mijn neus!....’ Vervolgens begint de stem van den ouden snorrebaard te beven en hij vervolgt: ‘Zou het waar zijn?.... Ja, ja, ik voel het! Gij zijt het, gij zijt mijn kind, mijn gestolen kind, mijn Leonora!....’ ‘Mijn vader, mijn dierbare vader!’ gilt dan de Pinksterbloem, en 't meisje en de oost-indische majoor vallen schreiend in elkanders armen. - Daar de tweede echtgenoote van den majoor, met de roode oogen als bloedzuigers en den mond als die van een kat zonder knevels, bij dit tooneel toch niet als spek en boonen kan blijven staan kijken, zegt zij: ‘Leonora ik zal voor u eene stiefmoeder zijn!’ Door deze woorden komt de oost-indische majoor tot bedaren en zet zijne rede tot het meisje aldus voort: ‘'t Is nu dertien à veertien jaar geleden, mijn dierbaar kind, toen gij het eerste levenslicht aanschouwdet. Gij waart toen nog zeer klein.... Uwe moeder, mijn overledene eerste gade, is niet

meer. Doch ziehier uwe beminnelijke stiefmoeder!' - Het optreden der scheveningsche politie maakt aan deze toespraak een einde; de oost-indische majoor omhelst nogmaals zijne dochter en de scheveningsche politie-agenten voeren den ouden kinderdief met zijn trom naar den kerker, tot groot genoegen der veelbelovende jongelui wier hemdsboorden hij intusschen heeft losgelaten.'

Lezer, uw plan is uitmuntend voor een tragedie en schreven wij eene verdichte geschiedenis, wij zouden er ons voordeel meê doen. Thans voelen wij ons gedrongen u te bekennen, dat gij de plank geheel hebt mis geslagen en dat de ware toedracht der zaak de volgende is.

Na de vraag van den kermisman: 'wie zijt gij?' tikt de oost-indische majoor den speelman op den schouder en zegt:

'Vriend, ik ben een gepensioneerd majoor uit Oost-Indië. Ik heb respect voor een oud man met een houten been, die, gelijk ik, gestreden heeft in den oorlog tegen de koningin van Boni. En het doet mij razend zeer aan het hart dat gij in uw ouden dag voor u en uw kind op zoo 'n nare manier aan den kost moet zien te komen.'

De oude kermisman veegt een traan uit zijn oog en fluistert zijne dochter toe: 'Truitje, ik geloof, die heer heeft een groot hart als dat van een walvisch.'

'Vriend,' hernam de majoor, 'in onzen tijd van verveling en pleizierzucht, verspilt men soms razend veel geld aan allerhande gekheden en de eigenlijke bronwel der vreugde, de christelijke liefde wordt dikwijls vergeten. Veel praten is mijn specialiteit niet,' zoo ging hij voort. 'Dus kort en bondig - het Pinksterfeest is een dag van liefde, op welke alle menschen elkaâr zooveel mogelijk moeten trachten te verstaan. Dus versta mij eens goed, oude man, en doe mij een pleizier.'

De kermisman wist niet of hij, om den majoor pleizier te doen, op zijn trom moest slaan, of dat hij moest dansen of schreien. Hij scheen zoowel tot het een als het ander besloten.

'Spreek, edele heer,' aldus stamelde hij, 'voor een walvisch heb ik alles over.'

'Welnu, wees dan zoo goed met uw kind aanstonds in mijn rijtuig te stappen,' hernam de majoor. 'Uw Pinksterbloemetje zullen wij op een pensionaat doen, waar het een goed en christelijk onderwijs ontvangt. En gij, gij hebt als soldaat poetsen en kleeren borstelen genoeg geleerd om in mijn huis als knecht op een fatsoenlijke manier aan den kost te kunnen komen en niet langer genadebrood of genade-aardappelen te moeten eten.'

De oude kermisman kreeg na deze woorden bijzonder veel lust den majoor uit dankbaarheid om den hals te vallen, doch daar hij met zijn houten been niet snel genoeg vooruit kon en de majoor hard wegliep, om zijn knecht, dien hij 'dolle Bram' noemde, te zeggen, dat hij terstond met het rijtuig zou voorkomen, moest hij voorloopig dit plan wel opgeven.

Wat er in 't rijtuig gebeurd is, kunnen wij niet met zekerheid aangeven. 'Dolle Bram' zeide, dat hij hoorde schreien en lachen, ja dat zelfs de paarden van blijdschap den kolder in den kop schenen te hebben en dat het hem onmogelijk was stapvoets te rijden. Doch daarvoor zorgde, gelijk altijd op de scheveningsche kermis, de flinke scheveningsche politie. Hierdoor was het dan ook mogelijk, dat een der kleine straatbengels, die er eerst bijzonder werk van gemaakt had, om ons Pinksterbloemetje de muts af te trekken, thans onverwacht een der portierglazen omlaag schoof, naar binnen keek en riep: 'hoezee voor den majoor! hoezee voor de Pinksterbloem.' Dit dubbele hoezee werd terstond door al zijne medemakkers in den omtrek herhaald, en wij vermelden dit feit des te liever omdat het een bewijs te meer levert, dat aan

onze echte hollandsche jongens evenmin voor het goede als voor het kwade de kracht en lust ontbreekt.

‘Mijn Truitje heeft voortaan een leven als een vischje in 't water,’ zeî de oude kermisman, toen hij na verloop van een paar dagen zijne dochter fatsoenlijk en netjes gekleed met den majoor op reis zag gaan, om op een pensionaat een goede en christelijke opvoeding te ontvangen. ‘Mijn kind en ik, wij zijn beiden nog gelukkiger dan een walvisch. Wie had zoo iets kunnen droomen?’

Wie had zoo iets kunnen droomen?.... Oude kermisman, voorzeker niemand. Want zoo men door droomen zoo'n geluk kon erlangen, dan was het gewis voor velen beter dat zij op hun stroozak of matras kropen om te droomen, en voorloopig maar niet opstonden. Doch, oude kermisman, is het uwe bedoeling te vragen: wie het vooruit heeft geweten, dat uw Pinksterbloemetje zoo gelukkig zou zijn, geef dan de eer aan wien eere toekomt en juich uit volle borst: leve het wonderpaardje!

Doch wat baat nog die uitroep? Het intelligente dier is niet meer! Gelijk de dorre stam, takken en bladeren van den wijnstok, zoo zijn ook zijne gestalte, zijn paardekop en trotsche manen tot ontbinding overgegaan, ons niets achterlatend dan de herinnering aan zijne wonderbare toeren en uitspraken, opwekkend gelijk het edele vocht van den ouden wijnrank!....

Dood zijn zoovelen onzer vrienden, die op ons leven hun invloed uitoefenden. En ook voor het korte dikke manneke, voor ‘dolle Bram,’ voor den ouden kermisman, den oost-indischen majoor en diens echtgenoote sloeg het uur der aardsche scheiding. Alleen de Pinksterbloem leeft nog.

Bij zijn overlijden liet de majoor haar een legaat na van ongeveer 10.000 gulden. Zoo'n kapitaaltje is wel niet groot genoeg, om er koets en paarden van op na te houden, maar 't helpt toch altijd in 't huishouden, vooral wanneer een meisje haar levenslot met een flinken koetsier wenscht te deelen. Zulks was het geval met onze Pinksterbloem en haar wensch is vervuld. Want ‘Dolle Bram’ had een zoon; die zoon werd koetsier gelijk zijn vader, en is in den loop der jaren de waardige echtgenoot van het scheveningsche Pinksterbloemetje geworden.

Nog kort geleden zag ik het gelukkige paar door het haagsche bosch kuieren met een klein Brammetje aan de hand en een Pinksterbloemetje op den arm; zij hadden zoo'n pret en lachten dat het een lust was. Doch toen er toevallig een officier voorbij stapte en het kleine Brammetje op een bank ging staan met zijn petje zwaaide en riep: ‘hoezee voor den majoor,’ net als die kleine bengel, die het portierglas omlaag schoof, toen blonk er een parel in 't oog van de moeder, en ik dacht: ‘moeder indien gij op de wereld ook niets bezat als zoo'n fermen, hollandschen jongen, dan toch waart ge een gelukkige Pinksterbloem!.... Men kon 't der vrouw aanzien: zij dacht er ook zoo over!...

J.V.D. BOSCH.

Mgr. Darboy.

Mgr. Darboy, de als het slachtoffer der laatste parijsche omwenteling gevallen Aartsbisschop, werd in 1813 in Champagne geboren en deed zijne studiën op het seminarie van Langres, waar hij in 1836 tot priester werd gewijd. Na verloop van eenige jaren werd hij als leeraar der theologie benoemd in het gesticht waar hij zijne heilige wijding

had ontvangen en weinigen tijd daarna riep Mgr. Affre hem naar Parijs om de waardigheid van vicaris generaal te bekleeden en tevens de betrekking van eersten aalmoezenier in het collège Henri IV te vervullen. In 1854 vergezelde hij Mgr. Sibour naar Rome en werd bij deze gelegenheid door den H. Vader tot protonotarius apostolicus benoemd. Hij schreef intusschen verschillende verdienstelijke werken, waaronder eene vertaling der 'Navolging van Christus' zeer wordt geroemd. Na den dood van Mgr. Morlot benoemd tot Aartsbisschop van Parijs, werd hij achtereenvolgens senator en aalmoezenier van Napoleon III, en nam hij, naar men weet, deel aan de beraadslagingen van het Vatikaansch Concilie. Toen hij door de communisten bij de revolutie in Maart werd gevangen genomen, wist men hem van niets anders te beschuldigen dan dat hij priester was en de zaak van het gouvernement van Versailles toegedaan scheen. Overigens werd het zelfs door zijne vijanden erkend, dat Mgr. Darboy gedurende het beleg van Parijs zich als een toonbeeld van christelijke liefde had gedragen en voor geene offers in 't belang zijner geteisterde stadgenooten was teruggedeinsd. Het gouvernement en de aanzienlijkste personen stelden alle pogingen in 't werk om den Aartsbisschop de vrijheid te doen wedergeven, doch te vergeefs. Na gedurende meer dan twee maanden in de gevangenis van Mazas te hebben doorgebracht, werd hij met andere gevangenen naar la Roquette vervoerd en, terwijl Parijs in lichtlaaie vlam stond, viel hij door de hand der revolutionaire moordenaars, om even als zijne voorgangers Mgr. Affre en Mgr. Sibour als martelaar betreurd te worden.

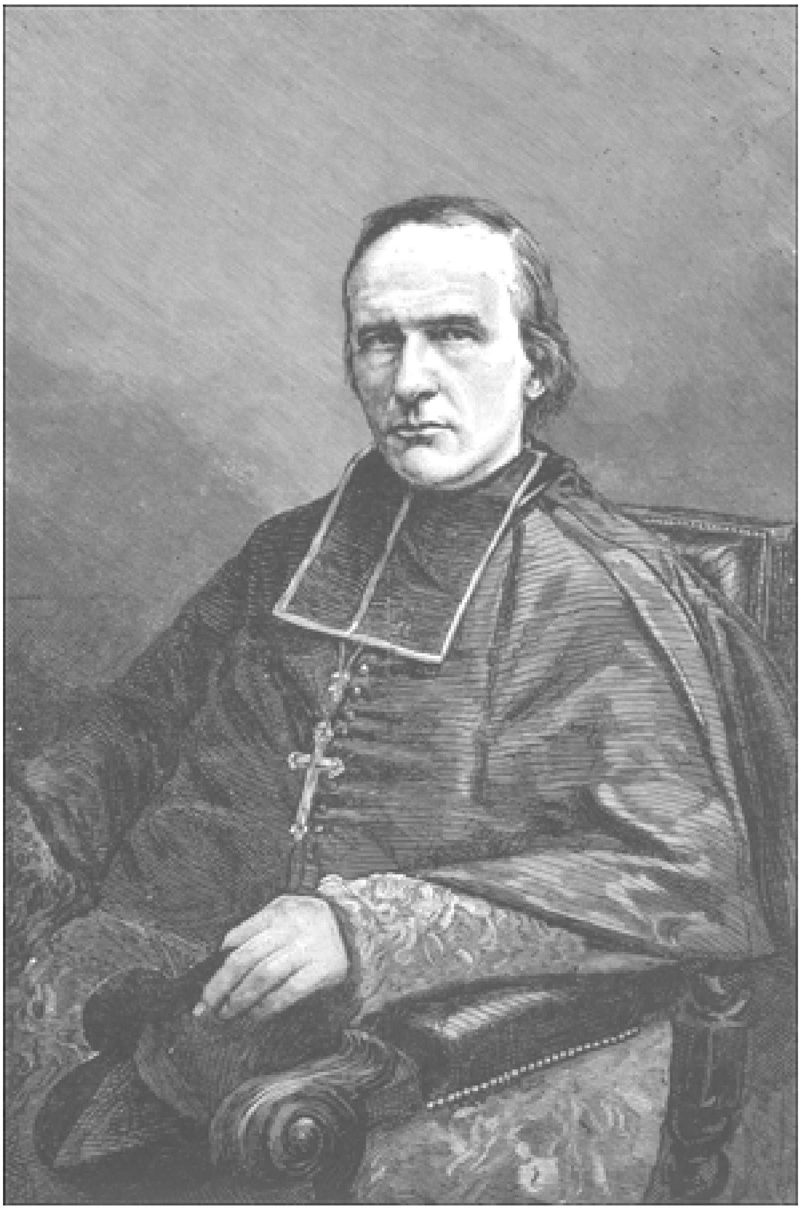
MGR. DARBOY.

[Nummer 50]

DE WATERDRAAGSTER, NAAR PITTNER.

De waterdraagster.

Het is een voortbrengsel van Pittner's genie dat door onze gravure voorgesteld wordt. Zooals bijna alle stukken van dien kunstenaar is ook zijne ‘waterdraagster’ door bevalligen vorm en uitdrukking terstond als het werk eens meesters te herkennen. Een napelsch meisje, dat aan eene bron komt water putten, is voor hem een onderwerp van genoegzamen rijkdom om er een kunststuk uit te scheppen, wiens poëzie kan aanlokken en boeien, terwijl met dat alles èn beeld èn stoffeering door den grootsten eenvoud uitmunten.

Sprinkhaan.

De sprinkhaan behoort tot de rechtvleugelige insecten; hij draagt dien naam, omdat zijne vleugelen rechtop staan, wanneer hij in rust is, even als bij onze vlinders en andere insecten. Men vindt ook sprinkhanen in onze gewesten, doch deze zijn niet gevleugeld en minder groot dan hunne oostersche broeders en richten daarbij mindere verwoestingen aan, omdat zij niet talrijk zijn. Men kan echter de groene springers des zomers in ieder veld vinden.

De vliegende sprinkhaan - met dezen houden wij ons thans alleen bezig - heeft een langwerpig lichaam, een grooten, rechtopstaanden kop, met kleine, ronde, vooruitspringende oogen, tusschen welke borstelige, zeer lange voelsprieten staan; de kaakbeenen zijn sterk, hoewel maar van weinig tanden voorzien; evenwel bevinden zich aan de uiterste voorzijde van het kakebeen twee scherpe, boven elkander staande tanden, die het gemis der overige ruimschoots vergoeden; het schild, waarin het dier geheel gehuld is, maar dat op den rug sterker is dan onder den buik, is bijna driehoekig; de vier vleugels liggen twee aan twee op elkander; het onderlijf eindigt in twee borstelige staartjes, eenigszins overeenkomende met dat van onzen meikever en waarmede de sprinkhaan gaatjes in den grond boort, om er zijne eieren in neêr te leggen; de achterste pooten zijn zeer lang en stellen het dier uitmuntend tot springen in staat.

De kleur van het schild en der vleugelen is zeer verscheiden. Bij den eene is het groen, bij den andere het geel, bruin of grijs de hoofdkleur. De beschrijving van den lichaamsvorm, welke wij hier geven, moet eenigermate gewijzigd worden volgens de landstreek, waar iedere soort van sprinkhanen te huis behoort, want men vindt ze in het eene land kleiner dan in het andere; hier zijn de vleugels, voelhorens of pooten minder of meer lang, krachtig of ruig dan ginds; maar over het algemeen hebben hunne fijne, lichte vleugels, vooral in den liefelijken zonneschijn, een glans en een schoonheid, die zich tot zekere hoogte laat gelijkstellen met die van de vleugelen bij sommigen onzer vlinders.

De menigvuldigheid dier vernielende insecten is nog altijd dezelfde als vroeger; hun vruchtbaarheid wordt alleen geëvenaard door hunne gulzigheid. De arabische woestijnen en de uitgestrekte zandvlakten aan het Zoutmeer, in het hart van Tartarije, schijnen het vaderland te zijn van de onmetelijke zwervende troepen. Maar niet alleen Egypte - in welk land wij naar het bijbelsch geschiedverhaal ze voor het eerst aantreffen, - is het doel hunner bezoeken en het slachtoffer hunner verwoestingen, geheel Afrika, de landen van het zuid-westelijk gedeelte van Azië, Syrië, Palestina,

Turkestan, zelfs Thibet, en verschillende streken van Europa, vooral de landen langs de Middellandsche Zee, Zuidelijk Rusland, Hongarije en Frankrijk, hebben menigmaal van hen te lijden. Ten gevolge van wetenschappelijke waarnemingen kan men aannemen dat zij zich op zekere tijden des jaars hoog in de lucht verheffen en daar dichte wolken, vast aaneengesloten colonnes of onmetelijke dwarlhoopen vormen. Machtige windstroomen grijpen hen daar aan, voeren hen mede en verspreiden ze meerendeels in de richting van het Westen of Noorden. Men ziet ze soms in eindelooze legioenen, in ontelbare massa's nedervallen en voor de plaats, waar zij aanlanden, het zonnelicht verduisteren. De door de voortdurende beweging hunner vleugelen bewogen lucht doet een dof gedruisch hooren; angst en schrik maken zich meester van de ongelukkige bewoners der streek, die den geesel boven hunne hoofden zien. Eindelijk komt er eene onbeschrijfelijke verwarring in de levende wolk; zij spat uit een, en de door den langen tocht vermoeide sprinkhanen vallen als een stortregen op de landstreek neder. Niemand mag dan nog mag hopen dat de ramp zal kunnen afgewend worden, want de onverbiddelijke kakebeenen stellen zich in beweging, zoodra de vleugels tot rust gekomen zijn. In weinige oogenblikken zijn de groene weiden en de rijke oogsten verdwenen, de boomen beroofd van hunne bladeren, en menigmaal zelfs bezwijken de takken onder het gewicht der vernielers; de vruchtbaarste landstreek wordt veranderd in een akelig dorre vlakte..... Weldra hoopen zich, daar de toevloed blijft aanhouden, de sprinkhanen in dikke lagen oneen op den verwoesten grond, en uit de opeengestapelde en ras tot ontbinding overgaande dooden verheft zich een walgelijken stank, die besmettelijke ziekten doet ontstaan.

Voor vele volken is de aankomst des sprinkhanen eene ware ramp, waarvan de gevolgen zich langen tijd doen gevoelen; anderen daarentegen zien met ongeduld naar de eindelooze massa's als naar een weldaad des hemels uit; namelijk de bewoners der Barbarijsche Staten aan de grenzen der groote woestijn. Reeds in de oudheid maakten sommige schrijvers gewag van een volk, dat in gebraden sprinkhanen eenen heerlijken maaltijd vond. Sommigen hebben dit verhaal als een fabel aanschouwd, het bevat evenwel de zuivere waarheid. In de H. Schrift lezen wij dat de H. Joannes de Dooper zich met sprinkhanen voedde; nu waren zij in het joodsche land wel is waar alleen het voedsel der armen, doch daar was ook van andere spijs overvloed te vinden, en zulks was en is niet het geval in de Barbarijsche Staten. Van daar dat hier arm en rijk zich met sprinkhanen voedt. Zij braden ze op roosters en nuttigen ze, na ze van de vleugels en pooten ontdaan te hebben. Ook stampen zij ze in een vijzel tot een dikken brij, die gedroogd en voor slechte tijden in den vorm van koeken bewaard wordt. Zoo worden de sprinkhanen gestraft voor het kwaad, dat zij bedreven; zij kwamen om alles te verwoesten en te verslinden en zijn op hunne beurt de spijs der menschen.

Het behoeft geen bewondering te wekken dat op menige plaats der geschiedenis van de verwoesting der sprinkhanen melding wordt gemaakt. Van hunne zonderlinge zwerftochten en uitgebreide vernielingen wordt in alle verhandelingen over de natuurlijke historie, reisbeschrijvingen en geschiedverhalen gesproken. In de eerste eeuwen des Christendoms werden de romeinsche legioenen menigmaal gebruikt om in het Noorden van Egypte en in het Westen van Azië die vliegende legers te bestrijden, wier verschijning voor de bewoners dier landen de aankondiging van een bijna onafwendbaren geesel was. De H. Augustinus verhaalt dat eene geweldige epidemie losbrak ten gevolge van de verpestende dampen die uit milliarden rottende sprinkhanen opstegen, en dat die epidemie, 800,000 menschen wegsleepte in de landen, welke aan de Middellandsche Zee gelegen zijn. In de nieuwere tijden hebben

zich dergelijke rampen meermalen vertoond; Spanje, Italië, Frankrijk, Turkijë, Rusland, Polen, Duitschland en Zweden zijn er niet zelden verschrikkelijk door geteisterd. De geschiedenis heeft ons o.a. de herinnering bewaard aan de ramp, die den ondergang des legers van Karel XII, koning van Zweden, na de nederlaag van Pultawa, voltooide. Onmetelijke zwermen van sprinkhanen, die men een oogenblik meende uit de zee te zien opkomen, verhieven zich plotseling in zoo groote dichtheid tusschen de zee en het zweedsche leger, dat de zon er door verduisterd werd. De vlucht dier gevleugelde legioenen kon in den waren zin des woords met een storm worden vergeleken. Niet alleen verslonden zij alles: paardenvoeder, oogst, het groen des velds, maar in hunne gulzigheid, die niet te bevredigen scheen, hechtten zij zich zelfs aan het houtwerk der hutten, aan de deuren en deurstijlen der huizen. Menschen en paarden stierven van honger na duizenden sprinkhanen, die hun de laatste hulpmiddelen, de laatste hoop ontnomen hadden, met den voet verpletterd te hebben. Wallachije, Moldavië, Zevenbergen en Polen werden in 1748 door sprinkhanen overstroomd. In 1784 en 1797 verschenen de alles verwoestende dieren op nieuw, maar ditmaal bedekten zij de kusten van Zuid-Afrika, rondom de kaap de Goede Hoop. Mag men den engelschen reiziger Barrow gelooven, dan verwoestten zij eene oppervlakte van verscheidene honderden vierkante mijlen. Door een Noord-Oosten wind in zee geworpen, vormden hunne overblijfselen een hechte en vaste bank van ongeveer 8000 ellen lang en meer dan een el hoog. In 1810 verscheen een leger sprinkhanen in de vlakte van Duitschland en begaf zich, na hier vele verwoestingen aangericht te hebben, naar Engeland. In 1813 werd Provence in Frankrijk door hen bezocht. In dat jaar besteedden alleen de steden Marseille en Arles een som van 45,000 fr. voor het vernielen van 90,000 pond sprinkhaaneieren. Sedert de laatstgenoemde jaren zijn de westersche landen van Europa voor de ramp bewaard gebleven, niet alzoo de oostersche landen, en die van Afrika. De nieuwspapieren hebben een paar jaar geleden veel verhaald van de verwoestingen, welke de sprinkhanen in de fransche kolonie Algiers, aanrichtten en die veel bijbrachten tot den hongersnood, die dat gewest zoo verschrikkelijk teisterde. Eigenlijk kan men zeggen dat in Algiers, Tunis en Marokko de sprinkhanen jaarlijks verschijnen, doch slechts dan hoort men er de bladen melding van maken, wanneer zij in zoo groot getal komen, dat de bewoners geen middelen meer kennen om ze te vernielen. Bedriegen wij ons niet, dan wordt door de fransche regeering jaarlijks een premie uitgeloofd voor eene zekere hoeveelheid doode sprinkhanen, die bij de autoriteiten wordt ingeleverd.

Het fransch schip *La Gorgone* dat in 1863 Senegambië bezocht, vond het land met sprinkhanen overstroomd. Zij hadden boomen, takken en struiken overdekt, en zoover het oog reikte, was geen grashalmpje meer te zien. Hunne voortdurende beweging deed een geluid ontstaan als dat van den neerslaanden hagel.

Een jaar later werd Rumenië door de plaag bezocht, en het geheele volk trok onder aanvoering zijner burgemeesters tegen den geduchten vijand op. Groote benden boeren en soldaten, te voet of te paard, met allerhande gereedschappen gewapend, snelden over de vlakte; de vrouwen en kinderen hielden den blik angstig gevestigd op de bergen, wier toppen in rook gehuld waren. Deze rook ontstond uit vuren, welke in de dalen waren aangelegd. De huizen der steden en dorpen waren doodsch en verlaten; men zou gezegd hebben dat eene algemeene ramp het volk getroffen had. De sprinkhanen kwamen langs den linker

oever van den Donau en stonden op het punt het Karpathen gebergte over te trekken; zoodra hunne voorhoede gezien was, werd alom het volk gewaarschuwd; de boeren snelden naar het gebergte en staken over eene uitgestrektheid van zes mijlen het droge gras, het kreupelhout en de heide in brand. Het vuur woedde acht dagen lang maar redde den oogst. Door den rook tegengehouden, kwamen de sprinkhanen ten gevolge der koude op de toppen der bergen om.

De val van het Oostersche Rijk.

Alles scheen den nabijzijnden val van het Romeinsch Rijk in het Oosten aan te duiden, toen twee helden zijn bestaan nog eenigen tijd rekten, wijl zij de Turken, door invallen in de provincie, van de poorten der hoofdstad verwijderd wisten te houden.

In dit hachlijk tijdperk verscheen Johannes Hunyades Corvinus, Waiwood van Zevenbergen, in het veld; hij overtrof alle vorsten in dapperheid, en betoonde zich een getrouw onderdaan van Ladislas IV, den koning van Polen en Hongarijë. Ladislas en Hunyades ontzetten Belgrado; Hunyades trok den Donau over en doodde in éénen veldslag 20,000 Turken, terwijl hij in een tweeden met een leger van slechts 15,000 man een leger van 80,000 Turken versloeg (1442). Thans ondervonden de vijanden, dat zij met andere krijgers te doen hadden, dan met de verbasterde nakomelingen der Grieken en Romeinen. Johannes Hunyades heette bij hen de *Duivel*, terwijl de Hongaren hem als een gezant van Gods Voorzienigheid beschouwden. Een kruistocht, op ijverig aansporen van Paus Eugenius IV bijeengekomen, vereenigde onder zijne bevelen de Hongaren, de Polen, de Serviërs, de Walachen en een aantal ridders, opgekomen uit Duitschland (1443). Aan het hoofd van deze Christenschaar nam hij in vijf maanden tijds vijf steden en was hij overwinnaar in evenveel veldslagen.

Amurat, het hoofd der Turken, door zoovele nederlagen verootmoedigd, vroeg den vrede en teekende het voorloopig verdrag van Stregedin: hij bezwoer het op den Koran, en de Christenen legden den eed op het Evangelie af. Deze vrede werd echter niet goedgekeurd en de oorlog verder voortgezet.

Hunyades keurde het verbreken des vredes af, maar rukte niettemin in vereeniging van koning Ladislas, tegen Amurat op, en ontmoette hem bij de stad Varna in Bulgarije aan den oever der Zwarte Zee gelegen. Aanvankelijk was het geluk der wapenen voor de Christenen, maar Ladislas stortte doodelijk gewond van het paard neêr waarop de gelederen der kruisvaarders in wanorde geraakten, en Hunyades met zijne Walachen tot de vlucht gedwongen werd; het leger der Christenen werd bij deze plaats bijna geheel vernietigd (1444). Doch zoo groot was de schrik voor Hunyades bij de Turken, dat niettegenstaande hij deze overwinning hehaald had, Amurat het niet waagde zijn tocht naar Hongarije voort te zetten, maar nu naar het schiereiland Morea, oudtijds de Peloponesus geheeten, afzakte en het aan zijne macht onderwierp. Vier jaar later werd Hunyades nogmaals in de velden van Kossorro geslagen; maar onze christelijke held, de Waaiwood van Zevenbergen, heeft naderhand door nieuwe overwinningen zijn krijgsroem over deze twee nederlagen ruimschoots gewroken.

Aan de zijde van Hunyades had meer dan eens een andere held gestreden, en daardoor ruimschoots deel genomen in de bevochten overwinningen. Jan Castreota, vorst van Albanië, had zijn zoon George in handen van Amurat tot gijzelaar gesteld.

Deze jongeling was zeer schoon en bezat een bijzonderen aanleg. De sultan liet hem in het Islamisme opvoeden, schonk hem het bestuur over een klein landschap, en deed hem onder zijne vanen strijden. De vermetelheid zijner eerste krijgsdaden wekten de bewondering der Osmanen op, die hem den eernaam schonken van Iscanderbeg (vorst Alexander) of Scanderbeg, onder welken naam hij in de geschiedenis meestal bekend is. Maar reeds lang had Scanderbeg een afkeer van het Islamisme en de Turken, en met weerzin droeg hij de wapenen tegen de Christenen. Om van den dwang waaronder hij leefde ontslagen te wezen, en zijne wapenen ten voordeele der Christenen te voeren, trad hij in geheime verstandhouding met Hunyades, deed de Turken eene zware nederlaag ondergaan en, zich een oogenblik van verwarring ten nutte makende, dwong hij den geheimschrijver van Amurat met den sabel op de keel, in naam en op bevel des sultans een geschrift aan de gouverneurs van Albanië te schrijven, waarin hun geboden werd aan hem, Scanderbeg, dat gewest over te leveren. Van dit geschrift voorzien ijlt hij, vergezeld van 300 getrouwe Albaneezen naar Croja, de hoofdstad van Albanië, neemt het bestuur over, maakt zich als Christen en waren afstammeling van de landsvorsten bekend en wordt door het volk als Hertog uitgeroepen. Dan jaagt hij de turksche bezetting over de kling, en in den tijd van dertig dagen, is geheel Epirus van de overheersching der dweepzieke Turken bevrijd (1443).

Amurat, die zijn vijand maar al te goed kende, wilde het bevel over het leger dal tegen Scanderbeg zou oprukken aan geen zijner veldoversten geven, en trok na de overwinning van Kossorra in persoon tegen hem op, maar niettegenstaande zijn krijgsmanstalent richtte bij weinig uit, zoodat hij in 1450 zijne pogingen om hem te onderwerpen moest opgeven; hij trok terug en overleed in het volgende jaar te Adrianopel.

Maar bij zijn dood kwam een niet minder dapper en stoutmoedig man op den troon, die het grootsche plan opvatte om eindelijk door geweld van wapenen in de keizerlijke stad Konstantinopel zijn troon te vestigen. Mahomed beklom op twee en twintigjarigen leeftijd den troon zijns vaders, en begon zijne regeering met het vermoorden van zijne broeders, om daardoor vasier gezeteld te zijn.

Aan de verschillende gezanten die hem bij zijne troonsbestijging in naam hunner vorsten kwamen gelukwenschen en daaronder ook dien van keizer Konstantijn, deed hij verschillende beloften van vriendschap, welke hij op zijne wijze verstond en onderhield. Hij had den ondergang van het grieksche rijk gezworen, en noch het vredesverdrag zijns vaders met Konstantinopel, noch de toegevende, ja zelfs al te ootmoedige taal van keizer Konstantijn wederhielden hem om vervaarlijke oorlogstoerustingen te maken. Reeds het verzoek der Grieken om geregelde betaling van soldij voor een kleinzoon van Soliman, die zich te Konstantinopel gevestigd had, was voor den Sultan eene genoegzame reden om eene dreigende houding aan te nemen en op den oever van den Bosphorus eene vesting te bouwen, welke hij den onheilspellenden naam van Boghaskeron (moordhol) gaf. Konstantijn beklaagde zich, zooals trouwens te begrijpen is, over deze bedreiging voor zijn troon, maar Mahomed antwoordde hem met minachting. ‘Welk recht hebt gij om datgene, wat mij goeddunkt te doen, te beoordeelen? De beide oevers der zee van Marmora en den Bosphorus behooren aan mij; die van Azië, omdat hij in mijn bezit is, die van Europa, omdat gij geen kracht genoeg bezit om hem te verdedigen.’ Voorwaar stouter uitdrukking van een Muzelman tegen een keizer van het Oostersche Rijk, tegen een afstammeling van den doorluchtigen Konstantijn den Groote kon niet gebezigd worden. De verontwaardiging van den keizer was dan ook groot; zoodat hij nu met

geweld den verderen voortgang der werken te keer wilde gaan, doch gebrek aan samenwerking zijner onderhoorige veldoversten verhinderde hem dit plan ten uitvoer te brengen. Nogmaals schreef hij op smeekenden toon aan Mahomed om de arme bewoners, die hunnen oogst inzamelden, te sparen; doch Mahomed gaf terstond bevel, de velden te verwoesten en de bewoners te dooden. Ten derden male vernederde zich Konstantijn en schreef aan den wreedaard eenen anderen brief waarin hij de aandoeningen van zijn hart, onder anderen, in deze treffende ontboezemingen uitstortte:

'Noch *onze* verdragen, noch *uwe* eeden, noch al *mijne* pogingen, niets zal dan mijne onderdanen den vrede kunnen schenken; ik stel voortaan mijn eenig vertrouwen op God. Hij zal uw hart veranderen of Konstantinopel u overleveren. Ik zal zonder morren in 's Hemels beschikking berusten; maar zoolang Hij zijn raadsbesluit nog niet geopenbaard heeft, zal ik mijn plicht vervullen; ik zal mijne onderdanen verdedigen en met hen overwinnen of sterven.' (1452).

Zoo schreef hij een jaar voor dat de ongelijke strijd zou beslist zijn, een strijd, die ten voordeele der Grieken ware uitgevallen, bijaldien de hulp van het Westen was verkregen; doch dáár was geen eenheid meer, dáár zag men den strijd onverschillig aan, en herinnerde men zich al te ontijdig de oude trouweloosheid der Grieken, die de kruistochten had doen mislukken, en de eeden van hereeniging met de Kerk reeds zoo menigwerf had geschonden. Paus Nikolaas V, tot wien Konstantijn zich op nieuw om hereeniging met de Kerk gewend had, verhief zich echter, in het algemeen belang, boven alle gevoel van misnoegen, en beriep zich bij alle volkeren van Europa op de naastenliefde; doch Europa bleef doof voor zijne stem.

(Slot volgt.)

Het laatste voeder hooi.

Meer dan de nederlandsche landman is de Duitscher gehecht aan zijne gebruiken en vooral aan zijne landelijke feesten, welke hij op gezette tijden wil vieren, zooals dat zijne vaders reeds voor jaren en eeuwen gedaan hebben. Wat bij ons wel langzaam, maar toch ontegensprekelijk zeker, van lieverlede verdwijnt, daaraan houdt de duitsche boer nog altijd vast. Zoo viert hij nog luidruchtig en vroolijk zijn oogstfeest, waarbij het aan geen bloemkransen, geen gezang, geen gejoel en dans ontbreekt. Ieder moet weten dat hij dankbaar is jegens den goeden God, en daarvan wil hij getuigen door gepaste blijdschap als hij de laatste wagenvracht van zijnen hooibouw huiswaarts voert.

Zulk een feest heeft de teekenaar van onze gravure op de volgende bladzijde te aanschouwen willen geven. Van den eenen kant ziet men de joelende menigte die van den akker huiswaarts keert en in gulle vreugde de vermoeienis van den afgedanen arbeid vergeet; maar van den anderen kant laat hij ook den godsdienstzin van den landman uitblinken, waar hij de luidruchtigheid doet verstommen wegens de tegenwoordigheid van den priester die het Allerheiligste naar een zieke draagt.

HET LAATSTE VOEDER HOOI.

DE TERUGKEER DER OVERWINNAARS.

De terugkeer der overwinnaars.

Het dorp vierde feest. 't Was de dag van den terugkeer der fiere overwinnaars. De juichende menigte vermengde haar vreugdegejoel met de blijde muziek, die de terugkeerende troepen door de straten deden weêrgalmen.

Waarom deelde men ginds in die sierlijke, rijke woning niet in de algemeene blijdschap? Waarom daar zooveel droefheid, terwijl de zegevierende troepen voorbijrijden?

Die vrouw, die het gelaat van aandoening met beide handen bedekt, de oude man die met starren blik op het album blijft staren, zij verloren een schat door geen zegetropeeën herstelbaar. Aan die vrouw werd een echtgenoot, aan dien vader een dierbare zoon ontrukt. Vergeefs tracht eene zuster hare zielerust te bewaren, om de diep bedroefden te troosten. Wezenloos van smart staart ook zij naar het album, waarin de beeltenis van den geliefden broeder ligt opengeslagen.

Ziedaar het tafereel door nevenstaande gravure voorgesteld. 't Is een tafereel door een duitsch teekenaar naar de droeve werkelijkheid geschetst. Doch slechts aan den Hemel is het bekend, hoevele huisgezinnen te midden van de vreugde der terugkeerende overwinnaars een dergelijk lot moesten deelen.

Vooroordeelen,
Door Dr. J. Renier Snieders. *(Turnhout.)*

Wat leven wij toch in eene beschaafde eeuw! Wat zijn de menschen tegenwoordig verstandig, geleerd, verlicht! Wat een verschil met den zoogenaamden ‘goeden, ouden tijd,’ toen de bevolking nog zoo eenvoudig, onwetend en dom was!

Ja, wij leven in eene beschaafde eeuw; de mensch is voorzeker hedendaags zeer verlicht; het onderwijs en de opvoeding zijn zooveel mogelijk tot in de laagste klassen der samenleving doorgedrongen; maar och, er loopen nog zoo vele duizenden onwetende lieden! Het domme vooroordeel is nog zoo levendig bij velen!

Vooroordeelen! Willen wij er eens eenigen aanhalen? Wij zullen slechts spreken van die, welke de eigenlijke gezondheid van den mensch en de gezondheidsleer betreffen.

Hebt gij, in een der dorpen van Noordbrabant, de oude vrouw niet gekend, die het middel bezat om allerlei soort van ziekten te genezen?

Zij bewoonde een armoedig huisje; zij zelve was arm; maar de toeloop van zieken en gebrekkelijken werd langzamerhand zoo groot, de verdiensten, ofschoon elke bezoeker slechts eenige stuivers betaalde, werden zoo aanzienlijk, dat de oude moeder waarlijk eene allerbeste kostwinning had gekregen.

En welk geheim middel kende de oude vrouw, om de van alle kanten toegesnelde zieken en gebrekkelijken te genezen?

Verleden jaar viel de bliksem op hare woning, verbrijzelde eenige meubelen en doodde den mopshond, die aan het vuur zat; ook de arme vrouw werd door het hemelvuur getroffen, en lang zaten de buren aan haar bed, in de overtuiging dat zij elk oogenblik den geest zou geven.

Doch de oude stierf niet; op haren arm had zij eene groote, zwarte plek, welke tot koudvuur overging en eene tamelijk diepe wonde achterliet.

Nooit genas deze wonde, welke middelen de bekwaamste geneesheeren tot hare heeling ook aanwendden.

In het dorp beweerde men dat wonden door het hemelvuur geslagen, nooit aanheelen, en dat derzelver eigenaar een gelukkig mensch mag heeten, dewijl hij daardoor het wonderbare voorrecht verkrijgt, honderden ziekten en kwalen, door slechts den lijder aan te raken, te genezen. Het laat zich denken dat, bij dergelijke heerschende denkbeelden, de oude moeder alles inspande, om de raadgevingen der geneesheeren tegen te werken, en integendeel de etterende wonde steeds in denzelfden toestand te behouden.

Het hemelvuur was toch zoo goed voor haar geweest!

Weldra was het nieuws niet alleen in de provincie, maar zelfs over de grenzen, in België, alom bekend; overal sprak men van de vrouw, welke eene, door den bliksem geslagen, ongeneesbare wonde droeg, en daardoor de macht had bekomen alle soorten van ziekten te genezen.

Zooals wij reeds gezegd hebben, was de toeloop van lijders buitengewoon groot en de genezingen.......

Spreken wij niet van genezingen; de eigenschappen der electrische vloeistof zijn ons al te goed bekend, om niet overtuigd te zijn, dat zij in het lichaam der vrouw geene de minste kracht van dezen of genen aard konden achterlaten.

‘Doch het is bewezen dat de bevoorrechte vrouw toch hier en daar wonderbare genezingen heeft bewerkt,’ hoor ik volhouden.

‘Nooit kan de vrouw door de kracht van het hemelvuur, welks werking, zoo als men denkt, haar nooit had verlaten, aan anderen eenig goed hebben toegebracht; doch ik wil wel aannemen dat eenigen harer patienten hunne gezondheid wederkregen; waarom niet? Het betrouwen, de natuur met hare ongekende macht, en dan nog, een vroeger aangewend middel, door geneesheeren voorgeschreven, welks kracht zich slechts later heeft ontwikkeld, hebben zoovele duizenden genezingen bezorgd!’

De man, die daar met verhaasten stap heengaat, is de vader van een talrijk huisgezin; zijn oudste zoon, de steun van het huishouden, is sedert vier maanden gevaarlijk ziek; de geneesheeren (hij heeft er vijf geraadpleegd) kennen zijne ziekte niet, en kunnen bijgevolg er ook niet in gelukken, hem de gezondheid weder te geven. Daarom heeft hij in eens het besluit genomen voortaan den dokter buiten de deur te houden, en liever een beroemden urinekijker, die eenige uren verder woont, te gaan raadplegen.

Hij heeft een fleschje met water van zijn zieken zoon bij zich, en stellig keert hij weder met een geneesmiddel, hetwelk weldra een einde stelt aan het langdurig lijden van den armen zieke.

Eenige uren later komt hij in het huis van den wonderdokter aan, en wordt door den knecht, die er een geslepen, doortrapte kerel uitziet, ontvangen.

De dokter, wordt hem gezegd, is niet te huis; hij heeft zooveel, zoo oneindig veel werk; de zieken, welke allen zonder uitzondering door hem worden genezen, laten hem zelfs des nachts geen oogenblik rust.

Doch de man zou maar binnen komen en wat wachten tot dat de dokter wederkeert.

De knecht brengt hem in eene kamer, en neemt plaats nevens hem op eene bank tegen een dun, houten schutsel geplaatst, en begint met hem te praten over wit en zwart, over honderden schijnbaar onverschillige dingen.

‘Gij hebt ook een zieke bij u in huis?’ vraagt de spraakzame knecht met eene fijne tronie.

‘Ja; mijn oudste zoon is sedert vier maanden niet wel te pas,’ antwoordt de boer.

‘Een koû, een verwaarloosde koû of zoo iets?’

‘Ja; vier maanden geleden, was het een jongen als een bloem, melk en bloed...... op een avond kwam er brand in de buurt, waarvan de jongen hevig verschrikte; misschien ook werkte hij zich dien nacht hevig in 't zweet en vatte daarop eene koude.......’

‘En geen wonder!’

‘Des anderen daags begon hij te klagen, raakte eten noch drinken meer aan en verloor zijne kleur en zijne krachten.’

‘Zou hij uitteren?’

‘De buren zeggen, ja; de vijf dokters, welke hem vruchteloos hebben behandeld, zeggen, neen; doch geen van allen kent zijne ziekte, daar heb ik het bewijs van.’

‘Anders ware hij hersteld, dat is klaar en duidelijk.’

‘Klaar en duidelijk, wat mij niet aanstaat, is dat de jongen zoo grauwachtig ziet en het in zijn lichaam zoo vast zit als een steen. Daarbij klaagt hij van een steek in de linkerzijde......’

‘Een pleuris misschien?’

‘De dokters, die er geen drommel van kennen, zeggen, neen; maar ik zeg, ja; want waarom zou het hem anders pijn doen in de zijde, wanneer hij den adem inhaalt en hoest?’

‘Ja, ja, een verwaarloosde pleuris.’

‘Waarom zou hij anders altijd zoo hoesten? Die drooge hoest......’

‘Dat is de pleuris.’

‘Een pleuris is toch zoo moeilijk niet om te genezen?’

‘Onze dokter geneest alle kwalen.’

Lang sprak de knecht met den boer over de ziekte, en viel eindelijk weêr op wit en zwart en honderd andere zaken, waarmeê hij het gesprek had begonnen.

Iets later ging de achterdeur van het huis open en de knecht zeide, dat nu de dokter was aangekomen. Ja, de dokter was reeds in zijn apotheek; de boer moest maar binnen treden.

Deze trok zijn fleschje met water uit zijn zak, reikte het zonder een woord te spreken aan den dokter over en ging zitten; spreken zoo meende hij, behoefde hij niet, dewijl de dokter toch alles in het water zien kon.

De dokter zat voor zijne tafel en hield het fleschje tegen het licht. Gedurende eenige minuten bekeek hij aandachtig het water, dat volkomen aan het water van duizenden zieken en gezonden geleek, en ging toen in een grooten foliant zitten lezen.

Daarna hield hij het fleschje wederom tegen het licht, scheen nog een oogenblik diep na te denken en sprak toen op een statigen toon:

‘Dat is van uw oudsten zoon,....’

De boer knikte met het hoofd.

‘De steun van uw huishouden,....’

De boer knikte nog eens.

‘Zoo wat twintig of eenentwintig jaren oud?’

‘Achtentwintig,’ zeî de boer.

‘Dan hebt gij niet al zijn water van dezen nacht meêgebracht,’ zeî de dokter, zonder uit zijn lood te raken.

‘Zoo omtrent drie vierde.’

‘Juist; viermaal zeven is achtentwintig.’

‘Dat is al heel knap,’ dacht de boer.

De dokter bladerde nog even in zijn foliant, hield op nieuw het fleschje tegen het licht, en sprak, half aarzelend:

‘Voorheen was dat een knappe, sterke jongen; is hij niet zoo wat vier maanden ziek?’

De boer knikte met het hoofd en dacht bij zich zelven, dat hij maar niets zoude zeggen, en de dokter, indien hij zijn stiel in den grond verstond, alles maar moest raden.

‘Maar wat drommel zie ik nog in dat water?’ vraagt de dokter, terwijl hij ditmaal een vergrootglas gebruikt; ‘is er bij u in de beurt ook brand geweest? En heeft uw jongen zich daarbij niet in 't zweet gewerkt?’

De boer dacht dat het buitengewoon sterk was, den brand, die vier maanden geleden bij zijn buurman had plaats gehad, nog heden in het water van zijn zoon te zien; hij bezag den dokter met verbazing en zeî tot driemaal achtereen:

‘Dat is reeds een sterk stuk!’

‘Ik zal u meer zeggen,’ hernam de dokter, terwijl hij op nieuw het fleschje in de hoogte hield en het aandachtig bekeek; ‘uw zoon is bij dien brand hevig verschrikt geweest.’

‘Dat is geraden,’ zeî de boer.

‘Des anderen daags begon hij te klagen....’

‘Dat is ook geraden.’

‘Kon niet meer eten of drinken....’

‘Dat is nog geraden.’

‘En verloor zijne kleur en zijne krachten.’

‘Alles, alles, alles geraden!’

Een oogenblik stilte; de urinekijker zit met de hand onder het hoofd te denken, daarna houdt hij op nieuw het fteschje tegen het licht en herneemt:

‘Ik zie daar in het water een steek in de linkerzijde; is het niet zoo?’

‘Juist als goud.’

‘Het is daarom dat de jongen zoo grauw ziet en zijn buik hard en stijf is; alles zit daar in de ingewanden zoo vast als een oude muur; is dat zoo niet?’

‘Mijnheer, ik behoef u niets te zeggen; het is zoo juist als goud.’

‘Hier op den grond van het water, ontwaar ik nog iets anders; de zieke moet eene drooge kuch hebben?’

‘Ook al.’

‘Dat is een verwaarloosde pleuris.’

‘Heb ik het niet honderdmaal gezegd?’ riep de boer.

‘Een pleuris, en daar teert de arme jongen van uit....’

‘God sta mij bij!’

‘Indien ik er niet was....’

‘Dan is er nog een middel?’

‘Wel stellig; waarom niet?’

Hij zag nog eens naar het fleschje en vroeg lachend, of het wel de moeite waard was, dat vijf dokters zich hierom gedurende vier maanden zoo moê hadden gemaakt.

Hij ging in een ander vertrek en goot uit een grooten pot, dezelfde, waaruit hij alle zijne zieken zonder onderscheid bediende, een klein fleschje vol. Daarra nam hij een houten bak, waarin dezelfde pillen voor de meest verschillende zieken lagen, en haalden er een vijtigtal uit, die hij in een klein, papieren doosje legde.

De pillen hadden een sterken reuk en ook het fleschje rook alsof het ossengal en duivelsdrek bevatte; doch juist daarom meende de boer geneesmiddelen van eene buitengewone kracht te hebben medegekregen.

Hij betaalde een daalder aan den dokter voor de consultatie, en de geneesmiddelen en voor de verzekering dat zijn zoon weldra de gezondheid zoude wederkrijgen.

In het naar huis gaan, bleef de boer meer dan eens in gedachten stil staan, en vroeg dan bij zich zelven, hoe het mogelijk was dat men in het water van een zieke zien kon, wat er in het lichaan omgaat; en hoe zelfs daarin te lezen stond, dat het huis van zijn buurman, vier maanden geleden, was afgebrand? En dan nog dat zijn zoon achtentwintig jaar oud was? Wel is waar, had de urinekijker eerst eenentwintig gezegd; doch dat abuis kwam enkel hiervandaan, dat hij slechts drie vierden van het water in het fleschje had gegoten. Ja; alles kwam uit; ja, die dokter was een knap man; dat was andere peper als de dokters die hij vroeger had geraadpleegd en die maar volstrekt niet wilden aannemen dat zijn zoon een pleuris had. Maar de urinekijker was werkelijk een overvlieger; die had het eerst goed geraden!

Arme, eenvoudige boer, die niet eens op het denkbeeld kwam, dat de wonderdokter, achter het houten schutsel staande, het gesprek met den knecht van voren tot achter letterlijk had afgeluisterd!

Maar och, de eenvoudige landlieden alleen laten zich in dat net, hetwelk nogtans zoo groote mazen heeft, niet vangen; neen, ook welopgevoede menschen, heeren en dames uit de groote wereld, geleerden, filosofen zelfs, treft men bij hoopen in de kamer van den hedendaagschen urinekijker aan.

Had ik bij het begin van dit artikel niet gezegd dat de mensch hedendaags zoo verstandig, zoo geleerd en zoo verlicht is? En dat er een zoo groot verschil bestond tusschen onze beschaafde eeuw en dien ‘goeden ouden tijd’ toen de bevolking nog zoo oneindig onwetend en dom was. Gij ziet wel dat ik gelijk had met te zeggen, dat er even als voorheen, ook heden nog zooveel duizenden onwetende lieden loopen, en het domme vooroordeel nog zoo levendig in het volk is.

Wanneer men het vak der geneeskunst niet uitoefent, gelooft men niet, hoe groot het getal van urinekijkers is, welke men in het land aantreft, en iedereen zou verstomd staan, indien men wist hoeveel duizenden landlieden hen raadplegen. Ongeloofbaar zou het voorkomen, indien men de namen der deftige lieden hoorde noemen, die zich in het kabinet van den aristocratischen urinekijker (ja, die zijn er ook) aanbieden.

‘Wat kwaad zit er in,’ hoor ik vragen; ‘dat lichtgeloovige menschen zich op zulke belachelijke wijze laten bedriegen?’

Dat de urinekijker geen geneesmiddelen toedient, welke voor den lijder een slecht gevolg kunnen hebben, wil ik gaarne aannemen; hij is al te omzichtig om niet te weten, dat het in zijn belang is, nooit dan geheel onverschillige, onschuldige fleschjes, poeders en pillen toe te dienen. Doch ziet gij daar geen verder kwaad in? Vat gij niet welk gevaar men loopt bijv. in eene gevaarlijke ziekte, wier behandeling aan dien man is toevertrouwd?

Of hij met eene ontsteking der hersenen, der longen, of van het darmkanaal te doen heeft, is hem onbekend; ook bekommert hij zich niet, of de ziekte van dien aard

is, dat er onmiddellijk eene krachtdadige antiphlogistische behandeling noodig is; neen, voor alle ziekten, welken naam zij ook mogen dragen, of in welk dringend gevaar de lijder zich bevindt, bezigt hij altijd onveranderlijk dezelfde krachtelooze geneesmiddelen. Intusschen volgt de ziekte baren loop en sleept den lijder, bij gebrek van doelmatige behandeling, naar het graf.

Ik heb iemand gekend, die eensklaps door eene allerhevigste ontsteking der longen werd aangetast. Men liep in allerijl naar zoo een wonderdokter, die in het onderzochte fleschje met water de zekerste bewijzen meende op te merken van eene verouderde ontsteking der maag en hem al wederom de onveranderlijke geneesmiddelen toediende.

Twee dagen later was de zieke, bij het toenemen der longontsteking, bezweken.

Indien een geneesheer bij tijds bij den zieke ware geroepen. ware deze, twintig tegen een, met een paar flinke aderlatingen, misschien eenige bloedzuigers en verdere geneesmiddelen, in dergelijk geval voorgeschreven, in het leven behouden.

‘En de zieke zoon, wiens vader wij bij den urinekijker hebben aangetroffen.’

Eene heele maand lang keerde de boer met het water van den lijder naar den wonderdokter weder, betaalde telkens een daalder, doch zonder dat er zich eenige verandering in de ziekte opdeed.

En geen wonder, dewijl vooreerst de man de eigenlijke oorzaak niet kende, ten andere omdat de behandeling geheel verkeerd was. Neen; de lijder had geen pleuris, maar wal eene miltziekte, ontstaan ten gevolge eener anderdaagsche koorts, welke de vijf vorige dokters nooit hadden genezen, om de zeer eenvoudige reden, dat de eigenzinnige boer aan geen hunner daartoe den tijd had gelaten.

Lezer, zult gij in geval van ziekte, ooit een urinekijker, hij moge in een hutje wonen of een gegallonneerden knecht aan zijne deur hebben, raadplegen?

Doe dat, indien gij u wilt belachelijk maken, uwe beurs laten uitplunderen en daarenboven gevaar loopen van ten gevolge eener, somtijds zeer gemakkelijk te genezen ziekte, ten grave te dalen.

Kent gij de pint? Of ik zelf wel juist weet, wat eigenlijk de pint mag wezen, trek ik in twijfel; doch dit weet ik, dat ik een man heb gekend, die zich voor een pintmeester uitgaf en zijn vak volkomen meester was.

Nu, die man (hij kon lezen, noch schrijven) was in bezit van een kostbaar geneesmiddel dat hij ‘sympathetisch poeder’ noemde. Dit poeder, in een of ander vocht opgelost, stond dag en nacht in eene gebroken pint, op een matig vuur; want wee hem, zeî de pintmeester, wee den armen zieke, indien het vocht ooit koud werd, en ook wee hem, indien eene onvoorzichtige hand het eens bij ongeluk al te warm maakte.

Nu, men had bijv. eene of andere wonde, of men had zich bij middel van een snijtuig gekwetst, dan doopte men een doekje in de etterende wonde, of men nam bloed uit de gekwetste deelen, en men begaf zich naar den pintmeester, die in de vermenging der aangebrachte voorwerpen met zijn sympathetisch poeder, terstond kon raden, wat er moest gedaan worden om tot de genezing te geraken.

‘Maar de pint bestaat toch niet meer in onzen beschaafden tijd?’

‘Ja wel; ik ken nog pintmeesters en ook lijders, die hem raadplegen.’

Dat de pint wel eenigszins uit de mode is geraakt, wil ik aannemen, doch het vooroordeel bestaat nog levendig in sommige streken.

De mensch is hedendaags toch zoo verstandig, geleerd, verlicht!

(Slot volgt.)

Allerlei.

Een 'interessant kapittel'

is het opschrift van een schilderstuk van den duitschen kunstenaar August Siegert. Het onderwerp zijner kunstoefening is een meisje, dat haar handwerk een oogenblik onderbreekt om eerst nog gauw een hoofdstuk van haar leesboek, 't welk zij half onder haar naaiwerk verborgen houdt, te lezen. Hoe eenvoudig, het onderwerp ook wezen moog en hoeveel ongekunsteldheid er ook vereischt wordt in die samenstelling, toch meenen wij te kunnen zeggen dat de schilder zijn doel in alle opzichten bereikt heeft.

Siegert, die in 1820 geboren werd, is een der uitstekende schilders van de dusseldorfsche school, welke zooveel schoons onder het opzicht van kunst reeds geleverd heeft. Van denzelfden hebben nog de schilderstukken *de intocht van Luther binnen Worms,* en de *ballade van Uhland* de algemeene bewondering gaande gemaakt.

‘EEN INTERESSANT KAPITTEL,’ NAAR A. SIEGERT.

De kenteekenen eener beroerte.

Napoleon I, die zeer beducht was voor eene beroerte, vroeg eens aan Corvisart, zijn geneesheer, hem eenige bepaalde kenteekenen van die ziekte op te geven. ‘Sire,’ antwoordde hem de geneesheer, ‘eene beroerte is altijd gevaarlijk, maar zij heeft kenteekenen, die haar voorafgaan. Het gebeurt zeer zelden dat de natuur haar slag slaat, zonder vooruit te waarschuwen. Een eerste aanval is bijna altijd van lichten aard; het is eene *sommatie zonder kosten;* een tweede is in den regel heviger, dat is eene *sommatie met kosten;* maar een derde is een *verhaal bij lijfsdwang.’* Aan de waarheid dezer bewering heeft hij zelf later eene treurige proef geleverd.

Wat gevaar er in kan gelegen zijn om eene pruik te leenen,

Een zekere heer Hughes, raadsheer aan de rechtbank te Londen, droeg gewoonlijk eene groote pruik. Eens kwam hem een vriend deze ter leen vragen en de heer Hughes, niet durvende weigeren, bewilligde in zijn verzoek. Eenige oogenblikken later, ging de raadsheer zijn vriend bezoeken, die juist in gezelschap van eenige kennissen van aanzienlijken stand met de geleende pruik op het hoofd aan het ontbijt gezeten was. Op eens, terwijl men in een druk gesprek gewikkeld was, bemerkte de hond van den heer Hughes, de pruik zijns meesters; hij springt op de schouders van den gastheer, rukt ze hem af en spoedt er zich mede voort. ‘Deze zat nu, onthutst en als ware hij door den donder getroffen, met kalen schedel tegenover zijne gasten, die hun lachlust om het gebeurde niet konden bedwingen.

Niet wel begrepen.

Een koopman verkocht aan een zeker persoon voor een aanzienlijk bedrag koopmansgoederen. De kooper telde de helft der bedongen som op de winkelbank zeggende: Zie, mijnheer, hier is de helft van den koopprijs contant, voor het overige blijf ik bij u in debet.’ De koopman nam er genoegen mede en de kooper verwijderde zich met de gekochte waren. Hij liet daarna echter niets meer van zich hooren en ontving diensvolgens op zekeren dag een bezoek van zijn crediteur, die hem aanmaande zijne schuld te betalen. Zijn antwoord hierop luidde: ‘Mijnheer, ik houd mij strikt aan onze overeenkomst; als ik de andere helft betaalde, zou ik ophouden bij u in debet te blijven.’

Bezoldiging van 's keizers lijfartsen in China.

In China wordt de bezoldiging der keizerlijke lijfartsen geregeld naar den gezondheidstoestand van Z.M. Zoodra deze namelijk ziek wordt, houdt het tractement der geneesheeren op. Men kan hieruit afleiden hoe dierbaar hun 's keizers gezondheid zijn moet.

Eene prise.

Na het einde van den silesischen oorlog ontmoetten de koning van Pruisen, Frederik II, en de keizer van Oostenrijk, Joseph II, elkander te Neisze in Silesië. Op een diner, bij die gelegenheid gegeven, zat de bekende minister von Kaunitz naast den koning en reikte dezen zijne snuifdoos toe. Frederik nam een snuifje en zeide: ‘Het is voor den eersten keer, dat ik van iemand eene *prise*[1] neem.’ - ‘Uwe Majesteit,’ antwoordde de minister, ‘vergeet dat Zij Silesië genomen heeft.’

Uit liefhebberij.

Voor eene rechtbank zeide de rechter tot een aangeklaagde: ‘Luidens de acte van beschuldiging, zijt ge een dief van professie!’ - ‘Toch niet, mijnheer de rechter,’ dus luidde het antwoord, ‘ik doe het enkel uit liefhebberij.’

[Nummer 51]

(1) *Prise:* snuifje en buit.

DE LANGSLAPER.

De langslaper.

‘t Zonlicht, rijzend aan de kimmen,
Jaagt het nacht'lijk schimmenheer
Voor zijn stralenglans en luister
Naar zijn duist'ren schuilhoek weêr,

‘t Voog'lenheer vermengt zijn zangen
Met der bijen dof gegons;
‘t Is een morgengroet den Schepper,
‘t Is der dieren Vader-Ons.

Suisend ruischt het morgenkoeltje,
Wekt den trouwen ochtendboô,
Die zijn wekstem, vroolijk galmend,
Tot den luiaard richt op 't stroo.

Maar geen pracht, als 't eerst ontwaken
Van de welige natuur,
Maar geen glans van 't stralend zonlicht
In het gulden morgenuur,

Geen gekraai bij 't ochtendkrieken
Jaagt den luiaard uit de rust,
Hij is dood voor 't schoonste leven,
Voor den reinsten levenslust.

Als den ezel gaat het velen:
Luiheid schaadt zoo menigeen!
En - wat door haar wordt verloren
Vindt de naarstigheid alléén.

A.P.

De val van het Oostersche Rijk.
(Slot).

Konstantijn bereidde zich nu tot een krachtigen tegenstand. Zijne hoofdstad Konstantinopel was zeer uitgesterkt, had hechte en hooge muren en eene haven welke van sterke vestingwerken omringd was en, door een zwaren ijzeren keten gesloten, voor bijna onverwinnelijk mocht gelden; deze stad had den belegeraars lang kunnen weerstaan, indien zij door eene bezetting van voldoende sterkte was verdedigd, en hare bevolking meer krijgsmoed bezeten had. Maar de Grieken waren verweekt en verblind, het was er bijna als te Jeruzalem tijdens het beleg van Titus; uit de volkrijke stad beantwoordden slechts 5000 strijdvaardigen den wapenkreet huns dapperen keizers, 5000 anderen waren vreemdelingen; Venetianen, maar vooral Genueezen, ter sterkte van 2000 man onder den moedigen Johannes Giustiniani; deze vormden de kern des legers.

De grieksche keizer kon dus slechts tien duizend man tegen de groote turksche overmacht stellen. Indien men het wel beschouwt, was het legertje niet genoeg om den vijand afteslaan, maar slechts voldoende om met roem den heldendood te sterven. Verscheidene adellijke grieksche geslachten streden binnen de muren; daar stonden mannen, wier namen eeuwig weerklinken zullen in de geschiedboeken der Christelijke Kerk en in de grieksche geschiedrollen, omdat zij het laatste bolwerk tegen den euvelmoed der Turken waren. Namen als Comnenes, Angelus, Ducas, Lascaris, Cantacuzenes, Paleologus. De Genuees Doria voerde het bevel over de haven, een ander Genuees, de gemelde Giustiniani, over de stad; kardinaal Isidorus, hoewel door het volk miskend, maar altijd vol ijver voor den godsdienst was de ziel der kleine strijdmacht, die hij naar Konstantinopel had geleid; terwijl eindelijk keizer Konstantijn zich als een waardig opperbevelhebber deed kennen.

De belegering begon in de eerste dagen van Februari 1453. Den 6n April vingen de vier batterijen der Turken aan haar vuur te openen. De belegerden verdedigden zich met moed, maar konden den vijand niet verhinderen tot aan de muren zelven der stad vooruit te dringen.

Terwijl deze hardnekkige strijd even woedend van beide kanten werd voortgezet, naderde eene afdeeling Turken langs een' onderaardschen weg meer en meer de stad en zoude misschien ook in de stad doorgedrongen zijn, zoo niet een toeval hen verraden had, waarom zij in de vlucht hen heil moesten zoeken. De lijken van duizenden Muzelmannen vulden eindelijk de gracht, welke zij niet konden

overschrijden; die hoog opeengehoopte lijken deden den moed hunner krijgsmakkers verflauwen, zoodat zich weldra de zege voor de Grieken scheen de verklaren; uitgeput van vermoeienis keerden de Turken naar hunne belegeringsliniën terug en het zieltogende Konstantinopel aanschouwde nog weder een dag van zegepraal.

Den volgenden nacht werden alle gemaakte bressen hersteld en Mahomed moest van zijn verderen aanval afzien. Op denzelden dag vertoonde zich een venetiaansch schip en drie grieksche galeien van Chios, die met voorraad gevuld en met oude in den krijgsdienst geharde manschappen bezet waren; zij liepen het kanaal in, braveerden het vuur der vijandelijke batterijen en vielen stoutmoedig de turksche vloot aan; niets kon het welgericht vuur hunner kanonnen weerstaan, zij braken door de Turksche vloot heen, verbrandden en vernielden ze, doodden twaalf duizend man en zeilden zegevierend de haven binnen. Mahomed, die bij dit gevecht tegenwoordig was, aanschouwde met verontwaardiging en naijver de wonderen van dapperheid door deze handvol mannen uitgericht, en de slachting der zijnen en zijn woede barstte los: hij vloog op zijnen grootadmiraal aan, wierp hem ter aarde, sloeg hem met een gouden stat, dien hij in de hand had, en deed hem door zijne slaven tuchtigen Op dien toorn volgde weldra eene stomme verbazing: de moed van Konstantijn verwonderde hem en hij aarzelde in dit uur of hij zijne prooi nogmaals zoude aantasten of zijne plannen vaarwel zeggen.

Van het laatste voornemen geheel door zijne jeugdige makkers afgebracht, wilde hij eerst, voor hij den strijd hernam, den weg der onderhandelingen inslaan. Zijne afgezanten boden Konstantijn het ongestoorde bezit van Griekenland en Morea aan, indien hij Konstantinopel aan de Muzelmannen wilde overgeven.

'Ik zal' was het antwoord des keizers, 'of mijne hoofdstad redden, of mij onder hare puinhoopen laten begraven. De eenige opoffering waarin ik kan toestemmen is die van eene schatting te betalen.' Toen dit antwoord aan den sultan werd overgebracht, riep hij uit: 'En ik zweer bij den profeet dat Konstantinopel of mijn troon of mijn graf zal zijn.' Na deze woorden riep hij de Janitsaren ten strijd, kondigde hun eenen algemeenen storm aan en bepaalde dien tegen den 29n Mei. Van den anderen kant vormde men te Konstantinopel het plan, om door het vernielen der turksche vloot, het ontzetten der stad te verzekeren, doch de toeleg mislukte, toen Mahomed een plan bedacht dat men voor een fabel zoude houden, indien het niet door de geschiedenis overtuigend verzekerd ware.

Hij wilde namelijk zijne schepen over land en wel over een vrij hoog voorgebergte in de haven brengen. Na dan, gelijk gezegd wordt, sommige Genueezen met geld tot oogluiking omgekocht te hebben, besteedde hij eenigen tijd om een klimmenden weg van vier tot vijf mijlen te effenen, plaveide dien met gesmolten vet en bracht er rollen op, ten einde tachtig galeien van vijftig en twintig roeibanken eerst tegen de hoogte op te trekken en vervolgens daarvan te laten afgleiden In een enkelen nacht werd deze wonderbare overtocht uitgevoerd, was de haven met turksche schepen bezet, en het verbaasde Konstantinopel zag zich van zijne vloot afgesneden. Een stomme verbazing beving die groote stad; zij gevoelde dat de dag van haar ondergang weldra zou aanbreken. Eene radelooze menigte vervulde de tempelgebouwen, wierp zich voor de altaren neder, besproeide den bodem met hare tranen en riep de barmhartigheid en ontferming des Hemels in. De God gewijde maagden, de bisschoppen en priesters trokken in plechtigen omgang de stad rond; hunne kreten, hunne zuchten waren als de laatste rouwplechtig heid, als de begrafenis der stad van den grooten Konstantijn, den eersten Christen Keizer.

Het kanon der Muzelmannen deed zich hooren tot teeken van den aanval Konstantijn trad voor eenige oogenblikken de keizerlijke woning binnen, omhelsde zijn gezin, gordde zijne wapenen aan en verliet het paleis, dat hij niet weder zou aanschouwen. De turken begonnen nu zoowel van den zeekant als van de landzijde den algemeenen storm, al het geschut van den sultan naderde de muren: de voorstevens der schepen van ladders voorzien, bedreigden de verschansingen aan de haven; de in der haast herbouwde vestingmuren bezweken alras voor het geschut; wijde bressen openden zich en de Turken wierpen er zich troepsgewijze in, brandende van verlangen om de overwinning te behalen

De onverschrokken krijgsmakkers van Konstantijn, niet zoo gemakkelijk neder te werpen als hunne muren dreven de eerste aanvallers in de gracht terug. 'Bij deze laatsten worstelstrijd van Azië en Europa' zegt een geschiedschrijver, 'schenen de wapenen van den ouden tijd en die van latere uitvinding vereenigd te zijn om de aloude keizerstad zoowel aan te vallen als te verdedigen. De lucht werd door wolken van pijlen en werpschichten verdonkerd, en weergalmde op hetzelfde oogenblik van het dof gedreun der door de blijden uitgeslingerde rotsbrokken, van het gefluit der musketkogels en het gebulder der kartouwen.

Reeds meer dan acht uren hielden de Grieken stand; duizenden van opgehoopte lijken vulden de grachten en dienden tot brug en overgang aan de opvolgende krijgsbenden. Eindelijk wekt Konstantijn de Grieken op, om door eene allerlaatste poging hunnen gods lienst, hunnen vorst en hun vaderland te redden; hij stortte zich over de muurbres naar buiten, viel op de belegeraars in, deed hen uiteen stuiven, en dwong hen eene uitgebreide ruimte tusschen den wal en het vijandelijk leger vrij te laten.

Doch al deze voordeelen wogen niet op tegen het verlies van de manschappen binnen de veste; nog zou de stad misschien een dag van glorie beleefd hebben, zoo niet een ramspoedig toeval het lot van den dag beslist hadde. Giustiniani, door een vijandelijk schot getroffen en doodelijk gewond naar de stad gedragen, benam door zijn afwezigheid den troepen allen moed. De pogingen van Konstantijn om hen zonder verwarring naar den breeden omringsmuur terug te leiden, waren ijdel, zij luisterden niet meer naar hem. Allen door schrik overweldigd, richtten zich naar een nieuwen doorgang, dien zij door hunne menigte versperden; de Janitsaren wierpen zich met moede op hen; nu was het geen gevecht meer, maar eene gruwelijke slachting, allen vielen onder het zwaard der Turken.

Woedend, omdat hij een oogenblik zijn rijk overleefd had, wierp Konstantijn zich in het midden van zijne vijanden, offerde nog eene menigte van hen aan zijn wraak op en verdween, met veel wonden doorboord, onder de hooge stapels der gesneuvelden. Er werd een afgrijselijk bloedbad aangericht, er hadden afschuwelijke tooneelen van wreedheid, wellust en roof plaats. De graven werden opengebroken en de assche der keizers in den wind gestrooid. Zestig duizend inwoners werden als slaven verkocht. Den derden dag deed Mahomed zijn intocht in de veroverde stad, hij reed, te paard gezeten, de Sophiakerk in, stapte, eene menigte van lijken vertredende, daarin rond en drukte met zijne rechterhand, in bloed gedoopt, op de fresco's met gouden grond, dat roode merkteeken, hetwelk nog in het Oosten het zinnebeeld en het altijddurende bewijsteeken, van eigendom is.

De goudvisch.

Dit lieve diertje, de gunsteling der vrouwen en de vreugde der kinderen, behoorde oorspronkelijk in China te huis, van waar het in 1616 naar Europa is gebracht, het eerst naar Engeland en van daar naar Frankrijk, Duitschland, Bohemen en Hongarije. In al deze landen vermenigvuldigde het zich snel, want het bestaan en het voortteelen van den goudvisch zijn aan voorwaarden verbonden, die schier overal aanwezig zijn. Hij behoort tot het geslacht der karpers, zooals zijn lichaamsbouw en naam (cyprinus auratus, goudkarper) aanwijst. Zijne levenswijze, zijne voeding en vleesch komen geheel met die des gewonen karpers overeen. Ook plant hij zich even als deze voort en is, drie à vier maanden oud, zoozeer aan hem gelijk, dat zelfs een kenner den jongen goudvisch moeilijk van den karper onderscheiden kan. Later verraadt de kleur het verschil. In zijn vroege jeugd is namelijk de goudvisch over het geheele lichaam bedekt met een taai, zwart slijm, dat hij in den regel 16 tot 20 maanden behoudt, soms zelfs tot in zijn derde levensjaar. Na dien tijd echter verdwijnt het eerst van zijn kop en verder van het overige gedeelte zijns lichaams, en komen de prachtige gouden schubben te voorschijn. Het zwart gaat niet op eens in rood over; op kop en rug komt een lichtgeel te voorschijn, dat langzamerhand verscheidene nuancen doorloopt, tot het eindelijk in goudgeel overgaat; aan de keel en den buik is de visch altijd lichter gekleurd dan op den rug.

Tot de familie der goudvisschen wordt ook de zoogenaamde zilvervisch of zilverkarper teruggebracht. Deze heeft een zilverkleurigen ring om de oogen, en is in zijne jeugd met taai, vuilrood slijm overdekt, dat allengs verdwijnt om op den rug en den kop plaats te maken voor de geele en op den buik voor de zilverwitte kleur. Heeft hij de zwaarte van een tot twee lood bereikt, dan is het rood zijner schubben verdwenen, doch zijn lichaam blijft steeds die kleur behouden, welke door de geele en zilverkleurige schubben dringende, de schoonheid van den visch niet weinig verhoogt.

De goud- en zilvervisschen leggen een ontzettend aantal eieren, doch dit is verschillend naar hun ouderdom en zwaarte. Een goudvisch van twee tot drie lood legt in het voorjaar 20,000, en van zes tot acht lood 100,000 en meer eieren. De eieren zijn met een slijmachtig vocht overdekt en blijven daarom gemakkelijk aan de waterplanten hangen, tot er na 10 of 12 dagen de kleine vischjes uit voortkomen. Het behoeft niet vermeld dat tallooze eieren door waterinsecten en visschen vernield worden; niettemin blijven er steeds genoeg over om het geslacht der goudvisschen voort te planten. Nadat de vischjes te voorschijn zijn gekomen, wemelt het tusschen de planten van de jeugdige goudvisschen, die de zes eerste dagen geen voedsel schijnen noodig te hebben, maar zich vervolgens voeden met infusiediertjes om later tot grootere insecten, waterwormen enz. over te gaan.

Lynneus en andere dierkundigen beweren dat de goudvisch des winters in vrij water niet eet, waarom de Chineezen hem drie of vier maanden zonder voedsel laten, waarbij hij volmaakt gezond blijft. Een liefhebber van goudvisschen heeft zich de moeite gegeven een onderzoek naar de waarheid dezer bewering in te svellen. Hij bracht daartoe vier visschen in een glas en gaf hun gedurende de maanden December, Januari, Februari en Maart niet het minste voedsel - wel voorzag hij hen van tijd tot tijd van versch water - en hij ontdekte dat allen frisch en gezond bleven. Zeker schrijver noemt dit zeer natuurlijk; hij zegt dat de goudvisch tot het geslacht der

karpers behoort, en daar deze des winters slapen en niet eten, is het duidelijk dat ook de goudvisch niet eet. Het is nu maar de vraag of een niet slapende visch niet behoeft te eten, Terwijl een slapende daaraan geen behoefte heeft. Intusschen is dit eene van de gelukkige quaestiën, die ieder houder van goudvisschen gemakkelijk kan oplossen.

De Chineezen, die den goudvisch voor den schoonste onder hunne talrijke, prachtige vischsoorten houden, drijven daarin een drukken handel. De aanzienlijken bewaren ze in heerlijke, daartoe opzettelijk vervaardigde porseleinen vazen. Tot dit laatste doel zijn de kleine visschen het best geschikt; de grooten sterven spoedig, wanneer zij geen genoegzame ruimte hebben om zich te bewegen. In Europa bedienen de liefhebbers van goudvisschen zich meestal van glazen, waardoor men in de gelegenheid is de bewegingen van den prachtigen visch met het oog te volgen. De opening behoort tamelijk wijd te zijn, opdat de lucht voldoende op het water kunne werken. Om het uitspringen der visschen, hetgeen zij gaarne doen, te beletten, spant men een net over de opening van het glas.

Dat dikwert de visschen sterven, is niet zelden aan de eigenaars te wijten. Sommigen zien gaarne vele visschen bijeen, doch zij vergeten dat daartoe een zeer groot glas noodig is, want de goudvisch wil zich vrij kunnen bewegen en schijnt zelfs te lijden door de veelvuldige aanraking met zijn natuurgenooten. Wat overigens het water betreft, waarmede men het vischglas moet vullen, ten dien aanzien geniet men eene groote vrijheid. Indien het water maar geen kalk of ijzerdeelen bevat en niet modderig is, is het den visch steeds welkom; het eenige wat hij verlangt is dat men hem steeds water uit dezelfde bron, beek of rivier geve

Men kan het aan den visch spoedig zien, als het water kalkdeelen bevat. Zijne kieuwen en vinnen verliezen hunne kleur en bewegen zich minder gemakkelijk; de visch begint te kwijnen en zou weldra sterven. Verschillende proeven hebben deze verschijnselen bevestigd. Heeft men goed water voor den goudvisch gevonden, dan ververschen men het des zomers dagelijks, des winters om den anderen dag. Doch hierin is eveneens verschil op te merken. Werpt men eenige planten in het glas, zooals plaats heeft in aquariums, dan behoeft men slechts om de 6 of 8 dagen het water te ververschen, wijl de planten zuurstof uitwerpen en stikstof inademen. Het glas plaatse men liefst in de schaduw, daar de goudvisch den fellen zonneschijn niet schijnt te kunnen verdragen. Daarbij berooft de zon het water te veel van zijne zuurstof. Wil men den visch een geliefkoosd voedsel verschaffen, dan werpe men saladeblaadjes, gras en verschillende waterplanten in zijn glas. Geeft men hem daarenboven wormen en insecten, dan zorgt men op de uitmuntendste wijze voor zijne gezondheid. Brood en meelachtig voedsel is hoogst schadelijk voor den goudvisch; een enkel stukje in het glas geworpen, zal hem wel juist niet deren, doch men kan in dit opzicht zeer spoedig de grenzen der matigheid te buiten gaan, den visch zoodoende vetmesten en doen sterven. De bodem van het vischglas moet bedekt worden met Zuiver gewasschen, scherpe kiezelsteenen, aan deze hechten zich de uitwerpselen van den visch en zoo bevorderen zij de zuiverheid des waters. Indien men het water ververscht en het glas wil schoon maken, drage men zorg de visschen niet met de hand uit het glas te nemen; hierdoor toch veroorzaakt men hun pijn, ja, niet zelden den dood. Beter is het hen door middel van een netje uit het glas op te vangen. Nog moet omtrent de voeding worden opgemerkt, dat zulks slechts om den derden of vierden dag moet geschieden. Men geeft den goudvisch gewoonlijk eer te veel dan te weinig voedsel.

In den vijver kan de goudvisch gemakkelijk tien tot twaalf jaren oud worden; in het glas bereikt hij zelden dien ouderdom. Intusschen verdient het de aandacht dat de wijze van verzorging in dit opzicht veel afdoet.

Er is misschien geen stad in Europa waar zooveel handel in goudvisschen gedreven wordt als te Weenen. Daar is men verzot op dezen visch en bewaart hem in glazen en vijvers. Een groot, fijn geslepen glas, met goudvisschen gevuld, behoort tot het meublement van een Weener salon, en een tuin zonder goudvisschenvijver is eene zeldzaamheid.

Buiten Weenen vindt men langs den Donau groote aquariums, toebehoorende aan lieden, die in den goudvisschenteelt een zeer goed middel van bestaan vinden. Zij kweeken die bij duizenden aan en verkoopen ze op de markt te Weenen of verzenden ze per spoor naar de verschillende steden van Oostenrijk, Hongarije en Bohemen. Ook te Salzburg en in Stiermarken vindt men talrijke aquariums; deze voorzien Neder-Oostenrijk van goudvisschen en verzenden ze verder naar Illyrië en Italië. Het is reeds voor lang uitgemaakt dat deze verzendingen per spoor niet de minste moeilijkheid opleveren en de visch gewoonlijk veilig en ongedeerd op zijne bestemming aankomt.

De officiersweduwe.

Hoeveel rouw en tranen heeft die verschrikkelijke oorlog van 1870 niet gekost! Hoevele menschenlevens werden er [...]weggemaaid en hoe dikwerf werden die sombere treurtooneelen [...]wekkender door den vreeselijken twijfel en de volstrekte onwetendheld waarin zoovele moeders, vrouwen en kinderen verkeerden met betrekking tot het lot en den gezondheidstoestand en, - was eenmaal de treurige tijding van den vervroegden dood van een dierbaar lid der familie aangekomen, - met betrekking ook tot de laatste rustplaats, die een zoon, een broeder, een echtgenoot of een beminde vader op het doodenveld had gevonden.

De bedroefde vrouw, die op de bovenstaande gravure volgens een schilderij van Doepler is voorgesteld, heeft ten minste het treurige geluk van de plaats weer te vinden, waar het moordende staal aan hem het leven benam, dien zij zoo innig beminde. Een nederig kruis van dennenhout is op zijne grafstede geplant. In rouwgewaad gehuld begaf zich de bedroefde weduwe te midden der doodsbeenderen, verbrijzelde wapentuigen, verstrooide helmen, die in wilde wanorde den grond bedekken; een wapenbroeder heeft haar de rustplaats van haren beminden echtgenoot aangewezen, en buiten zich zelve van droefheid omhelst zij het kruis door de hand zijner vrienden op zijn graf geplant, 't Is een treurig schouwspel en toch hoevelen zouden zich nog gelukkig roemen, indien zulk een laatste troost hun deel had mogen wezen. Want hen die men vurig lief heeft te verliezen in een vreemd land, de overtuiging te hebben dat zij dood zijn en in hun laatsten levenssnik slechts door vreemden werden omringd is ongetwijfeld eene bittere smart door geen aardschen troost te lenigen, maar na het verlies der dierbaren ook nog den troost te moeten derven van op het graf te treuren en voor hen te bidden, is alsof men hen dubbel verliest, en toch dit lot trof duizenden vrouwen die geheel onbekend zijn gebleven met de laatste rustplaats van hen, die hun steun en hulp waren op de wereld en die zij meer dan zich zelven beminden.

DE OFFICIERS WEDUWE.

HET ROODE KRUIS. EENE VERPLEEGSTER.

Het Roode Kruis

Brengt de geesel des oorlogs de verschrikkelijkste slagen en beproevingen over het menschdom, de geest der christelijke liefde treedt dan ook des te krachtiger op, om de geslagen wonden zooveel mogelijk te heelen en al weldoende hare zegeningen te verbreiden.

Naast de religieuse orden en bedienaren der Katholieke Kerk, die in den laatsten fransch-pruisischen oorlog wederom zoovele heerlijke blijken van zelfopoffering en liefde gaven, verdient ook de vereeniging van het Roode Kruis eene roemvolle vermelding.

Wel is waar zijn er rechtmatige grieven tegen deze instelling gemaakt, en kan het niet ontkend worden, dat zij gelijk zoovele andere nuttige zaken, in de handen van kwaadwilligen een middel tot bedrog en kuiperij is geweest. Toch is het van den anderen kant ook buiten twijfel, dat zij onnoemelijke diensten heeft bewezen en dat de herinnering aan de door haar verspreide weldaden onafscheidelijk verbonden is met de geschiedenis der wereldgebeurtenissen van het jaar 1870.

In alle oorden der wereld heeft de vereeniging van het Roode Kruis [...] medewerkers en leden gevonden. Uit elk land stroomden liefdeges[...] [...]middelen, geld, linnen, pluksel, en wat verder tot verpreging der gewonden en de leniging hunner smarten kon dienstig zijn. En ook ons vaderland heeft door medewerking tot dit edele doeleinde zijn alouden roem van menschenlievendheid op schitterende wijze gehandhaafd.

Het jonge meisje op nevenstaande gravure voorgesteld, met den band van het Roode Kruis om den arm en in hare handen eenig linnen en kleedingstukken dragend, die bestemd zijn, om den schat der liefdadige middelen te vergrooten, behoort kennelijk tot een aanzienlijke familie. Hare houding en haar wezen getuigen dat zij zich harer edele zending bewust is. Zij behoort tot die vrouwelijke heirbende van liefdadigheid, wier weldaden door duizenden nooit zullen worden vergeten en die met recht een middel mochten genoemd worden, om de straffende hand des hemels af te weren.

Vooroordeelen,
Door Dr. J. Renier Snieders. *(Turnhout.)*
Slot.

Hebt gij nooit mannen, met lange, blauwe mantels en een kistje op den rug gezien, die van deur tot deur rondgingen en geneesmiddelen te koop aanboden?

Het zijn de zoogenaamde en alom bekende hongaarsche dokters. In de steden wagen zij zich zelden, het platteland is voornamelijk het terrein dat zij afjagen.

Zij zijn hier te lande zeldzamer geworden dan voorheen, maar zij bestaan nog, en komen op de geregelde tijden van het jaar hun bezoek afleggen bij de boeren.

In hun kistje hebben zij de zoo beroemde ‘haarlemsche olie’, een elixir dat den mensch stokoud doet worden; slijmpillen die altijd raak zijn: poeders voor de wormen: balsems en pleisters die alle wonden, onversch[...] heelen. Des avonds met het huisgezin bij het ket[...], spreekt hij van de wonderbare genezingen, welke hij [...]ende

landen bewerkte met zijne kostbare geneesmiddelen; hij kent alle ziekten, en weet overal weg meê; want hij is jaren lang oppasser geweest in een hospitaal en heeft in zijn zak een diploma hem door het staatsbestuur verleend.

En wie zijn nu die hongaarsche dokters? Men zegt dat het veeltijds oostenrijksche gepensioneerde onderofficieren zijn. Ook de landlooper, de aftruggelaar, de baanstrooper zelfs maakt zich dokter, en allen winnen rijkelijk hun brood met hunne geneeskundige waar rond te venten. Somtijds ook is het een oppasser van een of ander militair hospitaal.

Hun haarlemsche olie is niets anders dan boomolie; het elixir, welks gebruik u gezond moet houden en stokoud doen worden, een zeer bekend middel dat u geen uur langer zal doen leven.

Hunne slijmpillen, poeders, balsems en pleisters kunnen voor iets doch onmogelijk voor alles goed wezen, en bevatten volstrekt de kracht niet, welke daaraan wordt toegeschreven.

Dewijl noch de kooper, nog de verkooper slim genoeg zijn om te weten, voor welke ziekte en wanneer ze moeten gebruikt worden, zijt gij daarmede niet verder gevorderd, dan dat de apotheker u het kosteloos gebruik zijner apotheek afstond. En wat zoudt gij met die honderden geneesmiddelen van den apotheker, zonder den raad van een bevoegd man, aanvangen.

In de veronderstelling dus dat de geneesmiddelen van den hongaarschen dokter van de beste hoedanigheid waren, kon zijne koopwaar u toch niet dienstig wezen; daarom raad ik u uw geld liever in de beurs te houden en den dokter met zijn blauwen mantel, die niet in uw belang, maar wel om u in de luren te leggen, jaarlijks zijn bezoek hernieuwt, maar voor altijd buiten de deur te laten.

Zult gij mijn raad volgen? Och, neen, de mensch is hededaags in vergelijking van vroeger, zoo verstandig, zoo beschaafd, zoo verlicht!

O, in den goeden ouden tijd, waren de menschen toch zoo eenvoudig, zoo lichtgeloovig, zoo dom!

Waart gij gisteren niet op de jaarmarkt?

Er stond daar een kwakzalver op een stellaadje en rondom hem honderden nieuwsgierigen en bewonderaars, allen geleerden, en beschaafden der hedendaagsche, verlichte eeuw!

‘Eenvoudige landlieden uit den omtrek en menschen uit de lage volksklas misschien?’

‘Ja, er stonden honderden boeren, boerinnen en werklieden, maar ik heb in den hoop toch menigen burger gezien, die ook al even aan de beschavingsbron der eeuw had gedronken; in den hoop waren er van die hedendaagsche wijsgeeren die *ex cathedra* hun oordeel vellen over de groote staatkundige geschillen en de moeilijkste vraagpunten betreffende Paus en Kerk.’

De kwakzalver, na eenige kunsttoeren door zijn paljas te hebben doen verrichten, nam nu het woord op en sprak over 's menschen bestaan, gezondheid en ziekten. Hij sprak daarover met even veel gemak als de bakker over het kneden van brood en het stoken van zijn oven zijn gevoelen zou zeggen.

Hij verkocht een éénig geneesmiddel voor alle kwalen.

Dat geneesmiddel had hij des morgens in de herberg, waar hij logeerde, gereed gemaakt; het bestond uit een afkooksel van beetwortel met eenige druppels azijn.

Hij genas tandpijn met een worm uit den tand te halen, en van al die bewonderaars was er geen een, die slim genoeg was om te zien dat de kwakzalver een wormpje

had gewikkeld in een weinig lampkatoen, dat hij eenige seconden te voren in den mond van den lijder bracht.

De kwakzalver verkocht in één voormiddag honderden fleschjes, welke al de koopers zoo gezond en zoo ziek lieten als zij waren.

Dat hij dus nooit meer terug keere.....

O, zeker komt hij binnen een jaar weder; al die geleerden en bewonderaars, die heden uren lang rond de stellaadje stonden te luisteren, komen, ofschoon men overtuigd is bedrogen te zijn geweest, binnen een jaar terug, luisteren naar den kwakzalver, dien zij meer dan eens voor een afzetter hebben uitgescholden, en koopen weder van hem even als het vorig jaar.

Iedereen kent den kwakzalver. Hij is misschien een geleerd man, een verloopen dokter? Neen, iedereen weet dat hij weinig of niet geleerd is en zeker nooit geneeskundige studiën heeft gedaan. Het is bekend dat hij eenige jaren huurkoetsier is geweest, daarna in het leger heeft gediend, waar hij het nooit verder kon brengen dan tot den graad van korporaal, en na uit den dienst voor diefstal of niet veel beters te zijn weggejaagd, nooit anders heeft gedaan, dan zich tweemaal daags dronken te drinken aan jenever.

Is het aan dien man dat gij uwe gezondheid wilt toevertrouwen? Is hij het, die uw raadsman moet wezen in al wat u zoo dierbaar is hier op aarde, namelijk uwe eigene gezondheid en die van vrouw, kinderen en bloedverwanten?

O, de mensch is niet meer zoo lichtgeloovig, zoo dom! Wat is de wereld toch verstandig, geleerd en verlicht!

Vooroordeelen! Hebt gij misschien zelf ooit den overlezer geraadpleegd, wanneer gij den voet of den arm hadt verstuikt? Of is die soort van geneeskundige behandeling u onbekend?

Luister: hier te lande, ik spreek van de Kempen, wanneer men zijn voet verstuikt raadpleegt men den zoogenaamden overlezer.

En wie is die overlezer?

Men vindt overlezers onder de boeren en werklieden; ik heb er zelfs onder de welopgevoede, beschaafde menschen aangetroffen.

En wat doet die overlezer?

Hij laat u op een stoel zitten, en beveelt u het lijdend deel recht uit te steken. Daarna gaat hij voor u zitten, neemt uwen voet tusschen zijne twee handen vast en prevelt eenige woorden zonder beteekenis, zonder samenhang. Eenigen, het zijn de sterksten in het vak, spreken geen woord en bepalen zich bij het vasthouden van den voet. Na eene lichte drukking van eenige minuten is de bewerking afgeloopen en kan de lijder heengaan.

En dan?

Moet volgens het orakel van den overlezer de verstuikte voet letterlijk genezen zijn.

Ik zie u glimlachen om de kinderachtige lichtgeloovigheid, maar wat zoudt gij denken, indien ik u zeide dat ik personen uit den deftigen stand heb gekend, die zich aan de operatie van den overlezer overgaven?

Maar toch kan dat soort van geneesmiddel, of hoe men dat noemen wil, nooit kwaad?

Kwaad kan het nooit; doch stellig kan het ook niemand het minste nut toebrengen.

En waarom zou een verstandig mensch middelen gebruiken, welke de kwaal onveranderd laten, juist zoo als zij was?

Doch daarin ligt nog alleen het kwaad niet. Volg mij eens even op het anatomisch terrein. Wat is er gebeurd in het gewricht hetwelk gij

bijv. door het omslaan van uwen voet, eenen val of eene andere oorzaak, hebt verstuikt? Het eerste uitwerksel dezer oorzaak was de gewrichtsbanden uiteen te rekken, zelfs te scheuren; ten tweede, de beenen, waaruit het gewricht bestaat, van elkander te verwijderen.

En denkt gij dat deze twee uitwerksels, welke ik daar opnoem, kunnen plaats hebben zonder u aan de mogelijkheid van meer dan een gevaar bloot te stellen?

Wanneer de verstuiking met eene zekere kracht heeft plaats gehad en voornamelijk wanneer gij het lijdend deel niet hebt laten rusten, zult gij het gewricht weldra zien opzwellen en pijnlijk voelen worden. Gewoonlijk duurt het niet lang of het deel wordt de zetel eener min of meer hevige ontsteking, welke de verettering, de verstijving van het gewricht en nog veel grootere ongevallen na zich kan slepen; en het gevaar dat gij loopt zal des te grooter zijn, naarmate uw lichaamsgestel niet sterk, maar zwak en klierachtig is.

En wilt gij nu zaken van zoo groote aangelegenheid aan iemand, zonder de minste geneeskundige kennis, toevertrouwen? Wilt gij onvoorzichtige, op het orakel eener bespottelijke kwakzalverij den tijd laten verloopen, tot dat zelfs de gepaste geneeskundige middelen onmachtig worden om het gevaar te voorkomen?

Weet gij hoe men in de volksklasse, hier in de streek, de ontsteking der keelklieren of zoogenaamde amandelen geneest?

Volgens het zeer diep ingewortelde vooroordeel, behoeft men den lijder slechts eene dikke klis haar achter uit het hoofd te rukken, (doch iedereen kan dat niet, het moet door een kenner gedaan worden) om de ontsteking der aangetaste klieren terstond te zien verdwijnen.

Ik heb voorname heeren en dames gekend, die zich bij den huigtrekker aanboden, om de zonderlinge operatie te ondergaan.

Moet ik u zeggen dat de huigtrekker nooit in zijn leven ook maar een enkelen lijder heeft geholpen?

En hoe begrijpt men dan, dat het vooroordeel toch altijd levendig blijft bestaan? Omdat het wel eens gebeurt dat na de trekking de kenmerken der ontsteking verminderen en langzamerhand geheel en al verdwijnen Is dit niet de geschiedenis van honderd andere ziekten welke alleen door toedoen der behoudende natuur genezen worden?

Ik wil het banvonnis, tegen den urinekijker uitgesproken, niet op den huigtrekker toepassen, dewijl het verwaarloozen der eerste behandeling van de ontsteking der keelklieren gewoonlijk toch geene zeer ernstige gevolgen heeft.

Doch wat ik u raden mag, ga liever bij de eerste verschijnselen der ziekte, uw geneesheer raadplegen, en zeer waarschijnlijk zal deze, met behulp van eenige bloedzuigers, een purgeermiddel, een gorgeldrank, of misschien eenige zeer eenvoudige raadgevingen, de ontwikkeling der ziekte weten tegen te houden.

Iedereen echter zal mij niet gelooven; de huigtrekker zal toch altijd blijven bestaan; want, o, de menschen zijn hedendaags zoo verstandig, geleerd en beschaafd!

Wat een ondragelijke stank was er in het huis! Het was bijna of men zich op eene plaats bevond, waar dierlijke zelfstandigheden tot volkomen ontbinding waren overgegaan.

De lezer zal moeilijk, misschien niet gelooven, wat er in bedoeld huis omging.

Ziehier: vijf dagen geleden, werd een der kinderen, een twintigjarige jongen, door eene hevige ontsteking der gewrichten aangetast.

Voor dergelijke ziekten, welke men dikwijls maar beschouwt als eenvoudige, rhumatische aandoeningen, jichtpijnen of iets dergelijks, gaat men geen dokter raadplegen; de deelen moeten maar warm gehouden worden; die zieke heeft, zoo meent men, niets noodig dan een flink zweetmiddel, en alles herneemt spoedig wederom zijnen gewonen gang.

De hoefsmid in de buurt, die een ervaren veearts was en ook wel een handbreed van menschelijke kwalen kende, kwam binnen, schreef het volgende recept voor en verzekerde dat, in dergelijke gevallen, de genezing zekerder was, dan met de beste geneesmiddelen van den bekwaamsten dokter. Men zou terstond een paar schapen slachten en den lijder van het hoofd tot de voeten in den pels der gevilde dieren naaien, in dier voege dat de vleeschkant der schapenhuid onmiddellijk in aanraking bleef met de lijdende deelen van den zieke, die in dat walgelijk hulsel zoo zes tot zeven dagen moest blijven liggen. Van daar die ondragelijke stank in huis.

Of de zieke genas of nog levend uit de schapenvachten werd gehaald, is mij onbekend, maar dit weet ik, dat indien ik ooit een aanval van rhumatismus kreeg, ik mij voor geen honderd pond sterling gedurende zeven dagen liet innaaien.

Mag ik mijn uitroep van daareven nog eens herhalen? O, de menschen zijn hedendaags toch zoo verstandig en geleerd!

Zoo heb ik in de negentiende, verlichte eeuw met eigen oogen gezien, dat iemand (hij had eene verstijving in de rugspieren) zich gedurende verscheidene dagen liet begraven in verschen paardenmest. lk zie den armen drommel nog liggen. In den hoek van den haard had men eene dikke laag paardenmest uitgespreid; op dat brandend bed had de zieke zich neêrgelegd en de huisgenooten hadden hem weder bedekt met eene nieuwe laag mest; de armen en het hoofd bleven vrij.

Wel kermde de man, dat de ademhaling zoo moeilijk was, dat de hitte van den paardenmest hem letterlijk verbrandde, dat hij ging stikken bij de werking van het recept; doch de buurman, die het nakomen zijner voorschriften in persoon bewaakte, verzekerde dat hij geen het minste gevaar liep, en dat er nog een heele tijd moest verloopen, voordat de kuur als volledig kon beschouwd worden.

De Hemel weet hoe de behandeling ware afgeloopen, indien een benauwd gekerm, opgevolgd door eene onrustwekkende bezwijming de huisgenooten niet hadde verwittigd, dat de lijder gevaar liep onmiddellijk te sterven. En dit was ontwijfelbaar gebeurd, indien men den armen lijder niet terstond uit zijn brandend graf hadde opgehaald.

Vele navolgers zal de man nooit hebben; evenmin als die andere die zich de schapenvachten om het lijf liet vastnaaien; doch ik[...] niet verzekeren dat op een gegeven oogenblik de two[..] ten nog niet worden hernieuwd.

En denkt gij nu waarlijk nooit tandpijn meer te krijgen omdat gij een ouden tand, in deze of gene omstandigheden getrokken of uitgevallen, aan een touwtje gebonden, om uw hals draagt? Of dat gij nooit meer door de anderdaagsche koorts zult worden aangetast, dewijl gij, op aanraden uwer lichtgeloovige buren, gestadig een eendenvleugel in uwen zak hebt?

Zoudt gij het durven wagen, zooals de wijsneus, die op een overgroot en gevaarlijk gezwel aan de keel bij een zijner kinderen, een paar handen vol pieren legde, en

zoodoende beweerde volstrekt geen dokter noodig te hebben, om binnen eenige dagen den lijder volkomen gezond te maken?

Kent gij het middel dat men in de lichtgeloovige klas gebruikt, wanneer sommige zieken het toppunt van gevaar hebben bereikt? Er wordt eene jonge duif gehaald en levend in de lengte doorgesneden. Onmiddellijk wordt tegen elken voet van den lijder de bloedende helft der arme duif gebonden, in de verzekering dat de ziekte weldra een gunstigen keer moet nemen.

Hebt gij geen diep medelijden met dien armen sukkelaar, die beweert nooit in zijn leven meer ziek te zullen worden, indien hij slechts een stukje van eene koord had, waarmede zich iemand heeft verhangen? Van dat stukje koord zou hij een dunnen draad vlechten dien hij, zijn leven lang, om den hals zou dragen; en wat er ook in zijn lichaam mocht gebeuren, nooit zou hij een dokter meer raadplegen, om de zeer bondige reden, dat hem voortaan niets meer zou kunnen hinderen.

Aan al die domheden geloofde men voorheen 'in den goeden ouden tijd'; aan al die domheden gelooft men nog heden in de verlichte negentiende eeuw.

Mag ik u een goeden raad geven, zoo laat al die vooroordeelen, welke u vooreerst zoo belachelijk maken en daarennboven uwe dierbaarste belangen misschien in gevaar brengen, voor altijd varen.

Komt het u niet bespottelijk en dom voor, dat iemand naar zijn schoenmaker gaat, indien hij zijne gebroken vuurtang wil doen herstellen? Dat hij de hulp van den onderwijzer zou inroepen, wanneer hij een nieuw kleed moet hebben? Of dat hij bij zijn buurman, den timmerman, verver of hoefsmid gaat aankloppen, wanneer hij eene audientie vraagt bij den minister?

Even bespottelijk komt het mij voor, dat een zieke den raad zou inroepen van iemand, die volstrekt geen geneesheer is, of in voorkomende gevallen zijn eigen dokter wil wezen.

'Ja, maar deze of gene kan van vader of moeder een geheim middel hebben geërfd, dat......'

En hoe zal die 'deze of gene' oordeelen of zijn middel dat zeer deugdelijk kan wezen, juist voor uwe kwaal, die hij niet kent, kan aangewend worden. Of zijn de kennis van 's menschen gestel, van de honderden ziekten, waardoor het wordt ondermijnd, zijn studie en ondervinding eene zoo gemakkelijke of onverschillige zaak?

O, neen, ik verzeker u, dat geneesheeren, die schitterende studiën deden en later grijs werden in het vak, nog dagelijks bij deze of gene ziekte stil staan en in twijfel vei keeren, zoo over den aard als over derzelver behandeling.

Laat daarom de beoordeeling uwer kwalen aan niemand anders dan aan den geneesheer over, hij alleen is in staat u wezenlijk van dienst te zijn.

Heb steeds vertrouwen in hem, en behandel hem zóó dat hij uw vriend zij en blijve. Geloof hem in alles; en gebeurt het dat zijne kundigheden en die zijner ambtgenooten u niet meer kunnen redden, (iets wat altijd van tijd tot tijd zal gebeuren) geef u dan over aan den wil van den oppersten Geneesheer daarboven.

Allerlei.

Charlotte corday, door baudry.

De moord in 1793 op den jacobijn Marat, - den bloedman, die reeds duizenden slachtoffers ter dood verwezen had en wiens proscriptie-lijst nog eene menigte van namen bevatte, - door een jeugdig meisje, de dochter van den burgemeester der stad Caen, gepleegd, werd herhaaldelijk door de schilders tot onderwerp hunner studiën gekozen. In den vorigen jaargang gaven wij op blad. 29 in eene gravure het kunststuk weêr van den engelschen schilder Ward, voorstellende het zoogenaamde *toilette* der veroordeelde, aan wie de haren door den beul worden afgeknipt, opdat zij geen beletsel stellen voor de valbijl. In bijgaande houtsnede geven wij het schilderstuk van den Franschman Baudry, dat het oogenblik voorstelt waarop de moord gepleegd is en de verslagene nog in den laatsten strijd ligt te zieltogen. Het afschuwelijke dat den moord op een mensch - was het dan ook een goddelooze wreedaard, die zelf genoegen vond in de folteringen zijner slachtoffers, - steeds vergezelt, is hier geheel en al [...]êrgegeven. Hoezeer Charlotte [...]hebben met [...]zij een weldaad bewees aan haar vaderland, toch is het bekend dat de ongelukkige verdwaalde, na haren aanslag, zelve over hare daad verstomd stond. Beweegloos, met verwilderden blik en krampachtig saâmgenepen vuist, stond de verdwaalde aan het venster toen de personen, die op het noodgeschrei van den stervende kwamen toegeschoten, het vertrek binnenstormden. In die houding heeft zich de schilder haar voorgesteld; dat hij daarin kon slagen bewijst de gravure ten duidelijkste.

CHARLOTTE CORDAY, NAAR BAUDRY.

Rijkdom der romeinen.

De oude geschiedenis vermeldt de volgende staaltjes van den rijkdom en tevens van de verkwisting der Romeinen.

Cresus bezat voor 40 millioen fondsen en eene gelijke waarde in zilver, meubelen en slaven. Hij was gewoon te zeggen: 'hij, die geen leger of ten minste geen legioen kan onderhouden, verdient niet rijk te worden geheeten.' - De rijkdommen van Seneca, werden op 65 millioen [...]die van Lentulus, den waarzegger, op 84. - Tiberius liet bij zijn dood 567 millioen na en Caligula verkwistte ze in den tijd van één jaar. - De schulden van Milo bedroegen in minder dan één jaar *fr* 11,700,000.- César liet zich, vooraleer hij de eene of andere taak op zich nam *fr* 72,700,000 voortellen; de vriendschap van Curio kostte hem *fr* 12,600,000 en die van den consul Lucius Paulus acht millioen. - Antonius had ten tijde van den moord van César eene schuld van *fr* 8,600,000 die hij veertien dagen later geheel betaalde. Bovendien verkwistte hij 147 millioen uit de openbare schatkist. - Apicius verkwistte bij zijne grootste braspartijen

fr 12,600,000; men weet, dat hij zich het leven benam, toen hij zag dat hij, nadat al zijne schulden waren afgedaan, nog slechts *fr* 2,100,000 bezat. - Julius César gaf aan Servilia, de moeder van Brutus eene parel, die eene waarde had van *fr* 1,260,000. - De parel, die Cleopatra, bij gelegenheid van een feestmaal, dat zij ter eere van Antonius gaf, naar men zegt in azijn weekte en verslond, werd geschat ter, waarde van *fr* 1,200,000. - Omtrent de maaltijden, die Lucullus in de zaal van Apollo gewoon was te geven, vindt men vermeld dat zij gewoonlijk 85 millioen kostten. - Heliogabalus betaalde voor een enkel feestmaal *fr* 638,000 en Caligula gaf er een van zes millioen. Eindelijk leest men van den fabeldichter Esopus dat hij voor een enkel gerecht *fr* 2,100,000 betaalde.

Getrouwheid van een vogel.

Te Praag stierf onlangs een meisje, dat reeds lang een kanarievogeltje had verzorgd en dit zeer lief gekregen had. Reeds in de laatste oogenblikken van het kind legde het vogeltje een grooten angst en onrust aan den dag. Nadat het kind gestorven was, vloog het vogeltje uit zijne kooi, die altijd open stond, en plaatste zich aan het hoofd der overledene. Niemand kon het van die plaats verwijderen en het raakte geen korreltje aan van het zaad, dat men het te eten gaf. Toen men eindelijk weder de kamer binnentrad, waar zich het lijk bevond, vond men den trouwen kanarievogel dool naast het hoofd zijner verzorgster.

Een nieuw middel van verkeer.

Er is in de laatste tijden een plan gevormd, dat niets minder ten doel heeft, dan een onderzeeschen weg te maken door de zeeëngte van Messina. Dit plan werd ontworpen door Carlo Navone en schijnt inderdaad technisch uitvoerbaar te zijn, als men althans de brochure van den ingenieur en de daarbij gevoegde teekeningen juist kan heeten, betreffende de diepte der zee en haar geologischen toestand. De tunnel zou 8500 meters lang moeten zijn op eene doorsnede van negen meters. De kosten der uitvoering met inbegrip der verbindingsbanen in Messina en Reggio worden geschat op 37,620,000 franken.

Petroleumgas.

In Pensylvanië, de petroleum streek bij uitnemendheid, vormt zich onder de oppervlakte der aarde eene groote hoeveelheid gas, dat, naar men beweert, niet gezuiverd behoeft te worden, maar zelfs geschikt is voor huiselijk gebruik. In het laatst van 1870 werd de stad Erie door dat gas, dat men uit bronnen verkreeg, verlicht. Men had er reeds veertien bronnen gehoord. Men treft het aan op eene gemiddelde diepte van 550 voet. Zekere bron geeft dagelijks 20,000 kub. voeten gas, dat gebruikt wordt tot verlichting en verwarming van fabrieken.

Het groeien der nagels bij de Chinneezen

Een reiziger, die China heeft bezocht, verhaalt daar een geneesheer te hebben gezien aan wiens handen zich nagels bevonden van negen, tien en twaalf centimeters lang. Om ze goed en ongeschonden te bewaren stak hij ze in kokertjes van bamboesriet. De rijken, de mandarijnen en de geleerden volgen eveneens die mode, ten blijke dat zij voor hun levensonderhoud niet behoeven te werken.

Naaimachinen.

In 1870 werden door de negentien groote fabrieken van naaimachinen in Amerika in het geheel verkocht 464,218 stuks. The Singer Manufacturing Cie verkocht er 127,833; Wheeler en Wilson Manufacturing Cie 83,208; Howe Maschine Cie 75,156; Grover & Baker Sewing Maschine Cie 57,402; Weed Sewing Maschine Cie 35,002; Wilcox & Gibbs Sewing Maschine Cie 28,890; American Buttonhole & Overseaming Company 14,573; Florence Sewing Maschine Cie 17,660; Gold Medal Sewing Maschine Cie 8912; Aetna Sewing Maschine Cie 5806; Empire Sewing Maschine Cie 3560, Finkle & Lyon Manufacturing Cie 2420; Parham Sewing Maschine Cie 1766; Wilson Sewing Maschine Cie 500; Bartlett Reversible 496; Bartraw & Fantom Manufacturing Cie 420; Lamb Knitting Manufacturing Cie 421; Mc. Kay Sewing Maschinenassociation 129; C.F. Thompson 100. Deze statistieke lijst berust op de opgaven onder eed, die de fabrikanten verplicht zijn te doen tot vaststelling van hun patent.

[Nummer 52]

De herstellende moeder.

VAN DE ZIEKTE HERSTELD.

De nevenstaande gravure, door de meesterhand van den beroemden Pannemaker vervaardigd, biedt een zóó sprekend en treffend tafereel, dat een woord ter verklaring schier overbodig mag genoemd worden.

't Is een groep uit het dagelijksch leven, eene bevallige variatie op het immer schoone thema der gezellige, huiselijke liefde, welke voor alle standen, rijk en arm, de bron zooveler deugden is.

Een bangen, langen tijd was de beminde moeder aan 't ziekbed gekluisterd, reeds had zij met vriendelijken doch droevigen lach de haar dierbare panden het vaarwel tot een beter leven toegefluisterd; doch niet te vergeefs vouwden zich de kleine kinderhandjes, om van den Hemel de gunst af te smeeken, dat hunne moeder nog niet mocht weggaan. Inderdaad op hare bleeke wangen is van lieverlede weder het lichte ochtendrood teruggekeerd; zacht en blijde is zij weder ontwaakt uit den droom, waarin zij waande alles verloren te hebben, wat haar op deze aarde lief en dierbaar was, haar hart gloeit weder voor de rozen en doornen des levens en tintelend van vreugde en erkentelijkheid blikt zij naar de bloemen haar door de leliën-hand der lieve kleinen toegereikt.

O gewis, de tuinman, die ginds aan den muur met blijden lach de dartele gevers begluurt, mag wel tevreden zijn, dat hij de kleinen geholpen heeft die schoone bloemen voor zulk een bestemming te plukken, want onverwelkbaar en eeuwig bloeien en geuren de bloemen der huiselijke liefde.

Hannes en Mieke.
Eene meierijsche vertelling.

Waarom droegen de menschen in vroeger tijd zoo'n mooie namen, als bijv. Hero en Leander, Paris en Helena, Dejanira en Hercules, Herman en Dorothea, Cloris en Roosje? En hoe komt het, dat daarentegen in de Meierij nog steeds de meeste jongens Hannes en zoovele boerinnetjes kortaf Mie of Mieke heeten?

Die zulk eene vraag stelt, kent den beminnelijken eenvoud niet, welke met die namen onder de landelijke bewoners der Meierij van geslacht tot geslacht is bewaard gebleven. Want die hem kent, wenscht voorzeker, dat zoowel de namen als de oorspronkelijke typen, waarvan zij de getrouwe afbeeldsels zijn, nog lang mogen blijven voortbestaan.

Wij laten alle verdere bespiegeling hierover varen, om tot het ontegensprekelijke feit over te gaan, dat de twee hoofdpersonen, waarvan wij gaan verhalen, Hannes en Mieke heetten.

Hannes van den Itsert was de eenige zoon van een timmerman in een noord-brabantsch dorpje, die met zijn timmeren den kost voor zijn klein gezin wist te verdienen en die in de week met zijn werk juist genoeg overlegde, om 's Zondags fatsoenlijk in den ‘groenen Olifant’ zijn pintje te gaan drinken.

Er was geen overvloed maar vergenoegde, tevredenheid in 't kleine gezin, en de liefde van vader en moeder vereenigde zich op het kleine Hanneske, die voor 't vaderlijk beroep werd grootgebracht en er zooveel aanleg voor toonde, dat hij, wanneer eens de oude luî niet meer konden verdienen, de steun en vreugde beloofde te wezen van hun ouden dag.

Toen de knaap vier jaar oud was, sleepte hij, van den vroegen morgen tot den laten avond met hamer en beitel en alles, wat hij maar verder van timmergereedschappen in zijn handen, in zijn mond of in zijn broekzakken kon krijgen; hij bouwde huizen van oude kaarten en wist ze zelfs in een wip weêr omver te gooien, of af te breken.... En 't ouderlijke hart bouwde, wanneer het Hanneske aldus bezig zag, wel is waar geen luchtkasteelen, maar toch een heel aardige boerenwoning op den aanleg van den kleinen jongen.

Toen Hannes later sluitpinnen begon uit te steken en planken te schaven, als hij de spanzaag reeds op de schreef wist te houden en raamregels volkomen haaks en van breedte leerde maken, kon vader over de bekwaamheid van zijn zoon bijna niet uitgeroepen komen, en toen de jongen het eerste mangelbakje voor moeder gemaakt had, liep de goede vrouw de gansche buurt rond, om het kunststuk te doen bewonderen.

‘Vrouw van den Itsert,’ zeide de schoolmeester, ‘uw zoon is een geniaal talent.’

‘Enne schandoalige vent?’ herhaalde de moeder onthutst en op vragenden toon, terwijl een paar tranen, elkaâr over hare wangen naliepen en op 't mangelbakje terecht

kwamen, als moesten zij daar de boodschap doen: ‘complement van moeder: waarom Hannes voor zijn werk zoo'n scheldnaam van den meester verdiend had?’

De meester begreep de stille vraag dier moedertranen; hij gaf behoorlijke explicatie en wist daarin eene loftuiting te vlechten, beter gepast dan de eerste om door eene moeder te worden begrepen en haar hart met zekeren trots te vervullen over haren zoon.

Hanneske werd intusschen van lieverlede een Hannes; hij werd ouder, groeide goed uit de kluiten, en wat het deuntje van den schoolmeester betreft, dat hem door zijne moeder zoo dikwijls werd voorgezongen, daarvan kan men wel juist niet zeggen, dat het hem niet meer trof dan: ‘tuit, tuit! 't een oor in, en 't ander uit!’ maar toch, dewijl hij nog nooit een stad had gezien kon hij zich ook over 't geluk van het stadsleven geen goed denkbeeld vormen, en ‘in allen gevalle,’ zeide hij, ‘in 'n stad is toch gindsche meulen nie en zèker is er niemes, die zoo gelukkig is en mijn zoo gelukkig kan moaken als Mieke van Ballekom, 't knappe deurske van den mulder.’

De tijd der loting voor de nationale militie was gekomen. Voor de eerste maal van zijn leven vertrok Hannes naar de stad, maar de oude van den Itsert ging meê. En waar hij ook zijn moest, overal bleef Hannes bij zijn vader gelijk een schuit aan de lijn. Dat was de wijze raad geweest, door den eerwaarden pastoor hem gegeven.

‘En overigens,’ had de goedhartige, oude herder er bijgevoegd, ‘verzuim vooral niet een hartelijk ‘wees gegroet’ aan de ‘Zoete Lieve Vrouw’ te gaan brengen.’

't Eerste werk dan ook, dat de oude van den Itsert in de stad verrichtte, was een bezoek aan de L.V. Kapel. Bij 't uitgaan der kathedraal liet hij zijn zoon tweemaaal een kruis maken', ‘omdè,’ gelijk de oude man zeide, ‘hij 't uurst al net as 'n koale meneir had gemoakt en in verstroid gebed aan O.L. Vraauw niet gevallig kan wèzen.’ De oude timmerman had intusschen des te vuriger voor zijn dierbaren Hannes gebeden, en de uitslag der loting was dan ook van dien aard, dat Hannes een der hoogste nummers trok en den volgenden dag, als vrijgeloot van den krijgsdienst met zijn vader naar zijn dorp terugkeerde, waar hij door zijne moeder onder vreugdetranen omhelsd werd, met de familie van Ballekom, met Peer den smid en Arie den bekker op den goeden uitslag moest klinken, en waar zelfs de wieken van den molen wel tienmaal zoo snel en vroolijk als anders schenen te draaien.

Slechts hij, wien eigenlijk al die vreugde gold, was niet van harte zoo opgeruimd als zulks wel kon wezen. In 't hart van den achttienjarigen jongeling was eene geheimzinnige snaar aan het trillen gebracht, en, wie weet het, door welk een onbeduidend toeval, door welk een bijna onmerkbaren en toch voor sommigen zeer gevaarlijken windstroom? Want het gebeurt meermalen, dat de leliën en rozen rondom den kalmen en helderen waterspiegel van den geboortegrond aan den jongeling niets dan nare en verdrietige droomen der kindsheid toeschijnen en dat, wanneer hij slechts in de verte het golfgewiegel der schuimende baren aanschouwt, de begeerte in hem wordt opgewekt naar de paarlen en den bonten schelpenschat op den bodem der zee verborgen!.... Hannes was de Hannes niet meer van vóór eenige dagen. Toen had hem het landelijk leven nog bevallen, maar toen was nu niet!.... Van waar die verandering? Droeg zijn verstrooid gebed er de schuld van? Of zag hij wellicht op de wemelende marktplaats, op het trappenhooge stadhuis, op de trotsche gevels en kristalheldere ruiten der huizen de voorzegging van den schoolmeester en den wensch zijner moeder als met gulden letters gegrift: dat hij in de stad een timmermansbaas van belang, een aannemer, een kunstenaar zou worden?....

‘Moeder,’ zeî Hannes op een middag, dat hij bij zijn vriend den schoolmeester wat gepraat had, om zich te verzetten. ‘Moeder, nou hè 'k en goei neis meêgebrocht.

De kans stoat nouw vur mijn zoo mooi as moar zijn kan, om ne timmermansboas, ne aonnèmer of ne kunstenoar te worre. De meister is in de stad gewist en heet ne vrind gevonde, die me alles wil lèren. Dieje vrind doet alles vur niks om ons plazier te doen. En as ik moar ne halve zak zeuwen heb, zeet de meister, doar kan ik in de stad lang meê toe.'

'Ne halve zak, menen Hannes, ge zult 'n hèlen hebben, al zou 'k 't èten er uit menen mond vur motte spoaren. As ik van jou moar 'n kunstenoar of 'n oannèmer kan moaken,' riep de moeder en haar gezicht gloeide gelijk een roode kool van blijdschap over het verrassende nieuws. 'Laot mijn ur maor vur zurgen,' voegde zij er bij met een zeker gevoel van hare waardigheid als vrouw des huizes. 'Ik wed, dè ge nog vur Sint Jans Mert in de stad bij de oannemers en kunstenoars zijt.'

Inderdaad reeds den volgenden dag werd er een familieraad belegd en het vertrek van Hannes naar de stad werd in beraadslaging gebracht. In strijd met alle gebruiken en rechten, had de slimme huisvrouw (want, wie is er soms al niet slim?) den schoolmeester bij de beraadslaging uitgenoodigd en aan den pastoor daarentegen niet het minste van de ophanden zijnde groote gebeurtenis gezegd. De schoolmeester voldeed uitmuntend aan het verlangen van moeder en zoon, en hij hield zulk een lange lofrede op de geniën en zich zelven, dat de oude van den Itsert in slaap viel. Daarna had de stemming plaats. De meester stemde voor en natuurlijk eveneens Hannes en zijn moeder. Mieke van Ballekom zeî, 'dè ze veul liever wou schreuwen as stemmen.' Nu bleef nog de oude van den Itsert alleen over, en hij stemde tegen. Doch daar zijne vrouw wel wist, dat hij aan zijne stem als hoofd des huisgezins nog al tamelijk veel kracht kon bijzetten, trok zij haar voorschoot voor haar gezicht en riep met weeklagende stem: 'O men goeien Hannes! men goeien Hannes!' Door dit schouwspel bewogen, kreeg het de timmerman even kwaad als Mieke van Ballekom, en zoo ging de familieraad uiteen, met dit gevolg, dat Hannes een vollen zak met zeeuwen en tevens de toestemming kreeg, om daags voor Sint Jansmarkt alleen naar de stad te gaan om bij de aannemers te wezen.

Dat Hannes bij zijn vertrek een zwarte fulpen broek aan had en een vest van dezelfde stof, waarin de 'knol' van zijn grootvader met een grooten stalen horlogie-ketting was vastgelegd, als bestond er inderdaad kans, dat het uurwerk, na reeds jaren te hebben stilgestaan, nog werkelijk zou gaan loopen; dat zijne haren door den vermengden glans van lampolie en kaarsvet schitterden en aan beide zijden van zijn hoofd met een stijven, half krullenden lok de oogen van alle hem te nabij komende 'oannèmers' dreigden te zullen uitsteken; dat eindelijk Hannes, zoo stijf en gedwongen in zijn zondagspak stak, als een aangekleede putter; dat alles bewijst, dat hij zijne aanstaande vrienden en verwachtingen naar den eisch wist te waardeeren.

Na behoorlijk een paar keeren te hebben aangelegd, om meer 'koerasie' te hebben, om naar den weg te vragen en zijn horloge met de verschillende dorpsklokken te vergelijken, trad Hannes de Sint Janspoort binnen, en ziet, juist toen hij op het punt stond, om zich den weg te laten wijzen door een jongen, werd hij op den schouder getikt. Toen hij omkeek, zag hij twee heeren, een dikken heer met een blauwe das en een vuilen hemdsboord, en een mageren heer volstrekt zonder das en zonder hemdsboord. Het was duidelijk dat de twee onbekenden mannen waren, die wisten wat een fatsoenlijk mensch toekwam, want zij gaven hem zeer beleefd en vriendschappelijk de hand en vroegen hem: 'of hij niet mijnheer Hannes van Hannissen was.'

Getroffen door den vriendschappelijken handdruk en den geestrijken geur van wellevendheid, die de twee vreemde heeren uitademden, antwoordde de jongeling bescheiden, ‘dat hij ne zeun war van zen vajer en Hannes van den Itsert hiette,’ er tevens bijvoegende dat ofschoon hij tot nog toe geen ‘mijnheer’ was hij het evenwel spoedig hoopte te worden, aangezien hij tot zijne verdere ontwikkeling eene kunstreis naar de stad had ondernomen.

Hierbij tastte hij terstond in zijn broekzak, om hun den recommandatiebrief te toonen, hem door den dorpsschoolmeester aan een der voornaamste timmermansbazen, aannemers en kunstenaars medegegeven, doch na lang zoeken, waarbij hij toevallig den zak met Zeeuwen en het horloge van zijn grootvader in plaats van den brief voor den dag haalde, begon hij zich te herinneren, dat hij in de overmaat van vreugde bij zijn vertrek het gewichtig schrijven van zijn vriend den schoolmeester in zijn werkendaagsche broek had laten zitten. Daar hij bovendien zich zelfs het adres van den brief niet wist te binnen te brengen en zoo onbekend was in de stad als een spaansche vlieg in de wereldgeschiedenis, kreeg hij op eens een gewaarwording gelijk iemand, die op siroop van punch meent getracteerd te worden en thee met groenen zeep in den mond krijgt.

Zulks ontging evenmin den dikken heer met de das als den mageren heer zonder das. De magere heer fluisterde den dikken heer de interessante bemerking toe, dat hij al wist waar Abraham den mosterd haalde en zich vervolgens tot Hannes richtende vroegen zij hem, of zij de eer mochten hebben hun heer en vriend van den Itsert in 't midden te nemen. Daar dit vriendelijk aanbod natuurlijk terstond werd aangenomen, kuierde Hannes met een zijner uit den hemel gevallen vrienden aan elken arm verder door de stad.

Toen zij aldus gearmd nog een paar straten hadden doorloopen, werd op eens het kunstgevoel van den dikken heer bijzonder opgewekt door een klein huisje van eigenaardigen bouwtrant, met papieren gordijnen, terwijl boven een paar groene kleine vaten en een drietal gekleurde flesschen aan de vensters een bordje hing met het opschrift: ‘hier zet men koffie.’

Als man van smaak toonde ook Hannes zijne ingenomenheid met dien origineelen bouwstijl, en daar hij naar de woning vol poësie en bewondering staarde, gelijk een kenner naar een bewonderenswaardig vet koebeest, zoo maakte de magere heer de juiste bemerking, dat hij, als zij binnen traden, nog geestdriftiger zou worden.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Zij traden binnen en terstond kwam van achter de toonbank een heer met een blauwen borstrok en een dito slaapmuts zeer schuins op het hoofd naar het drietal, verzocht hen zeer vriendelijk plaats te nemen en, terwijl hij hun ter loops het belangrijke nieuws mededeelde, dat het de avond voor Sint Jansmarkt was, vroeg hij met echt bataafsche gastvrijheid: ‘wat de heeren verlangden te gebruiken?’

‘Drie glazen klaren, en geen kleine wippertjes, maar bierglazen!’ riep de magere heer op bevelenden toon, waaruit de veelbelovende zoon van moeder van den Itsert terstond begreep, dat de bezitter van het eigenaardig gebouwde huisje met de gekleurde papieren gordijnen slechts een zeer ondergeschikt persoon was in vergelijking met zijne vriendelijke en kunstlievende begeleiders.

't Was Hannes onbegrijpelijk, hoe de twee uit den hemel gevallen vrienden zoo op eens het groote bierglas leeg hadden, maar daar hij begreep dat zulks bij gelegenheid van een feestdronk de stadsmode was en dat hij als een getrouw leerling

hun voorbeeld behoorde te volgen, stak hij eveneens zijn neus tot onder in het glas en ledigde het tot op den bodem.

Daarop commandeerde de dikke heer drie glazen van hetzelfde, die een gelijk lot als de vorigen ondergingen. En ofschoon Hannes reeds in zijn hoofd een zeker gekraak meende te hooren, alsof er koffers werden ingepakt en zijn verstand uit logeeren ging, was hij toch zoo vrij om op een stoel te gaan staan en zoo hard hij kon om ‘nog drie gloazen kloaren!’ te roepen.

De magere heer nam hieruit gelegenheid om te zeggen, dat de heer van den Itsert ‘een fameuse bastaille’ was en dat hij nooit meer op een vierkanten orgel zou spelen (en hier scheen hij zich te verspreken, daar de dikke heer hem een st.... en een berispenden blik toewierp), indien hij niet de eer en het genoegen had den heer Van den Itsert een gevoelvol lied te hooren zingen.

Om intusschen een goed voorbeeld te geven, begonnen de dikke en de magere heer te zamen uit volle borst het volkslied aan te heffen, en zij deden dit met zooveel uitspattingen van nationale vrijheidsliefde, dat de heer met de blauwe slaapmuts achter de toonbank begon te gelooven, dat hun meer klare jenever dan neêrlandsch bloed door de aderen vloeide en daarom, toen er weder drie glazen door Hannes werden gecommandeerd, zoo vrij was van te vragen wie van de heeren het gelag zou betalen.

Daarop zocht de dikke heer terstond naar zijn portemonnaie en zeide, dat hij wilde betalen. Doch de magere heer verkoos dit volstrekt niet en verklaarde, dat hij de man was, die de eer wilde hebben van zijn vriend van den Itsert te tracteeren. Uit dezen wedijver van edelmoedigheid zou waarschijnlijk een hevige twist zijn ontstaan, indien Hannes niet boven op de tafel met zijn zak met zeeuwen had gaan staan rammelen, en een der heeren had verzocht, om alles uit zijn geldzak voor hem te betalen, aan welk verzoek om der wille van den vrede tot genoegen van den kastelein terstond werd voldaan.

Nu kwamen er andere glazen, die met punch waren gevuld. Doch daar de magere en de dikke heer zulke mannen van het vak waren, dat zij (uit bescheidenheid). het zelf aan niemand durfden zeggen, hoe veel glazen zij wel konden verdragen, en daar Hannes nog dorstiger zelfs dan zijne vrienden scheen te zijn, geraakte de jongeling in een zekeren toestand, waarbij hem alles voor de oogen begon te schemeren en dien hij aan den dikken heer het best meende te kunnen openbaren door de vertrouwelijke mededeeling, ‘det ie 't land had, mar det ie er niks um gâf en det ze hum niks konnen moaken.’

Daar het nu bijna acht uren 's avonds was (ten minste volgens het horloge van ‘Hannes zen grootvader,’ hetwelk de dikke heer uit belangstelling voor diens familie zoolang in bewaring had genomen) vonden de twee heeren beter eens naar de groote markt te gaan, opdat de jonge kunstenaar met eigen oogen zou leeren zien, hoe eigenlijk een poffertjeskraam in elkaâr zat getimmerd.

Met veel moeite en waggelende beenen kwam eindelijk het drietal zoover. Hannes rolde de kraam binnen onder het zingen van ‘Jan Tour le Jour,’ maar toen hij aan de woorden: ‘de beenen! de beenen!’ kwam, waren zijne twee vrienden verdwenen. Zonder zak met zeeuwen en zonder het horloge van zijn grootvader lag hij lang uit op den vloer, en voor zijne oogen ontwikkelde zich een verward tooneel van scheldwoorden, gebroken ruiten, poffertjesschotels, borden en glazen, hij droomde dat hij een blauw oog had en uit zijn neus bloedde, dat hij door een paar politie-agenten en een marechaussée in een kamertje met traliën en een steenen vloer ter rust werd gelegd en eindelijk, dat den volgenden dag Mieke en zijn moeder hem

met tranen in de oogen vroegen ‘waor zinne zak mit zeuwen en zen horrelosie waoren geblèven?’

En inderdaad die droom was waarheid! De twee vriendelijke heeren waren kermisgasten, die den onervaren jongeling ter deeg hadden in 't midden genomen en na hem van zijn geld en horloge te hebben beroofd, eensklaps waren verdwenen.

Om den goeden Hannes te verrassen en hem den recommandatie-brief van den meester te brengen, dien hij vergeten had mede te nemen, waren Mieke en de moeder van Hannes op St. Jansdag naar de stad gegaan. Na een godvruchtig bezoek bij de L.V. in de kathedraal te hebben afgelegd, vernamen zij van een der politie-agenten, bij wie Mieke gewoon was aardappelen te brengen, datgene, wat er den vorigen avond met een harer dorpsbewoners was voorgevallen.

Goede raad was duur. Doch eindelijk wisten het de vrouwen met weenen en smeeken toch zoover te brengen, dat, daar zij tevens beloofden de onkosten te betalen van hetgeen er in de poffertjeskraam was gebroken, Hannes in vrijheid werd gesteld en stil met zijne moeder en Mieke mocht huiswaarts keeren.

Jaren zijn er sinds die voor de familie van den Itsert zoo ongelukkige St. Jansmarkt verloopen. Mieke heeft aan Hannes reeds lang zijn mis. stap vergeven, daar zij reeds sinds jaren met elkander getrouwd zijn, doch Hannes heeft er nooit meer aan gedacht, om door het leven in een stad een timmermansbaas van belang, een aannemer of een kunstenaar te worden.

De oude van den Itsert herhaalde het meermalen en zeide het ook mij nog onlangs, toen ik hem vroeg of hij zijn pacht bij den notaris in de stad al had betaald, ‘det ie 't niks op de koale compelementen van de stadse koaljakkers had begrepen.’

Ik maakte hem hiertegen de opmerking, dat dit wel wat rijkelijk veel was gezegd; maar dat ik met hem geloofde, dat voor menigen eenvoudigen landman de weelde en gebruiken der stad soms even schadelijk kunnen zijn, als voor de maag van menige stadsche jonge juffer de spekstruif verderfelijk zou kunnen werken, die hij zelf toevallig zonder nadeelige gevolgen zat, op te peuzelen.

J.V.D. BOSCH.

De tehuiskomst van den duitschen landweerman.

Onze gravuren op bladz. 412 en 413 stellen ons een huisgezin voor waarvan de moeder, door kommer en angst verteerd, aan eene kwijnende ziekte bezweek, lang voor den terugkeer van den vader die bij de landweer in het veld was. Die smartelijke tijding heeft de ongelukkige vader vernomen, toen hij nog onder de wapens was; zijne droefheid was onbeschrijfelijk, maar het woelige soldatenleven heeft haar langzamerhand een weinig gelenigd en hem al zijne liefde doen overbrengen op zijn eenig kind, het beeld zijner ontslapen vrouw, en op zijne bejaarde moeder. Met mannenmoed verloochent hij zijne eigen smart, die bij het eerste wederzien dreigt boven te komen, en streelt en liefkoost hij eerst zijn kind, dat hem nu dubbel lief is, en spoedt zich dan tot zijne moeder aan wier borst hij de genezing zijner hartwond hoopt te vinden.

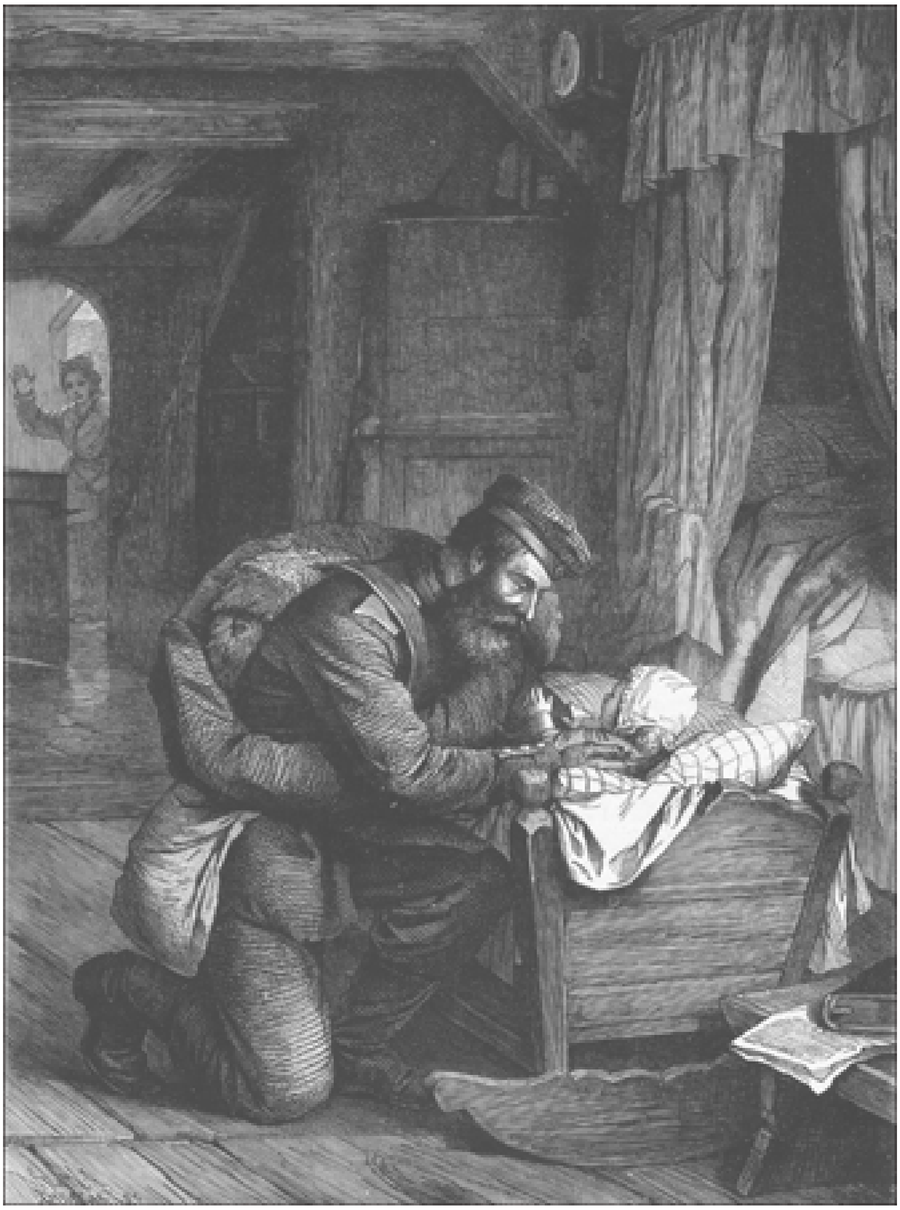

EERST NAAR MIJN KIND.

DAN NAAR MOEDER.

Inhoud.

	Bladz.
Aan den Lezer.	2. 266

Schetsen, novellen, legenden.

Auspiciis et telis.	75. 83. 94. 99. 107. 118
Bede eener huismoeder. (De)	150
Begrafenis ten plattelande.	280
Blauw oog. (Een).	366. 374
Brand van Moskou. (De)	114
Brandend bosch. (Per spoor door een)	382
Catacomben van Parijs. (In de)	98
Dwarskop. (Gij)	18. 26. 35. 46. 50
Edele daad. (Een)	58
Edelvrouw van Montjardin. (De)	155. 166 174.
Faust-legende. (De)	371
Fluitspeler, naar Oberländer. (De)	130
Geheim. (Het)	25
Hannes en Mieke.	410
Heksen-Sabbat. (De)	182. 190
In het kamp.	2. 14
Koning. (De goddelooze)	22
Kerkboek. (Mijn)	354
Kreeftenvisscher. (De kleine)	304
Landverhuizers. (Arme)	107
Lectuur voor de Huiskamer	87
Liefdezuster op het slagveld (De)	259
Loopgraven. (In de)	366
Moeder. (De herstellende)	409
Moederliefde	291
Molen. (De oude)	18
Oproer te Rotterdam. (Een)	130

Passie. (De)	234. 258
Pastoor van San Martino. (De)	30. 34. 42. 54
Pausen zilveren jubelfeest. (Bij 's)	337
Persijn. (De legende van ridder).	334. 350
Pieter van Stralen.	195. 206. 214. 222. 238
Pinksterbloem. (De)	378. 387
Pius en de Onbevlekte Moedermaagd.	340
Pius IX in zijn studeervertrek. (Z.H.)	360
Reisavontuur. (Een)	162
Rijkdom en armoede.	59. 67
Slaaf en schilder.	282
Sneeuw.	171
Speelduivel. (De)	243. 254. 262. 267. 275. 286. 291. 298. 310. 318
Spiritisme. (Iets over het)	146
Tehuiskomst van den duitschen landweerman	411
Terugkomst van de jacht.	298
Uilenspiegel in het Walen-kwartier.	138
Veldpost. (De)	387
Verledene en het tegenwoordige. (Het)	384
Vertelling. (Een oude)	355
Voeder hooi. (Het laatste)	395
Vogelnest. (Ter wille van een)	206
Vooroordeelen.	398. 406
Voor twee uur koning.	323
Vreeselijke nacht. (Een)	194. 202
Wacht aan de Maas. (De)	249
Water in huis.	226
Water in de stad	226. 251
Weddenschap. (Eene zonderlinge)	219
Wilddieven. (De kleine)	328
Winter. (De)	138
IJsgang en Watersnood.	250
	Bladz.

Levensschetsen.

Beckx. (Pater)	300
Chanzy. (De generaal)	320
Darboy. (Mgr.)	391
Epée. (De abbé de l')	315. 322
Franciscus predikende voor de vogels. (St.)	98
Haydn. (Hoe Jozef - een toonkunstenaar werd.)	7
Jongste soldaten van het pruisisch leger. (De twee)	296
Karel den Stoute. (De dood van)	379
Kempis. (Thomas à)	383. 387
Koning der Nederlanden. (De)	30
Koningin van Zweden. (H.M. de)	352
Maarten. (Sint)	73
Maria Stuart. (De laatste oogenblikken van)	211
Martelaar. (Een koninklijke)	369. 386
Metternich. (Eene episode uit het leven van)	203. 210
Moltke. (Baron von)	106
Patrizzi. (De kardinaal)	312
Prim. (De maarschalk)	247
Prins. (De keiz. - van Frankrijk)	55
Rembrandt van Rhijn. (Paul)	371
Tell. (Willem)	171. 179
Trochu. (De generaal)	336
Uhrich. (Generaal)	66
Uitvinder van het naaldgeweer (De)	154

Godsdienst.

Aanbidding der Wijzen. (De)	160
Bezoek van Maria. (Het)	368
Familie. (De H.)	239
Kerstavond.	123
Petrus gevangen en wonderdadig verlost	344
Zegening der lammeren te Rome. (De)	162

Land- en volkenkunde.

Alhambra. (In het)	334. 379
Alkmaar.	206
Boulogne. (Het bosch van)	11
Cambre. (Het bosch van)	353
Carmel. (De berg)	209
Castel-Gandolfo	50
Chambord. (Het kasteel de)	385
Chaouch's. (De)	42
Chineesch tuingezicht. (Een)	199
Cloud. (Het kasteel van St.)	208
Doode zee. (De)	361
Eskimo's. (Kapitein Parry bij de)	137
Fontainebleau. (Het park van)	187
's-Gravenhage. (De Vijverberg te)	66
's-Gravenhage. (Het stadhuis te)	275
Harderwijk. (Een luchtbal te)	201
Jeruzalem. (De klaagmuur der Joden te)	142
Jeruzalem. (De kerk der verrijzenis te)	263
Kabylen.	35
Kantelberg. (De hoofdkerk van)	97
Koeriers van den Pacha. (De)	182
Laeken. (Het kasteel van)	211
Leiden. (Een stadsgezicht te)	355

Londen. (Het gebouw der Universiteit van)	115
Marken. (Een visschersvrouw van het eiland)	171
	Bladz.
Nancy. (De stad)	64
Napelsche jongen. (De)	35
Noord-Brabant. (Jachtveld in)	303. 307
Noord-Brabant. (Vischwater in)	330
Noordpool-expeditie. (De laatste duitsche)	186
Oceaan. (Over den)	130
Paradijs van Quetzalcoatl	222
Parijs. (Tuinen van St. Paul te)	107
Parijs. (Nieuwjaarsdag op den boulevard te)	146
Parijs. (De hoofdkerk van)	153
Parijs. (Het Palais Royal te)	363
Parijs. Paleis der Tuileriën. (Het)	193
Parijs. (De kerk van O.L.Vr. der overwinningen te)	371
Poolsche bedevaartgangers	199
Postel in de Kempen	134
Reizigers en roovers in Griekenland	99
Reuzenbeelden. (Iets over de)	58
Rio de Janeiro. (Een palmlaan te)	54
Rome. (De Engelenburgt te)	59
Rome. (De poort van St. Jan van Lateranen)	111
Rome. (De porta pia)	113
Rumeniërs op weg naar de markt.	187
Scheik. (De)	91
Spaansche bloemenverkoopsters	75
Straatsburg. (Bibliotheek van)	146
Straatsburg. (Groenteverkoopsters te)	186
Straatsburg. (Kathedraal van)	259

Straatsburg. (Uurwerk van)	71
Subiaco. (In de kerk van)	376
Weenen. (De St. Stephanus-kerk te)	366
Weltevreden. (De kerk van)	161
Zeeroovers. (Indische)	241

Natuurkundige wetenschappen.

Voorteekenen van wind	352
Voorteekenen koude en vorst	352
Voorteekenen mooi weêr	360
Voorteekenen hagel en sneeuw	376
Voorteekenen ongezonde jaargetijden	384
Voorteekenen regen	368
Zonsverduistering. (De laatste)	217

Natuurlijke historie.

Dashond. (De)	310
Eekhoorn. (De vliegende)	91
Goudvisch. (De)	403
Hand. (De)	346
Leeuw. (De)	169
Patrijzen.	66
Reintje op jacht.	83
Spreeuw. (De)	314
Sprinkhaan. (De)	394
Vink. (De)	266
Visch. (De vliegende)	177
Wolf. (De)	178
Zalm. (De)	8
Zwaluw. Een tamme)	363

Poësie.

Acte van Liefde.	163
Benijders van den nachtegaal. (De)	351
Capitulatie van Rome. (De)	235

	Bladz.
Droom. (De)	11
Duinen. (De eerste)	354
Feest op het slot. (Een)	182
Groote vreugde. (De)	121
Hemelsleutelbloem	344
In het vuur	44
Klacht der gevangene. (De)	83
Klacht der wees. (De)	89
Krekel en de Mier. (De)	314
Langslaper. (De)	401
Lied. (Het schoonste)	10
Lijkkleed O.H. (Op het H.)	255
Meigroet aan Maria.	295
Melkvrouwtjen en de melkpot. (Het)	322
Moeder der smarten. (De)	258
Oude organist. (De)	127
Paus-Jubilaris. (Aan den)	342
Pius-Cantate	338
Pius PP	338
Verleden van een vader. (Uit het)	154
Verzorgster. (De kleine)	115
Verzuchting naar den vrede	195
Vóór den slag.	6
Vijfentwintig jaren	342

Muziek.

Kerstlied	124

Pius. Cantate. (Fragmenten uit de) Zie achter nummer 43.

Handel, nijverheid, fabriekswezen, enz.

Bier te klaren. (Om)	16
Cement. (Een nieuw soort van)	368
Duikers en duikertoestellen	239
Groenten te kleuren. (Om)	16
Oesters te mesten. (Om)	40
Phosphor onschadelijk te maken. (Om)	40
Ventilatie-toestel	384

Kunst en kunstbeoordeeling.

Aanval, naar H. Vernet. (De)	16
Ark van Noë. (De)	286
Begrafenis van Christus, naar Caravaggio (De)	40
Binnenhuis van Jan Steen. (Een)	346
Gunstelingen, naar F. Tayler. (De)	30
Vaas. (De gebroken)	33
Waterdraagster. (De)	394

Geschiedenis.

Aanslagen op Napoleon III. (Verschillende)	242
Duivenpost. (De)	271
Gele koorts. (De)	57
Oostersche Rijk. (De val van het)	395. 402
Parijs op 31 Maart 1814.	218
Ridderorden. (De pauselijke)	74
Sacrament van Mirakel te Hoogstraten. (Het)	54
Tijd. (Uit den ouden)	6. 10
Veemgericht. (Het)	82. 90. 106
Wegen in de oudheid. (De)	274

Statistiek.

Chineesche eeredienst	40
Dagbladpers. (Vooruitgang der)	8
Goud. (Opbrengst van)	16
Grootte van het duitsche rijk	280
Kunstwegen in Nederland.	280
Oorlogskosten.	103
Oorlogsschepen	8
Ouderdom. ('s Menschen)	16
Talen der wereld	40

Allerlei.

Aardige drukfout.	328
Aderlating bij de Arabieren. (Eene)	16
Antwoord. (Juist)	40
	Bladz.
Betaald	40
Beter. (Veel)	16
Bewoners eener oester.	304
Brieven-vervoer in Japan	40
Bij den neus genomen.	360
Dankbaarheid.	296
Echo. (De prachtige)	368
Eksteroogen	376
Fouché.	40
Geheugen en de trouw van een hond. (Het),	352
Geruststelling. (Ter)	376
Gevaarlijk reisgezel. (Een)	336
Geweren. (Een nieuw model van)	360
Grillen. (Menschelijke)	256

Grijs worden en groeien der haren. (Het)	256
Hondsdolheid.	8
Hypochondrie.	312
Ieder zijn deel.	336
Iets over ezels.	312
Juist begrepen. (Zeer)	256
Karaktertrek van keizer Domitiaan	280
Klacht. (Gegronde)	16
Loon naar werken	16
Maatregel. (Een afdoende)	288
Menschen kennen. (Men moet zijne)	288
Middel (Een probaat)	296
Middel om bekend te worden.	328
Middel tegen de rupsen.	312
Middel tegen inktvlakken	352
Middel tot het bepleisteren van muren.	360
Middel om de echtheid van zilveren deklagen op metalen te beproeven.	360
Middel om het roesten te voorkomen van gegoten ijzeren buizen	384
Middel om aardappelen goed te houden.	384
Misverstand	296
Moederoog. (Het)	376
Mol en Kruis.	368
Nut der vélocipèden. (Het)	336
Nut der brillen. (Het).	288
Plicht en liefdadigheid.	368
Persische spreekwoorden	312
Proces. (Een lastig)	328
Rechtsgeleerde. (Een zekere)	40
Toegift op diefstal	352
Taalverwarring in eene apotheek	376
Voordeelig aanbod	320
Waar naar geld.	336
Waarzegger in doodsgevaar. (De)	328

Zacht en hard water	376
Zeldzame conditie.	312
Zeldzaam meubel. (Een)	360
Zelf bewegende wagen. (De)	288
Zonderlinge kuur. (Een)	328
Zon-éclips en de afgevaardigde. (De)	288

Van het Oorlogsveld.

Aanval der pruisische infanterie	23
Aanval van fransche cavalerie	151
Approviandeering van Parijs	247
Betaling der oorlogsschatting van Parijs	240
Bezoek op Wilhelmshöhe	104
Bombardement van Beaugency	175
Boulevards te Parijs. (Op de)	144
Brug over de Maas bij Sédan. (De)	135
Brug van Lagny. (De)	168
Couranten-bezorgster voor Parijs. (De)	224
Dooden op het slagveld	208
Douanen. (Pruisische)	184
Fransch-pruisischen oorlog. (Uit den)	273. 281 289. 297. 305. 313. 321. 329. 345. 354
Gevechten voor Parijs.	159
Gewonden in België. (De)	216
Gewonden van het Loire-leger	216
Godsdienst en trouw	47
Gruweldaden.	63. 71. 96. 152. 159. 168
Inneming van Nancy. (De)	81
Jacht op den luchtbal	222
Kapitein. (Een beiersch - te Orleans	151
Knapen. (Twee fransche)	168
Koning van Pruisen te Versailles. (De)	175. 247
	Bladz.

Koning Wilhelm en de soldaat	152
Koopman van Straatsburg. (Een)	96
Lijden der Pruisen voor Parijs	215
Maire van Trilport. (De)	224
Nà den slag	159
Nonnen van Peltre verjaagd. (De)	184
Officier en de barbier te Leipzig.(De)	160
Officier bij de markiezin B. (Een pruisisch)	183
Officiers-weduwe. (De)	403
Officieren te Chambertin. (Vier)	167
Ontmoeting van twee Engelschen	79
Oorlog en boekdrukkunst	143
Oorlogskosten.	103
Overgaaf van Mezières.	403
Overzicht van den fr.-pr. oorlog.	267. 274. 282. 291. 306. 314. 346. 354.
Parijs na de capitulatie. (Te)	240
Parijs gedurende het bombardement. (Te)	248
Revue van den generaal Trochu	63
Rochambeau. (Het stoomschip)	48
Roode kruis. (Het)	406
Sédan. (Schetsen van het slagveld)	31
Slagveld na den slag. (Het)	184
Spahi. (Eene)	192
Steengroeven van Jeaumont. (De)	55
Straatsburg na zijne inneming.	207
Terugkeer der overwinnaars. (De)	398
Terugkomst der gewonden binnen Parijs.	239
Thiers te Bas-Sèvres.	151
Torpedo's	104
Vaarwel. (Het laatst)	79
Vaderlandsliefde en edelmoedigheid.	22
Versailles. (In de kerk van)	130
Vervoer van fransche krijgsgevangenen	248
Verwoesting te Straatsburg	143

Verwoesting van St. Cloud	120
Victorieschoten te Berlijn	32
Voedsel voor het leger	96
Vogeezen. (In de)	233
Voorvallen. (Treffende)	119. 143
Vreemdelingen uit Parijs. (Vertrek der)	192
Vrouwendeugd en heldinnenmoed	39
‘Wacht am Rhein.’	152
IJzeren kruis. (Het)	23

Rebus.

Rebus	8. 32. 72. 112. 136. 176. 216. 256. 288. 320. 344. 376.

Oorlogspremie.

Aan den Lezer	1
Voorwoord	2
Oorzaak en aanleiding	2
Berichten. (Latere)	8. 24. 31
Bloedtooneelen. (Jongste)	30
Borny. (Gevecht bij)	18
Borny. (Na den slag van)	18
Degblad-correspondent. (Lotgevellan van een beroemd)	14
Forbach. (Overwinning der duitsche troepen bij)	11
Frankrijks toestand	17
Gravelotte. (Gevecht bij)	15
Gravelotte. Boncourt, St. Privat, Jeaumont en Résonville.	22
Kroonprins. (De - van Pruisen)	31

Lichaam. (De oorlog in het Wetgevend) 14
Mitrailleuse. (De) 22
Napoleon in gevaar 22
Pange. (Gevecht bij) 15
Parijs in 't gevaar 30
Parijs (De Vestingwerken van) 23
Pfalzburg en Straatsburg. (Uit) 27
Résonville. (De slag bij) 25
Saarbrucken. (Het gevecht bij) 6
Vaderlandsliefde en algemeene geestdrift 3
Weissenburg. (De slag bij) 6
Wörth. (De slag bij) 9

Inhoud der gravuren.

	Bladz.
Aanbidding der Wijzen. (De)	160
Aankomst der Franschen in België	289
Aanval, naar Horace Vernet. (De)	16
Aanval, der pruisische infanterie	20
Aanval, eener fransche batterij	44
Aanval, van fransche cavalerie	149
Alhambra. De sala de justitia	332
Alhambra. Ingang van de Torre de las Infantas	380
Ambulans. (In de)	273
Ark van Noé. (Het bouwen der)	284
Beckx. (Pater)	300
Bedelaar in den Winter. (Een)	248
Bedevaartgangers. (Poolsche)	197
Begrafenis van Christus. (De)	40
Begrafenis ten plattelande	280
Betwiste buit.	308
Biddende vrouw. (De)	376
Binnenhuis van Jan Steen. (Een)	348
Bloemengâren.	1
Bloemenverkoopsters. (Spaansche)	76
Boulevard te Parijs. (Nieuwjaarsdag)	148
Boulevard te Parijs. Vóór het beleg	144
Boxtel. (Het kasteel van)	53
Broodnijd	224
Brug bij Lagny. (De)	168
Brug over de Maas bij Sédan. (De)	136
Burgers van Lyon. (De)	305
Bij 's Pausen zilveren jubelfeest,	337
Cambre. (Bosch van)	353. 356
Carmel. (De berg)	209

Castel - Gandolfo, naar Harpignies	49
Chambord. (Het kasteel van)	385
Chanzy. (De generaal)	320
Chaouchs, naar G. Boulanger. (De)	41
Christelijke liefde op het slagveld. (De)	260
Cloud. (Het kasteel van St.)	208 333
Corday, naar Baudry. (Charlotte)	408
Darboy. (Mgr)	392
Doode zee. (De)	361
Douanen-kantoor. (Een pruisisch)	184
Droom. (De)	13
Duiker. (De)	240
Eekhoorn. (De vliegende)	93
Engelenburgt. (De)	61
Engelschen te Molsheim. (Twee)	80
Familie. (De H.)	236
Faust-legende. (De)	373
Feest op het Slot. (Een)	180
Fluitspeler. (De)	129
Fransche krijgsgevangenen verpleegd	297
Franciscus predikt voor de vogels. (De H.)	100
Gebed voor den vrede.	196
Geheim. (Het)	25
Gevangene. (De)	85
Gevleugelden bode. (Terugkomst van den)	268
Gewetenswroeging	213
Gewonden in België	216
Gewonden te Parijs	237
Gezicht op de haven. (te 's Bosch)	228
Gezicht op de Waal en de Maas	252
Gezicht op de Straatsburg	261
Gezicht op de den Girsberg	277
Gezicht op de Parijs	317

Gezicht op de Scheveningen	377
Gunstelingen, naar F. Tayler. (De)	29
Handelaars. (Kleine)	265
Hemel-sleutelbloem. (De)	341
Hertog van Normandië in de gevangenis. (De)	369
Herstellende zieke (De)	409
Hospitaal te Barcelona. (Een)	57
Interessant kapittel. (Een)	400
Jacht op een ballon	221
Karel den stoute. (De dood van)	381
Kaasmarkt te Alkmaar. (De)	204
Kabylen.	37
Kantelberg. (De kathedraal van)	97
Kerk van Versailles. (In de)	133
Kerk van Weltevreden. (De)	161
Kerk der Verrijzenis. (Het inwendige der)	264
	Bladz.
Kerk van O.L. Vr. der Overwinningen	372
Koeriers van den Pacha. (De)	181
Koning. (Z.M. de)	28
Koning. van Pruisen te Versailles. (De)	176
Koning. van Pruisen te bij de waterwerken te Versailles. (De)	244
Koningin van Zweden. (H.M. de)	352
Kreeftenvisscher. (De kleine)	304
Krekel en de Mier. (De)	316
Kudden naar het leger gedreven	96
Laatste voeder hooi. (Het)	396
Laeken. (Het kasteel van)	212
Landverhuizers. (Arme)	109
Langslaper	401
Leeuwenjacht. (Op de)	169
Leiden. (Een stadsgezicht te)	357
Loopgraven. (In de)	365

Luchtbal te Harderwijk. (Een)	201
Lijkkleed. (Het H.)	256
Maagdenburgsche kurassiers. (De)	285
Maartenskerk te Keulen. (De St.)	73
‘Maar één konijntje’	301
Maleisch dorp. (Een)	241
Maria onbevlekt ontvangen	340
Maria's bezoek	368
Mariniers van Faidherbe. (De)	329
Melkvrouwtjen en de melkpot. (Het)	325
Moeder der smarten. (De)	257
Moederliefde	292
Molen. (De oude - naar Grandsire)	17
Moltke. (Baron von)	105
Mont - Avron. (De)	309
Nacht in een woud. (Een) *(verkeerdelijk getiteld: een Palmlaan te Rio de Janeiro).*	164
Nancy	64. 81
Napelsche jongen. (De)	36
Nôtre-Dame van Parijs. (De)	153
Officiers-weduwe. (De)	404
Paleis van den keizer van China. (Het)	200
Paleis der Tuileriën. (Het)	193
Palmlaan te Rio-de-Janeiro	52
Paradijs van Quetzalcoatl. (Het)	220
Park van Netzahuatlcoyotzin. (Het)	132
Park van Fontainebleau. (Het)	188
Parijs krijgt voorraad	345
Patrizi. (De kardinaal)	312
Patrijzen.	69
Petrus uit den kerker verlost	344
Pius in zijn bidvertrek	360
Poort van St. Jan van Lateranen	112
Porta Pia.	113. 120
Postduiven	272

Prim. (Maarschalk)	245
Prins. (De keizerlijke)	56
Prins. Frederik Leopold van Pruisen	296
Prins. Frederik Willem van Pruisen	296
Pruisische batterij voor het fort Nogent	313
Reintje op jacht	84
Reizigers en roovers	101
Revue van generaal Trochu	60
Rochambeau. (Het stoomschip)	48
Roode kruis. (Eene verpleegster van het)	405
Rumeniërs op weg naar de markt	189
Scheik. (De)	92
Schip in het ijs. (Een)	121
Slag. (Vóór den)	4
Slag. (Na den)	156
Slagveld na den strijd. (Op het)	281
Stadhuis te 's Gravenhage. (Het)	276
Straatsburg. (Het sterrekundig uurwerk)	72
Straatsburg. (Bibliotheek te)	145
Straatsburg. (Groenteverkoopsters te)	185
Tegenwoordige en het verledene. (Het)	384
Terugkeer der overwinnaars. (De)	397
Terugkomst v.d. soldaat. (Eerst naarmijn kind)	412
Terugkomst v.d. soldaat. (Dan naar moeder)	413
Torpedo's	104
Trochu. (De generaal)	336
Tuinen van St. Paul te Parijs. (De)	108
Uhrich. (Generaal)	65
	Bladz.
Uit de verhalen van von Schmid	88
Uit het beleg van Parijs. (Bij den slager)	321
Uit het beleg van Parijs. (Het wachtwoord)	324

Uit het beleg van Parijs. (De hondenvanger)	349
Uitval van generaal Ducrot. (De)	309
Universiteit te Londen.	116
Vaarwel. (Het laatst)	77
Vaas. (De gebroken)	33
Veerhuis. (In het hedelsche)	249
Veldpost. (De-. De geheime post)	388
Veldpost.(De-.Aan mijn zoon)	389
Vertrek van vreemdelingen uit Parijs	192
Verzorgster. (De kleine)	117
Victorieschoten te Berlijn.	32
Visschersvrouw van het eiland Marken. (De)	172
Vliegende visch. (De)	177
Vluchtende dorpelingen.	293
Vogeezen. (In de)	233
Vogelnest. (Het uithalen van een)	205
Vrede. (De)	269
Vughterstraat. (In de - te 's- Bosch)	229
Vijverberg te 's-Hage. (Gezicht op den)	68
Vijverberg Wacht am Rhein.' (Monument)	152
Wagen. (De zelfbewegende)	288
Waterdraagster. (De)	393
Waterstraat. (In de - te 's-Bosch)	225
Waterval in het bosch van Boulogne. (Een)	12
Weenen. (St. Stephanus-Kerk te)	364
Wees. (De)	89
Wilddieven. (Kleine)	328
Winterdiner in het woud. (Een)	141
Wintergezicht (Een)	173
Wintertuin. (In den)	140
IJzeren kruis. (Het)	24
Zalm. (De)	8

Zang. (De)	9
Zegening der lammeren te Rome (De)	165
Zonsverduistering te Xeres. (De)	217

Oorlogspremie.

Afscheidsdronk. (De)	3
Bazaine. (Maarschalk)	10
Bourbaki. (Generaal)	19
Brug bij Kehl. (De Pruisen laten de - springen	8
Brug over den Rijn (Het afbreken der)	5
Buitenpost. (Een pruisische)	27
Douay. (Generaal)	19
Frederik Karel. (Prins)	26
Frederik Wilhelm, kroonprins van Pruisen.	32
Geestdrift van het volk te Parijs	7
Gevangenen over de grenzen gebracht.	7
Hewarth. (Generaal)	26
Keizerin in de N.D. des Victoires. (De)	3
Keizerlijken prins. (Afscheid van den)	11
Keizerlijken prins. (Bezoek bij het leger)	15
Ladmirault. (Generaal)	19
Mac Mahon. (Maarschalk)	10
Marketentster. (De)	3
Mitrailleuse. (De)	16
Moltke. (Von)	18
Montauban. (Generaal)	19
Napoleon III. (Keizer)	28
Napoleon (Keizer - te Metz)	16. 29
Nationale garde. (Vertrek der)	13
Officierspaarden. (Het laden van)	5
Oorlogsverklaring. (De)	1
Republiek uitgeroepen. (De)	31
Roon. (Generaal von)	26

Saarbrucken. (Bestorming van)	20
Saarbrucken. (Gezicht op)	25
Spionnen in verhoor. (Pruisische)	23
Trochu. (Generaal)	10
Veldpost. (Een)	24
Verkenning. (Een)	17
Vrijwilligers. (Het aanwerven van)	4
Weissenburg. (Episode uit den slag van)	27
Wilhelm. (Koning)	9
Wilhelm. komt op het slagveld	12